

נִי נִיחַ נִחְמוּ נִחְמוּ מֵאֵימָן

סֵפֶר

עֲלִים לְתַרוּפָּה

הַנִּקְרָא מִכְתָּבֵי מוֹהַרֵּן

וְהוּא מִכְתָּבֵי מוֹרְנוּ הַרֵב רַבֵּי נִתָּן זֶכֶר צַדִּיק לְבִרְכָה, תַּלְמִיד מוֹבְהָק שֶׁל אֲדַמוֹ"ר מוֹהַרֵּן מִבְּרֶסֶלֶב זְצוּק"ל, אֲשֶׁר כָּתַב לְבָנָיו וְלִתְלִמְדָיו אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְדוֹרוֹתֵם דְּבוּרֵי יְרֵאת שָׁמַיִם וְהַתְעוּרָרוֹת גְּדוֹל, הַתְּחִזּוֹקוֹת נִפְלָא וְעִצּוֹת קְדוּשׁוֹת לְעִבּוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַנוֹכְעִים מִתּוֹרַת אֲדַמוֹ"ר נַחַל נוֹבַע בְּקוֹר חֲכָמָה זְכוּתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ אָמֵן.

אֲשֶׁרֵי לְמֵי שֵׁיעִין בָּהֶם תְּמִיד עַד שִׁיחַקְקוּ הַדְּבָרִים הַקְּדוּשִׁים הָאֵלוּ בְּלִבּוֹ לְעוֹבְדָא וְלִמְעֵשָׂה לְטוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים, אָמֵן בֵּן יְהִי רָצוֹן.

- עִם מִפְתָּחוֹת זְמַנֵּי כְּתִיבַת הַמִּכְתָּבִים -

הוצאת "מלא וגדושה"

לעילוי נשמת הרה"ח

ישראל בער אודסר זצ"ל

תלמיד הרב ישראל קרדונר זצ"ל

תלמידו של הרב משה ברסלבר זצ"ל

תלמיד מוהרנ"ת זצ"ל

תלמידו של רביה"ק מוהר"ן מברסלב

נ נח נחמ נחמן מאומן זי"ע ועכי"א

ולעילוי נשמת

עמרם יוסף ב"ר משה נחום הלוי הורביץ זצ"ל

מאיר עקביא בן יעקב ימיני זצ"ל

אהרון בן יעקב פיץ זצ"ל

ת. נ. צ. ב. ה

הודעה ובקשה

במהדורה זו מושקעת יגיעה גדולה שיהיה הספר נקי מכל טעות ושגיאה. אבל כבר ידוע מאמר החכם "כשם שאי אפשר לבר בלי תבן, אי אפשר לספר בלי שגיאות". לכן נבקש שאם ימצא טעות או שגיאה יואילו בטובם להודיע לנו למען יתוקן הדבר בעזה"ת לטל': 058-5581489

הספר הוגהה ע"י אליהו עטיה יצ"ו בן אאמור"ר הרב הגאון ר' מרדכי שליט"א
טל': 058-3260155

עמותת "מלא וגדיש"

להדפסת והפצת ספרי רבי נחמן מברסלב ופרסום שם הצדיק

058-6147148 / 051-2626148

התש"פ

ספר

עלים לתרופה

לעורר את האדם לעבודת הבורא ב'ה

מאת

הרב ר' נתן שמערנהארץ ו"ל

ברדיטשוב

ברפוס של חיים יעקב שעפמיל

בשנת תרנ"ז למ"ק

А Л И М Ъ Л И Т Р У Ф А
т. е. Лечебные листья правоучения
соч. Нааана Штернгарца

תּוֹכַן הָעֵינֵינִים

מִכְתָּבֵי מוֹהַר"ן יא

מִכְתָּבֵי תַקֵּם"ז יא

מִכְתָּבֵי תַקֵּם"ח יז

מִכְתָּבֵי מוֹהַר"נ"ת כא

מִכְתָּבֵי תַקֵּם"ז כא

מִכְתָּבֵי תַקֵּם"ב כג

מִכְתָּבֵי תַקֵּם"ג כו

מִכְתָּבֵי תַקֵּם"ד כז

מִכְתָּבֵי תַקֵּם"ה לה

מִכְתָּבֵי תַקֵּם"ו מב

מִכְתָּבֵי תַקֵּם"ז נא

מִכְתָּבֵי תַקֵּם"ט נו

מִכְתָּבֵי תַקֵּם"צ סג

מִכְתָּבֵי תַקֵּם"א סז

מִכְתָּבֵי תַקֵּם"ב קא

מִכְתָּבֵי תַקֵּם"ג קלט

מִכְתָּבֵי הַסְתַּלְקוֹת מוֹהַר"נ"ת תרצא

מִכְתָּבֵי רַבֵּי נִפְתָּלִי תרצז

מִכְתָּבֵי רַבֵּי יִצְחָק בֶּן מוֹהַר"נ"ת תרחצ

מִכְתָּבֵי רַבֵּי נַחֲמָן מִטּוֹלֵטְשִׁין תשמח

מִפְתָּחוֹת זְמַנֵי פְתִיבַת הַמִּכְתָּבִים

מִפְתָּח עַל־פִי סֵדֶר פְּרָשִׁיּוֹת הַתּוֹרָה

מִכְתָּבֵי מוֹהַר"ן [°]; מִכְתָּבֵי מוֹהַר"פ [°]; מִכְתָּבֵי מוֹהַר"י [*]; מִכְתָּבֵי מוֹהַר"ט [א];

כִּי תֵשֵׂא קעו; רעו; תמט; תזו;
וַיִּקְהַל סח; רלו; שב; *א; *ה;
פְּקוּדֵי מב; קג; רזו; שלט; שמ; תג; תנא; *ב;
וַיִּקְרָא מו; קעו; ריח; רלו; רעו; שג; שמא; שפא; תנב;
צו מג; קד; קעה; קעט; רנט; רס; רעה; שמב;
שפב; שפג; *י;
שְׂמִינִי ע; קלב; קפ; רסא; רעט; שדמ [מופיע גם תחת ערך
[חס' שפה; שפז; חכ; תנג;
תוֹרִיעַ קפא; דש; תכא;
מִצְוֵרַע א; מה; עא; עב; קלג; קפב;
אַחֲרֵי מוֹת יז; עג; שה; תכב;
קְדוּשִׁים יח; מו; קפג; קפד; שמו; תנה;
אִמּוֹר ב; *ז; רכא; רלמ; תנו;
בְּהַר .. עה; קפה; *יא [מופיע גם תחת ערך [חס' וספירת העומר]; *ג;
בְּהַר-בְּחֻקוֹתַי קו;
בְּחֻקוֹתַי ג; *ז; מו; עו; שז; תנו;
בְּמִדְבָּר מו; ממ; עו; קו; רכג; שמח; *יג;
נִשְׂא עח; קלו; קלז; קלמ; קמ; רפב; תכו; תנח; *א;
בְּהַעֲלוֹתְךָ ... כו; עמ; קח; רמא; רמב; רסב; שג; שנא; תכח;
שֹׁלַח פ; קמא; קפו; קפח; רכד; רפג; שנו; שפז;
תכט; תנט;
קָרַח ג; פא; קפט; רמו; רסג; רפד; שנג; שפח;
חֻקַּת נא; נב; פב; קמב; קמו; רכה; רפה; שח; שנד;
שפמ; שצ; תס;
בְּלֶקַח כב; פג; קמ; קצ; קצא; רכו; שי; שיא; שנה;
שצא; שצב;
פְּנַחֶם נג; קמד; קמה; קצב; שיב; שיג; שנו; שצג;
מִטּוֹת פד;

כִּרְאשִׁית קנו;
נח קמו; קנו; קנח; קנט; רד; רלא; רלב; רצא; שסד;
שצז; תלמ; תמ; *ז; *י;
לֶךְ לָךְ ל; ס; צב; קיז; קס; רה; רעא; רצב; שכג; שכד;
שסה; שסז; שצח; תעד; תעה; *ח;
וַיִּרְא סא; צג; צד; צה; רו; רצג; שכה; שסז; תעו;
חֵי שְׂרָה ו; לא; לב; קוח; קיט; קסא; רנב; שכו; שצט;
ת; תמא;
תּוֹלְדוֹת קב; קסב; רנג; שכו; תעו; *ג;
וַיֵּצֵא קבא; קכב; רו; רח; רמ; רי; רלג; שכח; שסח;
שסט; תא; *ט;
וַיִּשְׁלַח ז; *ז; לג; סב; קג; קסג; קסד; קסה; ריא;
ערב; רצד; שכט; תב; תג; תמב; תמו;
וַיֵּשֶׁב ד; כ; לד; לה; קבד; קכה; קסז; של; שעא;
תר; תמד; תעה;
מִקֵּץ [וכל המכתבים מופיעים גם תחת ערך [חוכה] לז; קכו; קבו; קסח;
תה; תמה;
וַיִּגַּשׁ ח; יב; יד; לז; שלא [מופיע גם תחת ערך [חוכה]]; שלב;
וַיַּחֲי לח; למ; סג; צח; קבט; ריב; רלד; רעג; רצה;
רצו; תמו;
שְׂמוֹת מ; סד; צא; קל; ננד; רצו; שלד; שעב;
וַאֲרָא קלא; קסט; ריג; רעד; רצד; שלה; שעג; תח; תט;
כֹּא ק; ריד; רנה; רצט; תי; תמו;
בְּשֹׁלַח ט; סה; קא; קע; ערה; ש; שלו; תמח; *ב;
יִתְרוּ ... מא; סו; קעא; שלז; שעד; שעה [מופיע גם תחת ערך ש"ז
בשכט"]; תיא; תיב;
מִשְׁפָּטִים קעב; רלה; שעו; תיג;
תְּרוּמַת י; קב; קעג; רמו; שא; שעח; תיד; תמו;
תְּצוּה ס; קעד; קעה; רמו; רנו; רנו; תמו;

ממות-מסעי.....קיי; קצנ; רסה-א; רסה-ב; *ד;
מסעי.....יג; כג; שנו; תל; תלא; תלב; תסא;
דברים.....כד; נד; פה; רמד; שיד; שנה; שצד; תלג;
חסב; תסג;
ואתחנן.....ח; כח; קיב; קצד; קצה; שמו; שמו; שיו;
עקב.....כא; כה; נה; פו; קיג; קצו; רכו; רמה; רסו; רפו;
שנמ; שם; תלד; תסד; תסה; *ה; *יר; *מו; *ד; *ו;
ראח.....יט; פז; פח; קיד; קמו; קצו; רמו; רפו; שיה; שימ;
שסא; תסו; תסז; *ו;
שופטים.....ה; קמו; קמוח; קצה; קצמ; רפח; שכ;
תלה; תסה; תסמ;

כי תצא.....נו; נו; ר; רכח; רסו; רפט; שכא; שכב; שצה;
תלו; *א;
כי תבוא.....כו; פמ; קממ; קנ; רכמ; רמו; רסח; תלו; תע;
תעא; *טו;
נצבים.....קנא; רא;
נצבים-וילך.....רמח
וילך.....[לא נמצאו מכתבים]
חאזינו.....ה; ז; צא; קנג; תעב;
וזאת הרכבה.....[לא נמצאו מכתבים]

ראש השנה.....כט (ב' דסליחות); קנב (ב' דסליחות);
עשרת ימי תשובה.....רב (יום ח');
יום הכיפורים.....קנר (עויה"כ); רסט (עויה"כ); ער (עויה"כ);
יום הכיפורים - סוכות....נט (למחרת יוה"כ); רג (למחרת יוה"כ);
שצו (בין יוה"כ לסוכות);
סוכות.....רצ (ערב סוכות); שכב (ערב סוכות); רג (ג' חוה"מ);
הושענא רבא.....שסג; תלח; תעג;
חנוכה.....תמה (ב' דחנוכה); קכו (ג' דחנוכה); קסח (ג' דחנוכה);
תה (ג' דחנוכה); קכו (ו' דחנוכה); שלא (ואת חנוכה); לו (ר"ח מבת);
עשרה בטבת....קכה; שלג; תז; סיפור הסתלקות מוהרנ"ת;
מ"ו בשבט.....שעה;

מפתח על-פי סדר מועדי ישראל

תענית אסתר.....תיט;
פורים.....רנח; שפ;
פסח.....קלד (סמוך לפני פסח); תנד (סמוך לפני פסח); מוד
[מוצאי שבת הגדול]; קה (סמוך לפני פסח); שפד (סמוך לפני פסח); שמג
[ערב פסח]; תכג (ערב פסח); ריט (ב' חוה"מ); רכ (ה' חוה"מ); עד (ערב
שבעיני של פסח); שרמ (אסרו תג); *יא (פסח שני);
ספירת העומר.....רכ (ה לעומר); תכד (יא לעומר);
שו (ז לעומר); תנה (יח לעומר); רלט (כא לעומר); שמה (כג לעומר);
רכא (כה לעומר); רכב (כו לעומר); *יא (כז לעומר); תכה (ל לעומר); קו
[לא לעומר]; *יב (סמוך אחרי לג בעומר); רמ (לו לעומר); שמו (לו לעומר);
רפ (לח לעומר); רפא (לט לעומר); מוח (מ לעומר); תכו (מא לעומר);
שבועות.....קפו;

תענית אסתר.....תיט;
פורים.....רנח; שפ;
פסח.....קלד (סמוך לפני פסח); תנד (סמוך לפני פסח); מוד
[מוצאי שבת הגדול]; קה (סמוך לפני פסח); שפד (סמוך לפני פסח); שמג
[ערב פסח]; תכג (ערב פסח); ריט (ב' חוה"מ); רכ (ה' חוה"מ); עד (ערב
שבעיני של פסח); שרמ (אסרו תג); *יא (פסח שני);
ספירת העומר.....רכ (ה לעומר); תכד (יא לעומר);
שו (ז לעומר); תנה (יח לעומר); רלט (כא לעומר); שמה (כג לעומר);
רכא (כה לעומר); רכב (כו לעומר); *יא (כז לעומר); תכה (ל לעומר); קו
[לא לעומר]; *יב (סמוך אחרי לג בעומר); רמ (לו לעומר); שמו (לו לעומר);
רפ (לח לעומר); רפא (לט לעומר); מוח (מ לעומר); תכו (מא לעומר);
שבועות.....קפו;

מכתבים שזמן כתיבתם לא ידוע

א; *ד; ג; יא; טו; נח; צו; צז; קיא; קלה; קמו; קנה; רכ; רל; רמט; רנא; שמי; שלמ; שמט; שעו; שעמ; תו;

הַקְדָּמָה

אָמַר הַמַּלְקָמָ, יְדוּעַ מַה שְׁדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָכוּנוֹם לְבִרְכָה בְּמִדְרָשׁ רַבָּה פְּרֻשֵׁת פְּנִיחָם (במדבר רבה כא, ט), מַה שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לְמוֹשֶׁה עַל יְהוֹשֻׁעַ, יְהוֹשֻׁעַ הִרְבֵּה שֶׁרָתַד וְהִרְבֵּה חָלַק לָךְ כְּבוֹד, וְהוּא הָיָה מְשֻׁפָּם וּמַעֲרִיב בְּבֵית הַוַּעַד שְׁלֶךְ, וְהוּא הָיָה מְסַדֵּר אֶת הַסְּפָסְלִים וְכו'. הוֹאִיל וְהוּא שֶׁרָתַד בְּכָל כַּחוֹ, כְּדָאֵי הוּא שִׁישְׁמַשׁ אֶת יִשְׂרָאֵל שְׂאִינּוּ מְאֻבָּד שְׁכָרוּ. "קַח לָךְ אֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן" וְכו' (במדבר כו, יח), לְקַיֵּם מַה שֶׁנֶּאֱמָר (משלי כו, יח) "נוֹצֵר תֵּאֱנֶה יֹאכַל פְּרִיָּה".

וְהִנֵּה גַּם אֲנַחְנוּ אֵלֶּה פֶּה הַיּוֹם בְּדוֹרוֹתֵינוּ אֵלֶּה מַעֲוָלָם לֹא רָאִינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ מֵאִישׁ אֶחָד שִׁישְׁרַת אֶת רַבּוֹ בְּאוֹפֵן כְּזֶה, כְּמוֹ שְׂרָאִינוּ מְמוֹרְנוּ הֶרֶב ר' נִתְּן וְזָכוּנוֹ לְבִרְכָה, כִּי מִמֶּשׁ נִתְקַיֵּם בּוֹ 'לֹא מִשׁ מִתּוֹךְ הָאֵהָל' - אֵהָלוּ שֶׁל תּוֹרָה שֶׁל רַבְּנֵנוּ אוֹר הָאוֹרוֹת בְּעַל לְקוּטֵי מוֹהֲרֵי"ן וְכָר צְדִיק לְבִרְכָה, כִּי מִמֶּשׁ הָיָה דְבוּק וּמְקַשֵּׁר אֵלָיו בְּהִתְקַשְׁרוֹת וּדְבָקוֹת אֲמִתִּי, בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ וּבְכַטּוּל הַרְגָּשׁוֹת עֲצֻמוֹ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי בְּכָל תְּנוּעוֹתָיו - בְּמַעֲשֵׂה וּבְדַבּוּר וּבְמַחְשָׁבָה, בְּשִׁבְתּוֹ בְּבֵיתוֹ וּבְלִכְתּוֹ בְּדֶרֶךְ בְּשִׁכְבוֹ וּבְקוּמוֹ.

וְכָל שִׁיחוֹתָיו וְסַפּוּרָיו וְעִנְיָנוּ, הַכֹּל הָיָה סוֹכֵב וְהוֹלֵךְ רַק עַל קוֹטֵב עֵינָיו זֶה, לְהוֹדִיעַ וּלְפָרְסָם גְּדֻלַּת קְדֻשַׁת מַעֲלַת רַבְּנֵנוּ זָכָר צְדִיק לְבִרְכָה, וּגְדֻלַּת קְדֻשַׁת מַעֲלַת מְאֻמְרֵי תוֹרוֹתָיו הַקְדוּשִׁים וְשִׁיחוֹתָיו וְסַפּוּרֵי מַעֲשִׂוֹתָיו וְכָל עִנְיָנוּ. לְהוֹדִיעַ לְבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרוֹתָיו וְכו', לְהַפְיִן מַעֲשֵׂיוֹתָיו חוֹצֵה, כִּי זֶה כָּל אָדָם. וְכָל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא לְצַדִּיק לְזֶה וּבְשִׁבְלֵי זֶה, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָכוּנוֹם לְבִרְכָה (ברכות דף ו'). וְאֵלְמֵלֵא זָכוּ הָעוֹלָם, עַל כָּל פְּנִיָּם גַּם עֲכָשָׁיו זֶה שְׁנִיָּם רַבּוֹת אַחֵר הַסְתַּלְקוֹתוֹ וְזָכוּנוֹ לְבִרְכָה לְהַנּוֹת מְאוּרוֹ, כְּכֹר הָיָה הָעוֹלָם בְּאֵי לְיָדֵי תְּקוּנוֹ בְּשִׁלְמוֹת, (וּכְמַבּוּאָר מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר).

וְהִנֵּה הָאִישׁ הַזֶּה מוֹרְנוּ הֶרֶב רַבִּי נִתְּן וְזָכוּנוֹ לְבִרְכָה לֹא נִתְּן שְׁנֵה לְעֵינָיו וְלַעֲפַעֲפֵיו תְּנוּמָה, וְכָל יְמֵי חַיָּיו הָיָה עוֹסֵק רַק בְּעֵינָיו זֶה, לְדָלוֹת וּלְהַשְׁקוֹת מִתּוֹרַת רַבּוֹ לְאַחֲרִים וּלְפָרְסָם שְׁמוֹ הַגָּדוֹל וְהַקְדוּשׁ בְּעוֹלָם. וְעַסֵּק בְּזֶה בְּשִׁקִּידָה רַבָּה מְאוּד וּבְמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ עֲצוּם מְאוּד אֲשֶׁר לֹא יֵאֱמָן כִּי יִסְפֵּר, וְזָכוֹת רַבּוֹ הַקְדוּשׁ מְסִיעֵתוֹ, כִּי זָכָה לְמִדְרָגָה גְּבוּהָה וְעֵלְיוֹנָה מְאוּד בְּעַבְדוּת ה' וּבְהַשְׁגַּת הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה. וְהַכֹּל הָיָה בְּתַמִּימוֹת וּבְפִשְׁטוּת גְּמוּר וּבִשְׁפָלוּת אֲמִתִּי וְעִנּוּה שְׁלֵמָה, מַה שְׂאֵי אֲפֻשֵׁר לְשַׁעַר כָּלָל. וְאֵי אֲפֻשֵׁר לְבָאָר בְּפִרְטוּיּוֹת עֵינָיו זֶה, לֹא בְּכַתֵּב וְלֹא בְּעַל פֶּה.

וְהָיָה חֲדוּשׁ נִפְלֵא וְנוֹרָא מְאוּד. כִּי זָכָה לְלִמּוּד הִרְבֵּה בְּפִשְׁטוּת, שׁ"ס וּפּוֹסְקִים וּמִדְרָשִׁים זוֹהָר הַקְדוּשׁ וְסַפְרֵי קְבָלָה וְשִׁאָר סַפְרֵי קוּדֶשׁ, עַד שֶׁכָּל מִי שֶׁשָּׁמַע קִצַּת מְסַדֵּר לְמוֹדוֹ, הָיָה מְשַׁעַר בְּלָבוֹ כִּי בְּלִתִּי אֲפֻשֵׁר דָּבָר זֶה, אִם לֹא שֶׁתֵּאֱמַר שְׁיוּמָם וְלִילָה אֵינוֹ עוֹסֵק רַק בְּסִדְר לְמוֹדוֹ.

וּמִלְבָּד זֶה הָיָה עוֹסֵק הִרְבֵּה מְאוּד בְּעַבְדוּת ה' - עַבְדוּה זוֹ תְּפִלָּה, כִּי הָיָה מִתְּפַלֵּל תְּפִלָּתוֹ בְּכַח עֲצוּם וּבְהִתְלַהֲבוֹת גְּדוֹל וּבְדְבָקוֹת נִפְלֵא. גַּם הָיָה עוֹסֵק הִרְבֵּה בְּתְּפִלָּה וּבְתַחֲנוּגִים

הקדמה

בתמימות ופשיטות גדול, כי היה רגיל לומר בכל יום מזמורי תהלים הרבה, ובהתעוררות גדול ובכביה עצומה ובקולות וצעקות גדולות ומשנות, ובלב נשבר באמת כזה אשר לא יאמן כי יספר, וכל השימע תצלינה אזניו. ורבים רבים מישראל גם מהמון עם אשר לא היו מקורבים אליו כלל וכמעט שלא הכירו אותו בפניו כלל, נתעוררו לתמם בהתעוררות גדול דקדושה, על ידי ששמעו תפלתו ואמירת תהלים שלו וסדר תקון חצות שלו, וכיצא בזה, פידוע ומפרסם ענין זה.

גם היה עוסק הרבה בכל יום לפרש שיחתו לפני ה' ותברך, ולהרבות בהתבודדות ותחנונים וכו', שעות הרבה בכל יום. עד שכל מי ששמע סדר עבודת התפלה שלו, היה משער בלב, כי אי אפשר דבר זה, אם לא שמבלה כל ימיו ולילותיו על תפלה ותחנונים כנ"ל.

גם היה עוסק הרבה בכל יום לחדש חדושי תורה נפלאים, על פי ההקדמות נראות שקבל מרבו וזכר צדיק לברכה, ולסדרם היטב ולכתבם על הספר, כמוכן קצת מחבוריו הקדושים בספרו לקומי הלכות.

גם היה עוסק בספרי רבנו זכר צדיק לברכה בעצמו בכמה וכמה העתקות, וללבנם ולסדרם בכל פעם בסדר יותר נכון, ולברר העצות והדרכים הקדושים היוצאים מהם למעשה, כמוכן מספר קצור לקומי מוהר"ן ולקומי עצות. וגם בענין זה היה לו עסק גדול, כי סדרו כמה פעמים, ובכל פעם באופן אחר, פידוע להיודעים גם בזה.

גם היה עוסק הרבה לסדר תפלות על סדר כל מאמרי רבנו זכרוננו לברכה, וגם בזה היה לו עסק גדול מאוד, כמוכן מזה בספרו לקומי תפלות הנדפסים, לבר ממה שנשאר הרבה הרבה חבורים מסדר לקומי תפלות שלו, מה שלא זכו העולם לראותם ולהנות מהם כלל, פידוע ומפרסם בין אנשי שלומנו.

לבד מה שהיה צריך כמעט בכל יום לכתוב מכתבים הרבה ובאריכות, בדברים המשיבין את הנפש, לאנשים רבים מאנשי שלומנו אשר זכו לשנות בצמא את דבריו פידוע. וכל מי ששמע וידע קצת מענין סדר כתביו הנ"ל, היה משער בלב כי בלתי אפשר דבר זה, אם לא שמבלה כל ימיו על כתיבת ענינים הנ"ל.

ויותר על זה, מה שעסק כל ימיו ליסד 'הבנין הקדוש' של רבנו זכר צדיק לברכה, ולהדפיס ספריו הקדושים כמה פעמים, וליסד ולבנות הבית המדרש הקדוש שלו. ובכל פרט ופרט מענינים הנ"ל, היה לו עסק גדול עם רבים מאנשי שלומנו אשר היו בתומכי נפשו, אך אף על פי כן היה צריך לבלות זמן הרבה על זה, ולעסוק בנסיעות רבות בשביל זה. לבר מאשר רבים קמו עליו, והיו לו מלחמות גדולות ועצומות ומסירות נפש עצום מאוד, קודם שזכה לגמור כל ענין וענין מענינים הנ"ל.

הקדמה

ויותר על זה מה שזכה ללמד מתורת רבו לאחרים, והיה עוסק הרבה לדבר עם בני אדם הרבה בכל יום ולקרב אותם לעבודת ה' ותפודה, והיה מבלה על זה זמן הרבה, כידוע כמה יגיעות צריכין לזה, וכמה זמן צריכין לבלות על זה, קודם שזוכין לעזור לבעל בחירה אחד, ולקרב אותו לעבודת ה' ותפודה. ומכל שכן שהיה לו עסק גדול עם אנשים רבים מישראל, שעסק עמיהם בענין זה לקרב אותם לעבודת ה', על ידי החדושי תורה והמעשיות והשיחות הקדושות שקבל מרבו זכר צדיק לברכה. לבר מה שהיה צריך לכתוב מכתבים רבים בכל יום לרבים מאנשי שלומנו, להשיב לכל אחד על שאלתו, ולהורות להם הדרך אשר ילכו בה, ולחזק לבכם רק ביראת ה' כל היום.

והנה הרבה מחדושי תורתו הנודעים לנו ונמצאים בדינו, נדפסו כבר בעזרת ה' ותפודה, והן הם הלקוטי עצות ולקוטי הלכות ולקוטי תפלות וכו'. ובעזרת ה' ותפודה עתקו גם גברו חיל, ועשו רושם גדול בעולם, כי נתפשטו בכל תפוצות ישראל והיה להם למשיבת נפש ממש.

והן עתה שמנו לבנו לחפש אחר מכתבים שיש המפזרים בין רבים מאנשי שלומנו, ולא השגנו אותם גם אחד ממששים, כי זה שנים רבות אחר הסתלקותו זכרונו לברכה, ואי אפשר לקבצם עוד. לבר ראה זה אשר מצאנו תורה לאל בהשגחתו ותפודה ובחמלתו הגדולה, אשר חמל עלינו לשום לנו שארית בארץ ולהיות לנו לפלטה גדולה גם קצת מהמכתבים הקדושים שלו, ונגענו ומצאנו אצל בנו הותיק וחסיד המפלג וכו' מורנו הרב יצחק זכרונו לברכה, אשר נמצא בידו תכריך פתכים גדול, מהמכתבים הרבים אשר פתב לו אביו מורנו הרב רבי נתן זכרונו לברכה, והיה אצלו למשמרת עד היום הזה. ראו עינינו וישמח לבנו ותחי נפשנו. וצורפנו לזה גם איזה מכתבים הנמצאים ביד שאר אנשים מאנשי שלומנו. כי ידענו שרצונו זכרונו לברכה היה שיתפשטו גם מכתביו הקדושים בעולם, למען יספרו דור אחרון מהמעשה הגדול והנורא שנעשה בעולם, מענין קצת התגלות קדשת רבנו הקדוש זכר צדיק לברכה בעולם, בפרט על ידי ההתקרבות הקדושה שנתקרב אליו מורנו הרב רבי נתן זכר צדיק לברכה.

ועקר הדבר להחיות עם רב מישראל, ולהשיב את נפשם בשבעה משיבי טעם, על ידי כל דבוריו הקדושים הנאמרים באמת ובתמים, ויש בהם חכמה נפלאה ושכל אמתי ונפלא, ומעיני הישועה הנובעים ממקור נקדת האמת לאמתו "הנחל נובע מקור חכמה", (כמבואר

במקום אחר מענין זה באריכות נפלא).

והתועלת אשר ימצא המעיין במכתבים אלו בכל הענינים, הן בתורה ועבודה הן בדרך ארץ וכיוצא, אי אפשר לפרטם כי רבים המה, אך המעיין באמת מאליו יבינם, ויראו עיניו וישמח לבו וכו'.

ומחמת כי אלו המכתבים רבם בכלם הם ממה שהשיב לבנו החסיד וכו' מורנו הרב יצחק זכרונו לברכה, על בן ראינו להזכיר מקצת שבחו של הרב יצחק הנ"ל, כי היה איש

הקדמה

תם וישר ירא אלקים וכו' מנעוריו. ועסק הרבה בתורה ובעבודת ה' כל ימיו, וגם קצת בדרך ארץ. וכל ימיו לא נהנה משל אחרים, רק אדרבא היה מהנה לאחרים יותר מכפי יכולתו, בעל צדקות ומכנים אורחים, והיה בעל מדות טובות וישרות, ומעורב בדעת עם הבריות, ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם. ובסוף ימיו זכה לקבוע דירתו בארץ הקדושה בעיר הקודש צפת תובכ"א, וגם שם היה נכבד וחשוב מאוד בעיני כלם, ונפטר בשם טוב, ומקום קבורתו סמוך ממש לקבר הרב הקדוש בעל המחבר שלחן ערוך בית יוסף וכו', כידוע.

על כן אל יפול לב אדם עליו, בראותו מה שהרבה לאונן ולקונן ולהתמרמר כל כך על רבוי מחשבות הפורדות וכו', כי הכל היה רק מחמת גודל תמתו וצדקתו, על כן היה נבהל ונחפו ונחרד מאוד מאיזהו פגם כל שהוא אפלו רק במחשבה לבד, ואפלו בשוגג ובאונס, כי שנגות דומות לו כמזידות, וקלות דומות לו כחמורות, וכעין שאמרו רבותינו ז"ל (תענית ה.).

דמנה בעצמו יוכל המעין באמת, להתפלא מאוד ביותר על גודל תמתו וצדקתו ויראתו וחסידותו של אביו הרב רבי נתן זכרוננו לברכה, כי לא רצה להקל עליו כלל גם בזה, ולהשיב לו בקצרה מה אתה מדקדק ומרעיש העולם כל כך בכל פעם בדבר שרוב העולם נשלים בו בכל יום, כמו שאמרו רבותינו זכרוננו לברכה (בבא בתרא סוף דף קס"ד), והוא לא רצה להקל לו בזה כלל, רק אדרבא הסכים לדבריו, שבודאי צריכין לצעוק מרה על זה הרבה מאוד מאוד, כי המחשבה גבוהה מאוד והיא עקר האדם, וצריכין להחזיקה ולשמרה בקדשה יתרה מאוד מאוד, וכמבואר בדברי רבותינו זכרוננו לברכה הרבה בזה. רק אף על פי כן חזק אותו לבל יתבלבל על ידי זה ביותר, ולא יבוא על ידי זה לעצבות ומרה שחורה חס ושלום, כי אין שום יאוש בעולם, ולכל אשר יחבר אל החיים יש בטחון ליבות לכל טוב ולשלמות הקדשה באמת, כמבואר הרבה במכתבים הקדושים האלו בענין זה, אשרי שיאחו בהם, ונבון יבין כל דבר לאשורו:

מכתבי מוהר"ן

מכתבי תקס"ז

א

[זו האגרת כתב אדוננו מורנו ורבינו ז"ל מאוסטרקה לכלל אנשי שלומנו שיתפללו עבורו, כי היזו לו אז מחוש וחולאת גדול, ובקש מאד שיתפללו עבורו, ואחר כך שב לאיתנו. ובבואו לביתו אמר, שהם פעלו בתפלתם ששב לאיתנו מהחולאת הנ"ל. נמצא אצל ר' סענדר טראוויצער מצפת, והעתק ע"י ר' שמואל הורוויץ זצ"ל]

צו מינע גוטע פריינד, מינע ליבע פריינד [אל ידידי הטובים והאהובים], השתפים הנאהבים והנעימים.

איך בעט איך זייער זייער, אז איר זאלט געבין לזונתי מאה אדמים, ווארים איך בדארף פיל האבין אויף הוצאות, די הוצאות זענן בפאן זייער גרויס, אני מבקש מכם מאד מאד, שתתנו לזונתי מאה אדומים, בגלל שאני צריך הרבה על הוצאות, וההוצאות פאן מאד גדולים [כאשר יספר לכם מוסר כתב זה. גיט טאפיל דוקא, פיר מאל אזוי פיל, איך האב גיט [לא כפול דוקא אלא ארבע פעמים כפול, ואין לי] אפלו פרוטה אחת. בעט איך זייער [אבקש מכם מאד], רבי משה בהרב רבי ישראל, עם רבי משה בן העניע, צו שיקען מיר [לשלח אלי] מעות כנ"ל. אם ירצה ה' אז איך וועל אהיים קומען וועל איך מיר אפרעכינין וויא איר וועט וועלן [כשאבוא לביתי אתחשב אתכם החשבון כמו שתוצו], הכפל והשליש הדבר, שלא לעשות באפן אחר, רק לשלח מאה אדומים. גם לזרו את זונתי אז זי זאל פארין [שתסע] תכף ומיד.

גם להודיע לידידי מורנו הרב רבי נתן מנעמרוז ולכל אנשי שלומנו, אז זייא זאלין פאר מיר גאט בעטין אז ער זאל מיר שיקען איין רפואה שלמה, מין חולאת וועל איך אייך גיט שרייבען פי היכי דלא לתרע מזלה. רק איר זאלט מתפלל זיין פאר מיר [שיבקשו עבורי מה' שישלח לי רפואה שלמה. את המחלה אני לא אכתב לכם, כדי שלא לתרע מזליה, רק שתתפללו עבורי] בכל תפלה ותפלה. און גישט צו פארגעסן די טובות וואס איך האב אייך אימליכען גיטאהן ביז אהער [ולא לשכח את הטובות שעשיתי לכל אחד

עד עכשיו]. און אָפֿשֶׁר אז הַשֵּׁם יתְּבַרַךְ וְוַעַט מִיר גַּעבִין (רַפּוּאָה), קאַנט איר נאָך מִקְבֵּל זיין טוֹבוֹת פֿון מִיר [וְאוּלַי שֶׁהַשֵּׁם יתְּבַרַךְ יתֵּן לִי (רַפּוּאָה), תּוֹכְלוּ גַם לְקַבֵּל טוֹבוֹת מִמֶּנִּי].

אַהוּבֵי אחי ורעי, אִיךְ פֿעט זייער צו פֿעטִין בְּעַד נַפְשֵׁי הָעֲלוּכָה, בְּכֹנֶת הַלֵּב צו פֿעטִין, דַּעֲרַמאַנט אִיךְ אִיטְלִיכער ווי אזוי אִיךְ האב אִיךְ גַּעפּוֹנֶען אז אִיךְ בִּין גִּיקוּמֶען קיין בְּרֶסֶלֶב, און וויפֿיל כּחוֹת בְּרוּחַנִיּוֹת וְגַשְׁמִיּוֹת אִיךְ האב אויסגִּיבְרַאכְט ארום אִיךְ. אִיז דער יֵשֶׁר אז אִיר זאַלט היינט פֿאַר מִיר אִיךְ פֿעטִין הַשֵּׁם יתְּבַרַךְ, אז הַשֵּׁם יתְּבַרַךְ זאַל מִיךְ היילִין, [אַבְקֶשׁ מְאֹד לְבַקֵּשׁ עֲבוּר נַפְשֵׁי הָעֲלוּכָה לְבַקֵּשׁ בְּכֹנֶת הַלֵּב, תִּזְכְּרוּ לָכֶם כֹּל אֶחָד אִיךְ מְצַאֲתִי אֶתְכֶם כְּשֶׁבָאתִי לְבְּרֶסֶלֶב, וְכַמָּה כּחוֹת בְּרוּחַנִיּוֹת וְגַשְׁמִיּוֹת הִשְׁקַעְתִּי סְבִיבְכֶם, וּמִן הַיּוֹשֶׁר הוּא שֶׁעַכְשָׁיו תְּבַקְשׁוּ עֲבוּרֵי מֵה' יתְּבַרַךְ, שֶׁה' יתְּבַרַךְ יִרְפְּאֵנִי], בְּהִרְאוֹת ה' לִי נַעַם זִיוו.

גַּם מְזוּרוֹ צו זיין אֶת זִוְגַתִּי זִיא זאַל פֿאַרִין, וְוַאֲרִין אֶשֶׁת נְעוּרִים אִיז גִּישַׁט צו קְרִיגִין, וּבִפְרֶט עִם אִיז בְּלוֹיז גְּרוּיֶסע הוֹצֵאוֹת. [גַּם לִזְרוֹ אֶת זִוְגַתִּי שֶׁתִּסַּע, בְּגַלְל שְׂאֵשֶׁת נְעוּרִים אִין לְמִצָּא, וּבִפְרֶט שְׁזֵה רַק הוֹצֵאוֹת גְּדוּלוֹת].

גַּם אִיךְ פֿעט אִיךְ אז עִם זאַל קיינער פֿון אִיךְ גִּיט דַּעֲרוּוֶעגִין צו קוּמִין, אִיךְ וועל אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּקִרּוֹב קוּמִין צו פֿאַרִין. [גַּם אַבְקֶשׁ מִכֶּם שְׂאֵף אֶחָד לֹא יַעֲזוּ לְבוֹא, וְאִנִּי אִם יִרְצֶה ה' בְּקִרּוֹב אֶסַע וְאַבּוֹא].

הֲלֹא כֹה דִבְרֵי אוֹהֲבֵכֶם בְּאַמֶּת וְכֹל אֶחָד וְאֶחָד מִכֶּם יְתִיב בְּתוֹנָא דְלִבָּאֵי

נְחֻמָּן בֶּן מוֹרְנוּ הֵרֵב שְׂמֵחָה יִשְׁמְרֵהוּ צוּרוֹ וַיִּתְּיָהוּ.

צו גְּרוּיֶסען [לְדַרְשׁ בְּשָׁלוֹם] לְכֹל אַנְשֵׁי שְׁלוּמֵנוּ לְכֹל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי מַעֲלָתוֹ הִרְמָה. הַכִּפֵּל הַדְּבָר מְזוּרוֹ צו זיין אֶת זִוְגַתִּי זִיא זאַל פֿאַרִין גִּיד, און גִּיט צו זאָגִין פֿאַר אִיר און גִּיט פֿאַר דִּי קיינער פֿון דַּעַם, [לִזְרוֹ אֶת זִוְגַתִּי שֶׁתִּסַּע מֵהָר, וְלֹא לֵאמֹר לָהּ וְלֹא לְיִלְדֵים מִזֶּה].

נְחֻמָּן בֶּן מוֹרְנוּ הֵרֵב שְׂמֵחָה הַגִּ'ל.

ב

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְפָּרֵךְ, יוֹם ה' פְּרִשְׁת אָמַר (תקס"ז ואסלב).

לֵיד אַהוּבֵי חֲתָנֵי הָרַבֵּנִי הַנְּגִיד מוֹרְנוּ הָרַב יוֹשֶׁעַ גְּרוּ יְאִיר וְיוֹפִיעַ, עִם שְׁלוֹם זַוְנָתוֹ, הִיא בְּתִי הַצְנוּעָה וְהַחֲכָמִיּוֹת מֵרַת אֲדִיל שֶׁתְּחִיה אָמֵן.

הַגִּיעֵנִי כְּבוֹד מִכְּתֻבְכֶם בְּיוֹם א' פְּרִשְׁת אָמַר, גַּם הַמָּאָה רוּבֵל הַגִּיעַ לְיָדִי, וּמֵהוֹדַעְנָא שְׁעַכְשָׁו אָנִי מַתְגַּזֵּר בְּקַהֲלַת קִדְשׁ זְאֵסְלָב, וְחִמּוּתָךְ יֵשׁ לָהּ שְׁנַיִם גְּדוּלָה. גַּם מֵהוֹדַעְנָא שְׁלֹא אָבוֹא לְמַחְנִיכֶם קִדְשׁ עַל שְׁבוּעוֹת, כִּי פִה אִשְׁב בְּקַהֲלָה קְדוּשָׁה זְאֵסְלָב, וְתוֹ לֹא מִיָּדִי, רַק חַיִּים וְשְׁלוֹם. מִנְּאִי חוֹתֵנְךְ אוֹהֵב נִפְשֶׁךְ הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ תְּמִיד. נְחַמֵּן בֶּן מוֹרְנוּ הָרַב שְׁמַחָה יִשְׁמְרֶהוּ צוּרוֹ וְיִתְחַיֶּהוּ.

וּמֵהוֹדַעְנָא שְׂאִין אָנִי עוֹסֵק בְּרִפּוּאוֹת, כִּי ה' עֶזֶר לִי וְלֹא עֲזָב חֲסִדוֹ וְאִמְתּוֹ מִמֶּנִּי.

נְחַמֵּן הַנ"ל.

לְפָרֵס בְּשְׁלוֹם יְדִידֵי מוֹרְנוּ הָרַב מוֹשֶׁה בְּהָרַב, עִם שְׂכַנְסֵם יְדִידֵי מוֹרְנוּ הָרַב יִשְׂרָאֵל עִם שֶׁתְּפִי יְדִידֵי מוֹרְנוּ הָרַב מוֹשֶׁה בֶּן הַעֲנִיָּא. וְאוֹדוֹת שְׂכַתְּב לִי לְהוֹדִיעַ לּוֹ אִם יַעֲסֵק בְּרִפּוּאוֹת, אִין דַּעְתִּי צְלוּלָה עַכְשָׁיו וְאִין אָנִי יוֹדַע מַה לְהַשִּׁיב.

נְחַמֵּן הַנ"ל.

לְפָרֵס בְּשְׁלוֹם כָּל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ.

נְחַמֵּן הַנ"ל.

וּבְשֶׁתְּשַׁלְּחוּ לִי אַגְרָת, תִּשְׁלַחוּ לְקַהֲלָה קְדוּשָׁה זְאֵסְלָב לְבֵית הָרַב דְּחַזְמִים, כְּרִשׁוּם בְּרִשְׁימָה הַמְּנַח בְּאַגְרָת.

זוּגְתִי מֵרַת סְאִסְיַע, גַּם בְּתִי מֵרַת מְרִים תְּחִיָּה פּוֹרְסִים בְּשְׁלוֹמְכֶם הַטּוֹב. בְּקִשְׁתִּי מֵהוֹבֵי חֲתָנֵי שֶׁתְּלַמֵּד בְּכָל יוֹם שְׁעוֹר גְּמָרָא וּפּוֹסֵק, שְׁלֹא תַעֲשֶׂה חֵס וְשְׁלוֹם מִטְּפֵל עֶקֶר, רַק אֵת הָאֱלֹקִים יִרְא וְכוּ' כִּי זֶה כָּל הָאָדָם.

נְחַמֵּן הַנ"ל.

יְדִידֵי הָרַבֵּנִי מוֹרְנוּ הָרַב שְׁמוּאֵל, פּוֹרֵס בְּשְׁלוֹם כָּלֵם.

ג

והעתקה אות באות מאגרת כתיבת יד רבנו ז"ל בעצמו שכתב לאחיו הרב מו"ה יחיאל ז"ל לקרימנטשאק. שהיה שם מחלקת עליו ממתנגדים רשעים וצערו אותו מאד. כמובן מדברי רבנו ז"ל בעצמו, באגרת זה]

בעזרת השם יתברך, יום ב' פרישת בקתי.

לאהובי אחי חביבי וידידי הרבני המפלא ומפלא חכם השלם וכו', מורנו הרב יחיאל צבי גרו יאיר ויופיע.

הגיעני מכתבו פה ק"ק ואסלאב, והיה לי צער גדול מזה, איך מלאו לבם האנשים הרשעים האלו והעזו פניהם כל כך נגדה. ותמה אני איך לא נמצא טוב לעמת רע לעמוד בנגדם לבער הרע.

אהובי אחי נפשי ולבבי, אל תירא ואל תחת מפניהם, רק חזק ואמץ בתורה וביראת ה' כל היום, כמדבר בין שנינו. וזכות אבותיך מסיעתך. כי כל זה לגדל אותך ולהרבות כבודך ולגדל שכלך. כי כמו שאי אפשר לכל מיני זרעונים לבוא לתכלית גדולם, אלא עד שנותנין מתחלה הגרעין בעפר, ואחר כך הגרעין נתבלה ואחר בלותו יפרח ויצייץ ונעשה אילן גדול. כן הדבר הזה, שעל ידי זה שמשפילין אותך עד עפר, על ידי זה תתגדל ותצייץ ותפרח בעולם. אלו היו יודעין אלו הרשעים מזה, בודאי לא היו מבוזין אותך, כי כל בונתם לרע.

ומהודענא למעלתו, כי בדעתי לישב בכאן קהלה קדושה ואסלאב לערך שלשה חדשים. ואחר כך אדעה איך לפנות. ומהודענא שזונתי מתחלה היה לה שנוי, ועכשיו נתהפך והולך, ומתמעט כחה בכל יום, וההוצאה בכאן מרבה. כי היה לי הוצאות בכאן ארבעה וחמשים אדמים. ותו לא מידי רק חיים ושלום.

מנאי אחיד אהב נפשך הדורש שלומו תמיד, ומצפה לשמע ממנו בשורות טובות, ולראותו בחיים ושלום.

נחמן בן מורנו הרב שמחה ישמרהו צורו ויתיהו.

זונתי פורסת בשלום וזנתו. בתי מרים פורסת בשלום בלכם. ולפרם בשלום תומכיו הנלוים אליו. חזקו ואמצו כי יש שכר לפעלתכם בזה ובכא.

נחמן הנ"ל.

ד

[העתקה אות באות מאגרת כתיבת יד רבנו ז"ל בעצמו, שכתב לכל אנשי שלומנו בעת שישב בזאסלב
בשנת תקס"ז]

מהודענא לכל אנשי שלומנו כי קצתי בישיבת ברסלב, מגדל הצרות והרפתקאות
דערו עלי. ועכשיו אהיה מתהלך מאהל אל אהל, ולא להשתקע אלא
לגור. בכן שאלתי ובקשתי מכם, שלא יהיה לריק יגיעי שיגעתי עם כל אחד ואחד,
ושמתי את נפשי בכפי בשביל טובת נפשכם. ה' הצדיק ואני הרשעתי, ומעשי גרמו
לי היסורים ומיתת הבנים המסלאים, והמחלקת והקטרוגים. אף על פי כן ידעתי גם
ידעתי, שגם העסק שעסקתי עמכם להוציא אתכם משני הסמך מס, על כל אלה
עיניו לטש ושניו חרק עלי.

ובכן אהובי אחי ורעי, חזקו ואמצו ביראת ה' כל אחד ואחד לפי כחו ובחינתו. ולא
יהיה לריק יגיעי. ושמרו תורת משה עבד ה', באשר למדתי אתכם. ותדעו
שאף על פי שאני רחוק עכשיו מכם, אין זה כי אם רחוק הגופות. ואין רחוק חס
ושלום בנפשותינו כי קרובים אנחנו. אהובי אחי ורעי! נא ונא, שיהיו דברי אלה אשר
התחננתי קרובים אליכם יומם ולילה.

ומהודענא שעכשיו אני מתגורר בקהלת קדש זאסלב, ופה אישב אם ירצה השם
לערך שלשה חדשים.

הלא כה דברי אהובכם הכותב בדמע, מגדל השמחה אשר בלכבי, שהקדוש ברוך הוא
נתן לי כח ברזל לשאת על היסורים והפלטולים כאלו.

נחמן בן מורנו הרב שמחה ישמרהו צורו ויחיהו.

מהודענא שברוך השם אני בקו הבריאה בלא עסק רפואות גשמיות.

נחמן הנ"ל.

ה

[נה האגרת שכתב רבנו זצ"ל, לחותנו מזווג שני מקהלה קדושה בראד. העתק מכתבים שנעתיקו מכת"י רביז"ל ע"י ר' שמואל הורוויץ מירושלים עיה"ק]

בעזרת השם יתברך, היום יום אשר נכפל בו כי טוב, סוף חדש מנחם אב תקס"ו.

אל כבוד אחי מחתני אוהב נפשי הלוא הוא הראש והמרמם שר נגיד וטפסר הגביר הנעלה והנכבד הישיש והיקר כבוד שמו תפארתו מורנו הרב יחזקאל טראכטינבערג.

מהודענא משלומי ומשלום כל בני ביתי שברוך השם אתנו פה קו החיים והשלום, פה יתן ה' וכה יוסיף לראות כל בני ביתי בתיים ושלום, ומהודענא מבואי לביתי ביום הנ"ל, והגעתי מרום פארו אגרת שלומים ושם נאמר ונשנין שאי אפשר לה לבוא מחמת הפאשפארטין [דרכונים], וגם הספר [גביל] סגור ומסגור, וגם נאמרה ונשנין שאבוא אני בעצמי לקרעסילוב. על בן מהודענא לשוב על ראשון וכו', כי מה שעבר אין כי כבר עבר זמן החתנה, ולהבא בקשתי אם ברצון מעלתו שיהיה הקשר שנתקשרנו [בינינו] בקשר של קימא, יראה הפאר מעלתו למחל על כבודו הרמה והנשאה, ולקרא על החתנה סמוך לפה קהלתנו, שיהיה סמוך ונראה לקהלת קדש ברסלב, ולא יאחר מחצי חדש אלול הפא עלינו לטובה, כי אי אפשר לזוז ממקומי אפלו על פרסה אחת, ואם לאו חס ושלום גבה טורא בינא, ודי למבין.

הכפל הבקשה להתאמן לשלח לי בתו עם צרכי פלה לא יאחר מזמן הנ"ל, כדי שיהיה על מלוי הלכנה החפה וכו'. ובנסיעתה לכאן כשתהיה סמוך לכאן לערך שלש או ארבע פרסאות, תראה לשלחה שלוחה ואכתב לה קביעות מקום החתנה. ואודות הפאשפארט [דרכון] תראה לתן עצות בלא פאשפארט שלי. בפרט שבנקל אפשר לבוא לכאן בלא פאשפארט, ותו לא מידי רק חיים ושלום.

כה דברי המסים, ה' יוסף לו חיים ואריכת ימים ושנים טובים, וכה דברי המיעד להיות חתנו, הדורש שלומו תמיד באהבה רבה ועזה, ומצפה לתשובתו על ידי מקדם. נחמן בן מורנו הרב שמחה ישמרהו צורו ויתיהו.

ואמר שלום וישע רב לזוגתו הצנועה הנגידה, מנשים באהל תברך החכמנית הגברת מרת וכו'.

מכתבי תקס"ח

בעזרת השם יתברך, יום א' אמר כ"ו למספר בני ישראל תקס"ח פה לבוב למברג.

שלום וישע רב לאהובי ידידי הלא הוא הרבני המפלא וכו' מורנו הרב יעקב נרו יאיר.

הגיעני מכתבך זו פעם שנית, ובמכתב הראשון היו מנחים הקדמות של ידידי מורנו הרב נתן מנעמרוז, וכעת הגיעני פעם שנית אגרת ממעלתו הרמה ובתוכו מנח הכתב של הדפוס. וגם מעלתו פותב לי שאשלח על זה לא פחות ממאה אדמים. תמה אני על מעלתו איך אינו כותב על ידי מי אשלח, ולד מי אשלח ועל שם מי אשלח. וגם תמה אני על מעלתו על אשר לא כתב לי סכום הספרים מהדפסה, אלא, או יותר. וגם על איזה ניר על שרייב או על ריגאהל [לא מבריק או על מבריק], וכמה יהיה על שרייב וכמה יהיה על ריגאהל, וכמה מעלתו נותן להמדפים שכר הדפסה מכל בויגין [גליונות], וכמה יהיה מחזיק זה הספר כמה וכמה בויגין, וכן מעלתו יכתב לי מכל מפרש על ידי מקדם.

ואודות שכתב לי מעלתו שיש לו יסורים מהרב, וגם מה שהוא רוצה להדפיס בתוך הספר איזה דברים משלו, הלא הכל מסרתי לידך והכל ברשותך. ככן אם אתה מבין מבינתך שאין אתה צריך להרב, חדל ממנו. ואם אתה צריך לו, אני מזוהר אותך שלא יניח לדפוס אפלו אות אחת משלו. שלא יתערב זר בתוך הספר. ואלו שני הקדמות ששלחת לי הוא ישר בעיני הקטנה. ואודות ההסכמות דברתי עם הרב שלא יחשב זאת וכו'; ואודות שכתב לי מעלתו שגיסו של המדפיס הלא הוא הרבני המפלא וכו' מורנו הרב משה נרו יאיר הוא עושה לך טובות; בעזרת ה' יתברך אשלם לו חטיבה מול חטיבה; והשם יתברך יתן לך כח בגשמיות וברוחניות שתגמור את ההדפסה בלי שום עכוב. ואודות בריאות גופי מהודענא שזה כמה ימים שנתחזקתי מעט, אבל עדין צריך לרחמים גדולים, ומאן דרחים לי לבעי עלי רחמים [מי שאוהבי יבקש עלי רחמים].

פה דברי אוהב נפשו דורש שלומו תמיד.

נחמן בן מורנו הרב שמחה ישמרהו צורו ויחיהו.

גם אפצישקען די בריבליך [לשלוח את המכתבים] על ידי הני דאר כל אחד למקומו.

מכתבי תקס"ט

[מכתב מאדונינו מורנו ורבנו, זכר צדיק לברכה לבתו מרת שרה זצוק"ל ולבעלה מורנו הרב יצחק אייזיק זכר צדיק לברכה]

בעזרת השם יתברך, יום ו' ערב שבת קדש וישלח (תקס"ט).

רב שלום לכבוד אהובי חתני חביבי הלוא הוא הרב המפלג המהלל פתח שם טוב מורנו הרב יצחק אייזיק גרו יאיר. עם שלום וזוגתו היקרה היא בתי ידידתי הצנועה החכמנית המהללה הישרה מרת שרה תחיה.

קבלתי מכתבכם לנכון, והתעלזנה כליותי בשמעתי משפעת שלומכם הטוב, ואברך את ה' אשר עד הנה עזרנו, כי חלה גם ילדה את בתה תחיה; והנני מצוה את ברכתי, יהי רצון שיהיה להם ולנו למזל טוב גם בני בנים יולדו על ברכיהם והיו כגון רוח, עוד ינובון בשובה טובה. ונא להודיעני תמיד משפעת שלומכם הטוב; ובקשתי מאד מבתי תחיה ומחתיני שיחיה לבלי לדאג כלל רק להיות בשמחה תמיד. ושלום וחיים כנפשם ונפש אביכם הדורש שלומכם הטוב באהבה עזה.

נחמן בן מורנו הרב שמחה ישמרהו צורו ויחיהו.

גם יראה להודיע לי מעסק למודו, וכמה דפין גמרא הוא לומד בכל יום, כי באלה חפצתי שיתמיד בלמודו, וזה כל מגמותי, ודי למבין.

ושלום לבניכם הנחמד החכם ישראל לעב שיחיה, ושלום לבתם הנולדת להם למזל טוב שתחיה, ושלום לחותנך ידידי, הלוא הוא הגביר המפרסם לשבח ולתהלה קדשת שם מורנו הרב אריה ליב גרו יאיר, עם שלום וזוגתו הצנועה הנגידה תחיה, ועם כל יוצאי חלציהם שיחיו, ולכל בני ביתו שלום וברכה. ושלום לכבוד אחי היקר הותיק מורנו הרב יחיאל גרו יאיר.

נחמן בן מורנו הרב שמחה ישמרהו צורו ויחיהו.

ח

[הערתקה ממכתב אדמו"ר זצוק"ל לבתו מרת שרה זצוק"ל זכותם יגן עלינו.]

בעזרת ה' יתברך, יום ג' י"ב לחדש מנחם (תקס"ט).

שלום לאהובתי בתי הצנועה והחכמנית וכו' מרת שרה תחיה עם שלום בעלך ובנדך הנחמד ובנדך החכמנית שיחיו אמן.

הגיעני מכתב מבריאות חמותך הצנועה, תכף ביום מחר אחר נסיעתך מכאן, והנאני, בה יתן ה' ובה יוסיף אמן.

גם מהודענא שברוך השם אני בקו הבריאה, גם מהודענא אז איך בענק זייער נאך דעם שטיפין און פרייליך קייד פון בנד ישראל לעב. פון זיין אוועק פארין איז נאר שטיל אין שטיב, השם יתברך זאל געבין איך זאל הערין בשורות טובות פון אייך תמיד, [שאני מתגעגע מאד אחר עליצותו ועליוותו של בנד ישראל שיחיה, מאז נסיעתו מאד שקט בבית, יתן השם יתברך ואשמע בשורות טובות מכם תמיד], אמן.

גם מהודענא שבא אגרת מאחותך מרים לעב מאדעם שהלכו עם הספינה ביום ה' ז' לחדש מנחם, וכותבת שהיא שמחה ועליוה, וכלם מקרבין אותה, ופרשה בשלום בלכם. גם בקשתי שתעשי כמו שצויתך, שאל תשגיחי על צרכי הבית, ותאכלי ותשתי בשר ויין, כי בריאותך היא יקר יותר מחיי. וממש חיים תתני לי בשתודיעני שאת בריאה וחזקה.

הנה בה דברי אביך המצפה לשמע מכם בשורות טובות אמתיות

נחמן בן מורנו הרב שמחה ישמרהו צורו ויחיהו.

לפרס בשלום אהובי מחתני הרבני הנגיד מורנו הרב יודא ליב. ובקשתי להשגיח על בריאות בתי כי נפשי קשורה בנפשה. גם מזונתו הצנועה בקשתי גם כן. גם בקשתי ממעלתו שיעסק במשא ומתן, כי משא ומתן של מעלתו הוא צרך גבה, כי (תהלים צו) "ספרו בגוים את כבודו". נחמן הנ"ל

ולפרס בשלום אהובי אחי חברי מורנו הרב יחיאל.

נחמן הנ"ל עם שלום זוגתי ובתי תחיה.

ציון מקום קבורת מוהרנ"ת זצוק"ל בברסלב, אוקראינה

מכתבי מוהרנ"ת

א

מכתבי תקס"ז

[מכתב מוהרנ"ת לרבנו מוהר"ן זצוק"ל]

בעזרת השם יתברך, יום ה' ח' ניסן תקס"ז לפ"ק.

ישאו הרים שלום. לאוצר בלום, צדיק יסוד עולם. הלוא הוא כבוד אדונינו מורנו ורבנו. גאון עזנו. עטרת תפארתנו. ותפארת כל ישראל. ראש גולת אריאל. הלוא הוא הנשדד הגדול בעל כנפים. בצלו נחסה ונתלונן, יחינו מימים, ביום השלישי יקמנו ונחיה לפניו, ויחי עוד לנצח עד בלתי שמים. הגאון הגדול בוציא קדישא, החסיד האמתי המתחסד עם קונו. מחיה חיים. לו דומיה תהלה. כלום סימתי לכלהו שבחי. אלו כל הימים דיו וכו' שבחו אי אפשר לסים. אשרינו אשרי חלקנו שנפלטנו בחלקו וגורלו. חבלים נפלו לי בנעימים אף נחלת שפרה עלי. ומתוק האור וטוב לעינים. אשרינו. אשרי עין ראתה כל אלה אור שבעת הימים הגנוז והצפון. מאת ה' היתה זאת מן השמים. כבוד קדשת שמו, נורא ונשגב מאד נעלה, מורנו ורבנו הרב רבי נחמן נטריה רחמנא וברכיה. יאמר בצלצח ויחי עוד לנצח.

אחר דרישת שלומי. להוי ידוע לאדונינו מורנו ורבנו, שראיתי העתקה מכתבת יד אדונינו מורנו ורבנו ששלח להשתפין גרם יאיר. כי כבוד רבי נפתלי מפה שלח לי העתקה הנ"ל לקהלת קדש מאהילוב. ועמדתי מרעיד נבהלתי מראות. צירים אחזוני. חבלי לדה הקיפוני. אהובנו אדונינו מורנו ורבנו ידיד עליון. וידיד כל הנפשות בית ישראל. וידיד נפשנו. מה נאמר ומה נדבר, אם אמר לנחם את אדונינו מורנו ורבנו ולדבר על לבבו הקדוש. מי ישנם מתניו, ומי יאזר חלציו להכניס ראשו בזה. גבהי שמים מה אפעל, דרכי ה' הנעלמים מעין כל חי וכו' מי יוכל להעריך מלין בזה. אף אף על פי בן אמרתי ויהי מה, ארוצה דברי אלה לאדונינו מורנו ורבנו. ובגדל חסדו וענותנותו האמת במחתו, לפתח פה ולדבר לפניו את אשר ישים ה' בפי.

היות בודאי לא נשפח מאדוני את העתים אשר עברו עליו מעודו עד היום הזה. עד כי עזרו ה', שזכה לשבר ולכתת, להרס מה שהרס, ולסתר מה שסתר,

ולבנות מה שבנה, ולעלות אל מקום שעלה. אשר כל זה נעלם מעין כל חי, עין לא ראתה וכו'. ובפרט מה שעבר על אדונינו מורנו ורבנו בקהלת קדש סטאנבול. וה' עוזר לו תמיד, עד אשר זכה למה שזכה. ובפרט מה שזכה אז. כי מחמת צערו נדמה לו שעדין לא עבר עליו עת כזה, כאשר שמעתי מפיו הקדוש שנדמה בן בעת הצער (שיחות הר"ן פ"ג). ואף כי אם האמת בן שעדין לא עבר עליו עת כזה. אדרבה! מזה נכון לבנו בטוח בה', שנופה לראות עוד בשמחתו בקרוב. כי יזכה למה שהוא מצפה לזכות לראות בטוב ה' בהראות לו נעם זיוו, ודי למבין. ועל זה נאמר (ישעיה סו, ט) "האני אשר" וכו', ואין להאריך בזה. וגם בזה המעט יראתי מאד לדבר. אך ענותנותו תרבני לדבר לפניו את אשר בא תחת הקלמוס בעת.

והנה אנו מקימין דבריו הקדושים להתפלל בעדו. אך השם יתברך ירחם עלינו ועל כל עמו בית ישראל, שנופה שנתעורר לבבנו שנוכל להתפלל פראוי להתפלל על עסק כזה. כי אם היינו מרגישים קצת, היה ראוי לנו לזעק בשוקים וברחובות, לעורר רחמי עליו ועלינו ועל כל בריותיו, ועל כל הנפשות המנחים במקום שיירדו ומצפים ומחכים לחסות תחת כנפיו, אשר עדין לא זכו להתלונן בצלו הקדוש. ומכל שכן גדל הרחמנות שיש עלינו, בידוע לאדונינו מורנו ורבנו. ובפרט עלי אשר מנמוך מעפר הקימני, ומאשפות דלותי הרימני, ובין נדיבים הושיבני, ועדין אני ערם בלי לבוש. ומי יודע אם כבר הגעתי אפלו לימי יניקה, ואין לנו לינק ולשאב שפע ולקבל חיות, כי אם על ידי אדונינו מורנו ורבנו, הוא חיינו וארך ימינו. ה' אלקים אתה ידעת, אם היה מיום בריאת העולם רחמנות כזה, כמו שיש עכשיו עלינו, ועל כל אחד ביחוד, כפי אשר יודע כל אחד את נגעי לבבו, ומכל שכן הרחמנות שיש על מי שלא ראה טוב מימיו כלל ודי למבין.

על-כן עלינו מפל לשפך שיח לפני ה', לשפך לבבנו כמים לפני ה'. ובה' בטחנו כי לא נבוש לעולם, וכימות עניתנו ישמחנו, להראות לנו נעם זיוו. ואנחנו נדשן נפשנו בצחצחות. בשבע שמחות. כאשר נזכה לקבל פניו הקדושים. סבר אפי עתיק יומין. באור פני מלך חיים, לנו ולכל ישראל. וזמן המנחה הגיע ואקצר ואסיים.

הלא בה דברי המצפה והמחכה להתאבק בעפר רגליו, להנות מזיו קדשו.

הקטן נתן בן אדוני אבי מורי הרב נפתלי הירץ גרו יאיר.

ב

מכתבי תקפ"ב

בעזרת השם יתברך, יום ד' כ"ו ניסן שמיני ג' התקפ"ב אדעס.

לזונתי הלא היא הצנועה וכו'.

זייט וויסין אז היינט האב איך גידונגין איין שיף. און אם ירצה השם ביום ו' ערב שבת קדש הסמוך וועל איך למזל טוב ארויף גיין אויף דער שיף קיין סטאמבול, אין דארט וועל איך אם ירצה השם ווייטער פארין בעזרת השם יתברך, ביז השם יתברך וועט מיך ברענגין לשלום קיין ארץ ישראל. בכן בעט איך אייך איר זאלט פאר מיר גאט בעטין, און זאלט דער מאגין אלע אויגעזעע לייט בפרט אין אומאן אז זיי זאלין פאר מיר מתפלל זיין. ווייטער האב איך גאר גיט צו שרייבין רק חיים ושלום. [דעו! כי היום שכרתי ספינה, ואם ירצה ה' ביום ו' ערב שבת קדש הסמוך אעלה למזל טוב על הספינה לאיסטמבול, ושם אמשיך בנסיעתי בעזרת ה' יתברך, עד שהשם יתברך יביאני לשלום לארץ ישראל. ובכן מבקש אני שתבקשו מה' עבורי, ותזכירו לכל אנשי שלומנו ובפרט אלה שבאומן, שיתפללו עבורי, יותר אין לי מאומה לכתב רק חיים ושלום].

אהובי בני שכנא גרו יאיר תקבל האגרת המכרד פאן, ותשלחהו תכף ומיד על ידי הפאסט [דאר] ראשון לקהלת קדש טשאהרין, ליד רבי בער אטקאפטשיק. גם תכתב גם בן בעצמך איזה אגרת, ותוסיף לבקש אותם שיקימו לשלח מיד כאשר כתבתי להם. ותודיע להם גדל הדחק שלכם, שלא הנחתי לכם שום מעות כי אם זה שמוגיע מהם, ובעזרת השם יתברך ודאי יקימו דברי כאשר הבטיחו לי.

גם תדע שקבלתי מכתבך בחל המועד פסח, והיה לי לנחת גדול. גם נהניתי מלשונך מאד, כי הייתי סבור שעדין אין מלה בלשונו לכתב בלשון למודים כי אם דבר קל, וכעת ראיתי שתודה לאל לשונך עולה יפה. ותראה להרגיל עצמך לכתב לפעמים אגרת בעצמך, כדי שתהיה רגיל בלשון צח. כי הוא נצרך לך מאד בכמה אפנים.

ופרוש המעשה קבלתי, והיה לי לנחת גדול, אשר נמצא איש כזה, אשר שם על לבו לכתב פרוש על המעשיות. וגם פרושו נאה ומתקבל קצת, וכמה דברים קרובים לאמת. אבל, אף על פי כן עדין פרושו רחוק הרבה אפלו מכפי מה

שמתנוצץ בדעתי בענין המעשה הזאת. מכל שכן וכל שכן אלפי אלפים קל וחומר, כמה רחוקים הדברים מפונות רבנו הקדוש והנורא זכר צדיק וקדוש לברכה.

ועקר הדבר מה שאני מגמגם על פרושו, הוא, שאנכי הרואה שלפי דבריו מסתים המעשה בענין קבלת התורה, שמרמוז שאז זכה משה רבנו עליו השלום למצא את הבת מלכה. ולא בן אנכי עמדי, כי לדעתי עדין לא נסתים המעשה. ועקר סיום המעשה, דהינו למצא את הבת מלכה, יהיה רק לעתיד כשיבוא משיח צדקנו שהוא משה רבנו בעצמו, שהוא מתגלגל בכל דור ודור, כמו שמוכא בתקונים (תקון ס"ט דף קיג.), והכל בשביל לבקש את הבת מלך עד שיוזכה למצא אותה בימי משיח צדקנו שיבוא במהרה בימינו.

והבת מלך, היא בחינת האמונה הקדושה, להאמין בהשם יתברך ובצדיקים אמתיים ובכלליות התורה וכו'. זאת האמונה הקדושה היא בגלות בכל דור ודור. ועקר הנאלה תלוי בזה, כפי מה שזוכין ישראל בכל דור ודור להעלות האמונה הנפולה, ולהתחזק באמונה שלמה באמת, שעל ידי זה יבוא משיח כמו שכתוב (שיר השירים ה, ח) "תבואי תשורי מראש אמנה". ואז תתגלה האמונה בשלמות, וידע כל פעול כי אתה פעלתו וכו'. ואז דיקא תשוב הבת מלך שהיא האמונה על מכונה ומלכותה. ואף-על-פי שרבנו ז"ל ספר מעשה שהיה וסיים: 'ולכסוף מצאה', אף על פי בן מרמוז על העתיד. כי אפלו בשנוזה לבון באמת רמזו המעשה, אבל אף על פי בן עצם המעשה אי אפשר להבין, דהינו מי ומה ואימתי. כי כל המעשיות הנה במקום שהיה. ואין להאריך יותר בכתיב בדברים שכסה אותם עתיק יומין, ובפרט על פני השדה. השם יתברך יפקח עינינו, שנוזה להבין איזה רמזים בהמעשיות שספר. ואף על פי בן יש לי נחת גדול מהפרוש ששלחו, כי גם זה אמת. כי דברי רבנו ז"ל בפטיש יפוצץ סלע, וכל דבריו מתחלקים לכמה טעמים בלי שעור. השם יתברך יזכנו שנוזה לבלות ימינו לחשב תמיד תורתו ושיחותיו ומעשיות שספר, עד שנוזה למצא בהם איזה פרוש והשגה המביאה לידי מעשה. אשרינו שזכינו לשמע דברים כאלה. אשריכם שזכיתם להיות חלקכם עמנו. חזקו ואמזו, והעקר להיות בשמחה תמיד, ולהרבות בהתבודדות ואל תעצבו "כי חרות ה' היא מעוזכם" (נחמיה ח, י).

והיה זה שלום וששון ושמחה כנפשם ונפש אביכם הדורש שלומכם תמיד באהבה עזה ומצפה לראותכם בחיים ושלום.

הקטן נתן בן מורנו הרב נפתלי הירץ גרו יאיר.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה באמת. אהובי אחי ורעי רבותי ותלמידי וחברי. מאד בקשתי להתפלל בעדי תמיד, ואשר בקש רבי יצחק אייזיק יוסף גרו יאיר, לשלח להם תפלה להתפלל על עוברי ימים. באמת אין דעתי צלולה עכשיו כלל לסדר תפלה. וגם כבר נמצא בספר שערי ציון תפלת הרמב"ן ו"ל תפלה על הים'. רק שצריכין לשנות הלשון קצת כשמתפללין על אחרים כאשר תבינו שם בעצמכם. ומה שירצה כל אחד להוסיף מלבדו, יוסיף כרצונו בלשון לע"ז. ויתר מזה אי אפשר להאריך עתה. ושלום וחיים וכל טוב חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה'. נתן הנ"ל.

אהובי בני המפלג רבי יצחק שייחיה. פון דיין גרים האב איך גרוים נחת גיהאט [מהדרישת שלום שלך היה לי נחת גדול]. מי יתן והיה לך זה באמת כל הימים, למען השם למען השם, שתתמיד בלמודך כי הוא חייך וכו'. גם תכתב בכל יום, כי עדין אינך יכול לאמן ידך בכתיבה נאה כלל, ובתבך דומה לכתב של תינוק קטן. על בן תשתדל להרגיל עצמך בכתיב נאה ולשון צח. כי הכתיב והמכתב הוא יסוד גדול לתורה ועבודה ודרך ארץ. ובפרט אתם וכל אנשי שלומנו, צריכים להשתמש הרבה בכתיבה לזכות את הרבים בכמה ענינים פידוע לכם, ויתר מזה אין הפנאי מסכים עתה להאריך.

דברי אביך החפץ בטובתך והצלחתך האמתית והנצחית.

נתן הנ"ל.

ג

מכתבי תקפ"ג

[אמר המעתיק: הפרט והיום היה חסר. ומה שמצאתי העתקתי.]

בעזרת השם יתברך.

לכבוד ידידי התיק וכו' רבי נפתלי גרו יאיר.

הודיע לי חדשות שהוא חושש בעיניו, ואראה להתפלל עליו. ומזה תראו ותבינו כמה צריכין להתרחק מדאקטורים [מרופאים], וכבר הכנתי רוזעפמט [מרשם] לשלח לו. וכלל הרוזעפמט הוא, **א.** שלא יקח שום רפואה. **ב.** שלא יקח שום רפואה. **ג.** שלא יקח שום רפואה וכו' וכו'. גם שילך דוקא למקוה וכו', השם יתברך ירחם עליו וישלח לו רפואה שלמה במהרה מן השמים.

מבני יצחק שיהיה עדין לא היה לי שום אגרת, ואני מצפה לשמע הטוב מאתו. זולת זה אין לחדש.

נתן הנ"ל.

גם אודיע לכם חדשות מעתה. דעו כי יש אלקים שליט בארץ בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, חי לעד וקיים לנצח ושתבח שמו לעד. והכסף והזהב הכל הבל. ואף על פי שרוב העולם הם מבני המדינה של עשירות, שמתלווצצים משיחות כאלה [עין סיפורי מעשיות מעשה י"ב]. הבחירה היא בידם להטות שכמם לעל הגיהנם בזה העולם, כאשר בחרו להם, מלבד מה שיהיה ליום הדין, וסוף ישובו המה אלינו ואנחנו לא נשוב אליהם. וכבר אמר דוד המלך עליו השלום (תהלים מט, יז) "אל תירא כי יעשר איש" וכו'. ואם יתלווצצו גם מזה, ימלא פיהם חצץ. בוטח בעשרו, הוא משענת קנה רצוץ. "אלה ברכב ואלה בסוסים, ואנחנו בשם ה' אלקינו נזכיר" (שם כ, ח). כי אין מנוס מפגעי העולם המלאים בכל בית, כי אם אל השם יתברך והתורה לבד. כאשר כבר הארכנו שיחתנו מזה הרבה, ועדין צריכין לחזר ולדבר זאת בכל יום.

והכלל, כי (אי"ב ה, ז) "אדם לעמל יולד" אשרי מי שעמלו בתורה. ומה שכתבת פארט האפ [רק שמחה], אמת וצדק ויציב ונכון וקיים, אשריך אם תחזיק בזה.

ד

ברוך השם, יום ג' וישיב תקפ"ג לפ"ק ברס"ב.

שְׁלוֹם לְכַבוֹד אֱהוּבֵי יָדִיד נִפְשֵׁי וּלְכַבֵּי הַלֹּאֵה הוּא הַרְבֵּנִי הַיְתִיב הַמְּפֹלֵג וְכוּ', מוֹרְנוּ הַרְבֵּה נִפְתָּלֵי גֵרוֹ יְאִיר. וְלִכְלֵ אֲנִשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שְׁלוֹם וַיִּשַׁע רַב.

דַּעְנֵי יְדִידֵי כִי תוֹדָה לְאֵל בְּאֵתִי בְּשְׁלוֹם לְבֵיתִי בְיוֹם ה' וַיִּשְׁלַח הָעֶבֶר. עַד הַנְּהַ עֲזָרוֹנוּ רַחֲמֵי הָעֲצוּמִים, וְאֵת כָּל אֲשֶׁר עָבַר עָלֵינוּ אִין הַזְּמַן מִסְכִּים לְבָאֵר עֵתָהּ. וְעוֹד חֲזוֹן לְמוֹעֵד אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם. אֲךָ מְאֹד גְּדוֹל צַעֲרֵי מִכָּאֵב הָעֵינַיִם שָׁלוֹ. וּבִיּוֹתֵר נִפְלְאֵתִי עָלָיו הַפְּלֵא וּפְלֵא עַל אֲשֶׁר הוּאֵל הַלֵּךְ אַחֵר רֹפְאֵי אֱלִיל, וְלַעֲסֵק בְּרִפּוּאוֹת בְּהִיּוֹסִין, לְכָאֵב הָעֵינַיִם, אֲשֶׁר הִמָּה הָיוּ בְּעוֹכְרָיו וְקִלְקְלוּ לְעֵינָיו עַל יְדֵי רִפּוּאֲתָם בְּיוֹתֵר. וְלֹא זָכַר אֶת כָּל הַדְּבָרִים הַקְּדוּשִׁים שֶׁיִּצְאוּ מִפִּי רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ זָכַר צְדִיק לְבִרְכָה (שִׁחֹת הַר"ן ג'), לְהִתְרַחֵק מִרִּפּוּאוֹת בְּכָל מִינֵי הַרְחָקוֹת עַד קֶצֶה אַחֲרוֹן. דַּעְתִּי כִי דוּמָה בְּלָבוֹ שְׁאִין הַדְּבָרִים אֲמוּרִים לְכָאֵב עֵינַיִם, אֲבָל בְּאֵמַת אֱהוּבֵי אַחֵי טְעִיתָ. [חֶסֶר].

[נִרְאָה שֶׁהִיָּה כֹאן עוֹד דְּבָרִים בְּאֵרִיכוֹת אֲבָל לֹא מִצְאֵתִי יוֹתֵר חֶבֶל עַל דְּאֲבָדִין. גַּם נִרְאָה בְּעִלְלֵ שׁוֹאֵת הִיָּה הַמְּכַתֵּב שֶׁהוֹדִיעַ שְׁבֵא מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הוֹדַעְתִּי זֹאת לְמַעַן יִהְיֶה לְזִכְרוֹן בְּבִירוֹן שְׁנַת נְסִיעֵתוֹ וּבּוֹאוֹ וַיִּהְיֶה בְּעֹרֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִצְרָף לְכַמָּה עֲנִינִים]

ה

מכתבי תקפ"ד

ברוך השם, יום ו' תשרי תקפ"ד, מברסלב למשערקאס.

רַב שְׁלוֹם לְכַבוֹד אֱהוּבֵי בְנֵי, יָדִיד נִפְשֵׁי, נִצְמַד בְּקִירוֹת לְכַבֵּי, הַלֹּא הוּא הַיְתִיב הַמְּפֹלֵג הַנְּחַמָּד, מוֹרְנוּ הַרְבֵּה יִצְחָק שִׁיחִיָּה.

תוֹדָה לְאֵל בְּאֵתִי לְשְׁלוֹם לְבֵיתִי בְיוֹם ג' לַעֲת עָרַב, וּבְרוּךְ הַשֵּׁם הַכֹּל עַל נְכוּן מַעַם ה'. וְנֵא, בְנֵי, מִחֲמַד עֵינֵי, הַסְתַּכַּל הַיִּטֵּב עַל תְּכַלִּיתָהּ, וְהַחֲזוֹק בְּתוֹרַת ה' וְתַתְּמִיד בְּלַמוּדָהּ; וְתִקְבַּע שַׁעוֹר לְהַתְּבוֹדְרוֹת בְּכָל יוֹם וַיּוֹם לְפָרֵשׁ שִׁיחֲתָהּ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלְהַתְּחַנֵּן מִלְּפָנָיו בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים הַרְבֵּה, שֶׁיִּקְרַב אוֹתָהּ לְעִבּוּדָתוֹ בְּאֵמַת. וְתַלְמוֹד וְתַעֲזִין הַיִּטֵּב בְּסִפְרֵי רַבְּנוּ זָכְרוֹנוּ לְבִרְכָה, עַד שֶׁתִּהְיֶה כִּי בְּהֵם בַּעַל פֶּה, וְתִזְכֹּר הַיִּטֵּב אֶת כָּל הַדְּבָרִים שֶׁשָּׁמַעְתָּ מִמֶּנִּי בְּבֵיתִי, וְהִיָּה אִם שָׁמַע בְּיָשֵׁן תִּשְׁמַע בְּחֻדְשׁ,

שתזכה לשמע ממני עוד דברים רבים כאלה וכאלה המחיין נפשות רבות. ואז טוב לך בעולם הזה ובעולם הבא. כי אין לך זמן מבקר לעסק בתורה ותפלה כמו עתה, כי (שבת קנב) 'ינקותא כלילא דורדא'. ואם לא עכשיו אימתי. כי ימינו כצל עובר. והזמן הולך והומה. ולא ישאר לך כי אם מה שתחטף עתה בכל יום תורה ותפלה ומעשים טובים, וחויץ מזה הכל הבל. ויתר מזה אין להאריך. ויותר ממה שכתוב פאן שמעת ממני כבר. וגם כי כבר מבאר הכל בספרי רבנו ז"ל. הפך בהם והפך בהם ומהם לא תזוע וכו'. והעקר שיהיו הדברים בעיניך בכל יום ויום כחדשים. ותתחיל בכל פעם מחדש, ואל תפל בדתך חס ושלוש משום דבר שבעולם, רק בכל שעה ושעה תהיה בעיניך כבריה חדשה ממש. אז תצליח את דרכך ואז תשכיל.

דברי אביך המזהירך לטובתך הנצחית ומצפה לתשובתך והשם יתברך יגמור החתימה לחיים טובים ארוכים ולשלום.

הקמון נתן בן מורנו הרב נפתלי הירץ גרו יאיר מברסלב.

ו

בעזרת השם יתברך, יום ב' חיי שרה תקפ"ד ברסלב.

שלום וברכה וחיים וכל טוב לכבוד בני מורנו הרב יצחק שיהיה.

אמרותיך הנעימים הגיעו אלי פעמים, אחד ביום שמחת תורה, בעת שהיינו שמחים בשמחה שאין לה קץ שמחת ישראל, אשר זכינו להיות עם סגלתו ונתן לנו כלי חמדתו, וקרננו לעבודתו וכו', אז בתוך שמחתנו הגיעני מכתבך. ראיתי ואשמח. שש אנכי על אמרותיך, בפרט באגרת השני אשר קבלתי בשבוע העבר, אשר הודיעני את אשר קותה נפשי אשר תודה לאל תורת ה' תמימה בידך. נא בני חביבי כנפשי, חזק ואמץ בכל בחותיך להתמיד בלמודך היטב, כי הוא חלקך בחיים. "טוב לגבר כי ישא על בנעוריו" (א"ה ג, כו).

וגם תתאמץ ביותר להתפלל בכונה גדולה, שתכניס כל מחשבותיך לתוך כל דבור ודבור של התפלה, שתכונן פרוש המלות בכל התפלה. ותאחז מחשבתך תמיד לבל תשומט מחשבתך אנה ואנה כדרכך מכבר, עתה בני בלך מדרך זה,

הזהר והזהר ותתחזק בכל מיני כחות ועצות לסור מדרך זה. רק תאחז מחשבתך בדרך לבלי לחשב שום דבר חוץ, כי המחשבה ביד האדם להטותה פרצונו. ואי אפשר שיהיו שני מחשבות ביחד בשום אופן. כמבאר כל זה היטב בספרי רבנו ז"ל (לקו"מ עב, רלג), כי בעל מחשבה הוא אחד מהדברים המעכבין את

התשובה (רמב"ם הלכות תשובה פרק ד' הלכה ה').

ויתר ממה שכתוב כאן, בני הזהר והזהר מאד מאד, ותעני היטב בספרי רבנו ז"ל ותמצא עצות ותחבולות להנצל מזה. והעקר הוא מה שכתבתי למעלה, שתדע ותאמין במה שאמר רבנו ז"ל (שם), שהמחשבה ביד האדם להטותה פרצונו למקום שהוא רוצה.

ואמר (שם תניינא ב) שאפלו אם המחשבה נוטה חס וחלילה לפעמים מן הצד, יש ביד האדם לתפסה ולהשיבה למקומה הראוי. כמו שום הנוטה מן הדרך, שיכולין לתפסו באפסר להשיבו אל הדרך הישר, כמו כן הוא המחשבה ממש כמבאר בספריו הקדושים. ובפרט בשעת התפלה, שאז מתגברין מאד בלבולי מחשבות, כי כל הבלבולים שיש להאדם לפעמים במחשבתו, כלם באים אל האדם בשעת התפלה ויקא כמבאר (בלקו"מ סימן ל') עין שם. על כן בשעת התפלה, צריכין להתגבר יותר ויותר כנגד המחשבות זרות. והעקר ההתגברות הוא בשב ואל תעשה, שלא תשגיח ולא תסתכל עליהם כלל, רק תחשב דבורי התפלה היוצאים מפיה, ואז ממילא יסתלקו.

גם תזרו עצמך מאד לבחר לך שעה בכל יום לפרש שיחתך לפני קונך, באשר ידעת כמה וכמה הרבינו לדרך מזה בשם רבנו ז"ל. ושהוא עצה כלליות לכל אחד ואחד לזכות לקדשת ישראל.

ויתר מזה אי אפשר להאריך בכתב כי יקצרו המון ידעות, רק תשים עיניך ולבך בספרי רבנו ז"ל, ותמצא מרגוע לנפשך אשר ייטב לך לעד ולנצח.

גם אהובי בני, לא טוב בעיני שכתבת לי שקבעת לך שני שעורים בלמוד פוסקים - בארץ חיים הלכות שבת וכיורה דעה הלכות מליחה, הלא היה לך להבין כי לא חפצתי בדרך כזה, לפזר דעתו בענינים רחוקים כאלה, וכי מה ענין מליחה להלכות שבת, הלא ידעת כי רצוני בסדר הלמוד הוא ללמד בסדר ויקא (עין שיחות הר"ן

ע"ה, דהיינו שתגמר הארח חיים עד סופו, ואחר כך תתחיל בעזרת השם ותברך ללמוד היורה דעה מהלכות שחיטה מראשו לסופו כסדר דיקא, וכן החשן משפט והאבן העזר, לא כמו שנוהגים בני הנעורים לחטף בכל זמן הלכתא מיחדת לפעמים הלכות בשר בחלב, ולפעמים הלכות טוען ונטען, ופתאם מדלגים להלכות גדה וכיוצא בזה ונשארים קרח מכאן וקרח מכאן, וזה וזה לא עלתה בידם. ומאומה לא ישאו בעמלם, כי כאשר יגדלו אינם יודעים שום דין והלכה אפלו במקום אחד.

על-בן רצוני שתלמד רק הלכות שבת, וגם מסכת שבת כאשר כתבת, ותשים עיניך ולבך להבין הדברים היטב ולא תונה את עצמך. וגם לא תדקדק יותר מדאי בחנם, כאשר כבר דברנו בזה. אך אם אי אפשר לשנות דעת חברך, אל תפרש ממנו בשביל זה. ותמלא רצוני ללמד גם הלכות מליחה. אבל אם אפשר לך לדבר על לבו שילמד כסדר כנ"ל, מה טוב. ובדאי יחזיק טובה לי בעזרת השם ותברך, אם יקים דברי כאשר הוראתיך כנ"ל.

גם תתאמץ מאד להיות בשמחה תמיד. ומה מאד נהניתי מאשר כתבת לי אשר אתה בשמחה תודה לאל, מי יתן שיהיה באמת תמיד שתהיה אך שמח תמיד. ותעני בתחלת מכתבי זה, אשר העירותיך על ענין שמחת תורה, ובכונה הרביתי דברי שם כדי לזכר תמיד שמחת ישראל, כי יש לנו לשמח בשמחה הזאת תמיד, בשמחה שאין לה קץ אשר זכינו להיות מזרע ישראל ולקבל תורתו ומצוותיו הקדושים וכו' וכו'. אשרינו מה טוב חלקנו וכו'.

דברי אביך המצפה ומחכה ומנחל לראות בטובתך והצלחתך האמתית והנצחית, שיקים בנו (משלי כו, יא) "חכם בני ושמח לבי" וכו'.

הקטן נתן בן מורנו הרב נפתלי הירץ גרו יאיר מברסלב.

ז

בעזרת השם יתברך, יום ב' וישלח תקפ"ד ברס"ל.

רב שלום לכני מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מכתבך קבלתי ביום אתמול והיה לי לנחת גדול, אך היטב חרה לי עליך בני ידידי, על אשר אתה מרעיש כל כך, על אשר איני רגיל לכתב לך בכל פעם; כי הלא ידעת שאיני איש פנוי, ומרדותי רבים מפמה צדדים. ובפרט פעת אשר תודה לאל התחלנו לעסק בהדפוס לגמור התפלות (ה"ה ספר ליקוטי תפלות) בעזרת השם יתברך. וכמדומה לי שכבר הודעתך מזה, שכבר שלחתי את רבי מענדיל לקהלת מינקאוויץ, ותודה לאל בשבוע העבר כבר בא בשלום והביא האותיות שהיו חסרים. ובין היום ובין למחר נתחיל בשלום בעזרת השם להדפיסם. ואתה תוכל להבין מרחוק מרדת דעתי בזה, בכמה אפנים, ובפרט מחמת חסרון כים. ולה' הישועה. הן על כל אלה תדע, שאין בדעתי לשלח לך אגרת בכל שתי שבועות כאשר כתבת, רק בכל חדש וחדש אראה בעזרת השם יתברך לכתב לך אגרת. ואני מזהיר אותך מאד, שמעתה תשוב מדרך הזה לצפות בכל יום לקבל אגרת ממני, לכלות עיניך בחנם חס ושלום, כי גם זה מעשי בעל דבר לבלבל דעתך מתפלתך ומלמודך. וכך דרכי בני הנעורים, שבטלים ממעט עבודתם על ידי בלבולים וכליון עינים של עסקי חנם כאלה. ומה שכתבת, שאין לך במה להחיות את נפשך כי אם במכתבי. האמת שדברי ראויים שיהיו חככים בעיניך ולהחיות נפשך, אבל בכל אגרת ואגרת תוכל להחיות עצמך זמן רב בעזרת השם יתברך. ובפרט הלא כל ספרי רבנו ז"ל בידך, המלאים אוצרות גדולות, אוצרי אוצרות של יראת שמים והתגלות אלקות בדרכים נפלאים השוים לכל גפש גדול וקטן נער וזקן. הפך בהם והפך בהם וסיב ובלה בהם שאין לך מדה טובה מהם. וגם יש בידך מחדושי תודה לאל. וגם תודה לאל כבר ידעת ושמעת כמה שיחות יקרות מפז, מפי, ומפי אנשי שלומנו. על בן חזק ואמץ בשמחה תמיד. החזק במוסר אל תרף, ותתמיד בלמודך היטב, ותתפלל בכונה, ותרגיל עצמך בהתבודדות בכל יום כאשר הוריתך. ויותר מזה אי אפשר להאריך עתה כי טרידנא טובא. והיה זה שלום.

דברי אביך הדורש שלומך תמיד באהבה.

הקטן נתן בן אדוני אבי מורנו הרב נפתלי הירץ גרו יאיר.

ח

בְּרוּךְ הַשֵּׁם, יוֹם ג' וַיִּגַּשׁ תַּקפ"ד בְּרַסְלָב.

יִשְׂאוּ הָרִים שְׁלוֹם לְכַבוֹד אֱהוּבֵי בְנֵי יְדִיד נַפְשֵׁי מוֹרְנֵנוּ הֶרֶב יִצְחָק גְּרוֹ יְאִיר.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי זֶה פַעַמִּים, וְשֵׁשׁ אֲנֹכִי עַל אִמְרָתְךָ כְּמוֹצֵא שְׁלָל רָב. תַּעֲלֹזְנָה בְּלִיזוֹתַי בְּדַבָּר שֶׁפָּתִיחַ מִיִּשְׂרָאֵל. הַחֵיִיתָנִי בְּדַבְּרֶיךָ, בְּמָה שֶׁפָּתַכְתָּ שְׂאֵתָה עוֹסֵק בְּתוֹרָה וְתַפְלָה וּבְסִפְרֵי רַבְּנוּ ז"ל, וְאֲשֶׁר אֶתָּה בְּשִׂמְחָה, כִּי לֹזֶה בְּלָתָה נַפְשִׁי. וּמִי יִתֵּן וְהִיָּה לְכַבְּדְךָ זֶה לִירְאָה אֶת ה' כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, וְלִהְיוֹסִיף בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת קְדוּשָׁה וְטַהֲרָה וְהִתְחַזְּקוֹת בַּעֲבוּדַת ה' בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי חוּץ מִזֶּה הַכָּל הֶבֶל כִּי "בִּצְלַל יְמִינוּ עַל הָאָרֶץ" (דְּבָרֵי הַיּוֹם א' כט, טו), וְהַיּוֹם קָצֵר וְהַמְּלָאכָה מְרַבָּה וְאִם לֹא עֲכָשְׂוֹ אִימָתִי.

חֲזַק בְּנֵי וְאַמֵּץ בְּכָל כַּחַד לִילָךְ בְּדַרְךְ הַיָּשֵׁר וְהָאִמָּת, אֲשֶׁר הוֹרְנוּ רַבְּנוּ הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ זְכַר צַדִּיק וְקְדוֹשׁ לְבָרְכָה, כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאַרְךְ יָמֶיךָ לְעוֹלָמִי עַד וּלְנֶצַח נִצְחִים. וְיִתֵּר מִזֶּה אִי אֶפְשֶׁר לְהֵאָרִיךְ בְּכֵתָב, פּוֹק עֵינַי וְתִשְׁכַּח בְּסִפְרֵי רַבְּנוּ ז"ל כָּל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נַפְשֶׁךָ, עֲצוֹת וְהַנְּהֻגוֹת וְדַרְכֵים בַּעֲבוּדַת ה', הַפֶּךָ בָּהֶם וְהַפֶּךָ בָּהֶם וּמֵהֶם לֹא תִזְוַע שְׂאִין לְךָ מִדָּה טוֹבָה מֵהֶם.

יָדַע בְּנֵי חֲבִיבֵי שֶׁכֶּבֶר נִגְמְרוּ תוֹדָה לְאֵל חֲמִשָּׁה פּוֹרִימִם (קוֹנְטְרַסִים) מִהַתְּפִלוֹת וְעַתָּה אֲנִי עוֹסֵקִים בְּפּוֹרִים שִׁשִּׁי ה' יִגְמַר בַּעֲדֵנוּ. וְכֹלֶם טְרוּנִידִים מְאֹד בַּהֲדַפְּסָה, כִּי יָדוּעַ שְׂאֲנוּ עוֹסֵקִים בְּהַדְּפוּסִים בְּלִי פּוֹעֲלִים. רַק רַבִּי מְעַנְדִּיל וְרַבִּי חַיִּים נַחוּם וְהַנֶּעַר יִצְחָק יְהוֹשֻׁעַ, וְגַם בְּנֵי הוֹתִיק מוֹרְנוּ הֶרֶב שֶׁכָּנָא גְּרוֹ יְאִיר מְסִיעַ הֶרֶבָה בְּכָל פַּעַם אֲבָל לֹא בַקְבִיעוֹת, עַל כֵּן הַמְּלָאכָה נַעֲשִׂית לְאִט לְאִט. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יֵהָא בַּעֲזָרְנוּ לְגִמְרָם בְּשִׁלְמוֹת מַהֲרָה. גַּם יֵשׁ מְנִיעוֹת הֶרֶבָה מַחֲמַת חֶסְרוֹן כִּים בְּיָדוּעַ לְךָ מִזֶּה. עַל כֵּן תִּרְאָה לָזְרוּ מְאֹד אֶת אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבִקְהַלְתֶּכֶם, שִׁירָאוּ לְשַׁלַּח לִי בְּזִרְיוֹת תַּכְף מִתַּנַּת יָדָם הַטוֹבָה וְאֵל יַעֲכְבוּ כָּלֵל, כִּי אִי אֶפְשֶׁר לְעַכֵּב הַדְּפוּס חֵם וְשְׁלוֹם אֶפְלוּ יוֹם אֶחָד בְּיָדוּעַ לְךָ, וְתִקְבְּלוּ בְּאַהֲבָה עֲלֵה אֶחָד לְדַגְמָא מִהַתְּפִלוֹת, יִרְאוּ עֵינֶיךָ וְיִשְׂמַח לְכָד וְיִתֵּר מִזֶּה אִין פְּנָאֵי לְהֵאָרִיךְ.

דְּבָרֵי אֲבִיךָ הַמְּצַפֶּה לִשְׁמַע הַטוֹב מִמְּךָ תְּמִיד, וְעַקֵּר הוּא הַטוֹב הָאִמָּתִי וְהַנֶּצַּחִי.

הַקָּטָן נִתֵּן בֶּן מוֹרְנוּ הֶרֶב נִפְתָּלִי הִרְץ גְּרוֹ יְאִיר.

ט

ברוך השם, יום ה' פרשת בא תקפ"ד.

מכתבך קבלתי אהובי בני, והיה לי לנחת גדול ולמשיב נפש, שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב. אך לא היה לי פנאי להשיבך עד הנה, כי תכף ביום א' פרשת וארא נסעתי לקהלת אומאן על ערב ראש חדש שבט העבר. ומחמת קלקול הדרך לא חזרתי לביתי עד יום א' בשבוע הזאת, ומצאתי הדפוס במלה ממלאכתה מחמת שפלה צבע הדיו. וצריכין שמן פשתן לקנות ולבשל, ובעתים הללו אינו בנמצא כלל, כי אם ביקר גדול, ופה אינו מצוי כלל. גם כי אפס כסף, והכרח רבי מענדיל לנסע לביתו ושם יקנה שמן הקדוש, ואם ירצה השם בשבוע הבא עלינו לטובה נחזור להתחיל לגמור הדפסת התפלות. ותודה לאל כבר נגמר עד סוף תפלה נ"ה. ברוך השם אשר עד בזה עזרנו, בן יהי ה' עמנו לגמור לטובה ה' ונגמר בעדנו, כי רבו המניעות ובפרט מניעות מחמת מומן. נא לדבר עוד עם רבי מענדיל ורבי ישעיה וכו', שישלחו על כל פנים מה דאפשר. כי כל מה שישלחו לי יחיה כמה נפשות מיישראל, כי יסיעו הרבה בזכות הרבים לדורות, והזריז משבח כי השעה דחוקה ואי אפשר לבטל הדפוס אפלו יום אחד, למען השם שתראה לזרזם בכל מה דאפשר.

והנה קריתי מכתבך היטב, ואני מביין דבריך מרחוק. והנה אנכי הרוצה כי עוברים עליך מחשבות הבל של בני הנעורים, אשר דרך הבעל דבר לבלבלם במרה שחורה ועצבות של שוא והבל, אשר המרה שחורה מזיק להם יותר מהבל. אבל נפלאתי עליך בני חביבי מחמד עיני על אשר אתה מסתפל על זה, כי ראוי לך להבין מהדברים אשר כבר שמעת בביתי ומספרי רבנו ז"ל, שאין לך להסתפל על שום מרה שחורות פאלה כלל, כי המרה שחורות והעצבות והחששות והבלבולים פאלה מזיקים מאד מאד, והם מפסידים חס ושלום יותר מכל הפגמים שבעולם.

על בן אהובי בני שמע לדברי שהם דברי רבנו הקדוש והנורא זכר צדיק וקדוש לברכה, וחזק וחזק ותתחיל בכל יום מחדש. ואל תסתפל על שום בלבול ומרה שחורה כלל. ואל תשים לבך לבלבולים פאלה כלל. רק תחזק עצמך להיות בשמחה תמיד, על אשר זכינו להיות מזרע ישראל גוי קדוש. ולכלי להיות מתנגד חס ושלום על אור האורות צח הצחצחות סבא דסבין הוא רבנו הקדוש והנורא זכר צדיק וקדוש

לבְּרַכָּה נחל גִּבְעַע מְקוֹר חֲכָמָה, אֲשֶׁרִינוּ מֵה טוֹב חֲלָקְנוּ וְכו' שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו הַסִּיר מֵאֲתָנוּ מִסּוּהָ הָעוֹרוֹן הַמְּסַמָּא אֶת הָעֵינַיִם, וּמוֹנֵעַ הֶרְבֵּה אֲנָשִׁים מִלְּהִסְתַּכֵּל בְּסִפְרֵי רַבְּנוּ ז"ל הַנּוֹרָאִים, וְהֵם חוֹלְקִים וּמִתְנַגְּדִים עָלָיו וְעַל אֲנָשָׁיו וְעַל סִפְרָיו הַקְּדוּשִׁים וְהַנּוֹרָאִים מְאֹד. בְּרוּךְ ה' אֲשֶׁר הִצִּילָנוּ מִזֶּה, וְהַבְּדִילָנוּ מִן הַתּוֹעִים בְּכַמָּה וּכְמָה בְּחֵינּוֹת, בּוֹדָאי רְאוּי לָנוּ לְשִׂמְחַ בְּזֶה כָּל יְמֵינוּ לְעוֹלָם, בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה שְׂאִין לָהּ קֶץ. וְאִין שׁוּם מְרָה שְׁחוּרָה וְעֲצוּבוֹת שְׁתּוּכֵל לְבַלְבֵּל חֵם וְשְׁלוֹם מִשְׂמִיחָה זֹאת לְעוֹלָם, כִּי אֲשֶׁר שְׂמַעְתִּי וְהַבְּנֵתִי מִפִּיו הַקְּדוֹשׁ ז"ל בְּפְרוּשׁ, כִּי עֵקֶר הַהִתְחַזְּקוֹת הוּא שְׂמִיחָה, כְּמוֹ שְׂכַתּוֹב ^{(נחמיה} ח.י. "כִּי חֲדוֹת ה' הִיא מְעֻזָּכֶם". וְיִתֵּר מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ בְּכַתְּבִי, וְתַעֲיֵן בְּסִפְרֵי רַבְּנוּ ז"ל וְתִמְצָא לְרוֹוֹת צְמִאוּנָה לְשִׂמְחַ נִפְשָׁךְ בְּכָל עֵת תְּמִיד אֲשֶׁר זֶה הָעֵקֶר.

וּמִזֶּה שְׂכַתְּבֵת לִי מִמְּנַהֲגָה בְּלִמּוּד סִפְרֵי רַבְּנוּ ז"ל, וְלוֹמֵר אַחַר כָּךְ הַתְּפִלָּה הַשִּׁיכָה לְאוֹתָהּ הַתּוֹרָה. טוֹב וְיָפֶה הַנְּהַגָה הַזֹּאת, אֲךְ נִכְסַפְתִּי שְׁתַּרְגִּיל עֲצֻמָּה גַם בֵּין לְדַבֵּר דְּבוּרִים מְעֻצְמָה בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכְּנוּ בִּינָה לְבִין קוֹנֵה, וְתַעֲשֶׂה בְּעֻצְמָה מִהַתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת לְפָרֵשׁ שִׁיחַתָּךְ לְפָנַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל תּוֹרָה אִיזָה זְמַן, וְאַחַר כָּךְ עַל יְדֵי תּוֹרָה אַחֲרֵת, וְכֵן יִנְהַג תְּמִיד כִּי אֲשֶׁר הִזְהִירָנוּ רַבְּנוּ ז"ל בְּכַמָּה אֲזַהֲרוֹת, וּבּוֹדָאי כְּבָר שְׂמַעְתָּ מִפִּי הֶרְבֵּה בְּזֶה וְאִין לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר.

וְשְׁלוֹם וְחַיִּים וְשִׂמְחָה וְכָל טוֹב, כְּנִפְשָׁךְ וְנַפְשֵׁי אֲבִיךָ הַמְּצַפֶּה וּמְחַפֶּה וּמְקוֹה וּמְיַחַל לְתַשׁוּעָתְךָ הָאֲמִתִּית שְׂיִקָּים בְּנו "חֲכָם בְּנֵי וְשִׂמְחַ לְבִי".

הַקָּטָן נִתֵּן בֶּן מוֹרְנוּ הֶרֶב נִפְתָּלִי הִירֵץ גְּרוּ יְאִיר.

בְּעֻזַּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם כ' תְּרוּמָה תְּקַפ"ד בְּרַסְלָב.

יִשְׂאוּ הָרִים שְׁלוֹם לְכַבּוֹד אֶהוּבֵי בְּנֵי יְדִיד נִפְשֵׁי, הַלּוֹא הוּא הַתִּיק הַמְּפֻלָּג מוֹרְנוּ הֶרֶב יִצְחָק גְּרוּ יְאִיר.

כְּבָר כְּתַבְתִּי לָךְ בְּיוֹם ו' יִתְרוֹ אֲשֶׁר כְּבָר שְׂמַעְתִּי אֶת אֲשֶׁר עָבַר עָלֶיךָ, וְשִׁתְּרָאָה תַּכְרָף וּמִיָּד לָבוֹא לְפָנַי. וְלַעֲתָ עֵתָהּ בְּקִשְׁתִּי מִמֶּךָ בְּנֵי מַחְמַד עֵינֵי יְדִיד נִפְשֵׁי, שְׁלֵא תִשְׁמִים לְבָךְ לָזֶה כָּלָל, וְתַעֲבִיר מוֹדַעְתָּךְ כָּל הַדְּאֵגוֹת וְהַמְּרָה שְׁחוּרוֹת. רַק תַּחֲזֹק נִפְשָׁךְ

בהשם יתברך, קוה לה' ויושיע לך, כי אין לנו על מי להשען כי אם על חסדיו המרבים. וכבר ידעת קצת שהעולם הזה מלא יסורים וכל ימיו פעם ומכאובות. ואין מקום לברח ממנו כי אם אל השם יתברך ואל התורה המשמחת לב ומשיבת נפש. ויתר מזה אי אפשר להאריך על פני השדה ולה' הישועה.

ידע בני שתודה לאל אגו עוסקים בדיכוס. וברוך השם אשר כבר נגמרו ששים ושתים תפלות בעזרתו הגדולה. ה' יגמר בעדנו לטובה שנוכח לגמר הכל ברצונו יתברך. וכרצון רבנו הקדוש זכר צדיק לברכה. ויתר מזה אין פנאי להאריך.

הנה בה דברי אביך המצפה לראותך מהרה.

נאום הקטן נתן בן מורנו הרב נפתלי הירץ גרו יאיר.

יא

מכתבי תקפ"ה

בעזרת השם... חיים וברכה... בנפשי... אמתיות הנראים... לו ולזרעו לדורותם יסגא... זה ימים כביר, אשר לא ראיתי כל... אנכי לא שמעתי ממעמדו בימים האלה... במחשבותי כמה פעמים לנטות ידי במכתב אליו לדבר... בכתיב מעט אשר בלבבי, אולם לא איסתייע מלתא, כי הזמן קצר וכו'. בעת לא יכלתי להתאפק מעצם אהבתינו לכתב לו דברי אלה, לבקשו שיראה להודיעני מיד את חסדי ה' ונפלאותיו אשר הוא מפליא עמו בכל עת, כי אני רואה ושומע מרחוק, שבכל צרותיו אשר עברו עליו לא צר לגמרי חס ושלום, רק בצר הרחוב לו הוא יתברך בחסדים נפלאים וישועות נוראות, כאשר ראיתי והבנתי מעט בהיותי במחצתו, וגם בעת שמעתי מעט איזה צמיחת קרן ישועה, ואשר הוא מכין עצמו לגסע לעיר מלוכה פ"ב בקרוב יצליחו ה' מהרה.

והנה ה' יודע מחשבות כמה וכמה נשתתפתי בצערו, וכמה פעמים הזכרתי אותו לטובה, בפרט על ציון הקדוש באומאן, כי מאד הומה עלי לבי על כל ההרפתקאות, אשר עברו עליו בפרט ובכלל, כי אנשים אחים אנחנו, ושם רבנו הנורא ז"ל, נקרא עליו. וזכרתי לתקע יתד במקום נאמן, לשום לו שארית פארץ על

ידי מתנת ידו הטובה, אשר פזר נתן על... העמדת הדפוס, למען עשה כיום הזה להחיות עם רב, כי תהלה לאל, עזרונו רחמיו עד הנה... תבל בן... אותיות הדפוס... כשירצה לפזר עוד... בכפלי כפלים. והנה כל מה שבלבו... לכתב על פני השדה, אך זאת תדע, אהובי... חביבי כנפשי, שפשם שאני פוסף ומשתוקק... להשם ותברך, שיעזרו וישעו מהרה וירחיב ידו עתה בכל אשר יפנה, בן אני פוסף... ומשתוקק ומתגעגע ומצפה להשם ותברך יותר ויותר, שכאשר יצליחו ה' מעתה, יזכה לידע ממני ומי מגיע לו הצלחתו וישועתו, ויאמר בפה מלא ובלב שלם: "אלכה ואשובה אל אישי הראשון, כי טוב לי אז מעתה", ודי למבין.

ואם אמנם האמת ידעתי, כי מעולם לא לקחה נפשו מאישו הראשון, ונפשו קשורה בנפשי מאז ועד עתה, עם כל זה שגג מעלתו הרבה בענין זה בכמה וכמה הנהגות בימים שעברו, וגרם קצת חלול השם, חס ושלום, כי היה נראה בעושה מהעקר טפל ומהטפל עקר, חס ושלום, וגרם על עצמו כמה לזות שפתים מאנשי שלומנו, אשר יש בלבם עליו הרבה על הענינים האלה. ואם אני יודע תם לכבו, שהוא קשור באמת בחבלי עבותות אהבה עם נזר ראשינו, עם כל זה לעמת זה ידעתי, כי שנה והספיל הרבה מאד בענינים האלה בימים שעברו. וגם עתה הציקתני רוחי, ועצור במלין לא אוכל, להזכיר דרכו על פניו על אשר עות הרבה בשנים האלה, אשר לא שם לדרך פעמיו לקהלה קדושה אומאן לפרש שיחתו שם על ציון הקדוש, אשר זה חלקו מכל עמלו, בפרט בעת שנסע בקיץ... לביתו, ובחזרתו היה לו לסובב דרכו דרך אומאן. וכמדמה לי... הוא המדה... לו מניעות רבות ועצומות... שכל הענינים, הנוגעים להחזקת... הסתלקותו, נתעוררים תמיד... שעור. אך באמת אין שום מניעה בענין, והמניעות הם רק בשביל החשק, ומהמניעות העצומות יכולין להבין מעלת הנחשק, כיודע לו כל זה. והנה בכל זה יש הרבה לדבר, אשר לא יספיקו המון יריעות לכאר אפס קצה, וגם פשאני מתועד עמו לפעמים לעתים רחוקות, אי אפשר לדבר עמו בכל אשר עם לכבי מרב הטרדות הסובבין אותו, אך לחכם ונדיב וטוב לכב כמותו, יספיקו דברי אלה להבין מהם דברים הרבה.

והעקר - שמעתה יראה לתקן כל הענינים שרמזתי לו במכתבי זה, ויזהר להיות על כל פנים פעם אחד בכל שנה ושנה באומאן, חק ולא יעבר, ולא יעצרו הגשם והשלג ולא שום מניעה בעולם. וגם ישתדל לראות את עצמו עמונו בכל פעם;

אם אפשר לו לבוא אלינו על ראש השנה, בעת שאנחנו מקבצים יחד מה טוב, ועל כל פנים בכל עת שיוזבה להיות באומאן, יהיה בהתראות פנים עם כמה אנשי שלומנו. וגם ראוי לו לבקש אותנו שנבוא אליו על איזה ימים, אולי נזכה לדבר עמו מלבבנו להאיר נקדויותי הטובות זה בזה, ונקבל דין מן דין ונעורר את עצמנו ונזכר את עצמנו היכן אנו בעולם, מאין באנו וכו', וכמה נפלאות עשה עמנו, שקרב אותנו לנקדת האמת, לאור צח בזה, אור האורות וכו'. נא ונא, חביבי, שים לבך לדברי האלה, הנאמרים באמת ובתם לך, למען ייטיב לו ולדורותיו... המפלג... וילכו בדרך... ד' דברי אמת וצדק... להם בזה ובכא ויותר מזה... אני מכרח להפסיק באמצע הדבור... מבאר הכל בספריו הקדושים. שימו לבבכם אליהם, הפך בה והפך בהם ומהם לא תזוע שאין לך מדה טובה מהם.

נא, ידידי, לכתב לי אנרת מיד ולהודיע לי הכל וגם אפשר שישלח לי איזה סך מסים מה טוב, כי השעה דחוקה מאד, וגם [כי] ידעתי כי אין בידו לפזר כמים הראשונים, עם כל זה את אשר תמצא לעשות בכחו ויותר מכחו, על בן אין ראוי לו לעצמצם על זה כל כך, כי הוא קרן הקיימת לעד. בפרט כי הוא צריך עתה לנסיעה, ועסק בזה צריך לפזר שחדים הרבה, ראוי לו לפזר גם על השחד להרבות בצדקה לאנשי שלומנו, כי צדקה נקרא "שחד", כמו שכתוב (משלי כא, יד): "שחד בחיק" וכו', זה השחד יצליחו בזה ובכא, ולנדיב לב כל כך אין להאריך יותר.

דברי אהבו באמת לנצח, דורש שלומו תמיד באהבה וחפץ בהצלחתו בזה ובכא.

הקטן נתן בן מו"ה רבי נפתלי הירץ ז"ל מבראסלב.

...לבנו הותיק, מורנו הרב שלמה גרו יאר. ...עוד הפעם כי גם אליו... החפץ באמת לאמתו וה... ויצליחו בכל אשר יפנה.

דברי אהבו לנצח נתן הנ"ל.

אנשי שלומנו פורסים שלום כלם באהבה רבה ורחימתן עזיזא ומצפים לשמע כל טוב מאתו, אמן. הצדקת מרת אדיל תחיה, ובנה החכם שייחיה, ובתה המשפלת תחיה, תהלה לאל בחיים ושלום ופורשים שלום באהבה רבה.

גם תדע, שתהלה לאל, צמחה קרן ישועה בענין בית הדפוס, כי בחדו יתברך ונפלאותיו עזרנו, שכבר פתחו לי את בית הדפוס, אבל לא פתחו כי אם הבית לבדו, וגם זה הוא טובה גדולה לפני, אבל הדפוס בעצמו, דהינו הפרעסע (מכונת הדפוס) עדין חתומה, אך כבר הגיע אגרת מוילנא, שבקרוכ יתנו לי רשיון. ה' יגמר בעדי, שיגיע לי רשיון במהרה לטובה, ויפתחו לי את הדפוס, ונזכה להפיץ מעינותיו חוצה למען יתגדל ויתקדש שמו יתברך בעולם, אמן, כן יהי רצון.

האחד זהוב סלק להשליח, ובעל הישועות יושיע מהרה. השני ארבע כנפות, מצא רבי דוד, אך אינו רוצה לנסע לביתו עד אחר שבת קדש, ואמר, שישלחם לו על ידי מקדם. גם נפלאות הוא בעינינו, שרוצה האיש ביקר כל כך, אך בלא זה אינו יכול לעשות דבר, עד שיבוא ידידנו כנ"ל, אך רבי ישראל גרו יאיר מבקש מאתך, וגם אנכי מזורז בזה, שלמעננו תעשה ותחקר בזה בכל עת שתמצא סוחרים בזה, אולי ימצא בפחות, וגם שיהיה בטוח גדול, אך גמר המשא ומתן אי אפשר עד ביאת ידידנו בשלום וכנ"ל. עתה נכנס רבי דוד גרו יאיר לחדרי, והודיע לי, שמסר השני ארבע כנפות ליד מוסר כתב זה. ומגדל הנחיצות אי אפשר להאריך, והשם יתברך ישמחה וכו'.

יב

בעזרת השם יתברך, יום ו' ערב שבת קדש פרישת ויגש תקפ"ה.

שלום רב לאהובי בני מחמד עיני הרבני התיק המפלג מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מכתבך קבלתי, והיה לנו לנחת גדול ולשמחת לבב, אך עדין אני מצפה לישועה שיגיע לי אגרת ממך שהכל על נכון בשלמות בלי שום יסורים ודאגות כלל, ולה' הישועה. ולעת עתה אני מזהיר אותך באזהרה גדולה, שמעתה אל תחשב ואל תדאג בענין זה כלל וכלל לא. כי מחשבות ודאגות כאלה מזיקים מאד מאד רחמנא לצלן, רק תשליך הכל על השם יתברך, והוא יגמר בעדך הכל לטובה. ואני בטוח בהשם יתברך שכבר הכל על נכון, וכל המחשבות בענין זה הכל רק מרה שחורות וחששות שמזיקים מאד אפלו בשאר דברים, מכל שכן וכל שכן בענין כזה שהמרה שחורות והדאגות והמחשבות (שקורין איבער מראכטין), מזיקים ופוגמים מאד

מאד רחמנא לצלן; ואיך שהוא איך שהוא היה לצרה בשעתה, אבל לא לחשב מחשבות בזה חס ושלום לפניו ולאחריו חס ושלום, כי זה פוגם הרבה יותר מהענין שאתה דואג וחושב עליו חס ושלום. כי זה באנם וזה ברצון, כי פגם המחשבה חמור מאד מאד, כמבאר בכל הספרים ובפרט בספרי רבנו ז"ל בכמה מקומות.

ויברך דברתי עמך באגרת הקודם, שתודה לאל יש לך כמה ענינים לבלות היום בהם. דהינו ללמוד פוסק וגמרא ומעט מקרא, בפרט חמש עם פרוש רש"י, ולעסק בספרי רבנו זכרונו לברכה. וזמן לתפלה הקבועה ולאמירת תהלים ולתפלות ותחנונות שלנו, ולהתבודדות דהינו שיחה בינו לבין קונו לפרש כל שיחותיו ועניניו לפני השם יתברך בכל יום ויום, וגם זמן על כתיבת הספר שבידו. וגם צריכין זמן על עבודות חיצוניות, דהינו שנה ואכילה ושתייה ולדבר עם בני אדם לפקח דעתו, והיום קצר והמלאכה מרבה, רק לא עליך לגמור את המלאכה, אבל גם אין אתה בן חורין להבטל ממנה, מפל שפן וכל שפן לבלות איזה רגע חס ושלום על מחשבות מגנות כאלה, חלילה לך מהם וכיוצא בהם. רק אדרבא חזק ואמץ לשמח נפשך בכל מה דאפשר כאשר כבר הזהרתיך הרבה על זה, ובטח בה' כי לא יעזב אותך, ורחמי השם יתברך מגיעים עליך בכל עת, כי ה' יתברך גדול מאד, והוא מלא רחמים וכל העולם מלא רחמים וכו', כמו שכתוב בסימן מ"ט בלקוטי תניינא, עין שם.

והנה מה שבקשתי ממני לכתב לך, עוד אגרת באגרת הראשון. תאמין לי בני חביבי שבמצמי איני זוכר היטב כל מה שכתוב שם, ואין בידי לכתב לך, כי אם את אשר יזמין השם יתברך בדעתי בעת הכתיבה, אך כל מה שחסר לך הפל כאשר לכל תמצא בספרי רבנו זכרונו לברכה, ובהתפלות ובהחדושין שחנני ה', אשר בידך. הם יורוד, ויאמרו לך ויחזקו לכתבך לשמח תמיד בהשם יתברך, ולבטח בחדושי הגדולים שאינם נפסקים לעולם. וסוף כל סוף יתהפך הכל למוכח.

והכלל כי השם יתברך גדול מאד, ואין אנו יודעים כלל הנפלאות והחדושין שנעשין בעולם בכל יום ובכל עת, פלאי פלאות מה רבו מעשי ה' וכו'. כי השם יתברך עושה חדשות בכל עת, ויש ענין שמתהפך הכל למוכח. ואם אין אתה יכול להבין זאת ולהסתכל על זה, על כל פנים תאמין בזה, חזק וחזק. ומעט אתה יודע, והשאר תאמין באמונה שהוא לנו זכות וישועה רבה לצדח, מה שזכינו להיות

בחלקו של רבנו הנורא והנשגב מאד מאד, אשר אי אפשר לשער בשום מח בעולם; וברוך אלהינו שהבדילנו מן התועים החולקים על נקדת האמת כזה, הדוכרים על צדיק עתק בגאווה ובוז. זאת נחמתינו בעניינו זאת שמחתינו. וכוה יש לך במה לשמח עצמך בכל אשר עובר עליך. וכבר הבטיחנו קדם הסתלקותו שהוא הולך לפנינו ואין לנו לדאג. אשרינו שזכינו לשמע מפיו הקדוש דבורים האלה, בלילה שקדם הסתלקותו הנורא, ויתר מזה אין פנאי להאריך עתה יותר.

והזהר והזהר מעתה לשמר את אגרותי מאד, כי הם אסורים לזרים המהפכין דברי אמת לליצנות וכו', על כן תזהר לשמרם מאד מעתה. והשם יתברך ישמח נפשו תמיד, ויחזק לבבך לעסק בתורה ותפלה בכל היום, ותזכה לילך בדרך אשר הורנו רבנו ז"ל. ובפרט להתחזק הרבה בהתבודדות, שתכריח עצמך, ותתחזק בהתחזקות חדש בכל יום להתחיל בכל פעם מחדש, ולדבר עם השם יתברך כאשר ידבר איש אל רעהו ולפרש שיחתך לפניו היטב; ולא תפל בדעתך משום דבר שבעולם, כי כל מה שעובר עליך, כאלה וכאלה ויותר מזה, עבר על כל היראים והכשרים שנכנסו בעבודת ה'; ואם לא היו מחזקים עצמן בכל עת היו חס ושלום נשארים במקומם הראשון חס ושלום, וכמבאר פל זה בלקוטי תנינא בסימן (נ"א ב"ב) [מ"ח מ"ט]; שים לבך היטב לכל הדברים הנאמרים שם, ותסתכל ותתבונן היטב כל דבור ודבור הנאמר שם, כי הם דברי אלקים חיים ומחיין את הנפש מאד מאד. ושיחות אלו שבסימנים הקדושים נקראו בין קצת אנשי שלומנו 'אגרת' כי הם מדברין כמו אגרת הנכתב לחברו ותלמידו, ואין אתה צריך אגרת טובה יותר מהם; ואף על פי כן אראה לכתב לך בכל פעם דברי אמת מה שזמין השם יתברך בידי, וכל אשר יעבר תחת שבט הקלמוס יהיה קדש, כי כל דברי נובעים ויוצאים מרבנו ז"ל מהנחל נובע וכו'.

ודע בני שעל כל דברי רבנו ז"ל נאמר (ישעיה יב, ג) "וישאבתם מים בששון ממעיני הישועה", כי הם מעיני הישועה ממש. כמו מעין שאינו נפסק לעולם, כן דבריו חיים וקמים ונחמדים ונאמנים לעד ולעולמי עולמים, ועצותיו וישועותיו אינם כלים לעולם; ותמיד תוכל לחזק עצמך בדבריו הנוראים איה שהוא, כי הוא האיר בנו גדלת הכורא יתברך וחסדיו ורחמיו הגדולים המרבים אשר בהם עולם נושע, כי בו ישמח לבנו מכל המקומות שאנחנו שם, נגילה ונשמחה בו ובישועתו תמיד.

דברי אביך המכרח לקצר ולסיים מפני כבוד שם קדשו, כי לא יספיקו אלפי אלפים ורבי רבבות וריעות, לבאר ולגמר מה שיש לדבר בזאת שהתחלתי לכתוב בה, כי לגדלתו אין חקר ודי בזה בעת. והיה זה שלום כנפשו ונפש אביך הדורש שלומך ומתפלל בעדך ומצפה לשמוע הטוב ממך.

הקטן נתן בן מורנו הרב נפתלי הירץ מברסלב.

יג

ברוך השם, יום א' מסעי כ"ג תמוז תקפ"ה משעהרין.

שלום לכבוד אהובי ידיד נפשי הרבני התיק וכו' מורנו הרב נפתלי גרו יאיר.

מיזל טוב. ברוך השם קבלה הגט פטורין ביום ד' פורשת פינחס העבר בקהלת קדש מעדודיווקא, ויהי רצון שיהיה למזלא טבא. והשם יתברך יזמין לבני שיהיה מהרה זוגו והגון לו מן השמים באפן שיזכה להיות איש כשר באמת, כי בזה לבד חפצתי. והשם, הטוב יעשה.

ושלום לבני ידידי מחמד עיני התיק המפלג מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

כבר הודעתך למעלה הכל, והשם יתברך יהיה בעורך ויצליחך מעתה הצלחה האמתית והנצחית. ודע בני ידיד נפשי, כי היה לי נגיעות רבות וכליון עינים ויסורים רבים וחלקת העצה הרבה וכו', קודם שבא לידי גמר שתקבל הגט פטורין. וכמה דמעות נשפכו על זה כאשר אספר לך פנים אל פנים אם ירצה ה', ולולי ה' עזרתה לי, לא היה באפשר שיהיה הגמר מיד, ומה מאד עצמו חסדי ה' ונפלאותיו אשר עשה עמי בימים האלה, עד שבא לידי גמר בשלום כאשר אודיע לך קצת אם ירצה ה'. וכל היסורים האלה וכל הפורח הזה לא טרחתי כי אם בשבילך, כדי להצילך ממה שאתה צריך להנצל, ואולי אזכה לראות בשמחתך שמחת עולם, שתזכה לילך בדרך הישר אשר קבלנו מרבנו הקדוש זכר צדיק וקדוש לכרכה. על בן חזק בני חזק, ואל תשכחי כל גמוליו של ה' יתברך אשר גמל עמך עד הנה, וקשר עצמך ומחשבותיך לבל תניח מחשבתך לשוטט לחוץ כאשר הרגלת עד הנה, כי הבחירה בידך בזה ובכל דבר, כאשר דברתי עמך הרבה.

יותר מזה אין להאריך עתה, כי אני נחויץ לנסע לקרומינשאק פנ"ל. ואל תשים אל לבך מה שאתה צריך להחזיר החפצים הנ"ל כי גם זו לטובה. ואני מקנה להשם יתברך שתקבל מהרה מלית מציצת מחדש, וכח וגבורה חדשה להתחזק מחדש בעבודת ה', ותשפח כל הצרות שעברו עליך. כי לא ימש ה' אותך למען שמו של רבנו ז"ל אשר נקרא עלינו.

דברי אביך המחבה לשמוח בישועתך לנצח.

נתן הנ"ל.

יד

מכתבי תקפ"ו

ברוך השם, אור ליום ו' ערב שבת קדש פְּרִשַׁת וַיִּגַּשׁ תַּקֵּפוֹ לַפֿ"ק בְּרִסְלָב.

שְׁלוֹם וַיִּשַׁע רַב לִידִידֵי וְכוּ'. מַה אָמַר לְךָ אַחִי, מַעַט אַתָּה יוֹדֵעַ אֲשֶׁר בְּלִבִּי יוֹתֵר מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בְּכֵתֵב. אִם תִּרְצֶה נִקְדַּת הָאֵמֶת, אִם תִּבְקֶשְׁנָה כִּפְסֶף וְכַמְטָמוֹנִים תַּחֲפֹשְׁנָה, תִּבְקֶשׁ הָאֵמֶת בְּהַפְלִיטִין שֶׁל אֵמֶת, הַנִּבְנְהָ עַל יְדֵי אֲנָשֵׁי אֵמֶת, עַל יְדֵי בַעַל אֵמֶת, אִז תִּבִּין יִרְאֵת ה' וְדַעַת אֱלֹקִים תִּמְצָא. וּבִגְדָאֵי אַתָּה יוֹדֵעַ וּמִבִּין אֵת אֲשֶׁר אֲנִי מְרַמֵּז לְךָ, כִּי עֲנִין הַפְּלִיטִין שֶׁל אֵמֶת מְבַאֵר מַעַט בְּסוֹף הַסְּפוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת, אֵךְ בְּאֵמֶת אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ כְּלוּם. הַקִּיצָה אַחִי מִשְׁנַת פְּתוּיֹתְךָ, וְזָכַר אֵת בּוֹרְאֵךְ בִּימֵי בַחְרוּתְךָ; וְזָכַר אַל תִּשְׁכַּח כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ בְּמַעַט הַיָּמִים הָאֵלֶּה שֶׁאַתָּה רוֹדֵף וְרוֹדֵף אַחֵר חֲמִדַּת הַבָּל, אֱלִילֵי כֶסֶף, וְזֶה וְזֶה לֹא עֲלֵתָה בְּיָדְךָ. עַל תּוֹרָה פְּרָקַת וְעַל דְּרָף אֶרֶץ עַמְסֵת עָלֶיךָ יוֹתֵר מִדָּאֵי. זָכַר נָא אַחֲרֵי מִי אַתָּה רוֹדֵף, אַחֲרֵי כָּלֵב מַת אַחֲרֵי פֶרַעוֹשׁ אֶחָד.

נָא אַחִי אַל יִהְיֶה בְּלִבְךָ עָלַי עַל אֲשֶׁר אֲנִי כוֹתֵב לְךָ מַעַט בְּדֶרֶךְ בְּיֹזוֹן, כִּי בְּאֵמֶת כָּל זֶה מַעֲצָם אֶהְבֵּתְךָ בְּיָדוּעַ לְךָ, וְיוֹתֵר מִזֶּה תִּבִּין מִדְּבַרֵי הָאֲגֵרַת שְׁפֵתְכֵתִי לְאֶבִּיךָ גֵרוֹ יְאִיר כִּי גַם אֲלֶיךָ נֶאֱמָרוּ דְבָרִים הָאֵלֶּה. לְמַעַן הַשֵּׁם לְמַעַן הַשֵּׁם, עַל כָּל פְּנִים תִּקְבַּע לְךָ עֵתִים לַתּוֹרָה וְלִלְמוֹד בְּכָל יוֹם שְׁעוֹר שְׁלַחַן עָרוּךְ עִם הַפְּרוּשִׁים הַגְּדוֹלִים, אוֹ הַקְּטָנִים עַל כָּל פְּנִים. וְלִלְמוֹד בְּכָל יוֹם שְׁעוֹר בְּסִפְרֵי רַבְּנוֹ ז"ל, וְלוֹמַר תְּהִלִּים בְּכָל יוֹם חֵק וְלֹא יַעֲבֹר. וְגַם לְהִיּוֹת עַל כָּל פְּנִים פַּעַם אַחַת בְּכָל שָׁנָה בְּאוֹמָאן אֲשֶׁר זֹאת הִיא הָעוֹלָה עַל

בלנה, ואם אפשר שתסבב הלוקח דרך פה מה טוב. ויותר מזה אי אפשר להאריך ונא להשיבני מיד על דברי ולבאר הכל באריכות באר היטב כדי לנחת.

דברי אוהבו באמת לנצח.

נתן מפרסלב.

גם תדע שתודה לאל צמח קרן ישועה בענין בית הדפוס, כי בחסדי ה' ונפלאותיו כבר הגיע אגרת מוילנא שבקרוב יתנו לי רשיון למוכה ויפתחו לי את הדפוס, ונזכה להפיץ מעונינותיו חוצה למען יתגדל ויתקדש שמו בעולם אמן בן יהי רצון.

דברי ידידך המצפה לישועה בכל עת.

נתן מפרסלב.

טו

שלום לאהובי בני שיהיה. מוסר כתב זה יספר לך הכל, שרצוני שתכתב תכף אגרת לרבי נפתלי וכו'. ועל אודות צעקתך בכל אגרת ואגרת, אמרתי אשים לפי מחסום לבלי להשיבך עתה. אך מאהבתך לא יכלתי להתאפק ואשיבך מעט. מה שכתבת מע מוטשעט דרך וכו', תדע מע מוטשעט איטליכען, מיד האט מען שוין זעהר פיעל גימוטשעט [שמטרידים לך וכו', תדע שמטרידים לכל אחד, ואותי גם בן מאד הרבה הטרידו] מה שאינך יכול לשער. והאדם נברא בשביל שייגעו ויעמלו אותו והוא יחתר ויתגבר נגדם. כי אדם לעמל יולד. אשרי מי שעומל ומתיגע ומצטער לברח מהרעיונים, כי היגיעה בעצמה יקר בעיני השם ותכרך פקרפנות. כי זהו בחינת (תהלים מ"ב, כג) "כי עליך הרגנו כל היום נחשכנו כצאן טבחה", כמבאר בספריו

הקדושים (שיחות הר"ן י"ב).

ובכבר ידעת וצריך אתה לחזור ולזכר זאת בכל יום ובכל עת שהמחשבה ביד האדם להטותה פרצונו וכו', ואי אפשר שיהיו שתי מחשבות בפעם אחת וכו'. ואם אף על פי בן בכל פעם בורחת המחשבה למקומות המטנפים וכו', צריכין לתפסה כמו שום באפסר להשיבה למקומה. וכבר ידעת שצריכין לבלי להסתכל לאחוריו

כָּלֵל וַיַּעֲמֵד הָעָרֶל וְכוּ' (עין בלקושי א' סימן ע"ב), וְאַתָּה תַּעֲשֶׂה אֶת שְׁלֹף בְּמִשְׁאֵא וּמִתֵּן אוֹ בְּדַבְּרֵי תוֹרָה, וְאֵל תִּסְתַּכַּל לְאַחֲרֵיךָ כָּלֵל. וְגַם לְחֹזֵק אֶת עֲצָמְךָ מִתּוֹךְ כָּל הַבְּלִבּוּלִים וְהָרַעֲיוֹנִים לְשִׁמּוֹחַ אֶת עֲצָמְךָ שְׂאֵף עַל פִּי בֶן אִין אַתָּה מִתְנַגֵּד עַל נִקְדַּת הָאִמָּת עַל אוֹר כְּזֶה וְכוּ'. וְגַם מִה שְׁמִבְאָר בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים (שם חלק ב' מ"ח), שְׂכַנְגֵּד זֶה תִּדְעֵ שְׂאִישׁ כְּזֶה כָּל תְּנוּעָה וְהַעֲתִקָּה שְׁמִנְתִּק עֲצָמוֹ מֵרַע לְטוֹב יָקָר אֲצִלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד. וְגַם מִה שְׂאֵמֵר (לקושי מוהר"ן רל"ג) שְׁלַפְעָמִים מְנִיחִין בְּכֹנֶה שְׂיִנְצָחוּ הַחַיּוֹת זֶה עִם זֶה, הַחַיּוֹת רַעוֹת עִם הַחַיּוֹת טְהוֹרוֹת, שֶׁהֵם הַמְּחֻשְׁבוֹת טוֹבוֹת וְרַעוֹת וְכוּ' וְכוּ'. וְעוֹד הִרְבֵּה פְּיוּצָא כְּזֶה שְׂזַכֵּינוּ לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ ז"ל, שְׂכַלְמֵם הֵם עֲצוֹת וְהַתְּחַזְקוֹת מְאֹד מְאֹד. הַכָּלֵל, שְׂצָרִיכִין לְהַתְּנַגֵּר בְּכָל כַּחוֹ שְׂיִהְיֶה הַמְּחֻשְׁבָּה בִּידוֹ. וּמִה שְׂעוֹשִׂין עִמוֹ, אֵל יִסְתַּכַּל עַל זֶה כָּלֵל. וְעַל כָּלֵם תִּזְכֹּר וְתִדְעֵ וְתִאֱמִין בְּגִדְל כַּחוֹ שֶׁל הַזָּקֵן דְּקָדְשָׁה שְׂאֵנוּ חוֹסִים בּוֹ לְנִצָּח, וְגַם מִה שְׂאֵמֵר (תי מוהר"ן ס"ז) שְׂהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גְּדוֹל מְאֹד וְאִין יוֹדְעִים כָּלֵל, וְהַכָּל מִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה כְּכַחוֹ הַגְּדוֹל שְׂמִמְשִׁיד חֲסִדִים גְּפִלְאִים חֲדָשִׁים בְּכָל עַת. חֲסִדֵי ה' כִּי לֹא תִמְנוּ וְכוּ' חֲדָשִׁים לְבַקְרִים וְכוּ' וּבְכָל עַת וּבְכָל רִגַע חֹזֵק וַיֵּאמֶן לְבָבְךָ וְקוּהָ אֵל ה'.

דברי אביה, נתן מברסלב.

טז

ברוך השם, יום א' ויקרא תקפ"ו לפ"ק.

אוֹהֲבֵי ואחי. כָּבֵר הַזְהִרְתִּי אֶתְכֶם וְאִנִּי מִזְהִיר אֶתְכֶם עוֹד, שְׂתַעֲשִׂימוּ לְבַכֶּם הַיֵּטֵב לְכָל הַדְּבָרִים הָעוֹבְרִים עָלֵינוּ וְעָלֵי בְּפִרְטוּיֹת, זָכְרוּ הַיֵּטֵב הַיֵּטֵב אֶת כָּל אֲשֶׁר עָבַר בְּעֵינֵי הַזֶּה, וְהָיָה כִּי יִבְצַע ה' אֶת כָּל מַעֲשָׂהוֹ, תִּרְאוּ וְתִכְנִינוּ גְּפִלְאוֹת ה' גְּפִלְאוֹת תָּמִים דְּעִים, מִה אֵמֵר מִה אֲדַבֵּר נוֹדָה לָךְ וְגַם סִפֵּר תִּהְלָתְךָ וְכוּ', וְעַל נִסִּיךָ שְׂבָכָל יוֹם עִמָּנוּ וְעַל גְּפִלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שְׂבָכָל עַת וְרַגַע. אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם כְּשִׂאֲבוֹא לְבֵיתִי אֲסַפֵּר לְכֶם מְעַט מְזַעִיר, אֲבָל לֹא הַבֵּל, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר בְּשׁוּם אִפֶּן כִּי אִם לְכָל חֵד כְּפּוּם מִה דְּמִשְׁעַר בְּלִבָּה.

חֲזָקוֹ וְאִמְצוֹ חֲזָקוֹ וְאִמְצוֹ, לִילָךְ בְּדַרְכֵי רַבְּנוּ הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא וְזָכַר צְדִיק וְקְדוֹשׁ לְבָרְכָה כְּאֲשֶׁר הוֹרִיתִי אֶתְכֶם כְּפִי מִה שְׂשִׁמְעֵתִי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ, וּבְכָל אֲשֶׁר שְׂמַעְתִּי בֶן סִפְרֵתִי לְכֶם בְּאִמָּת. וְה' הַיּוֹדֵעַ וְעַד, כִּי אֲנִכִּי זְכִיתִי לְהַבִּין בְּנִתּוֹ הַנּוֹרָאָה וְהַתְּמִימָה

יותר מכל העולם, כאשר העיד עלי בפרוש בפה מלא כמה פעמים. והעקר שתתחזקו בהתפללות ושיחה בינו לבין קונו, ולבלי לפל משום דבר שבעולם, רק להתחזק ולהתחדש בכל עת תמיד, ויותר מזה אין פנאי להאריך.

דברי אהבכם באמת לנצח המדבר באמת מנקדה הטובה שבלב, המצפה לשמח בישועתכם בזה ובכא לנצח.

נתן הנ"ל.

י"ז

ברוך השם, יום ב' אחרי ג' תקפ"ו לפ"ק ברס"ב. לקהלת אדעם.

לידידי וחביבי פנפשי ולבבי הלוא הוא הרבני המפלג מורנו הרב שמשון נרו יאיר. שלום וישע רב.

מכתבו הנעים קבלתי אור לארבעה עשר בניסן עם היין גפן על ארבע כוסות של גאלה; כום ישועות ישא מאת ה' ברב ברכות בכל טוב בזה ובכא לנצח.

החייתני בדבריך הנעימים המגלים תשוקת לך אל האמת, ולהשיב לך דברי אמת פרוצנד וקצרו המון יריעות, כי היה מההכרח להעתיק כל ספרי רבנו ז"ל, וכבר מבאר בהם מה שיש בו לכל אחד ואחד לפי מדרגתו, לפי מקומו ושעתו בשבתו ובכיתו בדרך, אין כל דבר נעלם ממך אשר לא תמצאנו בספרים הקדושים והנוראים אם תעיני בהם בכל לב באמת, הפך בהם והפך בהם ומהם לא תזוע שאין לך מדה טובה מהם.

חזק ואמין אחי חביבי וידידי, וזכר את בוראך בכל עת אפלו בשעת המשא ומתן, מכל שכן בעת הפנאי; למען השם לחטוף איזה שעה לפרש שיחתך לפניו יתברך, כאשר הזהירנו רבנו ז"ל פעמים אין מספר, חזק וחזק בזה בהתחזקות חדש בכל יום. ואל יבהלוך רעיונות משום דבר שבעולם, ואיך שיעבר עליך הן בעסקי הגוף הן בעסקי הנפש הן בעסקי ממון ומשא ומתן איך שיהיה איך שיהיה, אתה מקומך אל תנח. כי יש דבורי אמת לדבר לפני המקום ברוך הוא בכל יום תמיד איך שעובר על האדם, בין בעליה בין בירידה בין בטיבו בין בעקו חס ושלום. ואין שום תרוץ

בעולם כלל, כי "אמת ה' לעולם", הינו שאמת ה' הוא לעולם תמיד, ואין שום דבר שבעולם העובר על האדם איך שהוא, שיוכל להסתיר ולהעלים חס ושלום האמת של השם יתברך. כי אמת הוא אור השם יתברך בעצמו, והדבור האמת מאיר בכל מיני חשך ואפלה שבעולם, ותמיד יכולין למצא פתחים לשוב להשם יתברך על ידי דבור האמת איך שהוא, כמבאר כל זה על פסוק צהר תעשה לתבה, בשני מקומות (לקוטי מוהר"ן א' ט', ק"ב) עיני שם היטב.

והרגל עצמו לילך עם התורה הזאת שתמשיך עצמו רק אל האמת, ותביט תמיד על האמת לאמתו, ותראה להוציא הדבור מפיך באמת תמיד, ואז יאיר לך אור השם יתברך בכל מקום אשר אתה שם בכל עת, ותראה הפתחים לצאת מחשך לאור גדול, ותוכל לזכר בהשם יתברך תמיד. כי הוא יתברך נמצא בכל עת ובכל מקום ובכל אדם באיזה מדרגא שהוא; ולמען השם שלא יהיה דברים האלו ישנים אצלך חס ושלום, מחמת שנדמה לך שאתה יודע אותם מכבר, כי באמת עדין לא התחלת לידע עד היכן עד היכן מגיעים דברים אלה, והעקר לקיים בפשיטות באמת ושיהיה בעיניך בכל יום כחדשים; ובפרט שדברים אלו הם מתחדשים לבקרים בכל יום מחדש, בבחינת (איכה ג' כג) "חדשים לבקרים רבה אמונתך". ולבאר לך ענין זה אי אפשר בכתב על פני השדה, וגם מפה לאזן מן הנמנע כי אם בטפה מן הים הגדול, והנה גם עתה אני טרוד, אך תשוקתך הגדולה והאמתית הכריחני לכתב לך דברי אלה המעטים המחזיקים הרבה, ודי בזה פעת.

והזהר והזהר להיות בשמחה תמיד, ואל תניח העצבות לתוך ביתך בשום אופן, וכבר ידעת הרבה דרכים ועצות להתחזק בשמחה תמיד, והעקר על ידי שלא עשני גוי וכו' וכו', וגם על ידי מלי דשמותא ובדיחותא. ואין להאריך בזה, רק באתי להזכיר ראשי פרקים, ואתה תבין מעצמך באשר דברנו בזה כמה פעמים, וכמבאר בספריו הקדושים כמה פעמים.

דברי אוהבו באמת לנצח המצפה לראותו בשמחה מהרה.

נתן בן מורנו הרב נפתלי הירץ גרו יאיר מפרסלב.

ושלום רב לידדי וחביבי הרבני, מורנו הרב צבי הירש, גרו יאיר. כל הדברים האלה נאמרו גם אליו ולכל אנשי שלומו, ואין צורך לכפל הדברים. ואתה

שְׁלוֹם וְתַתְּעַנֶּנּוּ עַל רַב שְׁלוֹם, בְּנִפְשָׁךְ וּבְנִפְשֵׁי אֲוֵהֶיךָ בְּאֵמֶת לְנִצְחָה, הַמְצַפָּה לְרֵאוֹתֶיךָ עַל
רֵאשֵׁי הַשָּׁנָה הַבָּא עֲלֵינוּ לְטוֹבָה בְּאוֹמָאן, בּוֹא יְבוֹא בְּרִנָּה אֲזִי טוֹב לוֹ בְּזֶה וּבְבֹא לְנִצְחָה.

נִתֵּן הַנ"ל.

לְכָל בְּנֵי בֵּיתִי שְׁלוֹם וַיֵּשֶׁע רַב.

אַהֲוֵי יְדִידִי, הִנֵּה שָׁמַעְתִּי מִפִּי יְדִידֵנוּ הַחֵתִּיק מוֹרְנוּ הָרַב גְּרִשׁוֹן, שֶׁנִּמְצָא בְּיַד יְדִידִי
הָרַבֵּי מוֹרְנוּ הָרַב בְּעַר מְלִיפִיוּיִן פְּתִיבִים בְּכַתִּיבַת יַד רַבֵּנוּ ז"ל, בְּכֵן תִּרְאוּ
לְקַבֵּל מֵאֲתוֹ וּלְשַׁלְּחֵם לְיַדִּי מִיַּד, כִּי הוּא יוֹדֵעַ בְּעֵצְמוֹ שֶׁכָּל הַפְּתִיבִים הָאֵלוּ הֵם שְׁלִי
שְׁקַבְלָתִים בְּעֵצְמוֹ מִיַּד רַבֵּנוּ ז"ל, כִּי אֵין מִי שֶׁקַּבֵּל מִמֶּנּוּ כְּתִיבַת יַדוֹ הַקְּדוֹשָׁה כִּי אִם
אֲנִכִּי בְּיָדוֹעַ לְכָל, וְאֲנִי צָרִיךְ אֹתָם מְאֹד לְעֵגִין סְפָרֵי רַבֵּנוּ ז"ל, וַיִּגִּיעַ מִזֶּה תוֹעֵלַת גְּדוֹל
בְּכַמָּה עֵנִינִים וְזִכוֹת הָרַבִּים, וְאֵלִיו אֵינָם נִצְרָכִים כָּלֵל, עַל כֵּן יִרְאֶה לְשַׁלְּחֵם לִי מִיַּד,
וְאֲנִי אֲתֵן לוֹ בְּעַד זֶה שְׂאָרֵי עֵנִינִים הַנִּצְרָכִים לוֹ. דִּהְיִנוּ תַּפְלוֹת שֶׁנִּדְפְּסוּ וְתַפְלוֹת שֶׁלֹּא
נִדְפְּסוּ עַדִּין רַק הֵם בְּכַתֵּב וְעוֹד דְּבָרִים כְּאַלֶּה. נָא מְאֹד לְכָל יְשָׁנָה אַחֲרֵי דְבָרֵי, כִּי
בְּאֵמֶת הֵם שְׁלִי וְאֵינִי מוֹחֵלֵם לוֹ בְּשׁוּם אַפֵּן, וְאַפְלוּ אִם לֹא קִבְּלֵם מִיַּדִּי מִמָּוֶשׁ, מִפִּי
שֶׁקַּבְּלֵם הֵם שְׁלִי, כִּי מִיַּדִּי בָּאוּ לְיַד הַחֲבָרִים אֲנִשֵּׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְנִתְגַּלְּגְלוּ מֵאַחַד לְחֲבָרוֹ עַד
שֶׁבָּאוּ לְיָדוֹ, וּבְאֵמֶת לֹא נִתְתִּים לְשׁוּם אָדָם כִּי אִם לְהַעֲתִיקֵם וּלְהַחְזִירֵם לִי מִיַּד. וְעַתָּה
אֵינָם נִצְרָכִים לוֹ רַק אֲנִי צָרִיךְ לָהֶם מִכַּמָּה טַעֲמִים עַל כֵּן חוֹבָה עָלָיו לְהַחְזִירֵם לִי מִיַּד,
וּמְבַטְחֵנִי בּוֹ שֵׁיקִים דְּבָרֵי וּבְזֶה יִגְרַם זִכוֹת הָרַבִּים לְדוֹרוֹת וַיִּגְדֵּל שְׁכָרוֹ, מֵאַשֶׁר יִהְיוּ
כְּבוֹשִׁים בְּיָדוֹ בְּאֶסוּר גְּזֵלָה חֵם וְשְׁלוֹם כְּנ"ל, וְאֵין לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר לְאִישׁ כְּשֶׁר וְאוֹהֵב
נֶאֱמָן כְּמוֹתוֹ.

דְּבָרֵי אֲוֵהֶם בְּאֵמֶת.

נִתֵּן הַנ"ל.

יח

בעזרת השם יתברך, יום ג' קדושים תקפ"ו ברס"ל.

חיים וברכה ורפואה ושלוש וכל טוב, לידידי נפשי הרבני המפלג מורנו הרב נפתלי גרו יאיר, יוסף ה' עליך שנות חיים ושלוש, ויתהפך הכל לטובה, וירום קרנו למעלה מעלה בתורה וגדלה, עד כי יבוא שילה אמן בן יהיה רצון.

מכתבך קבלתי בזאת השעה, וחשתי ולא התמהמהתי להשיבך, כי נפלאות אהבתך לי בידוע לך. ומה מאוד הומה עלי לבי צר לי עליך אחי חביבי, אהה אחי הכרע הכרעתני, כי ערבבת שמחתי אשר שמחתי בעל כל הזן בשמעני מפי השמועה שפבר התחיל לשוב לאיתנו, ועתה הודעתני מכאוביך שחזרו ונתעוררו מחושים וכו'. השם יתברך ירפאך מהרה. ועתה מה קויתי ה', תוחלתי אליו הוא שישוב אליו וירחמהו וכאב את בן ירפאהו וירצהו, וישלח עזרו מקדש ומציון יסעדהו. חיש קל מהרה ישיבהו לאיתנו בשלמות, ויחלימהו ויחיהו ויצליחו בכל אשר יפנה בעשר וכבוד וחיים וכל טוב, באפן שיזכה להצלחה אמיתית והנצחית לעד ולנצח, כי חוץ מזה הכל הכל, ואין יתרון לאדם בכל עמלו כי אם כשנצמח מזה טובה להצלחה הנצחית.

נא אחי חביבי וידידי, זכר אל תשכח את כל אשר זכינו לשמע ולראות מפי סבא דסבין. כי יש בהם די להחיות עצמך בכל עת בין בטיבו בין בעקו חס ושלוש, בין בעליה בין בירידה בכל עת ובכל דרגא יהיה מי שיהיה, מן הארו אשר בלבנון עד האזוב היוצא בקיר - שהם הקטנים במעלה מאוד מאוד, בלם באחד יכולים להחיות את עצמם על ידי דברים הקדושים אם ישימו לבם ועיניהם היטב היטב בעין האמת. ואם אמנם עתה פחד חלוש לעסק בתורה ותפלה, עם כל זה נמצאים עצות בדבריו הקדושים, איך להחיות את עצמו גם בעת הזאת. דהינו על ידי רצון וכסופין ונענועים להשם יתברך ולתורתו כמבאר בספריו הקדושים, ולפרש שיחתו לפני השם יתברך כבן לפני אביו. ובפרט מי שאינו בקו הבריאה שלבו נשבר בקרבו ודרכו לפרש שיחתו אפלו לפני בני אדם בלב נשבר, מכל שכן וכל שכן לפני השם יתברך אשר הוא מחץ והוא ירפא.

ותרגיל עצמך ותחזק עצמך בכל עז לשמח נפשך בכל מה דאפשר. כי כל החלאים באין על ידי עצבות. ושמחה היא רפואה גדולה לכל מיני חולאת במבאר בלקומי תנינא סימן כ"ד, עין שם ובשאר מקומות מעצם מעלת השמחה, ואיך כל אדם יכול לשמח נפשו במה שזכה שלא עשני גוי והבדילנו מן התועים וכו'. קנה אל ה' ויושיע לך, כי בודאי אינו נאכר חס ושלום כל פסיעה ופסיעה וכל תנועה ותנועה וכל פרוטה ופרוטה, שטרחת בגופך ומאדך בשביל להתקרב להצדיק האמת הנורא והנשגב פנה וזכרונך לברכה. והכל נזכר לך לטובה. וזכותו יגן עליך להצילך מכל רע ולהשיבך לאיתנדך בשלמות, ולהישיר לך אליו באמת ולהצליחך בכל אשר תפנה להיטיבך באחריתך, ישגא אחריתך מראשיתך.

דברי אוהבך באמת לנצח המצפה לישועתך מהרה.

נתן מפרסלב.

גם אני פורס בשלום בלכם באהבה רבה. למען השם שתתחזקו לשמח בְּחַג הקדוש הבא עלינו לטובה לקיים בשלמות "ושמחת בחגך". וכבר ידוע לכם שתודה לאל יש לנו במה לשמח. וכך היא האמת באמת. והזהרו להתקבץ יחד באהבה ואחוה ושלום ורעות, בלי שום קפידיא בין אחד לחברו, כי מאד הזהירנו רבנו ז"ל בכמה הזהרות על אהבת החברים. ומגדל הנחיצה אי אפשר להאריך, דברי אוהבכם באמת לעד ולנצח.

נתן הנ"ל.

יט

ברוך השם, יום ו' ערב שבת קדש פְּרַשְׁתָּ רְאֵה תְּקַפְּ"ו לַפ"ק אומאן.

שלום לבני ידידי מחמד עיני ולבני הרבני התיק מורנו הרב שֶׁבְנָא גְרוֹ יְאִיר.

היטב חרה לי עליך בני חביבי על אשר לא שמת לבך לכתב לי איזה דברים לשמח את נפשי, בפרט בעת הזאת אשר אתה יודע צערי עד הנפש. נא בני חביבי, הסתפל והסתפל היטב כל מה שעובר על האדם בעולם הזה כל ימיו, בפרט מה שעובר עליך ועלינו. שים לבך היטב להסתפל על כל הרמזים שהשם יתברך מרמז

לנו בכל עת להתקרב אליו בכל מקום שהוא, כי אין שום תרוץ בעולם פידוע לך. ונכספתי מאוד לטייל עמך באריכות, אך אין הזמן מסכים כלל.

דברי אביך המצפה לטובתך והצלחתך הנצחית בזה ובכא, ומצפה לראותך מהרה.

נתן מפרסלב.

ושלום לבני ידידי מחמד עיני הרבני הוטיק המפלג מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מכתבך קבלתי והחייית את נפשי בכל דבור ודבור ממכתבך הנכתב מקירות לבבך. אך צערי גדול מאד, ממה שראיתי מכתבך הנשלח לרבי נפתלי גרו יאיר שזונתך היא חלושה כעת, ה' יסערה מהרה. ולהשיב לך על מכתבך אין הפנאי מסכים עתה כלל, כי רבים עומדים עלי כעת. ולעת עתה די לך בדברי המעטים המחזיקים הרבה שכתבתי לאחיד הגדול שיחיה, וגם אליך ולכל אנשי שלומנו נאמרו דברים האלה, ויתר מזה כבר שמעת ממני הרבה. וקוה קוייתי לה שתשמעו עוד פהנה וכהנה, עד שיתגלה לכם רב טוב הצפון וטמון בלבי, מה שקבלתי ממי שקבלתי אשר אין ערוך אליו. השם יתברך יזכנו ללכת בדרכיו ולבלות ימינו בספריו הקדושים הכלולים מהכל.

דברי אביך הטרוד מאד עתה ומצפה לראותך בשמחה.

אך זה באתי להזהירך ולרוזך, למען השם שתתגבר לשמח את נפשך בכל מה דאפשר איך שהוא והבחירה חפשית תמיד. וגם אני שמח במה שלמדת על כל פנים דף שלחן ערוך בכל יום. ברוך השם שזכיתי לשמע זאת.

דברי אביך המשתוקק לאהבת בלכם.

נתן הנ"ל.

ושלום רב באהבה ועזה לכל אנשי שלומנו פקטן בגדול. יהיה ה' עמכם ותתחילו מעתה מחדש לילך בדרכי רבנו ז"ל. וכל אחד ממקום שהוא ידבק עצמו להשם יתברך בכל מה שיוכל. ויזכה לקשר עצמו תמיד להנקדה השיך ללבו כעת הזאת דיקא, כאשר כבר הרביתי לדבר עמכם בזה. השומע כבר שמע, ואשר לא שמע שיחה זאת ישתדל לשמעה מחברו ויקבלו זה מזה דין מן דין. כמבאר שם

באותה התורה (פי' ל"ד), שימו לבבכם היטב לכל דבור ודבור שבספריו ואשר אתם שומעין מפי תמיד כי הוא חייכם וכו'.

דברי אוהבכם באמת לנצח.

נתן הנ"ל.

כ

מכתבי תקפ"ז

ברוך השם, יום ב' וישב תקפ"ז ברס"ב.

ישאו הרים שלום, לכבוד אהובי אחי ורעי כנפשי הרבני הוטיק המהלל, ירא ה' מרבים מורנו הרב נפתלי נרו יאיר לנצח.

יקבל אגרת מבני המפלא מורנו הרב יצחק שיחיה מקהלת קדש טולמישין. ומבטחני באהבתו שיקים משאלתו להזכירו לטובה על ציון הקדוש אותו ואת אשתו תחיה, שצריכה עתה לרחמים רבים, שתלד במועדה ובזמנה בנקל בלי שום קשוי הולדה פלל לארץ ימים ושנים טובים אמן בן יהי רצון. והולדה בנקל היא בחינת חנכה שהם ימי הודאה בחינת שעשוע עולם הבא בחינת הלכות, שעל ידי זה בא הולדה בנקל וכו', כמבאר בתורה ימי חנכה (לקוטי תניינא סימן ב) פי' דוע לכם.

והנה אנהנו מחיבים לילך עם התורה הזאת תמיד להודות ולהלל להשם יתברך תמיד על גדל החסד אשר עשה עמנו בכלל ובפרט, על שזכינו להיות בחלקו של אדוננו מורנו ורבנו אור החדש הקדוש והנורא והנשגב וכו' וכו'. ואם נרגיל עצמנו בכל יום בזה להעמיק מחשבתנו באמת בעצם החסד והישועה הנפלאה והנוראה הזאת אשר הפליא השם יתברך עמנו ועם זרענו ועם כל ישראל לדורות עולם, ולהודות ולהלל להשם יתברך בכל יום על זה, על ידי זה נוכל להרחיב לבנו לפתח פינו לפרש לפניו יתברך כל אשר עם לבנו כבן המתחטא לפני אביו ממש. כי אנו רואים בעינינו בכל עת, שאנו בנים לה' אלקינו ממש, כי הוא גומל עמנו חסדים תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה, פרחם אב על בנים וכו'.

והנה יש לי בענין זה שיחות ארפות, לחזק ולגרוז לילך עם התורה הזאת להתקרב לה' ותברך בכל עת, על ידי בחינת תורה והודאה שהוא בחינת חנכה בחינת הלכות שעל ידי זה מאיר האמת ברבוע הדבור, הינו שלשה קווי אמת בארבעה חלקי הדבור וכו'. ועל ידי זה זוכין להמשיך השמחה של שבת וכו', ועל ידי זה נתגלה אחדות הפשוט מתוך פעולות משתנות, שזה יקר מאד בעיני ה' ותברך, בחינת אמה אחר ושמך אחר ומי בעמך ישראל גוי אחר בארץ וכו' וכו'. אשרי אזנינו שזכינו לשמע נוראות כאלה, אלו פינו מלא שירה פים וכו'.

ואם היינו רוצים להביא תורה על זאת התורה של תורה בעצמה, לא יספיקו כל ימינו להודות ולהלל ולשבח ולפאר ולרומם להדר ולנצח לברך ולעלה ולקלם, למי שעשה לאבותינו ולנו ולכל ישראל את כל הנסים האלו, שזכינו לשמע התגלות נסתרות כאלה אשר אין לנו פה וכלים לספר שבח נוראות גדולות כל דבור מהתורה הזאת, מפל שפן וכל שפן קשר בגין הנורא הזה ביחד. אלמלא לא אתינן לעלמא אלא למשמע דא, דינו. מפל שפן וכל שפן שזכינו גם זכינו לשמע עוד ועוד כמה וכמה תורות שיחות ומעשיות נוראות כהנה וכהנה. כמה מעלות טובות למקום עלינו, אלו לא שמענו אלא דבור אחר מוזאת התורה דינו, ואם נתחיל לומר אלו וכו' דינו דינו. לא יספיקו ימינו להודות להשם ותברך על אחת מני אלף אלפים ורבי רבבות פעמים הטובות שעשה עם אבותינו ועמנו בימינו וכו' וכו'. מה נדבר והוא אמר ועשה כחסדו כטובו כרחמיו כנפלאותיו, לא כחטאינו עשה לנו וכו', כרחם אב על בנים רחם ה' עלינו וכו' וכו'. אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו וכו' וכו'.

והנה עתה טוב להודות לה' בפרטיות על החסד שעשה עמנו, כי תורה לאל היה השם ותברך בעזרנו, וסבב בנפלאותיו וחזק אותנו לחזר להתחיל לעסק לגמור הדפסת התפלות. וכבר הביא בני רבי שכנא שיחיה ניר תשעה ריז מברדיטשוב בדרך המקלל הזה. ובאמת היה בדרך גם והשגחה נפלאה ממנו ותברך אשר אי אפשר לבאר בכתיב. וטוב להודות לה' על העבר, ולבקש להבא, שיהיה השם ותברך עמנו ויעזרנו ויושיענו בנפלאותיו לגמור מהרה הדפסת התפלות כרצונו ותברך וכרצון רבנו הנורא ז"ל. כי עדין אנו צריכין ישועה ורחמים רבים לגמורם, כי אין לי על הוצאות הגמר, וגם על הנר לויתי על עסקא. וגם איני יודע היכן להדפיסם. כי לנסע

למינקאוויץ גדולה ההוצאה, ופה איני יודע הדרך איך להשתדל בזה. ועל זה באתי במכתב הזה להודיע לך ולכל אנשי שלומנו כל זה.

ועליך אחי נפשי ולבבי המצנה הזאת ועל כל אנשי שלומנו הנלוים אליך, שתלכו על ציון הקדוש והנורא, ותספרו בפניכם לרבנו ז"ל כל זה פאשר בלבבכם, ותבקשו ותתחננו להשם יתברך שיחמל על עניותנו ושפלותנו, ויהיה בעזרנו לגמור עסקנו מהרה, כי אין לנו על מי להשען כי אם על אבינו שבשמים, בכח וזכות אדוננו מורנו ורבנו אור האורות זכר צדיק וקדוש לברכה, וה' הטוב יעשה.

גם תדעו שגם בעתים הללו נגמרו תודה לאל כמה תפלות נפלאות ונוראות המחיינ נפשות מאד, וכל המסתפלים בהם באמת, נכספה וגם פלטה נפשם שיצאו לאור מהרה, וה' יגמר בעדנו כי הוא יתברך גמר ויגמר הכל לטובה מהרה אמן כן יהי רצון.

נתן מברסלב.

כא

בעזרת השם יתברך, יום ב' עקב תקפ"ז לפ"ק ברסלב.

רב שלום וברכה לכבוד אהובי אחי, חביבי וידידי, הלא הוא הרבני, הותיק המפלג בתורה ובראה וכו', מורנו הרב ר' נפתלי גרו יאיר לנצח.

עצור במלין מי יוכל מלהתאפק לפרש שיחתי וצערי לפני אחי כנפשי, אוהב דבק מאח, היות בודאי כבר נשמע לאזניך לא טובה השמועה את יד ה' אשר נגעה בעירנו, שנלקח מאתנו שני מחמדי עין, הנאהבים והנעימים בתייהם ובמותם וכו', הלא הם הותיק מורנו הרב ר' ישראל הכהן ז"ל, וגיסו המפלג הותיק מורנו הרב ר' אשר זעליג ז"ל. אוי לנו על שברנו! בעל הישועות ובעל הנחמות יושיע וינחם אותנו מהרה, ויעלה נפשותם לכסא כבודו, למקור שנחצבו משם, ויזכו מיד לקבל סבר אפי עתיק יומין פני אדוננו מורנו ורבנו אור החדש זכר צדיק וקדוש לברכה, ותהא נפשם צרורה בצרור החיים לנצח, ואותנו ינחם ויושיע לנו מפל צרותינו, בפרט

מצרת הנפש, שנוצה על כל פנים מעתה להרגיל עצמנו להיות בעולם הבא וכו', באפן שנהיה כרצונו תמיד, אמן.

והנה ביום תשעה באב, בתוך עצם צערי ואכלי על חרבן בית המקדש ועל מעשינו המעפכים בנינו, בתוך כך בא לביתי מוסר כתב זה, הלא הוא רבי מיכל ועמו רבי נחום יצחק גרו יאיר, ועמדתי מרעיד ומשתומם, בפרט שרבי מיכל חלוש ברגליו מאד, [ואף על פי כן אינו העמליר, שהוא בלא רגלים. השם יתברך יזכנו לשמע גם אותה המעשה]. וגם הבנתי מדבריהם שהלכו מאומאן בלא רשות, כי לא קבלו רשות ממעלתו, שקורין גיזענין קדם נסיעתם ברגלם, והייתי רוצה להתאפק בכל כחי שלא לצערם, אך לא יכלתי להתאפק, והוכחתיים על פניהם ודברתי עמהם דברים הקשים כגידון, שהיה אצלם כמדקרות חרב על ביאתם עלי עתה. ובאמת בלבי היה לי רחמנות גדול עליהם, כי ידעתי, כי אף על פי כן פונתם לשמים באמת, אך אף על פי כן לא יכלתי להתאפק, ודברתי עמהם דברים קשים הרבה מאד, והיה בדעתי שלא לקבלם אצלי על שבת, אך מחמת שהיו עוד קצת אורחים מנעמרוז, לא רציתי לבישם כל כך. והנה בעת אני מרחק לשלחם לביתם ולשלם בעדם שכר עגלה, מחמת שאצלי הוא סכנת נפשות, שילך רבי מיכל ברגליו חס ושלום, החלושים כל כך.

והנה רבי מיכל מתנצל לפני הרבה ואמר, שלא היה להוט כל כך לילך אלי, רק על ידי דברי מעלתו, שדבר עמו כמה פעמים ואמר לו, שהוא צריך דוקא שיהיה אצלי בכרסלב; וספר לי כמה דבורים, שמעלתו דבר עמו, שההכרח שיהיה אצלי, ואף על פי כן היה מתנרא לקבל רשות ממעלתו, פן עתה ימנע אותו, מחמת שאין לו כח ברגליו, כאשר באמת היה ראוי למנעו. על כן באתי עתה בתפלה ובקשה עבורו ועבור הרב נחום יצחק, שירחם מעלתו עליהם ולא יוסיף ליסרם, כי כבר קבלו אצלי יסורים הרבה, חוץ ענויים וטלטולים בדרך, על כן עתה ראוי שתרחם עליהם לקרבם ולא לרחקם חס ושלום.

נא, אחי חביבי, זכר רחמנות ואהבת אדוננו מורנו ורבנו ז"ל אלינו, שלקח אותנו ממקום שלקה, והוציאנו ממקום שהוציא, וקרבנו בהתקרבות גדול כל כך, יותר מכל העולם, ואפלו מכל אנשי שלומנו, כאשר נשמע מפיו הקדוש בפרוש כמה

פְּעָמִים, שְׁאֲנוּ יוֹדְעִים מִמֶּנּוּ יוֹתֵר מִכֻּלָּם. וּבִאֲמַת גַּם אֲנִי וְאַתָּה אֵין יוֹדְעִים מֶה זֹאת עֲשֵׂה ה' לָנוּ, שְׁאֲנַחֲנוּ שְׁיִנְנוּ דִיקָא גִדַּע מְאוּר גְּדוּל וְקְדוּשׁ נוֹרָא וְנִשְׁגָב כְּזֶה וְכו' וְכו' יוֹתֵר מִכָּל בְּאֵי עוֹלָם, וְאַפְלוּ מְאַנְשֵׁי הַצְּדִיקִים וְכו'.

וּבְכַל זֶה אֵי אֶפְשֵׁר לְהַאֲרִיךְ בְּכֹתֵב, כִּי עֵינֵי הַתְּקַרְבוֹת שְׁלָנוּ אֵלָיו זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה, הוּא מַעֲשֵׂה מִשְׁנֵים קְדֻמוֹנִיּוֹת וְכו' וְכו', וְדִי לְמִבֵּין. עַל כֵּן פְּנִים רְאוּי לָנוּ לְמַלְאוֹת רְצוֹנוּ ז"ל, לִילָךְ בְּדַרְכֵי רַחֲם בְּרַחֲמָנוֹת שְׁלוֹ עַל כָּל הַחֲפָצִים לְהִתְקַרֵב לְשִׁמּוֹ הַנִּשְׁגָב ז"ל, וְלְבַלֵּי לְהַבִּיט עַל הַרַע וְהַחֲסָרוֹן שֶׁל כָּל אֶחָד, רַק לְהַבִּיט עַל הַטוֹב שֶׁבָהֶם לְבַד.

נְא, אַחֵי חֲבִיבֵי, נַפְשֵׁי וְלִבֵּי, זְכוּר וְהִבֵּט וְשִׁים לְבָד הֵיטִיב לְכָל אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים, כִּי לֹא דָבָר רִיק הוּא, כִּי בְּאֲמַת לֹא בָאתִי לְפָנִים אוֹתָךְ בְּשִׁבְלֶם לְבַד, כִּי בְּשִׁבְלֵי כָּל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבְקַהֲלַת קִדְשׁ אוֹמָאן, אֲשֶׁר כָּבֵר נֹדַע לִי שְׂזָה כְּמֶה וְכִמֶּה שְׁבוּעוֹת שְׁאֵתָה בְּכַעַס עָלֵיהֶם חָנָם עַל לֹא דָבָר, בְּפִרְט עַל רַבִּי עוֹזֵר, אֲשֶׁר הִרְבִּית לְכַעַס עָלָיו וְאִם עוֹת בְּמֶה שְׁלֹא גָלָה לָךְ בַּעַת שִׁיִּצְאָה הָאִישׁ מִשֶּׁה מְאוֹמָאן לְפָה בְּלֹא רְשׁוּתָךְ, אֵין לְהַאֲשִׁימוֹ כָּל כַּף, כִּי גַם בְּאֲמַת גַּם עָלָיו קִצְפָּת הִרְבָּה עַל זֶה, אֲךָ אַף עַל פִּי כֵן כָּבֵר יָדַעְתָּ, שְׁצָרִיכִין לְקַיֵּם בְּרִגְזוֹ רַחֲם הַזְּכוּר; לְאַחֲזוֹ בְּמִדּוֹתָיו שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁבְּעֵצָם הַכַּעַס נֹזֵכֵר לְרַחֲם דִּיקָא, כְּמִבְאָר בְּהַתּוֹרָה "קִרְטָלִיתָא" (בְּסִינן י"ח). בְּפִרְט כִּי גַם אֲנִי וְאַתָּה יוֹדְעִין, שְׁגַם פּוֹנֵת רַבִּי עוֹזֵר הָיָה לְמוֹכָה, כְּדִי לְקַרֵב נַפְשׁ לְרַבְּנוּ ז"ל, וְלֹא לְהַכְעִיף חָס וְשְׁלוֹם. וְאִם שְׁלֹדַעְתָּנוּ יָכוֹל לְהִיּוֹת שְׁעוֹת כְּזֶה, אַף עַל פִּי כֵן עָלֶיךָ וְעָלֵי לְמַחֲל לּוֹ, בְּפִרְט כִּי כָּבֵר כְּעֵסֶת עָלָיו יוֹתֵר, וְכָבֵר שְׁקָלִיָּה לְמִיטְרָפְסִיָּה [קַבֵּל הַעֲנֵשׁ שְׁלוֹ], וְרֵאוּי לָךְ לְרַחֲם עָלָיו וְעַל כָּל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ מִשֵּׁם לְקַרְבָּם וְלֹא לְרַחֲקָם, חָס וְשְׁלוֹם, כִּי כּוֹנְנָתָם לְשָׁמַיִם, וְרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ וְרְצוֹן רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁנִּקְרָבָם.

בְּפִרְט כִּי אַתָּה צָרִיךְ לְחוֹשׁ, שְׁלֹא יִהְיֶה מְזֶה חֲלוּל הַשֵּׁם, חָס וְשְׁלוֹם, כִּי מֶה יֵאמְרוּ הַבְּרִיּוֹת, בְּפִרְט בְּעָלֵי הַמַּחֲלָקָת, שִׁישׁ בֵּין אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּעֵצָמָן; הֲלֹא יֵאמְרוּ שְׁחָס וְשְׁלוֹם, גַּם בֵּין גִּתָּן וְנִפְתָּלִי כָּבֵר נַעֲשֵׂה מַחֲלָקָת חָס וְשְׁלוֹם, כִּי זֶה מִקְפִּיד עַל שְׁהוֹלְכִין אֲנָשֵׁי לְזֶה וְכו' אוֹי לְאֲזַנִּים שְׁכָךְ שׁוֹמְעוֹת! עַל הָרֵאוּשׁוֹנִים אָנוּ מְצַטְעֵרִין עַל הַמַּחֲלָקָת שְׁמִדָּאֲשׁוּב, וְחֲלִילָה לְהוֹסִיף חָס וְשְׁלוֹם בְּפִרְט בִּינֵינוּ, אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא בְּכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אֲנָשִׁים אַחִים אוֹהָבִים נְאֻמָּנִים כְּמוֹתָנוּ, וּבְדוּדֵי רְאוּי לָנוּ לְאַהֲבֵי אֶת

עצמנו בִּיתֵר שְׂאת וּבִיתֵר עוֹ, מִחֲמַת שְׁזָכִינוּ לִידַע כֹּל כֶּךָ מִמֶּנּוּ ז"ל, וְשִׁיחָה לָנוּ חֲלָק כְּזֶה בְּכִמָּה וְכִמָּה זְכוֹת הָרַבִּים לְדוֹרוֹת. עַל בֶּן אָנוּ צְרִיכִין לְשָׁמֵר עֲצֻמָּנוּ מְאֹד מְאֹד, שְׁלֹא תִפְגַּם הָאֲהָבָה שְׁבִינֵינוּ חֵם וְשְׁלוֹם כְּחוֹט הַשְּׁעָרָה; וְאִפְלוּ אִם בְּאֵמֶת לֹא נִפְגַּמָּה כָּלֵל, צְרִיכִין עוֹד לְצִאת יוֹתֵר בְּפָנֵי הַבְּרִיּוֹת, שְׁלֹא יֵאמְרוּ מֵה שְׁיֵאמְרוּ חֵם וְשְׁלוֹם.

על־בן העבר אין, עֵתָה שְׁמַע בְּקוֹלִי אָחִי חֲבִיבִי, וְעוֹב הַקְּפִידָה וְהַפְּעַם שֶׁבְּלִבְךָ עֲלֵיהֶם, וְתִשׁוּב אֲלֵיהֶם וְתִרְחַמֶם וְתִקְרַבֶם בְּאֲהָבָה, כִּי בְּאֵמֶת תַּחֲיֶה נַפְשֶׁם, וּמִמֶּשׁ תִּקְיִם כִּמָּה נִפְשׁוֹת מִיִּשְׂרָאֵל כְּאֵלוּ קִימַת עוֹלָם מְלֵא, כִּי בְּאֵמֶת כָּבֵד בְּכוּ הַרְבֵּה לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְפָנֵי עַל שְׂאֵתָה מְרַחֵקֶם, עַל בֶּן לֹא יִכְלֹתִי לְהִתְאַפֵּק מִלְּכַתְּבִי לְךָ דְּבָרֵי אֱלֹהִים, וּמִבְּטַחְנִי בְּעֵצִם אֲהַבְּתֵנוּ, שְׁתִּקְיִם דְּבָרֵי אֱלֹהִים, הַנִּצְאָמְרִים בְּאֵמֶת וּבְתַמִּים.

וְיִתֵּר מִזֶּה אין להאריך בכתיב, וְאִם יִהְיֶה ה' עִמָּדִי, נִדְבַר מִזֶּה פָּנִים אֶל פָּנִים אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם. גַּם בְּקִשְׁתִּי מְאֹד שְׁתוֹדִיעֵנִי, אוֹלֵי יֵשׁ לְךָ אֵיזָה יְדִיעָה מִבֵּית רַבְּנוּ הַצַּדִּיק מֵרַת שְׂרָה תַחֲיָה, מֵה עֲלֵתָה בָּהּ, אִם כָּבֵד יִלְדָה בְּשְׁלוֹם, כִּי מְאֹד גְּדוֹל צַעֲרָנוּ עַל שְׂאִין לָנוּ יְדִיעָה מִשֵּׁם. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמִיעֵנוּ בְּשׁוֹרוֹת טוֹבוֹת מִהֲרָה.

דברי אהבה בְּאֵמֶת לְנִצַּח.

נִתֵּן מִבְּרֶסֶלֶב.

הַצִּדִּיקָת מֵרַת אֲדִיל תַחֲיָה, וּבְנֵה הוֹתִיק מוֹרְנוּ הֶרֶב אֲבָרָהֶם בְּעַר שִׁיחָה, הַמְּתַפְּלֵל בְּכוֹנֵה, וּבִתְהָ רַבְּקָה מְרִים שְׁתַחֲיָה פּוֹרְסִים שְׁלוֹמְכֶם. כֹּל אֲנִשֵּׁי שְׁלוֹמָנוּ פּוֹרְסִים שְׁלוֹם בְּאֲהָבָה.

כב

מכתבי תקפ"ט

בעזרת השם יתברך, יום א' בלג תקפ"ט.

שלום לאהובי בני מחמד עיני מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מכתבו קבלתי בשבוע העבר ובו דאי צערי גדול מאד מצער, ובפרט על בטול תורה ותפלה שמכיל אותו, אך מה מאד החייתי בדבריך שכתבת שאתה מתחזק על פי הדברים ששמעת בחג השבועות העבר, ואתה חוטף איזה טוב כל מה שאתה יכול לחטף, ובשאר העתים אתה מתחזק בציון וכסופין דקדשה ושומר וממתין לישועתו יתברך. כך הוא המדה וכך יפה לך להתנהג, כי אפלו כאשר יעזר ה' יתברך שיתבטלו היסורים האלה מאתך, ותזכה לחזור על מקומך להתמיד בלמודיך יומם ולילה בבתחלה, גם אז צריכין לזכר כל דברינו ולהתנהג בהם כאשר דברתי בהם קדם שבועות. בפרט כי אי אפשר בלא בטולים המזדמנים בכל יום, כי כל יומא אית לה גדר מלבר, אבל לית יום דלית בה טוב וכו' (עי' לקו"מ פ"ד), כאשר כבר דברנו בזה הרבה בעזרתו הגדולה. נא בני חביבי חזק וחזק כי על פי דברים האלה אתה יכול להיות איש כשר וצדיק כל ימך. רק חזק ואמץ בתורה ותפלה ושיחה בינך לבין קונך בכל מה דאפשר, וכל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה, כי אחד המרבה ואחד הממעיט וכו'.

והנה דע בני כי ביום ו' ערב שבת קדש צויתי לסתר ביתי, וכבר סתרו אותה לגמרי עד הספה. וגם על זה היה כמה מניעות, והשם יתברך בעזרתו עזרני עד כה, ועתה אני מצפה לישועתו שביום מחר אם ירצה השם יבוא הבעל מלאכה עם כמה פועלים להתחיל לעסק היטב בבנין, וביום שלישי אם ירצה השם תהיה הואקלאשצינע [הנחת היסוד], לחיים ולשלום בעזרת השם יתברך.

ואודות בני חורגי שמעלקא שיחיה, כפי הנראה אי אפשר למנע אותם שם מלעסק ברפואות, ולדעתי היא סכנה לעיניו יותר כל עסקי רפואות שלהם, על כן דברתי עם זוגתי, והסכימה לדעתי, שתאמר להם, שבאם לא התחילו עיניו להתרפאות שתכף ומיד יחזרו וישלחו אותו לפה. וקויתי לה' שפה יהיה לו רפואה

שְׁלֵמָה בְּלִי שׁוּם רְפוּאָה גְּשָׁמִיּוֹת וְיִכְתֹּב לִי תִכְפָּה תְּשׁוּבָה עַל זֶה, כִּי נַחוּץ הוּא
מִכִּמְהָ טַעָמִים.

דְּבָרֵי אֲבִיךָ הַטָּרוּד מְאֹד כְּאֲשֶׁר תִּבְיֵן בְּעִצְמְךָ, וְדוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ בְּאַהֲבָה וּמַעֲתִיר בְּעַדְכֶם.
נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

כג

בְּרוּךְ הַשֵּׁם, יוֹם א' מִסְעֵי תִקְפ"ט.

לְאַהֲבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי מוֹרְנוּ הֶרֶב יִצְחָק גְּרוֹ יְאִיר.

מוֹסֵר כְּתֹב זֶה יְדִידֵי בֶן אַחוֹתֵי רַבִּי אִיזִיק שִׁיחִיה, יִסְפֵּר לְךָ מְרֻדוֹתַי, בְּפֶרֶט מֵהַדְּלָף
הַטָּרוּד שֶׁהָיָה בְּשָׁבוּעַ הָעֶבֶר אֲשֶׁר הִכְרַחְתִּי לְמַלְטָל אֶת עֲצָמֵי הַרְבֵּה כְּאֲשֶׁר
תִּבְיֵן מִעִצְמְךָ, אֵדִי הוּא הַפְּצִיר בִּי הַרְבֵּה לְכַתֵּב לְךָ אֲגִרָת לְהַחֲיוֹת אוֹתְךָ וְאֲנִי מִכְּרַח
לְכַתֵּב אֶת אֲשֶׁר יִשְׁלַח ה' בְּלִבִּי.

וְדַע בְּנֵי חֲבִיבֵי כִּי עֵתָה אֲנִי מַחֲיֶה אֶת עֲצָמֵי בְּהַתּוֹרָה (לְקוּשֵׁי תַנְנָא ע"ח) שֶׁל הַפְּרָאסְטָאק
הַגָּדוֹל שֶׁמַּחֲיֶה כָּל הַפְּרָאסְטָאקִים, הֵן הַיּוֹדְעִים לְלַמּוֹד וְעוֹסְקִים בְּתוֹרָה שְׁצָרִיכִין
לְהַחֲיוֹתָם בְּשִׁעָה וְעַת שֶׁהֵם מִבְּטָלִין מֵהַתּוֹרָה, הֵן פְּרָאסְטָאקִים לְגַמְרֵי, וְאֶפְלוּ הַמְּנַחִים
בְּשִׂאוֹל תַּחֲתִית, כֻּלָּם הוּא מַחֲיֶה עַל יְדֵי פְּשִׁיטוֹתוֹ שְׂאֵז הוּא מִקְבֵּל מֵהַאוֹצֵר מִתְּנַת
חֲנָם שֶׁהוּא בְּחִינַת הַחֶסֶד חֲנָם שֶׁהָיָה מְקוּם הָעוֹלָם קִדְּם מִתֵּן תּוֹרָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת
הַדְּרָךְ לְאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל. אֲשֶׁרִינוּ אֲשֶׁרִינוּ שְׂזַכֵּינוּ לְשִׁמְעַ דְּבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים כְּאַלֶּה. מֵה
גְּדַבֵּר מֵה גְּדַבֵּר, כְּמָה וְכְמָה אוֹצְרֵי אוֹצְרֵי מִתְּנַת חֲנָם הַשְּׁפִיעַ עֲלֵינוּ הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ בְּזֶה
לְכַד שְׂזַכֵּינוּ לְשִׁמְעַ תּוֹרָה הַזֹּאת שֶׁל הַאוֹצֵר מִתְּנַת חֲנָם.

וּבְזֶה בְּוֹדָאֵי אַתָּה יְכוֹל לְהַחֲיוֹת אֶת עִצְמְךָ תְּמִיד כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ, בְּפֶרֶט בְּעֵתִים הַלְלוּ
שְׂאֵתָה בְּחִינַת פְּרָאסְטִיק בְּכְמָה שְׁעוֹת וְעֵתִים. אֲבָל תּוֹפֵר אֶת עִצְמְךָ תְּמִיד
בְּכָל עַת הַבְּטוֹל, שִׁישׁ פְּרָאסְטִיק גְּדוֹל כְּזֶה שֶׁגָּלָה הַשִּׁיחָה וְהַתּוֹרָה הַזֹּאת, שֶׁהוּא מַחֲיֶה
הַכֹּל אֶפְלוּ אוֹתָן שְׁלֵא שָׁמְעוּ זֹאת וְאִין יוֹדְעִין מְזֶה וְאֶפְלוּ הַחוֹלְקִים עָלָיו, מִכָּל שְׂכָן וְכָל
שְׂכָן כְּמָה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עָלֵינוּ, שְׂאֲנוּ זְכִינוּ לְשִׁמְעַ כֹּל זֶה מִפְּוֵי הַקְּדוּשׁ וּמִפְּוֵי
סְפָרֵי הַקְּדוּשִׁים, בְּוֹדָאֵי אֲנוּ יְכוֹלִין לְהַחֲיוֹת עִצְמָנוּ בְּזֶה תְּמִיד.

והנה יש בזה הרבה הרבה לדבר, אך אין הפנאי מסכים כלל, והלא הספרים לפניך פוק עין ותשפח בהם כל מה שיחסר לך. ועין בהתורה הקדושה כי היא מכרחת לך עתה ביותר. והעקר הוא האמונה שצריכין להאמין בכל עת שהשם יתברך ברא כל דבר ברצונו בעשרה מאמרות, ובאלו העשרה מאמרות נעלמין עשרת הדברות שהם כלל התורה, ועל כן בכל מה שעושין הן מלאכה או שיושבין בחנות, צריכין לידע ולהאמין ולזכר בכל עת שיש בזה תורה הנעלמת בעשרה מאמרות שבהם נברא כל דבר, וכל מין סחורה שיש בהחנות, כי הכל ברא השם יתברך בעשרה מאמרות.

וזכר זאת היטב היטב באמת לאמתו כי היא חידה, ובפרט בכח הפראסטיק הגדול אנחנו בלנו יכולים לקבל מהאוצר מתנת חנם וכו' וכנ"ל. וכשתחיה את עצמך בזה באמת, אפלו בעת הבטולים הגדולים, ואפלו אם הוא כמו שהוא, אני בטוח בהשם יתברך שעל ידי זה בעצמו תשוב בכל עת אל הלמוד התורה הקדושה ואל עבודת התפלה. אף גם יתוסף לך חשק חדש בכל פעם אל התורה, ותהפך הכל למוכה.

והעקר שתתחזק את עצמך בשמחה תמיד, ותבטח בה' כי הכל למוכתך, ובקרוב תושע בעזרת השם יתברך ותבשרני מהרה בחסדו הגדול, אך לעת עתה תעביר הכל מדעתך, ותעביר מדעתך כל הדאגות והמחשבות וכיוצא בזה המטרדים ומבלבלים חס ושלום, רק השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך, ויושיע לך ולכל הנלוים אליך בכל מה שאתם צריכים להושע.

דברי אביך המצפה לישועתך.

נתן מברסלב.

כד

בעזרת השם יתברך, יום ב' דברים תקפ"ט.

לכני ידידי הוותיק מורנו הרב יצחק גרו יאיר שלום וכל טוב.

מכתבך קבלתי בשבוע העבר, והחיייתי בדברייך במה שכתבת שדברי עשו רשם אצלך. כי זה חלקי בשאני זוכה לשמע שדברי הנחל נובע מקור חכמה פועלים בחסדו הגדול, והנה בעת אין לי פנאי כלל, ומוסר כתב זה יספר לך. גם תקבל אגרת הרצוף פה מרבי חיים נחום גרו יאיר, כדי להחיות אותך בבשורה טובה מאוהביך. גם תראה בזה ישועת ה', איך השם יתברך אינו עוזב אותנו לעולם, ואם מתמהמה איזה דבר ישועה, צריכין לחפות לו, כי לכל עלת, וההכרח להמתין על כל דבר. כי בזה העולם צריכין לסבל הרבה הרבה, והעקר להמתין ולדם לישועתו תמיד, ולבלי להרהר אחר מדותיו יתברך כלל, וסוף כל סוף יושיע ה' בכל הדברים. כי צריכין לקיים דברי רבותינו ז"ל בפשוטו שהזהירו אותנו לומר תמיד (ברכות ס), כל מה דעבר רחמנא לטב עבד. והנה רואה את אשר עבר על גיסך גרו יאיר, ואם אמנם המו מעי לו כי הרחמנות עליו עצום מאד, אך אף על פי כן בודאי צדיק ה' ומו יאמר לו מה תעשה, ובודאי הוא לטובה רבה. ומאד נפלאתי עליך בני על אשר שמעתי מידידי רבי ליבלי חתן רבי ראובן שהתחלת להרהר בזה וכו', חלילה לך בני מלהתחיל להרהר בזה, כי אינך יודע כלל מה געשה בעולם עם כל אחד ואחד. הכלל שאסור להתחיל לכנס באלו ההרהורים והחקירות כלל, רק להאמין באמונה שלמה כי צדיק ה' וישר משפטיו והכל בשביל הבחירה. ובודאי יש בחירה לכל אחד, וכל מה שעובר על כל האדם הן לטוב הן להפך חס ושלום, הכל הוא רמזים וכרוזים שישוב אליו. ובפרט להרהר על אדם אחר שאין אתה יודע כלל מה געשה עמו, אך אפלו מה שעובר עליך, אם לפעמים אינך יכול להבין הרמזים והכרוזים, אתה צריך להאמין, ועל ידי זה יעזר לך השם יתברך ויאיר עיניך איך לשוב אליו, ולברח ולגנום אליו תמיד מכל מה שעובר עליך. ועל ידי זה יעזר לך ויושיע לך תמיד, ויקים ואל שדי יתן לכם רחמים, שיהיה הרחמנות בידינו וכו'.

דברי אביך הטרוד מאד ומצפה לישועתך.

נתן מברסלב.

ושלום לכן אחותי ידידי מורנו הרב יצחק אייזיק גרו יאיר.

מכתבך קבלתי ואם עיני אמת לך, גם מזה ראוי לך להתעורר ולהתקרב להשם
יתברך ולגנום אליו תמיד, כי הנך רואה גדל החסד שעשה עמך השם
יתברך אשר באת בגבולנו, ועל כל הטובות אשר עשה השם יתברך עמך על ידי, על
הכל עולה הטובה והחסד הזה אשר הודעת לך שאין מקום לברח מפגעי עולם הזה
כי אם להשם יתברך לבד. מי יתן שתזכה לילך בזה תמיד, כי לא דבר ריק הוא מכם
כי היא תייכם. ויש להאריך בזה הרבה, אך זמן המנחה הגיע.

ובני הנעורים עוסקים עתה ביגיעה גדולה להשליך רפש וטיט שנפל לביתי מחמת
הגשמים, וגם זה לטובה, מלבד עסקים גדולים מאד שמנחים עתה במחשבותי.
אך אף על פי כן ההכרח להשיב לכם גם כן לכל אחד ואחד תשובה נכונה, פלי האי
ואולי יהי ה' עמנו בכחו הגדול לזכנו תמיד לשא עינינו למרום בכל מה שעובר עלינו,
עדי נזכה לשוב אליו באמת לאמתו.

דברי דודך ורעה חפץ טובתכם והצלחתכם בזה ובכא לנצח.

נתן הנ"ל.

כה

ברוך השם, יום ה' עקב תקפ"ט.

רב שלום לאהובי בני חביבי מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

יגדח ברכות על ראשך בני חביבי, כי שמחתני בישועתך אשר בשרתני במכתבך
אשר קבלתי היום. מי יתן ואזכה לשמע תמיד בשורות טובות מאתך ומכל
הנלוים אלינו ומכל ישראל.

והנה אתה רואה בעיניך מה נאמנו דברינו אשר דברנו הרבה בעתים הללו,
שצריכין רק להמתין לישועת ה'. והנה אנו רואים ישועת ה' בכל יום ובכל
עת. וגם בבנין הבית אני רואה ישועות ה' בכל יום, אך אף על פי כן צריכין להמתין
תמיד בכל דבר בכלל ובפרט.

והעקר בהישועה העקרית לזכות להתקרב לעבודתו יתברך באמת, אף על פי שצריכין למהר להודרו הרבה בזה, אף על פי כן גם צריכין להמתין הרבה. וכמבאר בדברי אדונינו מורנו ורבנו ז"ל (לקושי מוהר"ן ו) מאמר רבותינו ז"ל (יזא לה: למ) הבא לטהר מסייעין לו, אומרים לו המתן. והנה אנכי בעניי כבר המתנתי הרבה הרבה, ועינינו כלות כל היום, לישועתו האמתיות. וכבר ראיתי ישועות ה' הרבה בלי שעור, אך אף על פי כן במה שעדן לא נושעתי אני ממתין עדן עדן, עד ישקוף וירא ה' משמים. חזק בני וחזק וזכר היטב ואל תשפחי כל גמוליו, ולה' הישועה לעזר ולהושיע לך ישועה שלמה אמתית ונצחית, ויראו שונאינו ויבושו וכו'.

דברי אביד הכותב מתוך מרדא ומצפה לישועה.

נתן מברסלב.

כו

בעזרת השם יתברך, יום ה' כי תבא לאומאן תקפ"ט.

לכני חביבי בנפשי המפלג הותיק מורנו הרב יצחק גרו יאיר חיים ושלום וכל טוב.

הלא למראה עיניך יהיה המכתב לחותנה, ואין צריך לכפל הדברים. ותאמין לי כי לא עלה על דעתי אתמול להשיבו מיד בפרט דבורים כאלה, אך גם זאת מאת ה' צבאות יצא, המפליא חסדו עמנו בכל עת בדרכים נפלאים מאד, חזק ואמין בני בכל מה שתוכל, כי יש תקנה לאחריה, ואל תשפחי כל גמוליו אשר כבר גמל עמך חסד ואמת לנצח. קוה קויתי לה' שיוסיף חסדו עמך להיטיב אחריה מראשיתה, רק חזק ואמין. ואי אפשר להאריך יותר כי כבר הגיע זמן קריאת שמע של שחרית, ואתה ידעת עצם תשוקתנו להתפלל תמיד בבקר השכם כאשר הזהירנו הוא ז"ל (שחות הר"ן ל"א). נא בני שתרגיל עצמך בזה, מי יתן שתזכה להתפלל בכל יום תפלת הותיקין אשריך וטוב לך, כי בשמתפללין בבקר השכם, יש פנאי וחרות כל היום לעבודתו יתברך. אשרינו מה טוב חלקנו, על כל דבור ודבור שזכינו לקבל ממעיני הישועה, כי גם הנהגה הזאת הנ"ל הוא יסוד גדול להתקרב להשם יתברך.

דברי אביד המצפה לשמח בך לנצח.

נתן מברסלב.

כו

מכתבי תק"צ

ברוך השם, יום ב' בהעלותך תק"צ.

אהובי בני חביבי, האירו מול עבר פני דבריך הנעימים היום בעת תפלת שחרית, שאז הגיעני מכתבך היקר, בעת שהייתי עומד בכרפת אהבת עולם בתבת אבינו אב הרחמן המרחם רחם נא עלינו, ואחר התפלה ראיתי בו והיו דבריך מענינא, לצעק בכל עת לרחמי המרבים, ומה מאד מתקו דבריך אלי, החייתני בדבריך בני ידידי וחביבי. שישו מעי בראותי שתודה לאל דברי רבנו הנשגב ז"ל, עושים רשם בלבכם. כי דבריו חיים וקיימים ונחמדים לעד ולעולמי עולמים, כי אם אמנם הם דברי פשיטות ותמימות, אבל כבד וקשה מאד לקבלם מרובי המסכים המבדילים ובלבולי הדעות של כל אחד, והשטותים של כל אחד הנקראים אצל העולם חכמות. שהם מסבכים ומעקמים הלב מאד בכמה דרכים נבוכים. והעקר במה שמחליש דעת האדם ועושה עצמו כאיש אמת, עד שרבים מחכמים כאלה אומרים בלבם, מה יועילו לי דברים כאלה, הלא אף על פי כן אני יודע בעצמי האמת מה שאני עושה ומה שנעשה עמי וכו' וכו', עד שמתחיל לרחק עצמו מצעקה ותחנונים. וכתיב (ירושלמי ברכות ט.) יום תעזבני יומים אעזבך, עד שחולפים חס ושלום ימים או שנים שמתרחק מאד.

אשרי אדם שזמנו לו לשקד על דלתי תורתו ושיחותיו הקדושים יום יום, להתחיל בכל פעם מחדש להשתוקק ולכסף בכסופין ורצונות חדשים דקדושה, ולהוציא הכסופין בפיו בדברי שיחות ותחנונים וצעקות ושועות וגניחות ואנחות ולפרש שיחתו בכל יום כבן לפני אביו, יהיה איד שיהיה יהיה איד שיהיה. ואפלו אם לא יוכל לדבר כלל, יחזק את עצמו, ויכין את עצמו בכל פעם לצעק ולהתחנן איד שיוכל איד שיוכל; כי שום צעקה ודבור אינו נאכד, ואפלו רצון בעלמא אינו נאכד, כי לית רעותא טבא דאתאכד.

אשריך בני אם תחזק עצמך לילך בדרך שפתבת, אך ביותר אתה צריך לזרו עצמך ולחזק עצמך להיות רב היום ככלו בשמחה וחדוה, לחזק עצמך לפקח דעתך לשמח עצמך בכל הדרכים ששמעת ממני, הן בהנקדות טובות, הן במה שזכינו לידע מאור בזה, ובמה שלא עשני גוי, והעקר במלי דשמוותא ובדיחותא. ואין

מִכְתָּבֵי כַח מוֹהֲרַנִּי"ת

מִכְתָּבֵי תַק"צ

לְהַאֲרִיךְ בְּזוֹה, כִּי כְּבָר שָׁמַעְתֶּם בְּזוֹה הַרְבֵּה, אִךְ לְמַעַן הַשֵּׁם אֵל תִּשְׁכַּחוּ דְבַר אֶחָד מִמִּשְׁנַתְכֶם, כִּי בָלֵם צְרִיכִים לָכֶם מְאֹד. וְגַם מְאֹד הִחַיִּיתֵנִי בְּמָה שִׁכְתַּבְתָּ שְׂאֵתָה חוֹטֵף בְּחִלּוֹתֶיךָ מְעַט מְעַט לְמוֹד בְּכָל יוֹם, כִּךְ הוּא הַמְדָּה, וְכִךְ יִפֶּה לָךְ לְהַרְגִיל עֲצֻמָּךְ לְבָלֵי לְפָטוֹר עֲצֻמָּךְ מוֹדְבְרֵי תוֹרָה חֵם וְשָׁלוֹם, אֶפְלוּ בַּעַת הַחִלּוֹת וְהַמְדָּא, וּבְכָל מִינֵי בְּלִבּוּלִים חֵם וְשָׁלוֹם, כִּי תָמִיד יִכּוּלֵּין לְחַטֵּף אִיזָה טוֹב עַל פִּי הַדְרָכִים שֶׁשָׁמַעְתָּ מִמִּנֵּי. וְתִקְיֵם מָה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (מְנַחֵם צ"ט): דְּבַרֵּי תוֹרָה לֹא יִהְיֶה עָלֶיךָ חוֹבָה, וְאִין לָךְ רְשׁוֹת לְפָטוֹר מֵהֶם, חֲכָם בְּנֵי וְשִׁמְחָ לְבִי, וְעֵינֵי אֵל ה' שְׂיִקִּים בָּךְ, אִם חֲכָם בְּנֵי וְשִׁמְחָ לְבִי גַם אֲנִי אֲמוֹן.

דְּבַרֵּי אַבִּיךָ הַמְצַפֶּה שֶׁתָּשׁוּב מִהֲרָה לְאִיתְנֶךָ בְּשִׁלְמוֹת וּמַעֲתִיר בַּעֲדָכֶם.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

כַּח

בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם כ' וְאַתְחַנֵּן תַק"צ אֲדַעֵם.

לְאַהֲוִי בְנֵי חֲכִיבֵי הַרְבֵּי הַתִּיק מוֹרְנֵי הַרְבֵּי יִצְחָק שִׁיחִיה. חַיִּים וְשָׁלוֹם וְכָל טוֹב בְּזוֹה יִבְרָא לְנֶצַח אֲמוֹן בְּנֵי יְהִי רְצוֹן.

בְּיּוֹם ו' כְּתִבְתִּי לָךְ שֶׁפָּאֲתִי הִנֵּה לְשָׁלוֹם. וְתוֹדָה לְאֵל הַיִּיתִי בְּכָאן בְּשַׁבַּת קִדְשׁ הָעֶבֶר וְהָיָה הַכֹּל עַל נְכוֹן בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְהָיָה אֶצְלֵי הַרְבֵּה אֲנָשִׁים אֹרְחִים וְקִצַּת בְּנֵי הָעִיר, וְדַבְרַתִּי קִצַּת דְּבַרֵּי אֲמַת אֲשֶׁר קִבְּלֵנוּ מִהַמְעֵין הַיּוֹצֵא מִבֵּית ה', מִי יִתֵּן שֶׁיִּכְבְּסוּ בְּלִבּ יִשְׂרָאֵל וְיַעֲשׂוּ פְעֻלָּתָם.

וְהִנֵּה בְּשִׁמְסֵתְפָלִים הַיִּטֵּב בְּאֲמַת יְכוּלִים לְרִאוֹת בְּכָל יוֹם וְיוֹם צְמִיחַת קֶרֶן יִשׁוּעָה, וְכִמוֹ שֶׁאֲנִי מְבָרְכִים בְּכָל יוֹם 'מְצַמִּיחַ קֶרֶן יִשׁוּעָה', וְכֵן בְּתַחֲלַת הַתְּפִלָּה אֹמְרִים 'מְצַמִּיחַ יִשׁוּעָה', וְכֵן בְּבִרְכַת הַמְּאוֹרוֹת 'מְצַמִּיחַ יִשׁוּעוֹת', וּבְיַדֵּי צְרִיכִים לְהֶאֱמִין בְּזוֹה בְּלִבּ שָׁלֵם, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְצַמִּיחַ יִשׁוּעוֹת בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, וְקִצַּת יְכוּלִים לְרִאוֹת מִרְחוֹק מִי שֶׁמְשִׁים לֵב לְזוֹה. וְאַף עַל פִּי שֶׁעֲצֵם הַיִּשׁוּעָה בְּשִׁלְמוֹת עֲדִין רְחוֹקָה מֵאֲתָנוּ מְאֹד מְאֹד, וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב (יִשְׁעִיָּה נ"ט) "לִישׁוּעָה רְחֵקָה מִמִּנֵּנוּ", אִף עַל פִּי כֵן הַרְבֵּה הַרְבֵּה יְכוּלֵּין לְהַחִיּוֹת אֶת עֲצֻמָּם וּלְחַזֵּק אֶת עֲצֻמָּם עַל יְדֵי זֶה שֶׁדַּבְּרָנוּ, עַל יְדֵי שֶׁמְאֲמִינִים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְצַמִּיחַ יִשׁוּעוֹת.

שים לבך בני היטב לדברים האלה, כי אני יודע מרחוק מה שעובר עליך מרירות דמרירות. השם יתברך ברחמיו ימתיקם ויבטלם ממך מהרה, אך מדה טובה מרבה, כי אני יודע כי הרבה הרבה השם יתברך שולח ישועתו אליך בכל עת, ואני מקנה ומיחל להשם יתברך שסוף כל סוף תצמח ישועתך בשלמות, ותזכה להתקרב אליו יתברך באמת לזכות לתשובה של שבת, לקבע עצמך על התורה והתפלה בעזרת השם יתברך. רק חזק ואמץ, מאד מאד בלי שעור וערה, ואל תשגיח על שום חלישות הדעת שנכנס בלבך.

ואל תשמע לדברי מוסר של הבעל דבר והסמרא אחרא, האומרים מוסר בלב בשביל להחליש הלב ולרחק ממעט הטוב שרוצים לתפס בו, לא תאבה ולא תשמע להם, כי אין שומעין דברי תוכחה ומוסר כי אם לקרב ולא לרחק חס ושלוה, כאשר כבר דברתי עמך הרבה בזה (עני לקושי הלכות, הלכות בכור בהמה טהורה הלכה ד' אות כו), שכל כוננת ה"ראשית חכמה" ושאר ספרי מוסר שמוכיחים ומביאים הרבה את האדם, אין כוננתם להתרחק מהשם יתברך כי אם לקרב. ויותר מזה צריכין לשום לב בכל עת, להבין בעצמו שלא יגיע חס ושלוה שום התרחקות והתשללות על ידי התוכחה ומוסר שנכנס בלב, כי יכול להיות, שהתעוררות התוכחה ומוסר שפא על הלב הוא מהקדשה מהכרוז היוצא בכל יום, אבל הבעל דבר אורב תמיד על האדם, ובכל המחשבה דבור ומעשה שעוברים על האדם יש בהם שני בחינות דהינו סם חיים וסם מות כמו שאמרו רבותינו ז"ל (יב"א עב:) ושמתם זכה וכו', על כן על פי הרב מהפך דברי אלקים חיים, ורוצה דיקא על ידי זה לרחק ולרשל לב האדם חס ושלוה, על כן צריכין לשום לב לזה היטב.

ובכר מבאר אצלנו כמה עצות איך להנצל ממנו, ולהחיות את עצמו ולשמח את עצמו, ובפרט על ידי הדרך הנפלא והנורא והנשגב שגלה אור האורות על פסוק "אזמרה לאלקי בעודי" (לקושי מוהר"ן רפ"ב). הפך בה והפך בה וסיב ובלה בה, וממנה לא תזוע, שאין לך מדה טובה ממנו. ובכל יום ויום יהיה הדרך הזה בעיניך כחדש, לראות את עצמו בכל יום כאלו הוא רחוק בתכלית הרחוק מהשם יתברך, ובזה בעצמו דיקא יחיה וישמח את עצמו שבעצם רחוקו בזה, אף על פי כן עדין יש בי מעט שאיני רשע, אף גם יש בי כמה וכמה נקדות טובות מכמה מצוות נוראות שאנו מקימין בכל יום. אשרינו מה טוב חלקנו, אלמלא לא אתינא לעלמא אלא למשמע דא

דִּינֵנו. אֵלֹו פִּינֵנו מָלֵא שִׁירָה בַּיָּם וְכו', וְכו', אִין אָנוּ מִסְפִּיקִין לְהוֹדוֹת וְלוֹמַר דִּינֵנו, עַל שְׁזָכִינוּ לְשִׁמְעַת הַחֲדוּשׁ הַנִּשְׁגָּב הַזֶּה. מִכָּל שְׁכָן וְכָל שְׁכָן שֶׁשָּׁמְעֵנוּ עוֹד וְעוֹד כְּהִנֵּה וְכִהִנֵּה, עַד כִּה הִגִּיעוּ דְבָרֵי הַמַּעֲשִׂים הַמְחַזְּקִים הַרְבֵּה, יִתֵּר מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ עִתָּה.

דְּבָרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה שְׁלָמָה בְּכָל עֵת.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

וְשָׁלוֹם לְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה. וּבְפָרְט לְכֵן אַחוֹתֵי יְדִידֵי הַרְבֵּנֵי מוֹרְנוּ הַרְבֵּה אִיזִיק גֵּרוּ יְאִיר, הַשְּׁלֵף עַל ה' יְהִבְדֵּךְ וְהוּא יְכַלְפֶּךָ, וְאֵל תִּכְעַס וְאֵל תִּחַטָּא כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּרַכּוֹת כ"ט:), הַרְגִּיל עֲצֻמָּךְ מְאֹד בְּמִדַּת אַרְיֵכַת אִפְּיִם. זְכוּר הֵיטֵב הֵיטֵב אֵת כָּל הַחֲסָדִים וְהַנְּפִלְאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמָּךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בֶּן יוֹסִיף ה' עִמָּךְ אֶלְפֵי פְעָמִים, רַק חֲזַק וְאַמֵּץ מְאֹד לְקַבֵּל טוֹבוֹתָיו וְחֲסָדָיו בְּכָל עֵת, וְתִאֲמִין שְׁכָל מַה שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, הַכֵּל לְטוֹבוֹתֵיכֶם; מִלֹּא יִדְכֶם הַיּוֹם לַה' לְהַרְגִּיל עֲצֻמְכֶם בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה בְּכָל יוֹם, אֶפְלוּ בַּיּוֹם שֶׁטִּרְדְּתוּ מְרַבָּה מִכָּל שְׁכָן בְּשָׂאֵר הַיָּמִים. כִּי אִין נִשְׂאָר מֵהָאָדָם כִּי אִם מַה שֶׁחוֹטְפִין לְעֲצֻמָּן בְּכָל יוֹם, כַּאֲשֶׁר אִתֶּם יוֹדְעִים בְּעֲצֻמְכֶם הָאֲמֵת.

דְּבָרֵי דוֹדְךָ אוֹהֶבְךָ בְּאֲמֵת לְנֶצַח.

נִתֵּן הַנ"ל.

אַהוּבֵי בְּנֵי הָאֲגֵרַת הַמְכָרְךָ פֶּה תִרְאֶה לְחַתְּמוֹ וּלְשַׁלְּחוֹ מִיַּד אַחִיךָ הוּא בְּנֵי רַבִּי שְׁכָנָא גֵרוּ יְאִיר, כִּי לֹא חֲתַמְתִּי אוֹתוֹ כְּדֵי שְׁתּוּכַל לְקָרוֹתוֹ, כִּי יִדְעֵתִי עֲצִים תִּשְׁקַתֵּךְ לְשִׁמְעַת הַרְבֵּה דְבָרֵי אֲמַת מִמֶּנִּי, וְכֵךְ יִפֶּה לְךָ. כִּי צְרִיכִין דְּבוּרִים הַרְבֵּה הַרְבֵּה, בְּלֹא הָאִי וְאוֹלֵי נִזְכָּה לְבוֹא לְמַה שֶׁאָנוּ צְרִיכִין לְבוֹא בְּזֶה הָעוֹלָם אֲשֶׁר לְכֵךְ נּוֹצְרֵנוּ.

נִתֵּן הַנ"ל.

כט

בעזרת השם יתברך, אור ליום ב' דסליחות תקצ"צ.

אהובי בני, מכתבך קבלתי, וכבר הייתי מוכן היום לנסע, והבעל עגלה רמני כי השכיר עגלה שלו היום לדרך קרוב, ואמר בכל שעה שיבוא עד שנתעכבתי כל היום. וכל מה דעבד רחמנא לטב עבד, אף על פי שאין מבינים הטובה מיד. פעת כפי הנראה לא אפע עוד דרך טולמשיין. מבטחני בחדרי ד' שבודאי יהיה על ראש השנה בעזרת השם יתברך, גם אל תשפח להביא עמך לאומאן על כל פנים המעות שהבטיח רבי שמשון, גם מרבי ח"ש אם אפשר. ואם תוכל לזרוז שישע בעצמו לאומאן אשריך ואשרי לו, כי ראש השנה שלנו גדול מאד מאד בעיני השם יתברך שאין למעלה ממנו.

יותר מזה, שלום וחיים וכוונות ורחמימה טובה.

נתן מברסלב.

ל

מכתבי תקצ"א

ברוך השם, יום ו' ערב שבת קדש פרשת לך תקצ"א.

שלום וחיים וכל טוב לאהובי בני וחביבי הרבני מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

והנה בודאי שמעת שישבנו בכפר שוריוועין כל שבעת ימי המשטה. עד הנה עזרוני רחמיו וכו' וגם עד זקנה ושיבה אל יעזובני, עד אשר נזכה לראות שתצמח ותתגלה ישועתו בקרוב לעינינו. וכבר כתבתי לך שאנו רואים צמיחת קרן ישועה בכל עת, אך עדין אנו צריכין לישועה ורחמים רבים מאד בכל יום ובכל עת ובכל שעה, עד אשר נזכה להיות פרצונו יתברך באמת ואנו מחיבים תמיד להיות מודים על העבר על כל החסדים והטובות אשר כבר הפליא לעשות עמנו עם כל אחד ואחד בכמה וכמה אפנים בגשמיות ורוחניות. אלו פיננו מלא שירה כים וכו' וכו', ועל ידי זה יהיה לנו כח לצעק על להבא שירחם עלינו ברחמיו הגדולים, ויושיענו לצאת ממצולות ים מיון מצולה ואין מעמד אשר מתפשט בזה העולם, בפרט בדורות

הִלְלוּ בְעַקְבוֹת מְשִׁיחָא כְּאֲשֶׁר יוֹדַע כָּל אֶחָד בְּנַפְשׁוֹ. וְאִם עַל פִּי בֶן אֲנוּ רֹאִין נִפְלְאוֹתָיו
בְּמַצִּיחָה כְּזֹאת, כִּי כִּבֵּר הַרְבֵּה וְהִפְלִיא חֲסֵדוֹ עִמָּנוּ עַד אֵין סוּף.

על כֵּן צְרִיכִין לִילָךְ בְּכָל עֵת בְּדַרְךְ הַנִּ"ל, לְהִיזֵת מוֹדָה עַל הָעֶבֶר וְצוּעַק לְעֵתִיד לְבֹא,
כְּאֲשֶׁר כִּבֵּר שְׁמַעְתָּ מִמֶּנִּי הַרְבֵּה בְּעִנְיֵן זֶה. חֲזַק בְּנִי וְחֲזַק וְשִׂמְחָה נַפְשְׁךָ בְּכָל מַה
שֶׁתּוֹכֵל, וּבְטַח בְּהֵשֵׁם כִּי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ.

דְּבָרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָתְךָ.

נִתֵּן מִבְּרֵסְלָב.

לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שְׁלוֹם. לְכֻלָּם נֶאֱמָרוּ דְבָרִים הָאֵלֶּה חֲזָקוֹ וַיֵּאֱמִין לְכַבְּכֶם כָּל
הַמֵּיחֲלִים לָהּ!

לא

בְּרוּךְ הַשֵּׁם, יוֹם א' חַיֵּי שָׁרָה תַקְצֵ"א.

שְׁלוֹם בְּנֵהוּג.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי פְעַמִּים. אֶחָד בְּסוּף יוֹם ד' בְּאַרְיֵכוֹת גָּדוֹל, וּבְחֲסֵדִי ה' כִּבֵּר הַקְּדָמְתִי
לְהַשִּׁיב לִּי תְשׁוּבָה נְכוֹנָה אוֹר לְיוֹם ד' אֲשֶׁר שָׁלַח ה' תַּחַת קַלְמוּסִי לְחַזְקֶךָ
לְהִיזֵת בְּשִׂמְחָה תְּמִיד עַל שְׁלֹא עָשִׂנִי גוֹי וְכוּ'. לְדַעְתִּי בְּנֹדָאֵי הַחַיָּה אוֹתְךָ הַאֲנָרַת מְאֹד,
אֵךְ כְּפִי הִנְרָאָה לֹא הִגִּיעַ לָךְ זֶה הַמִּכְתָּב עַד יוֹם ו' הַסְּמוּךְ לְכַנִּיסַת שַׁבַּת קֹדֶשׁ, תְּשׁוּב לִי
אִם קִבַּלְתָּ. וּבְיוֹם ו' הִגִּיעֵנִי עוֹד הַפְּעַם מִכְתָּבְךָ, וּמְאֹד נִפְלְאֵתִי עֲלֶיךָ עַל שְׁעוֹלָה עַל לְבָבְךָ
פְּחַד מַעֲנִין הַאֲמִשְׁעֵרְעַד [צוֹ גִּיּוֹם], כִּי הוּא רַק מְרָה שְׁחוֹרָה בְּחַנּוּם. הַשֵּׁם יִתְּבַרְךָ בְּרַחֲמָיו
יְחוּס עַל עַמּוֹ וַיִּצְיֵלֵם מֵעַתָּה מִגְּזֵרַת הַמְּרָה הַזֹּאת. אֲבָל חֲלִילָה לָךְ לְהִתְפַּחַד בְּחַנּוּם
וּלְבַלְבַל עֲצֻמָּךְ מִמַּעַט עֶסְקְךָ בְּעִבוּדַת ה'. אִם אַתָּה רוֹצֵה לְהַשְׁתַּתֵּם בְּצִרוֹת יִשְׂרָאֵל,
בְּנֹדָאֵי יָפָה לָךְ לְהִתְפַּלֵּל וּלְצַעַק מְרָה עַל גְּזֵרַת זֹאת, אֲבָל הַכֹּל עַל פִּי דְרָכִים שְׁלֵמִדְנוּ
מוֹרְנוּ הַקְּדוּשׁ ז"ל. דְּהִינּוּ לִיחַד שְׁעָה בְּיוֹם לְצַעַק עַל צִרוֹת נַפְשׁוֹ, וְאֵין יִכְלַל בְּתוֹכוֹ גַּם
צַעֲקָה הַזֹּאת אֲשֶׁר בְּיַמֵּינוּ נִגְזְרָה גְּזֵרַת מְרָה כְּזֹאת, אוֹלֵי יְחוּס אוֹלֵי יִרְחָם. אֲבָל גַּם עַתָּה
צְרִיכִין לְחַזֵּק עֲצֻמוֹ לְהִיזֵת כָּל הַיּוֹם בְּשִׂמְחָה עַל כָּל הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ בְּנוֹ עֲדוּן,
הַקִּיצוֹתֵי וְעוֹדֵי עִמָּךְ. נָא בְּנִי חֲכִיבֵי אֵל תְּמַשִּׁיךְ עֲלֶיךָ חֵם וְשְׁלוֹם מְרָה שְׁחוֹרָה בְּחַנּוּם,

וְחִלְיָה לְךָ לְוֹז מִמְקוֹמְךָ מִחֲמַת זֶה; שְׁלוֹם לְךָ אֵל תִּירָא, וּכְמוֹ כֵּן שְׁאָרֵי הַדְּאָגוֹת וּמְרָה שְׁחוּרָה שְׁלֶךְ בְּלָם בְּחָנָם, וְאִינָם מוֹעִילִים כָּלֵל וּמְזִיקִים הַרְבֵּה רַחֲמָנָא לְצַלָּן.

וְהִנֵּה בַּתְּחִלָּה הָיָה לִי צַעַר גָּדוֹל מִמְּכַתְבְּךָ מִיּוֹם ג' שֶׁהָאֲרַכְתָּ בְּצַעֲרָךְ, אֲדָּ מְצֵאתִי גַם שָׁם אֶת שְׁאֵהֶבָה נִפְשֵׁי שְׁהֵם הַנְּקֻדוֹת טוֹבוֹת שְׁלֶךְ שְׁאֵתָה מְחִיָּה עֲצֻמָּךְ בְּדַרְכֵי אֲדוֹנֵנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ ז"ל בְּמַעַט הַתְּבוּדוֹת וְצַעֲקָה. זֹאת נִחְמָתִי בְּעֵינַי זֶה חֲלָקִי מִכָּל עֲמָלִי מִה שֶׁכָּבֵר הַכְּנַסְתִּי בְּכֶם מַעַט אֲמַתַּת עֲצוֹתָיו וְדַבְּרָיו הַקְּדוּשִׁים; וּמִי יִתֵּן שֶׁתִּקְבְּלוּ הַכָּל, וְתִלְכוּ בְּכָל דְּרָכָיו. וְהַעֲקֹר לְשִׁמְעַי הַיָּטִב בְּקוֹל הַתְּחִזְקוֹתָיו, מִה שֶׁמְחַזֵּק וּמְזוֹרֵז וּמְזוּהָר בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר לְשִׁמְחָה אֶת עֲצֻמְנוּ כְּכֹל עַת וְעַת יִהְיֶה אִיךְ שִׁיְהִיָּה. וּכְרוּךְ הַשֵּׁם יֵשׁ לָנוּ בְּמָה לְשִׁמְחָה עַל שְׁזָכֵינוּ לְיַדֵּעַ מְאוּר כְּזֶה אִוֵּר הָאוֹרוֹת, אִוֵּר צַח וּמְצַחֲצַח דְּלָא יָדִיעַ וְלָא אִיתִּידִיעַ וְלָא אִית מֶזְאֵן דְּקִימָא בֵּה וְכו'. אֲשֶׁרֵי הַחוּסָה בְּצַלּוֹ, אֲשֶׁרֵי הַבָּא עַל צִיּוֹן הַקְּדוּשׁ שְׁלֹו וּמְקִים דְּבָרָיו לִזְמַר עֲשֶׂרָה קְפִיטְלָאךְ תְּהֵלִים, וְהוּא בּוֹדָאֵי יַעֲשֶׂה אֶת שְׁלֹו לְקִים הַבְּטָחָתוֹ וְכו'.

רְאֵה בְּנֵי חֲבִיבֵי נִפְלְאוֹת תְּמִים דְּעִים שְׁנַתֵּן זְכוּרֵן וְשִׁכְחָה בְּלֵב הָאָדָם, כִּי הֲלֹא זֶה כְּמָה פְּעָמִים שְׁחוּקְתִּיךָ בְּדַבְּרֵי וְלֹא הִזְכַּרְתִּיךָ לְשִׁמְחָה בְּעֵינֵי הַעֲשֶׂרָה קְפִיטְלָאךְ תְּהֵלִים, כִּי הַכָּל עֲשֶׂה יָפֵה בְּעַתּוֹ שְׁיֻכַּל כַּח הַשְּׁכָחָה לְהַשְׁכִּיחַ אֶת הָאָדָם דְּבַר הַרְגִּיל בּוֹ, וְהַכָּל לְטוֹבָה גְּדוּלָּה. כִּי מְאוּד עֲמָקוֹ מִחֲשֻׁבוֹתָיו, אֲדָּ נִתֵּן לָנוּ הַבְּחִירָה, וְעֲלֵינוּ לְהַזְכִּיר עֲצֻמְנוּ כְּכֹל פְּעַם אֶת כָּל הַטּוֹב אֲשֶׁר גָּמַל עִמָּנוּ בְּעֵינֵי הַנּוֹרָא וְהַנְּשֻׁבָּה הַזֶּה, שְׁזָכֵינוּ לְהַסְתוֹפֵף בְּצַל קְדוּשׁ וְנּוֹרָא וְנְשֻׁבָּה כְּזֶה. וְהִנֵּה רְצוֹנִי לְכַתֵּב לְךָ אִיזָה דְּבוּר שְׁדַבְּרָתִי אֶתְמוּל בְּסַעֲדָה שְׁלִישִׁית וְהָיָה נִצְרָךְ לְךָ, אֲדָּ תְּפַלֵּת שְׁחֵרִית הַגֵּיעַ. וְגַם זֶה שְׁכַתְּבִתִּי הָיָה מְרַבּוּי הָאֵהֶבָה הַמְּקַלְקֶלֶת הַשּׁוֹרָה, וְעוֹד חֲזוֹן לְמוֹעֵד אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם.

דְּבַרֵי אֲבִיךָ הַמְּתַנַּעֲנַע לִידִידוֹתֶיךָ וּמְצַפֶּה לְשִׁמְעַ מִמְּךָ דְּבַרֵי שְׁמִיחָה וְחֻדְרוֹ.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

אַהוּבֵי בְּנֵי, בְּקִשְׁתִּי שֶׁתְּשַׁלַּח לִי שְׁלִשָּׁה רוּבֵל חֲדָשׁ בְּהַלּוֹאָה וּבְקָרוֹב תִּקְבְּלָם מִרְבִּי שְׁמִשׁוֹן. נָא לְקִים דְּבַרֵי כְּכֹל מִה דְּאִפְשָׁר, כִּי דְּחִיקָא לִי שְׁעֵתָא טוֹבָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִרְחַם. וְגַם מְזִיָּה אֵל יִהְיֶה לְךָ מְרָה שְׁחוּרָה, רַק תִּתְּפֹךְ לְשִׁמְחָה שְׁאֵף עַל פִּי כֵּן תּוֹדָה לָאֵל הָיָה לִי כְּמָה אוֹרְחִים עַל שֶׁבַת קִדְשֵׁי, וְכֵלָם אֲכָלוּ קוֹגִיל וְקוֹלִימִשׁ [פְּשִׁטִּידָא וְחִלוֹת גְּדוּלוֹת], וְגַם דְּבַרְנוּ דְּבַרֵי תּוֹרָה דְּבַרֵי אֲמַת וְיִצִּיב וְכו'.

לֵב

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, שְׁחֵרִית יוֹם ד' חַיֵּי שְׁרָה תַקְצָ"א בְּרַסְלָב.

שְׁלוֹם בְּנֵהוּג.

מִכְתָּבוֹ קִבְּלָתִי, גַּם שְׁלֹשָׁה רוּבֵל חֲדָשׁ, תְּשׁוּאָת חֵן חֵן לֹא עַל זֶה. וְהִנֵּה מִכְתָּבְךָ הִיָּה לִי לְנַחַת גָּדוֹל, כִּי אֲנִי רוֹאֶה שְׂמֵחַתְּךָ עוֹשִׂים רֵשֶׁם טוֹב אֶצְלֶךָ, וּבְאַמַּת כָּלֵם נִכְתְּבוּ בְתִשׁוּעַת ה', עַל יְדֵי גִדְל תְּשׁוּקַת הִרְצוּנוֹת וְהַפְּסוּפִין שֶׁלָנוּ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ.

נֵא בְּנֵי חֲזַק וְאַמֵּץ וְתִתְמַד בְּלִמּוּדְךָ הַיָּטֵב, לְלַמֵּד כַּמּוֹה שְׁעוֹת בְּכָל יוֹם, וְגַם לִזְמַר תְּהִלִּים וְתַפְלוֹת בְּכָל יוֹם, וְגַם לְפָרֵשׁ שִׁיחַתְךָ בְּכָל יוֹם וּלְרַחֵם עַל עַצְמְךָ בְּכָל יוֹם. וְאִם יִתֵּן הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יִתֵּן, וְאִם לֹא לֹא. עֲלִינוּ לְעִמּוּד בְּרֵשׁ וְאַבְיוֹן לְבִקֵּשׁ מִתְּנַת חֲנָם לְהַצִּיל נַפְשֵׁנוּ, אוֹלֵי יְרַחֵם. וְלֹא אוֹכַל לְהִתְאַפֵּק מֵעַצֵּם אֶהְבְּתְךָ מִלְּכַתֵּב לְךָ מֵעַט מִמֶּה שֶׁאֶמְרָתִי בְּשִׁבְתֵּךְ קֹדֶשׁ הָעֵבֶר. וְתִמְצִיַת הָעֵינַן מֵרְמֵז בְּפֶסֶק (בְּרֵאשִׁית יח, א): "וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כְּחֵם הַיּוֹם". יוֹשֵׁב לְשׁוֹן הַמִּתְנַה וְעַכְבָּה זְמַן רַב, כְּמוֹ (דְּבָרִים א, טו): "וְתִשְׁבוּ בְּקֹדֶשׁ יָמִים רַבִּים"; הִינּוּ שְׂאִין הָאָדָם זוֹכֶה לְהִתְגַּלּוֹת אֱלֹהוֹת בְּחִינַת וַיֵּרָא אֱלֹהֵי ה', כִּי אִם עַל יְדֵי שְׂיוֹשֵׁב וּמִמְתִּין וּמִתְעַכֵּב אֶצֶל פֶּתַח אֵהָל הַקֹּדֶשׁה זְמַן רַב. וְאֵף עַל פִּי שְׁבִתוֹךָ כִּדְ עוֹבֵר עָלָיו מֶה שְׁעוֹבֵר, וְחִמְיֹמוֹת הַיּוֹם שֶׁהֵם כָּלֵל הַתְּאוּוֹת בּוֹעֵר אוֹתוֹ הַרְבֵּה, אֵף עַל פִּי כֵן הוּא אֵינוֹ מְנִיחַ אֶת מְקוֹמוֹ חֵם וְשְׁלוֹם, רַק הוּא יוֹשֵׁב וּמִמְתִּין וּמִתְעַכֵּב אֶצֶל הַפֶּתַח יָמִים וְזְמַנִּים רַבִּים, בְּחִינַת "וְהוּא יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כְּחֵם הַיּוֹם". וְהֵבֵן הַיָּטֵב, כִּי אֵיִתָּא בְּדַבְּרֵי ו'ל (לְקוּשֵׁי מוֹהַרְנֵ"ת חֶלֶק ב' מֵח) שֶׁלְּפַעֲמִים הָאָדָם אֶצֶל הַפֶּתַח הוּא שֶׁב לְאַחֹר, אוֹ שְׂמִשְׁתַּחֲוֵה וּמִתְפַּשֵּׁט אֲזִי כִּנְגִדוֹ הַבַּעַל דְּבַר וְכוּ', אֲבָל מִי שֶׁחֹשֵׁב עַל תְּכִלִּיתוֹ הַנִּצְחִי בְּאַמַּת וְחֵם עַל חַיֵּיו בְּאַמַּת, אֵינוֹ שֶׁב לְאַחֹר, וְאֵינוֹ זֶה מִמְקוֹמוֹ חֵם וְשְׁלוֹם בְּשׁוֹם אֶפֶן, רַק הוּא יוֹשֵׁב וּמִמְתִּין אֶצֶל פֶּתַח אֵהָל הַקֹּדֶשׁה שֶׁהוּא אֵהָל בֵּית הַמְּדַרְשׁ וְאֵהָל הַצְּדִיקִים וְהַכְּשָׁרִים אֵף עַל פִּי שְׁחֵם הַיּוֹם בּוֹעֵר חֵם וְשְׁלוֹם. וְעַל יְדֵי זֶה "וַיֵּרָא אֱלֹהֵי ה'" וְכוּ'.

וַיֵּתֵר מִזֶּה מִבְּאֵר אֶצְלִי בְּאַרְיִכוֹת יוֹתֵר (עַן לְקוּשֵׁי הַלְבוֹת אִישׁוֹת ד, יט). וּבִימֵים הַלְלוּ בְּכָל מֶה שְׁעוֹבֵר עָלָי אוֹ מֶה שֶׁאֲנִי שׁוֹמֵעַ מִמֶּךָ וְכִיִּצֵּא כֶּךָ, אֲנִי נֹזֵכֵר בְּכָל פְּעַם "וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל" וְכוּ' כִּנְ"ל. וְאֵף עַל פִּי שֶׁהַכְּלִיּוֹן עֵינַיִם קָשָׁה מְאֹד, אֵף עַל פִּי כֵן צְרִיכִין לְהַחִיּוֹת אֶת עַצְמוֹ וְלַחְזֹק אֶת עַצְמוֹ בְּשִׂמְחָה בְּכָל עֵת, עַל פִּי הַדְּרָכִים שֶׁהוֹהִירָנוּ אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ ו'ל. וּבְכַפְרֵט שְׁבִתוֹךָ כִּדְ עוֹסְקִים קֶצֶת בְּתוֹרָה וְתַפְלָה וּמִצְוֹת אֲשֶׁר

הם חיינו ושמחתנו. יתר מזה אי אפשר להאריך, כי הגיע זמן קריאת שמע של שחרית, ולומר בשמחה 'אשרינו מה טוב' וכו', ולהניח טלית ותפלין וכו'.

דברי אביך המצפה לישועות חדשות בכל עת, שיתקיים מהרה (ישעיה יב, ג) "ושאבתם מים בששון מפעני הישועה", בתרגומו 'ותקבלון אולפן חדת [למוד חדש] וכו' מבחירי צדיקיא'.

נתן מברסלב.

כבוד אבי גרו יאיר הוא אצלי מיום א' עד היום, השם יתברך יזכנו לקום כבוד אב באמת כראוי, ובשמחה גדולה.

לג

בעזרת השם יתברך, יום ג' וישלח תקצ"א.

שלום לאהובי בני הרבני מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מכתבך קבלתי ביום ה', ותכף ביום ו' בבקר השכם רציתי לשלח עגלה עבורך ולא איסתייע מלתא. גם הייתי מתרשל קצת מחמת שלא סלקו אז הנקראטין [גורת הממשלה לקחת ילדי היהודים לצבא], וגדל הפחד שהיה בשבוע העבר ידוע לך בודאי, אף על פי שידעתי שעליך אין שום פחד ברוך השם, אף על פי כן לא היה נוח לי שתהיה פה בעת ההוא. אחר כך, בערב שבת, סמוך לכניסת שבת קדש, הגיעני שוב מכתבך, ועמדתי מרעיד, וכבר קודש היום. ותכף במוצאי שבת שלחתי לך אגרת שתבוא תכף לפה, ושלחתי האגרת ליד רבי פינחס נאמן, והייתי מצפה כל יום א' ויום ב' להשיג תשובה מאתך, ואין קול ואין עונה; אתמול לעת ערב פנעתי את רבי פינחס הנ"ל ושאלתי אותו מה זה. השיב לי שגם מכתבי ששלחתי לך עדין בידו, כי לא שלחו שום אגרת ביום א', ונבהלתי מאד וראיתי כי מאת ה' היתה זאת. בעת איני יודע כלל לתת עצות בנפשי. כי פה יש חלוקי דעות הרבה בענין הנשמע מקהלתכם, קצת שוחקים מזה וקצת אומרים להפך, על כן איני יודע מה לעשות; אך איך שהוא, אתה תראה לבוא לפה תכף ומיד, בלי אחר ועכוב כלל; ואם זונתך תחיה ובגד שיחיה רוצים גם כן לבוא לפה, הטוב בעיניכם עשו, כי אני יוכל לגלות דעתי בזה, מחמת שאיני יודע מה נעשה בקהלתכם באלו הימים. אך

איך שהוא על כל פנים תבוא אתה מיד, יתר מזה אין להאריך, וה' יצילכם מכל רע, וישמר צאתכם ובואכם לחיים ולשלום מעתה ועד עולם, והשם יתברך ירחם על ישראל, ויבטל כל הגזרות קשות וישמיענו בשורות טובות.

נתן מברסלב.

לד

[אמר המעתיק: ענין חולאת הנזכר כאן הוא, כי באותו השנה היה הפעם הראשון החולאת שקראו אחר כך בשם חליצת רחמנא ליצלון]

בעזרת השם יתברך, יום א' וישב תקצ"א.

שלום לאהובי בני מורנו הרב יצחק שיהיה. ובנו שיהיה.

ידעתי כי בודאי יהיה נשמע אצלכם, כי גם פה הגיע החולאת לכמה אנשים רחמנא ליצלון. על כן אני מכרח להודיע צערנו, היות בשבת קדש נחלש בביתי מאנשי שלומנו, הותיק מורנו הרב שמואל בן מורנו הרב יעקב מנעמרוב וחליו כבד עליו מאד, והוא מסכן מאד מאד, וגם בבית רבי יונה מלמד הסמוך לביתי נפטר ילדה אחת אתמול, והכל מהחולאת הנשמע בעת, וגדל צערנו תבין מעצמך. אך אף על פי כן אני מחיה עצמי גם עתה במקוה ציקה הזאת, בגדל חסדו הנפלא אשר הגדיל עלי יחיד קדמון יתברך שמו, שהודיענו מאור כזה אשר יודע נגון כזה (לקושי מוהר"ן חלק ב' סימן ה) וכו' וכו'. ולעתיד לבוא הכל יהיה נכלל בהנגון הזה כל מה שעבר על כל אחד. ברוך השם אשר עד כה עזרנו, שאנו זוכים עדין שהיה ושיש אור כזה בעולם, לעולם לא נבוש בחסדו הגדול. גם אני מחיה את עצמי, על אשר סבב השם יתברך ברחמיו שלא באתם הנה, מה מאד גדלו חסדי ה', נא בני חביבי אל תצטער כלל על זה, תאמין בהשם יתברך כי הכל לטובה עצומה ונוראה, והנה מגדל צערי עד הנפש עזרני השם יתברך שהחייתי את עצמי כל כך, עד שאם לא הייתי מתבייש מהעולם הייתי מרקד מחמת שמחה, כי חסדו גבר עלינו ואמת ה' לעולם, ומגדל הנחיצה אי אפשר להאריך. והשם יתברך ירחם על ישראל ויאמר למלאך הרף ידה, וישוב אלינו וירחמנו בקרוב.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

לה

ברוך השם, אור ליום ד' וי"ט תקצ"א.

החיים והשלום לאהובי בני חביבי מורנו הרב יצחק, גרו יאיר.

אהובי בני כבר, שמעתי מעט מאשר עבר עלינו באלו הימים, והי רצון שיהיה הכל לטובה, והנה אנכי כבר הקדמתי עצמי ביום א' והודעתיד מזה, מחמת שידעתי שבודאי יהיה נשמע אצלכם קול הרעש הזה, אך בעתים הללו מתעכבים המכתבים בבית רבי פינחס. ובשעה זאת הייתי בעצמי בבית רבי פינחס אודות ענין אחר, ובתוך זה שאלתי אותו אודות האגרת ממני אליך, ומאתך אלי, והשיב שגם האגרת ששלחתי לביתי ביום א' עדין בידו, ועמדתי משתומם. וכן היה בשבוע העבר כאשר כבר הודעתיד. והנה הכל לטובה כאשר אתה רואה בעיניך שהוא חסד גדול שנתעכבו האגרות בשבוע העבר ולא באתם הנה, ועתה תשער בדעתך גדל הצער והפחד והיסורים שהיה לנו אם הייתם אתם גם כן בכאן, ובפרט שהכל היו אומרים שנתגלגל על ידכם חס ושלום, ברוך העושה נפלאות לבדו שסבב ברחמי שנתעכבתם בביתכם, השם יתברך ישמרכם לעד.

ידע בני כי ברוך דין האמת שופט בצדק לוקח נפשות במשפט, כי ביום ב' בעת מנחה נפטר רבי שמואל ז"ל, ושבק לו חיים, מעי מעי אוחילה, הוי אחי, הרחמן הוא ויגדר פרצות עמו ישראל, ויתן לנו חיים טובים וארבים, זאת נחמתי בעניי כי תודה לאל השם יתברך יודע פונתי רצויה לשמים בכל העסק הזה, כי לא היה לי שום עסק של משא ומתן מעסקי העולם עמו ז"ל; כי אם מה שהיה בביתי, הכל היה בשביל התכלית האמתית, שיעמוד לו לנצח שיזכה לשמע אצלנו דברי עתיק יומין וכו' וכו', וגם כל פונתו וזכרונו לברכה היה רק בשביל זה, ובודאי הוא לו לטובה נצחית כל מה שקבל ממני דברי אמת שקבלתי מפי הסבא דסבין נחל נובע מקור חכמה ז"ל.

וכבר כתבתי לך במכתבי הראשון שבגדל הצרה והפחד הייתי מתחזק בשמחה וכו', ברוך השם אשר עזרני עד כה ונתן לנו כח לסבל כל זה. ומאליך תבין גדל הפחד שהיה בכאן, כי הדאקטיר היה בכאן ביום א' אף שלא קריתי אותו ורצו לסגר ביתי חס ושלום, והשם יתברך ברחמי חמל עלי, כי רבים מאוהבי אמרו שהיה ראוי לסגר חס ושלום, רק מחמת שגם אצל שכני רבי יונה נפטר בתו הקטנה ולא

סגרו את ביתו, על בן חמלו עלי גם כן, ומאליך תבין שבודאי היה יסורים גדולים ופחדים עצומים בזה, אך הכל היה בחסד, כי השם יתברך ברחמיו לא הניח לצער אותי הרבה, כי חסדו גדול עלי בכל עת אשר אין לשער. והנה תודה לאל בביתי חיים ושלוה, השם ישמרנו תמיד מעתה ועד עולם. בעת מאליך תבין שאף על פי כן אין מהראוי שתבוא תקף לפה, וכפי הנראה הנכון שתבוא לכאן אחר שבת קדש הבא עלינו לטובה, ובלבד שתחקר תחלה אם מניחין לכנס לפה אנשי מולטשין, כי איני רוצה שיהיה לי יסורין מזה חס ושלוה חס ושלוה.

והנה אהובי בני חביבי מאהבתך הודעתך הכל באריכות, והנה מכל זה יוכל המשפיל להתעורר מאד להתקרב להשם יתברך מכל מקום שהוא. כי אנו רואין בעינינו כל מה שעובר על האדם בהצל העובר הזה, והנה במני מלא מלים אך אין הפנאי מסכים להאריך, אם ירצה השם כאשר תהיה פה אספר לך הכל באריכות. אולי תשמע ותבין חסדי ה' ונפלאותיו אפלו בעת צרה רחמנא לצלן, שהוא ענין בצר הרחבת ל', שבתוך הצרה עצמה יש כמה הרחבות, וכבר דברתי בזה הרבה, ובעתים הללו החייתי עצמי בזה הרבה, ברוך הנותן לעוף כח אשר עד כה עזרני; ואני חזק עתה בדעתי, תודה לאל, שכל העולם צריכים מאד מאד לשמע ולקבל דברינו שקבלנו, אשרי מי שזכה לזה. ואני כל ימי חלדי איחל להודיע ולהשמיע, לכל מי שירצה לשמע, את כל טוב גנוי אוצרי אוצרות של חיים נצחיים אוצרי יראת שמים אשר הצפין אצלי - עצם היראה עצם החיים עצם הטוב הוא אדוננו מורנו ורבנו ז"ל, השומע ישמע וכו', כי מלבד מה שאנו מאמינים בהאמת אנו רואים בעינינו, שכאשר מגיע קצו של האדם, כמה וכמה הצליח בכל שעה ובכל רגע שהלך בדרך האמת שקבלנו מרבנו ז"ל, ובפרט כמה שזכה כל אחד שהיה לו התבודדות, וכמה שהיה על ציון שלו הקדוש.

והנה זה רבי שמואל ז"ל שנפטר בודאי אתה ידעת אותו היטב, ותדע שנשמתו יצאה בטהרה, ודבר דבורי אמונה בכל עת עד שיצתה נשמתו תהא נשמתו צרורה בצרור החיים. מה גדלו חסדי ה' שזכיתי אותו שיהיה לו כל פעם התבודדות בשדה בין הרים ומחלות עפר, והלך בדרך הישר בדרך התורה כל ימיו ונפטר בשם טוב, וקויתי לה' שבודאי יקרבו שם הבעל השדה, כאשר אמר בעצמו קדם הסתלקותו הקדוש למעלה למעלה: "מה לכם להתירא מאחר שאני הולך לפניכם ומה אם הנשמות שלא הפירו אותי" וכו', כאשר כבר שמעת כל זה. והשם יתברך יאריך

ימיכם ושנותיכם וימי כל אנשי שלומנו וימי כל ישראל, עד שיוזכו לידע ולהכיר מי ה'יה בעולם בהורות הללו, אשר הניח אחריו תורות ושיחות וספורים ומעשיות כאלה ובפרט המעשה של הו' בעטלירש. אשרינו מה טוב חלקנו וכו', והיה זה שלום וחיים.

דברי אביד המצפה לראותך בקרוב, אף על פי כן ההכרח להמתין איזה ימים ולחקר ולדרש בזה כנ"ל. ומהסתם אכתב לך עוד בזה. ומה מצעדי גבר פוננו וכרצונו נעשה.

נתן מפרסלב.

ביתי פתוח לרוחה תודה לאל. ואודות הנגיד רבי שמשון גרו יאיר אין לי דבורים עתה כלל לדבר ולכתב בזה. כי מאליך תבין שעדין אין דעתי צלולה אחרי אשר עבר עלי ענין בזה. אם תרצה תדבר עמו בעצמך, ואם תרצה להראות לו מכתבי אלה כרצונך תעשה, כי לפניו אינם סוד. אף על פי שלא היה על ראש השנה עדין, נפשו קשורה בנפשנו. והנה יש לי הרבה לדבר עם רבי שמשון שיחיה, אך מחמת שאין אתערוותא דלתתא ממנו, כי כפי הנראה היה פה בעתים הללו ולא התראה פנים עמי על כן אי אפשר לי לדבר ולכתב לו כל מה שבלבי, וה' הטוב יזכירנה האמת, ויחדש ימיו לטובה ולא יהיה נפרד מאתנו חס ושלום רק יהיה נמנה עמנו תמיד מעתה ועד עולם לעולמי עד ולנצח נצחים אמן.

השמן זית קבלתי גם כן, השם יתברך יזכנו לקיים מצות הדלקת נר חנכה בשלמות, 'לאמשכא משח רבות קדשא ולאדלקא בוצינא', אם יהיו כל הימים דיו וכו', אי אפשר לכאר פרוש דברים אלה שהזכרתי עתה.

לו

ברוך השם, אור ליום ה' ראש חדש טבת תקצ"א.

שלום בנהוג.

מכתבך קבלתי, והיה לי לנחת גדול מאד מאד בראותי שדברי עושים רשם אצליך, והחיינני בדברך הרבה עד שהועילו גם כן לעבודת השם יתברך, ברוך השם אשר עזרני עד פה. כעת אין אני יודע מה לכתב לך, כי הייתי מצפה שתבוא על שבת חנכה הבא עלינו לטובה, וכעת איני יודע אם תוכל לבוא

כְּפִי הַנְשַׁמְעַ, וְגַם פֶּה אֵינוֹ יָפֵה כָּלֵל כְּעֵת. וּבִוְדָאֵי נִשְׁמַע אֲצִלְכֶם כִּי הַיּוֹם נַעֲדָרוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים, יִיטִיב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהֵבֵא הַמָּקוֹם יְרַחֵם. וְכַעַת אֵין לִי פְנָאֵי כָּלֵל לְהַרְחִיב הַדְּבֹר, וְגַם אֵינִי יוֹדַע כָּלֵל אִם יִגִּיעַ אֲגֵרַת לְיָדָךְ, כִּי מַעֲצֵם תְּשׁוּקַתְךָ אֲנִי מְבַרַח לְכַתֵּב לְךָ שׁוּרוֹתַיִם אֱלוֹ, וְתוֹדָה לְאֵל אֲתֵנּוּ פֶה הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם. וְגַם בֵּית הַצְּדִקָּת מֵרַת אֲדִיל תַּחֲיָה, וּבֵית בְּנֵי שְׁכֵנָא, וּבֵית הַרְבִּי שִׁיחִיָּה, וְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ תוֹדָה לְאֵל בְּחַיִּים וְשְׁלוֹם, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמַר אוֹתָנוּ לְנֹצֵחַ וְאֵת כָּל הָעִיר וְאֵת כָּל יִשְׂרָאֵל.

נא בְּנֵי חֲבִיבֵי חֲזַק וְאַמִּץ גַּם עִתָּהּ לְזִכֵּר בְּכֹל עֵת בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְחֶסֶדּוֹ וּבְמִוֹבּוֹ שְׁאֵינּוּ נִפְסַק לְעוֹלָם, וּבִוְדָאֵי צְדִיק ה' בְּכֹל דְּרָכָיו, וּבְרַחֲמָיו יִגְדֵר פְּרִצוֹת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל מֵעִתָּהּ וְעַד עוֹלָם וַיֹּאמֶר לְמַלְאָךְ הַרְף יָדָךְ, וּכְבֹר כְּתַבְתִּי לְךָ הַרְבֵּה וְכַעַת אֵין פְּנָאֵי לְהֵאָרִיד, וְאֵל תְּבַלְבַּל דְּעִתְךָ לְצַפּוֹת בְּכֹל עֵת עַל מִכְתָּבִי, כִּי מֵאֲלִיךָ תִּבְיִן שְׁכַעַת קִשְׁיָה מְאֹד שִׁיגִיעוּ לְךָ מִכְתָּבִי, אִף עַל פִּי כֵן אֲרָאָה לְחַקֵּר עַל זֶה, וְגַם אֲתָהּ תִּזְרֹז עֲצָמְךָ בְּזֶה שִׁיגִיעוּ אֵלַי מִכְתָּבִיךָ בְּכֹל מָה דְאַפְשֵׁר, אִךְ לֹא יִהְיֶה לְךָ כְּלִיּוֹן עֵינַיִם עַל זֶה. רַק תִּקְוִים כְּלָתָהּ עֵינֵי לִישׁוּעָתְךָ, וְגַם תַּחֲזֹק עֲצָמְךָ בְּשִׂמְחָה. כִּי הִבַּל מוֹדִים שְׁדִיקָא כְּעֵת צְרִיכִין לְחֲזֹק עֲצָמוֹ בְּשִׂמְחָה הַרְבֵּה, וְתוֹדָה לְאֵל יֵשׁ לָנוּ לְשִׂמְחָה גַּם עִתָּהּ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֲצָמוֹ יִמְתִּיק דֵּינַיִם מֵעֲלֵינוּ וּמֵעַל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּזִכּוֹת הַצְּדִיקִים קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בְּאָרְצֵי הַמָּה אֲשֶׁר בְּזִכּוֹתָם אָנוּ חַיִּים וְקַיָּמִים.

דְּבָרֵי אָבִיךָ הַדּוֹרֵשׁ בְּשְׁלוֹמְךָ בְּאַהֲבָה וּמִצַּפָּה לִישׁוּעָה.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

וְשְׁלוֹם לְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ.

לו

בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם א' וַיִּגַּשׁ תַּקְצֵ"א.

שְׁלוֹם לְבְנֵי הַרְבֵּנֵי מוֹרְנוּ הַרְבִּי יִצְחָק גְּרוֹ יְאִיר.

בְּיוֹם ה' שְׁלַחְתִּי לְךָ מִכְתָּב וּמֵהִסְתַּם הַגִּיעַ לְיָדָךְ, וּבִוְדָאֵי כְּבֹר נִשְׁמַע לְךָ אֵת כָּל אֲשֶׁר עָבַר פֶּה יִיטִיב ה' לְהֵבֵא. וּמוֹסֵר כְּתָב זֶה יִסְפֵּר לְךָ הַכָּל, הַמָּקוֹם יְרַחֵם הַמָּקוֹם יְרַחֵם, וְתוֹדָה לְאֵל אֲתֵנּוּ הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם, ה' יִשְׁמְרֵנוּ תְּמִיד מֵעִתָּהּ וְעַד עוֹלָם, הַכָּלֵל

כי עת צרה גדולה היא, על מי לנו להשען כי אם על אבינו שבשמים. על שבת חנכה לא היה לנו שום אורחים, כי אם רבי חיים נחום שיחיה. רבי אייזיק מלאדיון, ורבי יעקב חתן רבי בער מלאדיון נסעו בבחלה מפה ביום ה' העבר מגדל הפחד, וכל מה דעבר רחמנא לטב עבד [כל מה שעושה ה' - לטוב הוא עושה], ואף על פי בן היה השם יתברך בעזרנו, ודברנו דברי תורה אתמול בהשלים סעודת דברים חדשים ונפלאים מאד, בודאי היה פדאי לבוא בשביל זה אלפים נפשות לפה, אך מי יודע גדלתו של יוצר בראשית איך הוא מתנהג בחסדו כל דור, ובפרט בדור הזה מה שעושה עמנו שזכינו לאוצרות כאלה, והמגיעות משתטחים כל כך כל כך. ובודאי הכל לטובה, וסוף כל סוף יגמר השם יתברך וגם עתה הוא גומר תמיד פרצונו. אך מי יודע דרכי חסדו ונפלאותיו בכל עת. עלינו לחבות ולצפות לישועתו תמיד, ולהתגעגע ולכסף להיות פרצונו, ולהתפלל ולהתחנן ולצעק לפניו בכל עת בכל מה שעובר עלינו, עד יִשְׁקֹף וִירֵא ה' מִשְׁמַיִם.

והנה רואה אהובי בני חביבי, מה שיכול לעבר על האדם. ובזמנים הקודמים נדמה שאין צרות ומגיעות גדולים מהם, ועתה רואים מה שיכול לעבר, רחמנא לצלן. השם יתברך יציל ברחמיו, אך באמת הכל לטובה, והחכם עיניו בראשו לדעת ולחזק לבבו לילך עם דברי תורתו הקדושה, שפבר הזהיר אותנו לשום לב לכל המחשבה דבור ומעשה שעובר על האדם בכל יום, כי השם יתברך מצמצם את עצמו בהם כפיכול, ומרמז רמזים לכל אדם כפי המקום והזמן וכו' וכו', כמבאר בהתורה ויהי מקין זכרון סימן נ"ד. אשרי שילך בזה תמיד. כי אין שום פטור בעולם, וחלילה לפטור את עצמו עתה מתורה ותפלה בדרך שנמצאים הטועים בזה, לא באלה חלקנו. כי אף על פי שנמצאים עתה בטולים הרבה מחמת הצרות רחמנא לצלן, אף על פי בן לעמת זה צריכים עתה להתעורר ביותר בהתגברות יותר, מאחר שרואים בעינינו מה שרואים, השם יתברך ירחם השם יתברך ירחם. והנה מחמת נחיצות מוסר כתב זה אי אפשר להאריך יותר ודי בהערה זאת, ומאלף תבין הכל כי כבר דברנו הרבה בזה שהעקר הוא "היום אם בקלו תשמעו" היום דיקא, יהיה איך שיהיה. והשם יתברך יחזק לבבכם באמתת דרכי התקרבות אליו יתברך מכל מקום שהוא, וירחם עלינו ועל כל עמו ישראל, ויסיר מחלה מקרבנו וישוב אלינו וירחמנו.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

לח

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, יוֹם ג' וַיְחִי תַקְצָ"א.

אֶהוּבִי בְּנֵי חֲבִיבִי.

בְּיָדָם אֶתְמוּל שְׁלַחְתִּי לָךְ מִכְתָּבִי עַל יְדֵי רַבֵּי מְרֹדְכֵי בֶן רַבִּי יַעֲקֹב בְּאָרִיכוֹת קֶצֶת, כְּעֵת אֵין בְּלִשׁוֹנֵי מַלְאָה מִגְדֵּל הַצְּרוֹת וְהַתְּרָדוֹת. וַיִּטִּיב ה' לְהַבְּא, רַק אֲנִי מוֹדִיעֶךָ שְׁאַנְחֵנו תּוֹדָה לְאֵל בְּחַיִּים וְשָׁלוֹם, ה' יִשְׁמְרֵנו תָּמִיד בְּזֶה וּבְבֹא לְנִצָּחַ. וּכְכַר הוֹדַעְתִּיךָ שְׁקַבְּלֵתִי מִכְתָּבְךָ, הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יִנְחֵם אֶתְכֶם מִהֲרָה, וַיַּבְטֵל מֵעֲלֵיכֶם וּמִכָּל יִשְׂרָאֵל כָּל הַדִּינִים וְכָל הַגְּזֵרוֹת, וַיִּשְׂמַח נַפְשְׁכֶם וַיִּבְשְׂרֵנו בְּשׁוֹרוֹת טוֹבוֹת זֶה מִזֶּה תָּמִיד. אֲמֵן בֶּן יְהוֹי רִצּוֹן, וּכְכַר הַחֲזַקְתִּיךָ הַרְבֵּה, לַחֲטָף כָּל מָה שֶׁתּוֹכַל גַּם עִתָּהּ, כִּי הִיא חַיִּיךָ וְכוּ', וְכַעַת אֵי אֲפַשֵּׁר לְהַאֲרִיךְ כָּלֵל.

דְּכַרֵּי אָבִיךָ הַמְצַפָּה לִישׁוּעָה.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

לוֹוִנְתֶּךָ הִיא כְּלֵתִי הַצְּנוּעָה מֵרַת חֲנָה תַחֲנֶה וּלְכַנֵּךְ דְּוֹד צְבִי גְרוֹ יְאִיר.

לְמִעַן הַשֵּׁם שְׁלֹאֲגַם אֲרוּיִם דְּעַם צַעַר פּוֹן אֵיִיךְ גְּלוּיְכֵם וְוֹאֵם הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ טִיט אֵיז אֶלְץ לְטוֹבָה, זְעַהט אֵז אַ מְעַנְמֵשׁ בְּדַאֲרַף נָאֵר טְרַאכְמִין אוֹיף דְּעַם תַּכְּלִית, אֵין זֵיט גֵיט בֵּיז, אֵין זְאָרְגַט גֵיט, הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ זָאל אֵיִיךְ טְרִייִסְמִין מִיט אֵלִים גּוֹמִין בְּתוֹךְ כָּל יִשְׂרָאֵל [וְרַקוּ אֵת הַצַּעַר מִכֶּם הֲאֵמִינוּ שְׁכָל מָה שְׁעוֹשָׂה ה' יִתְבָּרֵךְ הַכֵּל לְטוֹבָה, הַתְּבוֹנְנוּ כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לְחַשֵּׁב רַק עַל הַתַּכְּלִית, אַל תַּכְּעִסוּ וְאַל דַּאָגוּ, ה' יִתְבָּרֵךְ יִנְחֵם אֶתְכֶם בְּכָל טוֹב בְּתוֹךְ כָּל יִשְׂרָאֵל].

לט

בְּרוּךְ הַשֵּׁם, יוֹם ד' וַיְחִי תַקְצָ"א.

אֶהוּבִי בְּנֵי חֲבִיבִי.

הַיִּיטִי עוֹמֵד וּמְצַפָּה לְרֵאוֹת מִכְתָּבְךָ, כְּלוֹ עֵינֵי כָּל הַיּוֹם מִחֲמַת שְׁלֵא רְאִיתִי מִכְתָּבְךָ זֶה כְּמֹה יָמִים. וְהִנֵּה בְּיוֹם אֶתְמוּל בְּשָׂרוֹנֵי כְּבִית הַמְּדֻרָשׁ שֵׁישׁ מִכְתָּב מֵאֲתָךְ, וְשִׁשְׁתִּי כְּעַל כָּל הוֹן. וּבָאתִי לְבֵיתִי וּפְתַחְתִּי אוֹתוֹ וְעַמְדַּתִּי מְרַעִיד, כִּי לֹא שְׂמַעְתִּי

מקדם כלל שמועה לא טובה כזאת מחמותך זכרונה לברכה, "צדיק ה' בכל דרכיו" וכו'. ובנדאי אני מבין מרחוק עצם צערך ובלבול דעתך, אך גם אתה ראוי לך להבין צערנו ובלבול דעתנו, כי כבר הודעתוך מה שהיה בביתי בעת שנפטר רבי שמואל ז"ל המקום יצילנו מעתה. והנה זה יותר משני שבועות אשר בערה אש ה' בכמה וכמה נפשות הקדושות, שנעדרו הרבה באלו הימים המעטים, המקום ירחם ויאמר למלאך הַרף יָדְךָ.

ראה בני וחכם, מה שעובר על האדם בימי חיי הבלו והפל לטובה. בני ראה גם ראה הכל העולם הכל הכלים, הכל הכלים. ואם קהלת אמר שבעה הכלים, ראוי לנו לומר אלפי אלפים ורבי רבבות הכלים. ראה בני מה שעובר על האדם בימי חיו, וככה וככה עברו על ימי אבותינו, כמובא בספרים כמה מיני דבר וחרב רחמנא לצלן עברו בכל הדורות, לפעמים במדינה זאת ולפעמים במדינה זאת. והכל בשביל הנסיון והבחירה, למען השם למען השם שנתחזק ונעתיר לה' שיהיה הכל לטובה, בבחינת (משלי יט) "יראת ה' לחיים", ולא למות. הינו שעל ידי כל מה שעובר נזכה להתקרב יותר להשם יתברך, ולזכר בהתכלית האמת שהכל הכל הכל הכל נדף. אהובי בני יש בלבי הרבה לדבר, אך גבה טורא בינן, למען השם חזק והתחזק וזכר את בוראך בכל עת - בין בטיבו בין בעקו חס ושלום חס ושלום; וקיים מה שנאמר (תהלים נ, יא) "בה' אהלל דבר באלקים אהלל דבר". כי כל המארעות הכל לטובתנו, וזה מעין עולם הבא וכו' כמבאר בסיומן ד'. ראה גם ראה כמה הפליא השם יתברך חסדו הגדול עמנו שהקדים רפואות ונפלאות כאלה למכותינו האנושות כאלה, שהודיענו ברחמיו תורות נוראות ונפלאות ונשגבות כאלה אשר לא נשמעו מעולם, שנוכל להחיות נפשותינו בהם גם בעתים הללו באחרית הימים האלו, אשר עלינו נבאו כל קדמונינו הצדיקים והנביאים האמתיים; למען השם חזק ונתחזק, ואל תשפח בכל עת מי היה בעולם ומי מקים העולם עתה; בה' בטחנו לא נמער, חטף ואכל חטף ואכל בני גם עתה תורה ומצוות ותפלה והתבודדות כל מה שתוכל. כי גם ימים אלו הם ימים, ונחשבים בימי חיינו, וגם עליהם נאמר "היום אם בקולו תשמעו" היום דיקא. ואז טוב לך ולביתך והארכת ימים ושנים אמן.

דברי אביך הכותב בחפזון ומצפה לישועת ה' מהרה.

נתן מברסלב.

מ

ברוך השם, אור ליום ב' שמות תקצ"א.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק שיתיה. השם יתברך ישמרכם מכל רע ויסיר מחלה מקרבכם, ויתן לכם חיים טובים וארפים אמן פן יהי רצון.

ילדים אהובים. אתם יכולים להבין לבד את הצער ממכתבכם ממה ששמעתי את הבשורות מביתכם, אחד אחרי השני השם יתברך ירחם כבד, מי יכול היום לעזר רק ה' יתברך לבד, ואנחנו לא יכולים פי אם לבקש ממנו תמיד אולי ירחם. מן הסתם שמעתם מה קורה פה, הרבה אומרים שפה חס ושלום יותר גרוע מאשר בטולטשין, הרבה אנשים נעדרים שם השם יתברך ירחם כבד. ולכן איזה עצה אני יכול לתת, שומעים בכל יום שחס ושלום יסגרו. גם בביתי בת אשתי חיה תחיה איננה בקו הבריאות, השם יתברך ישלח לה רפואה שלימה בקרוב. הצער והיסורים והפחדים מה שיש לנו עכשיו אתם מבינים לבד, היום אי אפשר לתת שום עצה ואי אפשר לעזר רק לבקש את השם יתברך ברחמים ותחנונים אולי יחוס אולי ירחם.

בינתים אני מצפה בכל שעה לשמוע מהילדים החולים אצלכם מה שלומם, השם יתברך ישלח להם רפואה שלימה מן השמים בקרוב וישמר את בלכם מעתה וישמח נפשיכם בכל הטובות מהרה.

ילדים אהובים. למען ה' התחזקו ואל תעזבו את הבטחון בה' יתברך, והוא לא יעזב אתכם חס ושלום, "אך לא בעי ישלח יד" (איוב ל, כד) והוא יעזר לכם וינחם אתכם בכל הנחמות וישועות גדולות. כל מה שהיה ודאי היה לטובה, ובהמשך הוא בודאי ישמור אתכם, וכאב את בן ירצה ויחבב אתכם ויושיע לכם בכל טוב והכל יתהפך לטובה, ויותר אני יכול לכתוב מחמת הצער מכם ומכל הצדדים. השם יתברך ירחם עלינו ועל כל ישראל ויאמר למלאך הרף ידך וישוב אלינו וירחמנו.

דברי אביכם המצפה בכל רגע לשמע הטוב מכם. נא לזרו להודיעני מיד מביתכם ומשלום כל אחד ביחוד, השם יתברך ירחם וישמיענו בשורות טובות זה מזה תמיד. דברי המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

תודיענו גם משלום בן אחותי רבי אייזיק גרו יאיר ומשלום כל אנשי שלומנו ואוהבינו ורעינו. ירחם ה' ברחמיו המרבים מעתה עלינו ועל כל ישראל, כי עת צרה היא ליעקב וממנה יושע.

אהובי בני מי יתן לי אבר כיונה אעופה אליך לראות עמך פנים אל פנים, אך מה לעשות כי גבה טורא בינן וליוצא ולבא אין שלום. למען השם למען השם חזק ואמץ עתה גם עתה, ואל תהיה נמשך אחר הצער כל כך חס ושלום, כי ה' אתך אל תירא ואל תחת. בטח בה' כי לא יעזב אותך, אנו מחיבים להפקיד רוחנו ונשמותינו בידו יתברך, והטוב בעיניו יעשה עמנו. עתה יודעים הכל כי אין עצה ותחבולה כי אם להשליך עצמו על השם יתברך.

זכר עתה כמה החיית עצמך בפסוק (תהלים נה, כג) "השליך על ה' יהבך" וכו' בקיץ הזה. עתה עתה הגיע העת שתחיה עצמך בפסוק זה ביותר ויותר, וה' יושיע לך. וכעת אי אפשר להאריך יותר עד שיגיע לי אגרת ממך מהרה ולה' הישועה.

החצי רובל חדש קבלתי, ועשיתי מה שמטל עלי להתפלל להשם יתברך ערב שבת סמוך לקבלת שבת, ואמרתי התפלה של הכ"ד [עשרים וארבעה] מיני פדיונות וכו'. השם יתברך יעזר לב הצדיק שיכול לעשות זה הפדיון, ויבטל כל הגזרות קשות מעלינו ומעל כל ישראל. ברוך אלקינו אשר עזרנו עד כה שאנו יודעין גם עתה מדברים נשגבים כאלה, שיש בהם כח להחיותנו גם עתה, ולשמח נפשותינו תמיד אם נרצה לחזק עצמנו ולשום לבנו היטב לכל החסדים והטובות נצחיות נפלאות ונוראות אשר גמל עלינו ברחמיו ורב חסדיו:

[אמר המעתיק: עד הנה נמשכה החולאת הנ"ל. מכאן ואילך התחיל להיות שקט עד ערך שבוע אחד או יותר ואז שקטה הארץ תודה לאל]

מא

יום ב' יתרו תקצ"א.

אהובי בני חביבי וכו'.

דע בני כי השם יתברך גדול מאד, ואי אפשר לדבר בזה כלל אפלו מה שמתנוצץ בלבי. וקוינו להשם יתברך שהכל יתהפך לטובה כל מה שעובר על כל אחד ואחד, רק חזק ואמין וזכר היטב היטב מה שאמר רבנו ז"ל (לקושי תנינא מ"ח), שצריכין להיות עקשן גדול בעבודת ה'. זכר זאת היטב עתה בכל יום, ובפרט בזמנים הבאים לשלום, כי יצטרך לך מאד מאד, כי עדין אין אתה יודע מה שיכול לעבר על האדם. ואפלו אתם צריכים להיות עקשנים גדולים במעט מעט עבודתכם, וגם בהרצון וההשתוקקות והכסופין צריכין להיות עקשן גדול, לחפץ ולהשתוקק ברצון חזק תמיד להשם יתברך ולתורתו יהיה איך שיהיה, כמבאר אצלי באריכות. ויעבר עלי מה אני חפץ אף על פי כן האמת לאמתו שהוא השם יתברך ותורתו שהוא עצם האמת. וזהו (שר השירים ח, ד) "מה תעירו ומה תעירו את האהבה עד שתחפץ", באשר כבר דברנו בזה. יתר מזה אין להאריך כי מהסתם תהיה בקרוב פה בחיים ושלום.

דברי אביך המצפה לראות בטובך האמתי לנצח.

נתן מברסלב.

מב

יום ג' פקודי תקצ"א פה אומאן.

שלום וחיים לאהובי חביבי כנפשי הרבני הותיק מורנו הרב חיים נחום גרו יאיר לנצח.

בשעה זו שמעתי שהגיע מכתב מאתך שחותנגד נפטר, תהא נשמתו צרורה בצרור החיים המקום ינחם אתכם. ומאהבתך זרזתי עצמי לכתב לך שורותים אלו שתודה לאל באתי לשלום לפה אתמול, וברוך השם הכל שלום. אך היטב חרה לי עליך על שהשלכת את אחותך על הצדקת מרת אדל תחיה, ופקדת עליה באזהרה לבל תנשא לאיש פשוט עד שיודמן לה למדן דיקא. היתכן לעשות כן, אם אתה רוצה להשיאה לתלמיד חכם דיקא, תקנהנה לביתה ותהיה מטל עליך ותוכל לעשות

כרצונך, ואיך אתה רוצה להעמים העל על אדל תחיה, שתהיה בביתה, אשר השעה
 דחוקה לה מאד בידוע לך, ותהיה צרורה מלהנשא עד שיוזמן לה תלמיד חכם דיקא.
 ומי יודע אם התלמיד חכם ירצה לשאנה על תנאי שיחזור על הפתחים עמה, כאשר
 דברת עמה, אפלו אם אחותך תרצה לזה. מפל שפן שבאמת גם אחותך אינה
 מרצה לזה כלל. ואם אמרו רבותינו ז"ל (פסחים מט.) 'לעולם ימכר אדם וכו' וישיא בתו
 לתלמיד חכם', אבל אתה לא מכרת כלל, ואין לך מה למכר. מדוע לא תזכר דברי
 רבותינו ז"ל (שם קיג.) 'בתך בגרה שחרר עבדך' וכו'. מפל שפן שהשלת אותה בלי
 רשות בבית הצדקת אדל תחיה, ואתה מזהיר עליה פאלה. הספלת עשו אחי חביבי,
 כי נודמן לה שדוד הגון, לדעתי ומחמת דבריד נתבלבל. אף על פי שאחותך נתרצית,
 אבל אף על פי כן נתבלבל הדבר על ידך, כאשר אספר לך אם ירצה השם. על כן
 תראה לתקן זאת, ותכתב לה תכף שלא תדקדק דיקא על זה, רק תסמוך על השם
 ותפרך שינחה אותה בדרך האמת, יתר מזה אין להאריך בזה.

חזק ואמץ אחי ותלמידי חביבי, השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך, ואל תדאג דאגת
 מחר, ויהיה בעיניך דברים אלה בכל יום כחדשים, לבלי לחשב מיום לחברו
 כלל, רק כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה בכל יום ויום. ותזהר מעתה לילך
 עם מה שכתב אדמו"ר ז"ל (סימן רע"ב), היום אם בקלו תשמעו, היום דיקא. ואף על פי
 שגם היום הזה לבר קשה לצאת חובת היום, תצרף לזה שאר שיחות והתורות
 הקדושות מהנחל נובע מקור חכמה שהם מלאים עצות עמקות מאד, בפרט הדרך
 התם והישר על פסוק אומרה לאלקי בעודי וכו' (סימן רפ"ב), ודי בזה כעת.

דברי אהבך באמת לנצח.

נתן מברסלב.

מוג

ברוך השם, יום ג' צו תקצ"א ברסלב.

שלום לאהובי בני מחמד נפשי הרבני הותיק מורנו הרב יצחק שיחיה.

מכתבך קבלתי, ואתמול באתי לביתי בשלום תודה לאל, והיה לי כמה הרפתקאות בדרך, מחמת קלקול הדרך והפשרת שלגים, והייתי באומאן מיום ב' פקודי עד יום ב' ויקרא, שהוא ערב ראש חדש ניסן, ובשבת קדש העבר הייתי בלארדיון.

והנה אם אמנם הומה עלי לבי ממכתבך אשר אתה צועק בכל פעם בקול מר על שטף מים רבים העוברים עליך בכל עת, המקום ירחם עליך מעתה. אף על פי כן חרה תקועה בלבי מסמרא חדא, ממה שאני רואה חזק לך בעזרת השם יתברך, מה שאתה חזק ברצון וכסופין גדולים להשם יתברך ולתורתו, אשר המה יקרים מאד מאד. מי יתן, והיה לך זה כל הימים לכסף ולהשתוקק בכל עת להשם יתברך ברצונות חזקים, כי רצונות וכסופין דקדשה יקרים מאד מאד אצלו יתברך.

ודע בני! וזכר היטב, כי האדם לא בא לזה העולם כי אם להאמין בהשם יתברך, ובשכיל זה נברא האדם וכל העולם ומלואו התלויים בו, כמו שכתוב (תהלים לג, ה) "וכל מעשהו באמונה". וצריך האדם לחדש עצמו בתשוקת האמונה בכל יום ובכל עת, כי אף על פי שהאמונה ירושה היא לנו מאבותינו, וזה עקר האמונה לסמוך על אבותינו הקדושים, ולילך בדרךיהם, אף על פי כן צריכין להמשיך על עצמו האמונה הקדושה בכל יום ויום מחדש, ולהכניס כל לבו ונפשו, ולהגדיל דעתו בזה בכל יום מחדש. כמו שכתוב בפרשת שמע "אשר אנכי מצוה היום על לך" (דברים י, ו), ודרשו רבותינו ז"ל (הובא ברש"י שם) 'בכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים, שלא יהיה בעיניך פרויטגמא ישנה, שאין האדם סופנה אלא כחדשה'. וזה נאמר בפרשת קריאת שמע דיקא, כי עקר ענין זה נאמר על האמונה הקדושה שהוא כלל ויסוד כל התורה בלה.

והנה באלו הימים שלח ה' בלבי שזהו מה שאנו אומרים בקבלת אמונת יחודו יתברך אומרים תחלה אלו השני תבות "שמע ישראל", ולכאורה היה די לומר העקר היחוד שהוא ה' אלקינו ה' אחד". ולמה לנו להתחיל מקדם באלו השני תבות "שמע ישראל"? אך אלו השני תבות באים לעורר לב האדם שיטה אגו ולבו

היטב היטב, למה שהוא אומר, ושיהיה בעיניו חדש לגמרי בכל עת. ועל כן אומרים תחלה "שמע" ישראל, כי כשמשמיעין דבר חדש אומרים תחלה: 'שמע היטב מה שאספר לך', וזהו בחינת אלו השני תבות שמע ישראל שאומרים קדם אמונת היחוד, לעורר לב ישראל שיטו אונם ולכם היטב לשמע מה שאומרים, שיהיה בעיניהם כחדשים דיקא. וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות יג.) על פסוק זה "שמע" - 'השמע לאזניך מה שאתה מוציא מפיד', הינו הפה אזניך ושמע היטב היטב מה שאתה מוציא מפיד, ולא יהיה בעיניך כדבר ישן חס ושלום. אף על פי שיסוד האמונה ישנה מכבר מאבות אבותינו הקדושים, וזה עקר האמונה, אף על פי כן אתה צריך לשמע ולקבל בלבך האמונה בכל יום מחדש. וענין זה אי אפשר לבאר לא בכתב ולא בעל פה, כי הוא לכל חד כפום מה דמשער בלבה, יכול להתפלא ולזחל ולרעד מהתנוצצות אמתת האמונה הקדושה בכל עת מחדש, אשר אנו זוכין להאמין בחי החיים בהיחיד נצחי הקדמון הבורא הכל בחסדו יתברך ויתעלה שמו לנצח.

ובזה יכול כל אדם שבעולם להחיות את עצמו באיזה מדרגה שהוא, כי "מלכותו בכל משלה". ובפרטיות אתה בני חביבי אשר אני ידעתיה, וכבר ספרת לי הרבה במכתבך, אך איך שהוא חזק וחזק לקבל דברי אלה לחזק את עצמך ולשמח את נפשך בכל עת בהאמונה הקדושה, אשר זכינו להיות מזרע ישראל ולהאמין בו יתברך ובתורתו הקדושה ובצדיקיו האמתים, ותרגיל עצמך לשמח בזה בכל יום ובכל עת מחדש. ותכנים בלבך היטב ותזכר היטב מה שאנו אומרים בכל יום ויום: 'אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו אשרינו' וכו'. כי כמה אנשים אומרים זאת בכל יום, ואינם יודעים מחייהם ומשמחתם הגדולה, ואף על פי כן הם גם הם חיים רק מזה, כי רק זאת חיינו וקיימנו, כמו שנאמר: "כי הם חיינו וארץ ימינו". אך מה טוב ויפה מי שמשתדל על כל פנים לידע מחייו, שידע שאין שום חיות וטוב אמתו כי אם האמונה הקדושה שזכינו כלנו מקטן ועד גדול, ובין שיהיה קמון ובין לאו, סוף כל סוף הזמן והימים עוברים כצל עובר, ולא ישאר פי אם חיות האמונה הקדושה שזה החיות יתקים לעד ולנצח, כמו שנאמר: 'ומלכותו ואמונתו לעד קיימת' וכו', ובכל מה שעובר על האדם בגוף ונפש וקמון בין טוב וכו', צריך לידע שמלפני שם חיות האמונה הקדושה שמקימת הכל, וצריך להטות לבו היטב לזה.

וְצָרִיךְ לְקַיֵּם וּלְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ בְּכָל עֵת פְּסוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. שְׁפָרוּשׁוֹ, שְׁמַע הַיָּמִיב
בְּכָל דְבַר שְׁבַע עוֹלָם שְׁמַלְכָּשׁ שָׁם אַחֲדוּתוֹ יִתְבַּרֵךְ. וְכִמּוֹ שְׁמַפְרָשׁ אַחַר כָּךְ
בְּפִרְשָׁה זֹאת "וְאַהֲבַת וְכוּ' בְּכָל לְבָבְךָ וְכוּ' בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בְּדַרְךָ וּבְשֹׁכְבְּךָ
וּבְקוּמְךָ" וְכוּ'. דְּהֵינּוּ בְּכָל מַה שְׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם צָרִיךְ לְשַׁמֵּעַ הַיָּמִיב מוֹשֵׁם אֲמוּנַת יְחִידוֹ
יִתְבַּרֵךְ, כִּי מִכָּל הַדְּבָרִים שְׁבַע עוֹלָם יְכוֹלִין לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ, כִּמּוֹ שְׁפַתְב
אֲדוֹנֵינוּ מוֹרְנוּ וְרַבֵּנוּ ז"ל בְּכַמְהָ מְקוֹמוֹת. יֵתֵר מְזֵה אִי אֶפְשָׁר לְהֵאָרִיךְ, וְגַם כִּי הֵגִיעַ זְמַן
הַמְּנַחָה. וְה' בְּרַחֲמָיו יַחֲזֹק לְבָבְךָ שְׁתִּזְכֶּה לְחַטֵּף תּוֹרָה וּתְפַלֵּה הַרְבֵּה, וְצַדִּיקָה וּמַעֲשִׂים
טוֹבִים מֵהַצֵּל הָעוֹבֵר הַזֶּה, לְמַעַן יֵיטִיב לְךָ לְנַצַּח.

דְּבָרֵי אַבִּיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעַתְךָ לְנַצַּח.

מדר

בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ, מוֹצְאֵי שְׁבַת הַגְּדוֹל תְּקַצ"א.

אַהוּבֵי בְּנֵי.

בְּעֵרֵב שְׁבַת שְׁלַחְתִּי לְךָ מִכְתָּבֵי בְּאֵרֵיכוֹת, וּבְיִדְאֵי הָיָה לְךָ לְנַחַת, וְתוֹדָה לְאֵל כְּכֹר
הוֹעִיל לִי הַרְבֵּה הַמְּכַתֵּב שְׁפַתְכֵתִי לְךָ בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ, שִׁים לְבָבְךָ הַיָּמִיב
לְדְבָרִים הָאֵלֶּה וְיִעֲרֵב לְךָ לְנַצַּח. כְּעַת אֵין לְחַדֵּשׁ דְּבַר, וְיִעֲרֵב לָכֶם שְׁמַחַת הַחֵג הַקְּדוֹשׁ
הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, וְתִזְכֶּה לְהַתְּחַדֵּשׁ מַעֲתָה לְגַמְרֵי, לְצִאֵת מֵעֲבָדוֹת לְחֵרוֹת עוֹלָם,
מִחֲמַץ לְמַצָּה - שְׁלֵא תַחֲמִיץ עוֹד אֶת מַחֵךְ חֵם וְשְׁלוֹם בְּשׁוּם מַחֲשָׁבוֹת חֵיצוֹנִיּוֹת, מִכָּל
שָׂבֵן וְכָל שָׂבֵן בְּשׁוּם תַּאֲוָה וְהַרְהוּר חֵם וְשְׁלוֹם. וְתַקִּים "גֵּעַר חַיִּת קָנָה" (כַּמְבֹּאֵר בְּסִיּוּן ה' ע"ג
שם), וְעַל יְדֵי זֶה תִּזְכֶּה לְשַׁמְחָה וְכוּ', אֲמֵן בֵּן יְהִי רְצוֹן.

דְּבָרֵי אַבִּיךָ הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ בְּאַהֲבָה.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

מה

ברוך השם, יום א' מצורע תקצ"א.

אהובי בני חביבי.

ביום ה' אסרו חג שלחתי לך מכתבי, מהסתם הגיע לידי, וכעת הגיע זמן קריאת שמע של שחרית, ואני מוכן לעמוד ולהתפלל, אך מאהבתך אני מודיעך, שתודה לאל אתנו החיים והשלום, ותקבל אגרת מידידנו רבי חיים נחום גרו יאיר, כי החיה אותי במה שהזכיר אותי מענין בטול הזמן (סימן ס"א תניינא), כי צריכין לילך בזה, כי באמת אין שום זמן כלל, ובקרוב אראה לכתב לך באריכות יותר.

נתן מפרסלב.

מו

ברוך השם, יום א' קדושים.

שלום לאהובי בני הותיק מורנו הרב יצחק שיחיה.

מכתבך קבלתי בשבוע העבר, וכעת אני מתירא פן יקדים מוסר כתב זה ידידי רבי חיים ויסע מיד, על כן אני כותב בחפזון באמצע התפלה קדם אשרי ובא לציון, ואיני יודע כלל מה לכתב לך. והנה בודאי כבר שמעת שמאור עינינו הנחמד רבי אברהם בער בן אדל שיחיה נחלש זה יותר משבוע, וברוך השם היה לו שנוי לטובה; ה' יסעדנו, שישוב לאיתנו בשלמות מהרה. ומאליך תבין גדל הצער שהיה לנו, על כן לא יכלתי לחקור אחר עובר ושב בשבוע העבר לכתב לך מאומה. הנעקרעטין [הממונים על גיוס ילדי ישראל לצבא] מנעמרוב סלקו שמונה, ונשארו חיל אחד, השם יתברך ירחם על עמו מהרה, מר ומרור ואח ואבוי לדבר ולכתב מזה. המקום ירחם על פלמט עמו ישראל. ויתן בלב כל אחד שישתפל על עצמו היטב מה נעשה בעולם צרות צרורות תכופות, ועדין הוא מרקד בינן, לא יתנו השב רוחנו לישוב דעתנו לחשב על סופנו ואחריתנו. מה נאמר מה נדבר מה נאמר מה נדבר, אך "חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדתי" (תהלים קיט, ג), אין לנו אל מי לברח, כי אם אל התורה ואל התפלה על פי דרכי אמת וישר, אשר שאבנו ממעיני הישועה.

וגם עתה אנו צריכין לנחם עצמנו ולשמח נפשנו בגדל נפלאות הישועות, אשר הפליא חסדו עמנו בעל הרחמים, להקדים לנו רפואות כאלה, קדם למכות האלה, לולי ה' שהיה לנו כמעט כמעט אבדה תקונתנו חלילה. על כן עלינו לשבח לאדון הכל וכו' בכל יום ובכל עת, ולשמח נפשנו בזה, עד שנוכח על ידי זה דיקא לפרש שיחתנו לפניו יתברך, כבן המתחטא לפני אביו. כי כבר קרבנו ברחמי פננים חביבים ויקרים, והראה לנו אוצרי אוצרות טובים ויקרים כאלה, סגלות נפלאות וחסודות ונוראות כאלה.

ותקבל אגרת הרצוף פה, מידידינו רבי אייזיק מלאדיזין, למען תראה עצם תשוקת אנשינו אל האמת, לבוא לארץ ישראל וכו', וכבר השבתי לו תשובה נאה על זה. אם ירצה השם אם תהיה בלאדיזין תבקשו שיראה לך מכתבי, ותצניע האגרת הזו. כי קויתי לה' שמכתבינו יהיו יקרים בימים הבאים בעזרת השם יתברך, כי בלם סובבים על מרפו נקדת האמת לאמתו, להשתוקק ולכסף לה' ולתורתו ולצדיקים האמתיים ולדרכיהם הקדושים, אשרינו שזכינו לזה. יהי כן ה' עמנו, שנוכח לגמר ולהוציא מחשבתינו הטובה אל הפעל מהרה, למען לא נבוש וכו' לעולם ועד.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

מז

בעזרת השם יתברך, יום ד' בחקתי תקצ"א.

שלום בנהוג.

אתמול באתי לביתי בשלום, בעת תראה לשלח להודיע לרבי מרדכי, שאביו רבי שמואל ז"ל נפטר לעולמו בטעפליק ביום שבת קדש העבר, תהא נשמתו צרורה בצרור החיים, כדי שיאמר קדיש. המקום ינחם אותו מהרה, יתר מזה אין פנאי עתה להרחיב הדבור.

והשם יתברך יעזרך להבין הרמזים מכל הדברים שבעולם, איך להתקרב להשם יתברך על ידם בכל יום ויום, כפי האדם וכפי המקום וכפי השעה. כי כל

מה שעבר בעולם הן למות, הן לחיים, הן ליקר, הן לזול, הן לעני, הן לעשר, וכל שארי מיני הרפתקאות וסבוכים שעוברים בעולם, בכלל העולם או המדינה, או העיר, או בפרטיות על כל אדם ואדם, הכל הוא רק בשביל זה לבד, כדי לזכור אותו יתברך. על ידי זה דיקא, כי הוא יתברך מסבב כל הסבות בחכמתו ורחמנותו, הכל לטובה הנצחית, כדי להכיר אותו יתברך על ידי זה בכל יום ויום. כי הוא גומר ויגמר הכל כרצונו, כמו שכתוב (תהלים צב, ט) "ואתה מרום לעולם ה'", כמו שפרש רש"י שם.

דברי אביד הדורש שלומך תמיד באהבה.

נתן מפרסלב.

מח

ברוך השם, יום א' שחרית תקצ"א. ארבעים למספר בני ישראל.

אהובי בני.

זמן תפלת שחרית הגיע, אך מאהבתך אני כותב לך עתה, שקבלתי מכתבך, ויש לי צער גדול מצערך ומרה שחורה שלך שאתה כותב לי בכל פעם. והלא כבר כתבתי לך הרבה הרבה, מה שיש בו די לנחם ולשמח עצמך בכל עת בכל מה שעובר עליך, וכי לחנם אני דברתי עמך אלפים פעמים שכל אדם מלא יסורים, כמו שכתוב (איוב ה, י) "אדם לעמל יולד" וכו', ואין שום נחמה ושמחה וחיות, כי אם בכל נקדה ונקדה טובה שאנו זוכים לחטף בכל יום, כי אנו מניחין מלית ותפלין ולומדין מעט או הרבה, ומתפללין, ועושין כמה מצוות וכו', ובפרט שאנו יודעין מאור כזה וכו'.

נא בני חביבי, זכר אל תשכח כל זה, זכור תזכר בכל עת את כל החסדים הגדולים והנוראים שעשה השם יתברך עמנו, שקרבנו לאור כזה אשר שמו נקרא עלינו, תודה לאל. ותרגיל עצמך מאד לילך עם הדרך שדברתי עמך כבר, להיות בכל פעם מודה על העבר וצויעק לעתיד לבוא, ותפרש שיתתך לפני השם יתברך בכל יום ויום חק ולא יעבר. למען השם למען השם חטף ואכל חטף ואכל תורה ותפלה, והתבודדות ומעשים טובים. ואל תשגיח כלל וכלל בכל מה שעובר עליך. וכזה טוב מאד מדת השכחה, להשפית מדעתך לגמרי בכל עת כל מה שעבר עד הנה. ומה שיהיה אינך יודע כלל. ובפרט בשעת התפלה תהיה בעיניך כחדש ממש, וכאלו אין לך רק השעה

הזאת לבד, ולא תסתפל על העבר ועל העתיד כלל, אפלו בדברים הנוגעים אל הנשמה, מפל שבן וכל שבן בדברי הגוף והממון. ואם תרגיל עצמך בזה, אז טוב לך, ותוכל להתפלל על ידי זה ולחמף הרבה טוב בכל יום. למען השם חזק ואמין, ושמח נפשך בכל הדרכים ששמעת ממנו, קנה לה' וישע לך, כי לא יונח לעולם ה', חסדי ה' כי לא תמנו וכו'.

דברי אביך.

נתן מפרסלב.

מט

בעזרת השם יתברך, יום ה' במדבר תקצ"א.

אהובי בני חביבי שיחיה.

היום קבלתי מכתבך, והיה לי לנחת גדול מה שזכית לקבל מכתבי, כי היה לי געגועים גדולים וגיעה רבה מיום א' עד אתמול, עד שמצאתי לשלח לך מכתבי הנ"ל, השם יתברך יזכנו שיעשו דברי רשם בלבבכם, כי לא דבר ריק הוא, כי נובעים ממקור עליון ונורא מאד מאד עצום ונשגב. עתה בקשתי שתשיבני מיד באריכות קצת, לבאר לי מה שתוכל לבאר במכתב, וקצת מצאות חותנד ז"ל, אם הניח איזה חלק בשבילך גם כן, יתר מזה אין להאריך. השם יתברך יחזק לביך לצאת חובת היום בכל יום יום, כל אשר תמצא ירך בכחך לעשות באותו היום, ולכלי להניח מיום לחברו כלל, באשר כבר דברנו בזה הרבה. ועדין צריכין תפלה והתבודדות הרבה, לזכות לישועה ורחמים רבים לקים זאת באמת לאמתו, כרצונו הטוב.

דברי אביך הדורש שלומך תמיד באהבה ומצפה לראותך מהרה.

נתן מפרסלב.

ושלום לידידי רבי מרדכי, מה אמר לך לנחמד, מאליך תבין שכל הדברים שאני כותב לבני שיחיה נאמרים גם אליך, ולכלכם; ותשמרו מכתבי היטב, כי אצלי בעצמי הם דברים יקרים מאד, ומתחדשים בכל פעם מאתו יתברך בחסדו

הגדול, והן הן נחמתיך על כל הצרות, כי עקר הנחמה הוא הדעת האמת, שנוכל על ידו להמשיך עצות אמתיות, להשאיר קיום בעבודתו יתברך לנצח.

נתן הנ"ל.

השם יתברך יזכנו להיראה והשמחה והקדשה והטהרה של חג הנורא הקדוש הבא עלינו למוכה, אם נזכר נקדה אחת מעצם היראה הנמשכת בשבועות, כמו שכתוב גם כל העולם בלו חל מפניך וכו', בקולות וברקים וכו', ראוי להודיע מעתה בלי שעור. ואם עדין אין אנו זוכין לזה, על כל פנים מעתה ראוי לשפך שיחנו הרבה כמים נוכח פני ה', היכן אנו בלתי נחמתיך, שכתוב ספרנו יותר מששה שבועות, ועדין לא נטהרנו להרגיש היראה של שבועות. ה' הטוב יכפר ויגן עלינו, וימשיך עלינו ברחמי ויראתו הגדולה, שיקים בנו (שמות ב, יז) "ולבעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו", עד שנוכח לשמחה גדולה על ידי זה, כמו שכתוב (תהלים ב, יא) "וגילו ברעה". וזה עקר שלמות היראה, בשזוכין על ידה לשמחה. וכבר כתבנו ודברנו הרבה בזה, שאפילו על ידי יראת העניש זוכין לשמחה, על פי הדרכים שקבלנו לשמח נפשנו בכל הנקודות טובות וכו'.

נתן הנ"ל.

אחר פתחי האגרת המסגרת פה, הגיעני מכתבו שנית מיום ו' ערב שבת קדש. ונפלאתי בני, איך לא הבנת מעצמך שאיני מקפיד על דברים כאלו. ומה אכפת לי אם תאמר כמה קדישים בכל יום בכונה, שהוא שבח גדול ונורא מאד, דתברר כל גזיון דפרזלא. אך אם תאמר קדיש, יהיה בדתך שהוא גם בשביל אדוני אבי ו"ל שהוא זקנה, וזהו כבודי שתכבדני בעובדין טבין, כמה שתוכל. אך לא תבלבל דעתך בשעת האמירה בזה, רק קדם תוכל לחשב כנ"ל.

אהובי בני, כבר כתבתי לך שלא נסעו מפה לטולטשין מחמת הפחדים, על כן נתעבב האגרת עד הנה, והיום יום ב' אחר חצות הגיעני שלישיית מכתבך, בקול זעקה גדולה ומרה. ואיני יודע מה לכתב לך עוד, כי כבר כתבתי לך הרבה, וכבר השבתיך במכתב הראשון, והזכרתיך שכבר הודעתוך מקדם כמה פעמים, שההכרח שיעבר על כל אדם כמה וכמה הרפתקאות שונות, המקום ירחם שיהיה בחסד גדול.

מה אמר לך בני, הלא אתה רואה בעיניך בכל יום ובכל עת הכל העולם, איך הכל הכל, ואת כל העמל אשר נעשה תחת השמש, עם כל אחד ואחד. וכבר צעקו כל הצדיקים הקדמונים והאחרונים, ובפרט אדונינו מורנו ורבנו ז"ל, שהעולם מטעה אותנו לגמרי וכו'. ואם אנו יודעים כל זה, ואף על פי כן רוצים להטעות אותנו חס ושלום בעל פרחנו, כי השאור שבקפה מעכב, ומשתטח ומתפשט נגד כל אחד באשר מתפשט, אף על פי כן האמת הוא אמת, כי אמת הוא אחד, ואי אפשר לשנות האמת בשום אופן מי שרוצה להסתכל על האמת. ועל זה טוב לנו להודות לה' בכל עת מה שעל כל פנים אנו יודעין האמת בברור יותר משאר העולם, אפלו מהחסידיים של עכשיו. ואם אף על פי כן אין מעשיך עולים יפה, אף על פי כן טוב ויקר מאוד מאד מה שאתה יודע האמת לאמתו.

אך כמו שהוא מעלה גדולה מה שאתה משתוקק כל כך אל התכלית האמתית, כמו כן יש בו חסרון גדול מה שאתה בוער וצועק יותר מדאי. כי יותר מדאי הוא חס ושלום בחינת הריסה, והלא כבר דברנו עד קצה האחרון, שצריכין להחיות את עצמו אפלו בנקדה בעלמא של דת יהדותנו הקדושה שאנו אוהזין בהם בחסדו הגדול, ואין לך להסתכל כלל על שאר אנשים שאינם מחיין עצמן בזה, אפלו הם טובים ממך הרבה ואף על פי כן הם במקרה שחורה ועצבות, ואפלו אם הם מאנשי שלומנו. כי אין לך להסתכל עליהם בענין זה כלל, רק שתשמע לדברי, שהם נובעים מדבריו הקדושים ז"ל, להחיות עצמך בכל עת ובכל יום במה שאתה מזרע ישראל ולא עשני גוי, ואנו זוכין לעשות מצוות הרבה בכל יום, ובפרט ובגדל החסד הנפלא הנורא שאנו אחוזים ודבוקים בשמו הקדוש ז"ל. ואם לא היינו שומעים ממנו, כי אם התורה 'אזמרה לאלקי בעודי' דינו. כי יש בו די להחיות עצמנו על ידי התורה הקדושה הזאת, כל ימי חיינו, ולזכות על ידי זה לחיי עולם לנצח. מפל שבן וכל שבן ששמענו גם המעשה של רבי אליעזר ורבי יהושע, וכסלו וחנכה, וחליפות, ויובל, דרי מעלה ודרי מטה, מקיפים למעלה מהזמן, תקופת הימים תקופת השנים וכו' וכו'; וכן שמענו עוד נוראות ונפלאות אשר לא נשמעו מעולם, מה אדבר.

ידע בני חביבי כי רבנו הקדוש והנשגב והנורא זכר צדיק וקדוש לברכה, ידע כל מה שיעבר עליך עד הסוף, וכבר הקדים רפואות נוראות למכותינו האנושות, על ידי כל התורות והמעשיות והשיחות וההתגלות אלקות שהאיר בדתנו. חזק בני

חזק. והעקר שתלך במה שכתבתי לך כבר, שבכל עת תעשה עצמך כשוכח לגמרי, ובה תצא לחרות בכל פעם מגלות אשתך שמנח עליך, ומשאר מיני גליות ושעבוד שמנחין על מוחך באלו אוהזים אותך בידם חס ושלום.

ובאמת הבחירה הפשוטה והמחשבה ביד האדם להטותה פרצונו, והעקר לכלי להתחיל לחשב כלל, רק באלו עתה נולדת, ובאלו אינך יודע כלל מה שהיה ומה שיהיה. ובאותו השעה תשמח עצמך בכל מה שתוכל, הן בהנקדות טובות וכו' כנ"ל, הן במלי דשמותא ובדיחותא וכי'צא; ואם מתוך כך תוכל לחטוף עצמך לתוך תורה ותפלה מה טוב, ואם לאו, אף על פי כן תשמח בה' ובתורתו ובצדיקיו האמתיים על פי הדרכים הנ"ל, ותמתין עד בוא העת הטובה שתוכל לחטוף טוב ואמת מה שתחטוף בחסדו הגדול על ידי יגיעה קצת, כי בלא יגיעה כלל אי אפשר. כי אפלו היגיעה והטרחה בעבודת ה' יכולין לקבל ולהמשיך על עצמו יותר על ידי שמחה וחרות; ויותר מזה אי אפשר להאריך בכתב, ומבטחני שתבין מעצמך איך להכניס דברי אלה בלבך באפן שתנחם ותשמח עצמך ואחרים, ותזכה לקים דברי אדוננו מורנו ורבנו ז"ל, ולילך בדרכיו הקדושים למען ייטב לך לנצח. דברי אביך.

נתן הנ"ל.

ג

ברוך השם, יום א' שחרית תקצ"א פרישת קרח.

אהובי בני.

היטב חרה לי עליך על אשר בכל שבוע העבר לא ראיתי פתיבת ירך כלל, וגם מקדם לא כתבת לי תשובה הגונה כדרךך, לא ידעתי מה זה ועל מה זה, ואיך אתה ממשיך עליך טרדות כל כך, עד שאין לך פנאי בכל השבוע אפלו לכתב אנרת אלי. וגם מעי המו לי על זה לחשוב מחשבות מי יודע מה נעשה שם, ועקר צערי שאני מבין מזה שאין אתה שוקד מתוך הפרדא על דלתי התורה והתפלה באשר הוריתיך, ועד מתי ועד מתי יהיה טרדתך קשה כל כך כל כך, וכבר הזהרתיך הרבה שחלילה ואסור לדחות על יום מחר, כי העקר לחטוף בכל יום ויום מה שיוכלין לחטוף טוב, וכבר דברתי עמך וכתבתי לך הרבה הרבה בזה; ואיך לא יכלת לחטוף שעה

לכתב לי אנרת פראוי; פעת תראה להשיבני מיד פראוי, ואז אראה לכתב לך באריכות יותר בעזרת השם ותברך יתר מזה אין להאריך, כי הגיע זמן תפלת שחרית. דברי אביך המצפה שתחזר לקבע עצמך על התורה ועל התפלה באמת ומעתיר בעדכם. נתן מברסלב.

נא

ברוך השם, יום א' חקת תקצ"א.

שלום וחיים לאהובי בני חביבי מורנו הרב יצחק שיחיה.

מכתבך קבלתי קדם שבת, והנה בודאי כבר שמעת שבביתי היו הילדים חולים מחלי המאזלין [אדמת], והיו בסכנה גדולה, ובחסדי ה' שבו לבריאותם בעזרת השם ותברך אך בני יוסף יונה שיחיה הוא מוטל על ערש דוי, ה' יסעדהו מהרה. גם בבית בני רבי שכנא שיחיה היו שני ילדים חולים מחלי הנ"ל, ותודה לאל הם חוזרים לאיתנם בעזרת השם ותברך. ועתה עיני כלות כל היום לשמע הטוב מבנד שיחיה, נא מאד להודיעני מהרה משלומי הטוב; ותפלה לאל חי שאזכה מהרה לשמע בשורה טובה מאתו, שחזר לבריאותו. והשם ותברך יאריך ימיו ושנותיו, ותזכו לגדלו לתורה לחפה ולמעשים טובים אמן.

והנה כבר ידענו שבכל מה שעובר על האדם אין לנו בית מגום כי אם אליו ותברך לבד. וכל בונתו ותברך בכל מה שמביא על האדם, הכל כדי שיזכר בו ויתפלל אליו, כמו שכתוב (תהלים ג, טו) "וקראני ביום צרה אחלצך ותכבדני"; ועתה בני קבל עליך על מלכות שמים בכל עת, ותתפלל אליו בכל עת על כל דבר, וקנה לה' וישע לך, ומחמת הנתיצה אי אפשר להאריך יותר.

דברי אביך הדורש שלומך תמיד באהבה ומעתיר בעדכם ומצפה לשמע הטוב מאתכם תמיד.

נתן מברסלב.

נב

בעזרת השם יתברך, יום ג' חקת תקצ"א.

שלום וחסדים לאהובי בני חביבי הויתיק מורנו הרב יצחק שיחיה.

נא בני חביבי, להודיעני מיד על ידי מוסר כתב זה משלומך ומשלום בנך שיחיה, כי עיני כלות כל היום לשמע הטוב מאתו, השם יתברך יסעדהו וישיבהו לאיתנו בקרוב. והנה לספר לך חסדי ה' אשר עשה עמי באלו הימים תקצר היריעה, כי שני בני שיחיו היו חולים מחלי המאזליו, וגם שני בניה של זוגתי, וכלם היו מסכנים מאד, וקצתם היו אצלי לאחר יאוש כמעט רחמנא לצלן, ובגדל גפלאותיו יתברך וחסדיו העצומים, שבו לאיתנם בעזרת השם יתברך, רק בני יוסף יונה שיחיה עדין לא שב לכחו מחמת שביום שבת קדש וביום א' בשבוע זאת היה מסכן מאד מאד, וזה סמוך החלימהו והחיהו השם יתברך ברחמיו הגדולים בלי שום רפואות ובלי שום עשייה ותחבולה כלל, בדרבנו, בידוע לך; ה' ישיבהו לאיתנו בקרוב; ועתה עיני צופיות לשמע הטוב מבנך שיחיה, נא להודיעני מיד; יתר מזה אין בלשוני מלה עתה להרחיב הדבור.

נא בני חזק ואמץ מאד, ושמח נפשך בכל מה שתוכל, וזכר חסדי ה' אשר כבר הפליא עמנו לשום לנו שארית בארץ להחיותנו כהיום הזה, על ידי מעיני ה' שיעה וכו' וכו', בן יוסף ה' חסדו עמנו, ואל יעזבנו ואל ימשנו לעולם.

דברי אביך הדורש שלומך תמיד באהבה ומעטיר בעדכם, ומצפה לתשובתך מהרה.

נתן מברסלב.

נג

בעזרת השם יתברך, יום ד' ח"י תמוז תקצ"א.

אהובי בני חביבי.

נפלאתי עליך על אשר לא פתכת לי דבר זה קרוב לשבוע, בפרט על ידי גיסקר מוסר כתב זה. על בן תראה להודיעני מיד משלומך הטוב, וגם מרבי

שמשון, ודעתך בנסיעתי אצלכם, וה' הטוב יעשה. כעת עדין איני יודע מתי אסע, וסדר הנסיעה, ועל הכל אני סומך עליו ותברך לבר.

ונא בני חזק וחזק מאד מאד, בכל יום ובכל עת. כי הנך רואה מה שעובר על כל אחד ואחד, ובפרט מה שעובר עליך, והכל לטובה, כדי להזכירך על ידי זה דיקא את התכלית האחרון, אשר חוץ מזה הכל הכל, והסימן של עמר שעורים אל יעבר מדעתך (לקושי הלכות תפלין ו. לב). כי עדין אתה יכול להתגבר במחשבותיך בכל עת בשב ואל תעשה, כאשר דברנו כבר, וה' יושיע לך.

דברי אביך החפץ לשמע כל טוב מאתכם תמיד.

נתן מברסלב.

נד

בעזרת השם יתברך, יום ד' דברים תקצ"א.

אהובי בני חביבי.

נפלאתי עליך על אשר אינך רגיל בעתים הללו לכתב לי בכל פעם במקדמ; ואז העתרת עלי דבריך במכתביך יותר מדאי, ועתה אתה מתעצל לגמרי לכתב לי משלומך, ובפרט משלום תורתך ותפלתך ושיחתך. השם יתברך יחזק לכתב לעסק בכל יום בתורה ותפלה ושיחה בינך לבין קונך, יהיה איד שיהיה. ותזכה מעתה להיות גבור הפובש את יצרו, וחכם הרואה את הנולד, ועשיר השמח בחלקו.

ובפרט להזהר מאד מאד לשמר המחשבה, כאשר אתה יודע מכבר שאין שתי מחשבות יכולין להיות ביחד בשום אופן, והסימן עמר שעורים. ואף על פי שכבר ידעת זאת, ואף על פי כן המחשבות רודפין במחך ומבלבלין אותך הרבה, הלא אדרבא! מזה תוכל לידע אמתת הדברים הנ"ל, שאף על פי כן אין שתי מחשבות יחד. כי אני יודע שאף על פי כן כמה וכמה פעמים הועילו לך אלו הדברים הנ"ל שאין שתי מחשבות יחד, ושיכולין לברח מהם בשב ואל תעשה וכו', על כן אתה צריך להיות עקשן גדול מאד מאד בפרט בענין זה, ולהתחיל בכל יום ויום ובכל עת מחדש להרגיל עצמך לעבב מחשבותיך לכל תצא לחוץ פלל חס ושלום, כי הבחירה

חפשיית בכל עת. וגם צריכין לבקש השם יתברך על זה הרבה מאד, כי הכל [תלוי] במחשבה בידוע לך בעצמך; והעקר שלא לחשב הרבה על העבר ועל להבא, רק להסתכל על התכלית באותו השעה ולעשות מה שתוכל שיצליח לך לנצח; כי כל דבור ודבור של תורה ותפלה ושיחה וכו', הכל הוא הצלחת הנפש לנצח, הצלחה נפלאה שאין לה שעור, "עין לא ראתה" וכו' (ישעיה סד, ג). ותקיים בכל פעם (אבות ב, י) 'שוב יום אחד לפני מיתתך', כמו ששמעת פרושו מושמו ז"ל (שיחות הר"ן סי' רפת).

ידע בני חביבי שדעתי לנסע אם ירצה השם ביום רביעי הבא עלינו לטובה, דהינו תכף אחר תשעה באב; ובדעתי לנסע תחלה לטולמטשין ביום רביעי הבא עלינו לטובה, כי רצוני מאד לראות עמך פנים אל פנים קדם נסיעתי. וגם זה קצת פונתי להיות בטולמטשין כדי לראות עמכם, אולי יחוס השם יתברך וישלח דבורים שנוכל להחיות עצמנו בהם לנצח. האמנם כבר דברנו הרבה תודה לאל, אך עוד לאלהי מליו. ובפרט שאנו רואין שהבעל דבר עושה את שלו הרחמן וצילנו, אנו מחיבים לעשות את שלנו, לדבר זה עם זה, ולדבר עם השם יתברך, ולדבר עם הרב וכו', כדי לקבל מהשליש נקודות טובות כמבאר בתורה ואתם תהיו לי וכו' (בסימן ל"ד). ובעתים הללו תודה לאל דברתי הרבה בזאת התורה. והעקר שצריכין להתחזק מאד בכל יום לקיים זאת, להמשיך על עצמו הארת וקדשת הנקדה טובה לקשרה אל לבו בקשר אמין וחזק, על ידי שמדבר בינו לבין קונו, ולדבר עם חברו בראת שמים כל יום, ולדבר עם הרב וכו'; אשרי שיאחו בזה;

יתר מזה אין פנאי להאריך, ודי בזה בעת. השם יתברך יזכה אתכם לקיים אלה הדברים למען ייטב לכם לעד ולנצח, והשם יתברך יוליכנו לשלום בדרך הישר והאמת, כרצונו הטוב, באפן שנוכל לגמר מהרה בחיים ושלוים.

נתן מפרסלב.

נה

בְּעֹרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, ה' עֵקֶב תַקצ"א.

אַהוּבֵי בְנֵי חֲבִיבֵי.

מִכְתָּבָךְ קִבַּלְתִּי בְּשַׁעֲהָ זוֹ, וְהָיָה לִי לְנַחַת גָּדוֹל, וְהִנֵּה בְּדַעְתִּי לְנִסְעֵי הַיּוֹם בְּעֹרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל כֵּן תִּרְאֶה לְזֵרוֹ עֲצֻמָּךְ לְשִׁלְחַ לְבֵיתִי הַסֶּף אֶחָד רוֹבֵל חֲדָשׁ וְחָצִי, כִּי מִכְרַח מְאֹד. וְגַם הַסֶּף שְׁתוֹצִיא מִיָּדוֹ עַל הַבְּנִין תְּשַׁלַּח לָפֶה. וְיִשְׁלַח לִי עַל יְדֵי הָאֲנָשִׁים שִׁיִּסְעוּ מִפֶּה עַל עֶרֶב רֹאשׁ חֲדָשׁ אֱלוֹל הַבָּא עֲלֵינוּ לְמוֹכָה, כִּי הַמְּעוֹת שֶׁל הַבְּנִין מִכְרַח לִי מְאֹד שֶׁם בְּאוֹמָאן, וְכָל קַעֲרָבִיל [סוּג מִטְּבַע קָמֶן] הוּא עֵתָה בְּעֵינַי יוֹתֵר מְאֹלָף. כִּי נִתְחַזַּק לְכָבִי עַל יְדֵי זֶה לְהִתְחַיֵּל הַתְּחַלָּה כְּזוֹאת שֶׁקָּשָׁה וּכְבֻדָּה מְאֹד מְאֹד, כְּאֲשֶׁר תְּבִינּוּ בְּעֲצֻמְכֶם. עַל כֵּן תִּבְקֶשׁוּ מְאֹד מִיְדֵי רַבִּי שְׁמִשׁוֹן גְּרוֹ יְאִיר, שִׁיקִים הַבְּטָחָתוֹ וְיִשְׁלַח לִי מִיָּד גַּם חֲמִשָּׁה רוֹבֵל חֲדָשׁ עַל הַבְּנִין, לְמַעַן יִזְכֶּה שִׁיְהִיָּה לוֹ חֵלֶק בְּהִתְחַלָּה שִׁיקָרָה מִן הַבַּל, וְתִחְשַׁב לוֹ לְצַדִּיקָה מִיְחַדָּת כָּל שַׁעֲהָ שִׁיקִידִים; וְיִתֵּר מְזֵה אֵין לְזֵרוֹ, כִּי מִבְּטָחֵנִי שִׁיקִים דְּכָרֵי מִיָּד, וְיִשְׁלַח ה' פְּעֻלוֹ וְתִהְיֶה מִשְׁכֻּרְתוֹ שְׁלָמָה מֵאֵת ה', וְיִזְכֶּה לְרֹאוֹת בְּנִים וּבְנֵי בְנִים עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת וְכוּ'. וְהִנֵּה מֵה מְאֹד אֲנִי נוֹתֵן שְׂמִיחָה בְּלִבִּי עַל מִכְתָּבְךָ אֲשֶׁר אֲנִי רוֹאֶה עֲצֵם תְּשׁוּקָתְךָ אֶל הַתּוֹרָה וְהַעֲבוּדָה, מִי יִתֵּן וְהָיָה לְכָבֶדְךָ זֶה כָּל הַיָּמִים לְמַעַן יִיטִיב לְךָ לְעַד; וְיִתֵּר מְזֵה אֵין לִי פְּנָאֵי לְהֶאֱרִיךְ כְּלָל, כִּי בְּשַׁעֲהָ זוֹאת שְׁכַרְתִּי עֲגָלָה לְנִסְעֵי הַיּוֹם לְשִׁלּוֹם, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹלִיכֵנוּ בְּדַרְךְ הַיָּשָׁר וְהָאֱמֶת.

דְּכָרֵי אֲבִיךָ הַמְּצַפֶּה לְשִׁמּוֹחַ בְּךָ לְנִצָּחַת.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

נו

בְּרוּךְ הַשֵּׁם, יוֹם א' כִּי תִצֵּא תַקצ"א בְּרַסְלָב.

בְּאֵתִי לְבֵיתִי בְּשִׁלּוֹם בְּיוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קִדְשׁ הָעֶבֶר, וּמִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּאוֹמָאן, וְהָיָה לִי לְנַחַת. עוֹד תּוֹסִיף לְהוֹדִיעֵנוּ מִשְׁלּוֹם רַבִּי מְרֹדְכִי וְתַלְמִידוֹ רַבִּי יַעֲקֹב מֵהָ עֲלֵתָה בָּם, וְרַבִּי יַעֲקֹב מֵאֵי עֲבִידְתָּהּ, אִם עוֹדְנֵנוּ מִחֲזִיק בְּתַמְתּוֹ לְשַׁקֵּד עַל דְּלֵתֵי הָאֱמֶת לְהִתְקַרֵּב לְאֲנָשֵׁי אֱמֶת בְּאֱמֶת; וְה' הַטּוֹב יִחַזַּק לְכָבוֹ וְיִנְחֵהוּ בְּדַרְךְ הָאֱמֶת, כִּי יָמִי

הילדות והשחרות הבל, ובנדאי יהיה אשרי לו בזקנותו, אם יבחר בהאמת בילדותו; יתר מזה אי אפשר להאריך על פני השדה, בפרט כי טרידנא טובא. כי דעו בני וראו, שתודה לאל בחסדי ה' נתחזקתי וכבר קניתי עצי יסודות על הבגן (שקורין פודוואלינים), וכבר הוליכו אותם על הפלאץ [מקום], ולא היה שום פוצה ומצפצף. אדרבה הרבה מהשכנים יצאו וברכו שנופה לגמר הבגן של המקום קדוש וכו' פנהוג. לכו חזו מפעלות ה', ותזכרו זאת מאד. אך עדן צריכין ישועה ורחמים שנופה להתחיל ולגמר בקרוב. והנה חזרתי לביתי מחמת שהמוכר הפלאץ לא היה בביתו. ועתה אני מוכן בכל יום לחזור ולנסע לאומאן, ולהתעכב שם עד אחר ראש השנה הבא עלינו לטובה, ולהניח היסוד שם. ה' יעזרנו ברחמיו למען שמו הגדול. והנה עתה מאליך תבין כמה וכמה אתה צריך לבקש ולזרו את ידי רבי שמשון שישלח לי הסף שהבטיח מיד בלי שום עבוב כלל, ומאליו יבין גדל זכות שיהיה לו כשיהיה לו חלק ביסוד של בגן קדוש ונורא כזה. וכל מה שייגדל חלקו יגדל שְכרו לנצח, גם יוכל לזכות על ידי זה לבגן עולם עדי עד, שהוא זרע של קימא, השם יתברך יפקדהו ברחמיו מהרה. גם יזהר לקיים מה שקבל על עצמו להיות באומאן בסמוך, כי אין לו שום סמיכה טובה יותר מזה, כאשר יודע בנפשו. ובנדאי הייתי צריך לכתב לו הרבה הרבה בזה, להזכירו חסד נעוריו את גדל אהבתו ותשוקתו אל האמת אז, אך מאליכם תבינו טרדתי עתה, ועוד חזון למועד אם ירצה השם בעזרת השם יתברך.

ותקבל אגרת ארפה מרבי אהרן בן שמואל מטעפליק, אחיו של רבי מרדכי, ותמסרהו לידו; ותתן לקרותו גם לרבי שמשון, למען תראו בלכם גדל החשיבות של הספרים שם. השם יתברך ירחם על עמו ישראל, שיפוצו מעינותיו חוצה, כי בהם תלויים כל הישועות של כל ישראל לנצח. ותזרו עצמך מאד להשיבני תשובה ברוחה מיד, וה' הטוב יעשה. ה' יגמר בעדי וכו'. ועתה בני ואחי, חזקו ואמצו ותתחילו מחדש בפרט בחדש [אלול] הנורא והנשגב הזה ימי רצון שעלה בהם משה רבנו למרום, ותזכרו מאד לקדש מחשבותיכם מעתה על כל פנים, לבלי לחשב מחשבות חוץ, כי המחשבה ביד האדם וכו', כאשר כבר שמעתם הרבה בזה, וה' יושיע לכם.

דברי אביך הדורש שלומך תמיד באהבה ומצפה לתשובתך מהרה.

נתן מפרסלב.

נד

ברוך השם, יום ד' תצא תקצ"א.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי היום, ואיני יודע מה לעשות, כי יש לי צער גדול מה שלא הגיע לי מעות רבי שמשון. לזאת תבקש עבורי מאד מאד לידידי רבי שמשון שאל יעבבני, ותכף יסלק לך הסף, ואתה תשלחם לפה.

והשם יתברך יהיה בעזרך שתוכל לבוא בזריות איזה ימים קדם ראש השנה באשר כתבת. גם תזרו את רבי שמשון שיסע לאומאן בחדש הזה, באשר אמר לפני, ועל ידי זה יצליח ה' דרכו בגשמיות ורוחניות. גם תזרו את בן אחותי ידידי רבי אייזיק, שיביא עמו מעות על ראש השנה שיתן לי על הבנין, כי בודאי ההכרח שיהיה לו גם בן איזה חלק בהתחלת היסוד בבנין קדוש פזה; גם רבי מרדכי יתן איזה סך מעוט שיהיה לו איזה חלק בהתחלה על כל פנים; ואל יפטרנו עצמן בשום תרוץ, כי ההכרח שיהיה לכם חלק גדול בבנין הנורא הזה בהתחלתו ובגמרו, וה' יושיע לכם. והנה אני נוסע עתה בלי מעות, ואיני יודע מה אעשה, השם יתברך ירחם עלי, ויהיה בעזרי להתחיל ולגמר, כי אין מעצור לה' להושיע, ואין לי על מי להשען כי אם עליו יתברך. והשם יתברך יתן לכם ולנו פתיכה וחתימה טובה.

דברי אביך הטורוד מאד, כותב בחפזון ומצפה לתשובתו באומאן.

נתן מברסלב.

נה

ברוך השם, יום ו' ערב שבת קדש תקצ"א.

לאהובי בני מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מכתבך קבלתי, בזאת השעה, ואין פנאי כלל להשיבו כראוי. השם יתברך יחזק לכתבך ויעזררך ביום הגדול והנורא הבא לקראתנו לשלום יום אחד בשנה, שתזכה לקבל עליך להתחדש מעתה בכל יום לטובה. ואל תאבד יום אחד בלי התבודדות, ולחשב על תכליתך בכל יום, ותחמץ בכל יום תורה ותפלה ומעשים

טובים הרבה, כפי מה שתוכל לחטף ולעשוק ולגול מהצל העובר הזה, מהכל הכלים
הזה מענן בלה הזה וכו' וכו'. זכר היטב כי כל ימינו הכל, ויכולין לחטף בהם חיי עולם
כל אדם באיזה מדרגה שהוא, יתר מזה אין פנאי עתה.

דברי אביד הדורש שלומך באהבה ומעטיר בעדכם.

נתן מפרסלב.

נט

מכתבי תקצ"ב

בעזרת השם יתברך, יום א' מחרת יום הכפורים שם ה' תקצ"ב.

שם ה' יגן עליך ויושיעך ויעזרך שתזכה לבוא מהרה לכל מה שבקשת מעורך
ויותר ויותר.

והנה מה מאד שמחת נפשי במכתבך אשר קבלתי בשעה זאת, החייתיני בדברך
בראותי שתודה לאל כבר התחלת לראות ישועת ה', איך הוא יתברך שומע
תפלת כל פה תמיד. אך אף על פי כן אתה צריך התחזקות גדול ונפלא, בפרט בענין
השיחה בינד לבין קונך. גם צריכין לזכר מה שאמר הוא ז"ל (שמות הר"ן ע) בזה הלשון:
מען טאר ניט דעם אויבערשטיין נאך גיבען [אסור לותר להשם יתברך]. דהינו כשהוא
יתברך מרחיב קצת, אסור להסתפק בזה, רק להתחנן ולהתגעגע בכל פעם על
השאר, מה שחסר לו עדין בעבודת ה'. בפרט שעדין חסר לנו הרבה הרבה, אך אמר
שאף על פי כן אסור להיות בעצבות ומרה שחורה, רק לשמוח מאד בישועת ה',
בפרט בעת שמרחיב קצת בחסדו. ומשכיל על דבר יוכל להבין מעט, איך להתנהג
בזה, לידע תמיד שעדין חסר לו הרבה מאד מאד, כמעט בלי שעור, ואף על פי כן
יהיה בשמחה תמיד. כי גם בעת שצר לאדם חס ושלום, ונדמה לו שאין השם יתברך
פונה אליו כלל, אף על פי כן צריכין להיות בשמחה תמיד ולמצא תמיד איזה הרחבה
אפלו אז, בבחינת "בצר הרחבת לי" וכו'. ומכל שכן בעת שהשם יתברך מאיר פניו
קצת. וכמדומה לי שכבר שמעת ממני שיחה זאת, ואי אפשר לבארה בכתיב היטב, אך

באתי כמזכיר, ואם תזכה תשמע עוד דברי אביך המורה על העבר ומבקש על להבא ולה' הישועה.

נתן מברסלב.

ס

בעזרת השם יתברך, יום ב' לך לך תקצ"ב.

שלום לאהובי בני חביבי מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

אין פנאי להאריך, ובקשתי ממך שתשלח לי תכף הקערבלוך [סוג מטבע] מרבי שמשון שהוא במוח אצלך, כי השעה דחוקה לי עתה מאד. והשם יתברך יחזק לבבך להיות בשמחה תמיד, ויסיר מחלה מביתך. ותודיע לי מזונתך תחיה, כי קויתי לה' שיהיה לה רפואה בקרוב בלי רפואות גשמיים דיקא, והשם יתברך ירחם שתשמע לדברינו ולא תבוא לידי שום דאקמיר או טוב לך. והנה מה שנעשה אצלכם, בודאי כבר שמעת שרבי משה חיים כבר נתרצה שיסע חתנו כאשר כתב לי היום. וגם בזה יכולין לראות ולהבין ישועת ה' בכל עת, שאין שום מניעה בעולם שלא יוכל לשרפה. כי אין השם יתברך שולח על האדם דבר שלא יוכל לסבל בשום אופן. וזה רמז לכל אדם לכל עניני מניעות ותאוות שלו, שבודאי אם לא היה לו כח לשכרם, לא היה השם יתברך שולח עליו דברים פאלה. ובודאי יש דרך להתקרב להשם יתברך גם ממקומות האלה, והבן זה מאד מאד. וצריכין לבקש הרבה מהשם יתברך שיחמל עליו בכל עת, ויזרהו הדרך איד להתקרב אליו ממקומות האלה ומענינים האלה שעוברים עליו, ודי בזה בעת.

דברי אביך המצפה לשמח בך לנצח דורש שלומך תמיד באהבה.

נתן מברסלב.

סא

ברוך השם, יום א' וירא תקצ"ב.

אהובי בני חביבי.

עתה אבשרך, שביום ו' ערב שבת קדש העבר קבלתי אגרת מידידנו רבי נפתלי גרו יאיר, שתודה לאל ככר נמודד הפלאין [המקום] באומאן, ברוך השם אשר עזרנו עד כה, כי אתה יודע גדל היסורים, וכליון עינים שהיה לי על זה בלי שעור. ועתה עד הנה עזרני רחמי ותברך, שכבר הפלאין בחזקתנו בתקופ גדול בעזרת השם יתברך, וקרוב שאפע למחר אם ירצה השם לאומאן, להניח היסוד. אך עדין יש לי ספקות, אם אמתיך עד שבוע הבא עלינו לטובה, אם ירצה השם, וה' יוליכנו דרך הישר והאמת, באפן שאזכה להתחיל ולגמר הבנין הקדוש הזה, חיש קל מהרה. ובחסדי ה' שמחנו הרבה בשבת העבר בשמחה ורקודין הרבה בעזרת השם יתברך, כי היו לנו אורחים הגונים, וגם נכד הקדוש מוהר"י זצ"ל מקאמינקא ומצד אחד נכד הרב הקדוש מליניץ, באשר יספר לך מוסר כתב זה, תשמע ותשמח על ישועת ה', אשר עד כה עזרנו. מי יתן שנוזכה לגיל ולשוש תמיד בישועתו הנפלאה, אשר הפליא חסדו עמנו, להשמיענו נוראות כאלה, אשר לא נשמעו מעולם וכו'. יתר אין להאריך כי אני טרוד עתה מאד, ומוסר כתב זה יספר לך הכל: וה' הטוב יגמר בעדנו לטובה מהרה יראו עינינו וישמח לבנו בעזרת השם יתברך.

דברי אביך המודה על העבר ומבקש על להבא ולה' הישועה.

נתן מברסלב.

סב

ברוך השם, יום ד' וישלח תקצ"ב.

שלום לאהובי בני מורנו הרב יצחק שיחיה.

ביום אתמול באתי לביתי בשלום, ותודה לאל עזרנו רחמי ותברך שהנחנו יסוד הבנין הקדוש באומאן בשלום והשקט. מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך (תהלים צ"ב), מי פעל ועשה נוראות נפלאות כאלה, קורא הדורות מראש

וכו': עלינו לשבח ולהודות לאדון כל על העבר, ולבקש להבא, פי עדין אנו צריכין ישועות גדולות ורחמים רבים, לזכות לגמור הבנין הנורא הזה. ועתה עקר המניעה מחמת ממוץ, ולה' הישועה.

והנה גם על ידי זה ראוי לכם להתחזק הרבה, פי הלא אתם רואים שה' אתנו גם עתה, ובודאי יש לכם בלכם חלק בבנין הזה, פי בלעדי הרצונות החזקים הטובים שלכם, לא הייתי יכל להרים ידי ורגלי בבנין כזה הנוגע למקום שנוגע. שמחו בה' אשר שומע שועת עניים כמוני היום, בעוקבא דמשיחא בזלותא דגלותא, בגוף ונפש וממוץ, אשר בכל יום עומדים עלינו רחמנא לצלן, ועקר מה שבכל יום יצרו של אדם מתגבר עליו, וה' עזרנו בנפלאותיו העצומים עד אין חקר, מה שאין הפה יכול לדבר, והלב לחשב. וכל אחד ואחד יכול להבין מעט, עד היכן עצמו רחמיו יתברך בלי שעור, רק חזק ואמין, ואל תפל בדעתך לעולם. התיצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה עמנו בכל יום ויום. עד נזכה לבוא למלאות רצון אדוננו מורנו ורבנו הנורא וזכר צדיק וקדוש לברכה להיות כרצונו יתברך, לא במעללינו ובמעשינו הטובים, פי אם בכחו הנפלא והנורא, אשר אין דגמתו, אשרי אדם עז לו להתחזק בעתים הללו בנקודת האמת בכל עת.

ושלום לה וכלל אנשי שלומנו, אל תיראו ואל תערצו, פי ה' עמנו, רבים אשר אתנו מאשר עמהם, וכבר שמעתי בלאדיזין אשר חזר הפסיל על קיאו להוציא רוח שטות, לקלל את עצמו, וכבר אמר שלמה המלך עליו השלום (משלי כו) "קללת חנם לא תבא" וכו', וה' יהפך הקללה לברכה, והפל יתהפך למוכה, פי כל זה בשביל לחזק ולאמץ אתכם. פי המניעה בשביל החשק, ולפי עצם מעלות הנחשק, בן התגברות והשתטחות המניעות בשביל החשק הגדול שצריכין לנחשק כזה (כמבאר בהתורה ויהי נא פי שנים וכו' בסיון סו), עין שם, ואיני רוצה להאריך בזה.

דברי אביכם ואוהבכם באמת לנצח.

נתן מברסלב.

סג

ברוך השם, יום ה' ויחי תקצ"ב.

שלום לאהובי בני חביבי מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מכתבך קבלתי היום, ואתמול היה בביתי רבי שמשון גרו יאיר, אך לא היה פנאי לדבר עמו הרבה, כי בתוך כך באו המחטנים לקרות אותנו על החתונה. וגם מענין המחלקת לא דברתי עמו דבר עדין, ומהסתם יהיה היום אצלי. והנה מענין המחלקת לא שמעתי עד אתמול בערב, ולחזק אתכם אין מהצדד, כי תודה לאל כפר אתם רואים האמת עין בעין.

והנה כמה ראוי לנו לשמח ולמלאות שחוק פינו על שיוכל הבעל דבר לבלבל הדעת בשטותים פאלה, ולמנע מלראות אמתת יקרת הדברים היקרים מפו כאלה, שהוא הכסילות וכו', שמצא פגם בנפשו על שלא כתבתי להבדיל. ובאמת מי שמבין קצת דרכי הלשון והמליצה, אין מהראוי להכניס שם תבת להבדיל, והוא רק עליה, שרוצה להעליל ולהטיל פגם בקדשים בחנם, כדי לסמא את עיניו לבלי לראות נפלאות התגלות החדוש הזה, שמשעה עומד וכו' (סימן רט"ו), שהתגלות כזאת לא נשמע מעולם. ומי שיש לו לב להסתכל על האמת ראוי לו שתסמר שערות ראשו ויעמד מרעיד ומשתומם מגדלת נפלאות התגלות הזאת, ואלמלא לא באנו לעולם אלא למשמע דא דינו, מכל שפן וכל שפן שזכינו לשמע פאלה וכאלה וכו'.

ובודאי ראוי לכם לשמח בכל עז על ידי כל זה, אחרי שאנו רואין כמה אין הנצחון יכול לסבל האמת, והלא המתנגד חותנו של יעקב הוא בעצמו הוטבו בעיניו תחלה ספריו הקדושים, אף על פי שגם אז לא הסתפל בהם בעין יפה כראוי, ולא שם לבו להם היטב, ומחמת זה גם אז לא הרגיש נעימת הדברים, על כל פנים לא היה מתנגד עליהם. ועתה בשביל ששקדנו על טובת בתו שיהיה חתנו איש כשר שייטב לו ולזרעו לנצח, עתה נתהפך לנו לאויב, ורוצה לשלם רעה תחת טובה. וגמולו ישוב בראשו, כי אלה כמותו יאבדו, ודבר אחד מדברי תורתו אל יתפטר.

דמה מאד נפלאתי על ידידי רבי יעקב חתנו על אשר הוא חלש בדעתו כל כך, הלא אין ממצע, ומאחר שכבר דלג על כמה מניעות והיה פה שתי פעמים, וגם

מרגיל עצמו בדרך אמת להתפלל בכח ובכונה וכו', מדוע יקבל על עצמו עדין מורא חותנו. כי בהכרח שיהיה עז כנמר ויתחזק בעזות דקדשה, ולהשליך מוראו מעל פניו. וידבר דיקא עם ידידי רבי מרדכי גרו יאיר, מאחר שהוא קרבו אל האמת, ובחסדי ה' יקרבהו יותר ויותר לעצם נקודת האמת אשר ייטיב לו לעד. ויש בלבי הרבה להרחיב הדבור בזה לחזקו ולאמצו בכל עז, אך אי אפשר על פני השדה ודי בזה בעת. חזקו ואמצו אל תראו מפניהם, אל ירד לבבכם, כי ה' עמכם להושיע אתכם, כי שפת אמת תבון לעד, חזקו ויאמין לבבכם כל המיחלים לה'. וגם על רבי מרדכי נפלאתי על שהוא חלש בעיניו כל כך, ובהכרח שיחזק את עצמו בעזות דקדשה הרבה וה' יושיע לו.

ועתה בני כבר שמעת הרבה כמה וכמה צריכין לחזק את עצמך בשמחה, ובכל ענין המעשה הזאת שנעשה אצלכם, ראוי לכם לשמח מאד מאד על שנצלתם ברחמי העצומים והנפלאים משטותים וטעותים כאלה, המסתירים מפניהם אורות נוראות כאלה, התגלות כאלה חדושים כאלה וכו'. למען השם תחזקו עצמכם בכל הדרך, שדברנו, ובפרט במלי דשטותא ובדיחותא, כי חדות ה' היא מעוזכם ויראו שונאינו ויבושו בעזרת השם ותפרך.

והנה אין רצוני שרבי יעקב יבזה את חותנו, רק יהיה לו עזות דקדשה, לבלי לקבל על עצמו מוראו כלל וכנ"ל. ודעת לנכון נקל לידע איך להתנהג עם העזות דקדשה, לבלי לחוש על דבריו כלל, ואף על פי כן אל יבזהו מאחר שהוא בביתו. ויתר מזה תבינו מעצמכם איך להתנהג בזה.

וגם צריכין להתפלל הרבה להשם ותפרך לידע איך להתנהג בזה, כי לא דבר ריק הוא, כי הוא חייכם, כי המתנגדים רוצים למנע מחיים אמתיים, להוליך האדם חס ושלום בדרך הישר בעיניהם, אשר אחריתה דרכי מות. כי מה שהם רוצים למנע תקף משוב אמתי רואים בעינים, כי רוצים למנע מתורה ותפלה וכו', כאשר יודע כל אחד בנפשו בכמה וכמה תורה ותפלה מוכה אותנו רבנו ז"ל על ידי דבריו ודרכיו הקדושים וכו', וכל הפורש ממנו כפורש מן החיים. אך לא זה בלבד פגנת הבעל דבר, כי אם רוצה לעקר חס ושלום לגמרי את הפורש מדרכיו הקדושים, כאשר רואים בעינים עצם ההפרש וההבדל בין הנשארים על עמדם לאשר פרשו מאתנו. והרבה

מודים בעצמם מה שאבדו, אך הוא אבדה שאינה חוזרת, ומענת לא יוכל לתקן, וחסרון לא יוכל להמנות, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (תנינה טו:) זה שנמנו חבריו לדברים שבקדשה ולא נמנה עמהם. ותדברו הרבה עם המקרבים מחדש, ששימו לבם היטב לדברים אלה. כי מאחר שכבר רצו להתחיל קצת, וכבר סבלו בזיונות ושברו כמה מניעות, על פן צריכים לרחם עליהם לחזקם, שלא יאבדו על עסקי חנם חס ושלום, חיים וצחיים, חיים אמתיים, חיים נצחיים וכו'.

דברי הכותב ומזוזום לטובתם לנצח, אוהבים באמת לאמתו, אהבה שאינה תלויה בדבר, כי אם אהבת האמת למענו ותרדף לזכותם בזה ובכא לנצח.

נתן מפרסלב.

ושלום לידידי אוהבי נפשי חדשים גם ישנים לכל אחד לפי מעלתו הרמה, חזקו ואמצו, קוו לה' ויושע לכם.

סד

ברוך השם, יום ד' שמות תקצ"ב.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי, ולא איסתיע מלתא להשיבך מיד, כעת אני טרוד מאד, אך מדי דברי עם רבי אפרים נזכרתי בענייך, ובפרט בעסק האברך רבי יעקב, ונתעוררתי להכין המכתב הלו. והנה אתם בעצמכם מבינים שאין רצוני בשום אופן שיגרש את אשתו הראשונה, שהמזבח מוריד על זה דמעות (נשיין טז), ומי יודע כמה יתעגן עד שישא השנייה. ואם תהיה פרצונו, מפל שפן החותן וחמותו והעיר וכו' איך יהיה, אם לא יהיה גרועים מזה. וכפי עסקי העולם שהרב אינם מסכימים שחתנם יפרק על העולם ויעסק רק בתורה ותפלה והתבודדות, מפל שפן שיהיה נקרא חתנם על שמנו וכו', בפרט אשה בכל אלה לא ימצא, שיהיה נמלט מפל היסורים שיש לכל מי שרוצה להתקרב אלינו לגשת אל קדשת אמתת האמת. ומי שיש לו שכל מעט בקדקדו ובקי מעט בהתנהגות העולם עתה, יכול להכין כל זה בנקל.

על פן דעתי ורצוני חזק מאד שידברו עם בן דודי רבי איזיק גרו יאיר, שיעשה למעני ויכניס את עצמו בשלום שהוא מצוה רבה; ואפלו אם לא היה מכניע את עצמו

חותנו כל כך, אנכי יודע שרבי יעקב יוכל לעשות כל מה שירצה כשיהיה בביתו, יותר מאשר יוכל לעשות כשיהיה בבית אביו. כי הבנתי מקדם, שגם אביו כשיבוא יכעם עליו הרבה, ויכול להיות שאביו אינו מתנגד כלל, אך מרבוי דבורים של המדברים עתק וכו' הוא כמכרח לחלק על בנו הרבה. והיום נודע לי זה, שכבר פא אביו, ושיש לו יסורים ומניעות עצומים מאביו, וכאשר הבנתי כן הוא, על כן אם הוא רוצה להיות איש כשר באמת, ולחשב באמת על תכליתו הנצחי אין טוב לפניו, כי אם לתוך השלום, ובאשת נעוריו אל יבגד חלילה. וה' ינחהו אותו ואותנו פלנו בדרך האמת תמיד, ולא נמעה עצמנו כלל. והנה לעת עתה ימתין מלבוא לפה עד סמוך לשבת פרשת וארא, כי אודיעך בני חביבי, שכפי הנראה קרוב מאד שאהיה אצלכם אחר שבת הבא עלינו למוכה אם ירצה השם.

והנה ההכרח להודיעך שמועה לא טובה, כי בת רבנו הקדוש ז"ל הצדקת מרת שרה וזרונה לברכה מקרומינטשעג שבקה לן חיים בערב שבת חנכה, וביום הקדם המליטה זכר למזל טוב, ונכנס לברית אחר הסתלקותה, השם יתברך ינחם אותנו מהרה, בנחמות ציון וירושלים אמן.

והנה ביום אתמול בא לכאן רבי אפרים בן רבי נפתלי וחמותו משם, וגם ידידנו רבי נפתלי גרו יאיר בעצמו, ורוצים שהצדקת מרת אדיל תחיה תפנס אל אהל אחותה שרה וזרונה לברכה לארך ימים ושנים לגדל בני אחותה, כי רבי אייזיק רוצה לכנסה, וכבר הוה מה דהוה, כי בודאי בכתה במר נפש שהיה קשה לסבל, ה' ינחמה מהרה, ועדין אינה משיבה דבר, אך כפי הנראה בודאי תהיה מכרחת לפע לשם. ויכול להיות שגם אנכי אהיה מכרח לפע עמה, ואז אראה מקדם לפע לקהלתכם, ואדבר עמכם פנים אל פנים הכל על נכון בעזרת השם יתברך. ומאליו יבין להזהר להעלים הדבר, שלא יתודע להאברך רבי נחמן שיחיה נכד אדוננו מורנו ורבנו ז"ל.

והנה אהובי בני, להשיבך על דבריה יש בלבי הרבה, ואיני יודע על מה אתה תופס עצמך במאסר הרעיון כל כך, הלא כבר הודעתיה שהמחשבה בידך תמיד. וידעתי שכבר הועיל לך הרבה, ועדין אתה מניח מחשבתך לחשב מחשבות של שמות כאלה, ובפרט מחשבות של תאות ממוז, אשר כבר דברנו שאין מי שייטיב לו בעולם, ואפלו המניעות שלך לא יתבטלו כלל על ידי ממוז. ואם אפשר שתתבטל

איזה מניעה, יעמדו בנגדה אלפים מניעות אחרים הרבה הבאים על ידי רבוי המזון דיקא. וכל זה אם היה אפשר לך להשיג מזון על ידי אלו המחשבות, אבל הלא אתה יודע שאינך פועל בהם כלום, והם מזיקים הרבה, למה לא תחום עליך להשליכם אחרי גגך, ולהמשיך המחשבה לכסף אל התורה והתפלה וכו', השלך על ה' יהבך והוא יכללך. כאשר כתבתי לך כבר, שצריכין להשליך כל יתבו ומשאז וכל מה שמנח על דעתו להשליך הכל על השם יתברך, כאשר כתבת לי לאדעם שדבורים הללו נכנסו אז בלבך הרבה מאד.

ובענין היסורים שיש לך מה שמונעת אותך לגסע לפה, מה לעשות, לעת עתה תחיה עצמך מה שעל כל פנים אתה יכול להיות אצלנו שלש פעמים בשנה לפחות. וכבר היית בחסדי ה' על ראש השנה ועל שבת חנכה, ובעזרת השם יתברך על חג השבועות תהיה גם כן. ומהסתם תהיה עוד פעם אחת או יותר מקדם, בעזרת השם יתברך; ואם תרצה להיות איש בשר, תוכל להיות על ידי זה אפלו מפלג בחסידות אמתי. וגם על ידי רצון וכסופין אמתיים תוכל לזכות להיות פה כמה פעמים, וגם להיות איזה פעמים באומאן, כי הכל יכולין לפעל על ידי רצונות וכסופין, ולהרגיל את עצמך לדבר הכסופין והרצונות בפיו, קומו נא, עמדו נא, עוררו נא לבבכם הטוב היטב היטב להרגיל עצמכם לילך בדרך הזה, לכסף ולהשתוקק הרבה להשם יתברך בכל עת ולדבר הכסופין בפיו, שעל ידי זה נארגין עולמות וחדושים נפלאים, על ידי צרופי אותיות ברל"א [מאתים שלשים ואחד] שערים, המצטרפין ונודווגין בצרופין חדשים נפלאים על ידי דבורי הכסופין לה' ולתורתו ולדרכיו הקדושים. כמוכן ומבאר בהתורה אית לן בירא בדברא, עין שם היטב (בסימן ל"א), כי לא דבר ריק הוא מכם, כי הוא חייכם וכו'.

וימחמת שהיום למדתי בספרי קבלה מענין התהוות ואריגת כל העולמות על ידי צרופי האותיות ברל"א [מאתים שלשים ואחד] שערים פנים ואחור וכו', ועל ידי זה נתעוררתי עתה הרבה הרבה מדי דברי עם אחד מבני הנעורים שלנו, כמה וכמה מעלות טובות להזוכה לילך בדרך רבנו ז"ל, בפרט בענין הרצונות והכסופין להשם יתברך ולתורתו בכלליות ובפרטיות ולדברם בפה, הן בדרך כלל שרצונו להיות יהודי באמת, הן בפרטיות מה שחסר לו בפרט פאותו ועת וכו' וכו', אשרי אשרי שיאחו בזה. לית כל מחא סביל דא [אין מח שיוכל לסבל זאת] מה שנעשה ונארג מזה

בעולמות העליונים, ונפלאות השעשועים העולים לפניו יתברך על ידי זה. חזקו ואמצו בכל יום לקיים הנהגה זאת בכל עת למען ייטיב לכם לעד. וזמן המנחה הגיע, ואי אפשר להתמהמה עוד כלל, וה' יענינו ביום קראנו ונזכה לפעל בקשתנו ברחמים.

נתן מברסלב.

סה

ברוך השם, יום ד' בשלח תקצ"ב.

שלום לבני הרבני מורנו הרב יצחק שיחיה.

מכתבך קבלתי פה, והיה לי לנחת, ומחמת שאיני יודע מתי יבוא מוסר כתב זה לביתו כי מעקם הדרך, על כן לא שלחתי על ידו מכתבי מיוחד אליך להשיבך על מכתבך. ואפשר אכתב לך ממשעהרין, אך הוא למוחר, כי בקרוב אבוא לביתי אם ירצה השם. דברי אביכם המצפה ומחכה לשמוח בכם, כשתזכו לחשב על תכליתכם הנצחי לשקוד על דלתי התורה והתפלה בכל יום, כי חויז מזה הכל הבל פידוע לכם, אבל צריכין לחזור זאת בכל יום ובכל עת. כי הזמן הולך והומה וכו'. ודעו כי בכל מקום שנוסעים ובאים לשם, שומעים קול צעקות ואנחות גדולות ומרות מפגעי העולם העוברים על כל אחד ואחד, ובפרט צעקת לגימא מחסרון הפרנסה, ורואין בחויש מה שאמר אדוננו מורנו ורבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן כ"ג) אלמלא מלחא, לא היו עלמא יכול למיסבל מרירותא [אלמלא המלח (הצדיק) לא היה יכול לסבל מרירות העולם]. אשרי המתפלל בכל יום שיזכה להנצל ממרירותא דהאי עלמא, שעליו נאמר ומוציא אני מר ממות, שהוא מרירות דאגת הפרנסה וחסדדת המזון והעשירות. אשרי הזוכה לעשירות אמתי שהוא השמח בחלקו, שעליו נאמר טוב לפני אלקים ימלט ממנה וכו', ודי בהערה זאת.

דברי אביכם המצפה לראותכם בשמחה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה לכלם נאמרו דברים אלה.

סו

ברוך השם, יום ב' יתרו תקצ"ב קרוינמטשאנ.

אהובי בני שיתיה, שלום לך ולביתך וליוצאי חלציד, ה' עליהם יהיו ויאריוכו ימים ושנים
ברב טוב אמתיו ונצחיו אמן כן יהי רצון.

מכתבך קבלתי פעמים, והיה לי לנחת גדול, ואין לי פנאי כלל להשיבך עתה, כי
אני נחויץ לדרכי לנסע היום בעזרת השם יתברך למשעהרין, וכבר הייתי
מוכן ביום ד' בשלח לנסע מפה, כאשר כתבתי לך, ומאת השמים הוא דעכבני עד
הנה. פעת איני יודע מה לכתב לך, אך אהבתך ותשוקתך החזקה לשמע דבורים
אמתיים ממכתבי אלצוני ודחקוני לכתב לך את אשר יזמין ה' תחת קלמוסי. וכבר
כתבתי לך במכתב הנ"ל שהעולם מלא צעקות וגניחות בלי שעור, וכלם צועקים
מזון, וכל אחד ואחד צועק בקולות משנות, כאלו לו חסר יותר מפל העולם, עד
שכמעט יוצאת נפשם מעמק מרירותם, וחיותם בנם על ידי חיות הנמשך בדרךים
נפלאים מברית מלח עולם אשר אלמלא מלחא לא הוי וכל עלמא לסבל.

ויצריבין לזכר זאת היטב, כי כל מה שזוכרים זאת יותר שעקר החיות מהצדיק
יסוד עולם הפמתיק בכל עת מרירותא דעלמא, על ידי זה ממשיכין על
עצמו חיות דקדושה ביותר, וממתיקים מעצמו המרירות בהמתקות יתרות. כי בודאי
כל אחד בפיו קרובו להצדיק וכפי אמונתו בו, כמו כן נמתק מרירותו יותר. וכזה אנו
צריכים לשמח נפשנו בכל עת, ולהשליך יהבנו עליו יתברך, ולבטח בו יתברך, כי כל
מה דעבד רחמנא לטב עבד והפל לטובה. חזק בני בתורה ותפלה בכל עת, ושמח
נפשך בכל הדרךים והעצות ששמעת, הפך בהם והפך בהם וכו'. ומגדל מרדתי אין
דעתי צלולה כלל להרחיב הדבור יותר, וה' ירחם עליך וימתיק ויכטל מעליך ומביתך
כל הדינים, וירחיב לך בכל עת באפן שתוכל לעבד אותו יתברך בהרחבת הלב
בשמחה ובטוב לבב מרב כל.

דברי אביך חפץ ומשתוקק להצלחתך הנצחית.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

סז

בעזרת השם יתברך, ה' תצוה תקצ"ב.

אהובי בני שיחיה.

תקבל האגרת הרצונה פה, ותשלחו מיד על הפאשט [דאר] ותחתמו פראוי. כי לא הנחתי החותם בעצמי כדי שתוכל לקרות האגרת שכתבתי לרבי אפרים. כי כל דבור שהשם יתברך שולח תחת קלמוסי בעניינינו הוא נצרך מאד לכל אחד ואחד. כי בודאי צריך כל אחד לקיים מה שהזהיר רבנו ז"ל, לחזק עצמו תמיד, ואמר בפרוש (שחות הר"ן ש"ב) שהעקר הוא "מבטן שאול שועתי". וכל אחד נופל בדעתו כל כך, עד שנדמה לו כאלו עליו לא נאמר זאת, כאלו ירד יותר מבטן שאול חס ושלום, וכאלו אין בכחו לצעק עוד, וכאלו כבר צעק הרבה מאד ואינו מועיל לו, ועוד דחיות הרבה כאלה וכאלה. ובאמת לא בן הוא, כי אני יודע האמת שהוא ז"ל בן בכל דבריו גם עליו בפרוש ועל כל אחד ואחד. ולא די שיכולין לצעק תמיד איך שהוא איך שהוא, גם על פי דבריו הקדושים והנעימים והיקרים והנפלאים והתמימים בתכלית אמתת עמקות התמימות, באמת יכולין גם לשמח עצמו בכל עת, ולחטף היגון ואנחה להפכו לשמחה. והשם יתברך יחזק לבבך לילך בדרךיו הקדושים תמיד, ולא ימושו דברי תורתו הקדושה מפנינו ומפינו זרענו ומפינו זרע זרענו עד עולם.

דברי אביך. נתן מברסלב.

סח

ברוך השם, יום ו' ערב שבת קדש פרשת ויקהל תקצ"ב.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי פעמים ושלוש ולא נודמן איש להשיבך. ועתה אין לי פנאי כלל כי הוא ערב שבת קדש ויש לי אורחים תודה לאל, אף עצם צעקתך דחקוני לקח לי מועד ופנאי עתה. ובאמת איני יודע מה לכתב לך, כי כבר כתבתי לך הרבה מאד, והרבה שמעת בעל פה, ומה אוסיף לכתב לך, הלא כבר הודעתך ושמתך פעמים אין מספר, שאי אפשר לעבר העולם הזה בלי יסורים ודאגות ונסיונות והתגרות הבעל דבר ומרירות הרבה רחמנא לצלן, כי אדם לעמל יולד וכו'. ואין לנו במה להחיות

עצמנו כי אם על ידי התורה הקדושה, כי אין שום טוב בעולם אלא התורה, וכמו שכתב דוד המלך עליו השלום (תהלים קי"ט, עו) "לולא תורתך שעשעני או אבדתני בעיני". וברוך השם אשר חלקך מיושבי בית המדרש בעזרת השם יתברך. ואם אינך לומד פראוי באמת פאשר נכסף נכספת, כבר דברנו הרבה שלעת עתה צריכין להחיות את עצמו בכל תבה ותבה שלומדים בהתורה הקדושה, ובכל נקדה ונקדה שחוטפין איזה טוב בכל יום, ולהיות מודה על העבר בשמחה רבה בכל יום, ולצעק על העתיד בקול גדול, עד ישקיף וירא ה' משמים. וגם הפסופין בעצמן טובים ויקרים מאד.

ובעינין רהיטת המחשבות פרעיונים רעים, כבר ידעת שאפלו אתה שהרגלת מאד במחשבות מן הצד, אף על פי כן המחשבה בידך תמיד, וכל עת שאתה מנתק מחשבתך מרע לטוב הוא יקר מאד בעיניו יתברך, והלא ראית אף על פי כן כמה וכמה פעמים התגברת על מחשבותיך בדרכי עצותיו הקדושות, על כן ראוי לך להתחיל בכל יום מחדש לתפס מחשבתך בידך. ואפלו אם יוצאת חס ושלוש למקום שיוצאת, תתפס אותה ברסן ואפסר להשיבה לדרך הישר, כי היא בידך בכל עת. והעקר שתרגיל עצמך לשמח נפשך בכל עז בכל מיני דרכים ועצות ששמעת, בפרט במלי דשמותא ובדיחותא. ובטח בה' ובכחו הגדול והנשגב, שאיך איך שיהיה, אחריתך יהיה טוב בודאי בודאי בלי ספק, כי הוא ז"ל גמר ויגמר בודאי, וכבר זכינו מה שזכינו לידע מהתגלות תורות ומעשיות כאלו שלא נשמעו מעולם, וזה יהיה נשאר לנו לנצח בחסדי ה'. ובעולם הבא תדע נפלאות ענג נעימת התורות האלו, ואז נבין למפרע עצם החסד שעשה עמנו הוא יתברך, שזכינו לידע בזה העולם כל זה; ויתר אי אפשר להרחיב בזה עתה. חזק ואמץ ושמח נפשך מאד, כי הכל יתהפך לטובה בעזרת השם יתברך, ומחמת כבוד שבת קדש אי אפשר להאריך יותר.

דברי אביד. נתן מפרסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה, ובפרט לידידי האברך המפלא מורנו הרב יעקב גרו יאיר.

לא יכלתי להתאפק מלכתב לך מעצם אהבתי אליכם, וגדל תשוקתי לראות בהצלחתכם הנצחית. היות גם בעת היותך פה שמעתי והבנתי שנתרפית מהתמדת הלמוד בעתים הללו, וגם עתה שמעתי עליך כאלה. נא בני חביבי, חמל

עליך, כי אם לא עכשו אימתי. וראה והבן כמה יסורים סבלת ושברת כמה מניעות
 כדאי להתקרב אל האמת, ועתה אחרי כל הדברים והאמת האלה ששמעת והבנת
 מפינו ומפי ספריו הקדושים, אין נאה לך ולנו להתרפות מדברי תורה חס ושלוש
 אשר הם חייך וארך ימך לנצח. חוסה עליך והתגבר מעתה בארי, ותתחיל מחדש
 להתגבר להתמיד בלמודך בכל יום, ואל תמשיך עליך מיד מרירות טרדת המזון.
 בטח בה', בפרט עתה שעדין אין נוגשין אותך פרנסה, זכר כי (שבת קנב.) 'ונקוּתא כלילא
 כורא' [ימי הנעורים כעמרת הורד] אם זוכין לעסק בהם בתורה ותפלה ומעשים
 טובים, כי הזמן רץ ופורח מאד מאד, ואינו עומד כלל אפלו רגע אחת, כי אין שום
 זמן כלל, והילדות והשחרות הכל, הכל הכלים הכל הכלים. זכר את בוראך בימי
 בחורתיך, וחדש פנשר נעוריך, ותלך בדרכי האמת ששמעת מאתנו ותעסק בתורה
 הרבה בכל יום, גם מזה אל תנח ירך להרבות בתחנות ובקשות ואמירת תהלים,
 ולפרש שיחתך לפניו ותברך בכל יום כבן לפני אביו. ותהיה הצנע לכת בכל מה
 דאפשר. ואם אף על פי כן יתודע להתנגדים אל תתבייש מפני המלעיגים, ויהיה
 מצחך חזק נגדם נגד עזותם הרע, ותקום הוי עז כנמר. כי צריכין עזות הרבה דקדשה
 לעמוד נגדם ונגד כל המונעים שיש מעצמו ומאחרים. אשריך אם תשמע לדברי אלה,
 אז תצליח ואז תשכיל לנצח.

דברי אהבו באמת לנצח.

נתן הנ"ל.

סט

ברוך השם, יום ב' צו תקצ"ב.

אהובי בני שיחיה.

מכתבך קבלתי בשעה זאת שאני מוכן מיד להתעמף במלית ותפלין ולהתפלל,
 וגם בשעה זו נודמן לי עובר ושב. והשם יתברך ישלח רפואה שלמה
 לבתך ולבנד שיחיו, ולמען השם להזהר מרפואות גשמיות, רק לסמוך על השם
 יתברך כי הן רופאי אליל כלם תהו וכו'. רופא חנם ירפא אותך מהרה בתוך שאר
 חולי ישראל אמן כן יהי רצון. ומחמת שהגיע זמן התפלה אי אפשר להרחיב הדבור

כלל. וה' יתברך יתן בלבך ובלב כל אנשי שלומנו שתשמע ותבין היטב כל מה שדברנו בשבת העבר וליך בזה, לידע ולהאמין תמיד שהשם יתברך שומע תפלתך תמיד, ושום דבור אינו נאבד, רק כל דבור ודבור עושה רשם גדול. ועל ידי זה יכמרו רחמיו יתברך, ויתהפך פניו אלינו וירחמנו ויושיענו בכל מה שאנו צריכים להושע.

דברי אביך המצפה לשמע כל טוב מאתך ומיוצאי חלצידך שיחיו ומכל ביתך, השם יתברך יברך אותך בשלום.

נתן מברסלב.

ויפרס באהבה בשלום ידידי המפלא מורנו הרב נחמן נכד אדוננו מורנו ורבנו ז"ל, השם יתברך ישפות שלום בביתו.

לכל אנשי שלומנו שלום רב באהבה רבה ורחימתן עזיזא, השם יתברך יחזק לכבכם בתורה ועבודה זו תפלה ומעשים טובים אמן.

נתן הנ"ל.

ע

ברוך השם, יום ד' שמיני תקצ"ב.

שלום לאהובי בני חביבי מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מכתבך קבלתי, והנה מוסר כתב זה בא ממרחק, והביא אגרת וידיעה ברורה מאחיו של רבי מרדכי גרו יאיר כאשר תראו בעיניכם. לכו חזו מפעלות ה'. וכבר מסרתי לו מכתבי בלי חתימה מטעם הכמוס, גם ספרים. השם יתברך יזכני שיפוצו מעינותיו חוצה להיטיב משובו לכל העולם. שכלם צריכין להנות מתורתו אשר כל העולמות בפרט זה העולם תלוי בו וכו'. והשם יתברך ירחם עלינו ועל כל ישראל, ויקים "תתן אמת ליעקב", שיתגלה האמת בעולם. כי לא דבר ריק הוא כל המעשה אשר נעשה תחת השמש עתה בדור הזה בענין ספריו הקדושים, ואי אפשר לשער ולבאר אפלו מה שבבני בזה, מפל שפן וכל שפן מה שנגעלם ממני גם כן, כי מאד עמק עמק העסק הזה, וכל ענין המחלקת הזה אשר לא היתה כמוהו מעולם, ואנחנו לא נדע מה נעשה כי עליך עינינו.

וּכְתַבְתִּי זאת, למען תבין מזה כמה אתם צריכים להתחזק ולהתעורר בכל יום מחדש, אחרי אשר זכינו לידע מעט מאמתת האמת וכו'. ברוך אלקינו אשר עזרנו עד כה להאיר עינינו באור האורות כזה. ואם לא הגדלת השמחה בפורים העבר כאשר כתבת, אף על פי כן תשמח נפשך מעתה בכל יום, בפרט בימים הללו ימי אדר וניסן שהם ישועת ישראל ועוסקים במצוות הרבה להכין על פסח הקדוש. חזק וחזק לעשות כל ההכנות לפסח בשמחה רבה ועצומה, אשר זכינו להכין עצמנו לאכל מצה בפסח לעשות רצונו יתברך. כי הוא חיינו וכו', ותזרו עצמך לשלח לי צרכי הטלית בדריוות, כי הזמן קצר עד הפסח.

דברי אביך המצפה לשמע כל טוב מאתכם ומעתיר בעדכם.

נתן מברסלב.

עא

ברוך השם, יום א' ראש חודש ניסן תקצ"ב פרשת מצרע.

אהובי בני.

מכתבך קבלתי עתה בעת תפלת שחרית, והיה לי לנחת גדול, כי היה לי צער קצת על שלא ראיתי מכתבך זה כמה ימים. וכל צרכי הטלית קבלתי על נכון, ותהלה לאל תקף תקנתי את הטלית והטלתי בו ציצית בעזרת השם יתברך, וחדשתי אותו בשבת פרשת פרה העבר, והיה לי לנחת גדול תהלה לאל. הטיבות אשר עשית, אשר זכית על ידי תשוקתך הטובה שיהיה לך חלק גדול בהטלית בעזרת השם, וזכות בנפי הטלית יגנו עליך כגשר יעיר קנו וכו' להצילך ממחשבות זרות יתרות, רק להרגיל עצמך בכל עת להסיח דעתך לגמרי ממחשבות שאינם נצרכים באותו השעה, ולא תתחיל לחשב בהם כלל, וזה עצה טובה מאד, ולהיות פשוט לגמרי, וגם יותר משכחה, ולעשות עצמו כאינו יודע מאלו הרעיונים כלל, ולעסוק כמה שעוסק בתורה או תפלה או משא ומתן וכיוצא. ואפלו מחשבות טובות אם אינם שכיחים בענין זה, צריכים לסלק גם כן כאלו אינו יודע עתה מהם כלל. כגון בשעת התפלה אין צריכין לחשב שום דבר, ובאמת אז דיקא מתגברים כל מיני בלבולים וערוב הדעת ביותר, אך צריכים להתגבר אז הרבה מאד בעצה הזאת

לכלי להתחיל לחשב שום מחשבות חוץ כלל, ואף על פי שמחמת ההרגל בכל פעם יוצאת המחשבה לחוץ, צריכים לתפסה בכל פעם באפסר ולהכניסה לפנים לחשב מה שהוא מדבר אז, ואפלו אם יהיה בן מאה פעמים בתפלה אחת.

ובענין כל מה שפכתת לי, כבר שמעתי ממך דברים כאלה פעמים הרבה, וכבר ידעת שאין לך במה להחיות עצמך כי אם בענינים שאתה כותב במכתבך. וכן עובר על כל אדם אף על פי שאין הכל שוין לא ראי זה כראי זה, אבל אף על פי כן על כל אחד עובר מה שעובר בלי שעור. ובדאי אין שום חיות ואין שום מנוח מהם כי אם להשם יתברך ולהתורה, ובפרט על דרך הקדוש והחדש והנפלא והנורא, שהוא ענין השיחה בינו לבין קונו שאין למעלה מזה. טוב להודות לה' על מעט דמעט שפבר זכות לקבל ממנו ולקיים מעט בענין זה. מי יתן והיה לכבד זה ליראה את ה' כל הימים, בתוספת קדושה ומהרה ובדברי תפלות ושיחות יותר ויותר, וגם להזהר מאד מאד לחזק את עצמו בכל יום בשמחה וחדוה על כל נקדה ונקדה טובה שזכינו וכו'.

והנה בעתים הללו אני עוסק בענין פונת אלול, שהם תקוני הברית (לקושי תנינא פו פה), שהוא סודות עצומים שגלה שם בענין ואם לא תאכה האשה וכו', ובענין הפרות ובענין האבדות שמהפשוין המלאכים שתוקעין תקיעה, תרועה תקיעה וכו' וכו', אשרי האזנים ששמעו מזה, כי לא נשמע פזאת מעולם וכו'. והעקר היוצא משם שצריך כל אדם לבקש ולחפש הרבה הרבה מאד מאד אחר אבדותיו, ועקר הבקשה והחפוש הוא על ידי דרכי תורה שגלה על פסוק קרא את יהושע בסימן ו' במבאר שם במקומו, כי התורה הנ"ל הוא סוד פונת אלול וכו'. ועקר הפונות הם בחינת (תהלים קל"ח) "אם אפס שמים שם אתה ואציעה שאול הנד", שהוא בחינת פקי ברצוא בקי בשוב, בקי בעיל בקי בנפיק. כי מי שזוכה לקים "אם אפס וכו' ואציעה שאול הנד", הוא ממשיך על עצמו בחינת סוד פונת אלול, ויכול לחפש ולבקש אחר אבדותיו. כי צריכין לחפש ולבקש הרבה, ובדאי בתוך אותו הזמן עובר על האדם מה שעובר. בפרט שאבדתו על פי רב הם במקום מדבר שממה במקום תהו ובהו, שמחמת זה האדם תועה בשה אובד, ועל זה נאמר (תהלים ק"ד) "תעו במדבר בשימון דרך" וכו' וכל המזמור. ועתה הבן בעצמך כמה וכמה צריכים לחזק את עצמו כשצריכין לעבר במקומות כאלו לבקש אחר אבדות שנאבדו מכמה שנים, וגם צריכין לבקש ולמצא אבדות מגלגולים הקודמים שעברה נשמתו בהם, וקשה להמלט שבתוך החפוש לא

יאבד עוד יותר. וכמרמז שם שאפלו הצדיקים החופרים אחר האבדות לפעמים הם עצמם אובדים עוד, עין שם, מכל שבן שאר אנשים. ועל ידי זה מתארך הגלות כל כך בכלליות, וכן גלות הנפש בפרטיות של כל אחד ואחד מתארך כל כך הכל מחמת זה, המקום ירחם.

על-בן כל מי שרוצה לחוס על נפשו, כמה וכמה התחזקות הוא צריך לבלי ליאש עצמו מן הבקשה והחפוש לעולם, יהיה איד שיהיה, אפלו אם נדמה לו שאובד חס ושלום בכל פעם יותר, אף על פי כן הוא יעשה את שלו ויחפש יותר. ואף על פי שאינו מוצא כלל, צריך להאמין שבודאי מוצא הרבה על ידי הבקשה והחפוש לבד, כי היגיעה אינו נאבדת כלל כי 'לית רעותא טבא דאתאבד' [אין שום רצון טוב נאבד].

וזהו 'יגעתי ולא מצאתי אל תאמין, יגעתי ומצאתי תאמין' (מגילה י:). וקשה מה הוא לשון 'תאמין', הלא יכולין לראות אם מצא אם לאו. אך באמת יכול להיות שיגע הרבה ונדמה לו שעדיין לא מצא כלל, ומחמת זה הוא אומר 'יגעתי ולא מצאתי', אף על פי כן אל תאמין לו, רק יגעתי ומצאתי תאמין, אף על פי שאין בידו מאומה מה שמצא, אף על פי כן תאמין באמונה שלמה שבודאי מצא הרבה. כי יש הרבה שאין מראין לו מה שמצא עד הסוף, וגם אפלו אם לא מצא כלל עדיין, אף על פי כן מצא הרבה על ידי החפוש והיגיעה לבד, כי היגיעה והחפוש לבד אינו נאבד בשום אופן. ועל כן 'יגעתי ומצאתי תאמין', תאמין דיקא בנ"ל והבן היטב, כי לא דבר ריק הוא.

ועל פי דרך זה שאנו קוראין את כל היגיעות והעבודות בתורה ותפלה, בפרט בשוחות לפניו יתברך הכל אנו קוראין עתה בשם בקשה וחפוש. וכן על פי רב מבקשין ומחפשין על ידי רצון ותשוקה ונגעגועים וכו', על ידי זה אתם יכולים להתחזק הרבה בכל עת איד שהוא, כי אתם מחיבים אף על פי כן לבקש ולחפש יותר, כמו המחפש אחר אבדות בגשמיות שבודאי אינו מוצא בפעם אחד. בפרט אבדות כאלו, שצריכין לבלות כל ימיו לבקשם ולחפשם, בפרט שאנו מאמינים באמת שאין היגיעה לריק חס ושלום, כי מה שמרויחין על ידי היגיעה והחפוש לבד, אפלו כל זמן שאין מוצאין, הוא גם כן רוח בלי שעור, יותר מכל הון דעלמא עין לא ראתה וכו'. מכל שבן שאנו בטוחים שבודאי נזכה למצא הכל, סוף כל סוף אם נזכה להתחזק ולבקש ולחפש תמיד וכו"ל. ובענין הנ"ל כלולים כל הכוונות של פסח ופרשת החדש, (עין לקושי הלכות ברכת הפרות ה).

ועתה שוש תשיש בה' שזכינו לשמע דברים נוראים כאלה, ויתר מזה אי אפשר להאריך, כמה אנו צריכים לשמח בשזכינו שמחיינ אותנו בשבעה משיבי טעם כאלה. וששון ושמחה תשיג, עד שתחטוף גם היגון ואנחה לתוך השמחה בעל כרחם, כי בכל מה שיוכלו להחליש דעתך באיזה עצבות, חס ושלום, תאמר: אדרבה, זהו שמחתי, שאיש כמוני אף על פי כן אני יודע מנפלאות כאלה מנעימות בימינו נצח כאלה, ואם אני גרוע עוד יותר ויותר, אדרבא ראוי לי לשמח עוד יותר ויותר, שאף על פי כן זכנו השם יתברך להשען על צדיק קדוש כזה, אשר גלה נוראות כאלה. והלא אי אפשר להכחיש שאף על פי כן אני יודע המעשה של רבי אליעזר ורבי יהושע, וגם אני יודע התורה של הגגון מע"ב [שבעים ושנים] נימין, וגם המעשה של השבעה בעטליר'ש וכו' וכו'. מה נדבר מה נשיב לה' כל תגמולוהי עלינו, ומחמת הטרדא גם אני צריך לגסע על החתנה אם ירצה השם בשבוע הזאת אי אפשר להאריך יותר. ויערב לכם שמחת החג הקדוש ותזכו להזהר ממשוהו חמין בגשמיות ורוחניות, ולהרגיש שמחת ודבקות ההלל הקדוש של פסח, ונשגבות געימת קדשת הסדר של פסח נגילה ונשמחה בישועתו.

נתן מברסלב.

עב

ברוך השם, יום ה' מצרע תקצ"ב.

אהובי בני חביבי.

בשעה זאת באתי מנעמרוכ משמחת הנשואין תהלה לאל, וברוך השם הכל על נכון מעם ה'. וימין ה' רוממה לעולם כאשר אספר לך אם ירצה השם בבואך לפה, אם ירצה השם, ואין בעת פנאי להאריך כלל. אך מחמת שנסעתי לפה עם מוסר כתב זה בעל העגלה מקהלתכם, אמרתי לא אמונע לדרש בשלומך הטוב. כי ידעתי עצם תשוקתך לראות מכתבי תמיד. ושוש תשיש ותגל בשמחת החג הקדוש הבא עלינו לטובה, ותראה לורז עצמך לשלח היין וכו' בזריוות על ידי מקדם, ותכתב לי תשובה ברורה על כל מה שכתבתי לך, ואם אפשר שתשתדל שייגיע לי אגרת מרבי נחמן נכד אדונינו מורנו ורבנו ז"ל מה טוב. יתר מזה חיים ושלוש וששון

ושמחה, כי בקרוב נזכה לאכל מזונא דנשמתא מזון שהמלאכים נזונין ממנו. והשם יתברך יהיה בעזרנו לבער החמץ כראוי, ולזכות לצאת מחמץ למצה מקנות לחיים מעצבות לשמחה וכו'.

נתן מברסלב.

עג

בעזרת השם יתברך, יום ה' אחרי תקצ"ב.

שלום לאהובי בני חביבי מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מכתבך קבלתי עם היין גפן, 'ישלם ה' פעלך ותהי משפרתך שלמה מאת ה', ותזכה לשמח בשמחת החג, ולהזהר ממישהו חמץ בגשמיות ורוחניות. ומחמת הטרדא אי אפשר להאריך יותר, ועוד חזון להרחיב הדבור אם ירצה השם. ושלום וחיים ושמחה, ותזכר הדברים שכתבתי כבר ויערב לך לעד.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה, ושלום להאברך מורנו הרב יעקב, מכתבו קבלתי. אף על פי שפכת מרירות לבו, עם כל זה נהניתי ממכתבו, אשר תהלה לאל כבר נכנס בלבו כמה דבורים מספרי אדוננו מורנו ורבנו ז"ל, אשר בשביל זה לבר כדאי לסבל שבירת מניעות אלפים משהיה.

קנייתי לה' שסוף כל סוף יפעלו דבריו הקדושים אצלכם, מה שהם צריכים לפעל, רק חזקו ואמצו מאד בכל יום מחדש ואל יבהלו אתכם רעיוניכם וכו', כי "ברב חלומות והבלים ודברים הרבה כי את האלקים ירא" (קהלת ה', ט), עין בפרוש רש"י שם, דהינו שכל המחשבות רעות ורעיונים רעים המבהילים את האדם, על בלם צריכים לזכר בו יתברך ולהתירא ממנו יתברך, כי סוף כל סוף מה יהיה ממנו. ובדאי כל מה שיחמף מזה העולם איזה טוב, יהיה לו לשלל גדול בסוף כי יבוא עתו. בפרט שתהלה לאל יש לנו כתפים רחבים על מו' לסמך. יש ויש בעזרת השם יתברך, רק לאחז עצמו בשתי ידים ובכל כחו בנקדת האמת, ודי בזה כעת.

וששון ושמחה ישנו, ולהפך כל היגון ואנחה לשמחה, אשר זכינו בדורות האלה להתגלות נוראות פאלה, שהצדיק האמת יכול לכפר עוונות על ידי שתית יין, כמו שכתוב (במדבר יד, ט) ויאמר ה' סלחתי כדברך וכו' (לקוטי מוהר"ן קע"ז); ובדאי מצות שתית יין של ארבע בוסות בפסח נוגע לענין זה. ומלא פי תהלת ה', אשר זכיתי לשמע זאת ולהדפיסו, עד שחזר האור אצלי לחזור ולקבל מתלמידי, שיזכירוני נפלאות ה' בכל פעם אשר שמעה אזני ותבן לה, כי לא דבר ריק הוא כל דבור ודבור שזכינו לשמע ממנו ו"ל הנאמרים בספריו הקדושים. אשרי השם לבו עליהם, שימו לבכם היטב לדבריו הקדושים הנפלאים והנוראים אשר לא נשמע בזאת וכו'.

דברי אוהבכם באמת לנצח.

נתן מברסלב.

עד

בעזרת השם יתברך, יום ו' ערב שביעי של פסח תקצ"ב.

אהובי בני חביבי.

אהבתך אלצני לכתב עתה בחל המועד בערב שבת ושביעי של פסח, וגם אין לי פנאי כלל מחמת כבוד אורחים ושאר ענינים, ובקשתי ממך בני חביבי שתשמח בשמחת החג הקדוש אשר זכינו שהשם יתברך עשה לנו נסים פאלה שהוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים הפל בשבילנו, כדי שגם אנחנו בדור הזה שהוא אני ואתה וכל האנשים שבטולמטשין ופה ברסלב ושככל ערי ישראל במושבותם, שכלנו אלה אנחנו פה היום חיים, כלנו הם בני הדור הזה, ועלינו נפל חובת היום הזה לשמח בשמחת קריעת ים סוף, אשר אז נתגלה אלהותו ואדנותו וממשלתו של האין סוף בעל הרצון יתברך בהתגלות נפלא ונורא אשר לא היה כמוהו, עד אשר ראתה שפחה על הים וכו' ועוללים ויונקים אמרו זה אלי ואנוהו.

שימח בני בשמחה זאת, אשר זכית להאמין בזה על כל פנים ולהיות בכלל ישראל עם הנבחר אשר בשבילנו עשה את כל הנסים האלה. ובאם לא היה מסתכל על המוב שפנו לא היה עושה לנו נסים פאלה.

כָּלֵל הַדְּבָר חֲזֹק וְאִמּוּץ לְהִיּוֹת אִדָּךְ שְׂמִיחַ תָּמִיד בְּכָל יוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמ"ב, ב) "יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׁיו", וְכָתִיב (שֵׁם ד', ז) "יִגַּל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל", וּבִפְרָט בְּיוֹם טוֹב קִדְּשׁ יוֹם קְרִיעַת יַם סוּף. כִּי תִהְיֶה לְאֵל יֵשׁ לָנוּ בְּמַה לְשִׂמְחָה בְּפִשְׁיֻמוֹת "אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל עַם וְרוֹמְמָנוּ מִכָּל לְשׁוֹן" וְכוּ'. וּבִפְרָט שְׂזָכִינוּ בְּדוֹר הַזֶּה שְׂאִין אָנוּ מִתְּנַגְּדִים עַל בְּעַל הַשְּׂמִיחָה הָאֲמִתִּי, שֶׁהוּא מְקוֹר הַשְּׂמִיחָה מְקוֹר הַקִּדְּשָׁה מְקוֹר הָאֲמוּנָה מְקוֹר הַחַיִּים הָאֲמִתִּיִּים וְהַנְּצַחִיִּים מְקוֹר הַחֲכָמָה, אֲשֶׁרֵינוּ שְׂזָכִינוּ לָזֶה. עָלֵינוּ לְשַׁבַּח לְאֶדְרוֹן הַכֵּל עַל כָּל הַטּוֹב הַנִּפְלָא אֲשֶׁר הִפְלִיא לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ, אֲשֶׁר לֹא יֵאֱמָן כִּי יִסְפֵּר שְׂאֲנַחְנוּ בְּשִׁפְלוּת כְּזֶה נִזְכָּה לְשִׂמְעַ וְלִהְבִּין דְּבָרִים נוֹרְאִים כְּאֵלֶּה וְכוּ' וְכוּ'. וּבְנוֹ תַתְּקִיִּים הַמְּקַרָּא (שֵׁם קל"ז) שְׂבִשְׂפָלְנוּ זָכַר לָנוּ כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ, עַל כֵּן אָנוּ מִחֲזִיבִים לְשִׂמְחָה וְלִרְקֹד בְּכָל יוֹם וְיוֹם בְּכָל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֵינוּ, וּמִכָּל שֶׁפֶן וְכָל שֶׁפֶן בְּיוֹם טוֹב קִדְּשׁ.

וְאֵל יְהִיָּה לָךְ צַעַר כָּלֵל מַה שְׂאִין אַתָּה זוֹכֵה לְהִיּוֹת אֲצִלְנוּ בְּכָל פְּעַם כְּרִצּוֹנָךְ הַטּוֹב, כִּי גַם זֶה לְטוֹבָה, כִּי יָקָר מְאֹד אֲלָפִים פְּעָמִים כְּשֶׁאַתָּה אֲצִלְנוּ פְּעַם אַחַת בְּרַבֵּעַ שָׁנָה בְּשִׁבְרִית מְנִיעוֹת כְּאֵלֶּה, מֵאֲשֶׁר הָיִיתָ אֲצִלִּי בְּכָל שְׁבוּעַ בְּלִי מְנִיעוֹת. כְּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר אַתָּה זוֹכֵה עַל כָּל פְּנִים לְהִיּוֹת עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, וְגַם בְּתוֹךְ הַשָּׁנָה אָנוּ רוֹאִים פְּנִים בְּפָנִים כְּמַה פְּעָמִים. שְׂמַח בְּנֵי וְאֵל תִּתְעַצֵּב, וְשִׂמְחָה נִפְשָׁךְ בְּכָל נִקְדָּה וּנְקָדָה טוֹבָה, וּבִיּוֹתֵר בְּמִלֵּי דִשְׁמוּתָא כִּידוּעַ לָךְ.

וְיִתֵּר אִי אֲפֹשֶׁר לְהֵאָרִיךְ, וּמִכְּמַחְנֵי בְּךָ שִׁתְּקִים דְּבָרֵי אֱלֹהִים. וּמִי שֶׁהַשְּׂמִיחָה בְּמַעוֹנוּ, יִשְׁלַח עָלֵינוּ שְׂמִיחָה שְׂנוֹכָה לְשִׂמְחָה בְּרָגֵל הַקְּדוּשׁ וְהַנּוֹרָא הַזֶּה הֵבֵא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, בְּפָרְט שֶׁהוּא שַׁבַּת קִדְּשׁ וְיוֹם טוֹב קִדְּשׁ בְּיַחַד, נְגִילָה וְנִשְׂמִיחָה בִּישׁוּעַתוֹ אָמֵן.
נִתֵּן מִבְּרִסְלָב.

עַה

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם א' בְּהַר תַּקְצ"ב.

אֶהוּבֵי בְּנֵי מוֹרְנוּ הַרְבֵּי יִצְחָק גְּרוֹ יֵאִיר.

דַּע כִּי בְּשַׁבַּת קִדְּשׁ בְּבִקְרָ קָדָם מַעֲדַת שְׁחִרִית הַזְּמִין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְשִׂמְעַתִּי מֵאִישׁ מִמַּאֲהֵלִיב שֶׁהָיָה רַעַשׁ גָּדוֹל בְּטוֹלְמִשׁוֹן בְּעַסְק הַמַּחְלָקָת שְׁעָלֵיכֶם, שְׂרַפְי

ח"ש הָּבָה אֵיזָה אֲנָשִׁים וְעֵתָה רוֹצִים לְקַנְסוֹ, וְשִׂאתָה וּרְבֵי נַחֲמָן מֵהַיִּסּוּן הַכְּרַחֲתָם לְנִסְעֵ לְבָרְסֶלֶב. וּמֵאֲלִיד תָּבִין גְּדֹל הַנַּחַת שֶׁהִיָּה לִי מִזֶּה, וְאִף עַל פִּי כֵן הַתְּחַזְקָתִי בְּעֹזְרָתוֹ יִתְבָּרֵךְ שְׁלֵא לְבַלְבַּל שְׂמַחַת שְׁבַת קִדְשׁ חַס וְשְׁלוֹם. וְהַיּוֹם בְּבִקְרַ פְּרִשְׁתִּי שִׂיחַתִּי עַל הַצִּיּוֹן הַקְּדוֹשׁ, וְסִפְרָתִי לְפָנָיו וְזִכְרוֹנוֹ לְבִרְכָּה כֹּל זֶה לְמַעַן יַחוּס ה' עַל עֲוִיּוֹתָנוּ וּבְזִיווֹנָנוּ, הָאֱלֹקִים יִבְקֹשׁ אֶת נִרְדָּפִים כְּמוֹנוּ. וְהִנֵּה יִדְעָתִי כִּי מֵהִסְתָּם כָּבֵר הַנַּחֲתָ אֲנֵרַת עַל הַפְּאֶסֶט בְּיוֹם ו', וְאֲנִי מִצְפָּה בְּכָל עֵת לְרֵאוֹתוֹ לִידַע מַה נַּעֲשֶׂה שָׁם.

וְלַעֲת עֵתָה אֶהוּבֵי בְנֵי, חֲזוֹק וְאַמִּין אֵל תִּירָא וְאֵל תַּחַת כִּי ה' אֲתָנוּ, וּרְבִים אֲשֶׁר אֲתָנוּ מֵאֲשֶׁר אַתֶּם, עִמָּם זְרוּעַ בְּשֶׁר וְעִמָּנוּ ה' אֱלֹקֵינוּ, אֵל יַעֲזֹבֵנוּ וְאֵל יִשְׁעֵנוּ. וְנִפְלְאָתִי עֲלִיד בְּנֵי אִם אֲמַת שֶׁהַכְּרַחֲתָ לְנִסְעֵ לְבָרְסֶלֶב, הִיָּה לְךָ לְנִסְעֵ לְפָה לְאוּמָאן, לְקָיִים (שְׁמוֹת י"ז, י) "וּפְרַעְיָה הַקְּרִיב" שֶׁהַקְּרִיב אֶת יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים (שְׁמוֹת רַבָּה כ"א, ד), כִּי כֹל מַה שְׂרוּדְפִין אֶת הָאָדָם הוּא בּוֹרַח בְּיֹתֵר לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ, כְּמִבְאֵר בְּדִבְרֵי ז"ל (לְקוֹטִי תַנְיָא י"ג). אִךְ אִף עַל פִּי שְׁלֵא עֲלֵתָה בִּידֶךָ עֲצָה זֹאת, עַל כֹּל פְּנִים תִּקְיִים לְבִרַח שָׁם לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ, כִּי אֵין לָכֶם לְמִי לְבִרַח כִּי אִם אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ לְבַד, אֲשֶׁר הוּא נִמְצָא בְּכָל עֵת. וְאִם נִדְמָה לְךָ שִׂאתָה רְחוֹק מִמָּנוּ מְאֹד, אִף עַל פִּי כֵן בְּאֲמַת הוּא קְרוֹב אֲלִיד תָּמִיד, בְּכִפְרַט עֵתָה שִׂאתֶם נִרְדָּפִים כֹּל כָּךְ.

הַחֻזְמִל עַל דֵּל יַחֲמַל עַל דְּלוֹתָנוּ וְיִרְאֶה בְּעֵינָנוּ, וְלֵה' הִישׁוּעָה כִּי יְבוֹשׁוּ הַמָּה וְאֵל נְבוֹשׁ אֲנַחְנוּ. וְיִקְיִם בַּחֲדָשׁ הַזֶּה (תְּהִלִּים ו', י"א): "א' וְיָבִי וְיָשׁוּבוּ וְיָשׁוּבוּ רָ' גַע". וּבִזְכוּת מִצְוֹת סְפִירַת הָעֵמֶר נִזְכָּה לְהַכְנִיעַ אוֹתָם שֶׁהֵם גְּרוּעִים מִמוֹסְרִים כִּי הֵם עוֹמְדִים עַל הַנְּפִשׁוֹת. וּבְעַל מִלְחָמוֹת יִשְׁפִּיל וְיִפִּיל אוֹתָם מִ' אֲנָרָא ר' מָא ל' בִּירָא ע' מִיִּקְתָּא, יִשׁוּבוּ הַמָּה אֲלֵיכֶם וְאַתֶּם לֹא תִשׁוּבוּ אֲלֵיהֶם. חֲזוֹקוּ וְאַמְצוּ כִּי ה' עִמָּכֶם וְלֹא יַעֲזֹב אֶתְכֶם וְהַכֵּל לְטוֹבַתְכֶם. וְהִזְהָרוּ שֶׁתְּהִיוּ בְּלָכֶם עִמָּנוּ יַחַד בְּחַג הַשְּׁבוּעוֹת הַקְּדוֹשׁ הַבָּא עֲלֵינוּ לְטוֹבָה, נְגִילָה וְנִשְׂמָחָה בִּישׁוּעָתוֹ.

דְּבָרֵי הַמִּצְפָּה לִישׁוּעָה.

נִתְּן מִבְּרֶסֶלֶב.

עו

בְּעֹזֶרֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֹר לְיוֹם ה' בְּחֻקְתֵי תַקְצ"ב אֹמְאֹן.

אֶהוּבֵי בְנֵי.

מִכְתָּבָךְ קִבַּלְתִּי עַל יְדֵי הַפֹּאֲשֵׁט רֵאשׁוֹן בְּיוֹם ג' בַּהַר, וּמֵאֲלִיךָ תְּכִינָה גְדֹל הַצַּעַר שֶׁהָיָה לִי. אִךְ מֵאֵת ה' הֵיטָה שְׂגוּדָע לִי קֶצֶת מֵעֲנִין זֶה בְּשִׁבְתְּ הָעֶבֶר כַּאֲשֶׁר כָּבַר הוֹדְעֶתֶיךָ בְּמִכְתָּבִי, וּבִדְבָרֵי מִזֶּה הַרְבֵּה עַל צִיּוֹן הַקְּדוּשָׁה, וּבְרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר בְּחֻמְלָתוֹ הִגִּיעַנִי מִכְתָּב הַשְּׁנֵי בְּשָׁבוֹעַ זֹאת מֵאֲתָךְ, אֲשֶׁר שָׁם נֶאֱמָרוּ קֶצֶת הַרְחִיבוּת אֲשֶׁר בְּצַר הַרְחִיב לָנוּ, בְּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עַד כֹּה עֲזָרְנוּ. אֲכַל עֲדִין צְרִיכִין לִישׁוּעָה הַרְבֵּה, שְׂיָחוּס הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כְּבוֹדוֹ וּכְבוֹד הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְיָחוּס עַל גְּדֻפֵּים כְּמוֹנֵי וַיְצִילֵנו מִיַּד אֹיְבֵינוּ וְרוֹדְפֵינוּ חַנּוּם. וְכָל הַקָּמִים עָלֵינוּ לְרַעַה מֵהֵרָה יִפֹּר עֲצָתָם וְיִקְלַקֵּל מַחְשַׁבְתָּם, וְיִקָּים בַּחֲדָשׁ הַזֶּה א' וְיִבִּי ו' שְׁבוּ ו' בְּשׁוֹ ר' גַּע, אָמֵן.

עֵתָה בָּאתִי לְבַשְׂרֶךָ חֲסָדֵי ה' וּנְפִלְאוֹתָיו הַעֲצוּמִים, שֶׁתְּהִלָּה לְאֵל קִנִּיתִי בְּסֶדֶךָ חֲמוּשִׁים רוֹפֵל חֲדָשׁ עֲצִים עַל קוֹרוֹת נְפִלְאִים וּמִבְּחָרִים, וּכְבָר הַתְּחִילוֹ לְסַתֵּת אוֹתָם. וְגַם קִנִּיתִי עֲצִים לְעִמּוּדִים שְׁקוֹרִין סְלוֹפִים, וּבְחֲסָדֵי ה' בְּקִרְוֹב יִגְבִּיהוּ הַבְּנִין בְּעֹזֶרֶת ה', וְאֵנִי מוֹכֵן עֵתָה לְנִסֵּעַ בְּבִקָר אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם לְבִיתִי, וּבְשִׁבְתְּ קִדְשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְמוֹכָה אֲשֻׁבוֹת בְּקַהֲלָה קְדוּשָׁה טַעֲפִלִּיק, וּבְשָׁבוֹעַ הַבָּא עָלֵינוּ לְמוֹכָה אָבוֹא לְבִיתִי בְּעֹזֶרֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וּמַעֲצָם מְרַדְתִּי אִי אֶפְשֶׁר עֵתָה לְהֵאָרִיךְ כָּלֵל, וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם כַּאֲשֶׁר תִּהְיֶה אֲצִלִּי בְּחַג הַשָּׁבוֹעוֹת הַבָּא עָלֵינוּ לְמוֹכָה, נִסְפֵר נְפִלְאוֹתָיו יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר גָּמַל עָלֵינוּ עַד הַנֵּה, בְּפִרְטָה בְּעֲנִין הַבְּנִין הַקְּדוּשָׁה הַזֶּה. וְגוֹדָה עַל הָעֶבֶר וּנְבַקֵּשׁ לְהַבָּא, כֵּן יִהְיֶה ה' עִמָּנוּ לְגִמְרוֹ מֵהֵרָה.

דְּבָרֵי אֲבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה.

נִתֵּן מִבְּרֶסֶלֶב.

וְשָׁלוֹם לְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאֶהְבָּה רַבָּה, וּבְפִרְטָה לִידֵי מוֹרְנוּ הַרְבֵּה שֶׁמִּשׁוֹן גֵּרוֹ וְאִיר. חֲזוֹן וַיֵּאֱמַן לְבַבְכֶם כָּל הַמִּיחֲלִים לָהּ! אֵל תִּירָאוּ וְאֵל תַּחֲתוּ כִּי ה' עִמָּנוּ אֵל יַעֲזֹבֵנוּ וְאֵל יִמְשָׁנוּ. יְבוּשׁוּ וְיִחַפְרוּ יַחַד כָּל שׁוֹנְאֵינוּ יְבוּשׁוּ הָמָּה וְלֹא גְבוּשׁ אֲנַחְנוּ. בְּרוּךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵין לָנוּ לְהַתְּבִישׁ מִפְּנֵיהֶם כָּלֵל בְּעֲנִין הַמִּחְלָקָה הַזֶּה, כִּי לֹא עָלֵינוּ תְּלוּנָתָם כִּי אִם עַל ה' וְעַל תּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה וְעַל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת צַדִּיק יְסוּד עוֹלָם אֲשֶׁר כָּל בֵּית

ישראל נשען עליו. יאחזו הם דרכם להרבות בשתייה ובשכרות ולהרבות ימיהם בחגים, ואנחנו בשם אלהינו נזכיר להרבות בתורה ותפלה ואמירת תהלים והתבודדות, ולשמח בה/ ובתורתו ובהצדיק האמת. ונראה דבר מי יקום, אשרינו מה טוב חלקנו שהם רודפים אותנו בשביל שאנו נקראים על שמו הקדוש, חבלים נפלו לי בנעימים אף נחלת שפחה עלינו.

עז

בעזרת השם יתברך, יום ו' ערב שבת קדש אחר חצות במדבר תקצ"ב.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי פעמים ואין זמן להשיבו עתה סמוך לשבת קדש, בפרט כי בקרוב תהיה פה בעזרת השם יתברך. והשם יתברך ישמח נפשיכם מהרה, ויראו שונאינו ויבושו. וקויתי לה/ שיהיה מפלה גדולה מהרה לכל שונאיכם ורודפיכם, כי לא יחריש השם יתברך על בזיונות ורדיפות כאלה שרדפו אתכם חנם, בפרט כי שאלו יד בספריו הקדושים בבזיונות כאלה. ואם דרכי טובו של אדוננו מורנו ורבנו הנזיר והנשגב זכר צדיק וקדוש לברכה הם עד אין סוף, ואריכות אפו בלי שעור, ומחמת זה על פי רב אין רואין נקמה תקף ברודפיו וכו', אף על פי כן במקום שיש חלול השם ובזיון כזה הנוגע עד הנפש, אין דרכו להחריש. ומבטחני בחסדו יתברך שיקים מהרה (תהלים יב, ו) "משד עניים מאנקת אכיונים עתה אקום יאמר ה'" וכו', יבושו ויחפרו יחד כל שונאינו ופלו ולא יקומו. וזכות אבותם יעמד להם שיהיה להם מפלה גדולה מיד, כי אם לאו חס ושלום יהיו נאכדין ונעקרוין לגמרי משני העולמות, כי לא דבר ריק הוא מה שעשאו, שנתו בשמים פיהם וכו', ה' יריב ריבו, ה' ילחם לכם ואתם תחרישון; ואם ירצה השם בחג השבועות הקדוש הפא עלינו לטובה, ישפיע השם יתברך עצות נכונות איד להתנהג כזה, שמחו בה' אשר עזרנו להיות בחלקו הקדוש, אשרינו מה טוב חלקנו וכו'.

דברי אביך המצפה לישועה מהרה בכל הבחינות ובכל הדברים בגשמיות וברוחניות, ושלום רב לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

נתן מפרסלב.

עה

ברוך השם, יום א' נשא תקצ"ב.

אהובי בני שיהיה, היום שלחתי לך מכתבי על ידי איש אחד מטולטשין. נא להודיעני אם קבלת מכתבי, השם יתברך ירחיב לי ולכלנו שלא ובלבל אותנו חס ושלום הפרנסה מעבודתו יתברך, וחוק ואמץ בני חביבי ובטח בה' שיתהפך הכל לטובה בעזרת השם.

דברי אביך הודיש שלומך תמיד באהבה.

נתן מברסלב.

נא להשתדל להשיבני מיד, ואם אפשר שתשלח מיד איזה סך מביסך על סמך שתקבל מרבי שמשון, אם ירצה השם מה טוב. כי מאליך תבין שאני צריך להכין על שבועות הבא עלינו לטובה, ואני צריך לחשב מה שצריכין על שבועות הקדוש בשביל קבוץ קדוש כזה הבאים לשמע דבר ה'. ובדאי ראוי שלא יהיה לי שום טרדא מהקנה גשמיות. ולה' הישועה שיהיה הכל על נכון מאתו יתברך.

עט

ברוך השם, יום ו' ערב שבת קדש בהעלתך תקצ"ב.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי על ידי מוסר כתב זה ועל ידי רבי אליהו, גם חצי רובל חדש על פדיון, והומה עלי לבי על צערך, אך אתה מרעיש על הדבר יותר מדאי, כי כבר הקדמתי להודיעך שעל האדם עוברין בהכרח תהומות הרבה וכו'. בודאי מה ששלחת להתפלל ולעשות פדיון, הטיבות אשר עשית, כי אין לנו במה להמלט כי אם בתפלה וצדקה וכו', אך במכתבך אתה מרעיש על הדבר יותר מדאי. האמת ידעתי מכאובי לבך, אף על פי כן ההכרח להחיות את עצמך בכל עת, ולהסיח דעתך מצערך ולבלי להיות פרוץ אחר הצער כל כך חס ושלום. והעקר לבל תחשב ותדאג כלל מיום לחברו, ואל יהיה בלבך כי אם צער אותו היום בלבד, וזה בקל יכולין לסבל.

גם יכולין להסיח דעתו לגמרי מצער אותו היום, וכן ביום שלאחריו לא תחשב רק אותו היום, ובתוך כך ירחם השם יתברך ויושיע לך מהרה, "כי לא לעולם יריב וכו'".

והנה גם דעתי אינה צלולה עתה מרב מרדותי, בפרט בענין הבנין הקדוש באומאן שמונח על ראשי וקשה לי להסיח דעתי מזה, על כן אי אפשר עתה להאריך כלל. ותראה למען השם לשלח לי בשבוע הבא עלינו לטובה הסוד שהבטחת על הבנין.

וחזק ואמץ בני חביבי ותפרש שיחתך לפני השם יתברך בכל יום, ולא תחשב מיום לחברו כלל. ותחיה את עצמך בכל הדבורים והשיחות הקדושות ששמעת ממני בחג הקדוש העבר וכל מה ששמעת מקדם, כי יש בהם כמה להחיות את עצמך בכל עת בעזרת השם יתברך. והשם יתברך ישלח מהרה רפואה שלמה מן השמים לזוגתך, ויצליח אתכם בפרנסתכם, ויהיה שלום ושלחה בביתכם, ותזכה להיות איש כשר באמת פרצונו הטוב אמן.

דברי אביך המצפה לישועתך.

נתן מברסלב.

פ

ברוך השם, יום ה' שלח לך תקצ"ב.

אהובי בני חביבי הותיק מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מכתבך קבלתי ביום ראשון והיה לי לנחת גדול בשמעי שתהלה לאל החל ה' להראות חסדו, בן יגמר ה' בעדכם שיהיה לה רפואה שלמה מהרה, אמן. ודע בני שבדעתי לנסע אם ירצה השם ביום שני לאומאן בדבר הבנין, על כן אם אפשר שיבוא בקל אחר שבת מה טוב, ואם לאו למען השם שיראה לשלח לי הסוד שהבטיחו לי בלי תרוצים והתנצלות כלל, כי אין לשער גדל ההכרח עתה למעות, אשר כמעט כל הבנין תלוי בזה. כי כבר מנח הכל רק להגביה, וצריכין להזדרז מחמת כמה טעמים ופחדים פדוע, השם יתברך ישמרנו ויעזרנו להגביה ולגמר מהרה. ומאריך תבין כמה אני צריך להזדרז עתה, וה' אלהים יעזר לי כי כבר עלי הדבר עתה

מֵאֵד מְאֹד, אֲשֶׁר כְּמַעַט כָּשַׁל כַּח הַסֶּבֶל. אֵד הַשֵּׁם יִתְפָּרֵד עוֹזֵר לִי וְיַעֲזֹר לִי, וְעַל זֶה לְבַד תְּמַכְתִּי יִתְדוֹתַי לְעַסֵּק עוֹד בְּזֶה, עַד אֲשֶׁר הַשֵּׁם יִתְפָּרֵד בְּרַחֲמָיו יִגְמֹר וְיוֹצִיא הַבְּנִיָּן הַקְּדוֹשׁ מִכַּח אֶל הַפְּעַל בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְפָּרֵד.

וְתַהֲלָה לֵאל עֲזָרְנוּ הַשֵּׁם יִתְפָּרֵד שְׁחַדְשָׁנוּ בְּעִנְיַן מוֹצִיא מִכַּח אֶל הַפְּעַל חֲדוּשִׁים נְאִים הַנְּצָרְכִים לְעִבְדָּא. וְהַעֲקָר הוּא הַרְצוֹן וְהַחֲשֵׁק וְכו', כְּמִבְּאֵר הַיִּטֵּב בְּהַתּוֹרָה (קמ"א, טו) וַיְהִי נָא פִי שְׁנַיִם בְּרוּחֶךָ וְכו'. וְכִבְר דְּבִרְנוּ בְּזֶה בְּשֵׁבַת קֹדֶשׁ הַעֲבָר, וְכִבְר נִכְתַּב הָעִנְיָן בְּחִסְדוֹ וַיִּשׁוּעָתוֹ הַגְּדוֹלָה וְהַנִּפְלְאוֹה. וְכִבְר סִפְרָתִי לָךְ שֶׁבְּכָל עֵת שְׂאֵנִי מְדַבֵּר אוֹ כוֹתֵב אֵיזֶה חֲדוּשׁ, אֲנִי מִתְּנַעֵנֵעַ מְאֹד שְׂאֵתָה תִּרְאֶה אוֹתוֹ הַחֲדוּשׁ וַיִּגִּיעַ אֵלַיךְ, אֵד מַה נַּעֲשֶׂה כִּי רַבּוּ הַמְּנִיעוֹת לָזֶה. אֲבָל כְּבָר הוֹדַעְתִּיךָ בְּנִי חֲבִיבִי שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָה, כִּי יִקָּר בְּעִינֵי הַשֵּׁם יִתְפָּרֵד פַּעַם אֶחָד בְּכַמָּה שְׁבוּעוֹת שְׂאֵתָה בָּא אֵילֵינוּ בְּמְנִיעוֹת כְּאֵלֶּה, יוֹתֵר מֵאלוֹ הָיִיתָ פַּעַמִּים בְּכָל שְׁבוּעַ אֲצִלִּי בְּלִי מְנִיעוֹת. וְהִנֵּה עָתָה עָרֵב שֵׁבַת אַחַר חֲצוֹת הַרְבֵּה וְאִי אֶפְשָׁר לְהֵאָרִיךְ כֻּלָּל. וְהַשֵּׁם יִתְפָּרֵד יִרְחַם עָלֵינוּ וְנִזְכֶּה לְקַבֵּל שֵׁבַת קֹדֶשׁ בְּשִׂמְחָה וְטוֹב לְכַב כְּרֵאוּי, וְלְהַמְשִׁיךְ קֹדֶשֶׁת וְשִׂמְחַת שֵׁבַת עַל שְׂשֵׁת יָמֵי הַחֹל, עַד נִזְכֶּה לְיוֹם שְׂכַלֹּ שֵׁבַת וְכו'.

דְּבָרֵי אֲבִיכֶם הַמְּשִׁתּוֹקֵק לְטוֹבַתְכֶם וְהַצְּלַחַתְכֶם הַנְּצַחִית, כּוֹתֵב בְּדַמְעָה מְרַב הַתִּשְׁוּקָה שְׁלֵא תִהְיֶה מִרְחַתְכֶם וַיִּגִּיעַתְכֶם וַיִּגִּיעַתִּי וְטִרְחַתִּי בְּחֵנֶם חֵם וְשְׁלוֹם, אֵד לֵה' הוֹחֲלֵנוּ כִּי הוּא יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת שְׂכַל כּוֹנְנֵתִי לְטוֹבָה בְּאַמֶּת, וְגַם כּוֹנְנֵתְכֶם לְטוֹבָה בְּאַמֶּת. וְכוּדְאִי לֹא נִגַּע לְרִיק חֵם וְשְׁלוֹם. אֵד מִי יִתֵּן שִׁישְׁלֵם רְצוֹן רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא זְכָר צְדִיק וְקֹדֶשׁ לְבָרְכָה, שְׁנוֹכָה לְהַגִּיעַ אֶל הַתְּכִלִּית הַטּוֹב שֶׁהוּא רוֹצֵה לְהַבִּיאֵנוּ אֵלָיו, וְלֵה' הַיִּשׁוּעָה.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

וְשְׁלוֹם רַב לְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה וְרַחֲמֵתָן עֲזוּיָא, חֲזָקוּ וְאַמְצוּ לְבַבְכֶם כָּל הַמְּוַחֲלִים לֵה'. עֵינֵיכֶם הָרוֹאוֹת שְׂכַל מַה שֶׁהָאָדָם רוֹצֵה יוֹכֵל לְפַעַל כְּאֲשֶׁר כְּבָר רְאִיתֶם וְהַבְּנָתֶם הַרְבֵּה, וְעַל יְדֵי זֶה תִּתְחַזְּקוּ כָּל יְמֵיכֶם לְחַשֵּׁק וְלְהַשְׁתּוֹקֵק תְּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְפָּרֵד לְאֲנָשֵׁי אֲמֶת לְאַמְתּוֹ עַד תִּזְכּוּ לְשַׁבֵּר גַּם כָּל יִתֵּר הַמְּנִיעוֹת עַד תִּזְכּוּ לְחִזּוֹת בְּנַעַם ה' וְכו'. וְאִז תִּדְעוּ מַה כָּל הַרְעֵשׁ הַזֶּה מִמָּה הָיוּ רוֹצִים לְמַנַּע אֶתְכֶם חֵם וְשְׁלוֹם, אִז יִמְלֹא שְׁחוֹק פִּינוּ וְכו' וְיִרְאוּ שׁוֹנְאֵינוּ וְיִכּוּשׁוּ בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְפָּרֵד.

פא

ברוך השם, יום ג' קרח תקצ"ב.

אהובי בני חביבי גרו יאיר ולכל אנשי שלומנו שלום לכם אל תיראו פי ה' עמכם. והנה אני מוכן לנסע מיד לאומאן לשלום, השם יתברך יעזרנו לגמר הבנין הקדוש מהרה. והנה מכתבך קבלתי עם הסף ארבע רובל חדש, ומאד החייתם נפשי פנה, כי גדול ההכרח עתה אי אפשר לשער ואין להעריך, ישלם ה' פעלכם וכו', ותזכו שיהיה לכם חלק גדול בבנין הקדוש והנפלא שעוסק בו הוא ז"ל, זה כמה שיתרבו הפתים על ידי שכנים רבים עד אין מספר וכו', עד שיעלה שעשועים לפניו יתברך שלא עלו מימות עולם.

והנה אני טרוד עתה מאד כאשר תבין מעצמך, אך מאהבתכם הכרחתי את רבי חיים נחום גרו יאיר, עד שנתן לי העתקת כל התורה שדברנו בהג הקדוש העבר ובשבת קדש שלפניו. יראו עיניהם וישמח לבכם. והם שלשה בוגין [גליונות] וחצי פתובים משני עבריהם, ואם ירצו יעתיקוה מיד, ויחזירו לי אם ירצה השם כשאבוא לשלום לביתי, ומגדל הנחיצה אי אפשר להאריך כלל.

דברי אביכם החפץ במוכתכם והצלחתכם הנצחית.

נתן מברסלב.

פב

ברוך השם, מוצאי שבת קדש פרשת קת תקצ"ב אומאן.

רב שלום לאהובי בני מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

באתי הנה אור ליום ו' פרשת קרח העבר, ובאותו היום לעת ערב סמוך לכניסת שבת קדש עזרנו השם יתברך בישועתו ונפלאותיו הנוראות, שבא האדון הגראדניצ'שע [מושל העיר] דפה על הבנין הקדוש שלנו, והסכים בפה מלא ונתן רשות לבנותו, וברך אותנו שנגמר אותו בקרוב. עד הנה עזרנו רחמיו יתברך. ומאלף תבין עצם הישועה הזאת, כי על זה הייתי מצפה זמן רב פידוע לך; ועתה טוב להודות לה' על העבר ולבקש להבא, כן יהי ה' עמנו, שנזכה להגביה הבנין בשבוע

הזאת ולגמרו מהרה, ולה' הישועה. ומחמת אפיסת כלי כתיבה אי אפשר להאריך. וגם על ידי הישועה הזאת ראוי לכם להתחזק בה' ולקמח בו תמיד שבודאי יגמר גם עם כל אחד ואחד בפרטיות פעלתו הפוכה אשר התחיל להפליא עמנו. ותראה להודיע זאת לברסלב, ישמעו ענוים וישמחו. השם יתברך יזכנו לשמע בשורות טובות תמיד.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

פג

ברוך השם, יום ד' בלק תקצ"ב.

אהובי בני חביבי שלום שלום לך ולביתך.

מִכְתָּבְךָ קבלתי היום, והיה לי לנחת גדול. ואין להרחיב הדבור מאחר שבין היום למחר תהיה פה בעזרת השם יתברך כאשר כתבת. וממוסר כתב זה תשמע נפלאות ישועת ה' אשר עזרנו עד הנה, שזכינו להגביה בגן הבית המדרש הקדוש בעזרת השם יתברך, גדולים מעשה ה'. בן יהי עמנו שנוצה לגמרו בשלמות מהרה ולהתפלל שם בכונה. בפרט בראש השנה הקדוש, ולפעל שם מה שצריכין לפעל כל אחד ואחד בכלל ובפרט אמן בן יהי רצון, ותגיל ותשמח בישועת ה' אשר עזרנו עד הנה. ועל להבא נבקש, בכל יום עד יעתר לנו ה' מקרום ברחמיו וימלא משאלותינו לטובה ברחמיו המרבים, כי בודאי לא יעזב אותנו לעולם חס ושלום, כי לא ישש ה' את עמו וכו'.

דברי אביך המצפה לראותך מהרה ומעתיר בעדכם.

נתן מברסלב.

פד

ברוך השם, יום א' י"ז בתמוז תקצ"ב.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי ביום ו' ערב שבת קדש העבר על ידי רבי נחמן מהייסין עם אחד רובל חדש, גם מכתב מרבי יעקב. ונפלאתי עליך מה שלא שלחת מכתבך היום על ידי מוליכי הפאסט [הדאר], בפרט להודיעני מרבי נחמן נכד רבנו ז"ל כאשר הזהרתיו. והנה אודות המקום בהקלוזי, אף על פי שהיה לי גם בן קצת צער מזה, אך לא הגדלתי היסורים, כי כבר ידעת שאנו רחוקים מכבוד עולם הזה כאשר שמעתי ממנו ז"ל, וכאשר אנו רואים בעינינו בכל עת; וכבר דברנו הרבה מזה בשבועות העבר כמה וכמה צריכים לסבל בזיונות ושפיכות דמים כדי להתקרב לנקדה העליונה וכו'; וכן עוד בכמה מקומות בדבריו ז"ל, מבאר שעכשו הכבוד בגלות וכו' וכל הכבוד אצל העזי פנים שבודור וכו'. ואם קמן אתה בעיניך ונדמה לך שאתה רחוק מאד ממנו ז"ל על ידי מעשיך, אדרבא מכל שכן וכל שכן שצריכים לסבל בזיונות ושפיכות דמים בשרוצים להקרא על שמו ז"ל. נא בני זכר אל תשפח בכל עת, עצם החסד והרחמים שחמל עלינו השם יתברך להיות נקרא על שמו ז"ל, אשר לא יספיקו כל ימינו להודות ולהלל על זה וכו' וכו', בפרט שאף על פי בן השם יתברך אינו עוזב אותנו, ובודאי יעזר לך שיהיה לך מקום להתפלל שם שלא בבזיון בעזרת השם יתברך. מעתה חזק עצמך לבלי להמשיך עליך מחשבות יתרות, ותבקש ותחפש בכל דבר איזה צד לטובה, ואם לא תוכל למצא, תאמין בחסדי ה' שבודאי הכל לטובה, כי חיב אדם לומר כל דעבר רחמנא לטב עבר. והנה הודעתיו על ידי רבי נחמן מענין המעות שנתן רבי משה גרו יאיר באומאן על הבנין, ושמחמת זה בדעתי לנסע בשבוע זאת לאומאן. על בן אל תעשה באפן אחר רק לשלח לי בשבוע זאת, דהינו ביום רביעי לא יאחר, לפחות ארבעה או שלשה רובל חדש, בזה יהיה נדבתך; והמותר תתן על רבי שמשון, כדי שאוכל לקבץ איזה מעות לצרף למעות הנ"ל ולעסק בהבנין. כי כבר אני חיב ארבעים רובל חדש, על בן איני יכול לעסק בהבנין, כי אם בשאצרף למעות הנ"ל עוד איזה סך, כאשר תבין בעצמך, ואל תעשה באפן אחר. והשם יתברך יהיה בעזרי ויוליכני לשלום, ויעזרנו לגמר הבנין בשלמות מהרה.

דברי אביך המצפה לישועתך ומעתיר בערך.

נתן מפרסלב.

ושלום לידידי האברך המפלג מורנו הרב יעקב גרו יאיר.

מכתבך קבלתי, ושמעתי ועקתך, וידעתי את מכאובך, אך אין לי עתה דבורים כראוי לכתב לך. ובודאי היה טוב לפניך שתהיה רגיל פה, אך רבו המניעות, ובשבוע זאת אסע אם ירצה לאומאן, וכפי הנראה לא תוכל להיות פה עד שבת נחמו הבא עלינו למופה, ומהסתם תהיו אז פה אם ירצה השם, ואת אשר ישלח ה' פני אדבר עמך בעזרת השם יתברך לעת עתה חזק וחזק בני, כי כבר ידעת והבנת שכל מה שעובר עליך בהכרח שיעבר על האדם, "כי אדם לעמל יולד" (איוב ה', ט), ופרשו רבותינו ז"ל (סנהדרין צ"ט:) לעמל תורה, אבל בלא עמל כלל אי אפשר לקבל קדשת התורה, כי מצאתי ולא יגעתי אל תאמין (מגילה ו'). אבל אין השם יתברך שולח על האדם עמל ויגיעה שלא יוכל לעמד בו.

ובכך ידוע לנו שלהתפלל קשה מאד מאד מחמת רבוי המחשבות זרות, ויש בזה לדבר הרבה שלא תספיק היריעה, אך הכלל שזה בעצמו שמוגעין עצמו ומכריחין את עצמו להתפלל אף על פי שאינו יכול להתפלל כראוי, זה בעצמו יקר מאד מאד בעיני השם יתברך, ונחשב כקרבנות, בבחינת (תהלים מד, כג) "כי עליך הרגנו כל היום" וכו', כמבאר בדבריו ז"ל (שיחות הר"ן יב). גם זכר היטב שישני מחשבות אי אפשר להיות ביחד בשום אופן (תורה ר"ג), וגם זכר היטב היטב התורה (רפ"ב) של "אזמרה לאלקי בעודי", ותענין שם יפה יפה, ולא תהיה בעיניך כישנה, ותלך עמה בכל יום, וגם זכר התורה (ק"ב) על פסוק צהר תעשה לתבה, וגם שם תענין יפה ותלך בזה גם כן, ובחסדי ה' תוכל להחיות נפשך בהם וכיוצא בהם.

והיסורים והפחדים שיש לך מאביך המגזים עליך, בטח בה' שייצילך ממנו, כאשר כבר הציל הרבה ממניעות ופחדים באלה וכאלה הרבה יותר. ובודאי אם תהיה נשאר על עמך להתקרב לנקדת האמת בכל עת, תעשה נחת רוח הרבה לאביך בזה ובכא הרבה יותר מאם תצית אותו חס ושלום. ודעת לנכון נקל להבין כל זה. קנה לה' ויושע לך, ומגדל טרדתי אי אפשר להאריך ולהרחיב הדבור כראוי ודי בזה בעת.

דברי אזהרה באמת לנצח החפץ ומתגעגע לטובתכם באמת למענו יתברך לבר, לא בשביל שום פניה וכבוד של עולם הזה חס ושלום, רק למען האמת לאמתו לבר.

נתן מברסלב.

בענין הלמוד, בודאי טוב לפניך בכל האפנים שתתחיל בסדר הארח חיים עם המגני ארץ, ותקבע לך חק קבוע כמה דפין בכל יום עד שתגמר בעזרת השם יתברך כל הארבעה חלקי שלחן ערוך, ותחזר ותתחיל וכו'. וכן תנהג כל ימי חייד, ובוה ייטיב לך לעד.

פה

יום ו', ערב שבת קדש פרשת דברים תקצ"ב.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי בשעה זאת, ואודות הזייגיריל [שעון], תדע שהיה הולך מהרה קצת בערך שמונה מנוטין [דקות] במעת לעת שהיה רץ יותר ממדת יום, על בן תראה שישתדל האומן שילך פראוי בלי מרוצה ולא לאט יותר מהראוי רק כ"ד [עשרים וארבעה] שעות במעת לעת. והשם יתברך יעזרנו שנוזכה לשמור מדת יום ומדת לילה לבלי לאבד שום שעה חס ושלום, ומחמת בניסת שבת אי אפשר להאריך.

מרחם ציון ירחם עלינו, שנוזכה לפעל על ידי הקינות בקשת השיבנו ה' אליך וכו', שזה עקר תכלית אמירת הקינות שכלם כלולים במגלת איכה שאמר ירמיה הנביא ברוח הקדש שמשים בסוף "השיבנו" וכו'. והעקר שנקים "שככי כמים לבך נכח פני ה'", עד שנעורר רחמיו בכל יום, וישוב אלינו וירחמנו וינחמנו וישמחנו עד שנוזכה לעבדו יתברך בשמחה תמיד. וזכות שבת קדש יגן עלינו להגיע לכל זה מהרה, כי לא דבר ריק הוא מה שנעשה עמנו בכל יום ויום בעתים הללו בעקבות משיחא, בכלליות ובפרטיות עם כל אחד ואחד; וצרכים אנו להחיות עצמנו בכל מיני מטעמים המשיבין את הנפש, וביותר בקדשת ושמחת שבת קדש שהוא מגן על הכל.

נתן מברסלב.

פו

ברוך השם, יום ד' עקב תקצ"ב.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי והיה לי צער גדול מעסקך, וביותר אין דעתי צלולה ממה שלא קבלתי עדון שום מכתב מאתך אם כבר נתתקן הדבר, על כן תכתב לי תכף על ידי מוסר כתב זה איך הדבר עומד כעת.

והשם יתברך יעזר לך שתהיה בן חורין באמת ולא תהיה משעבד לשום דבר, ואין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה; למען השם למען השם הזהר והזהר לבל תשפח את עצמך, וחטף ואכל חטף ואכל תורה ותפלה בכל יום כל מה דאפשר, וכאשר כתבת בעצמך שאתה רואה בעיניך מה שאמרו רבותינו ז"ל (אבות ב, ד) שאסור לומר לכשאפנה אשנה; זכר אל תשפח מה שדברנו בשבת העבר, ומה שדברנו בשבועות ומה ששמעת מכבר, ואל תניח מחשבותיך שימשלו עליך חלילה. לחם עמכם, וברח מהם בשוב ואל תעשה ובכל הדרכים והעצות ששמעת והבנת, והעקר שעל כל פנים תקבע עתים לתורה כמה שעות בכל יום, ובעת הטרדא על כל פנים איזה שעות קטנות. ומאליך תבין איך לגנב ולגזל ימים ושעות מתוך הבלבול והטרדא של הכל, לחטף בהם חיי עולם חיי נצח. חיי אמת. חיים טובים וארכים.

דברי אביך המצפה לישועה, ולשמע טוב מאתך מהרה.

נתן מברסלב.

פז

ברוך השם, יום א' ראה תקצ"ב.

אהובי בני.

מכתבך קבלתי בערב שבת קדוש בעת הדלקת נרות שבת, וקראתי מיד בלא מאהבתך, ונהגיתי מאריכות דברים שלך, מחמת שבארתי לי מאשר עובר עליך. והעקר ממה שראיתי שאתה נותן לב קצת שכל זה רמזים מאתו יתברך לקרבך אליו יתברך על ידי זה דיקא; וכך יפה לך ולנו לשום לב בכל יום מה שעובר

עלינו, ולשמור הזכרון היטב כי הכל בשביל תכלית עולם הבא. ואם אין בידך להבין בפרטיות הרמזים, אף על פי כן האמונה שמאמינים שכל זה רמזים; ומה שמשוימים לב לזה להשגיח על זה, אף על פי שאין מבינים בפרטיות היטב, אף על פי כן זה לבד טוב מאד מה שמאמינים בזה כנ"ל; ולמען השם שתתמיד בלמודך בכל עת שתוכל לחטף, ועתה אתה צריך להתמיד ולהשגיח על הזמן יותר מבתחלה, מחמת שיש לך בטוילים הרבה. השם יתברך ירחם עליך שתקבל עליך על תורה היטב, ותפרק מעליך על דרך ארץ. וזמן תפלת שחרית הגיע, ואין פנאי להאריך כלל.

דברי אביך המעטיר בעדך.

נתן מברסלב.

פח

ברוך השם, יום ד' ראה תקצ"ב.

רב שלום לבני חביבי נרו יאיר.

קבלתי מכתבך אור ליום זה, ונהייתי מאד מאד, ממה שאני רואה שדברי האמתיים עושים רשם אצלך תודה לאל, ואשר אתה עוסק לחזור הזכרון האמתי. כך הוא המדה, וכך יפה לך לחזור הזכרון הזה בכל יום אלפים פעמים. כי רק בשביל זה באנו לעולם הזה לזכר תמיד בעלמא דאתי [עולם הבא], כי הכל יודעין שאין שום קביעות בזה העולם, ובהכרח לזוז מפאן בהעברת רגע קלה, כי פל הזמן אינו נחשב אפלו לרגע קלה למי שמששים לבו ודעתו היטב אל פריחת הזמן יותר מעוף הפורח, וצריכין להתגבר מאד לבלי לשכח את עצמו. ועל זה הזהירנו בתורה (דברים ד) "רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים" וכו'. והנה היום היה ה' בעזרי שכתבתי איזה חדושים בענין זה. ובכל עת שאני כותב דברים כאלה, בא על דעתי מי יתן שתראה אותם. כי נדמה לי בכל פעם שאלו הדבורים מכרחים לך מאד כאשר כבר הודעתוך מזה בני חביבי וידידי. וגם היום השבתי כך, ואמרתי בלבי להתחזק לכתב לך מיד איזה דברים, אף על פי שעדין אין לי עובר ושם עם מי לשלחם.

והכלל שצריכין לשמר הזכרון מאד מאד (סימן נ"ד), דהינו לזכר בכל יום בעלמא דאתי בכלליות ובפרטיות וכו', אך רבו המונעים הנמשכין מבחינת הרע

עֵינִי שְׁמַטִּילִין שְׂכַחָה, וְהֵם מַתְנַבְרִים כָּל כֶּךָ בְּכִמְהָ אֶפְנִים, עַד שְׁמַכְרָחִים לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת שְׂרֵשׁ הַמַּלְכוּת שֶׁהוּא בְּחִינַת עַד חֲטָמֵי וְכוּ' כְּמוֹ שְׁמַבְאָר שָׁם. וְאִין אֶתְנוּ יוֹדַע עַד מָה אֵיךְ זֹכִים לָזֶה, רַק אֲנוּ סוֹמְכִים עַל כַּחוֹ שֶׁל זְקֵן דְקַדְשָׁה, שֶׁהוּא לֹאֲחֵם בְּעַדְנוּ מַלְחָמוֹת ה', וְהוּא יוֹדַע לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת הַנ"ל כְּדֵי לְהַכְנִים הַזְכָּרוֹן בְּנוּ.

אך הַעֲצָה הַפְּשוּטָה לָזֶה לְשָׁמֹר הַזְכָּרוֹן, הוּא עַל יְדֵי הַדְּבֹר פֶּה, כִּי הַדְּבֹר יֵשׁ לוֹ פֶּה גָדוֹל מְאֹד, וְעַל יְדֵי מְנַצְחִין כָּל הַמַּלְחָמוֹת. וְכִמוֹ שְׁלַעֲנִין הַזְכָּרוֹן הַפְּשוּט, כְּגוֹן לְזַכֵּר לַמּוֹדוֹ צְרִיכִין לְחֹזֵר פֶּרְקוֹ בְּפִיו כְּמָה וְכְמָה פְּעָמִים כִּידוּעַ בְּחוּשׁ, כְּמוֹ כֵּן לְעֲנִין הַזְכָּרוֹן הַזֶּה שֶׁהוּא הָעֵקֶר, צְרִיכִין לְחֹזֵר בְּפִיו הַזְכָּרוֹן הַזֶּה, הֵן בֵּינוּ לְבֵין עֲצָמוֹ לְדַבֵּר לְעֲצָמוֹ דְבָרֵי מוֹסֵר בְּכָל יוֹם מַה יִּהְיֶה תְּכַלִּיתוֹ לְעוֹלָם הַבָּא וּמַה יִּהְיֶה סוּפוֹ לְנִצָּח וְכוּ', וְכֵן לְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בְּזֶה, כִּי הַדְּבֹר יֵשׁ לוֹ פֶּה גָדוֹל לְהַזְכִּיר אֶת הָאָדָם, בְּבְחִינַת ^{(דְּמִיָּה} ל"א): "כִּי מֵדֵי דְבָרֵי בּוֹ זִכֵּר אֶזְכְּרֶנּוּ" כְּמוֹ שְׁמַבְאָר בְּמָקוֹם אַחֵר ^(סִימָן ע"ה); וְעַקֵּר נִצְחוֹן הַמַּלְחָמָה שֶׁל זֶה הָעוֹלָם שֶׁהִיא מַלְחָמָה אַרְבָּה מְאֹד מְאֹד בְּלִי שְׁעוֹר, עַקֵּר הַנִּצְחוֹן הוּא עַל יְדֵי הַדְּבֹר, שֶׁהוּא הַכְּלִי זֵין שֶׁל יִשְׂרָאֵל כִּי אִין כַּחֲנוּ אֱלָא בְּפֶה.

וְזֶה בְּחִינַת לְמַנְצַח שֶׁהַתְּחִיל דָּוֵד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם רַב הַמְּזוֹמָרִים שֶׁבְּתַהֲלִים, וּפְרִישׁ רִש"י שֶׁעָשָׂה הַמְּזוֹמֵר בְּשִׁבִיל הַלְוִיִּים שִׁיאֲמָרוּהוּ שֶׁהֵם מְנַצְחִים בְּשִׁיר וְכוּ'; וְאֶנְחֵנוּ פִּרְשָׁנוּ זֶה הַפְּרוּשׁ גַּם עַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וּפְרוּשׁוֹ בְּפִשְׁטוֹת: "לְמַנְצַח", שֶׁהוּא לְמִי שְׂרוּצָה לְהִיוֹת מְנַצַּח הַמַּלְחָמָה בְּזֶה הָעוֹלָם, יֹאמֵר זֶה הַמְּזוֹמֵר וְזֶה הַמְּזוֹמֵר וְכוּ', וְהֵבֵן הַיִּטֵּב. וְכִמוֹ כֵּן הוּא לְעֲנִין הַתְּבוּדָה, שֶׁהוּא גַם כֵּן בְּחִינַת אֲמִירַת תַּהֲלִים כְּמוֹ שְׁמַבְאָר בְּמָקוֹם אַחֵר ^(לְקוּטֵי מוֹהַר"ן קכ"ו). גַּם דָּוִד אָמַר לְמַנְצַח זֶה עַל עֲצָמוֹ, כְּמִנְשֵׂא וּמְחַזֵּק אֶת עֲצָמוֹ וְאוֹמֵר "לְמַנְצַח מְזוֹמֵר לְדָוִד", הֵינּוּ לְדָוִד שְׁמַנְצַח כָּל הַמַּלְחָמוֹת עַל יְדֵי דְבֹרוֹ אוֹמֵר עֲתָה זֶה הַמְּזוֹמֵר. וְכֵן צְרִיךְ כָּל אָדָם אֲפִלּוּ בְּמַדְרַגְתּוֹ הַשְּׁפֵלָה, לִידַע וּלְהֵאֱמִין שְׂבוּדָאֵי הוּא מְנַצַּח הַרְבֵּה עַל יְדֵי כָּל דְּבֹר וְדְבֹר שֶׁל שִׂיחָה וְהַתְּבוּדָה וְכוּ' שְׂאוֹמֵר, כִּי זֶהוּ נִצְחוֹן נִצְחֵי שְׁנֵשְׂאָר לְעוֹלָמֵי עַד וּלְנִצָּח נִצְחִים. וְאִם יִהְיֶה חֹזֵק בְּזֶה, שְׂעַד שֶׁתִּצָּא נִפְשׁוֹ מִמֶּשׁ יַעֲסֵק בְּזֶה יִהְיֶה אֵיךְ שִׂיחָה וְיַעֲבֵר עָלָיו מָה, בּוֹדָאֵי יִנְצַח הַמַּלְחָמָה בְּחֶסֶדוֹ הַגָּדוֹל.

וְהַנְּהָ סְמִכְתֵּי זֶה הָעֲנִין לְעֲנִין הַטֵּבֶת חָלוֹם שְׁאֵנִי עוֹסֵק בּוֹ עֲתָה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי עַל יְדֵי זֶה רּוֹאִין נְפִלְאוֹת תְּקִיפוֹת הַדְּבֹר, כְּמָה שֶׁתִּקְנֶנוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל ^{(בְּרִכּוֹת}

וה: שְׁמֵי שְׁחָלָם לֹא חָלוּם לֹא טוֹב וְטִיבוֹנוּ בְּאִפִּי תִלְתָּא דְלִימְרוּ לֵהּ 'חֲלָמָא טְבָא חֲזִית'. נִמְצָא שְׂאֵף עַל פִּי שְׂבָאֵמַת חָלָם לֹא חָלוּם רַע, אֵף עַל פִּי כֵן עַל יְדֵי שְׂהַמְטִיבִין אוֹמְרִים לֹא בְּפִיהֶם 'חֲלָמָא טְבָא חֲזִית' 'חֲלָמָא טְבָא חֲזִית' כַּמָּה פְּעָמִים, בְּזֶה יֵשׁ לָהֶם כַּח שְׂיֵהִיָּהּ הַחֲלוּם בְּאֵמַת טוֹב וְלִהְפֹךְ מְרַע לְטוֹב. בְּזֶה רוֹאִין כַּמָּה גְּדוּל כַּחוּ שֶׁל הַדְּבוּר הַקְּדוּשׁ שְׂמֻנְצָח כָּל הַמְּלַחְמוֹת. וְעוֹד לְאֵלְקֵי מַלְיָן, מַה שְׂכַתְבְּתִי בְּעֵנֶיךָ זֶה בְּחֶסֶדְךָ הַגְּדוֹל עָלַי (לְקוּשֵׁי הַלְבוֹת בְּרֻכּוֹת פְּרִישׁוֹת ה'). וּמֵאֵהֶבְתֶּךָ וּמֵאֵהֶבְתָּ כָּל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שְׂבַקְהֶלְתְּכֶם אֲמַרְתִּי לֹא אֲמַנְעַ הַטּוֹב לְהַעֲתִיק לָכֶם מְעַט הַנוֹגֵעַ לְהַתְעוֹרְרוֹת, וְלַעֲצוֹת, אוֹלַי תִּזְכְּרוּ עֲצַמְכֶם הַיָּטֵב, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לְקַיֵּם דְּבַרְיֵי הַקְּדוּשִׁים וְ"ל אֲשֶׁר הֵם חַיִּיכֶם לְנִצָּח.

וּמֵאֵלֶיךָ תְּבִין, לְהִרְאוֹת הָאֲנֵרֶת הַזֶּה לְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַחוּסִים בְּצַלְנוּ הַקְּדוּשׁ צֵלָא דְמַהֲמֻנְתָּא [צַל הָאֲמוּנָה]. וּבְפֶרֶט לִידֵי אוֹהֲבֵי בְּאֵמַת רַבִּי שְׂמֻשׁוֹן גְּרוּ יָאִיר. כִּי גַם אֵלָיו שְׂיָכִים הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֵף עַל פִּי שְׂלֵא שְׂמַע הַתְּחַלְתָּם בְּשַׁבַּת נַחְמוּ, כִּי לֹא זָכָה לְהִיּוֹת נִמְנָה עִמָּנוּ לֹא בְּשַׁבּוּעוֹת וְלֹא בְּשַׁבַּת נַחְמוּ וְלֹא בְּשׁוּם שַׁבַּת וְגַם לֹא בַחֵל. מְרַחוֹק הוּא אוֹהֵב אוֹתִי בְּאֵמַת, וְגַם אֵינוֹ מוֹנֵעַ מִמֶּנִּי מִתְּנַת יְדוֹ הַטּוֹבָה וְגַם זֶה טוֹב בְּוֵדָאִי, וְכִרְכוּ ה' וְיִצְלִיחוּ בְּכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה. אֵךְ אֵף עַל פִּי כֵן אֲדַרְבָּא, מַחֲמַת זֶה בְּעֲצַמוֹ אֵינִי יָכוֹל לְהַתְאַפֵּק מִלְּהוֹכִיחוֹ דְּרַפּוֹ עַל פְּנֵיו בְּתוֹכַחַת מְגַלָּה מֵאֵהֶבָה עֲצוּמָה וְחֻזְקָה שְׂבַלְבִּי אֵלָיו אֵהֶבָה רַבָּה וְאֵהֶבַת עוֹלָם. לֹא כֶּךָ הוּא הַמְּדָה וְלֹא כֶּךָ יִפְּה לְךָ אַחֵי חֲבִיבֵי לְהַתְנַהֵג עִמָּנוּ, אֲשֶׁר נִתְגַּדְּלָתָּ בֵּינֵינוּ וְאַתָּה יוֹדֵעַ הָאֵמַת לְאֵמַתוֹ שְׂאָסוּר לְהַתְרַחֵק כָּל כֶּךָ מִלְּהַתְעוֹד עִמָּנוּ עַל כָּל פְּנִים שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים בְּשָׁנָה, פְּעַם בְּאִיזָה שַׁבַּת וּפְעַם בַּחֵל אִם אֵי אֲפֹשֶׁר בְּשַׁבַּת.

וְהֵלֵא אַתָּה חֲפִיץ שְׂאֵתָן לְךָ בְּנִים, בְּאֵמַת אֵין בְּיַדִּי מִפְתַּח שֶׁל בְּנִים, אֲכָל הוּא אֵינוֹ גַם בְּיַד הַשָּׂאֵר, וְדִי לְמַכִּין. וְאֵנִי חוֹזֵק בְּדְבוּרֵי שְׂדַבְרְתִּי עִמָּךְ כְּכַר כַּמָּה פְּעָמִים, כַּמָּה נִפְשָׁךְ, אִם אֲפֹשֶׁר לְהַמְשִׁיךְ אִיזָה חֶסֶד לְתַן לְךָ בְּנִים, בְּוֵדָאִי תוֹכַל לַפְעֵל פַּה בְּעֻזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יוֹתֵר מִכָּל הָעוֹלָם כֹּלוֹ, וּבְוֵדָאִי אַתָּה צְרִיךְ לְשַׁקֵּד עַל דְּלַתוֹתֵי יוֹם יוֹם, אוֹלַי יִהְיֶה עַת רְצוֹן בְּאִיזָה פְּעַם שְׂתַהֲיָה נִפְקֵד בִּישׁוּעָה וְרַחֲמִים בְּזֶרַע שֶׁל קִיּוּמָא אֲמֵן בֵּן יַעֲשֶׂה ה'. וְאִם לְהַפְךָ חֶסֶם וְשְׁלוֹם, וְאֵי אֲפֹשֶׁר לַפְעֵל חֶסֶם וְשְׁלוֹם, מִכָּל שְׂכַן וְכָל שְׂכַן שְׂאֵתָה צְרִיךְ לְשַׁקֵּד עַל דְּלַתוֹתֵינוּ, כְּדִי שְׂנוּכַל לְהַזְכִּירְךָ בְּכָל פְּעַם תְּכַלִּיתְךָ הַנִּצְחִי, כִּי מַה יִּהְיֶה מִמָּךְ, כִּי מִי שְׂאֵין לֹא בְּנִים חֶסֶם וְשְׁלוֹם בְּוֵדָאִי אֵין לֹא שׁוּם תְּקוּהָ לְעוֹלָם הַבָּא, כִּי אִם עַל יְדֵי תוֹרָה וּמִצְוֹת וּמַעֲשָׂיִם טוֹבִים הַרְבֵּה וְלַעֲשׂוֹת מִצְוָה

שתהיה זכות הרבים לנצח, אשר אצלי תהלה לאל תמצא זכות הרבים לנצח הרבה,
כאשר אתה יודע ומאמין בעצמך.

ובפרט שבאמת אין שום יאוש משום דבר שבעולם, כי יכול להיות שכבר נגזרה
גזרה חזקה על האדם שלא יהיה לו בנים חס ושלום, ואף על פי כן על
ידי רבוי תפלות ומעשים טובים, ועל ידי רבוי השקידה וכו', יעורר רחמיו יתברך
להפך מהפך אל הפך שיוזכה לבנים של קימא, כמו שראינו בחוש כמה פעמים, כמו
שכתוב "ויגער יצחק לה'", ודרשו רבותינו ז"ל (במות סד) למה נמשלו תפלות צדיקים
לעתה, אלא מה עתר מהפך התבואה כך תפלת הצדיקים מהפכין מדת הדין למדת
הרחמים. והעבר אין, מעתה אם אתה שומע לי, תכין לבך להקשיב לאמרי הנאמרים
באמת בשביל אהבתך לבר בשביל תכליתך הנצחית. האמת שגם אהבתך אלינו
מרחוק יקר ונעלה מאד, בפרט נדבת לבך הטוב יחזק השם יתברך את לבך
ולהוסיף בכל פעם. ולדעתי הייתי מרצה שירחם עליך השם יתברך בשביל זה לבר
לפקודת תכף בזרע של קימא, אך מי יוכל להבין דרכי ה' שהוא יודע רזי עולם
ותעלומות סתרי כל חי, אולי על ידי רבוי השקידה שהיית שוקד אצלנו היית יכול
לפעל וכו', וכו"ל.

דברי אזהבתכם באמת המדבר מנקדה שבלב ומצפה לישועה בכל יום.

נתן מברסלב.

פט

בעזרת השם יתברך, יום א' תבוא תקצ"ב.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי היום, והיה לי לנחת גדול, כי הייתי מצפה לזה, כי נפלאתי שבכל
שבוע העבר לא ראיתי כל תמונה מכתב ידך, כעת החייתיני בדברך,
בפרט מה שלמדתי בבית הפאשט [הדאר] וכו'; כי באלה חפצתי, שתחטף עתים
וימים לתורה ומעשים טובים בכל מיני עצות ותחבולות שבעולם. וכעת כבר שכבתי
לישן, על כן אין בפי מלה להרחיב הדבור, בפרט כי בקרוב נתועד יחד באומאן אם

ירצה השם. ויראה לכתב לי מבני הנעורים שבקהלתכם, אם כלם נכונים לנסע לבוא ליום הכסא לאומאן אז טוב להם, יותר מזה אין לחדש עתה.

דברי אביד המעתיר בעדכם.

נתן מפרסלב.

ז

מכתבי תקצ"ג

ברוך השם, אור ליום ד' ערב יום פפור אחר חצות לילה תקצ"ג לפ"ק.

מלך מוחל וסולח, יזכנו לפעל בקשת סלח נא ביום הכפורים הקדוש והנורא הזה הבא עלינו לטובה, עד שנוזכה לחנכה טוב - לחנכת הבית המקדש שיבנה במהרה בימינו (עין לקושי מוהר"ן תנינא ז). ולעת עתה נוזכה לחנך הבית המקדש מעט (הקזאל י"א למקדש מעט עין רש"י שם), שאנו עוסקין בבנינו שנוזכה שיגמר בשנה הזאת לטובה בשלמות, ולהתפלל בו בראש השנה הקדוש הסמוך מאוד מאוד הבא עלינו, כי השנה פורחת מאוד, ובקרוז יגיע ראש השנה של שנה הבאה לטובה. מי יתן שנוזכה בשנה הזאת להמשיך עלינו קדשת ראש השנה העבר והבא, ונוזכה לשפך לבנו כמים נוכח פני ה' בכל יום, בפרט ביום הגדול והנורא הזה הוא יום הכפורים הקדוש הזה הבא עלינו לטובה, ונוזכה לחתימה טובה לנצח.

מכתבך קבלתי בתחלת הלילה הזאת, ובודאי לא עלה על דעתי לכתב לך עתה דברים אלה. אך מאת ה' היתה, שנוסע מוסר כתב זה עתה בעת חפזון כזה אשר מלאכים יחפזון וכו', ומחמת הפרדא עתה לא רציתי לכתב, אך נזכרתי אולי זה שיך לקבלת יום הכפורים הקדוש הבא עלינו לטובה. ועתה אני רואה זאת בעיני, כי הזמין לי השם יתברך להזכירך מענין בקשת סלח נא כדי לזכות לחנכה, ובודאי כדאי וכדאי לכתב עתה דבר נפלא ונורא כזה שזכינו בחסדיו הנפלאים שנתגלה בימינו סוד פמום ונעלם ונסתר כזה, שכמה וכמה עולמות קדושים עליונים לא ידעו מזה, ובימינו בימינו נתגלה סוד חדוש כזה. ומלבד נעימות קדשת התגלות חדש כזה, הוא נצרך לנו מאוד מאוד לכל אחד ואחד, בפרט עתה בעת הזאת בערב יום הכפורים, שאנו צריכים לזכור זאת היטב לבקש מהשם יתברך הרבה הרבה סלח

נא וכו', עד שנוזקה לחנפה טוב להמשיך עלינו הארת בן ותלמיד, שנוזקה כל אחד לידע בכל מקום שהוא בכל מקום שהוא ככל עת ורגע, כי ה' אתו ועמו וקרוב אליו מאוד מאוד, כי מלא כל הארץ כבודו. ויתר מזה תענין או תזכר מעצמך מה שכתוב שם, ואם יש לך פנאי, טוב שתאמר סמוך ליום הכפורים או ביום הכפורים בעצמו התפלה של התורה הנוראה הזאת. והשם יתברך עזרנו שדברנו הרבה מהתורה הזאת בשבת קדש העבר במעפליק. אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו, שאנו יודעים מאוצרות סודות נשגבות כאלה, שכל דבור ודבור מחיה כל הנפשות שבעולם, אפלו הגרועים ביותר שאין גרועות מהם כמו שכתוב שם "הקיצו ורגנו שכני עפר" וכו' וכו'. וכל מה שכתבת שהחייית עצמך בהתורה הקדושה אזמרה לאלקי בעודי, שיד גם בן לזה, באשר תבין בעצמך. מה נאמר מה נדבר, מה נשיב לה' כל תגמולוהי עלינו, שהחיה אותנו בדורות הללו במטעמים קדושים כאלו, בשבעה משיבי טעם שיכולים להחיות ולהשיב בהם, [שקורין דער קוויקין], כל הנפשות שבעולם, כל החולים והחלושים בחלי הנפש מאד.

בני! החיייתני בדבריך במה שכתבת שהחייית עצמך בהתורה הזאת, כך הוא המדה, וכך יפה לך. ומה שכתבת מענין צערך ובלבולך, אין זה חדש אצלי, כי כבר אני יודע שבכל פעם עוברים על האדם דברים שגדמה לו שלא עברו עליו מעולם. ובאמת הוא בן, שבכל פעם מתחדש על האדם מניעות ובלבולים שונים. ומזה יוכל להבין, כי בודאי מדה טובה מרבה, ובודאי אם יתגבר על זה ימשיך על עצמו על ידי זה דיקא התחדשות לטובה, להתחדש בעבודתו. ואי אפשר להאריך עתה בזה, ועוד חזון למועד אם ירצה השם לאחר יום הכפורים הבא עלינו לטובה. והכל כדאי לטרח בערב יום כפור, כדי שיצמח מזה לכתב לך עתה מענין הסלח נא וכו' הנ"ל, ואם נכפל ונאמר אשרינו וכו' אלפים ורבי רבבות פעמים על זה לכד לא יספיק.

דברי אביך הכותב עתה באור היום, ובעל החסד ישביענו בבקר חסדו ונרגנה ונשמחה כל ימינו.

נתן מברסלב.

צא

ברוך השם, יום ו' ערב שבת קדש מחרת יום הכפורים שם ה' תקצ"ג לפ"ק.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי בערב יום כפור אחר חצות, והגדלתי השמחה על אשר החייתי אותך בדברי. כי מאת ה' היתה לשלח לך אגרת זו, ואחר כך נתעכב ולא נסע רבי בעריש חתן ר"ש פאשר יספר לך מוסר כתב זה, ואמרתי בלבי מה זאת, אפשר צריכין לשלח אגרת הזאת אחר יום הכפורים. אחר כך קדם תפלת שחרית הודיעו לי בבקלה פתאם שישלחו לטולמשיין מהנגידים, וזרתי עצמי לשלח לך המתנה בזמנה. ברוך השם אשר עזרנו עד כה.

כעת אין פנאי כלל, כי עדין אני מעטף בטלית ותפלין דרבינו תם. רק תראה לחקר היטב אודות אתרוגים קרפירר אם נמצאים הרבה אצלכם, ובאיזה מקח הם, ואם הם כשרים ויפים ומתקדים, הכל תודיעני היום אם אפשר, ועל כל פנים ביום א' בבקר; ואז אודיע לך איך להתנהג; כי הרב דפה כבר קנה אתרוג כשר ונאה קדם יום הכפורים, ועדין לא ראיתיו, ואיני יודע מה לכתב לך עד שאראה אותו ואדבר עם הרב מזה. לעת עתה מאליך תבין לחקר היטב בזה, למען תדע מה לכתב לי, ואז אשיבך אם ירצה השם.

דמענתה תגיל ותשיש בישועת ה' אשר הפליא חסדו עמנו אשר לא היתה כזאת מימי קדם. מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו שיופנו אנשים כאלה בדורות האלה לידע מנפלאות נוראות כאלה, שהם סודות נוראות עמקות מאד מאד, נמשכים ממקור עליון נורא וקדוש מאד, והם נעימים ומתוקים מאד לאזן שומעות לאזן מלין תבחן באמת, ועל כל אלה הם מחיין ומשיבין ומגביהין ומרימין כל החולים וכו' כל הנפשות שבעולם, כל מי שירצה להטות אזנו אליהם באמת לאמתו ובתמימות.

מזה נאמר מה נדבר, חזק בני וחזק, הפך דבריו הקדושים הנוראים מאד, הפך בהם והפך בהם, וסיב ובלה בהם, ומהם לא תזוע, שאין לך מדה טובה מהם. כי כלולים מכל התורה בלה שבכתב ובעל פה. ואם אתם צריכין להתחזק לפרש שיחתו בכל יום ולצעק הרבה ולהתחנן הרבה להשם יתברך פאשר יודע כל אחר נגעי לכבו

ומכאוביו מכבד ומה שעובר עליו בכל עת בכל יום ובכל שעה, אך ביותר ויותר צריכין להתחזק בשמחה וחדוה ולהפך כל מיני יגון ואנחה לשמחה, שכל מה שרוצים להחלישו ולהשליכו חס ושלום, על ידי רבוי קלקוליו צריך להפך הכל לשמחה. כי הלא אף על פי כן איני מתנגד על האמת על הנחל נובע מקור חכמה, וגם אני יודע מדבריו ונפלאותיו דברים קדושים הרבה, שעל כל דבור ודבור צריכין לומר אלמלא לא אתינא לעלמא אלא למשמע דא די [אלמלא לא באנו לעולם אלא לשמע זאת די], ואדרבא כל מה שאני יודע מגרעותי יותר גדלה ושגבה השמחה ביותר ויותר, שגרוע כזה ידע מקדשה כזאת, מנעימות כזה מנפלאות כאלה וכו'. כי לא דבר ריק הוא, מה שהשם יתברך הפליא עמנו בדורותינו אלה.

ובזה אני רואה חסדו וישועתו גם עלי בעצם פחיתותי, מאחר שעדין אני זוכר שהצרוף הנכה מרמז בפסוק סלח נא, ושרבי אליעזר ורבי יהושע הם בחינת בן ותלמיד וכו' וכו', מי שמע כזאת מי ראה כאלה. כי הלא היה יכל להיות לפי גריעותי, שגם אנכי הייתי חס ושלום עוסק לקרע ולבזות זה הספר הקדוש, ועתה אני עוסק ללמדו ולידע מנעימות כזאת המחיה גם אותי, בכל מקום אשר אני שם. מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי. בדרך זה יכולין להחיות את עצמו לשמח את עצמו בכל עת, אפלו אם יעבר עליו מה חס ושלום. וגם צריכין לחזק את עצמו לשמח את עצמו על ידי מלי דשמותא. וכבד אמרתי שצריכין לרקד בכל יום, ובודאי שמעת זאת, ועתה חזרתי ודברתי כזה, כי לפי עצם היסורים והבלבולים וכו' העוברין על כל אחד עתה, אין עצה כי אם לשמח את עצמו בכל הנ"ל, ולרקד בכל יום בעבדא או במלולא לדבר עם חבריו מזה, או על כל פנים במחשבה; אוני טאקי פארט האפ [ובכל זאת רק שמחה], בפרט עתה שנמשכים חסדים גדולים, והימים ממשמשים ובאים זמן שמחתנו, נגילה ונשמחה בישועתו אמן.

נתן מברסלב.

והתיה מראה אלו האגרות לאנשי שלומנו החפצים באמת, ותחזר ותצניעם אצלך, כי הם דברים יקרים וצריכים לשמרם, כי יהיו נצרכים בעזרת השם יתברך להחיות נפשות רבות בחסדו הגדול יתברך.

צב

ברוך השם, יום א' לך לך תקצ"ג.

שלום לאהובי בני חביבי מורנו הרב יצחק שיהיה.

מכתבך קבלתי בזאת השעה, גם הפלית קטן הישן, והיה לי לנחת גדול בשמעני מעסק תורתך. מי יתן ויחזק ה' את לבבך שתקבע עצמך על התורה ועל העבודה זו תפלה, כי זה כל האדם, וחיון מזה גרוע מהכל. ואין לשון בעולם לבנות בו הכל העולם הפורח ורץ ושט יותר מצל עובר, ואף על פי כן יכולין לחטף בו סגלות יקרות כאלה נעימות כזה נעימות נצח שיכולין לזכות על ידי זה לנעימות בימינו נצח.

וזאת תזכר מה שדברנו בסמוך מפסוק (איוב ו) "לרגעים תבחנונו", כי כן הוא האמת שהאדם נבחן בנסיונות בכל רגע, ואין רגע דומה לחברתה, על כן בכל רגע יכולין לזכות הרבה ולחטף טוב הרבה ולברח מרע הרבה המתגבר ומתעורר בכל רגע. כי אנשים בערככם המלחמה היא בכל עת ורגע ממש, ובפרט בענין השלכה והנפילות רחמנא לצלן שרוצה להשליך ולהפיל את האדם בכל עת, וצריכין התחזקות הרבה והתעוררות הרבה בכל עת ובכל שעה, ולפעמים בכל רגע. ותדע נאמנה שבכל רגע נתחדשין חדושים הרבה בעולם, כי השם יתברך מחדש כטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, הינו בכל היום בלוי, כי אין שעה דומה לחברתה, ואין רגע דומה לחברתה, כאשר מעתק אצלי מכתבי האר"י ז"ל. וזכור אל תשכח בכל עת את החסדים הנפלאים שעשה עמנו בעל הרחמים שיש לנו תורות כאלו ותפלות כאלו, אשר לא היה מעולם, "בהם עולם וגושע" (ישעיה סד, ד), יתר מזה אין להאריך ודי בזה בעת.

דברי אביך המצפה תמיד לשמע טוב אמתי מאתכם ומעתיר בעדכם.

נתן מפרסלב.

שלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה, חזקו ואמצו אחי ורעי, ושימו לבבכם לכל הדברים הנאמרים פה ואשר דברנו כבר בכתב ובעל פה, כי לא דבר ריק הוא מכם כי הוא חייכם לנצח.

אל תשכח לדבר עם רבי ח"ש גרו יאיר. נמלכתי לשלח לו מכתב הרצוף, ואם תבין שראוי למסרו לו ברצונך תעשה, וה' הטוב יעשה כי אין לי על מי להשען כי אם עליו יתברך.

צג

בעזרת השם יתברך, יום א' וירא תקצ"ג.

אהובי בני חביבי שיחיה.

מכתבך קבלתי בשעה זאת בעת שקריתי המכתבים שהגיע לנו בשעה זאת מקרעמינמשוג מהצדקת מרת אדיל תחיה, ומרבי מאיר ליב ורבי אברהם בער שיחיו, וכלם קוראים תגר בקול גדול מאד על שלא באתי על החתנה, וכותבים שהחתנה נתעפכה עד ראש חדש כסלו אם ירצה השם, ושההכרח שאבוא לשם עם כמה מאנשי שלומנו בלי שום תרוץ. וכעת יש כמה סברות בלבי שאסע אם ירצה השם על החתנה, ואכתב לך בעזרת השם יתברך, כי מהסתם לא אסע בשבוע זאת רק אחר שבת קדש אם ירצה השם. וטוב שתהיה פה על שבת קדש או אחר כך מיד, כי מי יודע איך תהיה הנחיצה שלי, כי אחר שבת אם ירצה השם איני יודע בעצמי מתי אסע לשלום אם ירצה השם, וכפי דעתי לא אסע תכף אחר שבת אם ירצה השם, אך אף על פי כן טוב שתהיה תכף אחר שבת הבא עלינו למוכה אם ירצה השם, או על שבת קדש כנ"ל; וה' הטוב יעשה, כי לעת עתה קשה בעיני מאד מאד הנסיעה הזאת, ה' וגמר בעדי למוכה.

הארבעה זהובים קבלתי וכבר הקדמתי וצויתי להאמן שיבוא אלי לקח התפלות לכרכם, ה' יהיה בעזרנו לבלות ימינו באלו התפלות הנוראות אשר כמוהם לא היה בעולם, ואם אנו עכשיו בדורות כאלו בעקבות משיחא אשר נעשה עם כל אחד מה שנעשה, כאשר יודע כל אחד בנפשו, נגד זה חמל עלינו השם יתברך והקדים רפואה למכה מה ששלח לנו מקדם מושיע ורב האמת להצילנו על ידי התגלות חדושי תורתו הקדושים, החדושים הנפלאים והנוראים וכו' שהם מעיני הישועה האמתיים, וביותר על ידי אלו התפלות, אשר אי אפשר לכאן בכתב ובעל פה עד היכן מגיעים טובות וחסדים של אלו התורות והתפלות והמעשיות והשיחות

הקדושים וכו', וכל קדשת ההשפעה שהשאיר בזה העולם. ועל כלם גדל כחו הקדוש העוז והגבור וכו' העולה על הכל, אשר הבטיחנו והזהירנו לסמוך על כחו הנורא. וברוך השם יש לנו על מי לסמוך בעזרת השם יתברך.

ויברך ידעתם מה שדברנו בשמו ז"ל, מה שאמר: אם עמכם נעשה כד, מכל שכן וכל שכן מה נעשה עם שאר אנשים החולקים מאתנו שאינם שוקדים כלל על תקונם וכו', השם יתברך ירחם, השם יתברך ירחם ויחוס עלינו ועל עמו ישראל ברחמנות האמת להוציא את ישראל מעוונות, אשר באמת אין נאה להם שום עוון כלל לפי רוחניותם וכו', וקשה עליהם לסבל משאוי הזאת של עוון רחמנא לצלן אפלו יום אחד, השם יתברך ירחם, השם יתברך ירחם; יתר מזה אין פנאי כלל להאריך כי דעתי אינה צלולה כלל מחמת ספקות הנסיעה שנתהוה עתה בשעה זאת. השם יתברך ידריכני באמתו, וילמדני איך להתנהג באמת כי אליו לבד תקונתי.

דברי אביד הדורש שלומך תמיד באהבה, ואם ירצה השם ביום ר' אראה לכתב לך בעזרת השם יתברך כפי אשר ישלח השם יתברך בדעתי אז לטובה באמת, הזאקין [הגרבים] לא נגמרו עדין, ובתי תחיה עוסקת עתה לגמרים, ובקרוב יגיעו לו אם ירצה השם.

נתן מפרסלב.

צד

ברוך השם, יום ב' וירא תקצ"ג ברסלב.

חיים ובכרה ושלוש וששון ושמחה ושינוי כבוד אהובי ידידי וחביבי כנפשי ולכבי הרבני הגביר המפרסם וכו', מורנו הרב אייזיק גרו יאיר עם שלום וזוגתו בת מלך פנימה, הצדקת הנקרה מרת האדיל תחיה, עם כל יוצאי חלציהם הנקרים לכל אחד ביחוד, שיחיו לארך ימים אמן כן יהי רצון.

אייער בריך האב איך אתמול ערהאלטין [מכתבכם קבלתי אתמול], מיד רבי שמחה חתן הרב, גם אגרת מרבי מאיר ליב ופרישת שלום מרבי נפתלי גרו יאיר. [השם יתברך ווייסט אז איך האב זייער גיוואלט פארין, נאר מיינע מניעות קאן איך ניט שרייבען, עם אזי היינט ביי מיר אויך זייער שווער דאס פארין, אזוי ווי השם יתברך איז יודע מיון הארץ]. השם יתברך יודע שרציתי מאוד לנסוע, רק המניעות שלי איני יכול לכתב, וגם היום

הנסיעה קשה עלי מאד כמו שהשם יתברך יודע את לבבי. [נאר ווי איך זעה אז איך שרייט אזוי, טראכט איך אפשר הייסט אזוי השם יתברך, איך זאל פארט פארין; על כן איז היינט בדתני צו פארין אם ירצה השם אחר שבת הבא עלינו לטובה כדי איך זאל אם ירצה השם אן קומען]. וכמו שאני רואה צעקתכם, חושבני אולי זהו רצון ה' שכן אסע, על כן בדתני היום, לנסוע אם ירצה ה' אחר שבת הבא עלינו לטובה, כדי שאניע אם ירצה ה' על ראש חדש כסלו לקרעמינטשווג בעזרת השם יתברך, והשם יתברך ברחמיו יוליכני לשלום. [נאר רצוני אזי אז די חתנה זאל דיקא זיין בראש חדש כסלו אם ירצה השם ניט שפעטער, כדי איך זאל קענען אום קערין לביתי על חנכה אם ירצה השם; ווארין איר ווייסט וויפיל קוקין ארויס איך זאל זיין לביתי על שבת חנכה אם ירצה השם] רק רצוני שהחתנה תהיה בדיוק בראש חודש כסלו אם ירצה ה' לא יאחר, כדי שאוכל לחזור לביתי לחנכה אם ירצה ה', וה' יגמר בעדי הכל לטובה פרצונו וברצון רבנו הנורא זכר צדיק לברכה. [עם הרב דפה האב איך נאך ניט געשמוסט מכח דעם, נאר כפי הנשמע מרבי שמחה קען ער ניט פארין מחמת זיין משא ומתן, ווייטער קיין צייט ניט מאריך צו זיין, ווארין די פאטשט גייט פאלד אוועק. זייט גיוונט און פרייליך]. עם הרב דפה עדין לא דברתי מהענין, רק כפי הנשמע מר' שמחה לא יוכל לנסע בגלל המשא ומתן שלו, יותר אין זמן להאריך פי הדאר תקף הולך תהיו בריאים ושמחים.

כנפשכם ונפש אהביכם פאמת, ומעתיר בעדכם, בפרט אם ירצה השם על ציון הקדוש בודאי יהיו נזכרים לטובה, והשם יתברך ישמע תפלותינו תמיד.

נתן מברסלב.

ושלום לדידי כנפשי, מחמד עינינו, הותיק הנחמד המפלג מורנו הרב אברהם בער שיחיה, [נאר איך פארשטייא ניט וואס דיא מיינסט, וואס דיא האסט ניט גישריבין קיין שום גרים לזוגתך תחיה ולחמותך ולחמדי שיחיו, סע ניט קיין ישר וכו'], רק לא הבנתי מה פונתך שלא כתבת שום דרישת שלום לזוגתך תחיה ולחמותך ולחמדי שיחיו, זה לא ישר וכו'. ומבטחני שבודאי תצית לדברי, כי כל אלו הקפידות הכל הקדושים, והעקר שתלך בדרכי וקנך הקדוש והנורא הוא אדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק וקדוש לברכה, שתתמיד בהתבודדות בכל יום, ובכלמוד התורה הקדושה, ואל תשגיח על אלו ההבלים כלל, כי הילדות והשחרות הכל. ועוד מעט יהיה לך עניני קפידות כאלו מבניך ונבנותיך שירבו לך אם ירצה השם, כאשר הודעת לאמך תחיה זה כמה

שנים שיהיה כך, אך עצתי שלא תקפיד על ענינים כאלה כשיהיה לך מבנה ובנותיך שיהיו. מכל שכן עתה על עצמך לכה. אין לך פנאי לחשב זאת כלל, רק לחשב בתורה ותפלה, ולשפך שיחתך לפני השם ותברך בכל יום, מתי וגיעו מעשיך למעשי אבותיך וכו', יתר מזה אין פנאי להאריך.

דברי אהבה באמת לנצח, המועדף למוכתך הנצחית.

נתן הנ"ל.

נפלאתי מאד על שלא היה לי שום פרישת שלום מידידי רבי אפרים גרו יאיר. ואף על פי שעשה שלא בהגן, איש ל' בהגן, ואני פורס בשלומי באהבה רבה, ובשלום חותנו ידידי הרבני מורנו הרב שמואל גרו יאיר עם כל יוצאי חלציהם שיהיו. אהובי רבי אפרים זכר את בוראך גם בתוך החנות, ואפלו בתוך הקאנוקי [בלשון רוסיה]. ואל יהיו בעיניך כישנים דברי אדוננו מורנו ורבנו ז"ל, שאמר (לקוטי מוהר"ן) **שפכל לשונות הגוים יש אותיות התורה וכו', כי ט"ט בכתפי שתים וכו', ומשם אתה יכול לדבק את עצמך בו ותברך. כי בודאי לא באת למדה זו, שתשב בחנות כל היום, כי אם כדי שתזכר זאת היטב בכל יום, כי איש גם שאינו יודע מזה כלום, בודאי אינו חושב זאת, ויושבי אהל בית המדרש כל היום, אינם צריכים לזה כל כך בזה האופן. ומאחר שאתה ברוך השם מיושבי בית המדרש של אדוננו מורנו ורבנו ז"ל, ואתה מכרח לצאת לחוץ בכל יום, על כל פנים תקיים (דברים ל"ח) "שמח ובלון בצאתך", ולרקד בכל יום במחשבה או במעשה, על ידי שתזכר בדברים הנ"ל כאלה וכאלה וכאלה וכו' וכו'. ואז טוב לך לנצח.**

דברי אהבה באמת. נתן הנ"ל.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה, ורחימתן עזווא, ובפרט לזרע קדש של אדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק לברכה, לכל אחד ואחד ביחוד שיהיו. השם ותברך יאיר עיניהם שיזכו לידע מי הוא זקנם הקדוש זכר צדיק לברכה.

צֶה

בְּרוּךְ הַשֵּׁם, יוֹם ד' וַיֵּרָא תַקְצֵ"ג לַפ"ק.

אַהֲבֵי בְנֵי חֲבִיבֵי.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בּוֹאֵת הַשְּׁעָה, וְכַעַת אֵינִי יוֹדֵעַ עֲדֵינן מְתֵי אִסֵּעַ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, כִּי לֹא שְׂכַרְתִּי עֲגָלָה עֲדוֹן. אֲךָ כִּפִּי הַנִּרְאָה אִסֵּעַ לְשָׁלוֹם אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּיוֹם ב' אַחֲרֵי שֶׁבַת הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה; וּמָה שֶׁלֹּא תָבוֹא עַל שֶׁבַת קֹדֶשׁ אֵין קִפִּידָא, כִּי גַם אֲצִלִּי אֵין נִיחָא כָּל כָּד שִׁיְהִיו אֲוֹרְחִים עַל שֶׁבַת זֶה, כִּי דַעְתִּי אֵין צְלוּלָה כָּל כָּד מַחְמַת הַדְּרָךְ הַזֶּה, וְטוֹב שֶׁתָּבוֹא אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּיוֹם א', דִּהְיִינוּ אַחֲרֵי קִבַּלְתָּ הַפֶּאֶסְטָ [הַדְּאָר], וְה' הַטוֹב יַעֲשֶׂה.

וּבַעֲנֵינִי דְּבָרֵי אֲמַת וְהַתְּחִזְקוֹת, כְּכָר כְּתַבְתִּי לְךָ הַרְבֵּה בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְטוֹב שֶׁתִּסְתַּכַּל לַפְעָמִים בְּאַנְרוֹת הַמְּנַחֹת אֲצִלְךָ מִכְּבָר. וְקוּיִתִּי לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שִׁיְחִיו אוֹתְךָ הַרְבֵּה בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכַעַת אֵין לִי פְּנָאֵי כָּלֵל לְהַאֲרִיךְ כִּי מוֹסַר כְּתַב זֶה נִחוּץ; הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׂמַח אוֹתְךָ וְאוֹתֵנוּ, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גְּדוֹל מְאֹד וְלִגְדֻלְתּוֹ אֵין חֶקֶר. וּבִגְדֻלְתּוֹ הַנּוֹרָאָה שֶׁשֵּׁם עֲנֻתָנוֹתוֹ יְכוּלִין לְשַׂמַּח לְעוֹלָם, אֲפִלּוּ אֵיךְ שֶׁהוּא. אֵיךְ שֶׁהוּא. וְכָכָר רְאִינוּ הַרְבֵּה הַרְבֵּה טוֹבוֹ וְחֶסֶדּוֹ, עַד אֵין שַׁעוֹר בְּדוֹרוֹת הָאֱלֹהִים, שֶׁנִּגְלָה לָנוּ חֶסְדִּים כְּאֱלֹהִים, שֶׁהֵם חֲדוּשֵׁי הַתּוֹרָה שֶׁקִּבַּלְנוּ מֵאֲדוֹנֵינוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ הַנּוֹרָא זָכָר צַדִּיק לְבָרָכָה, שֶׁפָּלַם הֵם חֶסְדִּים נִפְלְאִים עַד אֵין חֶקֶר, וְהֵם הֵם שֶׁבָּעָה מְשִׁיבֵי טַעַם לְהַחֲיוֹת עִם רַב, יְהִיָּה מִי שִׁיְהִיָּה, יְהִיָּה אֵיךְ שִׁיְהִיָּה, כָּל מִי שֶׁנּוֹגַע בְּמַעַט דְּמַעַט, אֲפִלּוּ בְּנִייעָה בְּעִלְמָא בְּחֶסְדִּים הַנִּפְלְאִים הָאֱלֹהִים, יֵשׁ לוֹ לְשַׂמַּח לְנִצְחָה. כִּי הֵם אֲרַח חַיִּים שֶׁבַע שְׂמַחֹת וְכו'.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

צו

בעזרת השם יתברך.

אהובי בני חביבי.

אין בלשוני מלה עתה לכתב לך דבר. גם אין דעתי צלולה. אך אף על פי כן מלאתי רצונך לכתב לך על כל פנים אגרת שלום, וכבר כתבתי לך, ומה אוסיף לדבר לך בני, וגם לפי דבריך תהיה פה בסמוך אם ירצה השם. ופנים אל פנים נדבר את אשר ישלח ה' בפנינו, וה' יאיר עיניך בכל יום למצא עצות אמתיות, כפי אותו היום והשעה, להתחזק בכל עז, והעקר לשמח נפשו בכל פעם בגדל ישועתו ונפלאותיו יתברך העצומים, אשר זכינו לבלי להתנגד על ספרים קדושים כאלה, אשר אין ערוך אליהם. הפך בהם והפך בהם וסיב ובלה בהם וכו', ותחטף בכל יום למוד שלחן ערוך וספריו הקדושים ז"ל, ותהלים, ותפלות, וקצת שיחה בינו לבין קונו.

ואל יתישנו בעיניך כל דברים האלה שדברנו מזה כמה פעמים, רק בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, ובאמת מי שיש לו לב ישראלי, ומסתכל על האמת, הם באמת חדשים בכל פעם, כי בכל יום ויום נעשה חדשות לגמרי, וקצת רואין בחוש. ובכל יום נעשה מה שנעשה. חדשים נפלאים ונוראים, הכל בענין 'הראש בית' איד להכניס אור קדשתו ואמתתו בעולם, כמו שאומרים 'ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית', 'בראשית' הוא 'ראש בית' פירוע. הינו שבכל יום השם יתברך מחדש בטובו מעשה הנזהר היוצא מעדן, שהוא יסוד הפשוט שנמשך מהראש בית, והכן דברים אלו היטב, כי אי אפשר לבארם על פני השדה, וכבר דברתי בדרך מעט מזה, כאשר תשמע מפי רבי נחמן. וה' יאיר עינינו באמתת תורתו הקדושה. ונזכה לילך בדרךיו ועצותיו בכל יום, עד ישקוף וירא ה' משמים, ויקרבנו באהבתו ובחמלתו לעבודתו באמת כל ימינו לעולם.

דברי אביך המצפה לישועתו יתברך.

נתן מברסלב.

צו

ואמר המעתיק תחילת המכתב הלז לא מצאתי רק מעט מסופו, ואמרתי גם זה להעתיקו. כי מי שזינף להביט בו ובכל המכתבים בעיני פקיקא, יראה בעיני חושיות שכל דבור ודבור משרש בו רפואות תעלת נפשנו לרפאותה מחלאת וזמתנו, ולהדביקה באור פני מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא אלקים חיים. מעמקי שאל תחתית ומתחתיו, כי הם נובעים ויוצאים ממאמרות טהורות מזקק שבעתים של רבנו מוהר"ן זכר צדיק וקדוש לברכה וכותו יגן עלינו, אשר יש בהם כח וחיות להחיות ולהשיב נפש כל חי, בבחינת ואציעה שאל הנך, ובבחינת וישעיה כו] "ובאו האובדים בארץ אשור והנדהים בארץ מצרים, והשתחוו לה' בהר הקדש" ביראה שלמה על ידו בירושלים, אמן בן יהי רצון במהרה במהרה: על בן טרחתו בעזרת השם יתברך להעתיק כמעט כל דבור ודבור, כי מהם תוצאות חיים]

הדין והנזיר כפי הנראה הם עולים יפה, שמן זית אין לי שום מראה מקום שיגיע לי. ותשלח בזריות, או ביום ד' על ידי הפאמישט, או ביום ה' על כל פנים בלי שום אחור, כדי שלא אצטרך לחשב על זה כלל ביום ו' אם ירצה השם. לעת עתה הרוחת הרבה על ידי הנזיר והדין כל האגרת הזו הרצוף פה, שלא עלה על דעתי להאריך כל כך, אך רצונך החזק הועיל, והדין נמשכה אחר הקלמוס על נזיר יפה מאוד. ברוך השם אשר עזרנו עד כה, וגם זה הוא אחד מהישועות וההרחבות הנ"ל, בחינת בצר הרחבת לי, ובאמת הוא הרחבה וישועה נפלאה. כי אגרת שלנו הם רפואות יקרות. כי כלם נובעים ממעין היוצא מבית ה', אשר כל פרוי למאכל ועליהו לתרופה. "עליהו", הינו הנזיר, שהם עליו ודפין, שעליהם אנו כותבין כל הספרים הקדושים של התורה הקדושה, אשר הם רפואתנו וחינו לנצח.

נתן מברסלב.

צח

ברוך השם, יום א' יוחי תקצ"ג ברסלב.

רב שלום לאהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מכתבך קבלתי בזאת השעה עם המכתב למשערי, הטיבות אשר עשית אשר פעלת המכתב הזה למשערי, תהלה לאל זביתי אותך במצוה רבה שאין לה שעור, שיהיה לך חלק כזה בשלום כזה שבין זוג כזה. השם יתברך יזכה שתאכל פרותיהן בעולם הזה, שתזכה להיות איש כשר באמת, והקרן יהיה קים לעד.

והנה קריתי מכתבך. וחדוה תקוע בלבי מסטרא חדא ממכתבך, וצער מסטרא חדא, אשר עדין אינך מתחזק להשליך המחשבות זרות, בפרט המחשבות של ממוז. והלא כבר שמעת כל כך שיחות ותורות קדושות, שהמחשבה ביד האדם להטותה פרצונו. ושאי אפשר בשום אופן, שיהיה שני מחשבות ביחד וכו'. ועוד שיחות הרבה פהנה, שיכולין להנצל מהם בשב ואל תעשה, ובפרט מה שדברנו בשפת חנכה הזו, על "דרי ברוכיא דקניא, איתפח" (לקושי הלכות שבת ו אות ח). ומדוע לא תחגר מתניך לגרשם מעליך על ידי עצות קדושות פאלו. ידעתי בני ידעתי, איך ואיך הם מתגברין מאד אף על פי בן אף על פי בן. אך כבר ידעת ושמת, שהעקר שאמה תהיה בשב ואל תעשה, ומה שנעשה עמך אל תחוש על זה, כי יקר מאד בעיני השם יתברך, כל המשכה והמשכה שאמה ממשיך את עצמך מהם וכו', כמבאר בדבריו הקדושים (לקושי תנינא מה). ובהו ראוי לך להחיות את עצמך בכל עת. ועל ידי זה תתגבר עליהם בעזרתו הגדולה יתברך.

למען השם חזק ואמץ! וברח בכל עת ממחשבות זרות על ידי שב ואל תעשה, ואל תסתפל אם יתגברו עליך אלף פעמים בכל יום חס ושלום, אמה תעשה את שלך לברח מהם בכל פעם. אם תברח מקדם שיכרכו במחשבתך מה טוב, ואפלו אם חס ושלום נתרשל, עד אשר נעשה חס ושלום 'ברוכיא דקניא', תעמד פתאם ותבטל עצמך, ותזכר בשבת שהוא התכלית. וזה הענין אי אפשר לבאר בפרטיות, כי הוא לכל חד כפום מה דמשער בלבה. על כל פנים יכול כל אחד ואמה גם אמה, לבטל את עצמך בכל פעם. ואז יתהפך התגברות המחשבות לטובה, כדי שתתעורר על ידי זה דיקא לבחינת בטול אל האור אין סוף, שהוא יקר מאד מאד. וכל אדם בכל מקום שהוא, אפלו בשאול תחתיות, צריך להמשיך עצמו לזה, לאתר דכל רעותין תקועין תמוז.

וזה עקר בחינת "ואציעה שאול הנך", שגם בשאול תחתיות יכולין לבטל את עצמו אל האור אין סוף, שזה עקר תכלית העבודה, וזה בחינת "ופרעה הקריב" - את לבן לאביהן שבשמים כמו שאמרו רבותינו ז"ל (שמות רבה כ"א). שדיקא על ידי התגברות הסטרא אחרא מבטלין את עצמו לגמרי.

וּלְמַעַן הַשֵּׁם שֶׁתִּדַע וְתֵאמֹן, שְׂאִינִי בּוֹתֵב לְךָ חֲדוּשִׁים וְדְרוּשִׁים בְּעֶלְמָא, אִף עַל פִּי שְׂבוּדָאֵי גַם זֶה יָקָר מְאֹד, אֲבָל אֵין בּוֹנְתִי לְזֶה, רַק שֶׁתִּלְךָ עִם כָּל זֶה, וְתִשְׁתַּדֵּל וְתִתְנַבֵּר לְקַיָּם כָּל זֶה. כִּי תִהְלֶה לְאֵל יֵשׁ בְּיַדְךָ לְקַיָּם כָּל זֶה, וְשִׂמְחָה נִפְשָׁךְ בְּכָל מַה שֶׁתּוּכַל. וּבְרוּךְ הַשֵּׁם שֶׁכְּתִבְתָּ בְּמִכְתָּבְךָ הַרְבֵּה דְבָרֵי אַמְתָּ, מַה שְׂאִתָּה מְחִיָּה עֲצֻמָּה בְּכָל עֲבָדָא דְקִדְשָׁה, וְכֵן הוּא הַמְּדָה, וְכֵן יִפֶּה לְךָ. אֲבָל עֲדִין אַתָּה צְרִיךְ לְהַחֲיוֹת אֶת עֲצֻמָּךְ יוֹתֵר בְּכָל תְּנוּעָה וְתַנּוּעָה טוֹבָה, וּלְהֵאמִין שֶׁכָּל הַמְּשֻׁכָּה וְהַתְּנַבְּרוֹת שְׂאִתָּה מִתְנַבֵּר לְהַמְשִׁיךְ אֶת עֲצֻמָּךְ מִמְּחֻשְׁבוֹת רְעוּת, יָקָר מְאֹד בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלְהַתְחַזֵּק בְּזֶה לְבָרַח מֵעַתָּה מִמְּחֻשְׁבוֹת רְעוּת. כִּי עַקֵּר הַתְּנַבְּרוֹת עַל יְדֵי הַתְּחַזְקוֹת וְהַשְּׂמֻחָה. וּבִפְרָט שְׂיֵשׁ לָנוּ תִהְלֶה לְאֵל לְשִׂמְחָה בְּהַעֲקֵר, בְּמַה שְׂזָכִינוּ לִידַע מֵאוּר הָאוֹרוֹת כְּזֶה אֲשֶׁר הוּא חֲיִינוּ וְכוּ', אִיךְ שְׂיִהְיֶה, בּוּדָאֵי יִהְיֶה סוֹפֵךְ טוֹב בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיֵשׁ תַּקְוָה לְאַחֲרִיתְךָ תִּהְלֶה לְאֵל, יֵתֵר מְזֶה אֵין פְּנָאֵי לְהֵאָרִיךְ.

דְּבָרֵי אֲבִיךָ הַמְּצַפֶּה לִישׁוּעָתְךָ מֵהַרְהָ.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

וְשְׁלוֹם לְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה. חֲזָקוּ וַיֵּאמְרוּ לְבַבְכֶּם, כָּל הַמִּיחֲלִים לֵה'.

צַט

בְּרוּךְ הַשֵּׁם, יוֹם א' שְׁמוֹת תַקְצֵ"ג.

אֶהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי גְרוּ יְאִיר.

מִכְתָּבְךָ קִבְּלִיתִי עִרְבֵי שֶׁבֶת קִדְשֵׁךְ, וְקִרִיתִי אוֹתוֹ, וְהִבְנִיתִי מִרְחוּק צִעְקָתְךָ, וַיִּדְעֵתִי אֶת מִכְּאוּבִיךָ. ה' יִרְחַם שֶׁתִּזְכֹּר מֵעַתָּה לְהַתְּעוֹרֵר, שֶׁתִּדַע מִכְּחֶךָ, וְתִתְנַבֵּר עַל הַמְּחֻשְׁבוֹת, כִּי זֶה כָּלֵל אַמְתָּ וַיִּצִיב שֶׁהַמְּחֻשְׁבָּה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כְּרִצוֹנוֹ, וְהַתְּכַרַח שֶׁתִּתְנַבֵּר בְּעֲצֻמָּךְ עַל פִּי כָּל דְּבָרֵי אַמְתָּ אֲשֶׁר יִדְעֵתָ וְשִׁמְעֵתָ מִפִּי וּמִפִּי סִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים, וְה' יוֹשִׁיעַ לְךָ. וְדַע בְּנֵי חֲבִיבֵי, שֶׁמִּכְתָּבְךָ פָּעַל בִּי הַרְבֵּה, בְּפָרְט בְּמַה שֶׁכְּתִבְתָּ בְּסוֹף אִיךְ לֹא עֲשִׂיתָ פְּעַם אַחַת אֵיזֶה גְּנִיחָה טוֹבָה וְכוּ'. וְגַם מִפִּי מוֹסֵר כְּתָב זֶה וְכִיּוֹצֵא, שֶׁמֵּעַתָּה כְּעֵין זֶה, מִגְּדֵל צָרַת נִפְשָׁם, אֲשֶׁר מִתְנַבֵּר בְּכָל פְּעַם. עַל יְדֵי כָּל זֶה נִתְעוֹרַרְתִּי הַרְבֵּה, וְנִזְכַּרְתִּי מִחֲדָשׁ בְּהַתְּוֹרָה אֲזַמְּרָה לְאַלְקֵי בְּעוֹדִי, וְאַמְרָתִי בְּלִבִּי מַה טוֹב הָיָה לְחִדְשָׁה לְגַמְרֵי בְּכָל יוֹם. וְיֵשׁ בְּלִבִּי הַרְבֵּה בְּזֶה, מַה שֶׁקִּשָּׁה לְבָאֵר בְּכַתְּבִי, וְתִהְלֶה לְאֵל

עשה רשם לטובה, שעל ידי זה עזרני השם יתברך לחידוש הרבה על פי התורה הזאת, וכבר דברתי מזה בסעדה שלישית העבר אתמול בשבת קדש. בחסדי ה' הזמין לי השם יתברך נזירות נפלאות, ולא המדרש עקר וכו'.

בני בני אתה וכל השומעים לקול האמת. הטו אזניכם ולבכם מחדש בכל עת אל דברי התורה הקדושה הזאת, שמעו ותחי לבבכם. פי נפלאות עשה השם יתברך עמנו, אשר שלח לנו הנחל נובע מקור חכמה זכותו יגן עלינו, להשמעני כל אלה להשיבני בשבעה משיבי טעם פאלה. והנה בדעתי היה להרחיב הדבור בזה יותר, אך רבות מחשבות וכו', כי סמוך למנחה, וההכרח לקצר. ודי בזה להזכיר אותך שתחפש אצלך בכל יום הנקודות טובות שבה, ולשמח בהם בנפשוך בהם בתמימות ובפשיטות, ועל ידי זה בעצמך תצמצם ותמשיך מחשבותיך לתוך תמימות אמת, לבלי לצאת חס ושלום כלל חוץ לגבול. ואפלו מה שמחמת רב ההרגל, המחשבה רגילה להחלק ולהמערר חס ושלום, ולצאת ולפרח לחוץ הרבה, תכף תזכר לתפסה בזריוות כמו שתופסים סוס באפסר להטותה אל הדרך הישר, והכל בתמימות ובפשיטות, ולבלי לפל בדעתך בשום אפן. ותזכר היטב מה שדברנו כמה פעמים כי לגדלתו אין חקר והכל מתהפך לטובה, בפרט על ידי איזה המשכה כל שהוא אל הקדשה שזה יקר מאד בעיניו יתברך, כי מדה טובה מרבה. והשם יתברך ירחם שנוכה להתפלל בכונה מנחה ומעריב ושחרית, וחזק וחזק, ושים לבך היטב, לדברי התפלה הקדושה. ואם אמנם תפלה היא עבודה קשה מאד, ביותר מהכל, עם כל זה תוכל לחטף מעט בכל יום, אם תשים כל לבך עליה, כי ה' יעזר לך.

דברי אביך הכותב דברי אמת הנוכעים ממקור האמת.

נתן מברסלב.

אגרת זה כתבתי בחדר העליה שלי תכף אחר שקמתי משנתי, ועדין לא מסרו לי מכתבך שהגיע אז, ואחר כך באתי לבית המדרש להתפלל מנחה, ספר לי רבי בעריש חתן ר"ש את כל המעשה אשר נעשה עמך. ועמדתי מרעיד ומשתומם. ושלחתי תכף אחר מכתבך וקריתיו, עתה מה נשיב לה' כל תגמולוהי עלינו, והנה מאת ה' היתה שהקדמתי לכתב לך, בפרט שכפי מכתבך אתה רוצה להיות פה בקרוב, וגם איני יודע עם מי לשלח האגרת הזו, כי רבי נחמן אין רצונו לשוב לביתו

תקף. אך לעת עתה אל תירא ואל תפחד ואל תחת כי ה' אתך, ותהיה מודה על העבר אשר גמלך כל טוב, ותבקש להבא שיגמלך כל טוב סלה, שתזכה להנצל מכל צרה בגוף ונפש ומזון, ותזכה להכיר חסדיו ונפלאותיו יתברך, אשר הוא עושה עמנו בכל יום, כמו שאנו אומרים שלש פעמים בכל יום גודה לך וכו' על נסיד שבכל יום עמנו, ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת ערב ובקר וצהרים וכו'. והעקר מה שברחמיו הוא יתברך מסבב סבות לטובה, להחיותנו בנקודות טובות, שזוכה בהם לחיים נצחיים. שזהו עקר הנסים והנפלאות שבכל יום ובכל עת, ומעט קצת יכולין לראות ולהבין מרחוק נפלאות חסדיו הנוראים בענין זה, ויותר מזה צריכין להאמין כי השם יתברך חושב מחשבות בשבילנו, רק בשביל התכלית הנצחית, ואי אפשר לבאר בכתב כל זה.

חזק ואמין בני, ושמח נפשך בישועת ד', ובטח בה', כי לא יעזב אותך, כי הכל לטובתך. וברח מהמרה שחזרה והעצבות בכל כחה, בכל מיני עצות ודרכים ששמעת מאתנו. וכבר ידעת שתהלה לאל יש לנו במה לשמח בעזרת השם יתברך, יש ויש בחסדו הגדול אשר ראינו בעינינו שזכינו לידע מאור כזה וכו'.

דברי אביד. נתן הנ"ל.

ק

ברוך השם, יום ד' בא תקצ"ג.

אהובי בני חביבי.

מכתב ביד קבלתי ביום א' והיום, וצערי גדול מאד על פאבך, השם יתברך ירפאך מהרה. והנה גם אנכי חושש בשני בעתים הללו לפקדים, השם יתברך יסיר מעלינו ומעל כל ישראל כל המכאובים והמחוסים בגשמיות ורוחניות, ונזכה לשוב אליו יתברך על ידי כל הכרוזים והרמזים שהוא מרמוז לנו בכל עת בין בטיבו בין בעקו רחמנא לצלן, כי הזמן הולך וסוער, הולך והומה, ומשברי וגלי הים הומים ומרעישים ומתנשאים על כל אחד בכל יום. ואין אתנו יודע מה לעשות. לולא ה' עזרתה לנו, אשר שמענו מה ששמענו שיכולין להחיות את עצמנו בהם תמיד. חזק והתחזק בני חביבי, כאשר כתבת במכתבך הראשון, [אז דיא האסט זיך צו גישפארט

מכתבי קא מוהרנ"ת

קנה

להשם יתברך דורך די יסורים, שנסמכת להשם יתברך על ידי היסורים. וכבר ידעת מהתורה ויאמר בעז אל רות (לקוטי מוהר"ן סימן סה), שעל ידי היסורים מבטלין עצמו להשם יתברך, וכאשר שמעת ממני בעל פה בענין זה. והשם יתברך ירחם עליך, ומעתה יסיר ממך כל חלי וכל מדוה וכל מחוש בעולם. ותזכה להתקרב להשם יתברך על ידי רמזים של טובה והצלחה, ויקים "ואל שדי ותן לכם רחמים", לכם דיקא וכו' (ע' סימן ס"ב תניינא).

ותכתב לי עוד משלום רבי מרדכי גרו יאיר, אם כבר אין עליו שום חשש מהעסק שלך. גם תודיע לו, שכפי מה ששמעתי שהוא מעצמו ידע מזה, היטב חרה לי עליו, וצריך שיקבל עליו שלא יוסף לעלות על מחשבתו לעסק בדברים כאלה, כי זה עקר פגם תאות ממוז. וגם בעולם הזה אין אחרית טוב להלוותים כל כך אחר הבעע וכו'. ואין צורך להאריך בזה, וצריך תפלה ותחנונים, שיזכה לקבל מלח להמתיק מרירותא וכו', ויזכה לאנפין גהורין, אמונה וכו'.

דברי אביכם הדורש שלומכם באהבה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה, ויודיעני משלום רבי יעקב גרו יאיר.

קא

בעזרת השם יתברך, יום א' בשלח תקצ"ג.

אהובי בני מחמד עיני, נצמד בקירות לבבי. שלום לך אל תירא חזק ואמץ!

ידע בני חביבי, כי עדין לא קבלתי מכתבך היום, וגם היום יום ראשון בשבת אשר אתה ידעת כי אני חלוש, ואין דעתי צלולה כדוע לך, אך אהבתך אלצני לכתב לך עתה קדם הסעדה, כי מאת ה' היתה כי עסקתי בכתובת תורה בענין הלמוד הקדוש של "אומרה לאלקי בעודי", אשר דברתי מזה אתמול בסעדה שלישית, שהוא בחינת קימת חצות לילה, שבזה תלויה הגאולה, בחינת "בחצות לילה אני יוצא" וכו'. ומדי כתבי נזכרתי באהבתך, כי ידעתי שאתה צריך מאד לדבורים אלו, בפרט שכל החדושים שחדשתי בעזרת השם יתברך בעתים הללו, חדושים נפלאים בישועתו הגדולה הכל נתגלגל על ידך, על ידי המכתב שהגיע לי מאתך בערב שבת קדש סמוך

לערב על ידי ידידי רבי נחמן הייסיניר, באשר ספרתי לך קצת מזה בהיותך פה. על כן אמרתי ויהי מה ארוצה דברי אלה אליך. אולי אובה לעוררך משנתך, להחיותך ולחזקך. הקיצה בני הקיצה, אל יבהלוך רעיונך מכל מה שעובר עליך. דע והאמן שכל הנקודות טובות שלך יקרים מאד מאד אצלו יתברך, ואתה יכול להחיות את עצמך בהם תמיד. ולכנס לכף זכות באמת, בבחינת "ועוד מעט ואין רשע" וכו'. זכר זכר היטב דבורים גוראים אלו, ואל יהיו ישנים אצלך חס ושלום, רק חזר חזר אותם היטב היטב, ובכל יום יהיו בעיניך כחדשים. ונכספתי מאד לכתב ולהעתיק לך קצת ממה שכתבתי בזה, אך הוא מהנמנע, כי אין הזמן מספיק. אך קויתי לה, בשתהיה פה על שבת קדש, הבא עלינו לטובה, נדבר מזה, בעזרת השם יתברך, בתוספת שאר שיחות קדושות, שיזמין השם יתברך לתוך פינו, הנוכעים ממקור חכמה הקדוש והנורא מאד מאד. ותודיעני מיד אם תהיה פה על שבת קדש, כי נכספתי מאד שתהיה פה על שבת זה, רק אם יש לך עכוב מחמת החתנה של גיסך, בודאי אי אפשר לך לבוא, ואנס רחמנא פטריה ותבוא אם ירצה השם באיזה שבת אחר. אך אם לא תהיה החתנה מיד, מהראוי שתבוא לשלום בנ"ל. ותכתב לי דעתך בזה.

דברי אביך הדורש שלומך באהבה רבה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה. גם אליהם נאמרו כל הדברים הנ"ל, חזקו ויאמן לבבכם כל המוחלים לה'.

והנה עתה כבר קבלתי מכתבך, והיה לי לנחת. וכפי הנראה ממכתבך לא תוכל להיות פה על שבת קדש הבא עלינו לטובה. ובודאי הכל לטובה, השם יתברך יעזור שתשמח שם בביתך ועל החתנה, כי חדות ה' היא מעזכם. וכל פונתי במכתב זה כדי לשמח נפשכם בישועתו הגדולה אשר הוא עוזר לנו בכל עת, כמו שכתוב ^{(תהלים} "הנה אלקים עוזר לי" וכו'. ויבקש מהשם יתברך ויבטח בו, שפאשר החל השם יתברך להראות חסדו עמו, כן יגמר בעדו, כי היה לו גם גדול וישועה נפלאה. השם יתברך יזכהו ויבין על ידי זה רמזים גדולים להתקרב אליו יתברך בכל עת, מכל מקום שהוא. ומחמת אישון לילה אין להאריך יותר. והשם יתברך ישמח נפשכם לנצח.

נתן הנ"ל.

קב

אור ליום א' תרומה תקצ"ג.

אהובי בני חביבי.

אין בלשוני מלה לכתב לך עתה, כי היום יצאתי מביתי ולא עלה על דעתי לכתב לך עתה, אך מדי כתיבי איזה דבורים מעטים לכן אחותי רבי אייזיק גרו יאיר, נזפרתי בעצם תשוקתך לראות מכתבי, אמרתי לכתב לך פריסת שלום.

והנה צערי גדול מאד ממה שלא היית בשמחה בהיותך בביתי, ולכך היה נשבר ביותר, אשר היה קשה לי לסבל. אך אף על פי כן אני יודע ומאמין כי עדן רחמי השם יתברך עלי ועליך ועל בלגו, ובודאי לא יעזב אותך לעולם. ואיך שיהיה, איך שיהיה, יהיה אחריתך לטוב בחסדו הגדול יתברך, כי יש לנו על מי לסמוך בעזרת השם יתברך, על כחו של זקן דקדושה עתיק דעתיק סבא דסבין; ועתה בני שמע בקולי לאשר אני מצוה אותך, ותשמח עצמך בכל מה דאפשר, בפרט כי ימי אדר נכנסין, שצריכין להרבות בשמחה. ותתחיל מעתה לעשות אחשוורוש שפיל וקבצן ועושר שפיל, וקיץ וחורף שפיל, ושאר מיני שפיל וצחוק. וגם מוסר כתב זה רבי נחמן וכל אנשי שלומנו, בלם חובה מטלת עליהם להרגיל בשמחה, על ידי כל מיני מלי דשמותא, ובפרט בפורים בעצמו תהיה אך שמה. און טאקי פארט האפ. פארט און פארט און פארט [ובכל זאת רק שמחה, בכל זאת, בכל זאת].

דברי אביך, נתן מברסלב.

קג

בעזרת השם יתברך, יום ב' פקודי תקצ"ג.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי בליל שבת קדש קדם הקדוש, גם האגרת מידידי רבי הערא גרו יאיר, והיה לי לנחת, ועתה אין לחדש דבר וכו'. והנה להחיות אותך בדברי אמת אין הפנאי מסכים עתה, וכבר שמעת הרבה שיש בהם די להחיות ולשמח נפשך בכל עת, איך שהוא איך שהוא. כי כל מה שדברנו הרבה שצריכין

לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּכָל נִקְדָּה וְנִקְדָּה טוֹבָה, וּבְיוֹתֵר בְּמָה וְכוּ' וְשֶׁהֲצִילָנוּ מֵהַתְנַגְּרוֹת עַל עַצְמֵנוּ הַאֲמֵת וְכוּ', הַכֹּל אֵינֶם דְּבָרִים בְּעֵלְמָא חֵם וְשְׁלוֹם, רַק הָעֶקֶר לִילֵךְ בְּהֵם וּלְקַיְמָם. וְהָעֶקֶר בַּעֲת שְׁצַר לְהֶאָדָם בְּדַעְתּוֹ בְּאֲמֵת מַחֲמַת קַלְקוּלְיוֹ חֵם וְשְׁלוֹם וְכוּיֹצֵא, אִזְ צָרִיךְ בְּיוֹתֵר לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּכָל זֶה, וְלִהְפֹךְ הֵיגוֹן וְאַנְחָה לְשִׂמְחָה, שְׂכַל מַה שְׂמַתְנַבֵּר עָלָיו בְּיוֹתֵר הֵיגוֹן וְאַנְחָה, וְרוּצָה לְהַפִּיל עָלָיו עֲצָבוֹת וּמְרָה שְׁחוּרָה מַחֲמַת שְׁעֵשָׂה מַה שְׁעֵשָׂה, וְיִהְיֶה הַכֹּל לְשִׂמְחָה. וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ, אֲדַרְבָּא הֲלֵא אַף עַל פִּי בֵּן זְכִיתִי וְאַף עַל פִּי בֵּן אֵינִי מִתְנַגֵּד כָּלֵל, וְאִם שְׁחוּרָה אֲנִי בְּמַעֲשֵׂי, נִאֻוָּה אֲנִי בְּמַעֲשֵׂי רַבְּנֵינוּ הַנּוֹרָא זְכָר צָדִיק וְקֹדוֹשׁ לְבָרְכָהּ, וְגַם בְּמַעֲשֵׂי יֵשׁ בְּהֵם נְאִים. וְכַעֲיֵן שְׁפָרֵשׁ רִשׁ"י שֵׁם בְּמִקְוֵמוֹ עַל פְּסוּק זֶה (שִׁיר הַשְּׂרִים א), וְכִבֵּר דְּבַרְתִּי תִהְלֶה לְאֵל הַרְבֵּה בְּעֵינֵי זֶה, בְּשִׁבְתֵּימֵינוּ הַסְּמוּכִים שְׁעֵבְרוּ. נִא בְּנֵי חֲבִיבֵי, לֵךְ בְּדַרְךְ זֶה לְהַחֲיוֹת וּלְשִׂמְחַת נַפְשְׁךָ בְּכָל עֵת, וְלִהְפֹךְ הֵיגוֹן וְאַנְחָה דִּיקָא לְשִׂמְחָה, וְעַל יָדֵי זֶה תֻּכַּל עֲדוּן לְחֻזַק עַצְמְךָ לְעַסֵּק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה בְּשִׂמְחָה, וְלֵה' הַיְשׁוּעָה שְׂיִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה. וְכֹל הָעוֹנוֹת יִתְהַפְּכוּ לְזְכוּיֹת, הַכֹּל בְּזְכוּתוֹ וְכִחוֹ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא מְאֹד, כִּאֲשֶׁר שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקֹּדוֹשׁ בְּפִרוּשׁ. וְדִי בְּזֶה בַּעֲת.

דְּבָרֵי אַבִּיךָ הַמְצַפֶּה וּמַחֲבֵה לְהַחֲיוֹתְךָ וּלְשִׂמְחָתְךָ בִּישׁוּעַת ה', אֲשֶׁר זְכִינוּ לְשֹׂאב מֵיָם חַיִּים כְּאֵלֶּה מִמַּעֲיְנֵי הַיְשׁוּעָה.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

וְשְׁלוֹם לְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה, וּבְפִרְט לִידִידֵי בֵּן אַחֲוֵי הַרְבֵּנֵי מוֹרְנוּ הַרְבֵּ וְצַחֵק אֵיזִיק גְּרוֹ יְאִיר. חֻזַק וְאַמִּץ, וּבְטַח בְּה' שְׂיִשְׁלַח לְךָ רְפוּאָה שְׂלֵמָה מֵהַרְהָ, וְאֵל תַּעֲסֵק בְּרְפוּאוֹת, אַף גַּם לְהַעֲמִיד עֲלוֹקוֹת, תְּצַוֶּה לְהַעֲמִידֵם לְשׁוֹנְאִיךָ וּלְאִוִּיבִיךָ, וְאַתָּה תִּקְבַּל רְפוּאָה מֵאַתָּה ה' מִן הַשָּׁמַיִם. וְתַחֲזֹק עַצְמְךָ מֵעַתָּה לְעַסֵּק בְּתוֹרָה בְּכָל יוֹם מֵעַט אוֹ הַרְבֵּה, עַל כָּל פְּנִים לֹא יַעֲבֵר עָלֶיךָ יוֹם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ בְּלִי עֵסֶק הַתּוֹרָה חֵם וְשְׁלוֹם. וְהָעֶקֶר לְלַמֵּד פּוֹסֵק בְּכָל יוֹם וְיוֹם, חֵק וְלֹא יַעֲבֵר, כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, וְגַם לְרַבּוֹת לְעַסֵּק בְּתַפְלוֹת וּתְחִנּוֹת וּבִקְשׁוֹת בְּכָל יוֹם וְיוֹם, וְלִתֵּן צְדָקָה כְּפִי בְּחָד, וּמֵעַט יוֹתֵר מִבְּחָד, וְאִז מוֹב לְךָ בְּזֶה וּבְכָא לְנִצַּח. כִּי יְמֵי חַיֵּינוּ הֶכֶּל כְּצֵל עוֹבֵר וְכוּ', וְלֹא יִשְׁאַר מֵאַתָּנוּ כִּי אִם מֵעַט הַטוֹב שְׁנַחֲמֵף בְּיָמֵי הַכֹּל הָאֵלֶּה, וְיִהְיֶה לָנוּ לְשִׁלָּל גָּדוֹל אַחֵר כִּי יָבֹא קִצְנוּ. טוֹב לְגַבֵּר לְשִׁים כָּל מַגְמָתוֹ רַק עַל זֶה, וּלְשִׂמְחַת נַפְשׁוֹ בְּזֶה כָּל יְמָיו, וְאִז יִהְיֶה אַחֲרֵיתוֹ טוֹב לְנִצַּח.

נִתֵּן הַב"ל.

קד

בעזרת השם יתברך, יום ד' צו תקצ"ג.

אהובי בני חביבי.

ידע שבאתי לשלום ביום ב', ותהלה לאל הכל על נכון בעזרת השם יתברך, וברוך השם פעלתי קצת שם לצורך נשואי בתי תחיה, אף עדין חסר לי הרבה כאשר תבין מעצמך, ולה' הישועה שימלא כל מחסורנו לטובה מהרה אמן כן יהי רצון.

ואני מעטף עתה בטלית ותפלין דרבנו תם, ואיני יכול להרחיב הדבור כלל, וה' ישמח נפשך ויחזק לכתך בכל עז ותעצומות, שתזכה להבין מרחוק גדלת אדוננו מורנו ורבנו וכו' ז"ל, עד שלא יבלבלך כל מה שעובר עליך, והיה אף שיהיה, כי הכל יתהפך לטובה, כי גדול אדוננו ורב כח וכו'.

ידברי אביך המחכה לקבל קרשת ניסן ראש חדשים, עד שנופה לגאלה שלמה שתהיה בניסן כמו שאמרו חכמינו ז"ל (ראש השנה יא). ואז נשיר שיר חדש וכו', וגם עתה ראוי לנו לשמח בתקנה הזאת, נגילה ונשמחה בישועתו.

נתן מברסלב.

קה

בעזרת השם יתברך, יום ג' י"ג ניסן תקצ"ג.

אהובי בני חביבי, מכתבך קבלתי בשעה זאת.

והנה עתה הכל טרודים, וגם איני יודע עם מי אשלח האגרת הזאת. אף אמרתי, מאהבתך ותשוקתך העצומה למכתבי להכינו מיד, ואצוה לחקר אחר עובר ושב לשלחו היום או למחר או בחל המועד אם ירצה השם. וה' הטוב יעשה, כי הכל בהשגחה נפלאה.

ובשבת העבר דברנו מענין ההשגחה, שעל ידי זה עקר תקף כל הנסים והגאלות, בפרט גאלה ראשונה של יציאת מצרים שהיתה בפסח, על פי התורה (לקושי מותר"ן רנ) בשעה שהקדוש ברוך הוא זכר את בניו וכו', ובשביל זה

קורין שֶׁבֶת שְׁלֹפְנֵי שֶׁבֶת הַגָּדוֹל, עַל שֵׁם הַנְּסִים וְהַנְּפִלְאוֹת שֶׁנִּמְשָׁכִין מִקֶּץ הָאֲחֵרוֹן, שֶׁהוּא בְּחִינַת יוֹם שְׁכָלוֹ שֶׁבֶת, בְּבְחִינַת קֶץ בָּא הַקֶּץ, כַּמְבָאָר בְּהַתּוֹרָה, עֵינֵי שָׁם. וְעַל כֵּן נִקְרָא שֶׁבֶת הַגָּדוֹל, בְּבְחִינַת (מְלָכִים ב ח) "סִפְרָה לִי אֵת הַגְּדֹלוֹת שֶׁעָשָׂה אֱלֹהִים" וְכוּ', שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת וּמוֹרִיד שְׁנֵי דְמַעוֹת לַיָּם הַגָּדוֹל וְכוּ' (בְּרֵכֹת נט.) עֵינֵי שָׁם.

וְאַחַר כִּדְ עוֹרְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו הַנְּפִלְאוֹת שֶׁרַקְדְּתִי בְּעַצְמֵי הַרְבֵּה פְתָאם, מַה שְׁלֹא עָלָה עַל דַּעְתִּי לְרַקֵּד אֹז, וְהַכֵּל בִּישׁוּעָתוֹ וְהַשְּׁגָחָתוֹ הַנְּפִלְאָה, כִּי לֹא דָבָר רִיק הוּא מַה שֶׁנַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ בְּכָל יוֹם וְיוֹם עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּפֶרֶט עִמָּךְ וְעִמִּי, וּמְשִׁיחַ יִסְפָּר לְכָל אֶחָד מַה שֶׁנַּעֲשֶׂה עִמּוֹ בְּכָל יוֹם. וְצָרִיכִין לְזַכֵּר זֹאת הַיֵּטִב הַיֵּטִב בְּכָל יוֹם, אֲךָ בְּרוּךְ הַשֵּׁם תְּהִלָּה לְאֵל חַי כְּבֹד הַקְּדִים לָנוּ רַפּוּאָה לְמַכָּה, מַה שְׁאֲנוּ יוֹדְעִים מְאוּר הָאוֹרוֹת וְכוּ' נִפְלֵא כִּזֶּה אֲשֶׁר לֹא הָיָה לְעוֹלָמִים וְכוּ' וְכוּ'. זָכַר אֵל תְּשַׁכַּח אֵת כָּל הַחֲסָדִים שֶׁעָשָׂה ה' יִתְבָּרַךְ עִמָּנוּ בְּעַנְיָנוּ זֶה, שֶׁהוּא תְרוּץ וְנִחְמָה וְרַפּוּאָה עַל כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּכָל יוֹם, רַק הַשְּׁמֵר לָךְ וְשִׁמְרֵם נִפְשֶׁךָ מְאוּד פֶּן תִּשְׁכַּח אֵת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֵי שְׁכִלְךָ, וְאֲשֶׁר שָׁמְעוּ אָזְנוֹךָ מִיּוֹם שֶׁעֲמַדְתָּ עַל דַּעְתְּךָ בְּעַנְיָנוּ זֶה עַד הַיּוֹם הַזֶּה. וְטוֹב לְהוֹדוֹת לַה' אֲשֶׁר עוֹרְנוּ עַד כֹּה לְכַתֵּב לָךְ עֲתָה גַם עֲתָה דְבָרִים כְּאֵלֶּה, וּבְזֶה רָאוּי לָךְ לְשַׁמַּח נִפְשֶׁךָ בַּחֵג הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה זְמַן חֲרוּתְנוּ, חֶזֶק וְאַמִּץ לְשַׁמַּח עִצְמְךָ וּבְפֶרֶט בְּשֶׁבֶת וְיוֹם טוֹב קִדְשׁ בְּכָל דְרָכֵי הַשְּׁמָחָה, וְהִזְהַר וְהִזְהַר שְׁלֹא יִהְיֶה לָךְ עֲצָבוֹת וּמְרָה שְׁחוֹרָה מִזֶּה בְּעַצְמוֹ שְׂאִינְךָ שְׂמַח כְּרָאוּי. וְלֹא תִהְיֶה עָלֶיךָ שְׂמַחַת יוֹם טוֹב לְמִשְׂאוּי, רַק תִּרְגֵּל עִצְמְךָ לְהִיּוֹת בֶּן חוֹרִין. כִּי תִהְלֶה לְאֵל יֵשׁ מִי שֶׁעוֹשֶׂה בְּעַדְנוּ כָּל הַתְּקוּנִים שֶׁצָּרִיכִים בְּכָל עֵת, וְעָלִינוּ לְשַׁבַּח לְאֲדוֹן הַכֵּל בְּשִׁמְחָה שְׂזוּכִינוּ לִידַע מִהֶעוֹסֵק בְּתַקּוּן נִפְשׁוֹתֵינוּ לְנִצָּח, וּכְבֹד שְׂמַעְתָּ הַרְבֵּה עֲצוֹת לְהַרְחִיק הָעֲצָבוֹת וְלַחֲזֹק עִצְמוֹ בְּשִׁמְחָה, וְה' יוֹשִׁיעַ לָךְ וְלָנוּ לְזָכוֹת לְשִׁמְחַת יוֹם טוֹב בְּאַמְתָּ, וְלַהֲתַחִיל מֵעַתָּה הַתְּחִלָּה גְּמוּרָה בְּאַמְתָּ לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם אָמֵן.

דְּבָרֵי אֲבִיךָ הַכּוֹתֵב בְּחַפְזוֹן שֶׁל פֶּסַח.

נִתֵּן מִבְּרֶסֶלֶב.

קו

בעזרת השם יתברך, מוצאי שבת ל"א למספר בני ישראל תקצ"ג.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי ביום ד' לעת ערב, והיה לי צער וחדוה ונכספתי מיד להשיבך ולא נודמן לי עובר ושב עד הנה, וגם עתה אני טרוד מאד, ובזאת השעה הלכתי מהשלחן של סעודה שלישית, וזרזתי עצמי כדי למלאות רצונך להשיבך, אף על פי שבקרוב תהיה פה בעזרת השם יתברך. והנה בעת אין עמי דברים כי טרדנא טובא בענין החתנה ובשאר דברים, ובפרט בענין בנין הקלו"ז [בית המדרש] באומאן, שאני נכסף ומשתוקק מאד מאד שנוכה על כל פנים להתפלל בו בראש השנה הסמוך הבא עלינו לטובה. ומה מאד עצמו נפלאותיו יתברך שדיקא עתה ברבוי טרדותי, נראה לי צמיחת קרן ישועה שיש תקנה בעזרת השם יתברך על זה, ואני חזק עתה בהרצון והשתוקקות, וקויתי לה' שבעצם נפלאותיו יעזרנו למען שמו יתברך להוציא מבח א"ל הפעל מהרה. יראו ישראלים וישמחו, וחסידים ברנה יגילו. ולדעתי בזה בעצמו ראוי לך לשמח נפשך עתה, כי לא דבר קטן הוא מה שכתבתי לך עתה, כי הוא נוראות נפלאות תמים דעים. ואם ירצה השם כאשר תהיה פה בעזרת השם יתברך, אספר לך מעט נפלאות ה' בענין זה, והיה כי יבצע ה' את כל מעשהו, נספר תהלות ה' ועוזו ונפלאותיו אשר עשה עמנו לחיותנו לג'צח, לא למעננו כי אם למענו.

והנה עיני מצפות עתה בכל עת לראותך מהרה בחיים ושלום, ופה אל פה אדבר בך. אם אפשר שתבוא מיד מה טוב. יתר מזה מהנמנע עתה להאריך בדברים, חזק ואמץ ושמח נפשך בכל עת, ובטח בה', כי לא יעזב אותך, כי הפל למוכתך, בעזרת השם יתברך.

נתן מברסלב.

קו

בעזרת השם יתברך, יום א' במדבר תקצ"ג.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי היום והיה לי לנחת, בפרט מה שכתבת שאתה מתחזק במעט טוב שאתה חוטף בכל יום. יהי ה' עמך ויחזק את לבבך להוסיף בכל יום אור קדשה ודעת, כי חוץ מזה הכל הכל. ומה שאתה כותב בכל אגרת שנעשה עמך הרבה בכל יום, אף על פי שיש לי יסורים מזה מצד אחד, אבל זאת נחמתי כי ידעתי שעם כל אדם בהכרח שיעבר עליו כל זה. ואני שמח בהצד לטובה, מה שאני רואה מכתלי דבריך שאתה מתחזק בדבריו ועצותיו הקדושות. חזק בני וחזק, והזהר לזכר בכל עת שהעקר הוא השעה הזאת, ושיש לנו כתפים רחבים בעזרת השם יתברך לסמוך עליהם.

ובמוך תראה ותבין מה היית עושה אם לא היה לך פח כזה ועצות כאלו, איך היה בלתי אפשר לסבל מרירותא דעלמא, וזכר היטב הלשון הקדוש הזה שגלה הוא ז"ל בלשוננו הקדוש (לקוטי מוהר"ן ב"ג), שחמדת הממון הוא מרירותא דעלמא, מר ממות, והוא נמשך מפגם הברית, ואי אפשר להמתיקו כי אם על ידי ברית מלח עולם שהוא הצדיק האמת. תדע ותאמין שכל העולם מלא מרירות יותר מאשר עובר עליך, מה נשיב לה' אשר אנו זוכים לידע מהצדיק האמת יסוד העולם, שהוא ממתיק המרירות של כל העולם כלו. ובודאי החוסים בצלו ומתקרבים אליו, נמתק מהם המרירות הרבה יותר, ומכל שכן שזוכים בכל יום לחטף טוב ועצות על פי דרכיו הקדושים, אשרינו מה טוב חלקנו שזכינו לזה, וכזה תגיל ותשיש בכל יום ובכל עת. ותברח מפל הרעיון ותמהון ללב שעובר עליך אל מחשבות תורה ותפלה ושמחה ובטחון והתחזקות בחסדי ה' ובחמלתו הגדולה לנצח. והנה מוסר כתב זה נחוץ מאד ואי אפשר להאריך יותר.

ואני מצפה בכל עת לישועתו הגדולה שנופה להתפלל בהבית המדרש שלנו בראש השנה הקדוש הסמוך הפא עלינו לטובה, נגילה ונשמחה בישועתו, ותפרס בשלום ידידי הותיק מורנו הרב נחמן גרו יאיר נכד אדונינו מורנו ורבנו ז"ל, ותרבה לדבר עמו פרצונו שהוא רצונו יתברך.

הרב החסיד וכו' מורנו הרב רבי יודיל גרו יאיר ממעדוועדובקא בא לפה על שבת, ויסע מפה מחר אם ירצה השם, וברוך השם הכל על נכון בעזרת השם יתברך, וברוך השם חתני שיתיה מוצא חן וכו' בעיני אלקים ואדם. השם יתברך יעזרנו ויגמור חסדו עמנו לטובה בכל הענינים, וגם בזה רואים כמה גדול חסדו יתברך, וכמה גדול כח התפלה, כי אחד מהמתנגדים הודה באמת שזה נעשה רק על ידי תפלה.

דברי אביך המצפה לישועתך בכל עת.

נתן מברסלב.

קח

בעזרת השם יתברך, יום א' בהעלתך תקצי"ג.

שלום לאהובי בני חביבי גרו יאיר.

מכתבך קבלתי עתה, והיה לי לנחת, בראותי שנכנסו דברי אמת בלבך. וכל מה שאתה כותב ממרירות לבך אין כל זה חדש בעיני, כי כבר אני יודע ושמעתי הרבה הרבה בפרוש וברמז מפיו הקדוש, אשר כאלה וכאלה ההכרח שיעבר על כל מי שרוצה לגע ולהריח בריח יראת ה', כמבאר מזה הרבה בספריו הקדושים, ובפרט בהשיוחה הנדפסת בלקוטי תנינא סימן (י"א) (מ"ח) המתחיל בשאדם נכנס בעבודת ה' וכו', עין שם היטב כל דבור ודבור ובסימנים הסמוכים (נ"ב נ"ג נ"ד) (מ"ט נ' נ"א) וכו', גם בלקוטי א' בסיון ע"ב ובשאר מקומות, ובפרט כמה שעזרני ה' לחדש בהספרים הנכתבים ובכל האגרות שכתבתי לך עד הנה, וכל מה ששמעת מפני מבלם תוכל להבין, שהוא מעשה גדולה עמקה ונוראה מאד מאד, מה שנעשה עם האדם בזה העולם, ועם כל אחד נעשה מה שנעשה, אשר אפלו שלמה המלך עליו השלום לא היה יכול לעמד על הדברים מה שנעשה עם האדם בזה העולם, כמו שכתוב (קהלת א) "מבלי אשר ימצא את המעשה אשר עשה האלקים" וכו'. וכתוב (שם ח) "בשביל אשר יעמל האדם לבקש ולא ימצא, וגם אם יאמר החכם לדעת לא יוכל למצא".

וכל זה פלול ומרמז כמה שהזכרנו בשבועות הקדוש העבר בענין דרכי המשפט של השם יתברך שאי אפשר להשיגם, כי אם מי שהשליך עצמו לעבודת גמור,

בתמימות ופשיטות וכו' שהשיג דרכי ה' וכו'. ויותר עזרנו השם יתברך לדבר בסעדה שלישית של אתמול דברים נפלאים עמקים ותמימים מאד, באשר יספר לך מעט דמעט מהם מוסר כתב זה רבי נחמן מהייסין. ומאד המו מעי לי אשר לא זכינו שתשמע בעצמך הדברים האלה, אך זאת נחמתנו כל מה ששמעת עד הנה בפרט בשבועות העבר. עד הנה עזרנו רחמיו יתברך, ואנו מחכים שיוסיף נפלאותיו וחסדיו עמנו ביתר שאת עד שנוזה לאחרית טוב בעזרת השם יתברך, כי חסדי ה' לא תמו ולא כלו רחמיו לעולם.

והנה מה מאד החייתי נפשי בעת שהיה ירדי ר"ש גרו יאיר בביתי, וספר ששמע מאתך כמה דבורי תורה מחוג השבועות העבר. כמו חלב ודשן שבעה נפשי מזה, כי באלה חפצתי שתזכר ותשיח בדברי תורת אמת, שאתה שומע מאתי, תעלזנה כליותי בדבר שפתיך מישרים. ותהלה לאל עשו רשם גדול בלב ר"ש הנ"ל. וכבר ספר מהם עם אחרים, וכל זה הוא רצונו הקדוש ז"ל להודיע לבני האדם וכו', לכל מי שחפץ לשמע באמת. ותראה לשלח לי מיד מעות נדבת לבך הטוב על הבגן הקדוש, גם אם אפשר שתקבל מאנשי שלומנו רב או מעט על הבגן, מה טוב, כי אני צריך עתה הוצאות רבות לגמר הבגן הקדוש, ולה' הישועה.

דברי אביך המצפה לישועה ומעתיר בעדכם.

נתן מברסלב.

קט

בעזרת השם יתברך, יום א' בלק תקצ"ג.

שלום לאהובי בני חביבי גרו יאיר שלום לך ולביתך וליוצאי חלצידך שיהיו.

מכתבך קבלתי ביום ו' העבר, גם באומאן קבלתי מכתבך ביום ו' ערב שבת קדש שלח, עתה אודיעך ישועת ה' ועזונו ונפלאותיו אשר עשה עמנו, כי תהלה לאל גמרנו הרבה בהבגן הקדוש, וכבר נגמרה התקרה [שהוא הסמעליא] ובסמוך תהיה מכסה בטשעריפים [רעפים], וגם עוסקים בהפיחה של הכתלים, וגם כבר הנחתי מעות על תשעה חלונות. וכבר קניתי דלת נאה, וכבר מלאו עפר להשוות הגומות, והכל היה בישועת ה' ונוראותיו הגדולים. ובחסדי ה' נתפלל שם אם ירצה

השם בראש השנה הסמוך הבא עלינו לטובה, יראו עינינו וישמח לבנו וכו'. ולבאר לך בפרטיות מעשה ה' הגדולים אשר הפליא חסדו בזה, אין הזמן מספיק עתה; עד הנה עזרנו רחמיו ותברך, בן יגמר בעדנו לגמור גם כל בנין הבית השיד לזה בסמוך מהרה. והעקר שיגמור ה' בעדנו הבנין הקדוש ברוחניות, הנבנה על ידי קבוצת נפשות ישראל החפצים להתקרב אליו באמת, שיתרבו הבתים עד אין מספר, על ידי תוספת שכנים הרבה הקדושה, ונוכח בלנו לכנס מחוץ לפנים ולאסוף הביתה כל הנפשות הנדחים הנשפכים בראש כל חוצות. בעל החמלה יחום ויחמל עלינו ועליהם לאסוף נדחנו ולקבץ פזורנו, ולהביאנו חדריו הקדושים, ונשבעה משוב ביתו וכו', ומחמת הנחיצה אי אפשר להאריך יותר.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מפרסלב.

קי

בעזרת השם ותברך, יום א' ממות ומסעי תקצ"ג.

אהובי בני חביבי שלום לך ולביתך, יצו ה' אתך את הברכה חיים ושלוש וכל טוב בזה ובכא לנצח אמן, בן יהי רצון.

מכתבך קבלתי היום עם חצי רובל חדש והיה לי לנחת, הטיבות אשר שלחת היום כי הגיע במועדו ובזמנו בעת שהיה מכרח לי מאד. ישלם ה' פעלך ותהי משפרתך שלמה מאת ה', שתזכה לשקוד על דלתי התורה והעבודה יום יום עד שתגיע לתכלית הטוב של איש הישראלי שנברא בשבילו, שהוא להפיר אותו ותברך.

ומה שאתה מצטער ומתגעגע להיות רגיל אצלי על שבת קדש, גם אני נכסף מאד לזה. אך כבר כתבתי לך שטוב יותר כשמשברים מניעות ובאים לפרקים, מלבא בכל יום בלי מניעות, כי עקר האדם בא לעולם לשבר מניעות, לעמוד כנגד דלתות נחשת ובריחי ברזל, והכל אי אפשר לשבר כי אם על ידי הרצון והכסופין והחשק הנמרץ כמובא אצלנו הרבה מזה.

והנה תשמע מפי מוסר כתב זה גדל הצער שהיה לי בעתים הללו; וגדל בלבול הדעת שהיה לי מזה, אי אפשר לבאר; ומעט תוכל להבין בעצמך, ולא היה לי מקום להחבא עצמי מגדל הצער. ובתוך כך באו אלי על שבת זה דיקא ידיד נפשי רבי נחמן גרו יאיר נכד גור ראשנו וזכר צדיק לכרחה עם עוד אורחים חשובים מקהלתכם ומנעמרו, וראיתי נפלאות ה'. ובה' בטחתי שבנפלאותיו העצומים, יעזר עתה דיקא למען שמו הגדול לכבד את השבת כראוי, בדברי אמת הנובעים ממועני הישועה וכו'. וה' עזר לנו הרבה בנוראותיו הגדולים כאשר תשמע מעט מפי מוסר כתב זה.

ויתר מזה אי אפשר לבאר כל מה שעבר בזה, ואיך אנו מחייבים להודות לו יתברך על נסיון שבכל יום עמנו ועל נפלאותיו ומובותיו שבכל עת וכו', והשם יתברך ירחם עלינו בכלל ובפרט על כל אחד ואחד, ויראה בענינו ועמלנו ויבקש נרדפים כמונו בחנם. ויצילנו מיד כל אויבינו ורודפינו בגשמיות וברוחניות. והעקר שיהא בעזרנו שנוזכה מעתה על כל פנים להיות כרצונו יתברך באמת, ומגדל הטרדא אי אפשר להאריך יותר.

דברי אביך המצפה לישועה בכל עת.

נתן מברסלב.

קיא

בעזרת השם יתברך, יום א' דברים תקצ"ג.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי עתה בעת השנה, ואין לי פנאי להאריך, והנה דעתי נוחה מאד כמה שאתה עוסק בכתיבת המפתחות, כי הוא הצלחה נפלאה נצחית בשאנו זוכין לעסק בספרי אדוננו מורנו ורבינו ז"ל, בפרט לעשות בהם איזה תקונים שהם זכות הרבים לדורות, ואי אפשר לבאר גדל העסק הזה. טוב להודות לה' אשר עזרנו עד כה, ובזה ראוי לך להחיות נפשך בכל עת אשר גם עתה שאינך יכול להתמיד כראוי, עם כל זה אתה זוכה לעסק בעסק קדוש ונורא כזה, בן יהיה ה' עמך שתזכה לחזר אל אהל תורה בקביעות, ותהיה תורתך קבע ומלאכתך עראי. ועליך

לכסף לזה בכל עת ולחטף לעת עתה כל מה שתוכל, ולשמח נפשך בכל נקדה ונקדה טובה, ולהיות מודה על העבר ולבקש בכל יום להוסיף להבא בכל עת קדשה ודעת וכו', שזהו עקר אריכת ימים באמת, כמבאר בדבריו ז"ל.

דברי אביך המעטיר בעדכם.

נתן מפרסלב.

ושלום לירידי כנפשי הותיק היקר מורנו הרב נחמן גרו יאיר נכד גאון עזנו אדוננו מורנו ורבונו זכר צדיק וקדוש לברכה, הנה לי נחת גדול ממה שכתבת שתהלה לאל שלום בביתו, בן יהי ה' עמכם שיהיה שלום בביתכם תמיד, ותזכו שיהיה שלום בעצמכם, ולא יהיה לכם חלוק כלל, עד שתזכו להתפלל פראוי בכח והתעוררות גדול, עד תזכו לשלום הפללי, אמן בן יהי רצון. ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

קיב

בעזרת השם ותפלה, יום א' אחר חצות ואתחנן תקצ"ג.

אהובי בני חביבי שלום לך ולביתך.

מכתבך קבלתי בזאת השעה, ואין לי פנאי להשיבך, אך מגדל תשוקתך ההכרח למלאות רצונך להשיבך איזה דבר על כל פנים. והנה צערי גדול מאד מענין היסורים שלך מחלשת זוגתך תחיה, ומענין אדעם, אך כבר ידעתי היטב בברור גדול שכל העולם מלא יסורים וכו' כנדבר בינינו הרבה בזה. וכבר שמעתי ממנו ז"ל, שכל היסורים שלו הוא יודע אותם מקדם וכו', ולולא זאת היה קשה לו לקבלם וכו'; ודוד המלך עליו השלום אמר (תהלים לח, יח) "כי אני לצלע נכון וכו' חוששה לעזרתי" וכו'. אך אף על פי כן צריכין לידע שמדה טובה מרבה, וחסד אל כל היום. ואלמלא החסד והרחמים הנפלאים שממשיכין גדולי הצדיקים, ובפרט צדיקי שוכני עפר שהם מתפללין על העולם, ולולא הישועות והחסדים והנסים והנפלאות שנמשכין בכל יום על ידי תפלתם הנוראה, בודאי לא היה אפשר לאדם להתקיים. ומי שיש לו לב להבין, יוכל לראות זאת כמעט בכל יום על ידי הדברים וההרפתקאות שעוברים עליו ועל כל אדם בכל יום מה שרואה קצת ומה ששומע קצת, מלבד רבוי

הדברים וההרפתקאות הנעשים בעולם בכל יום ויום בכל עיר ועיר וכו' ועם כל אדם בפרטיות מה שאי אפשר לשער במח, רק החכם ובין מדעתו ממה שרואה ושומע קצת, להבין מזה, בשאר מדינות המלך מלכו של עולם מה נעשה בכל יום. ומכל זה יוכל להבין רמזים לכל יבאלוהו רעיונו מכל מה שעובר עליו, הן בפרנסה, הן בכריאות, ושאר דברים, רק מכלם יזכר בהשם יתברך מכל מקום שהוא איך שהוא, כי גם בשאול תחיתיות יכולין להיות סמוך להשם יתברך ולזכר את עצמו בהשם יתברך בכל עת, בפרט על ידי השנויים וההרפתקאות העוברים עליו, שכלם הם רק בשביל זה בשביל לרמוז לו וכו' פידוע לנו, פאשר כבר דברנו בזה הרבה.

ואיך שהוא, תפלה וצעקה מועיל לכל דבר, אך קשה לצעק ולהתפלל כי אם על ידי דרך הנ"ל כשאננם מתבהלים כל כך רק יודעים שכך מנהיג השם יתברך העולם, וכך הוא הנסיון של כל אדם שבעולם, שיעבר עליו מה שיעבר בכל יום, והכל לפי האדם והזמן. זה מנסין בעניות גדול וזה בעשירות מפלג, וזה בפרנסה כזאת וזה בפרנסה כזאת וכו', וכל השנויים שנעשין באדם ובזמן, בכל יום ובכל אדם אשר עצמו מספר, כי אדם זה בזה היום לפי מעשיו ולפי נשמתו צריך להתנסות בענין זה דיקא, וזה בענין אחר לגמרי, אבל הצד השווה שבכלם, שכלם מלאים דאגות ויגונות ויסורים בלי שעור, וכלם אין להם במה להחיות ולגחם עצמן כי אם במה שחוטפין בכל יום איזה דבר שבקדשה תורה ותפלה וצדקה וגמילות חסדים וכו', שעל ידי זה יצליחו לנצח, וחיון מזה הכל הכל. אפלו אם היה לו כל העשירות והעולם הזה של כל בני העולם, מכל שבן שאין מי שיהיה לו עולם הזה וכו', פאשר ידוע לנו כבר.

עד הנה עזרנו רחמיו לכתב דברים האלה המעטים המחזיקים הרבה מה שלא עלה על דעתי לכתב דברים אלו, ומאת ה' היתה זאת, נפלאות היא נפלאות תמים דעים החסדים והישועות שהשם יתברך עושה עמנו בכל יום ובכל עת. ובזה בטחנו שסוף כל סוף יהיה אחריתנו לטובה גדולה בעזרת השם יתברך ואל יעזבנו ואל ימשנו בחסדו הגדול יתברך שמו לנצח.

דברי אביך הכותב מנקדה שבלב ומצפה לישועה.

נתן מברסלב.

קיג

ברוך השם, יום ד' עקב תקצ"ג.

אהובי בני חביבי שיחיה.

מכתבך קבלתי, והיה לי לנחת גדול, בשמעי קצת צמיחת ישועתך, בן יוסף ה' חסדו לגמר ישועתך בשלמות, באפן שתזכה להגיע מהרה לתכלית אמתי ונצחי, שתבלה ימך בטוב אמתי בתורה ותפלה ומעשים טובים, לאורך ימים ושנים טובים, ואין לי פנאי להאריך ודי בזה בעת.

דברי אביך הדורש שלומך באהבה ומעטיר בעדכם.

נתן מברסלב.

קיד

ברוך השם, יום א' ראה תקצ"ג.

אהובי בני חביבי שיחיה.

המוסר כתב זה נחוצן מאד, וגם אני טרוד עתה בכמה דברים ואין בלשוני מלה לכתב לך, אם אמנם יש לי צער הרבה מצעקת מכאוביך במכתבך, אך זאת נחמתי שתהלה לאל עושים רשם דבריו הקדושים ז"ל ששמעתם מפי עד שגם הנגון תקוע בלבך. וכך יפה לך, כי באמת לא דבר ריק הוא להתחזק איך שהוא איך שהוא כי זה העקר, ובזה תלוי כל היהדות; כי הרבה נפשות מאד שקעו רחמנא לצלן על ידי היאוש שלהם, אשר לכל אחד נדמה שירידתו גרוע מכל העולם וכיוצא במחשבות אלו, ואף על פי שהיו חכמים קצת לא הזעיל להם חכמתם אדרבא בחכמתם קלקלה להם ביותר רחמנא לצלן.

והנה מאחר שתהלה לאל בחסדו הגדול יתברך דבריו הקדושים עשו פרות בלבך, על בן חזק בני וחזק יותר ויותר, ותאמין שפך הוא האמת לאמתו כמו שפכתה, שפונתו זכרונו לברכה היה עליך דיקא, ואפלו על הגרועים הרבה יותר רחמנא לצלן. ולמען השם תקים בכל עת "מבטן שאול שועתי" וכו', כאשר שמעתי מפיו הקדוש שאמר שזה העקר (שיחות הר"ן ש"ב), וביותר תתחזק בכל כחך בכל מיני עצות

לשמוח נפשך בכל מה דאפשר, ובפרט במלי דשמוותא; ותסמוך על כחו של זקן דקדושה, שהכל יתהפך לטובה, כי עוונות יתהפכו לזכויות, כי ה' גדול מאד וכו', שאי אפשר לדבר בזה כלל, יתר מזה אין להאריך, ודי בזה בעת.

דברי אביך המצפה לישועה בכל עת.

נתן מברסלב.

קטו

ברוך השם, יום א' שופטים תקצ"ג.

אהובי בני חביבי גרו יאיר.

מכתבך קבלתי היום, ואני מוכן עתה לגסע לשלום, ואין פנאי להשיבך דבר, טוב להודות לה' אשר תשוקתך ונחמתך הוא אור האמת המאיר לכל, אשר זאת היא הנחמה של הכל. כמו שכתוב (פראשית ה, כט) "זה ינחמנו" וכו', ולה' הישועה שיחוס עליך ויעזר ויזשע ויגן עליך שתזכה לבוא אל התכלית הטוב. ואתה בני חזק ואמץ ותתחיל מעתה בכל מה שתוכל, ותשיש בגבור לרוץ ארח, כי הבחירה חפשית תמיד, והבא לטהר מסייעין לו וכו', ותזכה להיות בקי בהלכה וכו' שזהו סוד פונת אלול בידוע לה'. אשרינו שאנו זוכים לידע מסודות כאלה, שהם דרכים נפלאים לכל אחד לעבודתו יתברך, "אני לדודי ודודי לי" יזכנו ללכת בהם באמת. וזהו בעצמו הפונה שאני צריך להתעורר ולהשתוקק ולהתנגע ולהתקרב לדודי יתברך ולהיות בקי בזה, ודודי לי יזכנו ויעזרנו לקרבנו אליו בחמתו וכו'. ואי אפשר להאריך יותר עתה, ומהסתם לא אשבח אותך גם שם על ציון הקדוש. בעל החמלה יכין לבנו ויקשיב שועתנו.

נתן מברסלב.

קטז

מכתבי תקצ"ד

ברוך השם, יום א' נח ראש חדש חשון תקצ"ד.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי ביום ו'. והנה ברכ מכתביך אף על פי שקול צעקתך עולה לשמים, אך ברכם אתה בעצמך משיב תשובתך בצדך תשובה נכונה ואמתית, בפרט מה שכתבת במכתבך הסמוך שאין לך מקום לנוס כי אם לקבע עתים לתורה. אמת ויציב ונכון וקיים וישר וכו' הדבר הזה, כי בודאי תורה ותפלה הוא עקר הבית מגוס, מכל מה שעובר על האדם בכל יום; וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (קדושין ל:): בראתי יצר הרע בראתי תורה תבליו, וכמו שכתוב (תהלים קיט, צב) "לולא תורתך שעשעי או אברתי בעניי". ושים לבך היטב לדברים האלה, ותדע נאמנה שמעודי עד היום הזה, כמעט לא היה עת שלא עבר עלי כל מה שעובר עליך, ובכל פעם נדמה לי שכמעט אפס תקוה חס ושלום, לולא ה' עזרתה לי בכל יום בדרךיו הנפלאים שהקדים לחיותנו בשבעה משיבי טעם וכו' על ידי הנחל נובע מקור חכמה וכו' וכו'.

זכר כי אין שום זמן בעולם, והכל הולך ופורח כצל עובר וכו', ובצל עובר הזה יכולין לבלות קצת בתורה קצת בתפלה קצת בשיחה וצעקה ושועה ונאנחה ולתלות עיניו להשם יתברך, וקצת בשיחה עם בני אדם במלי דשמיא ובמלי דעלמא, וקצת בעסקי משא ומתן ופרנסה, וקצת בההכרחיות לקיום הגוף שהם אכילה ושתייה ושנה וכו', ובתוך כך חולף ועובר היום, וכן כמה ימים. ובתוך כך חומל השם יתברך ומושיע ועוזר מה שצריכין, "כי לא לנצח יריב" וכו' (תהלים קמ, ט). והעקר לכלי לחשב מיום לחברו, ואל יבהלוך רעיונך לא מן העבר ולא מן העתיד, והשעה והיום שאתה עומד תוכל לקפץ ולדלג ולברח ממה שאתה צריך לברח על ידי כל הנ"ל, ועל פלם הוא ישועת ה' ונפלאותיו העצומים אשר הוא יתברך עושה עם כל האדם בכל יום ובכל עת, כמו שאומרים 'על נסיד שבכל יום עמנו ועל נפלאותיה וטובותיה שבכל עת' וכו', בפרט שאנו סמוכין ונשענים על כח וזכות בעל כח כזה, אשר הוא ז"ל בעצמו הזהירנו לבטח על כחו הגדול מאד העולה על הכל. יתר מזה אין פנאי להאריך, כי תהלה לאל יש לי עתה אורחים חשובים בביתי, פאשר יספר לך מוסר כתב זה.

וּבִישׁוּעַת ה' וּנְפִלְאוֹתָיו הַעֲצוּמִים שְׁמַחְנוּ תְהִלָּה לְאֵל בְּסַעֲדָה שְׁלִישִׁית אֶתְמוּל, וְלִבֵּי נָשָׂא אֶת רַגְלֵי בְּהֵוָה רוּחָא דְנָשִׁיב וְכו', וְרַקְדַּתִּי הִרְבֵּה בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַה שְׁבִשְׁמַחַת תּוֹרָה לֹא זָכִיתִי לָזֶה, וְהַכֵּל בְּנִפְלְאוֹתָיו וְחִסְדָּיו הַגְּדוּלִים, מִי יִמְלֹל גְּבוּרוֹת ה' וְכו'. יִתֵּר מִזֶּה יִסְפֹּר לְךָ מוֹסֵר כְּתָב זֶה יְדִידֵי גְרוּ יְאִיר, חֹזֵק וְאַמִּץ וְשִׂמַח נִפְשָׁךְ בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה הַעֲבֵר, וּבְמָה שְׁאַנּוּ מְקוּיִם וּמְחַכִּיִם לְהִיּוֹת עַל רֵאשׁ הַשָּׁנָה הַסְּמוּךְ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה. וְחֲדוּת ה' הִיא מְעֻזָּךְ לְעַסֵּק בְּתוֹרָה כְּמָה שְׁעוֹת בְּכָל יוֹם וּבְתַפְלָה וְשִׁיחָה וְכו', וְה' אֱלֹקִים יַעֲזֹר וְיִוִּשִׁיעַ לְךָ בְּכָל מָה שְׁאַתָּה צְרִיךְ לְהַוְשִׁיעַ חַיֵּשׁ קַל מְהֵרָה.

דְּכָרֵי אֲבִיךָ, נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

קִיז

בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם ד' לְךָ לְךָ תַקצ"ד.

אֶהוּבֵי בְנֵי חֲבִיבֵי גְרוּ יְאִיר, שְׁלוֹם לְךָ.

מִכְתָּבְךָ קִבְּלַתִּי בְיוֹם א', וְהַיּוֹם קִבְּלַתִּי שְׁנֵית מִכְתָּבְךָ, וּבְרוּךְ הַשֵּׁם הֵיךָ לִי נַחַת קֶצֶת בְּיוֹם א' כִּי שְׂמַחְתִּנִּי בִישׁוּעַתְךָ קֶצֶת, וְגַם אִז בְּיוֹם א' יִדְעַתִּי כִּי בּוֹדֵאִי צְרִיכִין עֲדוּן יִשׁוּעָה וְרַחֲמִים רַבִּים, וְהַיּוֹם רָאִיתִי זֹאת בְּמִכְתָּבְךָ. אֵיךְ כִּבְּרֵנוּ הִרְבֵּה בְּזֶה, שְׁצְרִיכִין בְּכָל פֶּעַם לְהוֹדוֹת עַל הַעֲבֵר וּלְבַקֵּשׁ עַל לְהַבָּא, וּכְבֵר חֲשַׁבְתִּי דְרָכֵי וְדְרָכֵי הָעוֹלָם וְרָאִיתִי הַיֵּטֵב שְׂאֵם יִרְצָה הָאָדָם לְהַסְתַּכֵּל עַל הַחֲסוּרוֹנוֹת יִהְיֶה חֶסֶד לוֹ לְעוֹלָם הִרְבֵּה, כִּי אִפְלוּ הַגְּבִירִים הַגְּדוּלִים עֲדוּן חֶסֶד לָהֶם הִרְבֵּה מְאֹד, שְׁנַדְמָה לָהֶם לְהַכְרִיחוֹת. אֲבָל לְהַפְדָּ כְּשׁוֹזְכֵרִין שֶׁהַכֵּל חֶסֶד חָנּוּם, כִּי עֵרֵם יֵצֵא הָאָדָם מִבְּטָן אִמּוֹ, וְכָל מָה שְׁיֵשׁ לוֹ הוּא חֶסֶד גְּדוֹל, אֲזִי יְכוּל לְהַחֲיוֹת אֶת עֲצֻמוֹ הִרְבֵּה בְּכָל מָה שְׁיֵשׁ לוֹ, אִפְלוּ בְּכַתְנַת קְרוּעַ וּמִנְעָלִים הַמְטָלְאִים חֶסֶם וְשְׁלוֹם, מִכָּל שְׁכֵן כְּשֵׁשׁ לוֹ עוֹד אֵיזָה מִלְּבוּשׁ יֵשֶׁן אִפְלוּ שֶׁל פֶּשֶׁתָן עֵב וְכו'.

וְאִפְלוּ בְּעִזְרַת ה', אֵיךְ עַל פִּי שְׁבִיחָה צְרִיכִין לְהַסְתַּכֵּל לְעֲלוֹת בְּכָל פֶּעַם לְמַעְלָה לְמַעְלָה, אֵיךְ עַל פִּי בֵן כְּשֵׁרוֹאִין שְׁעוֹבֵר עָלָיו מָה שְׁעוֹבֵר, צְרִיכִין לְהַחֲיוֹת אֶת עֲצֻמוֹ בְּכָל פֶּעַם בְּכָל נִקְדָּה וְנִקְדָּה טוֹבָה שְׁיֵשׁ בוֹ. וְכֵן בְּכָל הַיּוֹרִים וְהַתְּרַפְתְּקָאוֹת שְׁעוֹבֵרִין עַל הָאָדָם בְּכָל פֶּעַם צְרִיכִין לִילָךְ בְּכָל זֶה הִרְבֵּה. וְהַכֵּל שְׁבוֹדֵאִי לְפִי תַקֵּף

מְרִירַת הַגְּלוּת בְּגִשְׁמֵיּוֹת וּבְרוּחַנִּיּוֹת שְׁמַתְגַּבֵּר עִתָּה רַחֲמָנָא לְצַלֵּן עַל כָּלֵל יִשְׂרָאֵל, וּבִפְרָטִיּוֹת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהַ שְׁעוֹבֵר עָלָיו, וּכְפִי רַבּוּי הַקְּלֻקּוּלִים שִׁיּוּדַע כָּל אֶחָד בְּנַפְשׁוֹ, בּוֹדָאי צַר וְאֵר מְאֹד מְאֹד שְׁכַמְעַט אֵי אִפְשָׁר לְחַיּוֹת. אִךְ עַקֵּר הַקִּיּוּם וְהַחַיּוּת הוּא בְּגִם נִפְלָא מְאֹתוֹ יִתְבַּרְךָ עַל יְדֵי עֵצִים חֲסֵדָיו יִתְבַּרְךָ שֶׁהוּא מִמְּשִׁיךְ בְּכָל יוֹם וּבְכָל עַתָּה. וְכֵן זֶה כְּלוּל בְּדַבְרֵי קִדְשׁוֹ ז"ל (לְקוּשֵׁי מוֹהַר"ן קצ"ה), בְּמָה שֶׁאָמַר עַל פְּסוּק "בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִּי", שֵׁשׁ הִרְחַבְתָּ גַם בְּהַצָּרָה בְּעֵצְמָה וְכוּ', מְלַבֵּד מֵהַ שֶׁהוּא יִתְבַּרְךָ מוֹצִיא מִכַּמְּהָ צָרוֹת בְּחֲסֵדוֹ. וְכֵן נִחְקֵר אֲצִלֵי שְׁעַקֵּר הַחַיּוּת עַל יְדֵי אֲזַמְרָה לְאֵלֶיךָ בְּעוֹדֵי וְכוּ' בְּעֵנִין עֲבוֹדַת ה', וּבְעֵנִין עֲסָקֵי הָעוֹלָם וְטוֹרַדַת הַפְּרָנְסָה וְהִיסוּרִים רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, עַל יְדֵי בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִי הַנ"ל.

זִכְר הַיֵּטֵב דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי כָּבֵד דְּבַרְנֵנוּ הִרְבֵּה בְּכָל זֶה, וְאִפְּעַל עַל פִּי כֵן אֲסוּר שִׁיְהִיּוּ יִשְׁנִים אֲצִלְנוּ, כִּי הֵם חַיִּינוּ וְכוּ'. וְעַל כָּל זֶה אָמַר דּוֹד הַמְּלֻךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם (תְּהִלִּים צ"ד, י"י) "לוֹלֵי ה' עֲזַרְתָּה לִּי כִּמְעַט" וְכוּ', וְכֵן (שֵׁם, י"ח) "אִם אֲמַרְתִּי מָטָה רַגְלִי חֲסֵדְךָ ה' יִסְעֵדֵנִי", וְכֵן "צוֹפֶה וְכוּ' ה' לֹא יַעֲזֹבֵנוּ בְּיָדוֹ" וְכוּ', וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (סִפְרָה נ"ב) אֲלֵמָּלָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹזְרוֹ וְכוּ', וְכֵן הִרְבֵּה.

זִמְנוֹן הַמְּנַחֵה הַגִּיעַ, וְגַם הַשְּׁלִיחַ בְּאֵ עִתָּה לְבֵיתִי, וְהַיּוֹם חוֹלֵף וְעוֹבֵר. וּמִתְפָּרְדִים הַלֵּב מִהַמְעֵין וְהַמְעֵין מִהַלֵּב עִם כְּאֵלֶּה שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת וְכוּ', וְאִזִּי כְּשִׁיגְמַר הַיּוֹם אִזִּי יִסְתַּלֵּק הַלֵּב חֵס וְשְׁלוֹם וְכוּ' וּבִינְתִים מְגִיעַ הָאִישׁ חֲסֵד הָאֲמֵת וְנוֹתֵן בְּמַתְנֵה יוֹם אֶחָד לְהַלֵּב, שְׁאֲשֵׁרֵי הָאֲזוּנִים שֶׁשׁוֹמְעוֹת כְּאֵלֶּה אֶפְלוּ הַיּוֹם, וְנַעֲשֶׂה שֵׁם שְׁמִחָה גְדוֹלָה מְאֹד (ע' מַעֲשֵׂה י"ג בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי), וְכֵן גַּם אֲנִי צְרִיכִים בּוֹדָאי עִם זֶה לְשִׁמְחָה אֶפְלוּ בְּבוּז בְּגִשְׁמֵיּוֹת וְרוּחַנִּיּוֹת. אִפְּעַל עַל פִּי כֵן בְּתוֹךְ רִפְשׁ וְטִיט הַיּוֹן כֹּזֵה, וּמְצוּלוֹת יִם כְּאֵלֶּה שְׁנַתְפִּשֵׁט עַכְשָׁיו בְּעוֹלָם בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים בְּעַקְבוֹת מְשִׁיחָא, וְכֵינוּ לְשִׁמְעַ נוֹרְאוֹת כְּאֵלֶּה פְּלֹאוֹת כְּאֵלֶּה נִפְלְאוֹת נִפְלְאוֹת. וְאִם נֹאמַר פְּלֹאֵי פְּלֹאוֹת רַבּוֹת פְּעָמִים לֹא יִסְפִּיק עַל תְּכָה אַחַת מִזֹּאת הַמַּעֲשֵׂה הַנּוֹרְאָה שֶׁלֹּא נִשְׁמַע כְּזֹאת מִיּוֹת עוֹלָם, אֲזַן טַאקִי פֶּאֲרַט אֲשֵׁרִינוּ אֲשֵׁרִינוּ וְכוּ' [וּבְאֲמַת כְּכֹל זֹאת אֲשֵׁרִינוּ אֲשֵׁרִינוּ וְכוּ'].

דְּבָרֵי אֲבִיךָ, נִתֵּן מִפְּרָסְלָב.

קיח

ברוך השם, יום א' חיי שרה תקצ"ד.

אהובי בני חביבי.

יקבל האגרת מאתי הרצוף פה, אשר הכנתי ביום ד'. ומה אוסיף לכתב לך אחרי שכבר כתבתי לך הרבה, ובאגרותיך שבירך בודאי יש בהם די על כל מה שעובר עליך, ואיני זוכר אם דברתי עמך פנים אל פנים מענין המדרש (בראשית רבה מ, ב) "את הכל עשה יפה בעתו" (קהלת ג, יא), ואתמול בסעדה שלישית דברנו מזה, אך לדעתי בודאי דברתי עמך מזה, ועל פני הכתב אי אפשר לבאר כל זה, ותדע ותאמין שאף על פי כן האדם יש לו בחירה בכל פעם, ומה שנעשה ממילא אל יחוש. ובחסדי ה' תדלג ותקפיץ על הכל על ידי גִּדְל פַּח התורה ותפלה, ועל ידי גִּדְל פַּחוּ שֶׁל זְקֵן דקדושה, ועל ידי כל מה שזכינו לנכ מעט מעצותיו הקדושות, וסוף כל סוף יתהפך הכל לטובה. ויקים (דמיה ג, כ) "ביום ההוא יבקש ויחפש עוון ישראל - כדי להפכם לזכיות - ואיננו" (לקי"מ כ"ב אות י"א), שיהיה נכללים באין, בני! הנשמע פזאת, אבל באינינו שמענו זאת מפיו הקדוש בעצמו, מפי זה שזכה לתורת ה' ולתפלת ה' ממש (שם), ולא היה לו מפי להתבייש בלל וכו', על כן עדן תקנתנו חזקה לזכות לשמחת עולם על ראשם לנצח מאחר שזכינו לתורות ותפלות באלה.

דברי אביך המצפה לישועתך.

נתן מברסלב.

קיט

ברוך השם, יום ד' חיי שרה תקצ"ד.

דע בני חביבי, פי המלבוש נגמר ביום ב', והיום התפללתי בו פעם ראשון, והוא מתקן וטוב לפני. ישלם ה' פעלך, תהי משברתך שלמה מעם ה', שתזכה להסיר מעליך הבגדים צואים, ולהלביש אותך מחלצות. ומחמת שלא קבלתי מכתבך עדן, אין בפני מלה לכתב לך עתה, גם כבר כתבתי לך הרבה הרבה שיש בו די להחיות עצמך ולשמח נפשך תמיד, רק חזק ואמין.

דברי אביך. נתן מברסלב.

קב

ברוך השם, יום ו' ערב שבת קדש תולדות תקצ"ד.

אהובי, בני חביבי שיחיה.

האגרת הרצוף פה לפטערבורג הכנתי אור ליום ד' העבר, ומאת ה' היתה שפסב במחשבותי עד שכתבתי האגרת הזו אז דיקא, וגם לא עלה על דעתי לכתב לו בדברים האלה, אך הכל מעם ה' יצאה, והייתי מצפה לשלחו ביום ד' מיד ולא היה שום שליח באותו היום, וגם היום לא היה שליח, ובדאי הכל למובה.

והנה קבלתי מכתבך ביום ד' וגם היום, והם מלאים צעקות גדולות ומרות, ואיני יודע מה להשיבך, וגם היום הייתי מרוד קצת באיזה עסק, וגם היא ערב שבת קדש אחר חצות, אף על פי כן אמרתי להכין לך אגרת מיד. והנה תקבל האגרת הרצוף פה לפטערבורג ותשתדל לשלחו בזריות, כי הוא עסק גדול, וזכות הרבים כאשר תראה בעצמך, כי לא חתמתי האגרת הזו כדי שתוכל לקרותו. ולדעתי גם זה האגרת הוא תשובה אליך, ומשם תוכל להכין רמזים אליך, אם גם בפטערבורג כפי מה שעומד עתה רבי זאב הנכתב אליו, כפי מה שאתה יודע קצת, אם גם שם יש תקנה מכל שכן וכל שכן וכו', כי באמת כל הדברים שדברתי אליו הם דברי אמת וצדק, שבאמת כונן רבנו ז"ל בדבריו גם עליו, מכל שכן עליך בני חביבי. ולדעתי בזה בעצמו ראוי לך לשמח נפשך מאד ולהודות על חלקך, שגזלת על כל פנים לכלי להיות עתה ברחוק מקום באדעס, מכל שכן בפטערבורג.

והחלוק תבין מאליך, אף על פי שגם עתה עובר עליך מה שעובר, מזה תוכל להבין מה היה אם היה עולה על דעתך בדרך הרבה כמותך, ה' יצילך, מלהרחיק גרוד חס ושלום, בפרט במקומות כאלו. ואם כל זה עדין אינו מספיק להפיג צערך, תדע ותזכר היטב מה שכתב אדמו"ר ז"ל ותחזור דברים אלו ותשימם על לבך היטב מה שאמר בזה הלשון (תני מוהר"ן ס"ו): [גאט איז גרויס מע ווייסט גאר ניט וכו', אפלו אייער זאך וויא היז אימליכיר איז גיפאלין, סע פאר האנדן אבער אזוי אה זאך וואס סע איז גאר עפעס אנדערש וכו', וסיים אבי מע איז זיך ניט מייאש פון שרייען] השם יתברך גדול מאד ואין יודעים כלל וכו' אפלו בענין שלכם היכן שכל אחד נפל. אבל יש ענין כזה שהוא ענין אחר לגמרי וכו' וסיים: העקר שאין מתנאשים מלצעק.

וּבְרוּךְ הַשֵּׁם אֵין אַתָּה מֵיָאֵשׁ עֲצָמָךְ מִצְעָקָה כָּלֵל, וּבּוֹדָאי קוֹל צְעָקָתְךָ עוֹלָה עַד לַשָּׁמַיִם. אַךְ אֶהוּבֵי בְנֵי אַתָּה מִתְפַּחַד יוֹתֵר מִדָּאי, כִּי חֲלִילָה לְהַמְשִׁיךְ אַחֵר הַצֶּעֶר חֶסֶם וְשָׁלוֹם כָּל כָּךְ, בְּפִרְט שְׂכָבֵר רְאִיתָ חֲסָדֵי ה' כְּמָה פְּעָמִים אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּךְ, עַל פֶּן אַל תִּירָא וְאֵל תִּפְחַד, כִּי בּוֹדָאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ לְעוֹלָם, וְיִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה. וּמָה שְׂאִיזָה אִישׁ בְּזֵה וְקָלֵל אוֹתְךָ חֶסֶם וְשָׁלוֹם, אֵל תִּצְטַעַר עַל זֶה, כִּי זֶה מְבַאֵר בְּכָל הַסְּפָרִים שֶׁהוּא לְטוֹבָה וְהוּא כְּפָרַת עוֹזֵן, וְקָלֵלֵת חֲנָם לֹא תִבָּא וְיִתְהַפֵּךְ לְבָרָכָה. וּבּוֹדָאי לֹא עַל חֲנָם צָרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם שֶׁתִּצְיָלְנִי וְכוּ', מַעֲזֵי פְּנִים וּמַעֲזוֹת פְּנִים וְכוּ' וְלִמְקַלְלֵי נַפְשֵׁי תַדָּם. וּבַעֲזֵרַת הַשֵּׁם יִתְפָּרֵךְ מֵאֲלִיךָ תִּבְיִן אִיךָ לְהִתְנַהֵג בְּזֵה, אֲבָל חֲלִילָה לְהִצְטַעַר כָּל כָּךְ עַל זֶה.

הָאָמֶת שְׂצָרִיכִין לְקַבֵּל רְמִזִּים לְהִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְפָּרֵךְ מִכָּל מָה שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם בְּכָל יוֹם, אֲבָל חֲלִילָה לְהִיּוֹת בְּמֶרְה שְׁחוֹרָה וְעֲצָבוֹת כָּל כָּךְ מִכָּל דְּבָר חֶסֶם וְשָׁלוֹם, כִּי כְּבֵר יָדוּעַ שְׂאָדָם לְעִמָּל יוֹלֵד וְכוּ', וְאֵין יוֹם וְכוּ'. וּכְבֵר צְעַק דְּוֹד הַמְּלִיךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תְּהִלִּים ל"ח, י"ח) "כִּי אֲנִי לְצֹלַע נְכוֹן" וְכוּ', וְיַעֲקֹב אֲבִינוּ אָמַר (פְּרָאשִׁית מ"ג, י"ד) "וְכֹאֲשֶׁר שְׂכַלְתִּי שְׂכַלְתִּי", וְכֵן הִרְבֵּה, מִכָּל שֶׁכֵּן קִמְנֵי עֶרְךָ כְּמוֹנֵי הַיּוֹם שֶׁהֵבֵל חֲסֵד גְּדוֹל מֵאֲתוֹ יִתְפָּרֵךְ. וּבְפִרְט שְׂבַעֲזוֹרַת הַשֵּׁם יִתְפָּרֵךְ רוֹאִים בְּכָל פֶּעַם הִרְחִיבוֹת נִפְלְאוֹת גַּם בְּעֵצָם הַצְּרוֹת וְהִיסוּרִים, וּמִכְּמָה רְעוֹת וְצְרוֹת הוּא יִתְפָּרֵךְ מִצִּילָנוּ לְגַמְרֵי, טוֹב לְהוֹדוֹת לְה' עַל כָּל הַחֲסֵד אֲשֶׁר הוּא גּוֹמֵל עִמָּנוּ בְּכָל יוֹם.

וְעַל כֵּלָם מָה שֶׁזָּכִינוּ לִידַע מֵאוֹר כְּזֵה וְלִבְלֵי לְהִיּוֹת מִתְנַגֵּד עָלָיו חֶסֶם וְשָׁלוֹם, בְּזֵה יֵשׁ לָנוּ בְּעֵזֶרַת הַשֵּׁם יִתְפָּרֵךְ בְּמָה לְהַחֲיוֹת עֲצָמָנוּ תְּמִיד בְּכָל מָה שֶׁעוֹבֵר עָלֵינוּ, כִּי הוּא יֵצֵא לְפָנֵינוּ, וּבּוֹדָאי יִגְמַר מָה שֶׁהִתְחִיל וְיִוָּשִׁיעֵנוּ לְנִצָּח.

וּמִחַמַּת כְּבוֹד שֶׁבֶת וְגַם הַגִּיָּר וְהַדִּיּוֹ אֵינָם עוֹלִים יָפָה בְּכַתִּיבָה הַהֲכָרַח לְקַצֵּר, וְאִם יִהְיֶה ה' עִמָּדֵי וְיִשְׁלַח לִי עוֹד דְּבוּרִים אַחֵר שֶׁבֶת אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם אוֹסִיף לְכַתֵּב כְּאֲשֶׁר יִרְצֶה בְּרַחֲמָיו יִתְפָּרֵךְ, וְלַעֲת עֵתָה דִּי בְּזֵה, וְחֹזֵק וְאִמֵּץ וְשִׂמַּח נַפְשֶׁךָ בְּשִׂמְחַת יִשְׂרָאֵל.

דְּבָרֵי אֲבִיךָ הַמַּעֲתִיר בְּעֶרְךָ.

נָתַן מִבְּרַסְלָב.

קבא

ברוך השם, יום א' ויצא תקצ"ד לפ"ק.

בני חביבי שיתיה.

גם היום קבלתי מכתבך, וכלם שפה אחת להם. וכבר הכנתי לך אגרת הכרוך פה ביום ו' וכעת אין פנאי, וגם מה אוסיף לדבר עוד; ודאי אין הקדוש ברוך הוא בא במרוגיא עם בריותיו, ובודאי הכל לטובה, וגם היום תדע ותזכר מחדש כי השם יתברך גדול מאד ועד הנה עזרנו רחמיו הרבה מאד, ותאמין כי חסדי ה' לא תמנו ולא כלו רחמיו לעולם והכל יתהפך לטובה בקרוב בעזרת השם יתברך. רק לא תהיה נמשך אחר הצער כל כך, ותרגיל עצמך להסיח דעתך ולהשפיע מלבך הצער שלך, בפרט הפחדים היתרים והמרה שחורה שיש לך ממה שעובר עליך, הכל שטות וכסילות. והעקר להשפיעם מלבך ולהראות פנים שוחקות ויפות ולעשות עצמך כאלו אתה שמח, ועל ידי זה תבוא באמת לשמחה. בפרט שרוב השעות אין לך פנאי לחשב בזה כלל, כי אתה צריך להתפלל וללמוד כמה דברים ולפרש שיחתך קצת ולעסוק במשא ומתן בעסקיך ולאכל ולישון. ותשתדל שלא יהיה לך פנאי כלל לחשב מרה שחורה ופחדים כאלו. והבחירה ביד האדם להסיח דעתו, אפלו מכאב ויסורים ממש חס ושלום, מפל שפן מדברים כאלו שפשמיח דעתו ושוכח בהם נסתלקים לגמרי, כאשר אתה מבין בעצמך.

ואין להאריך בזה, כי אין צריכין לחזר דברים כאלו רק לדחותם ולהעבירם מדעתו בלאחר יד לגמרי, ולבלי להשגיח עליהם כלל. ומה שנעשה עמך מפילא אל תחוש על זה כלל. ועל כחו של זקן דקדשה תסמוך ותשען, שהוא יכול להפך הכל לטובה. ותדע שפזה השבת דברנו מספורי מעשיות של שנים קדמוניות, שעל ידי זה מעוררין מהשנה וכו'. מי שמע כזאת, מי ראה כאלה, נגילה ונשמחה בישועתו, אשר עד בזה עזרנו לשמע נוראות כאלה לחיותנו נצח. זכר אל תשכח כל אשר נדבר בינינו בענין כל מעשה ומעשה וכו', ועדין אנו צריכין לדבר הרבה בזה בישועתו יתברך, רק חזק ואמין ושמח נפשך תמיד, ויהיה הכל על נכון בעזרת השם יתברך.

דברי אביך המעתיב בערך, ומצפה לשמחתך תמיד.

נתן מברסלב.

קבב

יום ד' ויצא תקצ"ד לפ"ק.

אהובי בני חביבי שיחיה.

מכתבך קבלתי בזאת השעה, והחייתי אותי במכתבך, כי לפי גדל הצער שהיה לי ממכתבך הקודמים, הכל הוא בשורות טובות בחסדו הגדול. וכן בכל מה שכתבת לי מרבי נחמן שיחיה ומרבי זאב מפטערבורג ומרבי מרדכי נ"ש, הכל הוא צמיחת קרן ישועה בחסדו הנפלא, ולה' הישועה שיגמר הכל לטובה מהרה.

ועל ידי מכתבך הזכרתי להוסיף לספר הקטן שאני עוסק עתה בכתיבתו, מה שזשכמט שם להעתיק מה שכתוב בסוף הספורי מעשיות (שיחות הר"ן צו), על ידי בשורות טובות יכולין לומר תהלים. על כן אני מברךך עתה שתזכה מעתה לומר בכל יום תהלים בכונה, ועל ידי זה נזכה לתשובה באמת. והנה אני מתגעגע מאד שתזכה מהרה להעתיק ספר הנ"ל, כי הוא יקר ונפלא מאד מאד, ובמים אלו גמרתיו אותו בעזרת השם יתברך, אך צריכין לכרכו ולהגיהו עוד קצת. מבטחני בה' יתברך שיחיה אתכם הרבה בעזרת השם יתברך, יראו עיניכם ותגל נפשכם. הבט וראה בני חביבי צמיחת קרן ישועה בכל יום, ובודאי המתחיל יגמר הכל לטובה. והבן היטב מה שכתבתי, כי המתחיל הוא הבורא יתברך היחיד הקדמון יתברך שמו לנצח, הוא התחיל וברא את העולם לעמו ישראל הנבחר, והוא יגמר בודאי מה שהתחיל לקרבנו אליו ברצונו יתברך, להסיר לב האבן מבשרנו, ולתן לנו לב בשר. ונכספתי מאד להרחיב הדבור, אך מוסר כתב זה נחויץ.

דברי אביה, נתן מברסלב.

קבב

יום ב' וישלח תקצ"ד לפ"ק.

שלום לאהובי בני חביבי שיחיה. מכתבך קבלתי ביום ה', וביום אתמול עם סך שלשה גדולים על פדיון, יהי רצון שימתקו הדינים מעליהם על ידי פלא עליון וכו'. ויראה להודיעני מענין ישועתו שכתב, השם יתברך יגמר בעדו לטובה

מכתבי קבר מוהרנ"ת

קעט

בְּכָל הָאָפְנִים בְּגוֹף וּנְפֶשׁ וּמְמוֹן, וְלֹא יַגַּע לְרִיק חַס וְשְׁלוֹם, רַק יִזְכֶּה עַל יְדֵי כָּל מֵה שֶׁהַשֵּׁם יִתְפָּרֵד מִסַּבֵּב עִמּוֹ בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת לְהִתְקַרֵּב עַל יְדֵי זֶה לְהַשֵּׁם יִתְפָּרֵד בְּאֵמֶת. וְהִנֵּה כָּעֵת אֵין לִי פְּנָאֵי כָּלָל לְכַתֵּב, כִּי אֲנִי עוֹמֵד עִתָּה בֵּין תְּפִלִּין דְּרִש"י וְרַבְּנֵנוּ תָּם, וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּקִרְוֹב נְתוּעַד יַחַד בִּימֵי הַחֲנֻכָּה הַקְּדוּשִׁים הַבָּאִים עָלֵינוּ לְטוֹבָה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמַחְנוּ בִּישׁוּעָתוֹ, שְׁנוֹכָה לְקַבֵּל יְמֵי הַחֲנֻכָּה הַבָּאִים עָלֵינוּ לְטוֹבָה בְּשִׂמְחָה וּבְקִדְשָׁה וּבְטַהֲרָה כְּרֵאוּי. וְאִי אֶפְשָׁר לְהֵאָרִיךְ עִתָּה, וּמֵהֶסֶתֶם תִּשְׁמַע מְמוֹסֵר כְּתָב זֶה אִיזָה דְּבוּרִים וְשִׁיחוֹת מְמַנִּי, שְׁיִחִיו נְפִשָׁךְ, וְיִחְזְקוּ וְיִאֲמְצוּ לְבַבְךָ לְכַתֹּב בְּה' בְּכָל עֵת, וּלְהִתְחִיל בְּכָל פֶּעַם מִחֲדָשׁ כְּמוֹ תִּינוּק בְּבֵית הַסֵּפֶר מִמֶּשֶׁ, וְכֹאֲשֶׁר דְּבַרְתִּי עִם מוֹסֵר כְּתָב זֶה. בְּיוֹם ו' עָרַב שַׁבַּת קִדְשׁ. וְיִזְכִּירְהוּ לְדַבֵּר מְזִדָּה, אוֹלֵי יוֹכֵל לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ אִיזָה דְּבוּרִים בְּעִנְיָן זֶה, וְה' הַטּוֹב יִנְחֵהוּ בְּדַרְךְ הָאֵמֶת בְּכָל הָאָפְנִים, וְיִצְלִיחוּ בְּזֶה וּבְכָא לְנִצְחָה.

דברי אביד, נתן מברסלב.

וְשְׁלוֹם לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה, וּבְפֶרֶט לִידִידֵי הַתִּיק הַיָּקָר מוֹרְנוּ הָרַב נַחֲמָן נָכַד אֲדוֹנֵנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנֵנוּ ז"ל. יִרְאֶה לְזִרְזוֹ שְׁיִשְׁלַח לִי מִכְּתָבוֹ מִיָּד, וְיִרְאֶה לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּכָל פֶּעַם, וּלְעוֹרְרוֹ וּלְחַזְקוֹ כִּי הוּא טוֹבָה גְּדוֹלָה לוֹ וְלָךְ, כִּידוּעַ לָךְ בְּכַמָּה הִזְקָרוֹת הַזֹּהִירְנוּ רַבְּנֵנוּ הַגְּדוֹל זָכַר צְדִיק וְקְדוֹשׁ לְבָרְכָה שְׂיִדְבַּר אֶחָד עִם חֲבֵרוֹ דְּבָרֵי אֵמֶת וְאַמוּנָה, וְיִקְבְּלוּ דִין מִן דִּין וְכו'.

נתן הנ"ל.

קבר

ברוך השם, יום א' וישב תקצ"ד לפ"ק.

אהובי בני חביבי גרו יאיר.

מִכְּתָבְךָ קִבְּלֵתִי בְּזֹאת הַשְּׁעָה, וְלֹא הִזְכַּרְתָּ שֵׁם מַעֲנִין הַיִּשׁוּעָה שֶׁכְּתַבְתָּ בְּשָׁבוּעַ הָעֶבֶר שֶׁכְּתַבְתָּ לִּי. וְהָיָה לִי צַעַר וְכִלְיוֹן עֵינַיִם כָּל הַשָּׁבוּעַ הָעֶבֶר, כִּי לֹא דִי שְׁלֵא בְּשִׁרְתֵּנִי יִשׁוּעָתְךָ, אֵף גַּם לֹא הָיָה לִי שׁוֹם אֲגִרַת שְׁנֵי פֶּאֶסְטִין, דְּהִינּוּ בְּיוֹם ד' וְיוֹם ו'. וְהַיּוֹם כָּלוּ עֵינֵי לְרֵאוֹת מִכְּתָבְךָ, וּבְשָׁעָה זֹאת הִגִּיעַ, אֲכַל אֵין נִזְכָּר בּוֹ דְּכָר מַעֲנִין

הישועות, אף גם הוא מלא צעקות זעקה גדולה ומרה. וגם אני עתה מלא יסורין הן בענין הפרנסה שאי אפשר לבאר, הן בענין בריאות הגוף, והעקר בענין עבודת ה'. ונוסף לזה אני צריך לשא עלי רבים מישראל שיחיו, שכל אחד מלא דאגות בכל הנ"ל, והעקר בעבודת ה', ומה שרודפין כל אחד מאד מאד, בפרט בענין המחשבות שהם עקר היצרין וכו'. וימי החנכה הקדושים ממשמשין ובאין לשלום, ואני צריך להכין שמן משחת קדש שהוא הדעת הקדוש על חנכה הקדוש בשביל רבים. מלבד מה שאי אפשר לי לכתב כלל, ועל פלם אין לי על מי להשען, כי אם על אבינו שבשמים, ועל כחו של זקן דקדשה.

והנה אם אמנם מאד מאד גדול צערי וכאבי ממכתבך, אך עם כל זה בצר הרחבת ל, שאני מוצא בחסדו יתברך הרחבה גדולה בתוך עצם הצרה רחמנא לצלן מה שתהיה, אף על פי כן אני רואה שדברי שהם דברי אדונינו מורנו ורבנו וקר צדיק וקדוש לברכה מועילים לך הרבה הרבה גם עתה, ומחיון ומשיבין נפשך מאד מאד. ויאמין לי באמת שכל מה שכתבת אינו חדוש אצלי כלל, כי פאלה ממש עבר עלי כמה פעמים, ונמשך זמנים הרבה, שנדמה לי שאי אפשר לחיות יום אחד ואפלו שעה אחת. אך נתישבת איך שיהיה אני אנסה את עצמי בכל שעה, ואראה בכל עת להסיח דעתי כמה שאני צריך לשכח, וזה העקר דהינו להיות שב ואל תעשה על כל פנים, ומה שאוכל לחטף לפעמים איזה טוב, מה טוב, והעקר לבלות היום כמה שאוכל בשב ואל תעשה. וגם על זה הכרחתי עוד לצעק הרבה להשם יתברך, ולהתפלל כמה תפלות. וכמה שעות הכרחתי לבלות בכמה מלי דשמותא וכדירותא, ומן הסתם בודאי למדתי כמה שעות בפרט השעורים הקבועים. בתוך כך עבר היום וכן כמה ימים וכן כמה שנים.

אם אמרתי אספרה לך בני חביבי אפס קצהו מזה, לא יספיקו המון יריעות, כי בודאי אין שני בני אדם שוין ממש, ובודאי בפרטיות יש שנויים הרבה. אך אף על פי כן כל מה שאתה כותב, עבר עלי פאלה וכאלה ממש. וברוך השם כל מה שאתה כותב שאתה מחיה עצמך הוא טוב ונכון וישך וכו', אך רצוני שתתחזק בזה יותר ויותר. אזור נא כנבור חלציד בני חביבי, דלו עיניך למרום וחגר בעז מתניך, ובטח בכחו של זקן דקדשה כי הוא הולך לפנינו בכל עת בזה ובכא. ולמען השם ברודער האלט זיך [אחי! חזק עצמך], וכבר אמר הוא ז"ל שאפלו לחולה המוטל על ערש דוי

והלוש מאד אשר כל משקבו נהפך בחליו, אומרים לו שיתחזק, לאו דידך גיט אפ, מאד ידך פרישער [אל תעזוב את עצמך, תעשה עצמך יותר רענן], וכיוצא בזה. ואם הוא ציית ומחזק עצמו, מועיל לו הרבה שיתרפא וישוב לאיתנו על ידי זה, בפרט שתהלה לאל יש לך על מי להשען בחסדו הגדול יתברך.

והנה בשבת זה שעבר דברתי הרבה בענין ימי חנכה הם ימי הודאה, שצריך האדם להמשיך דרך זה להודות ולהלל לשמו הגדול יתברך תמיד, אפלו בתוך מעוף צוקה וצרה רחמנא לצלן, גם אז יודה לשמו הגדול יתברך על גדל החסדים שעשה עמו עד הנה. ועל כל ההרחבות הגדולות שמוצא בתוך הצרה עצמה בבחינת בצר הרחבת לי פנ"ל, ועל ידי זה, דיקא שגם בעת הצרה יביא תודה על העבר, על ידי זה יוכל לצעק על להבא, בבחינת מודה על העבר, על ידי זה יוכל לצעוק על לעתיד לבוא. וכבר דברתי בזה ובודאי שמעת ממני בזה הרבה, אך צריכין לחזור זאת הרבה ולילך בזה.

ובמאד אני מחיה עצמי בדרך זה הרבה, וגם על כל מכתביך וצערך אני מחיה עצמי רק בזה שאני מודה להשם יתברך על כל החסד אשר עשה עמי ועמך, מה שעל כל פנים אתה צועק על רחוקך מהשם יתברך, ועל החסד הנפלא שעשה השם יתברך עמך שאינך מתנגד חס ושלום. וכמו שכתבת בעצמך במכתבך זה, שהשם יתברך הקדים לך רפואה למכה. ובודאי כך הוא האמת ברור וצלול, שה' יתברך הקדים לך ולכלנו רפואה גדולה לנצח למכתנו האנושה מאד של כל אחד ואחד. ועל זה אנו מחיבים להודות לו יתברך בפה מלא בכל יום על כל החסד ועל כל הנפלאות והטובות שעשה עמנו, שנוכח לידע מאור בזה, ומתורתו ושיחות קדושות ונוראות כאלה, וכל מה שהצרות והיסורין והבלבולים וכו' רחמנא לצלן מתגברין ביותר ויותר, מחיבים להודות יותר ויותר, שאף על פי כן אף על פי שאני כמו שאני, אף על פי כן חסדו גבר עלי כל כך שאני יודע ממנו ז"ל, ואיני מתנגד עליו, וגם אני זוכה לנסע על ראש השנה, ולהיות נכלל ונמנה בין אנשיו היקרים שיחיו לארץ ימים ושנים.

כי הקבוצ שילנו יקר מאד מאד בעיניו יתברך, כי זאת צריכין לידע, שאף על פי שעל כלם עובר מה שעובר, והרבה יש שעוברים עליהם כאשר עליך ויותר רחמנא לצלן, אף על פי כן לאו כל אפין שוין. ויש הרבה שהם אנשים פשרים ויפים מאד

שהשם יתברך מתפאר בהם מאד, ובאמת עם כלם השם יתברך מתפאר הרבה וגם עמו בודאי השם יתברך מתפאר הרבה, מכל שכן וכל שכן בכלליות הקבוץ בודאי עולה התפארות הרבה בלי שעור בעזרת השם יתברך. ואי אפשר לבאר כל מה שמתנוצץ בלבי בענין זה, וידעתי כי בעזרת השם יתברך אתה מאמין בכל זה, על כן תהלה לאל יש ויש לך במה להחיות את עצמך בכל עת, יהיה אידך שיהיה לטובה, ולהביא תמיד תודה על העבר אפלו בעת הצרה רחמנא לצלן וכנ"ל.

ועל ידי זה תוכל לחיות חיים אמתיים בכל עת. ולצעק על להבא. וגם תדע שאף על פי כן אף על פי שעבר עליך מה שעבר, אף על פי כן המחשבה בידך ואי אפשר שיהיו שני מחשבות ביחד בשום אופן. ואם אף על פי כן כבר נכשלת הרבה באלו לא היית בידך חס ושלום, הלא נגד זה אתה בעצמך יודע האמת, שאף על פי כן כבר הועיל לך ענין זה מה שאתה יודע שאי אפשר שיהיו שני מחשבות יחד בשום אופן. ושהמחשבה ביד האדם להטותה כרצונו וכו'. ושהעקר להיות שב ואל תעשה גם במחשבה, בכל מה שכתבתי לך תתחיל בכל פעם מחדש. והעקר מאכן זיך פרייליך [עשה עצמך שמח], אף על פי שאינו באמת, על כל פנים יעשה עצמו באלו הוא שמח, ועל ידי זה יזכה באמת לשמחה, וחדות ה' יהיה מעוז שתזכה לדלג על הכל בשלום ויתהפך הכל לטובה. ואז נביא תודה שלמה על גדל חסדו ונפלאותיו.

וברחמיו העצומים יזכנו לקבל ימי חגכה הקדושים בשמחה, ונזכה תמיד לבחינת תודה והודאה, שזה עקר שעשוע עולם הבא, וגם ללמד הרבה הלכות מארבעה שלחן ערוך בכל יום. עד שיאיר האמת ברבוע הדבור, ונזכה להמשיך השמחה של שבת לימי החל. עד שיתגלה אחדות הפשוט מתוך פעלות משתנות וכו'. אשרינו שאנו מדברים מזה, בפרט שתהלה לאל יש בדינו כל התורה הזאת. ותפלה נראה הנובעת משם, מלבד עוד תורות נפלאות פהנה וכהנה, ותפלות נפלאות הנובעים מהם אשר עולים מהם שעשועים לפניו יתברך שלא עלו מימות עולם.

הט אזנך ולבבך ושמע והבן היטב מה שנעשה. אם אמנם הרדיפות בלי שעור אכל מדה טובה מרבה בעזרת השם יתברך. כי הרפואות שהקדים בחסדו הם עולים על הכל, כי מעולם לא היו עדין רפואות הנפש כאלה, שמועילים אפלו לחולים

מכתבי קבה מוהרנ"ת

קפג

אנושים שבעתים הללו בעקבות משיחא. ודבר ה' יקום לעולם. ובנדאי יגמר לטובה גם עמך, ואל יעזבך ואל יששך, כי חסדי ה' לא תמנו ולא כלו רחמי לעולם. ומעט מזה אנו רואין בכל יום ממש, ויותר ויותר מזה אנו מתייבים להאמין בחסדו וטובו הגדול שאינו נפסק לעולם.

דברי אביך הכותב מלב ונפש ומצפה לישועתך. רק חזק ואמין.

נתן מברסלב.

קבה

בעזרת השם יתברך, יום ד' וישב תקצ"ד לפ"ק.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי, והיה לי לנחת גדול בראותי גדל החיות שקבלת ממכתבי העבר. השם יתברך ישמח נפשך תמיד בישועתו וחסדו הגדול שאינו נפסק לעולם. והיום זה סמוך נסע מפאן רבי מרדכי גרו יאיר, ונדאי יחיו נפשך בעזרת השם יתברך, על בן קנטרסים מהספר החדש להעתיקם, ובנדאי יחיו נפשך בעזרת השם יתברך, על בן אין צריך עתה להאריך. ומה מאוד שמחתני על ידי הבשורה הטובה שנולד לנו בן זכר מגזע קדוש, יהי רצון שיהיה להם ולנו ולכל ישראל לסימן טוב ולמזל טוב. ועל ידו יצמח צדיק ילכו יונקותיו צדיק בתמר יפרח וכו', ותאמר למעני מזל טוב לידידי רבי נחמן גרו יאיר בפה מלא בשמחה וחדוה, והשם יתברך ישמיענו בשורות טובות תמיד, עד שנופה שיבוא מבשר טוב לכל ישראל על גאלותינו ועל פדות נפשנו במהרה בימינו אמן. והשם יתברך ישלח רפואה שלמה לזוגתך תחיה מהרה, ויהיה שלום ושלחה בביתך תמיד, ותוכל לעבד את ה' מתוך רב שמחה.

דברי אביך המעטיר בעדכם.

נתן מברסלב.

ותפרס בשלום ידידנו התיק רבי נחמן גרו יאיר נכד גאון עזני אדונינו מורנו ורבנו זכר צדיק וקדוש לברכה, ותברכו למעני במזל טוב כנ"ל ויגדלו לתורה ולחפה ולמעשים טובים לארץ ימים ושנים אמן בן יהי רצון.

קבו

בְּרוּךְ הַשֵּׁם, אֹר לְיוֹם ב' מִקֵּץ ג' דְּחֻגְבָה תַקצ"ד לַפ"ק.

אֶהוּבֵי בְנֵי חֵבִיבֵי.

שְׁלוֹם לָךְ, אֵל תִּירָא וְאֵל תַּחַת כִּי ה' עִמָּךְ. קִבְלֹתִי מִכְתָּבְךָ עִתָּה, וְאִין לִי פְנֵאִי לְהַשִּׁיבְךָ בְּאַרְיֻכּוֹת, גַּם אִינִי יוֹדֵעַ מַה לְכַתֵּב. וְהִנֵּה בְּעֵנִין אֲשֶׁר אַתָּה מִשְׁתַּדֵּל עֲבוּרֵי לְהַסְפִּיק צְרֻכֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ הַבָּא עֲלֵינוּ לְטוֹבָה, הַטְּבַת חֲסָדֶיךָ. יְשׁוּלָם ה' פֶּעַלְךָ וְתִהְיֶה מִשְׁבֵּרְתֶךָ שְׁלָמָה מַעַם ה'. אִךְ אִינִי יוֹדֵעַ עַל מַה אַתָּה מִשְׁתַּוָּקֵק כָּל כָּךְ לְהוֹדִיעַ לָךְ בְּפִרוּשׁ כְּמָה אֲנִי צָרִיךְ עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ. וּבְאַמַּת אֲנִי בְּעִצְמוֹ אִינִי יוֹדֵעַ, וּמַה שֶּׁכְּתַבְתָּ לְקַבֵּל פֶּה קִמַּח וּבְשֹׁר, טוֹב וַיִּפֶּה, אִם תּוּכַל לְהֵבִיא עוֹד מְעוֹת מַה טוֹב, כִּי אַתָּה יוֹדֵעַ רַבּוּי הַהִכְרָחִיּוֹת. וְאִנִּי צָרִיךְ לְשָׁלֵם בְּשָׁבוּעַ זֶה בְּעַד עֲצִים וְנִרְוֹת, וְגַם זֶה הוּא צְרֻכֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ, וְכֵן שְׁאַרֵי הַהִכְרָחִיּוֹת הַרְבִּים. אִךְ אִינִי מִטִּיל עֲלֵיכֶם חֵם וְשְׁלוֹם הַכֹּל, רַק אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּכַחְכֶם עֲשׂוֹ, וְה' הַטוֹב יַעֲשֶׂה וַיִּגְמַר בְּעַדְכֶם. וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּיוֹם ב' אֶכְתֵּב לָךְ עוֹד. יִתֵּר מִזֶּה אִין פְּנֵאִי לְהַאַרִיךְ כָּלֵל, כִּי מוֹסֵר כְּתָב זֶה נְחוּץ מְאֹד, כִּי עַדִּין לֹא קִבַּל הַמְּכַתְּבִים. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמַח נְפִשְׁךָ וַיּוֹשִׁיעַ לָךְ בְּכָל מַה שְׁאַתָּה צָרִיךְ לְהוֹשִׁיעַ. וְהִנֵּה תַהֲלָה לְאֵל עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ הַעֵבֵר הִיָּה גַם בֵּן כְּמָה אֹרְחִים יוֹתֵר מִמֶּנִּין, יוֹסֵף ה' עֲלֵיהֶם וְכו'. וְגַם בְּשָׁבוּעַ זֶה נִשְׁאַר בְּבֵיתִי כְּמָה אֹרְחִים. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲזֹרְנוּ לְהַסְפִּיקְם, וְהַעֲקֹר לְהַסְפִּיקְם צְרֻכֵי נְפִשָׁם אֲשֶׁר בְּשִׁבִיל זֶה בָּאוּ לְכָאן. ה' וַיִּגְמַר בְּעַדֵי וְכו'.

דְּבָרֵי אֲבִיךָ הַמְעַתִּיר בְּעַדְכֶם.

נִתֵּן מִבְּרֶסֶלֶב.

קבז

בְּרוּךְ הַשֵּׁם, אֹר לְיוֹם ה' ו' דְּחֻגְבָה תַקצ"ד לַפ"ק.

יֵאָר ה' פְּנִינֵי אֱלִיךָ וַיְחַנֵּךְ, בְּהֶאֱרַת חֻגְבָה הַקְדוּשָׁה.

בְּשִׁיעָה זֶה קִבְלֹתִי מִכְתָּבְךָ קֹדֶם הַדְּלָקַת נֵר חֻגְבָה, וְהִיָּה לִי לְנִחַת גְּדוֹל. בְּפִרְט מַה שֶּׁהַטְּבַת לַעֲשׂוֹת בְּעֵנִין מַה שֶּׁכְּתַבְתָּ לְאַדְעֵם לְיַדִּי ר"ש נְרוּ יֵאָר, הַצְּלַחַת וְגַם עֲשִׂיתָ פְּרִי תַהֲלָה לְאֵל. אִם הִיָּיתָ יוֹדֵעַ מַה שֶּׁעֲשִׂיתָ מִצְוֵה רַבָּה וְזִכּוֹת גְּדוֹל בְּכַמָּה

מכתבי קכח מוהרנ"ת

קפה

אֶפְנִים, הֵן בִּי יוֹתֵר בּוֹ, בְּיָדָאִי הָיִיתׁ מְלֵא שְׂמֵחָה. בְּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עֲזָרְנִי עַד פֹּה. וְכַעַת
אֵין לִי פְנָאִי כָּלֵל לְהֶאֱרִיךְ, כִּי מוֹסֵר כְּתָב זֶה נְחוּץ מְאֹד, וְאֲנָשִׁים עוֹמְדִים עָלַי שְׂאֲנִי
מְכַרְח לְדַבֵּר עִמָּם. וְה' יִשְׁמַחְנֵנוּ בְּהַגֵּם שָׁל חֲנֻכָּה, וְכֵן יַעֲשֶׂה עִמָּנוּ נְסִים וְנִפְלְאוֹת גַּם
עִתָּה שְׂנוּכָה לְהַכִּירוֹ בְּאַמַּת מִתּוֹךְ רַב שְׂמֵחָה. וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּיוֹם מָחָר תִּבּוֹא
לְשָׁלוֹם, וּפְנִים אֵל פְּנִים אֶסְפֵּר לָךְ מַה שְּׁעֵבֵר פֹּה.

דברי אביד המעתיב בעדך.

נתן מברסלב.

קכח

ברוך השם, יום א' עשרה במכת תקצ"ד לפ"ק.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי עתה עם הקנטרסים, ושלחתי לקרא בני הנעורים לשלח לך עוד.
וביום ב' במדמה לי שלא קבלתי שום אגרת רק שני זהובים והזייגיריל
[שעון]. והנה אני פּעֵת חלוש קצת, וְכָל הַיּוֹם הָיִיתִי מְטֵה עַל מִטְתִּי וְגַם הִתְפַּלַּלְתִּי בֵּן.
הַשֵּׁם יִתְבַּרְךְ יִסְעֲדֵנִי בְּקִרְוֹב לְמַעַן שָׁמוּ הַגְּדוֹל יִתְבַּרְךְ. וּמֵאֲלֶיךָ תִּבִּין שְׂאֵין לִי כַח
לְהֶאֱרִיךְ כָּלֵל, וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּשִׁיבּוֹא רַבִּי יַעֲקֹב לְבֵיתוֹ יִכּוֹל לְהִיּוֹת שִׁישְׁמַע מִמָּנוּ
דְּבוּרִים טוֹבִים. וְתַהֲלֶה לְאֵל אֶתְמוֹל בְּשִׁבְתִּי דְּבַרְנוּ הִרְבֵּה מַעֲנִין הָעֵצָה שְׁכָל אָדָם צָרִיךְ
עֲצוֹת הִרְבֵּה לְהַצִּיל נַפְשׁוֹ וְכו'. וְחֻזְרֵתִי הַתּוֹרָה חֲדֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן וְדְּבַרְנוּ דְּבוּרִים
וְחֻדוּשִׁים נִפְלְאִים. אִךְ מִי יוֹדֵעַ אִם יוּכַל לְאַמְרָם לָךְ פְּרָאוּי.

דברי אביד הדורש שלומך תמיד באהבה ומעתיב בעדך.

נתן מברסלב.

יקבל חמישה קנטרסים, הינו אחד מתחלה פסדר, וארבעה במקום שעומד שם, כי
אי אפשר לשלח עתה פסדר הרבה. ואין נפקא מנה בזה, ותזרו עצמך
להעתיקם מהרה ולשלחם לפה. והשם יתברך יעזר לך שתקיים באמת, ותוציא מהם
עצות אמיתיות עצות עמקות בכל יום ובכל עת, להתחזק תמיד בהשם יתברך ובתורתו.

הקטן, נתן הנ"ל.

קבט

ברוך השם, אור ליום ב' ויחי תקצ"ד לפ"ק.

שלום לאהובי בני חביבי גרו יאיר.

מכתבך קבלתי והיה לי לנחת, ודע שתהלה לאל השם יתברך ברחמיו עזרני וחזרתי לאיתני תהלה לאל. ומה שעובר עלי בכל יום אי אפשר לדבר בזה כלל, כי רבות שמענו שמשוח יגיד לאדם מה שעבר עליו בכל יום. ומן הסתם מי שתלויים בו יותר אנשים נעשה עמו יותר. השם יתברך ירחם עלי וישעני בכל מה שאני צריך להושע, כי עלי נאמר (תהלים קב) "שקדתי ואהיה כצפור בודד על גג", שאני יודע מה שאני יודע בחסדיו וברחמיו הגדולים, והרדיפות שלי הם כמעט בלי שעור. אם אמנם הכל בחסדים נפלאים, אך אף על פי כן פשל פח הסבל. ובשפת העבר היו אצלי אורחים, ומחנתי רבי שלמה ובנו רבי איצילי מהייסין, ומפבר רבי יעקב גרו יאיר. ובלייל שבת ישבתי אצל השלחן, ודברנו דבורים אמתיים ונאים כדרךנו הנובעים ממקום שנוכעים. וביום שבת בתחלת סעדת שחרית הגיע לי מחוש שלי בפעים [אמר המעתיק: הוא המחוש אשר נסתלק מזה בשנת תר"ה לפ"ק כמבאר במקום אחר]. ואחר כך ברכתי ברפת הפוזון וישנתי קצת בחסדו יתברך. ותכף בהקיצתי התגבר עלי הפאב מאד, וישבתי כמבלבל עד סמוך מאד למנחה; ולא ידעתי כלל מה לעשות, כי היו לי דברים נפלאים מאד, והיסורים רצו לבלבל אותי, אך השם יתברך בחסדו לא עזבני והפליא חסדו עמו, ומן השמים סעדני סמוך לערב מאד, וגם הוסיף חסדו ועזרני להגיד ברבים את כל אשר חנני; ותהלה לאל היו דברים נפלאים מאד; ובפקר בהקיצתי שהוא עשרה בטבת נחלשתי איזה חלשות עד שאפס כחי ממש, כמעט לא יכולתי לילך, והכרחתי להתפלל בשכיבה. ובדחק גדול הלכתי לבית המדרש למול בנו של רבי חיים בן רבי יעקב בעל מגינה, וחזרתי לביתי ושכבתי בחלשות עד הערב. וביום ב' תהלה לאל היה לי שנוי לטובה.

והנה לא יכולתי להתאפק מלכתב מעט ממה שעבר עלי בשבת העבר ויום שלאחריו, ובודאי אין זה כמפה מן הים, כי עקר היסורים בענין עבודת ה'. ומה שעבר בכל השבוע בודאי אי אפשר לבאר כלל, ולולא תורתך שעשעי אז אבדתי בעניי. והיום בפקר הרגשתי מחדש כמה וכמה צריכין לברך ברכת התורה בשמחה אשר בחר בנו וכו' ונתן לנו את תורתו, כי בלא התורה איני יודע איך יכולים

לחיות. וגם עתה כשאני זוכר ימים הבאים לשלום, אין לי שום סמיכה כי אם על התורה ועל התפלה, בהם אוכל לבלות ימי שייש לי עוד לחיות ולנשם נשימות. ועל כל נשימה ונשימה דקדשה צריכין להלל להשם יתברך. כי סבבוני גם סבבוני מכל צד, אך השם יתברך לא עזבני בידם, ומניחים לנו בכל פעם הנשימה לנשם.

והנה יצאתי מדרכי עתה לכתב לך מעט מיסורים שלי מחמת שמנחים על לבי, אמרתי אשיחה וירוח לי. וגם אולי תוכל להבין מזה רמזים לחזק עצמך במקום שאתה שם. כי הנה אף על פי כן השם יתברך עוזר לי לפעל פעלות טובות, לחבר ספרים קדושים כאלה בחסדו הגדול, ולדבר עם בני אדם לקרבם להשם יתברך. אשר עד כה עזרני השם יתברך. יוסיף ה' בהם ובהם אלה אלהים ורבי רבבות פעמים וכו'. מי פעל ועשה נפלאות כאלה אשר לא יאמן כי יספר כי אם קורא הדורות מראש וכו'.

וכמו כן השם יתברך מפליא חסדיו עמך ועם כל המסתופפים בצלו הקדוש. כאשר אני רואה כמה פעמים במכתבך, שאף על פי כן אתה מפרש שייחתי בתפלות הנוראות שלנו וכיוצא בזה ובלמוד התורה הקדושה. חזק בני וחזק, וכל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה, ועשה מה שתוכל לחזק עצמך לשמח את נפשך. כי עקר היסורים שלי הוא המרה שחורה אף השם יתברך עזרני ויעזר לי לשמח נפשך בישועתו תמיד ואין פנאי להאריך יותר.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

קל

אור ליום ב' שמות תקצ"ד לפ"ק.

אהובי בני חביבי גרו יאיר.

מכתבך קבלתי. וקצור הדבר תדע שאין אני מתחיל כלל עדין להכין עצמי ולנסע. ורצוני לבלי לנסע כלל, אך אם יגיע לי אגרת עוד משם ויכריחו אותי לנסע, אז אתחיל לישב עצמי איך להתנהג. וכפי הנראה מן הסתם לא אסע בשבוע

זה, ובנדאי תוכל לקבל ממני עוד תשובה ביום ב' אם ירצה השם אם הגיע לי איזה אגרת משם. ולעת עתה דעתי לבלי לנסע כלל, רק אחר שבת אם ירצה השם אסע לאומאן בעזרת השם יתברך. ואף על פי כן אם לא תוכל לבוא לפה על שבת קדש הבא עלינו לטובה, טוב שתבוא באיזה יום קדם שבת קדש, כי אחר שבת קדש בסמוך אסע לאומאן אם ירצה ה'. גם רבי נחמן נכד רבנו ז"ל, ראוי שיבוא לפה על שבת קדש הבא עלינו לטובה כאשר שמעתי שרצונו לזה. כן יעזרו השם יתברך למלאות רצונו ולשפר כל המניעות, כי מהמניעות יכולין להבין גדל מעלת הנחשק בידוע לנו.

ולעת עתה הודעתי חדשות מענין צואת המנוח רבי אייזיק זכר צדיק לברכה, והיה לי לנחת, כי עד הנה לא שמעתי מזה מאומה. וה' הטוב ינחני בדרך האמת ויחוס עלי ויסבב סבות לטובה להצילני מכלטול הנסיעה לשם, שקשה עלי מאד כי אין לי שום כח לזה, כאשר תבין ממכתבי הקודם ששלחתי בשבוע העבר. ואני סומך עצמי על השם יתברך לבד כרצונו אעשה, ומחמת הנחיצה אי אפשר להאריך עוד.

דברי אביד. הקטן, נתן מברסלב.

קלא

ברוך השם, יום ד' וארא תקצ"ד לפ"ק.

אהובי בני חביבי.

תקבל אגרת ששלח לי רבי חיים נחום גרו יאיר, גם מכתבי שאני שולח אליו והוא נצרך אליך גם כן. ותראה לורו לשלחו בפאסט ראשון וויניראדקע [דאר מהיר] והאדרעם [והכתבת] נכתב במכתבו. ואם תרצה להעתיקו הרשות בידך, רק שלא תעכב לשלחו מחמת זה. והאגרת הרצוף פה לרבי חיים נחום, יהיה במקום האגרת שאתה נכסף לקבל ממני אליך. כי גם אליך נאמרו כל הדברים הנאמרים שם. בפרט בענין ההתחזקות בהתבודדות ושיחה בינו לבין קונו, ובענין ההתחזקות

בשמוחה. ותכתב לי תכף אם קבלת האגרת הזאת. והשם יתברך ישמח נפשנו בישועתו תמיד.

דברי אביו, נתן מפרסלב.

גם מאליך תבין לכתב גם פן איזה דבורים לרבי חיים נחום פי יהיה לו לנחת, האגרת הזו הכנתי לשלחו על ידי רבי יוסף בן שמעריל חתן הרב שהוא פה בעת. ונתעבב ולא נסע כלל, גם השליח לא היה אתמול כלל, בתוך כך הגיע אגרת מקרימינזשוק שאני מכרח לנסע לשם בלי תרוץ. ואני מוכן לנסע אם ירצה השם בשבוע הבא עלינו לטובה סמוך לפרשת בא לפניו או לאחריו, כי יש לי עכוב מחמת הבילעט [פרטים]. והשם יתברך יוליכני לשלום וכו'.

והנה האגרת לרבי חיים נחום כבר נספם בדעתי לשלחו מחר על ידי הפאסט [הדאר] דפה, אך מאת ה' היתה שהגיע לי עתה האגרת ממך והיה לי לנחת, כי זה כמה ימים שלא קבלתי מכתבך, ואמרתי לבלי למנע הטוב מאתך ואני שולח לך האגרת אליו, אך באפן שתשלחו תכף ומיד ביום מחר אם ירצה השם. ולא תעכבו בשביל להעתיקו, רק תקראוהו היטב. ותהלה לאל כבר יש לך כמה אגרות יפים, רק אם לא יהיה שום עכוב כלל מחמת ההעתקה, הרשות בידך, כי מאליך תבין שהאגרת נחוץ מאד כדי שיגיע אליו באפן שיוכל להודרו לבוא לאומאן להתראות פנים אתי. וה' הטוב יעשה ויגמר פרצונו וברצון יראיו ז"ל, ומחמת רבוי מטרות אי אפשר להאריך כלל.

דברי אביו, נתן מפרסלב.

קלב

ברוך השם, אור ליום ה' שמיני תקצ"ד לפ"ק.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני וכו', מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מנה אמר לך בני חביבי ממש פלטה נפשי מגדל הצער שהיה לי כל ימי היותי בדרך מחמת שלא היה לי שום אגרת מאתך, ולא יכולתי להעביר מדעתי כי אם בעת עסקי באיזה עבודה שהכרחתי עצמי להעביר מדעתי הכל, אבל אחר כך בכל פעם

לא שקטתה דעתי מגדל הצער. וזה הצער בלבב אותי הרבה הרבה מאד בכל היסורים והרפתקאות שעברו עלי בכל הימים האלה. מה אמר מה אדבר אם החיית את נפשי מאד כאשר מצאתי מכתבך באומאן, המכתב לעשות בעזרת השם יתברך. ימלא פי תהלת ה' אשר עד כה עזרנו, גם פה קבלתי מכתבך אתמול וגם היום על ידי השליח, ולהשיבך עליהם אין פנאי, גם בקרוב תהיה אם ירצה השם בביתי ונדבר פנים אל פנים את כל אשר ישים ה' בפנינו. ועתה חזק ואמץ ושמח נפשך בכל עז כי ה' אתנו אל תירא.

ותהלה לאל הבאתי ספר תורה פשרה ומנהגה מאד, אשר אין שכיח דגמטה במאה פרסאות והכתב נפלא. גם הבאתי פתח תורה עם שאר כלי קדש נפלאים, גם ש"ס ועין יעקב, והכל בישועת ה' ונפלאותיו הנוראים, זה עני קרא וה' שמע, עד הנה עזרנו רחמיו וכו' ואל תפושנו לנצח, אלו פיננו מלא שירה וכו' אין אנו מספיקים להודות וכו' וכו'.

דברי אביך המצפה לראותך בשמחה ולברך ברכת שהחינו בפה מלא בעזרת השם יתברך.
נתן מברסלב.

ותפרס בשלום ידידי הותיק האברך פרי קדש הלולים מורנו הרב נחמן גרו יאיר, ותמסר לו שני המכתבים המכרחים פה מא"ז ומאחותו תחיה. ורצונם מאד שיהיה פה לדבר עמו פנים אל פנים. וה' יחזק לבבו לילך בדרך האמת בדרכי אבותיו הקדושים כראוי לו, ולא יבוש בו ולא יבוש בנו.

דברי אהבו באמת לנצח.

נתן הנ"ל.

ושלום רב לכל אנשי שלומנו באהבה רבה ורחימתן עיווא, חזקו ויאמץ לבבכם כל המוחרים לה', חזקו מאד בתורה ותפלה ותחנונים בכל יום, כי חוץ מזה הפל הפל. זכרו מאד, הכל העולם, הכל הכלים אין בו ממש. ואם פי הפל יודעים זאת, אף על פי בן צריכין לחזור זאת בכל יום ויום ולחטף בכל יום כל מה שנוכל, אולי אולי נוכל להציל עצמינו משטף מים רבים ממציולות ים של הכלי העולם. ועל כל פנים הרצון דקדשה בעצמו גם בן טוב ויקר מאד, והגיעה להציל את עצמו אפלו אם

אינו זוכה כראוי גם כן הוא טוב ויקר מאד; ושום יגיעה ותשוקה ורצון טוב אינו נאבד לעולם ולנצח נצחים. וסוף כל סוף יתקבצו כל היגיעות והתשוקות טובות, ויוציאו את האדם מבאר שחת מטיט היין לאור לחזות בנעם ה' וכו'.

דברי אוהבכם באמת לנצח.

נתן הנ"ל.

קלג

ברוך השם, יום ה' מצרע תקצ"ד.

בני חביבי שיחיהו.

מכתבך קבלתי בזאת השעה, בעת הטרדא קצת, ואיני יודע מה להשיב, כי כל מכתביך זה כמה ימים ושנים בלם מלאים צעקות גדולות. ומה אעשה לך כי כך ברא השם יתברך את האדם שיהיה בנסיון ובמלחמה בכל עת ובכל יום, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (קידושין 5) 'יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום, ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו' וכו'. וכבר החזקתיך הרבה על פי הדברים שקבלתי ממנו ז"ל, הפך בהם והפך בהם וכו'. וכבר הודעתך שעם כל אדם נעשה הרבה בעולם הזה בכל יום, כמו שאמר הוא ז"ל שמשיח יגיד לכל אדם מה שנעשה עמו בכל יום, ומזה לבד יכולין להבין שעם כל אדם נעשים מעשיות שלמות הרבה בכל יום ויום. ומזב להודות לה' על אשר אתה צועק על כל פנים בכל פעם כל כך, כי שום צעקה אינה נאבדת. מי ותן שתזכה לקיים דבריו ז"ל בפשיטות לפרש שיחתך בכל יום ויום. וכמו שאתה צועק במכתביך אלי, כן תוציא דבוריך בפעל בינך לבין קונך בכל יום ויום, בודאי יועיל לך הרבה הרבה בעלמא דין ובעלמא דאתי לנצח, וחזן מזה איני יודע שום עצה לתן לך.

רק זאת תדע ותזכר שיש לנו תהלה לאל חי על מי לסמוך כידוע לך בני חביבי. ובכח הזה תוכל לפרש שיחתך ולשפך פנים לך נוכח פני ה' בכל פעם, אף גם תוכל לנחם עצמך ולשמח את לבך בגדל כחו הקדוש הגדול והנורא מאד מאד. ולולא זאת נחמתי בעניי על פי הדרכים האלה, כבר אבדתי בעניי חס ושלום, כי לא יאמן כי יספר את אשר עבר עלי, אך כל חיותי ותקנותי הוא על פי הדרכים הנ"ל בכל יום,

שאני מודה על העבר שאיך שהוא איך שהוא על כל פנים זכינו להיות בחלקו וגורלו וכו' וכו'. ועל ידי זה יש לי כח מעט לצעק ולהתחנן ולפרש שיחתי לפניו יתברך קצת מהרבה. ולפעמים נפתח הלב לפרש שיחתי היטב. ואם אמרתי מזה רגלי חסדך ה' יסעדני, עד שאני זוכה על כל פנים להרגיש חסדיו הגדולים לנצח עד שאני מרקד מחמת שמחה. כאשר עזרני השם ויתברך בשבת העבר, שרקדתי בעזרת השם ויתברך מה שהיה רחוק בעיני בכניסת השבת בתכלית הרחוק, ברוך השם אשר עזרני עד כה.

ידע והאמן שמקטן שבמקטנים עד גדול שבגדולים בלם צריכין לסבל מרירות גדול בכל יום בזה העולם כל אחד לפי ערכו, אך 'אלמלא מלחא לא הווי עלמא יכול למסבל מרירותא'. ומה גדלו חסדי ה' שאין אנו מתנגדים על הצדיק האמת שהוא בחינת "ברית מלח עולם", שהוא ממתיק המרירות של כל העולם, והם משלמים לו רעה תחת טובה וחולקים עליו, יסלח להם ה', וברוך השם שאנו נצלנו מזה. [גיוואלד! דיא וויסט גאר ניט וואס סע טוט זיך אויף דער וועלט] אהה! אינך יודע כלום ממה שקורה בעולם וכו'. והרי אנו רואים שכל מי שרודף ביותר אחר העולם הזה חיו מרים ביותר. ואם גם אתם אינכם נקיים לגמרי מתאוות עולם הזה והבליו, על כל פנים אתם יודעים היטב היטב שהכל הכל וריק, ואתם יודעים מהצדיק האמת הממתיק המרירות, וכל תקותכם אליו, וכל מגמת פניכם לילך בדרךיו הקדושים, והרבה הרבה נצלתם מכמה וכמה מיני מרירות בלי שעור בעולם הזה ובעולם הבא; יתר מזה אין פנאי להאריך.

דברי אביך הדורש שלומך באהבה ומצפה לשמחת החג הקדוש הבא עלינו לטובה נגילה ונשמחה בישועתו.

נתן מברסלב.

שמחתני בבשורתך הטובה מענין כתיבת ספרים בבית ר"ד גרו יאר, בודאי הוא ישועת ה' ונפלאותיו, אך עדן צריכין ישועה ורחמים רבים שיפוצו מעינותיו חוצה בכל תפוצות ישראל להחיותם לנצח.

קלד

ברוך השם, יום ב' י"ב ניסן תקצ"ד לפ"ק.

אהובי בני חביבי.

יקבל שתי אגרות, אחד לרבי שמשון ואחד להרב הירש נעמירזבר, ולא חתמתים כדי שיוכל לקרותם. ואתה תחתם אותם כראוי שלא ישלמו בהם ידי זרים, ותנזרו לשלחם מיד לאדעם באפן שייגיעו לידם ממש; וזמן המנחה הגיע ואין פנאי להאריך; ויערב לך שמחת החג, ותזכה לקבל הפסח הקדוש הבא עלינו לטובה בשמחה וטוב לב; והעקר שאיך שאתה אוחו עתה, אף על פי כן יהיו בעיניך כחדשים כל סדר העבודה של פסח וספירה וכו', כי אף על פי כן יהיו נעשין נפלאות חדשות לטובה עם כל אחד מישׂראל בחג הקדוש הזה וגם אתה בכלל בודאי. בפרט שאנו זוכין לידע מבעל הנפלאות אשר כל דבריו ודרכיו התמימים והעמקים שהשׂאיר לנו ירושה טובה, כלם נפלאים פלאי פלאות עד אין חקר. ודי כעת בזה לשמח נפשך איך שהוא. וגם אנכי אין לי שום שמחה וחיית כי אם על פי הדברים הנ"ל, ויותר מזה תבין מעצמך כי כבר דברנו תהלה לאל הרבה בזה, אך העקר לזכרם מחדש בכל יום בפרט בשנוי הזמנים הקדושים כאלה, אשר מצוה עלינו להרבות לספר ביציאת מצרים בכל דור ובכל שנה ושנה. ונפשי יודעת מאד! שאין בכל העולם מי שידע וירגיש נפלאות כאלה כאשר זכינו אנחנו בענינו, אשר ילאה הפה לדבר והרעיון להכיל, עצם הנפלאות אשר עשה עמנו אדון הנפלאות לזכות לקבל אורות עצומות ונוראות כאלה מאור האורות וכו' וכו'. עד הנה עזרנו רחמיו וכו'. עלינו לבלות ימינו על זה להודות להלל לשבח וכו' בכל יום ויום, למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלה בדור הזה, בפרט בעת כזאת בפסח שמצוה להרבות בספור נפלאות אשר עשה עמנו השם יתברך ואשר הוא עושה עמנו בכל דור ודור. וגם מה שאני כותב לך עתה הוא גם כן נפלאות תמים דעים, כי לא עלה על דעתי שיזדמן לי בשעה הזאת עובר ושׂב לכתב לך כדברים האלה. בריך רחמנא דסייען עד כאן.

דברי אביך המצפה לשמח בישועתו יתברך בכל עת.

נתן מברסלב.

קלה

ברוך השם, יום ב' תקצ"ד לפ"ק.

אהובי בני.

מכתבך קבלתי היום ונהייתי מאד, גם בהייסין קבלתי מכתבך, ומחמת זה נמנעתי לנסע דרך הכפר. ועתה איני יודע איך יפל דבר, וה' המצוי יעשה ויגמר הכל לטובה פרצונו וכרצון צדיקי אמת זכותם יגן עלינו. וכפי מכתבך תהיה פה בקרוב, על בן אין להאריך כלל כי זמן המנוחה הגיע. ברוך השם אשר הזמין לי מוסר כתב זה מה שאני מצפה לזה שני ימים לכתב לך אגרת. גם האגרת מפטערבורג קבלתי והיה לי לנחת, ועל הכל נדבר פנים אל פנים אם ירצה השם, ובכלם רואים מה שנעשה בעולם בכל יום ואיך אי אפשר לחיות איזה חיות בעולם כי אם על פי דברי קדשו של אדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק וקדוש לברכה, אשר רק ממנו נמשך בחינת קדשת המלחא הממתיק מרירותא דעלמא, אשר בלא זה לא היה אפשר לחיות ולהתקיים כלל. אשרינו שאנו זוכים על כל פנים לידע מחיותנו מי מחיה אותנו ואת כל העולמות כלם, מה שרוב העולם אינם זוכים לזה.

דברי אביך המצפה לראותך מהרה בחיים ושלוה ושמחה.

נתן מברסלב.

קלו

בעזרת השם יתברך, יום א' נשא תקצ"ד לפ"ק.

אהובי בני חביבי הרבני המפלג מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

הן היום בא לביתי מוסר כתב זה הרבני הנגיד מורנו הרב חיים גרו יאיר מלבו, והוא שאר בשורה, כי אביו ז"ל הוא אחיה של חמותי זכרונה לברכה היא אמך זקנתך. ואכל אצלי היום והוא איש נכבד, ובא אלינו בשביל להתראות פנים עמי ועמכם כי אך עצמו ובשרו אתם, ומדי עברו לקאמינקע יעמד אצל ביתך, ותקבלו כראוי בסבר פנים יפות, ואת מכבדי תכבד. גם תראה לדבר עמו היטב איך לשלח אגרת אליו ללעמבערג דרך ראדיוויל, ועל שם מי יהיה נשלח לראדיוויל ומשם אליו.

וכן בחזרה יהיה נשלח ממנו אליך, ותרשום אצלו אדרעם [הכתובת] שלך למען נוכל בקל להשיג מכתבים זה מזה. כי נחויז הוא אלינו מאד, כי יכול לצמח מזה ישועה גדולה בענין הדפסת ספרינו, כי כפי דבריו נוכל להדפיס שם בישועתו הגדולה יתברך. וגם קנה אצלי ספר לקומי תפלות תהלה לאל. ומאליך תבין נפלאות ה' בכל יום ובכל עת. ה' ילחם לנו ואנחנו נחריש, ונראה בישועתו הגדולה אשר יעשה עמנו בחסדו עד יתגלה האמת לעין כל. יתר מזה אין פנאי להאריך.

דברי אביד המצפה לראותך בקרוב.

נתן מפרסלב.

קלו

בעזרת השם יתברך, יום א' גשא תקצ"ד לפ"ק.

אהובי בני חביבי.

היום שלחתי לך אגרת על ידי נגיד אחד מלעמברג שהוא שאר בשרי ובודאי הגיע לידך. וכעת קבלתי מכתבך עם המכתבים הכרוכים שם, ואיני יודע מה לכתב לך עתה, גם אין הפנאי מסכים כי עד חצות היום הייתי טרוד לקבל פני האורח הנ"ל. והנה אהובי בני בענין האורח הנ"ל ראוי לך להחיות עצמך הרבה, כי אף על פי שעדין אין אנו יודעים מה יצמח מזה, על כל פנים לעת עתה הוא פלא גדול אצלי, מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו. כי כל ספר שיוצא מרשותי לרשות אדם אחר הוא ענין יקר מאד, כי ידעתי שהוא דבר גדול מאד אשר אין לבאר, מכל שכן וכל שכן בשיוצא למרחקים. והנה לעת עתה קבל אצלי תפלות ונתן לי אחד קערפיל [סוג מבע], וגם עשיתי עמו מעמד שנוכל לשלח מכתבים אליו ולהשיג תשובה ממנו. וכפי דבריו בקל נוכל להדפיס שם בעזרת השם יתברך אם יהיו לנו מעות. ולה' התשועה, כי כל מה שזכינו עד הנה לגמור עסקיו, הכל היה בדרך נפלא מאד, על בן אני מאמין שגם ענין זה שהזמין לנו היום השם יתברך בחסדו הוא צמיחת קרן ישועה, ובודאי לא על חנם חס ושלום אנו מברכין שלש פעמים בכל יום מצמיח קרן ישועה. וקצת ראינו בעינינו כמה פעמים. ואי אפשר לבאר כל אשר בלבבי בענין זה, אך חזק ואמץ ושמח נפשך אשר זכית להיות נמנה

בין הקבוצה הקדושה הנה הנקראים על שמו הקדוש והנורא ז"ל. וקויתי לה' שגם בזה העולם נראה עוד נפלאות גדולות וישועות נוראות בעסקיו הקדושים, מכל שכן וכל שכן לאורך ימים ושנים טובים בעולם הנצחי שם יראה כל אחד נפלאות הישועות וחסדים נצחיים בדרכים נפלאים ונשגבים אשר סבב השם יתברך עמנו בכלליות ובפרטיות עם כל אחד ואחד בכל יום ובכל עת ובכל שעה. מה גדלו מעשי ה' מאד עמקו מחשבותיו, ואז נודה לו שיר חדש וכו' ונאמר בשמחה מה אשיב לה' וכו'. לעת עתה ראוי לנו לחזק נפשינו בכל מקום בהתקנה הזאת, כי תהלה לאל יש לנו על מי להשען יש ויש בעזרת השם יתברך.

והנה ימי השבועות הקדושים ממשמשין ובאין. בעל הרחמים יחוס עלינו שנוכה לגמור ימי הספירה בקדשה ובטהרה, שנוכה על כל פנים מעתה להכין עצמנו כראוי לקבלת התורה הקדושה בחג הקדוש הזה הבא עלינו לטובה. ואם אמנם עדין צריכין לשפר הלב על זה הרבה, ולבקש ולהתחנן לפניו יתברך על זה הרבה, ולכבות לפניו בדםעות שלישי כבן הבוכה לפני אביו שיקרבו גם כן בתוך בני ישראל הכשרים הזוכים לקבלת התורה בשבועות, אף על פי כן ביותר צריכין לחזק את עצמנו בשמחה בכל יום. כי עקר הכלי לקבלת התורה הוא שמחה כמו שזכרנו בהתורה ויאמר בעז אל רות וכו' (לקושי מוהר"ן סה) על מאמר רבותינו ז"ל עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים לעתיד לבוא וכו'.

בתוך כתבי זאת נזכרתי נעימות התנוצצות שבלבי מזאת התורה הקדושה, ואיני יודע עוד מה לכתוב לה מרב התשוקה שבלבי כלה שארי ולכבי וכו', כי שם מדבר מהתנוצצות אלקות ובטול אל האין סוף עד שהרשימו מאיר להדעת ולהמושך משם התורה על ידי גדל השמחה שנעשית בלי לקבלת התורה, שכל זה הוא סוד שבועות זמן מתן תורתנו. מה נאמר ומה נדבר אלמלא לא אתינן לעלמא אלא למשמע דא די [אלמלא לא באנו לעולם אלא לשמע זאת די], ודי והותר, וכן בכל תורה ותורה. ברוך בעל הרחמים העושה חסדים נפלאים בכל דור ודור.

דברי אביך המורה על העבר ומצפה להבא לישועות גדולות נגילה ונשמחה בישועתו.
נתן מברסלב.

קלח

ברוך השם, יום א' אסרו חג שבועות תקצ"ד לפ"ק.

בני חביבי שמחת לכבי.

קבלתי מכתבך בזאת השעה קדם השנה המכרחת לי עתה מאד, וגם כמה אנשי שלומנו עומדים עלי לקבל רשות לשוב לביתם לשלום, ומאלףך תבין מרדתי עתה. עם כל זה אהבתך החזקה אלצני להשיבך מעט, ואודות הקאפטין [מעיל פרוה מהדר] הטיבות בני חביבי כי היה עם לכבך; ישלם ה' פעלך אשר תשוקתך חזק לתמכני יותר מבחך. אך עם כל זה איני יכול עתה לקבל טובתך, גם אין בידי הקערביל [סוג מטבע] על הסמראקע [סוג בד] וישאר הצטרכות על הקאפטין. גם בזאת השעה הבטיחוני אנשי מעפליק לעשות לי איזה מלבוש, וצויתים שיעשו לי קאפטין טוב, ואף על פי שימשך עוד איזה זמן ההכרח להמתין, כי אין לי כח לדחק השעה. וה' הטוב יעשה וילבישני בגדי כבוד "בגדי ישע מעיל צדקה יעמני". ומה מאד שמחת את לכבי באמרותיך אשר כתבת, שמעתי שמעתי. מי יתן שתזכה לקים בשלמות דבריני הנוכעים מספריו הקדושים, עד שתמלא רצון אדונינו מורנו ורבנו ז"ל לקים דבריו באמת, לכלות ימך על התורה ועל התפלה ועל התשובה ועל הכסופין והגעגועים ורצונות טובים וחקים וחדשים בכל יום, ולהוציאם מכח אל הפעל, לדבר הכסופים בפה ולצעק ולערג באיל תערג על אפיקי מים, עד ירחם ה' משמים. עד שתזכה בכל פעם לבוא לשמחה גדולה על ידי הלב נשבר ולהתחזק בשמחה בכל עת, כי "חדות ה' היא מעזנו". יתר מזה אין פנאי להארך.

דברי אביך, נתן מפרסלב.

קלט

בעזרת השם יתברך, יום ב' גשא תקצ"ד לפ"ק ברסלב.

מרחוק אקרא לשלום אהובי מחתני ידידי כנפשי הרבני המפלג הנגיד המפרסם שלשלת היוחסין מורנו הרב חיים הכהן. יהי ה' עמו ויעלה מעלה מעלה בתורה וגדלה עד כי יבוא שילה אמן בן יהי רצון.

האירו מול עבר פני אמרותיו הנעימים, ושש אנכי על אמרותיו כמוצא שלל רב. ובקשתי מאת מעלתו, שפאשר יבוא לשלום לביתו נאווה קדש אל יתרושל

לקיים הבטחתו לכתב לי מיד משלומי הטוב. ובפרט אודות ההדפסה שיראה לדבר עם המדפיסים דשם, אם אוכל להדפיס שם הספרים שלנו, וכמה הוא רוצה בעדם, ובאיזה אופן יתרצה להדפיס, ואם יהיו מצויים שם בסביבותיהם קופצים עליהם. הכל ישאל כחכמתו, ויודיעני מיד לקהלה קדושה טולטשין לכני רבי יצחק שטערינהארץ פיזוע למעלתו. יתר מזה אין הזמן מסכים להאריך, ושלומי יגדל נא ויצליחו ה' בכל אשר יפנה, עוד יגוב בשיבה טובה, והיה כגון רמב.

דברי אהבו באמת לנצח ומצפה לתשובתו.

נתן מברסלב.

קמ

ברוך השם, יום ד' נשא ב' תקצ"ד לפ"ק.

אהובי בני.

בשעה זאת קבלתי מכתבך, אבל האגרת ששלחת אתמול לא הגיע לידי, ואיני יודע למי לשאל עליו, ולא טוב עשית מה שלא הזכרת במכתבך על ידי מי שלחת אתמול, וצר לי על זה, בפרט האגרת מפטערבורג, ותודיעני מיד עם מי שלחת, ומהסתם יגיע לידי. וכעת אין לי מה לכתב, כי זה סמוך היית פה, וגם כתבתי לך אגרת פה ביום א' העבר, וכאשר אקבל האגרת ששלחת אתמול אראה להשיבך עוד אם ירצה השם.

ועתה חזק ואמץ, ותגיל ותשיש בישועתו הקדושה, אשר זכינו לשאב מים בששון ממעיני הישועה, אשר עדין לא נפסקו מימיו הקדושים, כאשר אנו רואים בחוש שגם עתה נובעים דבריו הקדושים כמעין הנובע, כאשר אתם רואים בעיניכם בכל פעם. השם יתברך יזכה לכלנו, שנוזכה לקיים דבריו הקדושים בכל עת.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

גם תקבל אגרת לרבי חיים הכהן מלעמברג, ותשתדל לשלחו מיד לקהלה קדושה קאמינקע. ואם יתמהמה עד שתבין שכבר נסע משם, לא תשלחו כלל, אך ראוי לך לזרו בזה הרבה לשלח אליו האגרת מיד. פי מאלו תבין כמה צריכין למרח על עסק בזה, אולי תצמח מזה ישועה גדולה. פי כך השם יתברך מנהיג עמנו בחסדו ונפלאותיו בכל עת, פי כל מה שזכינו לגמר עסקיו הקדושים בפרט בענין ההדפסה, הכל היה בדרך נפלאות כאלה, ואנו מחיבים להשתדל ולעשות מה שמטל עלינו, וה' הטוב יעשה, הוא התחיל הוא יגמר. ה' יגמר בעדי.

נתן הנ"ל.

קמא

בעזרת השם יתברך, מוצאי שבת קדש אור ליום א' שלח תקצ"ד לפ"ק.

שלום רב לאהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מכתבך קבלתי אור ליום ה', ותעלזנה כליותי בישועתך, אשר תהלה לאל קנית בחסדו בית נאה למזל טוב. אם אמנם ידעתי כי כבד עליך הדבר קצת, עם כל זה עשית יפה שלא עזבת בית בזה, כפי אשר שמעתי והבנתי מרחוק, כי לא בכל יומא מתרחש דירה נאה ורחבה כזאת במקום כזה. והשם יתברך יעזר לך שתוכל לסלק ברוח, וברחמיו ישפיע לך בכפלים, שפע טובה וברכה והרחבה גדולה לתוך ביתך. ותראה לגמר כל התורה בלה קדם שתכנס לשם פידוע לך. וגם תעשה מה שפתוב בספר האלף בית, להכניס לשם תחלה חרב או סבין וכו'. ותזכה לעסק בתורה בתוך ביתך עם כל יוצאי חלציו לארץ ימים ושנים טובות, אמן כן יהי רצון.

והנה בודאי מהראוי היה לי לעזר על עסק בזה, אך ידוע לך כי אין בידי לעזר לך בממון, אפלו פרוטה אחת, בפרט שאני צריך עתה לעסק בגמר בנין ביתי לטובה, ואין בידי לעזר לך כי אם בתפלה, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין צה.) שעזרו בתפלה. וגם יותר מזה יהיה לך לעזר ולישועה מה שאני מחזקך שאתה תעסק בתפלה ושיחה לפני השם יתברך, שזה עקר העזר והישועה הגדולה מהכל. והנה מחמת אפוקי שבטא [צאת השבת], ואין דרכי לכתב בעת כזאת סמוך אחר ההבדלה,

מִכְתָּבֵי קַמְב מוֹהֲרַנִּי"ת

מִכְתָּבֵי תַקְצִ"ד

רק אהבה מקלקלת השוּנה, וכתבתי לך עתה דברי אלה המעטים המחזיקים הרבה,
ויותר מזה אין בכחי עתה להאריך.

דברי אביך המעטיר בעדכם.

נתן מפרסלב.

קמב

בעזרת השם יתברך, יום א' ערב ראש חדש תמוז תקצ"ד לפ"ק.

תעלזנה כליותי בדבר שפתיך מישרים, כמו חלב ודשן תשבע נפשי, בראותי
אמרותיך היקרים מפז אשר קבלתי עתה בעת סעדת שחרית, שמעתי
אמרותיך כי נעמו.

במה נקדם ה', אשר עד כה עזרני ברחמי ונפלאותיו העצומים, שאזכה שיצאו מפי
דברים כאלה ושיכנסו באזני פרי בטני שיחיו. האמת כאשר כתבת שדברים
אלו אי אפשר לספר אפלו לעצמו, וכמבאר מזה בלקוטי מוהר"ן שאצל המעשיות
(שיחות הר"ן א) על פסוק "כי אני ידעתי כי גדול ה'" וכו', וגם בזה בעצמו רואין גדלת ה'
ונפלאותיו בכל דור ודור עם כל נפש מישראל, אשר הפליא חסדו עמנו שנוכח לשא
ולתן בעל פה ובכתב בדברים כאלה העומדים ברום רומו של עולם עד אין סוף
ויורדים עד אין תכלית, להחיות גם אותי ואותך, בהתנוצצות נעימת ידידות עריבת
מתיקת תשוקת התנוצצות אלקותו יתברך שמו לנצח. עלינו לשבח לאדון הכל וכו',
אשר היה בעזרנו בדור היתום הזה בשפל מצבנו בזה בדחקות כזה, לידע ולהאמין
ולדבר בדברים קדושים כאלה. מה נאמר מה נדבר מה נשיב לה' כל תגמולוהי עלינו,
לפיכך אנחנו חייבים להתחזק בשמחה וחדוה בכל עת בכל יום ובכל שעה, להזכיר
עצמנו בכל פעם בחסדים האלה בישועות נפלאות כאלה, אשר הוא יתברך עושה
עמנו בכל יום, ולקיים אגילה ואשמחה בחסדך וכו'.

ועתה אספר לך בני חביבי את הישועות הפרטיות אשר עזרני השם יתברך בימים
האלה. אחרי נסיעתך ביום ב' לעת ערב אחר מנחה הקימו את הבנין, דהינו

שְׁהַעֲמִידוֹ אֶת הָעַמּוּדִים וְהַקּוֹרוֹת, שְׁזָה הָיָה דְבַר גְּדוֹל לְהַקִּים אֶת הַבְּנֵי בְּזִרְיוֹת כָּל כָּף. וְהָיָה עַל זֶה מְנִיעוֹת רְבוֹת, וְה' עֲזָרָנִי, וּבְיוֹם ה' לֹא עָסְקוּ בִי אִם שְׁלֹשָׁה עֲרָלִים בְּהַבְּנֵי, מַחֲמַת שְׁהָיָה יוֹם חָגָם אֶצֶל אֲנֹשֵׁי פוֹלִין, וְגַם אֵלֹו הָעֲרָלִים רָצוּ הַדִּיסְאֲמִנִיקִים [אֲנֹשֵׁי הַמְּשָׁל] לְבַטֵּל, וּכְבֹר נִתְבַּטְּלוּ. אֲךָ אַחַר הַהִפְצָרָה וּמַעַט שֶׁחָדָר חֲזָרוּ לְמַלְאכָתָם. וּבְיוֹם ו' הָעֵבֶר חִפְצָנוּ לְעַסֵּק בְּהַבְּנֵי עִם כְּמָה עֲרָלִים. אֲךָ הַדִּיסְאֲמִנִיקִים בְּטָלוּ הַמְּלָאכָה שְׁלֹא נִבְנָה עוֹד עַד אֲשֶׁר נִדְרָע לְהַגְאָרְדִּימִישֶׁע [לְמוֹשֶׁל], וְהָיָה לָנוּ קִצַּת צֶעַר מְזָה. וְתִשְׁבַּת הַמְּלָאכָה כָּל יוֹם ו'. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה בְּעֲזָרָנוּ, וְהַיּוֹם פָּעַל אֶצְלוֹ רַבִּי נַחוּם יוֹסֵף שֶׁנָּתַן רְשׁוֹת לְבָנוֹת.

בְּרוּךְ וּמְבָרַךְ שְׁמוֹ הַגְּדוֹל יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר עַד כַּה עֲזָרָנוּ, כֵּן יִהְיֶה עִמָּנוּ לְחֻזְמִין לָנוּ מַעוֹת וְכָל הַצְּמָרְכוֹת הַבְּנֵי שֶׁנִּזְכָּה לְגַמְרוֹ מֵהָרָה בְּכִי טוֹב, וְלַעֲסֵק בּוֹ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, וְלִסְפֵר עֲזוּזוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּנוּ מִמִּצְרַיִם וְעַד הַנְּהָ, עַד הַדּוֹר הַזֶּה וְעַד הַשְּׁעָה הַזֹּאת.

יָדַע בְּנֵי חֲבִיבֵי, כִּי הַמַּעוֹת שֶׁהָיוּ בְּיָדְךָ לָתֵן לִי אִזּוּ בְּהִיוֹתְךָ פֹּה, הֵם הַמְּשִׁיכוֹ וְהוֹצִיאוֹ מִפִּי דְבָרִים הַנּוֹרָאִים הָאֵלֶּה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (רִאשׁ הַשְּׁנֵה ו') "בְּפִיךָ" - "זוֹ צְדָקָה", שֶׁעַל יְדֵי צְדָקָה נַעֲשֶׂה הַדְּבוּר. וְעַתָּה רְאִינוּ זֹאת בְּחֹשֶׁךְ, כִּי אֲנֹכִי לֹא עָלָה עַל דַּעְתִּי שֶׁתִּתֵּן לִי אִזּוּ, וְגַם לֹא עָלָה עַל דַּעְתִּי לְדַבֵּר דְּבוּרִים אֵלֶּה, וְגַם כִּי הָיִיתִי אִזּוּ טָרוּד מְאֹד בְּטָרְדָא כְּזֹאת בְּעַסֵּק הַתְּחִלַּת בְּנֵי כְּזֹה. אֲךָ מֵאֵת ה' הָיִיתָ זֹאת לְדַבֵּר דְּבוּרִים אֵלֶּה, עַל יְדֵי עֲצָם תְּשׁוּקָתְךָ לְשִׁמּוֹעַ, וְעַל יְדֵי מִסַּת נְדָבַת יְדָךְ הַטּוֹב. וְה' יִשְׁלַם פְּעֻלָּךְ וְתִהִי מִשְׁבְּרָתְךָ שְׁלֵמָה וְכוּ', וְנִדְבּוֹת פִּיךָ רָצָה נָא ה' וּמִשְׁפָּטֶיךָ יִלְמְדְךָ וְיִדְרִיכְךָ בְּכָל עַת בְּרָךְ הַטּוֹב וְהַיֵּשֶׁר לְמַעַן יֵיטִיב לְךָ לְנִצָּח.

וּמִנְחָמוֹת הַטְּרָדָא אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ כִּי כָּל הַלֵּילָה לֹא יִשְׁנָתִי, וְהַתְּפִלָּתִי בְּבִקְרַת הַשָּׁכֶם מַה שֶׁאֵין דְּרָכֵי בְּכָךְ בְּעֵתִים הַלָּלוּ. וּמֵאֲלִיךָ תִּבְיֵן גְּדֹל הַהִכְרַח לִי לִישֵׁן עִתָּה, אֲךָ אֶהְבֶּתְךָ אֶלְצָנִי לְכַתֵּב לְךָ מִיַּד דְּבָרִים אֵלֶּה לְהַחֲיוֹתְךָ לְנִצָּח.

דְּבָרֵי אֲבִיךָ הַמְּצַפֶּה לִישׁוּעָה.

נָתַן מִבְּרַסְלָב.

ושלום רב לכל אנשי שלומנו באהבה רבא ורחימתן עיוזא בזה ובבא לעולמי עד ולנצח נצחים. חזקו ואמצו לבבכם כל המיחלים לה' ותרגילו עצמכם לדבר בכל יום אחד עם חברו מהתכלית הנצחי, ולדבר כל אחד בינו לבין קונו וכו', כדי לקבל מכל הנקודות טובות וכו'. ואל תתבישו כלל מפני המלעיגים, כי תהלה לאל אין לנו כלל להתבייש מפניהם, ואין פנאי עתה להאריך בזה.

דברי אהבה באמת לנצח.

נתן הנ"ל.

ותקבל אגרת לר"ש, גם זאת מאת ה' היתה לכתב לו עתה דברים אלה.

קמוג

בעזרת השם יתברך, יום ג' חקת תקצ"ד לפ"ק.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי עתה, והיה לי לנחת, והשם יתברך יעזר לך שתכנס מהרה לביתך בחיים ושלום, ויזמין לך שתף טוב, וכל אחד על מקומו יבוא בשלום. ותזכה בביתך לעסק בתורה ותפלה ומעשים טובים, ולהכניס אורחים הגונים אתה וורעך לדורות עולם לארץ ימים ושנים טובים, עד אשר יבנה היכל על תלו אמן בן יהי רצון.

עתה תדע שפדעתי נתחדש בשבוע העבר לנסע בסמוך אם ירצה השם לאומאן, ובדעתי לנסע ביום ה' הבא עלינו למוכה סמוך לשבת או אחר שבת הבא עלינו למוכה בסמוך לחשב שם מחשבות בענין גמר הבנין. כי ההכרח לחשב בזה, ולהתפלל על זה הרבה; "אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי עזרי מעם ה'". וגם בענין בנין ביתי אני צריך לעסק בשבוע זה על כל פנים, והפנים ריק וכו', אך לה' הישועה שיעזור על הכל, כי הרבה הרבה רוח והצלחה לפנניו יתברך. והיה מהראוי לנגש אותך גם בן מה שגשארתי חייב על הבנין הנ"ל באומאן, אך איני יודע אם אתה יכול עתה לתת לכסף מוצא, אך אם אפשר איזה סך על זה מעט או הרבה מה טוב,

וה' יברכה ויצליחה בנפלים. ברכה ושלום וחיים, בנפשך ונפש אביך החפץ ומתגעגע לשמח בכם, שיגים בכם "ישמח אביך ואמך" וכו'.

נתן מפרסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה, גם מרבי מרדכי וכל אנשי שלומנו, בקשתי כל מה שאפשר שישלחו על הבנין הקדוש באומאן, יראו לשלח מיד בשבוע זה, למען יהיה לכם חלק טוב בגמר הבנין קדוש ונורא מאד.

קמור

בעזרת השם יתברך, יום א' פנחס תקצ"ד לפ"ק.

רב שלום לאהובי בני חביבי, הרבני המפלג מורנו הרב יצחק שיחה.

מכתביך קבלתי זה שלש פעמים, ולא היה לי עם מי להשיבך עד היום. ומה מאד הגדלתי השמחה על המכתב מלבוב, אם אמנם עדין צריכין ישועה ורחמים רבים שיהיה נצמח מזה הפרות הטובים שאנו מחפשים להם, עם כל זה טוב להודות לה' על התחלת התנוצצות צמיחת קרן ישועה בעסק כזה. כי איך שיהיה בחסדו יתברך, בודאי אין זה דבר ריק מה שהולכים לעת עתה מכתבים משם בענין זה, וה' יחוס על עמו ויגמר בעדנו ברצונו וברצון יראיו האמתיים וכו'. ה' יגמר בעדי וכו'. ובענין ביתך שקניתי למזל טוב גם כן נתת שמחה בלבי מה שפטרתי את השכן. וכפי מכתבך, השני נח לך מן הראשון. וגם ברוד השם שכבר באת עמו אל עמק השוה, וזכית בחלקך אשר חפצת. ועל הכל טוב להודות לה' על העבר ולבקש על העתיד. וגם פני פרושות לשמים, שתזכה לנכס לביתך לחיים טובים ארפים ולשלום, ותזכה לעסק שם בתורה ותפלה ומעשים טובים, אתה וזרעך לארץ ימים ושנים טובות לדורות עולם. ויהיה שלום בביתך ורענן בהיכלך. עוד תנוב בשיבה טובה ותהי בגן רוה, אמן בן יהי רצון.

זהנה תהלה לאל יש לי עתה שיחה נאה בענין בית ישראל הנוגע אל התכלית האמתית הנצחית, אך אין פנאי לבארה בפרט בכתב על פני השדה. וכבוד ידידנו רבי נפתלי גרו יאיר הוא עתה פה, והיום או מחר יסע מפה, ואני צריך לדבר

מִכְתָּבֵי קִמָּה מוֹהֲרַנִּ"ת

מִכְתָּבֵי תַקצ"ד

עמו, על בן אי אפֿשר להאריך בלל. ובעל הישועות וישועה ויצליחה בכל אשר תפנה, וכל הקמים עליך לרעה מהרה תופר עצתם וכו'. ותזכה תמיד לאדבקה מחשבתך בעלמא דאתי, מפל המחשבה דבור ומעשה שעובר עליך בכל יום.

דברי אביך המצפה לישועתך ומעתיר בעדכם.

נתן מברסלב.

קמה

בעזרת השם יתברך, יום ו' ערב שבת קדש פֿרשת פֿנחס תקצ"ד לפ"ק.

אהובי בני חביבי.

מִכְתָּבְךָ קבלתי מרבי פֿנחס העניי. וכבר ידעתי מקדם מרבי טוביה מטעפֿליק שנכנסת לביתך נאווה קדש. יהי רצון שיהיה לחיים טובים ארבים ולשלום לך ולכל ביתך. ותזכו לעסק שם בעבודת ה' באמת. ויהיה ביתך בית ועד לחכמים בית פתוח לרוחה, בית שמגדלין בו תורה ותפלה. וכעת כבר עבר חצות היום וקדשת שבת קדש ממשמש ובא, ואין פנאי להאריך בלל. וכפי הנראה לא אסע עוד שום נסיעה בעזרת השם יתברך עד אחר שבת נחמו הבא עלינו לטובה.

דברי אביך המצפה לראותך בשבת נחמו הבא עלינו לטובה. מי יתן שזנכה להכין עצמו מעתה על שבת נחמו, שזנכה לנחמה שלמה על כל צרות נפשו, שלא נסג עוד ממנו יתברך, שזה עקר הנחמה והישועה על הכל.

נתן מברסלב.

קמו

ברוך השם, יום ב' ראש חודש מנחם אב תקצ"ד לפ"ק.

אהובי בני חביבי.

השם יתברך ישלח לך רפואה שלמה קל מהרה וישיבך לאיתנה בשלמות. בזה השעה קבלתי מכתבך עם הסף מאתים וארבעים קאפיקעם [סוג מטבע]. וחיון מזה כמה וכמה פרוטות של בלעה ואיני יודע מספרם ולא נזכרו במכתבך בלל,

ואיני יודע למי הם שיכים. והנה מאליך תבין גדל צערי מצערך ואיני יודע מה להשיבך עתה בחפזון, כי מוסר כתב זה נחוי, והיום פנה, והוא סמוך למנחה. והמכתב מיום (חסר) עדין לא בא לידי ואראה לחקר אחריו. ונפלאתי עליך בני חביבי על אשר עדין אינך יודע, שפכל יום ויום מתחדש על כל אחד כמה מניעות ובלבולים שונים אשר אי אפשר לבאר. וכל זה בכלל מה שאמרו רבותינו ז"ל (ספח נב) בכל יום יצרו של אדם מתחדש עליו, ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו וכו'. וגם איתא בדברי אדונינו מורנו ורבנו ז"ל (סימן ע"ו תניינא), שכל אדם בהכרח שיהיה לו צער בכל יום וכו' וצריכין המתקה גדולה שלא יתגבר הצער ביותר חס ושלום, ומה זה חדיש אצלך מה שעובר עליך, וההכרח לילך על פי הדברים ששמענו ממנו ז"ל (שיחות הר"ן רפב) אז מע האט גאר ניט צוא טאן [אין שום דבר מה לעשות] וכו'.

ותאמיין לי בני חביבי שזה איזה זמן שאתה בעצמך כתבת לי והזכרת אותי דברים אלו הנ"ל במכתבך שאין צריכין לעשות כלל וכו' והחייית אותי בהם מאד. אף על פי שבאמת מפי שמעת אותם, אף על פי כן באותו הזמן נשכחו קצת מלבי ואתה הזכרתני. וראיתי אז גדל מעלת שיחתנו שמקבלין דין מן דין. וכבר ידעת שהעקר הוא הרצון, ותהלה לאל יש לך רצונות טובים וחזקים מאד, ואתה פועל בהם הרבה לטובה בעזרת השם יתברך. ובתוך כך אתה חוטף גם כן כמה דברים שפקדשה. ולה' הישועה שתוכל בעזרת השם יתברך ללמד יותר ולעסק בתפלה יותר, כי הבא לטהר מסייעין לו אומרים לו המתן. ואף על פי שצריכין זריזות גדול, צריכין גם להמתין הרבה. ובודאי כבר שמעת ממני הרבה בכל זה. ועל כל אלה העקר דעקר הוא גדל כח של זקן דקדשה סבא דסבין שאנו נשענים עליו. תהלה לאל יש לנו על מי לסמוך, יש ויש, בעולם הזה ובעולם הבא.

חזק בני חזק. כי ה' אתך ועמך אל תירא ואל תחת. וה' יסעדך מהרה ותשוב לאיתנך ותחדש בנפש נעורכי, להתחיל מחדש מה שתוכל לעשות בכחך. והנה עתה שכיח מאד גם פה ובשאר עירות מחוישים וחולאת פאלה וכאלה כאשר כתבת. אך מה שכתבת שמחמת צער ודאגה בא לך חס ושלום, אתה צריך לשוב על זה, כי לא כך הוא המדה ולא כך יפה לך להיות נמשך אחר הצער כל כך חס ושלום, כי צריכין להזכיר את עצמו מיד כשעובר איזה דבר, שכל מארעותיו הם לטובתו ולקיים דברי רבותינו ז"ל (פרכות טו) לעולם וכו' דעבד רחמנא לטב עבד. יתר מזה אי

מכתבי קמז מוהרנ"ת

מכתבי תקצ"ד

אפשר להאריך, וכפי פרושות לה' "אל שדי יתן לכם רחמים", רחמים גדולים רחמים פשוטים שאין בהם תערובת דיון כלל, ויהיו הרחמים בידיכם שתזכו לכל טוב בזה ובבא לנצח.

דברי אביך המעטיר בעדך ומצפה לשמע הטוב מאתך מהרה.

נתן מברסלב.

קמז

בעזרת השם יתברך, יום א' ראה תקצ"ד לפ"ק.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי עתה, ואם אמנם יש לי צער מזה שבאת לידי זה להצטער כל כך בדרך בשביל רוח בזה. עם כל זה זאת נחמתי מה שכתבת שזוכרת בדברי אדוננו מורנו ורבנו ז"ל שדרך הוא תקון הברית, ובכונת אלול. ומהסתם השבת אז כמה דברי תורה. וגם היה לך בתוך כך לפרש שיחתך לפניו יתברך, באשר דברנו מזה כמה פעמים, ומסתמא קימת קצת מזה. ועל ידי זה לה' התקוה שהכל יתהפך לטובה. וגם צריכין לכוון בשעת המשא ומתן, שכל הפרחות והיגיעות נחשבין מרחות של מצוה שהם יקרים מאד. והנה ברוך השם עסקו אצלי בתקון הספה כל יום ו' ערב שבת קדש העבר וגם ביום מחר ואחר כך אם ירצה השם נעסק בזה. אך אפס כסף, ועל ידי רבי נחמן אודיע לך מזה. וה' הטוב יעשה ויפרנסנו בכבוד ויהיה בעזרנו להיות פרוצנו הטוב באמת, ולגמור עסקי רבנו ז"ל לזכות את הרבים לנצח.

דברי אביך הפרויד קצת.

ותדע שהשם יתברך היה בעזרנו להיות שמחים הרבה בסעודה שלישית מה שלא עלה על דעתי כלל, כי אדרבא! היה לי אז כבודות ולב נשבר. והשם יתברך עזרני בנפלאותיו להפך הכל לשמחה גדולה עד שהגיע עד הרגלין, ברוך השם אשר עזרני עד כה. ויותר מזה יספר לך רבי נחמן אם ירצה השם. וצריכין לזכר כל זאת כל מה שעובר על כל אחד, בפרט מה שעובר בביתי בחסדו ונפלאותיו העצומים, כי לא דבר ריק הוא כל מה שנעשה עמנו בזה העולם העובר. אם אמנם ההכרח להשפיע

מדעתו העבר, כפי שלא יבלבל אותו מתפלתו ועבודתו באשר אמר אדוננו מורנו ורבונו ז"ל (שם ב"ו) שמצד זה השכחה מעלה גדולה. אף על פי כן לכל עת וכל פעם צריכין לשים לב להזכיר את עצמו בכל פעם מה נעשה עמו בעולם. ונבון יבין לאשורו, איך לנהוג עם כל מדה בעתו ובזמנו. וה' יוליכני בדרך הישר והאמת תמיד.

נתן מברסלב.

קמח

ברוך השם, מוצאי שבת קדש אור ליום א' שופטים תקצ"ד לפ"ק.

סימן טוב ומזל טוב לבני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק שיחה.

תהלה לאל חלתה גם ילדה בתי חנה ציריל תחיה היא אחותך, בת למזל טוב ביום ו' ערב שבת קדש העבר. ורבת שבועה לה נפישנו צער ומרירות גדול מחבלי לדה שלא שהיו קשים מאד. ונמשכו מתחלת ליל ו' עד אחר תפלת שחרית ביום ו' כמו ב' שעות. דהינו שעה עשירית על הזיגור [שעון]. וכבר ידעת בני חביבי פי טוב ה' לכל, שלכל הדברים שבועלם טוב ה', דהינו תפלה (במבאר בסימן י"ד לקטיו חלק א), בפרט כי, תהלה לאל, נמצא באוצרותינו סגלות יקרות, תפלות נוראות על מקשה לילד, המה היו בעורנו. אחרי אשר כמעט אפס כחה בכחינת (מלכים ב' יט) "וכח אין ללדה", וצעקתנו יודע תעלומות הקשיכם, וילדה בשלום למזל טוב בעזרת השם יתברך.

במה אקדם ה', אכף לאלקי מרום על כל החסדים הנפלאים שעשה עמנו לידע על כל דבר שבועלם תורות נוראות כאלה. וקצרה היריעה ואפס הפנאי לכאר ולהזכיר בכמה מקומות הוא זכרנו לברכה מדבר מענין הולדה, ובכל תורה ושיחה יכולין להיות איש כשר ורא וצדיק אמתו וכו'. מה גדלו מעשי ה' אשר עשה עמנו בדור הזה מי פעל ועשה וכו'.

והנה אחרי אשר עזרני ה' שילדה למזל טוב בחמלתו יתברך, התחילו לנגש אותי מעות, לגמר צרכי שבת וצרכי היולדת שתחיה, ובדי אין לפרטה אפלו פרוטה אחת. ואני עיף ויגע מחסרון השנה כל הלילה בצער ובכליון עינים כזה, בפרט בערב שבת. בתוך כך בא רבי איציק בן רבי יודיל הכהן והביא לי מכתבו עם שני

רוכל כסף. ועתה מאליך תבין מה זכית בזה בזו השעה. ובודאי הכל מאת ה' שהזמין לי השליח בזמנו, אך תשוקתך הטובה זכה אותך לזה כי בדרך שאדם רוצה לילך וכו'. והנה עתה סמוך לחצות לא שכתתי עגלה, אך מאהבתך לקחתי מועד לעצמי עתה להכין האגרת הזאת כי בעת שייגיע השליח בודאי לא יהיה לי פנאי להודיעך, וכל זה להחיותך ולהשיבך בדברי אלה פאות נפשך.

והנה בחסדו עזרנו שהיינו שמחים הרבה בעזרת השם יתברך בשבת זה, וחסידים ואנשי מעשה היו מרקדים הרבה. וכבר נקרא שמה בישראל אסתר שיינצא שתחיה, יהי רצון שייזכו לגדלה לחפה ולמעשים טובים לארץ ימים ושנים טובות. ותהיה לנו ולכל ישראל למזל טוב ולששון ולשמחה, ונזכה לקבל חדש אלול הנורא הזה הבא עלינו לטובה בקדשה ובטהרה. כי כל דברי מכתבי הנ"ל מדברים מאלול שנרמז בפסוק (משלי לא) "עז והדר ל'בושה ו'תשחק ל'יום א'חרון", שהוא צרוף אלול בראשי תבות כמו שכתוב בסימן כ"א, ושם מדבר מענין יולדות ומענין צעקתנו יודע תעלומות, כמו שכתוב שם עין שם. ראה והבן שבתורתו הקדושה יכולין למצא כל מבקש, כי בשבת זו ברכו הדיש אלול והיה חבור נפלא לענין הנ"ל. וכן הוא בכל יום ויום שכל מה שנעשה בכל יום אצל כל אחד ואחד, הכל יכולין למצא בתורתו הקדושה בדרכים נפלאים כאשר כבר שמעת וראית והבנת אצלי כמה פעמים. וכל זה לפי מעוט שכלנו, מכל שכן הנסתרות שבהם עד אין סוף ואין תכלית, אלו כל הימים דיו וכו' אי אפשר לבאר החדושים והנפלאות והנוראות שבכל תורה ותורה.

ועל אודות תשוקתך העצומה באמת להתקרב אליו יתברך ולתורתו הקדושה, אם אמנם זה יקר מאד, אך צריכין לזכר בהתורה "לשמש שם אהל בהם" (סימן מ"ט) שאור להבות הלב של איש ישראלי הוא עד אין סוף עד אשר אי אפשר לעבד את ה' מרבוי ההתלהבות וצריכין לצמצם ההתלהבות הזאת וכו', עין שם. ואם אמנם נדמה לך שהתורה הזאת נאמרה לגדולים ממה, באמת גם אתה צריך לזהר בזה, כי אפלו במדרגה הנמוכה צריכין לצמצם ההתלהבות שלא יבער יותר מדאי, כדי שלא יבלבלו חס ושלום ולא יוכל לעשות כלל מרבוי התשוקה והגעגועים. ויש בזה הרבה לדבר ואי אפשר על פני הכתב, וגם כי אפס הפנאי.

והשם יתברך יעורר לבבכם באמת, שתזכו להרגיש אמת נעימת תורתו הקדושה, ולילך בהם באמת בכל עת כל אחד בכל מקום שהוא, ולקיים באמת "אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנד", שזהו סוד פונת אלול, ולילך בזה באמת ובתמימות, לקיים "וידעת היום וכו' כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד".

דברי אביד הפרויד מאד עתה, חפץ בטובתכם הנצחית ומעתיר בעדם.

נתן הנ"ל.

קמט

ברוך השם, יום א' תבא תקצ"ד לפ"ק.

שלום לבני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מכתבך קבלתי בזאת השעה. והחייט את נפשי בראותי כתיבת ידך, אך צר לי מאד על אשר עדן לא קמת ממטתך. ה' יסעדה ויקומך מהרה וישיבך לאיתנדך בשלמות חיש קל מהרה. ונא בני חביבי למען השם הסר דאגה ומרה שחורה מלבך, ואל תירא ואל תפחד כלל, כי המרה שחורה והפחד מזיקים חס ושלום להגוף הרבה ולהנפש בודאי. חזק ויאמן לבך וקנה אל ה' אשר עד הנה עזרך, אל ימש ואל יעזב אותך וירפאך ויחלימך מהרה, ותזכה להיות עמנו על ראש השנה הקדוש הבא עלינו לטובה. ואשר רצונך חזק שאהיה אצלך עוד הפעם, קשה עלי הפלטול מאד מאד, אך אף על פי כן למען אהבתך אראה להיות בשבוע זאת אם ירצה השם אצלך לחיים טובים ולשלום, אך בני חביבי אל תרבה בגעגועים הרבה, כי אי אפשר שאהיה אצלך בכל יום, כי רבו מרדותי ובעסקי שמים פידוע לך. וכפי פרושות אל ה' יומם ולילה יחום וירחם עלינו וישיבך לאיתנדך מהרה, ותזכה לעסק בתורה ועבודה כל ימי חיך לארך ימים ושנים טובות.

דברי אביד המעטיר בעדה.

נתן מפרסלב.

קַנ

בְּרוּךְ הַשֵּׁם, יוֹם ד' תְּבוּא לְאוּמָאן בְּשִׁמְחָה תַקצ"ד לַפ"ק.

אַהוּבֵי בְנֵי חֵבִיבֵי.

צַד לִי מְאֹד מַה שֶּׁעָדִין לֹא שָׁבַתְ לְאִיתְנָךְ, וּבִיּוֹתֵר צַעֲרֵי גְדוֹל עַל עַצְמִי גִעְגּוּעֵיךְ אַחֲרַי לְבוֹא אֵלֶיךָ. וּבְאֵמֶת הוּא דְבַר שְׂאֵי אֶפְשֵׁר עִתָּהּ, כִּי חֲשַׁבְתִּי דְרַכִּי בְּזַה הֲרַבָּה, וְאֲנִי רוֹאֶה שְׂאִין זֶה רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׂאִסַּע עִתָּהּ, לְבַטֵּל עַצְמִי מִתּוֹרָה וּתְפִלָּה, מִלְּבַד שְׂאִרֵי טַעֲמִים שְׁבָלְכִי. וְאֶפֶס עַל פִּי בֶן אִם הִיְתָה הָעֲגָלָה הוֹלֶכֶת וְחוֹזֶרֶת לְפָנַי הִיְתִי מְכַרְח לְבַטֵּל עַצְמִי עַל יוֹם אֶחָד לְנִסְעִי, אֲבָל מֵאַחַר שְׂאִין הָעֲגָלָה רַק לְשֵׁם, וְאַהֲיָה מְכַרְח לְשֹׁפֵר עֲגָלָה לְחֹזֵר, וְדַעְתִּי לְחֹזֵר מִיָּד וְיִכּוֹל לְהִיּוֹת שִׁיְהִיָּה לְךָ צַעַר מִנְּסִיעָתִי מֵאַתָּךְ יוֹתֵר מִהֲנַחֲתִי, עַל כֵּן אִמְרַתִּי שֶׁב וְאַל תִּסַּע עֲדִיךָ. וְטוֹב כִּי אַהֲיָה לְךָ מֵעִיר לְעוֹר בְּתַפְלָה וְתַחֲנוּנִים כְּפִי כַחַי, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִרְחַם עָלֶיךָ וְעָלֵי וְיִשְׁכַּבְךָ לְאִיתְנָךְ מִהֲרָה, וּמִצִּיּוֹן יִסְעֲדֶךָ וְתִזְכֶּה לְנִסְעֵי מִהֲרָה עַל צִיּוֹן הַקְּדוֹשׁ לְאוּמָאן עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, נְגִילָה וְנִשְׂמֻחָה בִּישׁוּעָתוֹ. וּבְשָׁבוֹעַ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה יִכּוֹל לְהִיּוֹת שְׂאֵהִיָּה אֲצִלְךָ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, וְקוִיִּתִּי לֵה' שְׁבַתוֹךָ כִּדְ תִּשׁוּב לְאִיתְנָךְ וְנִגְדָה לְשִׁמוֹ יִתְבָּרַךְ עַל יִשׁוּעָתְךָ חַיֵּשׁ קַל מִהֲרָה.

דְּבָרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לְשִׁמְעַתְּ כָּל טוֹב מֵאַתָּךְ.

וְאַנִּי מִבְּקֵשׁ וּמִזְהִיר אוֹתְךָ שֶׁתִּסִּיר הַגִּעְגּוּעִים מִלְּבָבְךָ וּבְפִרְטֵי הַמְּרָה שְׁחוֹרָה וְהַדְּאָגוֹת וְהַפְּחָדִים תִּסִּירֵם מִלְּבָבְךָ, כִּי הֵם מִפְּסִידִים לְגוֹף מְאֹד חָס וְשָׁלוֹם כִּיִּדוּעַ, וְהַבְּחִירָה חֲפְזִית אֶפְלוּ אֲצִל הַחוֹלָה. חֲזַק וְהִתְחַזַּק בְּכָל מַה שֶׁתּוֹכֵל כִּי ה' עִמָּךְ וְכו', וּזְכוּת הַצַּדִּיק גָּאוֹן עֲזָנוּ יִגַּן עָלֶיךָ בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת, וּבְזַה יֵשׁ וְיֵשׁ לָנוּ לְשִׂמְחָה תְּמוּד בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלֵינוּ כִּי הַכֹּל לְטוֹבָה וְלֵה' הִישׁוּעָה שְׂיִתֵּן הַרְחָמִים בְּיַדְיָנוּ וְכו'.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

קנא

ברוך השם, יום ב' נצבים תקצ"ד לפ"ק.

אהובי בני חביבי.

מנה אמר לה בני מגדל צערי ומכאובי על צערך וחלשתך, ותשווקתי וגעגועי לבוא אליך בלי שעור, כי יותר ממה שהעגל רוצה לינק וכו', אך מה אעשה כי רבו המניעות, כי לא יכלתי לבטל עצמי עד הנה בשום אופן. ועתה אני מתרשל בכונה לבלי לנסע מיד, כי אני רוצה לבוא אליך בעוד יום או יומים כדי שיהיה סמוך לשבת קדש יותר, כי קויתי לה' שאז אוכל לחזקתך ולאמצך בחסדו הגדול יתברך שתסע עמנו לאומאן על ראש השנה הבא עלינו לטובה, ואם ירצה השם ביום ד' אבוא אליך בעזרת השם יתברך, ולה' הישועה שבתוך כך תתחזק באופן שאוכל לחזקתך בדברים ולשמחה בישועתו יתברך עד שתוכל לנסע אם ירצה השם אחר שבת קדש לאומאן. והנה היום בפקר קדם אור היום הגדיל צערך בלבי מאד, עד אשר בכיתי בדמעות על צערך והתפללתי להשם יתברך בשכרון לב. בעל הרחמים ישמע אנקתנו וישיעך מהרה שתוכל להיות באומאן על ראש השנה הבא עלינו לטובה. והיה בדעתי לשלח היום שליח מיוחד אחד מאנשנו לחזקתך ולבקרך, ואחר כך בעת התפלה בא לביתי ידידנו כבוד רבי נחמן גרו יאיר נכד אדוננו מורנו ורבנו ז"ל מוסר כתב זה, ונמלכתי מלשלח איש מיוחד.

אך בקשתי ממך בני חביבי ידידי מחמד עיני הסר מלבך הדאגות והגעגועים, ובטח בה' שיתהפך הכל לטובתך. והנה בסמוך קבלתי מכתבך מרבי לייבילע, והחיתי נפשי מאד בראותי כתיבת ידך אשר לזה כלתה נפשי, אך צער גדול מאד מגדל צערך וחלשתך, ובפרט מעצם געגועיך אחרי. ובאמת הייתי מדלג על ההרים לבוא אליך מיד, אך חשבותי דרכי, והוא מהנמנע שאתמהמה כל השבוע אצלכם. על כן ההכרח להמתין עד יום ד', אם ירצה השם בוא אבוא אליך בעזרת השם יתברך וכו"ל.

נא בני ידידי זכר אל תשכח שכבר דברנו הרבה מענין "אדם לעמל יולד", ושבהכרח שיעבר על האדם הרפתקאות הרבה שאי אפשר לאדם לידע מהם תחלה, והכל צריכין לקבל באהבה ולידע שכל מארעותיו כלם לטובתו, ועל ידי זה בנקל יותר

להתפלל להשם ותברך שישיר המחלה והיסורים מאתנו. כי אף על פי שהם לטובה, אבל אין בידינו כח ושכל לקבל הטובה הזאת, על כן אנו מבקשים "אל שדי יתן לכם רחמים" שיהיו הרחמים בידינו, כידוע לך בני חביבי. ולה' תישועה שישור המחלה מקרבה לגמרי ותשוב לאיתנד מהרה, ובוא תבוא פרנה לאומאן בעזרת השם ותברך על ראש השנה הבא עלינו לטובה.

יתר מזה אין פנאי להאריך, ושלוש וחיים ובריאות הגוף וכל טוב כנפשך ונפש אביך המעטיר בעדך.

נתן מברסלב.

לכל אנשי שלומנו שלום וישע רב.

קנב

ברוך השם, יום ב' דסליחות תקצ"ד לפ"ק.

אהובי בני חביבי.

אני עומד עתה בחד פרעא [ברגל אחת] על העגלה לנסע לאומאן, ונזכרתי באהבתך ועבבתי עצמי לכתב לך שורותים אלו, וכיום אתמול כתבתי לך על ידי רבי משה בהרב ובודאי הגיע לידך, ואחר כך קבלתי מכתבך ולא נזכר שם שקבלת מכתבי, ומה מאוד גדול צערי וכאבי על חליך בפרט על ענין הקדחת רחמנא לצלן. בעל הרחמים יעזר רחמיו העצומים עליך ועלינו, ויסיר ממך כל מחלה מהרה ותשוב לאיתנד בשלמות מהרה אמן כן יהי רצון. ונכון לך בטוח יהיה שבודאי אין אתה יוצא ממחשבת, וגם אבקש כל יקירי אנשי שלומנו להתפלל עליך, ותשלח על פדיון לידידנו כבוד רבי יודל, אפלו איזה סך מעט תוכל לשלח, והשם יתברך ישמע תפלותינו ברחמים, ותזכה לכתובה וחתומה טובה לחיים טובים ארפים ולשלום.

דברי אביך המעטיר בעדך.

נתן מברסלב.

קנג

מכתבי תקצ"ה

ברוך השם, יום ו' ערב שבת קדש עשרת ימי תשובה תקצ"ה לפ"ק.

אתמול באתי לעת ערב, ומצאתי מכתבך, והחיות את נפשי מאד בזה, אך צערי גדול מאד על שעדין לא שבת לבריאותך, אך קוה קויתי לה' שבקרוב תושע, כי לא לנצח יריב וכו', כי הוא יכאיב ויחבש.

למען השם חזק ואמין וחזק עצמך להרחיק המרה שחורה בכל מה שתוכל, ובעל הרחמים יחוס עליך, וישמח נפשך בישועתו, ותשוב לאיתנד מהרה, ויתהפך הכל לטובה, ויגמר החתימה לחיים טובים ארבים ולשלום. וכעת מרידנא טובא, וזמן תפלה הגיע, מוסר כתב זה נחויץ מאד. נא מאד לכתב לי גם ביום א' אם ירצה השם, ואחר כך כי עיני צופיות כל היום לשמע הטוב מאתך, והשם יתברך ירחם עלינו וישמיענו ששון ושמחה מאתך מהרה.

דברי אביך המעטיר בערך.

נתן מברסלב.

ודע שנתתי שני זהובים לידידנו הרב וכו' מורנו הרב רבי יודל גרו יאיר על פדיון בשבילך.

קנד

ברוך השם, ערב יום כפור תקצ"ה לפ"ק.

בני חביבי וידידי.

הנני כותב בדמע בוכרי גדל צערך, שלא זכינו שתהיה אצלנו בראש השנה העבר, אך נכון לכך בטוח יהיה שגם זה לטובה, כי דרכי ה' נפלאות מאד מאד, ומאד עמקו מחשבותיו יתברך. והנה עתה הזמן ה' לביתי מוסר כתב זה ידידי רבי אייזיק גרו יאיר, וגם זה מאת ה' היתה נפלאות הוא כאשר יספר לך.

נא בני חביבי שתכתב לי תכף אחר יום הכפורים מבריאותך הטוב, ובעל הרחמים יסלח עוונותיך, ויקים אותך מחלוד ותשוב לאיתנד בשלמות. ורבותינו זכרונם

מכתבי קנה מוהרנ"ת

לברכה אמרו (נדדים מא.) אין אדם עומד מחליו עד שמוחלין לו עוונותיו, מכל שפן בשעבר עליך גם ראש השנה ויום הכפורים, ובודאי כבר נסלחו עוונותיך. ומעתה תשוב ללכת בדרכי ה' ולהתחזק בעבודתו ובתורתו בכל מה שתוכל ותגיל ותשיש בישועתו, ויטיב לכם החתימה לחיים טובים ארפים ולשלום.

דברי אביך המעטיר בערך.

נתן מברסלב.

קנה

תעלזנה כליותי תהלה לאל בישועת השם יתברך, אשר עד כה עזרך באשר כתבת במכתבך זה שלש פעמים; כן יהיה ה' עמך להשיבך לאיתנד בשלמות בגשמיות ורוחניות. ותתחיל מחדש להתחזק בדרכי ה' ולהתקרב אליו יתברך על ידי תורה ותפלה ומעשים טובים לאורך ימים ושנים טובים, אמן כן יהי רצון.

דברי אביך השמח בישועתך ומצפה לשמע כל טוב מאתך תמיד.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה, ובפרט לידידי רבי שמשון.

קנו

ברוך ה', אור ליום ה' בראשית תקצ"ה לפ"ק.

בני חביבי.

מכתבך קבלתי עתה באישון לילה והיה לי לנחת גדול, אך אין לי פנאי עתה להשיבך באריכות, כי בא אלי השליח באמצע פתיבתי דברי תורה המכרחים מאד לכתבם מיד, ונגיע גם לך טובה בעזרת השם יתברך בימים הבאים לשלום, בשתזכה לראותם בחסדו יתברך. והנה כבר שמעת מהיסורים והבזיונות שהיו לנו בימים שעברו, ואף על פי כן חסדו גבר עלינו ובישועתו הנפלאה יתברך הייתי בשמחה בימים האלו יותר משאר שנים, גם ביום אסרו חג סבב השם יתברך בנפלאותיו שרבי שמואל צורף עשה סיום התורה וכבד אותי להכניס הספר תורה

לבית הפנסת. והיינו בשמחה תהלה לאל, באסרו חג לעת ערב, אצל הבית הפנסת מבחויץ, ובפנים בתוך הבית הפנסת, ורקדנו הרבה בשמחה. וגם זה מאת ה' היתה, כי כל השמחות שלנו הם ישועות ה' ונפלאותיו העצומים, כי חדות ה' היא מעזנו.

ועתה בני מה מאד החיית את נפשי במה שכתבת שנתעוררת לקום בחצות מחמת הבזיונות שלנו, כך הוא המדה, וכך יפה לנו לשבר לבנו על ידי זה, אך ביותר צריכין להתנבר להתחזק בשמחה ברב היום ככלו על גדל חסדו ותברך, אשר זכינו להנצל מלהיות בכלל המתנגדים על נקודת האמת כזה. לולא ה' עזרתה לנו כמעט חס ושלום היינו גם כן עמיהם. ברוך השם אשר הבדילנו מהם, והאיר לנו האמת לאמתו, כן יהיה ה' עמנו, שנוכח לקום דבריו הקדושים, וליחד בדרךיו הנוראים ועצותיו הקדושות, שהם עצות ה' אשר לעולם יעמדו.

דברי אביד המעתיר בערך ומצפה לראותך בשמחה.

נתן מפרסלב.

קנו

ברוך השם, יום ב' ראש חדש חשון תקצ"ה לפ"ק ברסלב.

אהובי בני חביבי.

ברוך עושה חדשות בכל עת, ומי שמשים לב יוכל לראות בכל יום ובכל עת חדשות ונפלאות הבורא יתברך שמו המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, כי כמה נולדים בכל יום, וכמה דברים נפלאים נתחדשים בכל יום, קצתם אנו רואים בעינינו, והרבה נעלמים מאתנו, והרבה נעשים בעירות אחרות. והשם יתברך עושה נפלאות גדולות לבדו בכל עת, והכל למען שמו יתברך, לגלות שמו ואלקותו לכל באי עולם, למען ספר שמו בכל הארץ. מה אמר לך בני חביבי ידיד נפשי ולבבי, כל מה שעבר בחדש הזה לפי מעוט תפיסת דעתנו, כי היה ראש השנה, ועשרת ימי תשובה, ויום פפורים, וארבעה ימים שבין יום פפורים לסבות, וסבות, והושענא רבא, ושמיני עצרת, ושמחת תורה, והימים שאחריהם כי הוא ירח האיתנים שאיתן וחזק במצוות הרבה, וזהו בכלל ישראל עם קדוש. אבל מה שנעשה אצל כל אחד בפרט אצלנו בחדש הקדוש והנורא הזה, אי אפשר לשער ולבאר.

וְתִרְאֶה לְדַבֵּר הַרְבֵּה עִם מוֹסֵר פֶּתַח זֶה רַבִּי נַחֲמָן גְּרוֹ יְאִיר, אֶפְשָׁר יִסְפֵּר לְךָ מְעַט, כְּפִי תְּפִיסַת דַּעְתָּנוּ, אֵת כָּל הַחֲסָדִים וְהַנְּפִלְאוֹת שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמָּנוּ בְּיָמִים הָאֵלֶּוּ. אִיךְ בְּכָל פַּעַם נִדְמָה שֶׁעֲכָשׂוּ אִי אֶפְשָׁר לְשַׁמַּח וְלֹא לְדַבֵּר שׁוֹם דְּבוּר כָּלֵל, בְּפֶרֶט מִגְדֵּל הַמַּחֲלָקָת וְהַרְעַשׂ שֶׁהָיוּ בְּיָמֵים הָאֵלֶּוּ שֶׁרָצוּ לְכַלְכֵּל אוֹתָנוּ מְאֹד, וְאַף עַל פִּי כֵן חֲסָדוֹ גָּבַר עָלֵינוּ וְאַמֶּת ה' לְעוֹלָם, וְזָכִינוּ לְדַבֵּר הַרְבֵּה נְפִלְאוֹת חֲדוּשֵׁי תוֹרָה הַמַּחֲיִין נְפִשׁוֹת לְנִצָּחַת, וְגַם שִׁמְחָנוּ וְרִקְדָנוּ הַרְבֵּה בַּעֲזַרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹתֵר מִשְׂאֵר שָׁנִים. וְחֲדוּת ה' הִיא מְעֻזָּנוּ, עַד אֲשֶׁר הַיּוֹם עָשָׂה ה' נְפִלְאוֹת עִמָּנוּ שְׁזָכִיתִי מִחֲדָשׁ לְהַעֲתִיק תְּפִלָּה חֲדָשָׁה כְּאֲשֶׁר תִּרְאֶה בְּעֵינֶיךָ, כִּי אֲנִי שׁוֹלְחָה אֶלֶיךָ עַל יְדֵי מוֹסֵר פֶּתַח זֶה, יִרְאוּ עֵינֶיךָ וְיִתְעוֹרֵר לְכַדּוֹ וְתִגַּל נִפְשֶׁךָ, עֲמַד וְהִתְבּוֹנֵן נְפִלְאוֹת ה', כִּי הֲלֹא זֶה כְּמָה יָמִים וְשָׁנִים אֲשֶׁר לֹא זָכִינוּ לְתְּפִלָּה חֲדָשָׁה, וְהַרְבֵּה יֵשׁ לָכֶם חֶלֶק בְּזֶה מַה שְׁזָכִיתֶם שְׁיִהְיֶה לָכֶם חֶלֶק בְּהַסְפָּה הַחֲדָשָׁה שֶׁיִּשְׁכַּתִּי בָּהּ בְּסִפּוֹת הַזֶּה בְּחֲסָדוֹ הַגְּדוֹל, כְּאֲשֶׁר תִּשְׁמַע קִצַּת מִמוֹסֵר פֶּתַח זֶה נְפִלְאוֹת עַל עֵגֶן סִפָּה חֲדָשָׁה, שֶׁצְּרִיכָה הַסְפָּה לְהִיּוֹת חֲדָשָׁה כִּי סִפָּה יִשְׁנֶה יֵשׁ פּוֹסְלִין, וְזֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה חֲדָשָׁה. אֲבָל הַכֹּל נִתְחַדָּשׁ בְּשָׁנָה הַזֹּאת דִּיקָא, שְׁזָכִיתִי לְסִפָּה חֲדָשָׁה, בְּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר זָכָה אֲתָכֶם לְהִיּוֹת לָכֶם חֶלֶק בְּזֶה, וְהַעֲקֹר הוּא חֶלְקֶךָ הָעוֹלָה עַל כָּלֵם.

וְעֵתָה תִּקְבַּל בְּרַפְת מוֹל טוֹב, יְהִי רִצּוֹן שְׁתַּהֲיֶה בְּתֵד הַנּוֹלָדָת לְךָ לְמוֹל טוֹב וְלִבְרָכָה לְשִׁשׁוֹן וְלִשְׁמֻחָה, וְתַהֲיֶה אִשָּׁה יְרֵאת ה' שֶׁיִּצְאוּ מִמֶּנָּה דוֹרוֹת טוֹבִים וְכֹשְׁרִים שֶׁיִּגְדְּלוּ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִרְבוּ תוֹרָה וְתְּפִלָּה בְּיִשְׂרָאֵל, וְיִתְפַּשְׁט הַדְּרָךְ הַקְּדוּשָׁה הַחֲדָשׁ לְעֵשׂוֹת מֵהַתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת, שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִתְקַרְבוּ כָּל יִשְׂרָאֵל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְחוּץ מִזֶּה הַכֹּל הַבָּל, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (מִשְׁלֵי לֵא) "שֶׁקֶר הַחֵן וְהַבֵּל הִיפִי, אִשָּׁה יְרֵאת ה' הִיא תִתְהַלֵּל", שְׁזֶה נֹאמַר עַל הַתְּפִלָּה כְּיָדוּעַ. וְהַעֲקֹר כְּשֶׁעוֹשִׂין מֵהַתּוֹרָה תְּפִלָּה. וְהַרְבֵּה יֵשׁ בְּזֶה לְדַבֵּר, אִךְ מִי יִתֵּן שְׁנוֹכָה לְקִים זֹאת. וְלִסְפֵּר הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁעָבְרוּ בְּעֵתִים הַלָּלוּ עַד הַיּוֹם, שֶׁנִּבְנוּ מִדַּעְתָּנוּ, אִךְ מִרְחוּק וְיִכַּל כָּל חַד כְּפּוֹם מַה דְּמִשְׁעַר בְּלִבָּה לְרֵאוֹת וְלִהְבִּין מִזֶּה גְּדֵלַת הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ, וְגֵדֵלַת עֲסָקֵינוּ וְכו' וְכו'; אֲשֶׁרֵינוּ אֲשֶׁרֵינוּ שֶׁאֲנַחְנוּ הֵם הַנִּקְרָאִים עַל שֵׁם רַבְּנֵי הַקְּדוּשׁ זָכַר צְדִיק וְקְדוּשׁ לְבָרְכָה. יוֹתֵר מִזֶּה אֵין פְּנָאֵי לְהַאֲרִיךְ, וְגַם הָאֲגֵרַת הַזֹּאת הִיא מִנְּפִלְאוֹתָיו וְחֲסָדָיו יִתְבָּרַךְ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִחֲזַק לְכַבֵּד, וְיִשְׁמַח נִפְשֶׁךָ, וְתִזְכֶּה לִילָד בְּרָרְכָיו הַקְּדוּשִׁים בְּאַמֶּת, וְרִגְלֶיךָ יִתְחַזְּקוּ, וְתַהֲיֶה בְּכֹלֵל וְקָנוֹ ה' יִחְלִיפוּ כַח וְכו', וְלָכוּ וְלֹא יִיעֲפוּ, יִרְצוּ לְעַבּוֹדַת ה' וְלֹא יִיגְעוּ.

דברי אביד המצפה לישועה בכל עת.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה לכל אחד ואחד, גם להם נאמרו כל הדברים האלה, וראוי להראות להם האגרת הזאת עם התפלה החדשה. השם יתברך יעזרנו להוסיף עוד תפלות חדשות בכלליות, וכל אחד בעצמו, "עד ישקיף וירא ה' משמים" (איכה ג, 4), ויזכנו לשוב אליו יתברך באמת לנצח.

קנח

ברוך השם, יום ד' נח תקצ"ה לפ"ק ברסלב.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי עתה עם הקלמוס, וזמן מנחה הגיע, ויקבל מסגר פה עוד שני תפלות; ובודאי יחיו נפשך, כי בלם מכרחים לך, ומדברים מעניניו, להנצל מחלי הקדחת רחמנא לצלן, ולבלי לאכל הרבה ולזכות לדעת שלם. וכן התפלה השניה להרבות בצדקה ולזכות לעניים הגונים כדי שיתמקן על ידי זה, וכל זה מכרח לך. וידעתי כי מחשבותיך משתוקקים לתקונים אלה, השם יתברך יזכך לזכות להם מהרה. וראה והבט עד כמה גדול כח הרצון, כי כל התפלות שנתחדשו עתה בלם מאת ה' יצאו בדרך נפלאותיו הנוראים, ובלם לא נעשו ונתחדשו כי אם על ידי הרצונות טובים והפסופין טובים שלכם. עוד יש תקנה שנובה בלנו לפעל כל מה שאנו מבקשים בתפלתנו, כי גדול ה' וכו' ולגדלתו אין חקר, והיום פנה מאד ואי אפשר להאריך כלל. השם יתברך יזכני להתפלל מנחה בכונה בכח תפלות אלו.

דברי אביד המצפה לראותך בחיים ושלום ושמחה.

נתן מברסלב.

קנט

אור ליום ו' ערב שבת קדש נח תקצ"ה לפ"ק ברסלב.

אהובי בן אחותי חביבי וידידי הרבני מורנו הרב יצחק אייזיק גרו יאיר.

הנה עתה אחר חצות לילה שלח ה' בדעתי לכתב לך, אמרתי לא אתעצל ואכתב לך תבא. ובאמת איני יודע מה אכתב לך, כי צר לי עליך בן אחותי, אשר גדלתיה. וכונתי היה לגדל אותך לגדלה נצחית לזכותך לחיי עד, אשר אך לזה היתה כל מנמתי מן היום אשר באת בצל קורתך, ועתה איך נתרחקת ממני כל כך, ואתה מדחה עצמך מיום אל יום, ומי יודע מה יולד יום. והנה זה סמוך בשבוע זאת שלחתי לבני שיחיה שלשה תפלות מחדש. פקח עיניך ולבך והבט בהם בעין האמת ובתמימות, ותוכל להבין אמתת דרכינו. ואיך יעלה על הדעת שאצטרך לחזק אותך באמונה בענין עסקנו הקדוש והנורא והנשגב מאד, באשר שמעתי מפיה בעצמך, שעקר המניעה שלא נסעת על ראש השנה, הוא מחמת חסרון אמונה. היאמן כי יספר שאחרי כל הדבורים ששמעת מפיו, ואחרי כל מה שראית בספריו הקדושים, ואחרי שכבר נתעוררת בעצמך כמה פעמים בכמה נקודות טובות בנעוריה, עדין תהיה פוסח על שני הסעפים חס ושלום. עתה בני ותלמידי, ישב דעתך היטב היטב, כי לא דבר ריק הוא ממך, כי הוא חייך. ואין הפנאי מסכים להאריך ודי בהערה זאת. וזו עצמך לבוא על שבת קדש בזריזות, אולי אולי נוכל לדבר מנקדה שפלב באפן שאוכל לעוררך מחדש. אך איך שיהיה בודאי יהיה לך לטובה אמתית ונצחית כל רגע ורגע שתהיה פה, וכל דבור ודבור שתשמע מאתנו, כי ה' אתנו. ולעורר לבבות בני ישראל להדריכם בדרך אשר דרכו בו אבותינו מעולם, כל עסק זה אין נמצא בעולם עתה כי אם אצלנו בעזרת השם יתברך, אשר הוריש לנו אדוננו מורנו ורבונו הנורא והנשגב וזכר צדיק וקדוש לברכה. ואם האמת משלך ארצה עתה, ואסור לגלות דבורים כאלה למי שלבו חלוק מזה שלא יחלק יותר חס ושלום, אף על פי בן האמת הוא בן, כי האמת הוא אחד "ושפת אמת תכון לעד". ושים לבך היטב לדברי, וישב דעתך היטב היטב, ואני את נפשי הצלתי לעוררך עתה, ואתה הטוב בעיניך עשה, ובעל הרחמים יוליכך בדרך הישר וישיבך בכל עת אל נקדת האמת לאמתו, למען לא תיגע לריק וכו', חוס וחמל עליך, ותלך על ידך ורגליך להתאחו בכנפינו, למען תהיה תקוה לאחרייתך והיתה לשלל נפשך.

דברי דוד הכותב מלב ונפש המנעצד למוכתד הנצחית, לך ולרעה ולרעה ורעה לדורות
עולם לנצח.

נתן מברסלב.

הקלמוס שלך קבלתי, והתחלתי לכתב עמה, ואם אינה טובה לפני אף על פי כן
היא נצרכה לי מאד, ויש לה חלק בכתובת האגרת הזאת שהתחלתי
לכתב עמה. וקנימתי "ואם קהה הברזל והוא לא פנים קללל וחילים וגבר" וכו' (קהלת י'),
ועין בפרוש רש"י ותבין היטב, בפרט שהוא קלמוס של ברזל. שים לבך היטב איך אנו
מוציאין כל דבר בתורה להתעורר להשם ותברך על ידי כל הדברים שבעולם.

ושלום רב לאהובי ידידי פנפשי הרבני וכו' מורנו הרב שמשון גרו יאיר. מדי דברי
בלבבי עם בן אחותי הנ"ל, זכר זכרתי בך אהובי חביבי, אוהב דבק מאח
אשר אהבת עולם אהבתיך בבני ואחי. ועצר במליון לא יכלתי מלהזכירך גם עתה
"עד מתי עצל תשכב" וכו', מתי תקום ותחדש ימך להתקרב אלינו כבראשונה ביתר
שאת ויתר עז. והלא לפניך כל מחמדי אוצרותינו הקדושים הגנוזים בספריו הקדושים.
וכל מה שנתחדש אצלנו בכל יום אין לשער, כי הוא נחל גובע הגובע בכל יום ובכל
עת ובכל שעה. והלא למראה עיניך הספר לקומי עצות עד (חסד) שנתחדש עתה, וגם
בסמוך שלחתי תפלות חדשות, וגם הישנות כבר ראית. והלא ידעתי כי אתה חזק
באמונה בעזרת השם ותברך, והאמת מתנוצץ קצת בדתך. ואם אמנם יש עדין
חפויים והסתרות ומניעות הרבה, אבל באמת לפי התנוצצות מעט האמת שבלבך,
ראוי לך לדלג על ההרים לרוץ אל מקור האמת בזה, ואם היה מעבר לים היה ראוי
לך לעבר בשבילו, מפל שבן וכל שבן כי לא רחוק ממך הדרך. והנה בטני מלא מליון,
אך קצרה היריעה ואין הזמן מספיק, כי קדשת שבת קדש ממשמש לבוא, וצריכין
לחשב בכל עת על יום שפלו שבת. ובשביל זה כתבתי לכם כל דברי אלה, אבל אי
אפשר לבלות הזמן עמכם לבר. ואם תרצו די בזה, פי אננים פריתי לכם ואתם הטוב
עשו, ובחרתם בחיים למען תחיו אתם וזרעכם וכו'.

נתן הנ"ל.

קס

בעזרת השם יתברך, יום א' לך לך תקצ"ה לפ"ק ב'רס"לב.

אהובי בני חביבי קבלתי מכתבך עתה עם השלשה תפלות, ואין להאריך עתה, כי בין היום ומחר תהיה פה אם ירצה השם. רבי אייזיק בן אחותי היה פה על שבת קדש, ומאת ה' היתה שהכנתי בלילה הקדם מכתב אליו כאשר יספר לך, ואגב כתבתי גם לרבי שמשון על בן תראה לקבל האגרת מרבי אייזיק ולמסרו לרבי שמשון לקרות, ואחר כך תחזירוהו לרבי אייזיק לגנוז, כי כך דברתי שייגז האגרת אצלו. מידידנו רבי נפתלי גרו יאיר הגיעני בשעה הזאת אגרת מאומאן, לבאר לו היטב ענין המחלקת מהיכן נצמח. וכבר כתבתי לו תקף אחר יום טוב, אך עתה הוא מבקש גם בן לבאר לו היטב, וכתבתי לו שהמחלקת נצמח מחטא אדם הראשון, ומחטאינו ועוונותינו הרבים, והשם יתברך ירחם שיתהפך הכל לטובה.

גם רבי נפתלי ואנשי שלומנו מבקשים להודיעם משלומך ובריאותך השוב, והנני מוכן להשיבם מיד, ומחמת זה אין פנאי להרחיב הדבור לך עתה. וה' יחזק לך בך בתורה ותפלה ומעשים טובים לארך ימים ושנים טובים.

דברי אביך המצפה לראותך בשמחה.

נתן מברסלב.

נאמר המעתיק: להיות נודע לדורות, כי בזאת השנה היתה מחלוקת גדולה עד למאד. והתחילה מבין כסה לעשור ונמשכה כל השנה. וגם בשנת תקצ"ו גם כן לא נשקט המחלוקת, כאשר יבין המעיין מהמכתבים דלהלן. עד שנת תקצ"ח שמתו במיתה מגנה ומיתה משנה הבעלי לשון הרע ורכילות, אשר דרכו לשונם לירות במסתרים תם. וביניהם היה הנגיד משה מכפר שערעווען, אשר שלם רעה תחת טובה, שהיה בימי נעורו עני גדול, ועקר מבנים, אך היה שוקד על דלתי אדונו מורנו ורבנו זכר צדיק וקדוש לברכה לעורר רחמים אצלו לעזר לו. ורחם עליו הוא ז"ל, והבטיח לו שיהיה עשיר גדול ושהיה לו בנים קימים, וכך היה, ויש בזה הרבה לספר עד אשר קצרה היריעה לזה. ואחר זמן כביר אחר פטירתו של אדונו מורנו ורבנו ז"ל, נעשה לו טנה בלב, עד אשר נהפך לאויב ורודף. ונכד אדונו מורנו ורבנו ז"ל הרבני המפרסם מורנו הרב אברהם דב בן אדיל זכרנו לברכה היה חתנו, וגרשו מחמת המחלוקת. ויש בזה הרבה לספר, אך כללו של דבר ששלם רעה תחת טובה, ונהפך לרודף. ורדף למורנו ורבנו רבי נתן ז"ל, כל שנת תקצ"ה תקצ"ו תקצ"ז תקצ"ח, וגרה בו אויבים לקחת אותו לתפיסה. ואחר כך גרשו מביתו מברסלב לנעמרוב, וגם שם גרה בו בכמה פעמים אויבים. עד שבשנת תקצ"ח קדם שבועות היה מורנו רבי נתן בברסלב לחשב עצה עם אוהביו איך לחזור לביתו לברסלב, מחמת ששם בנעמרוב לא היה לו דירה והכרח לישב בשכנות, ועוד כמה יסורים שהיה

לו שם. ונדע למשה הנ"ל שמורנו רבי נתן רוצה לחזור לביתו, ואז עמד באמצע הרחוב ואמר פהאי לשנא "ער וויל שוין אריין צוא ריק אהער נוא נוא וויל מיין לעבין וועט זיין וועט ער דא נישט זיצען נישט מעהר איה באדארף בלז גייען להגאראדניטשע" נהוא רוצה כבר לחזור ולהכנס כאן, נג, כל זמן שאני חי לא יגור כאן. כל מה שאני צריך לעשות זה לנשט למושלן. באומר ואמטר אותו. וכך הנה, והלך מהרחוב להאדון הנ"ל, והיה בריא פאולם בכל פחותיו, עטיניו מלאים חלב וכו', ובבואו להאדון הנ"ל היה שם יהודי אחד, וצנה שילף לחוץ. והלך האיש הנ"ל לחוץ, ושמע שהוא מדבר ממורנו רבי נתן עם האדון הנ"ל, וכהרף עין נפל לארץ חלשות ונגוע, ונעשה רעש גדול. והאדון הנ"ל ברח לחוץ וצעק צעקה גדולה, כי לא יכל להחיות אותו, ושפכו עליו יין שרף עם בשמים טובים וריחות טובות, אף לא הועיל. וצעק האדון הנ"ל לקח איזה עגלה להוליכו לביתו, ולא היה לשעה שום עגלה. ולקחו עגלה גדולה שמוליכין עמה זבל ורפש מהרחוב ומהסוסים, ושכבו אותו על העגלה הנ"ל, והאיש הנ"ל ועוד כמה נכרים הוליכו אותו לביתו. ונעשה שם רעש גדול עד למאד מאד, כי זה מקדם לערף חצי שעה ראו אותו בריא פאולם בכל פחותיו ועכשו הוא מת. אף לא הועיל להם רעשם, ושכב כף בלא לשון לערף מעת לעת רק הפה מבטנו וזה וכו', ואחר כף נגוע לגמרי. ואז התחרטו כמה וכמה שונאים ואויבים ונתהפכו לאוהבים, והם בעצמם טרחו להביאו לביתו לברסלב, וכך היה שבשנת תקצ"ט בין יום כפור לספוט יצא מנעמרוב לברסלב ואז נשקט המחלקת. רבת צרונו ומנעורינו גם לא יכלו לנו, וה' לא יענבנו בידם, ואש תורתו ויראתו אשר הוא עוסק להכניס בנו לירא מלפניו יתברך אדון כל, לא יכבה לעולם; באשר אמר הוא ז"ל בזה הלשון: מיין פיעריל וועט שוין טלואין ביז משיח וועט קומען והאש שלי תוקד עד ביאת משיח. הודעתני כל זה בכדי שיבין המעיין היטב בהמכתבים דלהלן, וישאר קים באמת לנצח]

קסא

יום ב' חיי שרה תקצ"ה לפ"ק ברסלב.

שלום רב לאהובי בני מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מכתבך קבלתי בזאת השעה, גם ביום א', והחייני בדבריך כמה שכתבת מענין אריכות אפים. ברוך השם אשר עד כה עזרנו, שדבריו הנוראים ז"ל מתחילין להתנוצץ לעשות רשימה ופעלה טובה בלבבך, אם אמנם עדין הוא במעוט ובצמצום מאד, עם כל זה הגדלתי השמחה על צמיחת קרן ישועה הגדולה הזאת, כי באלה חפצו. כי כל ישעו וכל חפצו וכל מגמתו שתזכר לילך עם דבריו, הינו לקיים כפשוטם, ולהבין דבר מתוך דבר, ולמצא לעצמו עצות בכל יום ובכל עת בכל מה שעובר על האדם בכל עת וזמן ביום ובלילה, בשכבו ובקומו, ובליכתו בדרך, בימי נעוריו, ובימי בחרותו ובימי וקנותו מתחלתו ועד סופו. הן בינו לבין עצמו, הן בהנהגתו עם ביתו ואשתו ובניו, ובהנהגתו עם בני אדם הקרובים והרחוקים האוהבים

והשונאים חס ושלום וכו' וכו', אין דבר ואין ענין שלא נוכל להוציא ולמצא לעצמנו עצות נכונות ודרכים ישרים בכל דבר איך שהוא, בכחינת ירידה חס ושלום, ובחינת עליה, בכל מיני דרגות וענינים שהאדם עומד בהם. ומי שמבין קצת מזה מבין, ומי שאינו מבין או אפלו המבין קצת, בשמגיע לענין שאינו מבין, צריך להאמין תמיד שבודאי נמצאים אלו הענינים שעוברים עליו ועל כל העולם, וכל מה ששומע בני אדם מדברים, בודאי הכל נמצא בתוך תורתו ומעשיותיו ושיחותיו הקדושים. ועל ידי האמונה יזכה למצא גם כן לפי שכלו ומדרגתו, כי מאד מאד עמקו מחשבותיו והכל יכולים להחיות עצמן על ידם בחיי עולם לנצח נצחים. אשרינו שזכינו לכל זה.

גם מאגרת של היום היה לי נחת ונחמה על צערנו הקשה מענין המחלקת, מאחר שאני רואה שאתם מרגישים קצת דבורנו שדברתי עמכם בזה, שצריכין להתעורר מאד להתקרב על ידי זה דיקא ושאינן התחזקות גדול מזה. חזק בני וחזק, וחזקו עצמכם זה את זה, איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק ותקימו ותקבלון דין מן דין. כי לא דבר ריק הוא אשר נעשה עמנו בכל עת בכלליות ובפרטיות, ובפרטי פרטיות. זכרו היטב כל מה שעבר עלינו, ומה שנעשה עמנו עתה, למען תספרו לדור אחרון למען ידעו דור אחרון בנים יולדו וכו', כי כפי הנראה גם עליהם יעברו מחלוקות עצומות. ויהיה להם להתחזקות ולנחמה, כשישמעו ויבינו שכבר עבר עלינו כל זה כמה פעמים, ובכל עת עמדו עלינו וכו' רחמנא לצלן, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם בכל פעם. כי כל מה שנעשה עמנו יספרו מזה הרבה בכל דור ודור אפלו כשיבוא משיח במהרה בימינו. כי מעשה כזאת לא היה עדין, שאמת נגלה כזה עם התגלות חדושי תורה כאלה, יהיו נעלמים ומבזים ומשלקים ארצה כל כך. אבל זהו בעצמו התרוץ, מחמת שהוא אמת כזה וחדושי חדושים כאלה, על כן מבזים ומסתירים כל כך. אבל דבר אלקינו יקום לעולם, והאמת עד לעצמו, ומי שהתחיל יגמר. כמובא במדרש רבה (תי שרה פרשה ס) על פסוק "ועשה חסד עם אדני אברהם", התחלת גמר. ופרושו שאמר להקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם! התחלת לעשות נסים בשביל אברהם וכו', תגמר וכו'. חזקו ויאמץ לבבכם וכו', כי ה' אתנו אל תיראום, יתר מזה אין פנאי להאריך.

דברי אביך ואוהבך באמת לנצח.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה, מאליהם יבינו שלכם נאמרו דברים אלה, ולא אתכם לבד, כי אם את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה וכו', מי האיש החפץ חיים צריך לידע מכל הנ"ל.

קסב

ברוך השם, אור ליום ב' תולדות תקצ"ה לפ"ק ברס"ב.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי עתה. עתה בני אודיעך חדשות, כי תהלה לאל אני מוכן לנסע אם ירצה השם ביום ג' א' דראש חדש כסלו הבא עלינו לטובה לאומאן. וכבר שכרתי עגלה בשעה זאת, כי מיום שנתהוה הרעש ביום טוב שעבר, נכסף נכספתי לנסע לשם, וכעת עוררני ידידנו הותיק מורנו הרב נפתלי גרו יאיר, ששלח לי מכתבו שהרב דבר שם דבורים נגדנו, ובפרט על הקלו"ז הקדוש שלנו שלא היה ראוי לו לאמרם, ומחמת זה הוא חפץ מאד שאבוא לשם. אף על פי שהוא עלי למרח גדול עתה לנסע בעת הזאת, אני מכרח לנסע, והשם יתברך ירחם עלי ועלינו, וינחנו במעגלי צדק למען שמו, ויוליכני בדרך האמת בכל תנועה ותנועה, ונזכה לפעל שם כל מה שאנו צריכין לטובה נצחית. וגם בזה העולם ירחיב לנו בחסדו הגדול יתברך, ויראו שונאינו ויבושנו וכו'. יתר מזה אין פנאי להאריך עתה, וה' יוליכני לשלום.

דברי אביך, נתן מברס"ב.

ולכל אנשי שלומנו שלום רב, תהלה לאל רקדנו הרבה בשבת העבר וגם אני רקדתי קצת בעזרת השם יתברך, ודברנו מהתורה "ואתם תהיו לי" (לקושי מוהר"ן) מענין השלשה נקודות הקדושות שצריכין לקבל מהצדיק, וכל אחד מחברו, ומנה ובה, ועל ידי זה מבטלין חרפת לב שבירת לב כי שם אהבה דקדשה שורה. אשרי אזנים שכך שומעות, אשרינו אשרינו שזכינו לכל דבור, מכל שבן לכל תורה שעולה עד אין סוף ויורדת עד אין תכלית, ומחיה ומקשר נפשותינו ונפשות כל ישראל לשרשם. מי ימלל גבורות ה' ונפלאותיו וחסדיו העצומים שזכינו בדור העני הזה, אשרינו.

קסג

ברוך השם, אור ליום ב' וישלח תקצ"ה לפ"ק ב'רס"לב.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי בין מנחה למעריב בבית המדרש וקריתיו אז, ומה מאוד החיית את נפשי בעת הזאת, בפרט עם המכתב מלעמפרג. גדולים מעשי ה' מאוד עמקו מחשבותיו, ואתנו אין יודע עד מה, רק אנו חייבים להודות על העבר על כל הרחבה והרחבה אשר הוא יתברך ברחמי מרחיב לנו בצד במעוף צרה וצוקה מכל צד, במחלקת כזה בכיונות כאלה ברחקות פרנסה כזה, והעקר ברחקות פרנסת הנפש כזה, אשר אי אפשר להתפלל שום תפלה כראוי וכו', עם כל זה ה' אתנו בכל עת ועושה נפלאות גדולות לבדו. וגם בכל פעם מאיר לנו בדעתנו ומראה לנו התנוצצות צמיחת קרן ישועה בכל עת. מה אמר ומה אדבר. ועל ידי כל זה יש לנו פח לצפות לישועה שלמה תמיד כאשר עד הנה רבות עשה עמנו ה' אלקינו נפלאותיו ומחשבותיו אלינו וכו'.

והנה כבר הודיעך ידידנו רבי נחמן נרו יאיר מטולטשין מענין ביאתי לביתי לשלום תהלה לאל, וגם תשמע עוד כזה ותבין נפלאותיו ה'. יתר מזה אין פנאי להאריך עתה, ותראה לשלח לי הקלמוסים של ברזל מהרה, ולזכות רב יחשב, ועדין אין דעתי צלולה מטולטול הדרך, על בן אקצר ואמר שלום.

דברי אביך המעטיר בעדך.

נתן מברסלב.

ולכל אנשי שלומנו שלום וישע רב, חזקו ויאמץ לבבכם, כי האמת הוא אחד, ואי אפשר לסתרו בשום אפן בעולם, כמו שכתוב (משלי יב): "שפת אמת תפון לעד וכו', ואמת ה' לעולם".

קסד

זוה המכתב אשר שלח מורנו הרב המפרסם לשבח וכו', מורנו הרב רבי נתן זכר צדיק לברכה להרב מסאנוראן בזה השנה בכדי להשקט הריב, ולהציל נפשו ונפשות הנלוים אליו להצילם מהרדיפות עד הנפש שנרדפו אז, אך לא הועיל כי לא נכנסו הדברים בלבו מחמת רבוי לשון הרע שספרו לפניו. לולי ה' שהיה לנו בעורנו והציל נפשותינו מהרדיפות. ברוך ה' שלא נתננו טרף לשניהם וכו'.

ברוך השם, אור ליום ה' וישלח תקצ"ה ברסלב.

מרחוק אקרא לשלום, מן האזוב אשר בקיר לארו אשר בלבנון, הלא הוא הרב הקדוש המפרסם נודע ביהודה וב'ישראל שמו נרו יאיר עמוד החוק פטיש החוק איש אלקים קדוש ואמר לו, לו דומיה תהלה כבוד קדושת שמו מורנו הרב משה צבי נרו יאיר.

האמנם תמן נהיגי דלא שאיל זעירא בשלמא דרבא, עם כל זה למען גדל השלום אשר הפליגו רבותינו ז"ל בעצם מעלתו מאד, ואמרו (ספח נג): **שהשם יתברך אמר ומחה שמי על המים בשביל לעשות שלום וכו' וכיוצא בזה הרבה, אמרתי לצאת מהגבול. ואמנם שלפי הולך אנה ואנה בכתיבת מכתבי זה, כי מי יודע אם יכנסו דברי בלבו המהור, כי ברית כרותה ללשון הרע עד שאמרו רבותינו ז"ל (שבת נב) שדוד קבל לשון הרע, אמרתי עלי לעשות את שלי. ויהיה מה, ארוצה דברי אלה להציל את נפשי ואת נפשות כשרים התלויים בי, ואדוני חכם כחכמת מלאך האלקים לדעת כל אשר בארץ, ויבין כי באמת ובתמים יוצאים דברים אלה מלבי. והנה באמת אין דעתי צלולה לסדר דברי פראוי לגדול הדור כיוצא בו, מגדל המחלקת והיסורים מכל צד, אפפוני מים עד נפש וכו', אך עצור במלין מי יוכל בעת כזאת, ואם זכרתי ונבהלת, כי כפי הנשמע במדינתנו מהדבורים שיצאו מפי מעלת כבוד תורתו, חזק ידי בעלי המחלקת, ורב בעלי המחלקת חלק לבם גם מאדוני רום מעלת כבוד תורתו, כאשר החכם יודע בנפשו.**

ועתה יזכר נא אדוני מהרבות גואל הדם, ולא ישפך דם נקי בישראל, כי כבר הם שופכים דמינו בכזיונות עצומות אשר לא נשמעו בעולם, ומסקלים באבנים ועפרו בעפר, ואינם חסים על נערים וזקנים. לילא ה' עזרתה לנו, אזי חיים בלעוננו. ועתה ישים נא אדוני אל לבו המהור, אחרי אשר דרכו הטוב, לתוך השלום בישראל לעשות משפט שלום בין איש לרעהו, וכמה פעמים הוא מכרח לותר להחייב בשביל לפשר ביניהם, כי מי כהחכם ומי יודע פשר דבר. קל וחמר בן בנו של קל וחמר אלה

פְּעָמִים, כְּמָה וְכְמָה מְחִיב מִי שֵׁישׁ בִּידוֹ לְתוֹךְ הַשְּׁלוֹם בְּעֵינָיו מִחֻלְקַת עֲצוּם כְּזֶה, שֵׁישׁ בּוֹ חֵשֶׁשׁ סַכָּנוֹת נִפְשׁוֹת וְחִלּוּל הַשֵּׁם, כִּי הֵם הוֹלְכִים וְקוֹרְעִים הַסְּפָרִים הַקְּדוּשִׁים שֶׁחִבֵּר אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ הַרַב הַקְּדוֹשׁ זִכְרֵי צַדִּיק וְקְדוֹשׁ לְבָרָכָה, וְרוֹמְסִים אוֹתָם בְּרַגְלֵיהֶם, וְזוֹרְקִים אוֹתָם לְאַשְׁפוֹת וְלִמְקוֹמוֹת הַמְּטַנְפִּים, הַנִּשְׁמָע פְּזֹאת אוֹ הַנִּרְאָה כְּמוֹהוּ, וְאֵינָם נוֹתְנִים אֶל לֵבָם לְהִסְתַּפֵּל בְּתוֹךְ הַסֵּפֶר לְרֹאוֹת וּלְהִכִּין בּוֹ, אִם רָאוּ לְבִזּוֹתוֹ כֹּל כֶּךָ. וְאֲנִשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַמְּסֻתָּפִים בְּצִלוֹ הַקְּדוֹשׁ וְלוֹמְדִים סִפְרָיו הַקְּדוּשִׁים, אֲשֶׁר כָּבֵר נִתְפַשֵּׁט חִבּוּרָיו בְּרַב יִשְׂרָאֵל, וּבְקִצָּה תֵּבֵל מְלִיחָה, כִּי כָּבֵר חִזְרוּ וְהִדְפִּסוּ אוֹתָם בְּמִדְיָנוֹת הַרְחוֹקוֹת כְּאֲשֶׁר כָּבֵר הִגִּיעוּ לְיָדֵינוּ, בְּרֹאוֹתָם גְּדֵל הַחֲצִיפוֹת שֶׁל הָעוֹזֵי פָּנִים שֶׁבְּדוֹר הַמְּבֹזִים אֶת הַסְּפָרִים כֹּל כֶּךָ וְהֵם מְכַרְחִים לְשִׁתֵּק וּלְשׂוּם לְפִיהֶם מִחֶסֶם. וְהַחֻלְקִים אֵינָם מְסֻתָּפִים בְּכָל זֶה, וּמוֹסִיפִים לְפַעֵר פִּיהֶם לְבָלֵי חֵק עַד שֶׁמְרִימִים יָדֵיהֶם עַל אֲנִשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הָעֲנִיִּים הַנִּרְדָּפִים. אֲזִי גַם הֵם אֵינָם יוֹכֵלִים לְהִתְאַפֵּק וְעוֹמְדִים בְּנִגְדָם בְּכָל כַּחַם, כִּי הָאֲנָשִׁים מְרִי נֶפֶשׁ הִפְּוָה. וּמְחַמֵּת שֶׁהֵם נִרְדָּפִים בְּיוֹתֵר עַד אֲשֶׁר כָּשַׁל בַּח הַסֵּפֶל וְהֵם מִתְגַּבְּרִים בְּכָל כַּחַם בְּיוֹתֵר, כְּמֵאֵמֶר הַחֵכֶם אֵין גְּבוּר כְּמִתְאַשׁ. וְעַל יָדֵי זֶה רַבּוֹ כְּמוֹ רַבּוֹ הַקְּמָטוֹת וְהַמְרִיבוֹת בְּכַמָּה עִירוֹת זֶה כְּמָה פְּעָמִים. וְעַתָּה הֵיטֵבן לְהִלָּחֵב וּלְהִבְעִיר חֵם וְשְׁלוֹם יוֹתֵר אֵשׁ הַמִּחֻלְקַת כְּזֶה. הֲלֹא זֶה יוֹדֵעַ אֲדוֹנֵי בְּנִפְשׁוֹ, שֶׁאֲנַחְנוּ חֲזָקִים בְּנִקְדַת הָאֱמֶת, שְׁמוֹן הַנִּמְנָע לְהַפְרִיד לְבַבְנוּ חֵם וְשְׁלוֹם מִמֶּנּוּ ז"ל וּמִסִּפְרָיו הַקְּדוּשִׁים, מֵאַחַר שֶׁאֲנִי יוֹדֵעִים בְּנִפְשָׁנוּ אֱמֶת דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים הַמִּסְדִּים עַל אֲדֹנֵי הָאֱמֶת, כְּפִי אֲשֶׁר קִבְּלָנוּ מִרְבוֹתֵינוּ ז"ל בְּש"ס וּפּוֹסְקִים וּבְכָל סִפְרֵי מוֹסֵר הַקְּדוּשִׁים מֵהַצְּדִיקִים הַקְּדוּשִׁים שֶׁהָיוּ אַחֲרֵיהֶם זְכוּתָם יָגֵן עָלֵינוּ, כְּאֲשֶׁר עֵין כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל רָאוּ בְּסִפְרָיו הַקְּדוּשִׁים, כֹּל מִי שֶׁחָפֵץ בְּאֱמֶת לְהַבִּיט בְּעֵין בְּאֱמֶת לְאֱמֶתוֹ. וְאִיךְ אֶפְשָׁר לְהַכְחִישׁ דְּבָרִים אֱמִתִּיִּים כְּאַלֶּה, וְאִם רַבִּים אֵינָם חַפְצִים לְהַבִּיט בָּהֶם, מִי יִכְרִיחַ אוֹתָם. הַשּׁוֹמֵעַ יִשְׁמַע וְהַחֲדַל יִחְדַּל. אִיךְ אִיךְ הִתֵּר לְהַצִּיחַ הָאֵשׁ חֵם וְשְׁלוֹם הַבּוֹעֵר זֶה כְּמָה שְׁנַיִם. וְזֶה יוֹדֵעַ וּמְפָרְסֵם שֶׁאֲנִי הָעֲנִי וְהָאֲבִיוֹן, כְּכֹר הַשְּׁלַכְתִּי נִפְשִׁי מִנֶּגֶד, וּמִסִּרְתִּי נִפְשִׁי וְגוֹפִי וּמִמוֹנֵי בְּשִׁבִּיל הָאֱמֶת.

וְזֶה אֱלָקִים אֱמֶת יוֹדֵעַ, כִּי דְבַרְתִּי עִם גְּדוּלֵי קְדוּשֵׁי יִשְׂרָאֵל צַדִּיקֵי יִסּוּדֵי עוֹלָם זְכוּתָם יָגֵן עָלֵינוּ. עִם כָּלֵם דְּבַרְתִּי הַרְבֵּה, גַּם אַחַר שֶׁזְּכִיתִי לְהִתְקַרֵּב לְאֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ הַמְּבַהֵק הַרַב הַקְּדוֹשׁ מוֹהֲרָן זִכְרֵי צַדִּיק לְבָרָכָה. וּכְלָם קָרְבוֹ אוֹתִי בְּאַהֲבָה רַבָּה וּבְחֻבָּה יִתְרָה. וּבְפֶרֶט הַרַב הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא מְבַרְדֵּיטְשׁוֹב, וְאַחֲרָיו הַרַב הַקְּדוֹשׁ מִחֻמַּעַלְנִיק,

והרב הקדוש מורנו הרב שלום מפאריבישטש זכר צדיקים לברכה, ושאר גדולי
 עולם, אצל כלם הייתי מתאבק בעפר רגליהם קדם שנתקרבתי אל אדונינו מורנו
 ורבנו המבוק זכר צדיק לברכה ואחר כך. ואהבתם גברה עלי אחר כך ביותר, מחמת
 שראו שגשגתי לטובה יותר, לשקד על דלתי התורה והעבודה ביותר בעזרת השם
 יתברך. וכלם פָּרְסוּ בְּשִׁלּוּמוֹ ז"ל על ידי.

והנני היום הרבה יותר מחמשים שנה, וכבר עבר עלי מה שעבר, כל משבר
 וגליף עלי עברו, ואני עוסק בספריו הקדושים זה יותר משלשים ושתים
 שנה. וכבר זכיתי להדפיסם כמה פעמים עם הסכמות מגדולי ישראל מחברים
 מפרסמים גאוני עולם. ונתפשטו בכל ישראל בפרט במדינות ליטא ורייסן ופולין גדול
 ובארץ ישראל. וכלם משבחים ואומרים שהם דברים נפלאים ואמתיים ופותרים
 שער לכל דופקי בתשובה ומדריכים את האדם בדרך ישרה. לְבַד בְּמַדִּינַתְנו רבו
 המחלקת, מחמת דברי הכל שיצא מפי החולק הגדול עליו ז"ל, אשר לבבנו חלק
 ממנו לגמרי, ואיני רוצה לדבר ממנו. וגם אדוני יודע שלא היה כדאי לחלק עליו ז"ל,
 ורק הוא הרבה המחלקת בישראל, עד אשר אם ירצה אפלו הגדול שבגדולים לתקן
 המחלקת, איני יודע אם יש בידו לתקן, כי ידענו שקלקל לדורות עד שיבוא מורה
 צדק ויגלה האמת, על כל פנים אין להרבות המחלקת. נא אדוני אוהב ישראל השוקד
 על תקנתם, ימחל לי אם יצא מתחת יד קלמוסי איזה דבור נגד כבודו הגדול, וידיני
 לכף זכות, כי מרב שיחי וצערי דברתי עד הנה, מקורות הלב בלב נשבר ונכאה ונדכה
 עד מאד, כי נפשי נבהלה מאד מאד ואתה ה' עד מתי. אתפריט רוחי גו נדנה, מה
 אמר ומה אדבר מה אצטדק האלקים מצא את עוננו כי צדיק ה' ואני הרשעתי, אבל
 האלקים יבקש את הנרדף, אפלו צדיק רודף וכו', בפרט כי בענין המחלקת עלינו לא
 צדקו דבריהם כלל. כי גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאדונינו מורנו ורבנו
 ז"ל מדרוך אותנו בדרך הישר בספריו הקדושים, בדרך אשר דרכו בו אבותינו מעולם.

ועתה אשתחוה ואכרעה ואחוי קידה קמי דמר אלפים פעמים, שישים לבו הטוב
 אל כל דברי הנאמרים באמת וצדק, ואל ישליך דברי אחרי גוו, ואל נא ישית
 עלי חמאת אם יצא דבר נגד כבודו חס ושלום, כי לא במרד ובמעל דברתי חס
 ושלום, רק מגדל הצער והרדיפות שלנו עד הנפש, ואין אדם נתפס על צערו. ואל
 ישמע לקול מלחשים בעלי לשון הרע, יאחו צדיק דרכו הטוב אשר מכבד להציל

עשוק מיד עושקו פח ולתנוד השלום בישראל. ובוחרן לכבות הוא יודע שרצוני חזק מאוד לבוא באהל ביתו הקדוש, ולדבר עם מעלת כבוד תורתו פנים אל פנים ולפרש שיחתי לפניו, אך גבה טורא ביני האכיון ובין רום כבודו, כי הקיפוהו חבילי מדרות מכל צד, עד אשר אין הפנאי בידו לעסק לדבר עמי פראוי. כי לפרש שיחתי לפניו ולהציל את נפשי, הייתי צריך שידבר עמי מעלת כבוד תורתו כמה ימים כמה שעות בכל יום, וזה דבר שאי אפשר מרבוי מדרותיו במלי דשמאי ומלי דצבורא. וגם אני בעניי אי אפשר לי להתמהמה שם הרבה, מחמת שבאים לשם הרבה אנשים אשר חורקים שנים עלי אשר אי אפשר לי להתועד עמהם יחד, ובפרט ימים הרבה, כאשר אדוני יבין בחכמתו הזד. ובאמת מחמת זה נמונעתי לבוא אליו עד הנה. ובפרט עתה שאי אפשר לי לעבר מביתי למקום קדשתו מחמת שיראתי מהחולקים, ובפרט מהעזי פנים שביניהם אשר דמי התר ביניהם וכו'. הן על כל אלה גברה המחצה המפסקת ביני ובין כבודו הרמה, וגם על המכתב הזה נסתפקתי אם לשלחו למעלת כבוד תורתו, אך לא יכלתי להתאפק, ואני מוסר דעתי ולבבי להשם יתברך בכל תנועותי וכרצוני אעשה, ואם אמנם בטני מלא מלים, אמרתי לקצר שלא אמריח הצדיק בתבות הרבה, ושלמו יגדל נא כנפשו ונפש אסקופה הנדרסת, פורש כפיו ומבקש שלום ואמת.

נתן בן מורנו הרב נפתלי הירץ מברסלב.

קסה

ברוך השם, אור ליום ו' ערב שבת קדש וישלח תקצ"ה לפ"ק ברסלב.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי על ידי מוסר כתב זה ידידנו רבי נחמן מפולטשין עם אחד רובל כסף מרבי שמשון ידידנו נרו יאיר, גם הקלמוסים. והוא בא לחדר עלייתי בעת שעמדו אנשי שלומנו לפני ודברתי עמהם מעסק המחלקת שנתעורר מחדש, בתוך כך בא רבי נחמן הנ"ל וראיתי מכתבו וכן ספר לי בעל פה. ואם מהראוי לזעק בבכיה על צרה ומצוקה כזאת, עם כל זה נתגברתי ונתחזקתי בשמחה, כי חדות ה'

היא מעוגו, כי העקר להתחזק בשמחה. רק באיזה שעה מיחדת, בודאי במספרים תבכה נפשי על רדיפות באלה.

ועתה בני נפשי ולבכי וכל אנשי שלומנו היקרים, שימו לבבכם היטב לכל הדבורים שפבר נדברו בינינו, כי כבר הקדים לנו השם יתברך רפואה למפה, על ידי שבעה משיבי טעם, שהם הדבורים הקדושים ששמעתם מפי ומפי הספרים הקדושים שיש בהם כח להחיות את כל אחד ואחד גם בעת הזאת, כאשר רב אנשי שלומנו נתעוררו מחדש על ידי התעוררות המחלקת הזאת, וכלם אומרים שהקיצו ועוררו אותם משנתם על ידי המחלקת הזאת; ועתה בני אל תעצבו ואל יחר בעיניכם, כי ה' אתנו אל תיראום. והנה בענין שאלתו אם להתפלל בהקלוז [בבית מדרש], שמתי דברי בפי מוסר כתב זה שדעתי נוטה יותר שלא יפגם להקלוז בשבת הזה, וקרוב בעיני שיקבע מקום בעיר חדש ששם מתפללים אנשי שלומנו, ויתר מזה דברתי עם מוסר כתב זה. והנה חצות לילה הגיע, גם הוא ערב שבת קדש, גם מאליך תבין שאני צריך עתה לישוב עצמי הרבה ביני לבין קוני, ואולי אזכה לפרש שיחתי לפניו יתברך שיחמול על עלבוננו וכו', על בן ההכרח לקצר ותקבלו ההעתקה מהאגרת שהכנתי להרב וכו' היום קדם לאור היום. וגם בזה תראו נפלאות ה' שהשם יתברך סבב בדעתי היום לכתב האגרת הזה, ואתם תיעצו אותי איך להתנהג בזה; ויתר מזה תשמעו מפי מוסר כתב זה.

דברי אביך הנרדף מאד ובורח בכל פעם להשם יתברך, וברחמיו המרבים הוא מחזקנו ומושיענו בשמחה, כי בו ישמח לבנו וכו'.

נתן מברסלב.

קסו

ברוך השם, אור ליום ב' וישב תקצ"ה לפ"ק ברסלב.

אהובי, בני חביבי.

קבלתי מכתבך בלילה, בעת השנה, כי אז בא השליח והקיץ אותי משנתי, וקריתיו היטב. ומה אשיב לך אהובי בני חביבי, טוב להודות לה' על כל הרחבה והרחבה שהוא יתברך ברחמיו העצומים מרחיב לנו בתוך הצרה עצמה, ובפרט מה

שכתבת מענין שלום בית שאני מבין ממכתביך שה' יתברך בעזרה בענין זה, וזה העקר, ושוב אין לך עוד לדאג כלל; כי עקר המניעה שנקרא מניעה, הוא רק בענין זה, וגם זאת המניעה צריכין לשבר בשביל האמת בשביל התכלית, ומי שאינו משברה ונוטה מן האמת אל השקר מחמת עצת אשתו, כמו שנעשה עכשו עם כמה רחמנא לצלן, על זה נאמר (בבא מציעא נט.) 'ההולך אחר עצת אשתו נופל בגיהנם', וגם בעולם הזה מר לו מר. כי בודאי אי אפשר לו לצית אותה מכל וכל, ונשאר קרח מכאן ומכאן רחמנא לצלן פידוע לנו כל זה. על פן צריכין להתחכם ולהתגבר, לבלי לילך אחר עצתה במלי דשמאי, רק במלי דעלמא ראוי לשמע עצתה כמבאר בגמרא שמקשה על מאמר הנ"ל ההולך אחר עצת אשתו וכו', והא וכו' איתתך גוצא וכו' דהינו לשמע עצתה, ומשני הא במלי דעלמא הא במלי דשמאי. ותהלה לאל כפר היה לנו כמה יסורים ומניעות, והשם יתברך עזרנו לשברם ולבלי לשמע אליהם עד שבחסדו נתהפכו לדעתנו, כמו שכתוב (משלי טו) "ברצות ה' דרכי איש" וכו'. ומחמת שפרחמיו הושיעך השם יתברך בענין זה קצת, שוב אין לך להסתפל על כל הבזיונות כלל, כי בלם הם למוכה גדולה. ולדעתי טוב לך לקבע מקום לתפלה עם אנשי בית המדרש דעיר חדש, כי כפי הנראה שישם אין להמתנגדים שום כח נגד אנשי שלומנו, ולמה לך לכנס למקום שיש חשש בזיון, ואיזה כבוד תרויח אם תתפלל בהקלוזי. ובזיונות כפר יש לך, מאחר שהם מדברים מזה, זה בעצמו בזיון גדול. הרואה בעלבון עלוברים יחוס על בזיונו וירחם עלינו ויושיענו.

בענין אשר שאלת, עתה בלילה אי אפשר לחקר, המקום ירחם על בכיות וצעקות ישראל, על הקולות המרים ומרורים ממות הנשמעים בכל הרחובות. אוי לנפשנו מה שגרמנו בעוונותינו לראות צרה מרורה כזאת בדורותינו. אוי ומר להחולקים ומתנגדים, בשיש להם עתה פה לדבר עתק על יראי ה' בשרים אמתיים הדבקים בהצדיק האמת שממתיק מרירותא דעלמא שכל קיום העולם על ידו. מה נאמר מה נדבר מה נצטדק, הדמעות זולפים מלבי ומעיני כשאני צריך לכתב לך בזה תשובה. כי זה סמוך שמעתי בתוך חשכת לילה קול זעקה גדולה ומרה אוי ומר, בכל רחובות מספר ובכל ראש קרחה מי ישמע ולא ידמע. זאת נחמותנו בענינו, מה שזכינו על כל פנים לבלי להיות חולק על נקדת האמת, ובזה לבד יש לנו כח לנחם ולשמח נפשנו גם עתה, ולהפך היגון ואנחה לשמחה.

והנה בודאי נשמע לכם המעשה זרה ונבהלה שנעשה פה בליל שבת קדש העבר, שנהרגו כל הנפשות שהיו בבית רבי נתן בן רבי צבי אפטייקור, ובשבת בעת תפלת שחרית נמצאו כלם הרוגים בביתם, דהינו רבי נתן הנ"ל ואשתו ואחיו רבי אהרן משה ומשרתת. רק שני ילדים נשארו בחיים, והגדולה בת ארבע או חמשה שנים מוטלת על ערש דוי מכה ופצועה ממכת אכזריות הרוצחים, והקטנה היא יונקת שדים. וכיום העבר באו ההרוגים לקבורה. תהא מיתתן כפרה על ישראל ויתהא נפשם צרורה בצרור החיים. ועדן לא נמצאו הרוצחים רק איזה ערל נתפס על זה. יתר מזה אין פנאי להאריך. והנה עתה הוא ממש כמו קדם הגם של חגכה שהיו ישראל בצרות עצומות מכל צד כמו בן עתה ממש. כי מזה הצד הצרה הנ"ל הלא למשמע און דאכה נפשנו. ומצד זה מחלקת כזה בכזיונות כאלה בחריקות שנים כזה וכו'. ועל כלם הוא השונא הגדול שבתוך האדם בעצמו, שמתגבר עליו בכל יום ובכל עת בהתגברות גדול מחדש, אשר על זה נאמר (תהלים לו) "צופה רשע לצדיק וכו' וה' לא יעזבנו בידו" וכו', כמו שדרשו רבותינו ז"ל (ספ"ה נב). וגם על זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה "מציל עני מחזק ממנו" וכו'. ובאמת כל הצרות הנ"ל רחמנא לצלן תלויים זה בזה. אבל (אכה ג) "חסדי ה' פי לא תמנו חדישים לבקרים" וכו', ופרש רש"י שהחסדים מתחדשים בכל בקר. ועל ידי זה יש לנו כח לצפות ולקוות ולחכות ולניחל לישועתו תמיד, כי הוא יתברך גמר ויגמר הכל לטובה. כי אתה מרום לעולם ה' ולעולם ידו על העליונה, ובתיב (תהלים קיח) "ימין ה' רוממה, ימין ה' עושה חיל", חיילות של צדיקים שהם הפשרים הגלויים עליהם. ישובו המה אלינו ואנחנו לא נשוב אליהם, כמו שאמר הוא ז"ל (תני מוהר"ן ריח) "איך האב אוים גיפירט און וועל אוים פירין" [גמרתו ואגמור], וכאשר קצת ראינו בעינינו. עד הנה עזרונו רחמיו ולא עזבונו חסדיו, בן יוסף להושיענו יותר בנפלאות וחסדים וישועות גדולות ביותר כי קושטא קאי.

דברי אביכם ורבכם וחכרכם ותלמידכם ואוהבכם באמת, אבק הנדרם תחת פפות רגלי כל אהר ואהר.

נתן מברסלב.

ושלום רב לכל אנשי שלומנו באהבה רבה ורחימתן עזיזא, לכלם נאמרו כל הדברים האלה; ואהובי בני תתן האגרת הלז לקרות לכל האחוזים בחבלי עבותות אהבתנו באמת, אולי יתעוררו כלם או איזה מהם לחשב על תכליתו הנצחי

על ידי דברינו אשר זה חלקי מכל עמלי. וחויץ מזה הכל הכל, כמו שכתוב (תהלים מט)
 "אל תירא כי יעשיר איש" וכו'. וצריכין לזכר כל דברי אבותינו ורבותינו ז"ל בפשוטו
 בתמימות שאמרו (אבות פ"ק ו) 'אין מלוין לו לאדם בשעת פטירתו לא כסף ולא זהב וכו'
 אלא תורה ומעשים טובים בלבד'. אבל עצות אמתיות להנצל מבלבול ועקמומיות
 של זה העולם שמעקם ומבלבל הלב בלי שיעור, צריכין עתה בדורות הללו לחפש
 ולבקש מספרי אדונינו מורנו ורבנו ז"ל, ואצל תלמידיו ואצל תלמידי תלמידיו. מלפא
 דעלמא יברך יתהון וכו'.

נתן הנ"ל.

קסז

ברוך השם, אור ליום ה' וישב תקצ"ה לפ"ק ברסלב.

מכתבך קבלתי עתה, ומאליך תבין צערי, אך לא הגדלתי הצער, כי ידעתי מקדם
 שיהיה כן. ובשביל זה היה דעתי שלא תתחיל לילך לשם בשבת העבר
 ולא היית מגיע לבזיון זה, אך גם זו לטובה. וזכר נא בני חביבי את החסד הגדול
 שעשה עמך השם יתברך, שהשאירך בחיים והשיבך לאיתנה, והחליפו סכנת מיתה
 על ענש הבזיון הזה שמכפר כמיתה ממש. ובודאי הוא חסד גדול מהשם יתברך. וגם
 עם זוגתך ראוי לך לדבר מה היא רוצה, וכי אפשר שלא תהיה בני חס ושלום, או
 שלא תסע אלי חס ושלום, והלא ידעה מקדם שאתה בני וכו'. ואם אי אפשר שלא
 יהיו לך יסורים מזה הכל לטובה, כי כבר ידעת שהעולם מלא יסורים, ואשרי מי
 שנתפס על דברי תורה, כי רב האנשים סובלים יסורים מנשותיהם הרעות על עסקי
 חל. וקויתי לה' שעל ידי חזק לך בהאמת, בעזרת השם יתברך תנצח אותה ותשוב
 אליך, ויקים בך: "גם אויביו ישלים אתו". ואנחנו לא נדע מה נעשה כי עליך עינינו,
 כי אין לנו על מי להשען כי אם על אבינו שבשמים. ואשר כתבת לי שגם בהבית
 המדרש דעיר חדש אומרים שחס ושלום יציתו אותו בשיצוה להם, זה אין בידם, כי
 לדעתי בעזרת השם יתברך אנשי שלומנו חזקים שם. ומחמת זה בעצמו יבינו
 מאליהם, ולא יתחילו בזה כלל כי ידעו שאין בידם. ולא דבר ה' למחות שם ישראל,
 ובצר הרחיב לנו, ובודאי ישאר לכם מקום שתוכלו להתפלל שם בעזרת השם יתברך.
 כי כבר עזר לנו השם יתברך, וכן יעזר ויושיע לנו מעתה יותר ויותר. והכל יתהפך

למזכה גדולה שנוכח על ידי זה להתעורר משנתנו, כי כל מה שנעשה עתה עמנו הכל כדי לעוררנו משנתנו לשוב אליו יתברך, להתחיל מחדש לילך בדרךיו הקדושים, ולהתקרב אליו יתברך מכל מקום שהוא. והנה סמוך לשעה זאת נסכם בדעתי לשלח האגרת להרב. ותבך חתמתי אותו וכתבתי עליו, ועתה יקבלו רצוף פה ויראה לשלחו. ואני עשיתי את שלי להציל את נפשי, וה' הטוב יעשה וישלח בלבו שישתכל על האמת לאמתו. וה' אלהים אמת אשר עד הנה עזרנו ברחמי העצומים, בו לבד במחנו שגם עתה אל יעזבנו ואל יאשנו, כי נפלאותיו ומחשבותיו אלינו וכו'.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

קסח

ברוך השם, אור ליום ב' מקץ חנכה תקצ"ה לפ"ק ברסלב.

בני חביבי.

כבר שמעת צערנו, וצערכם בודאי אתם שומעים, אבל גם לספר לכם נפלאות ההרחבות שהשם יתברך מרחיב עמנו ובפרט עמי, בימים ההם בתוך הצרה עצמה, אי אפשר לבאר ולספר אפלו מה שאני רואה בעיני מלבד הנסתרות. כי בודאי פונת השם יתברך למזכה גדולה ולישועה נפלאה. והעקר להקיץ ולעורר אותנו ואת כל העולם לעמד בבקר כמו שאמרו (שלחן ערוך ארח חיים סימן א) 'יתגבר בארי לעמד בבקר שיהא הוא מעורר השחר', כמו שמבאר אצלי בזה דרוש נאה ויפה מאד (לקוטי הלכות ארח חיים השקמת הבקר א), שעקר הכוונה לילך עם הדרך של אומרה לאלקי בעודי וכו'. ובשפת זה דברנו הרבה מהתורה בצר הרחבת לי (לקוטי מוהר"ן קצ"ה), שזהו כל ענין חנכה, והיה שיך הרבה לכל אשר נעשה עמנו עתה, ועינינו מצפות בכל עת לצאת מהצרה לגמרי להרחבה גדולה ויראו שונאינו ויבושו. ומחמת שמוסר כתב זה נחוץ באשר יספר לה, אי אפשר להאריך בלל.

דברי אביך השש ושמוח מאד בפרט בכל עת צרה וצוקה רחמנא לצלן על גדל החסד הנפלא והנורא עד אין סוף ואין תכלית שעשה השם יתברך עמי ועם כל ישראל לקרבנו לאור קדוש ונורא בזה, ואי אפשר לדבר בזה, כי הוא לכל חד

כפום מה דמשער בלבה. ועתה הוא חנכה, מי יודע להיכן מגיע סוד חנכה באשר נפשי יודעת מאד בעזרת השם יתברך לגלות לדרי מעלה וכו' ולדרי מטה וכו'. ואי אפשר עתה להאריך כלל.

דברי המצפה לישועת ה' בכל עת.

נתן מברסלב.

קסט

ברוך השם, אשמרת הבקר יום ו' וארא תקצ"ה לפ"ק קרימנטשוק.

בני חביבי וידידי.

החייטני בדברך אשר הודעתני שתהלה לאל החזרו הספרים בחדו ונפלאותיו יתברך, כי עד עתה היו עיני כלות לזה. ובתחלת הלילה הזאת באתי לפה מקהלת משעהרין, עיף ויגע ומצפה ומחכה אולי אזכה למצא פה אגרת מאתכם, ובחדו יתברך קבלתי מרבי אפרים שיחיה מכתבך קדם שנכנסתי אל הבית, כי קבלו אתמול, ותקף קריתי אותו. ונפלאתי עליך בני חביבי על אשר לא הודעתני מיד בתחלת האגרת מהישועה וההצלה הגדולה הזאת. והכרחתי לקרות מכתבך הרבה לשמע גדל הצער והבזיונות שלנו, המקום ירחם, ועיני כלות לבשורה הנ"ל, עד שזכיתי למצא בדרך השני שמועה טובה תדשן עצם. מה גדלו חסדי ה' ונפלאותיו, מה נשיב לה' כל תגמולוהי עלינו.

והנה רבוי הבזיונות שכתבת, אם אמנם צערי גדול מכל זה, עם כל זה הכל הכל, כי הזמן פורח וימינו כצל עובר, וכימים מעטים יעבר הכל ויהיה נשכח הכל, ומו שישאר על עמדו להסתופף בצל קדשתו זכרונו לברכה ולעסק בספריו הקדושים אשרי לו, ולהפוך חס ושלום בודאי יבוש בעצמו ויתחרט מאד בעלמא דין ובעלמא דאתי. וכבר עברו בזיונות כאלה בפורות הקודמים כשהאיר הבעל שם טוב ז"ל אורו הקדוש בעולם. וגם עלינו ועל כל אנשי שלומנו עברו כאלה וכאלה, ואם באיזה אפנים עתה הבזיונות גדולים ביותר, אדרבא מזה יכולין להבין מעלת הנחשק וכו'. והביטו וראו נפלאות, שגם עתה יפלא נתיב לאפו, והמגיעות והבזיונות לדחות אחד חס ושלום, באים במשקל למי שנגזר עליו והכל לפי החשבון, ואם אין אנו יודעים

הטעם בפרטיות, בודאי צדיק ה' בכל דרכיו כי מאד עמקו מחשבותיו, וכל העולם מלא נסיונות בכל יום. ובודאי היה צריך רבי איציק בן רבי אברהם דב להתנסות ולהצטרף בענין זה שעבר עליו, ובתחלה הסביל עשו מה וכו', בעת פזאת אשר המשיכיל בעת ידם, ואחר כך ענת יותר מה שהפריד את עצמו מאתנו, אשר הוא יודע בעצמו ובלבבו מנקדת האמת; אך מבטחני בו שבעזרת השם יתברך לא יהיה מתנגד. ואם לא זכה בכל נסיעותיו אלא לזה, די לפניו.

ל'אנשי שלומנו תפיש בשלום כל אחד, לדעתי מאליהם יתחזקו מי שיש לו מח אמת בקרקדו, ויקימו "חבי כמעט רגע עד יעבר זעם" (ישעיה כ"ג), כי בודאי לא יעזב אותנו השם יתברך ויעשה עמנו אות לטובה ויראו שונאינו ויבושו. ישו בו המה אלינו, ואנחנו לא נשוב אליהם. כי בודאי יתקימו דבריו ז"ל (תני מוהר"ן ר"ח) שאמר "איך האב אוים גיפירט און וועל אוים פירין" [גמרתי ואגמור].

והנה ממשערין כתבתי לך אגרת לקהלה קדושה מולמשיין, ושם הודעתיד ששלחתי מאומאן כמה אגרות לברסלב, ואליך ביחוד. ונפלאתי מאד על שלא הגיע לך אחד מהם, ויש לי צער מזה. אך הישועה שהודעתני עולה על הכל, ולה' התקנה שיתהפך הכל לטובה. ועל אודותיך כבר הקדמתי בדברי אלה להשיבך, כי העולם מלא נסיונות בכל יום בכמה אפנים, ועל כלם יש לנו יסוד מוסד יסוד חזק וקיים לנצח הוא הצדיק יסוד עולם יסוד הפשוט וכו', עליו יש לנו להשען כל אחד ואחד בכל מה שעובר עליו, כי לא באנו לזה העולם לאכל ולשתות ושאר תאוות חס ושלוה, ולא בשביל כמון וכבוד המדמה של זה העולם, רק לסבל עמל ויגיעה כדי להפיר את בוראנו ויוצרנו יתברך שמו, על פי התורה אשר שם משה לפני בני ישראל, וכפי מה שמדריכים אותנו הצדיקים אמתים שבכל דור ודור וכו', כי בהכרח לסבל מרירות בכל פעם, ואחר כך השם יתברך עוזר בחסדו, כאשר כבר ראינו כמה פעמים, וכמו שכתוב "הנה לשלום מר לי מר", כמו שנתבאר בספריו

הקדושים (לקוטי מוהר"ן סימן כ"ז חלק ראשון).

וכפי הנראה עתה, אינך צריך לשלח עוד אגרת לפה, כי רחוק שאתמהמה כל כך, אך תזהר לשלח מעתה בכל פאסט אגרת אלי לקהלה קדושה אומאן, ותודיעני הכל באר היטב כל אשר נעשה שם, למען אדע איך להתנהג, כדי שכאשר

אבוא לאומאן אם ירצה השם בקרוב, אמצא שם מכתביך ויחיו אותי בעזרת השם יתברך. וכפי הנראה אהיה באומאן אם ירצה השם בעוד שנים או שלשה שבועות מהיום, והשם יתברך ינחני בדרך אמת ברצונו הטוב, כי אני סומך עליו בכל תנועותי. ולעת עתה החייתי הרבה בכל מקום בואי את כל אנשי שלומנו, וגם פה קבלו אותי באהבה רבה ובתשוקה גדולה, ויצאו לקראתי בשמחה הכל יותר מקדם, כי מעולם לא קבלו אותי באהבה ובשמחה כל כך כמו עתה. אבל היסורים שהיו לי עד הנה מהנסיעה בעצמה, אי אפשר לספר, כי הדרך פה מקלקל מאד והסוסים חלשים, כמעט כשל כח הסבל ענוי הדרך לאיש בא בימים כמוני, ואף על פי כן גם בזה היו כמה הרחבות בלי שעור. מי יתן ויזכני ה' יתברך שאספר לכם הכל, למען תבינו מזה נפלאות השגחתו יתברך, ואיך הוא יתברך מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, ומצמצם את עצמו מאין סוף עד אין תכלית בכל מעשה דבור ומחשבה של כל אדם כפי המקום והזמן ומרמוז לו רמזים וכו' וכו'.

"גיוואלד! וואס שווייגן מיר אז מיר האבין אזונס גיהערט" [אהה! מה אנו שותקים שךך שמענו]. על כל דבור ודבור צריך כל אחד לומר אלף פעמים אלמלא לא אתינא לעלמא וכו', ואלו הספרים הם קורעים ומבזים, אוי להם ואוי לנפשם. בעל הרחמים ישיבם אל האמת, ואותנו ישיב לקים באמת את דבריו הקדושים הנאמרים באמת, וזה נעשה בכלליות ובפרטיות בכל אדם ובכל זמן ובפרטי פרטיות בכל יום ובכל עת.

מזה אמר לכם בני חביבי וכל אנשי שלומנו הנאמנים, שימו לבבכם היטב מה נעשה עם האדם בעולם העובר בצל הפורח הזה, אשר הכל יודעים שהעולם הכל הכלים הכל הכל, ואם אינם זוכים להיטיב מעשיהם וגם מקלקלים כמו שמקלקלים - כל אחד ואחד בהכל נדרף הזה כאשר הם יודעים בעצמם, השם יתברך יסלח להם וישיבם אל האמת, עוד מתגברים עליהם לחלק על נקדת האמת אשר זכה לצאת מהבלי העולם הזה לגמרי, אשר אינו רוצה להניח שום הכל בעולם הזה. אשרינו מה טוב חלקנו אשר נפשנו כצפור נמלטה מזה, בריך רחמנא דפלטני לן מהדא, בן יוסיף ה' למלט נפשנו גם מפל הבלי עולם הזה, ולעסק בתורה ותפלה ומעשים טובים. כל מי חיינו לעולם אמן.

והנה כפי הנראה לא אתמהמה פה הרבה, ומה שנעשה פה איני יודע לכתב לך עתה, כי זה שבתי הבית מעט כנ"ל, וגם זמן תפלת שחרית הגיע. "יומם יצוה ה' חסדו", ויזכנו להתפלל בכונה גדולה, להכיר חדוש מעשה בראשית שביום הזה ולקיים "להגיד בבקר חסדך" וכו'.

דברי אביכם המצפה לראותכם בקרוב בעזרת השם יתברך.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

קע

ברוך השם, אור ליום ה' בשלח תקצ"ה לפ"ק קראקוב.

שלום לכבוד אהובי בני וכו' מורנו הרב יצחק נרו יאיר.

כבר כתבתי לך שבאתי לקרימיניטשוק אור ליום ו' פרישת וארא, ומצאתי מכתביך שפבר החזרו הספרים הקדושים תהלה לאל והחיות את נפשי מאד. ובאותו יום ו' הנ"ל שלחתי לך מכתבי, ונתעפפתי שם בקרימיניטשוק עד היום שעבר, ולא הגיע לי שום אגרת, לא מברסלב ולא מאומאן, ואיני יודע מה לחשב, אך בעת צרה פזאת המקום ירחם בודאי צריכים גם צער הזה, אבל זאת נחמתי בעניי מה שפחסדי ה' ונפלאותיו העצומים הוציאו הספרים מידם; מה אשיב לה' וכו'.

אשרי חלקו של רבי שמואל וינבערג שזכה שיגמר פדיון שבויים בזה על ידו, אשריהם כל העוסקים בזה, וכל אשר הוציא ממון על פדיון נפשות והתורה הקדושה. אזי להם ואזי לנפשם של המוסרים בעלילות שקר, אשר מרדו ופשעו בכבוד השם יתברך וכבוד התורה הקדושה, וכבוד הפעל שם טוב ז"ל ותלמידיו הקדושים, ובכבוד אדוננו מורנו ורבנו ז"ל, אשר כל ספריו הקדושים תפסו על ידי מסירתם, ישלם ה' לעושה רע כרעתם. ובחסדו הגדול ירחם על עניים ואביונים נרדפים כמונו ויושיענו מהרה למען שמו הגדול והקדוש שנקרא עלינו, כי שמו הגדול נמצא בשם הצדיק האמת, כמבאר בהתורה (תניינא ס"ו) 'בראשית לעיני כל ישראל' שדברנו בה בשבת חנפה העבר, ופה גמרנו אותה קצת.

והנה בעצם טרדתי היום, וכבר הייתי מוכן לגסע, סבב השם יתברך ברחמי ושנסעתי עם רבי אפרים גרו יאיר אצל בית הפאסט, ונכנס רבי אפרים לשם, ומצא שני מכתבים מאתך. אחד הנכתב ביום א' בא, ואחד הנכתב ביום ה' בא, ונבהלתי מאד מעצם חסדו, ונסעתי במהירות לבית רבי אפרים, וקריתי המכתבים שתי פעמים היטב. ומאלף תבין מה שנעשה אצלי על ידי מכתביו, צער ונחת, בכי ושירות, אפס קצהו תבין ולא בלוי. והייתי אז טרוד מאד לעבר הנעפיר לבוא לפה על לינת לילה, ועתה באתי לפה קראקוב כמו שתים או שלש שעות בלילה, ואני כותב מיד מכתבי זה בעצם טרדתי ובלבול דעתי מכמה ענינים, ובפרט ממכתביו, וגם אנשים באים לפה לקבל פני, ואף על פי כן דחיתי הכל לזרו עצמי להשיבך מה שיומין השם יתברך תחת קלמוסי. והנה החיית את נפשי מאד מאד במכתבך. אף על פי שהודעת לי כמה גדול עדין המחלקת השם יתברך ירחם, אף על פי כן אני מקנה לה' שהכל יתהפך למזכה, ובפרט שאנו רואין עצם נפלאות חסדיו בתוך הצרה רחמנא לצלן, כי עדין ה' עמנו ואצלנו וקרוב אלינו, כאשר כתבת כמה צמיחת קרן ישועה מאנשי אומאן וכו'. ובזה אנו רואין מה גדלו מעשי ה' מאד עמנו מחשבותיו, וכמה גדול כחו של זקן דקדשה סבא דסבין, ועדין כחו עמנו, וגם עד זקנה ושיבה אל יעזבנו, עד וכו'.

והנה לחזק אתכם תהלה לאל כבר כתבת לי שאתם חזקים בהאמת פראוי לכם, ומאד החיית את נפשי בזה שכתבת לי שאתה מחיה עצמך בהשיחות ששמעת מכבר, כי לדעתי כבר הקדים השם יתברך לכלנו רפואה למכה על ידי רבוי השיחות הקדושות שדברתי עמכם זה כמה שנים עד היום. וכל התורות והמעשיות הקדושות והתפלות הקדושות שזכנו השם יתברך, בכלם יש לכם די ודי להחיות נפשכם גם בעת צרה הזאת, עד אשר אתם צריכים עתה לרקוד בכל יום על גדל ישועתו ונפלאותיו העצומים, שנצלנו מלהיות מתנגדים חס ושלום על נקדת האמת בזה וכו'. מה נאמר ומה נדבר, במה נקדם ה' פעל כל אשר גמלנו. ולעת עתה יש לי יסורין כמה שאין לי עדין שום אגרת מברסלב, וגם הבילעט לא הגיע לי, והנה דעתי אינה צלולה כלל עתה.

חזקו ואמצו כי ה' עמכם, כי יש שכר לפעלתכם, ויש תקנה גדולה לאחריתנו. ואם תשימו לבבכם לתורה קדושה אחת מספריו הקדושים, תוכלו לנחם עצמכם

על כל הצרות העוברות עלינו. ולה' הישועה שיציל אותנו מהם בזכותו הגדול, ויש לי הרבה לדבר אך אין הפנאי מסכים בלל.

דברי אביד המצפה לראותכם מהרה בחיים ושלוש ושמחה.

נתן מפרסלב.

ושלום לכל אנשי ברסלב העומדים בעזרתנו, יהי ה' עמכם וישלם פעלם ומשפרתם כפולה, ויזכו לכל טוב בזה ובכא לנצח אמן.

והנה בכל עניני יסורים ובלבולים שעברו עלי ועלינו בכלל ובפרט, וביותר בענין עצם הצרות והפחדים הגדולים שעברו באלו הימים מן אחר ראש השנה עד היום, מגדל התעוררות המחלקת והשונאים וכו', בכל זה אני מחיה עצמי רק במה שאמר הוא ז"ל (לקוטי מוהר"ן רח) על פסוק (תהלים לו) "צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ה' לא יעזבנו בידו", עין שם מה שכתב. אבל הם מרבים במכסה עד שאין יכול להנשים חס ושלום ה' לא יעזבנו בידו; וזה אנו רואים עתה בעינינו. וצריכין להאמין שהמחלקת הוא בודאי לטובה גדולה לכל אחד ואחד, אבל מה שרוצים להתגבר לעקר את עצמם לגמרי זה לא תעלה בידם. ובודאי מי שירצה באמת להיות איש פשר כאשר הורנו אדונינו מורנו ורבנו ז"ל, לילך בתמימות ובפשיטות על פי התורה אשר צוה משה רבנו עליו השלום וכמו שמסרו לנו רבותינו ז"ל, בודאי לא יוכל למנע אותו שום מניעה שבעולם, כי כבר הכלל מנח שאין לשום אדם מניעה שלא יוכל לשברה; ואם תצטרך להתפלל ביחידות, הלא גם הרבה מהיראים שבנימים הקודמים התפללו ביחידות, ולא רצו להתפלל בצבור שלא יתבלבלו; וכבר כתבתי לכם לקיים (ישעיה כו, ב) "חבי כמעט רגע עד יעבר זעם", ונכון לבכם בטוח יהיה שבעוד איזה זמן תוכלו להתפלל באיזה בית המדרש שתמצאו; וכל הצדיקים וכל הכשרים הנלוים עליהם בהכרח שיעבר עליהם, כהנה וכהנה, פי תחלתם יסורים וסופן שלווה; ואין פנאי להאריך יותר.

נתן הנ"ל.

קעא

בעזרת השם יתברך, מוצאי שבת שירה אור ליום א' תקצ"ה לפ"ק משערהרין.

שלום לאהובי אחי ורעי אוהבים נאמנים ונחמדים מורי ורבותי חברי ותלמידי בני ונכדי שיחיו, בלם יעמדו על הברכה חיים ושלום וכל טוב בזה ובבא לנצח אמן בן יהי רצון.

שמענו אלי וישמע אליכם ה'. הנה זה סמוך קבלתי כל המכתבים מאתכם, מידידי רבי שמואל וויינבערג עם הבילעט, ומידידי רבי אברהם בער שיחיה, ופרישת שלום רבי יוסף חתן רבי זלמן, וכלם מלאים זעקות וצעקות גדולות ומרות על עצם הרדיפות שרודפים אותנו ובפרט אותי שונאי הנם, "תחת אהבתי ישטונני ואני תפלה" (תהלים קמ, ד). אבל בתוך עצם הצרות היה לנו הרחבות וישועות נפלאות ונוראות, שזכינו ברכ חסדיו להוציא הספרים תהלה לאל חי, מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי. ראוי לנו לעשות פורים גדול על זה כי לא היה גם קטן. אשריך, ידידי רבי שמואל שזכית שיגמר הנם על ירך, אשריכם אחי ורעי כל מי שהיה לו חלק בהצלת נפשות ותורה הקדושה וכו'.

כפי המעשה היה כך, שבשבת חנכה של השנה הזאת פרשת מקץ בסעדה שלישית, תכף שהתחיל מורנו רבי נתן ז"ל לומר תורה, גרו עליו השונאים המעלילים הנ"ל את האדון הגאראדניטשע וסבב את הבית שלו עם אנשי חיל. והבית היה מלא אז מפה אל פה מבני ישראל הכשרים, שבאו לשמע דברי קדשו. ולקח האדון הנ"ל כמה נפשות לתפיסה, וגם ספרים הרבה הן מהנדפסים הינו ש"ס ופוסקים וכו', והן מכתביו. והיה מורנו וזכרנו לברכה אז בסכנה גדולה ועצומה. וביום ב' שלאחר שבת חנכה הנ"ל, רצה האדון הנ"ל ליקח לתפיסה את מורנו ז"ל בעצמו, והכרח לברח בהחבא לאומאן, ומשם לטשערין, כאשר יבאר להלן קצת. וזה תמצא בתחלת הלכות דגים הלכה ה' בלקוטי הלכות יורה דעה, שכתב שם שנתחברך בעת הרעש והבריחה, הינו הרעש והבריחה הזאת שברח אז לטשערין כנ"ל. ואחר כך רחם השם יתברך, שיצאו הנפשות מהתפיסה עוד בזה השבוע שלאחר שבת חנכה תכף, אף כל הספרים היה בסכנה עד סמוך לשבת שירה. ובעזרת השם יתברך הוציאו אותם גם בן מידם, ולא נאבד מהם רק כרך אחד מלקוטי הלכות יורה דעה מאמצע הלכות שחיטה הלכה ה' עד הלכות דגים הלכה ה'. וזה תמצא שבספר לקוטי הלכות יורה דעה הנדפס, נחסר הלכה ה' עד הלכות דגים כי נאבד אז. וגם הלקוטי עצות כתב יד מורנו ז"ל נאבד גם בן אז. הרחמן יצילני מעתה מכל מיני אבידות אמן

הן מי שטרח בגופו או במקומו או בשניהם הפל נחשב למעלה לטובה, כל פסיעה ופסיעה וכל דבור וכל תנועה וכל פרוטה שפורחתם והוצאתם על זה אחת לאחת למצא חשבון לטובה, צדקתם תעמוד לעד, להם ולבניהם לדורותם. וגם הבילעט ששלחתם לי החייתם את נפשי מאד מאד, כי כלו עיני לזה מיום פרדת

מאתכם, והשם יתברך מסבב סבות שנתעכבתי עד יום ד' הנ"ל שקבלתיו בקראקוב בעת שהייתי מוכן לנסע משם לכאן. והכל בהשגחה נפלאה מאת יתברך, באשר אספר לכם אם ירצה השם בבואי לביתי לשלום.

והנה תהלה לאל באתי לפה לשלום על שבת הנ"ל, ותהלה לאל הכל על נכון פה, ובכל סביבות אלו אין פוצה פה ומצפצפה, ואין שומעין כלל רעש המחלקת שבסביבותינו. וכפי הנשמע גם בזלאטעפאלע וסביבותיה אין שומעים כלל מזה. ועקר המחלקת שבסביבותינו, הוא מחמת ששם התחילו קצת לכנם דבריו הקדושים בלב כמה פשרים וכו', ומחמת זה התגרו כל כך. והנה במני מלא מלין לדבר על לבכם, אך איני יודע מהיכן להתחיל כי כבר הקדמתי לדבר עמכם הרבה הרבה, איך צריכין לשפר מניעות, ואיך כל העולם עומדים נגד כל אחד ואחד הרוצה להתקרב אלינו ולהיות נקרא על שמו הגדול ז"ל, וכבר סבלו כל אנשי שלומנו הזקנים והנערים צער ומרירות ויסורים הרבה מאד מאד מעודם עד היום הזה; וכמה נדחו על ידי זה רחמנא לצלן, אבל אותן שנשארו על עמדם אשריהם אשרי חלקם.

ואתם אנשי עיר ברסלב ממש, לא טעמתם עדן צער ומרירות ומניעות עד הנה, ועתה מה אעשה לכם אחי ורעי, ההכרח שיעבר על כל אחד מניעות ונסיונות רבות מעודו עד זקנתו, אשרי מי שיעמד בהם, באשר אתם רואים מה שנעשה עם משה חנקים, אשר כל העולם אפלו מתנגדים, תמהים ושוחקים ממנו שנחלק ונפל כל כך בתוא מכמר; השם יתברך ירחם עליו, ויקימו וישיבו אל האמת מהרה, אבל לעת עתה צרתו היא צרה אמתית גדולה וכפולה ומכפלת מכל צרותינו. אוי לזקנתו שאובד בחנם בכל יום מה שאובד. וכבר היו לעולמים מעשיות פאלה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל על המשנה 'אל תאמין בעצמך עד יום מותך שהרי' וכו'. וגם סמוך לזמנינו ארע עם הרב מבאלפיר וכו' שנדחה בסוף ימיו במפרסם; כמה נקדם ה' בעל כל אשר גמלנו שזכינו להנצל מזה, וגם עד זקנה ושיבה אלקים אל יעזבנו עד אגיד וכו', עד שתצא נפשותינו בין ברסלב חסידים האמתיים המקרבים וקשורים בשמו הקדוש ז"ל.

ובזמן לכבות הוא יודע, שרפנו הקדוש ז"ל מוליך אותנו בדרך הישר והאמת בתמימות ובפשיטות ובשכל נפלא ועצות עמוקות מאד להתחזק על עמדו

תמיד, לקיים את כל דברי התורה שבכתב ושבעל פה, כמבאר בספריו הקדושים, שמדבר מכל המצוות ומכל המדות ומכל הדרכים הקדושים בדרך נפלא ואמת וכו'. ואין להאריך בזה כאן.

מה נאמר ומה נדבר, והלא אתם ידעתם שכבר דברתי הרבה מזה שכל העולם מלא יסורים ומכאובות, "כי אדם לעמל יולד, קצר ימים ושבע רגז", כאשר כבר דברתי הרבה בזה.

והנה בכל סביבות אלו שעברתי אין שומעים כלל המחלקת שלנו, ואף על פי כן כלם מלאים צער וצרות ויסורים וטרדות גדולות ודחקות הפרנסה, הנתנגדים הן אנשי שלומנו; ומה עושים כל העניים והאביונים שבכל העירות שאין חולקים להם שום קמח ואין שם קצבה כלל, ואף על פי כן הם חיים ומתקיימים. היעלה על הדעת שאחרי כל השיחות שדברתי עמכם, יהיה נחשב לנסיון מה שלקחו הקמח מהעניים. ובאמת ידעתי שמי שיש לו שכל קצת הוא בודאי חזק על עמדו ואינו נחשב אצלו לנסיון כלל, רק איזה שוטים שהעבירו אותם (על דעתם), השם יתברך ירחם עליהם וישיבם אל האמת.

וגם בענין המלמדים הלא כבר ידעתם שרצון רבנו ז"ל שלא יהיה שום אחד מאנשי שלומנו מלמד. והלא ידידנו רבי יודל מדאשוב ורבי שמואל אייזיק זכרונם לברכה ושאר אנשי שלומנו, סבלו בנעוריהם עניות ודחקות גדול, ולא השגיחו בעינים עליהם כלל, ואף על פי כן נתקיימו תהלה לאל. וכן אנכי העני והאביון הפקרתי פרנסתי כשנתקרבותי אליו ז"ל, וברוך השם לא הפסדתי על ידי זה כלל גם בעולם הזה.

ואשר אתם דואגים ומצטערים על צערי מה שהם מתפארים ומפחדים אותי, האמת שאתם צריכין להצטער בצרתי, ולהתפלל ולזעק הרבה להשם יתברך שיצילני מאויבי ומרודפי, ולהשתדל בכל התחבולות ובכל הכחות בגוף ונפש וממון, באופן שאוכל לישיב בכרסלב בשלום. אבל כפי מכתבכם אתם מתפחדים יותר מדאי, ואין אתם משגיחים כלל על גדל הישועות והנסים והנפלאות שעשה עמי ועמכם מכבר, ובפרט עצם הנסים הגדולים והנפלאות והטובות שעשה השם יתברך עמנו בימים האלו דיקא, בתוך מעוף צרה ומצוקה הזאת, שזכינו להוציא כל הספרים ולהציל הנפשות מבית האסורים, מלבד שארי הנסים והישועות בפרטיות שעשה

השם יתברך בימים האלו מדי עברי בדרך הזה. כי כמעט בכל יום היה לי יסורים וסכנות בדרך, והשם יתברך עזר לי בכל פעם, זה עני קרא וה' שמע. ובחסדו הגדול קויתי, שבודאי אשב אם ירצה השם בברסלב ולא יוכלו לעשות לי דבר. ומזריקת אבנים אין פחד כל כך וכו', כי גם להם יש חלונות, ואם התר הדבר לשבר חלונות לא יהיה נשאר חלון אחד בברסלב. אבל באמת מהק הקיסר ירום הודו לשפט על זה, וכבר אמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות, ג, ב) 'אלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו'. ובאמת אלו הרשעים הזורקים אבנים רוצים להחריב ברסלב חס ושלום שהוא ההפוך מאבנים, כמו שכתוב (תקאל לו) "והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר". אבל יאבדו הם וכיוצא בהם, וברסלב לא תחריב חס ושלום, ודבר אלקינו יקום לעולם, ויתקיים מקרא הנ"ל "והסירותי את לב האבן" וכו'. שמעו זאת והבינו כי ה' אתנו ועמנו. ובפרט שרבנו ז"ל אמר אלי בפרטיות, "גאט איז מיט דיר בא דיר שרעק זיך ניט" [ה' אתך אצלך אל תפחד].

והנה בדעתי לנסע בסמוך לביתי, ואפשר אהיה על שבת הסמוך באומאן, ושם אתיעץ קצת עם אנשי שלומנו. ורצוני שאמצא שם מכתבים מאתכם, ואם אפשר שיבוא לברסלב אחד מאנשי שלומנו מה טוב, כדי שאשמע היטב בפרוטרוט כל מה שנעשה שם מאז ועד הנה; ולה' הישועה שיביאני מהרה לביתי לשלום, "הנה אל ישועתי אבטח ולא אפחד" וכו'. ובחסדו יתברך בטחתי שלא אהיה שבור חס ושלום מהמים שאני שותה בכל יום, וכל הפוסל במומו פוסל, ודי למבין. האמת, שאנחנו מרגישים יותר צרות ישראל שנאמר עליהם (שעה נא) "ושכורת ולא מיין", וכתיב "יחוגו ינועו בשכור" וכו'. אבל מה גדלו חסדי ה' שהכניס בנו קצת לקים מה שכתוב שם בסמוך "ויצעקו אל ה' בצר להם" וכו'. על מי לנו להשען, כי אם על אבינו שבשמים.

ואשר אתם רוצים לראות מופתים מיד, הלא כבר ידעתם שרבנו ז"ל לא התנהג בזה. כאשר כבר דברתי הרבה בזה, כי הוא מגלה אלקותו בעולם רק על ידי תורות נפלאות שגלה, ואם על כל זה ראינו כמה מופתים נוראים ממנו ז"ל בחייו, ואחר הסתלקותו ביותר, אבל אין דרכו להעניש מיד, כי "גם ענוש לצדיק לא טוב". רק בעת שהוא הכרח גדול לבער הקוצים מן הכרם שאי אפשר בלתי זאת, אז הוא מבער אותם במועד ובזמן. וכבר בער הרבה, ולה' הישועה שגם עתה יבער ויכלה אותם שההכרח לבערם אם לא ישובו. ואיך שיהיה בזה, אני בטוח בעזרת השם

יתברך שבודאי יציל אותי ואת בלגו מהם. וכאשר עד הנה לא עזב חסדו מאתנו, ועזר לנו להוציא הספרים, בן יעזר לנו שאישב בכרסלב בהשקט ובשלחה, "וה' לי לא אירא מזה יעשה לי אדם". ואף על פי כן אתם צריכים לעשות שלכם להשתדל בכל התחבולות, ובפרט בענין הפתח מגידות שאתם עוסקים לקבץ חתימות, חזקו ואמצו בזה, והשם יתברך יעזר לכם לגמרו, ה' יגמר בעדי וכו'.

וגם אתה ידידי רבי שמואל וויינבערג אוהב נאמני, אל תירא ואל תפחד שנכנסת בעבי הקורה. אשריך שזכית לזה, וכבר כתב לי בני רבי יצחק שיחיה מזה שקדשת את השם ברבים. ונפלאתי עליך אחי על שעולה עליך פחד מזה, אדרבא! ראוי לך לשמח בכל עת על שזכית לזה, ואי אפשר להאריך בכתיב. ותהלה לאל כבוד הקדים השם יתברך רפואה למכה, מה שזכינו לדבר הרבה מגדלת וקדשת אדונינו מורנו ורבנו זכרוננו לברכה ובנפלאות תורתו הקדושה ושיחותיו ומעשיותיו הקדושות, מכל אלה ראוי לכם לכל אחד ואחד להתחזק הרבה, ולבלי להשגיח ולבלי להתפחד משום דבר, רק לעשות איזה תחבולות שצריכין לעשות בעסק זה, ולצעק ולהתפלל הרבה להשם יתברך בכל יום. ולהתחזק הרבה בבטחון חזק שלא יוכלו נגדו ז"ל. כמו שכתוב (דמיה א) "ונלחמו אליך ולא יוכלו לך". וכל הרעש הזה בשביל לעורר אותי ואתכם לעסק יותר בתורה ובתפלה, ובפרט בשיחה בינו לבין קונו, שצריכין עתה להרבות בזה ביותר, שכל אחד יפרש שיחתו לפני השם יתברך, הן על עצמו, הן עבורי, הן על הכלל. וה שומע תפלת כל פה ישמע וירחם ויושיעני מהרה למען שמו הגדול שנקרא עלינו, יתר מזה אין פנאי להאריך.

דברי אוהבכם באמת לעד ולנצח.

נתן מברסלב.

ושלום לזוגתי הצנועה מרת דישלי תחיה, ולבניה שיחיו, ולבתי חנה צירל תחיה, ולחתי ידידי הרבני מורנו הרב ברוך שיחיה, ולבתו תחיה. והנה גם לה זורקין אבנים, השם יתברך יזכנו שיצאו ממנה דורות ודורי דורות שיהיו יראי ה' ואנשי אמת כי זה כל מגמתנו.

נאמר המעתיק, המעשה של זאת התינקת היה כה, כי באותו השנה היו זורקים אבנים לבית מורנו רבי נתן ז"ל על סכנת נפשות, והיו מקדימים לסגר הלאדין [התריסים] של החלונות תכף בכניסת

הלילה, בעוד שהיה מעט יום. פעם אחת שכחו לסגור לאדיו אחד של בית קטן שקורין אלקיר, ששם ישבה בתו מרת חנה צירל הנ"ל, ובתה הנ"ל היתה עדין תינוקת קטנה של חצי שנה והיתה מנחת בעריסה, והעריסה היתה תלויה נגד החלון, ואמה ישבה אצלה. בתוך כך התחילה לבכות כדרך הילדים הקטנים, והוציאה אמה מהעריסה ולא הספיקה להוציא בלה מהעריסה, ובתוך כך פרח אבן גדול מאד דרך החלון בקול וברעש גדול ונפל לתוך העריסה, אשר אלו היתה הקטנה בעריסה בודאי היתה נהרגת על ידי זה האבן, כי היה אבן גדול מאד, והיתה כפשע בינה ובין המות, וכנס גדול נמלטה. ועתה הקורא, הבן הפרישת שלום לבתו מרת חנה צירל ולבתה, וגם הבן גדל הרדיפות והסכנות שעבר עליו כל ימי חייו הקדושים. ממש כח ברזל היה כחו שסבל כל הנ"ל, ואף על פי כן לא שת לבו לכל הנ"ל להתעצל או להתעצב חס ושלום בעבודת ה' שעבד כל ימיו, רק עוד קרב את עצמו להשם יתברך בכפלי כפלים, ולמד ולמד ועשה ומעשה לרבים, והכל בכח ובהתלהבות גדול ועצום מאד. וכל זה בנגלה אשר ראינו בעינינו, חוץ מה שזכה לפנימיות ונסתרות אשר אי אפשר לציר בפה ולא בכתב. רק החכם ומבין מדעתו הבין מעט מזער כמצוץ מן החרכים בהסתכלו על פניו המאירות, או בדברו עמו פנים אל פנים, אשר פניו היתה בוערת כלפידים ממש בבטול כל הרגשות בעת עסקו בתורה ותפלה. וכמה וכמה פעמים היו זולגים עיניו דמעות מרב דבקותו בו יתברך, וכל שומעו היה נופל עליו פחד ואימה ויראה ובושה אשר לא היה יכול להרים פניו מגדל הבושה והפחד שנפל עליו. מה אמר מה אדבר אוי אוי לנו על שברנו נחלה מפותינו. השם יתברך ינחם אותנו במהרה אמן.

ושלום לבני דוד צבי שיחיה ולבני חורגי שמעלקא שיחיה. אל תדאג! ה' עמנו, אם ירצה ה' הפל יבוא על מקומו בשלום, הרבה יהודים כבר סבלו צרות פאלה ונצלו מהם, סוף כל סוף ינחלו כל השונאים מפלה גדולה, ועלינו ירחם ה' יתברך בזכותו הגדולה ז"ל, עוד יהיה לנו מקום איפה לשבת ודוקא בכרסלב בעזרת השם יתברך, ויראו שונאינו ויבושו.

דברי אביכם המעטיר בעדכם.

נתן הנ"ל.

ושלום לבני חביבי הרבני מורנו הרב שכנא גרו יאיר. בני חביבי, יש בלבי עליך על שלא שלחת לי שום מכתב עד הנה, וגם לא באת על החתום אפלו בפרישת שלום, כמו רבי יוסף חתן רבי זלמן על כל פנים. הספלת עשו, בני ידידי, עדין אינך משים אל לב לפנות לבך ממרדתך איזה שעה בכל יום - לחשב על אחריתך ותכליתך. הלא אתה רואה מה נעשה בעולם, וכבר עברו משנותיך הרבה, וימינו כצל עובר, ואם לא עכשו אימתי. ומה אתה מועיל ברב דאגתך על פרנסתך, הלא טוב היה לך אם היית גוזל וחוטף איזה שעה לצעק להשם יתברך על פרנסתך, על פרנסת הנפש והגוף, וזה בודאי מועיל בעולם הזה ובעולם הבא; וגם לגזל עתים

לתורה, כמו שכתב אדוננו מורנו ורבינו ז"ל על מאמר רבותינו זכרונם לברכה 'קבעת עתים לתורה' (לקוטי מוהר"ן רפד).

בני יקירי וחביבי, המו מעי עליך, פי ידעתי טוב לכבד בפנימיות, אבל רבוי דאגתך ומרדנתך מטרידין אותך כל כך, ואתה מטעה ומדחה עצמך מיום אל יום, ומתי תעשה גם אתה לביתך הנצחי. השם יתברך יאריך ימך ושנותיך, אבל כל ימינו לא יספיקו מה שצריכין לעשות ולתקן בזה העולם, 'כי היום קצר והמלאכה מרבה וכו', ולא עליך לגמור את המלאכה וכו'. רק "כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה", בפרט על פי רבוי השיחות הקדושות שדברנו, ראוי לך גם כן להוציא התעוררות והתחזקות ועצות בכל יום לחטף טוב אמתי ונצחי בכל יום כל מה שתוכל. ותראה על כל פנים לכתב לי אגרת לאומאן תכף ומיד, ותכתב לי בפרטיות משלום וזוגתי ובני שיחיה ובתי תחיה, מפל אחד ואחד ומפל אשר נעשה שם. ובה' במחתי שהכל לטובה, פי צריכין לידע ולהאמין שכל מארעותיו של אדם כלם לטובתו.

דברי אביך המצפה לראותך בקרוב.

נתן הנ"ל.

ושלום לידדי כנפשי, הויתק המפלא מורנו הרב אברהם דב גרו יאיר. ידידי רבי אברהם דב שיחיה, מכתבך קבלתי באומאן, ובקרימנטשוק, והחייית את נפשי. אף על פי שהודעתני צרות רבות, אף על פי בן אני נותן לך תודה חמה על מכתבך, ובפרט על רבוי טרחותיך בשבילי; השם יתברך יזכך על ידי זה, שתזכה לישב על התורה ועל העבודה לארך ימים ושנים טובים וארפים אמן בן יהי רצון. ועל אודותינו כבר פתבתי למעלה, ויתר מזה תבינו בעצמכם, פי תהלה לאל צדקו דברי. וה' יעזר וישוע ויגן עלינו ויצילנו מהם, ונזכה לשוב להשם יתברך ולהתקרב אליו באמת פי לך נוצרנו.

דברי אהבכם באמת, עבד אביכם המוכן לשרתו פרוצונו ז"ל עד פלות הנפש. וה' הטוב עשה ויגמר בעדי לטובה למענו ולא למעני. לא לנו ה' לא לנו פי לשמך תן כבוד וכו'.

נתן הנ"ל.

אהובי ידידי רבי חיים בן רבי יעקב מגייה. ידעתי כי טרחת הרבה בעסק זה, אבל יש בלבי עליך על שלא כתבת לי שום אגרת. עתה תראה שכל אנשי שלומנו יבואו על החתום באגרת שתכתבו לאומאן, כי נפשם קשורה בנפשי, ואני מצפה לשמע מכל אחד ואחד. ותפרס בשלום כל אנשי שלומנו מגדול ועד קטן, ותראה מיד לעשות לאדון להחלונות שלי מבחוץ כראוי. ואם אי אפשר לקבץ מעות על זה, תלוה עלי ואני פורע מיד כשאבוא לשלום אם ירצה השם, ואל תעשה באפן אחר, יתר מזה כבר כתבתי למעלה.

נתן הנ"ל.

קעב

יום ג' משפטים תקצ"ה לפ"ק אומאן.

בני חביבי ויקירי וכל אנשי שלומנו נאמנים, הנאהבים הסובלים ענויים וצרות ומוסרים נפשם על קדוש השם, שלום לכם ושלום לנפשכם, חזקו ואמצו אל תיראו כי ה' אתנו, ובודאי לא ישוב אותנו למען שמו הגדול.

דעו ידידי כי באתי לפה אומאן ביום אתמול בשלום, ועברתי כל הדרך בשלום. והייתי בטיראווצע על שבת העבר, ושמחננו שם ורקדתי קצת. ואנשי שלומנו שמחו ורקדו הרבה בעזרת השם יתברך, ובפרט במוצאי שבת היו מרקדים מתוך צעקה גדולה להשם יתברך בנגון נפלא המשבר הלב מאד. וצעקנו הרבה זך ונקי כפים חון פורשי כנפים, פדה עמך מעוים, צאנך מיד גוזזים! בוכרי זאת הגה אלפים דמעות זלגו עיני, חגנו ה' חגנו כי רב שבענו בוז וכו'.

ואיני יודע מה לכתב לכם כי מצאתי פה מכתבים יותר מעשרה מפרסלב ומשולטשין מאתך בני חביבי. ומרירות הצעקות שכתוב בהם, אתם יודעים יותר ממני המקום ירחם, וכבר הייתי אתמול על ציון הקדוש וגם במקנה, וברוך השם לא הרגו אותי, וגם לא הגיע לי שום אבן חס ושלום. וגם בולאטעפאליע הייתי והתפללתי שם שחרית והייתי במקנה, ויצאתי משם בשלום. מי יספר נפלאות ה' וחסדיו הגדולים בתוך הצרה עצמה, הן הן גבורותיו הן הן נוראותיו, שתהלה לאל יש לנו קיום עד הגה, וכוה בטחנו שבודאי גם לנצח אל ימשנו ואל יעזבנו ומכל

צרותינו וישענו. ובודאי וגמר רבנו הקדוש והנורא ז"ל הכל כרצונו, כמו שאמר (מ"י מוהר"ן רח) "איך האב אוים גיפירט און וועל אוים פירין" [גמרתו ואגמור]. ואני מקנה להשם יתברך שבקרב הימים אבוא לבקרב, אך אני ממתינ פה קצת כדי לילך על ציון הקדוש לפרש שיחתי לפני השם יתברך, וגם כדי שיבואו לקראתי אנשי שלומנו מבקרב כאשר כבר כתבתי לכם. ואם אפשר שגם אתה תבוא לפה מיד, מה טוב, יתר מזה אין פנאי להאריך כלל כי זמן תפלת שחרית הגיע ואני טרוד עתה מאד. השם יתברך ירחם עלי ועל כלכם וישמחנו בישועתו מהרה; וגם עתה אני כותב בדמע מתוך שמחה, שזכינו בתוך הסתרה שבתוך הסתרה כזאת לידע מאמת נקדת האמת אשר הוא חינונו לנצח; כי העולם הזה הבל הבלים וימינו כצל עובר. וכבר פרחו כמה ימים וחדשים מהחרף הזה אשר עבר עלינו מה שעבר. ומה פעלו המתנגדים ברשעותם, הרו עמל וילדו שקר, והוסיפו אש הגיהנם עליהם "ורוח זלעפות מנת פוסם", ועלינו חמל ה' והצילנו מתועים כאלה שקורעים ספרים קדושים ונוראים כאלה ומבזים אותם כל כך ומוסרים ושופכים דם פשרים כל כך. בודאי אפלו טפת דם אחת ששפכו מאתנו, ושום פרוטה של ישראל שעשקו מאתנו לא נאבד; ובודאי הם בכלל המורדין ולא מעלין; ועלינו יזריח ה' חסדו, ובודאי הכל הוא לנו לכפרת עון ומחילת חטא וכו', כי השם יתברך יודע, שאנו הולכים בתמימות באמת, כאשר הורונו רבותינו זכרונם לברכה. ומה שעבר, אנו מחיבים לקבל בשמחה לכפרת עון, ולצעק על להבא שיעשה למען שמו הגדול ויצילנו מהם. וה' ישמע תפלתנו וישועתנו ויאמר די לצרותינו, ובקרב הימים בישועתו ישמחנו.

נתן מבקרב.

רבי נחמן מטולטשין פורם שלומך, והוא החיה אותי מאד מה שמצאתיו פה בשלום. והכל ישועת ה' ונפלאותיו, ובכל יום ובכל עת ורגע אני רואה דבריו הקדושים ז"ל שאמר בצר הרחבת לי, וזה עקר חיותי עתה.

קעג

בעזרת השם יתברך, יום ג' תרומה תקצ"ה לפ"ק אומאן.

רב שלום לכבוד אהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מכתבו מיום ו' קבלתי אתמול, והיה לי לנחת גדול בתוך צרה וצוקה הזאת, בראותי כי תהלה לאל דברי קבועים בלכך ומחיינ אותך עתה גם עתה. כך הוא המדה, וכך יפה לזכר היטב כל דבור ודבור, באפן שתוכלו לעמוד בנסיון ולהתחזק תמיד, ולהחיות נפשתיכם בכל עת בכל מה שעובר על האדם כל ימי חייו, בפרט מי שרוצה להתקרב לחדוש נפלא ונורא כזה וכו' אשר הוא חיינו לנצח. וצריכין לקבע תורתו ושיחותיו הקדושים בלב כל כף, עד אשר אפלו אחר מאה שנים כשיגיע העת לכנס בקבר ולשכב שם, גם שם יחיה את עצמו בדבוריו הקדושים. וכן לעת התחיה ולנצח. ולקיים (אבות ו, ט) "בהתהלךך בעולם הזה תנחה אותך, בשכבך בקבר תשמר עליך, והקיצות" וכו'. והלא ידעתם אחי ורעי שכל עסקנו ומשא ומתן שלנו אינו בשביל עסקי עולם הזה להרויח באדעס או בכראד, כי אם בשביל תכלית הנצחי כאשר ה' יודע לבבנו, ותהלה לאל איך שהוא. ואם אינכם זוכים להיות פראוי לפי השיחות הקדושות והתורות הנוראות האלה, עם כל זה הצלחתם הרבה וגם עשייתם פרי, אשריכם בני ואחי וחברי. בפרט עתה אתם יכולין להבין קצת מעלת הנחשק מגדל רבוי המניעות כאלה, אשר לא עברו עלינו בזאת מעולם, ה' ישמר מעתה.

זכרו היטב כל דבור ודבור וכל תורה ותורה וכל תפלה ותפלה וכל שיחה ושיחה, גדל העמקות הנפלא והתנוצצות אלקות וגדלת הבורא יתברך וגדלת התורה והמצוות וגדלת צדיקי אמת, וההתחזקות וההתעוררות והעצות התמימות והפשוטות וכו' שיש בכל אחד ואחד; ואיך בדרכי נפלאותיו ממשיך קיום התורה בכל איש ואיש מישראל מגדול ועד קטן; מעורר ישנים מקיץ נרדמים מחיה מתים ממש, מגביה למעלה נפשות ישראל משאול תחתיות ומתחתיו, לנטותם לתחיה לזכותם לחיים נצחיים. ואם כבר ידעתם כל זה, צריכים עתה בכל יום לחזר בלב ובפה בינו לבין עצמו ועם חברו את כל זאת ויותר מפל זה, כל חד כפום מה דמשער בלבה, כי אי אפשר לבאר בפה ובכתב, כדי שתוכלו לחזק עצמכם גם עתה. כי ימינו כצל עובר כאבק פורח ממש ואין שום זמן כלל, ועוד מעט יפרח כל זה, וגספר כל זה בשמחה, מי שיזכה לעמוד בנסיון ובצרות. כי בודאי יושיענו השם יתברך ויציילנו מידם "כי לא

לנצח יריב" וכו'. והנה פונת לדעתי מה שכתבת שאתה מחיה עצמך עם התורה "אזמרה לאלקי בעודי" ועם התורה "בצר הרחבת" וכו'. כי גם אנכי עקר חיותי בזה בכל עת בפרט בעת הצרה הגדולה הזאת. אלו פיננו מלא שירה כים וכו', אי אפשר לבאר אחד מאלף נפלאות ההרחבות שבתוך הצרה בכל יום ויום ובכל עת ושעה, "מה גדלו מעשי ה' מאד עמקו מחשבותיו".

והנה עקר הקבוץ הקדוש שלנו, הם חזקים בהאמת עתה יותר מקדם. ובאתי לכאן ביום ב' משפטים, וסבב השם יתברך ברחמיו שגודמן לי תכף אחד להודיע לטעפליק ושלחתי להם מכתבי, והגיע להם בלילה השישי ליום ד' העבר. ותכף נתעוררו כלם, ולא היו ישנים עוד כל הלילה, רק עסקו לדבר מענינינו. וביום ב' נסעו לפה שתי עגלות, ובאו לכאן בלילה השישי ליום ה'. וביום ה' באו עוד שני אנשים מטיראוויצע, וגם רבי זלמן שוחט בא מהכפר, ואנחנו בלנו עם כל אנשי שלומנו הנמצאים פה, היו מוכנים לילך היום על ציון הקדוש בלב נשבר ונדפא ונאנח מאד. בתוך כך הגיע לנו שני מכתבים, אחד מאתך ואחד מברסלב מרבי אברהם דב, ועוד מכתב מרבי שמואל וויינבערג לאביו, וכלם מלאים צעקות מרות ומרורות מאד כאשר ידעתם. והלכנו על ציון הקדוש וצעקנו שם הרבה להשם יתברך, וזעקות גדולות ומרות ובכיה ובדמעות הרבה. והיה רעש גדול יותר מיום פפור. ובדאי עלה שועתנו לשמים, אך עדין צריכין עוד להרבות בתפלה ובשיחה בינו לבין קונו כל אחד ואחד, כי בצרה גדולה אנחנו, ואנו צריכין ישועה ורחמים רבים. והלא גם בלא זה צריך כל אחד ישועות הרבה לנגעי נפשו ומכאוביו, שזה עקר הצרה והרחמנות פידוע לכם, וכל הרעש והצרה הזאת לא באה, כי אם לעוררנו ולהקיצנו משנתנו כאשר כבר כתבתי לכם, וכאשר ידעתם בעצמכם.

והנה אנשי טעפליק הלא הם ידידי רבי מאיר ורבי נחמן חתן רבי נתנאל נשארו פה על שפת העבר, ונתעכבו עד אומול, ומן הסתם דברנו הרבה. ורבי מאיר אמר שנתעורר מאד להשם יתברך על ידי המחלקת הזאת, וכך הוא האמת, כי תהלה לאל נתחדש לטובה בכמה בחינות; ותהלה לאל החייתי בדבורי, וגם הוא וחבריו החיו אותי מאד. ובהו אנו רואים נפלאות ה' כי נרו לא תכבה לעולם ועד, יאבדו הם ואלף פיוצא בהם, ודבר אחד מדברי קדשו אחור לא ישוב ריקם, והוא גמר ויגמר וגם אמר "גאט פירט תמיד אויס" [ה' גומר תמיד].

על כן גם עתה עלינו לשבח לאדון הכל וכו', שזכינו להיות בחלקו, חבלים נפלו לי בנעימים. וצריכין להתחזק בשמחה בכל יום ולהפך היגון ואנחה לשמחה. וכל מה שהצרות והבזיונות והחרופים מתגברים יותר רחמנא לצלן, אף על פי שצד ומר מאוד מאד, אף על פי כן צריכים להתחזק ולהחיות את עצמם, ולהפך לשמחה מה שאנו זכינו להמלט מרשעות כזה, מלקרע ולבזות ספרים קדושים ונזראים כאלה, צרופי אותיות כאלה, מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע, חנכה, תהלים, תשובה, מאמרי רבה בר בר חנא, ומשתעי, וספרא דצניעותא, וסבי דבי אתונא וכו' וכו'." "נפשנו כצפור נמלטה מפח יוקשים, הפח נשבר ואנחנו נמלטנו עזרנו ב"שם ה'".

והנה נסכם בדתנו שאתעב פה עד אחר פורים הבא עלינו לטובה מכמה טעמים. על כן אהובי בני שיחיה, אם תוכל לבוא לפה בשבוע הבא עלינו לטובה, מה טוב, ואם תוכל לבוא על פורים אם ירצה השם נגיל ונשיש ביותר. וכפי הנשמע גם עסק הפאסט שלך בסכנה, וגם חורקים שנים עליך גם כן, על כן אין לך מנוס לברח כי אם לפה, ונצטק אל ה' ונמתיק סוד יחדיו, ועצת ה' היא תקום. גם רבי מרדכי גרו יאיר ראוי שיבוא לפה מכמה טעמים, בודאי נמחלו לו כל עונותיו על ידי הבזיון הגדול שעבר עליו ועמד בנסיון, וגם לבלגו בודאי היה כפרת עוונות הרבה, אבל כל מי שסבל יותר ענויים רחמנא לצלן כפום צערא אגרא. והנה תהלה לאל הנגידים היקרים דפה, הם חזקים עמנו תהלה לאל ולה' הישועה. ומה שכתבת שבעתך לנסע ללאדיזין הוא שטות, ונפלאתי שעלה זאת בעתך, אך העבר אין להשיב. אין לנו על מי להשען כי אם על אבינו שבשמים. וזמן תפלת שחרית הגיע. ובשבת קדש העבר דברנו מהתורה הזאת שהוא השגות אלקות אי אפשר לקבל כי אם וכו', וצריכים לזה רבי גדול מאד מאד וכו'. אשרינו שזכינו לשמע כל זה; זאת נחמתנו בענינו, מה נשיב לה' כל תגמולוהי עלינו, שמחו בה, חזקו ויאמצו לבבכם כל המיחלים לה'.

דברי אביך המצפה לראותך בקרוב בשמחה.

נתן מברסלב.

ידידנו ר' נפתלי גרו יאיר וכל אנשי שלומנו פורסים שלום באהבה.

ושלום לכל אנשי שלומנו, ובפרט לרבי שמשון גרו יאיר; מאליכם תבינו שלכלכם נאמרו דברים אלה, שימו לבבכם היטב לכל מה שעובר על כל האדם בזה העולם, צרות והרפתקאות בלי שעור, בכלל ובפרט, לא רעה זה ברעה זה. וכמו שכתוב (קהלת ב) "כל ימיו פעם ומכאובות, כי אדם לעמל יולד", וכמו שכתוב בשל"ה חרוז על זה, 'אין רגע בלא פגע אין יום וכו', אין שבע, אין חדש, אין שנה' וכו', עין שם. ואם בן גם לפני כמה מאות שנה היה העולם מלא צרות, כי 'מיום שחרב בית המקדש אין לך יום שאין קללתו מרבה מחברו', ואין לנו חיות וקיום כי אם על ידי התורה הקדושה, והעקר על ידי שמחדשין בה הצדיקי אמת, עמודי התורה והעבודה. אשרינו שזכינו לידע מהצדיק האמת הסמוך לימינו אשר הוא יסוד העולם, ואלמלא מלחא שהוא אור הצדיק האמת, לא הוה עלמא יכול למסבל מרירותא. והוא בנפלאותיו גלה לנו כל זה, ויותר מזה אשר אי אפשר לבאר. חזקו ואמצו אל תראו ואל תערצו מפניהם. אל תיראו משפעת הקארעטים [מרכבות], ואל תערצו מקול צוחת יין המשפר; כי ה' אלהיכם ההולך עמכם להושיע אתכם, זה מחנה הארון שהוא התורה שגלה לנו ברחמי וחסדיו המרבים, דיקא אלו הספרים שהם קורעים ומביזים אותם ורומסים אותם כל כך, הם הם יושיעו אותנו, ומעפר דלותנו ומשפלותנו יקימונו וירוממונו, בהם עולם ונושע, הם חיינו וארץ ימינו בזה ובכא לנצח.

נתן הנ"ל.

קעד

בעזרת השם יתברך, יום ד' תצוה תקצ"ה לפ"ק אומאן.

לכל אחי ורעי אדרבה נא שלום וישע רב.

מכתבם קבלתי היום בעת התפלה של שחרית, ובלילה העברה אחר תפלת ערבית קבלתי האגרת מרבי יוסף חתן רבי זלמן, וכלם מודיעים נחת ויששון ושמחה. ובודאי הוא ששון ושמחה, אשר זכינו בתוך העלמה פזאת לידע מאמת פזה, וכל מה שהרעש וההעלמה גדולה יותר יש לנו לשמוח יותר. כי אם לא היינו מתקרבים מקדם ולידע אמתת האמת כמו שהוא, לא היה אפשר לנו עתה להתקרב בשום אופן. אף גם חס ושלום, היינו גם כן עושים חס ושלום מה שהם

עושים להספרים הקדושים והנוראים. מי ישים לנו פה להודות ולהלל להשם יתברך על כל הנסים והנפלאות שעשה עמנו להצילנו מרשעת כזה, משאול ואבדון כזה. מי שיש לו שכל אמתו מעט בקדקדו, ידע ויבין שאין צרה בעולם בצרת הקורע ומבזה ספרים קדושים כל כך, ושופך דם נפשות ישראל בחנם כל כך, ומונעים הרבה מקדשת ישראל ורוצים להפך הקערה על פיה, חס ושלום לא תהא כזאת בישראל.

גם פה נמצא מתנגד אחד שבנו התחיל קצת להתקרב לאנשי שלומנו ולמד הרבה גמרא ופוסקים, ועתה מכריחים אותו אנשי בליעל המכנים עצמם בשם חסידים, ומונעים אותו בעל פרחו מללמד גמרא ופוסקים, ואומרים שטוב יותר לדבר עמהם. ואביו צעק על בנו הנ"ל, אני נותן לך לאכל על מנת שלא תלמד רק דף גמרא אחד בכל יום לא יותר, כי מי שלומד כל היום הוא ברסלבר וכו'.

הפלל, שאין המתנגדים עומדים למנוע מללמד ספרי רבנו ז"ל, רק פנימיות בנות הרע שבלבם, הוא לכייל מישראל כל התורה בלה. כי ידוע לכם מעשי בני הנעורים, בפרט בדור הזה, ואין שום הצלה כי אם על ידי התורה. ואין מי שיכנים למוד התורה וקיום התורה בעולם, כמו אדונינו מורנו ורבנו ז"ל על ידי אמתת דרכיו הקדושים שגלה על ידינו ובספריו הקדושים; ועל זה התגרו בנו כל כך, אמרו לנו ונכחידם חס ושלום.

ובאמת על פי דרך הטבע, אין אנו יודעים שום דרך איך לעמוד בנגד, וגם להתפלל ולצעק להשם יתברך, אף על פי שבזה אנו עוסקים קצת, אבל אין אחד בינינו שיוכל לעמוד בתפלתו כנגד התגרות כזה, אשר הס"מ בעצמו חגר מתניו וחרק שניו עלינו. אך אף על פי כן אנו מחיבים לעשות שלנו, לצעק ולזעק להתחנן לפי כחנו, וה' שומע תפלת כל פה, אך עקר בטחוננו הוא רק על כח תפלת הזקן שבזקנים העוסק בזה העסק שלנו לקרב נפשות להשם יתברך באמת, אשר על שמו הקדוש נקראים 'ברסלבר חסידים', הוא התחיל הוא יגמר, כמו שאמר "איך האב אוים גיפירט און איך וועל אוים פירין" [גמרתו ואגמור], ועוד אמר דבורים קדושים באלה.

ואני מאמין גם עתה באמונה שלמה, שבנדאי יגמר הכל כרצונו, וסוף כל סוף יהיה אחריתם של הרודפים "להכרית מארץ זכרם" (תהלים לה, יז). אוי להם אוי לנפשם

לנצח. אך לעת עתה, צריך כל אחד שיעברו עליו נסיונות כאלה. ואני מאמין, שגם עתה בודאי אין לשום אחד נסיונות שלא יוכל לעמוד בהם, ועקר הוא מניעת המוח. אבל מאחר שברוך השם אתם בלכם חזקים וקיימים בהאמת והאמונה, מבטחני בכם שבחסדי השם יתברך לא אבוש בכם, ואתם לא תבושו בי, לא בעלמא דין ולא בעלמא דאתי.

וכל אחד צריך לומר על עצמו 'אחד היה אברהם' כמו שמבאר בתחלת הספר (לקישי מוהר"ן הנשא). ואני מחיה עצמי עתה בזה הרבה, כי מה הייתי עושה אם גם אתם חס ושלום הייתם זורקים בי אבנים חס ושלום, כמו שעבר על אברהם אבינו שהיה אחד בעולם. ברוך השם שאתם נצלתם מזה. וגם אתם כל אחד ואחד צריך לחשב בעצמו, שאפלו אם היה רק אחד בעולם יודע מאמת בזה היה צריך להתחזק נגד כל העולם. אך הקדוש ברוך הוא אינו שולח על האדם מה שאין יכול לעמוד בו, וברוך השם שיש לנו על כל פנים מעט הקבוצין הקדוש הזה התמימים והפזרים, אשר אינם בוחרים בשום חכמות של שקר, ולא בשום ליצנות ובלבולים הנוהגים עתה, רק הולכים בתם ובאמת ובישר בדרך הקדושה אשר דרכו בו אבותינו מעולם, אשר לא היינו זוכים לזה כי אם על ידי דבריו הקדושים והנוראים האמתיים העמקים בכל מיני עמקות, התמימים בכל מיני תמימות אמת. אשרינו מה טוב חלקנו שזכינו לשמע כל זה. אשרינו על כל דבור ודבור ועל כל שיחה ושיחה וכו' ששמענו ממנו ז"ל.

עד הנה עזרנו רחמי יתברך, שזכינו לשמע תורות ומעשיות כאלה בתוך רעש איש המחלקת עד לב השמים שהיה בימיו ז"ל, אשר עמדו לבלעו חיים חס ושלום, והשם יתברך חמל על עמו, וזכינו שישב בברסלב ושם נתחברו כל ספריו הקדושים. "מי ימלל גבורות ה' ישמע כל תהלתו" (תהלים קי, ב). וגדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם (תולין 11), שאחר הסתלקותו הקדושה ראינו חדושים נפלאים ונסים עצומים יותר מבחייו, שנתן כח לעיף כמוני למרדף בלי חשך כמוני לכתב ולהדפיס ספרים כאלה, ולחבר ולהדפיס תפלות נוראות כאלה, ולקבץ קבוצין קדוש בזה על ראש השנה לאומאן וכו' וכו'; "רבות עשית אתה ה' אלקי וכו' אין ערוך אליך אנידה ואדברה עצמו מספר". וגם זכינו לבנות הבית המדרש פה ולהתפלל בו כמה פעמים בראש השנה. האל המאזני חיל ועזרני עד עתה" לא בזכותי ולא בכחי כי אם בזכותו

ובכחו הגדול, הוא יעזרני גם עתה לגמר הבית המדרש פה בקיץ הבא עלינו לטובה
אם ירצה השם, וגם שאשוב מהרה לברסלב לביתי לשלום.

פי אם אמנם אני פחדן גדול, וכנגד זה זכני השם יתברך להיות חזק מאוד בעזרת
השם יתברך בעזות דקדושה, והשם יתברך נתן מצחי חזק נגד מצחם. וברוך
השם אני חזק בדעתי בעמוד ברזל וכחומות נחשת, ואני מכין עצמי בעזרת השם
יתברך לדורון ולתפלה ולמלחמה, וה' אלהים יעזר לי בכחו הגדול. וכבר דברתי
הרבה עם ידידנו מוסר כתב זה רבי שמואל ווינבערג, ואני מצפה על מכתביו שישיב
לי מהרה לטוב. ואקווה להשם יתברך שאתנהלה לאפי לברסלב לשלום. ואי אפשר
לעמד על סוף דעתם של המתנגדים "מה חושבים בזה שרוצים לגרשני מברסלב,
הלא אם אפע למקום שאפע אודיע גם שם אמתת תורתו הקדושה, ויהיו נעשים שם
גם בן ברסלב חסידים שהם פשרים אמתיים שבישראל. ובאמת עולה על דעתי
אולי פונת השם יתברך בשביל זה. אך יש לי רחמנות גדול עליכם להיות נפרד מכם
חס ושלום פתאום, מבטחני בחסדי ה' בכחו הגדול שבודאי לא יעשה זאת למענו
ז"ל, ויעזרני בנפלאותיו לשוב לביתי לברסלב לשלום מהרה.

וימי הפורים ממשמשים ובאים, והשם יתברך ישמע זעקתנו למחר ביום תענית
אסתר, ונזכה לשפך לבנו כמים לפניו יתברך, וכעשותו נוראות באותם
הימים, בן יפליא חסדו עמנו תשועת עולמים, ונזכה לשמח בישועתו מהרה בימי
הפורים הקדושים הבאים לקראתנו לשלום. ויתרומם קרן האמת למעלה למעלה,
נגיל ונשיש בישועתו תמיד. ואתם אחי ורעי שישו ושמחו, ברוך השם אשר זכיתם
להיות בחלקו הקדוש לנצח. ותהיו מודים על העבר שעזר לכם להשאר קיים בהאמת
בתוך צרות ויסורים פאלה, ותצעקו על להבא. השתדלו והרבו תחנה ובקשה לפני
ה' מעמקי עמקי לכבכם ותצעקו ותתחננו להשם יתברך בכל יום שזוכה כל אחד
להשאר על עמודו בנקדת יהדותו, ושנזכה להנצל משונאינו ורודפינו. המה יכרעו
ויפלו ואנחנו נקום ונתעודד. ונזכה להתראות עמכם בקרוב פנים אל פנים, נגילה
ונשמחה בישועתו.

נתן מברסלב.

ושלום לידידי הויתיק מורנו הרב אברהם בער שייחיה. בטח בה' בני חביבי, כי בנדאי לא יעזב אותך, והכל יתהפך לטובה וכו' ושלום ושמחה וחיים, ודבריו ז"ל חיים וקיימים שאמר "גאט איז גרויס מע וויסט גאר ניט, גאט פירט תמיד אויס" (ה' גדול ואין יודעים כלל, ה' גומר תמיד). ואני העני והאביון והנרדף כל כך, בתמי אלה להאמין בדבריו הקדושים בתמימות ובפשיטות, ולספר לכל החפץ לשמע, את כל מעשי ה' הגדול אשר עשה עמנו, להשיבנו ולקרבנו אליו יתברך ולתורתו הקדושה. וה' יגמר בעדי "וגם עד זקנה ושיבה אלקים אל תעזבני, עד אגיד זרועך לדור לכל יבא גבורתך וצדקתך" וכו'.

נתן הנ"ל.

ושלום רב לידידי כנפשי ולכבי הרב המאור הגדול הויתיק מורנו הרב אהרן גרו יאיר, עם שלום בניו שייחיו ולכל בני ביתו שייחיו ויאריכו ימים רבים.

בבר פרשתי שייחתי קצת למעלה, ומה אוסיף לדבר עוד, מעלת כבוד תורתו יודע הכל, לכבו כלבבי ונפשו כנפשי כי בלנו אחד, ובהשם יתברך חסינו כי לא יעזב אותנו לעת זקנתנו, ויראו שונאינו ויבזשו, ובעת פקודתנו לארץ ימים ושנים יאסף נפשותינו בין אנשי רבנו ז"ל, ולא יבוש ולא נכלם לנצח.

נתן הנ"ל.

קעה

בעזרת ה' יתברך, יום ה' תענית אסתר תקצ"ה לפ"ק אומאן.

בני חביבי בני יקירי מחמד עיני.

מכתבך מיום ב' תצוה ויום ו' תרומה קבלתים בזאת השעה בעת בואי מציון הקדוש עם כמה מאנשי שלומנו, וצעקנו קצת בבכי לפני השם יתברך על צרות נפשותינו מכבר, ובפרט על עצם צרותינו עתה מאויבינו ורודפינו, חנם ישמנונו תחת רדפינו טוב. ובכיתי היה אז הויתיק רבי מתתיה ליב גרו יאיר מבאהפאליע, שגם הוא בורח מביתו מחמת המחלקת, ויושב פה זה כמו שני שבועות, ואינו יודע

מתי ישוב לביתו. וגם רבי העשיל מטעפליק הוא עתה פה. וגם מטעפליק נתעורר מחלקת גדול, אך שם הוא קצת בחסד, כי ברוך השם הצד שלנו בתקף נגדם.

גם אתמול קבלתי מכתב מברסלב בבשורות טובות, אך שחפשו אותי בביתי אם כבר פאתי לברסלב. ובדאי כבר נשמע לך מזה, הן על כל אלה אין לנו על מי להשען כי אם על אבינו שבשמים.

ידע בני חביבי שרבי שמואל וויינבערג היה פה מיום ו' משפטים עד אתמול, ואתמול נסע לביתו ודברתי עמו קצת אך להתנהג, ולעת עתה אחר כל הרעש שמרעישים ומפחידים אותי עדין אני חזק לשוב לביתי לשלום אם ירצה השם בסמוך, אך לעת עתה אני ממתין על תשובה מרבי שמואל וויינבערג הנ"ל ולה' הישועה.

והנה לספר מצרותינו לא יספיק המון יריעות, אך חסדי ה' לא תמנו שנותן בנו כח עדין לסבל צרות ויסורים ובזיונות כאלה. ועוד גבר עלינו חסדו שגם אנחנו שמחים קצת, מה שזכינו להיות בחלקו הקדוש שהוא חלק ה' עמו וכו'. וימלא פיהם חציץ של המתנגדים שמעלילים שקר מפרסם, ואומרים שחס ושלום אין אנו מאמינים בתורה שבעל פה, תפח רוחם ונשמתם, הלא אנו לומדים פוסקים וארבעה שלחן ערוך בכל יום, והוא הנהגה קדושה מרבנו ז"ל שהזהיר מאד על זה במפרסם וכנדרפם בספריו הקדושים.

ובמי הוא שגלה כל כך סוד תורה שבעל פה כמו רבנו ז"ל, שאמר שעקר ההבדל וכו', ושעל ידי זה יכולים להכיר איש ישראל (כמוכא בלקושי מוהר"ן תננא סימן כ"ח). מה נאמר ומה גרבר האלקים מצא את עוונינו, אך בענין זה שהם מעלילים עלינו אין אנו חייבים כלל. ישלם ה' לעושי רע פרעתו, ויכניע ויפיל כל השונאים והרודפים תחתינו מהרה, ויחמל עלינו בחמלתו למען שמו הגדול.

והנה מגדל הצער איני יודע מה לכתב לך, ובענין הנסיעה שלך לפה כונת ברב דבריה אל האמת באשר בלבבי קצת מזה, כי בודאי אינך יכול להפקיר עתה הכל, ואין רצונו ז"ל בזה. אך נפלאתי עליך על שהיה עולה על דעתך לנסע ללאדיון באשר פתבת במכתבך הקודם, וה' יחוס וירחם וישע ויגן עלינו, ויסב סבות לטובה

(תס"ה). ובה' בְּטַחְנוּ שֶׁבְחֶסֶדוֹ הַגָּדוֹל יִתֵּן לָנוּ מְקוֹם וְעֵצָה לְמַלְטַ נַפְשֵׁנוּ לְעֵת עֲתָה, כְּאֲשֶׁר עֲזָרְנוּ עַד הַנָּה בְּרַב גַּפְלֵאוֹתָיו.

וְאָנוּ צְרִיכִין עֲתָה בְּיוֹתֵר לִילָךְ עִם הַתּוֹרָה שֶׁל "הַיּוֹם אִם בְּקִלּוֹ תִשְׁמָעוּ" (ס"ו רע"ב), שְׂאִין לְהֵאָדָם בְּעוֹלָמוֹ כִּי אִם אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְעַל יְדֵי זֶה יִכּוֹלִין לְסַבֵּל עִמָּל וְיִסוּרִים שֶׁצְרִיכִין לְסַבֵּל בְּשִׁבִיל הַתּוֹרָה וּבְשִׁבִיל הָאָמֶת. וְגַם לִילָךְ עִם מֵה שֶׁאָמַר רַבְּנוּ ז"ל (בהשגחה ללקושי תניינא) 'אֶחָד הָיָה אֲבָרְהָם' וְכו', וְעַל יְדֵי זֶה יִכּוֹלִים לְסַבֵּל הַבְּיוֹנוֹת וְכו'. וְאָנוּ מְחִיבִים לְקַבֵּל בְּמַחְשְׁבוֹתֵינוּ, לְשָׂאֵר קַיָּם בְּהֵאָמֵת יִהְיֶה אִיךְ שִׁיְהִיָּה חֵם וְשְׁלוֹם "עַד אֲגִיעַ לֹא אֶסִיר תַּמְתִּי מִמֶּנִּי", וְלִבְלִי לְהִסְתַּכֵּל עַל אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים שִׁיעֲשֶׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִיַּד בְּעֵנֵינוּ זֶה, כִּי דְרָכֵי ה' גַּפְלָאִים מְאֹד. וְהַבְּחִירָה יֵשׁ לָהּ כַּח גָּדוֹל מְאֹד, אִךְ אֵף עַל פִּי כֵּן בַּה' בְּטַחְנוּ שֶׁלֹּא יוֹכְלוּ אוֹיְבֵינוּ נִגְדְּנוּ כָּלֵל, כִּי בּוֹדָאֵי יִהְיֶה אִיךְ שִׁיְהִיָּה יַעֲזָרְנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיִצִּילֵנוּ מִיָּדָם, וְסוֹף כָּל סוֹף יֵאָבְדוּ וְיַעֲקֻרוּ וְסוֹפָם לְהַכְרִית מֵאֶרֶץ זְכָרָם, וְעֲלֵינוּ יִזְרַח ה' אוֹרוֹ וְחֶסֶדוֹ. וּבּוֹדָאֵי יִהְיֶה לָנוּ לְטוֹבָה גְּדוֹלָה וּנְפִלְאָה כָּל הַבְּיוֹנוֹת וְהַיִּסוּרִים וְשִׁפְיכוֹת דָּמִים שֶׁסַּבְּלָנוּ מֵהֶם.

וְצְרִיכִין לְזַכֵּר הַיֵּטֵב שֶׁאֵיתָא בְּסִפְרֵים וּרַבְּנוּ ז"ל דְּבַר מְזֵה יוֹתֵר; שְׁכּוּיָה אַחַת בְּגִיְהָנָם קִשָּׁה יוֹתֵר מִכָּל הַיִּסוּרִים שֶׁבִּזְהָה הָעוֹלָם. וְגַם דְּבַר מְעַנֵּן צַעַר הַשְּׂכִיכָה בַּקֶּבֶר, אִיךְ שֶׁשׁוֹכְבִים וְשׁוֹמְעִים הִרְחִישָׁה שֶׁל כָּל תּוֹלַעַ וְתוֹלַעַ, זֶה בּוֹדָאֵי קִשָּׁה יוֹתֵר מִהִרְחִישָׁה שֶׁל קוֹל הַמִּתְנַגְּדִים הַמְּחַרְפִּים. הָאָמֶת, שֶׁבְּדַבְרֵיהֶם הֵם בּוֹטִים כְּמִדְקָרוֹת חֶרֶב, אִךְ אֵף עַל פִּי כֵּן צַעַר הַתּוֹלַעִים וְהַגִּיְהָנָם וְכו' קִשָּׁה הַרְבֵּה מְזֵה. וְאִם אַתֶּם מְסַפְּקִים אִם גַּפְטָרְתֶּם עַל יְדֵי זֶה מִצַּעַר הַגִּיְהָנָם וְכו' לְגַמְרִי, אִךְ גָּכוֹן לְבַכֶּם כְּמוֹחַ יִהְיֶה שָׂרֵב עוֹנְשֵׁי גִיְהָנָם פְּטָרְתֶם עַל יְדֵי זֶה. וְקוּיָתִי לֵה' שֶׁכָּל שִׁיעַמְדוֹ עֲתָה בְּנִסְיוֹן בְּאָמֶת בּוֹדָאֵי לֹא יֵרָאוּ פְּנֵי גִיְהָנָם, וּבְפֶרֶט שֶׁעַל כָּל פְּנִים נִצְלָנוּ מִתּוֹסַפֵּת עֲנֵשׁ הַגִּיְהָנָם הַקִּשָּׁה שֶׁל הַחוֹלְקִים וְהַמִּתְנַגְּדִים, שְׁקוֹרְעִים וְרוֹמְסִים סְפָרִים קְדוּשִׁים כְּאֵלֶּה בְּרַפְּשׁ וְטִיט וְכו' וְשׁוֹפְכִים דָּם יִשְׂרָאֵל כָּל כָּךְ, שֶׁהֵם יִרְדּוּ בּוֹדָאֵי לְדִיּוּטָא הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל שְׂאוּל, אוֹי לָהֶם אוֹי לְנַפְשָׁם.

וְאָנִי מְקוּיָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּזְכָּה לְשִׂמְחָה בְּזֵה הַרְבֵּה בִּימֵי הַפּוּרִים הַסְּמוּכִים הַבָּא עֲלֵינוּ לְטוֹבָה, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁזָּכִינוּ לְשִׁמְעַ גַּפְלֵאוֹת וּנְרָאוֹת כְּאֵלֶּה עַל פּוּרִים וְעַל חֲנֻכָּה וְעַל שַׁבַּת וַיּוֹם טוֹב וְכו' וְכו', אֲשֶׁרֵינוּ מֵה טוֹב חֲלָקְנוּ וְכו'. וְאִין נִמְצָא

בעולם שיאמר אשרינו על חלקו כמונו. תהלה לאל כבר זכינו לשמח כמה פעמים בתורתו הקדושה, ועכשיו ביותר, מחמת שההסתרה והעלמה התפשטה כל כך ואנחנו נמלטנו מפח יוקשים, ואנו יודעים מאמת פשוט כזה שמנהיג ישראל בתמימות ובפשיטות כל כך בשכל גדול וכו'; פוק חזי גבורתא דמרך שבשביל פח הבחירה הסתיר אמת כזה כל כך ואת נפשנו הציל.

ידע בני שגם פה איני יושב בהשקט כי אם בבית רבי נפתלי גרו יאיר, אבל בשאני הולך למקנה אורבים עלי. ותהלה לאל נצלתני עד הנה מהם, וגם בשבת הסמוך ובפורים אם ירצה השם, לא אסעד בבית רבי שמואל גרו יאיר, כי עשה נשואין לבתו תחיה, וחתנו מזולאטעפאליע והמלמד שלו אוכלים אצלו, על כן היתה בת אחותי הנגידה מרת לאנע עתה בביתי כאן אצל רבי נפתלי גרו יאיר, ובקשה מאד שלא אתרעם עליה, ונתנה מעות לרבי נפתלי גרו יאיר שאוכל אצלו.

ובכל תנועה ובכל יום הצרות והביונות גדולים מאד, אך ההרחבות שבתוך הצרות נפלאים מאד, כי השם יתברך חמל עלי וסבב לטובה, שיש לי כאן חדר מיוחד יפה ונאה עם כל ההצטרכות תהלה לאל, טייא וקאווי וכל מה שמכרח לחיי האדם, ואנשים משמשים באהבה רבה הוא רבי נחמן מוולמז'ין ושאר אנשי שלומנו. וגם תהלה לאל יש לי עם מי לדבר מעסקינו הקדושים. ותהלה לאל אנו הולכים כמעט בכל יום על ציון הקדוש, מה גדלו חסדי ה' ונפלאותיו. ועל כן יש לנו לבטח בה, שבנדאי יצילנו מידם ויקים ונלחמו עליך ולא יוכלו לך, רק חזק ואמן ובטח בה, כי לא יעזב אותך ואותנו ונזכה עוד להתועד יחד ולדבר פנים אל פנים בקרוב ונגילה ונשמחה בישועתו, בפרט בפורים הקדוש הבא עלינו לטובה.

דברי אביכם ורבכם של כל הרוצה לשמע דברי ועודנו בתמותו, שלום לכם אל תיראו כי ה' עמכם, יאבדו הם ואלף ביוצא בהם, ודבר אחד מדברי תורתו הקדושה אל יתבטל.

כל זה כתבתי אתמול בעת שהגיע מכתבך. והנה עתה היום יום ו' ערב שבת קדוש, ובקר היתיי קדם אור היום על ציון הקדוש, ונתעוררתי לזה על ידי מכתבך שהכריחוני לילך היום לפרש שיחתי שם, והוצאתי בכונה מכתבך ונופרתי מה שפתוב בהם ונפל עלי בכיה, ואז עזר ה' לי שפרשתי שיחתי קצת לפני השם יתברך,

וגם קריתי שני מכתבים לפני השם יתברך ולפני רבנו ז"ל. ובודאי לא היה אפשר להתאפק מלהוריד דמעות. וגם עתה בכתבי זאת, אף על פי שאני שמח עתה קצת, אף על פי כן יורדים דמעות מעיני בזכרי צערך, כי אני מצטער על צערך ועל צער כל אנשי שלומנו יותר מעל צערי. וגם אתמול קרא אחד מאנשי שלומנו מכתבך וולגו עיניו דמעות. בעל הרחמים וראה בדמעות עינינו, ובפרט הדמעות של הצדקת מרת אדיל תחיה בת אדונינו מורנו ורבנו ז"ל, וירחם עלינו ויושיענו מהרה. ואני פטוח בכפוחון חזק שבודאי יושיענו השם יתברך ויצילנו מידם, וכן יציל ויושיע את כל מי שהוא חזק ועומד בנסיון.

אך על המכניעים עצמן לפניו [לפני הסאוראן], ומבטיחים להיות נפרדים משרשם מחייהם ותקונתם הנצחיות, אף על פי שבלבם האמת להיות עמו, עליהם הרחמנות גדול מאד כי נשארים קרח מפאן וקרח מקאן. כי הלא באמת אין מועיל להם הכנעתם כי אם שיאמרו שקרים עלינו, ועל זה אינם מרצים לעקר עצמם מן האמת כל כך כי הם מתיראים מיום הדין, ועל פן טוב היה להם למסר נפשם מתחלה, ובודאי היה טוב להם יותר בזה ובכא. אך בודאי אני דן אותם לכף זכות, ועלי לבי דני על צרותיהם.

אך אף על פי כן אני מאמין במה שאמר רבנו ז"ל, שאין שום אדם שיהיה לו נסיון ומניעות שלא יוכל לעמד בהם, והעקר הוא מניעת המוח. וגם עתה העקר הוא מניעת המוח ומי שחוזר בלבו אפס קצת ממה שנדבר בינינו ומה שראינו נפלאות בספריו הקדושים וכל ההתנוצצות אלקות והתנוצצות גדלתו ז"ל שהכנסתי בכם בעזרת ה' יתברך, בודאי יעמד בנסיון, או ישתדל לברח מקדם שלא יצטרך לבוא לידי נסיון ולידי בזיון חס ושלום, כאשר עשה רבי נחמן מטולמישין שברח מביתו ויושב פה, וכן רבי אליק מברסלב. וקויתי להשם יתברך שבודאי ישובו לביתם לשלום אם ירצה השם. אך אף על פי כן אתה אל תברח מיד, רק אם תראה חס ושלום שהשעה צריכה לך. אך קויתי להשם יתברך שלא תצטרך לבוא לזה, רק שבלא זה אתה צריך להתענגע ולכספך ולהשתדל בכל כחך לבוא לפה ולה' הישועה.

דאף על פי שכתבתי למעלה שאין לכם לצפות על מופתים דיקא, אף על פי כן באמת אני רואה מופתים נפלאים כמעט בכל יום, כי לא דבר ריק הוא מה

שפחסדי ה' נצלנו מהם עד הנה, בפרט אנכי, אלו פינו מלא שירה וכו', בן בטחתי בה' שייצלנו תמיד מהם ולא יוכלו אויבינו לנו; ובודאי יעשה השם יתברך אותות ומופתים בשמים ובארץ כדי להכניע שונאינו ולהצילנו מידם, לא למעננו כי אם למען העוסק בזה לטע פרום בית ישראל להכניס קיום התורה בעולם. אך מה שכתבתי למעלה, בנתי שלא לדחק את השעה, והמאמין לא יחוש, אך איך שיהיה בודאי יציל אותי ואת כל מי שיהיה נשאר אצלנו להקרא על שמו ז"ל, בודאי יציל את פלגנו ולא ישמחו אויבינו לנו, רק ילבשו בשת וכלימה המתגדלים עלינו וירונו וישמחו חפצי צדקנו וכו'. ודי בזה להחפצים באמת.

דברי אוהבכם באמת לנצח.

נתן הנ"ל.

והנה מוגדל תשוקתך לדברי, לא יכלתי להתאפק מלכתב עוד קצת לעורר אותך ואת כל החפצים בהאמת בענין 'עזות דקדושה' שצריכים עתה לזה מאד מאד לקיים 'הוי עז כנמר' וכו' ו'לא נתנה תורה לישראל אלא מפני שהם עזים, וכמו שדבר הוא ז"ל בזה הרבה כמו שכתוב בספריו הקדושים. ואם אמנם עתה, בודאי אי אפשר להעז פנים כנגדם לדבר מה שרוצים לדבר, כי השעה משחקת להם והתגברו ביותר בעוונותינו הרבים, אף על פי [בן] גם בשתיקה צריכים שיהיה לכם עזות גדול מאד. והעקר הוא שעל כל פנים יהיה לכם עזות בלבבכם שלא תתבישו חס ושלום בעצמכם; וכמו שאמר רבנו ז"ל (ת"י מוהר"ן רטו) "וואס האבין מיר זיך צו שעמוין" [מה יש לנו להתביש]. כי אף על פי שכל אחד יש לו להתביש מעוונותיו, אבל בענין הקבוצ שאלנו מה שאנו נקראים על שמו ז"ל וכו', בזה אין להתביש כלל. זה חלקנו מכל עמלנו זה תקנותנו זה נחמותינו זה ישועתינו בזה ובכא לנצח. ומי שחזק בלבבו ואינו מתביש בלבבו, יעזרהו השם יתברך שידע איך להתנהג בענין העזות נגדם שישבי להם בדרך שלום, ואף על פי בן ידקר אותם בלבם שיפלו נגדו בלבבם. וצריכין לבקש מהשם יתברך לידע איך להשיבם, לקיים 'ודע מה שתשיב' וכו'.

קעו

בעזרת ה' ותברך, אור ליום ג' תשא תקצ"ה לפ"ק אומאן.

רב שלום לכבוד אהובי ידידי כנפשי הלוא הוא הרבני וכו' מורנו הרב שמואל וויינבערג
גרו יאיר.

מכתבם קבלנו ביום א', אחר קריאת המגלה, והיה לנו לנחת גדול ולשמחת נפש.
ועל ידי זה הוסיף לנו השם יתברך כח להתחזק לשמח בפורים, בתוך
צרות פאלה רחמנא לצלן מעתה, בפרט מה שעבר עלינו באותה הלילה שהוא מוצאי
שבת קדש העבר השיך ליום א' דפורים, שנתקבצו אנשי בליעל ונסבו על הבית
המדרש שלנו, והרסו הדלת ועקרו ארבעה חלונות ושברו והשליכו הלאדין [התריסים]
לחוי, וקצת נמצאו אצל הריש בריוני הוא שניאור דוד ימ"ש, וגם הוציאו ההיינג
לאכטיר [הנברשות התלויות], ושאר הלאכטיר וההעסים [סוגי מגורות] שהיו סגורים
שם בתוך העמוד, והרסו העמוד והוציאו כל הנ"ל בלילה הנ"ל. ותכף נודע לאנשי
שלומנו וגם הודיעו לי בלילה אבל מה יכולנו לעשות בלילה, ואתמול הודענו כל זה
להנגידים דפה, וכלם חרו אפם עליהם מאד, וכלם אומרים שההכרח לתן פראשעניע
להגארדנטשיק [תביעה למושלים], אבל אתמול לא היה באפשר, וגם היום שלח אביו
גרו יאיר אחר סופרים ופנה היום ולא באו, פידוע לנו שכל מה שאנו צריכין יש על
זה מניעות גדולות. ואף על פי כן נשתדל למחר בעזרת ה' יתברך לכתב הפראשעניע
[התביעה]. וקוינו לה' שיתהפך למוכה, שדיקא על ידי זה יהיה להם מפלה גדולה ולא
יוכלו להפחידנו עוד.

אבל לעת עתה אנו צריכין ישועה ורחמים רבים, כי צרות רבות סבבנו מפל צד
ובכלל ובפרט. ומאליכם תבינו גדל הנחת שהיה לנו ביום פורים בבקר, עד
שבכיתי בדמעות מגדל הצער שנגע עד הנפש, אך חסדי ה' לא תמנו, שנתן לי כח
להתחזק על פי דרכי עצותיו הקדושות, עד שהפכתי קצת היגון ואנחה לששון
ולשמחה, והלכתי בתמי ואמרת: 'ברוך השם שאני לא שברתי החלונות בבית
המדרש קדוש כזה הנקרא על שם אדוננו מורנו ורבנו הנורא מאד יצוק"ל', והשם
יתברך היה בעזרי שהתפללתי קצת בשמחה, וקרינו המגלה פראוי, ואחר כך התחלנו
לשמח קצת, והלכתי לאביו גרו יאיר להודיע לו כל זה. בתוך כך קבלתי משם
המכתבים הנ"ל, והיה לי פחד קצת לקרותם כי מי יודע מה פתוב בהם שלא יערבבו

לנו חס ושְׁלוֹם שְׁמַחַת פּוֹרִים, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָמַל עָלֵינוּ שֶׁהָיָה כְּתוּב בָּהֶם קִצַּת יִשׁוּעוֹת, וְעַל יְדֵי זֶה נִתְוַסַּף לָנוּ כַּח בְּחֶסֶדוֹ הַגָּדוֹל, וְתַהֲלָה לְאֵל הַיּוֹנִי שְׂמַחִים מְאֹד כַּמָּה שָׁעוֹת בְּיוֹם הַפּוֹרִים הַקְּדוּשׁ, וְרַקְדָּנוּ הַרְבֵּה. וְגַם אֲנִי רַקְדָּתִי הַרְבֵּה בְּעֹזֶרֶת ה' יִתְבָּרַךְ, וְהַשְׂמָחָה שֶׁלָּנוּ עִתָּה בְּפוֹרִים הוּא חֲדוּשׁ וַיִּשׁוּעַת ה' שְׁנוּכָה לְשִׂמְחָה בְּעַת כְּזוֹאת, ה' וְגַמֵּר בְּעֵדְנוּ שִׁיְהִיָּה סִימָן יִשׁוּעָה לָנוּ. וְלַעֲת עָרַב הִלְכָנוּ לְבֵית הַנְּגִידִים אֲנִי וְרַבִּי נִפְתָּלִי גֵרוֹ יְאִיר, וְנִתְעַפְּכָנוּ אֶצְלָם וְלֹא אֶכְלָנוּ סְעוּדַת הַלַּיְלָה כְּלָל, כִּי זֶה הָיָה מְכָרַח לָנוּ יוֹתֵר לְדַבֵּר עִמָּם כְּאֲשֶׁר תְּכַבֵּנוּ מֵעֲצָמְכֶם. כְּתַבְתִּי זֹאת לְמַעַן יִהְיֶה לְכֶם לִזְכָּרוֹן, וְלִסְפָּר לְדוֹר אַחֲרוֹן אֵת כָּל אֲשֶׁר עָבַר עָלֵינוּ בַּחֲרָף הַזֶּה, וּבִפְרֹט בִּימֵי הַפּוֹרִים הָאֵלֶּה, וּבּוֹדָאֵי הַכֹּל לְטוֹבָה.

וְהַנְּחָה כְּכֹר הַיִּיְתִי מוֹכֵן לְנִסֵּעַ לְבֵיתִי הַיּוֹם אוֹ מָחָר, אִךְ מִחֲמַת עֲנִיַן הַפְּרָצָה שֶׁעָשׂוּ בְּבֵית הַמְּדֻרָשׁ שֶׁלָּנוּ אֲנִי מְכָרַח לְהִתְעַכֵּב עוֹד פֶּה אִיזָה יָמִים, וּכְפִי הַנְּרָאָה אֲתַעֲכֵב פֶּה עַד אַחַר שַׁבַּת הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה. עַל כֵּן תִּרְאֶה לְכַתֵּב לִי מִיָּד עַל יְדֵי הַפּאָסֵט [הַדְּאָר], אֵת כָּל אֲשֶׁר נִתְחַדֵּשׁ שָׁם אַחַר כְּתִיבַת מִכְתָּבֶם הַנַּ"ל, גַּם יְכַתֵּב לִי בְּפִרוּשׁ מִימֵי הַפּוֹרִים הָעֶבֶר אִם לֹא הָיָה חַס וְשְׁלוֹם אִיזָה הֶזֶק בְּבֵיתִי אוֹ אֶצֶל אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, הַכֹּל וְיֹדִיעַ לִי בְּאֵר הַיִּטֵּב; גַּם יוֹדִיעַ לִי תְשׁוּבָה עַל מַה שֶׁלָּבֹו נֹקְפוּ מִחֲמַת שֶׁסִּפְרוּ לָנוּ בְּנֵי הַנְּעוּרִים שֶׁבָּאוּ לְפָהּ בְּעָרַב שַׁבַּת הָעֶבֶר הַלֵּא הֵם רַבִּי יוֹסֵף בֵּר"י וְהַבְּחוּר לִיִּיִר שִׁיְחִיָּה, שֶׁהוּא סְאֵד אֲדָטִיל טְאֵמָא שְׁעוּסְקַע עִם הַדִּיסְאֲטִינִיקִים [שֶׁהִקְצִין וְחִלְיוֹ] חֲפָשׂוּ אוֹתִי בְּבֵית הָרַב יִשְׂרָאֵל בֶּן אִיצִיא פִּיטְשְׁעֵרִיר, עַל כֵּן יִרְאֶה בְּחֻכְמָתוֹ לְשַׁאֵל אֵת הָאֲדוֹן הַגְּרַדְנִטְשִׁיק אִם הָיָה עַל פִּי יְדִיעָתוֹ. וְאִם לֹא הָיָה עַל פִּי יְדִיעָתוֹ, יִרְאֶה לְהַזְהִיר אֵת טְאֵמָא שְׁעוּסְקַע הַנַּ"ל, וְכָל הַמוֹשְׁלִים הַקְּטָנִים שֶׁתַּחֲתָיו, שִׁיְהִיוּ נְזָהָרִים שְׁלֹא לִילָךְ חַס וְשְׁלוֹם אֵלַי בְּלִי רְשׁוֹתוֹ שְׁלֹא לְהַפְחִידֵנִי חַס וְשְׁלוֹם. וּמֵאֲלִיו יִבִּין אִיךְ לְהַשְׁתַּדֵּל בְּזֶה לְטוֹבָתִי, וְלְכַתֵּב לִי תַכְף תְּשׁוּבָה בְּרוּרָה בְּאִיזָה כַּח הִלְכוּ הַנַּ"ל לְחַפֵּשׂ אוֹתִי.

וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִרְחַם עָלַי וְעַל כָּל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבְּסִבּוּבוֹתֵינוּ, וַיּוֹצִיאֵנוּ מִהֶרָה מִכָּל צָרוֹתֵינוּ, וַיִּפְּלֵל שׁוֹנְאֵינוּ תַחֲתֵינוּ מִהֶרָה, וְאֲזַכֶּה לְשׁוּב לְבֵיתִי לְשְׁלוֹם מִהֶרָה עַל כָּל פְּנִים אַחַר שַׁבַּת הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, וְנִזְכֶּה שִׁיתְקַם עַל תִּילָה הַבֵּית הַמְּדֻרָשׁ שֶׁלָּנוּ וְלִגְמֵר הַבְּנֵן בְּשְׁלָמוֹת בְּשָׁנָה הַזֹּאת; וְאֲנַחְנוּ צְרִיכִין לְהַשְׁתַּדֵּל בְּכָל מַה שֶׁאֲנִינוּ יְכוּלִים לְקַבֵּל תַּקְּף עַל יְדֵי מִשְׁפָּט הַקִּיסָר יְרוּם הוֹדוּ, כִּי מִשְׁפָּט הַמְּלָךְ בּוֹדָאֵי אֵינוּ

מסכים על הגולות והרציחות שעושין לנו. אבל עקר תקוותינו הוא רק על השם יתברך לבד, כי אין לנו על מי להשען כי אם על אבינו שבשמים. אתון מהתם ואנן מהכא, קראו אל ה' והתחננו אליו, בבכי ובתחנונים נבוא לפניו יתברך כבן לפני אביו וכעין עבד אל אדוניו, אם פננים אם בעבדים, השתדלו והרבו תחנה ובקשה לפניו יתברך, עד ישקיף וירא ה' משמים.

וגם צריכין להתחזק ולשמח נפשנו בכל יום, כי המלחמה הזאת לא ליום אחד. ואפלו כשיעזר לנו השם יתברך להנצל מהם, כאשר בטחוננו חזק בגדל כחו של זקן דקדשה, שבודאי לא יוכלו לנו בעזרת ה' יתברך, אף על פי כן אי אפשר לכל אחד להנצל ממניעות ויסורים ומלחמות. השם יתברך ירחם שיהיה הכל בחסד גדול. על כן בהכרח, שילך כל אחד עם מה שלמד אותנו הוא ז"ל ליחד שעה אחת או שתים, ויפרש שיחתו לפני השם יתברך, ושאר היום יהיה בשמחה "כי חדות ה' היא מעוזם", ובעתים הללו צריכין לילך בזה יותר ויותר. וכל הרעש הזה הפל כדי לרחות ולגרש את מי שאינו עומד בנסיון, ולקרב בהתקרבות יותר את אותם אשר נגע נקדת האמת בלבם, להתחזק לעמוד בנסיון בכל אשר עבר ויעבר עליהם, שהם יתעוררו יותר לילך עם כל דברי תורתו הקדושה לקבל עצות והתחזקות על ידי כל דבריו הקדושים המבארים בספריו הקדושים, ובפרט כפי מה שבארתי ופרשתי לכם הדברים, בכל השיחות והדבורים שנדברו בינינו בחסדו הגדול ונפלאותיו העצומים, כי לא דבר ריק הוא מכם מה שנדבר בינינו.

שימו אל לבבכם וזכרו היטב כל מה שנדבר בינינו, איך רבנו ז"ל רמו לנו מכבר כל זה שעובר עלינו עתה, ואיך הקדמתי לכם בדבורנו שההכרח שיעבר על כל אחד מניעות עצומות. לכו חזו מפעלות ה', מי יאמין שיעבר על רבי שמשון בן מרדכי כל מה שעובר עליו עתה, שהיה חביב לפני אביו כבבת עין, וכן אצל חותנו, ולא היה עליו מניעה משום צד, וכן שאר בני הנעורים שבברסלב. וכמה וכמה פעמים דברתי עמם מזה עד שקצתם נתרצו שיעברו עליהם מניעות, והנה נתקיים להם חפצם ביותר ממה שהיו רוצים. השם יתברך יאמר לצרותם ולצרותינו די, ויתהפך הכל למוצה. ולה' הישועה שאשוב בשבוע הבא עלינו למוצה לביתי לשלום, אך למען השם לכתב לי מיד תשובה ברורה על כל הנ"ל.

גם אל תשכח לכתב האגרת למשה ערין כאשר דברתי עמך ולהודרו בזה מאד אם נתעכבת עד הנה, ואל תוסף לעכב עוד. ותודיע לי משלום כל אנשי ביתי, ומכל אנשי שלומנו, ובפרט משלום הצדקת מרת אדיל תחיה, ומשלום בנה ובתה שיחיו. ויראו לקיים מיד לשלח אגרת לקרימיניטשוק, ושלום וחיים וישועות גדולות לכם ולנו כנפשם וכנפש אהבכם באמת לנצח.

הכותב בדמע ובשמחה קצת, ומצפה לישועת ה' בכל עת, וגם אני רואה ישועות נפלאות בכל יום, אך אני מצפה לישועה גמורה בשלמות חיש קל מהרה.

נתן מברסלב.

ושלום לזוגתי תחיה, ולכל בני ביתי ולבני רבי שכנא גרו יאיר, מכתבם קבלתי, והיה לי לנחת, וכן מכל אחד ואחד שכתב אצלי בכתב ידו, לבלם אני נותן תשואות חן על העבר, ומבקש על להבא שיכתבו לי כל אחד ואחד בכתובת ידו כפי האמת והטוב שבלבבו, עד אשר אוכה לשוב לשלום לביתי.

נתן הנ"ל.

ושלום לבית הצדקת מרת אדיל תחיה. ולבית הרב שיחיה, ולכל אנשי שלומנו, ולדידי הנגידים יואל בר"י ורבי שמואל צבי גרם יאיר, אף על פי ששמעתי שאחד מהם בא על החתום לצד שכנגדי ובודאי הסכיל עשו, אף על פי כן ידעתי כי אהבתם שלמה עמי, וכן אנכי איני זו מחבבם. ואם ירצה השם כשאבוא לביתי לשלום נדבר מזה. ושלום להנגיד מורנו הרב מאטע סומא גרו יאיר ולרבי ליטמאן ואחיו רבי יאקיל, גם הם ראוי להם להתחרט על אשר עשו נגדי, אך קויתי לה' שיהיה הכל על נכון, וברית אהבתנו ושלומנו לא תופר לעולם.

נתן הנ"ל.

ויראה לשלח האגרת הזו על ידי איש נאמן לטולטשין ליד בני שיחיה, כי אין בדעתי לכתב לו בפאסט הזאת, ואתם ידעתם כי נפשו כלתה לדברי, על כן יראה למלאות רצון בני רבי יצחק בזה.

נתן הנ"ל.

קעז

ברוך השם, יום ו' ערב שבת קדש ויקרא תקצ"ה לפ"ק פרסלב.

רב שלום לכבוד אהובי ידידי כנפשי הרבני התיק וחסיד המפרסם וכו' מורנו הרב
נפתלי גרו יאיר.

ביום ביאתי בשלום לביתי, כתבתי מיד מכתבי למעלתו על ידי הפעל עגלה, ובודאי הגיע לידו. גם ביום ו' פקודי שלח לו רבי שמואל ווינבערג אגרת, ולא היה לי פנאי לכתב בעצמי, וממעלתו לא הגיעני עדין שום תמונת אות. היתכן, נא אחי חביבי יזכר אהבתנו, ויכתב לי מיד אגרת ויודיעני הכל באר היטב את כל אשר נעשה שם. ובפרט בענין הקלוזי שלנו, אם כבר נעשה איזה משפט באיזה איש מהם, או אם על כל פנים הפחידו אותם, ואם על כל פנים לא הוסיפו לפרץ עוד איזה פרצה בהקלוזי הקדוש שלנו. יפרצם השם יתברך את כל הפורצים בבנין הקדוש פריץ על פני פריץ, זרועם תיבש, יפלו ולא יקומו. ועלינו העניינים הנדרפים כל כך, ועורר השם יתברך רחמיו העצומים ויצילנו מחרב מפיהם ומיד חזק ואביון.

והנה להודיע מה שנעשה פה אי אפשר לבאר בפרטיות, ומאליהם יבינו איך הם חורקים שגם עלינו וחושבים רעות בכל עת לעקר את עצמם מן העולם, וביותר עלי העני והאביון מרדף בלי חשך המקום ירחם. אך עד הנה עזרני רחמיו ונפלאותיו העצומים להציל נפש אביון כמוני מיד מרעים, ותהלה לאל חי זה לי כמו תשעה ימים אשר אני יושב בביתי, ולא פגע בי אדם חס ושלום להעז בפני, אולם שלא בפני מבזים מאד. והנגידים הרשעים והעקר משה ופ', חושבים ויועצים רעות בכל יום למסרני חס ושלום באיזה עלילות שקרים, ה' יפר עצתם ויקלקל מחשבתם.

והנה תקף בבואי העמידו שוואלגיע [קבוצה] של רצענים [סנדלרים] בביתי, ומשה בעצמו פעל זאת אצל האדון הגרדנטישק ונתן לו ממון עבור זה, ועמדו בביתי מיום ה' עד יום ג' ראש חודש ניסן העבר, ובחמלת ה' הוציאום מביתי אחר יום ג' הנ"ל, ברוך שפטרני גם מזה; ואני וכל הנלוים אלינו עינינו תלויות אל ה' בכל עת ובכל שעה שיחמל עלינו וישקיט הריב, ויעשה עמנו אות לטובה ויראו שונאינו ויבשו. יתר מזה אין פנאי להאריך, אך באתי לכפל ולשלש בקשתי לכתב לי מכתב מיד, ולבאר הכל באר היטב, והעקר בענין הקלוזי. השם יתברך ירחם שנוכח לגמרו

בקוין הזה הבא עלינו לטובה, ומעלתו ישוב בה בשלוח והשקט על התורה ועל העבודה. ויזכה לשמע קדיש וקדשה וברכו וקריאת התורה בכל יום ובכל עת פראוי בלי יסורים ובבלבולים אשר סובל עתה. ולה' הישועה כאשר עזר לנו עד הנה להעמידה עד כה, בן יוסף חסדו ונפלאותיו העצומים לגמרה מהרה בשלמות, וה' יגמור בעדנו; ואנחנו לא נדע מה נעשה, כי עליך עינינו. ואף על פי כן תהלה לאל שמחנו קצת בשבת העבר, אף על פי שהיה לנו בלבול קצת מהרצענים שעשו מלאכתם בביתי ביום שבת קדש, אף על פי כן קדשת שבת במקומה עומדת, הרחמן ינחילנו ליום שכלו שבת, אז יתגלה האמת לעין כל. וזה כל תקונתנו וחיותנו ושמחתנו בזה ובבא לנצח.

דברי אוהב דבק מאח הורש שלומו תמיד באהבה ומצפה לתשובתו.

נתן בן מורנו הרב נפתלי הירץ ז"ל מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה חזקו ואמצו כי ה' אתנו אל תיראום.

ושלום לכבוד דודי ידידי הרבני הנגיד גרו יאיר ולכל הנגידים משם התומכים אותנו, ישלם ה' פעלם ותהי משפחתם שלמה מאת ה', כי הצילו הרבה נפשות מישראל, בן יוסף ה' חסדו לסבב על ידם להצילנו מהם ולהתגבר עליהם, ויקים בשונאינו כורה שחת בה ופל וכו'. רק מתפארים שיעלילו עלי חס ושלום, אבל שיקרא לא קאי, והאמת עד לעצמו ועצת ה' לעולם תעמד ולא יעזב את חסידיו.

קעח

ברוך השם, מוצאי שבת אור ליום א' צו תקצ"ה ברסלב.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

עד הנה לא נודמן לי עובר ושב לשלח מכתבי אליך, ומכתבך בשבוע העבר קבלתי על ידי מוסר כתב זה רבי ליבלי חתן רבי ראובן. והעבר אין, כעת אין כל חדש להודיעך, אך זאת אני מודיעך ובכל יום יהיו בעיניך בחדשים, שתהלה לאל בחסדו הגדול ובישועתו הנפלאה באתי לביתי לשלום, ותודה לאל כבר שבתתי פה ברסלב. מי ומלל גבורות ה', מי יאמין לשמועתנו. זכרו היטב את כל הפחדים העצומים אשר

הפְּחִידוּנִי הַחֹלְקִים, עַד אֲשֶׁר רַבִּים מְאוֹהֲבֵינוּ אֲנִשִּׁי שְׁלוֹמֵנו אֲמָרוּ נוֹאֵשׁ, כְּאִלוֹ אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אַפֵּן שְׂאֲשׁוּב לְבֵיתִי, וְעַתָּה לְכוּ חֲזוּ מִפְּעֻלוֹת ה' נִפְלְאוֹת תְּמִים דְּעִים, כִּי בְּאֵמֶת לֹא דָבָר רִיק הוּא, כִּי זֶה אֶחָד מִגְּבוּרוֹת נִזְרָאוֹתָיו שֶׁל אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ הַנִּשְׁגָּב מְאֹד זָכַר צִדִּיק וְקְדוֹשׁ לְבָרְכָהּ. "מִי פָּעַל וְעָשָׂה קוֹרָא הַדּוֹרוֹת מְרֹאֵשׁ" וְכוּ' (ע' תורה ס"ו תניינא). וְאִם אֲמַנְסָ עֲדִין הֵם חוֹרְקִים שְׁנֵם עֲלֵינוּ וְעָלֵי בְּיוֹתֵר, וְרוֹצִים לְמַצֵּא חֵם וְשָׁלוֹם אִיזָה עֲלִילָה עָלַי חֵם וְשָׁלוֹם, אֲכַל בְּה' בְּמַחְתִּי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה בְּשָׂר לִי, הוּא הַמְּאֹזְרֵנִי חֵיל וְחֻזְקֵנִי בְּעִזּוֹת דְּקִדְשָׁה הַנְּמֻשָּׁךְ מִתּוֹרַת ה' וְתַפְלַת ה' לְכָל אֶסְתַּכַּל עַל שׁוּם פֶּחַד וְלָשׁוּב לְבֵיתִי לְשָׁלוֹם, תַּהֲלֶה לְאַלְקֵי, הוּא יְהִיָּה בְּעֵזְרִי וַיְגַמֵּר בְּעַדִּי לְטוֹבָה וַיְצִילֵנוּ מִחֶרֶב מִפִּיֵּהם וְכוּ'. וְקוּיְנוּ בְּהִשָּׁם יִתְפָּרֵךְ שְׁנִירָאָה בְּהֵם מַה שְׂרָצוּ לְרֹאוֹת בְּנוֹ, וְיָקִים "כּוֹרָה שַׁחַת בְּה' יִפֹּל" וְכוּ', כִּי לֹא יִשָּׁשׁ ה' אֶת עַמּוֹ בְּעַבּוּר שְׁמוֹ הַגְּדוֹל; כִּי הִשָּׁם יִתְפָּרֵךְ יוֹדֵעַ הָאֵמֶת וְהָאֵמֶת הוּא אֶחָד.

וְתוֹדָה לְאֵל מְיוֹם בְּיָאתִי עַד הַנְּהָ, עֲזָרְנוּ הִשָּׁם יִתְפָּרֵךְ שְׁדַבְּרָנוּ הַרְבֵּה מִתּוֹרוֹתָיו וְשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל רַבְּנוּ, וּבִפְרָט בְּעִנְיַן הַתּוֹרָה הַזֹּאת הַמְּדַבְּרַת מֵאֵמֶת שְׁהָאֵמֶת הוּא אֶחָד וְכוּ' שֶׁהוּא הַתּוֹרָה 'אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא בְּשִׁתְּגִיעּוֹ לְאֲבֵנֵי שִׁישׁ מְהֵרָ' וְכוּ' (בְּסִימָן נ"א לְקוּטֵי מוֹהֲר"ו חֶלֶק א'), וְתַהֲלֶה לְאֵל דַּבְּרָנוּ בְּשִׁבּוּעַ הַעֶבֶר הַרְבֵּה מְזוּה, אֲשֶׁרִי אֲזַן שִׁשְׁמַעָה.

אֲשֶׁרִינוּ שְׂזָכִינוּ לְמַה שְׂזָכִינוּ לִידַע מִרַבִּי קְדוֹשׁ אֲמַתִּי כּוֹה, רַבִּי בְּעֶלְמָא דִּין אֲשֶׁר הוּא מְלַמְּדֵנוּ תּוֹרוֹת כְּאֵלֶּה הַשְּׁנוֹת וַיְדִיעַת אֲלֻקוֹת כּוֹה נִפְלְאוֹת כְּאֵלֶּה, וְרַבִּי בְּעֶלְמָא דְאֲתִי כִּי הֶעֱקַר גִּדַּע שָׁם בְּחַסְדּוֹ יִתְפָּרֵךְ כָּל אֶחָד כְּפִי מַה שְּׁסָבַל יִסּוּרִים וּמְסָר נִפְשׁוֹ בְּשִׁבִּיל לְהִתְקַרֵּב לְשִׁמּוֹ וּלְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, הַמּוֹלִיד אוֹתָנוּ בְּדֶרֶךְ הָאֵמֶת הַמְּכֻנִּים בְּלַבְנוֹ לְקִים בְּאֵמֶת תּוֹרַת מֹשֶׁה אֵמֶת תּוֹרָה שְׁבַכְתָּב וּבַעַל פֶּה לִילָךְ בְּדַרְכֵי אֲבוֹתֵינוּ הַצִּדִּיקִים הָאֲמַתִּיִּים. חֲבָלִים נִפְלוּ לִי בְּנַעֲיָמִים וְכוּ'.

וְעַתָּה בְּנֵי חֲזֹק וְאֲמִין אֵל תַּעֲרֹץ וְאֵל תַּחַת, כִּי ה' אֲלַקֵּינוּ הַהוֹלֵךְ עִמָּנוּ לְהוֹשִׁיעַ אוֹתָנוּ אֵל יַעֲזֹבֵנוּ וְאֵל יִשְׁשֵׁנוּ. וְהֶעֱקַר לְכָל תַּחְבִּישׁ בְּעַצְמָךְ מִפְּנֵיהֶם, וַיְהִיָּה מִצְחָךְ חֲזֹק לְעַמַּת מִצְחָם, וְאֵל תְּדַבֵּר עִמָּהֶם מְזוּה כָּלֵל, רַק תִּשְׁיָאֵם לְדָבָר אַחֵר; רַק מֵאֲלֵיהֶם יִבִּינוּ שְׂאֵנוּ שׁוֹחֲקִים מֵהֶם בְּעִזְרַת הִשָּׁם יִתְפָּרֵךְ. יִבּוֹשׁוּ הֵם וְלֹא נִבּוֹשׁ אֲנַחְנוּ, כִּי בְּעִנְיַן הַקְּבוּיָן הַקְּדוֹשׁ שְׁלָנוּ, אֵין לָנוּ מַה לְהִתְבַּיֵּשׁ מִפְּנֵיהֶם כָּלֵל, וּכְמוֹ שְׂצוּוח אֲדוֹנָנוּ

מורנו ורבינו ז"ל בעצמו, ואמר בזה הלשון "וואס האבין מיר זיך צו שעמין [מה יש לנו להתבייש], בשבילנו נברא העולם". ואלו הדבורים הקדושים והטהורים צריכים עתה לזכר מאד בכל יום. יתר מזה אין פנאי להאריך יותר.

ותכתב לי היטב מענין רבי שמשון מה ראה על ככה לעמוד תחלה בעזות דקדושה נגדם, ואחר כך למסור להם כל הספרים, וגם הספר הנכתב מה שלא בקשו מידו. ומדוע לא חס על עצמו שזה הספר מכרח לו מאד לתכליתו הנצחי, אם אמנם בדיעבד בודאי יתהפך הכל לטובה, אבל אף על פי כן הוא הספיל עשו, ונפשי יודעת מאד כי עדין נפשו קשורה בנפשנו, אך מזה יכולים לראות את כלל המעשה הרע הנעשה תחת השמש, ואיך אורבים על כל אחד כל ימיו. ואפלו כשמשפיל ומרחיק את אחד, הוא מתגבר ואורב עליו להפילו ולהרחיקו בכל פעם יותר. מה נאמר, ברוך ה' אשר היה בעזרנו והצילנו מטעותים ושמותים כאלה. מה נשיב לה' כל תגמולוהי עלינו, אשר זכינו להיות בחלקו הקדוש, אחזתיו ולא ארפנו, וגם עד זקנה ושיבה אלקים אל תעזבנו עד וכו'.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ושלום רב לכל אנשי שלומנו באהבה רבה ורחימתן עזיזא כמאז ומקדם, כי ברית אהבתנו לא תופר לעולם. "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וכו', אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבזו לו". ונא לכתב לי מכל אחד ואחד ומרבי מרדכי גרו יאיר מה עלתה בו, ומרבי יעקב חתן רבי משה חיים דיניא, ואחיו רבי העניך ומרבי איצי בן רבי אברהם דב, וגם מרבי לוי יעקב, ומבן אחותי רבי אייזיק גרם יאיר. וידעתי שאפלו המלמד מפינשעריע לא נתק מאהבתנו, וגם רבי נחום עדין אחיו בחבלי עבותות אהבתנו, מי יתן שנוצפה לחזור ולהתועד יחד, לא למען כבוד חס ושלום, כי אתם רואים הכבוד שיש לי מכם, ואיך מבזים ומקללים את עצמן בשביל זה, רק למען כבוד השם יתברך ותורתו הקדושה, שנוצפה לדבר מאמתת התכלית הנצחי וכו'. ועל השם יתברך ועל כח תפלת זקן דקדושה נשענתי, שכל הקללות יתהפכו לברכות, ויקים קללת חנם לא תבא וכו', וקללו המה ואתה תברך, קמו ויבושו ועבדך ישמח.

בְּרוּךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׁיִישׁ לָנוּ בְּמָה לְשִׁמְחָה, יֵשׁ וַיֵּשׁ, כִּי עַל כָּל דְּבוּר וְדְבוּר שֶׁל תּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה רָאוּי לְכָל מִי שְׁיִישׁ לוֹ מִחַ אֲמַתִּי בְּקַדְקָדוֹ לֹאֹמַר אֶלְמָלָא לֹא אֶתִינָא אֶלָּא לְמִשְׁמַע דָּא דִּי. מְכַל שְׁכַן בְּשִׂמְחָתְחֻבְרִים שְׁנֵי דְבוּרִים יַחַד, מְכַל שְׁכַן בְּשִׂמְחָתְרַחֲבִי הַדְּרוּשׁ לְהֵלֵן יוֹתֵר וְהוֹלֵךְ וּמִתְנַבֵּר בְּמַעֲיָן הַמִּתְנַבֵּר וּבְנִהַר שְׁאִינוּ פּוֹסְקִי. מִי שְׁמַע כְּזֹאת מִי רָאָה כְּאַלְהָה. בְּפִרְט נִפְלְאוֹת נִזְרָאוֹת הַצְּרוּפֵי אוֹתוֹת אֲשֶׁר לֹא נִשְׁמַע כְּזֹאת. מִי יִפְאַר מִי יִהְיֶה. וּקְצַת אַתֶּם בְּעַצְמְכֶם מְרַגְּשִׁים אֵיזָה גְעִימוֹת, וְהַמּוֹתֵר תִּאֲמִינוּ לִי אֲשֶׁר ה' הָאִיר עֵינַי לְהַרְגִּישׁ אֵיזָה חֵלֶק מִנְּעִימוֹת הָעִמְקוֹת שֶׁבְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה הָעוֹלָה עַד אֵין סוּף וַיּוֹרֵד עַד אֵין תְּכֵלִית. וְגַם אֲנֹכִי רוֹאֶה בְּעֵינַי שְׂכָלִי וְאֲנִי מֵאֲמִין בְּאִמוּנָה שְׁלֵמָה שְׁעֵדִין לֹא הִתְחַלְתִּי לִידַע בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה כְּטַפָּה מִן הַיָּם הַגָּדוֹל וְאִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר בְּזֶה כְּלָל, כִּי הוּא לְכָל חַד כְּפּוּם מַה דְּמִשְׁעַר בְּלִבִּיהִי. אֵךְ מְרַבּוּי הַמְּנִיעוֹת וְהַרְדִּיפוֹת שְׂמִתְנַבְּרִים לְהַעֲלִים חֶסֶם וְשְׁלוֹם הָאֲמֵת לְגַמְרִי, לֹא יִכְלִתִּי לְהִתְאַפֵּק מִלְּהַזְכִּיר לְאַהוּבֵי וְרַעֵי מַעֲט דְּבָרֵי אֱלֹהִים.

וְדִי בְּזֶה לְהַחְפִּצִים בְּהָאֲמֵת הַחוֹשְׁבִים עַל תְּכֵלִיתֶם הַנִּצְחִי בְּאֲמֵת, אֲלֵיהֶם תַּטּוּף מִלְּתִי כְּמִים קָרִים עַל גִּפְשׁ עֵיפָה. חֲזָקוּ וְאֲמִצּוּ חֲזָקוּ וְאֲמִצּוּ, חֲזָקוּ וְאֲמִצּוּ לְבַבְכֶם כָּל הַמִּיחֲלִים לֵה'.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

קַעֲט

אור ליום ג' צו תקצ"ה.

שְׁלוֹם לְבָנֵי חֲבִיבֵי מוֹרְנוּ הַרְבֵּי יִצְחָק גְּרוֹ יֵאִיר.

מִכְתָּבוֹ קִבְּלִתִּי הַיּוֹם, וּבּוֹדָאֵי הִיָּה לִי צַעַר גְּדוֹל מְרַבּוּי הַהִרְפָּתָקָאוֹת אֲשֶׁר עוֹבְרִים עָלָיו. אֵךְ תְּהִלָּה לְאֵל כְּבֹר הַקְּדֻמָּתִי לְדַבֵּר עִמְכֶם הַרְבֵּה מַעֲנִין "אָדָם לְעָמַל וַיִּלְד קֶצֶר יָמִים וַיִּשְׁבַּע רִגְזוֹ", וְאִיךְ כָּל הָעוֹלָם מְלֵא יִסּוּרִים וְהִרְפָּתָקָאוֹת מִהִרְפָּתָקָאוֹת שׁוֹנוֹת, וְאֵין לְשׁוּם אָדָם בְּמָה לְנַחֵם אֶת עַצְמוֹ, כִּי אִם בְּמַעֲט הַטּוֹב שְׁזוֹכָה לְחַטָּף בְּמַעֲט הַיָּמִים הָרַעִים הָאֵלֶּה, כִּי רַק לָזֶה נִבְרָא לְסַבֵּל עָמַל בְּשִׁבִיל הַתּוֹרָה וְהָעֲבוּדָה. וְאִם אֵינוֹ זוֹכָה סוֹבֵל עָמַל בְּשִׁבִיל גִּיהֶנָּם חֶסֶם וְשְׁלוֹם שְׁעַל זֶה הַזְּהִיר הַתַּנָּא 'בְּמִטּוֹתָא מִינֵיכוּ לֹא תִירְתוּ תִירְתִּי גִיהֶנָּם' (יוֹמָא ע"ב:).

מזה אמר לך בני חביבי מחמד נפשי, כבר הרביתי לדבר בזה הרבה, וגם בשעה זאת דברתי מזה עם רבי ליבלי חתן רבי ראובן, אך עדין צריכין לדבר מזה ולזכר זאת בכל יום, כי אם אמנם כל מי שיש לו מוח בקדקדו יודע מזה, ובפרט החכמים, אפלו חכמי אמות העולם מדרגים מזה הרבה מאד שהעולם מלא יגונות ומכאובות וכל ימיו פעם ומכאובות. אך מחמת שאין להם נחמה אמיתית במה לנחם עצמן, על כן אחרי שדוכרים מזה שבים לאולתם ורודפים רק אחר הממון והבלי עולם הזה. אבל ברוך אלקינו שבראנו לכבודו וכו', ונתן לנו תורת אמת וכו', בזה יש לנחם ולשמח עצמנו.

ואם אין אנו זוכים לקום את התורה פראוי, כבר הקדים השם יתברך רפואה למפותינו שזכינו לידע מאמתת קדשת מעלת אדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק לברכה, אשר הוא מחיה ומשמח עצמנו בכל המדרגות ובכל הענינים שפעולם, כידוע לך בני. ועליו נאמר 'אלמלא מלחא' וכו', "זה ינחמנו ממעשינו" וכו'. ומגדל נחיצת מוסר כתב זה אי אפשר להאריך פרצוני, ודי בזה.

ומאליך תזכר כל השיך לזה, ויהיה בעיניך פחדשים, ותתן הודאה על העבר שהציל נפשך ונפש ביתך. ובדאי הכל למוכה גדולה, ומעתה ישמרכם ה' מפל רע ישמור את נפשכם.

דברי אביך. נתן מברסלב.

קפ

ברוך השם, יום א' שמיני תקצ"ה ברסלב.

רב שלום לאהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק שיהיה.

מכתבו קבלתי עתה עם כלי יין גפן, ושני זהובים מידידי הרב יעקב גרו יאיר, השם יתברך ישלח רפואה שלמה לבתו, וכן ישלח רפואה שלמה לבתך תחיה. טוב ה' לכל, לכל המכות ולכל המכאובים והמחוששים, כידוע לכם (לקוטי מוהר"ן סימן י"ד), כי אין לנו על מי להשען בשום דבר כי אם על אבינו שבשמים. בפרט בענין רפואות כבר מנח כלל בדינו שלא לעשות שום דבר, כי כל מה שעושין, קרוב להזיק ולקלקל

יותר, על פן צריכין לסמך רק על השם יתברך רופא חנם רופא אמת ונאמן ורחמן. וכבר עזר אותנו הרבה הרבה בענין זה, ששלח לנו ולבנינו שיחיו כמה מיני רפואות לכמה מיני מחושים בלי שום עשייה ועסק כלל, כידוע לכם. ואם לא זכינו לקבל מרבנו הקדוש ז"ל כי אם זאת לכד דינו, כי הוא חיי נפשות, ואין להאריך בזה עתה.

והנה אהובי בני חביבי, גם בכל המכתבים שפכתת לי בזה החרף לאומאן ולקרימענטשוק מרבוי הצרות המרות שעברו עלינו בזה החרף, בכלם מצאתי תמיד הרחבות גדולות אשר החייתי את נפשי בהם. וראוי לך לשמח בזה בימי החג הקדושים הפאים עלינו לטובה, כי החיית את נפשי במכתביך הנעימים, וקימת בהם מאד מצות כבוד אב. השם יתברך ייטיב לך לעד, ויאריך ימיה ושנותיה ויתן חיים ארבים לכל יוצאי חלציה, חיים של יראת שמים שיוכזו לילך בדרכי ה' באמת לנצח, ומכל שבן עתה החייתיני בדברך.

ואם אמנם עתה עדין צרותינו וביוגנו גדול וקשה מאד מאד, אך בכל עת אנו רואים ישועתו ונפלאותיו יתברך שלא עזב אותנו לגמרי. ואני ידעתי כל זה מכבר, ועתה אני רואה זאת בכל יום, וכבר הבטחתיך שבקרוב תוכל להתפלל בכל מקום שתמצה. ועתה תהלה לאל התחיל צמיחת קרן ישועה שהסכימו בפרוש להניחך לנגם בבית המדרש. אם אמנם קשה ומר לשמע כל זה שנצטרך על זה הסכמה מהם, אחרי שכל הרשעים והעבריינים אינם מונעים להתפלל עמהם וכו', אף על פי כן אדרבה הן גבורותיו ונוראותיו יתברך, אחרי אשר שכבר ההתנגדות והקטרוג על נקדת האמת כל כך, עד אשר רוצים בכל יום לגרשנו חס ושלום, וכן לגרש כל אחד ואחד חס ושלום, עתה מה גדלו מעשיך ה', מי ימלל גבורותיו ונפלאותיו וישועתו. אשר תהלה לאל כבר שבתתי שלשה שבתיים פה, והלכתי בכל יום למקוה תהלה לאל, ולא פגע בי אדם, וגם אתה מניחין אותך להתפלל בבית המדרש. ולה' הישועה והתקוה שיתהפך הכל לטובה, ויהיו הם טפלים וכתלים אליך ואלי, יבושו המה ולא נבוש אנחנו, כי אמת ה' לעולם.

ומגדל הנתיצה והטרדא אי אפשר להאריך, כי היום פנה וצריכין לחשב על תפלת מנחה ומעריב, ובפרט על מצות בעור חמין, כן יבער השם יתברך היצר הרע והשאור שפעסה מקרבנו, וכן יבער ויכלה וישרף ויעקר כל שונאינו ורודפינו

חנם, או שנוכח לבער החמץ מקרבם וישובו בלם אל האמת. ובזה הפצתי יותר, כאשר השם יתברך יודע את לבבי.

והנה פה אין חדשות, רק בכל יום חושבים מחשבות רעות על עצמם. ועל שבת העבר בא חיים פאייאך ימה שמו, וצעק היום בקול גדול על עצמו לעקר ולגרש את עצמו מן העולם, וה' יפיר עצתו ויקלקל מחשבתו ויהפך הכל לטובה מהרה. וזאת תדע, שבנפלאותיו יתברך העצומים זכיתי אתמול בסעדת שחרית בשבת הנ"ל לרקד בשמחה, וזה נחשב לי לצמיחת קרן ישועה גדולה, כן זכנו השם יתברך בכאן ואצלכם ובכל מקומות של אנשי שלומנו שנוכח פלנו לשמח בשמחה גדולה בחג הפסח הקדוש הזה הפא עלינו לטובה, ונודה על העבר בשמחה הרבה, אשר ברחמיו עד הנה עזרנו להתקיים בין חיות רעות כאלה. כן יוסף חסדו ונפלאותיו שנוכח להתקיים לנצח, ולילך בדרך השם יתברך באמת כאשר הורה אותנו אדוננו מורנו ורבנו ז"ל, וגם עד זקנה ושיבה אל יעזבנו עד נגיד זרועך לדור וכו'.

דברי אביך המעטיר בערך.

נתן מברסלב.

מה שנשתכח ממני לכתב בתוך האגרת.

באומאן הקלוז עומדת על תילה, ולא הוסיפו בה שום פרצה חס ושלום, כי נפל פחד עליהם, אך אף על פי כן עדין לא נעשה בהם משפט, ורבי אברהם ורבי נפתלי גרם יאיר כפי הנשמע ממכתבם כבר שלחו העסק לקיוב. רבי אברהם ווינבערג הנ"ל, שלח לי בערב שבת שלשה רובל כסף והוא אוהב גדול לנו. גם הנגיד רבי משה פישל שלח לבית המדרש דשם, לבל יוסיפו לעות, מבל שכן שלא זיקו להקלוז חס ושלום כי לא יהיה אחריתם טוב מזה. וגם קראו הדיפיטאט, הינו זה הממנה להעמיד החיל אצל בעלי בתים להאכילם וכיוצא, וגער עליו להוציא הסאלדאט [החיל] שהעמיד אצל רבי אברהם יצחק מאנשי שלומנו להכעים, ורצו להוסיף עוד יותר והיה לנו צער גדול מזה כי הוא אביון גדול, וגער בהם הנגיד הנ"ל עד שהכרחו בעל כרחם לסלק הסאלדאט מביתו. ברוך השם אשר עזרנו עד כה.

בעיר טירהאוויצע בוער עתה המחלקת מאד מאד, והרב רבי איציק חתן המגיד זכר צדיק לברכה ברח מביתו, ולאחד מאנשי שלומנו הכו מכת מות, וגסע

לְשֵׁם דְּאִקְמָטֵר [רופא] לַעֲשׂוֹת סְלַעְדֶּסְטוּוּא [חֲקִירָה], וּבְחֶסְדֵי ה' יִהְיֶה לָהֶם מִפְּלֵה גְדוֹלָה עַל יְדֵי זֶה. אֲךָ לַעֲת עֵתָה אֲנִי צָרִיכִים רַחֲמִים רַבִּים וְלֹה' הַיְשׁוּעָה. כָּל זֶה אֲנִי כּוֹתֵב אַחֵר בְּדִיקַת חֲמִין. הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יְבַעַר הָרַע מִקֶּרְבָּנוּ וַיְבַעַר כָּל הַשּׁוֹנְאִים וְהַמְתַּנְגְּדִים אֶל נִקְדַּת הָאָמֶת.

וְשָׁלוֹם לְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה, וּבִפְרֵט לִידֵידי הַמְּפֻלָּג מוֹרְנוּ הֶרֶב יַעֲקֹב גְּרוֹ יֵאִיר, קִבְּלָתִי הַשְּׁנִי זְהוּבִים וּבְכָר בְּרַכְתִּי אֶתְכֶם שְׂתִזְכּוּ לְרַפּוּאָה שְׁלֹמָה. וּנְפִלְאֵתִי עֲלֶיךָ יְדִידִי עַל שְׁנַתְעַצְלָתָ לְהִרְאוֹת תְּמוּנַת יְדֶךָ אֵלַי בְּמִכְתָּב, הָאָמֶת שְׂאִינְךָ יוֹדֵעַ מֵהֵיכָן לְהִתְחִיל, אַף עַל פִּי כֵן לְפִטֵר בְּלֹא פְלוֹם אִי אֶפְשָׁר. בַּה' בְּטַחַתִּי כִּי בְרִית אֶהְבְּתֵנוּ לֹא תוּפֵר לְעוֹלָמִי עַד וּלְנִצַּח נִצְחִים. "מִיָּם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת" וְכוּ', חֲזַק בְּנִי וְחֲזַק וְתִישָׁב עִצְמְךָ הַיָּטִב הַיָּטִב, וְתִחַשֵׁב דְּרָכֶיךָ וְהִסְתַּכַּל וְשׂוּם לְבָךָ הַיָּטִב מֵהַנְּעִשָׂה בְּעוֹלָם, אֵת כָּל הַמְּעִשָׂה הָרַע הַנְּעִשָׂה תַּחַת הַשְּׁמֵשׁ בְּפִרְט בְּדוֹרוֹת הַלָּלוּ בְּעִקְבוֹת מוֹשִׁיחָא "אֲשֶׁר חִרְפוּ אוֹיְבֶיךָ ה'" וְכוּ'. וְאִם אִין בְּיָדְךָ לְתַקֵּן אֵת הָעוֹלָם אֲךָ אֵת עִצְמְךָ בּוֹדֵאֵי תוּכַל לְהַצִּיל. כִּי הַבְּחִירָה חֲפְשִׁית, וְאִין שׂוּם מְנִיעָה בְּעוֹלָם שְׁלֹא נֹכַח לְשַׁבְּרָה. "אֵל תִּתֵּן שׁוֹנֵה לְעִינֶיךָ וְכוּ' הַנִּצַּל בְּצַבִּי מִיָּד", וְתִחַשֵׁב עַל דְּרָכֶיךָ הַיָּטִב אִיךָ אֶתָּה יוּכַל לְהַצִּיל נַפְשְׁךָ מִשְׁטִיפַת הַמַּיִם הַזּוֹדוֹנִים שֶׁל זֶה הָעוֹלָם, אִם עַל יְדֵי קְרִיעַת הַתַּפְּלוֹת וְהַסְּפָרִים הַקְּדוּשִׁים שְׁלָנוּ חֵם וְשָׁלוֹם, אִם עַל יְדֵי קְרִיאָתָם. זְכֹר וַיִּשָׁב עִצְמְךָ הַיָּטִב הַחֲלוּק וְהַהֲפָרֵשׁ שֶׁבִּין שְׁנֵי דְרָכִים אֱלוֹ, אֶפְלוּ אִם הָיוּ אֱלוֹ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים שְׂוִים הַקּוֹרֵעַ וְהַקּוֹרֵא. מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שְׂאֲנוּ יוֹדְעִים מַעַט הַחֲלוּק שְׁבִינֵיהֶם וְיוֹתֵר מְזֵה רְאוּי לָנוּ לְהֶאֱמִין, כִּי אִין מִי שְׂיִקְרַע דָּף אֶחָד מֵהֶם כִּי אִם כְּשִׁיעֵבֵר עֲבָרָה גְּדוֹלָה תַּחֲלָה רַחֲמָנָא לְצַל. וְאִין מִי שְׂיִקְרָא וַיֹּאמֶר אֵיזָה תַּפְּלָה אוּ לְעֵין בְּסִפְרָ שְׁלֹא יִהְיֶה לוֹ אֵיזָה הִרְהוּר תְּשׁוּבָה נְפִלְאָ מְאֹד, בְּיָדוּעַ לְכֶם קִצַּת מְזֵה, וְהַיּוֹתֵר תְּדַעוּ אַחֵר כִּךָ אִם תּוֹכָה עוֹד לְהִתְוַעַד עִמָּנוּ וְלֶאֱחֹז בְּחִבְלֵי עֲבוֹתוֹת אֶהְבְּתֵנוּ בְּזֵה וּבְכָא לְנִצַּח.

נִתֵּן הַנ"ל.

קפא

ברוך השם, יום א' תזריע תקצ"ה.

אהובי בני.

מכתבך קבלתי בזאת השעה. ותודה לאל כבר יצאו מבית האסורים רבי חיים וחבריו זה כמו ארבע שעות. ואת הנער הבליעל הידוע, שלחו אחריו בבקר לתפסו, ובקשה אמו מאד עבורו, ובתוך כך הבריחה אותו. ותפסו אותה בעצמה לבית האסורים, ועדין היא יושבת שם. והפראשעניע [התביעה] כבר נתנה, אך עדין אין תשובה ברורה, כי אמרו שיחקרו אחר כך. יותר מזה אין כל חדש להודיע, טוב להודות לה' על העבר, אשר עד הנה עזרנו הרבה ברחמי העצומים, ולבקש הרבה להבא שיפיל שונאינו תחתינו כי עדין הם חורקים שנים פידוע לכם. "ה' הרם שגמו בפיו" וכו', ויכניעם וישברם ופלו ולא יקומו, ונפשינו תגיל בה' תשיש בישועתו. אשרינו שזכינו להיות מצד האמת מסמרא דימינא, און טאקע פארטא [ובכל זאת] אשרינו. ואין פנאי להאריך כי זמן המנחה הגיע.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

קפב

ברוך השם, יום ו' ערב שבת קדש פרשת מצרע תקצ"ה ברסלב.

שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול, לכבוד אהובי ידידי פנפשי הרבני הנגיד הותיק וכו' מורנו הרב דב פער גרו יאיר, עם כבוד בניו היקרים ולכל יוצאי חלציו שיחיו. ולכבוד ידידי פנפשי, הלוא הוא הרבני הנגיד הותיק מורנו הרב צבי הירש גרו יאיר, ולכבוד בניו היקרים וכל יוצאי חלציהם שיחיו, פלם יעמדו על הברכה חיים ושלום וכל טוב לנצח אמן בן יהי רצון.

כבר שלחנו לכם שני מכתבים מוגדל צרותינו, ונפלאתי מאד מאד על אשר אתם כמסתיר פנים ממנו ואין אתם משיבים דבר. ודעו אחי ורעי כי עדין לא נשקט המחלקת כלל והם חורקים שניהם בכל יום ובכל עת וחושבים מחשבות ויועצים עצות רעות על כל אחד ואחד, ובפרט עלי לגרשני חס ושלום מפה ומכל העירות חס

וְשָׁלוֹם, יְגַרְשֵׁם ה' וַיַּעֲקֶרֶם. לולא ה' עֲזָרְתָהּ לָנוּ שְׁעוֹשֶׂה עִמָּנוּ נְסִים וְנִפְלְאוֹת כְּכֹל יוֹם וּבְכָל עֵת. וְעַקֵּר הַסִּבָּה הוּא עַל יְדֵי שׁוֹפְטֵי הַמְּדִינָה שְׂאָף עַל פִּי שֶׁהֵם מְרַבִּים בְּשִׁחְדִים וּבִיַּדֵינוּ אֵין כֶּסֶף, עִם כָּל זֶה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם וְעוֹזֵר לָנוּ לַפְעַל בְּמַעֲט, יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהֵם פּוֹעֲלִים בְּהִרְבָּה, בְּפָרֵט שְׂפָלָם יוֹדְעִים שֶׁהָאֵמֶת וְהַצֶּדֶק אֲתָנוּ. אֲבָל עַל כָּל פְּנִים גַּם עַל זֶה הַמַּעֲט אָנוּ צְרִיכִים לְהוֹצִיא הוֹצָאוֹת הִרְבָּה פֶּאֶשֶׁר יִבְיֵנוּ בְּעֲצָמָם; כִּי עַל פְּרָאשְׁעָנֵם [הַתְּבִיעָה] לְכַד כְּבָר כָּלָה אֲצִלְנוּ סֶךְ רַב, וְלַפְעָמִים צְרִיכִין לְהוֹצִיא עוֹד אֵיזָה הוֹצָאוֹת כִּי לַפְטֵר בְּלֹא כְּלוֹם אֵי אֶפְשֶׁר.

וְהִנֵּה בְּאֵתִי לְבֵיתִי זֶה ה' שְׁבוּעוֹת וְאֵי אֶפְשֶׁר לִי לִילֵךְ אֶל הַחוּץ, כִּי יוֹצְאִים נְעָרִים וּמְקַלְלִים וּמְבִזִּים אוֹתִי בְּכָל מִינֵי בְּזִיוּנוֹת, וְגַם פְּעַם אַחַת שָׁכְרוּ חֲלוֹן אֶחָד בְּבֵיתִי בְּחַל הַמוֹעֵד פֶּסַח וְהִכְרַחְתִּי לְשַׁלַּח אֶל הָאֶדוֹן הַגֵּרֵדִנְטְשִׁיק [הַמוֹשֵׁל] וְתַפְסֵ אֶת הַנְּעָר לְבֵית הַסִּפֵּה. וְאַחֵר כִּךְ הִשְׁתַּדְּלוּ בֵּית מֹשֶׁה הַמְּהַפֵּךְ לְשִׁמּוּהָ וּמִשׁוֹאָה עִם שְׂאָר הַמְּתַנַּגְדִּים, וְהוֹצִיאֵנוּ הַנְּעָר וְחֹזֵר וּבִזָּה הִרְבָּה. וּבְשִׁבְת פְּרִשְׁת שְׁמִינֵי הָעֶבֶר הָיָה רַעֲשׁ גָּדוֹל פֶּה, כִּי נִכְנְסוּ נְעָרִים בְּנֵי בְלִיעַל בְּבֵית הַמְּדִרְשׁ שְׁלָנוּ וְקִלְקְלוּ הַדְּלֵת וּבִזּוּ אֲנִשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וּכְבָר עָשׂוּ בֵּן כַּמָּה וּכַמָּה פְּעָמִים, שְׁנִכְנְסִים לְבֵית הַמְּדִרְשׁ שְׁלָנוּ וְקוֹרְעִים וּמְבִזִּים הַסְּפָרִים הַקְּדוּשִׁים שְׁלָנוּ בְּפָנֵי אֲנִשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וּבְשִׁבְת הַנִּ"ל עָמְדוּ כְּגוֹגְדֵם מֵאֲנִשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ הַכֹּאוֹת בִּינֵיהֶם. וְרִץ נְעָר אֶחָד לְאֲבִיו, וּבָא אֲבִיו עִם עוֹד אֶחָד וְהִכּוּ אֶת אֲנִשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַכֹּה וּפְצוּעַ, וְגַם הִלְכוּ לְהַגְאֵרְדִּנְטְשִׁיק וְתַפְסוּ אֶת אֲנִשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אֲרַבְעָה אֲנָשִׁים בְּשָׂרִים וּיְקָרִים, וַיִּשְׁבּוּ כָּל הַשִּׁבְת וּבִיּוֹם א'. וְהָיָה רַעֲשׁ גָּדוֹל, וְגַם חִפְשׂוּ בְּבֵיתִי אֶת רַבֵּי מְדִרְכֵי מְטַעֲפֵלִיק אוֹלֵי אֵין לוֹ בִּילְעַט [רִשְׁיוֹן]; וְאַחֵר כִּךְ לֹא נִתְקַרְרוּ בְּזָה וּמָסְרוּ אוֹתִי בְּפָנֵי הָאֶדוֹן הַנִּ"ל, עַד שֶׁשְׁלַח הַקְּנוֹאֲרִטְאֵלִינֵיעַ עִם דְּעֵסְאֲטְנִיקִים [אֲנִשֵׁי חֵיל] אַחֲרַי וְרָצוּ לְתַפְסֵ אוֹתִי בְּמִשְׁמֵר חֵם וְשָׁלוֹם. בְּתוֹךְ כִּךְ סָבְבוּ אֶת בֵּיתִי אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וְטָף עַד שֶׁנִּתְמַלְא כָּל הָרְחוֹב שְׁסָבִיב בֵּיתִי, וְהָיָה לִי בְּזִיוֹן גָּדוֹל אֲשֶׁר לֹא יֵאֱמָן כִּי יִסְפֵּר.

וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲשֵׂה נְסִים וְנִפְלְאוֹת! כִּי לֹא נִמְצָא מִי שִׁילֵךְ בְּשִׁבְלֵי לְהָאֶדוֹן, כִּי כָּל הַנְּגִידִים וּבְעָלֵי בְתִים מַצְדִּים, וַיֵּשׁ שְׂאוֹחִזִים בְּלִבְכֶם עִמִּי, אֲבָל אֵימַת הַצּוֹרֵר וְהַנְּגִידִים דְּפָה עֲלֵיהֶם וּמְתִירָאִים לְהַשְׁתַּדֵּל בְּהַצְלָתִי; לולא אֵיזָה אֲבִיוֹנִים וְאַשְׁת רַבֵּי שְׁמוּאֵל וַיִּנְבְּעֵרְג הִלְכוּ אֵלָיו, וְסָגַר הַדְּלֵת וְלֹא רָצָה לְהַנִּיחֵם לְכַנֵּס. אֶךְ בְּחִמְלַת ה' דְּחָקוּ עֲצָמָן וּנְכַנְסוּ וְטַעְנוּ עִמּוֹ הִרְבָּה עַד שֶׁנִּתְקַרֵּר כְּעֵסוֹ קִצְתָּ. וְאֵף עַל פִּי בֵּן הָיִיתִי

מכרח לילך, ולא היה לי דרך לילך מרבוי ההמון שסבבו אותי, והכרחו הדעסאטניקים (החוקרים מהממשל) לגרש במקלות את ההמון ולהכות אותם כדי שיהיה לי דרך. ובתוך דרך הליכתי בכיוון גדול כזה יצאתה הבת בליעל מרים רייצא בת עלקא יפוח שמה, שהיא אשת ידידנו רבי אברהם בער שיחיה שנתהפכה למתנגדת גדולה מאד מאד יותר מכלם, ובזתה אותי ברבים בחרופים גדולים. ואחר כך נכנסתי להאדון הגרדנטישיק, ומחמת שכבר הפיסו אותו קצת דבר עמי מעט ופטר אותי לשלום. והמרשעת הנ"ל נכנסה גם כן להגארדאנטישיק הנ"ל ובזתה אותי גם בפניו, וזה היה לי לטובה קצת, כי האדון הנ"ל ואשתו בזו אותה וחרפו אותה, על שהיא חצופה כל כך לבזות וקן כזה ויצאתה מהם בכיוון.

ועתה מאליכם תבינו גדל הצרה והרעש והבזיון שהיה לנו לכלנו, ובפרט להצדקת מרת אדיל תחיה, וגם על זה הכרחנו להוציא הוצאות לעכב הקווארטאליניע (החוקרים) קצת כדי שיוכלו בתוך כך לפים האדון הנ"ל שלא יתפס אותי במשמר כאשר אמר תחלה. ואחר כך במוצאי שבת הכרחנו לכתב פראשעניע [תביעה]. וביום א' הוציאו את כל האסורים שלנו והיו בהם פצעים, וצוה לעשות וויזייע [תחבושת] אצל הדאקטור, וגם על זה הכרחנו להוציא הוצאות כאשר יבינו בעצמם. ואחר כך הכו המתנגדים עוד אחד מאנשי שלומנו עני ואביון, והכרחנו לתן עוד פראשעניע, ועדין לא היה סלעדסטווע [חקירה] ולא משפט על שום פראשעניע, אך אף על פי כן מועילים הפראשעניעם שעל ידי זה נופל פחד עליהם, וללא זאת היו הורגים אותנו בפרהסיא חס ושלום, כי כבר התר דמנו כמפרסם.

ואחר כך נתקבצו המתנגדים ביום א' וקבצו נדבה רעה גדולה מכל המכסנים ונתיעצו מה לעשות לי, ונסכמה עצתם הרעה ושחדו את האדונים שהקווארטאלנע (החוקר) יתן פראשעניע עלי שנודע לו שאני נביא שקורין אצלם סאניגאג, וגם שיש אצלי סימבראניעם [התקבציות], ועוד מסירות, וכבר נתן הקווארטאלנע [החוקר] כתב כזה להפליצייע [למשטרה], ורצו שגם הגרדנטישיק (המושל) והסטראפטישיק [הקצינים] יחתמו על זה. ומאליכם תבינו גדל הרעש והפחד והצרה שהיה לנו, עד אשר לא קמה רוח באיש מאנשי שלומנו. ובחמלת ה' שלח ה' דבורים בפי ידידנו רבי שמואל ווינבערג ואשתו ודברו הרבה עם הגרדנטישיק, עד שעכב את ידו מלחתם עצמו מיד, וגם עם הסטראפטישיק דברו קצת ועכב גם כן. וכפי הנשמע

מכתבי קרב מוהרנ"ת

לא שלחו הדבר לקאמיניץ, אך עדין אין אנו יודעים ברור הדבר לאמתו, ולבנו ובפרט לבי, יחיל בקרבי וכו'.

אָתָּה אחי ורעי, אי שמים, הביטו וראו אם יש מכאוב כמכאובנו ואם יש בזיון ופחדים כבזיוננו, חיינו ובפרט חיי תלואים מנגד בכל עת. ברוך הנותן ליעף פח, אשר נתן לי פח ברזל לסבל כל זה. על בן אחי ורעי מאליכם תבינו גדל ההכרח שתשלחו מיד על כל פנים הסוד שכתבנו לכם זה פעמיים. כי מאליכם תבינו שהוא סוד מעט מאוד לפי ערך הצרה הזאת. ואין מי שיעמד בעדנו, כי כל הנגידים הם מתנגדים שלנו, ולא נשאר אצלנו כי אם עניים ואיזה בעלי פתים, וגם הם מתיראים מהצורך ומהעשירים לעזר לנו. ואף על פי כן כבר הוציאו בשביל עסק זה הרבה יותר ממאה קערבליך, מלבד מה שצריכים להחזיק אותי בפרנסתי, כי קפחו את פרנסתי מכל הצדדים. ומלבד מה שאינם נותנים לי ולכל אנשי שלומנו לא קמח ולא מעות חטים וכו' על פסח, אף גם משה המהפך הנ"ל הולך בעצמו לקלקל הפרנסה והחיות של כל אחד. לא יספיקו כמה יריעות לבאר מה שעושה משה וכל המתנגדים לכל אנשי שלומנו בכל יום בענין הפרנסה, אך על זה אין אנו מסתכלים כלל, רק הם חותרים למסר אותי חס ושלום בכל מיני עלילות ומסירות חס ושלום, ה' יפיר עצתם ויקלקל מחשבתם.

על בן למען השם אל יעכבו עוד, וישלחו תכף ומיד על כל פנים הסוד הנ"ל בלי תרוץ, למען לא יצטרכו חס ושלום חס ושלום לשלח בכפל כפלים, ומי יודע אם יועיל אחר כך. כי עתה יש תקנה עדין להציל עצמנו במעט הוצאות, אך לפטר בלא כלום אי אפשר כי "סוס מוכן ליום המלחמה ולה' התשועה". ומגדל הצער והטרדא אי אפשר להאריך יותר. ומבטחני בטוב לבבכם שאף על פי שכבד עליכם הדבר תקימו דברי בלי שום עכוב, כי חלילה להתמהמה אפלו יום אחד. כי המתנגדים אינם שוקטים, והרשעים בים נגרש. ואי אפשר לבאר גדל הנסים והנפלאות שהשם יתברך עושה עמנו בכל יום להצילנו מהם, אך אף על פי כן מסבב השם יתברך על ידי איזה סבה קלה, "והכסף יענה את הכל" כאשר תבינו כל זה בעצמכם. ואין להאריך יותר לחכמים ונדיבי לב כמותם.

למען השם אל תחרישו ואל תשקטו מלהתפלל עבורנו ובפרט עלי בכל יום להצילנו מהם, כי הדבר נוגע לכלנו. ובודאי שמעתם מה שנעשה במירהאויצע. וכעת נשמע פה שבא סאוועטניק [חוקר] לאומאן על אודות עסק הפרצות שעשו להקלוץ שלנו, ושתפסו כמה מהמתנגדים לבית הספר, והכרחו להוציא סך רב כדי להוציאם על ערבות, אבל עדין אין אנו יודעים בפרטיות איך הוא, אם כל הנ"ל אמת בברור. ואף על פי כן צריכין עדין ישועה גדולה שנצליח במשפט נגדם, השם יתברך ירחם.

דברי אוהבכם באמת לנצח המצפה לתשובתכם, ושיקומו מיד דברי הנ"ל, ומנחל ומקנה לישועת ה' מהרה.

נתן בן מורנו הרב נפתלי הירץ ז"ל מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה ובפרט לידידנו כבוד הרבני וכו' מורנו הרב יודל גרו יאיר, אין צריך לזרוז להתפלל הרבה עבורנו, כי מבטחני שבודאי הוא מעתיד הרבה עבורנו וה' ישמע תפלותיו ותפלותינו.

אדיל תחיה וכל יוצאי חלציה והרב גרו יאיר, וכל אנשי שלומנו פורשים שלום באהבה.

קפג

ברוך השם, יום א' קדושים תקצ"ה.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי בשבוע העבר. רבי אפרים בן רבי נפתלי ורבי שמחה ברוך, באו לפה בערב שבת העבר. הנגיד רבי משה לאנדע מחתנו של האמקאפטישיק, בא גם בן לפה בערב שבת העבר ועדין הוא פה, והוא דורש טובתנו ורוצה להתראות פנים עמי ולידך לביתי. השם יתברך ירחם שיהיה הכל לטובה. לעת עתה עזרנו השם יתברך הרבה, אבל פחד גדול היה לי בערב שבת העבר וסבלתי אז מרירות ופחדים, אשר נדמה לי שפחד כזה לא היה לי עדין מזמן שהתחיל לבער המחלקת הזו.

כי שלחו לי אהבי שמבחוץ שהם רוצים לגרש עצמן מפה בשבת דיקא. ואי אפשר לבאר כל מה שעבר בזה כל אותו היום הנ"ל, שממש המיתו והחיו אותי כמה פעמים באותו היום, ברוך הנותן לי עיף בח שסבלתי כל זה, וה' היה לי בעזרי שחזקתי עצמי בתמימות כמה שנצלתי להיות מתנגד על אמת בזה, וגם זכיתי לכתב ספריו הקדושים הנוראים, האמתיים וכו'.

ובתוך כך באו האנשים הנ"ל, וגם זה החיה אותי הרבה, והאמנתי וראיתי בעיני שכלי כי "מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו"; מה גדלו מעשי ה' מאד עמקו מחשבותיו, וגם רבי נחמן מטעפליק בא עם רבי אפרים על שבת, ותהלה לאל היה לנו שבת יפה, וגם רקדו קצת. טוב להודות לה' אשר עזרנו עד פה.

והנה כבר היו אצל הארון הגאראדניטשע ואצל הסטראפטישע, וכלם נשבעו בשבועות חמורות שלא יעשה לי שום דבר, וכפי הנראה תהלה לאל דבריהם אמת, רק הפחד היה מאנשי הפאליציע שהמוסרים רצו להסיתם בלא הגרדנטישק מחמת שהוא חולה קצת, וכן היה עולה על דעתם, אף ברחמי השם ותברך חזרו מזה מחמת אימת המשפט הגבה מהם, שלא ילכדו ברשת על ידי עולה כזאת. וגם נמצאו אנשים מבחוץ שדברו על לבם שלא יעשו דבר כזה. אבל בונת הרשעים היה להרע, וה' הפיר עצתם, בן פירם ויהרסם ה' ויעקרם וישברם ויכניעם תחתנו, ויתגלה האמת בעולם, חזק בני ושמח נפשך בישועת ה' ותבקש על להבא וכו'.

דברי אביד. נתן מברסלב.

קפד

ברוך השם, יום א' קדושים תקצ"ה.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי עתה וכבר הקדמתי לשלח לך בבקר מכתבי על ידי רבי מאטיל, וכודאי שמעת גם מרבי מאטיל מה שהפחידו אותי בערב שבת העבר, השם ותברך ירחם שיהיה לכפרת עוון ויתהפך לטובה גדולה. לעת עתה נשקט הדבר. ברוך השם אשר עזרנו עד הנה. גם היום היה בביתי הנגיד רבי משה לאנדע

מאומאן, ומאליך תבין שהוא למוכתנו, והוא לקוץ מכאוב להמתנגדים, שניהם יחרקו ונמסו וכו'. מציל עני מחזק ממנו וכו' יחוס עלינו וישענו ישועה שלמה מהרה, שלא יבוא עלינו עוד שום פחד כלל ויראו שונאינו ויבושו; ויקים באי"ר "אויבי וישבו ויבשו ר'נע".

ונפלאתי עליך בני חביבי, שלא הודעתני דבר מידידנו רבי נחמן טולמשינער, נא מאד להודיעני משלומי על ידי מקדם. והשם יתברך ישלח רפואה שלמה לבנה ולבני נחמן שיחיה, שגם הוא היה חלוש בשבוע העבר, וכפי הנראה הוא ענין חלי הקדחת חס ושלום רחמנא לצלן, ועדין הוא חלוש קצת וישב בביתו בתחלת הזמן, בורא רפואות ישלח להם רפואה שלמה בתוך שאר שאר חולי ישראל, (חסר).

בכל עת רואים מכל צד שאין נמצא שום עולם הזה כלל, כמו שאמר אדונינו מורנו ורבנו ז"ל (תניינא, סוף תורה ק"ט), ואין לנו בעולמנו אלא מה שעוזר השם יתברך להתגבר לחטף איזה טוב כל מה שנוכל. ותהלה לאל רואים בכל יום הרחבות נפלאות בתוך הצרות וצמיחת קרן ישועה בכל עת, אך עדין צריכין תפלה ולאפוש ברחמי טובא, שירחם עלינו השם יתברך ויאמר לצרותינו די, וישוב אלינו וירחמנו, ויצילנו וישענו משונאינו ורודפינו חנם.

ידע בני חביבי שכל אנשי שלומנו קבלו עליהם בשבת להתענות שני וחמישי ושני הבאים עלינו לטובה, ומהראוי שגם אתם תצטרפו עמנו, אולי יענה לנו ה' ויחוס על כבודו הגדול ויעשה למען שמו להפיל שונאינו תחתינו, ולא יוסיפו לבזות אותנו ואת הספרים הקדושים והנוראים, "ואמת מארץ תצמח", ויקים "תתן אמת ליעקב" וכו', ואם לא עכשיו אימתי.

הומה עלי לבי על כל אחד ואחד מעי מעי אוחילה. עתה עתה נאמר על בני הנעורים "תשתכנה אבני קדש בראש כל חוצות", ואין איש מאסף אותם הביתה. ואפלו מי שרוצה לנזק ולברח לבית שמגדלין בו תורה ותפלה, רודפין, אותו בכל מיני רדיפות ומי יודע מה יהיה להבא, כי הבעל דבר התפשט מאד לארץ ולרחב מבחוץ ומבפנים, מחוץ תשפל חרב ואש המחלקת רחמנא לצלן, ומבית מתגבר התאוות וההרהורים והבלבולים וטרדות הפרנסה ומחלקת שבבית וכו', צר ומצוק מכל צד, על מי לנו להשען על אבינו שבשמים.

זאת נחמתי בעניי שאנו יודעים על כל פנים מאמתת הצדיק האמת ומתורתו הקדושה, המחיה ומשיב את כל אחד ואחד בכל מקום שהוא, ועל זה הם חורקים שניהם להרחיק חס ושלום מזה, אבל חסדי ה' לא תמנו ולא כלו רחמיו לעולם, ובגנפלאותיו העצומים הוא יתברך בעזרנו לחזקנו ולאמצנו ולתקפנו בכל פעם יותר ויותר, לאהז בכל כחנו בכל חושנו בהצדיק האמת ובתורתו הקדושה ובשמו הקדוש. בה' חסיתי, שנופה בלנו להיות נמנין בכלל עדתו הקדושה בזה ובבא לנצח. אשרינו מה טוב חלקנו, ואחר כל מה שעובר עלינו אף על פי כן אשרינו, יאברו המתנגדים ואלף פיוצא בהם, ודבר אחד מדברי תורתו ושיחותיו הקדושים אל יתבטל כל עוד רוח חיים באפנו, כל זמן שהנשמה בקרבנו, נודה ונשבח לשם יתברך על אשר זכינו להיות בחלקו הקדוש. חבלים נפלו לנו בנעימים וכו'.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה, ובפרט לידידי בנפשי הותיק האברך פרי צדיק מורנו הרב נחמן בן חיה שיחיה, השם יתברך יזכנו לראות עמו פנים אל פנים, ויופה לילך בדרכי אבותיו הקדושים, זכותו יגן עלינו באמת, למען ייטב לו לעד.

נתן הנ"ל.

ומאלריך תבין לתן האגרת לקרותו לאוהבינו האמתיים, ולגנוז היטב מהזרים, "וכל זר לא יאכל קדש".

קפה

ברוך השם, יום א' בהר תקצ"ה לפ"ק.

לאהובי בני חביבי מורנו הרב יצחק גרו יאיר. שלום וחיים וכל טוב בזה ובבא לנצח.

מכתבך קבלתי, וכבר ידעת שאיני יוצא החוצה, על כן לא היה לי עם מי להשיבך. השם יתברך ירחם שיתהפך הכל לטובה גדולה לבלנו, וילבשו בוששה וכלמה המגדילים עלינו, וירנו וישמחו החפצים צדקי, ויאמרו תמיד וגדל ה'.

וְתוֹדָה לְאֵל, ה' עֹזֵר לִי שְׂאֲנִי עַל פִּי הָרֵב בְּשִׂמְחָה עַל עַצְמִי נִפְלְאוֹת חֶסֶדוֹ הַנִּצְחִי שְׂזָכִיתִי לְשִׁמְעַת כָּל מָה שִׁשְׁמַעְתִּי וּלְכַתְּבָם עַל סֵפֶר לְהוֹדִיעַם לְבְנֵי הָאָדָם וְכו'. וּבִאֲמַת בְּלִכְתֶּם גַּם אַתֶּם צְרִיכִין לְשִׂמְחָה בְּזֶה בְּכָל יוֹם, כִּי לֹא דָבָר רִיק הוּא מִכֶּם כִּי הוּא חַיִּיכֶם לְנִצְחָה. וְחֲלִילָה שִׁיְהִיָּה שׁוּם דְּבוּר - יִשָּׁן אֲצִלְכֶם, כִּי הֵם דְּבָרִים הַנּוֹבְעִים, כָּל דְּבוּר וְדְבוּר הוּא בְּאֵר מִיָּם חַיִּים, "מִיָּם קָרִים עַל נַפְשׁ עֵינֶפֶה", הַמִּתְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת, מַחִיָּה כָּל נַפְשׁ הַחֶפֶץ בְּחַיִּים, מְשִׁיב בְּשִׁבְעָה מְשִׁיבֵי טַעַם, מְגַלָּה גְדֻלַּת הַבּוֹרָא וְהַתְּנוּצָצוֹת אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, מַה שְׂאִין הִפָּה יָכוֹל לְדַבֵּר כִּי אִם כָּל חַד כְּפֹסֵם מַה דְּמִשְׁעַר בְּלִבָּהּ, וְיוֹתֵר מֵהֵמָּה הֵם עוֹלִים עַד אֵין סוּף וְכו'. "רְבוֹת עֲשִׂיתָ ה' אֱלֻקֵּינוּ נִפְלְאוֹתֶיךָ וּמַחְשְׁבוֹתֶיךָ אֵלֵינוּ" וְכו'. וּבַעַל הַנִּפְלְאוֹת אֲשֶׁר עַד הֵנָּה עֲזַרְנִי כָּל כֶּךָ, גַּם עֲתָה אֵל יַעֲזֹבֵנִי, וְעֲזַרְנִי וְיִשְׁעֵנִי מֵהֲרָה וּפִיל וְיִכְנִיעַ שׁוֹנְאֵינוּ תַחְתִּינוּ, אַתָּה הָאֵל עוֹשֶׂה פֶּלֶא לְמַעַנְךָ וְלְמַעַן הַצְדִּיק הָאֲמֵת תִּשְׁפִּילֵם עַד עֶפְרַיִם מִמֶּשׁ, וְלֵה' הַיְשׁוּעָה.

וְהֵנָּה עַצְמִי תִשׁוּקְתֶךָ לְקִדְשֵׁת שְׁבוּעוֹת שֶׁל אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ הַנּוֹרָא וְהַנִּשְׁגָּב וְכו', אֲשֶׁר אֲמַתְתוּ וְקִדְשְׁתוּ חוֹפֵף עֲלֵינוּ כָּל הַיּוֹם, בְּפָרֵט בְּעֵת הַקְּבוּץ הַקְּדוּשׁ שְׁלָנוּ, תִּשׁוּקְתֶךָ וְצַעֲקֶתְךָ עוֹשֶׂה רִשָּׁם בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאִם נֹכַח אֲסַפֵּר לְךָ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם פָּנִים אֵל פָּנִים בְּחַג הַשְּׁבוּעוֹת הַקְּדוּשׁ הַבָּא עֲלֵינוּ לְטוֹבָה, אֲךָ עַדִּין אַתָּה וּבְלִכְתֶּם צְרִיכִין לְהִשְׁתַּוְּקֶךָ וְלִכְסֹף הַרְבֵּה לְקִדְשֵׁת שְׁבוּעוֹת הָאֲמֵתִי, שְׁנִזְכֶּה לְהַתְּוַעַד בְּלָנוּ, וְלְהַתְּפַלֵּל הַרְבֵּה לְשֵׁם יִתְבָּרַךְ שִׁיְהִיָּה בְּשִׁלּוּם וְשְׁלוּחַ, "וּמִפְּחַד אוֹיֵב תִּצַּר חַיִּי" וְחַיִּי בְּלָנוּ, וְנִזְכֶּה לְדַבֵּר בְּשִׂמְחָה דְּבָרֵי אֲמֵת הַמְּחַיִּין אֶת הַנֶּפֶשׁ לְנִצְחָה, הַנּוֹבְעִים מֵהַנְּחַל נוֹבֵעַ הַקְּדוּשׁ וְהַנּוֹרָא. וְשׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה יִשְׁמַע תְּפִלַּתְנוּ וְיִשְׁעֵנוּ לְמַעַן שָׁמוּ.

דְּבָרֵי אֲבִיךָ הַמְּצַפֶּה לַיְשׁוּעָה מֵהֲרָה.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

קפו

בְּרוּךְ הַשֵּׁם, יוֹם א' ג' סִינֹן תַּקְצ"ה לַפ"ק.

אֶהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבִי.

כְּבֵר שְׁמַעְתָּ אֶת הַיְשׁוּעָה הַגְּדוּלָּה אֲשֶׁר עָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמָּנוּ לְהַפְּלִיא, וְיוֹתֵר מִזֶּה תִּשְׁמַע מִמוֹסֵר כְּתָב זֶה יְדִידְנוּ רַבִּי סַעֲנַדִּיר גֵּרֵז יְאִיר, וְכַעַת אֵין לְחַדֵּשׁ

כָּלֵל, וְגַם הוּא קָדֵם הַתְּפִלָּה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲזֹרֵנִי, שֶׁכַּאֲשֶׁר תְּבוֹאוּ לְשִׁלּוֹם בְּיוֹם מִחָר
 אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, נִזְכָּה לְסַפֵּר יְשׁוּעַת ה' בְּשִׂמְחָה, וְנִזְכָּה לְרֵאוֹת יְשׁוּעַתוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר,
 וְיִתְנַלֵּה הָאֲמֶת בְּעוֹלָם. דְּבָרֵי אָבִיךָ הַמּוֹדֶה עַל הָעֶבֶר וּמִבְקֵשׁ לְהִבָּא, כַּאֲשֶׁר הִחֵל
 הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהֵרֵאוֹת חֲסֵדוֹ, בֶּן יִגְמַר בְּעֵדְנֵנוּ לְמוֹכָה מִהֵרָה בְּכֹל הָאֲפָנִים וּבְכֹל מְקוֹמוֹת
 מוֹשְׁבוֹת אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַכְּשִׁירִים וְהִירָאִים בְּאֲמַת שִׂיחֵיו, וּבְכִפְרֵט בְּאוֹמָאן. וְיִרְאוּ
 שׁוֹנְאֵינוּ וְיִבּוֹשׁוּ, וְאִנְחָנוּ נָגִיל בְּה' בְּקִדּוֹשׁ יִשְׂרָאֵל גְּתֵהֲלָל.

נִתֵּן מִבְּרִסְלָב.

קפו

ברוך השם, יום א' פֶּרֶשֶׁת שֶׁלַח לְךָ תִּקְצֵ"ה לִפ"ק.

אהובי בני חביבי.

קִבְּלֵתִי מִכְּתָבְךָ עִם הַשְּׂנֵי זְהוּבִים, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִרְחַם וְיִשְׁלַח מִהֵרָה רְפוּאָה שְׁלֵמָה
 לְבֵתְךָ תַּחֲוִיהַ, וְתִשׁוּב לְאִיתְנָה מִהֵרָה, וְהִנֵּה מוֹסֵר כְּתָב זֶה יִסְפֵּר לְךָ אֲשֶׁר
 עָבַר פֶּה, וּבְיָדָי הַכֹּל לְמוֹכָה. וּבְעֵינַי הִרְדִּיפוֹת וְהִצְרוֹת וְהִתְקַאוֹת וְכו' שֶׁעָשׂוּ לָכֶם
 לְכֹל אֶחָד וְאֶחָד בְּטוֹלְמָשׁוֹן, מֵאֲלֵיכֶם תְּבִינֵנוּ אִיךָ לְהִתְנַהֵג וּלְטַעַן עִמָּהֶם בְּפִנְיָהֶם, וְאֵל
 יִתְבַּיֵּשׁוּ, וְאֵל יִתְבַּטְּלוּ, וְאֵל יִפְחָדוּ, וְאֵל יִחַתּוּ מִפְּנֵיהֶם כָּלֵל, כִּי ה' אֶתְנוּ לְהוֹשִׁיעַ אוֹתְנוּ
 אֵל תִּירָאוּם. וּמוֹסֵר כְּתָב זֶה יִסְפֵּר לְךָ הַכֹּל, וְאִין לִי שׁוֹם פְּנָאִי לְהֵאָרִיךְ כָּלֵל, הִתְיַצְבוּ
 וְרֵאוּ אֶת יְשׁוּעַת ה', כִּי כַּאֲשֶׁר הִתְחִיל לְהוֹשִׁיעֵנוּ כֵּן קוִינֵנוּ אֵלָיו בְּכַחוֹ הַגְּדוֹל שֶׁל הַזְּקֵן
 דְּקִדְשָׁה, שֶׁיִּגְמַר לְהוֹשִׁיעֵנוּ מִהֵרָה יְשׁוּעָה שְׁלֵמָה וְיִרְאוּ שׁוֹנְאֵינוּ וְיִבּוֹשׁוּ וְכו'.

דְּבָרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה.

נִתֵּן מִבְּרִסְלָב.

קפח

ברוך השם, יום ד' שלח תקצ"ה לפ"ק.

אהובי בני חביבי.

קבלתי מכתבך עם האגרת מרבי העניך עם השני והובים. וכעת אין שום חדש להודיע, כי כבר שמעת שרבי ניסן בן רבי קלמן ישב בתפיסה מעת לעת, וכיום שני הוציאו אותו. ובני הנעורים עדין חותרים וזורקים קצת אבנים, אבל כבר פחד גדול עליהם, כי ביום א' חפשו בלם לתפסם. ומשה המהפך היה אצל הרב דפה אתמול, וצעק על נפשו הרבה, ודעתו מטרפת בדרבו מאז, אך עתה הוא מבלבל יותר, וצר לו מאוד מאד. השם יתברך ירחם עליו, שישור מעליו הרוח רעה וישוב אל האמת בכל לב, וישתדל לתקן את אשר עות כל כך, כאשר הוא רואה מעט, גם עתה בתוך טרוף הדעת שלו. המקום ירחם עליו ועלינו להצילנו משונאינו ורודפינו חנם, ויתן האמת ליעקב וכו', והשם יתברך ישלח רפואה שלמה לבתך תחיה בתוך שאר חולי ישראל.

והזהר בני גם עתה בתוך טרדתך, לזכר בכל יום בעלמא דאתי בכלל ובפרט, כי זה חובה על כל אדם איד שהוא ובכל מה שעובר עליו. כי כל מה שעובר על האדם בכל יום הכל הם רמזים להתקרב אליו יתברך, מכל מקום שהוא. כי השם יתברך מצמצם את עצמו מאין סוף עד אין תכלית וכו'. וזכר זאת היטב, ושומר את הזכרון הזה היטב בכל יום, כי הזכרון בעצמו טוב מאד. וכל הרעש הגדול והרוח סערה של המחלקת הגדולה שנתעוררה עלינו, הכל הוא נמשך מהרע עין שמתגרה בהצדיק האמת העוסק להזכיר את העולם בכל יום בעלמא דאתי, כי אין מי שידבר ויעסק בזה כמוהו. ומאחר שבחסדו הנפלא יתברך, נצלנו על כל פנים מלהיות חולק ומתנגד עליו, חובה עלינו להרגיל עצמנו לילך בדרךיו הקדושים, לזכר בכל יום בעלמא דאתי וכו' כנ"ל. ויש בזה הרבה לדבר, ואין פנאי, גם אי אפשר על פני השדרה. ודי בזה כעת להחפץ באמת.

דברי אביך. נתן מברסלב.

קפט

ברוך השם, יום ב' קרח תקצ"ה לפ"ק.

אהובי בני חביבי.

קבלתי מכתבך היום, וגם קדם לזה הודיעני רבי איזיק גרו יאיר מצרת בתך הקמנה. וצר לי מאד על צרתך ויסוריך, אך לא יכלתי להתאפק מלהזכיר קצת, על אשר זה כמה ימים ושנים בכל פעם אתה צועק בקולות מרורים על כל אשר עובר עליך, הלא זה הדבר אשר דברתי עמכם אלפים פעמים, שהעולם מלא צער ומכאובות וכו', וכמו שאמר אדונינו מורנו ורבנו ז"ל שבכאן נראה שהוא הגיהנם כידוע לך. וכבר צעק דוד המלך עליו השלום "כי אני לצלע נכון" וכו', וכן הרבה. ואם אמנם האמת שבודאי צריכין לצעק להשם יתברך בעת הצער, וגם להודיע להתלמיד חכם צערו שייבקש עליו רחמים, ובפרט אל אביך, כי מי יחוס עליך יותר ממני. אך אף על פי כן בכל פעם צעקתך שלא כראוי, כאלו חס ושלום כל העולם נפל עליך, וכאלו יסוריך חס ושלום גדולים מכל בני העולם. לא פן בני חביבי, כי צריכין לזכר מאד בכל פעם מה שכתוב על פסוק בצר הרחבת לי ^(בלקו"א סימן קצ"ה) ובפרט לשמוח את עצמך בכל פעם מה שנצלת ממה שנצלת לבלי להיות מתנגד חס ושלום על אמת בזה אשר הוא סמיכתנו ותקותנו בזה ובכא לנצח, ולהסתכל מה יעשו החולקים בשעוברים עליהם צרות יותר מאלה, במה יחיו עצמן, אם במה שמפנים חלונות ושופכין דמים ורודפין נפשות ישראל בחנם כל כך.

בני חביבי צריך שתשים לבך, שכל מה שאנו מדברים אין פונתנו לדבורים בלבד חס ושלום, כי אם לילך בזה ולהציל נפשו על ידי זה, בפרט בעת צרה חס ושלום, שמא צריכין להכריך עצמו למצא הרחבה בתוך כל הדחקות והיסורים שבעולם, כי אדם לעמל יולד וכו'. וכבר דברנו בזה הרבה, ואני חוזר על כל הצדדים בכל פעם, ואיני מוצא שום חיות ותקוה ומנוס והצלה בכל מה שעובר על האדם בזה העולם, כי אם כח הצדיק האמת, כי אלמלא מלחא לא הוי עלמא יכול למסבל מרירותא וכו'. מה גדלו חסדי ה' ונפלאותיו עלינו, שזכינו להנצל מלהיות מתנגד על טוב אמתו בזה, שהוא הממתיק כל המרירות וכו', והוא סמיכתנו ותקותנו לנצח.

והנה מאליך תבין שבנדאי לפי דעתנו לא היינו מספיקים גם עתה לקרא דאקטיר, אך בענין בזה קשה לעמוד נגד בני בית למנע מלקרא דאקטיר, אך אל תצטער על זה, כי השם יתברך יכול לרפאות ברחמיו, אף על פי שקוראים דאקטיר, כי דרכי ה' נפלאים מאתנו מאד. אך תשתדל בחכמתך לדבר עם הדאקטיר שימעט ברפואות בכל מה דאפשר, אך אם יהיה חס ושלום דעת הדאקטיר לחתוך שם חס ושלום, תראה להשתדל שיתרשל בזה, כי אין דעתי מסכמת לזה כלל, רק לבקשו אולי יוכל להשתדל לרפך על ידי איזה רפואות. ולה' הישועה והרחמים לשלח לכתך רפואה שלמה מן השמים מהרה.

והנה אני טרוד מאד, כי בדעתי לנסע למחר אם ירצה השם לאומאן, השם יתברך יוליכני לשלום. יותר מזה אין פנאי להאריך, חזק בני וחזק ושמוח נפשך בכל מה דאפשר, ובטח בה' כי לא יעזב אותנו למען שמו הגדול.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

קצ

בעזרת השם יתברך, יום ד' בלק תקצ"ה לפ"ק.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי עתה, והומה עלי לפי על גדל צערך מבתך תחיה, המקום ירחם וימהר לרפאות אותה מן השמים, אף על פי שאתם משתמשים בדאקטיר, אשר המה מהבל יחד, עם כל זה "טוב ה' לכל" לכל המכות ולכל הדברים וכו', כי הוא יתברך רב להושיע, ואין לנו על מי להשען כי אם עליו יתברך, שיעשה למען רחמיו הרבים, ולמען צדיקיו האמתיים, ויושיענו מהרה בכל מה שאנו צריכין להושע אמן בן יהי רצון.

והנה רבות מחשבות בלב איש וכו'; והיום קדם התפלה, התחילה מחשבתי לחשב למהר לעשות הנשואין מיד אחר שבת קדש, וקרוב בדעתי לקום בן, אך עדין לא דברתי בזה עם שום אדם, כי אני צריך עדין להתישב בזה. על כן מאליך תבין איך

דעתי טרודה עתה, ואי אפשר לי להאריך כלל. רק אתה תעשה את שלך. ותמהר לזרו את אנשי שלומנו שבטולמטשין שישלחו לי על זופיצע [סוג בגד] לבני שיחיה, כי קרוב הדבר מאד שיהיו הנשואין מיד אחר שבת קדש. ועתה עולה על דעתי לעשות הנשואין ביום מחר אם ירצה השם. ומן הסתם אשלח עגלה אחריך אם תהיה ביום מחר, ואם תהיה אחר שבת קדש, אודיע לך על ידי מקדם או ביום א' על ידי שליח. וה' הטוב יעשה וינחני בדרך האמת, ויגמר בעדי לטובה, ויקבל המכתבים לאדעם, ומאליך תבין איך להתנהג ולה' הישועה.

דברי אביך הטרוד מאד ומצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה לכל אחד ואחד לפי יקר מעלתו הרמה. הנה בטני מלא מלים לדבר עמם, אך אי אפשר על פני השדה, וגם דעתי טרודה עתה מאד, כאשר יספר לכם בני שיחיה. נא מאד לעמוד בעזרי יותר מכתם בעת כזאת כאשר תבינו גדל ההכרח לזה, וה' יפקח עיניכם, ויחזק לבבכם, שתנישבו עצמכם היטב היטב בזה העולם, ותחשבו עצות בכל יום למצא דרך ונתיב ומסלה, איך להתקרב לשם יתברך ולתורתו הקדושה, ועל כל פנים איך להנצל מבאר שחת, ועם מי להתחבר בזה הצל עובר באפן שיהיה תקנה לאחרייתכם, ולא יגעו לריק חס ושלום, והאמת עד לעצמו.

אוהבם באמת לנצח המדבר לטובתם והצלחתם הנצחית באמת.

נתן הנ"ל.

קצא

ברוך השם, יום ו' ערב שבת קדש פרישת בלק תקצ"ה לפ"ק.

ששון ושמחה ושיגו לכבוד אהובי בני הותיק המפלג מורנו הרב יצחק גרו יאר.

עת הזמיר הגיע, והיום תהיה החפה למזל טוב של בני שיחיה, על פן הנני שולח עגלה אחריכם. ואם אפשר שתבוא גם זוגתך תחיה מה טוב, על כל פנים תבוא אתה עם בנד שיחיה, ואם ירצה עוד אחד מאוהבינו לבוא מה טוב, והשם יתברך

מכתבי קצב מוהרנ"ת

רפמ

ישפיע ששון ושמחה וכל טוב, נגילה ונשמחה בישועתו. ואודות המלבוש לבני שיחיה, עדין לא דברתי עם בני רבי שכנא, כי מכתבו קבלתי בלילה, ועתה אני מוכן להתפלל. על כן פרצונך תעשה, וה' הטוב יגמר הכל בעדנו למוכה פרצונו ופרצון יראיו ו"ל. ואני מקפח חבילי מרדות ובלבולים הרבה, ויום כזה בודאי לא עבר עלי מעולם שאהיה מוכרח לעשות נשואין לבני שיחיה, באפן כזה וברעש כזה בעניות ובדחקות כזה במחלקת כזה בספקות כאלו, מלבד מה שיש בלבי מה שאי אפשר לבאר. אך גם רבוי ההרחבות הנפלאות שפכל זה אי אפשר לבאר ומדה טובה מרבה, ועל כלם מה שזכינו לשמע על כל פרט ופרט מכל הנ"ל, ואף על פי כן אשרינו אשרינו.

דברי אביך המצפה לראותך בשמחה מהרה.

נתן מברסלב.

קצב

בעזרת השם יתברך, יום א' פרשת פנחס תקצ"ה לפ"ק.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי, ואין להודיעך דבר. אחר נסיעתך לא נתמהמה השמחה זמן הרבה רק בערך שני שעות, ותודה לאל היו הכל שמחים מאד, ומה שאתה מתגעגע אחר השמחה זה טוב מאד, וגם עתה במקום אשר אתה שם תגיל ותשיש בישועתו, כי לא דבר ריק הוא כל מה שעובר עלינו בחסדי ה' ובנפלאותיו העצומים. ומעט השמחה שזכינו עתה בברסלב, הוא פלא גדול למי שנותן לב על כל מה שעובר עלינו כאלו הימים. והנה אני רואה עין בעין כי חסדי ה' לא תמנו וכו', עוד יש תקנה שנוכח לשמחה שלמה לשמחה של מצוה לשמחת ישראל האמתית כזה ובכא לנצח.

דברי אביך המתגעגע לשמחה בכל לב כי העקר הוא השמחה, [און טאקי פארט האפ און טאקי פארט און פארט און פארט האפ און טאקי האפ וואס האפ הייסט לוישמיר וויא אזוי ס'איז האבי האפ] ששון ושמחה ישיגו וכו'.

נתן מברסלב.

קצג

ברוך השם, יום א' ממות ומסעי תקצ"ה לפ"ק.

שלום וחיים וכל טוב לאהובי בני חביבי התיק מורנו הרב יצחק שיתיה.

אודיע לך בני חביבי קצת את אשר עבר עלי מן יום ד' פנחס העבר, אך אני מזהירך ומבקשך לבל תירא ואל תפחד כלל, כי ה' אתנו אל תיראום. ביום ג' י"ז בתמוז בא לביתי ידידי רבי שלמה מבראהליו אביו של חתני רבי ברוך גרו יאיר, והביא עמו בנו רבי דוד שהשיא אותו בשבוע העבר בנעמרוז, וגם גיסו רבי ברוך בא לביתי ואמרתי מאת ה' היתה זאת מהראוי לעשות עוד הפעם שבע ברכות. ומן הסתם דברנו קצת עם מחתני ועם בנו דברי אמת שפלבכנו. וביום ד' הנ"ל כמו ב' שעות סמוך למנחה בהיותי עוסק לדבר מאמרותיו הקדושים עם בני הנעורים ובתוכם בן מחתני הנ"ל, בא רבי שמואל וויינבערג לביתי בפנים זועפות קצת, וקרא אותי וספר לי שהודיע לו אחד בסוד גדול שיש אדון אחד שנכתב לו להשיג על ענין שלי, ועוד ספר בזה קצת. והשם יתברך עזר לי שלא נפחדתי הרבה, אך תכף נבהלתי מאד כי גם בלא זה היה בדעתי לנסע ביום ה' לדרכי, ומחמת זה רציתי למהר יותר, גם הכרחתי למסר משכונן וללוות לי בערך ט' רובל כסף, והוצאתי מיד ז' רובל כסף להמתיק מעט ענין הנ"ל, והשאיר על הוצאות הנסיעה. בתוך כך קרא רבי שמואל הנ"ל את הבילעט שלי וכבר פלה זמנו, והיה לבי חלוק מאד מאד איך להתנהג.

בתוך כך בא השליח והביא לי מכתבך, והשכתי לך בקצרה שמחר בהשכמה אסע לדרכי, כי כך היה דעתי אז לפע לקהלת קדש נעמרוז ולהתמהמה שם או בדרך עד שזיגע לי הבילעט. אך רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום, וסבב השם יתברך ונתעכבתי פה עד היום. והיום הביא לי אחי רבי יודל זאשוודעשני [רשיון] חתומה בחותם הקהל, אך חותם הפרנס לא קבל עדין, כי הוא היה ישן בעת נסיעתו מביתו, והכרחתי לשלח את רבי נחמן מטולטשין רגלי לנעמירוז עבור זה, גם ביום ה' הלך לנעמירוז עבור זה.

ואתמול סמוך למנחה בא הקווארטאלנע [החוקר] לביתי ושאל על דבר הדפוס, והשיבו לו הלא כבר אין לי דפוס זה כמה שנים, והלך בשתיקה מביתי ולא השיב דבר. גם לא עלה אלי על העליה שבבית כלל רק בביתי למטה היה, וכפי

הנראה אין פחד בעזרת השם יתברך, ועתה אני ממתין על הבילעט ואראה לנסע אם ירצה השם. והנה רציתי להאריך קצת אך בתוך כך סבבני כמה טרדות.

והנה בני מאליך תבין איך הכל אחד, מה שנעשה אצלכם ופה ובאומאן וכו', וכל מה שנעשה בכל העולם הכל ארוק ומקשר זה בזה, ונפלאותיו ומחשבותיו יתברך עמקו מאד מאד; אם אמנם צרות רבות סבבנו ורודפים אותנו מכל צד, עם כל זה, זה בעצמו נחמתנו בענינו, כי מאחר שכל אחד רואה שעוברים עליו בכל פעם תהומות כאלה, "תהום אל תהום קורא" וכו', מה גדלו חסדי ה' אשר הציגנו מלהיות רודפים אחר תמימים וישרים, הנסים ובורחים בכל פעם להשם יתברך ולתורתו ולצדיקי אמת וכו'; בכל יום אני צריכין לשמח בזה הרבה מאד אשרינו שאנו מן הנרדפים ולא מן הרודפים; והלא גם הרשע מרדכי שערער ימח שמו, בודאי כבר נמבע בין מצולת תאוות העולם הזה, ולא די לו בכל זה כי אם עוד הוסיף להלהיב על עצמו אש לא גפח, להרים ידו להכות איש פשוט וצדיק כנגדו, אוי לו אוי לנפשו אוי ואבוי לכל המחזיקים אתו. באמת אם היה רבי איציק איש חזק בדעתו, היה יכול לעקרו אם היה נותן בכתב עליו כי אין העולם הפקר. ואם קשה מאד לסבל חרפות ובזיונות שלהם וחריקת שנים, מה לעשות, הכל למוכה, כי עוונותינו הפו אלה, ואנו צריכין הכל לקבל לכפרת עוון ולמחילת חטא, כי בודאי אין אנו כדאים להתקרב לאור כזה וכו', על כן אנו מחיבים לסבל כל זה. והשם יתברך כבר עזר הרבה ויעזר ויגן ויושיע, שיהיה הכל בחסד גדול. ובודאי יעשה ברחמיו עמנו את למוכה, ויראו שונאינו ויבושו.

והנה בתוך היסורים הנ"ל וגם פרנסתי דחוקה מאד ונוסף לזה הכרחתי ללוות על הנ"ל, וגם אני צריך לעשות כל הצטרכות נשואי בני שיחיה. וביום ו' העבר היתה דעתי טרודה בזה מאד, בתוך כך הרחיק לי השם יתברך שהגיע לי אגרת מוויניצא מרבי זאב, ושלח לי עשרה רובל כסף, אם אמנם הוא סך מעט מאד, עם כל זה ראיתי בזה נפלאות ה', כי חסדי ה' לא תמנו ובצר הרחבת לי, וקויתי אליו יתברך שיעזר לי ולכלנו, ויושיענו בכל מה שאנו צריכין להושע בגוף ובנפש ובכמוון בגשמיות וברוחניות.

חזק ואמין בני וראה והבין היטב איך רודפין את האדם בכל עת, בפרט מי שרוצה לגשת אל הקדושה, ואין לנו כי אם מעט הנקודות טובות שחוטפין בכל יום על ידי צעקה ותפלה ולמוד ורצון והשתוקקות וכסופין טובים, ועל ידי איזה מצוה שזוכין לעשות צדקה וגמילות חסדים. ואין לאדם אלא אותו היום, כמו שכתוב (בתורה רע"ב) על פסוק "היום אם בקלו תשמעו", ואל תאמר לכשאפנה אשנה וכו', בפרט שכבר אנו יודעים שהרצון בעצמו טוב מאד ועקר הוא הרצון, והנה אין פנאי להאריך יותר וברעתי לכתב לך עוד אגרת קדם נסיעתי מפה, ובעל הרחמים ירחם עלינו שנוזה מעתה לבשר בשורות טובות זה לזה.

דברי אביך המעטיר בערך.

נתן מברסלב.

[אמר המעתיק, אספר מעט מזער פחות מטפה מהים אשר עבר על מורנו מוהרנ"ת זכר צדיק לברכה אחר האגרת הנ"ל. תכף אחר כתיבת האגרת הנ"ל, ביום ב', קראו אותו להאדון המזכר לעיל ושאלו על הדברים אשר מסרו אותו בהם, הינו שהוא עוסק להדפיס בביתו עדין וכיוצא וכיוצא, ומסתמא ענה על זה שהוא שקר, והוכיח להאדון הנ"ל בראיות ברורות שהוא שקר. אף המוסרים נתנו להאדון ממון הרבה, ועל כן לא רצה לקבל הראיות, וקרא לשנים עשר אנשים מהמוסרים, ונשבעו שבעות שקר על זה בנקיטת חפץ וענו בפניו של מורנו על זה. וכל מה שהכחיש אותם בראיות ברורות לא הועיל; ואחר כך ביום ד' פרשה הנ"ל לקחו אותו להתפיסה להטורמע [לכלא] וענו אותו שם מאד, כי הושיבו אותו בין גולנים ורוצחי נפשות. וביום הראשון היה כמעט מסכן על ידי הענויים שענו אותו, עד שהמל השם יתברך, ויתן אותו לחן בעיני שר בית הסהר והושיבו בחדר מיחד, והניח שיתנו לו כל הספרים אשר היו צריכין לו בכל יום, היינו תנ"ך, ואחד מהארבעה חלקי שלחן ערוך הגדולים, וגמרא וזהר וכתבי האר"י ו"ל, וכיוצא עוד ספרים הן מנגלה והן מנסתר, וגם כלי כתיבה נתנו לו לבית הסהר, כי גם שם דבק את עצמו להשם יתברך עד שזכה להשיג חדושין דאורייתא כמובא מזה בספר לקוטי הלכות יורה דעה (יין נסך ד). וישב שם לערך שמונה ימים, ואחר כך היה נס גדול ונפלא שנתהפך הדבר, והמוסרים והאדון נהפכו להם דעתם והוציאוהו על ערבות, אף המשפט הולך, עד שבראש חודש אלול הסמוך גרשו אותו מביתו לנעמירוב כמבאר להלן, ולספר בזה בפרטיות תקצר היריעה מהכיל, אף מי שיראה ויסתכל בהמכתבים השנת תקצ"ה - צ"ו - צ"ז - צ"ח - צ"ט לפ"ק, ידע מעט מזער ויתחזק על ידי זה בכל מה שיעבר עליו, כי יראה בעיניו איך ה' לא יעזב את האדם אפלו כשמתגברים השונאים כמו שמתגברים, כי אתה מרום לעולם ה' ולעולם ידך על העליונה]

קצד

[זה המכתב נכתב לאחר שיצא מהתפיסה]

ברוך השם, יום א' ואתחנן תקצ"ה לפ"ק.

לאהובי בני חביבי שלום וחיים וכל טוב.

מכתבך קבלתי עתה, וכעת אין מלה בלשוני כי מן הסתם תהיה פה אם ירצה השם על שבת קדש הבאה עלינו למוכה ופנים אל פנים נדבר, וכעת הדבור עצור בבחינת "נאלמתי דומיה" וכו', וצריכין לקיים "יתן בעפר פיהו אולי יש תקנה" אולי אולי. ואם תכתב אלף פעמים מעצם מרירות נפשך, ידעתי כבר עבר עלי אלפי אלפים פעמים מרירות יותר ויותר, ה' יתברך ירחם מעתה, וגם על שאר אנשים רבם ככלם בהכרח שיעבר על כל אחד מה שיעבר, וכאשר ראיתי ואני רואה עתה בעיני מעודי עד היום הזה; וכל מיני מרירות וצרות ויסורים וכו' שעוברים על כל אחד בכל יום ובכל עת, הכל נמשך מחרבן בית המקדש ששם עקר הקדשה עקר החיים עקר תקון הכל. ומעת אשר חרב בית חיינו בית קדשנו ותפארתנו, אין לך יום וכו' כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סוטה מה). מה נאמר ומה נדבר, בפרט החרבן שאצל כל אחד ואחד שהוא - חרבן בית החכמה והדעת, ואין מי יעמד בעדנו, ואין לנו על מי להשען כי אם על רחמיו המרבים בכח הצדיקי אמת שממשיכין רחמים חדשים בכל עת, ועל זה יש לנו עוד תקנה, לבלי ליאש עצמנו חס ושלום מן הצעקה והזעקה בפרט בעת וכימים המרים האלו. מי יתן ראשנו מים ועינינו מקור דמעה, שנוכל לשפך שיחנו כמים נכח פני ה', עד ינחם ויושיע אותנו מעתה בנחמות וישועות אמתיות לנצח.

דברי אביך הכותב במרירות הלב מאין הפגות עד ישקוף וירא ה' מן השמים.

נתן מפרסלב.

קצה

בעזרת השם יתברך, יום א' פרשת ואתחנן תקצ"ה לפ"ק

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי עתה, ואין כל חדש להודיע, ועדין לא עשינו שום דבר כי אין אנו יודעים לתת עצה בנפשנו, כי רבים קמים עלינו ואין לנו על מי להשען כי אם על אבינו שבשמים. ואף על פי כן אפשר נשתדל לעסק בזה, כאשר יורנו השם יתברך ברחמיו העצומים, כי העצה בעצמה צריכין לקבל מהשם יתברך ברחמים רבים וחסדים גדולים, ולה' ישועה. לעת עתה עת צרה גדולה הוא, וגם כי הימים הם ימי צרות ישראל בין המצרים, ואין לנו עתה שום חיות כי אם על ידי הלמוד הקדוש של "בצר הרחבת ליי", שאני רואה הרחבות נפלאות בכל יום בתוך מעוף צרה ומצוקה, מלבד מה שאנו מקווים להשם יתברך שיוציאנו מהרה מהצרה לגמרי, כי בודאי לא יעזב ה' אותנו ואת כלנו, ובודאי הכל לטובתנו בזה ובכא לנצח. וגם מה שהודעתני מענין המעות הידוע, הוא הרחבה נפלאה בעת כזאת. מה גדלו חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו. קוה קוייתי לה' שיהיה הכל על נכון בעזרת השם יתברך, אך לעת עתה אנו צריכין ישועה ורחמים רבים מאד.

והנה ידידי רבי איצילי מהייסין נתעכב פה על שבת קדש. והשם יתברך היה בעזרנו, שדברנו הרבה שיחות אמתיות אתמול ביום שבת קדש, המעוררים ומחזקים את הלב מאד להיות חזק ואמיץ בכל הנקודות טובות לחטף בזה העולם כל מה שנוכל, ושאיין לנו בעולמנו כי אם מה שאנו מיחדים שמו יתברך בכל יום, שבוה כלול כל שאר העבודות, מה שכל אחד חוטף בכל יום כפי מדרגתו, כי הכל נכלל באמונה שהוא יסוד הכל. כי הזמן פורח מאד מאד, ואיך שיהיה יפרח הזמן וימי חיינו הכל הבלים, ולא נשאר לנו כי אם מה שזכינו ברחמיו לאמונתו הקדושה אשר נטעו אבותינו הקדושים בקרבנו מעולם, על ידי צדיק הדור האמתי שזכינו לקבל ממנו פנים אל פנים. ועל כן גם עתה אשרינו מה טוב חלקנו. ובודאי רבי פייוויל צדק בדבריו בהתפארו אשרינו בכל פעם, וגם עתה אנו צריכין להחיות עצמנו בזה פדי שיהיה לנו פח לאמר הקינות בכל לב, ולשפר לבנו פראוי כל אחד על חלקו שיש לו בחרבן בית המקדש וצרות ישראל בכלל ובפרט, השם יתברך ירחם עלינו שנוכח להיות בכלל המתאבלים על ירושלים, לראות בשמחה ולראות צמיחת קרן ישועה בכל עת,

מכתבי קצו מוהרנ"ת

רצה

ויעשה עמנו אות לטובה ויראו שונאינו ויבושנו, יפלו ולא יקומו. ונפשנו תגיל בה' תשיש בישועתו, "כל עצמותינו תאמרנה ה' וכו' מציל עני מחזק ממנו" וכו'.

דברי אביך הנאנח והנדכה ומדבר בשברות לב מאד, ואף על פי כן אני מחיה עצמי באמת בכל הנ"ל, להתחזק ולהתאמץ ולקוות לישועת ה' מהרה.

נתן מפרסלב.

ושלום רב לכל אנשי שלומנו באהבה רבה ורחימתן עזיזא. חזקו ויאמץ ללבכם כל המיחלים לה'. "עת צרה היא ליעקב וממנה ישע", ממנה דיקא, על ידי הצרה בעצמה תבוא לנו ישועה גדולה, ותתהפך הצרה להרחבה גדולה בחסדו הנפלא על ידי גדל כחו של זקן דקדושה, ותודה לאל יש לנו על מי לסמוך ויש תקוה לאחרייתנו בזה ובכא לנצח.

קצו

ברוך ה', יום ד' עקב תקצ"ה לפ"ק.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי ביום א' עם הסף ח"י זהובים, והיו לי לנחת בשמעי משפעת שלומך הטוב. ועתה תראה נפלאות ה', שדיקא עתה שנסעת במניעות כאלה, נתהפך לשלום דוקא. ראה והבן דרכי ה', כי אין שום מניעה בעולם, וכשהאדם חזק בדעתו ומשבר כל המניעות אף אם עליו מה, נתהפכים המניעות לישועות חזק בני ואמין. כי ראוי לך לשמח בשבת זה שזכית להיות אצלנו, כי תודה לאל היה לך חלק גדול ביותר בכל מה שנגעשה בשבת זה לטובה. ה' יתברך יחזק לכתך וללב כל אנשי שלומנו לילך בדרך הישר והאמת, ונוכה לכוון דעתנו בכל עת לבור לנו דרך ישרה באמת לאמתו פרצונו יתברך וכרצון יראיו ז"ל, ונוכה לקים "נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה" וכו', "נשא לכתנו אל פנים" וכו', בכל אשר דברנו בזה בשבת העבר. ה' יתברך יכנו שנוכה לכוון רצונו יתברך, ולעשות פרצונו באמת תמיד כל ימי חיינו, אמן.

דברי אביך.

נתן מפרסלב.

קצו

ברוך ה', יום ב' פְּרֻשֶׁת רֵאָה תקצ"ה לפ"ק.

אהיבי בני חביבי.

מכתבך קבלתי אֶתְמוֹל, וגם בְּשָׁבוּעַ הָעֶבֶר עַל יְדֵי רַבִּי יִצְחָק יְהוֹשֻׁעַ, וְהָיָה לִי לְנִחַת, וּבִפְרֻט הַמִּכְתָּב שֶׁל אֶתְמוֹל. כַּעַת בּוֹדָאִי נִשְׁמָע לְאַזְנוֹךָ מֵהַ שְׁנִשְׁמָע פֹּה, שְׁחַס וְשָׁלוֹם כָּבֵד הַגִּיעַ הַתְּשׁוּבָה לְהַאֲדוֹן שְׂאֵנִי מְכַרְח חַס וְשָׁלוֹם לְצֵאת מִפֶּה לְנַעֲמִירוֹב, וְעוֹד בּוֹדִים לָזֶה כַּמָּה כּוֹזִיִּם, וְאֲנִי הוֹלְכִים בְּפִתְחֵי. אַךְ בְּחִסְדֵי ה' אֲנִי מַחְזֵק וּמְחַיֶּה עֲצָמֵי הַרְבֵּה עַל פִּי הַדְּרָכִים שְׁלֵנוּ, בְּפִרְט שְׂתוּדָה לְאֵל אֶפְלוֹ חַס וְשָׁלוֹם אִם יִהְיֶה כֹּךְ אֵין הַדְּרֵךְ מְסֻכָּן. וְקוֹיִתִּי לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ שְׂאֶפְלוֹ אִם אֶהְיֶה מְכַרְח לִישֵׁב בְּנַעֲמִירוֹב חַס וְשָׁלוֹם עַל אֵיזָה זְמַן, בּוֹדָאִי אֲשׁוּב מִשָּׁם לְבֵיתִי לְשָׁלוֹם; רַק לַעַת עֵתָה קָשָׁה עָלַי עֲנׁוּי הַדִּין, כִּי אֹמְרִים שְׁלִמְחָר אוֹ בְיוֹם ד' יֵצֵא הַמִּשְׁפָּט חַס וְשָׁלוֹם, וְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ יִרְחַם וְיִוֹשִׁיעֵנוּ בְּחִסְדּוֹ שְׂיִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, וְאֵל שְׂדֵי יִתֵּן לָנוּ רַחֲמִים, וְהֵאוּמַר לְעוֹלָמוֹ דִּי יֵאמַר לְצִרּוֹתֵינוּ דִּי. ה' חֲנֻנוּ כִּי רַב שְׁבַעְנוּ בּוֹ.

ובקשתי מִמֶּךָ בְּנֵי חַבִּיבִי מִחֲמַד עֵינַי לְבַל תִּירָא וְאֵל תִּפְחַד רַק תִּתְפַּלֵּל לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה, וְתִכּוֹן וְתִשְׁכִּיל מִמוּצָא דְבָר, שְׂתַכְרִיחַ עֲצָמָךְ עַל יְדֵי זֶה בְיוֹתֵר לְפָרֵשׁ שְׂיִחַתְךָ לְפָנַי קוֹנֵךְ וְצוּרְךָ. כִּי אֵין לָנוּ שׁוּם עֲצָה וְתַחֲבוּלָה כִּי אִם תִּפְלָה וְתַחֲנוּנִים וְצַעֲקָה וְזַעֲקָה לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ רַב לְהוֹשִׁיעַ. וְאֲגַב תַּרְוִיחַ שְׂתוּכַל לְפָרֵשׁ גַּם כָּל אֲשֶׁר עִם לְבַבְךָ מִכְּבָר לְפָנַי הִשָּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי כָּל מֵה שְׂעוּבָר עָלֵינוּ, בְּפִרְט עֵתָה בְּשָׁנָה הַזֹּאת, הַכֹּל רְמִזִּים גְּדוּלִים שְׂמַכְרִיחִים אוֹתָנוּ לְהִתְקַרֵּב לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִכָּל מְקוֹם שֶׁהוּא. וְהַעֲקֵר לְבַל יִתְרַשַׁל מֵעֵתָה לְהַפִּיל תַּחֲנָתוֹ וְשִׂיחָתוֹ לְפָנַי הִשָּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם יִהְיֶה מִי שְׂיִהְיֶה; וְאֵל יִבְהַלּוּהוּ רַעֲיוֹנָיו וְאֵל יַחֲלִישׁוּ דַעְתּוֹ תְּאֻוֹתָיו וּבְלַבּוּלָיו וְהַבְּלִי, רַק יִתְחַזַּק עַל פִּי כָּל הַדְּבָרִים שְׂדַבְּרָנוּ בָּהֶם הַרְבֵּה, וּבְפִרְט עַל פִּי הַדְּרֵךְ הַנִּלְשָׁל שֶׁל "אֲזַמְרָה לְאַלְקֵי בְעוֹדִי", שְׂזֶה הַדְּרֵךְ הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא מְאֹד צְרִיךְ שְׂיִהְיֶה חֲדָשׁ אֲצַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם; וְעַל יְדֵי זֶה הַדְּרֵךְ יוּכַל כָּל אָדָם לְהַחֲיוֹת אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל עַת בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא, וּלְפָרֵשׁ שְׂיִחָתוֹ לְפָנַי הִשָּׁם יִתְבָּרַךְ הַרְבֵּה אוֹ מְעַט עַל כָּל פְּנִים, שְׂזֶה יְסוּד וְעֵקֶר הַכֹּל.

ועתה התיצבו וראו את ישועת ה', כי קויתי לה' שבתסדו הגדול וישיענו מהרה למען שמו, ויציל אותי ואת בלגו מיד שונאינו ורודפינו ויפיל אויבינו תחתינו, ויתברך הכל לטובה מהרה.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ותפרם בשלום כל אנשי שלומנו באהבה רבה.

קצח

ברוך השם, אור ליום א' שופטים תקצ"ה לפ"ק.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי ביום ו' עם האגרת של רבי חיים. בעת תדע שביום ו' נקראתי עוד הפעם אל האדון, והראה לי שהעתיק הדיפראס [הצהרה] שלי ממכתבי ללשונו וקראו לפני, וגם קראתי לרבי ישראל חיים וקרא גם בן לפני והוא מכון למה שכתבתי. השם יתברך ירחם שיהיה הכל לטובה. לעת עתה כפי הנראה לא הגיע שום תשובה מקאמיניץ כלל. וברוך השם שבתתי שבת קדש פה, ולה' הישועה שאשב עוד כל הימים שארצה בחסדו הגדול יתברך. רק עתה אנו צריכין להתפלל להמשיך ישועה ורחמים שיצא דבר המשפט לטובתי, שאהיה זכאי לגמרי במשפט כאשר באמת אני נקי מעוון בענין זה, כי הכל עלילות שקר, ושונאינו יכרעו ויפלו ויבשו ויבהלו מאד וכו', ולה' הישועה. והאדון הנ"ל אמר לי בעצמו שצריך לשלח כל זה לקאמיניץ להאדון הנארדניטשא, ואחר כך יהיה עוד סלעדרסווע [חקירות].

לעת עתה יש לנו פנאי להתקרב להשם יתברך ולהתפלל לפניו על ידי זה דיקא, כי אין לנו למי לברח כי אם להשם יתברך. והנה ימי המשפט והדין הגדול של ראש השנה ממשמשין ובאין, וכבר ברכו ראש חדש אלול, וצריכין לרעד ולפחד מאד ממשפט הזה שנוגע לחיים נצחיים, ואי אפשר לשחד בממון ולפנים בדברים. וכל פחד המשפט שעלי שיש לנו עתה, הוא כדי לזכר ולא לשכח פחד המשפט של ראש השנה, מכל שבן של יום הדין הגדול והנורא. כי צריכין להעלות כל הפחדים וכל היראות הנפולות, לכלי לפחד ולהתירא משום דבר כי אם מהשם יתברך לבדו,

וְלִידַע וְלְהַאֲמִין שְׁכַל הַיְרָאוֹת וְהַפְחָדִים הַעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, בְּפֶרֶט פְּחָדִים כְּאֵלֶּה שְׂיִישׁ לָנוּ עֵתָהּ, הַכֹּל כְּדֵי לְהַזְכִּירָנוּ לְרַעַד וּלְפַחַד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ. וְתַכְּפָ שְׂזוֹכְרֵינִי בִּירְאֵת ה', אִף עַל פִּי שְׂיִוְדָעִים כָּל אֶחָד בְּנַפְשׁוֹ שְׂאִינוּ נָקִי כָּלֵל, אִף עַל פִּי כֵן יְכוּלִים לְשַׁמַּח וְלַחְיוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים, כִּי יִרְאֵת ה' תּוֹסִיף יָמִים, בְּחִינַת "יִרְאֵת ה' לְחַיִּים". וְזֶה עֵקֶר שְׁלֵמוֹת הַיְרָאָה שְׂדִיקָא עַל יְדֵי הַיְרָאָה הַגְּדוּלָּה יִגִּיעַ לְשַׁמְחָה כְּמוֹ שְׂכַתוּב "וַיִּגְלוּ בְרַעְדָּה". וְעֵקֶר בְּכַח הַצְּדִיק הָאֲמֵת. כִּי מֵאַחַר שְׂזוֹכְרֵינִי אִיךְ צְרִיכִין לְפַחַד וְלְרַעַד מֵעַצְמָם הַפְּגָמִים וְכוּ', תַּכְּפָ מְחִיִּין וּמְשַׁמְחִין עֲצָמָן מֵה שְׂאֵנוּ סְמוּכִין בְּכַח גְּדוּל וּנְפִלָּא כְּזֶה וְכוּ'. בְּפֶרֶט שְׂזוֹכֵינוּ גַם בֵּן לְחֶטֶף כְּמִה נְקֻדוֹת טוֹבוֹת בְּכָל יוֹם לְהַחְיוֹת עֲצָמָנוּ עַל יְדֵי זֶה. וְעַל יְדֵי זֶה יְכוּלִים לְיִשֵּׁב דַּעְתּוֹ וְלְהוֹסִיף בְּכָל יוֹם כָּל מַה דְּאֶפְשָׁר, וְלְחַדֵּשׁ וּלְחַזֵּק הַרְצוֹן וְהַכְּסוּפִין דְּקֻדְשָׁה בְּכָל יוֹם, וְלְהוֹצִיא הַכְּסוּפִין מִכַּח אֶל הַפַּעַל עַל יְדֵי דְבוּר פִּיּו. אִוֵּן טַאקִי פֶּאָרְט [וּבְכָל זֹאת] אֲשֶׁרֵינוּ, שְׂאֵנוּ יוֹדְעִים מְכַל זֶה וְעוֹד וְעוֹד. לְעוֹלָם לֹא גְבוּשׁ מֵה שְׂזוֹכֵינוּ לִידַע מֵאֲמֵת כְּזֶה וְכוּ'; וְצְרִיכִין לְזַכֵּר בְּכָל פַּעַם מֵה שְׂאָמַר "וְוָאם הָאֲבִין מִיר יוֹד וְוָאם צוֹ שְׂעִמִּין" [מֵה יֵשׁ לָנוּ מִמֶּה לְהַתְּבַיֵּשׁ] וְכוּ'. יוֹתֵר מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ.

דְּבָרֵי אַבִּיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

קצט

בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, יוֹם א' שׁוֹפְטִים תַּקְצ"ה לַפ"ק בְּרַסְלָב.

אֶהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי.

הַיּוֹם בִּבְקֶר שְׁלַחְתִּי לָךְ מִכְתָּבִי בְּאֵרִיכוֹת. אַחַר כֵּךְ הִגִּיעַ הַפְּקֻדָּה מֵהַפֶּאֱלִיצִיעַ [מֵהַמְשֻׁטְרָה] שְׂאֵנִי מְכַרַח לְצִאת מִפֶּה לְנַעֲמִירוֹב, וּבְדַחַק פְּעִלְתִּי לְהַתְּעַכֵּב פֶּה אִיזֶה יָמִים כְּאֲשֶׁר יִסְפֵּר רַבֵּי נַחֲמָן מִטּוּלְמִשֵּׁין מוֹסֵר כְּתָב זֶה. לְעַת עֵתָה צְרִיכִין לְהַחְיוֹת אֵת עֲצָמָנוּ עִם בְּחִינַת "בְּצֵר הַרְחַבְתָּ לִּי" עַל הַרְחֻבוֹת שְׂכַתוֹךְ הַצְּרוֹת בְּעֲצָמָן, כִּי גַם בְּנַעֲמִירוֹב יְכוּלִין לְחַיוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים; וְלֵה' הַתְּקוּהָ לְשׁוּב עוֹד לְפֶה בְּקָרוֹב; יוֹתֵר מִזֶּה, מֵאֲלִיךְ תְּבִין מְרַדְתִּי וּבְלָבוּלִי עֵתָהּ, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ כָּלֵל.

דְּבָרֵי אַבִּיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

ר

[זה המכתב נכתב לאחר שגרשו אותו מביתו לנעמיירוב]

ברוך השם, יום ב' תצא תקצ"ה לפ"ק נעמרוב.

רב שלום לבני חביבי מחמד עיני הרבני מורנו הרב יצחק גרו יאיר שיחיה.

אין להודיעך, כי כל אשר נעשה בברסלב אתה יודע יותר ממני, ואשר נעשה פה נעמרוב יגיד לך מוסר כתב זה רבי נחמן מטרומלזשין. "יודעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים" בברסלב ובנעמרוב ובכל מקומות ממשלתו. וכל אשר עשו לי, הכל לטובה תודה לאל, פאשר מעט מזעיר אני מבין מרחוק, והעקר אני מאמין כי הכל לטובה בזה ובבא לנצח.

והנה אחי רבי יודל בא בלילה מברסלב, וספר לי שמועות מעצם המסירות המרירות שעוסקים למסר נפשם לשאול תחתיות. ובחסדי ה' לא נפחדתי, אדרבה תודה לאל אני שיש ושמח ועלז על חלקנו וגורלנו. עתה עתה ראוי לנו לומר אשרינו אלף ורכבות פעמים בכל יום ויום, ובכל עת לא ימיש מפינו לומר אשרינו שאנו יודעים מהצדיק האמת הזה, שהכנים בנו להרגיש מעט מתיקות השבח. 'אשרינו' - שכל ישראל ואנחנו בתוכם, אומרים בכל יום. אבל זעירין אנן שישומו לב לזה, ולהרגיש מתיקות נעימות הדברים שהם אומרים בפיהם, ותודה לאל אשר חמל עלינו השם יתברך בחסדו הגדול והנפלא לבלי להיות מתנגד, ולהתקרב קצת לנקדת האמת המכנים בנו להתחזק, ולהיות שמח בהתכלית הנצחית, והעקר בהאמונה הקדושה בהשם יתברך ובהצדיקים אמתיים. אשרינו מה טוב חלקנו שזכינו להנצל מהמתנגדים על האמת בזה וכו', ולהיות בחלקו ובגורלו לנצח. זה חלקנו זה נחמותינו בעת צרה, זה ישועתנו ותקותנו בזה ובבא לנצח. ובודאי צריכין עתה להרבות בתפלה ותחנונים ובשיחה הרבה ביני לבין קוני על עצם צרותינו והסכנות העוברים עלינו. אך יותר מזה צריכין להתחזק ולבטח בה' ולצפות לישועה, ולהיות שמח בעז תקותנו, כי תודה לאל יש לנו על מי לסמוך. ובודאי לא ימש ה' אותנו בעבור שמו הגדול, וגם עד זקנה ושיבה אלהים אל יעזבנו עד אנגיד זרועך לדור וכו'.

דברי אביך המצפה לישועה בכל עת.

נתן מברסלב.

רא

ברוך השם, יום א' נצבים תקצ"ה לפ"ק נעמרו.

אהובי בני מחמד לבבי.

מוסר כתב זה רבי נחמן טולטשינער יספר לך טרדתי עתה, אך מאהבתך ותשוקתך ההכרח לכתב לך על כל פנים שורותים אלו. חזק בני ואמן ובטח בה' כי לא יעזב אותנו, וצריכים לחזור בכל יום ולזכור, מה שכתב (בתורה קצ"ה) על פסוק "בצר הרחבת לי", ובה כל חיותנו עתה. ועצם הרחבות שבתוך תקף הצרות הם חיותנו והתחזקותנו לבלי ליאש עצמנו מתפלה וצעקה ותחנונים, ולצפות לישועתו תמיד כי בודאי יעזר ויושיע לנו למען שמו הגדול בגדל כחו של זקן דקדשה אשר אנו נשענים עליו בזה ובכא לנצח.

דברי אביך הטורוד מאד ומצפה לישועה.

נתן מברסלב.

רב

מכתבי תקצ"ו

ברוך השם, יום ה' ח לעשרת ימי תשובה תקצ"ו.

אהובי בני חביבי.

אתמול באתי לפה ברסלב לשלום, ובודאי כבר שמעת מה שעבר עלי בלאדיון. (כי לן אז לינת לילה בלאדיון, וסבבו המתנגדים הבית אשר התאכסן שם, והתחילו לזרק אבנים אשר היו בסכנה כל מי שהיה בבית, ובפרט מורנו ז"ל. אך בתוך כך בא צרה אחרת. אך זאת הצרה היתה רפואה להצרה של אבנים שלא יהרגוהו. הינו שבא הפקיד דשם שנקרא בלשוננו זאסאדאטיל, ולקח אותו לשביה, ועל ידי זה נצול מהריגה והחזיק אותו לערך מעת לעת. ובגם נצול מהשביה.) ובחסדי ה' נמלטתי. כל משפריד וגליד עלי עברו. כעת עדין איני יודע היכן אשבות ביום הכפורים הבא עלינו לטובה.

הנה באמצע הכתיבה הגיע הפקדה מהפאליציע [מהמשטרה] לנסע מיד לנעמרוב. ובודאי הכל חסדי ה' ונפלאותיו. והנני מוכן לנסע תכף, והוא אצלי חסד גדול, כי עצם הפחדים שעברו עלי עד עתה, אי אפשר לבאר, ובחסדי ה' במחתי, שאשוב לביתי לשלום בעזרת השם יתברך בקרוב. כעת אין פנאי לדבר בזה, כי יום הקדוש והגדול יום הכפורים ממשמש לבוא, ואני טרוד מאד, ואם ירצה השם אחר יום כפורים אראה לכתב לך באריכות קצת. חזק ואמץ בני חביבי, וראה והבן, כי הכל הכל הכלים, ובודאי כבר פטר הרבה מהפחדים שעברו עליך, ובחנם בטלת עצמך ממה שבטלת בשביל בלבולי חנם. וכן עובר על כל האדם בכל יום, כאשר כבר הארכנו הרבה לדבר בזה בחג השבועות זה כמה שנים, שהבעל דבר מוצא דחיה ובלבול על כל יום, ובפרט בעתים הללו שעובר עלינו מה שעובר. על כן זכר היטב שאין לאדם בעולמו כי אם אותו היום וכו'. היום אם בקלו תשמעו.

דברי אביך המעתיר בעדך שתזכה לגמר חתימה טובה לחיים טובים ארכים ולשלום.

נתן מברסלב.

רג

בעזרת השם יתברך, יום א' מחרת יום הכפורים שם ה' תקצ"ו לפ"ק נעמרוב.

לאהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב ר' יצחק גרו יאיר עם כל יוצאי חלציו שיחיו, שלום וכל טוב.

ביום ב' קדם יום הכפורים נסעתי מברסלב לפה, ושם הנחתי אגרת אליך אצל בני רבי שכנא שיחיה; כעת אין לחדש דבר, ותהלה לאל הייתי פה ביום הכפורים עם אנשי שלומנו רבי איצילי מהייסין ורבי נחמן מטולמשיין. ותהלה לאל הכל שלום, והתפללנו פרצוננו, ואין פוצה פה. יחמל ה' מעתה שיהיה שלום ואמת בעולם; כעת אני שולח אחרי זוגתי שתבוא לפה עם בני הקטנים שיחיו, ומאליך תבין שאין לי דירה בראוי, אך ההכרח לשלח אחריהם, כי אין לי פה מקום לאכל בספות; כי אי אפשר לי לאכל אצל אחי בספה, כי יושב בשכנות, ואי אפשר לבאר הכל. ובעת הזאת בודאי צריכין להחיות עצמו רק עם ההרחבות שבתוך הצרות, כי הם נפלאות תמים דעים. ובכמה אפנים הם חדושים וחסדים ונפלאות גדולות יותר מההרחבה

עצמה שאנו מקוים לצאת מהצרות לגמרי, ולשוב לביתי לשלום מהרה. לעת עתה אין לי שום מניעה להתפלל וללמוד וכו', רק מהטרדות והבלבולים שמבלבלים ומלחמה זאת צריכין ללחם תמיד, לגרש הבלבולים. כי גם עתה כל הבלבולים והפחדים המבלבלים הם בחנם, בפרט בשעת התפלה, שבודאי אין מועילים כלל מה שחושבין בהם חס ושלום שלא בזמנם. ובענין זה צריך כל אחד ללחם תמיד לישב דעתו, לגרש ממחשבתו כל הבלבולים והטרדות, והעקר בשעת התפלה שאז באים כל הבלבולים ומשמיעין עצמן אז דיקא. וכתבתי לך זאת שתבין רמזים מזה לפי ערכך, כי אף על פי שאתה יש לך טרדות ועסקים ועשיות בענין פרנסתך המבלבלים אותך, אף על פי בן ידעתי כי יש כמה ענינים שמבלבלים אותך הבלבולים והטרדות והפחדים בחנם כידוע לך. וכבר דברנו בזה הרבה, אבל עדין צריכין לחזור כל דברינו כמה פעמים בכל יום, וגם בשעת העסק בעצמו צריכים לזכר בה' ובתורתו, אפלו בבית הפאסט [הדאר], ובהליכה ובחזרה, וכיוצא בזה. כי אם יאמר לך אדם היכן אלהיך, תאמר לו בכרך גדול של רומי, כמבאר היטב בהתורה מי האיש החפץ חיים (בלקושי מוהר"ן חלק א' סימן ל"ג) ובשאר מקומות. אשרינו שזכינו לשמע דברים קדושים ונוראים כאלה וכו', מי האיש החפץ חיים יאחו בהם, הפך בהם והפך בהם וכו', שאין לך מדה טובה מהם. יתר מזה אין פנאי להאריך. ותודה לאל השם יתברך בעזרתנו לשמח בכל פעם, ובשם קדשו בטחנו, לשמח ולגיל בישועתו בזה ובבא לנצח. אין מאקי פארט "האפ" [ובאמת בכל זאת שמחה].

נתן בן מורנו הרב נפתלי הירץ ז"ל מברסלב.

רד

ברוך השם, אור ליום ב' גח תקצ"ו לפ"ק נעמירוב.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי בליל הושענא רבא והיה לי לנחת, כי זה כמה נכסף נכספתי לראות תמונת ידך. והנה בכל צד שפונים, בכל פנה ופנה ובכל תנועה ותנועה, רואים נפלאות ה' והשגחתו יתברך בפרטיות, כי לא עלה על דעתי, שיהיה געלם ממך ולא תדע היכן מקומי ביום הכפורים עד מחרת יום הכפורים, ואנכי פוננתי

והכנתי מכתב ביום חמשי קדם ערב יום הכפורים להודיע לך מאתי, אך הכל מאת ה' הצער רחמנא לצלן, והרחבה והידיעה והבשורה לטוב או להפוך חס ושלום, הכל עשה ה' פה בעתו ובזמנו, והכל הכלים כל העמל שיעמל האדם תחת השמש. ואם אף על פי בן צריכין לפעמים על פי רצונו ותברך לעשות עסק, אבל העמל והיגיעה, הוא בודאי הכל הכלים, וכמו שדברנו בזה כבר על פסוקים אלו שבקהלת שאמר: "לכל עת וזמן לכל חפץ וכו', מה יתרון לאדם בכל עמלו" וכו'; ויש בזה הרבה לדבר, אך אי אפשר על פני השדה וגם מחמת אישון לילה ואפיסת הפנאי. והנה בכל מה שעבר בכל יום מראש השנה עד הנה אי אפשר לבאר, ותהלה לאל, אחרי כל היסורין וההרפתקאות הכל בחדסד נפלא. ותהלה לאל פה עבר החג בשלום, וגם עזרני השם יתברך, שרקדתי הרבה בבית המדרש בליל שמחת תורה ואחר כך, והכל בשלום ובכבוד קצת, אבל אף על פי בן גם פה נמצאו עזי פנים הרבה מהתתקע"ד דורות אשר השקט לא יוכלו, ושברו וכוכות אחת בהחלון שלי בליל שמחת תורה בעת הסעדה, ורב העיר רועשין עליהם מאד, אבל עדן לא נודע מי הוא.

והנה בעתים הללו, אין לנו במה להחיות עצמנו כי אם על פי השיחות שחננו ה' להשיח כבר מקדם, שכל העולם מלא יסורין, כמאמר החכם העולם מלא יגונות והששון הוא הרוח וכו', וכבר דברנו בזה הרבה, אבל גם אנכי בעצמי אני צריך להזכיר את עצמי בזה בכל עת. וקויתי לה', כי בודאי לא יעזב ה' אותי ואת בלגני, ועת צרה הוא ליעקב וממנה יושע.

והנה בעת בביתי בני ר' שכנא עם בנו ר' נחמן שיחיו ואין לי פנאי כלל, כי ביום העבר מטלטלתי עצמי מדיירה לדיירה, ותהלה לאל יש לי דיירה בהרחבה קצת והכל בחדסד, בבחינת "בצר הרחבת לי", ואלמלא לא אתינא לעלמא אלא למשמע דא די' [אלו לא בנו לעולם אלא לשמוע זאת דינו], כי רואין בזה חסדי ה' ונפלאותיו העצומים בלי שעור בכל עת, עשה גדלות עד אין חקר וכו' מלבד הנסתרות לה' אלקינו, כי הוא יתברך עשה נפלאות גדלות לבדו וכו'. חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדתיך, מה שהזכירונו רבותינו ז"ל לומר: 'כל מה דעבדין מן שמיא לטב עבדין', ואין לנו על מי להשען כי אם על אבינו שבשמים.

ודע בני, שקבלתי מבני רבי שכנא בשבילך הסף שמגיע לי מאתך הינו כ"א זהובים, ותראה לשלח לו מיד; ועתה אני צריך להתחיל להתחזק בכטחון חדש על פרנסתי והצטרותי המרבים פה בנעמרוב, אשר אהובי ורעי הם מרחוק וכו', באשר תבין מעצמך ולה' הישועה; האלקים הרועה אותי מעודי והפליא חסדו עמי לקרבני לטוב כזה, לאמת כזה לאור כזה וכו' וכו', אשר זה חלקי מכל עמלי, זה תקנותי ותקנות בני ויוצאי חלצי לנצח נצחים, הוא יהיה עמי תמיד בזכותו וכחו הגדול, וגם עד זקנה ושיבה אל יעזובני, עד אגיד זרועך לדור וכו'.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ישלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

רה

ברוך השם, יום ב' לך לך תקצ"ו לפ"ק נעמרוב.

אהובי, בני חביבי.

מכתבך קבלתי היום ונהניתי מאד. כעת אני עומד באמצע התפלה קדם וכו' לציון, ואי אפשר להאריך, ומוסר כתב זה גיסק ידירי רבי יוסף גרו יאיר, יספר לך הכל פנים אל פנים. ומן הסתם כבר קבלת האגרת ששלחתי אתמול אליך עם אגרת להרב מסאוראן וכו', כי צויתי שישלחו לך איש מיחד בשביל זה. כעת רבי שמואל ווינבערג פה עם כל אנשי החתנה של אחיו, ואני צריך לדבר עמם גם כן, ואין לי פנאי כלל רק תתייען היטב עם גיסק ועם אהבנו באמת, אולי תוכל למצא איש לדבר עמו, אולי יצמח איזה ישועה שתשקע האש, והעושה שלום במרומו הוא יעשה שלום עלינו וכו'.

דברי אביך המעתיר בעדך.

נתן מברסלב.

רו

ברוך השם, יום א' וירא תקצ"ו לפ"ק געמרוז.

אהובי, בני חביבי.

מכתבך קבלתי על ידי מוסר כתב זה ביום ו', ערב שבת קדש. והנה בענין האגרת להרב, עקר פונתי הוה, שימצא איש בקהלתכם שידבר עמו מעין דברי שבמכתבי לטובתי; ומאחר שלפי דבריו אין בנמצא שם, על פן חשבת דרכי ואשובה רגלי אל עדתיך לסמך על השם ותברך לבר ולהיות שב ואל תעשה, כי אין זה רצוני כלל, שאתה בעצמך תמסר האגרת, וזה לא עלה על דעתי כלל, אף על פי כן אני מחזיר לך ההעתקה של כתב יד בני רבי שכנא שיחיה, שיהיו אצלך, אולי יהיו נצרך לך ואולי אף על פי כן יהיה נמצא שם איש שיכון לבו לשמום להכניס את עצמו בזה למעט המחלקת וה' הטוב יעשה. יתר מזה אין פנאי להאריך, ומוסר כתב זה יספר לך פנים אל פנים הכל. ותהלה לאל, ה' אתנו ומרחיב לנו הרבה בצרותינו בחסדו ותברך, ומעט יספר לך מוסר כתב זה רבי נחמן מטולמישין, מהיסורים והרחבות. ובה' בטחתי, שמדה טובה מרבה, ובודאי הכל לטובה גדולה, ואנו צריכין להתחזק ולהתחדש בכל יום לילך בדרךיו הקדושים, להחיות עצמנו בנפלאות חסדיו ותברך, שזכינו להמלט מלהיות מהחולקים על נקדת האמת וכו', ובזה לבר אנו יכולים לחיות ולשמח גם עתה עד אשר ירחיב ה' לנו בשלמות, ונזכה לצאת מכל צרותינו לגמרי ויתהפך הכל לטובה גדולה, לששון ולשמחה מהרה.

דברי אביך המעטיר בעדכם.

נתן מברסלב.

רז

ברוך השם, מוצאי שבת קדש ראש חדש כסלו תקצ"ו.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מכתבך קבלתי ביום ה' העבר, והיה לי לנחת גדול. אך יש לי צער קצת מה שלא הזכרת במכתבך אם קבלת האגרת ששלחתי מפה אור ליום ג' תולדות העבר, על ידי רבי חיי.

נתן צעמים שנסע לאדעם דרך טולטשין, ומסרתי בידו אגרת אליך. גם בתוכו היה רצוף אגרת שתשלח לקרוימנטשאק לרבי אפרים גרו יאיר. והיה מהראוי שיגיע לידך האגרות האלו ביום ג', ואתה לא הודעתני מהם וצערי גדול מזה, על כל פנים תראה מיד להודיעני מזה. רק נפלאתי מה שכתבת במכתבך לבערו ואיני יודע איזה סוד נכתב בו, אדרבה הכל דברי אמת, וקראתיו שני פעמים. והחייטני בדבריך היוצאים מלבך באמת. מי יתן שימלא השם יתברך משאלות לבך למזכה מהרה, שתזכה להיות איש פשוט לאמתו, כאשר זה כמה נכסף נכספת לזה. אך באמת גם הכסופין והגעגועים יקרים מאד, כמבאר בספריו הקדושים מעלות הרצון והכסופין דקדשה, בפרט בשזוכים לפרטם בפה בכל יום.

חזק בני וחזק לילך בדרך הזה לדבר הכסופין דקדשה בפה בכל יום. ותכריח עצמך מאד להרגיל עצמך לזה. ותאמין שאיך שהוא גם הדבורים שלך יקרים מאד בעיני השם יתברך, כי הוא יתברך ברחמיו מתאוה גם לתפלתך. כי כל העולמות עם כל עבודתם הגדולה שעובדים אותו יתברך באימה וביראה תמיד, אין עולה אצלו יתברך כלל, כנגד שיחה אחת ותפלה אחת של בן אדם השפיל הזה שבזה העולם, כמבאר בהתורה כי מרחמם ינהגם וכו' (תניינא ז'). ואם האדם נמוך מאד על ידי מעשיו שאינם עולים יפה, אדרבא כשהוא מפרש שיחתו לפניו יתברך ועובד איזה עבודה, יקר בעיניו יותר ויותר, כי זה עקר כבודו יתברך כשהרחוקים מאד נמשכים לעבודתו יתברך, כמבאר בספריו הקדושים. ותאמין שכל מה שנאמר בספריו הקדושים (קמא י') מגדל ההתפארות שהשם יתברך מתפאר גם עם הפחות שב ישראל (שם י"ז) נאמר גם עליך. וביותר תכריח עצמך בכל הכחות לשמח בכל עז בכל יום שזכינו שלא עשני

גוי והבדילנו מן התועים וכו', אוז טאקי פארט [ובכל זאת] אשרינו. יותר מזה אי אפשר להאריך עתה על פני השדה, כי איני יודע עם מי יהיה נשלח מכתבי זה.

דברי אביך המעתיר בעדכם ומצפה לישועה.

נתן מפרסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

ואודות ברואותי, דע כי בשבוע העבר לא הייתי בקו הבריאה, אבל הכל היה מהמחוש במעים רחמנא לצלן שיש לי מכבד בידוע לך, אך מעודי לא היה נמשך זמן כל כך כמו בשבוע העבר. השם יתברך ירחם עלי וישמרני מעתה מחלי זה ומכל החלאים ומחוישים שבעולם. ובכל עת ושעה רואין שאי אפשר לעבר זה העולם כי אם על פי הדרכים הקדושים דרכי התורה באמת שקבלנו מאדוננו מורנו ורבנו ז"ל, על כל דבור ודבור ראוי לנו לומר אלמלא לא אתינא לעלמא וכו'. מה נאמר מה נדבר חסדו גבר עלינו ואמת ה' לעולם וכו'.

נתן הנ"ל.

[אמר המעתיק, דעו כי מהחולאת הנ"ל רחמנא לצלן נסתלק בשנת תר"ה, והחולאת הינה לו עוד מקדם שהיה בן ארבעים, ולעת זקנתו התגברה עד שנסתלק על ידי זה, אוי לנו על שברנו נחלה מכותינו, חבל על דאבדין ולא משתכחין, ורק זאת נחמתנו תהלה לאל חי על הפלטה הנשארת לנו לזכר עולם, הן המה מכתביו הקדושים וספריי הקדושים, תהלה לאל חי]

רח

ברוך השם, יום ג' ב' בסלו תקצ"ו נעמרוב.

בני חביבי.

כבר שלחתי לך אגרת במוציאי שבת. וכיום א' הגיע אלי מכתבך על ידי הפאטשט [הדאר] והיה לי לנחת. ובפרט מה שכתבת שדברת עם ר' נחמן נכד אדמו"ר ז"ל שיחיה, תראה להשתדל לדבר עמו בכל פעם, ותהיה מוציא את עצמך אליו. ומאליך תבין איך להתנהג בזה.

ובכבר כתבתי לך שתהלה לאל אני בקו הבריאה בעזרת השם יתברך, ובשבוע העבר לא היה לי חולאת חס ושלום. רק המחוש שלי מכבר אך שהאריך זמן ביותר. ובחמלת ה' סר מעלי קדם שבת העבר. השם יתברך ירחם עלי וישמרני מעתה מחולאת זה, ומפל מיני חלי ומכאוב שבועולם, וירפאני רפואת הנפש ורפואת הגוף. יתר מזה אין פנאי להאריך מגדל הנחיצה. ותהלה לאל היו אצלי אורחים על שבת העבר, ודברנו דברי אמת. ברוך השם אשר עזרנו עד כה, וחסדי ה' כי לא תמנו וכו'. חזק בני וחזק להחיות עצמך בכל יום, בגדל החסדים והנפלאות שהשם יתברך מפליא עם כל אחד ואחד בכל יום ויום, ותאמין שלא על חנם קבעו לנו חז"ל לומר בכל יום 'על נסיד שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת' וכו'. ומי שמשים לב לזה באמת ובאמונה, יוכל לראות קצת, בפרט אנחנו שרבים קמים עלינו והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם. ולה' התקנה לצאת מהצרות לגמרי מצרה לרוחה גדולה, ויראו שונאינו ויבשו חיש קל מהרה.

דברי אביה, נתן מפרסלב.

לכל אנשי שלומנו שלום רב באהבה עזה, ובפרט לידידי כנפשי ולכבי הותיק כבוד מורנו הרב נחמן נרו יאיר, נכד עטרת ראשנו זכר צדיק וקדוש לברכה.

רט

ברוך השם, אור ליום ד' ויצא תקצ"ו נעמרוב.

בני חביבי.

דע שקבלתי ממך המכתב שכתבת יום ד' תולדות. בעת תדע שנודע לי על ידי רבי שמואל וויינבערג שהאגרת ששלחתי לך על ידי רבי חיים נתן צעסיס מנעמרוב. בא לידי זרים. כי רבי חיים נתן הנ"ל שכח למסר לך האגרת ונזכר בנסעו מטולמטשין, ושלח לך על ידי איזה איש. וכבר נפתחה האגרת בבארמניק, ואיני יודע היכן הם. ואם כי יש לי צער מזה, אבל זאת נחמתי, כי תהלה לאל אין לי בפה להתבייש במה שכתבתי שם, כי לא דברתי שם חס ושלום על שום אדם מישראל, רק הזכרתי אתכם לאדבקא מחשבתה בעלמא דאתי בכל יום בכלליות ובפרטיות וכו'. ותהלה לאל בזה אין לנו להתבייש כלל. אף על פי כן אם הייתי יודע שיבוא לידי כך לא הייתי

מוסר מכתבי לידי משלח, אך בדיעבד בודאי הפל לטובה, ומי יודע דרכי ה' ונפלאותיו יתברך. עתה תראה לכתב לרבי חיים נתן הנ"ל ותודיע לו מה שעבר בזה, ותבקשו שייכתב לך למי מוסר המכתב, אולי תוכל לחזור להשיגם, וה' הטוב יעשה.

ותהלה לאל אני בקו הבריאה בעזרת השם יתברך, וימי חנכה ממשמשיך ובאין. ובודאי נעשה ככל שנה ושנה ענין חנפת הבית שגלה אדוננו מורנו ורבנו זכרוננו לברכה (תניינא תורה ו'), שכפי הסלח נא של יום הכפורים וכו'. כי הלא סוף כל סוף בודאי יבנה בית המקדש במהרה בימינו, וכל בנינו יהיה על ידי בחינת הנ"ל. וכל שנה ושנה נבנה מעט מעט, עד שיהיה נשלם מהרה. ועל כן ככל שנה ושנה, צריך שיהיה לכל אחד מישראל חלק בחנפת הבית, וזה זוכה כפי הסלח נא של יום כפור. וגם עתה עדין צריכין להתפלל שיתקבל הסלח נא של יום כפור. כי בכל יום צריכין לשוב להשם יתברך, שזהו בחינת קדשת יום כפור שממשיכין בכל השנה בלה. וכמו כן זוכין לחנפת הבית, שהוא בחינת הארת בן ותלמיד להודיע לדרי מעלה ולדרי מטה גדלתו ומלכותו יתברך וכו'. והעקר הוא להודיע בזה העולם השפל לכל הנמוכים מאד מאד, כי מלא כל הארץ כבודו, בבחינת "הקיצו ורגנו שוכני עפר" וכו' וכו'.

גוואלד בודער הארציקער [אחה! אחי הנלכב], אל יזקינו בעיניכם דברים נוראים חדשים כאלה. באמת בכל יום ובכל עת הם חדשים אצלי לגמרי, ואיני יכול להסיח דעתי מלהתפלא על נפלאות פאלה חדושים פאלה, ומכרחים לכל אדם מאד מאד להחיותו ולעוררו ולהקיצו ולהקימו מכל מקום שהוא וכו'. אשרינו שזכינו לשמע כל זאת. יתר מזה אי אפשר להאריך על פני השדה. אך לא יכלתי להתאפק מלהזכירך מעט דברים האלה המחזיקים הרבה. יהי רצון שיעשו רשם בלבבכם לטובה לקימם בפשיטות באמת ובתמימות, למען ייטב לכם לעד בזה ובכא לנצח.

נתן מפרסלב.

ותפרס בשלום כל אנשי שלומנו. ובפרט לנכד אדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק וקדוש לברכה הרבני מורנו הרב נחמן גרו יאיר חזקה ואמצהו, עוררהו והקיצהו. ועל ידי זה תתעורר גם אתה ותקבלו דין מן דין, ואם תרצה תוכל להראות לו מכתבי זה, וכחכמתך תעשה.

רי

בעזרת השם יתברך, יום ד' ויצא תקצ"ו נעמרוב.

שלום לאהובי חתני חביבי כבני, האברך המפלג הותיק מורנו הרב ברוך גרו יאיר, ולבתי הצנועה מרת חנה צירל תחיה, ולנכדתי אסתר שיינדיל תחיה.

מכתבך קבלתי קדם שבת העבר, והיה לי צער גדול מבתי תחיה, מכאב השנים שלה, שנוסף על דאגותינו ומלטולינו השם יתברך ירחם. וברוך השם אשר שמעתי בשבוע זאת שפסק באבה. השם יתברך ירחם ויצילה מעתה מכל חלי ומכאוב ומחוש. ויתן לכם פרנסה וחיים, ושלום העולה על הכל אמן.

והנה מאד נהניתי מדברך אשר כתבת במכתבך, כי ראיתי תשוקתך אל התכלית. מי יתן והיה לבכך זה באמת כל ימך ליראה את ה' ולבטח בו, שבודאי לא יעזב אתכם ואת פלגו. כי חסדי ה' לא תמנו וכו'.

והזהר מעתה בני חביבי לבלי לכנס בפוחים ונצחונות עם שאר בני הנעורים, שגם הם נצחנים בדרך בני הנעורים. ומזה נמשך כמה מחלקת וסכסוכים המונעים ומפסיקים מאד מדרך האמת, כי הנצחון הוא מדמים עכורים שעדין לא עבד בהם את השם יתברך (תורה ע"ה). תרגיל עצמך להמשיך עצמך אל התמימות באמת, לעסק בתורה ותפלה ושיחה בינך לבין קונך, והשליך דרכי הילדות מלבך, ובפרט לבל תכנס בקשיות וחקירות כלל. ואפלו עלי אסור לך להרהר חס ושלום. כי השם יתברך יודע שכל פונתי רצויה אל האמת לאמתו, להדריך אתכם בדרך התורה באמת בדרך אבותינו אשר מעולם, כאשר קבלתי מפי אדוננו מורנו ורבנו הקדוש זכר צדיק וקדוש לברכה. שים לבך היטב אל האמת לאמתו מה פונתי וכן פונת כל אנשי שלומנו בענין עסקינו, אם פונתנו חס ושלום בשביל הכבוד המדמה הנהוג עכשיו או בשביל עשירות. השם יתברך יודע, וגם כל מי שיש לו מוח בקדקדו יכול להבין, כי תהלה לאל נקיים אנחנו ואנכי מזה וכיוצא בזה. יתר מזה אין פנאי להאריך.

דברי חותנך המדבר באמת ובתמים למכתבך הנצחית.

נתן מברסלב.

מכתבי ריא מוהרנ"ת

שיא

בתי היקרה, למען השם אל תדאגי, תאמיני בהשם יתברך, הוא לא יעזב אתכם, תסתכלי על הלמטה מכם כמה אברכים יורדים משלחן חותנם, וגם זה אין להם. תשמעי בקולי, ואל דאגי דאגת מחר.

אם שיך תעשי מעמד פרנסה, מה טוב כשכני שכנא יהיה פה, תבקשי ממנו שיתיען עמי, אולי שיך שתעשי איזה שהוא פרנסה, רק למען ה' לעת עתה אל תדאגי כלום, ה' גדול, מי שנותן חיים נותן פרנסה, ויותר אין לי שום זמן לכתוב, תהיי בריאה ושמחה.

בני האהובים, טוב להודות להשם יתברך, שאין אנו קורעים שום ספרים קדושים וגם אנו לומדים אותם, ברוך ה' יש משהו ללמד, ברוך ה' כבר נתתי לכם ירושה טובה לעולם, שום עשיר שבעולם לא יכול להשאיר ירושה כזוה. אין לנו ברוך ה' במה להתבייש.

דברי אביך המדבר באמת.

נתן מברסלב.

ריא

ברוך השם, יום ג' וישלח תקצ"ו

שלום לאהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק שיחיה, לו ולביתו שלום וכל טוב.

מכתבך מיום אתמול קבלתי בשעה זאת כמו חצות היום, והיה לי לנחת. אם אמנם הומה עלי לבי על צערו מענין מה שעובר עליו, אך ידעתי כי אין שום אדם נקי מזה. ואם אמנם לא כל אפין שוין ולא ראי זה בראי זה, אף על פי כן בלן שוין בזה שבהכרח שיעבר עליו בכל יום, הרבה הרבה. ומן הסתם אם לעתיד יגידו לאדם כל מה שעבר עליו בכל יום כאשר שמענו מזה וכו'. בודאי עובר על כל אחד בכל יום הרבה, ומי שמשים לבו לרקדק בדברי רבותינו ז"ל (ברכות סא.) שדרשו על פסוק (בראשית ב, ז) "וייצר", אוי לי מיוצרי אוי לי מיוצרי. נמצא שעקר היצירה של האדם, הוא בבחינה זאת שיהיה מכרח לסבל בלבול ומלחמה זאת בכל יום, שהוא אוי לי מיוצרי אוי לי מיוצרי, וכך עובר על כל אדם. ואדרבא ראוי להחיות את עצמו על כל

פנים בזה מה שמרגיש עדין שתי האויו"ת האלו. כי יש אחד שכבר אינו מרגיש כלל, ואין לבו דוה עליו כלל מפל מה שעובר עליו. וכמו שאמר רבנו ז"ל בפרוש, שראוי להחיות את עצמו בזה בעצמו מה שעל כל פנים מרגיש כאבו וכו', כגדפס בלקוטי תנינא (תורה ס"ח). ותהלה לאל החייתנו בדברך, במה שכתבת שאתה מחיה את עצמך בהדבורים והעצות ששמעת ממני, כך הוא המדה, וכך יפה לך. הפך בהם והפך בהם וכו'.

לעת עתה אין כל חדש להודיעו, וישמע הכל מפי רבי נחמן מטרומטשין שנסע מפה אתמול. ונפלאתי שלא הזכרת במכתבך מענין הכובע של בני שמסרתי לרבי זאב דפה, וכל מכתבי הקדם היה רק בשביל זה. ועל ידי זה הרוחת איזה דברי אמת שכתבתי שם, ואתה לא שמת לבך להשיבני על זה כלל. הלא ידעת כי כל החפצים של האדם הרוצה להתקרב להשם יתברך, ובפרט החפצים שלי בלם יקרים מאד, ונוגעים בלם מאד לעבודת ה', ואי אפשר להאריך בזה כי מאליך תבין כל זה. והעבר אין. עתה תראה שיגיע לי הכובע הנ"ל מהרה, וכאשר דברתי עם רבי נחמן הנ"ל, וזרזתי אותו על זה. גם לזרו מאד מאד, לשלח לי מיד החשן משפט חלק שני. כי מאד מקרח לי, ולמען השם לבל תחרש בזה כלל.

האגרת ששלחתי על ידי רבי חיים נתן, כבר כתבתי לך, שהיה לי ידיעה שגפתח בבארמניק. והידיעה היה על ידי רבי יעקב שטראמוואסער שספר זאת לפני רבי שמואל ווינבערג. ולדעתי אתה יודע ומכיר את האיש רבי יעקב הנ"ל, על בן תראה לזרו עצמך להתועד עמו, ואולי תוכל לפעל שיודיע לך היכן האגרת. ואם אפשר לחזר ולקבלם, בודאי תשתדל בכל כחך לקבלם ולהודיעני מזה. ואנו מאמינים בהשגחתו הפרטית יתברך, ובודאי הכל לטובה, כי היה לי ידיעה וטרח גדולה קדם ששלחתי המכתבים הנ"ל, אך בודאי הכל מאת ה' יצאה "הפליא עצה הגדיל תושיה". בכל יום רואים נפלאות ה' בכל דבר, מלבד מה שאנו מאמינים כי אי אפשר להאדם להבין שום דבר, כי מאד עמקו מחשבותיו יתברך. אשרינו שזכינו לראות ולשמע מה שראינו ושמענו, ובכל פעם אמר שאין יודעים כלל, ושהאין יודע שלו הוא חדוש יותר מהידיעה שלו. וכל זה אי אפשר לבאר בכתב, כי הוא לכל חד כפום מה דמשער בלבה. ובעצם רחמיו יתברך זכינו, שגם ענין הנפלא הזה הכנים פנו שיהיה נצרך לנו לכל אחד ואחד אפלו בכל הירידות שבעולם. כי סים אחר כך,

ואפלו אתם וכו' שכל אחד נפל למקום שנפל וכו' אבל וכו', היינו שלגדלתו אין חקר ואין יודעין כלל, על בן יש תקנה לאחריתנו אפלו להגרועים שבגרועים וכו'; והעקר שלא יתיאש עצמו מן הצעקה ומהתחנונים וכו'. זכר כל זה בכל יום. ולא עלה על דעתי לכתב לך מזה עתה, אך עצם תשוקתך ותבערת לך הטוב אל האמת, הכריחני לכתב לך כל זה. וה' יאיר עיניך ועיני כל החפצים באמת, שיכנסו דברינו האמתיים בלבם, כי הם דברים נפלאים מאד מאד אשר אין לשער.

דברי אביך המצפה לשמח בך בזה ובכא לנצח.

נתן מפרסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה ועזה. בפרט לדיד נפשי הרבני וכו' מורנו הרב שמשון גרו יאיר. גם אליכם נאמרו כל הדברים האלה. חזקו ואמצו וכו', כי העולם הזה הבל הבלים וכו', ואין נשאר לאדם כי אם תורה ותפלה ומעשים טובים. ואם הכל יודעים זאת, אף על פי כן הוא אמת גמור ברור וצליל בלי שום ספק, וצריכים לזכר זאת בכל יום ויום. והיום למדתי בישעיה (ס"ג ב') "קול אומר קרא" וכו' "כל הבשר חציר", ופרש רש"י כל המגביהים תהפך גדלתם ותהיה כחציר וכו'. דבר אחר כל הבשר חציר, סוף אדם למות וכו'. והיה בעיני כחדשות בלמדי זאת. מי יתן שתשימו לבכם באמת לכל הדברים האלה באמת ובתמימות, ואל תיראו כי ישיר איש וכו'. והיום ראיתי שמי שמשים לבו אל האמת, רואה בכל עת שכל הספרים צועקים ומכריזים ברוזים נוראים לשוב אל האמת. יתר מזה אני מתאפק בכל כחי מלכתב עוד על פני השדרה בפרט בעתים הללו. וה' יתן אמת ליעקב וכו'.

ריב

ברוך השם, יום ב' ויחי תקצ"ו נעמרוכ.

שלום לאהובי בני חביבי כנפשי ולבבי מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מכתבך קבלתי על ידי רבי נחמן מטולטשין בתחלת ימי חגכה, ומאליך תבין כי היה מהנמנע להשיבך עד הנה, הן מרבו טרדות לעסק עם אנשי שלומנו בעתים הללו, גם לא היה לי עם מי להשיבך בלבבי, כי כבר ידעת שמעט אנשים הבאים אלינו, העסק עם כל אחד ואחד גדול ביותר משאר עסקים בעיני משא ומתן

מכתבי ריב מוהרנ"ת

ומשפטים וכו' עם אלפים נפשות, כי עסק הנוגע ליראת שמים באמת עולה על הכל. ועל בן היה בלתי אפשר לקח מועד ליחד הדבור אליך פראוי, וגם עתה לא ידעתי נפשי מה לכתב לך, כי כבר ידעת ושמעת הכל, וכבר השיב נפשנו בדבורים כשרים ונקיים בכל שבעה משיבי מעם. וידעתי גם ידעתי שכל מה שעובר עליך עבר על כמה אנשים כשרים יותר ממך, והרבה מהם היו מפרסמים ומנהיגי הדור. ורבו ככלו הגורם לזה הוא עצבות ומרה שחורה, שמכשיל את האדם בכמה אפנים, כי מחליש הבח ומגביר התאוות, וגורם עצבות ורפיון ובלבול גדול וכו', אשר אי אפשר לבאר בכתב; אך דעת לנבון נקל, אך איך שהוא חלילה חלילה שיפיל אותך כל ענין זה שכתבת לי. בודאי צריכין לצעק להשם יתברך על אשר באנו בעמקי מים וכו', אבל חלילה להמשיך על עצמו פחדים יותר מדאי, כי אדרבא הפחדים והמרה שחורה מזיקים ביותר חס ושלום חס ושלום. ובפרט כי תהלה לאל יש לנו על מי לסמוך שיכול לתקן הכל; ומה מאד יש לך לשמח במה שזכית להיות על ראש השנה, ולהיות על ציון הקדוש, ואין צורך להאריך בזה עתה.

חזק ואמין בני, ושמח נפשך מאד בכל הדברים אשר ידעת, ואל תחשב בזה כלל, לא מקדם ולא אחר כך, כי גדול ה' מאד ולגדלתו אין חקר. ויש ענין שנתהפך הכל לטובה. ותהלה לאל עזרנו השם יתברך בימי חנכה העבר, בפרט בשבת חנכה, ודברנו בחסדו יתברך דברי תורה ושיחות קדושות ונוראות אשר החיה מאד און השומעים. וקצת מהם תשמע ממוסר כתב זה רבי נחמן מפולמטשין, ובפרט מה שדברנו על פסוק "הן אמת חפצת וכו', ובסתם" וכו', והוא נצרך לך עתה מאד, כי עקר המרה שחורה והעצבות שלך היא מרבוי האמת, מחמת שאתה יודע האמת כמה אתה רחוק, וכמה רבו פגמך וכו'. אבל מחמת שהאמת הזה רוצה להרחיק חס ושלום או להחליש הדעת על כל פנים, צריכין להשליך אמת כזה וכו' וכו'. ואי אפשר לבאר כל זה עתה, כי קצרה היריעה ואין הזמן מספיק ותשמע מפי מוסר כתב זה. ומה מאד בלתי נפשי מהנגענועין על שלא נמנית עמנו בשבת חנכה העבר, אך נחמתי בזה שזכית להיות בשבת שקדם חנכה. ולדעתי היה לך חלק גדול בהשבת חנכה שלנו, כי השבת שלכם שהייתם קדם חנכה, היה הכנה גדולה על שבת חנכה, ואי אפשר לבאר כל זה; יתר מזה אין פנאי להאריך, כי הגיע סמוך לזמן קריאת שמע של שחרית, "יומם יצוה ה' חסדו" עלינו ועליך שתזכה להתחזק בעבודת ה' בכל

המקומות ובכל הענינים העוברים עליך. כי אי אפשר לבאר מה שעובר על כל אחד, והעקר הוא התחזקות, ותודה לאל יש לנו במה להתחזק תמיד.

דברי אביך המעתיר בעדך.

נתן מפרסלב.

אחר פתבי האגרת הזו הגיעני מכתבך על הפאסט חתום בחותמך, גם נזכרתי שקדם חנכה הגיעני עוד מכתב מאתך וקריתי עתה עוד הפעם. וכל מכתבך בלם שפה אחת להם, צועקים בקול מר על מרירות עולם הזה המלא יגונות העובר על כל אחד, לא ראי זה בראי זה, אבל בלם סובלים מרירות גדול. וכל מיני מרירות של כל אחד בגוף ונפש ומזון, הכל נמשך מהרע הכולל שהוא התאוה הכללית אשר עליה נאמר "ומוצא אני מר ממות וכו', אשר היא מצודים" וכו'; אך בזה בעצמך יש לך ולנו לשמח, מאחר שאנו יודעים ממלחא הממתיק מרירותא דעלמא, אשר על זה נאמר 'אלמלא מלחא לא הוי עלמא יכול למסבל מרירותא'. ואם אמנם צר לך מאד בני חביבי, עם כל זה בזה לבד ראוי לך להחיות את עצמך, מה שאתה מרגיש על כל פנים המרירות ובשביל זה אתה צועק כל כך. וזה בעצמו נמשך מבחינת הברית מלח עולם הממתיק המרירות שעל ידי זה בעצמו מרגישין המרירות ביותר כדרך כל הרפואות שמתלבשים בדברים מרורים שפשמיניחין הרטיה על המכה מתחילין להרגיש הכאב יותר. כי ידוע בחכמת הרפואה שהחולאת והרפואות הם כמו מתנגדים זה לזה ויש ביניהם מלחמה עצומה. וכשהחולאת רואה שעוסקין באיזהו סם לרפואתו על ידי שתית הסם, או על ידי שמניחין אותו ברטיה מבחוץ, ותכף בשמתחיל הסם לעשות פעלתו לצרף רפואתו לגרש המחלה, תכף מתעורר המחלה בהתגברות חזק נגד הסם. ובשביל זה קשה מאד לכוון הרפואה. וגם זה אחד מהטעמים שלא לעסק בדאקמזרים.

כמו כן הוא בחלי הנפש ממש, ויותר ויותר, כי "כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו" (סוכה נב.), וכל מה שרוצים להתגבר באיזהו התגברות גדול או קטן נגד חלי הנפש. כמו כן מתגבר יותר המתנגד מבפנים ומבחוץ, ומחמת זה נכשלו ונפלו רבים מאד מאד. וכבר האריך אדוננו מורנו ורבנו ז"ל לדבר בזה לחזק מאד מאד את כל אחד ואחד בהתחזקות נפלא להחיותנו בשבעה משיבי טעם. ותודה לאל יש לנו

דאקטיר בזה, שפקי מאד ברפואות נפשנו עד תכליתו עד הסוף האחרון, ומלבד רפואותיו היקרים, כחו הגדול בעצמו עולה על הכל.

והנה דבורים אלו שכתבתי עתה, האיר ה' עיני עתה בעת פתיבתי, והנה הם דברים נפלאים חדשים בנים ואמתיים. ועתה יש בלבי הרבה להאריך בהם, אך אי אפשר על פני השדה, גם אין הפנאי מספיק. ודי בזה בעת להחיות נפשך לנצח, וישמע חכם ויוסף לקח. חזק בני וחזק ותאמין בעצמך כי לא אבד תקנתך ויש שכר לפעלתך, רק חזק ואמין מאד בתפלה ובתחנונים לעולם, ויערב לך לעד ולנצח.

נתן הנ"ל.

ריג

ברוך השם, מוצאי שבת שמות אור ליום א' וארא תקצ"ו נעמרוב.

שלום לכבוד בני חביבי מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

קבלתי מכתבך בליל שבת קדש הסמוך העבר, תכף אחר גמר תפילתי קראתיו קדם קדוש אחר אמירת אשת חיל. ואם פי ידעתי קדם קריאתי שבודאי הוא מלא קבלנא וצעקה, עם כל זה לא יכולתי להתאפק מלקרותו תכף בכניסת שבת. והנה עתה תכף אחר הבדלה ישבתי לכתב לך מכתבי זה, אולי אוכל לשלחו לך על ידי עובר ושב על הירד, ועדין איני יודע אם אמצא איזה מהם.

והנה להשיבך על צעקתך, כבר הקדים לנו השם יתברך רפואה למכה על ידי רבוי הדבורים הקדושים שספרתי לך מרבנו הקדוש והנורא זכר צדיק וקדוש לברכה בכתב ובעל פה, שפלאם הם שבועה משיבי טעם להחיות גם אותי, גם את כל העולם בלו, גם אותך, כמו שהוא עתה, כי אין ענין בעולם שאינו כלול בדבריו הקדושים ז"ל. ותודה לאל כבר שמעתם ממני הרבה, והכנת הרבה וראית הרבה בספריו הקדושים, ובהספרים אשר חנני ה' לחדש בדבריו הקדושים. ובודאי ראוי לך להבין מדעתך להחיות נפשך גם עתה, כי זה כלל גדול וכבר דברנו מזה כמה פעמים, שאפלו אם נדבר הרבה בהנה ובהנה דברי אמת המשיבין את הנפש, עם כל זה צריך כל אחד להבין מהם דבר מתוך דבר להחיות נפשו במקומו ובשעתו, כפי מה שהוא.

כי אלו פינו מלא דבורים אמתיים וכו', לא יוכל איש לדבר לחברו ותלמידו בפרטי פרטיות לרפאות מכאובי נפשו ולחזקו ולאמצו בפרטי פרטיות על כל מה שעובר עליו ביום אחד, מפל שפן בשבוע מפל שפן בחדש ובשנה, מפל שפן כל ימי חייו. והעקר להבין מעצמו מהדבורים קדושים שמדברים עמכם, לקבל מהם התחזקות ועצות לשמח נפשו בתוך מעוף צרה וצוקה חס ושלום, להפוך כל מיני יגון ואנחה לשמחה. ובפרט שתודה לאל כבר יש לנו יסוד מוסד לשמח נפשנו, ולהחיות עצמנו בכל מקום שהוא בכל מה שעובר על כל אחד, על ידי שזכנו השם יתברך לידע ולהתקרב לאור בזה וכו', ועל כל פנים אין אנו מתנגדים עליו.

ודע והאמן בני חביבי כי לא דבר ריק הוא ממנו, ובכל יום ובכל שעה אתה צריך להחיות עצמך בזה. ודע בני כי באמת אתה מרבה לדאג יותר מדאי, והוא מעשי בעל דבר להרבות מרה שחורה ועצבות חס ושלום, והמרה שחורה והעצבות בעצמו מזיקים מאד חס ושלום לענינך. והיטב חרה לי עליך בני חביבי, על אשר אין אתה ציית אותי, בפרט שכל דברי הם בשליחותו ובשמו ו"ל. ותדע ותאמין שהוא ו"ל מזהיר אותך לבל תחשב עוד כלל בזה, לא לפניו ולא לאחוריו, כי די לצרה בשעתה רחמנא לצלן. וקויתי לה' שעל ידי זה תנצל, אך איך שיהיה אל תחשב בזה כלל. והזהר והזהר לקיים דברי, ואל תמריד דעתך בזה כלל, רק תעסק בתורה ותפלה ומשא ומתן ולפקח דעתך בעניני שמחה, ולשמח נפשך במלי דבדיחותא כי אינך יודע כלל מה נעשה בעולם. ותדע שדברים כאלה עברו גם על גדולי ישראל. ובפרוש ראיתי בכתב הרב הקדוש מורנו הרב ר' חיים וויטאל ו"ל הנקרא ספר החזון שעבר עליו כאלה.

זמנה מאד הומה עלי לבי על אשר כתבת שאתה מתבטל מדברי תורה, ואתה מתבטל מהשעורים שקבעת לך בתחלת החרף הזה. לא טוב הדבר אשר אתה עושה, לא כך הוא המדה, ולא כך יפה הוא לנו. וכי לחנם הרביתי לדבר הרבה עד אשר כמעט נחר גרוני, לבלי להתנאש עצמו, ולבלי לפל בדעתו, ולבלי לזוז ממקומו בשום אופן בכל מה שיעבר על האדם. ואחרי כל אלה תכתב לי דברי שטות הנמשכין מענוה פסולה, לכתב שידעת בעצמך שאתה רחוק מלגשת אל הקדוש, על כן מבלבלין אותך כל כך. הלא בודאי זה אמת שאין שום אדם ראוי לגשת אל הקדוש לעבד אותו יתברך אל גדול ונורא רם ונשא וכו', מפל שפן מלאים חטא ועוון כמנונו

היום בדרות אלו. אך בכך הקדימו להודיע לנו צדיקי אמת, ובפרט אדוננו מורנו ורבנו ז"ל, שזה עקר גדלתו יתברך, שהרחוק ומגשם ביותר יעבד אותו יתברך, כי זה כל תענוגיו ושעשועיו יתברך, כי במקום גדלתו יתברך שם אנו מוציין ענותנותו. וכבר דברתי עמכם הרבה שזה הטעות מצוי מאד בבני הנעורים, שכל אחד סובר שלא עליו נאמר ענין זה לפי רבוי לכלוכיו וטנופיו וקלקוליו וכו', ובאמת אינו כן, כי אדרבה עליו דיקא נאמר כל זה.

וזה אוסוף לדבר עוד עמך, אחרי שאינד צית לדברי שהם כלם דברי אלהים חיים שקבלתי מפאר מים חיים מהנחל נובע וכו', שהם בחינת "מים עמקים עצה בלב איש" עמק עמק וכו'. ועל ידי תמימות ופשיטות דיקא יכולים למצאם כל אחד במקומו ושעתו. וזה זה עקר הנסיון והצרוף של כל אדם שבכל הירידות והנפילות, ובכל מה שעובר עליו לא יתרחק מהשם יתברך ולא מהתורה ותפלה.

והנה בימים הללו עינתי בהפך שכתבתי בסמוך המדבר ממה שחודשתי בעזרת השם יתברך בשבועות העבר ובסמוך לו, והם דברים נפלאים להשיב נפשך תמיד, על כן אני נכסף מאד שתקבלם, ואם ירצה השם כשתהיה פה תזכיר אותי ואמסרם לך. כי הדברים שנתחדשו בסמוך בודאי צריכים לכם ביותר.

והנה לספר לך גדלת ה' וחסדיו ונפלאותיו בכל עת, ובפרט מה שהפליא חסדו עמנו בימים שעברו בסמוך, שבתוך צרות ורדיפות כאלה הרחיב לנו הרבה בחסדו הנפלא תקצר המון ירעות. ומהשבת חגכה בודאי ספר לך רבי נחמן טולמשינער, ובשבת פרשת ויגש גם כן היו קצת אורחים, אך בשבת פרשת ויחי עזרנו השם יתברך שהיינו שמחים מאד בעזרת השם יתברך. ואז היה ברית מילה אצל אחי רבי יוסף גרו יאיר, ומאת ה' היתה סבה, שהכרח לשלח עגלה עבור בני רבי שכנא לכבודו במצות פריעה, והיה פה על שבת קדש. וגם אנשי ברסלב ורבי שמואל מאיר ורבי גדליה מלארדיון. ותהלה לאל רקדתי הרבה בביתי, ואחר כך על הכן זכר בבית אחי גרו יאיר. ויש בזה הרבה לספר, ואי אפשר על פני השדה.

העשרה זהובים מכרחים לי מאד, כי אין בביתי זון כל שהוא, ותראה לזרו לשלחם לי במקדם האפשרי (כאן חסר). ומאן דברא יומא יחוס וירחם עלי, ויגלה לי ולנו עצות עמקות בכל יום, בבחינת "גולה עמקות מני חשך" הנזכר בהתורה

תקעו אמונה (סימן ה' בלקושי תנ"א), שאזכה לידע איך להתנהג בכל יום. בפרט בענין המעשה אשר נעשה עמנו עתה, ובפרט עמי. ואי אפשר להאריך בזה, גדולים מעשי ה' אשר נותן פח ליעף כמוני לסבל מה שאני סובל עתה, אשר הרבה אתם יודעים ויותר מזה מה שאני יודע בעצמי אשר לא יאמן כי יספר שיוכל אדם לסבל זאת. פוק חזי גבורתא דמרד, מאד עמקו מחשבותיו, אשר הקדים להאיר בי דבורים קדושים ורמזים ביד והתנוצצות בזה עד שמקים ומחיה אותי גם עתה, עד שמחזק ומחיה על ידי גם אתכם גם וכו'. עד שמזכנו גם לההוא רוחא דנשיב בשית פרקין וכו', שישא לבי את רגלי באמת ובאמונה שלמה לרקד מחמת שמחה. ותהלה לאל יש לנו במה לשמח, גם לי גם לך גם לכל החפצים באמת לאמתו.

יתר מזה אי אפשר להאריך יותר, והנה עדין לא זמרנו המבדיל ואלהיו, כי זרותי עצמי מיד אחר הבדלה לכתב לך דברי אלה. ה' יגמור בעדנו, כי גם לשלח לך מכתב הוא עבודה ויגיעה גדולה, הן הכתיבה, וביותר השליחות, והכל מחמת המחלקת שמתיראים לשלח דברי אמת שלא יתהללו בהם בדברי ליצנות שלהם חס ושלום. ובודאי הכל לטובה, כי גם בזה המניעה בשביל החשק. כי על ידי זה עוזר השם יתברך שיהיו נכתבים דברי אמת ביותר המשיבין את הנפש, כי אי אפשר להמשיך דברי אמת לאמתו, כי אם על ידי שבירת מניעות הן מהמשפיע הן מהמקבל. וגם כל המרה שחורה והעצבות שלך, הכל בכלל המניעות המתפשטין וצריכין לשברם, כי ביותר צריכין להשתדל לשבר העצבות המזיק חס ושלום יותר מהכל. גוואלד שרעק דייך ניט מיין ליב קינד, שרעק דייך ניט, גאט איז מיט דיר [אהה! אל תפחד בני אהובי, אל תפחד ה' עמך] באמת.

זכר מה שאמר אדוננו מורנו ורבנו זכרוננו לברכה 'גאט איז גרויס מען ווייסט גאר ניט וכו', אפלו אייער זאך וויהין איטליכער איז גיפאלין, [ה' גדול אין יודעין כלל וכו'] אפלו בענין שלכם להיכן שפך אחד נפל [כו' וכו', אבל יש ענין שנתהפך הכל לטובה, כי לגדלתו אין חקר. ותדע ותאמין באמת, כי גם אתה כמו שהיא עתה, כלול בדבריו הקדושים האלו. ואפלו הגרוע ביותר חס ושלום אלפים ורובבות מדרגות, כלול גם כן בדבריו אלו. והלאי היה שומע דברים אלו, היה מחיה עצמו בחיי עולם לנצח ולא היה אובר את עולמו, אבל מה נעשה כי בשביל זה בעצמו השתמחו והתפשטו נגדנו כל כך בפרט עתה. אבל על ידי זה יש לך ולנו וכלנו לשמח הרבה, מאחר שאנו זוכים

לְשִׁמּוֹעַ וּלְהֶאֱמִין בְּדַבּוּרֵי הַקְדוּשִׁים אֲמִתִּיִּים כְּאֵלֶּה נִוְרָאִים וְעִמְקִים וּפְשׁוּטִים כְּאֵלֶּה,
מָה אָמַר מָה אֲדַבֵּר, מִי שֵׁיִשׁ לוֹ מִחַ בְּקִדְקִדּוֹ רָאוּי לוֹ עַל יְדֵי דַבּוּרִים אֵלֶּה וְכֵאלֶּה
לְהַפְדֵּךְ כָּל מִינֵי יְגוֹן וְאֲנַחָה לְשִׁמְחָה.

דְּבָרֵי אֲבִיךָ הַמְתַּנַּעֲנַע לְשִׁמּוֹחַ נִפְשֶׁךָ וּמְצַפֶּה לִישׁוּעָה.

נִתֵּן מִבְּרִסְלָב.

וּבְעֵינַי הַשְּׂמוֹת שֶׁל כְּלָה וְחִמּוּתָהּ שֶׁמַּעֲתִי מִהֲרַב ר' יְהוּדָה מִמַּעַד וּדְבָקָא ו"ל,
שָׂרְבֵנוּ ו"ל לֹא הִקְפִיד עַל זֶה כְּלָל.

רִיד

בְּרוּךְ הַשֵּׁם, יוֹם ג' עָרַב רֵאשׁ חֹדֶשׁ שְׁבַט תַקְצִ"ו נְעֻמְרוֹב.

בְּנֵי חֲבִיבִי.

מִכְתָּבֶיךָ קִבַּלְתִּי כֻלָּם, וּמָה אָמַר לָךְ בְּנֵי חֲבִיבִי, עֲצֵם צַעֲרֵי שֵׁיִשׁ לִי מֵעַנְיָן זֶה. כִּי
בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת קִדְשׁ כְּתַבְתִּי לָךְ אֲנָרַת בְּאַרְיִכוֹת גְּדוֹל, וְהָיָה לִי יִגִּיעָה
גְּדוֹלָה עַל זֶה, וְשִׁלַּחְתִּיו עַל יְדֵי הַפֶּאֶסֶט, וְאִינִי יוֹדֵעַ כְּלָל מַה זֶה שֶׁעֲדִין לֹא הִגִּיעַ לְיָדְךָ.
גְּדַל הַיִּסּוּרִים שֵׁיִשׁ לִי מִזֶּה תוֹכַל לְשַׁעַר בְּלִבְךָ, וְאִינִי יוֹדֵעַ כְּלָל מַה לַעֲשׂוֹת בְּזֶה. וְהוּא
אֲצִלִּי מִהַיִּסּוּרִים הַגְּדוֹלִים עַד שֶׁאֲנִי מִכְּרַח לְהַפְכֶם לְשִׁמְחָה, כִּי בּוֹדְאִי גַם זֶה לְטוֹבָה,
וְמִי יוֹדֵעַ דְּרָכֵי ה' וְנִפְלְאוֹתָיו. וּבְאוֹתוֹ הַמִּכְתָּב הַנִּ"ל כְּתַבְתִּי מִזֶּה גַם כֵּן הֲרַבְה, כְּמָה
יִגִּיעוֹת אֲנִי צְרוּךְ לְהַתִּינֵנֶּה בְּעֵינַי הַמִּכְתָּבִים שֶׁיִּגִּיעוּ אֵלַיךְ, וְהַכֵּל מַחֲמַת הַמַּחְלֶקֶת שֶׁעַל
יְדֵי זֶה מִתְיַרְאִים מִהֵבֶת לְצִים וְכוּ'. וְעַל יְדֵי זֶה כְּתַבְתִּי שֵׁם דְּבָרִים הַמְּשִׁיבִים אֶת
הַנֶּפֶשׁ, אֲךָ בּוֹדְאִי הַכֵּל לְטוֹבָה. כַּעַת אֵין בְּלִשׁוֹנִי מִלָּה לְהַאֲרִיךְ כִּי מוֹסֵר כְּתָב זֶה נְחוּץ,
וְאִנִּי לֹא גִמַּרְתִּי עֲדִין הַלְמוּד שֶׁאַחַר הַתְּפִלָּה. אֲךָ מִהֵסֶתֶם תִּשְׁמַע מִהַמוֹסֵר כְּתָב זֶה
אֲשֶׁר יִחִיה וְיִשִּׁיב אֶת נִפְשֶׁךָ. וְגַם מַעֲט הַיִּסּוּרִים שֶׁתִּשְׁמַע מִמֶּנּוּ תִרְאֶה לְהַחֲיוֹת נִפְשֶׁךָ
בָּהֶם, כִּי כִּבֵּר יָדְעָנוּ שֶׁהַכֵּל לְטוֹבָה, וְהַמְּנִיעָה בְּשִׁבִיל הַחֶשֶׁק. וּבּוֹדְאִי לֹא יַעֲזֹב אוֹתָנוּ
הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאִם גַּם פֶּה נִמְצָאִים מְנִיעוֹת הֲרַבְה, בּוֹדְאִי יִגְמַר ה' כָּל מַה שֶׁהַתְּחִיל כִּי
לֹא דָבַר רִיק הוּא מַה שֶׁנַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ עֵתָה בְּכִלְלִיּוֹת וּבַפְּרָטִיּוֹת עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד.
וּבַפְּרָט שֶׁיִּדְעָנוּ שְׂגָם עִם כָּל הָעוֹלָם נַעֲשֶׂה מַה שֶׁנַּעֲשֶׂה בַפְּרָט עִם הַחוֹלְקִים שְׁמֵלָאִים
כַּעַם וְיִגְוֹנוֹת בְּיוֹתֵר, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ בְּזֶה. כִּבֵּר הָאֲרַכְתִּי הֲרַבְה לְדַבֵּר עִמָּכֶם אֲמִתָּה

מכתבי רטו מוהרנ"ת

שכא

האמת שתזכרו היטב מה שכתוב בספרי קדש שהעולם מלא יגונות, כמו שכתוב (קהלת ב) "גם כל ימיו כעם ומכאובות". וכבר אתם מבינים קצת בזה, אך עדן אינכם משימים לב היטב להבין מזה שהשם יתברך אין כונתו כלל בקיום העולם בשביל הנהגותיהם בדרךי הכלים הנהגים בעולם רק כל ההכלים הכלל בשביל הבחירה. ועקר כונתו ורצונו וחספו יתברך הוא רק בכל תנועה ונקדה טובה שחוטף כל אחד מישראל בכל יום, אשר הצדיקי אמת מכררים ומעלים אותם ובונים מהם בנינים נפלאים ונוראים, ואין שום חיות וקיום כי אם על ידי צדיקי אמת, ואם כל זה ידוע מכבר, צריכין לחזור זאת בכל יום, ולזכר שאין שום זמן כלל כמו שכתוב (תניינא סימן ס"א) על פסוק "אני היום ילדתיך" וכו'. יתר מזה אי אפשר להאריך.

דברי אביד המעתיר בערך ומצפה לישועתך מהרה.

נתן מפרסלב.

רטו

בעזרת השם יתברך, יום ג' תרומה תקצ"ו

שלום לאהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מוזכר כתב זה נחויץ עתה מאד. ואיני יודע מה לכתב לך. מה שעבר פה יספר לך קצת רבי נחמן טולטשינער. חזק בני וחזק, ושמח נפשך בכל מה שתוכל, והסר מאתך רבוי הפחשכות והדאגות והטרדות. זכר כי הכל הכל ואין שום זמן כלל, ואם אף על פי כן נעשה עמך מה שנעשה, יש לנו אב זקן ואנו בטוחים בכחו הגדול כי רב הוא. וצריכין לחזור זאת היטב בלבנו בכל פעם, ולאשר ידעתי כי אתה מכין עצמך להיות פה בסמוך על איזה שבת קדש. על כן אין להאריך יותר. ותקבל רעדילי מהוויגיריל [גלגל מהשעון] שלי שהוא אצלך, ויראה לתקנו ולהביאו לפה. ואם לא יוכל לתקנו קדם ביאתו יביא אותו לפה כמו שהוא כי מכרח לי מאד, וה' יצליחך בזה ובכא. ותזכה לבלות ימך בתורה ועבודת ה'.

דברי אביד המצפה לישועה ומעתיר בעדכם.

נתן מפרסלב.

רטז

ברוך השם, יום ד' תצוה תקצ"ו נעמרוב.

שלום רב לאהובי חתני חביבי הרבני המפלג הותיק מורנו הרב ברוך גרו יאיר.

אתמול קבלתי מכתבך על ידי איש מפה והיה לי ולכלנו לנחת גדול. והיום הזמין ה' לי מוסר כתב זה, ואיני יודע מי הוא, על כן אי אפשר להאריך בדברי אמת כלל פידוע לכם. כי מאהבתכם החזקה פתבתי לכם דברי אלה המעטים. ותהלה לאל אתנו פה החיים והשלום.

ודעו שידידנו המפלג מורנו הרב אברהם בער שיחיה, נסע אתמול לאומאן עם אמו הצנועה מרת אדיל תחיה, ועם עוד מאנשי שלומנו. ושם יתודעו יחד עם הנגיד רבי בער ממשערהרין, שיבוא לשם עם בתו תחיה ושם יהיה נגמר ההתקשרות ביניהם למזל טוב, ותהיה החפה למזל טוב בסמוך. ורבי בער הנ"ל היה בעצמו בברסלב בשביל זה, והשתטח בבקשות עצומות לפניהם שישתדכו עמו, והוא מפזר לנדן יותר משני אלפים קערבלין (סוג מטבע). ברוך השם אשר עזרנו עד פה. והמרשעת המגרשת ואביה ואמה המרשעת, שניהם חורקים ונמסים וכמדקרות הרב בבטנם. בן יוסף ה' ברחמיו להפילם נפילה אחר נפילה, עד יכירו האמת ויקרחו קרחה בראשם וימרטו פניהם על כל הרעות שעשו לעצמם שאבדו בידים הון יקר כזה. וגם מהם ובהם מטיחים דברים נגד משה המהפך לשמה, על אשר נאבד לנצח מטוב כזה. ואי אפשר להאריך בזה יותר.

ה' יתברך ירחם ויושיענו מהרה בכח וזכות ימי הפורים הקדושים הממשמשין ובאין לקראתנו לשלום, שגזכה להנצל מכל שונאינו ורודפינו חנם, יבשו ויבהלו מאד כל אויבינו וכו'. נא להודיעני בכל פעם משלומם הטוב.

דברי חותנד ואביך הדורש שלום תורתך באהבה עזה.

נתן מברסלב.

ושלום לאביך, ידידי בנפשי הרבני הותיק מורנו הרב שלמה גרו יאיר עם כל בני ביתו, חזק ואמץ ידידי ובטח בה' כי לא יעזב אתכם. האלקים הרועה

אתכם מעודכם גם עד זקנה ושיבה אל יעזבכם. קום קרא אליו יחיש לאמצך. כי הוא יתברך שומע תפלת כל פה, כי אין כחנו אלא בפה.

דברי המעצו לטובתו לנצח.

נתן הנ"ל.

ר"ז

בעזרת השם יתברך, יום ב' פקודי תקצ"ו.

אהובי בני חביבי וידידי. קבלתי מכתבך ביום תענית אסתר בעת שנתקבצו אלי כמה אורחים מאנשי שלומנו. וטרדת הפורים היתה עלי, גם חשש מאימת השונאים פידוע לך, השם יתברך ירחם "ומפחד אויב תצר חיי", ואף על פי כן קריתי מכתבך היטב. והיה לי צער גדול אז עד הנפש. אך בדרך עצות אמתיות ותמימות נפלאות ועמקות של בעל העצה האמתי, הם חזקוני ואמצוני להגביר שמחת פורים על כל הנ"ל. ותהלה לאל שמחננו קצת בפורים ובשבת שאחריו, ודברנו דברי אמת הנובעים ממעיני הישועה. ומעט מהם תשמע ממוסר כתב זה.

ועל אודות צעקתך מה אשיבך בני חביבי, הלא כבר כתבתי לך הרבה וגם שמעת הרבה. וגם ספרינו מצויים בידך הפך בהם והפך בהם. תמצא התחזקות וישועות ונחמות, על כל אשר עובר עליך ועל כלנו להיות "בכלל אסירי התקוה". וכבר דברתי פה עם אחד ושאלתי אותו "הראשון אדם תולד" (אויב מו, 1), שהוא מה ששאלו רעי איוב את איוב על אודות צעקתו המרה, ואמרו לו הראשון אדם נולדת, ופרש רש"י: וכי נולדת קדם אדם הראשון, שתדע כל מה שעבר על כל אדם שבעולם וכי.

ומנה יכול כל אדם להבין לענין מה שעובר עליו הן בענין צרכי הגוף ופרנסה, הן בענין מדות ומעשים וכי. וכי נולדת קדם אדם הראשון שתדע מה שעובר על כל אחד, הלא האדם בא בשביל זה לעולם שיעבר עליו מה שיעבר, והוא צריך להיות חזק כצור לסבל הכל, ובכל אשר יעבר עליו יקוה ויצפה ויחל להשם יתברך, ואל יתיאש את עצמו מן הרחמים בשום אפן. וכבר דברנו הרבה בזה, וכעת אין הזמן מסכים להאריך.

בְּנֵי, הַתְגַּבֵּר לְהַשְׁלִיךְ מֵאַתְּךָ כָּל הַפְּחָדִים וְהַמְרָה שְׁחֹרָה הֵן מִהֶעֱבֵר וְהֵן מִהֶעֱתִיד, רַק תִּתְחַזֵּק לְחֶמֶף מִה שֶׁתּוּכַל בְּכָל עֵת אֵיזָה דְבַר תּוֹרָה אוֹ תְּפִלָּה אוֹ מִצְוָה. וּבִמַּח בְּכַחוֹ הַגְּדוֹל שֶׁל זָקֵן וְדִקְדוּשָׁה שֵׁישׁ לוֹ בַח לְתַקֵּן הַכֹּל. וְשִׂמַּח נִפְשֶׁךָ בְּכָל עֵת שְׂזוּכִית לְבָלֵי לְהִיּוֹת מִתְנַגֵּד עָלָיו וְעַל הַנְּגָלוּיִם הַנִּקְרָאִים עַל שְׁמוֹ הַקְּדוֹשׁ וְ"ל. וְכִבֵּר דְבַרְנוּ הַרְבֵּה בְּזֶה, אֲבָל בְּכָל יוֹם אַתָּה צָרִיךְ לִזְכֹּר זֹאת, וּבִפְרָט בְּעֵת הַלְחִץ וְהַדְחִק חֵם וְשָׁלוֹם. כִּי בְּאַמַּת גַּם אֲנֹכִי בְּעֵנָי בְּכָל מַה שְׁעוֹבֵר עָלַי, כָּל חַיּוּתִי וְתַקְנֹתַי וְהַתְחַזְקוּתִי הַכֹּל עַל יְדֵי זֶה כְּאֲשֶׁר יִדְעַת מְעַט בְּזֶה.

דְּבָרֵי אֲבִיךָ הַמְצַפֶּה לְשִׁמְעַת מִמְּךָ בִּשְׂזוּרוֹת טוֹבוֹת.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

וְתַפְרַס בְּשָׁלוֹם כָּל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ וּבִפְרָט בְּשָׁלוֹם יְדִידֵי נַפְשִׁי וּלְכִבֵּי הַרְבֵּנֵי הוֹתִיק פְּרִי צְדִיק מוֹרְנוּ הֶרֶב ר' נַחֲמָן גֵּרוֹ יְאִיר.

רֵיחַ

בְּעֹזֶרֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, יוֹם ד' פְּרִשְׁת וַיִּקְרָא תַקְצִ"ו.

שָׁלוֹם לְאַהוּבֵי בְנֵי חֲבִיבֵי הַרְבֵּנֵי וְכו' מוֹרְנוּ הֶרֶב רַבִּי יִצְחָק שִׁיחִיה, עִם כָּל בְּנֵי בֵיתוֹ שְׁלוֹם וַיִּשַׁע רַב.

מִכְתָּבּוֹ הַגִּיעַנִי אֶתְמוֹל בִּינְיָעָה וְטַרְחָא, בְּעֵת אֵינן כָּל חֲדָשׁ לְהוֹדִיעֵנו. וְעַל צַעֲקַתְךָ בְּעֵנֶנּוּ יִסוּרֶיךָ, נִפְלְאֵתִי עָלֶיךָ בְּנֵי חֲבִיבֵי. הֲלֹא כָּבֵר יִדְעַת וְשִׁמְעַת הַרְבֵּה שְׂבִהָכֶרַח שִׁיעֵבֵר עַל הָאָדָם מִה שִׁיעֵבֵר. וְכִבֵּר מִבְּאֵר בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים (תַּיִנִּיא תוֹרָה ע"ו), שְׂכָל אָדָם צָרִיךְ שִׁיחִיה לוֹ צַעַר בְּכָל יוֹם, וְכָל מִי שֶׁדַּעַתוֹ גְּדוֹל, צַעֲרוֹ גְּדוֹל יוֹתֵר רַחֲמָנָא לְצַלּוֹ וְכו', עֵינן שָׁם. וְאִם יִסוּרֵינן כְּאֵלֶּה שֶׁכְּתִבְתָּ יִמְנְעוּ אֶת הָאָדָם מִעֲבוֹדָתוֹ, כְּמַעַט אִפְסֵם תַּקְוָה חֵם וְשָׁלוֹם, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַמְלִיט מִיִּסוּרֵינן כְּאֵלֶּה. הָאִמַּת שְׁהֵם בְּוֹדָאֵי מְנִיעָה וְעֹכֹב, אִךְ אֵף עַל פִּי כֵן כְּבֵר דְבַרְנוּ הַרְבֵּה שְׂבִכָל יוֹם יְכוּלִין לְחֶמֶף טוֹב, כִּי לִית יוֹם דְּלִית בֵּה טוֹב, רַק כָּל יוֹמָא אִית לֵה גְּדֵר מְלָכֵר וְכו'. כְּאֲשֶׁר הָאֲרַכְנוּ בְּזֶה בְּשָׁבוּעוֹת זֶה אֵיזָה שְׁנַיִם. וְאִם הַמְנִיעוֹת וְהַטְרָדוֹת מִשְׁתַּפְּחִים שְׂכַמְעַט קָשָׁה לַעֲשׂוֹת שׁוֹם עֲבוֹדַת ה', עַל זֶה כְּבֵר הַקְּדִים לָנוּ הַרוּעָה יִשְׂרָאֵל (בַּתוֹרָה קמ"ב) וְהוֹדִיעֵנו, שְׁהַרְצוֹן

וההשתוקקות והכסופין בעצמם טובים מאד, ושהרצון בעצמו נחשב כאלו לומדים בספר וכו'.

יצריבין להאמין שכל מארעותיו הכל לטובה גדולה. וכי אפשר לפרש בספר או בעל פה, שאם יקנה השתף חלק בהדירה והוא אינו מרוצה לך מחמת בננו וכו', תאמין שגם זה לטובה. רק התורה הודיענו דרך כלל, שחיב אדם להאמין (ע' תורה ד') שכל מארעותיו הם לטובתו או למרק עונותיו. או להזכירו דיקא על ידי זה שישוב להשם יתברך, או כדי שיתפלל על זה. כי יכול להיות שדיקא על ידי זה יהיה מכרח שיהיה לו התבודדות כדי שיפרש צערו מעסק זה, ועל ידי זה יבוא מענין לענין וישפך כל שיחו לפני השם יתברך. מלבד נסתרות נפלאות ה' מה שהשם יתברך מכונן בכל הדברים שמביא על האדם בשביל בחירתו כדי שדיקא על ידי זה יבין רמזים להתחזק להתקרב אליו מכל מקום שהוא. וכבר דברנו הרבה בזה, ומבאר בספריו הקדושים הרבה מזה, אך בכל יום צריכין לשום לב לזה ולהבין דבר מתוך דבר, כי אי אפשר לבאר הכל בפרט. ועל כלם כל סמיכתנו ותקותנו הוא על כחו של זקן דקדשה בעצמו, ותהלה לאל יש לנו על מי לסמוך. ברוד ה' בשכבנו ובקומנו וכו', אשר זכינו להיות בחלקו וכו'. וימי הפסח הקדושים ממשמשיין ובאיין. השם יתברך יעזר לנו ולכל ישראל שהימין יעביר החשך מעינינו, ונזכה לראות נפלאות את כל החסד אשר הפליא השם יתברך עמנו אשר אי אפשר לבאר בכתב ובעל פה וכו'.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מפרסלב.

והשם יתברך יולכנו בדרך האמת והישר ונזכה לזהר ממושהו חמין בגשמיות ורוחניות. ונזכה לשמח בשמחת החג הקדוש הבא עלינו לטובה. ויהיה אצלנו חדש לגמרי, ונראה את עצמנו כאלו אנחנו בעצמנו יצאנו ממצרים בשנה הזאת, כמו שכתוב בכל דור ודור חיב אדם לראות את עצמו כאלו וכו'. השם יתברך יעזרנו לקיים זאת באמת, בפרט נרדפים כמונו שאנו רואים נסים של יציאת מצרים וקריעת ים סוף בכל יום ובכל עת. השם יתברך יעזרנו לראות הנסים באתגליא ויתגלה האמת לעין כל ויראו שונאינו ויבשו, ונפשנו תגיל בה' תשיש בישועתו אמן.

ריט

בעזרת השם יתברך, יום ג' ב' דחל המועד פסח תקצ"ו.

בני חביבי.

מכתבך קבלתי אתמול, ומאִהבְתְּךָ אֲשִׁיכֶּךָ מְעַט גַּם בְּחַל הַמוֹעֵד. אֲהוּבֵי בְנֵי הַחַיִּיתִי בְּדַבְרֶיךָ אֲשֶׁר אֲנִי רוֹאֶה מֵרְחוֹק שֶׁכָּבֵר נִתְעוֹרֵר לְבַבְכֶם לְהִבִּין מְעַט מוֹעִיר גְּדֻלַּת הַבוֹרָא יִתְבָּרֵךְ, גַּם בְּעֵצִים הַצְּרוּת וְהַהֲרַפְתָּקָאוֹת הָעוֹכְרִים עָלֵינוּ, כִּי בְּאֵמֶת הֵן הַגְּבוּרוֹתָיו הֵן הַנּוֹרְאוֹתָיו. וְאִי אֶפְשֶׁר לְהֶאֱרִיךְ בְּזֶה עִתָּה. וְהִנֵּה הַפְּאִסְטִי [הַדְּוֹר] עֲדִין עוֹמֵד בְּבֵיתִי, וְגַם זֶה לְטוֹבָה בּוֹדָאִי. וְזֹאת צְרִיכִין לְהֶאֱמִין בּוֹדָאִי כִּי לֹא לְעוֹלָם יִרִיב וְלֹא לְנֶצַח וְכוּ', וּבּוֹדָאִי יוֹבֵא הַיּוֹם אֲשֶׁר יֵרְאוּ בְּשִׂמְחָתָנוּ וְהֵם יְבוֹשׁוּ. וְגַם עִתָּה תִּהְיֶה לְאֵל אֵין לָנוּ לְהַתְּבַיֵּשׁ כְּלָל.

נָא מְאֹד בְּנֵי חַבִּיבֵי, הַשְּׁלֵךְ מֵעֲלֶיךָ הַמְּרָה שְׁחוּרָה שְׁלֵךְ, וְהִיגוֹן וְאַנְחָה הִרְחִיקֶם מֵעֲלֶיךָ כְּכֹל דְּרָכֵי הָעֲצוֹת שְׂיִדְעָתָ, כִּי אַתָּה קוֹבֵל וְצוֹעֵק בְּמִכְתָּבְךָ יוֹתֵר מִדָּאִי. וְכָבֵר יִדְעָתָ שְׁעַל עֲנִינִים בְּאֵלָה, צְרִיכִים לִיחַד שְׁעָה בְּיוֹם לְצַעֵק בְּמֵר גִּפְשׁ עַל כָּל הָעוֹבֵר עַל הָאָדָם. וְשָׂאֵר הַיּוֹם צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק בְּשִׂמְחָה בְּפִשְׁטוּת שְׁלֵא עֲשִׂנִי גוֹי וְכוּ'. וְאִדְרָבָא עַל יְדֵי הַמְּרִירוֹת הָעוֹבֵר עַל הָאָדָם, יְכוּלִין לְהִבִּין עֵצִים חֲסִדוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו יִתְבָּרֵךְ אֲשֶׁר הוּא מְחַיֵּנוּ וּמְקַיְמָנוּ בְּעֵצִים מְרִירוֹת בְּזֶה, אֲשֶׁר אֶלְמָלָא מְלַחָא לָא הוֹיָנָא יְכוּלִין לְסַבֵּל מְרִירוֹתָא.

וְזָהוּ כָּל עֲנִין מִצְּוֹת אֲכִילַת מְרוֹר לְזִכֵּר "וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם" (שְׁמוֹת א, יד), שְׁגַם בְּעַת הַגְּאֻלָּה וְהַיְשׁוּעָה וְהַהֲרַחְבָּה צְרִיכִין לְזִכֵּר וְלֹא לְשַׁכַּח אֶת הַמְּרִירוֹת, שְׁעַל יְדֵי זֶה יְכוּלִים לְשַׁמַּח בְּהַיְשׁוּעָה. כִּי לְפִי עֵצִים הַמְּרִירוֹת שֵׁישׁ בְּעוֹלָם בְּאֲשֶׁר רוֹאִין בְּחַוִּישׁ, בּוֹדָאִי הַכֹּל טוֹב וּמְתוֹק, אֲבָל אִם לֹא יִזְכֵּר הַמְּרִירוֹת וַיִּרְצֶה לְמַלְאוֹת חֶפְצוֹ בְּכָל תְּשׁוּקַת הַבְּלִי הָעוֹלָם, לְעוֹלָם יַחְסֵר לוֹ, וְלֹא יֵרְאֶה טוֹב כָּל יְמָיו.

וְכֹל זֶה הוּא מְעַנֵּן מֵה שְׂדַבְרָנוּ בְּלִיל שַׁבַּת הַגְּדוֹל, וּבּוֹדָאִי תִשְׁמַע מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמָנוּ וַיַּעֲרֵב לָכֶם. וְעִתָּה כָּל חַיּוֹתֵי בְּעִנְיָן זֶה וְהוּא מֵעִין מֵה שְׂאָמֵר הוּא ז"ל (תוֹרָה קס"ה) עַל פְּסוּק "וְאַהֲבַת לְרַעְיָךְ כְּמוֹךְ אֲנִי ה'". וְכֵן מֵה שְׂאָמֵר (תוֹרָה ס"ז) עַל פְּסוּק "הִנֵּה לְשָׁלוֹם מֵר לִי מֵר וְאַתָּה חֲשִׁקְתָּ" וְכוּ'. אִךְ 'דְּבַרֵי תוֹרָה עֲנִיִּים בְּמִקוֹמָם וְעֲשִׂירִים בְּמִקוֹם אַחֵר, וְכִשְׁמֵרְחִיבִים הַדְּבוּר בְּהֶם מְרַגְּשִׁין בְּיוֹתֵר הָעֲצוֹת הַנּוֹבְעִים מֵהֶם. לְמַעַן הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ

מכתבי רב מוהרנ"ת

שבו

אל יהיו ישנים וזקנים בעיניך, הפך בהם והפך בהם, ובכל יום יהיו בעיניך
בחדשים ממש.

זיכור היטב כי אנחנו עוברים בזה העולם שהוא מלא מניעות ועפובים מהקלפות
הרבים והעצומים מאד הנאחזים בו, כי הוא עולם העשייה, אבל הכל צל
עובר וענן פלה ורוח נושבת וכו', וכל חיותנו וסמיכתנו בכח הצדיקים האמתיים שלא
היה להם שום הסתכלות בזה העולם וכו'. קול רנה וישועה באהלי צדיקים וכו'.

דברי אביך המזהירך ומזונך לשמח תמיד ובפרט בחג הקדוש הזה. עושה נסים
ונפלאות בכל דור, יעשה עמנו נסים גם עתה, ויצילנו מכל אויבינו ורודפינו. נגילה
ונשמחה בישועתו.

נתן מברסלב.

ושלום רב לכל אנשי שלומנו באהבה רבה ואהבת עולם לעד ולנצח, מים רבים לא יוכלו
לכבות את האהבה וכו'.

רב

ברוך השם, יום ה' למספר בני ישראל תקצ"ו.

שלום וחיים וברכה לכבוד בני חביבי הרבני מורנו הרב מורנו הרב יצחק גרוי יאיר לנצח
ולכל הנלזים אלינו שלום וישע רב.

מכתבך קבלתי אתמול. ואם אין הזמן מספיק להשיבך, וגם עדין איני יודע מה
להשיבך, עם כל זה עצם תשוקתך אלצני להפסיק תלמוד שאחר תפלת
שחרית ולקצר בו בשבילכם, אולי יעזר השם ותברך להזמין דבורים תחת קלמוסי
שישיבו את נפשכם, ויהיו בכלל תלמוד תורה דברים דעדיפא מהכל. ובפרט תלמוד
גדול כזה הנובע מהנחל נובע וכו', שמביא לידי מעשה אשר אין למעלה הימנו.

והנה כבר כתבתי לך הרבה, הן מה שנתקק בספרים קדושים הנדפסים, הן אשר
בכרכים הנכתבים אשר עורני השם ותברך לחדש בהם, ולהוציא דבר מתוך
דבר, והלא המה תחת ידך, הן רבוי האגרות אשר כבר כתבתי לך, ובפרט רבוי
הדברים אשר דברנו פנים אל פנים מאז ועד הנה. ומה אוסיף לחדש דבר, הלא ידעת

שעל כל צעקתך תוכל לקבל תשובה ממה שידעת ושמעתי כבר, אך אף על פי כן הכרחתי למלאות רצונך להשיבך דבר בשביל זה בעצמו, כדי להזכירך ולזרזך שתזכר היטב בכל יום ובכל עת את כל הדבורים הקדושים האמתיים התמימים בכל מיני תמימות, ואף על פי כן הם עמקים עמקים מאד מלאים חכמה עמקה אמתית, עמקות לפנים מעמקות עד אין סוף ואין תכלית, אשר עליהם אין להוסיף ומהם אין לגרע, כי אם לעין בהם ולשום לב עליהם. תמצא בכל פעם כל מיני מטעמים המשיבין את הנפש ועצות אמתיות לחזק נפשך ונפש כמותך והגורעים ממך, והטובים ממך, כל אחד לפי ערכו העשיר והעני והבינוני, נערים גם זקנים בריאים וחלשים חס ושלום, בכל מיני עתים העוברים על האדם, הכל פאשר לכל יכולים למצא בהם טוב טעם ודעת אמתית באופן שישאר כל אחד על עמודו בכל עת לקפיץ על כל העומדים עליו בכל יום להמרידו משני עולמות חס ושלום.

פי לא אחד בלבד עומד על כל אדם בכל יום לכלותו לגמרי חס ושלום, כי אם רבים מאד רבים רבים מפל צד, כמו שכתוב (קהלת ט): "עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא אליה מלך גדול וסבב אותה ובנה עליה מצודים גדולים". וכבר דברנו מזה, אבל עדין אתם צריכין לשום לב לכל דברי המקרא הזה, איך המלך שהוא היצר הרע מלך זקן וכסיל, מסבב את האדם מפל צד ובונה עליו מצודים גדולים עד שהיה בלתי אפשר לעמוד נגדו, לולא ה' עזרתה לנו בכל יום. וכמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (בבא ד) "בכל יום יצרו של אדם מתגבר עליו, ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו וכו'. ואף על פי כן יש איזה צד בחירה לאדם. אבל זה ידענו מכבר שאין נמצא בשום מקום עצות נפלאות אמתיות כמו בספריו הקדושים, וכמו הדבורים שנדברו בינינו שנזכרים מדבריו הקדושים שקבלנו בכתב ובעל פה.

זכרו זאת היטב והתאוששו והתחזקו והיו לאנשים, ואל תהיו מה שקורין שלִימזְלִינִקִים [שלומאלים]. הביטו וראו כי כל העולם מלא מכאובות יותר מכם, וכל מה שעובר עליך ועל בלכם, כבר עבר על כל מי שרצה לכנס להתקרב אליו ותברך, הן בדור הזה הן בדורות הקודמים. "זכר ימות עולם בינו שנות דור ודור" - הוזהרנו משה רבנו עליו השלום, והוא מצוה וחיוב על כל אדם. כי מי שאינו טפיש יכול להבין ממה ששמע וראה בספרים את כל המעשה אשר נעשה תחת

הַשְׁמֵשׁ עִם כָּל אֶחָד בְּכָל יוֹר וְיוֹר, אֲשֶׁר רַבִּים רַבִּים נִמְרְדוּ עַל יְדֵי אֱלוֹי הַסְּבוּבִים
וְהַבְּלוּלִים וְכוּ' רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וְאֲשֶׁרֵיהֶם אוֹתָם שֶׁנִּשְׁאַרוּ קַיִמִים בְּעִבּוּדָתָם.

וְעַקֵּר הַיְסוּד שֶׁל אוֹתָן שֶׁנִּשְׁאַרוּ הוּא עַל יְדֵי הַתְּחַזְקוֹת אֲמַתִּי שֶׁהִכִּינוּ מֵה שֶׁנַּעֲשֶׂה
בְּעוֹלָם וְלֹא הִנִּיחוּ עֲצָמָן לְהַפִּיל בְּשׁוּם אִפְּן. אֲבָל עַדִּין לֹא נִמְצָא מִי שֶׁיַּחֲזֹק כָּל
כֶּף בְּעֲצוֹת נַפְלְאוֹת כְּאֵלוֹ כִּמוֹ אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ ז"ל, אֲשֶׁר מַחֲזֹק וּמְקִים וּמְשִׁיב אֶת
כָּל הַנִּפְשׁוֹת אֲפֵלוֹ הִירוּדִים מְאֹד מְאֹד בְּכַמָּה מִיָּנִי לְשׁוֹנוֹת עֲמֻקִּים וְתַמִּימִים, וְכֵלֵם
נִלְקָחִים מִמְּקוֹם שֶׁנִּלְקָחִים דְּלִית מַחְשָׁבָה תַּפִּיסָא תַּמּוֹן. וְלִהְתַּחִּיל לְדַבֵּר מֵהֶם, צָרִיכִין
לְחֹזֵר וּלְכַאֵר כָּל סִפְרֵיו הַקְּדוּשִׁים. עַל בֵּן תַּחֲשׁוּב דְּרַבִּיךָ וְתַשׁוּב רַגְלָךָ אֶל עַדְתְּוִי, הוּא
חֲדוּשֵׁי תוֹרָה הַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר גָּלָה לָנוּ. הַפֶּךָ בְּהֶם וְהַפֶּךָ בְּהֶם וְסִיב וּבְלָה בְּהֶם וּמֵהֶם
לֹא תִזְוַע, שְׂאִיִן לָךְ מְדָה טוֹבָה מֵהֶם. יִתֵּר מִזֶּה אֵינִי לְהֶאֱרִיךְ.

דְּבַרִּי אֲכִיד וְאוֹהֲבֵכֶם בְּאֲמַת לְנֶצַח הַדּוֹרֶשׁ טוֹבַתְכֶם וְהַצְּלַחְתְּכֶם בְּזֶה וּבְכָא לְעַד
וְלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

וְשָׁלוֹם לְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה. לְכֻלָּם נֶאֱמְרוּ דְּבָרִים אֱלֹהִים לְכָל הַחֲפִיץ בְּאֲמַת
לְאֲמַתּוֹ, חֲזָקוּ וַיֵּאֱמָן לְבַבְכֶם כָּל הַמְּנַחֲלִים לָהּ'.

רכא

בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם ד' כ"ה לְמַסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּקְצ"ו נְעַמְרוּב.

רַב שְׁלוֹם לְכַבוֹד יְדִידֵי כְּנַפְשֵׁי הַרְבֵּנִי הַמְּפֹלָא הַנְּגִיד מוֹרְנוּ הַרַב שְׁמוּאֵל וְוִינְבֶּעֶרְג
נְרוּ יֵאִיר.

מִכְתָּבוֹ קִבְּלָתִי בְּיוֹם כ' בְּשָׁבוּעַ זֹאת, וְהִנֵּה קוֹל הַרְעֵשׁ עַל עֲלִילַת שְׁקֵר מַעֲנִין מֵה
שְׁמַהֲפִכִין דְּבַרִּי אֱלֹהִים חַיִּים שְׁבַסְפָּר הָא"ב, כְּבָר שְׁמַעְתִּי זֶה קִדְּם פֶּסַח
וְלֹא הָיָה אֲצִלִּי דְּבַר חֲדָשׁ. כִּי כְּבָר שְׁמַעְתִּי זֶה כְּמָה שְׁנִים, שֶׁהַמְּתַנַּגְדִּים מְצָאוּ כְּאֵן
מְקוֹם לְטַעוֹת לְהַחֲזִיק בְּמַחְלָקָתָם. כִּי בְּדַרְךְ שְׂאָדָם רוּצָה לִילָךְ מוֹלִיכִין אוֹתוֹ, וְהַתּוֹרָה
יֵשׁ בָּהּ שְׁנֵי כַחוֹת, זְכָה נַעֲשֶׂה לוֹ סֵם חַיִּים, לֹא זְכָה נַעֲשֶׂה לוֹ סֵם הַמּוֹת, וְכָל אֶחָד יְכוּל
לְמַצָּא בְּהַתּוֹרָה כְּרִצּוֹנוֹ. כִּמוֹ שְׂרָאִינוּ שֶׁהַאֲפִיקוֹרְסִים מְפָרְשִׁין עַקֵּר תּוֹרַתְנוּ הַקְּדוּשָׁה
תּוֹרַת מוֹשֶׁה אֲמַת לְדַעְתָּם הַרְעָה, מְכָל שְׂכָן שְׂאֵרֵי סִפְרֵים קְדוּשִׁים. וּבְפָרְט בְּדוֹרוֹת

שֶׁלִּפְנֵינוּ בְּעֵינַי הַסְּפָרִים שֶׁנִּתְפָּשְׁטוּ מִהַבְּעַל שֵׁם טוֹב וְתַלְמִידוֹ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁמִּצְאוּ בָּהֶם הַחֻלְקִים הַלּוּמְדִים, אֵף עַל פִּי שֶׁהָיוּ קִצְתָם צְדִיקִים וְגִדּוּלִים בַּתּוֹרָה, אֵף עַל פִּי כֵן חָתְרוּ וּמִצְאוּ בְּדַעְתָּם, בְּאֵלּוֹ חֵם וְשָׁלוֹם תַּלְמִידֵי הַבְּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל הַנִּקְרָאִים בְּשֵׁם חֲסִידִים הֵם כּוֹתְבִים דְּבָרִים כְּגוֹן הַתּוֹרָה חֵם וְשָׁלוֹם.

וְאִם לֹא הִיְתָה צְעַקַת הַחֻלְקִים עָלֵינוּ כִּי אִם עַל דְּבַר זֶה בְּלִבְךָ, בְּיָדָאֵי הִיָּה לִי לְהַשִּׁיב לָהֶם, אֵךְ הֲלֹא זֶה יְדוּעַ וּמְפָרְסָם, שְׁגָם מִקֶּדֶם חָלְקוּ הַרְבֵּה וַיֵּצֵא עֲתָק מִפִּיהֶם בַּחֲרוּפִים וְגִדּוּפִים וְלִיצְנוֹת בְּלֵי שְׁעוֹר בַּחֲנָם עַל לֹא דְבַר. רַק מִחֲמַת שֶׁכָּל הַנְּלוּיִם אֵלָיו ז"ל וְלִשְׁמוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּחַיָּיו וְלֹאֲחֵר הַסִּתְלָקוֹתוֹ, בּוֹעֵר לְבוֹ בְּרִשְׁפֵי אִשׁ שֶׁלְּהַבֵּת יֵה לְהַשִּׁם יִתְבָּרֵךְ וְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְלְהַתְּפַלֵּל בְּכֹנֶה, וּמְשִׁים לֵב הַיָּטִב שֶׁהָעוֹלָם הַכֹּל הַבְּלִים אֵין בּוֹ מִמֶּשׁ וְכוּ', וּמְרַגֵּל עֲצָמוֹ לִילֵךְ בְּעֲצוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים הַכְּלוּלִים מִתְרִי"ג עֲטִין דְּאוֹרֵיתָא הַמְּיֻשְׂרִים אֶת הָאָדָם לִילֵךְ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת, בְּדֶרֶךְ אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר מְעוֹלָם וְכוּ' וְכוּ'. מַה נֹּאמֵר וּמַה נְדַבֵּר אֲשֶׁרֵינוּ שְׁאַנְחֵנוּ זְכִינוּ לְהַנְצִל מִטְּעוֹתֶם וְשֵׁם חָלְקֵנוּ בְּחַיִּים לְהַתְּקַרֵּב לְאוֹר הַקְּדוֹשׁ וְאֱמֶת כְּזֶה.

וְהִנֵּה דַּע יְדִידִי, שֶׁפֶה בְּאֲשֶׁר נַעֲשֶׂה הַרְעַשׁ מַעֲנֵן מַה שֶׁכָּתוּב בְּהַ"ב (דַּעַת ח"ב אוֹת ב'), נִמְצְאוּ אֲנָשִׁים בְּעָלֵי דַּעָה שְׂאִינָם מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ כֹּלָל רַק שֶׁנִּמְנוּ דַּעְתָּם לְהַסִּתֵּךְ עַל הָאֱמֶת, וְשִׁחְקוּ מִזֶּה, וְאָמְרוּ שְׂאֵפְלוּ לֹא הִיָּה שׁוֹם תְּרוּיָן עַל זֶה, אֵיךְ יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת לְחַלֵּק עַל צְדִיק מְפָרְסָם כְּזֶה בְּשִׁבִיל אֵיזֶה קִשְׂיָא וּפְלִיאָה שֶׁמִּצְאוּ בְּסִפְרָיו, כִּי הֲלֹא כָּבֵר שֶׁמַּעֲנֵנוּ פְּלִיאוֹת רַבּוֹת גְּדוּלוֹת מֵאַלְהָה עַל כָּל הַצְּדִיקִים מְפָרְסָמִים. אֲדַרְבֵּא אֵין צְדִיק מְפָרְסָם שְׁלֹא יִהְיֶה פְּלִיאוֹת וְתַמְיֵהוֹת עֲצוּמוֹת עָלָיו. וְאָמְרוּ גַם כֵּן מַה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה 'זְכָה נַעֲשֶׂה לוֹ סֵם חַיִּים, לֹא זְכָה נַעֲשֶׂה לוֹ' וְכוּ'. וְאַחַד אָמַר מְשַׁל נֶאֱהַ עַל זֶה. וְאֵי אֲפֹשֶׁר לְבִאֵר בְּכֹתֵב כָּל דְּבָרֵיהֶם.

וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלְּפִי הָאֱמֶת רוֹאִים בְּעֵינֵם כּוֹנְתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל אֲדוֹנֵנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ ז"ל, שְׂאֵין כּוֹנְתוֹ חֵם וְשָׁלוֹם לְדַעַת טַבְעֵי הָעוֹלָם עַל פִּי חֲכָמַת הַמְּחַקְרִים כְּמוֹ אַרִיסְטוֹ וְאַפְּלָטוֹן שֵׁם רִשְׁעִים יִרְקָב, רַק כּוֹנְתוֹ לְדַעַת סוּד הַטַּבֵּעַ מֵהִיכֵן שֶׁרִשְׁשָׁה בְּאוֹתֵי תּוֹרָה וּבַצְּרוּפִיָּהֶם וְכוּ', כְּמוֹכֵן וּמִבְּאֵר בְּאוֹת הַקּוֹדֵם לְזֶה עֵין שָׁם. וּמֵי שֶׁמְשִׁים לֵב לְמַה שֶׁכָּתוּב בְּאוֹת הַקּוֹדֵם לְזֶה, יוֹכַל לְהַתְּנוּצֵץ לוֹ שֵׁם מְעַט גְּדֻלַּת רַבְּנוּ ז"ל הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא זְכָר צְדִיק וְקְדוֹשׁ לְבִרְכָה. עֵין שָׁם כָּל תְּבָה וְתַבָּה, כִּי כָּלֵם מְנוּיִים

וספורים בְּדַקְדוּק גְּדוּל, וּבִפְרָט מֵה שֶׁכְּתוּב שָׁם בְּסוּף "וְהִזְכָּה לְהִבִּין אֶת הַתּוֹרָה וְיִכַּל לְהִבִּין רְמִיזוֹת כָּל הַהִבְדָּלִים שֶׁבִּין כָּל הַנִּבְרָאִים, וְגַם יַדַּע הַתְּאַחְדוּתָם הֵינּוּ רְאִישִׁיתָם וְתַכְלִיתָם, כִּי בְּרֵאשִׁית וּבְתַכְלִית הֵם בְּאַחֲדוּת בְּלֵי הַגְּדוּל", שׁוּמוּ שָׁמַיִם עַל זֹאת, הָעִירָה וְהַקִּיצָה ה' לְמִשְׁפָּטוֹ וּלְרִיבּוֹ, מִי שֶׁמַּע מִי רָאָה נִזְרָאוֹת כְּאַלֶּה. וְאִם הָיָה הַחֹלֵק מִשִּׁים לְבוֹ אֶל הָאֵמֶת לְכַטֵּל נִצְחוֹנוֹ הִרַע נִגְדַּת הָאֵמֶת, הָיָה רוֹאֶה שֶׁם גְּדֻלַּת הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ וְגִדְלַת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה וְגִדְלַת רַבְּנוּ ז"ל, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִתְרַדֵּב בְּזֶה כְּאֵן. עַל כָּל פְּנִיִּים מִזֶּה אָנוּ מְבִינִים שֶׁמֶה שֶׁכְּתַב תַּקְרָא, "דַּע לְפִי גְּדֻלַּת יְדִיעַת טַבְּעֵי הָעוֹלָם" וְכוּ', כּוֹנֵנוֹ לְפִי גְּדֻלַּת יְדִיעַת הַטַּבֵּעַ אֵיךְ הִיא מְשֻׁרְשֶׁת בְּאוֹתִיוֹת הַתּוֹרָה שֶׁעַל פִּיהָ מֵתְנַהֵג הַטַּבֵּעַ. וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב אַחֵר כֵּךְ "כִּי דִנְיָאֵל הָיָה חֶכֶם גְּדוּל, וְכָל רֹז לֹא אָנֹס לָהּ, וְהָיָה יוֹדַע טַבֵּעַ הָאֵרִיָּה" וְכוּ'. וּבּוֹדָאֵי מֵה שֶׁכְּתַב "וְכָל רֹז לֹא אָנֹס לָהּ", אֵינן כּוֹנֵנוֹ חֶסֶם וְשְׁלוֹם עַל חֶכְמַת הַמַּחְקָרִים כְּפִי דַעַת הַטּוֹעִים הָאוֹמְרִים שֶׁחֶסֶם וְשְׁלוֹם אֲרִיסְטוֹ הָיָה חֶכֶם כְּדִנְיָאֵל אִו יוֹתֵר, רַחֲמֵנָא לְצִלְן מַדְעוֹת רַעוֹת כְּאַלּוֹ. אֲבָל אָנוּ מֵאֲמִינִים בְּנֵי מֵאֲמִינִים שֶׁמֶה שֶׁנֶּאֱמַר עַל דִּנְיָאֵל "וְכָל רֹז לֹא אָנֹס לָהּ", הַכּוֹנֵנָה עַל רִזִּין עֲלֵאִין, רִזִּין גְּנוּזִין וּסְתִימִין. וְמִי שִׁיּוֹדַע הַטַּבֵּעַ עַל פִּי סְתֵרֵי רִזִּין גְּנוּזִין כְּאַלֶּה בּוֹדָאֵי הַטַּבֵּעַ נִשְׁתַּעֲבָד תַּחְתּוּיֹו. וְזֶהוּ בְּעֵצְמוֹ תַּקְרָא הֵנָּה שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְדִנְיָאֵל.

כִּי הַחֹלְקִים רוֹצִים לְהַפְּךְ הַקְּעָרָה עַל פִּיהָ, וְכָל חֲרִיקַת שִׁנָּה הוּא שְׂרוּצִים לְהַעֲלִיל וּלְהַכְחִישׁ. שְׂאֵם בֵּן מַכְחִישִׁים חֶסֶם וְשְׁלוֹם בְּתַקְרָא הֵנָּה. וְיִמְלֵא פִּיהֶם חֲצִץ עַל שְׁמוֹת הַבַּל כְּזֶה, שְׂרוּצִים לְתַלּוֹת בּוֹקֵי סְרוּקֵי בְּצַדִּיק אֲמִתִּי קְדוּשׁ וְנִזְרָא כְּזֶה, אֲשֶׁר יוֹדַע וּמְפָרְסֵם, שֶׁכָּל יָמָיו עָסַק בִּיגִיעוֹת עֲצוּמוֹת לְהַכְנִים אֲמוּנָה בְּיִשְׂרָאֵל בְּפִשִׁטוֹת וּבְתַמִּימוֹת בְּלֵי שׁוּם חֶכְמוֹת, וְגִלְגָּה הַרְבֵּה תּוֹרוֹת נִפְלְאוֹת וְנִזְרָאוֹת עַל זֶה כְּמִפְרָסֵם. וְאִתִּי סֵפֶר וְתַחֲזוּהָ בַּהּ. וְכָל יוֹסֻרִים קָשִׁים וְעֲצוּמִים שֶׁהָיָה לוֹ, וְכָל הַתְּנַגְּדוֹת הַמַּחְלֶקֶת הָעֲצוּם עָלָיו וְעַל הַנְּלוּיִם אֵלָיו, הוּא רַק מַחְמַת זֶה שְׂרוּצָה לְהַכְנִיעַ כָּל דַּעוֹת זָרוֹת וּכְפִירוֹת מִיִּשְׂרָאֵל, וּלְהַכְנִים אֲמוּנָה שְׁלֵמָה בְּעוֹלָם, בְּיַדוֹעַ לְמִי שֶׁזָּכָה לַעֲמֹד לְפָנָיו. וְאֵיךְ יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שִׁיסְתוֹר דְּבָרֵי עֲצוּמוֹ חֶסֶם וְשְׁלוֹם, שֶׁכְּתַב כְּמֶה פְּעָמִים בְּסִפְרָיו הַקְּדוּשִׁים לְחֹזֵק אֲמוּנַת הַנְּסִים שְׁעוֹשִׂים הַצְּדִיקִים אֶפְלוֹ עֲכָשָׁיו, מִכָּל שֶׁכֵּן הַנְּסִים שֶׁל הַצְּדִיקִים הַקּוֹדְמִים ז"ל זְכוּתָם יִגַּן עָלֵינוּ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּהַתּוֹרָה "תְּהַמֵּת יַכְסִּימוּ" וְכוּ' וּבְשִׂאֵרֵי מְקוֹמוֹת.

אבל האמת נגלה לחפץ באמת, כי אדרבא זהו בעצמו תקף הנם שנעשה לדניאל, שהשם יתברך ברחמיו חמל עליו, על ידי רבוי תפלותיו שזכה לעמוד על הדבר להשיג אז גדל ידיעת טבע האריה בשרשו העליון עד למעלה מעלה, עד שנכנעו האריות נגדו ולא הזיקוהו כלל. כי זה ידוע, שכל הנסים שהשם יתברך עשה לכל הצדיקים שכלם היו על ידי תפלה, אבל אף על פי כן בעת הנם, סבב השם יתברך איזה סבה לטובה, שעל ידי זה היה הנם. ועל כן ברב הנסים צוה ה' יתברך לעשות איזה דבר בשביל הנם, כמו ששלח ה' יתברך את הארבה, כתיב (שמות): "נמיה את ירך בארבה" וכו', וכן בשחין כתיב: "קחו מלא חפניכם פיה כבשן", וכן בשארי נסים. וכן באלישע כתיב (מלכים ב'): "ויקחו קמח וישליכו אל הסיר, ולא היה מות בסיר" וכו'. והלא הרבה רוח והצלחה לפניו יתברך, לעשות הנם בלי שום עשית איזה דבר, אך כך דרכו יתברך, ומי יבין עצם מפעלותיו.

כמו כן בענין דניאל, שהיה הנם נפלא על ידי תפלתו, אך זה היה עקר סבת הנם, מה שהשם יתברך חזק את דעתו אז, בעת שהשליך לגוב האריות, שיהיה דעתו דבוקה וקשורה בהשם יתברך ובתורתו הקדושה, עד שידע והשיג סוד הטבע, איך הוא מתנהג בידיעה, הינו בידיעת אותיות התורה וצורפיהם, ועל ידי זה נצל מהם. כי זה יכול כל אדם להבין, שהוא גם נפלא שיהיה דעתו חזקה בעת צרה כזאת, כשהאריות שואגים בקולם הנורא ומשליכים אותו ביניהם, ואף על פי כן יעמד בדעתו להשיג ולדע טבעם בשרשם העליון, על פי רזין עליונים הגנוזים בהתורה הפלולים בו יתברך, עד שינצל על ידי זה, בודאי אין נמצא עתה מי שיעמד בזה. והלא מה שגם כל רז לא אגם לה לדניאל, זהו בעצמו גם נפלא. וזכה לזה על ידי תפלה, כמפרש שם בדניאל שהתפלל על זה וצוה לחבריו חנניה מישאל ועזריה שיתפללו להשם יתברך על זה "ואדיין בחזון ליליא רזא גלי". וכמו כן בשרצו להשליכו לגב אריות, התפלל להשם יתברך, עד שהשם יתברך פקח עיני דעתו שהשיג סודות ורזין שמהם כל כח הטבע של האריה, ועל ידי זה נכנעו האריות נגדו ונצל מהם.

והלא זה עקר שלמות האמונה להאמין שהטבע מתנהג על ידו יתברך, והטבע בעצמה הוא השגחה. ומי שיש לו אמונה זאת בשלמות, הוא יכול לשנות הטבע, כי יודע האמת שאין טבע כלל, רק השם יתברך מנהיג עולמו כך בסדר הזה, שתהיה היבשה יבשה והים ים, שזה נקרא אצל העולם טבע, אך ברצונו משנה

הסדר הזה, ומתפך הים לבישה. וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (תענית כה.) 'מי שאמר לשמן וידליק, הוא יאמר לחמץ וידליק'.

הכלל, שכל הנסים הם רק על ידי זה על ידי שמאמינים שכל סדר הטבע מתנהגת על ידו יתברך, שמנהיג ומקים עולמו על ידי אותיות התורה וצירופיהם. ומי שיודע כל זאת, יכול לעשות נסים נפלאים ולשנות הטבע, כי יודע שהכל ברצונו יתברך, אבל הכל על ידי תפלה. כי ידיעה זאת אי אפשר להשיג בכל פעם, כי אם על ידי תפלה. ובוהן לבות הוא יודע האמת, שאנחנו צועקים באמת יותר מהחולקים 'מי שענה לדניאל בגב האריות הוא יעננו', בפרט עתה שאנו בין שניהם יותר מבפי אריות, כמו שאמרו רבותינו ז"ל, מוטב שיפיל אדם עצמו לגוב אריות וכו'. ואין לנו על מי להשען, כי אם על אבינו שבשמים. מי שענה לדניאל וכו', ולכל הצדיקים והחסידים והישירים והתמימים הוא יעננו, ויצילנו מחרב מפיהם, ויבשו ויכלמו מבקשי נפשנו; יבשו ויבהלו מאד כל אויבינו, ישבו יבשו רגע. אמן בן יהי רצון.

ומאד מאד נפלאתי עליך חביבי, מה שהתחיל דעתך להתבלבל מקשיא זאת. כי אפלו אם היתה איזה קשיא ופליאה, הלא כבר מפרסם שעל הצדיק בהכרח שיהיה קשיות ופליאות כי הוא מתדמה ליוצרו וכו'. כמבאר בספריו הקדושים. וכל זה הוא להזכיר אותך וחברך, להתחיל מחדש לצעק להשם יתברך להתקרב אליו יתברך באמת, מאחר שאתם רואים שעדין חותרים עליכם וכו'. בעל הרחמים יחוס עלי ועליכם, שנוכה לילך בדרךיו האמתיים למען לא נבוש לעולם. נגילה ונשמחה בישועתו. יתר מזה אי אפשר להאריך על פני השדה.

דברי אוהבו באמת לנצח.

נתן מפרסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה. ובפרט לידידי בנפשי אחי וחברי הותיק וחסיד המפרסם מורנו הרב נפתלי, ולכל בני ביתו ולכל הגלויים אליו שלום וישע רב. נא אחי חביבי לכתב לי מיד אגרת בכתב ידו בעצמו כדי להשיב נפשי בעת כזאת, ועת צרה היא ליעקב וממנו וישע.

נתן הנ"ל.

רכב

ברוך השם, יום ה' כ"ו למספר בני ישראל תקצ"ו נעמרוב.

רב שלום לכבוד אהובי חתני כבני חביבי וידידי, הרבני המפלא מורנו הרב ברוך גרו יאיר.

מכתבך קבלתי אתמול, ונהייתי בשמעי משלומכם הטוב. והנה הפאסטאיי [הדור] עדין עומד בביתי, ואיני יודע כלל מתי יצא. יתר מזה אין חרש להודיעך. ומוסר כתב זה נחויץ מאד, ואי אפשר להאריך. השם יתברך ירחם על אביכם ועליכם, וירחיב ידו וימלא כל מחסורכם. והעקר שיחזק ה' יתברך את לכתך להתחזק בתורת ה' ובתפלה, ולבטח בה' כי לא יעזב אתכם. כי אין שום עצה לשום אדם בעולם, כי אם בטחון. ועקר התחזקות הבטחון הוא על ידי התחזקות בתורה ותפלה כל היום, כי העולם צל עובר, ואיך שיהיה נבלה ימינו בשורה, ואין מלוין לו לאדם וכו'. ואם כי הכל יודעין זאת, צריכין לחזור ולזכר זאת בכל יום. ולא על חנם הזכיר לנו התנא זאת, אף על פי שידוע לכל, כי אם להזכיר את האדם שלא ישכח בכל עת את תכליתו הנצחי. והשם יתברך יאריך ימיכם ושנותיכם בטוב ובנעימים.

נתן מברסלב.

רכב

ברוך השם, מוצאי שבת במדבר תקצ"ו.

אהובי בני חביבי.

קבלתי מכתבך בלם, ואין בפי מלה להודיעך עתה, אך מחמת שמוסר כתב זה בא לביתי הכרחתי למען אהבתך לשלח על ידו כתב ידי. ותהלה לאל אתנו החיים והשלום. ובשעה זאת גמרתי ההבדלה, וימי השבועות ממשמשין ובאין, שבועות חדש שלא עבר עלי כזאת זה כמה שנים שאהיה מברח להיות בנעמרוב, ויהיה פחד מלהתקבץ יחד לומר יחד אקדמות. ואם לא מנעו המונעים כי אם אמירת האקדמות של הקבוצין הקדוש שלנו, גם בן ראוי שיבוא עליהם מה שיבוא. אך אף על פי בן קויתי לה' שימשך עלינו קדשת שבועות זמן מתן תורה בחסדו הגדול. ואתה בני חביבי, פרצונך תעשה, בענין ביאתך לפה, כי אני איני יכול ליעצך עתה בזה. והשם יתברך ברחמיו ישמחנו בשמחת מתן תורה. ונזכה על כל פנים מעתה להכין

מכתבי רכד מוהרנ"ת

שלה

עצמנו פראוי על חג השבועות. ובזכותו הגדול נזכה שימשך עלינו קרשת קבלת התורה, נגילה ונשמחה בישועתו.

דברי אביד המחיה ומשמח עצמו בכל עת, במה שזכיתי להתקרב ולדע מאדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק וקדוש לברכה מרבי קדוש ונורא כזה מתורה פואת וכו', אשרינו וכו'.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

רכד

ברוך השם, אור ליום ה' פרשת שלח לך תקצ"ו נעמרו.

בעל הישועות ובעל הנחמות הוא ינחם את בני חביבי חמדת לבבי היתיק הרבני מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו לארץ ימים ושנים טובים אמן כן יהי רצון.

זה סמוך לעת ערב בא במחצתי גיסק ידידי הרבני מורנו הרב יוסף גרו יאיר, והביא מכתב קצר מאתך, ואז הבנתי צרתך אשר היא צרתי, אשר נפקד נפש בתך הקטנה עליה השלום תהא נפשה צרורה בצרור החיים. ולא היה לי פנאי להצטער ולהתנחם, כי הכרחתי לדבר עמו, ובתוך כך זמן המנחה הגיע. ועתה הבנתי מקדם מרירת צעקתך באגרת הקודם על ידי רבי מרדכי גרו יאיר, והאגרת שבברסלב עדן לא הגיע לידי פאשר תשמע ממוסר כתב זה.

והנה לנחם אותך בפשיטות בדרך העולם אין מהצרה, כי מאליך תבין כי כאלה וכאלה עוברים על כל העולם, ורבים שתו רחמנא לצלן, ובפרט בקהלתכם בעתים הללו, ה' ישמר אותם מעתה. הרחמן הוא יגדר פרצתם ופרצת עמו ישראל וינחמם וישיעם בנחמות ציון וירושלים. אך עקר הנחמה מכל הצרות רחמנא לצלן הוא הדעת של התורה והצדיקים האמתיים, כמו שכתוב (תהלים קט) "זאת נחמתי בעניי" וכו', וכמבאר על פסוק (ישעיה ט) "נחמו נחמו וכו'".

יידעתי בני ידעתי כי זה זה עקר צעקתך במכתבך, כמבאר שם בפרוש שאתה צועק מרה פראוי לצעק על זה, מתי תזכה לשוב על ידי כל הרמזים והקריאות שקוראים אותך לשוב ולהתקרב אליו יתברך. ובאמת על זה צריכים בודאי

לצערך, ולזעק בכל יום ויום. אך אף על פי כן צריכים לזכר היטב מה שהזהירנו הוא ז"ל בכמה אזהרות, להתחזק בשמחה תמיד ולהפך כל היגון ואנחה לששון ושמחה, ובפרט בעת צרה חס ושלום צריכין להתחזק ביותר לבלי למשך אחר הצער ביותר חס ושלום, רק לנחם ולשמח את עצמו בכל מה דאפשר, ולהפך כל היגון ואנחה לשמחה. ותהלה לאל, יש לנו כמה לשמח גם עתה, ואי אפשר לבאר בכתב, בפרט בעתים הללו.

זכר אל תשפח את כל אשר שמעת מכבר, ויותר מזה הרבה גדלו ושגבו רחמיו יתברך בלי שעור, כי חסדי ה' לא תמנו. ויש לי עתה שיחה נאה בענין זה, שעקר נסיון האדם ובחירתו הוא מחמת שאינו יודע מה נעשה עמו, כי אם היה יודע האדם כל מה שנעשה עמו בכל עת, והיכן הוא עומד ואוחז בכל עת, ואיך גם עתה יקר בעיני השם יתברך מאד מאד כל תנועה טובה וכו' שנמצא בו, בודאי היו הכל רודפים בכל כחם להשם יתברך והיו הכל צדיקים. אך עקר הנסיון והבחירה, הוא על ידי העלם הידיעה. ועל כן באמת אי אפשר בשום אופן שידע האדם בחייו היכן הוא אוחז, באשר שמעתי בשמו ז"ל, כי בזה תלוי הבחירה. אבל החפץ באמת לחוס על תכליתו הנצחי, ראוי לו להתחזק על ידי זה בעצמו, ולידע ולהבין על כל פנים שאינו יודע כלל כי מאד עמקו מחשבותיו יתברך. ומי יודע כמה יקר בעיניו תנועותיו הטובים. ודוקא על ידי זה שהוא רחוק כל כך, על ידי זה דוקא יקרים בעיניו כל תנועה והעסקה טובה אפלו כחוט השערה, בפרט שכבר גלה אדוננו מורנו ורבנו ז"ל מזה הרבה ודבריו חיים וקיימים נאמנים ונחמדים לעד וכו'. ויותר מזה יש בלבי לדבר בזה, אך אי אפשר להאריך בכתב מכמה טעמים.

דברי אביך המצפה לשמע ממך בשורות טובות תמיד.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

והנה עתה הגיע אור יום אור הבקר, "בקר דאברהם". ובודאי עתה מתחדשים חסדים חדשים ונפלאים מאד, כמו שכתוב (אברהם ג) "חדשים לבקרים רבה אמונתך", ואף על פי כן קשה מאד להתחיל להתפלל, כי כל יום קצר מלמעלה ורחב מלמטה. אך אף על פי כן צריכין להאמין שהחסדים מתחדשין בכל בקר, כמו שכתוב

מכתבי רכה מוהרנ"ת

שלו

(תהלים צב) "להגיד בבקר חסדך". ועל ידי האמונה בגדל חסדו וטובו בכל עת על כל אדם אפלו על הגרוע שבגורעים, על ידי זה הכל יכולין להתחזק להתחיל בכל יום ובכל עת מחדש. והעקר הוא להרחיק המרה שחורה והעצבות ולהפך כל היגון ואנחה לשמחה. וכבר דברנו בזה הרבה, אך צריכין להבין מעצמו, ולהכריח את עצמו בכל הכחות להכניס שמחת התורה והמצוות שאנו זוכין בכל יום להכניס השמחה בלבנו.

ותדע ותאמין באמונה שלמה, שאחר כל הצרות והיסורין שסבלנו, ואחר כל ההרחקות שאנו רחוקים מאבינו שבשמים על ידי מעשינו שאינם כהגן אף על פי בן אשרינו, "אשרינו אשרינו" שאנו זוכים לומר בכל יום שני פעמים "אשרינו". ואם תרגיל עצמך לשמח בזה תוכל לזכות שעל כל פנים פעם אחד בכל ימי חיך תרגיש היטב בלבך נעימת השמחה הזאת של "אשרינו" שאנו מיוחדים שמו וכו', ואז תבין למפרע מתיקת עריבת נעימת חלקנו וגורלנו וירושתנו, ותתחרט על העבר על שלא התחזקת להיות בשמחה יותר ויותר, ותחיה עצמך במעט השמחה שזכית בכל פעם. והנה מעצם אהבתך הכרחתי עצמי לחדש לך דברי אמת עתה בבקר קדם התפלה. וחסד לאברהם יגיל וישמח נפשנו בישועתו תמיד.

נתן הנ"ל.

רכה

ברוך השם, יום ב' חקת תקצ"ו.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני הותיק מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

הנה היום בביתי גיסי מקהלה קדושה מניאסקיפקא וגיסי רבי יונה הירש ורבי שמואל בר"מ מלאדיזין בעסק שדוד מפה שבאו לפה אתמול, והיום בא גם גיסי רבי מתתיהו מלאדיזין, והכל מאת ה', ומי יודע דרכיו הנפלאים שמזמין מחשבה דבור ומעשה בכל יום וכו', והכל רמזים נפלאים וכו'. והנה אין לי פנאי עתה להאריך כלל מחמת זה, ויקבל האגרת הרצופה פה לר"ש, ובנדאי יקראנו ויבין רמזים גם לעצמו. ואם היית רואה מכתב ר"ש אלי, היית רואה ושומע צעקות מרות ומרירות שקשה לשמעם, וכבר השבתי לו קצת באשר תראה בעיניך ותאמר לר"ש שאל יקפיד

ששלתחתי האגרת פתוח לידך, כי האמת שעלה על דעתי לחתמו בפניך. אך הסתכלתי במכתבו שכתב שאשיב לו תשובה בתוך מכתבך, על כן הבנתי שאינו מקפיד עליך, גם אין ראוי לו להקפיד כלל על זה כי אנשים אחרים אנו, וכלנו כאיש אחד בעצם אהבתנו. אשרי מי שלא יחלק עצמו מאתנו. ואנו בכחו של זקן דקדשה "כברוש רענן" וכו', שכל הרוצה לזכות לשאב מפאר מים חיים דברים המחייב את הנפש לעולמי עד ולנצח נצחים יבוא ויזכה. ואם המניעות משתמחין כנגדם כבריחי ברזל ודלתות נחשת, מה אעשה. גם אנכי יש לי מניעות לקרבו יותר ממנו, פידוע לכם בפרט עתה. ייטיב ה' להבא. אך זה ידוע מכבר, ועכשיו ביותר, שאי אפשר לנו להתקרב ולהתועד יחד, ולדבר דברי אמת מה שצריכין לדבר כי אם על ידי שבירת מניעות עצומות.

ועתה בני חביבי חזק ואמץ, ושמח נפשך בכל מה דאפשר, וחטף ואכל, חטף ואכל אכילה ושתיה ומלבושים של תורה ותפלה ומצוות, וזכר היטב מה שאמר רבנו ז"ל (שחות הר"ן כג), אשרי מי שאוכל כמה פקקים משניות ושונה כמה קפיטליך תהלים, ומתלבש בכמה מצוות. כי חוץ מזה הכל, ומה יתרון לאדם בכל עמלו וכו'. ואם כי הוא דבר ידוע לכל, צריכין לחזור זאת בכל יום, ולשמר הזכרון היטב, לזכר בעלמא דאתי בכל יום בכלל ובפרט. ואל יהיו בעיניך פישנים אלא כחדשים. ולא על חנם הזכירו אותנו רבותינו ז"ל בכמה לשונות כאלה לכל נישן את ימינו חס ושלום, ודוד המלך עליו השלום אמר (תהלים לט) "אך הבל יהמיון וכו', אך הבל בני אדם קזב בני איש וכו' אך הבל כל אדם" וכו'. שלמה המלך עליו השלום צוח "הבל הכלים אמר קהלת הכל הכלים" וכו'. רבי מאיר כד סים ספרא דאיוב הוה אמר סוף אדם למות וכו', אשרי מי שעמלו בתורה' (סנהדרין צט), ובן שארי ספרי מוסר. אך עצות להציל את עצמו אפלו הפחות שבפחותים וכו' גלה אדונינו מורנו ורבנו ז"ל אשר אין דגמתם, אשרי שיאחו בהם. יתר מזה אין פנאי להאריך עתה.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

רבו

בעזרת השם יתברך, יום ה' בלק תקצ"ו.

אהובי בני חביבי.

הנה הכנתי מכתב ללעמברג לשלחו עתה על ידי הפאסט [דאר], והפאסט נחויז כי עתה סמוך לחצות. והנה שמעתי שברעתך להיות פה בסמוך על בן אין להאריך כלל. והנה מה שעובר עלינו בכל יום אי אפשר לבאר, גדולים מעשי ה' ונפלאותיו אשר רואים מרחוק בכל יום, ואנו מברכים בכל יום שלש פעמים מצמיח קרן ישועה. על בן צריכין להאמין שכל מה שנעשה בעולם בכלל ובפרט הכל הוא צמיחת קרן ישועה. וכפי התחזקות האמונה בזה, בן זוכין לישועה באמת גם באתגליא. ויש בלבי הרבה בזה, אך אי אפשר לבאר כל זה אפלו בפה מפל שבן בכתב. אך אף על פי כן צריך כל אחד להאמין בזה. והשם יתברך יגלה לנו ישועתו בקרוב נגילה ונשמחה בו.

דברי אביד. נתן מפרסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה.

רבו

ברוך השם, מוצאי שבת עקב תקצ"ו.

בני חביבי.

קבלתי מכתבך, והיה לי לנחת בראותי עצם תשוקת רצונך הטוב. ועתה מאליך תבין שאין הזמן גרם להשיבך, כי מוסרי כתב זה נוסעים מיד אחר הברלה. אך מעצם תשוקתך לראות מכתבי, הכרחתי עצמי לכתב לך מעט דברי אלה. ואשר אתה חושב מהיום על נסיעת ראש השנה, אם אמנם יפה שיהיה ראש השנה במחשבה כל השנה בלה. אבל שיהיה לך צער עתה מהמניעות, בזה לא צדקת, כי כבר דברנו שאין לחשב מיום לחברו. ובפרט שלדעתי בעזרת השם יתברך לא יהיה לך עתה יסורים חס ושלום כמו אשתקד ולא פחות מהם, ולפטר בלא כלום אי אפשר. אדרבא ראוי לך לשמח מאד מה שימי ראש השנה ממשמשין ובאין, ותזכה

להיות על ציון הקדוש. וכבר דברתי, שמה שאני יודע שצריכין לעשות בלי ספק, אינו נחשב כלל יסורים ומניעות כלל, בפרט לחשב מה שיהיה אחר כך; ואין להאריך בזה כי כבר שברת הרבה מניעות, וקויתי לה' שעתה תסע בנקל בעזרת השם יתברך על ראש השנה הבא עלינו לטובה. השם יתברך יזכני לקבל בילעט מהרה, ואזכה להיות בקרוב שם באומאן. יתר מזה תשמע ממוסר כתב זה.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

רבח

בעזרת השם יתברך, אור ליום ה' כי תצא תקצ"ו נעמרוב.

אהובי בני חביבי.

עד הנה עזרונו רחמיו יתברך שתהלה לאל בזה היום בשרו אותי שיתנו לי בילעט [אשור], כי הגיעה התשובה מקאמיניץ לתן. טוב להודות לה' אשר עד כה עזרונו. בן יוסף ה' להושיענו מפל צרותינו, וישיבנו מהרה לשלום לביתי לברסלב, וירום קרננו למעלה ויראו שונאינו ויבשו. ולה' הישועה, כי יש לנו תהלה לאל על מי לסמוך. והנה עתה אני מקוה לקבל הבילעט בעזרת השם יתברך בשבוע זאת. ואז אסע לאומאן אם ירצה השם אחר שבת הסמוך הבא עלינו לטובה ביום ג' או ד' פרשת תבוא הבא עלינו לטובה. השם יתברך ירחם עלי ויביאני מהרה לשלום מהרה. יתר מזה אין פנאי להאריך כי מוסר כתב זה נחויץ. ויקבל קנטרסים מכתב ידי וישמרם אצלו, כי הם דברים יקרים מאד מפו ומפנינים כידוע לך. ועתה תתחזק בישועת ה' אשר עזרונו עד הנה, ותצפה לישועתו תמיד שיוכך לבוא לאומאן על ראש השנה הבא עלינו לטובה בלי יסורים גדולים. והשם יתברך יעזרונו לפעל בקשתינו ברחמים בראש השנה הבא עלינו לטובה, שנוזכה להכתב ולהחתם לחיים טובים ארכים ולשלום, לזכות על כל פנים מעתה לילך בדרך האמת אשר הורנו גאון עזנו אדונו מורנו ורבנו זכר צדיק וקדוש לברכה.

דברי אביך המודה על העבר ומבקש על להבא ומצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה. ובפרט לידידי בנפשי המפלג מורנו הרב יעקב גרו יאיר. ישועתנו תשגבך ותחזקך שתבוא אתה גם אתה לאומאן על ראש השנה הבא עלינו לטובה להיות נמנה עמנו. מה אמר לך ידיד נפשי המאמין לא יחוש, בפרט כי ידעתי כי תהלה לאל לברך נכון וחזק בהאמת לאמתו. על בן אל תתירשל חס ושלום מלקים דברינו, כי העולם הזה צל עובר ורוח כזה אין נמצא בעולם, ודי למבין בזה.

דברי אוהבו באמת לנצח המורו לטובתו הנצחית.

נתן הנ"ל.

רכט

ברוך השם, יום א' תבוא תקצ"ו נעמרו.

אהובי בני חביבי.

קבלתי מכתבך הקטן על ידי הערל מוסר כתב זה, והמכתב מיום ו' באריכות עדין לא ראיתי. והנה הבילעט עדין לא קבלתי, כי נתמהמה קצת ביום ה' והייתי רוצה לשלח עגלה בשביל זה ביום ו', ומחמת שהיה ערב שבת קדש נתעצל האיש המיוחד לזה שבהכרח לגמר הדבר על ידו בעזרת השם יתברך. כעת בדעתי לנסע ביום מחר אם ירצה השם לברסלב, וכן צוו עלי מברסלב כל אנשי שלומנו, שכלם עומדים ומצפים שאבוא לשם לשלום. ובחסדו הגדול אקבל שם הבילעט בישועתו הנפלאה יתברך, ומשם אסע לאומאן אם ירצה השם. אם אפשר שיבוא לברסלב בנקל ביום מחר אם ירצה השם מה טוב, מן הסתם יהיה לי לינת לילה שם בברסלב וה' הטוב יעשה. וכאשר החל חסדו בן יגמר בעדנו לבוא לאומאן לשלום חיש קל מהרה ולפעל שם כל בקשתנו לטובה. ונזכה שאשוב מהרה לשלום לביתי לברסלב לשבת שם בשלום והשקט ויראו שונאינו ויבשו. ויקים מהרה "איבי ישבו יבשו רגע".

דברי אביך הפרוד מאד ומצפה לישועה.

נתן מברסלב.

וְשָׁלוֹם לְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה. נִפְּלֵאתִי שְׁלֵא כְּתַבְתָּ לִּי שׁוֹם תְּשׁוּבָה מִרַבִּי
יַעֲקֹב אֹדוֹת נְסִיעֵתוֹ לְאוּמָאן.

רל

מכתבי תקצ"ז

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם ה' שֵׁם ה' תִּקְצַ"ז בְּרִסְלָב.

בְּנֵי חֲבִיבִי.

עַד הִנֵּה עֲזָרוֹנוּ רַחֲמָיו הַעֲצוּמִים שִׁיִּצְאֵתִי וּבָאתִי לְשָׁלוֹם מִנְּעַמְרוֹב לְאוּמָאן, וּמְאוּמָאן
לְטַעֲפֵלִיק עַל שַׁבַּת תְּשׁוּבָה, וּמִשָּׁם לְפֶה בְּרִסְלָב, וְשַׁבְתִּיתִי פֶּה שַׁבַּת שַׁבְתוֹן יוֹם
הַכַּפּוּרִים הָאֵים וְהַנּוֹרָא מְאֹד. מִי יִמְלֵל גְּבוּרֹת ה' וְכוּ'. אֱלוֹ כָּל הַיָּמִים דִּיּוֹ וְכוּ'. וְלֹה'
הִישׁוּעָה וְהַתְּקוּנָה שְׁאֵשׁוּב לְפֶה לְבֵיתִי בְּקִרְוֹב בְּנִפְּלֵאוֹתָיו וְחֲסָדָיו הַרְבִּים אֲשֶׁר לֹא
תָמְנוּ וְלֹא כָלוּ כְּאֲשֶׁר אָנוּ רוֹאִים בְּעֵינֵינוּ. וְיֹוֹתֵר מִהַמָּה, הַנְּסִתְרוֹת לֵה' אֱלֹהֵינוּ, חֲסָדָיו
הַנְּעֻלָּמִים חֲסָדֵי חֲנֻם מִהַאֲוִצֵר מִתְּנַת חֲנֻם שְׁמִמְשִׁיד הַפְּרֵאֶסְטִיק [הַפְּשׁוּט] הַגְּדוֹל (ע' תַּנִּינָא
ע"ח), שְׁאָנוּ זֹכִים לִידַע מִמֶּנּוּ מַעַט דְּמַעַט קַט, מִי יִבִּין עֵצִים גְּדָלוֹ וְרוֹמְמוֹתוֹ. וְהִנֵּה בְּשַׁעָה
זֹאת סַבֵּב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁקָּרָאתִי לְבָנֵי שְׁכָנָא שִׁיחִיָּה, מִרְבּוּי טְרִדוֹתָיו, וּבֵא אֲצִלִּי
וְהִרְאָה לִי מִכְּתָבְךָ שַׁבְתִּיתִי אֱלִיוֹ. וְזֶה סַבֵּב שַׁבְתִּיתִי לְךָ עֵתָה דְּבָרֵי אֱלֹהֵי הַמַּעֲטִים
הַמְּחֻזְקִים הַרְבֵּה, מִתּוֹךְ חֲבִילֵי חֲבִילוֹת טְרִדוֹתֵי עֵתָה מִכַּפָּה צְדָדִים. וְתַהֲלָה לְאֵל
שַׁבְתִּיתִי פֶּה יוֹם הַכַּפּוּרִים הַקְּדוֹשׁ בְּשָׁלוֹם וְשִׁלְוָה בְּאֵין פְּנַע. וְתַהֲלָה לְאֵל הַכֵּל עַל נְכוֹן
מַעַם ה', מִיּוֹם יִצְאֵתִי מִנְּעַמְרוֹב עַד הִנֵּה. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלֵינוּ וְיִשְׁיִבְנוּ לְשָׁלוֹם
לְפֶה, וּמִכָּאן לְאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה. יִתֵּר אֵין פְּנָאֵי לְהֶאֱרִיד כְּלָל. וְשִׁמּוֹ הַגְּדוֹל יִתְבָּרַךְ יִגְדֵּל נָא
עַל יְדֵינוּ. וְאֵלְמָלֵא לֹא אֲתִינָא לְעֵלְמָא אֵלֵא לְשִׁמְעֵי הַטַּעַם שְׁנִקְרָא יוֹם הַזֶּה שֵׁם ה' דִּי
(ע"ן לְקוּשֵׁי תַנִּינָא ס'). וְאֵם תְּזַכֶּה תִּשְׁמַע מִמּוֹנֵי בְּזַה הַרְבֵּה, וְכָל דְּבָרֵי שַׁבְתִּיתִי עֵתָה הַכֵּל
נוֹבְעִים מִזֶּה. מִי יִתְנַךְ בְּנֵי בְּתוֹךְ פְּנִימִיּוֹת מַחֵי וּלְכַבִּי בְּתוֹךְ הַשְּׁעוֹר שַׁבְּלָבִי, הִיִּית מִבֵּין
מַעַט גְּדֻלַּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְנוֹרְאוֹתָיו וְנִפְּלֵאוֹתָיו וְחֲסָדָיו עַד בְּלֵי דֵי, מַה שְׁאֵין הַפֶּה יְכוֹל
לְדַבֵּר וְהֵלֵב לְחֻשָׁב.

נִתֵּן מִבְּרִסְלָב.

רלא

בעזרת השם יתברך, יום א' נח תקצ"ז ברס"ל.

בני חביבי.

השל"ח מאתך בא לפה לבית הצדקת מרת אדיל תחיה בהיותי יושב על השלחן
בסעדת שחרית, וקבלתי מיד מכתבך הנשלח על ידי בני רבי שכנא גרו
יאיר, ומאד החייתי את נפשי במכתב בתי וחתני שיחיו. ומכתבך מיום ה' עדין לא
קבלתי. והנה במוצאי שבת זה תקף אחר הבדלה נסעתי לפה לפקח על עסקי מכמה
טעמים. ולפי דעתי אתעכב פה עד יום ג' הסמוך הבא עלינו לטובה. על כן אם יוכל
בנקל לבוא לפה ביום מחר מה טוב. וכעת אין דעתי צלולה כלל להרחיב דברי אמת
וחבה. ויקבל המכתב לחתני גרו יאיר וישתדל לשלחו על ידי איש בטוח. וגם יסוף
לכתב בעצמו פרצונו, ויודיעני אם שלח מכתבי לידם לבראייה לוב כי הוא מצוה
גדולה. כי דעתי שהם מצפים מאד לראות מכתב מאתי. והנה עד הנה עזרני רחמי
יתברך שהיה הכל על נכון בעזרת השם יתברך. וגם תודה לאל שמחננו קצת בשמיני
עצרת ושמחת תורה ובשבת בראשית ודברנו דברי אמת והכל בשלום תהלה לאל.
מי יתן שיגמר השם יתברך ישועתו שאשוב לביתי לפה לברס"ל בשלום מהרה.
ומגדל הטרדא ונחיצת מוסר כתב זה אי אפשר להאריך בראוי. ועוד חזון למועד
להרחיב הדבור יותר.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברס"ל.

רלב

יום ד' ראש חדש חשון תקצ"ז ברס"ל.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי בשעה זאת. וכל יום אתמול הייתי עומד ומצפה לראותך, ולא
איסתיע מלתא. ומה לעשות כי מניעת הפרנסה משתפחת מאד בכל
פעם, אך טוב להודות לה' שרצונך חזק אל האמת. ובעזרת השם יתברך עוד חזון

למועד, ובנדאי נתראה פנים בקרוב, ובוא תבוא ברנה בעזרת השם יתברך. והנה
היום בבקר עבר במחשבותי לכתב לך מחדש אשר בלבבי, אך כעת טרודנא טובא.

והכלל שצריך אתה לחשב בכל יום כאלו היום נולדת, וכאלו אין לך בעולם כי
אם אותו היום בלבד, ולבלי להטריד מחשבתך על לעבר ועל להבא. ואם
אמנם אתה עוסק במשא ומתן וצרכי פרנסה שהוא על להבא, אף על פי כן העקר
הוא היום הזה שאתה עומד בו, כי אינך יודע מה ילד יום. ויש בזה הרבה לדבר, וכבר
שמעת הרבה בזה, ובכל יום יהיו בעיניך פחדשים. ומה מאד אנו צריכין לשמח
בחלקנו על עצם חסדו שהבדילנו מכמה טעותים ועצות נבערות וכו'. ואי אפשר
לבאר על פני השדה בפרט בעתים הללו.

חזק בני ואמץ כי ה' אתך גם עתה. וכל תשוקת לבך הטוב הכל נרשם למעלה
למטה. מפל שפן כשאתה זוכה להוציא מבח אל הפעל, לדבר בפה מלא
הפסופין הטובים שלך בכל יום, שזה העקר. והשם יתברך מתאוה גם לתפלתך
ושיחתך, ואין שום דבור נאכד. חזק בני ואמץ בתורה ותפלה ושיחה לפניו יתברך,
כל מה שתוכל לחטף בכל יום ובכל עת בין הרבה בין מעט, כי אחד המרבה ואחד
הממעיט וכו'. והנה אני מתעבב פה זה יום ד, והיום או מחר אם ירצה ה' אפע לביתי.
ועדין לא עשינו מאומה בעסקינו, וכאשר תהיה אצלנו אם ירצה השם אספר לך
הכל, כעת אנו משליכים יהבנו רק על השם יתברך לבד, שהוא יורה אותנו הדרך
הישר והעצה הטובה, באפן שאזכה לשוב לביתי לפה לשלום. יתר מזה אין
פנאי להאריך.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

האשה שרה יצאה במאון אחר הבטחתה להיות בביתה, ולדעתי אף על פי שעתה
יש לך צער גדול מזה מחמת שאין משרתת מצויה, אף על פי כן בודאי
השם יתברך יעזר לך ותמצא כרצונך, ואז תודה לה' על שמאנה בזה כי הוא למכתך.
ואם ירצה השם כשתהיה אצלי אדבר עמך גם מזה, כי כל הלכות דרך ארץ הכל נוגע
וכלול בעבודת ה'. כי היום כלול מתורה ודרך ארץ, והם כלולים זה בזה, כאשר יוכל
כל אדם להבין בעצמו. ובכל הדברים אין שום עצה, כי אם להמתין לישועתו יתברך,

מכתבי רלג מוהרנ"ת

שמה

ובתוך כך לבקש מהשם יתברך שיוזמין לו מה שצריך, הן דבר קטן ודבר גדול, כל פרטי צרכי אכילה ושתיה ומלבושים ודירות וכלי אכילה וכלי הבית ומשרתים ושכר למוד וכו', אין עצה ותחבולה כי אם להשליך יתנו על השם יתברך שיוזמין לו מה שצריך. ואם צריך איזה עשייה ועצה ותחבולה לזה שיוזמין לו השם יתברך ויורהו העצה הטובה בעתו ובזמנו, כי בכל הדברים צריכין עצה טובה. כי בכל הדברים יש ספקות וחלקת העצה הרבה, עד שאי אפשר לנשית עצות בנפשו, כי אם לסמוך עליו יתברך, ולבקש מלפניו שירחם ויתקננו בעצה טובה מלפניו.

דברי אביד אשר עצם אהבתך ותשוקתך הטוב אליו לכתב לך עתה דברי אלה, ועיני מצפות להשם יתברך שתחיה נפשך בזה, און מאקי פארט האפ [ובכל זאת רק שמחה]. כי תהלה לאל יש לנו אב זקן וכו', ויש לנו על מי לסמוך תהלה לאל. והכל הכל הכל, "אך הכל בני אדם כוב בני איש", אבל חדושי תורה שקבלנו בדור הזה חדושים אמתיים פאלה וכו' הם דברי אלהים חיים, דבר אלקיניו אשר יקום לעולם וקושטא קאי.

נתן הנ"ל.

רלג

ברוך השם, יום א' ויצא תקצ"ז.

שלום לאהובי בני חביבי הותיק מורנו הרב יצחק שייחיה.

מכתבך קבלתי ביום ג' חיי שרה. והיום חזרתי וקריתי אותו ונהניתי מאד מצופו נעים אמרותיו הנאמרים מקורות לבו. ואין בפי מלה להשיבו עתה, אך מעצם תשוקתו למכתבי אני מכרח למלאות משאלותיו. וכבר הקדים במכתבו לכתב מאשר בלבבי עתה, פאשר שמעת מעט מפי רבי דוד מענין ההתחדשות, שבכל יום ושעה נעשים חדשות לגמרי, ויותר מזה יש בלבי מזה. ובחסדו הנפלא אשר מחדש בטובו בכל יום וכו', כבר כתבתי מזה, והכל כלול במה שהזכיר הוא ז"ל בקול רם וגער בנו ואמר בזה הלשון (שחות ה"ן נ"א): אלט טאר מען ניט זיין [אסור להיות זקן]. ובזה הקיץ אותנו לשום לב לדברי רבותינו ז"ל שהזכירנו גם בן בפרשת קריאת שמע על פסוק "אשר אנכי מצוה היום", בכל יום יהיה בעיניך פחדשים, כמובא בפרוש רש"י ז"ל, וכן על הפסוק "היום הזה נהיית לעם" וכו'. וכן רמזו לנו לפרש בעצמנו בכל מקום שכתוב "היום" באזהרת קיום התורה והמצוות, שהכונה כאלו היום נצטוונו

מחדש. והוא אזהרה גדולה מאד, וצריכין לחזור זאת הרבה בכל יום ובכל שעה. כי גם בכל שעה נעשין חדושים נפלאים, מפל שפן בכל יום ובכל שבוע וחדש, מפל שפן בכל שנה ושמיטה וכו'.

ואפטר שמעתה מה שאמרתי בעתים הללו על פסוק (אכה ג, כז): "חדשים לבקרים רבה אמונתך", שהוא מדבר מענין התחדשות הדעת בכל יום, ואמרתי בחסדו יתברך, שאפלו אם אין האדם זוכה לראות ולהבין עצם נפלאות ההתחדשות בכל בקר, צריך על כל פנים להאמין באמונה רבה שבודאי נתחדש נפלאות בכל יום, כמו שאומרים 'עושה חדשות' וכו'. והו' "חדשים לבקרים רבה אמונתך", שצריך שיהיה לו אמונה רבה, להאמין שבכל יום ובכל בקר הוא יתברך עושה חדשות הרבה בבחינת "חדשים לבקרים", והבין. וצריכין לילך בזה מאד, ולשים לב מאד למה שאנו אומרים בכל יום: 'ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית', ובפרט מה שאומרים 'עושה חדשות בעל מלקמות' וכו'. ובודאי יגמר השם יתברך הכל פראוי, ויטיב עמנו הרבה טובתו הנצחית, אך צריכין לצפות לישועה בכל יום.

וגם מהסתם שמעת קצת מה שדברתי על פסוק (בראשית ב, כד) "וירא את המקום מרחוק", שצריכין לראות הישועה כמו שרואין הדבר בעינינו ממש, אך הוא "מרחוק", שזהו פרוש הפסוק הזה בענין אברהם בעת שהוליד את יצחק בנו לעקדה, שהם מרצה לבלבלו הרבה הרבה בכמה הסתות ופתויים, עד שבסוף אמר לו שמעתי מאחורי הפרגוד השעה לעולה ולא יצחק לעולה, והשיב לו כך ענשו של בדיאי שאפלו אם אומר דבר אמת אין שומעין לו וכו', כמו שאמרו רבותינו ז"ל בגמרא (סנהדרין פטו) ומדרשו.

ראה והבין והבט היטב ושים לב לכל הדברים הנאמרים שם בענין הנסיון. והתורה בכל אדם ובכל זמן, וצריך כל אחד לקח לעצמו רמזים ומוסר לפי דרכו, כמה וכמה הבעל דבר מסבב בתחבולותיו עם כל אחד אפלו עם הקטן שבקטנים לדחותו חס ושלום, וצריכין להתחזק בנגודו בתקופה התקנה והסמיכה שאנו סמוכים בכחו של זקן דקדשה, כי בעצם חלישותנו אין לנו כח כי אם על ידי זה. וצריכין להיות חזק כאלו אנו רואים התקנה טובה בעינינו ממש, אך הוא מרחוק מאד בבחינת "וירא את המקום", שראה את המקום שהוא מקום הבית המקדש, שעתידין זרעו של יצחק

לירש, אך הוא מרחוק. כי לעת עתה היה מוליך אותו לעקדה לעשות רצונו ותברך בלי שום מחשבת חוץ. ואם שהוא תרתי דסתרי מאד, שרואה המקום של בית המקדש שיירשו זרעו של יצחק לעתיד בגדלה פזאת וכו', ועתה הוא מוליך אותו לשחיטה, אף על פי כן לא הרהר אחר מדותיו חס ושלום.

פי זה העקר לבער ולסלק כל הקשיות והבלבולים והעקמימיות שבלבנו, ולעשות את שלו ולחטף טוב כל מה שיוכל הרבה או מעט, כי אחד המרבה ואחד הממעיט וכו'; ולהיות חזק ברצונות וכסופים טובים, ולהיות סמוך בכח הצדיקי האמת שיגמרו עמנו בודאי מה שהתחילו. ואם נעשה מה שנעשה, צריכים לידע האמת שאין אנו יודעים כלל, כי (קהלת ג, כג) "אמרתי אהפכמה והיא רחוקה ממני", שזהו בעצמו בבחינת "וירא את המקום מרחוק", וכתיב (שמות ב, ד): "ותתצב אחרתו מרחוק", שהוא גם כן מעין זה שבתחלה התנבא על משה שיושיע את ישראל, ואחר כך ראתה שמשליכין אותו לאור וכו'. וכמוכא (ברמב"ן שם) שהפסוק מרמז על זה שהתיצבה מרחוק לראות ולקנות על הסוף והתקנה טובה, רק הוא מרחוק. וזהו (משלי לא, ד): "ממרחק תביא לחמה". ממרחק דיקא שלחמה של תורה אין יכולין לקבל כי אם ממרחק דיקא וכו"ל. וגם הלחם בגשמיות שהוא הפרנסה צריכין לידע שבא ממרחק הרבה, כל אחד לפי פרנסתו. ואז חזקים בודאי בבטחון, שצריכים להיות בטוח שבודאי יפרנסו השם יתברך פראוי, ואם הוא רחוק ממנו כן הדבר, כי בודאי ממרחק תביא לחמה, ממרחק דיקא. כי 'קשין מזונותיו בקריעת ים סוף' (פסחים קה), ואף על פי כן תביא בודאי.

גמיעא שבין בגשמיות ובין ברוחניות צריכין לקיים "וירא את המקום מרחוק" לראות התקנה ממש, אך הוא מרחוק. ואז דיקא יכול להיות שתבוא התקנה בהפסח הדעת תקף ומיד בזמן קצר. כמו שהיה בענין זה באברהם אבינו עליו השלום. שתכף נמתק הדין. ונאמר לו "אל תשלח ידך" וכו'; אך תכף אחר כך היה צריך להתחזק בבטחון ותקנה לישועה אחרת, שהוא למצא הזווג של יצחק. כמו שכתוב שם "ויהי אחרי הדברים האלה" וכו', ופרש רש"י אחרי הרהורי דברים וכו' בענין זיווגו של יצחק. ועזרו השם יתברך שנתבשר גם על זה שגולדה רבקה, ואם הוא בשורה טובה נפלגה, אף על פי כן עדין הוא רחוק מאד שיצחק בן שלשים ושבע שנה, ורבקה זיווגו בת יום אחד וכו'. ואחר כך בא לביתו ומצא שמתה אשתו הראשונה הצדקת שרה

אמנו, וגם לא מצא מקום לקברה. וכמוכא במדרש שכל זה היה בכלל הנסיונות של אברהם אבינו וכו'. ועדין עדין עתה גם עתה לא נתמלא התקנה של אברהם אבינו ושל כל אבותינו ז"ל, כי אנו עתה בדיוטא התחתונה בתקף מרירת הגלות בגוף ונפש ומזון. מה נאמר מה נדבר. לולא ה' עזרתה לנו ששלח לנו צדיקיו האמתיים בכל דור ודור כמעט אברהם תקונתנו לגמרי חס ושלום, אף עתה בתקף כחם העצום של הצדיקי אמת אשר הודיע ה' ישועתו על ידם תהלה לאל, תקונתנו חזקה מאד מאד שבודאי יגמר השם יתברך מה שהתחיל. ובקמנותינו ועניותינו אנו צריכין להגדיל דעתנו לקבל רמזים מכל הנ"ל, ולראות המקום מרחוק כנ"ל. ואי אפשר לכאר בכתיב הפל, אף די בזה למשים לב אל האמת.

והדע בני חביבי כי החייתנו שהוצאת מלבי על הכתיב דברים אלו על ידי עצם תשוקתך הטובה. כי אם אמנם דבורים אלו קבועים בלבי מכבר יותר ממה שכתבתי, וכבר דברתי בהם הרבה, אף על פי כן נתעוררו אצלי מחדש דבורים אלו, כי אם אמנם אנו מדברים לקיים 'בכל יום יהיו בעיניך פחדשים'. אף גם דבורים אלו בעצמן צריכין לכל יתישנו. וכן לעולם.

דברי אביך המכרח לסיים כי זמן מנחה הגיע שתקן יצחק אבינו. בעל הישועות יזכור לקיים: "ויצא יצחק לשוח בשדה", להרבות בשיחה לפני קונו בכל יום ולהתחזק בזה מאד מאד בכל יום מחדש. ואם בתוך כך בין יום ליום נעשה מה שנעשה, ידע ויאמין כי הדבור טוב אינו נאכד לעולם. 'וכד חס גבה אתהפד'. ולסתר ולעקר הסברא של 'בשפתא היא' חס ושלום (עי' תורה ב). ובה צריכין להתחזק ביותר לקיים כל הנ"ל המרמז בפסוק "וירא את המקום מרחוק". והבן בני חביבי היטב, ושים לבך בפשיטות לכל הנ"ל לקיים באמת כל מה שתוכל להתגבר בזה. כי גם עליך בפרטיות האזהרה להתחזק בשיחה הנ"ל. ואם נעשה מה שנעשה לא עליך המלאכה לגמר, אבל אין לך רשות לפטר הימנה.

אשרינו שיש לנו בלים פאלה לדבר בהם, כמה וכמה יש לנו להודות על העבר אלו פיגו מלא שירה וכו'. ועל ידי זה יהיה לנו כח לצעק ולבקש על להבא בכל יום, ורב היום יהיה בשמחה. ותהלה לאל יש לנו במה לשמח על כל החסד אשר

עֲשֵׂה עִמָּנוּ וְאֲשֶׁר הוּא עֲתִיד לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ, כִּי גַם עֵתָה אָנוּ רוֹאִין מִרְחוֹק תְּקוּנָתְנוּ וַיִּשְׁוּעַתְנוּ לְנֹצֵחַ וְכֹנ"ל. וְהֵבֵן הַדְּבָרִים הַיָּטִב לְשִׁשׁוֹן וּלְשִׁמְחָה לְהַפְדָּה הַכֹּל לְשִׁמְחָה.

דברי אביד המצפה מרחוק לישועה שלמה בקרוב.

נתן מפרסלב.

וְשָׁלוֹם לְכֹל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה עֲזָה. גַּם לָהֶם נֶאֱמָרוּ כֹּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְכֹל אֶחָד לְפִי מְקוֹמוֹ וְשִׁעְתּוֹ. וְאִם יִרְצוּ נִתֵּן לָהֶם רְשׁוּת לְקְרוֹת דְּבָרֵי אֵלֶּה, כִּי תִהְיֶה לָאֵל אֵין לָנוּ לְהַתְּבַיֵּשׁ בְּדַבּוּרִים אֵלוֹ לְפָנָי כֹּל עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲךָ הַמַּחְלָקֶת מְכַסֶּה וְכו', וְכִשֶּׁם שֶׁמְצִיחַ לֹמֵר הַנִּשְׁמַע וְכו'. אֲךָ הַחֶפֶץ לְשִׁמְעַת הָאֵמֶת תֵּן לְחֶכֶם וַיִּחַכֶּם עוֹד. כִּי "שִׁפְתַי אֵמֶת תִּכּוֹן לְעַד".

נתן הנ"ל.

רלד

בעזרת השם יתברך, יום ב' ויחי תקצ"ז נעמרוב.

בני חביבי.

כֹּל מִכְתָּבֶיךָ קִבַּלְתִּי וְהָיָה לִי לְנַחֲת. וְכַעַת אֵינִי יוֹדֵעַ מַה לְכַתֵּב כִּי כָּבֵר כְּתַבְתִּי לָךְ הַרְבֵּה, אֲךָ מִהַפְּצֵרֶת יִדְיָךְ רַבִּי נִחְמָן מוֹסֵר כְּתָב זֶה לְכַתֵּב לָךְ. הַכְּרַחְתִּי לְקַח עִט סוֹפֵר לְדַרְשׁ בְּשִׁלּוּמֶיךָ עַל כָּל פְּנִים. וְעֵתָה בְּנֵי חוֹק וְאִמִּין וְשִׁמְחָה נִפְשָׁךְ תְּמִיד. וְתִהְיֶה לָאֵל עֲבָרוֹ יְמֵי חֲנֻכָּה בְּשִׁלּוֹם, וְהָיוּ אֲצִלֵּי קֶצֶת מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בִּיגִיעוֹת עֲצוּמוֹת, וְמִי יְבִין דְּרַכֵּי ה', כִּי נִדְמָה לִי שְׂאֵתָה וְאֲנָשֵׁי טוֹלְמָשִׁין בּוֹדָאֵי יְהוּ אֲצִלֵּי עַל שִׁבְתַי חֲנֻכָּה. וְעַל הַשְּׂאֵר הָיָה רְחוּק בְּעֵינֵי מֵאֵד. וְעֵתָה נִתְהַפְּדָה הַדְּבָר, וְאָנוּ רוֹאִים בְּכֹל יוֹם שְׂאִין יוֹדְעִים כָּלֵל, אֲךָ אֵתָה הָיִיתָ אָנוּם וְאִנִּים רַחֲמָנָא פְּטִירָה. וְהִנֵּה מוֹסֵר כְּתָב זֶה יִסְפֵּר לָךְ בּוֹדָאֵי מֵאֲשֶׁר נִדְבַר פֶּה בְּשִׁבְתַי הַנ"ל, וְגַם בּוֹדָאֵי כָּבֵר שִׁמְעֵת קֶצֶת מֵרַבֵּי דְדוּד. וְתִדְעַ שְׂתִּהְיֶה לָאֵל הָיָה לָךְ חֵלֶק גְּדוֹל בְּמָה שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ בִּישׁוּעַתּוֹ בְּזֶה הַשִּׁבְתַי הַנ"ל. כִּי תִשׁוּקְתָךְ הַטּוֹבָה, עַד שֶׁכְּתַבְתִּי לָךְ מִכְתָּבְךָ הַקָּדָם נִרְמָו הַרְבֵּה חֲדוּשִׁים אֲמִתִּיִּים וְנִפְלְאוֹת שֶׁנִּתְחַדֵּשׁוּ בְּנִפְלְאוֹתָיו בְּשִׁבְתַי חֲנֻכָּה הָעֶבֶר. גְּדוֹלִים מַעֲשֵׂי ה', מִי יְבִין נִפְלְאוֹתָיו וְחִסְדּוֹ בְּכֹל יוֹם וּבְכֹל עֵת וְכו'. עַל כֵּן חוֹק וְאִמִּין בְּנֵי חֲבִיבֵי וְחֲדִישׁ עֲצָמֶיךָ

בְּכֹל עֵת, בְּפֶרֶט בְּכֹל בִּקְרָה, וּתְקִימָה אֲשֶׁר דְּבַרְנוּ הַרְבֵּה, שְׁצָרִיכִין לְהֶאֱמִין שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת בְּכֹל עֵת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "חֲדָשִׁים לְבִקְרִים רַבָּה אָמוּנָתְךָ", וְכֵמוֹ שֶׁאֲנִי אוֹמְרִים בְּכֹל יוֹם 'עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת' וְכו'. וְגַם תִּשְׁמַע מִמוֹסֵר כְּתִב זֶה מֵה שְׁדַבַּרְתִּי עִמּוֹ הַיּוֹם הַתְּחִלָּה נִפְלְא הַרְמוֹז בְּפָסוּק: "אֲנִי אֶרֶד עִמָּךְ וְכו' וְאֲנִי אֶעֱלֶךְ" וְכו' וְתִבִּין נִפְלְאוֹת ה'. וְהַעֲקֹר שֶׁתִּבִּין מִכָּל זֶה לְעֲצָמְךָ בְּבַחֲיִנַת 'נֵר חֲנֻכָּה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד' לְהַמְהַדְרִין. יֵתֵר מִזֶּה אֵין פְּנְאֵי לְהַאֲרִיךְ.

דְּבַרֵי אֲבִיךָ, נִתֵּן מִבְּרֶסֶלֶב.

וְשָׁלוֹם לְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה.

רלה

בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, יוֹם ד' מִשְׁפָּטִים תִּקְצ"ז.

בְּנֵי חֲבִיבֵי.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי עִתָּה. וּבִדְעָתִי לְנִסֵּעַ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּיוֹם ג' תְּרוּמָה הֵבֵא עָלֵינוּ לְטוֹבָה. וְסֹדֵר נִסְיַעְתִּי תִבִּין מִעֲצָמְךָ שְׁעֲדִין אֵינִי יוֹדֵעַ בְּבִרְוֵר. וּמֵה' מִצְעָדֵי גֶבֶר בּוֹנֵנוּ, הוּא בְּרַחֲמָיו יוֹלִיכֵנִי לְשָׁלוֹם וְכו', כִּי אֲנִי סוֹמֵךְ עָלָיו יִתְבָּרֵךְ לְבַד בְּכָל תְּנוּעָה וְתְנוּעָה וְכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה. וּמִן הַסֵּתֵם אֲרָאָה לְהוֹדִיעַךְ מֵאוּמָאן. וְאִם אִסַּע לְמִשְׁעֵהֲרִין אֹדִיעַךְ מִשֵּׁם בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ. וְרַבִּי נַחֲמָן מִטּוּלְמִשִּׁין יִסַּע עִמִּי עַד אוּמָאן אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, וּמִשֵּׁם יִשׁוּב בְּרַגְלָיו לְבֵיתוֹ, וּמֵאֵתוֹ תִּדַּע הַכֹּל. וְה' הַטּוֹב יַעֲשֶׂה וְיִגְמֹר הַכֹּל לְטוֹבָה פְּרִצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ.

דְּבַרֵי אֲבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה.

נִתֵּן מִבְּרֶסֶלֶב.

רלו

בעזרת השם יתברך, יום ד' ויקהל תקצ"ז משעהרין.

שלום לבני חביבי מורנו הרב יצחק שייחיה.

היום קדם התפלה קבלתי מכתבך. והיה לי לנחת גדול והפאסט נחוצה מאד פה. ואי אפשר להאריך כלל. תהלה לאל באתי לשלום לפה אור ליום ג', וביום ג' היה ברית מילה אצל בנו של רבי הירש ב"ר אפרים גרו יאיר, וקנימתי מצות חתוך אשר זה כמה לא זכיתי לזה בידוע לה'. יתברך ירחם לחתך ולכרת את כל שונאינו הנמשכין מערלת לב וערלת בשר, הרוצים לכסות חס ושלום, להסתיר האמת לגמרי חס ושלום. יאברו הם ואלף ביוצא בהם ודבר אחד מדברי תורתנו אל יתבטל. ותהלה לאל הייתי על שבת העבר במעדוועדיבקא. וברוך השם הכל על נכון מאת ה', אך כל אשר נעשה עמנו בכלל ובפרט הכל בבחינת "וירא את המקום מרחוק". כי אנו רואים ישועות נפלאות ונוראות בכל יום, ואף על פי כן עדין כל תקנתנו רחוקה מאד. ואנו צריכים בכל יום להודות על העבר, ולהסתפל היטב על כל החסדים הנפלאים שעשה עמנו, להודיענו מזיו נעים ערכות מתיקות נפלאות תורה קדושה ועצות עמקות אמיתיות באלה, ולבקש על העתיד ולצפות לישועה תמיד. גם בעת ביאתי לפה בשרו לי בשורה טובה שזוגתו של ידידנו רבי אברהם בער שייחיה ילדה בת למזל טוב. השם יתברך יזכנו שיגדלו אותה לחפה ולמעשים טובים לאורך ימים ושנים טובות. והכל בבחינת מרחוק הנ"ל. זכרו היטב מה שנדבר בזה, ושימו לבבכם להבין דבר מתוך דבר להתחזק על ידי זה בכל יום לכל גישן את ימינו חס ושלום. כי "הנה לא יגום ולא יישן שומר ישראל", ובדאי יגמר מה שהתחיל, הוא גמר ויגמר. "כי אתה מרום לעולם ה'", ואי אפשר להאריך יותר פנ"ל.

דברי אביך, נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה לכלם נאמר כל הנ"ל "חזקו ויאמן לבבכם" וכי'.

רלו

ברוך השם, יום ה' ויקרא תקצ"ז קרימינטישאק.

שלום רב לאהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

הייתי עומד ומצפה על מכתבו עד שעה זאת, ואף על פי כן מידיעתי עצם תשוקתו למכתבי הכנתי עצמי לכתב לו, בתוך כך קבלתי מכתבו ברנע הזאת, והיה לי לנחת. מה גדלו מעשי ה' אשר מנהיג עולמו בחסד בהשגחה נפלאה אשר אי אפשר להעריך בדעתו, "ה' אלקי גדלת מאד", 'ומאד', הוא הצמצום וכו', כי אסור להרם בזה, אך מרחוק ה' נראה לי וכו'. והנה ביום רביעי פרשת ויקהל שלחתי לך מכתבי מטשעהרין, והודעתיה, שקבלתי מכתבך שם גם כן במועדו ובזמנו בעת שהכנתי מכתב לנעמרוכ. ובשבת פרשת ויקהל הייתי בטשעהרין ובאתי לפה ביום ד' ראש חדש אדר ב'. ולא היה רבי אפרים גרו יאיר, בביתו ונתעכבתי עד הנה. וגם שבת הבא עלינו לטובה אשבות פה בחסדו יתברך, ואחר שבת קדש אסע למשעהרין. ורצוני להיות על שבת פרשת צו הבא עלינו לטובה במירהאוויצע, אך מחמת ימי הפורים, וגם כי הדרך מקלקל קצת, יכול להיות שאתעכב גם בשבת פרשת צו בטשעהרין, ואזי אהיה בחסדו יתברך באומאן על ערב ראש חדש ניסן הבא עלינו לטובה. ואני מוסר עצמי באמת להשם יתברך בכל פסיעה ופסיעה ובכל תנועה ותנועה, ומה' מצעדי גבר כוננו, וה' הטוב יעשה עמי פרצונו.

ועל אודות צעקתך זה כמה ימים ושנים, ידעתי את מכאוביך, ידעתי בני ידעתי, וכבר כתבתי ודברתי עמך הרבה. ומה אוסיף לדבר עתה, אחר כל צעקתך וצעקתך, אף על פי כן דברי תורתו הקדושה אמת, שאי אפשר לשני מחשבות שיהיו ביחד (תורה רל"ג), והמחשבה ביד האדם להטותה פרצונו. והלא כתבת בעצמך, שבשעה שאתה מכריח עצמך ללמוד ההכרחי מתבטלים ממך קצת הבלבולים, ומאליך תבין שאם תכריח עצמך ללמוד יותר, יתבטלו ממך הבלבולים ביותר. ואם אף על פי כן הם חותרים ואורבים ורודפים בכל פעם, בלתי זאת אי אפשר. כי אדרבא הלא מבאר בדבריו ז"ל ש'אין המחשבה הולכת אלא אחר העובד' (ספר המדות תפילה ח"א אות פ"ד) ויקא, ועין שם פרושו. וגם צריכין לחזור מאד כל הדבורים שדברנו בשמו הקדוש ז"ל, שצריכין לצעק להשם יתברך הרבה, ואין שום צעקה נאבדת אפלו ממקום שהוא. ואם אינך יכול לצעק ולפרש שיחתך פראוי, אף על פי כן כל אשר תמצא ירך לעשות

בכחך עשה. ועל פי הדרכים שהוריתך, תוכל להרגיל עצמך לפרש שיחתך גם כן כבן המספר לפני אביו צערו.

ועל בלם צריכין להכריח עצמו לשמח את עצמך על פי כל הדרכים ששמעת מפי ומפי ספריו הקדושים, הן על ידי שלא עשני גוי, ואזמרה לאלקי בעודי, וששון ושמחה ישניו ונסו יגון ואנחה. ושצריכין לחטוף היגון ואנחה דיקא לתוך השמחה (ע' חניינא כ"ג). וכאשר דברנו בזה הרבה תהלה לאל. וביותר צריכין לעשות עצמו שמח (ע' זאל זך מאכין פריילד), ולשמח את עצמו על ידי מלי דשמותא, כמו שהגילין כל ישראל בימי הפורים. וכרוך השם שהחנינו עד כה, וימי הפורים הנוראים ממשמשין לבוא, השם יתברך ישמחנו בישועתו. ואני מאמין שבדאי יעשה השם יתברך עמנו נסים נוראים, גם בימי הפורים האלה, כי "הם נזכרים ונעשים בכל דור ודור, ובכל שנה ושנה".

שימח תשמח נפשך בני ידידי, כי זכינו לישועות נפלאות ונוראות מאד, אשר נצילנו מפח יוקשים מלהיות מתנגד על רבי בזה, על למוד קדוש בזה, על מעשה כזאת הנעשה עמנו. שימו לבבכם היטב מה שנעשה בעולם. ובכל דור ודור נעשים נפלאות ונוראות, והעקר בענין התקרבות לצדיק האמת שבאותו הדור. כמו שהיה בימי הבעל שם טוב זכר צדיק לברכה ואחריו בימי המגיד זכר צדיק לברכה. אבל מחלקת כזאת כאשר עלינו כמעט לא היה בעולם, אשר קמו עלינו לבלענו חנם חס ושלו, לולא ה' שהיה לנו זכו וכו'. "רבות עשית אתה ה' אלהי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו" וכו'. ומזה בעצמו תוכל לשמח הרבה בכל מה שעובר עליך. כי לא דבר ריק הוא מכם, מה שזכינו לידע ממנו ומתורתו הקדושה, הוא חיינו וארך ימינו. תהלה לקל יש ויש לנו על מי לסמך. ככחו אז כן כחו עתה, ויותר ויותר, להצילנו מכל אויבנו ולהושיענו בגשמיות ורוחניות. רק חזק ואמן, ותתחיל בכל יום מחדש להיות שוב ואל תעשה על כל פנים;

ותקיים מה שדברנו בזה, ותאמין בכל יום ובכל עת, כי "חסדי ה' לא תמנו ולא כלו רחמיו", "חדשים לבקרים רבה אמונתך". יתר מזה אי אפשר לדבר על פני השדה, וזמן המנחה הגיע. מי יתן שנזכה לקיים הפסוק: "ויצא יצחק לשוח בשדה", לפרש שיחתנו בכל יום, עד שנזכה לבוא לתוך שמחה נגילה ונשמחה בישועתו.

דברי אביך המצפה לראותך בחיים ושלום ושמחה. ועל הפרנסה תתחזק בבטחון חזק, כי בודאי לא יעזב אותך והכל לטובתך. השלף על ה' יהבך והוא יכללך.

נתן מברסלב.

ושלום רב לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

רלח

בעזרת השם יתברך, יום א' י"א ניסן תקצ"ז נעמרוב.

אהובי בני חביבי.

כל מכתביך קבלתי בטשעהרין ובאומאן ב' [מכתבים], וקדם שבת קדש קבלתי מכתבך ממוסר כתב זה, וכלם שפה אחת להם קורא וצויעק על מכאובי נפשו וגופו וממונו. וכבר השבתי לך הרבה, וכל ספרי רבנו ז"ל מלאים תשובות על כל זה, ומה אוסיף לכתב לך. והנה פעת אין דעתי צלולה מחלישת כח אחר השבת פידוע לך, אך מעצם אהבתך והפצרת מוסר כתב זה ידידנו רבי נחמן, הכרחתי לכתב לכם איזה דבורים מעטים.

ודעו כי תהלה לאל עברתי הדרך בשלום, והבאתי מעות בעזרת השם יתברך, אך הרב נכלה בבית קדם שבאתי. וגם עתה אין שום סמיכה פענין פרנסתי כי אם על בטחון לבד, באשר שמעתי מפיו הקדוש בזה הלשון: נאר בטחון [רק בטחון]. והדבורים האלו פרחו מפיו הקדוש כחצים מיד גבור. וגם אתה וכל אנשי שלומנו אל תדאגו ואל תעצבו כי ה' אתנו, ובודאי יפרנס אתכם בכבוד, "כי לא ימש ה' את עמו, ולא יאשמו כל החסים בו". ולה' התקוה שיראו שונאינו ויבושו. וה' יחזק לבבכם לשמח בשמחת החג הקדוש הזה הבא עלינו לטובה. ותזכה להבין ולהאמין, כי עתה ממשמשין ובאין ימי פסח חדש אשר לא היה מעולם. כי בודאי יתתקנו עתה תקונים מחדש אשר לא היו מעולם. ואם מעשינו אינם עולים יפה, השם יתברך עושה את שלו, "וחסדי ה' כי לא תמנו וכו'", "חדשים לפקרים רבה אמונתך". בפרט בפסח שהוא ראש לרגלים, שבהם עקר התחדשות המחין לכל אחד מישראל מגדול ועד קטן, והעקר להחוסים בצל נקדת האמת, אשר כל עסקו לעורר ולחדש שכלנו ומחננו וכו'. ויש בלבי עתה הרבה לדבר בזה, אך אי אפשר על פני השדה, והעקר להאמין

מכתבי רלט מוהרנ"ת

שנה

בְּכֹל זֶה, שֶׁבּוֹדָאֵי יִתְחַדְּשׁוּ חֲסָדִים נִפְלְאִים בְּחַג הַפֶּסַח הַזֶּה הֵבֵא עֲלֵינוּ לְטוֹבָה. כִּי בְּכֹל יוֹם מִתְחַדְּשִׁים הַחֲסָדִים, מִכָּל שָׁבֵן בְּפֶסַח שָׁבוּ יֵצְאוּ מִמִּצְרַיִם בְּנִפְלְאוֹת עֲצוּמוֹת, וְאָז נִתְחַדְּשׁוּ כָּל מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית. וְכֵן נַעֲשֶׂה בְּכֹל שָׁנָה וְשָׁנָה נִפְלְאוֹת וְנוֹרָאוֹת מִחֲדָשׁ. כִּי 'בְּכֹל דּוֹר וְדוֹר חַיֵּב אָדָם לְרְאוֹת אֶת עֲצֻמוֹ בְּאֵלוֹ הוּא' וכו'.

דְּבָרֵי אַבִּיכֶם הַפּוֹתֵב בְּחֵלִישׁת כַּח, אֲדָ תְּשׁוּקַתְכֶם הַכְּרִיחוּנִי לְכַתֵּב דְּבָרֵי אֱלֹהֵי הַמַּעֲמִים הַמְּחֻזְקִים הַרְבֵּה. שִׂמְחוּ בַּה' וְגִילוּ בְּכַח הַצְּדִיקִים אֲמִתִּיִּם וְהִרְנִינוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לָב.

נִתֵּן מִבְּרִסְלָב.

יִקְבַּל מִמוֹסֵר כְּתָב זֶה כָּל אֲשֶׁר מִסְרָתִי אֵלָיו, וְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲזֹרֵנוּ לְגַמּוֹל חֲסֵד זֶה עִם זֶה תָּמִיד.

וְשְׁלוֹם רַב לְכָל אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה, לְכֻלָּם נִאֶמְרוּ דְּבָרֵי אֱלֹהֵי. חֲזָקוּ וַיֵּאֱמִין לְבַבְכֶם כָּל הַמְּחַלְלִים לָהּ.

רלט

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם ה' אָמַר כ"א לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּקְצ"ז נַעֲמְרוּב.

רַב שְׁלוֹם וְחַיִּים וּבְרָכָה לְכָבוֹד אֶהוּבֵי בְּנֵי חֵבִיבֵי הַרְבֵּנִי וְכו' מוֹרְנוּ הַרְבֵּ יִצְחָק שִׁיחָה.

הַצִּיר מִיַּחַד הַגִּיעַ לְבִיתִי עִתָּה בְּעַת הַקִּיצִי קָדָם שֶׁפִּתַּחְתִּי דְלַתִּי בֵּיתִי, וְנִזְדַּעְעֵתִי בְּאֶמְרוֹ שֶׁנִּשְׁלַח בְּכוֹנָה אֵלַי בִּיחּוּד. וְתַכְפֵּף קְרָאתִי מִכְּתָבוֹ, וּמֵאֲלִיד תְּבִין צַעֲרִי, הוֹמָה עָלַי לְבִי, אֲדָ אֲנִי בְּמוּחַ בַּה' שִׁישְׁלַח רְפוּאָה שְׁלָמָה לְבָנוּ דְּדוֹר צָבִי שִׁיחָה חֵישׁ קַל מְהֵרָה. וְיִכּוֹל לְהִיּוֹת שֶׁהוּא צָרִיד לְהִזְיַע זִיע"ה טוֹבָה לְרְפוּאָה וּלְחַיִּים וּלְשִׂמְחָה, וַיִּקְוֶם מְהֵרָה ז'ה ה'יּוֹם ע'שָׁה י'י נְגִילָה וְכו'. וְכִבֵּר יִדְעַת לְכִלֵּי לַעֲסֵק בְּשׁוּם רְפוּאָה גְּשָׁמִית, הֵן מְרֹפֵא וְדֹאקְטִיר, הֵן מְהֻזֵּן עִם. וְאֵל תִּשְׁמַע לְקוֹל צַעֲקַת אֲשֶׁתְּךָ וְרַעֲיָה, אֲפֹלוּ לְקוֹל הַצְּדִקָּת מֵרַת אֲדִיל תַּחֲוִיה, רַק תִּקְבַּל בְּאַהֲבָה גַם יְסוּרִים אֵלוֹ שְׁצַרִּיכִים לְסִבַּל מְקוֹל צַעֲקָתָם, אֲבָל לֹא תַצִּית לָהֶם כְּלָל. רַק אִם יִכְרִיחוּ אוֹתְךָ לַעֲשׂוֹת לוֹ קֵאנַע פְּשׁוּטָה [חֻקּוֹן], אוֹ צַעֲפִיל [פְּתִילָה שׁוּמְנִית] תִּהְיֶה מְכַרַּח לַעֲשׂוֹת מַחֲמַת הַמוֹן תִּשׁוּאָתָם שְׁהוֹמִים לַעֲשׂוֹת דְּרוֹקָא, בְּיָדוּעַ לָךְ כָּל זֶה. וְלֹה' הִישׁוּעָה וְהִרְפוּאָה, וְאֲנִי מְקוּהָ לְקַבֵּל בְּשׁוּרָה טוֹבָה מְהֵרָה, עַל כָּל פְּנִים אַחַר שֶׁבַת קִדְּשׁ הֵבֵא עֲלֵינוּ לְטוֹבָה, שֶׁשָּׁב לְאִיתְנּוּ בְּחֲסָדוֹ יִתְבָּרַךְ.

ועתה בני, כְּבֵר דְבַרְתִּי עִמָּךְ וְכַתְבְּתִי לְךָ הַרְבֵּה בְּזֶה כַּמָּה וְכַמָּה צָרִיךְ זֶה הָאָדָם הָעֶלְוֵב לְסַבֵּל בְּזֶה הָעוֹלָם כֹּל יְמֵי חַיָּו, כַּמּוּבָא בַּסְּפָרִים בְּזֶה הַלְשׁוֹן אִין רַגַע בְּלֹא פִגְעָא אִין יוֹם וְכוּ', אִין חֲדָשׁ אִין שְׁבוּעָא אִין שָׁנָה וְכוּ', כַּמְבָאָר בַּסְּפָר שְׁל"ה. וְאִנּוּ מֵאֲמִינִים שֶׁהַפֶּל לְטוֹבָה, כִּי מִדָּה טוֹבָה מֵרַבָּה. וְצָרִיכִין לְזַהֵר מְאֹד לְקַיֵּם מֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ וְ"ל שְׂאֲמָרוּ (פְּרֻכּוֹת ט:): 'יְהֵא אָדָם רְגִיל לֹאמַר כֹּל מָה דְעֵבֵד רַחֲמֵנָא לְטַב עֵבֵד'. וּבִפְרָט מָה שֶׁכָּתוּב בַּסְּפָרִיו הַקְּדוּשִׁים שְׁצָרִיכִין לְדַעַת שְׁכָל מֵאֲרַעוּתֵיו הֵם לְטוֹבָתוֹ, וְזֶה מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא.

וּדִיקָא עַל יְדֵי זֶה יְכוּלִין לְהִתְחַזֵּק לְהִתְפַּלֵּל עַל כָּל דְבָר. כִּי צָרִיכִין לֹאמַר לְפָנָיו יִתְפַּרֵּךְ, רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם בְּוֹדָא בְּוִנְתָּךְ לְטוֹבָה וְלִרְחֻמִּים, אֲבָל אִין בְּנוּ כַח לְקַבֵּל רַחֲמִים כְּאֵלּוּ, וְאִנּוּ צָרִיכִים שֶׁתִּמְסַר בְּיַדֵּינוּ הַרְחֻמְנוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תִּינִינָא ט"ב) עַל פְּסוּק (בְּרַאשִׁית מ"ג, ד'): "וְאֵל שְׁדֵי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים" וְכוּ'. וְכַבֵּר רְאִיתָ הַרְבֵּה מֵאֲתָךְ וּמֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ וּמִכָּל הָעוֹלָם, כַּמָּה וְכַמָּה מֵינֵי יְסוּרִים וְדַחְקוֹת פְּרָנְסָה וְדֹאגוֹת רַבּוֹת שׁוֹנוֹת בְּלֵי שַׁעוֹר עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד כַּמְעַט בְּכָל יוֹם, וְכֵן מֵתְנַהֵג מֵעוֹלָם, כַּאֲשֶׁר הִרְאִיתִךְ לְמַעֲלָה מִסְפָּרֵי קְדוּמוֹנִים שֶׁכָּתְבוּ אִין רַגַע וְכוּ', כַּנ"ל כִּי "אָדָם לְעֵמֶל יוֹלֵד".

וְאִם כְּתַבְתִּי עֲלֶיךָ צַעִיר לְיָמִים וּשְׁבַע יְסוּרִים. הֲלֹא גַם עַל כָּל בְּנֵי אָדָם נֵאמַר כֵּן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אֵיוב ד'): "קֶצֶר יָמִים וּשְׁבַע רִגְזוֹ". וְגַם יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלְיוּ הַשְּׁלוֹם אָמַר "מְעַט וְרַעִים הָיוּ יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי" וְכוּ'. וְכַבֵּר דְּבַרְנוּ הַרְבֵּה בְּזֶה מְאֹד, וְכַפִּי הַנִּרְאָה צָרִיכִין לְחַזֵּר זֹאת עוֹד כַּמָּה פְּעָמִים, כִּי אִין שַׁעוֹר לְהַשְׁנוּיִים הַנַּעֲשִׂים בְּכָל יוֹם, וּבְכָל שָׁנָה, וּבְכָל חֲדָשׁ, וּבְכָל עֵת בְּכָל־לַיּוֹת הָעוֹלָם וּבְכָל־לַיּוֹת הָעִיר אוֹ הַמְּשֻׁפָּחָה אוֹ הַחֲבוּרָה, וּבִפְרָטִיּוֹת עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, כִּי הוּא יִתְפַּרֵּךְ עֲשֵׂה גְדֻלוֹת עַד אִין חֶקֶר וּנְפִלְאוֹת עֲצוּמוֹת עַד אִין מִסְפָּר בְּכָל יוֹם וְיוֹם בְּלֵי שַׁעוֹר וְעַרְךְ. אִךְ צָרִיכִין לְהֵאֱמִין, וּמְעַט יְכוּלִין לְרְאוֹת כִּי מִדָּה טוֹבָה מֵרַבָּה, כִּי "חֲסָדֵי ה' לֹא תִמְנוּ" וְרַחֲמָיו אֵינָם כָּלִים, כִּי חֲדָשִׁים לְבָקָרִים מֵתְחַדְּשִׁין חֲסָדָיו בְּכָל־לַיּוֹת וּבִפְרָטִיּוֹת עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד.

וְכַבֵּר מְבָאָר אֲצִלְנוּ שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ עֲצוֹת עֲמָקוֹת בְּכָל יוֹם, דְּהֵינּוּ לְצַעֵק מִמְעַמְקִים מֵעַמְקָא דְּלְבָא, בְּכַחֲנִת (תְּהִלָּתֵם קל, א) "מִמְעַמְקִים קִרְאִיתִךְ ה'", עַד אֲשֶׁר יִחְתַּר וְיִמְשִׁיךְ עֲצוֹת עֲמָקוֹת הַמֵּתְחַדְּשִׁים בְּכָל בֶּקֶר, בְּכַחֲנִת (אֵיוב יב, כב) "גּוֹלָה עֲמָקוֹת מִנֵּי הַשֶּׁךְ", וְהֵם עֶקֶר הַחֲסָדִים הַנִּמְשָׁכִים בְּכָל יוֹם. וְעַל יְדֵי הָעֲצוֹת נִמְשָׁךְ אִמּוּנָה, שֶׁעַל יְדֵי

זה נמשך רפואה שלמה וכו'. כמבאר בהתורה תקעו ב' (תניינא ה). רק הוספתי בזה שצריכים זאת בכל יום, כמו שכתוב שם, שזהו בחינת 'כבריתא של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא' (שבת ע"ז), שזה נעשה בכל יום.

ואי אפשר להאריך בזה, כי אני כותב כל זה קדם תפלת שחרית, וכבר האיר היום וזמן התפלה הגיע. על בן די בזה, והשם יתברך יעזרנו להתפלל בכונה על כל פנים פרוש המלות בפשוטו. והעקר על ידי התורה 'צהר תעשה לתבה' (תורה ק"ב) להזהר לדבר על כל פנים הדבור באמת בפשיטות וכו'. והשם יתברך ישמע תפלותינו וישועתנו ושיחותנו, ויעזרנו ויושיענו מכל צרותינו ודחקנו ועמלנו. וישלח מהרה רפואה שלמה מן השמים לכל תחלואינו ולכל מכאובינו, ובפרט לבנו דוד צבי בן חנה שיחיה בתוך שאר חולי ישראל.

וגם עתה בני חביבי חזק ואמץ ותשמח ותגיל בישועתו הנפלאה שהקדים רפואה למפה להשמיענו חדושי תורות פאלו אשר אין דגמתם. ואי אפשר לבאר עד היכן הדברים מגיעים ברום גבהי מרומים. אך גם בפשיטות הם מחיין את כל אחד בחיי עולם בכל עת. וכעת אין פנאי לדבר בזה.

דברי אביך המצמער ב'סוריד ומצפה לשמח בישועתך מהרה.

נתן מפרסלב.

רמ

ברוך השם, יום ו' ערב שבת קדש ל"ו למספר בני ישראל תקצ"ז.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני וכו'. מורנו הרב יצחק גרו יאיר. ולכל בני ביתו שלום וישע רב.

מכתביו כלם הגיעני. והיו לי למשיב נפש בשמעי מבריאת בנו, נכדי היניק דוד צבי שיחיה. טוב להודות לה' על העבר, ולבקש להבא שיאריך ה' ימיו וישנותיו בנחת בתורה ועבודת ה' באמת, ויזכו לגדלו בנחת לתורה ולחפה ולמעשים טובים. וזמן תפלת שחרית הגיע, ואי אפשר להאריך כלל, אך מעצם תשוקתך הכרחתי לנאות ידי במכתבי אליו. ותראה להודיעני על ידי מוסר פתב זה, את כל מה

שֶׁאֶפְשֶׁר לְהוֹדִיעַ מִכָּל אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע שָׁם. וְלֹה' הַתְּקוּנָה שֶׁהִכַּל לְמוֹכָה גְדוֹלָה, וְהֵן הֵן הַמְצִיבֵין אוֹתָנוּ. בְּרוּךְ ה' אֲשֶׁר לֹא נִתְּנָנוּ טָרַף לְשִׁנְיָהֶם וְכו', עַד הִנֵּה עֲזָרוּנו רַחֲמֵינוּ וְלֹא עֲזָבוּנו חֲסְדֵינוּ עַד שְׁזָכִינוּ לְשִׁמְעַ וְלִקְבֹץ חֲדוּשֵׁי תוֹרָה כְּאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֵין דְּגֻמָּתָם, אֲשֶׁר הֵם חֲיִינוּ וְאַרְךְ יָמֵינוּ לָנוּ וְלְדוֹרוֹתֵינוּ וְלְכָל דוֹרוֹת זֶרַע יִשְׂרָאֵל עַבְדֶּיךָ. הוּא יִגְמַר מִה שֶׁהִתְחִיל, וַיִּמְהַר לְהוֹדִיעַ הָאֱמֶת לְאֱמֶתוֹ לְמַעַן שָׂמוּ. וְכַעַת עָלֵינוּ לְשַׁבַּח לְאֲדוֹן הַכֹּל אֲשֶׁר זָכִינוּ לְהִיּוֹת בְּחֻלְקוֹ, וְהַבְדִּילָנוּ מִן הַחֻלְקִים עַל אֱמֶת כְּזֶה, הַחֻלְקִים עַל חַיֵּיתָם שֶׁל עֲצָמָם. כִּי אֵין נִמְצָא אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל כְּמוֹתוֹ. וְלֹה' הַיְשׁוּעָה שִׁירָחֵם עַל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וַיֵּאִיר בְּכֻלָּם הָאֱמֶת, כִּי הָאֱמֶת הוּא אֶחָד. וְאִם יִדְלָגוּ עַל הַהָרִים וַיִּקְפְּצוּ עַל הַגְּבְעוֹת, וַיֵּאֲרִיכוּ לְשׁוֹנָם עַד לְשָׁמַיִם לְסִתֵּר הָאֱמֶת חֵם וְשִׁלּוּם, אַף עַל פִּי כֵן הָאֱמֶת עַד לְעֲצָמוֹ, "וּשְׁפַת אֱמֶת תִּכּוֹן לְעַד", "אֱמֶת מֵאַרְצֵי תִצְמַח", מֵאַרְצֵי דִיקָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּמִּדְרָשׁ (שְׁמוֹת רַבָּה א, ט) "וְעֵלָה מִן הָאָרֶץ", מִן הָאָרֶץ דִּיקָא. דִּהֵינּוּ כְּשִׁישְׂרָאֵל נִתּוּנִים עַד הָאָרֶץ אִזְ דִּיקָא יַעֲלֶה וְכו'. וְכִמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים מו, כו) "כִּי שָׁחָה לְעֶפְרַיִם נִפְשָׁנוּ דְּבִקְהָ לְאָרֶץ בְּטַנְנָנוּ קוֹמָה עֲזָרְתָה לָנוּ" וְכו'.

דְּבָרֵי הַקּוּרָא מִמְצַר וְרוֹאֶה נִפְלְאוֹת ה' וַיְשׁוּעוֹת נִשְׁגָּבוֹת מֵתוֹךְ הַמְצַר וְהַדְּחַק הַגְּדוֹל, עַד שִׁזְזוּכִים לְשִׁמַּח בָּהֶם בְּאֱמֶת בְּכָל לֵב וּמִצְפָּה לַיְשׁוּעָה גְדוֹלָה בְּחֲסֵדוֹ וַיִּתְבָּרֵךְ.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

רמא

בְּרוּךְ הַשֵּׁם, יוֹם ב' ט בְּסִיּוֹן תִּקְצ"ז.

אַהוּבֵי בְנֵי שִׁיחָה.

זָכַר אֵל תִּשְׁכַּח אֶת כָּל אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע בְּחַג הַשְּׁבוּעוֹת הַקְּדוּשׁ וְהַנּוֹרָא הַעֲבָר. וְשִׁים לְבָד הַיֵּטֵב אֵל הַיְדִים שֶׁהֵם הַרְמָזִים שְׁמֵרְמָזִים בְּלִבְכֶם לְכָל אֶחָד וְאֶחָד עַל יְדֵי דְבָרֵינוּ הַנוֹבְעִים מִמַּעַן הַנוֹבֵעַ בְּכֻתָּב וּבְעַל פֶּה. וְחֹזֵק וְאֲמִין מְאֹד. וְחֲדוּת ה' יִהְיֶה מְעֻזְכֶם בְּכָל עַת. רַק חֹזֵק וְאֲמִין.

דְּבָרֵי אֲבִיד. נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

רמב

ברוך השם, יום א' בהעלתך תקצ"ז נעמרו.

שלום וחסדים לכבוד אהובי בני חביבי הרבני התיק מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מכתבך קבלתי בשבוע העבר על ידי השליח עם שלשה זהובים. אחר כך למחרתו, היה פה רבי גרשון ממשערהרין היושב עתה אצלכם, והיה בביתי, ואמר כמה פעמים שאחר שנת הצהרנים יחזר ויבוא לביתי, בפרט שהיה צריך טובתי. ושנה דברו ולא ראיתיו עדן, ותאמר לו שלא יפה עשה, אחר שהוא בעצמו יודע גדל הטובה שעשיתי לו במכתבי. וגם עתה הוא צריך לטובתי בעזרת השם יתברך, והיה ראוי לו להתעבב להתראות פנים עמי קדם נסיעתו, אף אם גם היה מפסיד העגלה שמצא. כי אני הייתי מצפה לכתב לך אגרת על ידו שהיה מכרח לי אז מאוד לטובתך. אך בכל זה אנו רואים רבוי עצם המניעות בכל פעם שרוצים לנגס לביתי, כידוע לכם קצת, ויותר מזה תדעו לעתיד לבוא, עד שנתרשל לקבל טובתי בגשמיות, כדי שלא יקבל ברוחניות לנצח. אף על פי כן תאמר לו שאני מוחל לו הכל, כי כל קפדתי הוא רק על טובתו שהפסיד, והעבר אין. עתה יראה להתחכם יותר אם חפץ באמת, כי אני אוהבו גם עתה כבתחלה, ומה שאוכל לעשות לטובתו בגשמיות ורוחניות, לא אמונע הטוב בעזרת השם יתברך. והוא יבחר לעצמו, והטוב בעיני ה' יעשה. ואין להאריך בזה, אך מאהבת אבותיו אוהבינו באמת, פתבתי כל זה לטובתו האמתית ודי למבין. ואתה ורעיך אנשי שלומנו תבינו איך לדבר עמו, לקרב ולא לרחק חס ושלום. והנה על אודותיך אין לנו כי אם לשפך שיחנו לפני ה' שישלח רפואה שלמה מן השמים לבנדך ולבתך שיחיו, וישיבם לאיתנם בשלמות מהרה, ויצילם מעתה מכל מיני מחלה וכאב ומחוש. ותזפו לגדלם לתורה ולחפה ולמעשים טובים לארץ ימים ושנים אמן בן יהי רצון. ולחזקתך ולאמצך שלא ירפו ידיך מכל מה שעובר עליך, דבר דברנו בזה הרבה הרבה, והקדמתי להודיעכם שבהכרח שיעבר על האדם הרבה מיני פחדים ויסורים חס ושלום. "כי אדם לעמל יולד" וכו', ואין מגום כי אם להשם יתברך ולהתורה ותפלה. והכל בכח הצדיק האמתי וכו'.

והנה אהובי בני ואחי וחברי, מן הסתם שמעתם קצת מגדל הרעש עלינו שנתהוה פה אחר נסיעתכם. והכרחתי תכף לגרש מביתי את שני אנשים שהיו בביתי, רבי נחמן מברסלב ורא", וגם עתה חלילה שיבוא אדם לביתי על שבת קדש כי אם

בימי החל, פי מתפארים שימסרו חס ושלום. השם יתברך ירחם ויתקן הכל מהרה. וקויתי לה' שהכל יתהפך לטובה בקרוב, אך בימים הללו שעברו היה לי פחדים גדולים. וגם לא הייתי בקו הבריאה מהחולאת שלי רחמנא לצלן, ומגדל הצער שהיה לי ממכתבך מענין בניהו שיחיו, מלבד דחקות הפרנסה. ועל כל זה השם יתברך בעזרי ונתן כח ברזל לענף כמוני גם בימים הללו לברח גם עתה להשם יתברך. ובחסדו הגדול הציילני עד הנה, ולחסדו אני מקוה עדין שיציילני תמיד מפחדים וסכנות ומכל מיני פגעים, וישיבני לביתי לברסלב לשלום מהרה, למענו ולמען צדיקי האמת. לא לנו ה' לא לנו כי לשמך תן כבוד וכו'. וגם עתה תהלה לקל אני בשמחה קצת על כל החסד אשר עשה עמי ועמנו, ברוד ה' שלא נתננו טרף לשניהם, ואשר עתיד לעשות עמי ועם כלכם. רק חזקו ואמצו ואל תשכחו כל אשר נעשה עמנו בכל יום ובכל שבוע ובכל שנה בכלל, ובפרטיות מה שנעשה עם כל אחד ואחד. בכל יום עומדים עלינו, והקדוש ברוד הוא מצילנו מידם.

והנה ביום ה' הנ"ל ראיתי במדרש (במדבר רבה ג, ו) על פסוק (דברים ג, כח) "וצו את יהושע וחזקו ואמצו" וזה לשונו: לפי דרבנו למדנו שאין מחזקין אלא למחזקין ואין מזרזין אלא למזרזין. ויש לי בזה הרבה לדבר בעזרת השם יתברך. והוא שיך קצת למה שדברנו בשבועות העבר מגדל ההתחזקות שאסור להיות עצל ורפה ידים רק להתחזק וכו', שעל ידי זה זוכין להמשיך פרנסה ולקבל הארת הרצון בשעת האכילה. אך במדרש הנ"ל מבאר שאין מחזקין אלא למחזקין. וזה כלול בדברינו הנ"ל שאף על פי שהשם יתברך בחסדו הגדול מחזק אותנו הרבה על ידי הצדיק האמת בהתחזקות נפלא בלי שעור, ומראה לנו ומרמז לנו בכל פעם ברמזיו הקדושים, פי עדין ה' אתנו ועמנו וכו', ולא נירא ולא נחת ולא נפחד כלל פי ה' אתנו אל תיראום. אף על פי בן אי אפשר לקבל כל ההתחזקות הזה כי אם מי שהוא חזק בעצמו, דהינו שמתגבר לבלי להיות עצל ורפה ידים שקורין שלימולניק וכו'. והוא דברי המדרש הנ"ל אין מחזקין אלא למחזקין וכו'. ובאמת הוא מדרכי נפלאותיו יתברך. פי בודאי אלו המחזקין בעצמן בודאי הוא רק בכח השם יתברך שמאיר בלבם התחזקות על ידי הצדיק האמת שעל ידו כל ההתחזקות, ואם בן הכל ממנו יתברך ומהצדיק האמת. אף על פי בן האדם הבעל בחירה בהכרח שיתחזק בעצמו, ולא יהיה שלימולניק חס ושלום. וזהו בכלל מה שכתוב בדבריו ז"ל (תורה רע"א) שיש כמה דברים שהם תלויים זה

בזה, ואין יודעים מהיכן ההתחלה, פידוע לכם מה שדברנו הרבה מזה. וגם שם מדבר לענין עזות דקדושה שהוא בחינת התחזקות הנ"ל.

ועתה בני אחי ורעי, שימו לבבכם היטב לכל הדברים האלה, ותבינו היטב כל הרמזים הקדושים שמרמזין לנו בכל פעם בלבנו, איך להתחזק בכל מה שעובר עלינו בגשמיות ורוחניות, בגוף ונפש וממון, בבני חיי ומזוני. בכלל ובפרט, בענין שלום ומחלקת, ורבויו השונאים בלי שעור בחנם בלי דבר, "תחת אהבתי ישמנוני" וכו', ואני עני וכואב ונגוע וכו', מכף רגל ועד ראש אין בי מתם, בגשמיות ורוחניות, וכמו שכתוב (תהלים כב, טו) "כמים נשפכתי והתפרדו כל עצמותי וכו', יבש כחרש כחי" וכו', ואם דוד המלך עליו השלום אמר כזאת איך נאמר אנחנו. ומי שמרגיש כל זאת בנפשו באמת, עד שכמעט כמעט אין בו רוח ונשמה להחיות נפשו, ואף על פי כן עדין חסדו גבר עלי גם כן ומרחם עלי ומרמזים בלבי, "זאת אשיב אל לבי על כן אוחיל, חסדי ה' בי לא תמו וכו', חדשים לבקרים" וכו'. שהחסדים מתחדשים בכל יום, כאשר דברנו הרבה בזה בעזרת השם יתברך, ועל ידי זה מתחזקים לשפד עדין שיחו לפני השם יתברך לפרש לפניו כל לבו. ודיקא על ידי זה יכולים לפרש שיחתו, כשרואים בעצמו עצם רחוקו מישועה שלמה, מחמת שנתרחק מאוד מאוד מהשם יתברך על ידי מעשיו שאינם עולים יפה זה כמה וכמה מעודו עד היום הזה, ואף על פי כן מחזק עצמו על ידי הרמזים כי מלא כל הארץ כבודו ועדין ה' אצלו וכו', ושאר מיני התחזקות בכמה מיני מטעמים המשיבין את הנפש בשבעה מיני טעם, ונפש רעבה וצמאה יגעה ועיפה מאד מאד ימצא טוב על ידי רמזיו הנפלאים והגוראים האמתיים והחזקים, עד אשר בחסדו הוא משיח אלמים, וממש שם פה לאלם ובזרא ניב שפתים, עד שיכולין לפתח פיו לדבר בפה מלא כל הצטרכותו, ולפרש שיחתו לפניו יתברך. וכל מה שמחזק עצמו יותר, מחזקו השם יתברך בכפלי כפלים, כי מדה טובה מרבה; וכן חוזר חלילה לטובה עד שזוכין להתקרב אליו יתברך. אבל אף על פי כן בכל יום, ולפעמים כמה פעמים ביום אחד, צריכין להתחזק מחדש ולזכר הרשימות מכל ההתחזקות הנ"ל, וה' יושיעו בכל פעם רק חזק ואמין. ואי אפשר לבאר כל זה בפרוש, רק החפץ באמת יבין מאליו רמזים טובים הרבה מכל זה, עד שיזכה לבלי להיות שלימולניק חס ושלום, רק להיות איש חיל ומזרו וחזק ואמין בדעתו שיהיה לו חלק בהמשלה דקדושה, עד שימשוך

פרנסה ועשירות, עד שיזכה להארת הרצון בשעת האכילה שהוא קיום השארת הדעת כאשר דברנו בעזרת השם יתברך בזה.

דברי אביכם ואוהבכם באמת לנצח.

נתן מפרסלב.

ושלום רב לכל אנשי שלומנו באהבה רבה. לכלכם נאמרו דברים האלה, "חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה". "כי לא ימש ה' את עמו בעבור שמו הגדול" וכו' (שמואל א' יב, כב). כי השם יתברך יודע עצם אהבתנו את כל אחד מישראל אפלו הקטן והגרוע והפחות, ומה נעשה שיש מחרחרי ריב בחנם, "תאלמנה שפתי שקר וכו'. מה רב טובך אשר צפנת" וכו', 'מה' דיקא, בחינת הארת הרצון וכו'. אשרי אזנים ששמעו כל זה אשרי עינים הרואים את כל זה על כל פנים בספריו הקדושים בעין אמת. בודאי יבינו האמת לאמתו, "שפת אמת תפון לעד" וכו'.

אחר כתבי מכתבי זה, בא לביתי רבי יעקב חתן הבעל מגיה, והביא מכתבו עוד הפעם. ומהסתם היה לי צער ממכתבו, בפרט מה שזונתו רוצה לעסק בשטותים הבל אין בהם מועיל. וכבר הקדמתי להשיבך על הכל, וגם זה צריכין לסבל, בלבול דעת ההמוץ והנשים, שרוצים לעסק בשטותים ברפואות ולחשים של הבל. והכל לטובה, כי גם זה מכפר עוון, כי אין שום צער נאכד, והכל נחשב לכפרת עוון. על כן אהובי בני שיחיה, אם אמנם צערך גדול ואני מצטער הרבה מיסוריך, השם יתברך ירחם, עם כל זה אתה מחמיר ביותר, ואתה מגדיל הצער יותר מדאי. וכל דבריני הם למעט ולהקטין הצער והצרה, ולמצא הרחבה בתוך הצרה עצמה, כמו שכתב על פסוק בצר הרחבת לי (לקושי מותר"ן קצ"ה), ואתה דרפך בכל פעם להגדיל כל מיני צער יותר מדאי. בפרט שכבר אתה רואה במעט ימך שעברו עליך, שאי אפשר להמלט מיסורים כמעט בכל יום, וכמו שאמר רבנו ז"ל בפרוש (שם תננא ע"י) "דע שבכל יום צריך שיעבר איזה צער על כל אחד מישראל וכו'", וגם מאחרים אתה רואה גדל הפגעים ומיני צער ודאגות ויסורים שעוברים על כל אחד. על כן אין להגדיל הצער יותר מדאי, רק אדרבא להתגבר למצא הרחבה בתוך הצרה עצמה רחמנא לצלן, ועל ידי זה דיקא להודות לה' על העבר ולצעק להבא, שיצילך השם יתברך ברחמיו מכל מיני צער. ויוציאך מצרה לרוחה גמורה, וישלח רפואה שלמה לבגך ובתך מהרה אמן

מכתבי רמג מוהרנ"ת

שסג

בן יהי רצון. ואודות הרעש דפה, כבר הודעתיד קצת. ומה שנעשה בפרטיות אי אפשר לבאר. תהלה לאל נמצאים רבים שמחזיקים אתנו, והם הרב גם בגשמיות, מלבד רבים אשר אתנו וכו' ברוחניות. אך עזות וחצפא, מלכותא בלא תנא. וגם העזי פנים בעצמם מתחרטים בכל פעם. אבל אני רואה בכל פעם שהשם יתברך מתאוה גם לתפלתנו, ובשביל זה נעשה בכל פעם מה שנעשה, הכל כדי להזכירנו להתפלל לפניו, ובתוך זה נתפלל גם על צרכינו. והעקר להתקרב אליו יתברך שזה יסוד הכל. וכל מה שנעשה עם כל אחד הכל רמזים בשביל זה. ולה' הישועה והתקוה שיתתקן הכל מהרה. והכל יתהפך לטובה בעזרת השם יתברך.

נתן הנ"ל.

רמג

ברוך השם, יום א' קרח תקצ"ז נעמרו.

אהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק גרו יאיר. ועם כל יוצאי חלציו שיחיו.

מכתבך קבלתי ביום ג' שלח. והיה לי לנחת גדול מאד, כי עיני היו צופיות וכלות כל הזמן לראות מכתבך, ויהי תוחלתי נכזבה, כי נתעכב האגרת עד יום ג' הנ"ל. ברוך השם אשר עזרני עד כה אשר הודעתני שמועה טובה מבריאת בניך שיחיו ושקבלת מכתבי וכו'. ברוך השם אשר עזרני עד כה. ותהלה לאל בעת פה נשקט קצת, אך עדין יש לי בכל עת פחדים כשמתקבצים אנשי שלומנו, ואיני יודע כלל איך להתנהג. ותודה לאל בשבת העבר היו אצלי ארבעה אורחים פשרים, וברוך השם דברנו דברי אמת ושמחנו קצת. וכל דבורנו היו מענין המדרש שכתבתי לכם אין מחזקין אלא למחזקין וכו'. ומחמת הנחיצה, וגם איני יודע על ידי מי יהיה נשלח לך מכתבי כי אני שולחו לברסלב, על בן אי אפשר להאריך.

דברי אביך המצפה לישועה בקרוב למען שמו יתברך.

נתן מברסלב.

להודיעני חדשות לטובה.

רמד

בעזרת השם יתברך, יום ו' ערב שבת קדש דברים תקצ"ז וויניצא.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מכתבך קבלתי פה אתמול בביאתי לפה והיו לי לנחת בראותי עצם תשוקתך להשיג מכתבי, אולי תקבל איזה נקדה טובה להתחדש מעתה באיזה נקדה טובה לנצח. ובעבור זה הכרחתי עצמי עתה לשלח לך מכתבי זה, אם פי אין בלשוני דבר חדש להודיעך, וגם כבר סמוך לפנות היום. ותהלה לאל באתי לפה לשלום אתמול קדם חצות היום, וברוך השם הכל שלום. ואם תרצה תשלח לי מכתבך לאומאן, ואראה להודיעך משם עוד הפעם בעזרת השם יתברך. והשם יתברך יוליכני לשלום, וינחני במעגלי צדק למען שמו. ומעצם הנחיצה אי אפשר להרחיב הדבור של אמת כלל, אך אמת אין צריכין להרחיבו כי קושטא קאי. ודבור אחד של אמת עולה יותר מאלפים ורבבות דבורים שיש בהם אחיזת השקר וכו'.

במבאר (בסימן קצ"ב לקושי חלק א') שדבור אמת הוא יקר וכו'.

דברי אביך הדורש שלומך תמיד באהבה ומעתיר בעדכם ומצפה לשמע כל טוב מאתכם. נתן מברסלב.

ושלום רב לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

רמה

בעזרת השם יתברך, יום ו' ערב שבת קדש עקב תקצ"ז. אומאן.

בני חביבי.

מכתבך קבלתי בוויניצא, וגם פה בבואי לזאן; וכעת כבר הגיע סמוך לכניסת שבת, אך מעצם תשוקתך הכרחתי את עצמי לכתב לך שורותים אלו, שתהלה לאל הכל על נכון. וקריתי מכתבך היטב, ולהשיב לך אין עתה הפנאי מסכים. וכבר הקדמתי להשיבך הרבה על ידי דבריני בכתב ובעל פה, בפרט בספריו הקדושים, הפך בהם והפך בהם וכו' כי עליהם אין להוסיף וכו'. וזכר היטב היטב שאתה עתה בזה העולם העובר, אשר אין לעמד על המעשה הנעשה תחת השמש

מכתבי רמו מוהרנ"ת

שמה

בפרט בדורות הללו. וכמו שאמר שלמה המלך עליו השלום (קהלת ח, י) "וגם אם יאמר החכם לדעת לא יוכל למצא" וכו'. וכל אדם מלא נסיונות וביחנות וצורפים בכל יום ובכל עת וגם בכל שעה, ואין לנו על מי להשען כי אם על אבינו שבשמים, ועל כחו של זקן דקדושה. מה אמר לך בני חביבי, אני מבין מכתבך היטב, וידעתי את מכאובך, אבל כפי הנראה עדין לא עמדת אפלו על סוף דעתי, מפל שפן על דעת אדוננו מורנו ורבינו זכר צדיק וקדוש לברכה. זכר היטב את כל אשר דברתי ורמזתי לך פעמים אין מספר, שבהכרח שיעבר על האדם בכל עת מה שיעבר. ויש שנויים רבים בלי שעור בין העתים ובין בני אדם בין כל אחד ואחד. חזק וחזק בני חביבי, כי גם צעקתך ממכתבך אינם נאבדים. אף על פי כן ביותר אתה צריך להתחזק לשמח נפשך בכל מה דאפשר. וזמן בניסת שבת קדש הגיע ואי אפשר להאריך יותר.

דברי אביך. נתן מברסלב.

ושלום רב לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

רמו

בעזרת השם יתברך, יום ג' ראה תקצ"ז אומאן.

אהובי בני חביבי.

ביום ו' ערב שבת קדש כתבתי לך אגרת, ואחר כך ביום א' העבר הגיעני מכתבך על ידי הפאסט. בעת אין בלשוני מלה לחדש דבר כי אין דעתי צלולה כלל, רק תדע שדעתי לנסע אם ירצה השם אחר ערב ראש חודש הבא עלינו לטובה לביתי, ורצוני להיות על שבת פרישת שופטים בברסלב. וה' יוליכני לשלום בדרך האמת והישר. וכבר הקדמתי להשיבך במכתבי ביום ו' הנ"ל. ושם כלול תשובה גם על מכתבך שקבלתי אחר כך כנ"ל. אם אמנם אני מאמין שבכל יום ויום נעשין חדושים נפלאים ונוראים, "מה רבו מעשיך ה'" וכו', כמו שאנו אומרים בכל יום 'וכטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית מה רבו' וכו', ומעט אני רואה בעיני נפלאות חדשות בכל עת, עם כל זה אי אפשר לבאר כל זה בפרט על פני השדה. רק הזכרתך זאת כי כבר דברנו בזה הרבה, והוא מברך מאד לזכר זאת בכל יום, כדי להתחזק להתחיל בכל יום ובכל עת מחדש. והשם יתברך יחזק לבבנו להכין עצמנו מעתה,

לזכות לחדש עלינו שנה טובה בראש השנה הקדוש הבא עלינו לטובה. ומגדל טרדת דעתי אי אפשר להאריך כלל. רק אהבתך אלצוני לכתב לך גם עתה.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ושלום רב לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

רמז

בעזרת השם יתברך, יום א' תבוא תקצ"ז נעמרו.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מכתבו קבלתי עתה, תהלה לאל בשבת העבר היה פה רבי ישראל מליפנוויץ ועוד היו שלשה או ארבעה אורחים. ותהלה לאל דברנו דברי אמת מעגן התורה כי תצא מעגן פסדר ושלא פסדר (לקוטי תניינא פ"ב). ובנודאי נצרך לך דבורים אלו גם כן, כי כל מה שעובר עליך מה שהוא נגד רצונך, הכל הוא מבחינת שלא פסדר, והדרך לתשובה שנעשה באלול הוא תקון לזה. ועקר הדרך הוא לידיע ולהאמין שהשם יתברך בכל מקום ובכל דרגא, אפלו בעשר בתרין דמסאבותא, בחינת (תהלים קל"ח) "אם אפק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך", כמבאר שם היטב בהתורה הנ"ל בלקוטי תניינא בסופו עין שם. והעקר לבטל עצמו בבחינת מ"ה, מה אנו מה חיינו מה כחנו וכו'.

ותהלה לאל חדשנו בזה כמה דבורים אמתיים, השם יתברך יזכנו לכתבם, ומאהבתך ותשוקתך כתבתי לך ממה שדברנו, אולי תוציא רמזי עצות גם מזה. כי כל דבריו ז"ל עמקים מני ים ומלאים עצות לכל אדם בכל דרגא ודרגא בכל עת ועת. רק חזק ואמין און טאקי פארט האף [ובכל זאת רק שמחה]. אף על פי שזה כמה שלא כתבתי לך חדוש זה, עם כל זה הוא אמת ברור, תהלה לאל יש לנו כמה לשמח, איך שהוא איך שהוא. וזה העקר לזכר תמיד בהחסד הנפלא שעשה עמנו השם יתברך לקרבנו למקום שקרבנו, עד שיהפך על ידי זה כל היגון ואנחה לששון ולשמחה, כי אף על פי כן אני יודע מתורה בזאת, מהיכן נמשך מה שמתנהג

לְאָדָם שְׁלֹא כְסֵדֵר. שִׁים לְבָד הַנְשַׁמֵּעַ כְּזֹאת לֹמֵר תּוֹרָה כְּזֹאת עַל דְּבוּרִים אֱלוֹ שְׁלֹא כְסֵדֵר שְׁזֵה עוֹבֵר עַל כָּל אָדָם. וְלֹא נִמְצָא מִי שִׁיאָמַר תּוֹרָה עַל זֶה, בְּפֶרֶט תּוֹרָה גְּפִלְאָה כְּזֹאת הָעוֹלָה עַד אֵין סוֹף וְיִוָּרְדֵת עַד אֵין תְּכֵלִית, לְהָרִים וּלְהַגְבִּיהַּ הַמְּנַחִים בְּעֵשֶׂר כְּתָרִין דְּמַסְאֲבוֹתָא אֲשֶׁר אֵין יְרִידָה לְמַטָּה מִזֹּו, גַּם עֲלֵיהֶם הִגִּיעַ רַחֲמֵי דְדוֹר הַזֶּה, לְעוֹרָרֵם וּלְהַקְיִצֵם לְתַמְכֵם וּלְסַעֲדֵם לְהַחֲלִימָם וּלְרַפְּאוֹתָם לְהַחְיֹוֹתָם וּלְשַׁמְחֵם. וְאִם אַתָּה כְּמוֹ שֶׁהוּא, עַל כָּל פְּנִים אֵין אַתָּה גְּרוּעַ מֵהֶם חֵם וְשְׁלוֹם חֵם וְשְׁלוֹם. וְחָבֵה יִתְרָה נִוֹדַעַת לָךְ בְּנֵי חֲבִיבֵי שְׁאֵתָה יוֹדַעַת מְכַל זֶה, וְעוֹד וְעוֹד וְכוּ' וְכוּ'. אֲשֶׁרֵינוּ, אֲשֶׁרֵינוּ אֲזַנְּנוּ וְעֵינֵינוּ וְלִבֵּנוּ, שְׁרָאֵינוּ וְשִׁמְעֵנוּ וְהַבְּנֵנוּ כָּל זֶה. עַדִּין יֵשׁ לָנוּ גַם תְּקוּנָה לְכָל טוֹב אֲמַתִּי וְנִצְחֵי כְּזֵה וּבְכָא לְנִצְחָה.

דְּבָרֵי אֲבִיךָ הַכּוֹתֵב בְּחַפְזוֹן קִדְּם שְׁנַת הַצְּהָרִים הַמְּכַרְחַת לִי בְּיוֹתֵר בְּיוֹם א', וְדַעְתִּי מְרוּדָה עִתָּה מְאֹד, אַף עַל פִּי בֵן מֵאֵת ה' הֵיטָה לְכַתֵּב לָךְ עִתָּה דְּבוּרִים אֱלוֹ, שְׁלֹא עָלָה עַל דַּעְתִּי בַתְּחִלַּת כְּתִיבְתִי לְכַתְּבֵם עִתָּה, אֲךָ תִּשְׁוֹקֶתְךָ הוּא בְּחִינַת אֲתֵעְרוֹתָא דְלִתְתָא עַד שְׁבַתְחַמְלַת ה' נִכְתְּבוּ דְבוּרֵי אֲמַת אֱלוֹ הַמְּחִיִּין גַּם אוֹתִי עִתָּה מְאֹד, תִּהְלֵה לְאֵל חַי. כֵּה דְבָרֵי הַמְּצַפֶּה לִישׁוּעָה.

נִתְּן מִבְּרַסְלָב.

וְשְׁלוֹם רַב לְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה.

רמח

בְּרוּךְ הַשֵּׁם, יוֹם א' נְצַבִּים וַיִּלָּךְ תְּקַצ"ז נְעַמְרוּב.

בְּנֵי חֲבִיבֵי.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי עִתָּה. וְאֵין מֵה לְהַשִּׁיבוֹ. בֵּן אַחוֹתֵי רַבִּי אֵיזִיק נִסַּע הַיּוֹם לְבֵיתוֹ, וְתִרְאֶה לְהַתְרַאוֹת פְּנִים עִמוֹ, אוֹלֵי יִסְפֵר לָךְ מֵאֲשֶׁר נִדְּבַר בְּשַׁבַּת הָעֵבֶר. כִּי תִהְלֵה לְאֵל שְׁמַע כְּמֵה דְבוּרֵי אֲמַת אֲשֶׁר לֹא שְׁמַעְתָּם. עִתָּה אוֹלֵי תְקַבְּלוּ זֶה מִזֶּה כִּי יָכוֹל לְהִיזוֹת עַל יְדֵי שִׁיִּסְפֵר לָךְ יִתְעוֹרֵר הוּא גַם בֵּן. כִּי כְּבָר יְדַעְתִּי שְׁאֲחָרֵי שְׁאֲנוּ מְדַבְּרִים גְּפִלְאוֹת אֲמַתִּים כְּאַלְהָה, עַדִּין קָשָׁה מְאֹד לְהַתְּפַעֵל בְּאֲמַת עַל יְדֵי זֶה, לוֹלֵא יִשׁוּעַת ה'. וּמַחֲמַת זֶה בְּעֵצְמוֹ צְרִיכִין לְדַבֵּר הַרְּבֵה, הֵן אַחַד עִם חֲבָרוֹ וּבְפֶרֶט עִם רַבּוֹ הָאֲמַת. וְהֵן בֵּינוּ לְבֵין עֵצְמוֹ לְחַפְּשׁ וּלְבַקֵּשׁ וּלְחַתֵּר לְהוֹצִיא לְאוֹר תְּעִלוּמוֹת וְהַסְתַּרְת

הנקדה טובה המסתתרת באדם בכל יום בהסתרות עמקות כפי מעשי האדם, וכפי המעשה הנעשה באותו היום מריש כל דרגין עד וכו', כי מאד עמקו מחשבותיו יתברך. ועלינו החיוב להתחזק לדרש ולתור ולחתר לבקש ולקשר עצמנו להנקדה הטובה השייך להלב בעת הזאת. כאשר דברנו בזה הרבה, מה שדקדק רבנו זכרוננו לברכה בהתורה ואתם תהיו לי וכו' (לקוטי מוהר"ן ל"ד), שכתב שני תבות אלו "בעת הזאת", דהינו מה שכתב שם שצריך כל אחד לקשר לבו להנקדה השייך ללבו בעת הזאת. כי ביום ה' הגיע הזמן פרעון להפ"מ, וזה הבלבול הדעת היה מכרח לעבר ביום ה' תבוא תקצ"ז עליך בטולטשין, אשר זה היום כבר חלף ועבר והלך לו, ולא נשאר כי אם מה שחטף כל אדם איזה נקדה טובה מאותו היום, כפי הבלבולים והמניעות שעברו אז על כל אחד ואחד מבני העולם. האמת אם נשים לב לזה תסמר שערות בשרנו. אף על פי כן האמת כך הוא וצריכין רק להחיות את עצמנו בהלמוד הקדוש של "אזמרה לאלקי בעודי", כדי שיהיה לנו כח לחפש ולבקש על ידי זה דיקא. ועל כלם מה שאנו מכינים עצמנו במחשבתנו להיות על ראש השנה במקום קדש גניזתו הקדושה, זאת נחמתנו בענינו ובה יגיל וישיש לבנו. כי עוד יש תקוה להשיג ארחות חיים מעתה על כל פנים. וה' יצליח דרכינו בהצלחה האמתית והנצחית בזה ובכא לנצח.

דברי אביך. נתן מברסלב.

רמט

זאת היא העתקה ממכתב אחד, שכתב להרבני המפלא מורנו הרב רבי אפרים מקרימיניטשאק, והיו כתוב מקדם דברים נסתרים, ומכאן נתן לנו רשות להעתיקו, וכאן חסר הרבה

...ולכתב לו דברי אמת הנובעים מהנחל נובע מקור חכמה, אין הזמן מספיק עתה גם קצרה היריעה. וכבר דברנו הרבה, ויותר מזה צריכין לדבר בכל יום. ואם נדמה לך שאין לך עם מי לדבר, כבר הוכחתיך הרבה בזה שתסתכל רק על הטוב שיש בכל אחד, ואז יהיה לך תמיד עם מי לדבר דברי אמת מנקדה שבלב בבחינת ומקבלין דין מן דין וכו'. וגם תפרש שיחתך לפני השם יתברך לקבל הנקדה מנה ובה. וכל אלו הנקודות צריכין לקבל מהנקדה הפללית, שהם הדבורים של אדוננו מורנו ורבנו ז"ל, ששמעת מפי ומפי ספריו הקדושים והנוראים. הפך בהם והפך בהם וכו'. ותראה לשמח נפשך מאד בכל יום, מה שזכית לידע מאור האמת

בְּזוֹה, אֲלֵמָּלָא לֹא אֲתִינָא לְעֵלְמָא אֱלָא לְמִשְׁמַע דָּא מַעֲנִין הַשְּׁלֵשָׁה נְקֻדּוֹת שְׁהוֹבְרָתִי
 כָּאֵן שְׁנוּבְעִים מִהַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה וְאַתֶּם תְּהִיוּ לִי מִמְּלַכְתַּת בְּהַנִּים וְכוּ' (לקוטי מוהר"ן לד) דִּיִּינוּ.
 וְכֵן עַל כָּל דְּבוּר וְדְבוּר, מְכַל שְׁפָן עַל כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה, וְעַל כָּל מַעֲשֵׂה וּמַעֲשֵׂה, צְרִיכִין
 לִזְמַר זֹאת בְּאַמַּת לְאַמַּתוֹ אִיךְ שֶׁהוּא אָרַף עַל פִּי כֵן אֲשֶׁרִינוּ וְכוּ'. אִוּן טְאֲקִי פְּאַרְט [וְכַבֵּל
 זֹאת] אֲשֶׁרִינוּ. וְלֹה' הִישׁוּעָה שְׂיִהְיֶה הַכֹּל עַל נְכוּן בְּחֶסֶדוֹ וְיִתְבָּרַךְ, כִּי חֶסְדֵי ה' לֹא תִמְנוּ
 וְלֹא כָּלוּ רַחֲמָיו לְעוֹלָם. וּבְזוֹה אֲנִי מַחְיֶה אֶת עַצְמִי עִתָּה בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שְׁעָה,
 כִּי אֲנִי מֵאֲמִין בְּאַמוּנָה שְׁלֵמָה בְּכָל זֶה שֶׁכְּתִבְתִּי לָךְ, כִּי הַחֶסְדִּים מֵתְחַדְּשִׁין בְּכָל בִּקְרָה,
 כְּמוֹ שֶׁפִּרְשׁ רַש"י עַל פְּסוּק (אִיכָּה ג, כג) "חֲדָשִׁים לְבָקָרִים רַבָּה אֲמוּנָתְךָ", שְׁנִכְתַּב אַחֵר
 "חֶסְדֵי ה' כִּי לֹא תִמְנוּ" וְכוּ'. וְכֹאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי הַרְבֵּה בְּזוֹה בַּחֲרָף הָעֵבֶר, וְעַדִּין צְרִיכִין
 לְדַבֵּר הַרְבֵּה בְּזוֹה, וְלִילֵךְ בְּזוֹה, לִידַע וְלִהְיֵאֱמִין בְּכָל יוֹם שְׁנִמְשָׁכִין חֶסְדִּים חֲדָשִׁים
 נִפְלְאִים בְּכָל יוֹם אֲשֶׁר עַל יָדָם יִגְמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ פְּרִצוֹנוֹ וְכִרְצוֹן הַצְּדִיקִי אֲמַת עַד
 אֲשֶׁר נָשׁוּב כְּלָנוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּאַמַּת, כִּי הַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה. כִּי גְדוֹל ה' וְלִגְדֻלָּתוֹ אִין
 חֶקֶר. וְעַקֵּר גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא מִדַּת הַחֶסֶד שְׁנִקְרָא 'גְּדֻלָּה' (תְּקוּנֵי זֵהר סו:), נִמְצָא שְׂאִין חֶקֶר
 לְחֶסְדוֹ שֶׁהוּא גְּדֻלָּתוֹ. וְהֵבִין הַיָּטִב וְעַל יָדֵי זֶה תּוֹכֵל לְהִתְחַזֵּק הַרְבֵּה וְלִשְׁמַח תְּמִיד.
 וּבְפֶרֶט בְּעַת הַתְּפִלָּה שְׁצָרִיכָה חֲזוּק בְּיוֹתֵר שְׁבְכָל עֵת שֶׁתַּעֲמֹד לְהִתְפַּלֵּל תַּעֲבִיר
 מִדַּעְתְּךָ לְגַמְרֵי כָּל מַה שְׁעֵבֶר עַד הַנֵּה. רַק תִּכְבַּח בְּחֶסְדוֹ הַגְּדוֹל כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים י, ו)
 "וְאֲנִי בְּחֶסְדְּךָ בְּטַחְתִּי" וְכוּ', וְתִתְפַּלֵּל בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵב. וְאִי אֶפְשֶׁר לְהֵאָרִיךְ
 יוֹתֵר עִתָּה.

דברי אוהבך באמת לנצח.

נתן מברסלב.

ושלום רב לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

רנ

מכתבי תקצ"ח

ברוך השם, אור ליום ג' ב' דחול המועד ספות תקצ"ח.

בני חביבי.

מכתבך קבלתי עתה, והיה בְּדַעְתִּי לְבָלִי לְהַשִּׁיבְךָ מִפְּנֵי כְבוֹד חַל הַמוֹעֵד, אֲךָ מִדְּבָרֵי גִיסָךְ נָרוּ יְאִיר הַכְּנֵתִי עֵצִים תִּשְׁוֹקֶתְךָ לְמִכְתָּבִי, וְגַם כִּי דְבָרֵינוּ בְּלָם הֵם דְּבָרֵי תוֹרָה הַנוֹגְעִים לְמַעֲשֵׂה וּלְהַצֵּלֵת הַנֶּפֶשׁ, בְּוֹדָאֵי מִצְוָה לְכַתֵּב גַּם בְּחַל הַמוֹעֵד. וְכִלְל הַדְּבָר שֶׁתִּדְעַ שְׁחֲלִילָה חֲלִילָה לֶךְ לְחַשֵּׁב בְּעֵנֶיךָ זֶה כִּלְל, לֹא לְמַפְרַע וְלֹא לְאַחַר כָּךְ, רַק לְהַשְׁפִּיחַ מִדַּעְתְּךָ הַדְּבָר. כִּי שָׁמַעְתִּי מִפִּי שֶׁעֲנִיךָ זֶה הוּא כְּמוֹ... וְדִי לְמִכּוּן. כִּי הַמְּחַשְׁבָה וְהַמְרָה שְׁחֹרָה בְּעֵנֶיךָ זֶה מְזִיק מְאֹד וְאֵינוּ מוֹעִיל כִּלְל. וְהֵלֵא אֵיךְ שֶׁהוּא בְּוֹדָאֵי אֵתָה צָרִיךְ לְדַבֵּר הַרְבֵּה בִּינְךָ לְבֵין קוֹנֵךְ וּלְפָרֵשׁ שִׁיחַתְךָ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם. וּבְוֹדָאֵי בְּתוֹךְ דְּבָרֶיךָ תִּרְגִּישׁ מְכֹאֲוֵי נִפְשָׁךְ. כִּי עֲנִיךָ זֶה אֵינוּ נִמְשָׁךְ מִעֲצָמוֹ רַק מִמָּה שֶׁעֹבֵר עָלֶיךָ מִקֵּדָם. אֲךָ עַל בְּלָם יֵשׁ לָנוּ עַל מִי לְהַשְׁעֵן עַל כַּחוֹ שֶׁל זָקֵן דְּקִדּוּשָׁה, וּבְכַחוֹ הַגָּדוֹל עֲדִין אָנוּ יְכוּלִים לְפָרֵשׁ שִׁיחַתְנוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְלֵא רַחֲמִים, וְרַק הוּא יוֹדֵעַ יְצַרְנוּ וְכו', וְכִבֵּר דְּבָרֵינוּ הַרְבֵּה בְּזֶה. וְצָרִיכִין לְחַזֵּר בְּכָל יוֹם מַה שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּי הַקִּדּוּשׁ ז"ל (ת"י מוהר"ן ס"ו), הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גָּדוֹל מְאֹד וְנַעֲשִׂים דְּבָרִים כְּאֵלֶּה בְּעוֹלָם וְאֵין יוֹדְעִים כִּלְל, וְאֵפְלוּ מַה שֶּׁנַּעֲשֵׂה עִמָּכֶם וְכו' וְכו'. וּבְוֹדָאֵי כִּבֵּר שָׁמַעְתָּ מִזֶּה מֵאֵתִי, וְעֲדִין אֵתָה צָרִיךְ לְרַחֲמִים רַבִּים שֶׁתִּזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ גְּפִלְאוֹת נוֹרָאוֹת גְּדוּלוֹת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. וְהַכִּלְל שְׂאֵין יוֹדְעִין כִּלְל, וְכְמוֹ שִׁיכּוּלִין לְקַלְקֵל כֵּן יְכוּלִין לְתַקֵּן. וּבְרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר הִפְלִיא חֲסֵדוֹ עִמָּנוּ שְׂאֵין אָנוּ חוֹלְקִין עַל הַמֵּתֵקֵן וְכו'. יֵתֵר מִזֶּה אֵי אֲפָשֶׁר לְהַאֲרִיךְ מִכְּמָה טַעֲמִים, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמַח אֶתְכֶם וְאוֹתְנוּ בְּשִׂמְחַת הַחַג הַקִּדּוּשׁ הַבֹּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בִּישׁוּעָתוֹ.

דברי אביך, נתן מברסלב.

ישלום רב לכל אנשי שלומנו באהבה רבה ואהבת עולם לנצח.

הכפל הדבר באזהרה כפולה ומשולשת, שלא יהיה לך שום מרה שחורה מזה, ולסלק הענין מדעתך לגמרי, ולבלי להתפחד כלל, רק להתחזק בשמחה. ותחזור להתחיל מחדש לילך עם התורה הקדושה (ס' רפ"ב) "אזמרה לאלקי בעודי",

מכתבי רנא מוהרנ"ת

שעא

ותהיה בעיניך חדשה לגמרי. ועל ידי זה תוכל לשמח ולהתחזק, קוה לה' ויושע לך
 בכל ענייך ואלמלא לא אתינא לעלמא אלא למשמע התורה 'אזמרה' דיינו. ואל
 תשבח שתהלה לאל היית על ראש השנה הזה בתוך עדה קדושה ונוראה פואת.
 וכבר הזהירנו הוא ז"ל (ת"י מוהר"ן ת"ג), שמי שהוא אצלו על ראש השנה צריך לשמח בכל
 השנה. ואמר בפרושו (נחמיה ח, י) "אכלו מעדנים ושתו ממתקים כי חדות ה' היא מעזכם",
 כי המקרא הזה נאמר על ראש השנה.

רנא

ברוך ה', אשמרת הבקר יום ו' ערב שבת קדש תקצ"ח נעמרזב.

שלום לאהובי בני ידיד נפשי ולבבי התיק המפלא מורנו הרב יצחק שיהיה.

מכתבך קבלתי אתמול ביום ה' סמוך למנחה, על ידי אחד מאנשי שלומנו, שהיה
 ציר מיחד אלי על אודות עסקינו. ה' וגמר למזכה. לעת עתה צריכין עדון
 תפלה ותחנונים הרבה שיגמר השם יתברך ברחמיו הנפלאים למזכה מהרה, ולה'
 הישועה. עד הנה עזרונו רחמיו בדרכים נפלאים ונוראים מאד מאד אשר לא נשמעו
 ולא נראו וכו'. "רבות עשית אתה ה' אלקי נפלאותיך" וכו'. גם עתה אל יעזבונו ואל
 יפשינו, ולמען שמו הגדול יעשה ויגמר חפצנו למזכה מהרה, אמן כן יהי רצון.

והנה לא עלה על דעתי אתמול להשיבו היום, כי מרדת שבת עלי על פי רב מיום
 ה'. והעקר איך זוכין על כל פנים להתחיל, משבת זו, כי בכל יום ויום צריכין
 להתחיל מכל שכן וכל שכן בשבת קדש שהוא כל חיות של כל ימות השבוע. והוא
 כלו תשובה באהבה ובשמחה מתוך ענג שבת. בבחינת "אהבה בתענוגים" וכו'. וגדל
 רחוקנו משבת יודע כל אחד בנפשו. אך אף על פי כן כל אחד מישראל כפי הנקדה
 טובה שיש בו, עדון כן נמשך קדשת שבת עליו. אבל אף על פי כן שבת ויום טוב
 צריכין הכנה כמו שאמרנו רבותינו ז"ל (בצ"ח ב:), ועקר ההכנה הוא הרצון לזכר בפשיטות
 את השבת בכל יום ויום. ולקיים מחד בשבת לשבתך, כמו שכתוב וכוור את יום
 השבת לקדשו, וזכרהו מאחד בשבת (שם מ:). מכל שכן וכל שכן בפשיטת מהתלתא
 יומא דקמי שבתא, בפרט מיום ה' בשבת, בעת שכל ישראל מכינין עצמן על שבת,
 וכל אחד רץ ומתנוגע לקנות קמח ובשר וכו' לצורך שבת, מי יוכל לשער ההתנוצצות

שְׁבָלְבוּ מֵה שְׁנַעֲשֶׂה מִזֶּה שֶׁשְׂשׂוּעִים נִזְרָאִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. אֲבָל זֶה כָּל יִשְׂרָאֵל מְקִימִין בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְגַם אֲנִי בְּכָלֵל, בְּוִדְאֵי אֲשֶׁרֵינוּ אֲשֶׁרֵינוּ בְּלָנוּ שְׁזָכְנוּ לְמַתָּנָה טוֹבָה וְיִקְרָה כְּזֹאת, שֶׁהִיְתָה גְנוּזָה בְּבֵית גְּנוּזֵי וְשֶׁבֶת שְׂמָה. וּבְוִדְאֵי צְרִיכִים לְקַיֵּם זֹאת בְּפִשְׁטוּת בְּלִי חֲכָמוֹת בְּשִׂמְחָה גְדוֹלָה. אֲבָל הָעֵקֶר לְהַכִּיֵּן עֲצָמוֹ בְּלָבְבוֹ וּנְפִשׁוֹ, לְחַשֵּׁב מַחֲשָׁבוֹת אִידִּי וְזָכִין לְהַמְשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ קְדֻשַׁת שְׁבֶת קְדֻשׁ עַל כָּל פְּנִים עֵתָה. וּלְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה. וּבְפִרְטוּיֹת אֵי אֲפֹשֶׁר לְבָאֵר כָּל זֶה, בְּפִרְט עַל פְּנֵי הַשְּׂדֵה.

הַן עַל כָּל אֵלֶּה הִיָּה רְחוֹק בְּעֵינֵי לְהַשִּׁיבוֹ מִיָּד, בְּפִרְט רַבּוּי צְעָרֵי שִׁישׁ לִי מַעֲסָקִי, שִׁישׁ לִי בְּלִיּוֹן עֵינַיִם הַרְבֵּה מְאֹד שְׂאֵזְבָה שִׁינְמַר לְטוֹבָה, וְגַם הַצֶּעַר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ מִפְּחַד הַצָּרוֹת הָעוֹבְרִים עֵתָה, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמוּיֹו יִשְׁמַר אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וּבְצֵל כְּנַפְיָךְ תִּסְתִּירֵנוּ.

אֵךְ עִם כָּל זֶה בָּעֵת שֶׁקְרִיתִי הַפְּרָשָׁה שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגוּם חֲלָף וְעָבַר עַל דְּעָתִי עֲצָם תְּשׁוּקָתְךָ לְמִכְתָּבִי, וְאִמְרַתִּי בְּלִפִּי לְקַיֵּם בְּזֶה מִצְוַת הַגְּדוּלָה מֵהַכָּל שֶׁהוּא "וְשִׁנְנַתֶּם לְכַנְיָךְ" וְכו' "וְהוֹדַעְתֶּם לְכַנְיָךְ וּלְכַנְיָ בְּנִיךְ", כִּי אֲשֶׁר הִזְהִירֵנוּ הוּא ז' לְאוֹר חַיֵּינוּ בְּפִרְט (שִׁחֹת תְּרִי"ז ר"ט), וְנִתְחַזְקְתִּי בְּזֶה לְהַשִּׁיבָךְ מִיָּד. בְּרוּךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר הִזְכִּירֵתִי עֲצָמִי וְאִתְּכֶם קְדֻשַׁת שְׁבֶת קְדֻשָׁה שֶׁהוּא כָּלֵל וְשֶׁרֶשׁ כָּל הַקְּדוּשׁוֹת. וְיֵשׁ הַרְבֵּה לְדַבֵּר בְּזֶה. וְהָעֵקֶר לְהִתְחַזֵּק וּלְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְקַבֵּל כָּל שְׁבֶת וְשֶׁבֶת בְּשִׂמְחָה גְדוֹלָה בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן טוֹב, וּלְגַרֵשׁ וּלְהַרְחִיק עַל כָּל פְּנִים אֲזִי כָּל מִינֵי עֲצָבוֹת וְיָגוֹן וְאֲנָחָה, בְּפִרְט טְרַדַּת וְדֹאֲנַת הַפְּרָנְסָה, לְהַשְׁבִּיחַ וּלְסַלֵּק הַכָּל מִדְּעָתוֹ, עַד שִׁיזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ שְׂמֵחַת שְׁבֶת עַל כָּל יְמֵי הַחַל, שְׁנַיִם בְּיָמֵי הַחַל יִתְחַזַּק בְּכַתְּחוֹן חֲזָק תָּמִיד וְיִשְׂמַח נַפְשׁוֹ בַּה' בְּנִקְדוּתוֹ הַטוֹבִים, בְּכַחֲנוּת אֲזַמְרָה לְאַלְקֵי עֵוִדִי. וְתִהְיֶה לְאֵל אֵין לָנוּ לְהַתְּבַיֵּשׁ לְהַזְכִּיר הַתּוֹרָה הַנּוֹרָאָה אֲזַמְרָה, אֲלֵפִים פְּעָמִים בְּכָל יוֹם. כִּי הִיא חַיֵּינוּ וְכו'.

וְעֵתָה בְּנֵי חֲבִיבֵי חֲמִידַת לְבָבִי הוֹד לְפִי וּנְפִשִׁי, טָרַם הִתְחַלֵּתִי לְהַשִּׁיבָךְ עַל מִכְתָּבְךָ. תִּהְיֶה לְאֵל בְּחֶסֶד הַנְּפִלָא כְּבָר הַשִּׁיבוּתִיךָ הַרְבֵּה, כִּי כָּל מֵה שְׁפַתְכֵתִי לָךְ עַד הֵנָּה בְּזֶה אִתָּה יְכוֹל לְהַחֲיוֹת נַפְשֶׁךָ תָּמִיד, וּלְקַבֵּל מֵהֶם עֲצוֹת בְּכָל יוֹם, כִּי שְׁבֶת קְדֻשָׁה הוּא עֲצָה נְפִלָאָה עַל הַכָּל בְּכַחֲנוּת שְׁבֶת אֲגִין עַל אָדָם הָרֵאשׁוֹן כְּמוֹ שְׂאֲמָרוֹ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (וְהַר"ב ח"ב דף קלח), כְּמוֹ שְׂבָאֵר אֹר עֵינֵינוּ ז"ל בְּהַמְעֵשֶׂה הַנּוֹרָאָה שֶׁל הַבְּנָיִם שְׁנַחֲלָפוּ (סְפָרֵי מַעֲשֵׂיִת י"א), שְׂכַאֲשֶׁר מְגַרְשִׁין אֶת הָאָדָם מֵהַגֵּן הַקְּדוֹשׁ שֶׁהוּא סוּד בְּחִינַת הַגֵּן

עדן, צריך שיַעֲמֹד עִצְמוֹ אֶצֶל שַׁבַּת שֶׁהוּא בְּחִינַת הַמְּלֶכֶד שֶׁהַשְּׁלוֹם שְׁלוֹ וְכוּ'. וְאִם כִּי שָׁגְבוּ הַדְּבָרִים מְאֹד מְאֹד גַּם מִדַּעְתִּי, מִכָּל שָׁכֵן מִדַּעְתְּכֶם, עִם כָּל זֶה יִדַּעְתִּי בְּבִרְוֹר שֶׁעָקֵר בְּוֵנְתּוֹ הוּא בְּפִשִּׁימוֹת לַעֲמֹד עִצְמוֹ אֶצֶל שַׁבַּת כַּאֲשֶׁר כְּתִבְתִּי לְעִיל. וְגַם בְּזֶה יֵשׁ הַרְבֵּה לְדַבֵּר. וְדַע בְּנֵי חֲבִיבִי, שְׁגַם לִי נִדְמָה שֶׁלֹּא עָבַר עָלַי מִעוּדֵי כַּאֲשֶׁר עָבַר עָלַי אַחֵר רֵאשׁ הַשָּׁנָה הַזֶּה בְּפָרֶט בְּסֻכוֹת. וְהֵאֱמַת הוּא כֵּן, אִךְ אִף עַל פִּי כֵּן יִדַּעְתִּי שְׁגַם בְּכָל פְּעַם שֶׁעָבַר עָלַי מִזֶּה שֶׁעָבַר, כָּל מִשְׁבְּרֵי וְגַלְיָד עָלַי עָבְרוּ, הִיָּה בְּכָל פְּעַם שְׁנוּיִים, גְּלוּם וְתַהוֹמוֹת וְכוּ' וְכוּ' שֶׁלֹּא עָבְרוּ מִעוֹלָם. וְכֵן עוֹבֵר עַל כָּל אָדָם בְּכָל פְּעַם דְּבָרִים חֲדָשִׁים בֵּין בְּטִיבוֹ בֵּין בְּעֵקֶוֹ חֵם וְשְׁלוֹם. וְעִם כָּל זֶה מְדָה טוֹבָה מְרֵבָה וְחִסְדוֹ גָּבַר עָלַי וְעַלְיָד גַּם כֵּן.

וְעִזְרָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּנִפְלְאוֹתָיו וְטוֹבוֹתָיו וְנִסְיוֹ שֶׁבְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת עָרַב וּבִקְרָ וְצַהֲרִים, בְּפָרֶט בְּיָמִים טוֹבִים קְדוֹשִׁים, בְּפָרֶט בְּיַרְחַ הָאֵיתָנִים שְׂאֵיתָן בְּמִצְוֹת הוּא חֲדָשׁ תִּשְׁרִי הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא מְאֹד שְׁזָכִינוּ לִישׁוּעוֹת נִפְלְאוֹת, וְלַחֲמֵף גַּם קִצַּת שִׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה, וְלִישֵׁב בְּסֻכָּה בְּכָל יוֹם וְלֵאחֹז בְּיַדֵּינוּ מֵאֲנָא קִרְבָּא מִטְּהָ עוֹ, הֵם הָאֲתָרוֹג וְהַלּוֹבֵב וְהַדָּם וְעַרְבָה הַקְּדוֹשִׁים וְהַנּוֹרָאִים מְאֹד, וְלַצֶּעֶק הוֹשַׁעְנָא הוֹשַׁעְנָא בְּכָל יוֹם, וּבְפָרֶט בְּהוֹשַׁעְנָא רַבָּא, וְלַשְׁמַח בְּשִׁמְיָנוּ עֲצַרְתָּ וְשִׁמְחַת תּוֹרָה. וְהַכֵּל בְּכַח הָרֵאשׁ הַשָּׁנָה הַקְּדוֹשׁ וְהַנִּשְׁגָּב וְהַנּוֹרָא מְאֹד, שְׁזָכִינוּ לְהִתְקַבֵּץ יַחַד בְּמִקּוֹם גְּנִיזוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ. אֲשֶׁרֵינוּ שְׁזָכִינוּ לְזֶה, אֲשֶׁרֵינוּ הָאֲזָנִים וְהַעֵינַיִם הַשּׁוֹמְעִים וְהַרְוֹאִים הַצְּרוּפִים הַקְּדוֹשִׁים וְהַנּוֹרָאִים שְׁגָלָה (כַּתְּיִבָא תּוֹרָה ח') עַל סוּד חֲדָשׁ תִּשְׁרִי, שֶׁהוּא צְרוּף "אַתָּה פּוֹרְרַת בְּעוֹזָךְ י'ם ש'פְּרַת ר'אִשִּׁי ת'נִינִים" וְכוּ', "וְאַתֶּם יִדַּעְתֶּם אֶת' נֶפֶשׁ הַגֵּר' כִּי גֵרִים"; "ר'עֵם גְּבוּרָתוֹ מ'י י'תְּבוֹנָן", מִי יִתְּבוֹנָן בּוֹדָאִי, מִי יִתְּבוֹנָן, דְּמִי יִתְּבוֹנָן אִיךְ נִתְקַרְבוּ וְזָכוּ רְחוּקִים כְּאֵלּוּ לְהִתְקַרֵּב לְאוֹר כְּזֶה לִידַע מִצְּרוּפִים כְּאֵלָה, בְּפָרֶט עִם חֲבוּר כָּל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁנִּתְגַּלָּה שְׁם צְרוּפִים נּוֹרָאִים הָאֵלּוּ.

וּבְאֱמַת אֲנִי מוֹדִיעַ לְךָ בְּנֵי חֲבִיבִי וְיִקְרִי, שֶׁבְּכָל עֵת שֶׁהוֹפְרַתִּי עִצְמִי בְּכּוֹנָה תִּכַּת תִּשְׁרִי עִם הַצְּרוּפִים הַנּוֹרָאִים וְהַנִּשְׁגָּבִים הָאֵלּוּ, הַתְּחַזְקֵתִי עִצְמִי הַרְבֵּה עַל כָּל מַה שֶׁעָבַר עָלַי. כִּי כָּל לֵב מִבֵּין רְאוּי לְהִבִּין מִרְחוּק שְׁפַתִּישְׁרֵי הוּא מִלְחָמָה עִצּוּמָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, כַּאֲשֶׁר מִקְדִּימִין לַצֶּעֶק בְּכָל חֲדָשׁ אֵלּוּל "אִם תַּחְנֶה עָלַי מַחְנֶה לֹא יִירָא לְבִי אִם תְּקוּם עָלַי מִלְחָמָה" וְכוּ', אֲכַל "בּוֹזֵאת אֲנִי בּוֹטֵחַ" בּוֹדָאִי בְּכָל מַה שְׁפַתְּכִתִּי עַד הִנֵּה בְּקִדְשֵׁת שַׁבַּת קְדִישׁ וּבְקִדְשֵׁת תִּשְׁרִי וְכוּ' וְכוּ'. וְהַכֵּל הוּא כַּחַ קִדְשֵׁת הַצִּדִּיק

האמת שגלה כל זה, ועוסק בכל זה עדין כי גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם. וכמו שכתוב בזהר הקדוש (ח"ג דף ע"א), שאלמלא תפלת הצדיקים שמתו שמתפללין על החיים לא אתקים עלמא כרנגעא חדא. וחבה יתרה נודעת לנו, שתהלה לאל אנו יודעים מהצדיק האמת שעוסק בתקוננו עם כל הצדיקים שוכני עפר אשר מימות אבותינו, זכות בלם יגן עלינו תמיד אמן.

ואשר כתבת שבעת שעובר ההרפתקאות והבלבולים אי אפשר להרגיש חסדי ה', רק אחר כך בשמרחיב קצת אז רואים נפלאות חסדי ה', וזאת אני יודע מכבר מימים רבים; וכבר דברתי מזה עם אדוננו מורנו ורבנו ז"ל בעצמו, ואמר לי שפן הוא. אך אף על פי כן היה בונתו שיתחזק האדם דיקא בעת הדחק הגדול למצא איזה הרחבה, עד שירגיש אז דיקא חסדי ה' ונפלאותיו. ועל כל פנים יאמין בהם באמונה שלמה, שבודאי השם יתברך טוב לכל בכל עת, וכבר עזר לו הרבה, ובודאי לא יעזב אותו גם עתה. וזה עקר המלחמה להפך היגון ואנחה דיקא לששון ולשמחה. וכבר דברנו בזה הרבה, ועוד חזון למועד שיפקח ה' עינינו לדבר בזה, ללמד וללמד לשמר ולעשות ולקיים וכו'. יתר מזה אין פנאי להאריך יותר.

ועתה בני תקים מצות אהבת חברים, ותעתיק האגרת הזו אות באות, ותשלחהו מיד לקהלת קדש קרוימינטשאק לדידנו רבי אפרים גרו יאיר, כי אין לי פנאי לכתב לו בעצמי, והעקר מחמת שגם הוא מתרשל לכתב לי באשר כבר הוכחתי הרבה על זה. ותקים כל זה מיד, ותכתב לי תקף על ידי הפאסטא אם קבלת מכתב זה, ואם קימת לשלח לרבי אפרים כנ"ל.

גם תודיע לי מיד מבין אחותי הרב אייזיק אם הוא בחיים. כי שמעתי מרחוק שמועה לא טובה ואיני יודע האמת. וגם זה רמזו והתעוררות גדול להתחזק בכל הנ"ל, עד נזפה לתשובה של שבת בשלמות מהרה. טוב להודות לה' שהתחלתי משבת וסימתי בשבת, כי כל החיות מראש ועד סוף הוא שבת קדש. והנה כבר לשו תהלה לאל החלה הקדושה של שבת קדש. ואור היום ממשמש לבוא. ובעל הרחמים והחסד ישביענו בבקר חסדו וטובו. "חסדי ה' כי לא תמנו וכו' חדשים לבקרים רבה אמונתך" (איכה ג, כב-כג), שהחסדים מתחדשים בכל בקר, כמו שפרש רש"י שם. וצריכין

להאמין בזה בכל יום ובפרט ביום השישי שהוא הכנה לשבת, שהוא עצם החסד והרחמים רעוא דרעיון, חסדו גבר עלינו ואמת ה' לעולם.

דברי אביד המחיה עצמו בכל עת בכל הדרכים הנ"ל ובכל הפלול בהם עד אין סוף ואין תכלית. ישתבח העשה גדלת עד אין חקר נסים ונפלאות עד אין מספר, אשר עד הנה עזרנו רחמיו ולא עזבונו חסדיו, בשם קדשו בטחנו שלא ימשנו לנצח.

כותב בדמע מרב צער ומרב שמחה, מתחזק ומתגבר בכל עת להגביר השמחה להפך היגון ואנחה לששון ולשמחה.

נתן מפרסלב.

מיאליד תבין לתן לקרות מכתבי זה לידידנו אוהבינו באמת, וגם לידיד רבי איצ'יא בן רבי אברהם דב, ולדבר עמו למעני שאל יתרחק מאתנו; ואם קשה לו לנסע לפה, על כל פנים יבוא לברסלב בעת שאהיה שם אם ירצה השם. על כל פנים יהיה לבו חזק עמנו תמיד באמת. אם תוכל להתועד עם ידיד נפשי ולכבי, הויתיק היקר פרי צדיק וכו' מורנו הרב נחמן נרו יאיר נכד אדמו"ר ז"ל, ותראה לדבר עמו בינד לבינו ותראה לו מכתבי זה, אולי יבין מזה איזה רמזים לעצמו, כמה הוא מעות דרכו כמה שמעות דרכו לבלי לנסע דרך פה מטולטשין לווינצא בהליכה ובחזרה, היאמן כי יספר, כי הדרך הכבושה בגשמיות וברוחניות הוא דרך פה, והבעל דבר מסבב לעקם ולעות דרכו. השם יתברך יודע כי אין פונתי לכבודי חלילה, כי בודאי איני פדאי שיבוא אלי, אך למענו אני מורזו. כי גם הוא בעצמו יודע שבודאי יהיה לו לטובה עצומה נצחית, אם היה מתראה פנים עמי לעתים על כל פנים. ורצון השם יתברך ורצון וקנו אדונו מורנו ורננו ז"ל הוא בודאי בזה. והטוב בעיניו יעשה מעתה, והבחירה חפשית ואין שום מניעה בעולם.

דברי אוהבו באמת לנצח צועק מנקדה טובה שפלב.

נתן הנ"ל.

רנב

בעזרת השם יתברך, יום ד' חיי שרה תקצ"ח נעמרו.

בני חביבי.

ביום ששי ערב שבת קדש שלחתי לך אגרת על ידי הפאסט באריכות, על בן עתה אין לחדש דבר. רק תראה מיד להודיעני אם קבלת מכתבי ולהשיבני על כל מה שנאמר שם, ולשלח לי מעות מיד כפי מה שתוכל, כי עתה אין בביתי אפלו פרוטה אחת, וההוצאה רבה, השם יתברך ירחם. גם מהעסק שלי יש לי צער מרובי הכליון עינים באשר כתבתי לך שם. אך כל מה שכתבתי לך שם, זאת היא נחמתי בעניי, כי אין לנו במה להחיות נפשנו, כי אם בקדשת שבת כפשוטו, ובקדשת הצדיק האמת שהוא שבת דכלהו יומי, והוא מגלה לנו וממשיך לנו קדשת שבת ושמחת שבת. והעקר שאז נתגלה תפארת ישראל, מה שהשם יתברך מתפאר עם כל אחד מישראל בפרטיות אפלו עם הגרוע שבגרועים, שזהו החיות והקיום של כל ימות השבוע. וגם בזה יש בלבי תהלה לאל הרבה לדבר, ואם יהיה ה' עמנו נזכה לדבר בזה בעזרתו יתברך. עד הנה עזרונו רחמי וכו', גם לעולם אל יעזבונו ואל ימשינו לנצח. והשם יתברך הזמין לי מוסר כתב זה בהשגחתו יתברך. טוב להודות לה', על כל פרט ופרט בין במיבו וכו' כי הכל למוכח, ואין אנו יודעים כלל, כי מאד מאד עמקו מחשבותיו יתברך, בפרט באחרית הימים האלה. אבל אף על פי כן השם יתברך גומר חסדו תמיד, ויגמר חסדו לנצח.

דברי אביך המצפה לישועה בחסד חנם.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

רנג

ברוך השם, אשמרת הבקר יום ד' ראש חדש כסלו תקצ"ח.

וירא יי כ"י ס"ר לראות, בן וראה ה' עתה בענינו ולחצינו בננו ונפש וישענו מהרה.

ידיד נפשי הרבני המפלא וכו' מוהר"י גרו יאיר.

מכתבך קבלתי בשבוע זאת, וקריתיו היטב פעמים וידעתי את מכאובך. והנה מכתבך הגיעני בעת שהייתי עומד לגסע לפה ברסלב, ואמרתי מה לי להשיבו בכתב מאחר שאהיה בעצמי עמוך במחצה אחת, ופנים אל פנים אדבר בו. והיום באתי לפה, ומעצם אהבתכם ותשוקתי חזקה להשתדל במוכתכם בפקדתו ורצונו הקדוש ז"ל, להיטיב משובו האמתי גם לכם לכל אחד ואחד כפי תשוקתו ויגיעתו וטרחו לקבל טובתו האמתית והנצחית, שמתי אל לבי היום קדם אור היום בעצם רבוי טרדוטי ומעוף מצוקותי בכלל ובפרט, אשר אי אפשר לבאר השם יתברך ירחם מהרה, לעיני במכתבו, ואמרתי להשיבו גם פה, כי ידעתי שיש כמה דבורים שאי אפשר לפרטם בפה. גם אולי יצמח מזה רמזי התעוררות אמתי, לשאר אנשי שלומנו החפצים בנקדת האמת לאמתו.

והעקר כבר ידעת אתה וכיוצא בך, ואני מודיעכם עוד, לא אחת ולא שתים כי אם פעמים אין מספר, שבודאי האמת באשר כתבת, שתהלה לאל גנוז אתי רפואות אמיתיות וסמים דאורייתא סמא דחיי לכל. דבורים יקרים ונפלאים אשר אין ערוך אליהם, המלאים עצות ורפואת הנפש והגוף והצלחות נצחיות לכל אשר אי אפשר לבאר. אך בלם סתומים ונעלמים בכמה וכמה הסתרות מבית ומבחוץ, הסתרות שבתוך הסתרות כמעט בלי שעור. לולא ה' עוזר לי ולכם בזכותו וכחו הקדוש בדרכיו הנפלאים, לגלות ולהודיע ולהאיר בלב החפץ ברפואת נפשו באמת. ובוהו אנו מחיין עצמנו זה כמה.

אך זאת תדעו שכל אחד כפי תשוקתו וחפצו ויגיעתו, כפי מה שחותר וחופר בפיו ובלבבו למצא המים מתוך הבארות הקדושים, באר מים חיים אשר חפרו בימי אברהם ויסתמום פלשתים וימלאום עפר, ויצחק אבינו שב וחפרם, והיו לו כמה מריבות ועסק עליהם כי התעשקו עמו הרבה המונעים שהיו נקראים אז פלשתים, עד אשר חפר ומצא באר מים וקרא שמו רחבות וכו'. ואף על פי כן עדין הם סתומים,

פי מאז ועד הנה כמה וכמה יגעו הצדיקים והנביאים שבכל דור לחפרם ולגלותם. ואי אפשר לבאר בכתב אפלו מה שמתנוצץ בלבי בזה. אך כבר פעלו הצדיקים שבכל דור הרבה, וגלו לנו מאז ועד עתה, בפרט מיום קבלת התורה שזכינו על ידי הרועה נאמן משה רבנו עליו השלום, וכל הצדיקים שבאו אחריו, שכל אחד מבי עליה הגדולים חפרו בארות מים חיים לרפאות תחלואי נפשות בני ישראל. ומה שהיה בכל דור אין בידינו לבאר ולא יספיק הזמן, אך כל אחד כפי בקיאותו בספרים הקדושים בעין האמת, יכול להבין מעט מרחוק את כל הנסים והנפלאות שעשו עמנו בכל דור ודור.

פי הצדיק האמת שבדור הוא המקום את כל העולם בדורו, עד הסוף. ועליו נאמר (קהלת א, ה) "זרח השמש ובא השמש", עד שלא שקעה שמשו של זה, זרחה שמשו של הבא אחריו, וכבר דברנו בזה שקדם שבא שמואל אחר עלי [הכהן], כמעט שקעה השמש, דהינו שכמעט נחרב העולם ונשקע האור לגמרי, אך שמואל הנביא האיר השמש וקיים העולם אחר עלי הכהן. וכן בכל דור וכאשר ראינו בעינינו גם בדור הזה, שאנכי העני והאביון כל ימי גדלתי בין החכמים, והייתי מתאבק בעפר רגליהם, וידעתי שבימינו כמעט כבר נשקע האור הקדוש של הבעל שם טוב וצ"ל. ועד שלא שקעה שמשו, זרחה שמשו של אדונינו מורנו ורבנו הקדוש וצ"ל.

מה אמר מה אדבר מה שיש בלבי בזה. ולכאורה אין דברים אלו שייכים לתשובת שאלתך וצעקתך המרה מאד. אך ידעתי בני ידעתי, ידעתי מכאובך יותר ממך. וכלל הדבר לך ולכל כיוצא בך, שאין בידי להשיבכם כלל, רק כל אחד ואחד כפי מה שיתור ויבקש אחר הבארות מים חיים קדושים הנ"ל, בודאי ימצא באמתחתי אמתחת העני והאביון הנרדף מאד מאד מכל צד, אשר מחמת זה אמתחתו מלאה עפר וצוררות וכלואי הסחבות אשר מלאוה זרים להסתיר ולהעלים פגני גנזיו, עם כל זה מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, ונהרות לא ישטפוה, וכל מיני חשך והסתרות שבעולם לא יוכל להעלים אורות מטמוני אוצרות חיים פאולה, אשר כבר נתגלה מהם מה שנתגלה בספריו הקדושים ו"ל. ועדין עדין אתם צריכים יגיעות לחפר אצלי העני והאביון, ובודאי תמצאו אם תתיגעו. וכמו שמבאר בהתורה תקעו ימונה (לקוטי תנאים ה) על פסוק "אף חכמתי עמדה לי", חכמה שבאף דהינו ביגיעות עמדה לי. ואין צריכים יגיעות שאי אפשר לסכלם, רק "כפיד ובלבבך לעשותו". וגם

מכתבי רנד מוהרנ"ת

שעט

בזה יש הרבה לדבר, ובהכרח לגמר בעל פה. ועל זה צריכים וגיעות ושכירות מניעות, שנוכח להתועד בכל פעם "עד ישקיף וירא ה' משמים", ויאיר עיני ועיניכם לדבר מה שצריך כל אחד לפי מדרגתו באותו העת והזמן שיזכה לקשר לבו להנקה טובה השיך ללבו בעת הזאת.

ידיד נפשי, לא היה עולה על לבי לקח פנאי להשיבך עתה, אך אני יודע ומאמין, שמה שזכיתי אותך ברחמי המרבים שתהיה על ראש השנה העבר באומאן עמנו יחד, זה עורר לבי לאהבתך גם בימי ראש השנה באומאן וגם עתה. כי ראיתי שתהלה לאל אחרי כל רבוי בלבולי מחשבותי התמהים ונכספים לעזר לכם באמת, ונדמה לי כמה פעמים שהם חס ושלום לא להועיל חלילה. ואף על פי כן אני מתחזק בדרכי נפלאותיו לעסק בזה על פי רצונו ז"ל. אך מתפעל נפש הרואה בפראיתי, שאף על פי כן באו על ראש השנה כמה נפשות על ידי דבורינו עמהם בכל השנה ואתה אחד מהם. על כן אמרתי פדאי לבלות שעה לכתב לך דברי אלה, אולי אוכל לעורר אותך.

והעקר שתאמין בך על כל פנים כמו שאני מאמין בך, שעדין עדין אתה יכול להתחיל מעתה. יתר מזה אין פנאי להאריך. ודי בזה, כי כבר האיר היום חסד אל כל היום, חסדי ה' כי לא תמנו וכו', והם מתחדשים לבקרים, כלם יאירו עלינו ועליך, עדי נזכה לשוב אליו באמת, ולבלות ימינו לדבר מנפלאות מעשה ה', אשר עשה עמנו בדורותינו אלה להחיותנו כיום הזה, כי מחשבות לבו יתפרד לדור ודור: עד כאן.

רנד

בעזרת השם יתברך, אור ליום ג' שמות תקצ"ח נעמרב.

שלום רב לכבוד אהובי בני חביבי הרבני התיק וכו' מורנו הרב יצחק גרו יאיר, עם כל יוצאי חלציו הנעימים שיחיו לארך ימים ושנים טובים אמן כן יהי רצון.

יקבל האגרת הרצוף פה לרבי איצ'א מריאיריד לשלחו לאקרמאן על אדרעם הנודע לך, ובנדאי תשתדל לכתב פראוי באפן שיגיע לידו ממש ולא ישלט בו ידי זרים; אף שלא כתבתי שם סודות. אף על פי כן טוב שיגיע לידו ממש. ותשתדל

בזה לשלח לו האגרת הזו תקף כי תחיה את נפשו בזה, פידוע לכם איך מכתבי מחיין אנשים בפרט ברחוק מקום בזה. וכעת איני יודע מה לכתב לך, ומיום נסיעתך מפה לא ראיתי מכתבך. ותהלה לאל היה אצלי בשבת העבר שבעה אורחים מפרסלב, ובתוכם רבי שמחה חתן הרב. ותהלה לאל דברנו הרבה דברי אמת נפלאות ה' בישועתו הנפלאה; חסדו גבר עלינו ואמת ה' לעולם. ואני מכין עצמי בעתים הללו לנסע לפרסלב, אך המניעות רבים, וכפי הנראה לא אסע עד אחר שבת קדש, הבא עלינו לטובה. והשם יתברך יעזרנו ברחמיו לקבל בילעט (רשיין) על שנה מהרה כרצוננו, ולה' הישועה.

והנה בשבת העבר דברנו מענין כמה צריכין לבקש את השם יתברך בכל יום, שיתקננו בעצה טובה מלפניו. כי האדם בזה העולם צריך עצות עמקות מאד בכל יום, באפן שיניצל ממה שצריך להנצל, ולחטוף בכל יום טוב אמתי ונצחי מה שיוכל. כי עקר העצות צריכין בזה העולם שנקרא 'רגלין', בחינת עצות, כמו שכתוב (שמות יא, ח) "וכל העם אשר ברגליך". ודברנו בזה הרבה שמרמז בפרשת "ויקרא יעקב אל בניו" וכו' (בראשית מט, א), ודברנו שמה שברכם כל אחד בכח וגבורת החיות בכחו של ארי ושור וזאב, ודן ברך (שם יז) "יהי דן נחש עלי דרך" וכו', הכל צריכים בענין התגברות בעבודת ה' בכמה וכמה עצות בכל יום, אפלו הקטן במעלה. ואם אין יודעין שום עצה, צריכין להמתין ולחכות לישועתו יתברך שיאיר עליו עצה שלמה אמתית.

ועל כל פנים צריכין לידע שעצות העולם הם שקר וכזב. כי נאחז בהם זהמת הנחש (ע' תורה ז'), בחינת (בראשית ג, יג) "הנחש השיאני" שעל זה התחיל דוד המלך עליו השלום ספר תהלים, "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים". כי יש אנשים שהם כשרים קצת, ואף על פי כן עצתם הם בחינת "עצת רשעים". מחמת שעצתם לא נודפכו מזדממת עצת הנחש הנ"ל. וכבר דברנו בזה הרבה בחג השבועות זה איזה שנים, אך בשבת העבר הוספנו לדבר בזה הרבה. ואי אפשר לבאר בכתב על פני השדה, אך הזכרתיך איזה דבורים מהם לאשר ידעתי עצם תשוקתך לשמע דברי אמת מאתי. ועקר הקלקול של רב העולם הוא מה שחוטפים עצתם במהרה, שעל זה נאמר (איוב ה, יג) "עצת נפתלים נמהרה". כי לעצה האמתית צריכין לחכות הרבה לזכות אליה, כמו שצעק דוד (תהלים יג, ג) "עד אנה אשית עצות בנפשי" וכו'. וזהו "מהרו

מכתבי רנד מוהרנ"ת

שפא

שָׁכְחוּ מַעֲשָׂיו, וְלֹא חָבוּ לַעֲצוֹתוֹ" (שם קו, יג), כִּי בְּכָל מָה שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶם הָיוּ צָרִיכִין לְחַבּוֹת
לַעֲצוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְהֵבֵן זֶה מְאֹד.

וְאֵף עַל פִּי בֶן תְּגִיל וְתָשִׁישׁ, מַה שֶּׁאָנוּ זוֹכִים עַל כָּל פְּנִים לִידַע מִכָּל זֶה שֶׁעֲצוֹת
הַהַמּוֹן רַבָּם מְקַלְקְלִים. וְאִם עֲדִין לֹא זָכִינוּ בְּשִׁלְמוֹת לַעֲצוֹת הָאֲמִתּוֹת שֶׁעַל
יָדָם נִשְׁוֵב לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאֲמַת, עַל כָּל פְּנִים אָנוּ יוֹדְעִים שֶׁצָּרִיכִין לְהִמָּתִין וְלְחַבּוֹת
לָהֶם וְלִהְתַּפְּלֵל הַרְבֵּה לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה בְּכָל יוֹם, שִׁיתְקַנְנוּ בְּעֵצָה טוֹבָה וּבְעֵצוֹתוֹ
יִנְחֵנוּ וְכו', עַד יִשְׁקִיף וַיֵּרָא ה' מִשְׁמַיִם.

וְלַעֲת עֵתָה בְּחִסְדוֹ יִתְבָּרַךְ, אָנוּ יוֹדְעִים מִהַעֲצוֹת הָאֲמִתּוֹת, שֶׁהֵם תְּרִי"ג עֲטִין
דְּאוּרִיתָא, צִיצִית וְתַפְלִין וְתוֹרָה וְתַפְלָה וְכָל הַמְצוּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת. נְגִיל וְנָשִׁישׁ
בְּכָל הַנְּקֻדוֹת טוֹבוֹת שֶׁאָנוּ חוֹמְפִין בְּכָל יוֹם, וְנִתְפַלֵּל לְהִבָּא עַד נִזְכֵּה לַעֲצוֹת שְׁלֵמוֹת
לַעֲצוֹת עֲמֻקּוֹת, בְּחִינַת "מִים עֲמֻקִּים עֵצָה" וְכו', עַד "יִבְקַע כֶּשֶׁחַר אוּרִינוּ וְאוּרֻכְתֵינוּ
מִהֲרָה תִצְמַח". וַיִּקְרָם (אויב יב, כב) "גוֹלָה עֲמֻקּוֹת מִנִּי חֶשֶׁךְ", עַד נִזְכֵּה לְהוֹדוֹת אֵת שְׁמוֹ
יִתְבָּרַךְ, בְּבְחִינַת (ישעיה כה, א) "אוֹדָה שְׁמֹךְ כִּי עָשִׂיתָ פְּלֶא עֲצוֹת מְרַחֵק אֲמוּנָה אֲמֹן" וְכו'
וְכו'. אֲשֶׁרֵי אֲזַנִּים הַשּׁוֹמְעִים כָּל אֱלֹהִים. וְכִלְל דְּבָרֵינוּ הִיָּה, שֶׁעָקַר תְּקוּן שְׁלֵמוֹת הַעֵצָה
הוּא עַל יְדֵי הַסֵּפֶר הַקְּדוֹשׁ, בְּחִינַת (אויב לא, לה) "וְסֵפֶר כְּתָב אִישׁ רִיבִי" וְכו'. עַל כֵּן צָרִיכִין
לְזַהֵר מְאֹד לְלַמֵּד הַסֵּפֶר הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה בְּכָל יוֹם, וְלִבְקֶשׁ וְלַחֲפֹשׂ שֵׁם עֲצוֹת טוֹבוֹת
אֲמִתּוֹת. וְעַל יְדֵי זֶה יִזְכֵּה לְלַמֵּד כָּל הַסֵּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים הַמְכַרְחִים, שֶׁהֵם סֵפֶר הַפּוֹסְקִים
וְכו'. יִתֵּר מִזֶּה אֵין פְּנָאֵי לְהֵאָרִיךְ.

דְּבָרֵי אֲבִיךָ הַמְצַפֶּה לְשִׂמְחָה בְּךָ בְּעוֹרְתוֹ יִתְבָּרַךְ וַיִּקְרָם בְּךָ חֲכָם בְּנֵי וְשִׂמְחָה לְבִי לְנִצְחָה.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

וְשָׁלוֹם לְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה.

רנהא

ברוך השם, יום ב' בא תקצ"ח.

שלום בנהוג.

הנני מוכן לנסע לאומאן לשלום, והשם יתברך למען רחמיו יעשה וינחנו במעגלי צדק למען שמו. וכעת אין שום פנאי לכתב דבר, כי אני טרוד מאד, ומוסר פתב זה ירידי נחויז גם פן מאד מאד. וכבר הקדמתי להשיבך במכתבי ששלחתי לך, קדם שהגיע לי שום מכתב מאתך פידוע לך. וכבר ידעת הרבה שבהכרח שיעבר על האדם כמה וכמה שנויים בכל יום. וצריכין להאמין שהכל לטובה, אפלו כל המיני בלבולים ומניעות וכו' העוברין בכל יום, ובפרט בצוק העתים הללו באחרית הימים האלו, שנאמר עליהם (דברים ה, ל) "בצר לך וכו' באחרית הימים ושבת עד ה' אלקיך", וישראל נתונים בצרה גדולה בכלליות ובפרטיות. ואין חיותינו כי אם על ידי חסדיו המרבים, כמו שכתוב (איכה ג, יח) "ואמר אבד נצחי וכו', זאת אשיב אל לבי וכו' חסדי ה' כי לא תמנו וכו' חדשים לבקרים" וכו'. וכבר דברנו הרבה בזה ועדין צריכין לדבר בזה. כי עדין אתה משתומם ממה שנעשה עמך בכל יום, ואתה מבקש לישב בשלום. גם אני חפץ בזה, אבל מי זוכה לזה, בפרט בעתים הללו "עת צרה הוא ליעקב וממנה יושע". רק צריכין להפך היגון ואנחה לשמחה, מה שאף על פי כן אנו זוכים לכל הנקודות טובות שאנו חוטפין בכל יום וכו'. זאת נחמתי בעניי וכו'. יתר מזה אין פנאי להאריך, ומעצם אהבתך ותשוקתך הכרחתי להזכירך מעט דברי אלה, ויתר מזה אתה יודע מכבר, הפך בהם והפך בהם וכו', ובכל יום יהיה בעיניך כחדשים ממש, קנה לה' ויושע לך.

דברי אביך המצפה לישועה בכל עת.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

רנה"ב

בעזרת ה' יתברך, יום ג' בשלח תקצ"ח אומין.

שלום וברכה לכבוד אהובי בני חביבי הרבני הויתיק מורנו הרב שכנא גרו יאיר לנצח, ובניו הקורים שיחיו. ובפרט לבנו החתן נכדי חביבי המפלא נחמן שיחיה.

באתי הנה אור ליום זה ומצאתי את שאהבה נפשי מכתבו היקר בעיני בקול מבשר, שתהלה לאל נשתדך למזל טוב עם בנו שיחיה. "שש אנכי על אמרותיך כמוצא שלל רב". ועתה כפי פרושות אל ה' שנוזה שיהיו למזל טובא. ילכו יונקותיו ויהיו כזית הודו. ויהיו בגן רוה, עוד ינוב בשיבה טובה. ונוזה לראות בנים ובני בנים מהם ומכל יוצאי חלציהם, עוסקים בתורה ומצות. ולהודיע לבנינו ולבני בנינו את כל מעשי ה' ונפלאותיו וחסדיו אשר אנו רואים בכל דור ודור ובכל יום ובכל עת וכו'. רבות עשית עתה ה' וכו'. חסדו גבר עלינו ואמת ה' לעולם.

והנה אהובי בני חביבי. גם מזה אתה יכול לראות מעשי ה' ונפלאותיו. אשר לכל זמן ועת לכל חפץ. כמו שרואים נפלאות ה' בענין שדוכים והעסקים הנעשים ממרחקים, בן יכולין להתפלא יותר על השדוכים והעסקים הנעשים בקרוב מקום (פאן חסר מעט), כי חוץ מזה הכל הכל. וכבר דברנו בזה הרבה. אך צריכין לחזור זאת בכל יום ולשמור הזכרון הזה היטב, כי הוא חייב לנצח. ויתר מזה אין פנאי להאריך מחמת נחיצת הפאסט. ושלום לך ולביתך, וה' יחזק לך לבבך שתתחיל מעתה לחדש ימך לטובה. ויצליח אותך בכל אשר תפנה וירים קרנך למעלה. ונוזה בחסדו יתברך לשמח מהרה בשמחת בניך וכל יוצאי חלציה. נגילה ונשמחה בישועתו.

דברי אביך המעטיר בעדכם ומחכה לשמח בכם, כמו שכתוב: "חכם בני ושמח לבי", אמן בן יהי רצון.

נתן מברסלב.

רנו

ברוך השם, יום ב' תצוה תקצ"ח.

סימן טוב ומזל טוב לכבוד אהובי בני חביבי הרבני התיק וכו' מורנו הרב יצחק גרו יאיר ולכל יוצאי חלציו שיחיו, ובפרט לבנו החתן המפלא דוד צבי שיחיה.

היום בא בגבולי רבי אליהו מברסלב, ובשרני טוב, שתהלה לאל נתקשר למזל טוב עם ידידנו ר' יואל מברסלב וכו'. ואם היה לפלא בעיני על אשר מהרת לגמר קדם בואי, עם כל זה היה לי לנחת כי באלו אמרו מקדימין, ועתה כפי פרושות אל ה' הגומל לחיבים טובות שנוזה לגמר בשלמות בכי טוב, ויהא רעוא שיהיה לבלנו למזל טוב ולחיים ולשלום אין קץ וכו'. "ילכו יונקותם תארכנה פארותיהם", וכלם יעשו רצון קונם הם וצאצאיהם לדורותם, עד ישובו ישראל כיונים אל ארבתם, אמן בן יהי רצון. והנה להארץ בדברי אמת אין הפנאי מסכים פעת, ובדאי תשמע מפי ידידי רבי נחמן גרו יאיר קצת ממה שישמע בדרך. ובקרוכ נתועד בעזרת השם ותפרך, כי כפי הנראה אהיה על שבת הבא עלינו לטובה וכימי הפורים הבאים עלינו לטובה בברסלב.

וה' ישים בפינו דברי אמת באפן שיעשו רשם לטובה, להתחזק בכל עת מחדש בתוספת קדשה ודעת והתעוררות והתחזקות חדש בכל יום ובכל עת. כי הזמן פורח מאד ואם לא עכשיו אימתי. וכעת טוב להודות לה' על העבר ולבקש להבא. חסדו גבר עלינו מאד, ואמת ה' לעולם. עוד יוסף ברחמיו חסדים חדשים נפלאים באפן שנוזה לשוב אליו ותפרך במהרה, ולא גבוש ולא נפלם ולא נפשל לעולם ועד. ולה' הישועה.

דברי אביך המעטיר בערך ומצפה לישועה בכל עת.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

רנו

ברוך השם, יום ג' תצוה תקצ"ח נעמרו.

רב שלום לירידי הרבני הותיק, בני חביבי מורנו הרב יצחק שיחיה.

אתמול היה פה רבי אליהו מברסלב שהוא היה השדכן אצלכם, ובשרני טוב מענין השדוך למזל טוב, וכתבתי לך סימן טוב ומזל טוב ומסרתי האגרת בידו, ובודאי יגיע לידך. ואם לא שלחו עדן, צויתי על מוסר כתב זה רבי שמואל מברסלב, שהוא הצייר שהביא לי מכתבך, שיראה לשלח לך מכתבי הנ"ל על ידי השליח שלך אם הוא עדן בברסלב. וכעת אני כופל ברכתי, יצו ה' את הברכה אתך, שיהיה ההתקשרות למזל טוב לחיים טובים ולשלום לכם ולכלנו. "ילכו יונקותיו ויהיה בנות הודו" (הושע יד, ו), ונזכה להתעורר מזה לשוב להשם יתברך באמת "כעל כל אשר גמלנו ברחמיו וכרב חסדיו". "לא כחטאינו עשה לנו וכו', חסדו גבר עלינו ואמת ה' לעולם". ועל דבר אשר הקדים לגמר בלי ידיעתי, כבר כתבתי לך שם שכפי שספר לי רבי אליהו הנ"ל היית מכרח בדבר ומאת ה' היתה זאת, ובודאי הכל לטובה. גדולים מעשי ה', מאד עמקו מחשבותיו יתברך. ובעל הרחמים אשר גמל עמנו טובות פאלה עד הנה, גם עד זקנה ושיבה אל יעזבנו. עד אנגיד זרועך לדור וכו'. ה' יגמר בעדנו הכל לטובה. וכפי הנראה נתועד יחד בישועתו יתברך בקרוב, על כן אין להאריך עתה. גם אני טרוד עתה בענין הנשואין של בני חורגי שמעלקא שיחיה, שהשליח שהביא מכתבך, בא ביחוד בשביל עסק החתונה הנ"ל, ואני מכרח להשיבו פראוי בנחיצה, על כן לא יכולתי להרחיב הדבור אליך יותר.

דברי אביך הרואה נפלאות ה' בכל עת וחסדיו העצומים ומצפה לישועה שלמה בכל עת.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

רנח

ברוך השם, יום א' פורים תקצ"ח ברס"ב.

שמחה ויששון ליהודים, ובכללם כבוד בני ידיד נפשי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל יוצאי חלציו.

בשעה זאת אחר גמר קריאת המגלה, קבלתי מכתבו והיה לי לנחת גדול. מכתבו ששלח על ידי שליח כבר כתבתי לו שקבלתי, ומכתבו הראשון לא קבלתי עדיו. וכעת תדע כי ה' יתברך עושה חדשות בכל עת, כי בליל שבת קדש העבר נולד בן למזל טוב למחנתך, ויכנס לברית אם ירצה השם ביום שבת קדש הבא עלינו לטובה. על פן בא לפני בבקשה והפציר אותי לדחות התנאים עד שבת קדש הבא עלינו לטובה, כדי שלא להכביד עליו כל כך להרבות בהוצאה של שני סעודות גדולות, והספמתי לדבריו. גם יש לי עוד מעמים בזה שהוא לטובה, כאשר אספר לך. על פן אל תבוא עם בני ביתך מחר אם ירצה השם, רק אתה בעצמך תבוא בלי עכוב ביום מחר אם ירצה השם, ותתעכב איזה שעות או יום, ואחר כך אם תרצה תחזור לביתך. ובערב שבת קדש הבא עלינו לטובה, תבוא עם כל בני ביתך לפה על שבת קדש הבא עלינו לטובה. ובמוצאי שבת קדש יהיה סעדת התנאים עם סעודת הברית מילה ביחד, וה' הטוב יגמר לטובה, ונגילה ונשמחה בישועתו. עתה אודיעך בני חביבי עם כל אנשי שלומנו נפלאות חדשות. כי בלילה הזאת אחר שזכינו לשמח פראוי, וגם אני תהלה לאל רקדתי הרבה ביום שבת קדש, ובלילה העבר. והנחתי לישן אחר חצות לילה, ולא יכלתי לישן. אחר כך בערך ג' שעות אחר חצות, בא לביתי איש אחד אשר מסר אותי במפרסם, ובא בכביה רבה ועצומה בקדה וכריעה והשתחויה. ובתחלה שלח אלי את המלמד שלו ידידנו רבי יצחק הכהן בן רבי יודיל, והקיץ אותי וספר לי שכבר הוא בביתי התחתון, ובוכה לפני הצדקת מרת אדיל תחיה, כי אשתו נחלשה מאד עד למות. וכן היה כי בשעה זאת נפטרה. אך הוא בעצמו עם בנו החתן עלו אחר כך לבית העליה שלי ותכף בבואו נפל על רגלי ונשק אותם בכח גדול, עד שאני מרגיש בח הנשיקה ברגלי. וכן עשה כמה וכמה פעמים שנפל על רגלי ונשקם הרבה. ובקש ממני מחילה בכביה בדמעות זולגות ואמר חמאתי, כל המסירות היה על ידי מה אעשה תמחלו לי. ונתן לי שני רובל כסף על פדיון, ובכה שאין לו יותר לתן, והבטיח אם יוכל לתקן מה שקלקל בודאי יתקן להשתדל לטובתי בכל כחו. ואמר שגם היום אני יכול לכנס לפה. יתר מזה אי אפשר לבאר הכל.

"לכו חזו מפעלות ה'", מי יתן שכן יזכו כל המתנגדים לפנים אותי למוכתם הנצחית. ודרכי ה' נעלמים מאד מאד, גדולים מעשי ה' מאד עמקו מחשבותיו, שמחו אחי ורעי בישועת ה'. עד הנה לא עזבונו רחמיו וחסדיו, בן יוסף בכפלי כפלים להראות לנו חסדו, וישועתו יתן לנו. הפל בכח הזקן הקדוש חסד שבחסדים, שמחו בה' ובצדיקיו הקדושים, בפרט עתה בפורים זמן שמחה לכל, פורים אין לאנד, פורים אין לאנד [פורים בארץ, פורים בארץ]. אין פנאי להאריך כי עדן לא התחלתי לקים מצות לבסומי בפוריא, מי יתן שאזכה לקים פראוי ולשמח פראוי, עד שנוכה להמשך בחינת קימו וקבלו מחדש.

נתן מברסלב.

רנט

ברוך השם, יום א' צו תקצ"ח נעמרוב.

שלום לבני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

אור ליום ו' העבר, פאתי לשלום לביתי מוויניצא, ובראה ליב. עם מחתנד לא דברתי כלל, כי נסעתי מברסלב קדם שבא לביתו. אודות מתנה לבנד שיחיה, אם יתן יתן, ואם לאו אל תצטער כלל. כי כבר דברנו הרבה שאין שום טובה בזה העולם שלא יהיה מערב בו איזה צער או חסרון, ומחמת זה כל העולם מלא יסורים ויגונות וחסרונות הרבה בכל אדם ובכל זמן בכל יום ויום ובכל עת ושעה, רק שהשנויים רבים מאד בין אדם לחברו. ובאדם אחד בעצמו רבו השנויים, בין העתים בין יום לחברו ובין עת ועת. והכל כלול במה שכתב קהלת לכל עת, חשב עשרים ושמונה עתים, ארבע עשרה לטובה וארבע עשרה להפך, וסיים, "מה יתרון העושה באשר הוא עמל". כי אין שום תקנה כי אם לברח אל עמל התורה. ואם כבר דברנו בזה הרבה עדן צריכין לחזר זאת בכל יום, כי רבו שנויי העתים העוברים על כל אדם בפרטיות ובפרטי פרטיות. והנד רואה שלפני רבע שנה, לא חשבת כלל שיהיה מתנות יפים לבנד על הפסח, וגם כובע חדשה לא היה לו. ועתה שעזר השם יתברך שגשתנד למזל טוב, שהוא בודאי ישועה גדולה. כי במה וכמה מצפים לזה לזכות לשדך את בניו שיחיה, וכמה וכמה כליון עינים בלי שעזר יש לבני אדם על זה. ועתה אחר שעזר השם יתברך לזה, וגם כבר

קבל מתנה נאה הכובע הנ"ל, עתה עיניך מצפות למתנות יפות. ואם בעצמך לא היית מקפיד על זה יש לך געגועים לזה מחמת רצון זונתך ובנדך שיחיו, ומחמת כבוד הבריות. ואם ישלח לך מתנה, תצטרך לחשב להחזיר לשלח לו איזה מתנה קמנה על כל פנים, שקשה עליך עתה גם כן בעת הזאת. ועתה ראה והבן וחכם, איך אין שום בית מגום כי אם להשם יתברך ולהתורה. והעקר לשפך שיחו לפני ה' על כל דבר, באפן שגם בתכלית הנשמיות, מי שמנח אפלו במקום שמנח, גם משם יוכל לקשר הכל להשם יתברך, לחשב בכל פעם מה יהיה התכלית מזה הלא ימינו בצל עובר. וזה סמוך שלחו לי בעצמי מתנות להחתן בימי געורי, וכבר עבר כהרף עין ונעשה עמי מה שנעשה. וכהרף עין יעבר גם הזמן של כל באי עולם, ולא ישאר כי אם מה שחטף כל אחד לעצמו מהתכלית הנצחי. הבל הכלים אמר קהלת, הבל הכלים הבל הכל. ועתה שמח בני במה שאנו זוכים על כל פנים לדבר מזה, ולמשך רצוננו אל התכלית הנצחי, בפרט שאנו סמוכים בכל עת ורגע בכחו הגדול של זקן דקדושה. זה נחמתנו זה ישועתנו זה תקונתנו זה שמחתנו לנצח נצחים, אשרינו וכו'.

דברי אביך המצפה לישועה והשם יתברך יעזר לנו לשמח בראוי בשמחת החג הקדוש הבא עלינו לטובה, נגילה ונשמחה בישועתו.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה ורחימתן עזיזא, שימו לבכם היטב היטב לכל דברי אלה, כי לא דבר ריק הוא מכם כי הוא חייכם לנצח. ותראה לשלח לי אגרת על ידי מוסר כתב זה, ותפרס בשלום ידיד נפשי ולבבי הותיק פרי צדיק וכו'. ותאמר לו שישמע מרבי דוד את התענוגים ושעשועים שמלאים בבית הקאנטר [עובר בממשלה] של דודו גרו יאיר. ועדין רבי דוד אינו יודע אפלו חלק אחד מאלף ממה שנעשה שם. ומזה גם כן ראוי לו לקח מוסר לשוב אל דרכי אבותיו הקדושים והנוראים לחשב על תכליתו הנצחי. ואני בתמי אלך לעשות את חובתי, להזכירו בכל פעם, כי אני מחיב לשרת את אבותיו הקדושים ולמלאות רצוניהם הקדושים, אשר הם משתוקקים באמת לקרב את זרעם הקדוש אל האמת לאמתו, אך בחירתו חפשית. וה' ברחמיו יעזר לו שנוכח על כל פנים מעתה להתועד יחד, למען ייטב לו בזה ובבא לעד ולנצח נצחים אמן כן יהי רצון.

נתן הנ"ל.

רס

ברוך השם, אור ליום ו' ערב שבת קדש צו.

האגרת הזו, הכנתי ביום א' קדם חצות, לשלחו על ידי רבי זאב מפה, ונתעכב ולא נסע אז, אחר כך נסע בלי ידיעתי. ואחר כתיבי אגרת הזו, הגיעני מכתב על ידי הפאסט, וראיתי נפלאות ה'. כי בעת כתיבתי לא היה בדעתי לפרם בשלום ידידי רבי נחמן הנ"ל ולהזכירו להתועד עמו, רק מאת ה' היתה שבסוף כתיבתי נזכרתי בזה. ואני מאמין תמיד בענין בזה, כי לא דבר ריק הוא, כי בודאי היה לו אתערותא והשתוקקות לזה, שזה גרם לעוררני לזה. אחר כך כשהגיעני מכתבו בפריסת שלום מאתו באהבה והשתוקקות, ושהוא נכסף להיות פה על שבת חל המועד הבא עלינו לטובה, היה יקר בעיני מאד. וראיתי נפלאות תמים דעים כמה גדול כח ההשתוקקות והכסופין דקדושה, שיכולין לעורר ברחוק כמה פרסאות גם בזה העולם, מכל שבן מה שנעשה מזה למעלה למעלה, כי באתערותא דלתתא אתער לעלא. ויש בזה הרבה לדבר ותספר לו כל זה, והשם יתברך יחזק לבבו, להוציא מבח א"ל הפעל תשוקתו הטובה. ואם ירצה השם כשיהיה פה אדבר עמו פנים אל פנים את אשר ישים ה' בפנינו לטובתנו הנצחית.

ועתה בני חזק ואמץ לשמח בשמחת החג הקדוש הבא עלינו לטובה, ותזכה להיות בכלל כל המרבה לספר ביציאת מצרים וכו'. כי תהלה לאל יש לנו הרבה לספר ולהודות על כל הנסים ונפלאות שעושה עמנו בכל עת. כי בכל דור ודור חיב אדם לראות את עצמו וכו', וכן בכל שנה ושנה. בפרט נרדפים דנרדפים כמונו "לולי ה' שהיה לנו" וכו'. ועל חסדו הגדול אנו נשענים באמת שאל יעזבנו ואל ישנו לנוצח, הן בפרנסה הן להנצל משונאינו ורודפינו חנם, ובפרט בעקר התכלית לזכות להתקרב אליו יתברך באמת, למען לא נבוש לעולם. ויש הרבה לספר, אך אין הזמן מספיק. והעקר שתשמח במה שזכית להיות על ראש השנה כמה פעמים, ובמה שאנו מקוים להיות עוד על ראש השנה כל ימי חיינו. כי עתה זה כל נחמתי וכל מגמתי, לזכות את כל השומעים לדברי שיהיו בלם על ראש השנה, הינו במקום גניזתו הקדוש של אדוננו מורנו ורבנו ז"ל כל ימיהם לעולם, בודאי יחזיקו לי טובה לנצח. וכזה נגיל ונשיש תמיד, בפרט בשבת ויום טוב, וחדות ה' יהיו מעוננו.

רסא

ברוך השם, יום ו' ערב שבת קדש שמיני תקצ"ח.

שלום לבני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

דע שבאתי לפה ברסלב ביום אתמול. וכפי הנראה אתעכב פה עד יום ב' ג', וה' יוליבני בדרך האמת תמיד. מכתבך מיום א' דחל המועד, קבלתי מהפאסט ביום טוב האחרון והיה לי לנחת. בעת אי אפשר להאריך מחמת שהוא קדם תפלת שחרית, גם מאפס כלי פתיכה. ואם ירצה כבוד רבי נחמן גרו יאיר נכד אדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק וקדוש לברכה לבוא אחר שבת קדש מה טוב. ואם ירצה יפע עמי יחד לקהלת קדש וויניצא, כי בדעתי קרוב הדבר לסע לשם. אך יורו לבוא ביום א' או על כל פנים ביום ב'. רק יודיעני על ידי אנשי היריד, אם יבוא הוא או אתה או איזה איש אחד מאנשי שלומנו.

והשם יתברך ישמח לבבנו בישועתו, ונזכה לקבל השבת בשמחה רבה פראוי, ולהתחיל פרקי אבות מחדש להרגיש בלב נעימת המוסר והדרכים קדושים שהעלימו הצדיקים בדבריהם העמקים מאד. והנה חדשות רבות נעשים בכל יום ויום באתנוליא ובאתכסיא. גדולים מעשי ה' ונפלאותיו וחדושו בכל יום. מעט מזעיר יכולין לראות מרחוק, ויותר מזה צריכין להאמין, כמו שדברנו מזה על פסוק "חדשים לבקרים רבה אמונתך". וגם דבורים אלו צריכין לחדש בכל יום, לעורר עצמו בכל יום לראות פעל ה' ומעשי ידיו, המתחדשים בכל עת בנפלאות חדשות, והכל בשביל האדם השפל הזה, כל הימים אשר הוא חי על פני האדמה. מה גדלו מעשי ה' מאד עמקו מחשבותיו.

דברי אביך המצפה ומחכה לישועה שלמה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה, ובפרט ליריד נפשי הותיק פרי צדיק מורנו הרב נחמן גרו יאיר, נכד פאר ראשנו זכר צדיק וקדוש לברכה ולכל בני ביתו, שלום וישע רב.

רסב

בעזרת השם יתברך, יום א' בהעלתך תקצ"ח אומאן.

בני ידיד נפשי ולבבי.

כל מכתביך קבלתי קדם שבועות. וערב שבועות סמוך לערב קבלתי מכתבך, לכללך בתוך הנפשות הפאים ברצונות חזקים להתקרב להשם יתברך, וגם היום בבקר קבלתי מכתבך. ולית רעותא טבא דאיתאבד, הכל נכתב ונרשם למעלה למטובה. מי יתן והיה שהיית עמנו גם בגופך פה. הנה מה טוב ומה נעים וכו'. אך גם רצונך וכסףך החזק והעצום, ותשוקתך הגדולה טוב לפניך מאד. ועתה אל תעצב על העבר, רק תבקש על להבא, שנוזכה ברחמי העצומים לשוב לביתי לברסלב בשלום, באפן שנוכל להתועד שם יחד כמה פעמים בשנה, לדבר מנפלאות אמתת קדשת חדושי תורה המביאה למעשה טוב שזכינו בחסדיו יתברך הנפלאים ונוראים מאד מאד, מה נשיב לה' וכו'. כעת אני טרוד מאד לנסע מיד לדרפי לשלום, ואין פנאי כלל, רק אהבתך אלצוני לכתב מעט דברי אלה. ואם ירצה השם בשוכי מדרפי, אוסיף לכתב לך יותר בעזרת השם יתברך. ועתה תשמע הכל מפי אנשי שלומנו, וגם תקבל השיר שנתחדש עתה ביום טוב קדוש לנגן, "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד". והוא אצלי נפלאות חסדיו יתברך. ותהלה לאל גם זה נכלל בתורתו הקדושה פאשר תשמע ממוסר כתב זה, ואני מחיה את עצמי מאד בזה. הנה מה טוב ומה נעים וכו'.

דברי אביך המצפה לשמח בך לארץ ימים ושנים טובים בזה וכבא לנצח.

נתן מברסלב.

ושלום לידידי רבי יעקב גרו יאיר, הומה עלי לבי על שלא זכיתם להמנות עמנו בחג הקדוש העבר זמן מתן תורתנו. מי יתן מעתה, שנוזכה להתועד יחד לעתים קרובות באפן שנוזכה להשביל על דרכינו להיטיבנו באחריתנו לנצח, אמן בן יהי רצון.

רסג

בעזרת השם יתברך, יום ג' קרח תקצ"ח קרוימינטשאק.

שלום רב לבני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק נרו יאיר.

על שבת קדש העבר הייתי פה. ומתי אסע לביתי איני יודע בעצמי. ועתה אין לי פנאי כלל, רק מאהבתך ותשוקתך למכתבי כתבתי לך משלומי וממקומי עתה. השם יתברך ברחמי יוליכני לשלום בדרך האמת בגשמיות ורוחניות, "ינחני במעגלי צדק למען שמו". לכתב לך דברי אמת והתעוררות והתחזקות וכו' אין הזמן מספיק. עד כה כתבתי בקרוימינטשאק, ונתעבב מכמה טעמים, ולא נשלח משם. ונתעכבתי על שבת קדש העבר בקראקב, ותהלה לאל דברנו הרבה נפלאות ה', ובפרטיות ספרתי שם המעשה של יום החמישי וכו'; גדולים מעשי ה', ואי אפשר לבאר כל אשר בלבי; בפרט על פני השדה, והשעה נחוצה מאד, כי זמן תפלת שחרית הגיע. ונפלאות בעיני על שלא מצאתי מכתבך פה. כי אתמול באתי לפה טשעהרין, והיום יום ד' חקת אני שולח מכתבי זה מפה, ובבואי אתמול לפה ולא מצאתי מכתבך עמדי מרעיד, ואיני יודע מה לחשב; השם יתברך יעזר שיהיה הפל לטובה, ונזכה להבין דרכי ה' ונפלאותיו ונוראותיו בכל יום ובכל עת ובכל שעה, ולהבין מהם רמזים להתקרב אליו יתברך בכל עת; ואין לי פנאי להאריך כלל, עד שבדעתי היה לבלי לשלח שום מכתב כלל. רק אהבתך ותשוקתך החזקה הכריחוני לכתב על כל פנים מעט דבורים אלה.

ושמח בני וכל אוהבינו בכל נקדה ונקדה טובה מקדשת ישראל שזכינו. ואתמול חזרתי עם אחד התורה אומרה לאלקי בעודי, ונעשית בעיני כחדשה ממש; והשם יתברך יזכנו לילך עמה בכל יום ובכל עת כי נפלאות היא, מעשי ה' המה, גדולים מעשי ה' אשר הפליא לעשות עמנו. מה אדבר, חזקו ואמצו מאד בכל יום מחדש כל אחד ממקום שהוא. כי כל חיותינו וקיומנו הוא בכל תנועה ותנועה ובכל נקדה ונקדה, מה שמושכים עצמם בכל פעם מרע לטוב. וכל אחד מישראל איך שהוא כל חיותו וקיומו מזה; וסוף כל סוף נשוב בלנו להשם יתברך על ידי זה. ואי אפשר להאריך בזה על פני השדה.

דברי אביכם המשותק בכל עת לתכלית הנצחי לנו ולזרענו ולכל ישראל לנצח.

נתן מברסלב.

רסד

רב שלום לבני חביבי הרבני, מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

בְּשֵׁעָה זאת סמוך לחצות היום באתי לפה אומאן בחיים ושלום תהלה לאל, ולא מצאתי כבוד רבי נפתלי בביתו, כי הלך לפי שעה למחוז חפצו. ובבניסתי לביתו מצאתי על שלחנו מכתבו, והיה לי לנחת גדול. וכעת הפאסט [הדאר] נחוצה מאד, ואי אפשר להאריך כלל ולהשיב לך על שאלתך. תהלה לאל נדמה לי שבמכתבי שכתבתי לך מטשעהרין קדם שקבלתי מכתבך בצעקתך המרה, יש בו די ודי להחיות נפשך מחדש. אף על פי שהדברים עתיקים אבל הם עתיקים באמת, דברי עתיק יומין המתחדשים בכל עת ורגע בהתחדשות נפלא לכל החפץ באמת לקבל. שמע בני היטב ובין תבין אשר אני כותב לך, כי לא דבר ריק הוא התורה אומרה וכו', עם התנועות הקדושות שספרתי לכם כמה פעמים שאמר שצריכין לילך עמה, הפך בה והפך וכו' כי הוא חידך לנצח. וכפי הנראה אסע אחר שבת קדש הבא עלינו לטובה אם ירצה השם לביתי. השם יתברך ינחני במעגלי צדק למען שמו.

דברי אביד הכותב בחפזון.

נתן מברסלב.

רסה"א

בעזרת השם יתברך, יום ד' מפות ומסעי תקצ"ח ברסלב.

שלום לכבוד אהובי בני חביבי ידיד נפשי הרבני הותיק מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

אזר ליום זה באתי לפה, והיום אני מוכן לנסע לביתי לשלום. ובשעה זאת עסקתי לכתב לך אנרת. בתוך כך קבלתי מכתבך והיה לי לנחת גדול. בעת אין להאריך כי אני טרוד מאד, ואם ירצה השם כאשר תתועד עמי, נדבר יחד חסדו ונפלאותיו יתברך אשר עשה עמנו בכלל ובפרט. אלו פיננו מלא שירה וכו'. בן יוסף חסדו כהנה וכהנה, ואל יטשנו לנצח עד נזכה לשוב אליו יתברך בשלמות בחיים חיותנו חיש קל מהרה. ומגדל הנחיצה אי אפשר להאריך כלל.

דברי אביד הכותב בחפזון.

נתן מברסלב.

ושלום רב לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

רִסְה"ב

בְּעֶזְרַת ה' יִתְבָּרַךְ, יוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ מִסְעֵי תַקצ"ח נְעֻמְרוֹב.

הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם לְכַבּוֹד אֱהוּכִי חֲתָנִי יְדִידִי כְּנַפְשֵׁי הַרְבֵּנִי הַתּוֹתִיק הַמְּפֹלֵג מוֹרְנוּ הָרַב פְּרוֹדָה גֵּרוֹ יְאִיר.

בְּיוֹם ד' בְּשָׁבוּעַ זֹאת בָּאתִי לְבֵיתִי לְשָׁלוֹם. וְתַהֲלָה לְאֵל הַכֹּל עַל נְכוֹן מַעַם ה' וְכוּ' וּמַחֲמַת כְּבוֹד שַׁבַּת קֹדֶשׁ אִי אֶפְשָׁר לְהֶאֱרִיף. בְּשָׁבוּעַ זֹאת קִבַּלְתִּי פְּרִישַׁת שְׁלוֹם מִבֵּיתִי תַחֲוִיהַ עַל יְדֵי אִישׁ מִבְּרִסְלָב וְהָיוּ לִי לְנַחַת גְּדוֹל.

בַּעַל הַרְחָמִים הַזֶּה וּמְפָרְגִים לְכֹל יַפְרִיגִים אֶתְכֶם בְּכַבּוֹד וַיְצַלִּיחְכֶם הַצְּלָחָה הָאֲמִתִּיּוֹת וְהַנְּצַחִיּוֹת, שֶׁתּוֹכָה לְבָלוֹת יִמְיָךְ בַּתּוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשֵׂים טוֹבִים וַיִּרְאֵת ה' כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ לְעוֹלָם, כִּי חוּץ מִזֶּה הַכֹּל הֶבֶל. חֲזֹקוּ וְאִמְצוּ בְּכַטְחוֹן חֲזֹק בַּה' יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא יַעֲזֹב אֶתְכֶם לְעוֹלָם.

דַּבְּרֵי אֲבִיכֶם הַחֲפִיץ לְשִׁמְעַת כָּל טוֹב מֵאֵתְכֶם וּמַעֲתִיר בַּעֲדְכֶם.

נִתֵּן מִבְּרִסְלָב.

וְשָׁלוֹם לְכַבּוֹד יְדִידֵי גֵרוֹ יְאִיר וְלְכָל בְּנֵי בֵיתוֹ, וְלְכַבּוֹד אָבִיךָ זְקֵנְךָ הַנִּכְבָּד הַיְשִׁישׁ גֵּרוֹ יְאִיר עִם כָּל בְּנֵי בֵיתוֹ.

רִסו

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם ב' עַקֵּב תַקצ"ח נְעֻמְרוֹב.

רַב שְׁלוֹם לְאֱהוּכִי בְּנֵי חֲבִיבֵי כְּנַפְשֵׁי וְלְכַבֵּי הַרְבֵּנִי הַתּוֹתִיק מוֹרְנוּ הָרַב יִצְחָק שִׁיחִיָּה.

בְּבֵר שִׁמְעַת מִפִּי רַבִּי נַחֲמָן וְרַבִּי דָּוִד אֵת אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה עִמָּנוּ בְּעֵתִים הַלְלוּ בְּנִדּוֹן תְּשׁוּבַתִּי לְבְּרִסְלָב. וְעַדִּין עֵינֵי כָלוֹת לַתְּשׁוּעָה ה', כִּי כִפִּי הַנִּרְאָה הַדְּבָר סְמוּךְ לְגִמּוֹר בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. אֲךֶּה עַדִּין צְרִיכִין לִישׁוּעָה וְרַחֲמִים רַבִּים שֶׁיִּגְמֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכִי טוֹב מִהֲרָה, וְלֹה' הַיְשׁוּעָה. וּבְפִרְטִיּוֹת אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר עַל פְּנֵי הַשְּׂדֵה. וְכַעַת אֲנִי פֹה עַדִּין, וְקָרוֹב שְׂאֵהִיָּה עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ הַבָּא עֲלֵינוּ לְטוֹבָה בְּבְרִסְלָב. אֲךֶּה גַם זֹאת אֲנִי יוֹדֵעַ עַדִּין בְּבִירוֹ. וְלִסְפָּר לָךְ גְּדֻלַּת ה' וְנִפְלְאוֹתָיו, וּבְפִרְט נִפְלְאוֹת חֲסִדָּיו שְׂאֵנִי רוֹאֵה וּמֵאֲמִין הַמְּתַחַדְשִׁים בְּכָל יוֹם בְּנִפְלְאוֹת עֲצוּמוֹת וְנִרְאוֹת, אִין פֹּה לְבָאֵר וְקַלְמוֹס

לכתב. אלו כל הימים דיו ואנמים קלמוסים ובני אדם לבלרין ולשונות מקלסים וכו'.
 ואם פי המליצה הזאת ישנה וכתובה בפיוטים הקדושים, אבל בחסדי ה' היא חדשה
 אצלנו בכל יום. וגם זה נפלאות ה' וחסדיו, שאנו זוכין להאמין בזה באמת, על ידי
 מעט דמעט שמתנוצץ לנו חסדי ה' ונפלאותיו ונוראותיו, על ידי החדושים נוראים
 שזכינו לראות ולשמע מפיו הקדוש וכו'. מה גדלו מעשיהו ה' מאד עמקו מחשבותיה.
 ורק זאת נחמתי בעניי, מה שאני זוכר בכל פעם שאמר (שחות הר"ג), "השם יתברך גדול
 מאד ואין יודעים כלל. פי נעשים דברים פאלה בעולם ואין יודעין כלל". מה אמר לך
 בני חביבי מה שמתנוצץ בלבי מזה. ולדעתי עתה גם אתה וגם בלכם, תוכלו להחיות
 עצמכם בזה ובכל החדושים נוראים שראינו ושמענו. ומחמת שאיני יודע עם מי יהיה
 נשלח האגרת הזו, כי אני שולחו לברסלב לבני ידידי רבי שכנא גרו יאיר, על פן איני
 יכול להאריך. רק מאהבתך ותשוקתך פתבתי דברי אלה. ומן הסתם נתועד יחד
 בקרוב, ופנים אל פנים נדבר את אשר יתן ה' בפנינו. ואם ירצה השם כשאבוא לברסלב
 אראה להודיעך עניינינו, ותפרס בשלום כל אנשי שלומנו באהבה רבה, יתר מזה אין
 פנאי להאריך.

דברי אביך דורש שלום מוכתך באהבה, ומעטיר בערך ובעד בלכם ומצפה
 לראותכם בשמחה.

נתן מברסלב.

רסו

בעזרת השם יתברך, יום ד' תצא תקצ"ח.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

יקבל האגרת לרבי יאסי בן רבי ליפא לאדעם. ויראה לשלחו מיד, כי נחוץ הוא, כי
 אני מזרוז שייבוא על ראש השנה הבא עלינו לטובה, אשר זה טובת בלנו
 שיתוסף נפש אל הקבוץ הקדוש כדי שיתרבו הבתים וכו' (תורה ח' תניינא). ובעל הרחמים
 אשר הפליא חסדו עמנו להטעימנו מחדושים נפלאים כאלו שלא נשמעו מעולם,
 הוא יגמור הבנן שהתחיל, שיתרבו שכנים רבים. עד יאסף לתוכם כל האבני קדש
 שנשפכו בראש כל חוצות, שמרמז גם על הפגם שנעשה מפגם הברית קדש שנתתקן

על ידי זה באשר תבין מאלו; ומגדל הנחיצה אי אפשר להאריך כלל, כי אני רוצה לנסע היום לדרכי לאומאן על ראש השנה הקדוש והנורא הבא עלינו למוכה.

דברי אביך המצפה לראותך עם כל אנשי שלומנו באומאן על ראש השנה הבא עלינו למוכה. בעל הרחמים ייטיב הכתיבה וההתימה לחיים טובים וארכים ושלום.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

גדל צערי עד הנפש מחלשת ידינו רבי נחמן גרו יאיר תבין בעצמך. השם יתברך ירחם עליו ועלינו, וישלח לו רפואה שלמה קל מהרה. ותראה מיד בפאסט ראשון לכתב לי אגרת לאומאן להודיענו הטוב ממנו. מי יתן ויבשרני בשורות טובות מהרה אמן בן יהי רצון.

מכתביך קבלתי בלם. ובתוך מכתביך מבאר תשובתך מעצמך. וכעת אין פנאי להשיב ולהרחיב הדבור, ולה' ה'ישועה שיתקן הכל ברחמי ובחמלתו הגדולה, אמן בן יהי רצון.

רסח

בעזרת השם יתברך, אור ליום ה' תבוא תקצ"ח אומאן.

לבני חביבי מורנו הרב יצחק גרו יאיר שלום וכל טוב.

מכתב קטן שלך שהיה מכרך באגרת של רבי נחמן גרו יאיר ראיתי, והחייט את נפשי במה שבשרתני טוב שתהלה לאל התחיל לשוב לאיתנו רבי נחמן גרו יאיר. השם יתברך יגמר רפואתו בשלמות. אך יש לי צער שלא הודעתני מהילד שלו. כעת אין להודיעו דבר. טוב להודות לה' שזכיתי להיות פה בחצי חדש, ותהלה לאל היו פה במה מאנשי שלומנו, וגם רבי אפרים בן רבי נפתלי שיחיה כבר בא בשלום לפה על ראש השנה. ועיני מצפות לראותך בחיים ושלום. וכל אנשי שלומנו בוא יבואו ברנה למען ייטיב לכם לנצח. זאת נחמתי בעניי, כי בודאי תחזיקו לי טובה לנצח עד אין סוף ותכלית, על שזכיתי אתכם לזכות כזה הכולל הכל אשר אי אפשר לבאר. ומגדל הנחיצה אי אפשר להאריך, ומאהבתך ותשוקתך כתבתי דברי אלה.

דברי אביך המעטיר בעדכם.

נתן מברסלב.

רסט

מכתבי תקצ"ט

ברוך השם, ערב שבת קדש וערב יום הכפורים תקצ"ט ברסקב.

כאור בקר יזרח עליך אור חסדי ה', לחזק ולשמוח לבבך בני חביבי וידידי לגער בהמתגרים בך, ולחזק לבבך לבלי להסתפל עליהם כלל, ואל תביט אחריו עד אשר במושף הזמן ממילא יסתלקו.

בני חביבי ויקירי, אתה ורעיך אנשי שלומנו האוחזים בנקדת האמת להסתפל בכל יום על התכלית הנצחי, עדין עדין אין אתם יודעים כלל מה נעשה בעולם בכלליות ובפרטיות עם כל אחד ואחד. ואם הייתם יודעים חלק אלף מזה, הייתם שמחים כל ימיכם בשמחה גדולה, עד אשר היו מתבטלים מכם ממילא כל הקוצים והחוחים המעיקים ומציקים לכם בכל עת לכל אחד לפי ענינו. מה אמר מה אדבר, חסדו גבר עלינו ואמת ה' לעולם.

והנה רצוף פה אגרת לידידנו רבי יעקב והוא נאמר גם אליך. וכן האגרת הזאת נאמר גם אליו, וכן לכל החפצים באמת לאמתו. וזמן תפלת שחרית של ערב יום כפור שנת תקצ"ט הגיע. ועתה בני מזה תבין עצם אהבתי ותשוקתי אליכם להיטיב עמכם להודיעכם קשט אמרי אמת, אשר לקחתי לי זמן בשבילכם בעת רעש פזאת, בין המתקת הדינים על ידי הכפרות ובין תפלת שחרית בזריות, ביום נחפו כזה, אשר כל ישראל רועשים ומרעישים מאימת יום אים וגורא כזה יום אחד בשנה. והנני פותח בדמעה בוכרי עצם כאבכם וכאבי הגדול יותר מכם אלפים ורכבות פעמים, אשר אני צריך לשמע ולהאזין כל מרירות צעקתכם של כל אחד ואחד, בכמה אפנים וענינים, העולה עד גבהי שמים. ועם כל זה אני שש ושמוח בחסדו אשר גבר עלינו כל כך כל כך. מי ימלא גבורות ה' וכו'. ותהלה לאל אנו רואים חסדי ה' ונפלאותיו בכל עת בתוך מעוף מצוקותינו, כי מדה טובה מרבה.

ידע בני חביבי שתהלה לאל יש לי אתרוג נאה ומתדר וכשר קאריפירר מן המבחרים. ותראה לקנות עבורי לולב והדס חדשים. והשם יתברך יעזר לפעל בקשת סלח נא וכו' ביום הכפורים הקדוש הזה, עד שנוכה לחנכה טוב וקדוש, לזכות לבחינת חנכת הבית המקדש (ע' תניינא), ולהמשיך הדעת הקדוש עלינו לידע בכל עת

וְשָׁעָה כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים, וְלִגְרֵשׁ הַרוּחַ שְׁמוֹת מִקְרַבְנוּ עַל יְדֵי הַמְשַׁכֵּת אֱלֻקוֹתוֹ עָלֵינוּ
בְּכָל עֵת אֵיךְ שֶׁהוּא אֵיךְ שֶׁהוּא, כִּי מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וּבְכָל מְקוֹמוֹת מְשֻׁלָּתוֹ.
וְאִם לֹא פְעַלְתִּי כִּי אִם מִה שֶׁהוֹדַעְתִּי לָכֶם שְׂאִין שׁוּם יְאוּשׁ בְּעוֹלָם דִּינִי. וְתַדַּע שְׁפָן
הוּא הָאֱמֶת לְאֱמֶתוֹ בְּכָל הָאָדָם וּבְכָל זְמַן. וְאִם הָיָה כָּל הָעוֹלָם יוֹדְעִים זֹאת וּמֵאֲמִינִים
בְּזֶה בְּאֱמֶת, כִּבְרַת הָיָה הָעוֹלָם מִתְקַן לְגַמְרֵי. אֵךְ לֵה' הִישׁוּעָה שְׁבַרְכוֹת הַיָּמִים יִדְעוּ
הַכֹּל זֹאת וְכָל מִה שֶׁשְׁמַעְנוּ וְכו'. אֵךְ טוֹב לְהוֹדוֹת לֵה' שְׂאֵנוּ יוֹדְעִים מְזֶה, וְעוֹד וְעוֹד
וְעוֹד וְכו' וְכו' בְּמִה נִקְדָּם ה' וְכו'. הַנְּסֻתְרוֹת לֵה' אֱלֹהֵינוּ וְהַנְּגַלּוֹת לָנוּ וּלְכַנְיָנוּ עַד עוֹלָם
וְכו'. וַיֵּשׁ לִי עֵתָה בְּזֶה הַרְבֵּה לְדַבֵּר בִּישׁוּעַת ה', אֵךְ אֵי אֶפְשֶׁר עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה, וְגַם אֵין
הַזְמַן מִסְפִּיק וְעוֹד חִזּוֹן לְמוֹעֵד בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

דְּבָרֵי אֲבִיךָ הַמְעַתִּיר בְּעֶדְךָ וּבְעַד בְּלָכֶם.

נִתֵּן מִבְּרֶסֶלֶב.

וְשָׁלוֹם לְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאֵהָבָה רַבָּה. וּבְכִפְרָט לִידִידֵי רַבֵּי נַחְמָן גְּרוֹ יְאִיר מֵהַיִּסּוּן, כִּי
יֵשׁ לִי צַעַר גָּדוֹל מִכְּאֲבוֹי. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּחִסְדּוֹ יִמְתִּיק וּיְכַטֵּל כָּל הַדִּינִים מֵעָלָיו, וּמַעַל כָּל
יִשְׂרָאֵל אָמֵן בֶּן יְהִי רְצוֹן.

ער

בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם ו' עָרַב שַׁבַּת קִדְשׁ עָרַב יוֹם כְּפוּר תְּקַצ"ט בְּרֶסֶלֶב.

חַיִּים טוֹבִים וְאַרְכִּים וְשָׁלוֹם לִידִיד נַפְשֵׁי הַרְבֵּי הַתִּיק הַמְּפֻלֵּג מוֹרְנוּ הַרֵב יַעֲקֹב גְּרוֹ יְאִיר.
לוֹ וּלְבֵיתוֹ יִיטִיב ה' וַיִּגְמַר הַחֲתִימָה לְטוֹבָה בְּזֶה וּבְכָא לְנֶצַח אָמֵן בֶּן יְהִי רְצוֹן.

מִכְתָּבָךְ קִבַּלְתִּי אֶתְמוֹל סְמוּךְ לְבוֹאֵי לְבֵיתִי מֵאוּמָאן, וּקְרִיתִיו הֵיטֵב הֵיטֵב. וְאִם כִּי
צַעְרֵי גָדוֹל מֵעֲצָבוֹן לְבָךְ אֲשֶׁר הוּא מְזִיק מְאֹד בְּגִשְׁמִיּוֹת וְרוּחְנִיּוֹת, עִם כָּל
זֶה אֲנִי מוֹדֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר עַד הֵנָּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמָיו בְּלִי שְׁעוֹר. וְגַם זֶה מֵעֲצָם
נִפְלְאוֹת חִסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר אֶתָּה צוּעַק עַל כָּל פְּנִים עַל כָּאֵב הָעֲצָבוֹת. וְלֵהֲשִׁיבָךְ
עֵתָה כְּרָאוּי הוּא מֵהַנְּמַנֵּעַ, כִּי עֵתָה סְמוּךְ לְתַפְלַת שְׁחָרִית. וְחִסְדּוֹ עָלֶיךָ גָּבַר לְכַתֵּב לָכֶם
עֵתָה דְּבָרֵי אֱלֹהִים, אוֹלֵי תִשְׁמְעוּ אֵל לְבַבְכֶם לְקִים דְּבָרֵי אֲדוֹנֵנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ זְכַר צַדִּיק
וְקַדוֹשׁ לְבָרְכָה, לְהַפְּךָ כָּל מִינֵי יְגוֹן וְאֲנָחָה לְשִׁמְחָה, כְּאֲשֶׁר כִּבְרַתִּי עִמָּכֶם בְּזֶה
הַרְבֵּה. וְעַדִּין יֵשׁ הַרְבֵּה לְדַבֵּר בְּזֶה בְּאֶפְסָן שְׁתַּכְּנִינוּ בְּעֲצָמְכֶם, אֵיךְ לְהַתְחַזֵּק לְקִים זֹאת

להפך הכל לשמחה, אשר חסדו גבר עלינו כל כך לידע האמת לאמתו שלא ישאר מהאדם כלום רק מעט הנקודות טובות שחוטף מזה העולם העובר כהרף עין, המלא פעם ומכאובות ויגונות ומרירות ממרירות שונות בכל אדם בכמה וכמה שנויים בלי מספר, ואין שום חיות כי אם מה שהשם יתברך ברחמיו מרחיב בתוך הצרות ועוזר לחטף בכל יום ובכל עת נקודות טובות של תורה ומצוות שזוכה כל אחד מישראל לקיים בכל יום.

ובאמת כל באי עולם אינם חיים כי אם מזה. אבל רבם אינם יודעים מחייהם, ומצטטעים הרבה על עולם שאינו שלהם ואינם משימים אל לבם להחיות עצמן בהטוב אמתי ונצחי שהשם יתברך מזכה אותם בתוך מרירות עצבון ידם. ומה נשיב לה' כל תגמולוהי עלינו, שזכינו לידע מעט מחיותנו שאין שום טוב וחיות כי אם תורה ותפלה ומעשים טובים. ואם אנו יודעים שאין אנו יוצאים חובת היום אפלו למחצה ולשליש ולרביע וכו', והלוואי שלא נקלקל, חס ושלום. אף על פי כן כבר הקדים לנו רפואה לחזקנו ולאמצנו להחיות עצמנו בהנקודות טובות וכו"ל. ואם כבר דברנו בזה הרבה, עדן צריכין למודעי לחזור זאת אלה פעמים בכל יום ויום, כי הם חיינו וארץ ימינו בזה ובכא לנו ולדורותינו לנצח.

ועל דבר הפחדים העוברים עליך מפחד העסק שלכם, חזק ואמץ וכטח בה' אשר עד הנה היה בעזרתכם, בן יגמר בעדכם ויצילכם מכלם ויראו שזנאיכם ויבושו. ואתה תגיל ותשיש בישועת ה' וחסדיו נפלאים. רק חזק ואמץ לילך בדרך האמת אשר הורנו, לשפך שיחתך בכל יום איזה שעה, ואחר כך להתחזק בכל עז להיות שמח כל היום, וללמד הרבה בכל יום, ולהתפלל בכונה, שתכריח כל מחשבותיך להכניסם לתוך הדבורים שאתה מוציא מפיו בתפלתך לפני בוחן לבות, ולקשר המחשבה אל הדבור בקשר אמין וחזק לבון פרוש המלות. ואם פי ידענו כמה מתגבר הבעל דבר נגד זה, על כל פנים תחטף מעט מהתפלה על ידי היגיעות שתתיגע בכחך לקיים דברים האלה. וגם כי היגיעה עצמה שמיגעין עצמו להתפלל בכונה אף על פי שאינו עולה בידו, אף על פי כן היגיעה בעצמה יקרה מאד, ונעשה מזה קרבנות בחינת "כי עליך הרגנו כל היום" וכו' כמו שמבאר בספריו הקדושים (שיחות הר"ן י"ב). ומעצם הפרדא של ערב יום כפור אי אפשר להאריך יותר, אך מעצם אהבתך חטפתי

מכתבי רעא מוהרנ"ת

מכתבי תקצ"ט

זמן בשבילך בעת פזאת לכתב לך דברי אלה המחזיקים הרבה. והשם יתברך יגמור
החתימה לחיים אמתיים לנו ולכל ישראל אמן בן יהי רצון.

דברי אהבה באמת לנצח.

נתן מברסלב.

[אמר המעתיק יהיה לזכרון עולם, אשר אחר יום כפור זה בא פקדת ישועה מהגבערניר [מושל].
שיחזר מורנו ורבנו ז"ל לעירו לברסלב, טוב להודות לה']

רעא

ברוך השם, יום ד' לך לך תקצ"ט. בברסלב.

אהובי בני חביבי.

עד היום הייתי מצפה לשלח לו הספר ולא נודמן לי, והיום נוסע מוסר כתב זה איש
בטח והנני שולח לך הספר. ונפלאתי עליך שלא שלחת לי היוזרה דעה חלק ב/
על כן תזרו לשלחו לי מיד כי מכרח לי מאד. כי אני מכרח לנסע בסמוך לאומאן,
והוא מכרח לי בדרך, ותזרו מאד בזה. יתר מזה אין להודיעו, תהלה לאל הכל על נכון
מעם ה', והפרנסה דחוקה, ואף על פי כן השם יתברך עוזר בכל עת בדרכים נפלאים.
ואין לי שום מעמד פרנסה ולא שום סמיכה כי אם בפחון. נאר [רק] בפחון.

דברי אבי, נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

ערב

בעזרת השם יתברך, אור ליום ה' וישלח תקצ"ט אומאן.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני וכו', מורנו הרב יצחק שיחיה.

דע בני כי אני נוסע עם מוסר כתב זה איש מטולטשין לקהלת טעפליק על שבת
קדש הבא עלינו למוכה, ואם ירצה השם אחר שבת ביום ב' ג' אסע לביתי,
השם יתברך יוליכני לשלום. אם ירצה השם בשנתועד יחד נדבר פנים אל פנים את
אשר יזמין השם יתברך לפינו. לעת עתה תדע ותזכר היטב בכל יום כי גדול ה'

מכתבי רעג מוהרנ"ת

תא

וְלַגְדַּלְתּוּ אֵינן חֲקֵר, וּבְכָל יוֹם וְעַתָּה נַעֲשִׂים וְנִתְחַדְּשִׁים חֲדוּשִׁים נִפְלְאִים בְּעוֹלָם. וְהַכֵּל
 לְהוֹדִיעַ וּלְרַמֵּז וּלְהַזְכִּיר אֶת כָּל אָדָם גְּדַלְתּוּ וּמְמַשְׁלֵתוּ יִתְפַּרֵּד, כְּדֵי שְׂיֻכַּל לְהִתְדַבֵּק בּוֹ
 כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְכֹל מְקוֹם שֶׁהוּא, בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֵגַע שְׂרִיצָה, כְּמוֹ שְׂכַתוֹב
 (אזכ"ר) "וּתְפַקְדְנוּ לְבַקְרִים לְרִגְעִים תִּבְחַנְנוּ". וְאֲנִי בְּעֵינֵי מַחִיָּה אֶת עֲצָמֵי בְּזוּהַ הַפְּסוּק וְזֶה
 כְּמוֹ, אֵדָּ לְמַעַן הַשֵּׁם יִתְפַּרֵּד שֶׁתִּקְבַּל הַכֵּל לְטוֹבָה וְלֹא לְהַפְּדָה, לְשִׁמְחָה וְלֹא לְעֲצֻבוֹת
 חֵם וְשָׁלוֹם, לְקָרֵב וְלֹא לְרַחֵק חֵם וְשָׁלוֹם, כִּי חֲסֵדֵי ה' כִּי לֹא תִמְנֹנוּ וְכוּ'. וַיֵּשׁ בְּזוּהַ הַרְבֵּה
 לְדַבֵּר וּלְרַמֵּז בִּידֵים כִּי מְאֹד עִמְקוּ מַחֲשָׁבוֹתָיו. יִתֵּר מְזֶה אֵינן פְּנָאֵי לְהֶאֱרִיךְ.

דברי אביד המצפה לראותך בחיים ושלום ושמחה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל בני ביתו באהבה רבה. ולכל אנשי שלומנו שבטולמשיין ובברסלב וכו' שלום
 וישע רב.

רעג

בעזרת השם יתברך, יום ו' ערב שבת קדש פּרשת ויחי תקצ"ט בברסלב.

רב שלום לכבוד אהובי ידיד נפשי ולבבי הרבני התיק פרי צדיק קדש קדשים וכו' מורנו
 הרב אברהם בער, גרו יאיר.

בשבוע זאת קבלנו מכתבך היקר, שתהלה לאל נולד לך למזל טוב בת שתחיה.
 טוב להודות לה' אשר עד הנה עזרונו רחמינו. ויהי רצון שתהיה לכם ולנו
 למזל טוב ולברכה לחיים ולשלום. ויצמח פרי צדיק ילכו יונקותיו ותארכנה פארתיו
 וכו'. ויתרבה זרעו הקדוש כחול הים, ויאירו פני תבל, ויקים ופרי הארץ לגאון
 ולתפארת במהרה בימינו אמן.

גם קבלתי בשבוע זאת מכתב מדידי הרבני וכו' מורנו הרב אבילי גרו יאיר ומזוגתו
 תחיה עם סף עשרה רובל כסף, ולא ידעתי על מה נתעכבו המכתבים כל כך
 על הפאסט זה קרוב לארבעה שבועות מעת שנכתבו. והנה כבר כתבתי לך זה
 שלשה שבועות בעת שבאתי מאומאן, ועדין לא קבלתי שום תשובה, אין קול ואין
 כסף. לדעתי, בודאי כבר יצא מאתך המעות המגיע לבני רבי שכנא שיחיה ויותר. אך
 אם עדין לא יצא, נא לבלי להתעכב עוד כלל, כי בני שיחיו נוגשים אותי מאד מאד

וגם השעה דחוקה לי מאוד. ואיני יודע כלל מה לעשות בענין הפרנסה, רק שבירי על ה' אלקי. רק עליך ועל בלכם לעמוד בעזרי בכל עת יותר מכתכם, כי לא דבר ריק הוא לעזר אותי בפרנסה, אחר אשר נעשה עמי מה שנעשה, ואני נדרף בזה, לולא ה' עזרתה לי וכו'. ויותר מזה בודאי אי אפשר לכם לידע מה שבלבי, כל מה שאני נושא על לבי, אשר לא יאמן כי יספר, שיוכל לסבל ולגמר דברים קדושים ונפלאים כאלו בעולם וכו'. על כל פנים ראוי לכם לתמכני בכל מיני סמיכות בפרנסה, וה' יעזר לכם למלאות לכם בכפלים. ואין להאריך בזה, כי מאליהם יודרו לזה. וה' הטוב יעשה ויגמר לטובה.

והנה דע ידידי, שתהלה לאל היו אצלי על שבת חנכה כמה אורחים, ותודה לאל ה'יה הכל בשלום בחסדו הנפלא. רק עדין יש לי צער מה שבלבי ה'יה פחד קצת, ואני מקוה לה' שבחסדו יתברך יתפטל גם הפחד שבלבי. גם צריכים לזה עוד מעות קצת. ואם ירצה השם בין פסח לעצרת נחשב בזה קצת, ולה' הישועה ש'יהיה הכל על נכון בעזרת השם יתברך. ותהלה לאל דברנו הרבה דברי אמת, ושמחנו ורקננו תהלה לאל. ברוך השם הגומל לחיבים טובות, שנמלנו כל טוב. מה נשיב לה' כל תגמולהי עלי ועלינו.

עתה ראוי לכם להתעורר להתקרב להשם יתברך, אחרי שאנו רואים נפלאותיו וישועתו וחסדו שבעבודותינו לא עזבנו אלהינו, ויש עלינו חסדים נפלאים וישועות נוראות כאלה. והנה רב דברינו בזה החנכה ה'יה בהתורה הקדושה של חנכה (תניינא ז') שהיא "כי מרחמם ינהגם". ואם כי כבר דברנו בזה הרבה, עדין צריכין לחזר ולהזכיר כל מה שכתוב שם כמה פעמים בכל יום, כי מאד עמקו ונדלו דברי תורתו הקדושה בפרט התורה הנ"ל, ששם מבאר מענין החליפות וההשארה הקדושה שלו. והעקר להאיר עדין בלב כל אחד ואחד, שעדין ה' עמו ואצלו, ולידע ולזכר בכל עת, כי מלא כל הארץ כבודו, ולעורר עצמו משנתו בכל עת לבל יישן ולא יאבד את ימיו בחשך חס ושלום, בבחינת (ישעיה כו, יט) "הקיצו ורגנו שכני עפר" הנאמר שם.

מה אמר לכם בני ותלמידי חביבי ויקירי, כי אי אפשר לדבר בפרט על פני השדה כל מה שבלבי בזה. ועקר דבורנו ה'יה על מה שכתוב שם על 'ועשו סיג לתורה',

שהוא בחינת 'סיג לחכמה שתיקה', שצריכין לשתק הרבה כנגד כל הקשיות והבלבולים, ולהתחזק עצמו רק באמונה שלמה. ודברנו בזה דברים נאים ואמתיים ונפלאים הרבה. השם יתברך יזכנו להבין ולהשכיל ולקיים את כל דברי תורתו הקדושה פי הם חיינו וכו'. ומחמת כבוד שבת קדש אי אפשר להאריך.

נא מאד לזרו עצמו לקים דברי מיד, והשם יתברך יחזק לבבך ולבב כלכם בתורה ותפלה וצדקה ומעשים טובים, וירום קרנך ומזלך ויצליחך בכל אשר תפנה, כנפשך ונפש אהבך באמת לנצח ומעתיר בעדך.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה בפרט לחותנד היקר שיחיה ולכל בני ביתו ואין פנאי עתה לפרס בשלום כל אחד ביחוד.

ושלום רב לירידי כנפשי הרבני המפלג הותיק הנגיד מורנו הרב אבילי גרו יאיר עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

קבלתי מכתבכם עם העשרה רובל כסף. בעל הרחמים ימלא משאלות לבכם לטובה מהרה, ותזכו ברחמי להוליד זרע של קינא חיש קל מהרה. ויתן אריכת ימים ושנים ורפואה וכל טוב ליוצאי חלצייכם מכבר, עוד יגובון בשיבה טובה. ולכתב לך דברי אמת כבר כתבתי למעלה, והם נאמרים גם אליך ולכל החפצים לשמע דברינו, ויתר מזה אין פנאי כעת. והלא כל ספריו ז"ל לפניך, הפך בהם והפך בהם וסיב ובלה בהם וכו'. ומה מאד הגדלתי השמחה בראותי במכתבך עצם תשוקתך וכסופיך הטובים להתקרב להשם יתברך, בן יחזק ה' את לבבך לכסף ולהשתוקק תמיד אליו יתברך, עד שתזכה להוציא הכסופין בפיה לדבר בפה מלא לפניו יתברך, ולבקש מלפניו שיחמל עליך ויקרבך מעתה לעבודתו באמת, כי הבחירה חפשית.

ועקר ההתקרבות הוא על ידי דרך זה שהמשיך רבנו זכרוננו לברכה בעולם שהוא לכסף הרבה כסופין טובים ורצונות חזקים להשם יתברך בכל יום, ולהתגבר לפרטם בפה לפרש שיחתו לפניו יתברך כאשר הזהיר על זה פעמים אין מספר לכל אדם שבעולם, כי הוא דבר השוה לכל נפש. אשרי שיאחו בזה, כי כל חיותנו בפרט עתה בעקבות משיחא הוא רק על ידי תפלה ותחנונים כי אין כחנו אלא בפה. כמו

שכתוב (תהלים כב, ו) "ואנכי תולעת ולא איש". ואם דוד המלך עליו השלום אמר כזאת שהיא תולעת ולא איש, אנחנו מה נאמר מה נדבר. וכל תקונתנו הוא מה שדרשו רבותינו ז"ל על זה (תנחומא בשלח ט), מה תולעת אין בחה אלא בפה אף ישראל אין בכם אלא בפה. והיה ראוי להרחיב הדבור בזה הרבה, אך השעה נחוצה וזמן תפלת השחר הגיע. יומם יצוה ה' חסדו עליהם ועלינו בגשמיית ורוחניות כנפשם ונפש אוהב דבק מאח, חפץ טובתם והצלחתם לנצח.

נתן הנ"ל.

רעד

ברוך השם, יום ג' וארא תקצ"ט ברס"ל.

שלום לבני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

והנה לכתב לך דברי אמת איני יודע מהיכן להתחיל. תהלה לאל בשפתים שעברו נדברו דבורים נאים ואמתיים והתעוררות אמת והתחזקות עצום, להתחיל בכל פעם לפרש שיחתו לפני השם יתברך, ולהתחזק ברצונות וכסופים טובים תמיד ולהרגיל עצמו לפרטם בפה מלא בכל יום, ובפרט בלילה בלילות הארבים כמו עכשו, לקיים "אזכרה נגינתי בלילה עם לבבי אשיחה ויחפש רוחי" (תהלים ע"ו, ז), ולפרש לעצמו זה הפסוק היטב איך צריכין לשוח עם עצמו עם לבבו, ולזכר נגינתו בחינת הטוב ולחפש רוחו, אולי אף על פי בן עדין יש תקנה לזכות למה שזכו כל הכשרים והצדיקים האמתיים. כי כל אדם בכל דרגא שהוא אפלו אם הוא בדיוטא התחתונה צריך לומר בכל פעם מתי גיעו מעשי למעשי אבותי, כי הפחירה חפשית, אך הכל יהיה לקרב ולא להתרחק יותר חס ושלום כאשר דברנו בזה פעמים אין מספר. יתר מזה אין פנאי להאריך.

דברי אביך המחכה לישועת ה' לכל אחד ואחד בכלל ובפרט בזה ובכא לנצח.

נתן מברס"ל.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה ועצומה עד אין סוף ותכלית לנצח.

העקר שכחתי, טאקי פארט האפ [בכל זאת רק שמחה]. פי ביותר צריכין לחזק עצמו בשמחה.

רעה

ברוך השם, אור ליום ו' ערב שבת קדש בשלח תקצ"ט אומאן.

אהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק שיהיה.

היום באתי לפה תהלה לאל בשלום, ובשעה זאת קבלתי מכתבך והיה לי לנחת גדול, בפרט המכתב מרבי אפרים שקבלתי שהוא אצלי יקר מאד. ונתישבתי לכתב תכף אגרת תשובה לרבי אפרים גרו יאיר, והוא נאמר גם עליך בני חביבי ולכלכם יוסיף ה' עליכם וכו'. ומחמת נחיצת מוסר כתב זה אי אפשר להאריך כראוי. ולעת עתה די להחיות נפשך במעט הדבורים שקכתתי לרבי אפרים גרו יאיר והיו בעיניך חדשים, פי כל דברינו בלם הם חדשים ומתחדשים בכל עת, פי יוצאים ממעיני הישועה מחדוש שבתושים, פלא שבכל הפלאות של הבורא יתברך מה שאי אפשר לפה לדבר וכו'. וקויתי לה' שבקרוז אכתב לך עוד באריכות קצת, ותפרם בשלום כל בני ביתי שבברסלב.

דברי אביך המצפה לישועה.

השם יתברך יזכנו לשמח בשבת שירה הבא עלינו למוכה, להרגיש יציאת מצרים בלב, ולראות בכל יום כאלו הוא יצא ממצרים, ועובר על הים, כמו שכתוב (פסחים קמז:) בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא וכו'. ומי שמסתפל מעט על ישועת ה' רואה נסים נפלאים בעמק הגלות יותר מקריעת ים סוף כמבאר בכמה ספרים, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (יזקא סב:) הן הן גבורותיו הן הן נוראותיו וכו'. ובזה יכולים להחיות את עצמו בכל עת פי לא ימש ה' וכו'.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

רעו

ברוך השם, יום א' תשא תקצ"ט ברס"ל.

"אורה ושמחה וששון ויקר" לכבוד בני חביבי ידיד נפשי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מכתבך קבלתי ביום ו', ערב שבת קדש העבר, וגם היום. ומאד נהניתי ממכתבך ביום ו' שקריתי בערב שבת קדש סמוך מאד לקבלת שבת. והחיה אותי הרבה יותר מהצער שקבלתי ממנו, בראותי שתהלה לאל דבריו ו"ל הגובעים על ידי שיחתנו עושים רשם למוכה בחסדו ונפלאותיו הנוראים ונשגבים מאד. ואי אפשר לבאר לך בכתיב בני חביבי את אשר בלבי בזה, כי מי יאמין לשמועתנו שאנשים כמותכם בדור הזה יזכו לדבר כך, ולהתגעגע כך לקדשת פורים וכו'. ובאמת כך הוא המדה וכך יפה לבלגנו. וכאשר תהלה לאל דברנו הרבה בזה בשבת קדש העבר, כאשר ישמע מעט מפי ר"י ור"מ שיחיו. ויותר מזה תוכלו להבין מפי ספריו הקדושים, ובפרט מהתפלה שכתבתי בחסדו על התורה שפורים הכנה לפסח, מי שמע כזאת מי ראה כאלה וכו'. חזק ואמין מאד מאד בני ותלמידי, ואל יבהלוך רעיוניך כי עדין אין אתה יודע כלל מה נעשה בעולם. חסדי ה' גדלו מאד. וכבר דברנו בזה הרבה, וכעת אין פנאי להאריך. גם כמה אנשים הם עתה בביתי ואי אפשר לדחותם ודי בזה כעת. השם יתברך ישמח אתכם ואותנו בשמחת פורים וישמע צעקתנו וישענו מהרה למען שמו נגילה ונשמחה בישועתו.

נתן מברס"ל.

רעז

בעזרת השם יתברך, יום א' ויקרא תקצ"ט ברס"ל.

אהובי בני חביבי.

בוא וראה נפלאות ה' וחסדיו בכל עת ורגע. בישבי על השלחן היום הגיע השליח מאתך עם הבשורה שנאבד הסף מאתך בביתי, ותכף שאלתי כל בני הבית, ואין משיב דבר. ומאלו תבין צערי באותה השעה. מאד בלבב את דעתי כי הבנתי צערך היטב, ואתה ידעת רבוי התלאות מכמה אנשים שמספרים צערם לפני

המכבידים על לבי, עד אשר כמעט כשל כח הסבל. וגם בביתי עתה נכדתי חלושה מחלי המאולין [חזרת] אשר יצאו בפניה היום, ה' יסעדה מהרה, וגם כל בני ביתי חלויים מקלקול העשן הנקרא ^(משאר) שהיה בלילה העבר, וכל הלילה לא ישננו ולהתפלל צריכים, בתוך כך הגיע אלי הידיעה הנ"ל. אך כבר הקדמתי לך שאי אפשר לסבל כל מה שעובר על האדם בכל יום כי אם על ידי דרכי השיחות שהבננו ממונו ז"ל. והשם יתברך היטיב חסדו עמי שנתחזקתי והאמנתי שהכל לטובה, וגוברתי עוד הפעם שצריכין לילך בפשיטות בתמימות לקים מה שאמרו רבותינו ז"ל ^(ברכות ט:) לעולם יהא אדם רגיל לומר כל מה דעבד רחמנא לטב עבד. בתוך כך נתעורר מוסר כתב זה ידידנו רבי נחמן גרו יאיר, וחפש ובקש בתוך האשפה עד שמצא האבדה והביאה אלי בשעה קלה, ואני לא צויתיו על זה כלל. ותהלה לאל קים מצות השבת אבדה בשלמות. ורבי גרשון גרו יאיר וכל האנשים אשר בביתי כלם עמדו משתומם, המה ראו בן תמהו מגדל החסד אשר הוא יתברך מפליא בכל עת.

עתה בני חביבי ראה והבן והבט נפלאות ה' וחסדו בכל עת, ותרגיל עצמך להתחזק באמונה בכל עת שכל מה שעובר על האדם הכל לטובה. וכאשר כבר דברנו בזה הרבה. ויותר מזה צריכין להתחזק מעצמו, כי אי אפשר לבאר הכל בפרוש. ועקר הבחירה הוא מההעלמה מה שמניחין בכל עת את האדם לנסיון בכל דבר, והעקר על ידי ההעלמה. כי אם היה רואה פונת השם יתברך בכל עת, לא היה שום נסיון כלל. על בן אהובי בני, למען השם יתברך חזק ואמץ, ושמח נפשך מאד, בפרט מה שהיית פה כמה ימים על ידי שכירת מניעות, שזה עקר המעלה. וידעתי שכל מה שעבר עליך מצער האבדה, הכל היה רק על ידי רבוי העצבות והמרה שחזרה שלא התגברת לגרש מאתך, אבל השם יתברך ברחמיו חמל אף על פי כן והקל מעליך ועלי עד שנמצאה האבדה. עתה חזק ואמץ ובטח בה' כי לא יעזב אותך לעולם. ובכל הדברים שבעולם מגדול ועד קטן, בכלם יהיה חסדו עמך בכל יום ובכל עת ובכל שעה לתמכה ולסעדה, לחזקה ולאמצה, באפן שנוכח להתקרב אליו יתברך בכל עת עדי תזכה להיות כרצונו יתברך לנצח. וזמן מנחה הגיע, ואי אפשר להאריך יותר. בעל הרחמים והחסד ימתיק כל הדינים מעליך ומעלינו, כי חסדו גבר עלינו ואמת ה' לעולם.

דברי אביך. נתן מברסלב.

רעה

בעזרת השם יתברך, יום ה' צו תקצ"ט פרסלב.

רב שלום לאהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק שיחיה.

מכתבך קבלתי עם האגרת מרבי אפרים גרו יאיר והיה לי לנחת גדול, עוד אגרת קבלתי, בעת אין לחדש דבר, אך לאשר ידעתי עצם תשוקתך לשמע דברי אמת, אמרתי להודיעך מעט משיחתנו בשבת קדש העבר, מגדל מעלת הדבור והשיחה לפניו יתברך, והזכרתי מה שראיתי במדרש (פרשת וקרא פרק ב') שמביא שם פסוק (ירמיה לא) "הבן יקר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי בו זכר אזכרנו עוד", ואיתא שם איזה ילד שעשועים כבן שנים או שלש שנים וחד אמר כבן ארבע וכן חמש שנים; ופרשו שם המפרשים שאחד אמר כבן שתים שלש שנים, שאף על פי שתינוק בזה אינו יכול לדבר כי אם ברמז ומדבר חצי דבור, אף על פי כן אביו משעשע בו בדבוריו וממלא חפצו. וחד אמר כבן ארבע וחמש שנים, שאז דבורו שלם ומבקש מאביו בפה מלא תן לי חפץ פלוני או חפץ פלוני, ואביו ממלא בקשתו.

ואף על פי שאין מבאר שם בהפירוש כל כך, בארתי הענין יותר, כי אני בעניי הוצאתי מזה התעוררות הרבה לענייננו למה שהזהירנו הוא ז"ל לפרש שיחתו לפניו יתברך בכל יום וכו'. כי תהלה לאל הבנתי ממדרש זה התחזקות והתעוררות עצום לזה, כי מוכן ומבאר מזה שאפלו בשאדם אינו יכול לדבר כלל לפניו יתברך ולפרש שיחתו היטב, אף על פי כן יקר בעיניו יתברך אפלו אם מדבר ברמז ובחצי דבור כמו תינוק בן שתים או שלש שנים, ולפעמים עוזר השם יתברך ומדבר דבורים שלמים, כתינוק בן ארבע או חמש שנים. וכך ישראל יקרים בעיניו בשמדרים ומשיחים צרכיהם לפניו, ונקראים ילד שעשועים. ועין שם מה שאיתא שם על סיום המקרא "כי מדי דברי בו" - די דבורי בו וכו'. מוכן שם עצם יקרת הדבור, ואי אפשר לבאר בכתיב, בפרט כי מוסר כתב זה נחויץ מאד וההכרח לקצר. אך מאליכם תבינו רמזים מזה להתחזק בהדבור והשיחה בינו לבין קונו בכל עת איד שתוכלו. בודאי טוב יותר לדבר בפרוש דבורים שלמים, אך גם בשאינם יכולים לדבר היטב, יקר בעיניו יתברך הדבור (שקורין פיעסמין) כמו ילד שעשועים שהוא בן שתים שלש שנים. והבן היטב לקים כל זאת בפשימות כי הוא חייכם לנצח, כי אי אפשר לעבר זה העולם בשלום, כי אם על ידי זה שכתבנו כאן, כי אין בחנו אלא בפה. וה' ישמח

לְבַבְכֶם וְתִזְכְּרוּ לְקַבֵּל חַג הַפֶּסַח הַקָּדוֹשׁ הַבָּא עֲלֵינוּ לְטוֹבָה בְּקִדְשָׁהּ, וּבְכִשְׁרוֹת
וּבְשִׂמְחָה רַבָּה.

דברי הכותב בנחיצה.

נתן מפרסלב.

רעט

ברוך השם, יום ה' קדם תפלת שחרית שמיני תקצ"ט.

אהובי בני חביבי.

אַתְמוֹל סמוך למנחה קבלתי מכתבך מיד אחיך, הוא בני רבי שכנא גרו יאיר, ולא
היה פנאי לקרותו, כי כבר התחלתי להתפלל מנחה וקריתיו אחר ערבית.
והמו מעי לו מגדל הרחמנות אשר עליך, כי כל מכתביך מלאים צעקות וקולות
וכסופין לשוב להשם יתברך באמת. ואנכי ידעתי כי רב בני אדם אפלו בדורות
הקודמים עברו עליהם כהנה וכהנה אלפים ורכבות פעמים כאשר שמעתי והבנתי
מפיו הקדוש, וכאשר אני בעצמי ראיתי ושמעתי והבנתי מפי רבבות אנשים ומפי
ספרי קדש. וכבר דברנו בזה הרבה, ומה לנו לדבר הרבה בזה, הלא רבותינו ז"ל אמרו
בפרוש (בבא נב) בכל יום ויום יצרו של אדם מתחדש עליו, ואלמלא הקדוש ברוך הוא
עוזרו וכו', שנאמר (תהלים לו) "צוּפָה וְכו' וְה' לֹא יַעֲזֹבֵנו בַּיּוֹם". אך אף על פי כן אין מי
שדבר כל כך בזה והועיל בדבוריו לנצח, כמו אדוננו מורנו ורבנו הנזיר ז"ל. על כן
עלה על דעתי שאין לי מה להשיבך, מאחר שדברינו בזה כבר דברנו הרבה, וכבר
נדפס ונכתב הרבה, ומה אוסיף לדבר עוד; אך עם כל זה אי אפשר לבית המדרש
בלא חדוש, ובפרט כי זה העקר לבל יתישנו הדברים חס ושלום, כי אסור להיות זקן
וישן חס ושלום, רק בכל יום יהיו פחדשים ממש. וזה יסוד כל התורה בלא כֹּאשֶׁר
הזוהרנו על זה בפרישת קריאת שמע "אשר אנכי מצוה היום", ודרשו רבותינו ז"ל על
זה 'בכל יום יהיו בעיניך פחדשים'. ועל זה באתי לך להזכירך ולזרוק בני חביבי,
שתראה בכל יום ויום לקים זאת מחדש, שיהיה בעיניך דברי קדש ז"ל פחדשים
ממש, וכאשר כבר הזוהרתי אתכם שגם דברי רבותינו ז"ל אלו שאמרו שיהיה

בחדשים אסור שיתישנו, וכן כל דברנו בזה שצריכים להתחדש בכל עת, אסור שהתישנו חס ושלום וכן לעולם, והבן היטב.

ואתה הט אונד ושמע אמרי מחדש. ותדע שהיה זה סמוך צדיק גדול קדוש ונורא מאד מאד, אשר מסר נפשו בכל עת בשביל טובות ישראל העקריות לרחם עליהם להחזירם למוטב בעצות נפלאות ונוראות וכו', שזה עקר הרחמנות על ישראל עם קדוש, והוא בנפלאותיו והשגתו העצומה הודיע לנו, שאיש הישראלי יחיה ויחזק עצמו בכל יום על ידי כל נקדה ונקדה טובה שיחפש וימצא בעצמו עדן. ובאר זאת בפסוק "ועוד מעט ואין רשע" וכו', ובפסוק "אזמרה לאלקי בעודי" וכו'. ואחר כך אמר שהוא נוסע בשביל עסק זה ללעמבערג, וגלה נוראות בענין המשכן שהצדיקי אמת בונים בכל דור, עד שהאיר עינים המביטים על האמת בהמשנה החזן רואה וכו'. מי שמע פזאת וכו'.

ואני בעניי זה כמה שעות בשכבי על משכבי קדם שקמתי חשכתי רק בזה בשביל להשיבך ולהחלימך ולהחיותך מחדש בזה כאשר הזהירנו הוא ז"ל בפרוש לילך עם זה, והטה בידו הקדושה בתשוקה נפלאה שרצונו חזק שנלך בזה כאשר כבר ספרתי לכם קצת, ויותר מזה יש בלבי שאי אפשר לבאר. ויותר מזה גם אנכי איני יודע, רק אני מאמין ומבין מרחוק מאד, שהוא דרך נפלא ונעים ונורא ואדיר ומתקן וכו'.

וכל ענין פסח יכולין למצא על ידי זה, כי פסח בחינת "חסד לאברהם". כי אברהם אבינו הוא הראשון שהתחיל לגלות אלקותו בעולם, ובפסח באו אליו המלאכים לבשר שיהיה נולד יצחק וכו', ואז אפה מצות וכו' וכו'. כי הוא התחיל לקרב בני אדם להשם יתברך, ועקר ההתקרבות היה על ידי החסד, שהטה כלפי חסד ומצא זכות בכל אחד שרצה להתקרב. וזה כל ענין פסח שנאמר בישיראל (תקאל טו) "ואת ערם ועריה ואראך מתבוססת בדמיון" - הינו בשטות ובגנות התאוות. "ואמר לך בדמיון חיי ואמר לך בדמיון חיי" - הינו שגם בתוך תקף התגברות דמיון שהם התאוות הבאים מרתיחת הדמים, בזה בעצמו חיי, מה שאף על פי כן נמצאים כך נקודות טובות כל כך, ואתה מתגבר וכוסף בכל פעם לטוב אמתי, ואתה מנתק עצמך ומחשבתך בכל פעם מרע לטוב וכו' וכו'. כי זה עקר מעלת האדם שהוא גבה ממלאכים מחמת שיש לו יצר הרע בזה, ובלבולים פאלה, והוא בתוך עולם בזה

שְׁמָלָא שְׁקָרִים וְהַטְעוֹת וּבְלִבּוֹלִים וְטָרְדַת הַפְּרָנְסָה וְכוּ' וְכוּ'. עַל כֵּן יָקָר בְּעֵינָיו יִתְפָּרֵד כָּל תְּנוּעָה וְתַנּוּעָה טוֹבָה וְכוּ'. וְעַל כֵּלָּם וְעַל כֵּלָּם כָּל חַיּוּתֵינוּ וְתַקּוּנֵנוּ וְשִׁמְחָתֵנוּ, הוּא בְּכַחוֹ שֶׁל זְקֵן שְׂבֻזְקָנִים הַקְּדוּשִׁים, תְּהִלָּה לְאֵל יֵשׁ וְיֵשׁ לָנוּ עַל מִי לְסַמְדֵּךְ. זָכְרוּ זֹאת וְהִתְאוּשְׁשׁוּ וְהִתְחַזְּקוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּנוּ. אֲלֵמְלָא לֹא גָלָה אֵלָּא הַתּוֹרָה הַזֹּאת "אֲזַמְרָה" דִּינּוּ, מִכָּל שְׂפָן וְכָל שְׂפָן שֶׁגָּלָה תּוֹרוֹת נּוֹרְאוֹת וּמַעֲשֵׂיוֹת נִפְלְאוֹת וְשִׂיחוֹת קְדוּשׁוֹת כְּאֵלֶּה וְכֵאלֶּה. וּבּוֹדַאי יִגְמַר מַה שֶׁהִתְחִיל לְהַקְיִצְנוּ מִשְׁנַתְנוּ עַל יְדֵי כָּל פְּעֻלוֹתָיו הַקְּדוּשׁוֹת וְהַנּוֹרְאוֹת, כִּי עֲדִין עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל עֲלֵינוּ עִם כָּל הַצְּדִיקִים שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם, אֲשֶׁר לוֹלֵא זֹאת לֹא הָיוּ לָנוּ שׁוּם קִיּוּם כָּלָל, וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּזֹהַר הַקְּדוּשׁ (ח"ג דף ע"א) אֲלֵמְלָא תַפְלוֹת הַצְּדִיקִים שְׁמַתּוֹ עַל הַחַיִּים לֹא אֶתְקִים עֲלֵמָא כְּרַגְעָא.

וּמָה אוֹסִיף לְדַבֵּר אֵלֶיךָ עוֹד בְּנֵי חֲבִיבֵי וִידִידֵי, אִם אֲמַנָּם תְּהִלָּה לְאֵל יֵשׁ וְיֵשׁ עוֹד לְדַבֵּר, אִךְ אֵין הַזְּמַן וְהַזְּמַן מִסְפִּיק, וְהֵלֵא לְפָנֶיךָ דְּבַרְיֵנוּ בְּכֶתֶב בְּסַפְרֵינוּ וְכוּ' הַפֶּדָה בְּהֵם וְהַפֶּדָה בְּהֵם וְכוּ' נִמְצָא בְּהֵם הַרְבֵּה עַל פֶּסַח וּסְפִירָה "תְּהִלָּה לְאֵל חַיִּי". וְזֶמֶן תַּפְלַת שְׁחֵרִית הַגִּיעַ. וְכָל פּוֹנְתֵי בְּמִכְתָּבֵי זֶה לְקִיּוּם מִצּוֹת "וְשִׁנְנַתְם לְבַבְךָ וְהוֹדַעְתֶּם לְבַבְךָ וְלִבְנֵי בְּנֵיךָ". וּבְפֶרֶט קֵדָם פֶּסַח שְׂצָרִיכִין לְהַשִּׁיב לְבַן הַשּׁוֹאֵל, בְּפֶרֶט בְּדֶרֶךְ חֲכָמָה תְּהִלָּה לְאֵל בְּרוּךְ הַמְּקוֹם בְּרוּךְ הוּא, כְּנֶגֶד אַרְבַּעַת בְּנֵים דְּבִרְהַת תּוֹרָה אֶחָד חֲכָם וְכוּ', שְׂבִימֵינוּ נִתְגַּלָּה נּוֹרְאוֹת כְּאֵלֶּה שֶׁהֵם רֵאשֵׁי תְּבוֹת שְׁחַרִי"ת. אֲשֶׁרֵי אֲזַנִּים שְׂפָךְ שׁוֹמְעוֹת, אֲשֶׁרֵי עֵינַיִם שְׂרוֹאִים זֹאת בְּסַפְרֵי הַקְּדוּשִׁים. וְאִם אֶתְחִיל עִתָּה לְדַבֵּר בְּזֶה יִכְלָה הַזְּמַן, כִּי מְאֹד עִמָּקוּ מַחֲשַׁבּוֹתָיו, וְהַעֲקָר מַה שְׂפָתוֹב שָׁם (לְקוֹמֵי מוֹהֲרָן ל') שְׁכָּל מַה שֶׁהִחֹלָה גְּדוֹל בְּיוֹתֵר צָרִיךְ רַבִּי גְּדוֹל בְּיוֹתֵר, שְׂיֻכַּל לְהַכְנִים בּוֹ גַם כֵּן הַשְּׁנַת אֶלְקוֹת. וְתְהִלָּה לְאֵל בְּחֶסֶד אֵין אֲנִי חוֹלְקִים עַל הַרְבֵּי הָאֲמַת הַזֶּה, וְאֲנִי חוֹתְרִים לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו וְהוּא מְקַרְבֵנוּ בְּרַחֲמָיו בְּכָל עֵת בְּדַרְכִים נּוֹרְאִים וְנִפְלְאִים, מַה נֹאמַר מַה נְדַבֵּר מַה נְשִׁיב לָהּ עַל כָּל תְּגִמּוּלוֹהִי, עֲלֵינוּ לְשַׁבַּח וְלֹאמַר הִלֵּל שְׁלָם וְהִלֵּל הַגְּדוֹל בְּפֶרֶט בְּפֶסַח עַל כָּל הַחֲסָדִים אֲמַתִּים וְנִצְחִיִים שְׁעָשָׂה עִמָּנוּ בְּעַל הַרְחָמִים רַב חֶסֶד וְאֲמַת. כֵּן יוֹסִיף וְיוֹסִיף לְהַגְדִּיל חֶסֶדָיו עִמָּנוּ יוֹתֵר, עַד נִזְכֶּה בְּחַיֵּינוּ לְקִיּוּם דְּבַרְיֵנוּ ז"ל בְּשִׁלְמוֹת בְּאֲמַת, נְגִילָה וְנִשְׁמַחָה בִּישׁוּעָתוֹ.

דְּבַרֵי אָבִיךָ וְרַבֶּךָ.

נֶתָן מִפְּרֶסֶלֶב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה, לכלם נאמרו דברי אלה חזקו ויאמין לבבכם וכו': השם יתברך יזכנו לסדר הסדר כראוי. והיון של ארבעה כוסות של ישועה ישמח לבבנו באמת שזה העקר. און מאקע פארט האפ [ובכל זאת רק שמחה].

נשמיט לעיל. המשפן שבונה הצדיק וכו' כנ"ל, כל זה שייך לפסח. כי באחד בניסן הוקם המשפן וקורין חגפת הנשיאים בכל ימים אלו שקדם פסח, וכן הסדרים שקדם פסח מדברים מזה, שהם מן פרשת תרומה עד פרשת צו שקורין קדם פסח. כי פסח חסד בחינת נפלאות חסדיו יתברך שמסתכל רק על הנקודות טובות של כל אחד מישראל, שעל ידי זה הוציאנו ממצרים, וכן יוציאנו על ידי זה מגלות הארץ הזו. וכן בפרטיות מוציא את כל אחד ואחד מגלותו על ידי החסד הנפלא הזה. ועל ידי כל זה נבנה המשפן בכל שנה על ידי הצדיקי אמת. ועל כן על ידי זה נכנסין לפסח שהוא חסד גדול וכו' ויקים אגילה ואשמחה בחסדך וכו'.

רפ

ברוך השם, יום ג' ל"ח לספירה תקצ"ט אומאן.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק שיהיה ולכל בני ביתו שיהיו ויאריכו ימים רבים.

היום באתי לפה קהלת אומאן בעת תפלת שחרית, ואני לא התפללתי עדין והייתי נחפז מאד להתפלל, בתוך כך הביא לי הפמטשלאן [הדור] מכתבך, וקבלתי מיד וקריתיו תכף קדם התפלה, והיה לי לנחת בראותי שנתמלא תשוקתך שיגיע לי מכתבך ברגע שבאתי לפה בשלום. וכעת אין פנאי כלל להשיבך. הבנתי ממכתבך מצוקת לבך ורבויה הרחכות שהשם יתברך מרחיב לך בכל עת. וכבר הקדמנו שרק בזה צריכין להחיות את עצמו בכל עת, כמו שאמר אדוננו מורנו ורבנו ז"ל על פסוק "בצר הרחבת לי" וכו'.

ותהלה לאל הייתי בברךיטשוב וברוך השם הכל על נכון. וכעת דעתי חזקה להתעב פה על חג השבועות הבא עלינו לטובה. השם יתברך ירחם שיהיה לטובה לכלנו, ורצונך החזק להיות עמנו יקבל השם יתברך באלו היית עמנו.

ותתחזק להיות בשמחה תמיד בפרט בחג השבועות הנורא הפא עלינו לטובה,
והפאסט [והדאר] נחוצה מאד, ואי אפשר להאריך כלל.

דברי אביד. נתן מפרסלב.

רפא

ברוך השם, יום ד' ט"ל למספר בני ישראל תקצ"ט אומאן.

רב שלום לאהובי בני חביבי הוטיק מורנו הרב יצחק שיחיה.

אתמול קבלתי מכתבך התקף בבואי והשבתי לך מיד על ידי הפאסט. וכעת קבלתי
עוד הפעם מכתבך על ידי השליח, מוסר כתב זה. ואין אני יודע מה לכתב
לך להשיב נפשך, כי כבר דברתי וכתבתי לך הרבה, רק הזוהר לקים שיהיו דבריו
האמתיים של אדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק וקדוש לברכה בכל יום בעיניך כחדשים
כמו שאמרו רבותינו ז"ל. כי הם דבורים נוראים, כל דבור ודבור הוא חדושי תורה
אמתיים נפלאים ונוראים מאד, נובעים ממעיני הישועה, והם מתחדשים בכל עת
ועת לכל ההוגים בהם באמת. ובכל יום ויום נעשים חדשות ונפלאות עם כל בריה
שבעולם מכל שכן עם מין האנושי, מכל שכן וכל שכן אלפי אלפים קל וחמר עם כל
אחד ואחד מיישראל, מכל שכן וכל שכן עם החפצים באמת להתקרב אליו יתברך,
ונקראים על שם הצדיק האמתי צדיק יסוד עולם האמתי, שהוא בחינת יסוד הפשוט
וכו', שכל מי שנכלל בשמו הקדוש וכו' כמו שמבאר בהתורה בראשית וכו' (תנינא ס"ו).

אם אמרתי אספרה לך חלק מאלף אלפים מה שבבני מזה, מה שאני רואה ומבין
מעט, עד שאני יודע ומבין שאין יודעים כלל, לא יספיק הזמן והמוזן יריעות,
ובודאי לא לחנם חס ושלום תקנו לנו חכמינו ז"ל בעלי רוח הקדש שתקנו לנו סדר
התפלה לומר בכל יום עושה חדשות וכו', אדון הנפלאות המחודש בטובו בכל יום
תמיד מעשה בראשית וכו', וכן בשמונה עשרה לומר על נסיון שבכל יום עמנו, ועל
נפלאותיך וטובותיך שבכל עת, ערב ובקר וצהרים וכו'. עמד והתבונן נפלאות אל
בכל עת.

ואחרי כל אלה צריכין להחיות את עצמו בכל פעם מחדש בדבריו הקדושים המושיבין את הנפש בשבעה משיבי טעם, ומהם אומרה לאלקי בעודי וכו'; ששון ושמחה ישגו וכו' להפך כל היגון ואנחה לששון לשמחה; בקי בהלכה אם אפק שמים וכו'; מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע; הקיצו ורגנו שכני עפר; כי מלא כל הארץ כבודו וכו'.

ובהנה וכהנה רבות עשית אתה ה' אלקי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו וכו', להחיותנו פיוס הזה בדור העני הזה להחיות ולהשיב נפשות נרדפים כאלה מכל צד - מהפרכה והתאוות והמדות והשונאים הרבים בהנם. אך זאת נחמתנו בענינו, שאנו מרגישין לפרקים הפסוקים שבתהלים, שנאמרו עלינו, על כל אחד ואחד בפרטיות; וכזה יש לנו לשמח נפשנו בכל עת; כי השם יתברך הקדים רפואה למכתנו האנושה, כי כבר היה אדוננו מורנו ורגנו ז"ל בעולם, וצדיקים במיתתן קרויים חיים כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות יח) ועדין עומד ומתפלל עלינו, ודבריו חיים וקיימים ומחייז אותנו גם עתה לנצח. רק השמר לך לבל יזקינו בעיניך כלל, כי נובעים מפי הזקן שבזקנים שהתפאר עצמו שהוא זקן ויניק וכו' (מעשה"ג יום ראשון), מי שמע כזאת, ואיך אפשר שיוקינו. אדרבה, התאוות והשטותים ומרדת הפרכה הם דברים ישנים מהמלך זקן וכסיל; אבל דברי תורה אמתיים, בפרט חדושים נוראים כאלה ושיחות נפלאות ועמקים ותמימים וכו' כאלה, הם חדושים חדשים בכל יום ובכל עת לנצח כי מאד עמקו מחשבותיו. אך אנו צריכים לקבלם בפשיטות ולהאמין שיש בהם עמקות נפלא ונורא מאד מאד להחיות עצמנו בכל יום. ובפרט בעת שמסבבין הרעיונים לבלבל ולהחליש דעתך חס ושלום, לזכר מחדש ממש שיש בך נקדות טובות רבות. ותזכר מחדש ממש שאתה מתעטרף בציצית כל יום. ועצם נפלאות סגלות הציצית הקדושים ונוראים מאד, כי ציצית מציל מנאוף, וזוכה לקבל עצת הצדיקים שהוא פלה זרע אמת וזוכה לאמונה ולתפלה ולנסים ולארץ ישראל וכו', וכל זה בתורה אחת (קמ"ז). ובתורה "ראיתי" (שם ח) וכו', נאמר על ציצית נוראות ונפלאות אחרים, וכן עוד כהנה. וכן על תפלין ושבת יום טוב וצדקה וכו', אשרינו שזכינו לבלתי להתנגד על התגלות כזאת בימינו, ואנו זוכים ללבש ציצית בכל יום וכן תפלין וכו', ולידע תורות כאלו. ולידע מהתורה אומרה וכו' שכל נקודה ונקודה יקרה

מכתבי רב מוהרנ"ת

תמו

מאד מאד; נגיל ונשיש בכל יום בזאת התורה כי היא לנו עז ואזרה, והשליח נחפו לדרבו וההכרח לקצר.

דברי אביד המחכה להחיות ולשמח נפשך ונפש רעיך בשמחת ישראל, כל שבן בשמחת התורה הקדושה בכל עת מעתה ועד עולם אמן סלה.

נתן מפרסלב.

ויפרס באהבה בשלום כל אנשי שלומנו באהבה רבה ואהבת עולם לעולמי עד ולנצח נצחים.

רב

ברוך השם, יום ד' נשא תקצ"ט אומאן.

לכני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק שיהיה עם כל בני ביתו ויוצאי חלציו הנעימים שיהיו, שלום וחיים וכל טוב.

מכתבך קבלתי אתמול על ידי הפאסט שנכתב קדם שבועות, ולפה לא הגיע עד אחר אסרו חג. ואור ליום זה קבלתי מכתבך על ידי השליח מוסר כתב זה. וכעת אני טרוד ונחפו מאד לדרכי לשלום לקרומינמשאק בצותא חדא עם רבי אפרים גרו יאיר, אך מתשוקתך החזקה אני מכרח להשיבך באפס הפנאי כי עדין לא התפללתי שחרית. ולהודיעך מהשבועות העבר אין הזמן והיריעה מספיק, תשמע מה שתשמע מפי רבי מרדכי ורבי נחמן אם ירצה השם, ותתענג ותשיש בישועתו. וגם אנכי דברתי עם רבי מרדכי בדברך, שקויתי לה' שבשבועות הבאים לקראתנו לשלום תזכה להיות עמנו בעזרת השם יתברך. ועתה בני חזק ואמץ ובטח בה' כי לא יעזב אותך והכל יתהפך לטובה. ותזכה שיהיה הסוס טפל לרוכבו, ותנהיגהו פרצונה, באשר תשמע ותבין פרוש הדברים אלו מפי הנ"ל. ויקים כך ובנו ובכל ישראל "ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם" (הושע ג, ה) אמן.

דברי אביד המעתיר בעדכם.

נתן מפרסלב.

רפג

ברוך השם, אור ליום ד' שלח תקצ"ט משעהרין.

ישאו הרים שלום לכבוד אהובי אחי ורעי הידידים היקרים נדיבי עם ה' שבקהלה קדושה
ברסלב, ובפרט לבני שיחוי.

באתי לפה קהלה קדושה משעהרין על שבת פּרשת נשא. ותהלה לאל היה הכל
על נכון. וביום ד' פּרשת בהעלתך העבר הייתי מוכן לנסע לקהלת
קרעמינמשונג, כי כך דבר עמי רבי אפרים קדם נסיעתו מפה, ומה' מצעדי נבר. והגיע
לי ידיעה משם שלא אסע לשם מכמה מעמים, עד שאקבל ידיעה משם מתי לבוא
לשם. והיה בדעתי לנסע ביום ה' לקהלת מעדוועדיבקא, ומשם לשוב לביתי. ואחר
כך נמלכתי בקוני גדול העצה והאיר בדעתי, ונתישבתי להתעכב פה משעהרין עוד
על שבת העבר, וכן עשיתי. והייתי משוכתי שבת קדש העבר פה בעבר הנהר בתוך
עקר העיר, שישם עומד הבית המדרש אצל ידידנו הנגיד רבי הירש ברבי אפרים גרו
יאיר. ותהלה לאל הייתי בשמחה רבה, ורבי הירש רקד הרבה מחמת שמחה, וגם רבי
בער גרו יאיר, מכל שבן אנשי שלומנו בני הנעורים שיחוי. ובחסדו הגדול דברנו
הרבה דברי תורה אמתיים המשיבים את הנפש. ורצוני חזק לכתב להם מזה, אך
קצרה הידיעה ואין הזמן מספיק. ובערב שבת קדש קבלתי ידיעה מקרעמינמשונג
לבוא לשם, ונסעתי ביום א' כ' סיון. וביום ב' בעת תפלת שחרית שהתפללתי בכפר
יותר משתי פרסאות מפה, וגם ידידנו רבי אברהם בער שיחיה נסע עמי, ורבי נחמן
בהרב שמואל יצחק מפה. בסוף התפלה, בא כנגדנו רבי אפרים בעצמו עם הנגיד רבי
יעקב משם שנסעו לברדיטשוב, והיתה עצתם לשוב למשעהרין, כי בלעדי רבי
אפרים אין לי עסק שם. וכן עשיתי וחזרתי ועתה אני פה. ותודה לאל אני משמח
עצמי, כי אני מאמין שהכל לטובה גדולה. והיום בא לפה רבי יצחק חתן המגיד
מטירה אוויצע. ועתה בדעתי לנסע על שבת קדש הבא עלינו לטובה לקהלת
מעדוועדיבקא, משם לחזר לקרעמינמשונג על שבת שאחריו, ואז אפשר יבוא רבי
אפרים לביתי. ועיני תלויות למרום שיתקננו בעצה טובה מלפניו וינחנו במעגלי צדק
למען שמו. ותהלה לאל שאין עלי משא פריעת הבעל עגלה הגשפר לשבוע. וגם אין
לי חטים ולא ליאן [סוג בד] באדעם. וסחורה היקרה והקדושה אשר טוב סחורה מכל
סחורה נמצא תהלה לאל בכל מקום בואי. ובפרט כי בחסדו הנפלא יתברך נתן לי

לשון למודים, לדעת ולדבר מחדושים הנוראים שנתגלו בימינו המחויין ומשיבין כל נפש שומעיהם באמת. זאת נחמתי בעניי כי אמרתך חיתני. ואם המעות מתקבץ בצמצום, וגם זה בגם גדול, על ה' אשליך יהבי כי לא יעזבני.

ועתה אחי ורעי ספרתי לכם מעט מסדר נסיעתי לעצם אהבתנו החזקה, למען תדעו ותבינו מעט מרחוק מה שעובר עלי, והכל לטובה גדולה גם בגשמיות. ועתה שימו לבבכם על דרכיכם, להסתפל על הרמזים שהשם יתברך מרמוז לכל אדם בכל יום לקרבו אליו יתברך, ותזכרו היטב מה שדברנו בחג השבועות הקדוש העבר, לחפש ולבקש הרבה אחר אמתת עמקות העצות שהם הרוח הקדוש של הצדיק האמת, באפן שנופה לברר המדמה שיתבטל לגבי השכל האמת. ולא יהיה הרוכב טפל להסוס, רק הסוס יהיה טפל ומתבטל לגבי הרוכב.

ועין במדרש (שיר השירים רבה א) על פסוק "לססתי ברכבי פרעה", שמדבר שם הרבה איד השם יתברך גלחם בכמה בחינות עם פרעה, שפרעה יצא עם סוס אדם לכן שחור וכו' והשם יתברך כנגדו, יצא פרעה הרשע עם שריון וכובע כביכול השם יתברך בן וכו', הביא נפט וכו', ואבני בליסטראות וחצים וכו', והרעים בקולו ולבלב בקולו והקדוש ברוך הוא כביכול כנגדו וכו', עין שם היטב. והמדרש פליאה מאד, אף יוכל להבין ממנו רמזים נפלאים הרבה כל אחד לעצמו. כי פרעה בחינת המדמה כמובא במקום אחר. ועל פי זה יפרש כל אחד לעצמו כל דברי המדרש הנ"ל, כי פרעה בחינת הרע שבמדמה, יוצא ונלחם עם האדם בכל פעם בבחינה אחרת. כי עקר המלחמה של האדם הוא עם המחשבות, כי מחשבות טובות הם בחינת יצר טוב ומחשבות רעות הם יצר הרע. והם הם הרע שבמדמה שיוצא נגד השכל דקדשה בכל פעם ברעיונות רעים ותמהון לכב משנים זה מזה, עד שהוא ממש כל הבחינות הנ"ל המבארים במדרש הנ"ל. כי פעם זה יוצא בסוס אדם ופעם בסוס לכן ושחור ובשריון וכובע ונפט ואבני בליסטראות וחצים וכו', ומרעים בקולו ומלבלב בקולו. והמלחמה חזקה וארכה כל כך, עד שהשם יתברך בעצמו צריך ללחם עמו בכל פעם להביא כנגדו גם בן בחינת סוס אדם וכו', ומלבלב ומרעים בקולו דקדשה בחינת ועליון יתן קולו וכו'. והמשכיל החפץ באמת יוכל להבין איד עובר עליו כל זה.

ועקר העצה הוא כמו שעשו ישראל על הים, שנשאו עיניהם והנה מצרים, בחינת המדמה הנ"ל, נסע אחריהם בשש מאות רכב בחור, שהם המרכבות דסטרא אחרא שהם כל הבחינות סוסים הנ"ל וכו'. וכמו שמוכא בדבריו ז"ל (לקושי מוהר"ן רלב), שמחשבות קדושות הם חיות קדושות שהם בחינת מרכבה דקדשה, ומחשבות רעות הם בחינת חיות טמאות בחינת מרכבה דסטרא אחרא. ושם עקר נצחון המלחמה, אבל בשמנצחים אותם קצת הם חוזרים ומתעוררים ומתנגדים בכל פעם בכמה וכמה בחינות בלי שעור ממש כמבאר במדרש הנ"ל. על כן צריכין לצעק הרבה להשם יתברך, כמו ישראל שתפסו אמנות אבותם ויצעקו בני ישראל אל ה' וכו'. כי אלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו וכו'. וכמבאר במדרש הנ"ל, שהשם יתברך בעצמו צריך ללחם עם פרעה שהוא בחינת הרע שבמדמה בכל פעם.

ועין שם מה שפתיב במדרש הנ"ל, אחר שפלה פרעה כל אלה התחיל השם יתברך מתגאה עליו, כלום יש לך רוח וכנפים וכרוב וכו'. מהיכן הטיסן הקדוש ברוך הוא מבין גלגלי המרכבה. כי כל אדם צריך להיות מרכבה להשם יתברך. כי צדיקים הם מרכבתו של מקום. ואם אי אפשר לו בעצמו להיות מרכבה, צריך לו על כל פנים לחפש ולבקש את הצדיק האמת ויכפל עצמו אליו, ויהיה מרכבה אליו, ועל ידי זה יהיה גם כן בבחינת מרכבתו של מקום. כי יזכה לברר המדמה עד שיוזבה לאמונת חדוש העולם בשלמות, עד שיוזבה לשיר של חסד שיתנגן על ע"ב (שבעים ושנים) נימין וכו'. אשרי און השומע זאת גם עתה. שמחו בה' שזכינו להנצל מלהיות מתנגד על אור קדוש ונורא ואמת כזה, מפל שפן שאנו זוכין לראות מרחוק אור התנוצצות תורתו הקדושה. ולה' התקנה שנוזבה להרגיש ולטעם יותר געימת תורתו הקדושה, עד שנוזבה לתכלית של איש הישראלי שהוא בחינת "שבע שמחות וכו' געימות בימינו נצח".

דברי אהבכם באמת לנצח.

נתן מברסלב.

אהובי בני שכנא גרו יאיר, תשלח אגרת זה או על כל פנים העתקה ממנו, למולמטשין ליד בני אחיך רבי יצחק גרו יאיר להחיות נפשו ונפש אנשי שלומנו אשר שם. ושלום רב לכלם באהבה רבה, ושלום רב לבנך ידידי הנחמד

מורנו הרב נחמן שיחיה. תהלה לאל היה לו חלק גדול בהתורה של חג השבועות העבר, באשר אספר לך אם ירצה השם אם תרצה.

רפד

בעזרת השם יתברך, יום ד' ראש חודש תמוז תקצ"ט משעהרין.

רב שלום לאהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק שיחיה.

מכתבך קבלתי היום קדם תפלת שחרית ונהניתי מאד מאד החיית את נפשי בני חביבי, כי מאד בלתה עיני למכתבך, כי עדין לא קבלתי שום אגרת מאתך פה, כי בקרעמינטשאק עדין לא הייתי. וכבר שלחתי אגרת באריכות לברסלב ביום ד' שלח העבר, והארכתי שם קצת בדברי אמת המכרחים לך מאד מאד. והזהרתי את בני רבי שכנא שיחיה שיזרו לשלחו אליך להחיות נפשך, ומסתמא כבר הגיע לידך. וקויתי לה' שיהיה לך למשיב נפש. והזהר והזהר בני ידידי להשתדל לקיים מה שכתוב שם, כי נצרך לך ביותר להתגבר מאד לתפס המחשבה במתג ורסן, לבל תלך לחוץ חס ושלום. ואפלו אם לפעמים על ידי הסח הדעת היא נוטה מהדרך לחוץ חס ושלום, ומכל שכן וכל שכן בשהיא תועה חלילה לרפש וטיט ולמקומות המטנפים חס ושלום, להמשך לאיזה הרהור חס ושלום, להזהר לתפסה בזריזות ולהטותה אל הדרך הישר לחשב בתורה. כגון איזה סדרא קורין בשבוע זאת, או איזה דבר תורה שלמדת בסמוך, או אפלו למשא ומתן ועסקך. רק לעקרה מהרע שנטתה אליו. כי המחשבה ביד האדם להטותה פרצונו תמיד. כי אי אפשר שיהיו שני מחשבות יחד. ואם שנדמה שמתערבת בעל כרחו בתוך המחשבה הטובה, זה מחמת עצם פריחת המחשבה שאי אפשר לשער. אבל על כל פנים זה אמת, שאין שני מחשבות ביחד בשום אופן. וכבר דברנו בזה הרבה בשבועות לפני איזה שנים.

יעתה עזרונו השם יתברך לדבר מזה בענין המרפכה דקדושה, שצריך כל אדם להיות מרפכה לשכינה, כמו שאומרים בהתפלה הנדפס בשערי ציון בשער תקון הנפש. וכנגדה יש מרפכות דסמרא אחרא. והכל תלוי במחשבה כמבאר במכתבי הנ"ל. ואם פי יש בזה מלחמה עצומה וארפה, אל תתבהל מזה, ותעשה את שלך להתגבר בכל פעם בכל דרכי העצות שדברנו מכבר, והם מבארים הרבה

בספריו הקדושים. הן לבלי להסתכל לאחריו כלל ולבלי להתפחד כלל. וכמו שכתוב (בסיון ע"ב) ויעמד הערל וכו', ולא יכפת לך וממילא תסתלק. והן לתפסה במתג ורסן וכו', והן לצעק להשם יתברך על זה הרבה, ולתלות עיניו למרום בכל פעם ממש. כמו שעשו ישראל בשנשאו עיניהם וראו שיש מאות רכב בחור וכו', שהם בחינת מרכבות דסטרא אחרא של בלבול המדמה, שהוא בחינת זהמת מצרים, שנסעו ורדפו אחריהם שאז ויצעקו מאד אל ה'. ומשה אמר להם אל תיראו וכו'. והבן היטב מה שכתבתי במכתבי הנ"ל לבלי להתפחד מכל התחבולות שעושה המדמה, שיוציא בסוס אדם ולבן ושחור וכו' ומרעים ומלבלב בקולו, אל תירא ואל תפחד מזה, כי השם יתברך יוצא כנגדו בכל זה וכו', ואחר כך מתנאה כנגדו במרכבה דקדושה וכו'. אשרינו שבחמלתו הגדולה ה' אלקים נתן לי לשון למודים, לדעת לבאר כך מדרש כזה לעצה ולעבדא לכל אדם. והכל על ידי מה שזכיתי לשאב ולינק מעט דבש וכו' מצוף אמרי נעם קדשת תורתו הקדושה. והכל רק בכחו הגדול.

מה אמר לך בני חביבי וכל אנשי שלומנו, נוראות נפלאתי וכו', חסדו גבר עלינו ואמת ה' לעולם. ומחמת נחיצת הפאסט [הדאר] אי אפשר להאריך יותר. וכבר ספרתי לכם במכתבי הראשון סדר נסיעתי אז. ותהלה לאל כבוד הייתי בשבת פרשת שלח העבר בקהלה קדושה מעדוועדיבקא עם ידידינו הותיק רבי אברהם בער שיחיה, והחייתי נפשם תהלה לאל חי מאד מאד. כלתה נפשם לדברים אמתיים ונוראים ונפלאים שגליתי את אזנם בחסדו הנפלא מעט מהרבה. ואתמול באתי משם. ואני מוכן עתה לנסע לקרעמינמשאג היום או מחר אם ירצה השם, השם יתברך ינחני בדרך אמת, ינחני במעגלי צדק למען שמו. ואיני יודע כמה אתעכב שם, כי רבי אפרים עדין לא בא מברדיטשוב. על כן יכול להיות שאתעכב שם גם בשבת השני שאחריו, אם ירצה השם. ואראה להשיבך גם משם כשאקבל שם מכתבך שפבר שלחת לשם.

יתר מזה אין להאריך. וחיים ושלום וששון ושמחה והתחזקות בתורה ותפלה וכו', ושפע טובה וברכה לך בני ידי ולכל הנלוים אלינו בנפשם ונפש אביך ואוהבכם באמת לנצח.

נתן מברסלב.

רפה

בעזרת השם יתברך, אור ליום ד' חקת תקצ"ט קראקא.

שלום לכבוד אהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

מכתבו הנשלח לפה קבלתי יום העבר לעת ערב מטשעהרין. והייתי פה על שבת קדש העבר, ותהלה לאל היה הכל על נכון. ולבאר מה שדברנו דברי תורה, אי אפשר על פני השדה. וכיום ג' העבר לעת ערב, בא בשלום ידידנו רבי אפרים גרו יאיר, וכפי הנראה אעבר את הדנעפיר [נהר] ביום מחר אם ירצה השם לשבות בקהלת קרומינמטשאג. השם יתברך יוליכני לשלום. והנה רצוני חזק מאד להחיותו בדברי אמת המשיבין את הנפש, אך כבר הארכתי קצת בשני מכתבים הקודמים. וכעת אני פותח באישון לילה פדי שלא יתעכב שליחת האגרת למחר, על כן אי אפשר להאריך. השם יתברך יזכך שתזכה לקים ולילך עם מה שכתבתי בשני מכתבים הקודמים. ואם אמרתי אספרה כמו אפס קצה מאשר בלבבי, אשר אני רואה בכל עת כמה וכמה אנו צריכים להתחזק ולהודות לו יתברך בשמחה על כל החסד אשר עשה עמנו להפליא, וקצרו המון יריעות. סמא דמלתא משתוקא [רפואה לפה לשתוק]. ותהלה לאל החיית את נפשי, במה שכתבת והודעתני מהטלית שקניתי ביום שכתבתי לך מענין גוראות קדשת מצות ציצית הקדושים. מה גדלו מעשיך ה', שפשמדברים באמת מתורתו הקדושה יכולין לבנות עתידות. הגדלתי השמחה על זה, בפרט על אשר נתת לבך לזה. חכם בני ושמח לבי וכו'.

רפו

בעזרת השם יתברך, יום ד' עקב תקצ"ט ברסלב.

שלום וחיים לאהובי, בני חביבי, הרבני וכו', מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

מכתבו קבלתי בשעה זאת. וכבר שמעתי מקדם מחלישת בנך שיחיה, ובנדאי צערו הוא צערי, אך לה' התקוה שישלח לו רפואה שלמה מן השמים חיש קל מהרה רפואת הנפש ורפואת הגוף וכו'. ולהחיותך בדברי אין הפנאי מסכים בעת, גם כבר דברנו הרבה בהיותך פה. אך דע בני חביבי, שהיום חזרתי עם אנשי

שְׁלוֹמֵנו, וּדְבַרְתִּי הַרְבֵּה בְּזֶה שְׂרָאוֹי לָנוּ לְשִׂמְחָה מְאֹד מְאֹד בְּכֹל יוֹם וַיּוֹם, בְּמָה שֶׁנִּצְלָנוּ מִלְּהִיּוֹת מִתְנַגֵּד עַל אֹר אַמֶּת בְּזֶה אֲשֶׁר רַק הוּא תִקְוַתֵּנוּ לְנִצָּחַת. וְכֹל מַה שֶׁמְרַגְּשִׁין יוֹתֵר צְרוּת לָבָבוּ בְּגוֹף וּנְפֶשׁ וּפְרִנְסָה וְכו', צְרִיכִין לְהַפְדֵּי הַדְּבָר לְשִׂמְחָה וְשִׁשׁוֹן יוֹתֵר, כִּי אִף עַל פִּי כֹן זְכִיתִי בְּהִצֵּל עוֹבֵר גּוֹה הַתְּלָאוֹת בְּזֶה בְּמִרְרוֹת בְּזֶה, לְהִנְצִל מִלְּהִיּוֹת מִתְנַגֵּד עַל חִיּוּתֵנוּ וְתִקְוַתֵּנוּ. אֲשֶׁר רַק הוּא מְמַתִּיק מְרִירוֹתָא דְעֵלְמָא, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּזֶהֱרַק הַקְדוּשׁ (יחי"ח"א דף רמ"א): אֶלְמָלֵא מִלְּחָא וְכו'. וְצְרִיכִין לְחֹזֵר זֹאת גַּם בְּמָה פְּעָמִים בְּיוֹם אֶחָד, וְלְהִיּוֹת מוֹדָה עַל הָעֵבֶר עַל כָּל הַחֶסֶד אֲשֶׁר עָשָׂה בְּעַל הַחֶסֶד עִמָּנוּ. וּבְפִרְט שְׂזוּכִינוּ גַם זְכִינוּ לְמַעַם מַעֲט מִצוּף דְּבִשׁ אֲמָרְיוֹ הַנְּעִימִים הַמְחִיִּין אֶת הַנְּפֶשׁ לְנִצָּחַת וְכו' וְכו'. אֶלְמָלֵא לֹא אֶתִּינָא לְעֵלְמָא אֲלֵא לְמִשְׁמַע מִלָּה חֲדָא מֵהֶם דִּינִי, מִכָּל שֶׁנֶּן וְכֹל שֶׁנֶּן וְכו' וְכו'. וְעַל יְדֵי זֶה יוֹכְלִים גַּם לְכַנֵּס לְצַעֲקָה עַל לְהַבְּא, וְלְשַׁפֵּד לָבוּ כַּמּוֹס נּוֹכַח פְּנֵי ה', מֵאַחַר שֶׁאֵנוּ רוֹאִים שְׁעַדְיִין רַחֲמֵיו אֵלֵינוּ וְעַדְיִין חֲבִיבוּתָהּ גְּבֻן. אִךְ הָעֵקֶר לְחֹזֵר בְּכֹל פְּעַם אֵל הַשְּׂמִחָה שֶׁהוּא עֵקֶר הַהִתְחַזְּקוֹת. שׂוֹשׁ נְשִׁישׁ בְּה' כִּי רַחֲמֵיו לֹא כְּלַיִם, כְּאֲשֶׁר כָּבַר רָאִינוּ פְּעָמִים אִין מִסְפֵּר. עַד הֵנָּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמֵיו יִתְפָּרֵד וְכו', בּוּ בְּמַחְנוּ שְׂאֵל יַעֲזִבֵנוּ לְנִצָּחַת וַיְטִיב אַחֲרֵיתֵנוּ מִרְאִשִּׁיתֵנוּ, נִגְיֵלָה וְנִשְׂמַחָה בִּישׁוּעָתָא.

דְּבָרֵי אֲבִיךָ. נִתֵּן מִבְּרֶסֶלֶב.

וְשְׁלוֹם לְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה וְרַחֲמֵימֵן עֲזִיזָא. וּבְפִרְט לִידִידֵי הַתִּיק מוֹרְנוּ הָרֵב נַחֲמֵן גְּרוּ יְאִיר, נְכֵד אֲדוּנֵנוּ מוֹרְנוּ וּרְבֵנוּ זְכָר צְדִיק וְקְדוּשׁ לְבָרְכָה. אֲתִמּוֹל קִבְּלֵתִי פְּרִישַׁת שְׁלוֹם מֵאֲתָא. מִי יִתֵּן שֶׁנִּזְכָּה לְהַתְּוַעַד יַחַד מְהֵרָה וּפְנִיִם אֵל פְּנִיִם נְדַבֵּר, אֲשֶׁר הוּא טוֹבָתוֹ לְנִצָּחַת.

רפז

בְּעֹזֶרֶת הַשֵּׁם יִתְפָּרֵד, יוֹם א' רָאָה תִקְצ"ט.

אֶהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי.

מִכְתָּבְךָ קִבְּלֵתִי הַיּוֹם, וְצַעֲרֵי גְדוֹל מְאֹד מִחֲלִישַׁת בְּנֵךְ שִׁיחִיָּה, אֲבָל כְּבֵר יִדְעֵתִי שֶׁאִין לָנוּ עַל מִי לְהִשְׁעֵן כִּי אִם עַל אֲבִינוּ שֶׁבְּשָׂמַיִם. בְּעַל הַרְחָמִים יִשְׁלַח לּוֹ רְפוּאָה שְׁלֵמָה מִן הַשָּׁמַיִם רְפוּאָת הַנְּפֶשׁ וּרְפוּאָת הַגּוֹף בְּתוֹךְ שְׂאֵר חוּלֵי יִשְׂרָאֵל. וְכַעַת אִין בְּלִשׁוֹנֵי מִלָּה לְהַשִּׁיבוּ, כִּי הוּא סְמוּךְ לְאַפּוּקֵי שְׂבִתָּא. וַיִּשְׁמַע מִפִּי רַבִּי דְדוּד

גרו יאיר שתהלה לאל היינו שמחים בשבת העבר. ואפשר יספר לך קצת מה שדברנו בו בישועת חסדו, וגם אתה תשמח בישועתנו. כי בלנו כאיש אחד ונפשך קשורה בנפשנו, בפרט בשבתות וימים טובים. השם יתברך יחזק לבבנו שנתחיל להכין עצמנו לקבל קדשת אלול בראוי.

דברי אביך המצפה לשמע הטוב מאתך תמיד.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה חזקו ויאמץ לבבכם וכו'.

רפח

ברוך השם, יום א' ראש חודש אלול תקצ"ט ברסלב.

שלום לבני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק שיחיה.

מכתבו קבלתי עתה, ואני לא גמירתי עדיו התפלה, כי הייתי חלוש קצת כדרכי אחר שבת, ונתאחרתי בתפילתי. בעת תדע שכבר קבלתי תהלה לאל בילעט [פרטים] מחדש, ובדעתי לנסע אם ירצה השם ביום מחר אחר חצות יום, ודעתי חזק לבלי לעכב יותר. וה' יעזר לי בחסדו, לפע למקום שאסע להשתטח במקום שאשתטח, אשר באמת איני יודע כלל עוד עד היכן הדבר מגיע, אבל זה אני יודע בברור בעזרת השם יתברך שאני צריך לפע לשם בכל עת, ובפרט על ראש השנה הקדוש והנורא והאים מאוד מאד. וגם אני צריך לעזור ולחזק אתכם בכל כחי, בכל מיני דבורי אמת שבעולם, שתזכו גם כן להיות שם כי הוא חייכם וכו' וכו'. ואם כי כבר אתם יודעים קצת מזה, אבל צריכין עתה להתחיל מחדש, בפרט על ראש השנה שאז עקר ההתחדשות לטובה. ויש הרבה הרבה מאוד לדבר בזה, אך אין הפנאי והנדר מספיק. וגם המכתב מרבי מרדכי קבלתי, והכל קדם שעמדתי להתפלל תפלת מוסף של ראש חודש אלול, עם אחד זהוב, וקריתיו היטב. והודיעו לי שהעגל נאבד, וצריכים רחמים שהפירה תתן חלבה. יהי רצון שיתקיים כן.

והנה כל צרותינו ומרירות נפשנו הוא מחטא העגל ואנו צריכים שהפירה תכפר על בנה כמו שפרש רש"י. והכל כדי לזכות שיהיה דם נעבר ונעשה חלב. והנה

סחרתם עד הנה בפיאונקים [עלוקות], ואם זכיתם לעשות המשא ומתן פראוי, ה'יה ראוי שהפיאונקים יוציאו דם הרע שבקרבתכם עד שיתהפך לדם טהור שהוא ממון כשר ממון ישראל, כי דמים תרתי משמע. ומבלבולי הדמים שקשה לזככם, בא חלי המאזלין [חזרת] רחמנא לצלן, וכל מיני חולאת רחמנא לצלן, וכל מרדת הפרנסה וכל המחלקת ובזיונות ושפיכות דמים אשר אתם מבקשים בעת, על כל זה אתה צריך לישועה גדולה, שיחזור בנדך לאיתנו בשלמות מהרה, בעל הרחמים בורא רפואות ימלא משאלותיך מהרה. ורבי מרדכי מבקש להנצל על להבא, והפל צריכים לישועת אלהינו, ימלא ה' כל משאלות ישראל לטובה.

וְכַל זה הוא סוד פונות אלול שהוא להכניע הדם שבחלל השמאלי. והתקון על ידי שיהפך מדם לדם, לסבל בזיונות ושפיכות דמים מכמה צדדים. כי גם מה שמנח כל אחד בעיני עצמו, ונדמה לו כאלו חס ושלום חס ושלום אפס תקנה, גם זה בחינת שפיכת דמים שצריכין לסבל הכל, ויעבר עלי מה. ואם חס ושלום לא יהיה לי עולם הבא, אף על פי כן האמת הוא אמת. ואני חפץ ומשתוקק רק להאמת לאמתו, כי סוף כל סוף יבוא יום פקדתי, וההכרח לשכב על הארץ, והחרסים ינחו על העינים, והגוף יתפלה בהקבר, ויהיה נעשה עפר רמה ותולעה. ואם כי הוא חרפה ולצנות עתה לדבר מזה, ובפרט כמו שנתרבה עכשיו חכמים שיודעים חכמות וכו', אך ברוד השם שהפליא חסדו עמי שידעתי כל סוד חכמות אלו. אבל הם שקר וכזב הכל נדף וכו', וסוף כל סוף ההכרח לתן דין וחשבון וכו', אבל אף על פי כן חלילה וחלילה לפל בעיני עצמו בשביל זה. וזה כל פונות אלול שהוא בחינת בקי בהלכה בקי ברצוא בקי בשוב. אם אסק שמום שם אתה ואציעה שאול הנדך, בחינת עיל ונפיק. וכמה וכמה דברנו בזה כמה וכמה צריכין להתחזק בזה. ורבי מרדכי הנ"ל כותב לי שעדין נדמה לו שאפס תקנה חס ושלום, אם כן לא שבקת חיי לכל בריה. תדע ותאמין לי, שיש גרועים ממך הרבה, וגם הם צריכין להחיות עצמן בפונות אלול הנ"ל, לקים באמת בכל עת "ואציעה שאול הנדך", ואז יהיה טוב להם לנצח. וכל עקר הרעש והקמטיגוריא הגדולה שעלינו, הוא מחמת זה שרבענו הגדול זכר צדיק לכרכה רוצה להחיות מתים ופגרים ממש, שנפלו בדעתם מרבוי עוונותיהם העצומים בפגרים ממש. כאשר גם אנכי בעיני יודע מעט בזה, מכל שכנ וכל שכנ הוא ז"ל בעצמו. וכל הרעש הגדול שעלינו, הכל רק בשביל זה, כי הוא בכחו הגדול עוסק

בתקונם ובהצלחתם. והעקר בבחינה זאת שרוצה להאיר בהם כי מלא כל הארץ כבודו, הקיצו ורננו שכני עפר, והם מבעטים לקבל טובתו. אבל מה לנו בזה, כל אחד ילך בדרכו, ואנחנו בחדו הנפלא נקים, אחזתיו ולא ארפנו עד וכו'. והנה השליח נחוי, וההכרח לקצר כי טרידנא מאד. ותדע שאף על פי כן צריכים להתחזק בשמחה תמיד וזה עקר ההתחזקות. כי חדות ה' היא מעוזכם.

דברי אביד וחברכם ורפכם חפץ בתקנת נפשכם לגצח אמן כן יהי רצון.

נתן מפרסלב.

רפמ

ברוך השם, יום ב' תצא תקצ"ט אומאן.

רב חסד יגמל חסד ויטיב לכם ולנו הפתיכה והחתימה לחיים טובים לחיים אמתיים ארבים ולשלוש, לכבוד אהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק גרו יאיר ולכל יוצאי חלציו הנעימים שיחיו.

היום אחר תפלת שחרית באתי לפה לשלוש. תהלה לאל מה גדלו חסדי ה', שזכיתי גם בשנה הזאת לבוא לפה להכין עצמי על ראש השנה הקדוש הבא עלינו לטובה. מה אשיב לה' כל תגמולהי עלי. ואי אפשר להאריך עתה בזה, כי לא יספיקו כל ימינו להודות ולהלל ולשבח וכו', למי שעשה לנו את כל הנסים האלה וכו'. ובבואי לפה מצאתי מכתבך והיה לי לנחת גדול. ועתה בעת תפלת המנחה קבלתי עוד הפעם מכתבו. השם יתברך יגמר חסדו עם בני שיחיה, לתמכו ולסעדו לגמר רפואתו בשלמות מהרה אמן כן יהי רצון. וגם מהפיאוקים [עלוקות] שמכר, היה לי לנחת. אף יש בלבי עליך בני חביבי על אשר חושב הרבה ומתפחד הרבה בכל סבה קלה שעובר עליך, הלא אתה רואה בעיניך שהשם יתברך עושה עמך חסדיו בכל עת, לא כחטאינו עשה לנו וכו', ואתה מתפחד ומתבהל ביותר בכל עת. בטח בה' כי לא יעזב אותך לעולם, חזק וחזק, ושמח נפשך בכל עת במה שאתה חפץ להיות נמנה עמנו בראש השנה הבא עלינו לטובה האים והגורא מאד. מכל שכן כי קוינו לה' שתוציא מבח אל הפעל ותבוא לפה בשלוש בשמחה. ובעל החמלה יחמל עלינו ויורנו הדרך לתשובה הנפתח בחדש אלול, כי בודאי השם יתברך והצדיקים

עושים את שלהם תמיד, ועוסקים בזה בשלמות להמשיך הדרך הקדש הזה מחדש בכל שנה ושנה, בחדושים נפלאים ונוראים מאוד מאד, כי מאד עמקו מחשבותיו יתברך. אך מי יתן שנוכח גם אנחנו להאמין בזה בשלמות, באפן שנוכח להמשיך עלינו גם עתה קדשת הדרך הזה מחדש, שיקים בנו חדש עלינו שנה טובה אמן כן יהי רצון. והיום פנה ואי אפשר להאריך יותר.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

כבוד רבי נפתלי גרו יאיר פורם שלום באהבה רבה. בתקון הרצפה של הבית המדרש שלנו דפה, תהלה לאל עוסקים עתה. וקוינו לה' שיהיה להם לנחת ולשמחת לכב בעזרת השם יתברך. פוק חזי גבורתא דמרך. ועדן צריכין ישועה ורחמים רבים.

רצ

מכתבי ת"ר

בעזרת השם יתברך, ערב סבות יום א' ת"ר ברסלב.

בני חביבי.

מכתבך קבלתי עתה, ומאליך תבין שאין פנאי כעת להרחיב הדבור כלל. והנה עמד ידידנו רבי דוד ורבי נחמן שנסעו היום לקהלתך, ומהם תשמע מה שתשמע משיחתנו וכו'. והשם יתברך ישמח אתכם ואותנו, וחדות ה' יהיה מעוננו לעמד נגד עצם רבוי עזות דסטרא אחרא מכל הצדדים הן מעצמו הן מאחרים. אך ה' עוזו וגבור ישפיע עלינו טובו וחסדו על ידי תפלת ה' בעצמו. ויתן עזו לעבדיו השפלים, כי הוא נותן ליעף כח וכו'. ורק על זה סמכנו, אחרי אשר השם יתברך היטיב עמנו כל כך כל כך להשמיענו כאלה וכאלה, הוא יגמר בעדנו לתמכנו בימין צדקו, לחזקנו ולאמצנו בשמחתו, בפרט בימי החג הקדוש זמן שמחתנו. מי יתן שנוכח

לקיים והיית אף שמח. ותהלה לאל יש ויש לנו במה לשמוח בכל חדוש וחדוש ובכל דבור ודבור וכו' וכו'. ואיך שהוא אשרינו.

דברי אביך המזרח ומחוקק להיות בשמחה תמיד, בפרט בימי שמחה כאלה הבאים עלינו לטובה.

נתן מפרסלב.

בני חביבי. מכתבך קבלתי עתה, ואין פנאי להרחיב הדבור כלל. השם יתברך ישמח אתכם ואותנו, וימתיק כל הדינים מעלינו, ומאד החיית אותי במה שכתבת שהחיית עצמך בהתפלה, גדולים מעשי ה' אשר עשה עמנו, ואני מחיה עצמי בכל עת בזה ובכיוצא בזה. וכעת אני מתפלא מאד בהחסד שעזרני ה' יתברך, ללקט הלקוטי עצות החדש כי הוא פלא. רבות עשית אתה ה' וכו'. שישו ושמחו בשמחת תורה.

דברי אביך, נתן מפרסלב.

רצא

ברוך השם, אור ליום ב' נח ת"ר ברסלב.

ישאו הרים שלום לכבוד אהובי ידיד נפשי ולבבי הרבני הותיק המפלג הנגיד וכו'. מורנו הרב אברהם פער שחייה ולביתו וליוצאי חלציו היקרים חיים ושלום וכל טוב.

דע ידידי כי נתעכבתי באומאן על יום כפור העבר, וכאתי לביתי על שבת שבין יום כפור לספוט. וברוך השם הכל על נכון מעם ה', ושמחנו תהלה לאל בחג העבר, בפרט בשמיני עצרת ושמחת תורה והכל בשלום ושלחה תהלה לאל. טוב להודות לה' אשר עד כה עזרנו. בן יוסף ה' חסדו ונפלאותיו העצומים שיאיר האמת בעולם. ונופה להודיע לבני האדם גבורות נוראות ונפלאות התגלות תורתו וחקמתו האמתית, למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא האלהים וכו'. כי כל דבריו הקדושים שגלה בלם הם לגלות אלקותו בעולם. ולעת עתה נזכה אנחנו על כל פנים לשום לבנו היטב לדבריו הקדושים, באפן שגלך בדרכיו, לבלות ימינו על התורה ועל התפלה וצדקה ומעשים טובים. כי מאד עמקו מחשבותיו. והכל יכולין להתקרב

להשם יתברך על ידי דרכיו הקדושים. ואי אפשר עתה להאריך בזה בפרט על פני השדה.

בעת באתי להזכירו ולזרוז שיראה תכף ומיד לשלח לי מתת ידו הטובה על חשבוננו, ולצרוף לזה כל מה שיוכל לגבות ולקבל מאנשי שלומנו נדיכי לב, כי השעה דחוקה לי מאוד, כי מה שקבצתי באומין כבר פלה, ועתה ביתי ריקן. וימי החרף ממשמשיין ובאיין, ואין בביתי לא עצים ולא גרות והתבואה ביקר וההוצאה מרבה מאוד. אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי. עזרי מעם ה' וכו'. כי אין לי שום מעמד פרנסה בלתי אל ה' עיני תלויות. ועליך ועל ידידי ר' אבא גרו יאיר לעשות את שלכם, להשתדל לטובתי בכל מה דאפשר. וה' הטוב יעשה ויגמר בעדם לטובה.

דברי אהבכם באמת לנצח המצפה לתשובתו מהרה.

נתן מברסלב.

רצב

ברוך השם, יום א' לך לך ת"ר ברסלב.

בני חביבי.

מכתבך קבלתי עתה, והיה לי לנחת בראותי עצם תשוקתך לעבודת ה' באמת. מו יתן והשם יתברך ימלא משאלות לבך לטובה, ויעמוד בעזרך שתזכה לקום בחצות לילה תמיד ותעסק בתורה ותפלה, כי היא חייך וכו', ולה' הישועה. ומוסר כתב זה נחויץ ואין פנאי להאריך, אך באתי להודיעך שתראה תכף ומיד לשלח לי הסף חמשה רובל כסף על ידי איש בטח המקדם, כי ביתי ריקן מכל ואני מכרח ללוות לי הסף הנ"ל על פרנסה. והוצאתי רבה בידוע לך. ואין לי על מו להשען כי אם על אבינו שבשמים, וכל חיותי ושמחתי ותקנותי, היא מה שזכיתי לידע מאור פנה ולשאב מימי תורתו הקדושה. זאת נחמתי בעניי וכו'.

וגם אתה בכל מה שעובר עליך, וכן כל אנשי שלומנו בלם באחד תהלה לאל, יש להם במה לשמח ולהחיות נפשם בכל עת תהלה לאל. כי כבר החיה והשיב נפשנו בשבעה משיבי טעם אשר הם חיינו לנצח. מהאגרת שהודעתני שהכנת לשלח

וכו' נהניתו מאד. השם יתברך יזכנו שיוצמיח ויעשה פרי טוב, לגמור פאשר עם לבבנו למען כבוד שמו יתברך. והוא יודע תעלומות לב שפונתי לטובה, והטוב יעשה.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מפרסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

רצג

ברוך השם, יום א' וירא ת"ר לפ"ק.

בני חביבי.

קבלתי מכתבך השם יתברך ימלא לך בכפלי כפלים עשר וכבוד וחיים. ועל כלם יפתח לך את אוצרו הטוב אוצר יראת שמים שזה עקר אמתת החיים. ויפרס בשלום כל אנשי שלומנו באהבה. ויזרו את ידידי רבי יעקב שיבוא לפה על שפת קדש הסמוך. כי קרוב בדעתי לפע אחר כך לאומאן בעזרת השם יתברך. וראוי לו בודאי להתראות פנים עמי, אחרי אשר השם יתברך עזרו לעמד מחליו ונמחלו כל עוונותיו ונעשה בריה חדשה, בודאי היה ראוי לו לבוא מיד שקם מחליו לפה. אך העבר אין, פעת מאחר שכתבת שרצונו לבוא, על כן ראוי לזרו למזרזין שיזרו בזה פנ"ל.

נתן מפרסלב.

רצד

ברוך השם, מוצאי שבת קדש אור ליום א' וישלח ת"ר אומאן.

שלום לבני חביבי הרבני וכו'. מורנו הרב יצחק שיחה.

מכתבך קבלתי פעמים. ומוסר כתב זה נחויץ ואין פנאי להאריך. ומה שכתבת לי מה ששמעת מרבי יעקב בענין השלשה דברים הבאים בהפסח הדעת, נהניתו מאד על שספר לך רבי יעקב מזה. ויש לי הרבה לדבר בזה, אך עתה אין הפנאי מספיק כלל. אם אתמהמה עוד בדרך, אכתב לך בעזרת השם יתברך באריכות,

לעת עתה איני יודע כלל איך יפל הדבר בענין השבת הנכה הנא עלינו לטובה. השם יתברך ירחם עלי ועליכם בכלל ובפרטיות על כל אחד ואחד, וינהיג אותי ואתכם בדרך הישר והאמת תמיד. השם יתברך עוזר ומושיע לי הרבה בכל יום בחסדים נפלאים מאד, אך עדין אני צריך ישועות הרבה, ובפרט בשבילכם. עיני תלויות אל ה' שיקים בי (תהלים נה, יט) "פדה בשלום נפשי וכו' כי ברבים" וכו'.

דברי אביך המעטיר בעדך ומצפה לתשובתך.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

ושלום לבני הרבני מורנו הרב דוד צבי שיחיה. למען ה' יתברך, התגבר בכל עז להיות אך שמח תמיד. ובטח בה' כי לא יעזב אותך, והכל יתהפך לטובה. ותחיה עצמך בלמוד התורה הקדושה בכל יום, ובתפלות ותחנונים ואמירת תהלים בכונה. ותדבר עם אנשי שלומנו בכל יום, ותשמח נפשך בכל מה דאפשר. ואני על משמרתו אעמד להתפלל עבורך, ולה' הישועה שייטיב לך בחסדו. לא פחמאינו יעשה לנו וכו', כי חסדו גדול עלינו, חסדי ה' כי לא תמנו וכו'. ואין פנאי להאריך עתה. ושלום וחיים כנפשך בני חביבי ונפש אביך המעטיר בעדך ומצפה לישועתך.

נתן הנ"ל.

רצה

בעזרת השם יתברך, יום ד' יא טבת ת"ר.

ישאו הרים ושלום לכבוד ידידי הרבני המפלג התיק מורנו הרב אשר משה נרו יאיר.

מכתבו הקצר הגיע אלי אתמול בין מנחה למעריב. ומאליך תבין גדל צערי מזה עד הנפש. הומה עלי לבי. מעי מעי אחילה. צר לי מאד מכם, מכמה צדדים, הן מצד הצער והיסורים בעצמם מה שסבבוהו את ידידיו רבי א"ב מכל צד, השם יתברך ירחם ויושיעו מהרה, וביותר מהתגרות השונאים שחורקים שגם להתנקם חס ושלום, כמו שכתוב (איכה ב, טז) "שרקו ויחרקו שן אמרו בלענו" רחמנא לצלן, אבל ה' לא יעזבנו בידם בודאי. ועל פלם צערי גדול ביותר מבבלול הדעת

והקטנות השכל שנקטן אצלכם על ידי זה, כי חסרון הדעת קשה מהכל. וכמבאר בדבריו הקדושים, שעקר הצער של כל מיני יסורים וחסרונות הוא רק חסרון הדעת. כי אם היה הדעת שלם, והיה יודע שהכל בהשגחתו יתברך לטובה, בודאי לא היה מצטער כלל, אדרבא היה מלא שמחה מכל היסורים וההרפתקאות העוברים עליו. כי כל מה דעבר רחמנא לטב עבר, כי פונתו יתברך בודאי לטובה נפלאה. ובפרט שאנו רואין בעינינו שכל אדם מלא יסורים, כמובא בכל הספרים, וכמו שכתוב במדרש רבה (פרשת מקץ פרק צב, א) על פסוק (בראשית מג, יד) "ואל שדי יתן לכם רחמים", וזה לשונו, אמר רבי אלכסנדר איין לך אדם בלא יסורים. אשריו לאדם שיסורים באים עליו מן התורה שנאמר (תהלים צד, יב) "ומתורתך תלמדנו". ועין שם היטב מה שכתוב שם מתחלה, ואם בא להקפיד. "ומתורתך תלמדנו". מה כתיב באברהם (בראשית יב, ב) "ואברכה ואגדלה שמך", ביון שיצא קפיץ עליו רעבון ולא הקפיד ולא קרא תגר, אף את וכו', עין שם.

ובבר ידעתם שכל המניעות הם רק מניעות המח, כי מי שדעתו ומחו חזק בהאמת לאמתו, בודאי אל יבהלוהו רעיוניו משום הרפתקאות ותלאות העוברים עליו, כי בודאי לא יעלה על דעת איש הישראלי כשפא עליו איזה צרה חס ושלום, אפלו בגוף ובבנים חס ושלום רחמנא לצלן, מכל שכן בפמון הקל, שזה מחמת שהניח תפלין או פור לצדקה וכיוצא בזה. אדרבא איש הכשר אפלו איש פשוט, נותן אל לבו שכל צרתו ויסוריו חס ושלום הוא מחמת שמעט בעבודת ה', שלא הניח התפלין בפונה הראויה והסיח דעתו מהם כמה פעמים, ולא נתן צדקה בלב שלם כראוי וכדבעי למעבד לא עבר וכו'.

ועתה תבינו היטב מזה לענינו, כי בודאי מי שנוטה לדעת החולקים על אור קדוש ונורא ונשגב כזה, שהוא אדונינו מורנו ורבונו זכר צדיק וקדוש לברכה, אשר גלה חדושי תורה באלה בעולם אשר לא נשמעו מעולם המחין את כל הנפשות מגדול ועד קטן וכו' וכו', בודאי לדעתם הפוזבת אפלו אם היו נותנין הון רב לנסע לאומאן אין לנסע, מכל שכן לסבל יסורים ולשבר מניעות. אבל מאחר שפחסדי ה' פקח עינינו, והודיענו קצת אמתת גדלת קדשתו וכו' וכו', בודאי בשביל תנועה אחת להתקרב אלינו, מכל שכן ללמד ספריו הקדושים ולקיים איזה דבור אמתי מדבריו, להכריח עצמו לתפלה על פי עצותיו הקדושים, ולומר תהלים בכונה וכו', ומכל שכן

לנסע על ציון קברו הקדוש אשר הבטיחנו בהבטחה גדולה שיעשה לנו טובה לנצח, דעת לנבון נקל שבשביל נקדה אחת מכל הנ"ל, כדאי וכדאי לסבל הכל ולשפר כל מיני מניעות שבעולם. על כל פנים שלא למעות חס ושלום במעות ושמות של המתנגדים וחולקים, כאלו שבביל זה שעשה טובה נצחית כזאת לגשמתו, שנסע לאומאן על ראש השנה באה עליו התלאה הזאת חס ושלום. אדרבא מחיב להסתכל על האמת לאמתו ולהפך הדבר לטובה, שכל התלאות הם בשביל שמתרשל בענין ההתקרבות אל האמת. ובפרט שאנו רואין שגם על כל החולקים והמתנגדים עוברים כום התרעלה כום הצרות והתלאות בלי שעור. השם יתברך ירחם על כל ישראל, ובפרט בעתים הללו אשר צרות רבות סבבנו בכלליות ובפרטיות מכל צד, ואין רגע בלא פגע וכמו שהאריך בזה בשל"ה, עין שם. ואין חיותנו וקיומנו בכל יום ובכל שעה, כי אם בדרך נסים נפלאים ונוראים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ויקא' 100) 'הן הן גבורותיו וכו', וכל חיותינו הוא רק על ידי נקדת הצדיק האמת, בבחינת 'אלמלא מלחא לא הוי עלמא יכול למסבל מרירותא', כמו שכתוב במאמר צוית צדק.

ובכחו הגדול בטחתי שבודאי לא יעזב את רבי א"ב שיחיה הנ"ל, באשר לא עזב אותי ואת כלנו בכל התלאות שעברו עלינו. ובפרט עלי אשר לא יאמן כי יספר שיהיה אפשר לסבל כל אשר עבר עלי. ואף על פי כן כשאני מחשב עמו, אני רואה האמת שכל בני גילי אשר היו להם פתח סוררת להתקרב ולטעם מאורו הקדוש, כלם עברו חיייהם בצרות ומרירות הרבה יותר ממני ורבים מתו. ואשר המה חיים עודנה מלאים צרות מצרות שונות רחמנא, לצלן ואין להם במה להחיות את עצמן. אך העקר הוא הנסיון לפי שעה, לכלי לשמע לדבריהם הרעים של החולקים על האמת, ולכלי להטות דעתו חס ושלום לשום סברה של שקר ההפוכה מן האמת, רק להסתכל בכל עת אל האמת לאמתו ולקיים "חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל ערתיך".

והנה להאריך בדברים בענין זה יש בלבי תהלה לאל הרבה לדבר, הנה בטני מלא מלים. דברים אמתיים וזכים ובהירים בעזרת השם יתברך, אך לא יספיקו המון וריעות לבאדם. וכבר ידעתם קצת על ידי ספריו הקדושים ועל ידי מה שחידשנו בהם בחסדי נפלאותיו יתברך. ועתה ידידי וחביבי חזק ואמין עצמך, וחזק הרבה את ידידנו רבי א"ב הנ"ל. ותקרא את האגרת הזאת היטב, ותבינו דברים הרבה מתוך

דברים אלה. ובמחתי בחסדי ה' שבודאי לא יעזב אותו, לא שבק ולא שביק, רק חזק ואמין. וחטף ואכל, חטף ואכל נהמא דאורייתא בכל יום ויום בכל התרדות וההרפתקאות העוברים עליך, כי היא תיך לנצח, וזה היום שאתה עומד לא יהיה לך עוד לנצח.

ומאד מאד גדול צערי יותר מהכל מה שכתבת שרבי א"ב גרו יאיר מתרשל בלמודו. אהה ה' על זה ידו כל הדוים, כי כמה וכמה אנו מדברים וצועקים על זה שאין מנוס מפל היסורים וההרפתקאות כי אם להשם יתברך ולהתורה ולהתפלה ותחנה ובקשה וכו', ואיך נהפכת לי ידיד נפשי. כבר הזהירונו רבותינו ז"ל (אבות ב) 'אל תאמר לכשאפנה אשנה'. פלך מדרך זה חכיבי וידידי, כי אני בטוח בהשם יתברך שבודאי יתקן לך השם יתברך בכל עניני הדחקות והתלאות שלך, וירחיב ירך ותמכר סחורתך בטוב בעזרת השם יתברך והכל יתהפך לטובה. אבל הימים שאבדת בלא תורה שיכלת לחטף מתוך היסורים דיקא, זה אבדה שאינה חוזרת. ובפרט מה תעשה בימים הבאים, כי אפלו אם תבלה ימך בעשירות, אי אפשר שלא יעבר על האדם בלבולים ותרדות רבות והרפתקאות בלי שעור, כמו שאמרנו רבותינו ז"ל, וכמבאר בפסוקים רבים כי אדם לעמל יולד וכו'. ומי שמבטל מחמת זה מדברי תורה ותפלה הוא אויב את ימיו לגמרי חס ושלום. כי אדרבא כל מה שעובר על האדם, הכל לקרא אותו לקרבו אל התורה. כי העקר שעשועיו יתברך הוא כשלוּמדין תורה בצר לאדם מתוך בלבולים ודחקות. כי זה עקר מעלת האדם על המלאכים שיש לו מניעות ובלבולים כאלה, והוא מקרב עצמו להשם יתברך ולהתורה מתוך יסורים ומניעות והשתטחות והתפשטות הסטרא אחרא כזה שהם משתטחים בכל פעם כמו נהרות ותהומות ממש, כמו שכתוב (תהלים מב) "תהום אל תהום קורא". הט אזניך היטב ושמע דברי הנאמרים באמת, ולקיים בכל עת "ה' עזי ומעזי ומנוסי". וכמו שכתוב (ישעיהו טו) "ומנוס ביום צר לי". ותחטף בכל יום כל מה שתוכל תורה ותפלה, ולקיים קבעת עתים לתורה, כמו שפרש אדוננו מורנו ורבנו ז"ל לגזל עתים לתורה מתוך כל התרדות שבעולם. כי אין יום שלא יוכל לחטף ממנו טוב מעט או הרבה, כי לית יום דלית בה טוב; ובטח בה' כי לא יעזב אותך ויהפך הכל לטובה. ותראה לבוא לפה בנריוות. דברי אזהבכם באמת, ולא יחדתי הדבור לרבי א"ב בעצמו מחמת שלא כתב מכתבו אלי, ומאליו יבין שכל הדברים נאמרו אליו ביחוד וגם לכלכם ולכלנו. כי הכל

צריכים לידע ולחזר בכל יום כל הנ"ל. ויותר מהמה בני הזהר לקיים דבריו הקדושים ז"ל. ותפרם בשלום כל אנשי שלומנו באהבה רבה, ובפרט בשלום ידידי וחביבי מורנו הרב רבי ישראל, גרו יאיר וכל בני ביתו.

הלא בה דברי המצפה לישועה ומעתיר בעדכם ומצפה לראותם בשמחה.

נתן מברסלב.

רצו

ברוך השם, יום ה' ויחי ת"ר.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי עתה, ונכספתי לכתב לך באריכות, אך אין דעתי צלולה. וההכרח להודיעך צערי. כי בני דוד צבי שיחיה חזר ונחלש אתמול קדם אור הבקר של יום ד', וצעק בקול מר על פאבו, ומוטל על ערש דווי מאתמול עד עתה, אשר פזאת לא עבר עליו. וביום אתמול היה פאבו כבד מאד, ובלילה הוקל עליו מעט מעט לאיזה שעות, וכן היום, אבל עדין מנח על ערש דווי. והרחמנות שעליו אין לשער. ואני בלתי אל ה' עיני תלויות וכפי פרושות אל רחמיו וחסדיו המרבים, מאוצר מתנת חנם יחננו, בזכות וכחו הגדול של האשל הגדול שאנו נשענים עליו, וישלח לו מהרה רפואה שלמה מן השמים רפואת הנפש ורפואת הגוף, ולה' הישועה. ואף על פי כן צריכין לחזק עצמו להאמין שהכל לטובה. וברוך השם אני חזק בזה, אך רחמיו יתברך מרבים מאד, ואני מבקש ומתחנן "אל שדי ותן לכם רחמים" בפשיטות שישוב לאיתנו בשלמות מהרה. ואתה תזהיר את כל אנשי שלומנו, שיתפללו ויעתירו הרבה להשם יתברך עבורו, הרבו עליו רחמים בפרט כי צערנו גוגע לכלם, והשם יתברך ירחם. ומוסר כתב זה נחויץ ואי אפשר להאריך. ואף על פי כן בני אל תהיה נמשך אחר הצער חס ושלום הרבה, רק תבקש רחמים ונבטח בה', כי בודאי ירפאהו מהרה ולא יעיר כל חמתו חס ושלום. כי חסדי ה' אינם תמים ורחמיו לא כלים. ואם ירצה השם אודיעך ישועתו בעזרת השם יתברך.

נתן מברסלב.

רצו

ברוך השם, יום א' שמונת ת"ר.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק שיחיה.

דע שתהלה לאל עורנו השם יתברך בחסדיו, ושב בני דוד צבי שיחיה לבריאותו בלילה השיכה ליום ו', ערב שבת קדש איזה שעה אחר חצות לילה. ומאלף תבין גדל הצער וכליון עינים עד הנפש שעבר עלי, מיום ד' קדם אור הבקר עד ליל ו', שהם שני מעת לעת פחות מעט ששכב על ערש דוי וזעק בקול מר מאד, רק בתוך כך הניח קצת ואחר כך חזר וצעק. וביום ה' שקתבתי לך מכתבי הוקל מעליו באותו היום, קצת ועדין היה בואב לו. ואחר כך בעת מנחה ומעריב חזר וצעק בקול מר, כי חזר באבו יותר מבתחלה. וכן היה עד אחר חצות לילה הנ"ל. ואני וכל בני ביתי עומדים מרעיד ומשתומם, ומה שעבר עלי בזה אי אפשר לבאר. רק לא רציתי לעשות שום פעלה כלל, רק סמכתי על השם יתברך לבר. וכמה פעמים התפללתי להשם יתברך. ואף שראיתי שעדין לא פעלתי, כי חזר וצעק על באבו רחמנא לצלן, אף על פי כן נתחזקתי והתפללתי, וכן כמה פעמים. וה' ברחמיו הפליא חסדו, ופתאם חזרו בני מעיו לפני, בלי שום עשית אדם וכלי שום סבה ותחבולה על ידי אדם, ותכף נפלה עליו שנה כמה שעות מה שלא ישן תחלה כל הזמן הנ"ל כי אם מעט דמעט שהיה מתנמנם קצת, עד שאמר שחושש שלא יצא מדעתו חס ושלום.

מזה אמר לך בני חביבי איך צריכין להתחזק בתפלה ותחנונים כל אדם שהוא בכל מה שעובר עליו, ולכלי לסמוך על שום תחבולה בפרט בענין רפואות. אם אמרתי אספרה כמו לא יספיק הזמן והנר. אך לעת עתה הודעתיד ישועתנו וחסדו ונפלאותיו יתברך, בן יוסף ה' חסדו שלא יבוא עוד לידי מחלה וכאב ומחוש כלל, ויזכה להתתקן בכל הדברים בגוף ונפש. ויהיה לו שלום בית באמת. ולה' הישועה.

גם בענין הפרנסה היה דחוק לי מאד, והכרחתי ללוות על שבת קדש, ועזרני השם יתברך גם כן והרחיב לי קצת בחסדו. ותהלה לאל בא ביום ו' רבי אייזיק בן רבי ישראל מליפּוועץ מה שהסתכלתי על זה מכמה מעמים והביא לי מעות בעזרת השם יתברך. גם נצרך לי מה שבא לשאר ענינים, כאשר אספר לך בזה אם ירצה השם, ותבין מעט נפלאות ה'.

גם אחיו רבי נחמן בא עמו, ותהלה לאל היינו בשבת בשמחה. ואני בעצמי רקדתי קצת בנפלאות חסדיו יתברך עד אין חקר, גדולים מעשי ה'. ועדין עיני תלויות בכל עת לישועתו יתברך, כי עדין אנו צריכים רחמים רבים וישועות נפלאות בכלליות ובפרטיות כל אחד ואחד. על מי לנו להשען כי אם על אבינו שבשמים, בזכותו וכחו וזכר צדיק לברכה, חסדי ה' כי לא תמנו וכו'. ובשבת דברנו מגדל מעלת הצדקה, בפרט וכו', על פי התורה 'להמשיך השגחה שלמה' (תורה י"ג). ומחמת שאור היום ממשימש לבוא אי אפשר להאריך. יומם וצוה ה' חסדו. ה' חננו לך קוינו היה זרועם לבקרים וכו' שבענו בבקר חסדך וכו'.

דברי אביך המחיה עצמו רק בזה בהחסדים גדולים המתחדשים בכל יום בכינת חרשים לבקרים רבה אמונתך, בכחו הגדול ז"ל שהיה מתחדש בכל יום ובכל עת וכו', עד שזכה לספר מהזמן הקדוש וכו' וכו'.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה ורחימתן עזיזא. ובפרט לידיד נפשי הוטיק מורנו הרב נחמן גרו יאיר נכדו ז"ל. חזק ואמץ אחי ובני חביבי, ותראה לפרש שיחתך לפני השם יתברך בכל יום, ותכסף ותתגעגע לבוא אלינו עד שיעורך ה' ברחמיו.

נתן הנ"ל.

רחצ

ברוך השם, אור ליום א' וארא ת"ר.

שלום לבני חביבי מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל בני ביתו שיחיו.

מכתבו קבלתי עתה והיה לי לנחת אשר קימתי שליחותי לשלח האגרת ללבו. ה' ונמר בעדנו לטובה. ותהלה לאל עבר גם שבת זה בשלום ושמחה קצת. ודברנו דברי תורה אמתיים בענין התורה (תניינא ב') "ימי חגכה הם ימי הודאה" ובענין (תורה קצ"ה) "בצר הרחבת לי" וכו'. אך מה אמר לך בני חביבי, כי אני מכרח להודיעך צערי, כי בני דוד צכי שיחיה חזר ונחלש על כאבו במוצאי שבת קדש אשר קשה

לסבל מרירת צעקתו. ועתה הקל עליו קצת, אך עדין לא קם ממטתו. השם יתברך יסעדהו מהרה וישיבהו לאיתנו. אין לי שום בטחון על שום תחבולה כי אם על השם יתברך לבד. לך לבד עיינינו תלויות עד שתחננו. זאת נחמתי בעניי מה שאני יודע שאין לי שום סמיכה כי אם על השם יתברך לבד. ואני מזהיר אותך ואת רבי נחמן ורבי דוד וכל אנשי שלומנו, שתתפללו הרבה להשם יתברך עבורו, כי הרחמנות גדול מאד עליו ועלי ונוגע לכלכם. ויקבל ממוסר כתב זה שני זהובים ויחלקם לר' דוד ור' נחמן הנ"ל ויהיו לפדיון עליו וירכו רחמים עבורו. והשם יתברך ישמע תפלתם ותפלתנו בכחו הגדול ו"ל ובזכות מעט הצדקה. אולי יחוס אולי ירחם ולה' הישועה. ויש לי הרבה לדבר, כי אף על פי כן חסדי ה' בי לא תמנו. ובדאי יתהפך הכל לטובה אך אי אפשר להאריך עתה. ובעל הרחמים ירחם עליו וירפאהו, ויושיעו תכף ומיד ולא יבוא עוד לידי מחלה כלל, וקויתי לה' שאודיעו מהרה ישועתו.

דברי המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

רצט

בעזרת השם יתברך, יום א' בא, אור בקר ת"ר.

אהובי בני חביבי מורנו הרב יצחק שיחיה. שלום לך ולביתך ולכל יוצאי חלציד שלום. שלום בכלליות ובפרטיות בגוף ונפש וממון אמן, בן יהי רצון.

נכספתי להחיותך בדברי מכתבי, אך באמת איני יודע נפשי מה לכתב לך. כי תהלה לאל כבר כתבתי לך, ודברתי עמך הרבה. אך צריכין לחדש דברי תורה בכל יום שיהיו בכל יום בחדשים. על בן חזק ואמץ וזכר היטב מה שכבר דברנו, ובכל יום יהיו בעיניך חדשים ממש. כי באמת הם חדשים ממש בכל יום. כי בכל יום נעשים שנויים רבים נפלאים ונוראים מאד, והכל לטובתנו הנצחית. מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך. ובכל יום השם יתברך מקבל התפארות חדש מכל אחד מישראל בפרט ובפרטי פרטיות מכל איבר ואיבר, שעל ידי זה הוא יתברך מחדש מעשה בראשית בכל יום. כי כמו שבתחלת הבריאה היה הכל בשביל ההתפארות בכלל וכו', כמו כן עתה בכל יום ויום שכל הנהגת העולם עם רבוי השנויים הנפלאים

שְׁבֻכָּל יוֹם וַיּוֹם הַכֹּל כְּפִי הַהִתְפָּאוֹת שֶׁמִּקְבֵּל מִיִּשְׂרָאֵל בְּכֹלל וּבִפְרָט וְכוּ'. וְעַל בֵּן תִּדְעַ
 וְתֵאמֹר, שֶׁבּוֹדָאֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִקְבֵּל מִמֶּךָ גַּם בֵּן הַתְּפָאוֹת בְּפִרְטוּיֹת בְּכֹל יוֹם וַיּוֹם
 שֶׁמִּשָּׁם קִיּוּם הָעוֹלָם. וְעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה נִמְשָׁךְ עֲלֶיךָ שְׁפַע מְזֻכָּה וּבִרְכָה וְחַיִּים וְשְׁלוֹם
 וְכֹל טוֹב בְּכֹל יוֹם וַיּוֹם, וְתִקְּיָם בְּרוּךְ ה' יוֹם יוֹם. וְכִמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (סִפְרָה נ"ג) 'בְּכֹל
 יוֹם וַיּוֹם תֵּן לוֹ מַעֲיָן בְּרֻכּוֹתָיו'. שֶׁצְּרִיכִין לְשׁוּם לֵב לְכֹל הַטּוֹבוֹת וְהַנְּפִלְאוֹת שֶׁהַשֵּׁם
 יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה עִם הָאָדָם בְּכֹל יוֹם וַיּוֹם. וְאִם לִפְעָמִים אֵינָם זֹכִים לְרְאוֹת בְּעֵינֵי שְׁכָלוֹ
 מִחֲמַת גְּשָׁמֵיֹת הַחֹמֶר, צְרִיכִין עַל כָּל פְּנִים לְהֵאֱמִין בְּזֶה הַיֵּטֵב, כְּמוֹ שֶׁאֲוֹמְרִים שְׁלֹשָׁה
 פְּעָמִים בְּכֹל יוֹם עַל נִסִּיךְ שֶׁבְּכֹל יוֹם עִמָּנוּ, וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכֹל עֵת וְכוּ'.
 כִּי לוֹיֵא הַנְּסִים וְהַנְּפִלְאוֹת הַנִּגְלוֹת וְהַנְּסִתּוֹת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה עִמָּנוּ בְּכֹל יוֹם
 וּבְכֹל עֵת וְכוּ', לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם אֶפְלוּ בְּמַעַט דְּמַעַט הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁהַשֵּׁם
 יִתְבָּרַךְ מְזַכֵּנוּ בְּכֹל יוֹם לְחַיּוֹתֵנוּ כִּיּוֹם הַזֶּה.

מִזֶּה אָמַר לָךְ בְּנֵי חֲבִיבִי, בְּכֹל זֶה יֵשׁ הַרְבֵּה מְאֹד לְדַבֵּר, אֲךָ כִּכֵּר דְּבַרְנוּ הַרְבֵּה. וְרְאוּ
 לָךְ לְהֵבִין מִזֶּה הַרְבֵּה אִיךְ לְהִתְחַזֵּק לְהִתְחַדֵּשׁ בְּכֹל יוֹם, וְהַכֹּל בְּכַח הַזְקֵן שֶׁבּוֹקְנִים
 דִּקְדָּשָׁה שְׂזֻכָּה לְהִתְחַיֵּל לְחַיּוֹת בְּכֹל פְּעַם. גְּדוֹלִים מַעֲשֵׂי ה' אֲשֶׁר זָכָה אוֹתָנוּ בְּצוּק
 הָעֵתִים הַלָּלוּ לְהִתְקַרֵּב וְלִידַע וְלִינֹק מְאוֹר קְדוֹשׁ וְכוּ'. כְּזֶה. אֲשֶׁרֵינוּ מִזֶּה טוֹב חֲלַקְנוּ וְכוּ'.

רַק חֹזֵק וְאַמִּין וְהִסֵּר מִלִּפְּךָ כָּל רַבּוּי הַמַּחֲשָׁבוֹת הַיְתָרוֹת (שֶׁהֵם נִקְרָאִים אֵיבָעֵר טְרַאכְטִין)
 שֶׁאֲתָהּ רָגִיל בְּזֶה מְאֹד, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמְרֶךָ מֵהֵם מַעֲתָה. וְתִכְפֵּךְ שְׁעוֹבֵר עֲלֶיךָ מִזֶּה
 שְׁעוֹבֵר וְאֶפְלוּ כְּשׁוֹזְנֶתְךָ בּוֹעֶסֶת, תִּכְפֵּךְ נִתְעַקֵּם לְבָבְךָ כְּאֵלוּ חֵם וְשְׁלוֹם יִהְיֶה אֵיזָה קִיּוּם
 לְכַעֲסָה וְחַרוֹנָה. חֲלִילָה לֹא תִהְיֶה כְּזֹאת. חֵם וְשְׁלוֹם אִם הָיָה מִתְקִים הַכַּעַס שֶׁל רַב בְּנֵי
 אָדָם, בְּפִרְט שֶׁל הַנְּשִׂים וְקַמְנֵי הַדַּעַת חֵם וְשְׁלוֹם, לֹא הָיָה קִיּוּם לְהָעוֹלָם. אֲךָ הַשֵּׁם
 יִתְבָּרַךְ מְלֵא רַחֲמִים וּמִשְׁגִּיחַ עַל הַכֹּל בְּנִפְלְאוֹתָיו, וּמִמְתִּיק וּמְבַטֵּל כָּל מִינֵי דֵינִים וְכַעַס
 בְּנִפְלְאוֹתָיו יִתְבָּרַךְ; וְכִמוֹ שֶׁפָּתוּב (תְּהִלִּים ע"א) "כִּי חֲמַת אָדָם תּוֹדֶךָ שְׁאֵרִית חֲמַת תַּחְגֹּר"
 - וְתַעֲכַב, בְּעֵינֵי שְׁפָרִישׁ רִשׁ"י שָׁם. "וְאֲךָ הֶבֶל בְּנֵי אָדָם" וְכוּ'. וְאִין צְרִיכִין לְהַשְׁגִּיחַ כָּלֵל
 עַל שְׁטוּתִים כְּאֵלוּ וְלְכַלְכֵּל דַּעְתְּךָ עַל יְדֵי זֶה, רַק לְהֵאֱמִין שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה.
 וְלִפְעָמִים יְכוֹלִין לְזַכֵּר עַל יְדֵי זֶה שִׁיְהִיָּה לָךְ הַתְּבוּדָּה. כְּמוֹ שֶׁבּוֹדָאֵי כִּכֵּר שְׁמַעְתָּ
 מִהַצְדִּיק הַמְּפָרֵס זָכָר צְדִיק לְבִרְכָה שֶׁהָיָה רָגִיל לְזַכֵּר בַּהֲתְבוּדָּה בְּשִׁהִיָּתָה אֲשֶׁתּוֹ
 בּוֹעֶסֶת וְכוּ'. וּבּוֹדָאֵי שְׁמַעְתָּ מַעֲשֶׂה זֹאת. עַל כָּל פְּנִים אִיךְ שֶׁהוּא כִּכֵּר יְדוּעַ שֶׁהוּא דְּבָר
 הַרְגִיל מְאֹד, וְהַכֹּל לְטוֹבָה.

וְיִתֵּר מְזֵה אֵין פְּנָאֵי לְהֶאֱרִיךְ, כִּי בְּקַע אֹר שְׁחַר. וְאַרְח צְדִיקִים כְּאֹר נְגֵה יִלְךְ וְיֵאִיר
 עָלֶיךְ וְעַל כָּל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שְׁתּוֹכֵה לְהִבִּין דְּבַרְיֵנוּ תְּמִיד, וְלִקְבֹּל מֵהֶם רְמִזִּים
 וְעִצּוֹת לְהִתְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם, וְלִבְלִי לְחַשֵּׁב מִיּוֹם לְחִבְרוּ וְאִפְלוּ מִשְׁעֵה לְחִבְרָתָהּ. כִּי טוֹב
 ה' כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדּוֹ. וּמָה שְׁדַּבְּרָנוּ בְּשִׁבְת מַעֲנִין הַתְּגִלוֹת אַחֲדוֹת הַפְּשׁוּט מִתּוֹךְ פְּעֻלוֹת
 מִשְׁתַּנּוֹת, שְׁזֵה יָקָר מְאֹד אֲצֵל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וְכו', תִּשְׁמַע קֶצֶת מִמוֹסֵר כְּתָב זֶה. וְהַשֵּׁם
 יִתְבָּרֵךְ יִחַזַּק לְבַבְנוּ לִילְךְ עִם חֲדוּשֵׁי תוֹרוֹתָיו הַקְּדוּשׁוֹת, לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד לְשָׁמֵר וְלַעֲשׂוֹת
 וְלִקְיָם בְּאַמֶּת כָּל יְמֵינוּ לְעוֹלָם.

דברי אביך המצפה לישועה ומעתיר בעדכם.

נתן מברסלב.

וְשָׁלוֹם לְכָל אֲנָשׁ בְּאַהֲבָה רַבָּה, וּבִפְרֵט לִידֵיד נַפְשֵׁי מוֹרְנוּ ר' נַחֲמָן גְּרוֹ יֵאִיר, לְכָלְכֶם
 נְאֻמְרוּ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. חֲזְקוּ וְיֵאֻמְיִן לְבַבְכֶם וְכו'.

ש

בעזרת השם יתברך, אור בקר יום ב' בשלח ת"ר ברסלב.

אהובי בני חביבי.

בְּיּוֹם ו' קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ. וְאִם כִּי כָּבֵר שְׁמַעְתִּי צַעֲקַתְךָ בְּמָה פְּעָמִים וּכְבֵר הַשְּׁבִתִי לְךָ
 הַרְבֵּה בְּפֶה וּבִכְתָב, עִם כָּל זֶה נִכְמְרוּ מַעֲי עָלֶיךְ וְאֲנִי תוֹלָה עֵינַי לְמָרוֹם,
 וּמִצְפָּה לְהַשִּׁיב נַפְשֶׁךָ בְּדַבְרֵי אֱמֶת, עַל בֵּן אֲמַרְתִּי עֲתָה לְנִטּוֹת יְדֵי בְּמִכְתָּב אֵלֶיךָ. אִם
 כִּי עֲדִין בְּשָׁבוּעַ זֹאת לֹא קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ, וְגַם אֵין אֲתִי יוֹדַע עַד מָה - מָה לְכַתֵּב, עִם
 כָּל זֶה אֵי אִפְשָׁר לְבֵית הַמְּדַרְשׁ בְּלֹא חֲדוּשׁ. וּבִפְרֵט דְּבַרֵי אֲדַמּוֹ"ר זָכַר צְדִיק וְקְדוּשׁ
 לְבַרְכָּה שֶׁהֵם עֲמֻקִּים מִנֵּי יָם וּמִתְחַדְּשִׁים בְּכָל עֵת. וְהַעֲקָר הוּא כִּי כְּפִי דְּבַרְיֶךָ וּמְרִירַת
 צַעֲקַתְךָ נִרְאָה כְּאֵלוּ כְּבֵר שְׁכַחַת חֵם וְשָׁלוֹם הַתּוֹרָה וְהַשִּׁיחָה הַקְּדוּשָׁה שֶׁל אֲזַמְרָה
 לְאַלְקֵי בְּעוֹדֵי, אוֹ שֶׁכְּבֵר נִתְיַשְׁנָה אֲצִלְךָ כָּל כֶּף, עַד שֶׁאֵין אֲתָה מַחִיָּה וּמַשִּׁיב נַפְשֶׁךָ עַל
 יְדֵה כְּרָאוּי. עַל בֵּן מַעַת קְרִיתִי מִכְתָּבְךָ נִתְעוֹרְרַתִּי לְחֹזֵר וְלְהַזְכִּירָךְ נְעִימַת אֲמַתַּת
 קְדֻשַׁת הַתּוֹרָה הַגְּדוֹלָה, עִם עוֹד בְּמָה תּוֹרוֹת וְשִׁיחוֹת קְדוּשׁוֹת הַשִּׁיכִים לָזֶה. וְהַעֲקָר לִילְךָ
 בְּהֶם בְּפִשְׁטוֹת בְּכָל יוֹם מְחֻדָּשׁ. וְאַדְרָבָּא דְּוִקָא עַל יְדֵי שְׁמִסְתְּכָלִין וּמְחַשְׁבִּין עֲצֻמוֹ
 שֶׁהִמְצוּלוֹת יָם שׁוֹטְפִין עָלָיו מִכָּל צַד וְכו', וְכַמְעַט כַּמְעַט חֵם וְשָׁלוֹם חֵם וְשָׁלוֹם,

צְרִיכִין דְּקָאָה עַל יְדֵי זֶה לְהַזְכִּיר עֲצָמוֹ אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַנִּזְכָּרִים. כִּי הֲלֹא אַף עַל פִּי כֵּן יֵשׁ בִּי נִקְדוּת טוֹבוֹת מִכַּפָּה מִצְוֹת וְהַנְהַגוֹת טוֹבוֹת וְכוּ', וְלִהְיוֹת הַיְגוֹן וְאַנְחָה לְשִׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה. כִּי אֲדַרְבָּא כָּל מָה שֶׁנֶּרְאָה לִי שְׂאֵנִי רְחוֹק יוֹתֵר, וְאִם הָאֵמֶת הוּא כֵּן, יֵשׁ לִי לְשִׁמְחָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר מָה שְׂאֵנִי זוֹכֵה אַף עַל פִּי כֵּן לְהַנִּיחַ טְלִית וְתַפְלִין בְּכָל יוֹם, וְלִקְבֹּל שֶׁבֶת יוֹם טוֹב, וְלִהְתְּקַרֵּב וְלִינֵק מְאוֹר קְדוּשׁ וְחֲדָשׁ כְּזֶה וְכוּ', וְלִתֵּן שִׁבְחָה וְהוֹדָיָה וְהַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת אֲשֶׁר עַד כֹּה עֲזָרְנוּ לְשִׁאֵר עַל עֲמַדְנוּ, וְהַבְדִּילְנוּ מִן הַתּוֹעִים בְּכַמָּה בְּחִינוֹת בְּתוֹךְ רַעַשׁ וְרוּחַ סַעֲרָה כְּזֶה; בְּפָרְט מָה שְׁעָבַר עָלֵינוּ בְּשָׁנִים הַסְּמוּכִים, ה' יִתְבָּרַךְ יִצְיָלְנוּ וְיִשְׁמְרֵנוּ מֵעַתָּה.

וְאִם כִּי כָּל זֶה וְיוֹתֵר מִזֶּה אֵתָּה יוֹדֵעַ מִכַּפָּר, הֲלֹא זֶה דְּבָרֵי מִכַּפָּר שֶׁהַעֲקָר לְבָלִי לְהִיּוֹת זְקֵן וְיִשָּׁן חֵם וְשָׁלוֹם, שְׁלֵא לְפָל לְזַקְנָה דְּסִטְרָא אַחְרָא. כִּי כָּבֵר הַזְּהִירוֹנוּ רַבּוּתֵינוּ ז"ל כְּמָה פְּעָמִים, דְּבָרֵי תּוֹרָה אֵל יִהְיוּ בְּעֵינַיִךְ כִּישָׁנִים אֵלָּא כַּחֲדָשִׁים וְכוּ'. בְּפָרְט חֲדוּשִׁים נוֹרְאִים כְּאֵלוֹ הַמִּתְחַדְּשִׁים בְּכָל עֵת וְרַגַע לְמִי שֶׁמְשִׁימִים לֵב אֱלֹהִים בְּאֵמֶת לְאֵמֶתוֹ. וְכֵן אוֹסִיף לְדַבֵּר אֵלֶיךָ עוֹד, חֲזוּק בְּנִי וְאַמִּץ וְקוּה לֵה' וְיִוָּשַׁע לָךְ. וְסוּף כָּל סוּף יִגְמַר ה' עַל יְדֵי צְדִיקוֹ הָאֵמֶתִים עִם בְּלָנוּ לְטוֹבָה, וְגַם אֵתָּה בְּכָלל בְּנֹדְאֵי בְּחִסְדוֹ הַנִּפְלָא. וְתַקִּים (תהלים כו) "קוּה אֵל ה'" וְכוּ' וְכִמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רַש"י שֵׁם וְאִם לֹא נִתְקַבְּלָה תַּפְלִתְךָ חֲזוּק וְאַמִּץ וְחֹזֵר וְקוּה אֵל ה' כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם ה'. וְזָמַן תַּפְלִת שְׁחָרִית הַגִּיעַ וְאִי אֶפְשָׁר לְהֵאָרִיךְ יוֹתֵר. יוֹמָם יִצוּה ה' חִסְדוֹ וְיִשְׁמַח לְכַבֵּד בְּכָל דְּרָכֵי עֲצוּתֵינוּ הַקְּדוּשׁוֹת. וְלֵה' הַיְשׁוּעָה שֶׁתְּהִיָּה פֶה עַל שֶׁבֶת קְדוּשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲזָרְנוּ לְעַסֵּק וְלְדַבֵּר וְלִשְׁוֹחַ בְּנִפְלְאוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּאִפְן שְׂנוּזְכָה בְּלָנוּ מֵעַתָּה לְשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּאֵמֶת בְּשִׁמְחָה וּבְטוֹב לְכַב מְרַב כָּל. נְגִילָה וְנִשְׁמַחָה בִּישׁוּעָתוֹ.

נְתָן מִבְּרַסְלָב.

וְשָׁלוֹם לְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה.

וְעַדִּין אֵינִי יוֹדֵעַ עִם מִי אֲשַׁלַּח הָאֲנָרֵת הַזֹּאת, אֲךָ מֵאַהֲבַתְךָ חֲטַפְתִּי פְּנָאֵי לְהַכִּין לָךְ הַמִּכְתָּב הַזֶּה לְהַחֲיוֹת וְלְהַשִּׁיב נַפְשְׁךָ. וְגַם תִּזְכּוֹר מָה שֶׁשְּׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוּשׁ (ת"י מוהר"ן ע"ו) בְּזֶה הַלְשׁוֹן: (נֹאמַת אִיז גְּרוּיִם מְעַן וְוִיִּסְט גָּאָר נִיט, סַע טוֹהַעֵן זִיד אוֹיף דְּעַר וְעוֹלַמַּת זַאכְעֵן מְעַן וְוִיִּסְט גָּאָר נִיט וְכוּ' וְכוּ'), [הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גְּדוֹל אֵין יוֹדְעִים כָּלָל. נַעֲשִׂים דְּבָרִים כְּאֵלוֹ בְּעוֹלָם אֵין יוֹדְעִים כָּלָל], רַק שְׁלֵא לְהַתִּיאֵשׁ מִן הַצְּעָקָה וּמִרַחֲמִים וְתַחֲנוּגִים וְיִתְהַפְּךָ הַכָּל

לְטוֹבָה. וְשֵׁבֶת שִׁירָה מְמַשְׁמֵשׁ לְבוֹא. הַשֵּׁם יִתְפַּרֵּד וְזַכְנוּ לְהַרְגִישׁ מַחְדָּשׁ "מִשָּׁה וּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל לָךְ עָנוּ שִׁירָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה וְאָמְרוּ כָלָם":

שא

ברוך השם, אור ליום ב' ערב ראש חדש אדר ראשון ת"ר אומאן.

רב שלום לאהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק שיחיה ולכל בני ביתו שיחיו
ויאריכו ימים רבים.

מכתבו קבלתי היום והיה לי לנחת גדול. ובפרט ממה שהודעתני מהתשובה
שהגיע לך מלבוב. ברוך השם אשר עזרנו עד פה. פה יתן וכה יוסיף ה'
שנזכה לגמר חפצי שמים פרצונו וכרצון יראיו, ה' יגמר בעדנו וכו'. וכעת אין פנאי
להאריך כי אני כותב באישון לילה, ולמחר ערב ראש חדש, ודעתי מרודה בתשוקה
וחפיצה וחפוי, אולי נזכה לשפך לבנו במים נוכח פני ה', באפן שגפועל בקשתנו עלינו
ועל כל הנלוים אלינו, שנזכה מעתה להתקרב אליו יתברך באמת. וממילא יתמקן
הכל, ולה' הישועה, כי חסדי ה' לא תמנו וכו'. ומאהבתך הגדולה הכרחתי עצמי
לכתב לך שורותים אלו. ועוד חזון למועד אם ירצה השם להרחיב הדבור של אמת.
ולעת עתה תחיה ותשיב נפשך במה ששמעת עד הנה, הפך בהם והפך בהם וכו',
שאין לך מדה טובה מהם.

דברי אביך המעתיב בערך.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

מאליך תזרו עצמך בני, שתקף שיגיע לך עוד הפעם אגרת מלבוב שתשלחהו אלי
תקף ומיד. כי אני מצפה לזה. ואני צריך פה לידע התשובה משם, למען
אבין איך להתנהג. ועצת ה' היא תקום. גם תראה לשלח מכתבך ללבוב, להודיעו
שקבלת מכתבו וקור בעינינו מאד, ולבקשו שיקים דברו להשיבני עוד הפעם דעתו
באר היטב. ומן הסתם כבר הקדמת לעשות כן מאליך, וה' יגמר מהרה לטובה.

שַׁב

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם ד' וַיִּקְהַל ת"ר מְשַׁעְהַרִּין.

שְׁלוֹם לְאַהוּבֵי בְנֵי חֲבִיבֵי הַרְבְּנֵי וְכו', מוֹרְנֵי הַרֵב יִצְחָק שִׁיחִיָּה.

דַּע שְׁאַתְמוֹל בְּאֵתִי לִפְנֵי קְהֵלַת מְשַׁעְהַרִּין. וּבְשִׁבְתְּ הָעֶבֶר הָיִיתִי בְּקַהְלָה קְדוֹשָׁה מְעַדְוּוֹעֵדִיבְקָא. וּבְרוּךְ הַשֵּׁם הַכֹּל עַל נְכוֹן מְאֹד ה', וְאִין לְהוֹדִיעָךְ חֲדָשׁוֹת בְּגִשְׁמִיּוֹת. אִךְ בְּדַבְרֵי תוֹרָה בְּוֹדָאֵי יֵשׁ חֲדָשׁוֹת בְּכָל עֵת, כִּי "אַרְבֵּה מְאֹרֶץ מְדָה" וְכו'. וְ"לְכֹל תִּכְלֶה רְאִיתִי קִץ" וְכו'. וְאַפְלוּ בְּשֵׁאִין זֹכִין לְחֲדָשׁ, צְרִיכִין עַל כָּל פְּנִים לְהֶאֱמִין בְּזֶה בְּכָל עֵת, כְּאֲשֶׁר דִּבְרַנּוּ בְּזֶה הַרְבֵּה, שְׁאִסּוֹר לְהִיּוֹת זָקֵן חָס וְשְׁלוֹם וְכו', כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת וְנִפְלְאוֹת וְנִרְאֹת בְּכָל עֵת. וּמַעַט יִכּוֹלִין לְרְאוֹת וּלְהִתְבּוֹנֵן מִרְחוֹק, אִךְ בְּיוֹתֵר צְרִיכִין לְהֶאֱמִין בְּאִמוּנָה שְׁלֵמָה, בְּנִפְלְאוֹת נִרְאֹתֵינוּ הַמִּתְחַדְּשִׁים בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת, בְּבַחֲיִנַת "חֲדָשִׁים לְבַקְרִים רַבָּה אִמוּנָתְךָ" וְכו', וְהַכֹּל לְטוֹבְכֵתְנוּ הַנִּצְחִיּוֹת. וְאִי אֶפְשָׁר לְהֶאֱרִיךְ כִּי הַפֶּאֶסֶט תֵּלֵךְ בְּסִמּוּךְ, וְדִי בְּזֶה כְּעֵת.

דַּבְרֵי אֲבִיךָ הַמַּעֲתִיר בַּעֲדֶךָ.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

שִׁג

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם ד' וַיִּקְרָא ת"ר קַרְעֵמִינְטְשׁוֹן.

רַב שְׁלוֹם לְאַהוּבֵי בְנֵי חֲבִיבֵי הַרְבְּנֵי מוֹרְנֵי הַרֵב יִצְחָק שִׁיחִיָּה עִם כָּל יוֹצְאֵי חֲלָצִיו הַנְּעִימִים שִׁיחִיו.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּשִׁבּוּעַ זֹאת בְּיוֹם א' הָעֶבֶר, וְהָיָה לִי לְנַחַת גְּדוֹל מְאֹד מִכָּל דְּבוּר וְדְבוּר שֶׁל חֶפְזָה שְׁהוֹדַעְתָּנִי. שֶׁשׁ אֲנִכִּי עַל אִמְרָתְךָ כְּמוֹצֵא שְׁלָל רַב. מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבִבְךָ זֶה כָּל הַיָּמִים, וְלִהְיוֹסִיף בְּכָל יוֹם וְיוֹם רְצוֹנוֹת וְכִסּוּפִין טוֹבִים חֲדָשִׁים וְחֻזְקִים, בְּאִפְנֵי שְׁתֵּהֲפֹךְ הַכֹּל לְשִׂמְחָה וְטוֹבָה, עַד תִּזְכֶּה לִירְאָה אֶת ה' וּלְעַבְדוֹ בְּאִמְתּוֹת וּבְתַמִּים וּבְשִׂמְחָה וְחֵדוּדָה רַבָּה כָּל יְמֵיךָ לְעוֹלָם אִתָּהּ וּבְנִיךָ וּבְנֵי בֵיתְךָ וְכו' וְכָל הַנְּלוּיִים אֲלֵיךָ. וְתִהְיֶה לְאֵל יֵשׁ וְיֵשׁ לָנוּ בְּמָה לְשִׂמְחָה בְּחִסְדּוֹ הַגְּדוֹל כְּאֲשֶׁר דִּבְרַנּוּ הַרְבֵּה בְּזֶה.

וְאֵתָהּ בְּנֵי חֲבִיבֵי הַזְכֵּרְתִּי בְּדַבְרֶיךָ בְּמִכְתָּב הַנַּ"ל בְּמָה שֶׁדִּבַּרְנוּ בְּעֵינֵי מִצְוֹת זְכִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּכָל יוֹם וְכוּ'. וּבְכָל דּוֹר וְדוֹר חָיֵב אָדָם לְרְאוֹת אֶת עֲצֻמוֹ וְכוּ'. וְגַם עַל זֶה אֲנִי מְחַיֵּב לְתֵן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה גְדוֹלָה לְשֵׁמוֹ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר עַד הַנֶּה עֲזָרוֹנוּ רַחֲמָיו הַמְרַבִּים, שֶׁנִּמְצְאִים אֲנִשֵּׁי אֲמַת, וּמֵהֶם בְּנֵי וַיּוֹצֵאֵי חֲלָצִי, שֶׁשׁוֹמְעִים קֶצֶת דְּבָרֵי אֲמַת וְתָמִים הַעֲמָקִים מְאֹד, הַנּוֹבְעִים מִמֵּעֵין נִשְׁגָּב וְנוֹרָא מְאֹד מְאֹד וְכוּ'. אֲשֶׁרִינוּ מֵה טוֹב חֲלָקְנוּ וְכוּ' וְכוּ'. וְאֲנִי מְחַיֶּה עַדִּין עֲצָמֵי בְּזֵה, כִּי אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ בְּזֵה בְּשִׁבְתְּ שִׁירָה הָעֶבֶר, וְיִוְתֵר יֵשׁ בְּלִבִּי, כִּי אֲנִי בְּעֵינַי, וַיְמִי זְקֵנָה וְשִׁיבָה קִפְצוּ עָלַי, וְכַחֵי חֲלָשׁ וְדַל, וְשׁוֹנְאֵי רַבּוֹ כְּמוֹ רַבּוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִצְלֵנוּ, מִלְּכַבֵּד שְׂאֵר מִיּוֹנֵי בְּלִבּוֹלִים כְּמַעֲט בְּלֵי שְׁעוֹר הַגְּלוּיִים לָכֶם אֲפֹס קֶצֶתְכֶם, מִכָּל שֶׁכֵּן מֵה שֶׁנֶּעְלַם מִכֶּם, הֵן עַל כָּלֵם זֹאת נִחְמַתִּי בְּעֵינַי, אֶת גְּדֵל עֲצֵם חֲסֵדוֹ אֲשֶׁר הִפְלִיא עִמִּי הָעֵנִי וְהֶאֱכִינֵנִי, לְחַיּוֹתֵנוּ כִּיּוֹם הַזֶּה בְּחַיּוֹת אֲמַתִּי וְנִצְחֵי כְּזֵה, בְּדַבְרִים כְּאֵלֶּה בְּהַתְגַּלּוֹת וְהַתְנוּצְצוֹת אֱלֻקוֹת כְּזֵה אֲשֶׁר אֵי אֲפֹשֶׁר לְבַאֵר. מֵה אֲדַבֵּר וְכוּ', חֲסֵדוֹ גָּבַר עָלֵינוּ, וְאֲמַת ה' וְכוּ'.

וְהִנֵּה בְּעֵתִים הַלָּלוּ פֶּה קְרוֹמֵינְטְשׁוּג, הָאִיר ה' עֵינַי שְׁלֹמֶדְתִּי בְּעֵין יַעֲקֹב (בְּמִסְכַּת עֲבוֹדַת יוֹהָרָה פָּרָק א'), וּבְנוֹדָאֵי כְּבֵר לְמִדְתִּי מִימְרָא זֹאת כְּמָה פְּעָמִים, וְגַם בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שְׁלֹמֶדְתִּי לֹא שָׁמַתִּי לֵב כָּל כָּךְ לְהַבִּין הַרְמְזוּיִם לְעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאַחַר כֵּךְ נִפְקַחוּ עֵינַי לְבִי וְהוּא מְחַיֶּה אוֹתִי מְאֹד, וְגַם כְּבֵר הַחַיִּיתִי בְּזֵה כְּמָה נִפְשׁוֹת בְּעֹרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְהוּא מֵה שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל שֶׁם עַל פְּסוּק (אֵיבִיב ל, כד) "אֵךְ לֹא כְּעִי יִשְׁלַח יָד, אִם בְּפִידוֹ לְהֵן שׁוֹעֵ", שְׁאֵפְלוּ אֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין מִצְוָה לְפָנַי אֵלָא מְעַט כְּפִיד שֶׁל תְּרַנְגוּלִין שְׁמִנְקָרִין בְּאֲשֶׁפָה, אֲנִי מְצַרְפוּ לְחֲשִׁבוֹן גְּדוֹל וְכוּ'. רְאֵה בְּנֵי וְהִבֵּן, וְכָל הַשׁוֹמְעִים לְקוֹלִי, אֵיךְ מְפָרֵשׁ וּמְבַאֵר וּמְרַמֵּז בְּמִאֲמָר זֶה כָּל מֵה שְׁאֵנִי עוֹסְקִין לְדַבֵּר הַרְבֵּה בְּעֵינֵי הַהַתְחַזְקוֹת עַל פִּי הַתּוֹרָה הַנּוֹרָאָה (תּוֹרַת רַב"ב) עַל פְּסוּק: "אֲזַמְרָה לְאַלְקֵי בְּעוֹדֵי" וְכוּ'. וְכֵן מְבַאֵר בְּיִוְתֵר, שְׁאֵפְלוּ אֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין מִצְוֹת אֵלָא כְּתְרַנְגוּל הַמְּנַקֵּר בְּאֲשֶׁפָה, הוּא מְצַרְפוּ לְחֲשִׁבוֹן גְּדוֹל.

וְאֲנִי מְחַיֶּה אֶת עֲצָמֵי בְּזֵה מְאֹד, כִּי הַטוֹב שֶׁלָּנוּ עֵתָה הוּא מִמֵּשׁ כְּתְרַנְגוּל הַמְּנַקֵּר בְּאֲשֶׁפָה, שְׁמַתוּד הָאֲשֶׁפָה הוּא מוֹצִיא אֵיזָה חֲצִי גֵרְעִין שֶׁל שְׁעוּרִים אוֹ חֲטָיִם וְכוּיִצְאָה, וְכֵן חוֹזֵר וּמְחַפֵּשׁ כָּל הַיּוֹם עַד שֶׁמוֹצֵא בְּכָל פְּעַם אֵיזָה חֶלֶק מִפְּרוּר לָחֶם הַמוּמָל בְּאֲשֶׁפָה וּבְזֵה מְחַיֶּה עֲצָמוֹ. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו הָעֲצוּמִים מְבַקֵּשׁ מִיִּשְׂרָאֵל עִם קְרוֹבוֹ שְׁעַל כָּל פְּנִים יַחֲיוּ עֲצָמָן בְּזֵה, כִּי הוּא מְצַרְפֵּן לְחֲשִׁבוֹן גְּדוֹל כְּנ"ל. וְאֵל

ישגיחו על היסורים וההרפתקאות וכו' העוברים על כל אחד בגוף ונפש, כי בלם ברחמים גדולים ובחסד לטובה הנצחית, כמו שאמרו שם מקדם אבל ישראל אני פורע מהם מעט מעט כפיד של תרנגולין שמנקרין באשפה, דבר אחר אפלו אין עושין מצוה וכו' כנ"ל. דבר אחר בשכר שמשועין לפני אני אושיע אותם. והינו דאמר רבא מאי דכתיב "ואנכי אפדים" וכו'. עין שם כל זה היטב ותביט ותראה ותבין נפלאות והתחזקות נפלא עד אין קץ. אך לולא חסדי ה' אשר גברו עלינו שזכינו לשמע מה ששמענו מהנחל נובע מקור חכמה ז"ל בענין זה, בודאי לא היינו מבינים כל זה מדברי חכמינו ז"ל, אך עתה אחרי אשר האיר עינינו במחשפים פאלה, כי הוא גדולה עמקות מני חשד, על ידי זה בחסדו הגדול גם אנו זוכים למצא בדברי חכמינו ז"ל, שכוננו ברוח קדשם לדבריו האמתיים והעמקים מאד, כי אמת הוא אחד. מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך, לחיותנו כיום הזה בדורות הללו וכו'.

ואתם תבינו בני ואחי ורעי כי כל דברי חכמינו ז"ל הנ"ל קשורים ומחברים זה בזה היטב. כי הזהירו אותנו לכל יבהלו אותנו רעיונינו היסורים וההרפתקאות העוברים על כל אחד וחסרון הפרנסה וכו'. כי כל היסורים הם בחסד למו שמסתכל עליהם, כי "בצר הרחבת לי" וכו' כמבאר בדבריו זכרוננו לברכה, כי כל היסורים הם רק בתרנגול המנקר באשפה. והכל לטובה גדולה לנצח, כי נפרע מישראל מעט מעט, כדי שיזכו ישראל לעולם הבא כמבאר שם אחר כד. ואם תרצה לומר האמת הוא בודאי כד, אבל במה אזכה לעולם הבא מאחר שאני יודע בנפשי מאום מעשי ומעוט מצוותי ותורותי, על זה אמרו מיד, דבר אחר אפלו אין ישראל עושין מצוה לפני אלא כפיד של תרנגולין שמנקרין באשפה, אני מצרפו לחשבון גדול. ואם תאמר אף על פי כן גם אלו היסורים וכו', אף על פי שהם בחסד גדול לפי רבוי עוונותי ולא כחטאינו עשה לנו וכו', אף על פי כן אין לי כח לסבל אותם כי כחי חלש ודל. על זה אמרו מיד, דבר אחר בשכר שמשועין לפני אני אושיע אותם. הינו פאומר הלא יש לך עצה גדולה ובית מנום נפלא לזעק ולשוע לפני ותברך, ובודאי יושיעך כנ"ל. ויש בזה הרבה לדבר, אך אי אפשר על פני השדה וזמן תפלת המנחה ממשמש לבוא. ודי בזה כעת להחפצים באמת להתחדש על ידי זה, להתחיל לילך בדברינו שדברנו בזה, להתחיל בהם מחדש ממש. וכל אחד לפי ערכו יכול להבין מזה התחזקות נפלא עד

אין סוף ואין תכלית, כי עקר הוא התחזקות, רק חזק ואמין, כי ה' אתנו, כי הוא יתברך מלא רחמים. וחסדי ה' כי לא תמנו וכו'.

והשם יתברך יזכנו לשמח בשמחת פורים הבא עלינו למוכה, ונזכה שיהיה פורים הכנה לפסח וכו'. וכל זה מרמז בדברינו הנ"ל שדברנו מתחלה מיציאת מצרים, ואחר כך מענין תרנגול המנקה באשפה שגם זה יקר בעיניו יתברך. והוא כל ענין פורים, שהוא מפלת המן ועמלק שעומד בכל דור ודור בכל עת ובכל יום על כל אחד ואחד להפילו חס ושלום ולהחליש דעתו מאד, כמו שכתוב (דברים כה) "אשר קרף בדרך, ויזנב בך כל הנחשלים אחריו" וכו', והשם יתברך בעצמו לוחם עמו על ידי צדיקיו האמתיים בכל דור ובכל זמן, ומתפך הכל למוכה. באשר אנו רואים בדור העני הזה שהאיר עינינו בחדושי תורות כאלו, עד שגם אנו יכולין למצא ולהבין עצם חסדו יתברך בלי שעור, ועדין חביבותה גבן וכו' וכו'. ואי אפשר להאריך יותר עתה. השם יתברך יזכנו לראות פנים אל פנים בשמחה, ונדבר יותר דברי שלום ואמת, את אשר יאיר עינינו וישמח לבנו, נגיל ונשמחה בישועתו.

דברי אביכם ומורכם ואזהבכם באמת לנצח.

נתן מברסלב.

ויפרס באהבה בשלום כל אנשי שלומנו מקטן ועד גדול התקועים בלבי באהבה חזקה עד אין סוף, לכלם נאמרו דברים אלו. ישמע חכם ויוסף לקח. גם מאליך תבין להעתיק האגרת הזו ולשלח על ידי איש נאמן לאנשי שלומנו בברסלב. אך לזהר שלא יגיע חס ושלום להלצים, כי אין שום חדוש בעולם אפלו אם יהיה אמת ועמק ונשגב מאד ומחיה הכל, שלא יוכלו להפכו ללצנות, והכל בשביל פח הבחירה וכו'. אך האמת עד לעצמו ושפת אמת תבון לעד, ואתה מרום לעולם ה'.

ושלום לבתי תחיה הצנועה מרת חנה ציריל, עם שלום בעלה הוא חתני ידידי המפלא מורנו הרב ברוך שיחיה ולכל יוצאי חלציהם שיחיו. מזל טוב (אריך, איך האב ניט גיויסט) [לכם, אני לא ידעתי] עד שבוע זאת על ידי האגרת מבני מורנו הרב יצחק שיחיה השם יתברך יתן שיהיה למזל טוב לכלנו, ותזכו לשמור דרך ה' להתעורר להתקרב להשם יתברך מפל מקום שהוא, מפל מה שעובר על האדם בכל עת. בפרט פשוטין שגולד בן או בת ישראל שנגדל כביכול צלם דמות תבניתו,

כמו שכתוב (בבראשית רבה כא) על פסוק "אשבעה בהקיץ תמונתך". וצריכין להודות לה' על זה מאד, להתחיל על ידי זה להתקרב מחדש להשם יתברך. והיה ראוי להאריך בזה, אך היום פנה וזמן המנחה הגיע. השם יתברך ירחם עליכם ועלינו ותזכו לגדל יוצאי חלציתכם לחפה ולמעשים טובים, עוד ינוכחון בשיבה טובה דשנים ורעננים יהיו, אמן בן יהי רצון.

ושלום לבני חביבי המפלא מורנו הרב דוד צבי שיחיה. אחיך רבי יצחק שיחיה החיה אותי במכתבו שכתב אלי, שאתה הולך בפנים שוחקות תהלה לאל. השם יתברך יחזק לך וישמח נפשך, ואם ראשיתך מצער, וכבר עברו עליך יסורים עצומים ובלבולים ורעיונים רבים, אחריתך ישגא מאד בחסדו הגדול בעזרת השם יתברך. רק חזק ואמץ מאד לשמח תמיד, ולכמח בחסדו יתברך שיתהפך הכל לטובה אמן בן יהי רצון.

נתן הנ"ל.

ושלום רב לבני חביבי הרבני הותיק מורנו הרב שכנא גרו יאיר ועם כל יוצאי חלציו היקרים שיחיו, ובפרט לבנו חביבי מורנו הרב נחמן שיחיה. אין הפנאי מספים ליחד הדבור אליך בני חביבי, אך מן הסתם יגיע לידך העתקה מאגרתתי לטולטשין הנאמר גם אליך ולכלכם. חזקו ויאמץ ללבכם כל המיחלים לה'. ועיני מטייפין בכל עת לישועתו, כי ידעתי את מכאוביו. ולה' הישועה, כי אין לנו על מי להשען כי אם על אבינו שבשמים.

דברי אביך המעטיר בערך.

נתן הנ"ל.

ושלום לבני חורגי הרבני מורנו הרב שמעלקא גרו יאיר, ולבני נחמן שיחיה, ולבני יוסף יונה שיחיה. למען השם (באגרט צו לערנין און דאווינט ערינצט און פילניוויט קריאת שמע און בענטשין ערינצט וועט אייד גוט זיין בעזרת השם יתברך בעולם הזה ובעולם הבא. איהר קאנט שוין אויך פארשטיין ליבע קינדערליך אז סע איז מער קיין תכלית ניט נאר דאווינין און לערנין און מעשים טובים) למדו בחשק רב והתפללו ברצינות, ותאמרו ברבת המזון וקריאת שמע בכוננה ויהיה לכם טוב בעזרת ה' יתברך בעולם הזה

מכתבי דש מוהרנ"ת

תמו

ובעולם הבא. אתם יכולים כבר להבין ילדים אהובים, שאין תכלית אחרת רק להתפלל וללמוד ולעשות מעשים טובים. השם יתברך יחזק לבבכם בזה, אמן בן יהי רצון.

נתן הנ"ל.

ושלום לכל אנשי שלומנו אוהבי ורעי באמת לכל אחד ואחד לפי מעלתו. השם יתברך ירים קרנם ומזלם בעישר וכבוד ופרנסה וחיים. והעקר לחזק לבבכם בעבודתו ותורתו באמת, כי זה כל האדם. ותקבלו העתקה ממכתבי מטולטשין, ותשימו לב היטב לדברי הנאמרים באמת. ותראו להשגיח על ביתי שיוכלו להכין כל ההצטרכות על פסח הבא עלינו לטובה, ושלא אצטרך להיות בעל חוב חס ושלום. ולה' הישועה. ואי אפשר להאריך יותר, כי היריעה קצרה וזמן הפאסט הגיע, ואין לזרו יותר למזרזין.

נתן הנ"ל.

דש

בעזרת השם יתברך, יום ג' תזריע אומאן ת"ר.

רב שלום לאהובי בני חביבי הוטיק מורנו הרב יצחק שיחיה.

בתחלת הלילה השיכה ליום זה באתי לפה אומאן בשלום תהלה לאל. ואת כל התלאה אשר מצאתני בדרך מחמת קלקול הדרך, אי אפשר לבאר. ואספר לכם קצת בבואי לשלום לביתי בעזרת השם יתברך. והכרחתי לשבות פרשת פרה העבר בקהלת קניבלאר מה שלא עלה על דעתי, ושלמתי בעד שבת קדש. והכרחתי לשמוע פרשת פרה בבית הכנסת, כי יראתי לילך לבית המדרש, וכן יעצוני הכל.

ותזכרו היטב בכל יום ויום מה שנעשה עמנו בזה העולם, שבאנו לזה העולם בזה הזמן במאה הששית של אלף הששי, ועתה יתחיל בקרוב אם ירצה השם המאה השביעית. ובזאת המאה היה חדוש שבחדושים בזה וכוה וכו'. ואנחנו הנקראים על שמו ז"ל נבזים ודוויים בין ישראל עם קדוש בעצמן כל כך כל

כך. זכרו זאת והתאוּשְׁשוּ, והתחזקו והיו לאנשי חיל כי לא דבר ריק הוא, כי על ידי כל זה אנו מחיבים להודות ולהלל לשמו הגדול יתברך שהצילנו מטעות ומבוכה כזאת וכו'. ואי אפשר להאריך על פני השדה. ותהלה לאל אף על פי כן היה לנו שבת יפה, ועבר השבת בשלום ושלוה תהלה לאל.

וביום א' היה לי עכוב מחמת הנהר שאצל טאלנא, ועורנו השם יתברך שנפלו המים, ותהלה לאל עברתי הנהר בשלום. והיום תחלת הלילה באתי לשלום בחסדו הגדול יתברך. ומה אשיב לה' כל תגמולוהי עלינו. ותהלה לאל מצאתי מכתבך שלשה, ונהיית מאד. בפרט מה שהודעתני מקבלת האגרת מקרומינמינשאג, ושהחיה נפשכם. והאמת בודאי ראוי להחיות נפשכם מאד, כי נכתב בישועת ה' ועזרתו ובדמעות. וגם עתה לבי מלא דמעות ושמחה בלי שעור, מכל אשר עובר עלי ועל כלכם על כל אחד ואחד בפרטיות. ידעתי מרחוק מכאובי נפשו של כל אחד ואחד.

מה אדבר, אם אספר לכם מה ששומעין ורואין כשעוברין ונוסעין בעולם יקצרו המון יריעות. כי הכל חפצים ליראה את שמך, ובפנימיות לבכם הכל צועקין במר נפש מאד מאד על גדל התרחקותם מהתכלית הנצחי, אך הם "כצפרים האחוזות בפח" וכו'. והשטף מים רבים של כל התאוות והמדות, בפרט מרדת המזון והפרנסה וכו' הולך ומתגבר בכל עת. ויותר מכלם הצרה הגדולה מהכל, הוא מה שרבים נפלו בדעתם מאד ביאוש גמור שאי אפשר לו עוד לחשב על התכלית כראוי, ואי אפשר להגביהו מכמה טעמים. והעקר מחמת המחלקת הגדולה אשר עלינו וכו', שאינם יכולים מחמת זה לקבל ולינק צוף דבש אמרי נעם של אמרות טהורות וכו' שמתיה ומשיב כל הנפשות הנפולות. כמו שכתוב בהתורה תקעו אמונה (סימן ה' לקושי תנ"א).

ועתה תזכרו היטב היטב חסדי ה' ונפלאותיו אשר עשה עמנו, כי עדין אינכם יודעים עד היכן צריכין להתחזק וכמו שצעק אדונינו מורנו ורבנו ז"ל בקול עמק וזק "גיוואלד זייט אייך ניט מייאש, קיין יאוש איז גאר ניט פאר האנדין" ואל תתיאשו, אין שום יאוש בעולם כלל]. והעקר להתחזק בשמחה על פי כל הדרכים ששמעתם, וה' יהיה בעזרכם, נגילה ונשמחה בישועתו.

האגרת הזו לא תעתיק רק לאנשי שלומנו הנאמנים, תראהו בביתך ותגנו אותו למשמרת, למען ידעו לדורות מה שעבר על האנשים שזכו לקבל אורות

מכתבי שה מוהרנ"ת

תמט

נשגבים חדושי תורה פאלה המחיין ומשיבין כל הנפשות לנצח. ותפרס בשלום כל אנשי שלומנו. ותהלה לקל ה'ה לנו פורים של שמחה בטשעהרין. ודברתי תהלה לאל הרבה מאמונה הקדושה, עד שרכם ככלם זלגו עיניהם דמעות הרבה בתוך השמחה והשתיה הקדושה של פורים. און טאקי פארט אשרינו.

דברי אביכם ומורכם המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

שה

[הסרה התחלת המכתב]

בעזרת השם ותפריך, יום ד' אחרי א' ת"ר.

אהובי בני חביבי.

...והשם יתברך יזכה אותך ואותנו לקבל חג הפסח הקדוש הפא עלינו לטובה בשמחה ובטוב לבב ובכשרות גדול. ונזכה לקיים מצות ספור יציאת מצרים וכל המצוות הקדושות של אותה הלילה הקדוש, ליל שמורים הוא לה, עד שנזכה לכלל ולגלות אחדות הפשוט מתוך כל הפעולות משתנות הרחוקים מאד. ויהיה נמשך שלום גדול בפרטיות ובכלליות שלום אמתי וכו'. נגילה ונשמחה בישועתו.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה ובפרט לידיד נפשי ולבכי החקוק במחי ולבי בכל עת, הותיק מורנו הרב נחמן גרו יאיר נכד אדוננו מורנו ורבענו וזכר צדיק לברכה. ידבר על לבו שיהיה פה בחל המועד הפא עלינו פאשר כתבה אליו דורתו הצדקת מרת אדיל תחיה, ובודאי יהיה לו לנחת ולמשיב נפש בזה ובפא.

נתן הנ"ל.

שו

בעזרת השם יתברך, יום ג' י"ז למספר בני ישראל ת"ר ברסלב.

רב שלום לאהובי בני חביבי שיחיה עם כל בני ביתו חיים ושלום וכל טוב אמן סלה.

מכתבך קבלתי, וזה היום עשה ה' שבא ידידי רבי ליבלי חתן רבי ראובן, ובשרנו שתהלה לאל ה'יה לו זעה טובה לחיים ולשלום. ה' יגמור בעדם שישוב לאיתנו חיש קל מהרה אמן בן יהי רצון. גם ספר לי נפלאות ישועת בנך הקטן מיכל שיחיה בענין הגרעין שהוציאו מאזנו, וגדול הנס הזה האחרון מן הראשון של בריאת בנך הגדול שיחיה, כמה גדלו חסדי ה' ונפלאותיו, לא כחטאינו עשה לנו וכו'. על בן מעתה חזק ואמן בני חביבי לילך בדברי אדוננו מורנו ורבנו ז"ל, להסתפל בכל פעם על ההרחבות והישועות וכו' ולהחיות את עצמך בכל נקדה ונקדה טובה שחוטפין בכל יום ויום. וכאשר דברתי עמכם פה על פסוק "אם בפידו להן שוע" (לעיל ס' ש"ג), הפך בהם והפך בהם וכו'. כי עתה אי אפשר לדלג ולקפץ על הגיהנם שהוא זה העולם, כמו שאמר בפרוש (תורה ק"ט), כי אם על ידי עצותיו הקדושות העמקות והתמימות ופשוטות מאד לכל אדם ואדם יהיה איך שיחיה, בכל מקום ובכל זמן ובכל דרגא ודרגא. חזק וחזק ובטח בה, כי לא יעזב אותך, כי הכל לטובתך לנצח. והנה אני עתה מכין עצמי לנסע לאומאן בחסדו יתברך, ובעוד שעה ושתים קויתי לה' שאסע לשלום. וכפי הנראה ההכרח שאשבוב בטרעפליק, ובחסדו יתברך אבוא לאומאן ביום ב' או ג' ולה' הישועה.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

שו

בעזרת השם יתברך, יום ה' בחקתי ת"ר. ברסלב.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני וכו'. מורנו הרב יצחק שיחיה.

תהלה לאל באתי לביתי לשלום אתמול אחר חצות היום. וברוך השם הכל על נכון מעם ה'. ומחמת גדל תשוקתך לידע משלומי, בפרט מביאתי לביתי

מאומאן קדם שבועות, על כן אני מזרז עצמי עתה קדם התפלה לכתב לך, אף שאיני יודע עדין עם מי לשלחו. ולהאריך אי אפשר, כי הגיע זמן תפלת שחרית. מכתבך הנעים מיום ה' העבר קבלתי ביום א' העבר באומאן. ושתינו מעט בשביל שמחת הברית מילה שלך, וברכנו אותו בכרפת מזל טוב. גם על ציון הקדוש הזפתי מזה בתוך צרכינו המרבים מאד אשר אין להאמר. והשם יתברך יזכה אתכם לגדלו לתורה ולחפה ולמעשים טובים, לאורך ימים ושנים טובות אמן.

דברי אביך המצפה לראותך מחדש על חג השבועות הקדוש הפא עלינו לטובה בשמחה רבה, בחסדו יתברך.

נתן מפרסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה. ובפרט לגכר אדוננו מורנו ורבענו זכר צדיק וקדוש לברכה, הותיק וכו' מורנו הרב נחמן שיחיה עם שאר כל בני ביתו. תודיעו כי אני זוכר ומזכיר אותו היטב היטב בכל עת ובפרט על ציון הקדוש. מי יתן והיה לכבו זה לו לזכר את עצמו גם כן היטב מי הוא, והיכן הוא, אגא בריה קלה שבים וכו'. וה' יאיר עינינו שימצא דרך להתועד עמנו למען ייטב לו לעד ולנצח.

נתן הנ"ל.

שח

ברוך השם יום ב' חקת ת"ר.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק שיחיה.

מכתבך קבלתי עוד הפעם אתמול בערב פה קהלת פיליטשינין. וכבר שלחתי לך מכתבי על ידי הפאסטא מבארדיטשוב ביום ו' העבר. כעת אני מוכן לנסע לכארדיטשוב, ושם אראה לשכר עגלה לדרפי לראדיוויל, השם יתברך יוליכני לשלום. ומכתבך קריתי היטב, וצעקתך אני יודע מכבר. ואיני יודע עתה מה להשיב לך, כבר שמעת הרבה בזה שהמחשבה ביד האדם להטותה פרצונה. ואם אף על פי כן אף על פי כן היא חוזרת ומתגברת ברעיונים רעים ובלבולים רבים ושונים, שנקרא בדברי רבותינו ז"ל "תמהון לב", "ועל פרזל" (דברים כח, מח), כמו שאמרו רבותינו ז"ל

(ירושלמי שבת יד, ג) זה רעיון, עם כל זה הבחירה ביד האדם בכל פעם. וכמו שיש כח ביד להתגבר בכל פעם, אף על פי שכבר כמה פעמים נמלט ממנו וכו', כמו כן ויותר מזה, יש כח בפנימיות הטוב שבאדם לחזור ולהתגבר עליו בכל פעם, כי מדה טובה מרבה.

והכל בדרכי העצות הפשוטות והעמקות של הנחל נובע מקור חכמה. ועל כלם, לשא עיניו למרום בכל פעם ולצעק מעמק הלב וכו'. ויותר מזה צריכין להתגבר בשמחה על פי כל הדרכים והעצות שדברנו הרבה בזה. וברוך השם יש לך כמה לשמח שאתה מחיה אותי בכל פעם במכתביך ובטרחותיך בעסקי, ואתה מסייעני תהלה לאל בזה העסק סיוע שיש בו ממש. כי (סכה טז:) 'גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה'. וגם תהלה לאל היית על שבועות קדש העבר. והיית בכלל הבוטחים בשמו באמת, הצועקים בשמחה מלב נשבר (תהלים כב) "בך בטחו אבותינו בטחו ותפלטמו" וכו'. וכו'. יתר מזה אין פנאי עתה להאריך באשר תבין מעצמך מרדתי עתה.

ביום ב' באתי שנית לפה בארדיטשוב. והיום יום ד' שכרתי עגלה תהלה לאל לראדיוויל, ובעוד איזה שעות כמו ג' ד' שעות קדם הלילה אסע אם ירצה השם מפה. השם יתברך ברחמיו יוליכני לשלום. וכפי הנראה אשבות בדרך, ואם ירצה השם ב' ג' ימים אחרי שבת הסמוך, אהיה שם בראדיוויל בעזרת השם יתברך. מעצם אהבתך, ותשוקתך לדברי כתבתי לך מעבר לדרך בכפר הנ"ל איזה דברי אמת. ויתר מזה אי אפשר להאריך עתה. חזק ואמץ מאד בני חביבי, ובטח בה' כי לא יעזב אותך. ואם היית יודע חלק מאלף מה שאנו רואים עתה מה שנעשה בעולם, היית שמח מאד על חלקך. אשרינו שזכינו לידע מנקדת האמת וכו'. וההכרח להפסיק באמצע, אף שיש הרבה לדבר בזה עתה, אבל אני נחפו לדרכי לשלום. ה' ינחני בצדקתו ויביאנו לשלום למחוז חפצנו וכו'.

דברי אביך הדורש שלום טובתך המחכה בכל עת לישועה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

שט

בעזרת השם יתברך, ברדיטשוב.

ישאו הרים שלום לכבוד אהובי ידיד נפשי הלוא הוא הרבני הותיק המפלג וכו' מורנו הרב רבי אברהם בער שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו. והרב החסיד הרבני וכו' מורנו הרב אבילי שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

באתי לפה ברדיטשוב לשלום ביום ג', ערב ראש חדש תמוז פרשת קרח, ובדעתי לנסע מפה, אם ירצה השם, אחר שבת קדש הבא עלינו למוכבה, לדרכי לראדיוויל, ומשם ולהלן באשר דברנו. השם יתברך יצליח דרכי ויגמר חפצי אדוננו מורנו ורבנו, "ינחני כמעגלי צדק למען שמו". ומגדל הטרדא ועצם נדודי בדרך כזה, אי אפשר להאריך כלל, אך באתי לזרום למען השם יתברך שיקימו הבטחתם ככל אשר דברנו יחד. ומבטחני שבודאי כבר שלחו לבני הסף שקבלתי מאתו. והמותר ישלחו באשר יגיע להם מכתב מבני שיחיה, כפי הכתב בחתימת ידי שנתנו לידו. ואם ירצה השם באשר יביאני השם יתברך לשלום לקהלת ראדיוויל וכו', אשלח להם מכתבי משם בעזרת השם יתברך, לעת עתה תזרוזו עצמם לקים פנ"ל.

ומאליהם יבינו להתחזק ולהשתדל בכל כחם לדבר עם אנשי שלומנו הנאהבים היקרים שיחיו, שיחוסו על בני ביתי וישלחו תקף נדבת לבם הטוב. והכל ישלח ליד בני רבי יצחק שיחיה. ומלבד זה יבינו עצמם לתן כל אחד מנה יפה באשר אכתב להם אם ירצה השם מהמקום אשר אני נוסע לשם, אולי יהיה ה' אתנו שנופה לגמר חפצי אדוננו מורנו ורבנו הקדוש והנורא זכר צדיק לברכה פרצונו יתברך וכרצון יראוי וכו'. ה' יגמר בעדי ובעד פלגו ובעד כל ישראל.

יודע תעלומות ובוחר לבות הוא יודע עצם טלטולי ונדודי תמיד, בפרט בפרט בדרך הזה אשר לא נסיתי בו מיום התקרבותי לקדשי קדשים לאדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק לברכה. ובפרט אחר הרעש הגדול הזה שהיה עלינו. מה אמר מה אדבר, נפשי בכפי תמיד, ולבי נשבר ונדכה בקרבי. בלתי אל ה' עיני תלויות ולרחמיו וחסדיו המרבים שאינם פלים לעולם, עיני פלות ומנוחלות ודומיות. ועל פחו הגדול של זקן שבזקנים וכו' אני נשען ונסמך שבודאי לא יעזב אותי, ויעזרני וישעיני למען

שְׁמוֹ יתְבַרְךָ. וְיִזְכְּנוּ לְשָׁלוֹם וְיִבְיֵאֵנִי לְאוֹמָאן לְשָׁלוֹם סְמוּדָה לְאֵלֹהֵי הַבָּא עֲלֵינוּ לְטוֹבָה.
וְיִצְלִיחֵנוּ בְּדַרְךָ הַזֶּה לְגִמְרַת הַכָּל פְּרִצוֹן נְקֻדַת הָאֱמֶת וְכו'.

דְּבָרֵי אוֹהֲבֵכֶם בְּאֱמֶת לְנִצַּח הַמַּעֲתִיר בְּעַדְם.

נְתָן מִפְּרֶסֶלֶב.

וְשָׁלוֹם לְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה וְרַחֲמֵתָן עִזּוּזָא, וְלְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אֲשֶׁר
לֹא הִזְכַּרְתִּים מִחֲמַת הַטְּרָדָא וְהַנְּחִיזָה, כְּלָם קְבוּעִים וְחֻקּוֹקִים בְּלִפְי בְּאַהֲבָה
רַבָּה מְנַקְדָּה שְׁבַלְב, כְּלָם יַעֲמִדוּ עַל הַבְּרָכָה. יִצְלִיחֵם הַשֵּׁם יתְבַרְךָ בְּרַחֲמָיו בְּכָל אֲשֶׁר
יִפְנוּ בְּאֶפְן שְׂיִזְכוּ לְשׁוֹם אֶל לְבָם בְּכָל יוֹם תְּכַלִּיתֵם הַנְּצַחִי, לְמַעַן יֵיטִיב לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם
לְדוֹרוֹת עוֹלָם בְּזֶה וּבְבֹא לְנִצַּח. וְנִכּוֹן לְפִי כְּטוֹחַ בְּנִדְבַת לְבָם הַטּוֹב, שְׁבֹדָאֵי יִזְדְּרוּ
מֵאַלְיָהֶם לְקַיִם כָּל דְּבָרֵי הַנִּ"ל, כְּאֲשֶׁר יַעֲוֹרֵר אוֹתָם יְדִידֵי רַבֵּי אֲבָרְהָם דְּב שְׂיִחְתִּיה,
לְתַמְכְּנִי וְלִסְעָדְנִי בְּכָל פְּחָם וְיוֹתֵר מִכְּחָם, בְּאֶפְן שְׂאוּכַל לְגַמְרַת חֲפְצָיו הַקְּדוּשִׁים שֶׁהֵם
זְכוֹת הַרְבִּים לְדוֹרוֹת. ה' הוֹשִׁיעָה. וְאִזּוּ יִגִּילוּ וְיִשְׂשִׂיחוּ כָּל אֶחָד עַל חֲלָקָם שֶׁהָיָה לָהֶם בְּזֶה
יִרְאוּ עֵינֵיהֶם וְיִשְׂמַח לְבָם וְכו'.

דְּבָרֵי אוֹהֲבֵכֶם בְּאֱמֶת לְנִצַּח.

נְתָן הַנִּ"ל.

וְשָׁלוֹם וְחַיִּים וְכָל טוֹב לְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שְׁבַקְהֵלַת מַעֲדוֹעֵדוּבְקָא וּבְכַפְרִים
הַסְּמוּכִים, וְשְׁבַקְהֵלַת קְרוּמִינְטָשְׂאָג וּקְרָאָא וּסְבִיבֵיתֵיהֶם, ה' עֲלֵיהֶם יִחְיוּ,
וְיִצְלִיחוּ בְּאֱמֶת בְּזֶה וּבְבֹא, לְכָלֵם נְאֻמְרוּ כָּל הַדְּבָרִים הַנִּ"ל. כְּלָם אֲהוּבִים וְכו', וּבֹדָאֵי
יִשְׂמִחוּ לֵב לְדְבָרֵי אֱלֹהֵי הַמַּעֲטִים הַמְּחִזְקִים הַרְבֵּה. וְה' יוֹשִׁיעֵם. הַיְמִיכָה ה' לְאוֹבִים
וְכו'. נְגִילָה וְנִשְׂמַחָה בִּישׁוּעָתוֹ.

נְתָן הַנִּ"ל.

שי

ברוך השם, אור ליום ו', ערב שבת קדש בלק ת"ר ברעד.
רב שלום לכבוד בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק שיחה.

עד הנה עזרונו רחמיך הרבים שנכנסתי לפה קהלת ברעד ביום ג' העבר סמוך
למנחה. וביום ב' באתי לראדיוויל, וביום ג' קבלתי מכתבך מיד רבי שואל
טוביה; והשם יתברך עזרני שעברתי הגרענין [הגבול] בקצת יסורים וכליון עינים,
אבל תהלה לאל עברתי בשלום וחסד. אך בעודי שם נודע לי שאין מניחין לעבר את
משמשי רבי נחמן גרו יאיר, והכרחתי לעבר בעצמי. ובאתי ביום ג' הנ"ל לפה לבדי.
אבל בצר הרחבת לי, ששם אצל הגרענין [הגבול], הזמין לי השם יתברך בחור אחד
ממשפחתנו, ואביו דר בראדיוויל, ונודע לי מי הוא. ונתקרב אצלי ונכנס עמי לפה
ברעד, והביא אותי לאכסניא טובה לברעד. וכל העובר עלי, הכל ביסורים וחסד
גדול, ראשו אחד בד וראשו אחד חד, (ען בלקושי הלכות יורה דעה, סימן ביצים ה' ותבין דברי).

ועתה תבין מעצמך גדל היסורים שהיה לי בבואי לבדי, ורבי נחמן נשאר שם,
ונפקה פתאום כמו חומת ברזל בינינו. וגם מלבוש המכרח לי והגרעט
[לבנים] שלי נשאר אצלו. והיה לי כליון עינים הזה מיום ג' הנ"ל, עד היום יום ה' סמוך
לערב שזכני השם יתברך שבא רבי נחמן לכאן בשלום, והחיה אותי. טוב להודות לה'
בכלליות ובפרטיות על כל החסדים והטובות והנפלאות שעושה עמנו בכל עת.
ותהלה לאל כבר נכנסו אצלי כמה אנשים וקנים וחשובים. ואצל רב החסידים דפה,
נתקבלתי בכבוד תהלה לאל, וכלם יודעים אותי מכבר. אבל לקבץ מעות עדין רחוק
וקשה, אבל התקנה לה' שלא יעזב אותי. ואחר שבא רבי נחמן גרו יאיר, הודעתי
להגיד רבי יעקב הירץ, ובשעה קלה אחר כך בא הגיד הנ"ל לביתי בעצמו לקבל פני
באהבה, והביא לי בעצמו מכתבך לפה, והיה לי לנחת גדול.

אבל הנחת מערב ביסורין מרבו החסרונות של כל אחד, ובפרט ממכתבך אשר
צעקתך עולה עד לב השמים ואיני יודע מה להשיבך עתה. אבל החיית את
נפשי כמה שהזכרת שמחיה אותך קמין אלה. ובאמת צריכין להתחיל ללמד עמך
ועם בלנו מחדש קמין אלה, בכל תורה ותורה שגלה הוא ז"ל. ותתחיל מחדש ממש,
קמין אלה בהתורה פי מרחמם ונהגם בענין מלא כל הארץ כבודו, הנדפס בשני

מקומות שם; ותסתכל ותעין שם מחדש ממש איך דקדקתי בכתיבו בבאור היטב, כמו שיצא בקדושה ובטהרה מפיו הקדוש ז"ל, שגם בשאל תחתית יכולין להתקרב אליו, כי מלא כל הארץ כבודו. ואיך צעק בקולו הקדוש ואמר, גאט איז מיט דיר, ביי דיר לעבין דיר, שרעק דיך ניט. דופי אף מיין כח, קיין יאוש איז גאר ניט פאר האנדין, [ה' עמך, אצלך, לידך, אל תפחד, השען על כחי, יאוש אינו קים]. ותאמין לי בני חביבי שכל אלו הדבורים נאמרו אליך בפרטיות. ואתה צריך לומר שעקרים נאמרו רק בשבילך, כי חיב אדם לומר בשבילי נברא העולם. ואם היית יודע ומבין מה שהבנתי היום בספרים חדשים שמצאתי פה, איך העולם משקע במה שמושקע, השם יתברך ירחם, ואיך כל המחברים של עכשו רוצים לחזק ולעורר אבל אין להם כלי אמנות שקורין גיציג וכו'. ואי אפשר לכאר על פני השדה. מעצם תשוקתך הכרחתי אותי לכתב דברי אלה במרדא כזאת. בטח בה' כי לא יעזב אותך, ושמח נפשך, ותכריח מחשבתך בכל פעם להעביר מדעתך מחשבות הטורדות ורעיונים רעים זרים. ומה שנעשה עמך ממילא, אל תחוש ואל תסתכל לאחוריק כלל. מהר המלט על נפשך אל תביט אחריך. ותהלה לאל יש לנו על מי לסמוך, יש ויש תהלה לאל כחו של זקן שבזקנים דקדשה. אשרינו מה טוב חלקנו שזכינו בדור הזה לידע מאור כזה וכו'.

דברי אביך המעטיר בערך רק חזק ואמין מאד מאד, וה' יעזר לך תמיד.

נתן מברסלב.

ויפרס בשלום ידידי רבי נפתלי גרו יאיר, ויודיעו שבאתי תהלה לאל לבראד בחסדו יתברך. אודות מלבוש לבני שיחיה, מפה אי אפשר לי להביא. ובדאי מלבוש המכרח אעשה לו בעזרת השם יתברך. רק השם יתברך יעזר לו להצילו מבגדים צואים, ויזכה לחלוקא דרבנן וכו'.

שיא

ברוך השם, אור ליום ו' ערב שבת קדש פרשת בלק ת"ר בראד.

רב שלום לכבוד אהובי ידידי כנפשי הרבני הותיק וכו' מורנו הרב רבי אברהם דב שיחיה, עם כל יוצאי חלציו שיחיו, ולדידי הרבני וכו' מורנו הרב אבא שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

תהלה לאל חי נכנסתי לפה בראד ביום ג' בשבוע זאת. ואם ירצה השם אחר שבת הבא עלינו למוכה ארים פעמי למסעות ללעמבערג. וההוצאה מרבה מאד, וכפי הנראה קויתי לה' שאוכל לעסק בעסקנו דקדושה, וה' יגמר בעדנו. ולעת עתה תראו לקיים מיד לסלק לבני כפי הוועקסיל [השטר] שמשרתם לדו. כי כבר היה פה אצלי הנגיד שנכתב האן וויזונג [זכרון דברים] אצלו, והבטיח לסלק לי בשלמות. וכבר סלק בני הסף, ופריצענט [אחוזים] עולה על זה, על בן תסלקו מיד בלי עכוב יום אחד. ואין להאריך בזה, אך בקשתי שישתדלו הרבה אצל כל אנשי שלומנו היקרים, שיעזרו לי בסיוע שיש בו ממש, הן לפרנסת ביתי שהשארתי ריקם השם ותברך ירחם, הן לענין העסק הקדוש הזה. וקויתי לה' שישמחו בכל הטוב אשר ייטיב ה' ותברך עמנו להתחיל ולגמור העסק הזה. וכעת אי אפשר להאריך בזה, כי טרדתי רבה מאד, ומלטולי ונדודי קשה מכחי. השם ותברך ירחם ויאמץ ויחזק רפיון ידי ולאין אונים עצמה ירבה. ואין לי על מי להשען, כי אם על אבינו שבשמים שישיענו ברחמיו, ובכחו של זקן דקדושה שאנו נסמכים עליו. ותהלה לאל יש לנו על מי לסמוך, חסדו גבר עלינו ואמת ה' לעולם.

נתן מברסלב.

ושלום רב לכל אנשי שלומנו, ובפרט לידידי הישיש הותיק ירא ה' מרבים מורנו הרב דב בער גרו יאיר עם כל יוצאי חלציו היקרים שיחיו. אליהם נאמרו כל הדברים הנ"ל. וימחלו לי בלם מה שאיני פורטם בפרוש, כי אין הכח והפנאי מסבים. מבטחני בטובכם שיקימו דברי ביתר שאת. והשם ותברך ימלא ידם בכפלי כפלים ברכה ושלום וחיים.

נתן.

רבי נחמן מטולמישין פורס בשלום בלכם באהבה. ובקשתי שתשלחו מכתבכם אלי להודיעני משלום בלכם, ותשלחו הכל הן מעות הן אגרת, ליד בני שיחיה לטולמישין, ומשם יגיע לידי אל המקום אשר יביאני ה' בחסדו. גם תשלח פרישת שלום לידי הותיק המפלג רבי אפרים גרו יאיר לקרוינמנשאג ולכל אנשי שלומנו דשם.

אהובי רבי אפרים גרו יאיר, מאליך תבין כמה אתה צריך עתה להשתדל בכל כחך לטובתי ולטובת העסק הקדוש שלנו הנוגע אל הכלל ה' יגמר בעדי. ומגדל הטרדא אי אפשר להאריך, ותשלח גם מכתבך בקצור לבני שיחיה. וה' יצליחך בכל הבחינות, צלח רכב על דבר אמת וכו'. (און טאקי פארט האפ מיר האבן גיהיפיש אין א קרעטשמיי) [ובכל זאת רק שמחה, ואנו שמחנו במלון] בשבת פרישת חקת העבר עם כמה אורחים מקרעמיניץ וראדיוויל. וכלם רקדו עם רבי נחמן באהבה ושמחה רבה וצעקו בשמחה בך בטחו אבותינו בטחו בתחו ותפלימו. אליך זעקו ונמלטו וכו'. גדול אדוננו ורב כח. וכלם החזיקו לנו טובה אחר כך על זה. השם יתברך ישמח נפשנו תמיד בישועתו.

שיב

ברוך השם, יום ה' פינחס ת"ר לעמבערג.

שלום לבני חביבי ולכל בני ביתו פנהוג.

הלא למראה עיניך האגרת שכתבתי לבלכם, ומה אוסיף עוד. וחזק ואמץ בני בשמחה וחדוה תמיד. כי חסדו גבר עלינו מאד שזכינו לידע מאור קדוש ונורא כזה. ובפרכים הללו רואים ביותר ויותר צרות ומרירות ויגון ואנחה של זה העולם אשר פשל כח הספל. ואלמלא מלחא, לא הוי יכלין למסבל מרירותא וכו'. ואם ירצה השם, בימים הבאים לשלום, אולי אזכה להתחיל בעסקינו כאשר אני מקנה בעזרת השם יתברך. ואז יתישב דעתי קצת, ואודיעם ישועות ה' ביותר.

דברי אביך המצפה לראותכם בחיים ושלום ושמחה.

נתן הנ"ל.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

שיג

בעזרת השם יתברך, יום ה' פנחס ת"ר. לעמבערג.

שלום רב לירידי הויתיק וכו' מורנו הרב אברהם בער שיחה, ולידידי הרבני וכו' מורנו הרב אבילי שיחה עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

כבר כתבתי לכם מבראד. ועתה באתי לפה ביום ג' העבר וההוצאה מרבה מאד. וכפי הנראה שאוכל לעסק בעסקנו בעזרת השם יתברך, רק צריכין לזה מעות הרבה. למען השם יתברך שתקומו מיד לשלח לבני שיחה כפי הקוויטיל [הפתקא] שמסרתם לו בלי עפוב כלל, ולעורר ולזרז את כל אנשי שלומנו שישלחו מיד מעות, הן על העסק הזה הן על פרנסה כאשר הבטחתם לי, ואין פנאי להאריך כלל. ותהלה לאל קבלוני בכבוד קצת בבראד, ודברתי עם החסידים דשם כמה דברי תורה מאדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק לברכה, והיה יקר בעיניהם מאד. וכמה אמרו בפרוש, שהחיותי מאד את נפשם הרעבה לדבורים פאלה שאינם נמצאים בשום מקום. אבל מעות לא הוצאתי משם כלל, וגם פה איני יכול.

חזקו ואמצו אחי ללמד ספריו בכל יום, ולעין ולחפש בהם למצא בהם בכל פעם עצות להציל נפשכם מטיט יון מצולת טרדת העולם הזה והבלייו. ופה ובסביבות אלו, רואים ביותר מרירות העולם ואיך העולם ים זועף ממש הולך וסוער הולך וסוער. וכמה וכמה מסעיר גופם ונשמתם רחמנא לצלן. ומעט הנצולים מעט דמעט רק פדי נשימה. והכל בנפלאות חסדי ה' על ידי הצדיק יסוד עולם ברית מלח עולם, אשר אלמלא מלחא לא הוי עלמא יכלין למסבל מרירותא. אשרינו שזכינו לידע ולהתקרב אליו, ועל כל פנים לבלי לחלק על מקור חיים חיותינו תקנותנו וישועתנו בזה ובכא לנצח.

דברי אוהבם באמת לנצח המצפה לראותם בשמחה.

נתן מברסלב.

ושלום רב לכל אנשי שלומנו באהבה רבה לכל אחד כפי מעלתו הרמה, לכלכם נאמרו דברים אלו. חוסו וחמלו עלי ועל העסק הקדוש הזה, ותעמדו בעזרי בכל כחכם לעזרני ולסייעני בכל פעם בסיוע שיש בו ממש, ותגילו ותשמחו על

חֲלִיקְכֶם בְּזֶה לְנִצַּחַת. וְלַגְדִּי לֵב פִּיּוּצָא בְּכֶם אֵין לְהֶאֱרִיד. וְהַפֶּאֶסְט [וְהַדָּאָר] נְחוּצָה. ה' יִצְלִיחַ אֶת בְּלַכְּם בְּגַשְׁמִיּוֹת וְרוּחַנִּיּוֹת צְדָקְתֶם תַּעֲמֹד לְעַד. קַרְנֶם תְּרוּם בְּכָבוֹד אָמֵן.

נִתְּן הַג' ל.

וְלֹאֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ שְׁבַסְבִּיבוֹתֶם וּבְקֶרְאָקָא וְקְרוֹמִינְמִשְׁאָג וּסְבִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם וַיִּשַׁע רַב, לְכַלֵּם נֶאֱמָרוּ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. וְכָל הַמוֹסָף יוֹסִיפוּ לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם בְּרָכָה וְחַיִּים וְאוֹצֵר שֶׁל יִרְאֵת שָׁמַיִם.

שיר

בְּרוּךְ הַשֵּׁם, יוֹם ג' דְּבָרִים ת"ר

שְׁלוֹם לְכָבוֹד אֶהוּבִי בְּנֵי חֲבִיבֵי חֲמֻדַּת לְכַבֵּי הַרְבֵּנִי הַתּוֹתִיק מוֹרְנוּ הַרַב יִצְחָק שִׁיחִיה.

בְּיוֹם ג' בְּפִרְשַׁת מִסְעֵי הָעֶבֶר שְׁלַחְתִּי לָךְ מִכְתָּבִי שְׁנִסְעֵתִי לְעִיר הַסְּמוּכָה לְפָה. וְתַכַּף בְּיוֹם ד' בְּעָרֵב חוֹרְתִי לְפָה קַהֲלַת לְבוֹב, וְלֹא פְעַלְתִּי שָׁם כָּלֵל בְּעֵינַי עֶסְקִינוּ. וּבִנְדָאֵי מֵאֵת ה' הִיִּתָּה שְׁהִיִּיתִי שָׁם מְקוֹם מְקוֹר חֲצִבְנוּ, כִּי אֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ נִתְּגַדְלוּ שָׁם. גַּם דְּבַרְנוּ שָׁם עִם כְּמָה אֲנָשִׁים, אֲשֶׁר בּוֹדָאֵי גַם בְּשָׁבִיל זֶה כְּדָאֵי וּכְדָאֵי הַנְּסִיעָה וְהַטְּלָטוּל וְהַהוּצָאוֹת. וְאִם כִּי יִדְעֵתִי מַעַט בְּזֶה, וְיֹתֵר מִזֶּה אֲנִי מֵאֲמִין. וְכַמָּה חֲסָדִים וְנִפְלְאוֹת פְּלֵאֵי פְּלֵאוֹת רְאִיתִי בְּנִסְיֵעוֹת הָאֵלוּ הַנּוֹגַע לְעֵינֵינוּ, אֲשֶׁר בְּשָׁבִיל עֶסֶק אֶחָד מְכַל זֶה, וְלִדְבַר דְּבַר תּוֹרָה אֶחָד עִם אִישׁ אֶחָד שְׁדַבְּרַתִּי כְּכֹל הַנְּסִיעוֹת הָאֵלוּ, בּוֹדָאֵי כְּדָאֵי כָּל טְלָטוּלֵי הַקֶּשֶׁה עָלַי מְאֹד מְאֹד אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעַר, וְכָל רַבּוֹי הַהוּצָאוֹת וְהַבְּלָבוּלִים וְכוּ'. אִף עַל פִּי כֵּן לֹא נִחָה שְׁקֻטָּה דְעֵתִי בְּזֶה, כִּי הִיִּיתִי סְבוּר עַד הֵנָּה שְׁחַס וְשְׁלוֹם אֲשׁוּב רִיקִם לְבֵיתִי וְלֹא אֶפְעַל חַס וְשְׁלוֹם לְעֵינַי עֶסְקִינוּ. וּכְכַר חֲזַקְתִּי עֲצָמִי שְׁאֶפְלוּ אִם יִהְיֶה כֶּךָ לֹא אֶפְלַ בְּדַעְתִּי כָּלֵל, כִּי אֲנִי חֲזֹק בְּרוּךְ הַשֵּׁם בְּאַמּוּנָה, וּמַעַט אֲנִי יוֹדֵעַ בְּחֶסֶד וּתְבָרָה, שְׁבּוֹדָאֵי הִיִּיתִי צָרִיד לְהִיּוֹת פַּה וְכוּ'. אִךְ מַה גְּדָלוֹ מַעֲשֵׂי ה' מְאֹד עִמָּקוֹ מַחְשְׁבוֹתָיו וּמַה נִּפְלְאוֹ חֲסָדָיו, אֲשֶׁר פָּקַח עֵינַי לְכַבֵּי לִידַע וְלִהְיֵאֱמִין בְּנִפְלְאוֹת נוֹרָאוֹת גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַצְּדִיק הַאֲמֵת עַד שֶׁלֹּא הִיִּיתִי מְאֹשׁ עֲצָמִי מִן הַרְחָמִים, וְהֵאֱמַנְתִּי אִם כִּי הִשְׁעָרִים סְגוּרִים וּמְסֻגָּרִים מְכַל צַד וּמְכַל פְּנֵה עַד שֶׁהַטְּוֵעָה יְכוּל לְטַעוֹת שְׁאֶפֶס תִּקְנָה חַס וְשְׁלוֹם, אִף עַל פִּי כֵּן יֵשׁ תִּקְנָה יֵשׁ וַיֵּשׁ, כִּי הַרְבֵּה רוּחַ וְהַצְּלָה לְפָנָיו יְתְּבָרָךְ וְהוּא רַב לְהוֹשִׁיעַ.

והנה ביום ו' העבר בא איש לביתו, והוא מפה אף הנה בדרך, והיום עשה ה' בנפלאותיו שעשיתי עמו מעמד ומצב והתקשרות בכתיב לעסק בעסקינו. ועדין לא נתתי לו אפלו פרוטה אחת, רק באשר יתחיל בחסדו יתברך בקרוב לעסק בזה, יתן לו רבי חיים גרו ואיר איזה סך מעט. ואפן הענין אי אפשר לבאר כלל על פני השדה. וגם זה המעט שאני פותב לך, יהיה בסוד ולא תגלה אותו רק למתי מעט בסוד, ואם ירצה השם באשר נתועד יחד בעזרת השם יתברך, תשמע נפלאות ה' וחסדיו העצומים. ולה' הישועה שיגמר הדבר ביתר שאת. יראו עינינו וישמח לבנו. ואני תמיד איחל לחסדו עד אשר יראנו ה' חסדו וישעו בקרוב. והנה אני מכין עצמי עתה לנסע לבראד לשוב לביתי ואני טרוד מאד, ושם אכתב לך עוד בכאור יותר קצת. וה' יוליכני לשלום: [עד כאן פתכתי בלבוב].

וביום ד' סמוך למנחה באתי לפה קהלת בראד בשלום. והיום יום ה' דברים, קבלתי מכתבך מיום ג' סמוך למנחה. ובתחלת קריאתי את מכתבך היה לי לנחת גדול, אף תקף נתערבב דעתי, צרה ומכאוב הכפלו בראותי במכתבך מרירות הצרה של הנעקרטין [גיוס ילדי ישראל בכפיה לצבא]. אוי אוי לנו על צרותינו, אהה בני הכרע הכרעתני, לפי נשבר בקרבי מפמה צדדים. פי הימים סמוכים לתשעה באב. ואף על פי כן התגברתי לקבל שבת קדש בשמחה, פי כך הוא המדה.

ובתוך כך נשמע לאזני שמועה לא טובה בזאת, צרת הכלל והפרט רחמנא לצלן. מה נאמר מה נדבר, ה' הצדיק ואנחנו הרשענו, הרשענו ופשענו בודאי, ואין לנו על מי להשען כי אם על רחמיו וחסדיו המרבים שממשיכים הצדיקים שוכני עפר, ובוה אני מחיה את עצמי גם עתה. מה אשיב לה' וכו', שזכיתי וזכיתי את אחרים לכלי להתנגד על הממשיך רחמים וחסדים בדורות הללו במעוף צרות וצוקות כאלה אשר אלמלא מלחא וכו', ובכחו ובכח כל הצדיקי אמת אנו נשענים שבודאי לא יעזבנו השם יתברך חס ושלום, ומכל הצרות יוציאנו ויושיענו מהרה למען שמו יתברך. והנה אני שולח לידך האגרות לברסלב. ושם הודעתי לכם מה שאפשר להודיע באר היטב. יתר מזה אין פנאי כלל להאריך, ושלום וחיים וכל טוב.

נתן מברסלב.

ושלום לידידי הרבני מורנו הרב יעקב גרו יאיר. מאד גדול צערי בשמעי צרתכם, השם יתברך יושיע מהרה. וקויתי לה' שתנצל בעזרת השם יתברך, ויתברך הכל לטובה. רק חזק ואמץ מאד להתפלל להשם יתברך בכל זה, ושתתקרב יותר להשם יתברך על ידי כל זה. כי כבר ידעת היטב, שכל מה שעובר על כל האדם כל ימי חייו, הכל לטובתו כדי להזכירו על ידי זה שישוב להשם יתברך, ויתחיל מעתה על כל פנים כל מה שיוכל.

דברי אהבה באמת לנצח המחכה לישועתכם ולישועת כל ישראל.

נתן הנ"ל.

אהובי בני כל מה שתוכל להודיעני איזה ישועה תראה להודיעני, גם תשלח לי פרישת שלום ביחוד מבני הקטנים שיחיו, כי לא נזכרו בפרוש במכתבים הקודמים. גם תודיעני מהקלוזי שלנו באומאן אם נפתחה כבר ומתי נפתחה. כי בנסעי משם היתה חתומה, ובעזרת השם במחתי שבודאי כבר נפתחה, אך אף על פי כן אני חפץ שתודיעני בפרוש כדי לנחת.

שטו

בעזרת השם יתברך, יום כ' ואתחנן ת"ר בראד.

בני חביבי. ביום ד' באתי לפה. וביום ו', ערב שבת קדש שלחתי לך ולכרסלב מכתבי באריכות. ואם ירצה השם ביום מחר או ביום ד' בשאעבר הגרעניץ [הגבול] לראדוויל בחסדו יתברך אכתב לך עוד בעזרת השם יתברך.

דברי אביך המצפה לראותכם מהרה בשמחה.

השם יתברך עוזר לי בכל פעם בישועות נפלאות וחסדים גדולים כאשר אספר לכם בעזרת השם יתברך. אך ידעתי כי אני איני יוצא [ידי חובתי] נגדו יתברך כלל, וזה כל מכאובי וצרתי, איך אני מחיה עצמי עם מה שהופרתי במכתבי מענין אומרה. ואם אתם הייתם הולכים בזה כמוני, כבר הייתם פשרים יותר ממני. אך גם אני שמח על חלקי תהלה לאל. ואי אפשר להאריך עתה.

ותשלח שלום רב לכל בני ביתי.

נתן מברסלב.

שטז

בעזרת השם יתברך, יום ה' ואתחנן ת"ר ראדיוויל
רב שלום לאהובי בני חביבי הרבני הוטיק וכו' מורנו הרב יצחק שיחה.

יקבל אגרת לטשעהרין רצוף פה, שם בארתי מעט מנסיעתי, ואת אשר נדבר שם
דברי אמת וכו'. והדברים נאמרו גם אליך ולכל אנשי שלומנו שבקהלתכם
ובברסלב וסביבותיכם. ה' וזכנו מעתה לקיים דבריו הקדושים. ובדאי ראוי לך להעתיק
האגרת ולשלחו גם לברסלב, וגוף האגרת תשלח לטשעהרין. אף הזהר מאד ותזהיר
את אנשי ברסלב לבל יפרסמו הדבר, רק אנשי שלומנו בלם ראוי להם לקרותו. אולי
ימצא אחד שיזכיר את עצמו לילך בדרכים קדושים אלו. כי כל דבריו הקדושים ז"ל
בלם נאמרו לעבדא. והנה כל המכתבים שאני כותב לברסלב וכו' בלם לפניך, והכל
נאמר גם אליך. על בן אי אפשר להאריך ולכפל הדברים עוד. כי השעה נחוצה פנ"ל.
דברי אביך המצפה לישועה ומעתיר בעדכם.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

שיז

ברוך השם, יום ה' קדם תפלת שחרית ואתחנן שנת ת"ר ראדיוויל.

שלום שלום לרחוק ולקרוב. לכבוד כל אנשי שלומנו היקרים מפז ופנינים יראים ושלמים
האוחזים ודברים בעץ החיים, אשריהם אשרי חלקם, נדיבי עם ה' אשר בקהלת טשעהרין
ומעונועדיבא וקראקא וקרוימינטשאג וסביבותיהם, יצו ה' את הברכה אתם ויצליחו
בכל אשר יפנו. וזכנו מעתה להתקרב להשם יתברך ולתורתו באמת על פי כל הדרכים
והעצות העמקות הנפלאות והנוראות, אשר שאכנו ממעיני הישועה. עד אשר יפקחו
עיניהם וזכנו לראות נעמת חלקם, לטעם צוף דבש אמרי נעם מתיקת קדשת תורתו
הקדושה, ולילך בארחותיו כל ימי חייהם לעולם, עדי וזכו לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו
בזה ובבא לנצח, אמן בן יהי רצון.

עד הנה עזרונו רחמיו שזכיתי לשוב לפה אתמול ולעבר הגרעניץ [הגבול] בשלום.
ואני מכין עצמי מעתה לנסע על שבת קדש הבא עלינו לטובה, שבת נחמו,

לקהלת קרעמיניץ. ומשם נסעה ונלכה בישועתו ותברך לברדיטשוב וכו', עד אשר
 אבוא מהרה בחסדו ותברך למקום מנוחתנו ותקנתנו לקהלת אומאן למקום ציון
 הקדוש. וימים הנוראים הקדושים ממשמשים לבוא, מי יתן שנתחיל עתה על כל
 פנים לילך בדרךיו באמת ובתמים.

והנה אהובי אחי ורעי, אהבים דבקים מאת, אהבים ורעים בעלמא דין ובעלמא
 דאתי לנצח, אם אמרתי אספרה לכם אפס קצה מעצם נפלאות חסדי ופלאי
 פלאותיו שהשם יתברך עושה עמנו, ובפרט עמי העני והאביון בכל יום ויום, ובפרט
 בנסיעה הזאת יקצרו המון ירעות. ואם פי מכבר ידעתי והאמנתי ודברתי הרבה בזה,
 שאורו הקדוש לא יכבה חס ושלום בשום אפן, ומים רבים לא יוכלו לכבות אור אמת
 קדוש ונורא ונשגב מאד מאד בזה, ונהרות לא ישטפוהו. עם כל זה עתה בעיני ראיתי
 קצת והיותר אני מאמין בעזרת השם יתברך, על כן לא אוכל להתאפק מלספר לכם
 מעט דמעט, כדי להיות מודה על העבר ולצעק לעתיד לבוא. כי עדין אני צריכין
 ישועות רבות וחסדים גדולים ונפלאים כל אחד ואחד בכלליות ובפרטיות. כי עדין
 הצד השני הנקרא בלשון קבלה סמרא אחרא, אורב וחותר בכלליות ובפרטיות על
 כל אחד ואחד ועושה את שלו בכל מה שאפשר לו לארב ולחתר ולתפס ברשתו חס
 ושלום חס ושלום, עד אשר בכל פעם נדמה שאי אפשר לשבר הסתרות ומניעות
 ובלבולים ותאוות וסכסוכים ועכובים וטרדות וכו' וכו' פאלה. וכמו שפרש על
 פשטוהו ולא עיל לתרעא וכו' וכו', ובמקומות אחרים. מי יתן שיזכה כל אחד לקיים
 העצות הנאמרים שם (בסיון כ"ה בהתורה אחי לן מנא וכו'). דהינו להרבות בצדקה לעניים הגונים
 הדבקים וכו', ולהתפאר ולשמח במה שזכה להתקרב למקום שנתקרב, שעל ידי כל
 זה נתגלין הגונין עלאין, שהם גדלת הבורא יתברך וכו' וכו'.

והנה תהלה לאל הייתי בבראד ובלעמבערג. ובענין עסקנו אי אפשר עתה לעסק
 בזה בשום אפן, וכמעט הייתי מיאש עצמי מזה. אך "חסדי ה' כי לא תמנו"
 וכו', ונמצא עצה על ידי איש אחד נכבד שרוצה לעסק בזה, ולה' הישועה שיגמר בכי
 טוב. יראו עיניהם וישמח לבם בעזרת השם יתברך. ולעת עתה תהלה לאל עסקנו
 שם הרבה ודברתי הרבה, מנעימות נפלאות תורתו ונגדלתו ונשגבות מעלתו, והוטב
 בעיניהם מאד מאד. ורב החסידים דשם קבלוני בכבוד גדול, רק מעות לא הוצאתי
 משם אפלו מחצה ההוצאות דשם, ומעט דמעט שקבלתי, היה מהקרובים שלי שהם

גבירים גדולים. אבל קרבותם רחוקים, ומתנתם היתה מעוטה מאד מאד. אך טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף, כי תהלה לאל החייתי אותם הרבה. ואתמול לוו אותי מבראד חסידים הרבה וגדולי החשובים שבהם עד חוץ לעיר. והרבה מהם לוו אותי ונסעו עמי עד הגרעניץ, ובדרך משכו והוציאו ממני דבורים ותורות הרבה מתורתו הקדושה. וספרתי להם מהתורה (ס' כ"ט) מענין שבח הצדיקים שעל ידי זה הדבור נשמע ונתקבל וכו' ומהתורה (תניינא ס"א) "אני היום ילדתיך". וספרתי להם בדרך שיחה איך זכיתי לשמע התגלות הנורא והנפלא הזה, וקצת ממה שעבר אז, ונבהלו ונרעדו מאד. אחר כך בעצם תשוקתם פתחתי פי בחסדו וישועתו יתברך, וספרתי להם איך נאמרה התורה הקדושה (ס' ג"ב) "הנעור בלילה והמהלך בדרך יחיד" וכו', ואמרתי לפניהם כל התורה הנוראה הזאת. והודעתי להם האמת שרבנו ז"ל הזהיר מאד לבני הנעורים לפרש שיחתם לפניו יתברך בכל יום ויום, ובפרט בלילה ובדרך יחיד, עד שיכולים לזכות על ידי זה להכלל בחיוב המציאות, ולהעלות כל העולם התלוי בו להכלל בו יתברך שהוא מחיב המציאות וכו'.

ובמה בני הנעורים הלכו בצד העגלה ואחריה, כי הלכו ברגליהם משם עד הגרעניץ שהוא קרוב לפרסה. וכלם עמדו מרעיד ומשתומם תסמר שערות בשרם כמעט שיצאה נפשם. ואחד מהם היה דיין דקהלת בראד, מפלג גדול בתורה שיודע לומר פשטים נפלאים גדולים בגמרא פרוש תוספות, וגם השאר היו לומדים וחשובים, כלם נבהלו משמע לא ידעו מה לעשות. וגם אני בעצמי ורבי נחמן הזכרתי עצמי מחדש היכן אנתנו בעולם שזכינו לשמע כזאת, ועדין מתורתו אנו רחוקים. ואני צועק בלבי עתה על הימים שעברו כמה שנים, שלא זכיתי לקיים זאת מרבוי המניעות, אבל אני משמח עצמי על המעט דמעט שזכיתי לפעמים לקיים מעט מזה. וגם מה שזכינו לפרש שיחתנו ביום וכו' הוא גם כן יקר מאד מאד, כי לאו כל אדם זוכה לקיים כל הנ"ל בשלמות. ואשרי הזוכה להתבודדות אפלו ביום, אבל אשרי ואשרי הזוכה לקיים בפשיטות הנעור בלילה וכו' וכו', עד שיוזכה להכלל וכו' וכו', יהי חלקנו עמהם לעולם. ועל כן זרזתי עצמי לכתב לכם מיד קדם תפלת שחרית, כי זה האגרת הוא אצלי תלמוד תורה דרבים, כי אולי אולי יזכה אחד על ידי זה להתעורר לקיים כל הנ"ל, או מקצת מזה על כל פנים. ובפרט קדם ראש השנה הקדוש והנורא הבא עלינו לטובה.

גם בכראד דברתי עמם כמה תורות ושיחות קדושות ונוראות מאד, ומסרתי להם ספר ספורי מעשיות והתפללות. ואף שקצתם ראו אותם מכבר, אבל כבר עברו ימים ושנים שלא ראו אותם. והרב לא ראו אותם מעולם. וגם הספר לקומי מוהר"ן שנדפס שם זה כמה שנים, היה מנח בקרן זוית, ועכשיו התחילו להוציא אותו. ושאלו אותי כמה דברים ופרשתי להם יפה בעזרת השם יתברך. וגם פרשתי להם הראשי פרקים מהנדפסים בלקומי תנניא (ס"ו ע"א) המתחילים הקול קול יעקב. כי שם לא נדפס הפרוש. ובכלל שבת חזון העבר, לא יכלתי להתאפק עד שנשא לפי את רגלי ורקדתי בשמחה בעזרת השם יתברך. ולדעתי מעולם לא רקדתי בשבת זה, תהלה לאל הכל היה על נכון.

ולא' הישועה והתקנה שגם עסקינו נתחיל ונגמר ונתחיל ונגמר כמה פעמים, וה' יגמר בעדנו תמיד, רק צריכין לזה הוצאות רבות. וקויתי בחסדי ה' ובטוב לבבכם כיוצא בכם, שבודאי תתנו פראוי הן על העסק הן להחזיק אותי. ועל השם יתברך בטחוני שיכלכל ויפרנס אותי ויספיק לי כל צרכי. האלקים הרועה אותי מעודי אל יעזבני לנצח. אך עקר הישועה צריכין בענין הרחמנות הגדול מכל מיני רחמנות, להכניס ולקשר הדעת בלב כל אחד ואחד, עד שיצא כל אחד מהעוונות והשטותים וכו' שנדבקו בו. השם יתברך יצילנו מעתה, כי עדין האורב יושב בחדר ובחדרי חדרים וגם באתגליא אצל כל אחד ואחד. וכן הוא בכראד ובכלוב ובכל המדינות שבועולם הזה עולם השפל עולם העשייה, עולם שכל יצורי קדם צריכין לעבר בו ולסבל מה שייסבל, ולהתנסות ולהצטרף בזה העולם המעשה והנפיון דוקא. אשר בכל יום ואפלו בכל רגע אורבים עליו כמו שאורבים. ואי אפשר להנצל מזה כי אם על ידי התורה הקדושה ועל ידי התפלה והעקר על ידי התבודדות ושיחה הנ"ל. וזמן התפלה הגיע והיריעה קצרה, וההכרח להפסיק לקריאת שמע ולהתפלה.

דברי אהבכם באמת לנצח המצפה לישועה בכל עת.

נתן מברסלב.

ושלום לידיד נפשי תותיק פרי קדש וכו' מורנו הרב אברהם פער גרו יאיר, ולחברו ידידי הרבני וכו' מורנו הרב אבילי גרו יאיר ויוצאי חלציו שיהיו.

קבלתי אגרת מבני שיחיה, שכבר קבל הסף שהלוה בשבילך. ישלם ה' פעליכם וכו'. ובנדאי תשתדלו למוכתי בכל מה דאפשר. וגם שלח לי מכתבכם. ואם ירצה השם, בימים הבאים לשלום אכתב לכם עוד בעזרת השם יתברך. ולעת עתה מאליך תבין לזרז את אנשי שלומנו שיעמדו בעזרתי, באפן שנוכל לגמור חפצי שמים לזכות הרבים לנצח.

נתן הנ"ל.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה לכל אחד ואחד. ותראו להשיג על ביתי לעזר להם בכל מה דאפשר כדי שלא אהיה בעל חוב חס ושלום. ובפרט שאני צריך לעסק במלאכת שמים בזכות הרבים. על בן עליכם לראות שלא יהיה לי מניעות לזה חס ושלום על ידי הפרנסה, ואתם עשו את שלכם, הן לתן נדבת לבבכם הטוב פראוי, הן להשתדל לקבל מאוהבינו, כל מה שתוכלו לעשות תעשו בכל כחכם. והשם יתברך הטוב יגמור בעדכם לטובה. וחזקו ואמצו לחטף בכל יום תורה ותפלה וצדקה וגמילות חסדים, ובפרט לתלות עיניכם למרום ולפרש שיחתו בכל יום מחדש פי. (חסר) וכעת אי אפשר להאריך וכבר שמעתם בזה הרבה. אך למען השם שתקימו פראוי למען ייטיב לכם לנצח.

דברי מורכם ואוהבכם באמת המצפה לשמח בכם בזה ובכא לנצח.

נתן הנ"ל.

שיח

בעזרת השם יתברך, יום ג' ראה ת"ר ברדיטשוב.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו, ולכל אנשי שלומנו שלום וישע רב.

דע בני חביבי, כי בשעה זו פאתי לשלום לפה קהלת ברדיטשוב, שהוא כמו שעה אחר חצות היום. עד הנה עזרונו רחמי המרבים וחסדיו הגדולים שאינם פלים לעולם, שעברתי כל הדרך הזה בשלום תהלה לאל. ברוך הנותן ליעף פת. השם יתברך יודע חלישות כחי, ובפרט חלקת עצתי שהוא כמעט בלי שעור וערך. ומי

וְאִמּוֹן לְשִׁמוּעֵתִי שֶׁבְחַלִּישַׁת כַּח כְּזֶה וּבְחַלְקַת הָעֵצָה כְּזֹאת וּבְמַחְלַקַת וַרְדִּיפּוֹת וְכוּ'
כְּאֵלֶּה, אָרִים פְּעָמִי לְנִסְיֵעוֹת כְּאֵלֶּה וְטִלְטוּלִים קוֹשִׁים כְּאֵלֶּה. וּבְכָל הַמְקוֹמוֹת שֶׁעֲבַרְתִּי,
עָבְרוּ עָלַי הַתְּלָאוֹת שֶׁל מְפָרְסָם וְאִינּוּ מְפָרְסָם, וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר כָּל זֶה בְּכַתָּב. בְּרוּךְ
וּמְבָרֵךְ הַגּוֹתֵן לִיעָרְף כַּח וּלְאִין אוֹנִים כְּזֶה עֲצֻמָּה הַרְבֵּה, שֶׁעֲבַרְתִּי הַדֶּרֶךְ בְּשָׁלוֹם וּבְשִׁלוּה
בְּעֹזֶרֶת הַשָּׁם. יִתְבָּרַךְ אֱלֹהֵינוּ מְלֵא שִׁירָה וְכוּ'.

וְתִהְיֶה לֹאל הַיִּיתִי בְּשֵׁבֶת נַחֲמוּ בְּקִרְעֵמִינִי, וְקַבְּלוּנִי כָּל הַמְשַׁפְּחָה בְּכַבוֹד גָּדוֹל
מְאֹד. וְגַם מִשְׁאָר הַחֲסִידִים שֶׁבָּעִיר הָיוּ אֶצְלֵי הַרְבֵּה לֹא כָּלָם. וּמַחֲמַת
תְּשׁוּקַת בְּנֵי הַמְשַׁפְּחָה דְּבִרְתִּי שֵׁם תִּהְיֶה לֹאל דְּבָרֵי תוֹרַתוֹ הַקְּדוּשָׁה הַרְבֵּה. עַד אֲשֶׁר
כָּלְתָה נַפְשָׁם מְאֹד בְּפְנִימוֹת לְבָבָם לְהִתְקַרֵּב אֵלַינִי, עַד שֶׁקָּצַת גָּלוּ מִצְּפוּנֵי לְבָבָם
בְּפִיָּהֶם, רַק שֶׁהַדֶּרֶךְ רַחוּק וְהַמְנִיעוֹת עֲצוּמִים. וְהַרְבֵּה הַרְבֵּה מוֹנֵעַ אֶת כָּלָם, הַמַּחְלַקַת
וְשִׁנְאֵת חָנָם שֶׁעָלִינוּ חָנָם עַל לֹא חָמָס בְּכַפְּנוּ. וְהֵם יוֹדְעִים וּמְבִינִים הֵיטֵב שֶׁהָאֲמַת
אֲתַנּוּ, אֲדָךְ קִשָּׁה לָהֶם לְסַבֵּל הָרַעַשׁ וְכוּ' בְּצָרוּף שְׁאָרֵי הַמְנִיעוֹת. וְכָל זֶה אִי אֶפְשָׁר
לְבָאֵר אֶפְלוּ בְּעַל פֶּה מְכַל שֶׁכֵּן בְּכַתָּב. כִּי עַקֵּב הַלֵּב שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְכוּ' וְכוּ'. רַק
הוּא יִתְבָּרַךְ יוֹדֵעַ רְזִי עוֹלָם וְתַעֲלוּמוֹת סִתְרֵי כָּל חַי. וְאִנִּי בְּעֲנֵי רוּאָה וּמְבִין מְרַחוּק
אֲשֶׁר כְּמַעַט גִּשְׁמַע בְּפָרוּשׁ עִמְקוֹת צַעֲקַת הַלֵּב שֶׁל כָּל אֶחָד לְהִתְקַרֵּב לְנִקְדַת הָאֲמַת
לְאֲמַתוֹ, אֲבָל גְּבַה טוֹרָא וְכוּ', וְהִירְדֵן מִתְפַּשֵּׁט מִלְּעֵבֵר אֶל הַקְּדוּשָׁה וְכוּ'. מַה נְשִׁיב לָהּ
וְכוּ' אֲשֶׁר פִּלְט וּמִלֵּט נַפְשֵׁינוּ מִחֶדָּא, מִלְּהִיּוֹת לָנוּ חַס וְשָׁלוֹם אִיזָה חֲלַקַת הַלֵּב מִנִּקְדַת
הָאֲמַת. כֵּן יוֹסִיף ה' לְהַגְדִּיל וּלְהַפְּלִיא חֲסִדוֹ הַגָּדוֹל עִמָּנוּ, שְׁנוּכָה לְקִים בְּאֲמַת וּבְשִׁלְמוֹת
דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים, עַד שְׁנוּכָה לְבֹא מִהֲרָה לְהַתְּכַלִּית הַנִּצְחֵי בְּרִצּוֹנוֹ הַטוֹב אֲמֵן כֵּן
יְהִי רְצוֹן.

גַּם הַיִּיתִי בְּאוֹסְטְרֵהָא, וְהַחֲיִיתִי מְאֹד אֶת גְּזַע קֹדֶשׁ שֶׁל אֲדוּנְגוּ מוֹרְנוּ וְרַבְנוּ זְכָרוֹנוּ
לְבָרְכָה. וְהָיוּ לִי מְנִיעוֹת רַבּוֹת מְאֹד מִלְּפַע לְשָׁם, עַד שֶׁכָּבַר הַיִּיתִי נוֹאֵשׁ מִלְּפַע
לְשָׁם. וְהַשָּׁם יִתְבָּרַךְ עֲזָרְנִי בְּרַחֲמָיו וְנִסְעֵתִי לְשָׁם, וְקַבְּלוּנִי בְּכַבוֹד הַרֵב מִמְּפָרְסָם וְכוּ'
בְּעֲצֻמוֹ וּבְנִיּוֹ וּקְצַת מֵאֲנִשְׁיוֹ שֶׁהָיוּ נִמְצָאִים אֲזוּ. וְהַיִּיתִי שָׁם מִיּוֹם ד' אַחַר חֲצוֹת עַד אִיזָה
שְׁעוֹת אַחַר תְּפִלַּת שַׁחֲרִית בְּיוֹם ה'. וּגְדוֹל הָעֵצָה יִתְבָּרַךְ שֶׁלַח בְּלִבִּי לְפַע מִשָּׁם עַל
שֵׁבֶת קֹדֶשׁ לְקַהֲלַת קְאָסְטַנְטִין יִשָּׁן. וְכֵן עֲשִׂיתִי, וּבֵאתִי לְשָׁם בְּיוֹם ו' אַחַר חֲצוֹת. וְהָיָה
לִי יוֹסֵרִים וּבְכַבּוּלִים גְּדוֹלִים בְּרַעֲתִי בְּעַת שְׁנַכְנְסֵתִי לְשָׁם, מַחֲמַת שִׁשָּׁם קְרוֹב לְמִדְיַנְתָּנוּ
שִׁיּוֹדְעִים בְּיוֹתֵר מֵאִשׁ הַמַּחְלַקַת. אֲדָךְ הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ עֲזָרְנִי, שֶׁבְּנֵי הַמְשַׁפְּחָה שֶׁלָּנוּ קַבְּלוּנִי

בכבוד גדול, ושאר אנשים היו ביניהם שנוי דעות, וקצת מהם היו אצלי. ותהלה לאל עבר השבת בשלום, אבל דברי תורה לא נאמרו שם כי אם מעט. וכיום א' לעת ערב יצאתי משם ובאתי לפה בשלום כנ"ל. הנה ספרתי לכם מעט מהרבה מסדר נסיעתי למען יהיה לכם לזכרון. ובפרט באשר יחמל ה' ויעזרנו בחסדו לגמר עסקינו בשלום, אז נבין ביותר ישועת ה' ונפלאותיו וחסדיו עד אין מספר, ולה' הישועה. ברנע זאת נודע לי שקרוב שתצא הפאסט מפה ואני מכרח לקצר.

דברי אביך המצפה לראותכם בחיים ושלוש ושמונה בקרוב באומאן אם ירצה השם, כי אי אפשר לי לסע לביתי עתה מכמה מעמים, והנני מצפה עתה לבוא בקרוב לאומאן. ואחר חתימת זה האגרת אתחיל לעסק בענין נסיעתי מפה לאומאן. ועדין איני יודע באיזה דרך אסע. והמכין מצעדי גבר יוליכני בדרך הישר והאמת, "יגחני במעגלי צדק למען שמו".

נתן מברסלב.

שיט

בעזרת השם יתברך, יום ג' ראה ת"ר ברדיטשוב.

[חסר]... ושלוש לבני הרבני מורנו הרב דוד צבי שייחה.

מכתבך קבלתי והיה לי לנחת גדול. והלשון שלך תהלה לאל כבר מתקן קצת בעזרת השם יתברך, ובקרוב יתמקן כראוי. רק בכתב אתה צריך להרגיל עצמך בכל יום, כדי שתאמן ידך היטב בכתובה. ויהיה נצרך לך בכל האפנים. הן לדרך ארץ, הן לתורה ועבודת השם. ולהשיב לך על מכתבך, אין עתה הזמן מספיק. ואם ירצה השם באומאן אשיב לך בכתב, וגם נדבר אם ירצה השם בעזרת השם יתברך. רק חזק בני ואמץ מאד לברח בכל פעם ממוחשבות זרות, כי המחשבה ביד האדם להטותה כרצונו. ובכל פעם שממשיכין המחשבה מחוץ לפנים, יקר בעיני השם יתברך מאד מאד. ובשביל זה בא האדם לעולם ללחם מלחמה זאת. ועל פי דרכי עצותיו הקדושות של אדוננו מורנו ורבנו ז"ל, ובכחו הגדול יכולים להציל נפשו. רק שצריכין התחזקות גדול ועקשנות עצום לעסק בכל יום בתורה ותפלה, ויעבר עלי מה. אני אעשה את שלי, ואחמף טוב כל מה שאוכל, מעט או הרבה,

בתרנגול המגור באשפה וכו'. ובפרט לצעק ולהתחנן להשם יתברך בכל פעם. בפרט בימים הקדושים הנזכרים הללו.

דברי אביך המחכה לראות בך כל טוב.

נתן הנ"ל.

אהובי בני נחמן שיחיה, קבלתי את פרישת שלומך, היתה לי נחת רבה מזה שאתה עצמך כתבת בפרט שלא היית בריא, ותהלה לאל שעזרך. היום עליך להתחיל להניח תפלין - אתה נולדת מחדש. למען ה' תתבונן מה אתה מתחיל. השלך את כל ההבלים שהיו עד עתה, וברא לך לב חדש לטובה. אם ירצה ה' מאומאן אכתב לך עוד בעזרת ה' יתברך. פתים (של תפלין) אצוה לבני ר' איציק שיחיה לשלח לך. תהיה בריא ושמח והשתוקק ללמוד - והבל יהיה כראוי בעזרת ה' יתברך.

נתן הנ"ל.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה. אי אפשר עתה ליחד הדבור לכם פראוי. מן הסתם תראו או תשמעו מה שכתבתי לרבי איציק בני שיחיה. והפאסט נחוצה מאד.

נתן הנ"ל.

שב

ברוך השם, יום ה' שופטים ת"ר אומאן.

בעל הרחמים יטיב הפתיכה והחתימה לכבוד אהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

עד הנה עזרונו רחמי יתברך שבאתי לפה ביום ג' כמו חצות היום, ומצאתי מכתבך והיה לי לנחת. ועתה עיני תלויות למרום הוא התחיל הוא יגמר העסק שמסר בידינו לעסק בו שהוא טובת הכלל לנצח, ה' יגמר בעדנו לטובה מהרה. וימים הנזכרים הקדושים ממשמשים לבוא וצריכין לפשפש במעשיו, ולבקש ולדרש ולחקר דרך לתשובה כל אחד במקום אשר הוא שם. ואין כחנו אלא בפה, וגם לזה צריכין סיעתא דשמיא. וצריכין להתחזק ברצונות וכסופין טובים בהתחזקות גדול ובעקשנות גדול ברצון, ולהאמין בעצמו שעדון הטוב שבו חזק מאד מאד, אף על פי שפגמתי בו

כמו שפגמתי, אף על פי בן מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, ונהרות לא ישטפו את הנקודות טובות שזכיתי לחטף בזה הצל עובר. ובפרט שתהלה לאל בחסדו הגדול, הכל גנוז וצפון חתום ומשמר אצל הראש בית האמתי, ובכחו הגדול עדין יש לי תקוה לכל טוב אמתי ונצחי. רק חזק ואמין מאד לשמח בכל זה בכל השנה בלה, ובאלו הימים הקדושים אלול ותשרי ביותר ויותר. אשרינו שאנו יודעים צרופים קדושים ונוראים ונשגבים כאלה על אלול ותשרי. ולא יכלתי להתאפק מלהזכיר קצתם: עז והדר ל'בושה ו'תשחק ל'יום א'חרון צרוף אלול בראשי תבות; ומל ה' אליהו א'ת ל'בבך ו'את ל'בב וכו'; ו'אם לא תאבה האשה ל'לכת א'חריו וכו'. ולזה שיך סוד בנות אלול, ש'יסודה הוא "אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנד".

אשרי המתחזק בכל יום ובכל עת, ובפרט באלול בעצמו לילך בזה, להמשיך על עצמו הבקיות מהבקי בהלכה בקי ברצוא בקי בשוב וכו' וכו', תשרי: ראשי תבות "אתה פוררת בעודך י'ם ש'ברת ר'אשי ת'נינים על המים" "ואתה ידעת את נפש הגר' כי גרים" סופי תבות תשרי; תבואי תשורי מראש אמנה; תשרי שני פעמים חות"ם. מי שמע כזאת מי ראה כאלה, בפרט מי שזכה למעם אפלו בנקדה מן הים צוף דבש אמרי נעם, התגלות התורות הקדושות שנאמרו על כל הנ"ל. גדול אדוננו ורב כח אשר הפליא עצה להעלים ולהסתיר אור בזה בשביל קיום הבחירה, אבל מה נשיב לה' וכו' אשר פקח עינינו לראות עין בעין אממת נקדת האמת, שאי אפשר עוד להסתירו חס ושלוש מדעתנו בשום אופן. אף אם מעשינו הם חס ושלוש כמו שהם, האמת הוא אמת, ודבר אלקינו יקום לעולם.

דברי הכותב בדמעה מעצם תשוקת הנקודות טובות וכו'.

נתן מברסלב.

ושלוש לכל אנשי שלומנו באהבה רבה ועצומה, ובפרט לידידי בנפשי הותיק המפלג מורנו הרב יעקב גרו יאיר, הזהר והזהר בני ותלמידי חביבי לכל יעלה עליך רעיון חס ושלוש שלא פרצון האמת, רק בוא תבוא ברנה עם אנשי שלומנו לפה על ראש השנה הבא עלינו לטובה. וכן כל ימך עד יבוא מורה צדק למען ייטיב לך לנצח, ובחסדו יתברך תחזיק לי טובה לנצח נצחים.

נתן הנ"ל.

שְׂכָא

בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם ג' תַּצֵּא ת"ר. אוּמָאן.

רַב שְׁלוֹם לְאַהוּבֵי בְנֵי חֲבִיבֵי הַרְבְּנֵי מוֹרְנוּ הָרַב יִצְחָק שִׁיחִיָּה, עִם כָּל יוֹצְאֵי חֲלָצִיּוֹ הַיְקָרִים שִׁיחִיּוֹ.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְיוֹם א'. לְהַרְחִיב בְּדַבְרֵי אַמֶּת אֵין בְּלִשׁוֹנֵי מְלָה עֵתָה, וּבְקָרוּב תִּבּוֹא בְּעִצְמוֹךָ בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִרְחַם עָלֵינוּ וְיִזְכְּנוּ לְהַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ שְׁנֵי הַבְּקִיאוֹת שְׁצָרִיכִין לְהַמְשִׁיךְ עַל עִצְמוֹ, שֶׁהֵם בְּחִינַת בְּקִי בְּרִצּוֹא בְּקִי בְּשׁוּב, שֶׁהֵם בְּחִינַת "אִם אָסַק שְׁמַיִם שָׁם אָתָּה וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הַגֶּדֶד". כִּי בּוֹדֵאֵי הוּא בְּקִיאוֹת גְּדוֹל וְעִצּוֹם מְאֹד, כִּי אֲשֶׁר כָּבֵד דִּבְרָנוּ בְּזֶה כְּמָה פְּעַמִּים, וְיוֹתֵר יֵשׁ לְדַבֵּר מְזֶה כְּמַעֲט בְּכָל יוֹם, כִּי עֵקֶב הַלֵּב מִכָּל וְאֲנוּשׁ הוּא וְחוֹלָה מְאֹד. וְכַמָּה וְכַמָּה חוֹתְרִים עָלֵינוּ מְאֹד בְּכָל יוֹם לְהַפְלִיז לְגַמְרֵי חַס וְשְׁלוֹם חַס וְשְׁלוֹם, וְצָרִיכִין בְּכָל פְּעַם לְזַכֵּר הַיֵּטִב בְּעִנְיַן הַבְּקִיאוֹת הַגְּ"ל, וְעוֹד כְּמָה שִׁיחֻת קְדוּשׁוֹת וְתוֹרוֹת נוֹרְאוֹת הַשִּׁיכִים לְזֶה, לְמַעַן יִשְׁאֵר קַיִם עַל עַמְדוֹ תְּמִיד. וּבַפֶּרֶט בְּחֵדֶשׁ אֱלוּל, שְׁאַז נִמְשַׁךְ הַשְּׁנֵי בְּקִיאוֹת הַגְּ"ל, שֶׁהֵם סוּד בְּוִנַת אֱלוּל וְכו'. בְּאַמֶּת אֵינִי יוֹכֵל לְהַבִּין כִּלְל כְּמָה זְכִינוּ לְשִׁמְעַת בְּזֹאת. וְאִם נַעֲשֶׂה עִמָּנוּ מַה שְׁנַעֲשֶׂה בְּגַשְׁמִיּוֹת וְרוּחָנִיּוֹת וּמַחְלַקַת וּבְזִיווּנוֹת, אַף עַל פִּי כִּן אֲשֶׁרִינוּ אֲשֶׁרִינוּ וְדֵאֵי, וְעַדִּין יֵשׁ תִּקְוָה לְחִכּוֹת לְכָל טוֹב בְּזֶה וּבְכָא לְנִצְחָא.

דַּבְרֵי אַבִּיד. נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

וְשְׁלוֹם לְבְנֵי הַרְבְּנֵי מוֹרְנוּ הָרַב דְּוֹד צְבִי שִׁיחִיָּה. לְמַעַן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תִּתְגַּבֵּר בְּכָל עֵז לְהִיּוֹת אֶךְ שְׂמִיחַ תְּמִיד, וּבְטַח בְּה' כִּי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ, וְהַכֵּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה. וְתַחֲיָה עִצְמוֹךָ בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה בְּכָל יוֹם, וּבְתַפְלוֹת וְתַחֲנוּנִים וְאַמִּירַת תְּהִלִּים בְּכּוֹנֵה, וְתִדְבֵר עִם אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמָנוּ בְּכָל יוֹם, וְתִשְׂמַח בְּפִשְׁךָ בְּכָל מַה דְּאַפְשֵׁר. וְאֵינִי עַל מִשְׁמַרְתִּי אֶעֱמֵד לְהַתְּפַלֵּל עִבּוֹרְךָ, וְלֵה' תִּישׁוּעָה שִׁיִּטִּיב לָךְ בְּחֶסֶד. לֹא כַחֲטָאֵינוּ יַעֲשֶׂה לָנוּ וְכו', כִּי חֶסֶד גְּדוֹל עָלֵינוּ, חֶסֶד ה' כִּי לֹא תִמְנֹנוּ וְכו'. וְאֵין פְּנָאֵי לְהַאֲרִיךְ עֵתָה. וְשְׁלוֹם וְחַיִּים כְּנַפְשְׁךָ בְּנֵי חֲבִיבֵי, וְנַפְשׁ אַבִּיד הַמַּעֲתִיר בַּעֲדְךָ וּמַצְפֶּה לִישׁוּעָתְךָ.

נִתֵּן הַגְּ"ל.

מכתבי שכב מוהרנ"ת

תעג

ושלום לחתני הרבני מורנו הרב ברוך גרו יאיר, עם שלום וזוגתו היא בתי מרת חנה ציריל
תורה, ולבני נחמן, ולבני יוסף יונה שיחיו.

למען השם יתברך השתוקקו ללמוד, והתפללו ברצינות, והזהרו בכרפת המזון
ובאמירת קריאת שמע וכל הברכות. והזהרו מרע וחשבו על התכלית, כי
התכלית היא רק תורה ותפלה ומעשים טובים.

נתן הנ"ל.

שכב

מכתבי תר"א

ברוך השם, יום א' ערב סכות תר"א לפ"ק ברסקלב.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי היום באמצע תפלת שחרית, והיה לי לנחת וה' ישמחנו בשמחת
החג הקדוש הבא עלינו לטובה. ותזכה על ידי השמחה, שישלח השם
יתברך רפואה שלמה לזוגתך תחיה, כי שמחה היא רפואה לכל מיני חולאת
רחמנא לצלן.

והנה נכספתי מאד למלאות רצונך שהוא רצוני, לכתב לך דברי אמת מענינא
דיומא, אך טרידנא טובא. ועדין לא הנחתי תפלין דרבנו תם, ולא הגביהו
בנפי הספה וכו'. אך תשוקתך מכריחני לכתב לך מעט מאשר דברנו אתמול בסעדה
שלישית, שכל בחינת ספה וארבעה מינים הקדושים הכל להשלים ולהוציא לאור
הספרים הקדושים של הצדיקי אמת בכל דור, שעל ידי זה נשלם התורה וכו'. שבזה
אנו עוסקים באלו הימים להשלים את התורה בשמיני עצרת ושמחת תורה, שהוא
סוף גמר והתקון של ראש השנה ויום הכפורים כמובא בכונות. וכל מצוות ארבעה
מינים בידים, להאיר ידי הסמיכה בידי הפתיכה העוסקים בכתיבת כתב ישראל.
בפרט הכותבים ספרים קדושים של התורה הקדושה, שעל ידי זה נבקע ים החכמה
של כל אחד ואחד להכניס בלבם ידיעת האמונה הקדושה, עד אשר יתקיים וידע כל
פעול כי אתה פעלתו וכו' כמו שמסימין אחר גטילת לולב למען דעת כל עמי הארץ

פי ה' הוא האלקים וכו'. והנענועים הקדושים הם בחינת תנועת הקלמוס באויר, המובא בהתורה (ס"ו ס"א) 'חדי רבי שמעון' שאנו עוסקים בה עתה. והשלשה מינים שאצל הלולב הם בחינת ג' אצבעין דאחזין בקלמוסא המובא בתקוני זהר, כדי להשלים התורה בבחינת לוחות האבן בתובים באצבע אלהים. ושיד לזה מאמר התקוני זהר, ובגין כך בקנה דילך דאיהו קלמוסא בוע ימא דאורייתא [ובגלל זה במטה שלך שהוא קולמוס, בקע את ים התורה]. והכל להודיע ולספר לכל באי עולם גבורותיו ונפלאותיו וחסדיו שעושה עמנו בכל דור ודור, ששולח לנו צדיקים אמתיים כאלו, שמגלים לנו חדושי תורה נוראים ונפלאים כאלו, שעל ידי זה נמשך קיום התורה שעל ידי זה נתגלה אלקותו יתברך. וזה בחינת הסכה בחינת ענני כבוד, שהלכו לפני ישראל בנסיעתם במדבר והארון עם הלוחות האבן לפניהם, שבבחינה זאת צריך איש הישראלי לילך בדרך, הן רחוק הן קרוב, או בעירו כשהולך בשביל משא ומתן ופרנסה, כגון לבית הפאסט וכו', שצריך לכונן כדי שירויח ויתן צדקה להיות בכלל תומכי אורייתא העוסקים להוציא לאור ספרים הקדושים וכו'. וגם צריך לכונן אולי יפגע עם איזה אדם לדבר עמו מהתכלית, ולהודיע לו מאמתת החדושים של התגלות התורה של צדיקי אמת שבדור וכו', ועוד יש הרבה בזה. ועל ידי זה זוכין לשמחה בחינת "אור צדיקים ושמח" בחינת זמן שמחתנו. ושלמות גמר השמחה ביותר הוא בשמחת תורה, שאז משלימין התורה, וכל אחד נוטל ספר תורה בידו ושמח בה על חלקו שיש לו בהשלמת התורה בבחינת הנ"ל.

ושים לבך להבין היטב כל הנ"ל ותדברו מזה ביום טוב הקדוש הפא עלינו לטובה, ותזכרו מה שדברנו מזה בראש השנה העבר, ותתחזקו מאד לשמח על חלקכם בכל הנ"ל, כי "חדות ה' הוא מעזכם". עד ישקוף וירא ה' משמים שנוכה בחסדו להוציא מבח אל הפעל תשוקתכם שהוא רצונו יתברך באמת. נגילה ונשמחה בישועתו. בינתיים הרמנו את כנף הספה, את האתרוג המהדר גם כן ראיתי. ברוך ה' הכל על נכון. להגיד כי ישר ה' צורי וכו', מי יתן שנהיה גם כן בכלל ישרים, אך לעת עתה אנו שמחים שאנו מחברים עצמנו לצדיקים ולישרים ולישרי לב שמחה.

דברי הכותב בחפזון גדול ומצפה לשמח בישועתו תמיד.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה לנצח. לכלם נאמר כל הנ"ל ולכל החפץ לשמע דברי אמת.

שכג

בעזרת השם ותפודה, יום א' לך לך תר"א.

אהובי בני חביבי גרו יאיר.

מכתבך קבלתי. מה שכתבת שאתה לומד הספר, החיית אותי מאד. ובפרט מה שאתה מחיה עצמך במה שכתוב שם בתורה "אמר אל הכהנים" בענין הצדקה, כי כך חובת הלמוד שיבוא לידי מעשה, בפרט ספריו הקדושים שמלאים עבודות ועצות טובות.

אך הזפרתני בני חביבי, שכיום טוב העבר החייתי עצמי הרבה בהתחלת התורה הנ"ל, במה שכתוב שם שעקר הכלי זין של הצדיק היא תפלה. וכל המלחמות שילחם וכל הפבישות שייכבש הכל על ידי התפלה וכו', והזפרתי מה שכתבתי ודברתי בזה. ונזכר בהלקוטי עצות שנאמר גם על כל אחד מישראל שכל כלי מלחמתו וכו' הוא התפלה וכו', ודברתי בזה קצת עם אנשי שלומנו אז. וגם עתה אני מחיה עצמי בזה, כי כל לשון ולשון הקדוש והנורא של רבנו ז"ל שמזכיר אצל כל דבר, יש לו כח מיוחד לעורר ולחזק את הלב הישראלי לעסק בזה. ומי שמשים אל לבו שכל כלי זין שלו וכו' הוא התפלה וכו', מתעורר מחדש לעסק בזה. ואם כי אין לי כח ללחם כל כך וכו' אבל הלא אני כמו האיש חיל הפשוט, שגם הוא לוקח כלי זין מבית המלך, ומכרח ללמד תכסיסי מלחמה וכו' בכל יום, והכל בכח המלך והשרים המלמדים אותו וכו'. ואיך שהוא אני יודע שהמלחמה ארפה וחזקה מאד, ואין לי שום כלי זין וכו' כי אם מעט דבור פי, וגם זה בישועת ה' ונפלאותיו העצומים. ואי אפשר לבאר על פני השדה כמה אני חזק בזה. וגם אתם צריכים לילך בזה לידע כל זה, ויותר מזה, ועין בלקוטי עצות בתחלתו מזה. יתר מזה אין פנאי עתה להאריך.

אתמול אצל הסעדה שלישית עזרנו השם ותפודה שדברנו הרבה דברי תורה שהחיה מאוד את בלנו. בני יוסף יונה שיחיה עדין חלוש מאד ומוטל על ערש דוי רחמנא לצלן ואיני יודע כלל מה לעשות. נא מאד לזרו את כל אנשי שלומנו

שיתפללו עבורו, והשם יתברך ירחם וישלח לו רפואה שלמה, ולבתך תחיה, רפואת הנפש ורפואת הגוף וכו'. רחם רחם הושיעה הושיעה כי אין כחנו אלא בפה וכנ"ל. כמו שכתוב "ואנכי תולעת ולא איש". וכמו שדרשו חכמינו ז"ל 'מה תולעת אין בחה אלא בפה אף ישראל' וכו'. ואף על פי כן אני מתחזק את עצמי לבטח בישועתו ולשמח בחסדו.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

שכר

בעזרת השם יתברך, יום ד' לך לך תר"א.

אהובי בני חביבי שיחיה.

מכתבך קבלתי. עתה בעת אין לחדש, ומוסר כתב זה נחויץ. בני שיחיה לפעמים יש לו איזה שנוי למוכה, ועדין הוא חלוש, ה' יסעדו מהרה בשלמות. גם ענבים קבלתי. השם יתברך ישלח לו רפואה בדרך ה' על ידי כל מה שיאכל וישתה, בבחינת "וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה" וכו'. וה' יחזק אותך ואותנו, שנזכה לפרש שיחתנו לפניו יתברך בדברי חן ואמת, באפן שישמע שועתנו ויושיענו ויעזרנו מהרה למען שמו.

דברי אביך. נתן מברסלב.

רבי ליבלי מבראהליב שהיה חתן רבי יעקב חתן יודל הוא עתה בביתי. וזה סמוך בא לכאן מה שלא היה פה חמש שנים; וזרו היטב מה שנעשה בעולם עם כל אחד ואחד, כי לא דבר ריק הוא מה שנעשה בכלל, ועם כל אחד בפרט בכל עת ובכל יום. גדולים מעשי ה' מאד עמקו מחשבותיך.

שכה

ברוך השם, יום א' וירא תר"א.

שלום לאהובי בני חביבי שיחיה ויוצאי חלציו שיחיו.

מכתבך קבלתי עתה. והחייית אותי מאד במה שכתבת שאתה עוסק בספריו הקדושים, כי זה כל חלקי וכו'. יהי בן ה' עמנו שתזכה לילך לקים כל דברי תורתו הקדושה וכו'. ובשבת העבר דברנו בהתורה (סי' ק"ב) "ציהר תעשה לתבה" תהלה לאל, והיה אצלנו חדש. והעקר שצריכין בתקף החשך למשך את עצמו אל האמת, ובפרט בפרט בעת התפלה, שאז החשך מסבב מאד מאד, צריכין לזהר מאד לראות לדבר הדבור באמת, ואז יאיר לו השם יתברך וכו'. וכפי מה שכתבת אתה עומד סמוך להתורה הזאת, נא מאד בני הזהר והזהר לקים כל הנ"ל באפן שתוכל לחטף מתוך החשך להתפלל בכונה. כי העצה הנ"ל, בדוק ומנסה אלפים פעמים, אך אף על פי כן הבעל דבר מתגבר מאד מאד בכל פעם בחשך עצום בכל תפלה, ומסבב מחשבתו במחשבות מבלבלות הרבה בלי שעור. וצריכין לזכר בכל תפלה כמה פעמים עצה הנ"ל לפנות ערף מחשך והבלבולים, ולהשתדל לדבר הדבור באמת כפי מה שהוא, ואז יאיר לו השם יתברך הפתחים וכו', עד שיקים כל העולמות בתפלתו. ראה בני וחכם. החלוק ברנע אחת אצל האדם, כי קדם סבב אותו החשך כל כך וברנע קלה שהמשיך עצמו לדבר דבור אמת זכה לקים כל העולמות. כי זה כל האדם שתלויים בו כל העולמות בכל רנע. אך גדל ההתגרות שמתגריין בו הוא בלי שעור. אך כבר הקדים לנו השם יתברך רפואה על ידי צדיקי אמת, כי לולא כחם וכו', כבר היה מה שהיה חם ושלום. אך אחרי הודיע אלקים לנו את כל זאת ראוי לנו לעיין בדבריהם, ולחתר בכל עת לקים דבריהם באמת. ומה מאד דשנת עצמי בשמועה טובה, שאחיו של ידידנו רבי יעקב גרו יאיר יצא לחרות. בן יזכהו השם יתברך שיהיה בן חורין אמתו על ידי עסק התורה באמת, כי אין לדך בן חורין אלא וכו'.

דברי אביך. נתן מברסלב.

בני יוסף יונה שיחיה תהלה לאל היה לו שנוי לטובה והולך בבית קצת, תהלה לאל, יוסף ה' ברחמיו לסעדו בשלמות שיוזכה מהרה לילך לבית רבו פראוי ויעסק גם בלמודו היטב ולה' הישועה.

שכו

בעזרת השם יתברך, יום ד' חיי שרה תר"א.

לאהובי בני חביבי וכל בני ביתו שלום וחיים וכל טוב.

מכתבך קבלתי עם הסף חמשה זהובים, השם יתברך ירחם עליך ויחזקך ויסעדך לעסק בתורה ותפלה ומעשים טובים כל ימי חייך. ומה שאתה עוסק בספריו הקדושים כסדר, יקר בעיני מאוד כי היא חייך לנצח. ונכספתי שתרגיל עצמך לעסק גם במה שזכני השם יתברך לבאר ולחדש בהם. והעקר שתזכה לילך בהם להתפלל עם כל תורה, עד שתזכה לשמרה ולעשותה ולקיימה וכו'. שזה העקר, לעת עתה טוב להודות לה' על העבר, ולהתחזק בשמחה בכל נקדה ונקדה טובה. בפרט מה שזכינו לאורות כאלה לרפואות יקרות וקדושות כאלה לעצות עמקות כאלה, מה אמר לך בני חביבי חלק מאלף ורכבה מאשר בלבי בזה. אם ירצה השם, כשתרבה למוךך בספריו הקדושים ובמה שבארנו בהם, ותרבה בתפלה וכו', קוה קויתי לה' שיפתח לך לבך בתורתו, ואז תבין גם בעולם הזה אפס קצה מגדלתו, וגדלת תורתו הקדושה, אשר על ידי זה יכולין להבין גדלת בוראנו יתברך. ויתר מזה תזכה לעתיד לבוא וכו'.

ויקבל רצוף פה אגרת לאקירמאן וישלחהו פראוי. ואם ירצה, יוסיף גם בן הפרס בשלומם ולכתב להם איזה דברים מלבנו, למען תקבלו דין מן דין. כי כל האגרות ההולכים בעולם מזה ומזה לזה, כלם שרשם רק מאגרות דקדושה שבין ישראל, כגון שאלות ותשובות בדיני ומשפטי התורה. מפל שבן וכל שבן שאלות ותשובות ובאורים וכו' בלמוד הקדוש של קיום התורה, לחזק ולאמץ ולעורר ולעין לטוב את לב חבירו ותלמידיו וכו'. גם נכספתי מאוד לקבל איזה ידיעה מלבוב, על בן אם עדין אין לך שום ידיעה, תראה לכתב בחכמתך לבראד לרבי יעקב הירץ או ללבוב לבקשם מה זה, שעל כל פנים היה להם להשיב אם קבלו מכתבנו ומה נעשה שם. נא לבל יתירשל בזה כי רב הוא העסק הזה עד אין חקר. ה' יתחיל ויגמר בעדנו לטובה אמן בן יהי רצון.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

מכתבי שבו מוהרנ"ת

תעט

והשם יתברך ישלח רפואה שלמה לזוגתך תחיה, וישמר אותה מדאקטורים אז טוב לה, ויתקבל רפואה שלמה מן השמים.

ויפרס בשלום לכל אנשי שלומנו. ובפרט לידידי רבי יעקב גרו יאיר. ותאמר לו שראוי לו לבוא לפה במקום קרפן תודה על ישועת אחיו גרו יאיר, וה' יושיע אותו לגאלו מצרת ודחקות נפשו, שהוא גאלה שלמה ויתרה וגדולה מגאלת אחיו, למי שמשים לבו היטב באמת להסתפל על תכליתו הנצחי. כי עקר הרחמנות להאיר הדעת האמתית על נפשו, לדעת בלבבו היטב בכל יום כי ה' הוא האלקים, לקום וידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלקים וכו'. עד שיוזכה על ידי זה לצאת מכל העוונות והפגמים, שהם עקר המשואי והגלות רחמנו לצלן. אשרי משכיל אל דלות נפשו וחלשתו, לתמכה ולסעדה על ידי הרפואות הידועים לו מכבר, ולנסע עם נפשו החלושה להרופאים והדאקטורים האמתיים, היודעים לרפאותה העוסקים בזה באמת, ובקיאים בזה היטב בשכל נפלא ועמק עמק כפי העת והזמן וכו'. ה' יסעדנו ואת כלנו, עדי נזכה להיות כרצונו באמת אמן בן יהי רצון.

נתן הנ"ל.

ותפרס בשלום ידידי הרבני הויתיק פרי קדש מורנו הרב נחמן גרו יאיר, נכד אדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק לברכה. ותקרא עמו מכתבי זה. ותאמר לו שגם אליו נאמרו דברים אלה ואין צריך לכפלים. ותחזקו שיהיה פה על כל פנים בחגכה הבא עלינו לטובה. ויתר מזה אשלח לו דברי אמת בעל פה על ידי רבי נחמן אם ירצה השם.

שבו

ברוך השם, יום ד' תולדות תר"א לפ"ק.

שלום רב לכבוד אהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

מכתבו קבלתי היום והיה לי לנחת; בפרט מה שזכיתי לשמע שאתה שוקד על ספריו הקדושים. זה חלקי מכל עמלי שזכיתי להתחיל לקים מעט

"והודעתם לבניד" וכו'. מי יתן שנוזפה לקיים זאת בשלמות כרצונו הטוב. חזק בני וחזק להוסיף בכל יום תורה ותפלה ומעשים טובים, וחדות ה' יהיה מעודך. ותתאזר לשמח נפשך בכל מה שתוכל כי זה עולה על הכל.

הקוויוטיל [הפתקא] קבלתי, והיה לי לנחת שעל כל פנים התחיל להגיע לי איזה ידיעה כל שהוא משם. לעת עתה אי אפשר להוסיף עוד מכתבים לשם, וההכרח להמתין עוד איזה ימים, אולי יגיע משם ידיעה לטובה. ואחר כך נתייעץ איך להתנהג, ועצת ה' היא תקום. וכבר ידענו שבכל העסקים מגדול ועד קטן, בגוף ונפש וממון, אין לנו על מי להשען כי אם על אבינו שבשמים, בפרט בעסק כזה הנוגע וכו'. בעל הישועות אשר מחשבות לבו לדור ודור, הוא התחיל הוא יגמר בעדנו לטובה, ואנחנו לא נדע מה נעשה כי עליך עינינו.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

שכח

ברוך השם, אור ליום ב' ויצא תר"א לפ"ק.

אהובי בני חביבי.

מכתביך קבלתי, אחד על ידי רבי דוד עם המכתב היקר בעיני מלבוב אשר לזה צפיתי וקויתי הרבה, ברוך השם אשר עזרנו עד בה. בן יחמל ה' ויעשה למען שמו ויעזרנו לגמר העסק בשלמות, כרצונו וכרצון יראיו וכו'. גם היום קבלתי מכתבו עם הסף עשרה זהובים שבאו במועדו ובזמנו. כי ביתי ריקן עתה, רק ברוך ה' יום יום, ובודאי לא יעזב אותי בחסדו הנפלא; גם קבלתי הפודילי [קפסת החותמת] והחתימה. והכל יקר בעיני. ישלם ה' פעלך ותהי משפרתך שלמה מאת ה'. ותזכה לשקוד על דלתי התורה ועבודת ה' בשמחה ובטוב לבב לנצח.

ומה יקר בעיני בכל עת אשר אתה בותב שאתה מחיה נפשך בספריו הקדושים, כי באלה חפצתי. הפך בהם והפך בהם וכו', כי יותר ממה שכתבת הם מחיין הרבה באתגליא ובאתכסיא. אשר אין לשער. מי יתן שנוזפה להתועד יחד כמה

מכתבי שכט מוהרנ"ת

תפא

פְּעָמִים בְּשָׁנָה. כִּי יֵשׁ כַּמָּה עֵתִים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֹזֵר אוֹתָנוּ בְּהַסַּח הַדַּעַת, לְדַבֵּר וּלְשׁוֹחַ שִׂיחוֹת נִפְלְאוֹת וְנוֹרָאוֹת הַמְּכַרְחִים מְאֹד לַחַיִּית וְקִיּוּם הַנֶּפֶשׁ וְכוּ'. וּמְאֹד כָּלְתָה נִפְשֵׁי שְׂתוּזָה גַם בֵּן לְשִׁמְעֵם, אִךְ טוֹב טוֹב מֵה שְׂאֵתָה מִשְׂתוֹקֵק מִשֵּׁם אֵל הָאֱמֶת, וּבִפְרָט שְׂאֵתָה מַחִיָּה עֲצֻמָּה בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים הַפְּלוּלִים מִכָּל טוֹב לְנִצּוּחַ לְכָל אָדָם שֶׁבְּעוֹלָם, בְּכָל דְּרָגָא וּבְכָל עֵת וְכוּ'. אֲשֶׁרֵינוּ שְׂזַכִּינוּ בְּיָמֵינוּ לְהַמְשִׁיךְ תּוֹרָה נוֹרָאָה כְּזֹאת אֲשֶׁר הִיא כָּל תְּקוּנָתָנוּ וְקִיּוּמָנוּ עִתָּה. וְה' יִגְמַר בְּעֵדָנוּ לְטוֹבָה.

דברי אביד הדורש שלומך תמיד ומעתיר בעדך.

נתן מפרסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו.

שכט

ברוך השם, יום א' וישלח תר"א.

אהובי בני חביבי.

קבלתי מכתבך עם הסוד אחד רובל כסף. ואם שהגיע תהלה לאל במועדו ובזמנו, כי אין בביתי לפרטה, ישלם ה' פעלך וכו', עם כל זה קשה עלי לקבל מאתך כל כך, כי כבר עלי לשאת מה שאתה נותן לי יותר מכחך. ואיני יודע בעצמי איך לכתב לך מזה. ואם ירצה השם באשר תהיה פה, אולי נוכל לדבר בזה באפן שתזכה לנקדת האמת בכל הדברים שתזכה לקיים רצונו יתברך באמת.

ובחמתי נחיצת מוסר כתב זה אי אפשר להאריך, בפרט בעסק בזה שגם בעצמי איני יודע ליעצך בזה לעת עתה אל תבלבל דעתך הרבה בזה. כי איך שהוא בודאי זה טוב יותר מהכל, וה' יראה בתם לכבדך ויושיעך בכל מה שאתה צריך להושע ולהתפקן בכל מה שחסר לך בגשמיות ורוחניות.

דברי אביד, נתן מפרסלב.

של

יום א' וישב תר"א.

בני חביבי.

מכתבך קבלתי עתה עם הקוויטיל [הפתקא] מרבי יעקב הירץ והנה לי לנחת. ואין כל דבר להודיעך. והנה ימי חנכה הקדושים ממשמשים לבוא, ולה' התקנה שנופה להתועד יחד ופנים אל פנים נדרב; השם יתברך יזכנו לקדשת חנכה להמשיך תדעת הקדוש עלינו ועל דורותינו ועל כל דורות וכו'.

דברי אביך. נתן מברסלב.

שלא

ברוך השם, יום א' זאת חנכה תר"א.

בני חביבי.

מכתבך קבלתי עתה עם השני זהובים בעת טרדתי מאד. וגדל הצער שהיה לי ממכתבך תוכל להבין בעצמך. כי צערך הוא צערי, ובכל צרתך לי צר, השם יתברך ירחם ויושיע מהרה. וגם מה שכתבת במכתבך שיש לך לכתוב על כמה בוגין [גליונות] אני מבין מרחוק, כי ידעתי את מכאוביך. אך כבר הקדים לנו השם יתברך רפואה למכה, מה שזכינו לידע מרופא נאמן ורחמן כזה. הוא ירפא אותך ואת כלנו רפואה שלמה בגשמיות ורוחניות, ויעורר רחמיו על בנך ידידי וישלח לו מהרה רפואה שלמה מן השמים, רפואת הנפש ורפואת הגוף בתוך שאר חולי ישראל. ומחמת שאין דעתי צלולה עתה כלל, אי אפשר להאריך כלל. ואני מקנה לה' לשמע מהרה הטוב מבנך שיחיה לארך ימים ושנים טובות אמן בן יהי רצון.

דברי אביך המעתיר בעדך ומצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ואל תשכח כי גדול ה' ואין יודעין כלל וכו'.

שלב

ברוך השם, יום ד' ויג'ש תר"א.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי עתה והיה לי לנחת, כי ברגע הקודמת הייתי מצפה מאד למכתבך, וקויתי לה' שישועו מהרה וישלח רפואה שלמה לבגד שיהיה. ולעת עתה חזק ואמין ושמח נפשך בכל מה דאפשר. והנה רואה כמה פעמים שה' יתברך מושיע תמיד, ולא כחטאינו עושה לנו חלילה. קנה לה' וישע לך. ומחמת נחיצת מוסר כתב זה אי אפשר להאריך.

דברי אביד. נתן מברסלב.

שלב

ברוך השם, יום א' עשרה בטבת תר"א לפ"ק ברסלב.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי עתה עם הסוד חצי רובל כסף, ישלם ה' פעלך וכו'. והחייתיני בדבריך, מה שכתבת שתהלה לאל חי, היה שנוי לטובה לבגד הוא נכדי שיהיה. השם יתברך יגמר רפואתו בשלמות, ויזכה לגדלו בנחת ולשמח בו עם כל בניו שיהיו בטוב ובנעימים, ויגדלם לתורה ולחפה ולמעשים טובים לארך ימים ושנים טובים, אמן כן יהי רצון.

והנה בדעתי לנסע אם ירצה השם ביום מחר לדרפי לאומאן. ה' ינחני בצדקתו במעגלי ישר, כי אני סומך עליו יתברך לכו. ותהלה לאל היו לנו אורחים הגונים על שבת קדש העבר יותר מבי עשרה, ובחסדיו הגדולים דברנו תהלה לאל דברי אמת הרבה, ושמחנו בחסדו עד שהלב נשא את רגליהם, ורקדו בשמחת ה' ובישועתו. גדולים מעשי ה' ונפלאות חסדיו שהוא יתברך עושה עמנו בכל עת, ובפרט בשבתות ה' ומועדי ה'. מה אדבר, חסדו גדול עלינו ואמת ה' לעולם. וקצת תשמע מפי רבי דוד, ותראה לדבר עמו, עד שיזכיר את עצמו כל מה שעבר בכל סעודה, ומה שדברנו בחסדו, ובפרט בסעודה שלישית.

ויצריכין לחזר ולזכר היטב הדבורים הקדושים האמתיים, כי לא דבר ריק הוא מה שהשם יתברך מפליא חסדו עמנו בכל עת, לזכות לדבר בשבח גדלת הצדיק האמת, ובנפלאות תורתו ושיחותיו ומעשיותיו הקדושים הנוראים מאד. בני ואחי חזקו ואמצו מאד מאד, "איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק", להזכיר זה את זה, ולעזר זה לזה, ולזכר חסדי ה' ונפלאותיו, ולהיות מודה על העבר בכל עת, ולבקש להבא להתחזק את עצמו בכל יום מחדש ברצונות וכסופים טובים באמת, עד שיכניס הכסופין בתוך דבורים, לפרטם בפה מלא לשפך שיחו לפניו יתברך כבן לפני אביו. ואיך שעובר על האדם, ואיך שהוא אל ימנע עצמו מן הרחמים, כי השם יתברך שומע תפלת כל פה, ומתאווה תמיד גם לתפלתך ולתפלת הפחותים ביותר, ויזכר היום כי שועת עניים אתה תשמע וכו'. שמע בני מוסר אביך, כי ידעתי כמה כבד עליך הענין הזה, אבל באמת אם תרגיל עצמך בזה הוא נקל מאד. והעקר שתשליך דעתך וחכמות של הכל, רק תבטל עצמך כאלו אין לך שום דעת וכאלו נולדת היום, ותאמר בכל פעם היום אתחיל לשפך שיחי וכו'. ותסתכל בכל עת על האמת להוציא הדבור באמת, כאשר דברנו בזה הרבה בשבת חנפה העבר, הפך בהם והפך בהם עד שתזכה לקימם בכל יום, עד שתזכה לבוא לשמחה גדולה על ידי זה. יתר מזה אין פנאי להאריך.

אביך המעתיב בערך ומצפה לישועה.

נתן מברסלב.

שלד

ברוך השם, יום ב' שמות תר"א לפ"ק טעפליק.

בני חביבי.

מכתבך קבלתי בשעה זאת קדם תפלת שחרית. ואני טרוד להתפלל ולילך למקוה, כי כבר הגיע זמן התפלה, ובתוך כך בא הציור לפה עם מכתבך עם הדף, אשר לזה בלטה עיני לזכות לראותו. וגדל שמחתי ונחת רוח שעשית לי מה שזרזת עצמך להודיעני, תבין מעצמך. אך אי אפשר להאריך עתה, כי אני טרוד להתפלל; והנה הפסקתי במכתבי והתפללתי שחרית, ועדין לא הנחתי תפלין דרבנו תם. לעת

מכתבי שלה מוהרנ"ת

תפה

עֲתָה אֵינִי יָכוֹל לְהַאַרִיךְ כָּלֵל, אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם מֵאוּמָאן אֲכַתֵּב בְּבֹאוֹר יוֹתֵר. וּבִפְרֹט אִם יִזְמִין הַשֵּׁם יִתְבַּרְךְ עוֹד הַפַּעַם שִׁיְהִיָּה שְׁלִיחַ מִיַּחַד לְשֵׁם, וְלַעֲת עֲתָה אֲכַתֵּב בְּקִצּוֹר לְלִבּוֹב. וַיְמָה שְׁפִתְכֶת לְכַתֵּב לְר' חַיִּים אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּמִכְתָּבֶיךוֹ, אֵיךְ דַּעֲתִי מִיִּשְׁבֶּת בְּזֶה עֲתָה אֵיךְ לְכַתֵּב לוֹ עֲתָה. מְבַטְחֵנִי בְּה' שְׁבוּדָאֵי לֹא יֵאָרַע תְּקֵלָה עַל יְדוֹ, וּבִפְרֹט שְׁגַם רַבִּי יַעֲקֹב הִרְצִין הוּא אוֹהֲבֵנוּ. וְכַעֲת תְּשִׁישׁ וְתִגִּיל בְּגִדְל חֲלֻקֶּךָ בְּזִכּוֹת הַרְבִּים לְנִצָּח כְּזֶה. לְכוּ חֲזוּ מַפְעָלוֹת ה', גְּדוּלִים מַעֲשֵׂי ה' עַד אֵיךְ חֲקֹר וְאֵיךְ מִסְפֵּר, מִי יִמְלֵל גְּבוּרוֹת ה' וְכוּ'.

דְּבָרֵי אֲבִיךָ הַנְּחוּץ מֵאֵד, כּוֹתֵב בְּחִפְזוֹן וּבְשִׂמְחָה רַבָּה, וּמְצַפֶּה לִישׁוּעוֹת רַבּוֹת כְּאֵלֶּה וְכֵאלֵלֶּה, עַד אֲשֶׁר יִמְיָנוּ יַעֲבִיר הַחֲשָׁד מֵעֵינֵיהֶם, וְאִזְ עֵינֵי כָל יִרְאוּ נִפְלְאוֹת וְכוּ'.

נֶתַן מִפְּרֶסֶלֶב.

וְשָׁלוֹם רַב לְכֹל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאֶהְבָּה רַבָּה, וְה' הַטּוֹב יִשְׁמְרֵנוּ בְּחִסְדּוֹ וְיִגְמֹר הַכֹּל לְטוֹבָה, אֲוֹן טַאקִי פֶּאָרְט הָאֵפ [וּבְאַמֶּת בְּכֹל זֹאת רַק שְׂמִיחָה].

שלה

בְּרוּךְ הַשֵּׁם, יוֹם ג' וְאָרְאָ תר"א אוּמָאן.

לְכוּ חֲזוּ מַפְעָלוֹת ה' אֲחִי וְרַעִי, וּבִפְרֹט יְדִיד נַפְשִׁי וְלִבִּי הַיְּתִיק זֶרַע קֹדֶשׁ מִחֻצְבַּתוֹ הַנְּגִיד וְכוּ', מוֹרְנוּ הָרַב אֲבָרְחָם בְּעַד שִׁיְחִיָּה, עִם כָּל יוֹצְאֵי חֲלָצִיו שִׁיְחִיָּה, וְלְכֹל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ מְגֻדוֹל וְעַד קָטָן. לְכֹלֶם אֲקַרָּא לְשָׁלוֹם וְכֹל טוֹב בְּאֶהְבָּה רַבָּה וְרַחֲמִימֵתָן עֲזִיזָא לְשָׁלוֹם אֵיךְ קָן.

תְּבִיטוּ וְרֹאוּ וְהִתְמַהוּוּ תְּמַהוּ. מִי הָאֱמִין לְשִׁמוּעַתְנוּ שְׁנוּכָה עֲתָה, אַחַר כָּל הַתְּלָאוֹת וְהַהֲרַפְתָּקָאוֹת וְהַצָּרוֹת וְהַרְדִּיפוֹת עַד הַנְּפִשׁ שְׁעָבְרוּ עָלֵינוּ, וּבִפְרֹט בְּפֹרְט עָלֵי הָעֵנִי וְהָאֲבִיּוֹן נְבֻזָה בְּעֵינָיו נְמָאס, אֲשֶׁר כָּלֵם חֲרָקוּ שְׁגַם עָלֵי בְּיוֹתֵר, וְגַם עַדִּין לֹא שָׁב שְׁנֵאתֶם וְכוּ' עָלֵי בְּיוֹתֵר, עֲתָה עֲתָה בּוֹאוּ בְּרוּכֵי ה' וְשִׁיתוּ לְבַבְכֶם הַיֵּטִב, וְהַבְּיטוּ וְרֹאוּ אֵת יִשׁוּעַת ה' וְחִסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו עַד אֵיךְ קָן, שְׁנוּכָה עֲתָה לְרֹאוֹת בְּעֵינֵינוּ עָלֶה לְדַגְמָא אֲשֶׁר נְחַקְקָה בְּמִרְחָקִים, מְנוֹרָאוֹת חֲדוּשֵׁי אֲדוּגְנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ ז"ל, לְהַאֲדִיר וְלַגְלוֹת הָאֱמֶת וְהָאֱמוּנָה בְּעוֹלָם, וְכֹל הַמְּדוּת טוֹבוֹת, וְלַהֲנַצֵּל מִכָּל הַמְּדוּת רַעוֹת הַמְּבַאֲרִים שֵׁם בְּלַקוּטֵי עֲצוֹת הַזֶּה וְכוּ' וְכוּ', בְּדֶרֶךְ עֲצוֹת נִפְלְאוֹת וְנוֹרָאוֹת, וְהַתְּחַזְקוֹת עֲצוֹם בְּאַמֶּת עַד אֵיךְ סוּף וְאֵיךְ תְּכִלִּית וְכוּ'. גְּדוּלִים מַעֲשֵׂי ה', אֱלוּ פִּינוּ מְלֵא שִׁירָה בְּיָם וְכוּ', רַבּוֹת עֲשִׂיתָ אֶתְּהָ ה' אֱלֹקֵי וְכוּ'. וְיַקְבְּלוּ עֲתָה בְּשִׂמְחָה הַדָּף קָטָן הַרְצוּף פֶּה שֶׁהִגִּיעַ אֵלַי מִשֵּׁם שְׁנֵי דַפִּין כְּזֶה וְהַנְּחַתִּי אַחַד בְּיָדִי, וְהִרְאִישׁוֹן אֲנִי שׁוֹלַח לְכֶם לְמַעַן

תראו בעיניכם ישועת ה', וראו עיניהם וישמחו לבם. וכאשר החל השם יתברך להראות חסדו וטובו עם כלל ישראל ועמנו, כן נא בעדנו שנופה שיגמור שם הכרך הקטן הזה בשלום ושלחה, ויתפשט בעולם ויפוצו מעינותיו חוצה, עד שנופה בסמוך להתחיל ולגמור להתחיל ולגמור וכו' וכו', עוד כמה ספריו הקדושים הנזכרים מהם וכו'. עד יאיר אמתת האמת בלב כל אחד ואחד מישראל, עד שיקים במהרה הבטחותיו הקדושים שהבטיח בכמה לשונות קדושות, איך האב אויס גיפירט און וועל אויס פירין [גמרתי ואגמור] וכו'. כי עדין עדין אנו צריכין ישועות ורחמים רבים לגמור כל הנ"ל ויותר, ולהצילנו מכל שונאינו ורודפינו וכו'. ישונו המה אלינו ואנחנו לא נשוב אליהם. ולה' הישועה והתקנה, שנופה לשיש בישועתו תמיד. ועתה אני מבקש לבל תפרסמו הרבה לאיש זר, רק לאנשים בלבבנו, ולגנו היטב הדף הרצוף פה, ולהזהיר כל מי שתודיעו לו, שייכסה הדבר ולא יגלה לשום איש זר. ומבטחני שמאליהם יבינו בזה היטב.

גם כבר שלחתי להם כמה אגרות שישלחו לי מעות על פרנסתי וכבר כתבתם לי כמה פעמים שאתה מוכן לשלח, ואיני יודע אם כבר יצא המעות מאתכם. על כן אהובי וידידי ובפרט ידידי ר' אברהם בער שיתחיה, וחברו ר' אבא גרו יאיר העוסקים ומשתדלים למעני, בקשתי מאד אם עדין לא יצא המעות על פרנסתי הנ"ל, שיראו על כל פנים מעתה לבלי לעכב עוד כלל. ובפרט מה שהבטיח ר' אבא בעצמו. ומה שאתה ר' אברהם בער צריך לשלח על חשבונך. תזרוז מאד לשלח מיד, ולהשתדל לצרף לזה איזה סך משאר אנשי שלומנו הנדיבים באמת. כי הרחמנות גדול ועצום עלי מאד, הן בעסק פרנסתי הן בשאר עסקי רבנו ז"ל. והגם שבחסדו הגדול אני רואה ישועת ה' ונפלאותיו בכל עת. אף על פי כן אני מכרח בכל פעם להיות מודה על העבר ולצעק לעתיד לבוא. כי ה' יתברך יודע וגם אתם ידעתם קצת מה רבו צרי וכו'. ואין לי כח לשא עלי גם דחקות הפרנסה חס ושלום. כאשר תבינו בעצמכם פי הוצאתי מרבים מאד, וההכנסה בצמצום גדול בכליון עינים מאד ואי אפשר להאריך. ומבטחני בטוב לבבכם פיוצא בכם, שבודאי תקימו דברי בעצמכם ולהקדים עשייה לשמיעה. הן לשלח מעות בשביל פרנסתי, הן בשביל עסק הקדוש הנ"ל, שהוא זכות הרבים לדורות לעולמי עד ולנצח נצחים.

מכתבי שלו מוהרנ"ת

תפו

גם תדעו שהשמן ששלח רבי אפרים גרו יאיר מאדעס, כבר הביאותיו לפה בשבוע העבר בשבאתי לכאן. ותהלה לאל גם כבר מקדם דלק הנר תמיד על ציון הקדוש, מפל שפן עתה שהוא מאיר תמיד. ולה' התקנה שהוא צמיחת קרן ישועה שלא תכבה גרו לעולם ועד. ועל ידי זה יהיה נמתקים כל הדינים מעליכם ומעלינו. כי ההדלקה הקדושה על ציון הקדוש שלו, הוא המתקה נפלאה מאד. ומאליכם תבינו להזהיר את כל אנשי שלומנו, שיתנדבו כל אחד בביתו בכל עת איזה נדבות על זה באשר נהגו מקדם. וגם פה בסביבותינו התחלתי מחדש להזהירם על זה, ולה' הישועה שיאיר גרו שם תמיד לא תכבה. וכמו בן יאיר אורו הקדוש ברוחניות תמיד וכו', כמו שאמר בלשוננו הקדוש מיין פניעריל וועט שוין טליען ביו [האש שלי תוקד עד וכו']. יתר מזה אין פנאי להאריך יותר.

דברי אוהביכם באמת לנצח המצפה לתשובתם ולקיים כל הנ"ל חיש קל מהרה והשם יתברך יצליחם בכל אשר יפנו וירום קרנם בכבוד. ויזכו לילך בדרךיו הקדושים, בפרט להרבות בתפלה ותחנונים, וביותר לפרש שיחתו כל אחד לפניו יתברך בכל יום, ולהשתדל לשמח נפשו תמיד. נגילה ונשמחה בישועתו.

נתן מברסלב.

שלו

ברוך השם, יום א' בשלח תר"א אומאן.

שלום לבני הרבני מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל בני ביתו.

ברוך השם הוקל מעלי החולאת, ואני שב לכחי מעט מעט, ברחמי יסעדני ויגמור רפואתי בשלמות מהרה, אמן בן יהי רצון.

היום קבלתי מכתבך. ואף שהיה לי צער גדול מעסק הידוע שמשפתחים המניעות כל כך, אף על פי בן היה לי נחת גדול שקבלתי ידיעה מזה על כל פנים, ואקוה לה' שיגמור את שלו. ויהיה הכל על נכון בעזרת השם יתברך, כי לא שביק ולא שביק [אינו עוזב ולא עזב]. ובנדאי תשתדלו שם על צד היותר טוב, באפן שתצא הסחורה בשלום משם ותלך למקום חשיבותה, ולה' הישועה. והנה במכתבך לא הזכרת עתה אם תהיה פה, ואני אמתין פה עליך עד יום ד' בשבוע זאת. ואחר כך

אקנה לה' שיתן לי פח לפע לטירהאוויצע. ונתר מזה אין לי פח להאריף, ותשמע הכל מפי מוסר כתב זה נכדי נחמן שיחיה, שיודיע לך בעל פה הכל.

דברי אביך, נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה, ובפרט לידיד נפשי הותיק פרי קדש הלולים מורנו הרב נחמן שיחיה נכד גאון עזנו אדוננו מורנו ורבונו זכר צדיק וקדוש לברכת. השם יתברך יודע שאני מתפלל עבורו שיוזב להפיר את פח וזכות וקנו הנורא, שהוא טובתו בזה ובכא לנצח.

נתן הנ"ל.

שלו

בעזרת השם יתברך, יום א' יתרו תר"א אוימאן.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק שיחיה עם שאר כל בני ביתו שלום וישע רב.

מכתבך קבלתי היום והיה לי לנחת גדול. ושכרך כפול מן השמים, שאתה עוסק בזה בזכות הרבים בזה. יהי כן ה' עמך שתזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים ככל הכתוב בהם, אמן כן יהי רצון.

ותהלה לאל אני חוזר לבריאותי בעזרת השם יתברך, אך עדין אין כחי בשלמות. ולה' הישועה שיחזקני בקרוב למען שמו, וישיבני לאיתני ביתך שאת אמן כן יהי רצון. לעת עתה בדעתי לנסע בישועת ה' בשבוע זאת לטירהוויצא, וכשאשוב אחר שבת קדש הבא עלינו לטובה אתחיל לנסע לביתי. והשם יתברך ברחמיו יתן לי פח לנסע ולבוא בשלום לביתי, ואין לי על מי להשען כי אם על אבינו שבשמים, ועתה אני מקנה לחשב תחבולה איך לשלח הספר לשם, ועצת ה' היא תקום. יתר מזה אין להאריף.

דברי אביך המצפה לראותכם מהרה בשמחה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה. איני יודע מה ענת רבי נחמן גרו יאיר, אדרבא אני יודע שעסק בזה בכל לבו וכחו, וכאשר כתב אלי והתניצל. ותפרם בשלומי ויבקש רחמים לגמר העסק בשלום, הן משם לכאן, הן מכאן לשם. ולה' הישועה. גדולים מעשי ה' אשר הוא מפליא חסדו עמנו בכל עת פלאי פלאות, אך עדין צריכין בכל פעם רחמים וישועות רבות. כי העסק של אדם אחד בזה העולם גדול ועמק מאד מאד, עמק עמק מי ומצאנו, לזכות למה שצריך לזכות בזה העולם העובר, מפל שפן עסק של רבים לדורות וכו'. אך כחו של זקן ודקדשה גדול מאד, הוא התחיל וגמר ויתחיל ויגמר וכו'. אשרינו שאנו עוסקים בזה; שמחו בה' וגילו בנפלאות חסדיו ובטחו בה' כי לא יעזב אותנו לעולם, לא שביק ולא שבק [לא עוזב ולא עזב]. און טאקי פארט האפ [ובכל זאת רק שמחה].

שלח

ברוך השם, יום ד' טוב אדר תר"א ברסלב.

אהובי בני חביבי שיחיה.

מכתבך קבלתי ביום ו' ערב שבת קדש עם הנין גפן ונהגיתי מאד. והזכיר אותי מענין פורים באותה השעה שמפורים נעשה פרה וכו', ודברתי מזה עם רבי נתן הנ"ל שכמה אנו צריכין להודות להשם יתברך שנתגלו בדור הזה נפלאות פאולה, שבאגרת קמן בזה מזכר סודות נוראות פאולה, שפורים הכנה לפסח וכו'. ובאמת הוא נפלאות ה'. וצריכין להזכיר עצמו בכל פעם מחדש, החסד הגדול והנפלא שעשה השם יתברך עמנו על ידו ז"ל, לגלות לנו תורת חסד פאולה וכאולה. כי נורא הוא אשר השם יתברך עושה עמנו. ואין פנאי עתה להאריך בזה. ואחר כך קבלתי ביום הפורים בבקר קדם התפלה הסף ששלח, ישלם ה' פעלו וכו', וגם מכתבו והמשלוח מנות. גם אתמול שמעתי קצת שנשמע בטולמטשין שהייתם שמחים הרבה בשושן פורים עם כל זה, והיה לנו לנחת. עתה בני חזק ואמץ לילך בדרךכו ז"ל, ולשמח בישועתו תמיד. ופרש שיחתך בכל יום וכו', ושאר כל היום יהיה בשמחה. ויקבל האגרת לרבי חיים פ"ן, ובתוכו אגרת לר' אפרים מ"ס, ויזרז לשלחם מיד בפאסט ראשון בלי עכוב, ואם ירצה יוסיף קצת. וכך ראוי לו שגם אתה תפרם בשלומי באהבה, ותבקשו שימחל להשיב לי מיד תשובה ברורה על דברי כאשר

בקשתנו שם, ובודאי תעשה הכל על הצד היותר טוב, כי זה האגרת נחויץ מאוד שיגיע שם בזריזות, והשם יתברך יושיעני לקבל משם תשובה בזריזות. וה' הטוב יגמר בעדי לטובה. יתר מזה אין פנאי להאריך.

דברי אביך המצפה לישועה ומעתיר בעדך.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

שלט

ברוך השם, יום ב' פקודי תר"א.

שלום לאהובי בני שיחיה.

[חסר] ...ועתה איני יודע מה לכתב לך, ותודיע לי אם שלחת כל המכתבים ששלחתי לך, [חסר] גם תשמע שאר הדברים מפי מוסר כתב זה. אודות איזה מלבוש וזפיציל [מעיל], או בובע לבני נחמן שיחיה, ועל הכל תשיב לי תשובה ברורה. ומכל זה תבין מה נעשה עם כל אחד בימי נערותו וילדותו וזקנותו, הן בענין הצטרכותו המרבים, הן בענין ההתקרבות להשם יתברך, שמכל מה שעובר על האדם כל ימי חייו מילדותו עד זקנותו, צריך לשום אל לבו להתקרב על ידי זה דיקא להשם יתברך. כי ההתרחקות בשביל התקרבות, והמניעות בשביל החשק, ובכל היסורים יש הרחבות, ובכל העולות יש ישר, ובכל הדינים יש רחמים. ובכל הנפילות והירידות יש השם יתברך. ובכל המחלוקות שבעולם בכלליות העולם ובפרטיות, בכל עיר ועיר, ובין השכנים ובכל בית ובית, וכו' וכו', (שפלים אחד כמבאר בדבריו הקדושים), בכלם יש שלום נעלם בתוכם, ובהימי רע יש ימי טוב. ובכל הכל פי מלא כל הארץ כבודו, וחסדו וטובו יתברך מלא עולם והכל לטובה, כי לית אתר פנוי מנה. אך לידע כל זאת, ולקבל חיות וקיום על ידי זה, הכל הוא על ידי הצדיק האמת, צדיק יסוד עולם המקיים את העולם בבחינת 'אלמלא מלחא לא הוי עלמא יכיל למסבל מרירותא'.

"מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי" שזכיתי לידע מפל זה בברור, אף שקשה מאד להודיע לכם כל זה באשר הוא בלבבי, אף על פי כן מעט דמעט שאאתם תופסים מזה בשכליכם ולבבכם, כל חד כפיוס מזה דמשער בלבה, הוא טובה גדולה לפניכם, לפני כל אחד ואחד, בעולם הזה ובעולם הבא להתקרב ולהתדבק בהשם יתברך, בכל יום ובכל עת מפל מקום שהוא בין בטיבו בין בעקו חס ושלום, בין בעליה ובין בירידה, ביום ובלילה בשכבו ובקומו בבית ובשוק, בין כשאין יודעים כלל היכן הוא - אם הוא בחינת עיל אם הוא בחינת נפיק, והוא רק תועה כשה אובר וכו' וכו'. מכלם יכולים לזכר שתהלה לאל אנו מאמינים בהשם יתברך ובמשה עבדו ובצדיקי אמת שבכל דור, ובפרט בהצדיק האמת שמאיר בדור הזה עד עולם. חזק בני וחזק ותדע ותאמין שכל הדברים נאמרים גם אליך בפרטיות בכל מה שעובר עליך בכל יום ויום, ותאמין שהשם יתברך עושה חדשות בכל עת. ובודאי יהיה אחריתך לטוב עם בלנו יחד בעזרת השם יתברך וחסדו וישועתו הנפלאה כי לעולם חסדו, כי חסדו גבר עלינו ואמת ה' לעולם.

דברי אביך הכותב בחפזון מתוך צער ושמחה. חדוה תקוע בלבי מסמרא חרא וכו', ולה' הישועה והתקנה שגם הסמרא תנינא שמשם הצר והאנחה חס ושלום, ותהפך לשמחה בבחינת ששון ושמחה ישנו וכו'.

נתן מברסלב.

שמו

ברוך השם, יום ד' פקודי תר"א ברסלב.

אהובי בני חביבי.

מכתבו קבלתי עתה והשליח נחויז מאד. והיה לי נחת מהנחת רוח שאתה מקבל ממכתבי, וכך יפה לך. כי האגרת הקדום שישלחתי על ידי רבי נחמן, היה מן השם יתברך שישלח תחת קלמוסי דברים אלו שלא חשבתי אליהם, והם נובעים מכמה תורות קדושות הנצרכים לנו מאד מאד לכל אחד לפי מקומו וישעתו. ונזכרתי עתה בתוך מכתבו עתה (ברוך המזכיר נשכחות), מה שישלח ה' בלבי בעתים הללו שזה מרמז בדברי רבותינו ז"ל שאמרו (ערכין כד.) 'אין להקדש אלא מקומו וישעתו'; הינו

מי שרוצה לילך בדרך הישר לקדוש ולטהר עצמו שזהו בחינת "הקדוש", שרוצה להיות קדוש לה, אשר לכך נברא, אין לו אלא מקומו ושעתו, שאין לו להסתכל כי אם על אותה השעה והרגע שעומד בה עתה במקומו אשר הוא שם. כי בכל שעה ובכל מקום יכולין לזכר בהשם יתברך, ולקרב את עצמו אליו כאשר דברנו בזה הרבה. אך זה הרמז נפלא מאד נתחדש בעתים הללו, וצריך לנו מאד. השם יתברך יזכרנו לקיים תמיד דברי אדונינו מורנו ורבונו הנורא וזכר צדיק וקדוש לברכה, ולחפש ולמצא תמיד עצות ודרכים אמתיים בדבריו הקדושים, לכל אחד לפי מקומו ושעתו, ואין פנאי עתה להאריך יותר.

דברי אביך המעטיר בערך.

נתן מברסלב.

שְׁמַא

ברוך השם, יום ד' ויקרא תר"א.

אהובי בני חביבי.

יִקְבֹּל האגרת הרצוף פה, והשם יתברך ברחמי ישמח אותך ואותנו בשמחת החג הקדוש הבא עלינו לטובה. ונזכה להמשיך הדעת הקדוש עלינו, ולהודיעו לבנינו ולבני בנינו, ולחברינו ותלמידינו שיאיר כל אחד בחברו. ונקבל דין מן דין לדעת "כי ה' הוא אלהים אין עוד מלבדו", להמשיך הארת בן ותלמיד, לידע בכל עת פי "מלא כל הארץ כבודו". ולהתעורר מהשנה על ידי זה בבחינת "הקיצו ורגנו שכני עפר". פי ה' ער, "הנה לא יגום ולא יישן". והוא מעורר ישנים ומקיץ נרדמים, ואינו מסתכל ואינו חשוב בעיניו כלל כל טרדת של תאות מומן, אלילי כסף ואלילי זהב "תועבת ה' אשר שנא". רק "עיניו בנאמני ארץ" וכו', "ואל זה יביט אל עני ונכה רוח" וכו'. ואף על פי שאין בדינו לא זה ולא זה, כמאמר התנא (אבות ד) אין בדינו משלות וכו' ואף לא וכו', אף על פי כן טוב ויפה, לחזור בדעתו ועם חבריו בכל פעם כל הנ"ל. לקיים "אל תירא פי יעשיר איש". ולזכר המשנה (שם) כי אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב כי אם תורה ומעשים טובים בלבד. ועל כל פנים נכסף ונשתוקק לזה ברצון

מכתבי שמב מוהרנ"ת

תצנ

חזק בכל יום מחדש, ולהרגיל לפרש שיחתנו על ידי זה, עד שנופה לבוא לשמחה אחר שבירת הלב באמת, על פי הדרכים הקדושים הישרים באמת שקבלנו ממנו ז"ל.

דברי אביו. נתן מפרסלב.

והזהר והזהר מיגון ואנחה, רק לחטף היגון ואנחה לתוך שמחה.

שמב

בעזרת השם ותפוד, אור ליום ב' צו תר"א.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי עם הסף חצי רובל כסף והוא מקרח לי מאד, גם תדע שהשעה דחוקה לי מאד, ונוגשים אותי מכל צד, וצרכי פסח מרבים בכל יום. על כן חזרתי על כל הצדדים, וראיתי שההכרח שאתה תלווה לי איזה סך תקף. מבטחני שתקים דברי מיד. והשם ותפוד יזכנו לשמחת החג הקדוש, ולהתקדש בקדשת פסח, לצאת מחמין למצה, ממנות לחיים, ממחשבות רעות למחשבות טובות, מעבדות לחרות ומיגון לשמחה וכו'.

דברי אביו. נתן מפרסלב.

שמוג

ברוך השם, יום א' בין השמשות של ערב פסח תר"א.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי עתה בין מנחה למעריב של ערב פסח, שצריכין תקף לבדק חמין, ומאלף תבין מדרתי. גם קבלתי הסף שני זהובים מעות קמנים. תשואות חן חן לך, כי מאד מקרח עתה המעות, בפרט מעות פנה. ישלם ה' פעלך וכו'. היין גפן בשבוע העבר קבלתי וגם הפאנמאפיל [נעלי בית], והיום קבלתי גם כן השני כלים יין גפן. השם ותפוד יזכנו לשתות ארבע בוסות של ישועה ורחמים, שימשך גם עלך ועל ביתך ישועה ורחמים וששון ושמחה על ידי יין המשמח ששלחת לנו, ולה' הישועה.

ובעת אי אפשר להרחיב הדבור כלל, רק חזק ואמין למאד לשמח נפשך ולברך בשמחה שהחינו וכו', לזמן הזה שזכית לשלח לנו על ארבע כוסות יין וגם מעות וכו'. וגם המרחא אינו נאכר, ובפרט שיש לך חלק במרחא ומעות בהעסקים שאנו עוסקים שהם זכות הרבים גדול לדורות.

אשריך בני על כל נקדה ונקדה טובה שאתה זוכה לעסק בזה בגופך וממונה. רק חזק ואמין מאד להרחיק ממך רבוי הרעיונים שהם תמהון לכב, שאתה חושב בכל ענין יותר מהראוי. והכל מחמת עצבות ומרה שחורה, דלו עיניך למרום ובקש בכל יום מהשם יתברך שיוציאך מזה. ובזכות החג הפסח הקדוש הפא עלינו לטובה, תזכה לצאת מחמוץ המוח לקדשת מצה של פסח, מיגזון לשמחה וכו', ויקבל רצוף פה אגרת ללבוב וישלחחו בזריוות. ומהסתם יוסיף בעצמו לפרס בשלומו באהבה כראוי, ויששון ושמחה ישיג וכו'.

דברי אכיד. נתן מברסלב.

שדמ

ברוך השם, יום ד' אסרו חג פסח תר"א ברסלב.

שלום לאהובי בני חביבי שיחיה.

מכתבך קבלתי בחל המועד פסח, ובתוכו רצוף האגרת מרבי אפילי גרו יאיר, והיה לי לנחת. גם היום קבלתי הקוויטיל [פתקא] מאתך ושמחתי בעזרת השם יתברך. ותראה לקים כאשר כתבת לבוא לפה מחר אם ירצה השם, כי דעתי להתעכב עד אחר שבת קדש הבאה עלינו לטובה, ואחר כך קרוב בדעתי לנסע אם ירצה השם. וה' ינחני בצדקתו במעגלי צדק למען שמו. ותראה להביא עמך מעות, כי אין בביתי פרוטה לפרטה. על פן ההכרח שתמתין לי עוד מה שאני חייב לך, ומה ששלח רבי אבא גרו יאיר תחזיר לי. והלא אתה רואה במכתביהם, שבעזרת השם יתברך יגיע לידך עוד מעות בעזרת השם יתברך. והרועה אותנו מעודנו יפרנסנו בכבוד ברחמיו המרבים.

מכתבי שמה מוהרנ"ת

תצה

וְגַם אֲנַחְנוּ הִינוּ שְׂמֵחִים אֶתְמוּל עַד אִיזָה שְׁעוֹת בְּלִילָה, וְדַבְּרָנוּ כְּמָה דְבָרֵי אֲמֶת מֵהַתְּכָלִית הַנִּצְחִי, שֶׁהַכֶּרֶחַ לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ בְּכָל יוֹם אַחַר הַתְּכָלִית הַנִּצְחִי וְכו', וְעַל כֵּן צְרִיכִין לְהַתְּבוּדֵד בְּכָל יוֹם. וְיוֹתֵר טוֹב לְצֵאת לְשׁוּחַ בְּשׂוּדָה בֵּין הָעֹשֶׁבִים וְכו', וְאִם אֵי אֶפְשָׁר עַל כָּל פְּנִים יִמְצָא מְקוֹם לֵה' בְּבֵיתוֹ וְכו'. כִּי כָל יָמֵינוּ הֵבֵל וְכָל מַעֲשֵׂי עוֹלָם הֵזָה תִּהְיוּ, וּמֵאוּמָה לֹא יִשָּׂא בְעַמְלוֹ כִּי אִם מֵה שְׁחוּמָף תּוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים וְכו'. וְהַעֲקֹר לְחַפֵּשׂ אֶת הָרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֲמֵת וְכו'.

וְאִין פְּנָאֵי עֵתָה לְהַאֲרִיךְ בְּזֶה, אוֹלֵי יְחוּם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּזְכָּה לְדַבֵּר מִזֶּה פְּנִים אֶל פְּנִים, בְּאִפְן שֶׁנִּזְכָּה לְשָׁמֵר וּלְעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם.

דְּבָרֵי אֲבִיךָ. נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

שמה

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם ה' כ"ג לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תר"א אוּמָאן.

שְׁלוֹם וְחַיִּים לְאַהֲבֵי בְנֵי חֲבִיבֵי הַרְבֵּנִי וְכו' מוֹרְנוּ הֵרֵב יִצְחָק גְּרוֹ יֵאִיר עִם כָּל בְּנֵי בֵיתוֹ שְׂיִחְיוּ.

יָדַע בְּנֵי כִּי בְּאֵתֵי הַיּוֹם לָפֶה קִהַלְתָּ אוּמָאן בְּשְׁלוֹם, בְּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר הֵבִיאֵנִי עַד כֹּה. וְתִהְיֶה לְאֵל רִגְלֵי לֹא בְּצַקוֹ יוֹתֵר חֵם וְשְׁלוֹם מִטְּלָמוֹל הַדְּרָךְ, רַק אֲדַרְבָּא גְּרָמָה לִי שְׂמֵת־חִילִין לְהַתְּרַפְּאוֹת קִצָּת. בּוֹרָא רְפוּאוֹת יְרַחֵם וְיִגְמַר רְפוּאוֹתֵי בְּשִׁלְמוֹת מְהֵרָה אֲמֵן בֵּן יְהִי רְצוֹן. וְעֵינַי בְּלוֹת כָּל הַיּוֹם לְקַבֵּל יְדִיעָה טוֹבָה מְלֻבּוֹב מְהֵרָה, וְלֵה' הַיְשׁוּעָה. וְהִנֵּה כְּבָר עָבְרוּ סְמוּךְ לְמַחְצִית יָמֵי הַסְּפִירָה, נוֹתֵן הַתּוֹרָה יְרַחֵם עָלֵינוּ שֶׁנִּזְכָּה מֵעֵתָה עַל כָּל פְּנִים לְהִכִּין עֲצָמָנוּ לְקַבֵּל הַתּוֹרָה מִחֻדָּשׁ בַּיּוֹם הַחֲמִשִּׁים הַקְּדוֹשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, בְּאִפְן שֶׁנִּזְכָּה לְשָׁמֵר וּלְעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה בְּאַהֲבָה. וּמִגְדֵּל לְהַנְחִיצָה אֵי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ.

דְּבָרֵי אֲבִיךָ הַמְּצַפֶּה לַיְשׁוּעָתְךָ הָאֲמֵתִית.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

שמו

ברוך השם, יום ו' ערב שבת קדש פְּרִשַׁת קְדוּשֵׁים תר"א.

אהובי בני חביבי.

קבלתי מכתבך על ידי השליח היום. וכבר כתבתי לך אתמול על ידי הפעל עגלה שלי שבאתי תודה לאל לפה אתמול בשלום, וכעת אין לחדש כלל. גם אין פנאי מחמת כבוד שבת קדש ונחיצת מוסר כתב זה. השם יתברך יוליכני לשלום בדרך הישר והאמת. ונזכה על כל פנים מעתה לצאת מזהמת מצרים, הפולל כל הגליות שעקרום גלות הנפש, שנוכה כל אחד לטהר עצמנו ממשכות רעות ורעיונים זרים ומבלבלים, ולקשר מחשבותינו בכל עת אל התורה ואל השם יתברך בכל כחנו. כי אף על פי כן איך שנתעה כל אחד במחשבתו בתמהון לכב וכו', אף על פי כן עדין עדין המחשבה בידו בכל עת ורגע. והכל תלוי בקדשת המחשבה. כי בלא במחשבה אתברירו, וזה נאמר על כל אחד מיישראל. ויש בזה הרבה הרבה לדבר עמו, אך אין הזמן והיריעה מספקת. והעקר שיהיה כל דברינו אליך לטובה, ולא להפך חס ושלום להרבות המרה שחורה חס ושלום על ידי זה, רק אדרבא להתחזק בשמחה בכל עז. כי כבר ידוע לנו מה שאמר הוא ז"ל (תניינא מ"ח), שעצבות מזיק מאד חס ושלום לענין בלבול המחשבות רעות חס ושלום, וצריכין להפך היגון ואנחה לששון ושמחה.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

שמו

בעזרת השם יתברך, יום ד' ל"ו לספירה תר"א ברסלב.

שלום וחיים לידידי פנפשי הרבני הותיק הנגיד וכו' מורנו הרב אברהם בער שיחיה. עם שלום זוגתו הצנועה תחיה, עם כל יוצאי חלציהם שיחיו, ובפרט לבנו נחמן שיחיה. ה' יתברך יזכה אתכם לגדלו לתורה ולחפה ולמעשים טובים לארץ ימים ושנים. ויזכו לראות ממנו בנים ובני עוסקים בתורה ובמצוות, ילכו וינקותיו ויהיו כזית הודם, עוד יגובון בשיבה טובה אמן בן יהי רצון.

ידע ידיד נפשי כי זה שלשה שבועות שנסעתי מביתי לאומאן, ונתמהמהתי שם איזה ימים, ובלילה העבר באתי לביתי לשלום. ואני הייתי מקוה שגייע לי מעות

מאתך ומאנשי שלומנו קדם פסח כאשר הבטחת לי בעצמך במכתבך כמה פעמים. וגם ידידי רבי אבא גרו יאיר שלח לי איזה אגרת עם סך מעות, וכתב שאם ירצה השם כשתבוא תשלח בודאי, וכן כתבת בעצמך כמה פעמים. והנה כבר עבר הפסח וגם יותר מארבעה שבועות אחר כך והיום ל"ו לספירה. ואין קול ואין כסף הן מאתך הן מאנשי שלומנו, הן על פרנסתי הן מה שהבטיח לי בפרוש חותנך ידידי גרו יאיר, ורבי הירש גרו יאיר, מה שנשאר חובים כפי מה שהבטיחו בראש השנה בפרוש כנרשם אצלי. ואני כבר לויתי הרבה על הסף הזה, והנוגשים אצים, ואיני יודע מה לעשות. וזה כמה שנים עברו, ואיני זוכר שיהיו לי דחק כל כך על פסח כמה בשנה הזאת. ולסוף אחר שיגעתי ללוות על הוצאות פסח, גנבו אצלי כליל י"ד ערב פסח כל הבשר והדגים והיין שהכנתי על פסח, והכרתי בערב פסח למרח עוד הפעם ללוות ולקנות צרכי פסח. ובודאי כל מה דעבד רחמנא לטב עבד, אך מגדל אהבתך בלבי עד הנפש, ואהבת כל אנשי שלומנו הכשרים והנדיבים כיוצא בו, לא יכלתי להתאפק מלפרש צערו, ולהודיעך את אשר בלבי עליך, על שאתה מתרשל כל כך לשלח לי כהבטחתך.

והנה זה היום שבאתי לביתי בתחלת לילה הזאת, ומצאתי מכתבך לאמך הצדקת תחיה וקריתי אותו. ואם אמנם אתה מתנצל עצמך, אף על פי כן כבר ידעת וכתבת באגרת זה בעצמך, שאין שום תרוץ כלל הן נגד אמך תחיה הן נגדי. והנה אני עומד היום בעסק גדול שהתחלנו, וגם אני צריך להוציא הרבה לשלח מפה הספרים, והוא הכרח גדול מכמה טעמים ומצוה רבה בלי שעור וזכות הרבים. והעכוב רק מחמת ממוז. וגם היום יש איש אחד משם אצלי, ויש בזה הרבה לספר עמך, אך אי אפשר על פני השדה, והייתי מצפה שתבוא על שבועות הבא עלינו לטובה, ואדבר עמך פנים אל פנים. וכפי מכתבך איני יודע אם תהיה פה על חג השבועות הבא עלינו לטובה, ואיני יודע כלל מה לעשות, ועם מי להתייעץ בזה, ואני קורא על עצמי "שקדתי ואהיה כצפור בודד על גג". כי השם יתברך יודע, שבכל העסקים שגמרתי תהלה לאל בחסדו יתברך היה בונתי לטובה.

וגם עתה בהעסק שהתחלתי אשתקד בונתי רק לשמים, למלאות רצון וחפץ ומקד אדוננו מורנו ורבונו זכר צדיק וקדוש לברכה, והוא זכות הרבים לדורות עולם. ואתה עם ידידי רבי אבא הייתם לי לעזר גדול, וכהיום אתם מתרשלין, ואתה מתרשל

ביותר. ואחרי שתודה לאל השם יתברך הִיָּה בְּעוֹרָךְ וְתוֹדָה לְאֵל הַרוּחַת בְּחֶסֶד וְיִתְבָּרַךְ, רְאוּי לָךְ לְתוֹת גַּם בְּזוֹה, וּלְקַבֵּל עֲלֶיךָ לְהִיּוֹת לִי לְעוֹר גָּדוֹל בְּעֶסֶק זֶה וְגַם בְּעֶסֶק פְּרִנְסָתִי. וְעַתָּה אַתָּה מִתְרַשֵּׁל כָּל כָּךְ. וּמַעֲצָמְךָ תוּכַל לְהִבִּין שְׂאֵדְרָבָא מִחֲמַת שְׁהוֹצֵאת בְּיָמַימ הָאֵלוּ כָּל כָּךְ עַל הַבַּיִת וְכוּ', אַתָּה צְרִיךְ לְהוֹצִיא גַם עַל עֶסֶק מִצְוֵה בְּיֹתֵר וְיֹתֵר, כִּי צְרִיכִין לְתַן חֵלֶק הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִקֶּדֶם, כְּמוֹ שְׁאֲנִי רוֹאִין בְּמִצְוֹת כְּפוּרִים וְתְרוּמָה וְכוּ' שֶׁהֵם נִקְרָאִים "רֵאשִׁית". כִּי הָרֵאשִׁית מִכָּל מָה שְׁמוֹזְמִין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהָאָדָם, צְרִיכִין לְתַנּוּ בְּשִׁבִיל כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּזִרְיוֹת. בְּפֶרֶט בְּשִׁבִיל עֶסְקִים כְּאֵלוּ שְׁהִתְחַלְנוּ לְעֶסֶק בְּהֵם אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאָר כְּלָל עַד הֵיכָן מִגִּיעַ זְכוּת שֶׁל כָּל הָעוֹזְרִים וְהַתּוֹמְכִים אוֹתִי בְּזוֹה.

וְהִנֵּה צְעָרֵי הַגָּדוֹל בְּיֹתֵר הוּא, מִמָּה שֶׁכְּתַבְתָּ שְׁלֵא תִּהְיֶה עַל חֵג הַשְּׁבוּעוֹת הַבָּא עָלֵינוּ לְמוֹבָה. וְאִינִי יוֹדֵעַ אִם יִהְיֶה לָךְ פְּנָאִי לְנִסְעֵ אַחֲרֵי שְׁיִגִיעַ לָךְ מִכְּתָבִי זֶה. לְעַת עַתָּה בְּקִשְׁתִּי שְׁעַל כָּל פְּנִימ תִּקְיָם מַעֲתָה לְשַׁלַּח לִי בְּהַבְטָחָתְךָ, וְגַם לְקַבֵּל מֵאֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ כָּל מָה שְׁתּוּכַל, וּבְפֶרֶט מָה שְׁמוֹזְמִיעַ לִי מִכְּבָר מַחוֹתְנָךְ, וּמִרְבֵּי צְבִי נְרוֹ יְאִיר, כְּהַבְטָחָתְךָ כְּאֲשֶׁר כְּתַבְתִּי כְּמָה פְּעָמִים וְאֵל יִתְרַשֵּׁל עוֹד כְּלָל. וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּשִׁיעוֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהִתְעוֹד עִמָּךְ, גְּדַבֵּר פְּנִימ אֵל פְּנִימ אִיךָ לְעֶסֶק בְּעֶסְקִינוּ בְּעוֹרָתוֹ וּבִישׁוּעָתוֹ הַגָּדוֹלָה. גַּם לְדַעְתִּי הִיָּה טוֹב יוֹתֵר שְׁאֶפְלוּ אִם חֵם וְשְׁלוֹם לֹא תָבוֹא עַל שְׁבוּעוֹת הַבָּא עָלֵינוּ לְמוֹבָה, שְׁעַל כָּל פְּנִימ תִּרְאֶה לְבוֹא לְפָה עַל הַחֲתָנָה שֶׁל נְכֵדְתִי תַחֲיָה עִם מַחְתָּנִי רַבִּי פֶּרֶץ נְרוֹ יְאִיר. כִּי אֲנִי צְרִיכִין לְדַבֵּר יַחַד פְּנִימ אֵל פְּנִימ הַרְבֵּה תִּקְףֵ אַחֲרֵי שְׁבוּעוֹת. כִּי אֲנִי מְכַרַח לְשַׁלַּח אֶת רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטָשִׁין עִם בִּילְעַט אֵל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר הִיָּה שֵׁם אֲשַׁתְּמַקֵּד, וְגַם עוֹד הַרְבֵּה דְבָרִים יֵשׁ לְדַבֵּר עִמָּךְ. גַּם תַּעֲשֶׂה נַחַת רוּחַ גָּדוֹל לְאַמְךָ הַצְּדִקָּת תַּחֲיָה, וְתִקְיָם בְּזוֹה מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת שֶׁהוּא כְּפוּד אִם, וּמִצְוֵה הַבָּאָה לְיִדְךָ אֵל תַּחְמִיעֲנָה. וּבְפֶרֶט מִצְוֹת כְּאֵלוּ שְׁאֲנִי מְדַבְּרִים. וְהֵלֵא הָאָדָם לֹא נִבְרָא כִּי אִם בְּשִׁבִיל לְעֶסֶק בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת כָּל יָמָיו, וְחוּץ מִזֶּה הִבָּל. וּמִחֲמַת שְׁמִבְטָחֵנִי בְּטוֹב לְבָבְךָ וּלְבַב אֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ שְׁיַחֲיוּ, שְׁבּוֹדָאֵי תְשִׁימוּ לֵב לְדַבְּרֵי אֱלֹהֵי, עַל כֵּן אִין לְהֵאָרִיךְ יוֹתֵר.

וּבַעַל הַרְחָמִים נוֹתֵן הַתּוֹרָה יַעֲזוֹר לָנוּ לְהִבִּין עֲצָמֵנוּ מַעֲתָה עַל כָּל פְּנִימ כְּרָאוּי לְקַבֵּל אֶת חֵג הַשְּׁבוּעוֹת הַקְּדוּשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְמוֹבָה בְּקִדְשָׁה וּבְטִהָרָה, בְּאַהֲבָה וְיִרְאָה וְשִׁמְחָה בְּאִפֵּן שְׁנוֹבֵה מַעֲתָה לְשִׁמּוֹר וּלְעֲשׂוֹת וּלְקַיָּם אֶת כָּל דְּבָרֵי תוֹרָתוֹ בְּאַהֲבָה

מכתבי שמוח מוהרנ"ת

תצט

ושלום וחיים ושמוחה וכל טוב, כנפשם ונפש אהב דבק מאח דורש שלומם תמיד
ומעתיר בעדו ומצפה לתשובתו מהרה.

נתן מפרסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה לכל אחד ואחד בכלל ובפרט. ואין פנאי ליחד
הדבור לכל אחד פראוי לכבודו.

שמוח

בעזרת השם יתברך, יום א' במדבר תר"א ברסלב.

שלום לאהובי בני חביבי כנהוג.

מכתבו קבלתי היום והיה לי לנחת, וכעת אין מה לכתב. ויקבל רצונו פה מכתב
ללבוב ויזרו לשלחו מיד בלי עיני, כי נחויז הוא פידוע לו. ואם בתוך כך
יגיע לו מכתב משם יכתב על מכתבי שכבר קבל האגרת. ובדאי תעשה פראוי.
ומאליך תבין כי צערי גדול מאד מעיוב האגרת משם, ובדאי כל מה דעבד רחמנא
לטב, ובפרט עסקנו שתמיד בא בכליון עינים. וסוף כל סוף השם יתברך מושיע
תמיד, כי חסדי ה' כי לא תמנו וכו'. ואני חי רק בזה תמיד בכל העסקים מגדול ועד
קטן, בגוף ונפש ומזון. מה אני, כלנו אני ויוצאי חלצי וכל התלויים בנו, כלם תלויים
בחסדו. לך ה' קוינו, לחסדיו ורחמיו הפשוטים שאינם כלים לעולם. ואין פנאי
להאריך בזה. און טאקי פארט האפ [ובאמת בכל זאת שמחה].

דברי אביד המרמוז לך לצפות לישועתו תמיד ולשמח בחסדו.

נתן מפרסלב.

שמיט

[נכתב לאחד מאנשי שלומנו וחסר ההתחלה]

גם אנכי פורס שלומך באהבה רבה, קדם פסח שלחתי אליך באריכות קצת ואחר
כך קבלתי מכתבך מחותנד רבי יואל, גרו יאיר, ותמהתי שלא קבלתי מכתבי,
ויותר מזה אני מתפלל עליך שלא קבלתי מכתבך כי אם פעם אחת, ומחמת זה מנעת

הטוב מלנשות ידי אליך, וגם מחמת שפחרף העבר הייתי מוטל על ערש דוי באומאן ונתעכבתי שם מחמת זה יותר מחמשה שבועות, ואחר כך הייתי בטיירה אוויע ונתמהמהתי בהדרך יותר משבעה שבועות, ולא ראיתי שם שוב מכתב מאתך, ואביך ידידנו גרו יאיר, כלו עיניו מיחל למכתביך ותוחלתו נכזבה, וכאמת אין אתה יוצא ידי חובת אביך בענין זה כלל.

ואחר כך באתי לביתי בחלישות כח ומצאתי מכתבך ביד רבי נתן בן רבי ליב שנכתב לפני כמה שבועות ולא ידעתי אז היכן אתה, ואני באתי לביתי סמוך לפורים, ובין פורים לפסח שלחתי לך מכתבי הנ"ל ועדין איני יודע אם הגיע לידך, וכעת אין להוסיף על אגרת הנ"ל רק לקיים מה שכתבתי שם לשלח לי מאתך כאשר הבטחת במכתבך על ידי רבי נתן הנ"ל, וגם להשתדל בכל מה דאפשר לקבל אצל אנשי שלומנו ובפרט אצל ידידי רבי צבי בר"מ בערנגער, ואצל ידידי רבי ליבלי בן רבי חייקל, ומבטחני שתשתדל לטובתי על צד היותר טוב בכל מה דאפשר, וה' הטוב יגמר בעדך לטובה.

ואודות מה שכתבת למחותנך שיחיה, שיקדים הנשואין מהזמן הגבל בהתנאים, כבר השיב לך שהוא דבר שאי אפשר, וכבר היה בביתי והתנצל עצמו הרבה, ואמר שבזמן המגבל יעשה הנשואין בעזרת השם יתברך, ואפשר יקדים עצמו שיחיה בחדש אלול הבא עלינו לטובה, ודעתי הוא שתבוא בלי תרוץ לפה על חג השבועות הבא עלינו לטובה, ואז יגמר הכל בכי טובה. וגם הסד חמשים רובל שכבר סלק בנח השלישות בידי מבטוח גדול, אך כבר הגיע הזמן פרעון, ואני איני רוצה עוד לעסק בזה ואיני רוצה להשליש השלישות, עד שתבוא בעצמך ותשליש אצל מי שתרצה. הן על כל אלה אין מלה בלשוני עתה להרחיב הדבור, רק תראה לקיים דברי הנ"ל, לשלח לי מעות מאתך או מאחרים כפי מה שתוכל. ואחר כך תזרז עצמך להכין עצמך, באפן שתבוא לפה על חג השבועות הבא עלינו לטובה ויהיה טוב לפניך בכל האפנים בגוף ונפש ומזון. ובענין טובת הזוג שיחיו, ובעל הישועות והנחמות ינחם וישיע אותך בגשמיות ורוחניות, באפן שתזכה לברח ולהתקרב אליו יתברך מכל מה שעובר עליך עד שיתהפך הכל לטובה.

ויש בזה הרבה הרבה לדבר, אך אין הזמן והיריעה מספקת, וגם כי אני מצפה שתבוא בעצמך אם ירצה השם כנ"ל, ואז פנים אל פנים נדבר בישועות ה' ככל אשר יעמם לנו חסדו ונפלאותיו אשר לא תמנו וכו', נגילה ונשמחה בישועתו.

דברי אהבו באמת לנצח ומצפה לתשובתו תחלה ואחר כך לראותו מהרה בשמחה.

נתן מברסלב.

ושלום רב לכל בני ביתו ולבנו החתן שיחיה, ולחוננו ידידי גרו יאיר, גם הוא יקים לשלח איזה סך כאשר כתבתי באגרת הקדום, ושלום לכל אנשי שלומנו היקרים באהבה רבה. כל מה שישלח, ישלח רק לקהלת טולטשין לבני רבי יצחק שיחיה, וגם האגרת הזו אנו שולחים לטולטשין, בכדי שיהיה בטוח שיגיע לידם בעזרת ה' יתברך.

שני

אור ליום ג' בהעלתך תר"א.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק גרו יאיר.

קבלתי מכתבו עם המכתב משם, ומאליך תבין גדל הנחת רוח שעשית לי בזה. כי מאד מאד היו עיני כלות כל היום לשמע משם, אך דרכי השם יתברך ודרכי טובו אי אפשר להבין כלל, כי הוא יתברך חפץ שנתלה עינינו אליו תמיד. על כן בכל הישועות יש עדין כליון עינים הרבה לגמר הישועה כמו בעסק זה, שהאגרת הנ"ל הוא אצלי ישועה רבה. אך אף על פי כן אין שמחתי בשלמות, כי אין דעתי צלולה כלל ואיני מבין דבריו, רק אני מבין מרחוק שכל אחד משם מבקש להרויח בי הרבה. ואיני יודע מה להשיבו, ובה' בטחתי שיוליכני בדרך הישר, שאדע איך להתנהג. לעת עתה יקבל מכתב הרצוף פה לשם. ואם תרצה תוסיף על דברי לזרו את ידידנו רבי חיים ששייבני מיד תקף בשיגיע לידו מכתבי זה, כי אני צריך לנסע לדרפי לשלום. ומחמת אישון לילה אי אפשר להאריך, ובעל הרחמים וגדול העצה יתקנני בעצה טובה למען שמו באפן שנוכח לגמר עסקיו הקדושים בשלמות כראוי, לא לנו וכו'.

דברי אביך, נתן מברסלב.

שנא

בעזרת השם יתברך, יום ו' פרשת בהעלתך תר"א.

שלום רב לאהובי ידידי כנפשי הרבני הויתיק הנגיד וכו' מורנו הרב אברהם בער שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

מכתבך קבלתי על ידי המחתנים עם הסף שמונה רובל כסף, ותודה לאל הכל על נכון. ומה שכתבת לכתב לך מה שניש לי לדבר עמך, איני יודע על מה ולמה הפורח הזה לכתב לך. הלא בקרוב אהיה במחניכם קדוש אם ירצה השם, ונדבר פנים אל פנים. ובפרט פי אתה מבין מעצמך, שעסקי הוא רק בעסקי אדוננו מורנו ורבנו זקנך הקדוש והנורא זכר צדיק וקדוש לברכה, שאני חפץ ומשתוקק לשרתו לעשות רצונו להפיץ מעינותיו חוצה וכו'. ושום עסק של שאר משא ומתן וסחורות אין לי לדבר עמך כלל, רק אני חפץ מאד לפרש כל שיחתי לפניך את כל אשר עבר עלי בעסק זה. ואם ירצה השם כאשר נתועד יחד בעזרת השם יתברך נמתיק סוד יחד, ועצת ה' היא תקום. ואשר היה רצוני שתבוא עם מחתני רבי פריץ גרו יאיר, לא היתה פונתי בשביל שתהיה על החתנה, כי בודאי היה לי לנחת רוח מאד אם היית על החתנה, אבל איני כדאי להטריח אותך לגסע דרך פיה בשביל שמחתנו. רק רצוני היה כדי שנדבר יחד בעסקי שמים בעסקי התכלית הנצחי אשר חוץ מזה הכל הכל, וגם כדי שתמלא רצון אמך הצדקת תחיה, שרצונה מאד להתראות פנים עמך, והיית מקים מצוות כבוד אם.

פי קדם שבועות קדם שפאתי מאומאן, הייתי סבור שבודאי תהיה פה על שבועות בלי ספק. וכשבאתי לביתי ושמעתי והבנתי ממכתביך, שקרוב שלא תהיה עמנו על חג הקדוש הנ"ל עמדתי מרעיד ומשתומם. על כן כתבתי לך כנ"ל. והשם יתברך יודע פי לא היה פונתי שתהיה פה על שבועות בשביל כבודי חס ושלום, רק למענך לבד. אולי תשמע מחדש דברי אמת דברי אלהים חיים הנוכעים מהנחל נובע מקור חכמה וכו', ושצריכים לסלסל בהם בכל עת.

מה אמר לך ידידי נפשי בני וחברי ותלמידי הודי ותפארתי, עצם נפלאות ישועות ה' וחסדיו שעזרנו בחג השבועות הקדוש העבר, שזכינו לדבר חדושים חדשים, דברים המשיבין את כל נפשות החפצים באמת, בודאי ראוי לך ולנו להתגעגע מאד,

על שלא זכינו שגם אתה וידידי רבי אבא גרו יאיר ושאר אנשי שלומנו יהיו נמנין עמנו יחד. ומאי דהוא הנה, עתה אתה ברוך ה', שים לבך היטב לדברי וקנך הקדוש והנורא הוא אדוננו מורנו ורבנו וזכר צדיק לברכה, לשמר את הזכרון היטב בכל יום ויום, לזכר בבקר בכל יום בעלמא דאתי. ואם ישפח אחר כך באיזה שעה, יזכיר את עצמו בכל פעם בכל היום, כי לא דבר רק הוא רק מה שפאנו לזה העולם לראות עמל ויגון וכעס ומכאובות וקנאה ותאוה וכבוד, בפרט שטות חמדת הממון, וחמדת הכלים ובגדים ותכשיטים וכו', ומכלם אין מליון לו לאדם כלל רק תורה ומעשים טובים בלבד. ואם כי הכל יודעין זאת ומפרש בדברי רבותינו ז"ל שמזכירין אותנו בזה פעמים אין מספר, אבל הבעל דבר מתגבר מאד בעינו הרעה להפיל שכחה חס ושלום. על כן צריכין להתגבר מאד מאד להזכיר את עצמו בכל פעם. והעקר על ידי הדבור, לזהר לדבר בכל יום בינו לבין קונו ולפרש שיחתו היטב על כל הנ"ל. ויותר מזה כאשר יודע כל אחד עצם רחוקו מהשם יתברך, ומבין מרחוק רבוי רחמיו וחסדיו עד אין סוף ואין תכלית. ועדין יש לנו תקנה בכל יום לחטף טוב הרבה להצליח על ידי זה לנצח. והנה תודה לאל שמחננו על החתנה בעזרת השם יתברך בכל לב, וכל שמחתי היה על ידי שהזכרתי בשמחת החתנה הקדושה שספר לנו אדוננו מורנו ורבנו וזכר צדיק לברכה שהוא המעשה הנוראה ונשגבה מאד מאד של הז' בעטליריש. אשרי המשים לב להזכיר את עצמו בכל פעם בעצם נוראות נפלאות כל דבור ודבור וכל ענין וענין, וכל ספור וספור של המעשה הזאת של כל יום יום לעורר עצמו משנתו וכו'.

וְאִי אפשר להאריך כי קדשת שבת קדש ממשמשת לבוא. ואני מכין אגרת זה עתה בערב שבת קדש אחר חצות היום, אולי אולי אזכה להזכיר את עצמי, ואותך, ורבי אבא גרו יאיר, וכל אנשי שלומנו היכן אנו ששמענו נוראות כאלה. על כל פנים אנו מחייבים לשמח תמיד בזה, ולכמח בכחו הגדול של הזקן שפוקנים דקדשה. וגם בשביל זה בעצמו צריכין אנו להתועד בכל פעם כמה פעמים בשנה, כדי לשמח יחד בישועתו הגדולה, אשר הפליא לעשות עמנו, בפרט עמו שאתה מזרעו הקודש וכו', ודי בעת בזה.

דברי אהבה באמת לנצח המעורר ומזרז למזכרת הנצחית.

נתן מברסלב.

שנה

בעזרת השם יתברך, יום ג' שלח תר"א.

אהובי בני חביבי.

קבלתי מכתבך ביום א' עם הסף שלשה רובל כסף וחצי, ישלם ה' פעלך וכו', ואתמול בערב קבלתי מכתבך עם מכתב רבי חיים וכו'. ברוך ה' אשר עזרנו עד כה. והגני מורה על העבר ומבקש להפא, שירחם השם יתברך ויעזרנו לגמר עוד חפצי שמים כהנה וכהנה, ולה' הישועה. ותראה לשלח לי מחר או על ידי איש בטח, הכרך על חשן משפט שנשאר בידך כי מכרח לי מאד. והנה יש בלבי הרבה לכתב לך על מכתביך שאתה צועק מרה בכל פעם, ואני מבין מרחוק צעקתך ומכאוביך, בעל הרחמים ירחם עליך וישועך מהרה.

אך דע בני, כי איך שהוא עקר יסוריך מרובי מחשבותיך ורעיוניך שאינם טובים. ואם אמנם כבר נלכדת בהם כמו שנלכדת, אף על פי כן עדין הבחירה בידך לתפס את מחשבותיך בכל פעם כאשר דברנו בזה הרבה בכתב ובעל פה, וידעתי כי אתה מקים זאת קצת בעזרת השם יתברך. אך חזק וחזק בני חביבי לקים זאת יותר ויותר. גם לשמוח במעט דמעט שאתה מקים מזה. כי בזאת המעט שאתה מתחזק בזה לעצור ולתפס מחשבתך, בזה אתה נכלל בהמגני ארץ שמעלין וכו' לבחינת פתוחי חותם בחינת תפלין (ע' תניינא ה'). כי העסק של זה האדם העלוב בזה העולם עמוק מאד מאד, עמוק עמוק מי ימצאנו. אשרינו אשרינו אלפים ורכבות פעמים אין מספר, שזכינו לידע מאור קדוש ונורא כזה, מתורות ושיחות קדושות כאלה המשיבין את כל הנפשות בשבעה משיבי טעם. הפך בהם והפך בהם בכל תורה ובכל שיחה ובדאי תוכל להחיות עצמך תמיד, בפרט על ידי מה שעזרנו ה' יתברך בנפלאותיו לחדש ולבאר בהם. ואין פנאי להאריך עתה.

דברי אביך המצפה לישועתך.

נתן מברסלב.

שנג

ברוך השם, יום א' קרח תר"א.

שלום לאהובי בני חביבי שיחיה.

מכתבך קבלתי ביום ו' עם הסף שבעה זהובים והכרף מחשן משפט, וגם היום קבלתי מכתבך עם הסף חצי רובל כסף. ואני קורא מכתבך היטב, ואני שומע ומבין מרירת צעקתך מן הלב בכל פעם. ונפלאתי עליך מאד בני חביבי מאחר שלפי מכתבך הגדילו ושגבו מרירת נפשך, מדוע לא תזכר ותשים אל לבך היטב את אמתת דברי אדוננו מורנו ורבנו הנזיר זכר צדיק וקדוש לברכה כפי אשר הרבינו בחסדו לדבר בם, שהאיר עינינו שדיקא מתקף המרירות נהפך לשמחה גדולה, כמו שאמר (תניינא כ"ג) על פסוק "ששון ושמחה ישונו ונסו יגון ואנחה" שצריכין לחטף את היגון, לתפסו בעל כרחו להכניסו לתוך השמחה. לומר בלב אדרבא! אם בן כשמו לי כל כך מר מאד, בודאי עתה עתה יש לי לשמח הרבה, שאף על פי בן אני מתעטף בציצית ותפלין שאיך שהוא הם טובים לפני מאד לעולמי עד ולנצח נצחים, ואיך שהוא זה חלקי מכל עמלי לנצח, וגם אני זוכה לתן צדקה לפעמים. ועל בלם מה שאני מתאבק ומתנגע להתקרב לאור הגנוז אור הקדוש החדש הזה אשר הוא יתקנני בודאי בלי ספק. ואני בעניי מבטיחך על זה בלי ספק. ואם בן אדרבא אני מחיב לשמח הרבה בכל יום ובכל עת, ולהפך כל המרירות וכל היגון ואנחה לשמחה גדולה, כי אף על פי בן אני זוכה לכל הנ"ל. וכל מה שמרבה להגביר היגון ואנחה, בזה אני משמח יותר, כי כל מה שאני יודע בעצמי גריעותי ביותר, בזה דיקא אני שמח יותר. אף על פי שבאמת אני מקלקל מאד, זהו שמחתי שמקלקל בזה יזכה לקדשות באלה, ולבלי להתנגד על אור קדוש וחדש בזה. אשר הרב רחוקים ממנו כל כך ונעלם מהם כל כך בך, ורבים חולקים כמו שחולקים. ואני בעניי על כל פנים איני חולק ומתנגד עליו, אף גם הרבה טעמתי מצופ דבש נעם אמרותיו. ואני יודע שהוא יכול להראות לדרי מעלה וכו', שעדין אינם יודעים כלל בידעיתו יתברך מה חמית מה פשפשת וכו', ולדרי מטה שהם הפחותים והגרועים כמוני היום, ואפלו אם נמצאים בעולם עוד גרועים וכו' יותר ממני הוא יכול להראות לנו לכלנו כי מלא כל הארץ כבודו. ועדין ה' אתנו ועמנו וקרוב אצלנו תמיד, (גאט איז מיט דיר שרעק דיך ניט מין קינד. גלייב מיר אז מיינע רייד זענין דורך אמת. אז דער רבי עליו השלום מיינט טאקי דיך. איך

ואג דיר פון זייניט וועגין, גאט איז מיט דיר. סע וועט אלץ נתהפך למוכה ווערין) ה' עמך אל תירא בני. האמן לי שדברי הם בדרך האמת שרבנו ז"ל מתכוון באמת אליך. אני אומר לך בשמו: ה' עמך הכל יתהפך למוכה. רק חזק ואמין מאוד מאוד לקום דברי כפשוטו להתגבר תמיד להפך המרה שחורה לשמחה על פי הדברים הנ"ל, ומאליך תבין השאר.

ועל-ידי שתתחזק בשמחה, וגם להרגיל את עצמך לשמח את נפשך במלי דבדיחותא וכו', על ידי זה תוכל לפטר רבוי הרעיונים המוגעים אותך כל כך שהם פחינת על ברזל ותמהון לבב, שעל זה צעק התנא (ברכות סא.) 'אוי לי מיצרי אוי לי מיצרי', ופרש רש"י אוי לי מיצרי המוגעני בהרהורים. נמצא שגם התנא הקדוש היה לו יסורים מיגיעת המחשבות. ואם בודאי מחשבותיך גורעים הרבה, אבל תודה לאל יש לך הכח של זקן דקדושה לסמוך עליו שאמר בפרוש, מען זאל דופין אויף זיין פח [שנסמוך על כחו]. וכבר גליתי לך באמת שכל הדבורים הנ"ל שאמר בלם נאמרים גם עליך, ועל הגורעים ממך בכל דור ודור. כי אמר בפרוש שכל מה שאומר ומגלה, הם את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה. ותאמין לי שגם אני מחיה עצמי בדבורים אלו שאני כותב לך. ובודאי יש שנויים רבים ביני לבינך ובין כל אדם ואדם, כי אין אדם דומה לחברו. אך דע והאמן שדבורים הנ"ל וכל דברי הקדושים בלם נאמרו גם אליך בפרטיות וכנ"ל. און טאקי פארט האפ [ובכל זאת רק שמחה].

דברי אביך המשתוקק לשמח נפשך בחסדו הגדול נגילה ונשמחה בישועתו.

נתן מפרסלב.

שגד

ברוך השם, יום א' חקת ראש חדש תמוז תר"א ברסלב.

שלום לאהובי בני מורנו הרב יצחק שיהיה.

מכתבך קבלתי היום קדם תפלת שחרית עם הסף ארבעה זהובים כ"ג, ועתה תודה לאל כבר התפללתי בצבור, והיום ראש חדש תמוז, ראש חדש שרש התשובה. תמוז ראשי תבות ז'כרו ת'ורת מ'שה. ז'מן מ'תן ת'ורתנו. והוא"ו חסרה, כי נשברו הלוחות שארכן ורחבן וא"ו (ע תורה ר"ו). וצריכין לזכר כל זה היטב כמו

שָׁאֲנוּ מוֹזְהָרִין מִזֹּאת הַתּוֹרָה בְּעֵצְמוֹ שֶׁהוּא רֵאשִׁי תְבוֹת תִּמּוֹז שֶׁהוּא "זְכוּר" וְכוּ', כִּי כָּל דְּבָרֵינוּ אֵלֶּה הֵם תּוֹרַת מֹשֶׁה מִמֶּשׁ, כִּי הֵם קִיּוּם הַתּוֹרָה. וְעַתָּה צְרִיכִין לְחַזֵּר עוֹד הַפְּעַם וְעוֹד הַפְּעַם וְכוּ' וְכוּ', זְכוּר זְכוּר הַיֵּטֵב הַיֵּטֵב אֶת כָּל הַטּוֹבוֹת וְהַנְּפִלְאוֹת שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עִמָּנוּ מִימֹת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם, מִיּוֹם מִתֵּן תּוֹרָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה. כְּמוֹ שֶׁהִזְהִירוּ אוֹתָנוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל הַרְבֵּה עַל זֶה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים ק"ה) "זְכוּר וְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה", זְכוּר אֶת יוֹם "אֲשֶׁר עִמַּדְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ בְּחֹרֵב" וְכוּ', וְאֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר עַל יְדֵי כָּל הַצְּדִיקִים אֲמֵתִים בְּנֵי עֲלִיה שֶׁבְּכָל דּוֹר.

וּבְפָרֵט אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּנוּ בְּדוֹר הַזֶּה, שָׁאֲנוּ בְּעֵינֵינוּ וְעִבְדוֹתֵנוּ וְתַכְלִית תַּכְלִית שְׁפִלוּתֵנוּ אֲשֶׁר יִרְדְּנוּ פְּלֵאִים בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, הַפְּלִיא ה' יִתְבָּרֵךְ חֲסֵדוֹ וַיִּשׁוּעָתוֹ עִמָּנוּ לְהַשְׁמִיעֵנוּ כּוֹזֵאת, לְהַזְכִּירֵנוּ בְּכָל פֶּעַם אֶת ה' אֱלֹקֵינוּ וְאֶת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה, עַד שֶׁגַּם אֲנַחְנוּ בָּלָנוּ אֵלֶּה פֶּה הַיּוֹם חַיִּים, נוֹכַח לְהַזְכִּיר עִצְמָנוּ בְּכָל פֶּעַם בְּגִדְלַת הַבוֹרָא הַיְחִיד הַקְּדָמוֹן יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ הַמְּשֻׁנָּח בְּכָל עַת עֲלֵינוּ, הַצּוֹפֶה בְּכָל עַת לְהַיֵּט אַחֲרֵיתֵנוּ כְּאֲשֶׁר אָנוּ רוֹאִין בְּכָל פֶּעַם בְּעֵצִים שְׁפִלוּתֵנוּ שֶׁנִּדְמָה בְּכָל פֶּעַם שֶׁכְּמַעַט כְּמַעַט אָפֵס תִּקְוָה חַס וְשְׁלוֹם. בְּבַחֲיַת (א"ה ג) "וְאָמַר אָבִד נִצְחִי וְתוֹחַלְתִּי מֵה' וְכוּ', זֹאת אֲשִׁיב אֶל לְבִי עַל בֶּן אוֹחִיל, חֲסֵדִי ה' כִּי לֹא תִמְנֶנּוּ כִּי לֹא כָּלוּ רַחֲמָיו". וְכְמוֹ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים בְּכָל יוֹם 'וְעַל נְסִיךְ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ' וְכוּ', 'הַטּוֹב כִּי לֹא כָּלוּ רַחֲמֶיךָ' וְכוּ'.

וְתַאֲמִין בְּאִמּוּנָה שְׁלֵמָה בְּנֵי חֲבִיבֵי חֲמֻדַת לְבָבֵי שֶׁגַּם עָלֶיךָ נֶאֱמָרוּ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. וְכִכָּר כְּתַבְתִּי לְךָ הַרְבֵּה בְּפָרֵט בְּאַגְרַת הַסְּמוּךְ בְּשִׁבּוּעַ הָעֶבֶר שֶׁתִּזְהָר וְתִזְהָר לְהַפְּךָ הַיְגוֹן וְאֲנַחָה לְשִׁמְחָה. וְאַתָּה נֹתֵן לִי תִשׁוּאָת חַן הַרְבֵּה עַל זֶה, וְאֵף עַל פִּי כֵּן אַתָּה כּוֹתֵב לִי מְרִירוֹת בְּכָל פֶּעַם שֶׁקָּשָׁה לִי לְסַבֵּל. לֹא כֵּף הִיא הַמְּדָה בְּנֵי יְדִידִי, כִּי אִם אֲמַנָּם יָב נִשְׁבֵּר יָקָר מְאֹד, אֲבָל בְּיוֹתֵר צְרִיכִין לְהַתְגַּבֵּר לְהַפְּךָ הַכֹּל לְשִׁמְחָה. כִּי עֲדוֹן אֵינְךָ יוֹדֵעַ בְּנֵי חֲבִיבֵי עַד הֵיכֵן עַד הֵיכֵן מְגִיעִין חֲסֵדִי ה' וְנִפְלְאוֹתָיו לְכָל אֶחָד, בְּפָרֵט הָאוֹחֲזִים עִצְמָם בְּקִשְׁרֵי חֲבִלֵי עֲבוֹתוֹת אֲהַבָּה בְּהַצְדִּיק הַקְּדוּשׁ הַאֲמֵת הַמְּמֻשָּׁךְ בְּכָל יוֹם וּבְכָל עַת חֲסֵדִים חֲדָשִׁים בְּכָל פֶּעַם. וְתִהְיֶה לְאֵל גַּם אַתָּה אֶחָד מֵהֵם מִן הָאוֹחֲזִים בּוֹ בְּאֲמֵת לְנִצַּח בְּקִשְׁרֵי אֲמִיץ וְחֹזֵק כֹּל יִמוֹט לְעוֹלָם. וְעַתָּה יֵשׁ לְךָ רַק לְרַקֵּד וּלְדַלֵּג עַל הַהָרִים מִתּוֹךְ רַב שִׁמְחָה, שְׂזוּכִית לְהַמְנוֹת עִם הָאוֹחֲזִים בּוֹ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ.

וְתִשְׁמַע מִחֵר אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם מִפִּי רַבִּי נַחֲמָן וְרַבִּי דָּוִד גֵּרֹו יֵאִיר מַה שְּׁדַבַּרְתִּי עַל פְּסוּק (תהלים כ"ה) "סוֹד ה' לִירְאִיו" וְכוּ, וְעַל יְדֵי זֶה "עֵינֵי תָמִיד אֶל ה' כִּי הוּא יוֹצִיא מִרְשַׁת רַגְלִי", רַק חֲזַק וְאַמֵּן מְאֹד מְאֹד לְשִׁמּוֹחַ נַפְשְׁךָ בְּכָל מַה שְּׁתוּכַל, וְלִהְפֹךְ כָּל הַיְגוֹן וְאַנְחָה וְכָל מִינֵי מְרָה שְׁחֹרָה וְעֲצֻבוֹת וְדֹאגוֹת, לְהִפְךָ הַכֹּל לְשִׁמְחָה.

כִּי אַף עַל פִּי בֶן אֲנִי יוֹדַע שְׁתַּמּוּז רְאִשֵׁי תְבוֹת (מלאכי ג, כב) "ז' כְּרוּ ת' וְרַת מ' שָׁה" (תורה ר"ז), וְכִפִּי מַעֲט מַעֲט הַשְּׁעוֹר שְׁבַלְבִּי מִזֶּה, צְרִיכִין לֹאמַר גַּם עַל דְּבוּר הַקְּדוּשׁ הַזֶּה אֲלֻמָּלָא לֹא אֲתִינָא לְעֻלְמָא אֲלָא לְמִשְׁמַע דָּא דִּי. כִּי הוּא נוֹגַע לְתַקוּן חֲטָא הַעֲגָל לְתַקוּן פְּגָם שְׁבִירַת לִוְחוֹת שְׁהַמְשִׁיכוּ שְׂכַחָה בְּעוֹלָם (ערוהין נד), שְׁמִישָׁם כָּל הַצְּרוֹת בְּגוּף וּנְפֶשׁ וּמְמוֹן שְׁסוּבְלִין בְּגִלּוֹת הַמֶּר הָאָרְךָ הַזֶּה. וְעַקֵּר הוּא צְרוֹת הַנְּפֶשׁ, בְּפֶרַט כְּמוֹ שְׂיֹדַע כָּל אֶחָד בְּנַפְשׁוֹ נִגְעֵי לְבָבוֹ וּמְכַאֲבֵיו. אֲבָל לֹא דְבַר רִיק הוּא אֲשֶׁר הַפְּלִיא חֲסֵדוֹ עִמָּנוּ, לְהֵאִיר עֵינֵינוּ בְּחֵדוּשֵׁי תוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה. שְׁבַכְלָם הִרְאָה לָנוּ וְרַמְזוּ לָנוּ הַיֵּטֵב הַיֵּטֵב שְׁעֵדִין לֹא עֹזב חֲסֵדוֹ מִעַמָּנוּ. וְעֵדִין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמּוֹ וְעַמְּךָ בְּפֶרְטִיּוֹת וְעַם כְּלָנוּ, כִּי גָלָה לָנוּ תוֹרַת חֲסֵד שְׁלֹא נִשְׁמַע מִעוֹלָם. שְׁכָל דְּבוּר יִכּוֹל לְהַחִיּוֹת גַּם אוֹתָךְ וְגַם כָּל הַגְּרוּעִים בְּיוֹתֵר, אִם לֹא יִתְנַגְּדוּ נֶגֶד הַמְּמַשִּׁיךְ עֲלֵיהֶם חֲסֵדִים חֲדָשִׁים כְּאַלֶּה. וְסוּף כָּל סוּף יוֹשִׁיעַ לָהֶם גַּם כֵּן, אֲבָל כְּמָה וְכְמָה הֵם רְחוּקִים מִהַגּוֹמֵל עִמָּהֶם טוֹבוֹת וְכוּ. וּמַה טוֹב חֲלַקְנוּ שְׂאִין אָנוּ מִתְנַגְּדִים חֲלִילָה עַל בְּעַל טוֹבָה כְּזֶה בְּעַל חֲסֵד כְּזֶה וְכוּ, אֲשֶׁר מִסַּר נַפְשׁוֹ בְּכָל עֵת בְּשִׁבְלֵנוּ, וּפְעַל וְגַמֵּר וְעֵדִין יִתְחִיל וְיִגְמַר וְכוּ כִּי לֹא יִשְׁקַט הָאִישׁ וְכוּ. יִתֵּר מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְהֵאֲרִיךְ מִכְּמָה מְעַמִּים.

וְאֲשֶׁר כְּתַבְתָּ לִּי מִצְעָרְךָ מַעֲגִין מַחֲתָנוּ, וּבְפֶרַט מַה שְּׁהַסְפַּלְתָּ לְעִשׂוֹת בְּלֹא דַעֲתִי. אֲמַת שְׁהַסְכַּלְתָּ בְּזֶה, אֲבָל בְּיוֹתֵר מִזֶּה שְׁאַתָּה מְצַמְעַר עַל זֶה יוֹתֵר מְדַאי, וְאַתָּה מְמַשִּׁיךְ עֲלֶיךָ גַּם מִזֶּה עֲצֻבוֹת וְדֹאגוֹת חַס וְשְׁלוֹם חוּץ מִהַמְּדָה. כִּי אֲנִי מוֹחַל לְךָ בּוֹדַאי בְּמַחִילָה גְמוּרָה, וּמַה שְּׁעֵבֵר עָבַר. וּבּוֹדַאי אַחֲרֵי שְׁכָבֵר נַעֲשָׂה מַה שְּׁנַעֲשָׂה, הַכֹּל מֵאַת ה' הִיְתָה. כִּי אֶפְלוּ מַה שְּׁמִדְבָּרִים, הוּא גַם כֵּן בְּחִינַת שְׂדוּךְ וְעוֹשֶׂה רָשָׁם. וְעַל לְהִבָּא אֲנִי וְאַתָּה נִסְמָךְ עַל ה' שְׁבּוֹדַאי יִנְחָנוּ בְּצַדִּיקוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר כְּרֻצּוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְחֲלִילָה לְךָ מִלְּחָשֵׁב עוֹד עַל זֶה כְּלָל, רַק עַל לְהִבָּא תִּסְמָךְ עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. "גַּל אֶל ה' מַעֲשִׂיךָ וּיְבַנּוּ מַחֲשַׁבְתֶּיךָ", וְתִסְתַּכַּל עַל הַחֲסֵד שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׂזַכָּה אוֹתָךְ בְּבֶן נְבוֹן וּמְשִׁבִיל תְּהִלָּה לְאֵל. וְהֵלֵא רַב צְעָרְךָ הִיא מִהַטּוֹבָה, לְאֲשֶׁר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חֲנֻנְךָ בְּבֶן נְבוֹן בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְגַם תְּהִלָּה לְאֵל עוֹזֵר לְךָ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהוֹצִיא עֲלֵיו

מכתבי שנה מוהרנ"ת

תקט

ההכרחיות גם בצרכי השדוד וכו' בעזרת ה' יתברך, ועל כן אתה מצטער על שנתקשרת עמו וכו'. הלא טוב טוב להסתכל על הטובות הנ"ל ולשמח בחסדו, וה' יתברך יעזר לך ויתן לך עצות טובות להתנהג עמו כראוי. פי בודאי מה שהתחלת עתה לדבר עמו מזה, הוא ראוי ונכון כאשר דברתי עמך, אבל אף על פי כן אי אפשר לדחק את השעה ולכל עת וזמן וכו'. היושב ומזוג וזוגים ינחה אותך בדרך האמת בצוננו הטוב יתברך. יתר מזה אין פנאי להאריך, ובודאי תבין דברים הרבה מתוך דברי. רק חזק ואמץ לקיים כל דברינו לחמץ בכל יום תורה ותפלה ומעשים טובים, ולשווח בינו לבין קונו וכו'. ועל כלם להתחזק מאד לשמח נפשך נגילה ונשמחה בישועתו.

דברי אביך. נתן מברסלב.

שנה

בעזרת השם יתברך, יום ג' בלק תר"א ברדיטשוב.

אהובי בני חביבי גרו יאיר.

קבלתי מכתבך ביום א' העבר. וששתי כעל כל הון בראותי עצם תשוקתך וזריזותך לנמות מכתב אלי בכל פעם למען תוכל להנות מאור האמת הגנוז אצלנו בחסדו הנפלא יתברך שמו. והחייית אותי במה שכתבת שמכתבי הועיל לך לשמח נפשך קצת. כי זה כל מגמתני, כי עדין אינך יודע עד היכן מגיע השעשועים שעושים להשם יתברך כשמחיים נפש הישראלי בעצם מרירות נפשו, בגוף ונפש ומזון, מעצמו ומאשתו ויוצאי חלציו וכו'. וכשמכניסים בו איזה רמז וניצוץ אמת, באפן שישמחו נפשו ויחזקו דעתו קצת וכו', זה עקר בחינת מקום נפש מישראל, שגחשב כאלו קיים עולם מלא. ולספר לך המזון התלאות שרואים פה יקצרו המזון יריעות, בכל עת ובכל אדם ובכל מקום רואין שאין מקום לברח ולנוס כי אם להשם יתברך ולהתורה הקדושה. יתר מזה אי אפשר להאריך כלל. אם ירצה השם מאומאן אכתב לך באריכות קצת כפי חסדו וישועתו יתברך.

דברי אביך המצפה לראותך בחיים ושלוה ושמחה.

נתן מברסלב.

שנו

ברוך השם, יום ג' פינחס י"ז בתמוז תר"א ברויטשוב.

אהובי בני חביבי.

הנה עתה אני מוכן לנסע לקהלת טעפליק, והשם יתברך יוליכני לשלום וכו'; ונזכה לפקח על דרכינו ולהרגיש גלות הנפש בלבבנו שזה עקר צרת החרבן והגלות. ונהיה בכלל המתאבלים על זה, עד שנוזכה לראות בשמחתה. וגם בכל יום ינחם וישמח אותנו השם יתברך בשמחתו האמתית מה שזכינו להיות בכלל בני ציון וירושלים. ויש בזה הרבה, ומאליך תבין מעט מהרבה. ולגדל הנחיצה אי אפשר להאריך יותר. ואם ירצה השם מאומאן אכתב לך בבאור יותר.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה.

שנו

בעזרת השם יתברך, אור ליום ה' מסעי תר"א אומאן.

שלום רב לאהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

דע בני חביבי, כי באתי לטעפליק אור ליום ו' ערב שבת קדש פרושת פינחס העבר. ובכניסתי בסף הבית, הושיט לי רבי נחמן חתן רבי נתנאל מכתבך מאתך. וקריתי אותו תכף, ושם נאמר שפבר נשלחה הסחורה והיה לי לנחת ולמשיב נפשי החיית אותי מאד. ואור ליום ג' העבר באתי לפה סמוך לחצי הלילה, ומצאתי פה שני מכתבים מאתך עם הקנטרסים והיה לי לנחת גדול. אך צערי גדול מאד מרובי הפעותים והפוטטושים שיש שם, אך אף על פי כן בודאי הוא חסד נפלא וישועה רבה שזכינו אחר הרעש שעבר, התנוצצות ישועה כזאת. תהלה לאל אנו רואין בענין זה וכיוצא בו כי עדין לא עזב חסדו מאתנו. חסדי ה' כי לא תמנו וכו', וכעת אני עומד ומצפה שיגיע לי אגרת מרבי חיים ורבי אפרים בעצמו, ואז אשיבם פראוי כי עתה איני יודע מה לחשב מה שאין לי שום ידיעה מהם בעצמם. ואתה לא הודעתני ממי

מכתבי שנה מוהרנ"ת

תקיא

היה האגרת שהביא השליח, אם מרבי דב בלבד אם גם מר' אפרים הנ"ל. עתה תראה להודיעני עוד הפעם באר היטב.

והשם יתברך ישלח רפואה שלמה למכאובי בנגד דוד צבי שיחיה, ואני מחכה לה' שבקרוב יגיע לי אגרת מאתך שהיה לו שנוי לטובה. ועתה ברעתי להתעכב פה עד אחר שבת קדש הבא עלינו לטובה. כי ביום א' הסמוך יהיה ערב ראש חודש, ואם ירצה השם ביום ג' או ד' אפע מפה למירהאוויעע על שבת חזון, ומשם למשעהרין על שבת נחמו הבא עלינו לטובה. השם יתברך יוליכני לשלום בדרך האמת, כי אני סומך עליו ויתברך לבד. ינחני במעגלי צדק למען שמו.

ולהרחיב בדברי אמת אין הזמן מספיק. גם עתה הוא בין המצרים ואין הדעת צלולה כלל. כי ארץ עלינו הגלות בגוף ונפש, השביענו במרוצים וכו', עד אשר במעט כשל כח הסבל. אך זאת נחמתנו בענייניו שהקדים לנו רפואה למכותינו האנושות מאד, מה שאנו יודעין מקדוש ישראל כזה וכו', הוא נחמתנו בכלל ובפרט. והשם יתברך יעזור לנו לכבות ולהתאבל על חרבן בית המקדש, והעקר להתאבל על עוונותינו המעכבים בנין בית המקדש, עד נזכה להפך היגון ואנחה לששון ולשמחה, לבטח בחסדו וישועתו הגדולה שיתהפך הכל לטובה.

דברי אביך המחכה לישועה ומעתיר בעדך.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

שנה

[התחלת המכתב חסרה]

ברוך השם, יום ב' ראש חודש מנחם תר"א אומאן.

שלום לאהובי בני חביבי, הרבני וכו' מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

...וכעת איני יודע מה לכתב לו, כי כבר פתבתי לו הרבה תהלה לאל. וכאשר תכתב לי אגרת למשעהרין, תשתדל לקבל אגרת מבני שיחיו, שיכתב בעצמו בני דוד צבי שיחיה ובני נחמן שיחיה. ותכתב משלום כל אחד ומשלום

כָּל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יִחְזַק לְבַבְכֶם בְּה' לְבַטַח בְּחֶסֶדוֹ תָּמִיד, וְלַעֲשׂוֹת טוֹב לְחַטֵּף בְּכָל יוֹם כָּל מָה שְׂיוֹבֵל כָּל אֶחָד לְפִי עֲרֹפוֹ, כְּמוֹ שִׁכְתוֹב (תהלים ל"ו) "בְּטַח בְּה' וְעִשָּׂה טוֹב", שְׁמִיבְאָר שְׁלַעֲשׂוֹת טוֹב צְרִיכִין לְבַטַח בְּה', הֵן בְּעֵינֵי פְּרָנְסָה, וְהֵן בְּעֵינֵי הַהִתְחַזְּקוֹת שְׁצְרִיכִין בְּטַחֲוֹן גָּדוֹל וְעֲצוּם מְאֹד בְּחֶסֶדוֹ, וְרַחֲמָיו הַמְרַבִּים שְׂאִינֶם כְּלַיִם לְעוֹלָם, כְּמוֹ שִׁכְתוֹב (שם י"ג) "וְאֲנִי בְּחֶסֶדְךָ בְּטַחֲתִי" וְכוּ', וְעַל יְדֵי זֶה דִּיקָא יְכוּלִין לַעֲשׂוֹת טוֹב וְכוּ'. וְיִתֵּר מְזַה אֵין הַזְּמַן מִסְכִּים לְהֶאָרִיךְ.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

וְשָׁלוֹם לְכָל בְּנֵי בֵּיתִי בְּבֵרְסָלָב. וְלְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ דְשָׁם, וְלְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שְׁבִקְהַלְתְּכֶם וּבְכָל סְבִיבוֹתֵיכֶם, שְׁלוֹם וְיִשְׁע רַב. חֲזָקוּ וַיֵּאֱמִין לְבַבְכֶם כָּל הַמְּיֻחָלִים לָהּ. גַּם אוֹלֵי הָיָה לָכֶם אֵיזוֹה יְדִיעָה שְׁכָבֵר הַגִּיעַ הַסְּחֹרָה לְמִקוּמָה לְשָׁלוֹם, תוֹדִיעֵנִי מִיָּד כְּדֵי לְנַחֵת. גַּם תוֹדִיעֵנִי מִמֵּי הָיָה הָאֲגֵרָת עַל יְדֵי הַשְּׁלִיחַ. וְכָל מָה שֶׁתִּשְׁמַע מֵעֶסְקֵנוּ בְּכֹתֵב וּבְעַל פֶּה, הַכֹּל תוֹדִיעֵנִי מִיָּד.

שנט

ברוך השם, יום ד' עקב תר"א לפ"ק משעהרין.

שְׁלוֹם לְאַהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי הַרְבֵּנִי וְכוּ' מוֹרְנוּ הַרֵב יִצְחָק שְׂיַחֲיָה עִם כָּל יוֹצְאֵי חֲלָצִיו שְׂיַחֲיוּ.

בְּאֵתִי לְפָה קַהֲלַת מְשַׁעְהָרִין בְּתַחֲלַת הַלֵּילָה הַשִּׁיכָה לְיוֹם ו' עָרַב שַׁבַּת קֹדֶשׁ וְאַתְחַנֵּן, וּמִצְאָתִי פֶה מִכְּתָבוֹ וְהָיָה לִי לְנַחֵת גָּדוֹל. בְּפֶרֶט שֶׁהַשִּׁיב לִי עַל כָּל מָה שֶׁחִפְצָתִי, וְאַתְמוֹל קִבְּלָתִי עוֹד מִכְּתָבוֹ עִם הַמִּכְתָּב מְרַבִּי חַיִּים כ"ג, אֲשֶׁר לָזוֹה כְּלַתָּה נִפְשִׁי. בְּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עֲזָרְנוּ עַד בְּה', וַיִּקְבַּל פֶּה אֲגֵרָת לְרַבֵּי חַיִּים הַנ"ל, וְגַם לְרַבֵּי דָוִד מְסֻרְתֵי אֲגֵרָת לְשָׁם, וַיִּרְאֶה שְׂיַגִּיעוּ שְׂנֵיָהֶם בְּזִרְיוֹת לְשָׁם.

וּבְכָר אֵתָה מְזוּהָר וְעוֹמֵד לְשִׁמְחַ נִפְשָׁךְ בְּכָל מָה דְאֶפְשָׁר, וּבְפֶרֶט שֶׁאַתָּה רוֹאֶה יְשׁוּעַת ה' בְּכָל עֵת; וְתִזְכֹּר גְּדוֹל הַצַּעַר שֶׁהָיָה לָךְ וּלְכֻלְנוּ מִבְּנֵי דָוִד צְבִי שְׂיַחֲיָה, וְמָה גְּדוֹלוֹ חֶסְדֵי ה' שְׁנַתְרַפָּא בְּחֶסֶדוֹ יִתְבָּרֵךְ. רְאוּי לָךְ לְגִיל וּלְשׂוֹשׁ בְּחֶסֶדוֹ יִתְבָּרֵךְ וְכוּ'. וְכֵן בְּכָל הַהִרְחָבוֹת שְׂאֵנוּ רוֹאִין בְּכָל הַצְּרוֹת רַחֲמָנָא לְצַלָּן, אֶפְלוּ בְּצְרוֹת

מכתבי שם מוהרנ"ת

תקנו

הנפש, אף על פי שאנו בעצמנו חייבים כמו שיודע כל אחד בנפשו, אף על פי בן חסדו יתברך גדול מאד עד אין חקר ואין מספר. ובחסדו יתברך לא יעזבנו בידו חס ושלוש. ולילא ה' עזרתה לנו כמעט כמעט. מה גדלו חסדי ה' שעשה עמנו בדור הזה, על ידי האיש תבונות האמת שממשיך תקונים נוראים כאלה עד שנעשים אמרות מהורות להחיות כל הנפשות הנפולות אשר רבו כמו רבו בדורות אלה; אך אזי להם להחולקים והמתנגדים על העוסק בתקון נפשיהם בכל עת. ואף על פי שהם חולקים כמו שחולקים ומתלוצצים כמו שמתלוצצים, אף על פי בן הוא עוסק בתקונם מרחוק. כי המעין הנפיק וכו' משקה ומררה את הארץ גם במקום שהולך מתחת לארץ במעמקים, כמובן בספרו הקדוש (תורה ק"ב). ומה טוב חלקנו שזכינו בחסדו וישועתו הנפלאה שאנו זוכים לידע באמת מהעוסק בתקוננו לנצח. וכבר דברנו בזה הרבה, אך צריכין לחזור זאת במחשבה ובדבור בכל יום להודות על העבר ולבקש על להבא. ולשמח את נפשו בכל עת.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

שם

ברוך השם, יום ד' עקב תר"א משערהרין.

שלוש לבני הרבני מורנו הרב דוד צבי גרו יאיר.

מכתבך קבלתי והיה לי לנחת. ותראה לכתב עוד אגרת שיגיע לאומאן, מי יתן שימלא ה' משאלותיך אשר שאלת במכתבך, לחזק דעתך ולבך להתחיל מעתה מחדש, ובפרט שימי אלול ממשמשין ובאין. חזק בני וחזק, והלך בדרכי אדוננו מורנו ורבנו הקדוש זכר צדיק לברכה, שהזהיר את כל אחד לפרש שיחתו בכל יום בלשון אשכנז, כי גם עליך בן אדוננו מורנו ורבנו ז"ל. בפרט ששמעתי והבנתי מפה, שפבר התחלת לעסק בזה לפני איזה זמן, נא בני חביבי חזק ואמץ לבך להתחיל מעתה לעסק בזה, ולקבע עתים ושעורים על כל דבר. דהינו ללמד פוסק בכל יום ב' או ג' דפין לפחות, וללמד חמש ונביאים וכתובים בכל יום, ולומר תהלים ותפלות בכל יום, ולפרש שיחתך לפני השם יתברך בלשון אשכנז בכל יום. וכל אשר עם

לכבוד תשית, ואם לא תוכל לדבר תקנים "דום לה' והתחולל לו", כי גם השתיקה במקום מיוחד. והרצון והתשוקה לצאת משטות הכלי העולם ולהתקרב עצמו אל התורה והעבודה, גם זה יקר מאד מאד. ולה' הישועה, שאחר כך יפתח השם יתברך את פיה, ותוכל לדבר ביום זה או בימים שלאחריו בודאי בעזרת השם יתברך והלא יש לך פנאי על הכל, כי ריחים של פרנסה אינו תלוי בצוארך, ומה שמכרח לך קויתי לה' שאמלא ספוקך. ואתה אין לך שום עסק כי אם לקבע שעורים הנ"ל; ויש זמן ביום לעסק בשעורין דאורייתא יותר, אך איני רוצה להכביד עליך הרבה. וגם יהיה לך פנאי לדבר ולשוח עם חברנו אנשי שלומנו היקרים, ולשמח נפשך עמהם יחד, ולזכר עצמו בכל יום בנעימות חלקנו, כמו שאומרים בכל יום אשרינו אשרינו וכו'. ולמען השם יתברך שתרחיק ממך המרה שחורה בכל כחך, ובטח בה' כי לא יעזב אותך, כי חסדי ה' לא תמנו וכו'. ומחמת נחיצת הפאסט אי אפשר להאריך יותר. ודי בזה בעת לעזור ולחזק נפשך הצמאה באמת אל האמת.

דברי אביך המצפה לשמח בכם שיקים (משלי כג) "חכם בני ושמח לבי".

נתן הנ"ל.

ושלום לבני הבחור המפלא וכו' נחמן שיחיה ולבני יוסף יונה שיחיה.

אני קצת מרגז עליך נחמן, שאינך שולח לי שום מכתב. השתדל לתקן לשלוח לי מכתב תקף ליד בני ר' איציק שיחיה והוא ישלח אותו. ולמען ה' השתוקק ללמוד ולהתפלל. שמעתי ברוך ה' על ידי בני ר' איציק שיחיה שהתחלת ללמוד, ובנדאי יהיה לי נחת גדול מזה. האריגים בשביל מלבושים אקנה בודאי אם ירצה ה', מה שאתה תצטרך ומה שיוסף יונה יצטרך, אבל אל תצפו לגדולות מעבר לבחי, עליכם לרחם עלי, ומה שנחוצן בודאי אספיק לכם בעזרת ה' יתברך בחסדו הגדול יתברך. רק היו בני הגונים ויהיה לכם טוב וגם לי.

דברי אביכם המדבר מקירות הלב, ומצפה לשמח בכם בישועתו הגדולה יתברך.

נתן הנ"ל.

ושלום לכל אנשי שלומנו שבברסלב באהבה רבה ורחימתן עזיזא.

אהובי רבי שמשון גרו יאיר, תשואת חן לך על שקימת דבריך להלוות לי על העסק; וכבר סלקתי לבני רבי איציק שיחיה, והזהרתיו שישלך לך בשלמות, ובדאי קים דברי; ובקשתי מך ומכל אנשי שלומנו הנאהבים והנעימים שישגיחו על ביתי להחזיקם בכל מה דאפשר, הן במתנת ידם הטובה, כל אחד לפי נדבת לבו הטוב, הן להשתדל לקבל מאחרים. ולהזכיר אנשי ריאיירי ובני הכפרים הסמוכים המחזיקים בשלומנו. כי גדול המעשה יותר מן העושה; כי השם יתברך יודע גדל הרחמנות שעלי. ובחסדו הגדול יתברך שלחתי לבני שיחיה איזה סך, אבל הפל מגיע לו מכבר, ומה ששלחתי לביתי ידעתי שאינו מספיק. ומה אעשה, כי גם זה ששלחתי הוא בנם וישועה רבה. ועליכם לבלי להעלים עיניכם חס ושלום מביתי, שלא אהיה בעל חוב חס ושלום.

ותחזקו עצמכם בכל יום בתורה ותפלה, ובפרט בהתבודדות כאשר דברתי עמכם אין מספר; אשריכם אם תקימו דברי, כי אינם מלפי חס ושלום, רק מלב הצדיק הקדוש והנורא מאד וזכר צדיק וקדוש לברכה. וכלם נובעים ויוצאים ממקור החכמה אמתית ותמימה, נורא מאד, אשר אין חקר לתבונתו. וימי אלול ממשמשין ובאין, ושבעה דנחמתא כבר התחילו, וצריכין להכין עצמן על ראש השנה הקדוש והאים ונורא מאד; "היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו". ותזכרו היטב מה שזכינו לשמע על קדשת אלול וראש השנה, "את ל'בבך ואת ל'בב". "עז והדר ל'בושה ו'תשחק ל'יום א'חרון" וכו'. תשרי תשרי. ואל יתישנו בעיניכם חדושים חדשים נוראים כאלה המתחדשים בכל עת לכל אחד ואחד בכל מקום שהוא. ואי אפשר להאריך עתה בזה.

דברי חברכם ורפכם ותלמידכם, המחפה שיהיה חלקי עמכם לנצח.

נתן הנ"ל.

שסא

בעזרת השם יתברך, יום ד' ראה תר"א משעהרין.

שלום לאהובי בני חביבי שיחיה.

בשובע העברה שלחתי לך מכתבי עם סך מאה וששים וחמש רובל כסף, ומסתמא הגיע לידך. וכעת אני מוכן לנסע היום לקהלת קרומינמשאג, ואין לחדש דבר, וגם אין לי פנאי כלל. וימי אלול ממשמשיין ובאין, ואני טרוד בנסיעתי, וזמן התפלה הגיע, ואי אפשר להאריך כלל. ותפרם בשלום כל בני ביתי בבֶּרְסֶלַב, ובשלום כל אנשי שלומנו שבבֶּרְסֶלַב ובקהלתכם ובכל סביבותינו, לכל אחי ורעי אֲדַבְרָה נא שלום וישע רב. ובעל הרחמים יחום וירחם ויטהר לכבנו לעבדו באמת, ויחזק מחשבתנו לתפסה בקדשה, לבלי להניחה לשוטט לחוץ חס ושלום. וקדשה האמתית של אלול ותשרי יאיר עלינו, שנוזכה על כל פנים מעתה להתקרב אליו יתברך באמת, כל אחד ממקום שהוא. שזהו כל סוד פונת אלול שנוזכה לילך בדרך שקבש משה רבנו והצדיקים אמתיים שאחריו, בארבעים ימים הקדושים האלו מראש חֲדָשׁ אֱלוֹל עד יום הכפורים כמבאר בדבריו הקדושים.

דברי אביך אוהבכם באמת לנצח.

נתן מברסלב.

שסב

ברוך השם, יום ג' תצא תר"א משעהרין.

שלום וחיים וכתובה וחתומה טובה לאהובי בני חביבי הרפני וכו' מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

מכתבו מיום א' ראה קבלתי בקרומינמשאג שגשלח לי מפה לשם, והיה לי לנחת גדול. ועל שבת פרשת שופטים העבר חזרתי לפה. וכיום א' העבר קבלתי מכתבו שנית, והיום קבלתי מכתבו שלישית עם המכתבים מבני שיחיה מברסלב, וכלם החיו נפשי הרבה. אף על פי שכלם צערוני הרבה מגדל מרירות צעקתך בכל אגרת, עם כל זה הגדלתי השמחה על המרה שחזרה, בראותי עצם חזקת לבך הטוב בנקדת האמת, ואתה מבין מרחוק תהלה לאל כמה וכמה צריך אתה לחזק עצמך

תמיד, ובכל יום מחדש, איך שהוא יהיה איך שיהיה. למען השם יתברך שתאחו בזה, כי הוא חייך לנצח. ותדע ותאמין בני חביבי שכל מה שעובר עליך כבר על כמה וכמה אנשים כשרים יותר ויותר. ובפרט עתה בדור הזה, אשר גם אתה יודע מרחוק קצת את המעשה הרע הנעשה תחת השמש, ובפרט בעתים הללו, השם יתברך יכפר השם יתברך יכפר. אך כל מי שנחלק ונמעד אשוריו ונתפס ברשת הבעל דבר כמו שנתפס, אין מדברים ממונו כלל, כאלו היה רשע מבטן אמו, ואין מנחמין עצמו במה שנצל מרשת כזאת רחמנא לצלן. אבל באמת גם הוא בודאי היה לבו חפץ בהתכלית, אך כל נפילתו רבו ככלו היה מחמת שלא נתקרב לאור האמת המאיר בדור הזה. שעל ידי זה היה גם הוא מתחזק, ולא היה נופל ומתרחק מהשם יתברך ותורתו כל כך. ואי אפשר להרחיב הדבור בזה, בפרט על פני השדה. ומה לנו לדבר מהעולם, עלינו להודות ולהלל ולשבח להשם יתברך תמיד. מה נשיב לה' כל תגמולוהי עלי, אשר חמל עלינו בעל הרחמים בחמלה רבה ובחנינות כאלה, שאנו יודעין קצת ומאמינים שיש סוד פונות אלול. ותדקדק היטב בדבריו הקדושים שאמר וזה סוד פונות אלול שהוא להיות בקי בהלכה, בקי ברצוא בקי בשוב, בקי בעיל, בקי בנפיק, שהוא בחינת אם אפק שמים שם אתה, ואציעה שאול הנד; וכונתו בפשוטו שאפלו מי שהוא בבחינת ואציעה שאול ממש, יאמר הנד. אבל אין זה דבר פשוט להחיות ולהחזיק את האדם שלא יפל יותר, כשהוא בשאול תחתיות ממש חס ושלום. רק יש בזה סוד גדול ונורא, סוד עמוק ונסתר מאד מאד, שהוא סוד פונות אלול, שזה הסוד אין יודע רק מי שדבר וגלה זאת התורה הנוראה, שהיא סוד השגת מעשה מרפכה בתכלית המעלה עד בחינת נקדה העליונה מאד, להשלים בחינת אדם היושב על הכסא.

ואין מי שיוכל להחיות עתה הנפשות הירודות וכו' בדורות האלו, כי אם מי שגלה התורה הנ"ל, ובאר לנו בפשיטות, והזהיר אותנו לקיים "ואציעה שאול הנד". ועוד בכמה וכמה לשונות קדושות כאלה שהחיה אותנו באמרות ה' אמרות טהורות, המשיבין את כל הנפשות הירודות שבעולם בשבעה משיבי טעם וכו' וכו'. ותמימות ופשיטות דבריו הקדושים מחיין ומשיבין את הנפש מאד. אבל באמת יש דברים בגו סודות עמוקות ונסתרות מאד. ואי אפשר לבאר אפלו מה שיש בלבי בזה, מכל שכן הנסתרות לה' אלקינו וכו'. אך הנגלות לנו ולבנינו, לשמר לקיים דבריו הקדושים

בפשיטות ותמימות. ועתה אחרי הודיע אלקים אותנו ואותך ואת כלנו כל זה ויותר ויותר, הזהר והזהר לקים גם מה שהזהיר מאד לבלי להיות זקן חס ושלום. בפרט עתה בימי אלול ותשרי שצריכין שכל אחד ואחד ימשיך על עצמו התחדשות על כל השנה בלה. [חסר]. ראש השנה בראש חדש וכו', בחינת חדש עלינו שנה טובה חדש דיקא שזה העקר [חסר]. בחינת ממעמקים קראתיך ה'. והעקר להרגיל עצמו בכל יום [חסר]. התחדשות כל בנות ראש השנה. צעק לבם אל ה'. ולזכר [חסר]. אינה נאבדת כלל. וכן מה שכתוב שאפלו [חסר]. און מע שרייט [חסר].

[אמר המעתיק. כל השורות הללו היו קרועים והיו חסרים מהם ולא יכלתי לעמוד עליהם. על פן העתקתי כמו שהם, חבל על דאבדין. ותודה לאל על פלטה הנשארת.]

יתהפך הכל לטובה. הן כל הדברים האלה ויותר מהמה, חזקו נפשי וכמה וכמה נפשות בכל מה שעובר עלינו. גם אתה אחז בהם, הפך בהם והפך בהם וכו', כי גם עליך נאמרו כלם. וגם תקים מה שאמר שצריכין להיות עקשן גדול בענין ההתקרבות להשם יתברך מכל מקום שהוא, וביותר להתחזק להיות בשמחה בכל עת כאשר הזהיר אותנו כמה פעמים אין מספר בכמה עצות נפלאות.

והיום יום ד' הגיע בעזרת ה' יתברך. וזה סמוך קמתי ומטתי וחדשים לבקרים רבה אמונתך, וחסדי ה' כי לא תמנו וכו' חזקו אותי בחמלתו הרבה, לכתב לך דברים אלה הנובעים ממעיני הישועה, המחייני ומשיבין כל נפש החפץ באמת, כל אשר נשמת רוח חיים באפיו וכו'. וההכרח לסיים דברי כי זמן התפלה הגיע ואני טרוד מאד, כי בדעתי לנסע היום למעדוועדיבקע על שבת קדש הבא עלינו לטובה. ואחר שבת קדש הבא עלינו לטובה אסע לאומאן בעזרת ה' יתברך. ובעל הרחמים ישוּבב נפשי ונפשכם וינחני במעגלי צדק למען שמו.

דברי אביך המחפה לראותכם במהרה בחיים ושלום ושמחה רבה, וחדות ה' יהיה מעוננו, בפרט בראש השנה הקדוש הבא עלינו לטובה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה, ושלום לידידי בנפשי הרבני הנגיד המפלג מורנו הרב יעקב גרו יאיר. לא יכלתי להתאפק מעצם אהבתך, לחזקך ולזרזך שלא יהיו לך שום ספקות חס ושלום בלבך בענין ראש השנה הבא עלינו

מכתבי שם מוהרנ"ת

תקיט

לְטוֹבָה. רק תאמר בְּלֵב שְׁלֵם בְּרוּךְ שֶׁהֲחִינּוּ וְקִיִּמְנוּ וְהִגִּיעֵנוּ לְזִמְנֵי הַזֶּה, לְזוֹכוֹת לְהַתְנוּעַד יחד עם אנשי אֶמֶת אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים לְהִתְקַבֵּץ עַל צִיּוֹן הַקְּדוֹשׁ שֶׁל הַצַּדִּיק הַקְּדוֹשׁ, שֶׁהִבְטִיחַ לְעֹזֵר לְכָל מִי שֶׁיָּבֹא אֵלָיו, בְּפֶרֶט בְּעֶרְבֵי רֵאשֵׁי הַשָּׁנָה, וְלִהְיֶנּוּ יחד בְּרֵאשֵׁי הַשָּׁנָה אֲצִלָּנוּ. מִה אָמַר לְךָ אַחֵי מַעֲט מַעֲט שִׁמְעַת וְהִבְנַת מְרַחֵק, אֲבָל יוֹתֵר מִזֶּה בְּנֵי הַזֶּהָר וְהַזֶּהָר שֶׁלֹּא תִהְיֶה חֵס וְשָׁלוֹם בְּכֻלָּם 'חֶסְרוֹן לֹא יוֹכֵל לְהִמְנוֹת' שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (חגיגה ט.) זֶה שֶׁנִּמְנוּ חֲבָרָיו וְכו', בְּפֶרֶט לְעֶסֶק קְדוֹשׁ וְגוֹרָא בְּזָה. וְאִם תִּרְצֶה תוֹכֵל לְקָרוֹת מִכְּתָב הַג"ל שֶׁנֶּאֱמַר גַּם אֵלֶיךָ וּלְכָל חַד כְּפִי מִה שֶׁעוֹכֵר עָלָיו; וְגַם תִּזְכֹּר הֵיטֵב אֵת כָּל מִה שֶׁנֶּדְבַר בֵּינֵינוּ, וְאֵת כָּל הַהִתְנוּצְוֹת שֶׁהִתְנוּצִין בְּלִבְךָ אֹרֵחַ הָאֶמֶת וְכו'. וְתִחַזַּק נִפְשֶׁךָ לְבֹא בְשִׂמְחָה, בֹּא תְבֹא בְרִנָּה עִם בְּנֵי שִׂיחֵיךָ וְעִם אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, נִגְיֵלָה וְנִשְׂמַחָה בִּישׁוּעָתוֹ. וּמִכְּמַחְנֵי שֶׁבָּלֵא דְבָרֵי בְּוֵדָאֵי לֹא הֵייתָ נִמְנַע חֵס וְשָׁלוֹם מִלְּבֹא. אֲךָ לְזוּרְוֵי יִתְרָה קְאָתִינָא. כִּי יָדוּעַ לָנוּ רַבּוּי הַמְּנִיעוֹת הַמְּשַׁתְּמָחִים אִזְ דִּיקָא. וּבְאֶמֶת כָּלָם בְּאַחִיוֹת עֵינִים, כִּי עֵקֶר הוּא מְנִיעַת הַמּוֹחַ פִּידוּעַ לְכֶם כָּל זֶה; עַל כֵּן הִתְקַרַח לְזוֹר בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה כְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בבבבב רבה ג, א.) אֲשֶׁרִיד אִם תְּקִים דְּבָרֵי, בְּוֵדָאֵי תִחַזֵּק לִי טוֹבָה בְּזָה וּבְכָא לְנַצַּח.

נָתַן הַג"ל.

וְשָׁלוֹם לְבְנֵי הַרְבֵּנֵי וְכו' מוֹרְנוּ הַרְבֵּי דְדוֹר צְבִי שִׂיחֵיךָ. מִכְּתָבְךָ קִבְּלָתִי פְּעַמִּים. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִחַזַּק לְבָבְךָ שֶׁתִּזְכֶּה לְעֶסֶק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּכָל יוֹם בְּרֵאשֵׁי, כִּי חוּץ מִזֶּה הַכָּל הֶבֶל. וְאִינִי יוֹדַע מִה שֶׁכְּתִבְתָּ שֶׁקָּשָׁה לְךָ לְשַׁבֵּר הַיֵּצֵר הָרָע בְּעֵנֵן הַמְּלַבּוֹשִׁים, הֲלֹא אִתָּה מְכַרְח לְשַׁבֵּר מַחְמַת שְׁלֵעַת עֵתָה אִין בִּידְךָ. וּכְבַר הוֹדִיתָ בְּמִכְתָּבְךָ שֶׁקָּשָׁה גַם לְקַנּוֹת לְךָ מִיִּצִּיל [פּוֹכַע] בְּסֶדֶךָ ג' ד' וּבְכָל חֲדָשׁ, עַל כֵּן אֵל תּוֹסִיף לְחַשֵּׁב בְּזָה כָּלֵל. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִצְלִיחַךָ וּיִפְרֶנְסְךָ בְּכַבוֹד, וְהַעֲקֵר שֶׁתְּכַרִּיחַ עֲצָמְךָ לְלַמּוֹד וְלֹמַר תְּפִלוֹת וּתְהִלִּים בְּכָל יוֹם, וְתִשְׁמַר עֲצָמְךָ מְאֹד מְאֹד מִמַּחְשָׁבוֹת רָעוֹת, וּבְפֶרֶט מִהַרְהוּרִים חֵס וְשָׁלוֹם, וְתִמְשִׁיךְ מִחֲשַׁבְתְּךָ מֵרַע לְטוֹב. וְתִזְכֹּר תְּמִיד הַסְּדָרָא שֶׁל אוֹתוֹ הַשְּׂבוּעָה, וּמִה שֶׁכְּתוּב בָּהּ. וְיֵשׁ בְּזָה הַרְבֵּה לְדַבֵּר אֲךָ אִין פְּנְאֵי כָּלֵל.

דְּבָרֵי אֲבִיד הַמַּעֲתִיר בְּעַדְכֶם.

נָתַן מִכְּרֶסֶלֶב.

וְשָׁלוֹם לְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה וּרְחִימָתָן עִוְזָא.

שֵׁשׁ

מִכְתָּבֵי תר"ב

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הוֹשַׁעְנָא רַבָּא תר"ב.

מִכְתָּבְךָ קִבְּלָתִי פְּעָמִים, וְהִקְמַח וְהִיַּיֵּן וְשִׁשִּׁים וְשָׁלֹשׁ גְּדוּלִים, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִמְתִּיק
בְּרַחֲמָיו כָּל הַדֵּינִים מֵעֲלֶיךָ וּמִכָּל בְּנֵי בֵיתְךָ וְיִשְׁלַח רְפוּאָה שְׁלָמָה לְזוּגְתְּךָ
תַּחֲתֶיהָ וּלְכָל בְּנֵי בֵיתְךָ, וְיִצִּיל אֶתְכֶם מֵרֹפְאֵי אֱלִיל, וְיִקְיָם "כִּי אֲנִי ה' רֹפְאֶיךָ" אָמֵן בֶּן
יְהִי רְצוֹן.

הַחֲיִיתָנִי בְּדַכְרִיךָ בְּמָה שִׁפְתְּבָתְךָ שֶׁרְצוֹנְךָ לְהַתְחִיל מֵעַתָּה "בְּרֵאשִׁית בְּרָא", כִּךָ הוּא
הַמְדָּה וְכִךָ יָפָה לָךְ וּלְכָלְנוּ. וְאֵינְךָ יוֹדֵעַ בְּעֶצְמְךָ מַה שִׁפְתְּבָתְךָ, כִּי עִמָּךְ
הוּא. עִמָּךְ עִמָּךְ מִי יִמְצָאנוּ מַה שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּעוֹלָם, וּבְפִרְטוּיֹת עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם
וְיוֹם, וּבְפִרְט בְּיָמִים הַנּוֹרָאִים הַקְּדוּשִׁים הָאֵלֶּה שֶׁל יְרַח הָאֵיתָנִים הוּא תְּשִׁירִי, הַמְאִימִים
וְנִשְׁגָּבִים מְאֹד מְאֹד כָּל יוֹם וְיוֹם, וּבְפִרְט הַסּוּף וְהַגָּמַר הוּא הַיּוֹם הַקְּדוּשׁ וְהַנּוֹרָא
וְהַנִּשְׁגָּב מְאֹד שֶׁנִּקְרָא הוֹשַׁעְנָא רַבָּא. בְּהַהוּא יוֹמָא (בְּרֵאשִׁית כ"ח) "וַיֵּשֶׁב יִצְחָק וַיַּחְפֵּר אֶת
בְּאֵרֹת הַיָּמִים" (וְהָרַח צו', ח"ג ל"ב), שֶׁהֵם בְּחֵינַת הַיָּמִים עִמָּךְ עֵצָה בְּלֵב אִישׁ, שְׁחֹתְרִים
אוֹתָם עַל יְדֵי שְׁצוּעֵקִים בְּאֵמַת וּבְתַמִּימוֹת פְּשׁוּט: "מִמַּעַמְקִים קָרְאתֶיךָ ה'". וְאִם כִּי
בַּעַת כְּתָבִי זֹאת נִתְעוֹרַר בְּלִבִּי בְּכִיָּה גְּדוּלָּה בְּזִכְרֵי כְּמָה וְכְמָה מִרְחִיק גְּשָׁמִיּוֹת הָאָדָם
וְהָעוֹלָם מִקְדָּשׁוֹת גּוֹרָאוֹת כְּאֵלוֹ וְכוּ' וְכוּ'. עִם כָּל זֶה עַתָּה לֹא עַת לְכַבּוֹת, רַק עַת
לְשַׁמּוֹחַ וְלִרְקַד בְּלֵב שְׁלֵם בְּשִׂמְחָה רַבָּה. וַיֵּאמְרוּ בְּלָם אֲשֶׁרִינוּ, אֲשֶׁרִיךְ יִשְׂרָאֵל, בְּפִרְט
שְׁזָכִינוּ לִידַע מְזֶה שֶׁאֵינּוּ זוֹכְרִים כְּלוּם וְהוּא זָקֵן וְיָנִיק וְכוּ' וְכוּ' כִּי הַכֹּל הַכֹּל, וְכָל הַיָּרִי
אַרְעָא כְּלָא חֲשִׁיבִין, וְכִמּוֹ שִׁפְתוֹב בְּזִהַר הַקְּדוּשׁ כְּלָא קַמְוִיה כְּלָא חֲשִׁיב כְּלָא מִפְּשִׁי; אִךְ
מִי זָכָה לְזֶה בְּשִׁלְמוֹת, כִּי אִם מִי שֶׁסָּפַר מַעֲשֵׂה הַנֵּ"ל. וְמַה חֹבֵב חֲלָקְנוּ כְּשֶׁאֵינּוּ אָנוּ
חוֹלְקִין עַל מִי שֶׁהוּא אֵין בְּאֵמַת, וְאִי אֶפְשָׁר לְהֵאָרִיךְ יוֹתֵר.

שִׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה יִשְׁיֵנוּ בְּנִפְשָׁכֶם וּנְפֶשׁ הַשְּׂמִיחַ וּבּוֹכָה מִתּוֹךְ שִׂמְחָה וּמִצְפָּה לִישׁוּעָה שְׁלָמָה
נְגִילָה וְנִשְׂמָחָה בִישׁוּעָתוֹ.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

אֲדִין פֶּאָרְט הָאָפּ אוֹן נָאָר הָאָפּ [וּבְכָל זֹאת שִׂמְחָה וְרַק שִׂמְחָה].

שסד

בעזרת השם יתברך, יום א' כ"ה תשרי תר"ב.

אהובי בני חביבי.

ביום הושענא רבא כתבתי לך מכתבי, ותודה לאל שמחננו ורקדנו בחסדו יתברך בימים הקדושים האלו. השם יתברך יעזרנו לשמח בכל יום בנעימת גורלנו, ולומר בפה ובלב שלם בכל יום בשמחה רבה, אשרינו מה טוב חלקנו וכו', וכן ברוך אלהינו שבראנו לכבודו וכו', וכן עלינו לשבח לאדון הכל, ולהוסיף עוד בכל יום שירות ותשבחות על זה. בפרט עניים ואביונים נרדפים ונרדפים כמונו, שאנו צריכין להתחזק מאד מאד בכל יום ובכל עת ובכל שעה לשמח בחלקנו הקדוש שזכינו לבלי להתנגד על אור קדוש ונורא בזה, המחזקנו ומאמצנו בשמחת קדשת ישראל המדריכים בדרך האמת וכו'.

דברי אביך הכותב בחפזון כי זמן התפלה הגיע, והנני מוכן ומזמן לומר אשרינו וכו', בעל השמחה ישמחנו בזה באמת.

נתן מברסלב.

שסה

ברוך השם, יום א' לך לך תר"ב.

אהובי בני חביבי.

קבלתי מכתבך היום ומה נעשה והמניעות עושים את שלהם. ותודה לאל דברנו הרבה דברי תורה אמתיים בשלש סעודות העבר, אשר לאו בכל שבת מתרחש נפא לדבר הרבה דברי אמת פאלה. אך לה' הישועה מעתה שנתועד יחד, וה' יתן מענה בפיו להשיב אמרי אמת אליך ולכל הצמאים לשמע דברי אלקים חיים. וכעת אין דעתי צלולה כלל, ויגיל וישיש בתשוקתו אל האמת, ובעל הרחמים ימלא משאלתו לטובה.

דברי אביך, נתן מברסלב.

שסו

ברוך השם, יום ג' לך לך תר"ב.

שלום לאהובי מחתני ידידי וחביבי הרבני הנגיד וכו', מורנו הרב פּרַץ גרו יאיר עם כל בני ביתו חיים ושלום וכל טוב.

כָּבֵר כתב לָכֶם בְּנֵכֶם הוא חתן בני שִׁיחִיה שְׁנַת־עֶבֶב פֶּה מַחֲמַת שֶׁהֵבִין רְצוֹנְכֶם שְׁנוּטָה יוֹתֵר שִׁיחִיה פֶּה, וְהֶעֱקַר מַחֲמַת הַמְּלַמֵּד. וְגַם בְּנֵכֶם רַבִּי אַבְרָהָם לִיב שִׁיחִיה, גַּם בֶּן לֹא הָיָה רְצוֹנוֹ כָּלֵל לִפְעַם מַחֲמַת זֶה. עַל בֶּן הַכֶּרֶח בְּנֵי רַבִּי שֶׁכָּנָא לְהַתְרַצוֹת שִׁישְׁאָרוֹ פֶּה. אָבֵל דְּעוֹ שֶׁהִשְׁעָה דְּחֻקָּה מֵאֵד לְבָנֵי שִׁיחִיה, עַל בֶּן יִרְאָה מֵעֲלָתוֹ לְקַיִם כָּכָל אֲשֶׁר יִכְתֹּב לָכֶם בְּנוֹ רַבִּי אַבְרָהָם לִיב שִׁיחִיה, בְּאִפְסָן שְׁלֵא יִצְטַרֵּךְ בְּנֵי שִׁיחִיה לְהוֹצִיא עַל הַזּוּג כָּלֵל, כִּי אִם הִלָּחֵם אֲשֶׁר יֵאָכְלוּ אֶצְלוֹ, וְגַם זֶה יוֹתֵר מִכַּחוֹ עֲתָה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יוֹדֵעַ שִׁישׁ לִי צֶעַר גָּדוֹל לְכַתֵּב כָּל זֶה אֵלֵיכֶם, וְגַם לְבָנֵי שִׁיחִיה אֵינוֹ נִיחָא לְכַתֵּב כָּל זֶה, אֵךְ וּמָה נַעֲשֶׂה וְהַתְּכַרֵּחַ לֹא יִגָּנֶה. וְגַם כִּי בְּאַמַּת הוּא טוֹבָה גְּדוּלָּה לְפָנֵי בְּנוֹ שִׁיחִיה פֶּה כָּכָל הָאִפְנִים. וְעַל בֶּן מֵהָרְאוּי שִׁיחִיה עַל זֶה כְּרָאוּי, כְּדִי שִׁיחִיוִק אוֹתוֹ בְּתוֹרָה וְעִבּוּדָּה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יִמְלֵא לָכֶם בְּכַפְּלִים. וְיִדְעֵתִי כִּי מֵאֵלֵיו יְקִים כָּל הַנֶּ"ל עַל בֶּן אֵין לְהֶאֱרִיךְ יוֹתֵר.

וְהִנֵּה יְדִידֵי רַבִּי אַבָּא בֶּן רַבִּי שְׁמוּאֵל כָּתֵב אֵלַי שֶׁחֲשַׁקוּ חֻזַּק שִׁיחִיה פֶּה עַל שֶׁבַת חֲנֻכָּה. עַל בֶּן אִם מֵעֲלָתוֹ חֲפִץ לְהַתְּחִיל לְחַדֵּשׁ יָמָיו לְטוֹבָה, כְּאֲשֶׁר רָמַז לִי כְּמָה פְּעָמִים, רָאוּי שִׁיחִיוֹדְעוּ וַיְבֹאוּ לְפֶה בְּשִׁלּוּם. וְאִפְשָׁר יְבֹא עִמָּהֶם גַּם יְדִידֵנוּ רַבִּי אַבְרָהָם פְּעַר שִׁיחִיה, וְגַם יְקִים בְּזֶה מְאֹד מִצּוֹת כְּפֹדֵר אִם. אוֹלֵי יִהְיֶה ה' אִתָּנוּ, שְׁנוּכָה לְדַבֵּר דְּבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים הַנּוֹבְחִים מֵהַנְּחַל נוֹבֵעַ וְכו'. כִּי צְרִיכִין לְפַשְׁטֵשׁ בָּהֶם וְלַחְזוֹר אוֹתָם כָּכָל פַּעַם כְּאֲשֶׁר נִפְשָׁם יוֹדֵעַת קֶצֶת בְּזֶה. וְיוֹתֵר מִזֶּה רָאוּי לְהֶאֱמִין כִּי לֹא דְבָר רִיק הוּא מִכֶּם, כִּי הוּא חַיִּיכֶם לְנֻצָּה, וְיִתֵּר מִזֶּה אֵין פְּנָאֵי לְהֶאֱרִיךְ.

דְּבָרֵי מַחֲתָנוּ אוֹהֵב דְּבַק מֵאֵח, דּוֹרֵשׁ טוֹבָתוֹ וְהַצְּלָחָתוֹ בְּזֶה וּבְכָא לְנֻצָּח.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

וְשִׁלּוּם לְכָל בְּנֵי בֵיתוֹ וּבְכֶרֶט לְחַתְּנוֹ יְדִידֵי גְרוֹ יִאִיר עִם כָּל יוֹצְאֵי חֲלָצִיו שִׁיחִיו.

שסז

ברוך השם, יום ד' וירא תר"ב.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי כמה פעמים. והנה היה לי לנחת מה שקרבתם את העני האורח מרחוק, ואשר הבנת מרחוק כי דבר הוא; ובודאי אמת אשר כתבת, כי רואים בכל עת גדולים מעשי ה' אשר מפליא חסדו עמנו וכו', ואין להאריך עתה בזה, בפרט מה שידידנו רבי יעקב עסק לטובתו, יקר בעיני מאד. ישלם ה' פעלכם וכו', ויפקח עיניכם שתראו בכל עת נפלאותיו וחסדיו העצומים להתעורר מהשנה על ידי זה, ולהתקרב אליו יתברך בכל עת מפל מקום שהוא; כי הוא יתברך עושה נפלאות בכל עת והכל רמזים נוראים להתקרב אליו מפל המקומות שהם וכמו שכתוב "נוראות נפלאותי נפלאים מעשיו" וכו'. והנה כפי מה שמסבב השם יתברך עמנו בנפלאות חסדיו, הגיע עתה הזמן שיסע ידידנו רבי נחמן לדרך בעסקינו כידוע לך, ומה מצעדי גבר בוננו. אך דעתי שיתעכב פה עד אחר שבת קדש הבא עלינו לטובה, אולי יגיע מכתב משם ותשלחנו תכף ביום א' הבא עלינו לטובה. וה' יתן חכמה ועצה אמתית, שנוכח לידע איך להתנהג בעסק זה ובכל עסקינו. גם תשלח איזה סך פרצונך שיהיה על נדבתך בעסק זה. כי בעזרת השם יתברך יהיה לך בודאי חלק בעסק זה, ואיני יודע כמה. לעת עתה תתחיל לתן איזה סך פרצונך על הוצאות, ויהיה נחשב בתוך הסך שתתן על עסק זה, וכך אני מתנהג עם כל המתנדבים מאנשי שלומנו על עסק זה. ואם תוכל לדבר עם ידידנו הרבני רבי יעקב שיתחיל גם כן עתה לתן אדרוף [על החשבון] על עסק הנ"ל, וישלח מיד ביום א' מה טוב. ואם תבין שלא יהיה דברך נשמעין בזה תעשה פרצונך. וקויתי לה' שישמע לדברי, ובודאי יהיה לו בעזרת השם יתברך חלק במצוה רבה הזאת; וה' יגמר בעדנו לטובה פרצונו וכרצונו יראיו וכו' כי לטובה בונתו.

דברי אביך המצפה לישועה בכל עת. ותהלה לאל שכתבת לי שהיה שני לטובה לזונתך תחיה, וגם בנד שיתחיה תהלה לאל גרפא מצרעתו בחסדו יתברך. כן יוסף לרחם עליהם להצילם מעתה מכל מחוש וכאב וכו', ואל תשכח כל גמוליו ותבטח בחסדו וישועתו תמיד.

נתן מברסלב.

שִׁסַּח

יום ג' ויציא תר"ב אומאן.

גם אנכי פורס בשלום ידידי הרבני וכו', מורנו הרב אברהם בער שיחיה, ובשלום ידידי הרבני וכו' מורנו הרב אפילי שיחיה, עם כל בני ביתו ויוצאי חלציו שיחיו, ובשלום כל אנשי שלומנו באהבה רבה.

כָּבֵר הודיעו להם שאני פעת פה קהלת אומאן, ובאתי לפה ביום ג' תולדות העבר, וכפי הנראה אתעכב פה עוד איזה ימים או שבועות. וקרוב שאתעכב פה או בסביבות אלו על שבת חגגה הבא עלינו למובה. וכעת אין מלה בלשוני להודיעם דבר, כי אני מצפה לקבל מכתבם שלדעתי כבר נשלחו למולמשיין להשיבני על כל מה שבקשתי. וכבר כתב ידידי רבי אברהם בער שיחיה באגרת לאמו זה כמו שלש שבועות שבסמוך ישיבני פראוי. על כן אין פעת להאריך, ובקשתי באם עדין לא נשלח מאתם למולמשיין כנ"ל, שימהרו לשלח למולמשיין כנ"ל. ותהלה לאל כבד שלחתי את רבי נחמן ממולמשיין בהעסק שלנו. וה' יצליח דרכו, ועדין אין לי שום ידיעה ממנו, כי זה סמוך שיציא מברסלב ביום א' חיי שרה. ה' יגמור בעדנו לגמור חפצנו הקדושים פראוי. ואנחנו לא נדע מה נעשה וכו'.

דברי אהבם באמת האוחז בחבלי עבותות אהבתכם ומעתיר בעדכם.

נתן מברסלב.

וכבר הודעתים שבאם יסעו לפה, יסעו דרך טירהאויצע, כי יכול להיות שימצאו אותי שם. ואנכי איני יודע עתה כלל איך יתנהג השם יתברך עמי. ואני משליך עצמי עליו יתברך ועל זכותו של רבנו הגורא זכר צדיק וקדוש לברכה. "נפשי ישוּבב ינחני במעגלי צדק למען שמו".

שסט

בעזרת השם יתברך, יום ה' ויצא תר"ב.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני וכו'. מורנו הרב יצחק גרו יאיר עם כל יוצאי חלציו שיהיו.

תהלה לאל באתי לפה קהלת אומאן ביום ג' תולדות, עד הנה עזרוני רחמיך וכו', ומצאתי פה מכתביו. וביום אתמול קבלתי מכתבו על ידי חתן אחי הנגיד מורנו הרב שאול גרו יאיר שהביא לי מכתבו בעצמו. והיה לי לנחת גדול. בפרט אשר הודיע לי מרבי נחמן גרו יאיר, ה' יצליח דרכו בכל המקום אשר ירדך לשם פרצונו יתברך, ונופה לגמור חפצי שמים בישועתו הנפלאה ולה' הישועה, כעת אין לחדש דבר. ומה שכתבת מעצם תשוקתו להתועד עמי בשבת חנכה הבא עלינו לטובה, גם אנכי מאד נכספתי לזה, אבל מה אעשה לך בני חביבי כי רחוק מאד שאשוב לביתי על שבת חנכה הבא עלינו לטובה. כי אין לי כח לילך ולחזור, ואני מכרח להתעכב פה עוד איזה זמן, ועדין אין אתי יודע ברור איך יסבב השם יתברך עמי בחסדו בשבת חנכה הבא עלינו לטובה. גדול ה' ומהלל מאד, וחדשות נעשים בכל יום, חדשים לבקרים רבה וכו' והכל לעורר ולחזק את האדם להתקרב אליו יתברך. וכמו שכתוב בהתורה (סי' נ"ד) לשמור את הזכרון על פסוק "ויהי מקוץ" - "ה' אלקי גדלת מאד" וכו'. ומגדל הנחיצה אי אפשר להאריך כלל, אך לא יכלתי להתאפק מלהזכירך רמז מזה למען תזכיר את עצמך בכל עת בשמירת הזכרון הנאמר שם. והנה מאד היטבת לעשות מה שבארת לי היטב איך נתקבל רבי נחמן בשמחה וכו'. הכל רמז וצמיחת קרן ישועה וכו', אך עדין אנו צריכין בכלל ובפרטיות כל אחד ישועה ורחמים רבים מאד.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מפרסלב.

שע

בעזרת השם יתברך, חדשים לבקרים רבה אמונתך.

אור בקר יום ג' וישלח תר"ב אומאן.

האגרת הרצוף פה אליך בני ידידי, הכנתי עוד יום ה' ויצא העבר, ולא איסתיע מלתא לשלחו. גם אתמול הגיע לי מכתבו מיום ה' ויצא, והיה לי לנחת.

ומה שְׁמַרְבָּה לְהַפְּלִיאַ עַל יְדִידֵינוּ רַבֵּי אַבְרָהָם בְּעַר גֵּרוֹ יְאִיר בְּדָבָר הַמְּעוֹת בְּעַד הַשְּׁמָן זוֹת, הַאֲמַת אֶתְּךָ. אֵךְ דַּע שְׁבוּדָאֵי לֹא תַפְסִיד אֶפְלוּ פְרוּטָה אַחַת. אֵךְ מָה שִׁיתַּעֲכַב הַמְּעוֹת אִיזָה זְמַן, מְכַרְח אֶתְּךָ לְסַבֵּל. וְכֹדָאֵי וְכֹדָאֵי לְסַבֵּל בְּשִׁבִיל הַמְּצוּהָ רַבָּה שְׁזִכִּיתָ שְׁיִהְיֶה לְךָ חֶלֶק כְּזֶה בְּהַדְּלָקַת גֵּר תְּמִיד בְּשִׁמְן זוֹת עַל צִיּוֹן הַקְּדוּשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי חוֹסִים בְּאוּרוֹ הַקְּדוּשָׁה. וּבְאֲמַת גַּם אֲנִכִּי לֹא עָלָה עַל דַּעְתִּי שְׁתּוּצִיאַ עַל הַשְּׁמָן סֵךְ כְּזֶה. אֵךְ מֵאַחַר שֶׁכָּבַר הוּצֵאתָ עַל פִּי הַהֶכְרַח, וְגַם כְּתַבְתָּ שְׁחֹזַרְתָּ וְדַבַּרְתָּ עִמּוֹ שְׁלֹא יִהְיֶה הַדְּבָר לְשַׁעוּרִין, בּוּדָאֵי לֹא תַפְסִיד אֶפְלוּ פְרוּטָה אַחַת בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאֲנִי עֲדִין לֹא כְּתַבְתִּי לְרַבֵּי אַבְרָהָם בְּעַר גֵּרוֹ יְאִיר, מַחֲמַת שְׁהִיִּיתִי מִמֵּתִין עַל מַכְתְּבְּךָ זֶה שֶׁקִּבַּלְתִּי בְּסֻמוּךְ מִקְּבַלְתַּת הַמְּעוֹת, וְהַעֲקָר מַחֲמַת שְׁאֲנִי מִצַּפָּה בְּכָל יוֹם שְׁיָבוֹא לְפָנַי יְדִידֵנוּ רַבֵּי אֲבֵלִי מִטְּשַׁעֲהֵרִין וְאֲדַבֵּר עִמּוֹ פָּנִים אֶל פָּנִים, שְׁזֶה טוֹב יוֹתֵר. כִּי אִי אֶפְשֶׁר לְכַאֵר בְּכַתֵּב הַיָּמִב. וְאַף עַל פִּי כִּן אֶרְאֶה לְכַתֵּב לוֹ מַעֲתָה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבּוּדָאֵי לֹא תַפְסִיד וְכִנ"ל.

וּבְכָבֵר יְדַעַת בְּנֵי חֲבִיבִי, שְׁאֵי אֶפְשֶׁר לְגַמֵּר שׁוּם דְּבָר וְשׁוּם עֶסֶק אֶפְלוּ בְּעִנְיֵי חַל בְּלִי יְסוּרִים וְעַכּוּבִים וְסַכְסוּכִים, מִכָּל שִׁבְן דְּבָר שֶׁבְקִדְשָׁה. מִכָּל שִׁבְן וְכָל שִׁבְן דְּבָר שֶׁבְקִדְשָׁה הַמְּפֻלָּג בְּמַעֲלָה. בְּפִרְטָה בְּעַסְקֵי אֲדוּנְגוֹ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ הַקְּדוּשָׁה וְהַנּוֹרָא וְכָר צִדִּיק וְקְדוּשָׁה לְבָרְכָה, שֶׁכָּל מָה שְׁנוּגַע לְעַסְקֵי הַקְּדוּשִׁים רַבִּים הַמוֹנְעִים כְּמַעַט בְּלִי שַׁעוּר. אֵךְ מִדָּה טוֹבָה מְרַבָּה, כִּי רַבִּים אֲשֶׁר אֶתְּנוּ לְסִיעֵנוּ לְגַמֵּר עֶסְקִים הַקְּדוּשִׁים שֶׁהֵם זְכוּת הַרַבִּים לְדוּרוֹת, כִּי אֶתְּךָ מְרוּם לְעוֹלָם ה'. וְהִנֵּה יֵשׁ כְּזֶה הַרַבָּה לְדַבֵּר, וְהוּא נִצְרָךְ לְעַסְקֵי הַכָּלָל וְגַם בְּפִרְטִיּוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל עַת, כְּפִי הַמְּצוּהָ וְהַעֲסֵק דְקִדְשָׁה שְׁרוּצָה לְעַסֵּק בּוֹ הַנוּגַע לְהַתְקַרְבוֹת לְאֲמַתַּת תּוֹרַתוֹ הַקְּדוּשָׁה, כְּאֲשֶׁר יְדַעַת מְכַבֵּר, אֵךְ עֲדִין צְרִיכִין לְחֹזֵר זֹאת בְּכָל פַּעַם.

מָה אֵמַר לְךָ בְּנֵי חֲבִיבִי, בְּכָל יוֹם רוֹאִים אֲמַתַּת דְּבָרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל (סֵפֶה נִבִּי), מָה שְׁאֲמָרוּ עַל פְּסוּק "צוּפָה רָשָׁע לְצַדִּיק וּמִבְקֵשׁ לְהַמִּיתוֹ", שֶׁבְכָל יוֹם יִצְרוּ שָׁל אָדָם מִתְחַדֵּשׁ עָלָיו וְאֵלְמָלָא הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא עוֹזְרוֹ וְכוּ'. וְעַל כֵּן אֶחָד וְאֶחָד מִתְנַבֵּר בְּכָל יוֹם כְּפִי בְּחִינָתוֹ, וְהַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא מְצִיל לְכָל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ. כִּי אֵף עַל פִּי שֶׁהַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא מְרַחֵם עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד וּמְצִילוֹ, אֵף עַל פִּי כִּן לֹא כָּל אֲפִין שׁוּין וְיֵשׁ שְׁנוּיִים רַבִּים כְּזֶה לְאִין מְסַפֵּר בֵּין בְּנֵי אָדָם וּבֵין הַזְּמַנִּים וְהַיָּמִים. וְהַכָּל כְּפִי הַכְּנַת הָאָדָם וְתִשׁוּקָתוֹ וְכִסּוּפֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְלְתוֹרַתוֹ הַקְּדוּשָׁה וְלְהַתְקַרֵּב לְצַדִּיקִים וְכַשְׁרִים הַאֲמִתִּים, כִּי בְּהֶכְרַח שְׁיִהְיֶה אִיזָה אֶתְעַרוּתָא דְלִתְמָא וְכוּ', עַל כֵּן יְסוּד הַכָּל הוּא

מכתבי שעה מוהרנ"ת

תקכו

ההתקשרות להצדיק יסוד עולם המאיר בכל דור. ולולא זאת לא היה מתקנים העולם; על בן חובה עלינו להתגבר לשמח בכל יום ובכל עת על נעימת חלקנו. אשרינו וכו', ברוך אלהינו שפראנו לכבודו והבדילנו מן התועים בכמה בחינות.

והנה בעתים הללו הובאו לפני הקנטרסים הרעים והמרים, שרש פורה ראש ולענה של פריצי בני עמנו הפורקי על, מה שעוסקים להדפיס בכל פעם לצורך נפשות לפורחות לשאול ואכדון רחמנא לצלן, כמפרסם הצרה המרה הזאת עתה. ואם פי ראוי לקרע בגדים לאלפים קרעים על כל דבור ודבור הרע ומר וסרוח שלהם, שהוא פמדרת חרב נגד ה' ותורתו הקדושה וצדיקיו האמתיים. עם כל זה גם יש לנו לשמח הרבה בשמחה שאין לה קץ מה שזכינו להיות נבדל מהם, כי לא באלה חלק יעקב וכו'. ומאפס הפנאי אי אפשר לבאר לך מה שצריכין לדבר בזה.

ואתה בני חזק ואמץ ותעזר ותחזק עצמך לשמחה בכל פעם, ולהפך כל היגון ואנחה לשמחה, כאשר דברנו בזה הרבה בעזרת השם יתברך. יתר מזה אין פנאי להאריך, ותגנו מכתבי זה, כי יהיה נצרך בימים הבאים בעזרת השם יתברך. גם כל מכתבי תגנום ותשמרם בדרךך. ולא תגלה אותם כי אם לאנשי שלומנו.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מפרסלב.

ותפרם בשלום כל אנשי שלומנו באהבה.

שעה

בעזרת השם יתברך, אור ליום ו' ערב שבת קדש וישב תר"ב אומאן.

אהובי בני חביבי.

בשעה זאת קדם תפלת ערבית קבלתי שני מכתביו. והיה לי לנחת מה שהודעתני שקבלת מכתבי על ידי רבי ש"ב שיחיה, כי לא יבלתי לסבל צעקתך במכתבך כמה פעמים לקבל מכתבי, ועד עתה לא נודעה לי אם קבלת המכתב הנ"ל. בריך רחמנא דסיען עד כען, שזכינו לחיות עד סמוך לחנכה הקדוש הבא עלינו לטובה, ובו בטחנו שנוכה להדליק נר חנכה בזמנו לפרסומי נסא, להודיע כי ה' הוא

האלהים ובוחר בעמו ישראל באהבה, ועושה עמנו נסים נפלאים בכל דור ודור. וגם עתה עדין חביבותא גבן, ובעבודותנו לא עזבנו אלקינו ויט עלינו חסדים נפלאים גם בדורות האלו וכו', ואי אפשר להאריך בזה.

לעת עתה נקבע בדתתי להתעבב פה אומין על שבת חנכה הפא עלינו לטובה, ומן הסתם לא אוזו מפה קדם שבת חנכה הפא עלינו לטובה. וכמה וכמה קשה וכבר עלי אפלו לזכר ענין העסק שלי בעת הקבוץ אי אפשר לכא. ואיני יכול עתה לדבר בזה. ידידנו רבי אפרים גרו יאיר מקרעמינשווג כתב לכאן קדם 'שבת וישלח' העבר, שאם ידע בודאי שאהיה פה על שבת חנכה הפא עלינו לטובה, יבוא בעצמו ואנשים מקרעמינשווג וטשעהרין ומעדוועדיבקא. ואני לא השבתי אותו אז, רק אביו ידידנו רבי נפתלי גרו יאיר כתב אליו על ידי הפאסט ביום ו' העבר שאתעבב פה בעזרת השם יתברך.

יתר מזה איני יודע כלל מה לכתב לך בני חביבי. גדול ה' ומהלל מאד שפרא העולם ומלואו בשביל האדם והכל בשביל הבחירה. ועל בן פח הבחירה גדול ונפלא מאד, ואין אנו יודעים כלל מה נעשה בעולם, רק זאת אנו יודעין בברור ומחזיבין לחזר זאת בכל פעם שהכל הבל, רק אשרי יושבי ביתך וכו', אשרי תמימי דרך וכו', אשרי אדם עז לו כד. ולא על חנם חס ושלוש אנו אומרים שלש פעמים בכל יום אשרי יושבי ביתך, אשרי אשרי בודאי. וגם אנו בענייתנו בדור העני הזה גם אנו בכלל זה, כי אנו נכנסים לבתי כנסיות ובתי מדרשות בכל יום, וביותר אשרינו וחסבה יתרה נודעת לנו שאנו יודעים שאין שום אשר טוב בעולם כי אם זאת פשוזכים לישב בביתו וכו'. וכמו שפרש רש"י על פסוק אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים, אשריו של איש וכו', כי אין שום אשר אחר בעולם.

תשובות לכה הטוב אלצוני לכתב דברים אלה, חזק ואמץ בני חביבי ושחמ נפשך תמיד, בפרט בימי חנכה הקדושים הבאים עלינו לטובה יהיה איד שיהיה. וה' הטוב יריק עליך ועלינו שמן הטוב, להשפיע כל טוב בגשמיות ורוחניות. ויקים (מלכים א' י"ז) "כד תקמח לא תכלה, וצפחת השמן לא תחסר" וכו', ככח הצדיקים אמתיים הממשיכים בכל עת שמן משחת קדש, בחינת לאמשכא משח רבות קדשא ולאדלקא בוצינא. ועלינו לתלות עינינו למרום, ולחלות פניו בכל עת, רחם רחם בעל הרחמים

מכתבי שעב מוהרנ"ת

תקכט

בכלליות ישראל ובפרטיות על כל אחד ואחד עדי נזכה לפעל בקשתנו וצמיחת קרן לדוד עבדך, ועריכת גר לבן ישי משיחך. כי בשם קדשך נשבעת לו שלא תכבה גרו לעולם ועד.

דברי אביך הנאנח והנדכא מאד אתפרית רוחי בגו נדנה, ואף על פי כן חסדו גבר עלי ועלינו, ואני מתחזק בחסדו להפך הכל לששון ושמחה אגילה ואשמחה בחסדך וכו'.

נתן מפרסלב.

ברגע הזאת הביאו לי החפצים. טוב להודות לה' גם על זה, כי על כל פרט ופרט צריכין להודות לה'. והכל בא במועדו ובזמנו, כי את הכל עשה יפה בעתו. מה גדלו מעשי ה' שמשגיח על כל דבר בפרטיות. והנה מאלוף ידעת כמה אני בוסף ומשתוקק לשמע איזה ידיעה קטנה או גדולה מידידי רבי נחמן גרו יאיר, השם יתברך יוליכהו לשלום ויתקנהו בעצה טובה מלפניו יתברך, וישוב אלינו לשלום מהרה. ובודאי כל אשר תשמע בזה בכתב ובעל פה תודיע לי בזריות, ולה' הישועה. ואתה שלום וביתך שלום. עתה כבר סמוך לאור היום, שבענו בבקר חסדך יומם יצוה ה' חסדו וכו'; לבי מלא מלים לכתב לך, אך כבר כתבתי לך הרבה, וגם אי אפשר להאריך ברצונו על פני השדה. ותרבה ללמד ולהגות בספריו הקדושים ובמה שחנני ה' לחדש ולבאר בהם, בהם תחיה נפשך. אז יבקע כשחר אורך וכו'.

שעב

ברוך השם, יום א' שמות תר"ב טירהוויצא.

שלום לאהובי בני הרבני מורנו הרב יצחק שיחיה.

באתי לפה על שבת קדש פרשת ויגש, ומאת ה' היתה שנתעכבתי פה גם על שבת פרשת ויחי העבר. ובשבוע זאת אני מכין עצמי לשוב לאומין בעזרת השם יתברך. ועתה דעתי נטוה להתמהמה שם עד ערב ראש חדש שבט הבא עלינו לטובה, ואז אראה אידך להתנהג. ועיני תליות לה' שינחני במעגלי צדק למען שמו. ויכול להיות שאסע אז מאומין למשעהרין, אבל איני יודע עדין עצת ה' בברור. והנה עתה הזמין לי ה' מוסר כתב זה, אמרתי להודיעך כל זה. ודעתי שתצוה לידידי רבי נחמן גרו יאיר שבא בסמוך מדרכו, שישים לדרך פעמיו לבוא לאומאן על ערב ראש

חדש שבט. וטוב שיקדים עצמו לזרו עצמו תכף כראות כתב זה באפן שיוכל לבוא איזה ימים קדם לאומאן, כדי שישפר פנים אל פנים כל סדר נסיעתו וכו'. ועל ידי זה אדע איך להשית עצות בנפשי איך להתנהג. ועוד בלא זה, אני בוסף מאד שיבוא אלי כנ"ל, כדי לדבר עמו הרבה מהעסק ועצת ה' היא תקום. על פן הודעתיד היום כל זה. ובדאי יקום רבי נחמן כנ"ל. ולגדל נחיצתי עתה פי השנה מנחת על עיני, כי תהלה לאל דברנו הרבה בלילה העבר מעשיות נוראות שעברו עלינו מעת התקרבותינו אל הקדש וכו', על פן אין פנאי להאריך כלל.

דברי אביך הכותב בחפזון ומצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ושלום לידידי רבי נחמן הנ"ל בריד מתייד לשלום, השם יתברך יביאך מהרה לאומאן כנ"ל.

נתן הנ"ל.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

שגג

בעזרת השם יתברך, יום ג' וארא תר"ב אומאן.

רב ברכות ושבע שמחות לכבוד אהובי ידי נפשי ולבבי הרבני התיק הנגיד וכו' מורנו הרב אברהם בער שיחיה, ולביתו נאווה קדש, וליוצאי חלציו הקרים, חיים ושלום וכל טוב, אמן בן יהי רצון.

ידע ידידי כי באתי לפה אומאן קדם ראש חדש כסלו, ונתעכבתי פה על שבת חנכה. ותהלה לאל היו פה קצת אורחים, ודברנו דברי תורה אמתיים המחיינ את הנפש, השם יתברך יזכנו לקימם בשלמות כרצונו הטוב אמן. וכבר שלחתי לך מכתבי על ידי רבי ליב מטשעהרין באריכות, ושם זרזתי אותך שתסלק מיד לבני רבי איציק שיחיה בעד השמן; ולדעתי מן הסתם כבר קימת דברי, אך אנכי איני יודע עדן, כי עדן לא קבלתי ידיעה על זה מבני הנ"ל. כי תכף אחר שבת חנכה נסעתי ביום זאת חנכה לטיירהוויצע, ונתעכבתי שם שתי שבתיים דהינו שבת פרשת ויגש ופרשת ויחי. ותודה לאל עסקנו שם בעסקי שיחות קדושות בתורתו של אדוננו מורנו ורבנו ז"ל בדברים

נפלאים וחדשים מאד, והיינו שמחים שם מאד עד שכמעט כל העולם נשא לבם את רגלם ורקדנו שם הרבה בשתי השבתים. ותודה לאל יש לנו במה לשמח באשר כבר דברנו הרבה בזה. אבל צריכין לחזור זאת בכל יום כי לא דבר ריק הוא, כי עקר חיותנו הנצחי וקדשת יהדותנו תלוי בזה, להחיות עצמנו בכל עת בקדשת תורתו שזכינו על ידי אדוננו מורנו ורבנו ז"ל, אור האורות אשר קרבנו אליו יתברך כל אחד ממקום שהוא. והוא רבנו הוא מורנו בעולם הזה ובעולם הבא לנצח. אשרינו מה טוב חלקנו וכו'. ואין פנאי עתה להאריך בזה, רק באתי כמזכיר. ואתה תזכר עצמך ותשים אל לבך את אשר שמעת כבר, ותבין מרחוק נפלאות חסדיו יתברך עמנו עד אין חקר ומספר. ברוד ה' אשר לא עזב חסדו ואמתו מעמנו גם בדורות הללו, כי גם עתה אין הדור יתום על ידי השארתו וכו', כמבאר על פסוק נחל נובע וכו'.

והנה ביום ד' פרשת שמות העבר חזרתי לפה אומאן, ובדעתי להתעכב פה בחסדו יתברך עד ערב ראש חדש שבט הבא עלינו לטובה. ועתה דעו שידידנו רבי נחמן טולמשינער אשר שלחתינו בתחלת החורף בעסקנו כבר בא בשלום לביתו לטולמשינן על שבת חגפה העבר אך עדין לא ראיתיו. וקרוב שיבוא לפה אם ירצה השם על ערב ראש חדש שבט הבא עלינו לטובה. אך קבלתי מכתב מבני שיחיה, שתהלה לאל חי נתקבל שם בכבוד גדול מאד ובשמחה רבה, ושבת שם שתי שבתים, ובכל סעדה בשבת ובחל, הכרח לסעד אצל איש אחר מרב החבה שחבבוהו. וזמר לפניהם הנגונים שלנו, ונתקבלו מאד, עד שפעם אחת בשבת זמר לפניהם הנגון הקדוש של אסדר לסעדתא של אדוננו מורנו ורבנו ז"ל, ורקדו עמו כל היום בלו. ודבר עמהם הרבה מקדשתו הגדולה, והספרי לקוטי מוהר"ן כבר נמכרו, רק מעות אין תקנה להוציא מהם, באשר אספר לכם אם ירצה השם. וכתבתי לכם זאת למען דעת כי דבר אלקינו יקום לעולם. וגם עתה בעצם שפלותנו ובזיונונו עד לעפר, אמת מארץ תצמח ואור תורתו וקדשתו מאיר בקצה העולם למרחוק מאד, כאמור "וארח צדיקים כאור נגה" וכו' ולה' הישועה שיקים "אויביו אלביש בשת ועליו יציין נורו".

גם בענין מה שבקשתי אותך ואת ידידי רבי אבא גרו יאיר להשתדל לשלח לי מעות, הן מאנשי שלומנו הן מאתם, עדין לא קבלתי שום תשובה מבני רבי איציק אם כבר קימו דבורי; ולדעתי בודאי כבר נשלח מאתם איזה סך אלי, בדרךם הטוב תמיד לקים דברי ולעזרני בכל עז, ישלם ה' פעלם וכו', אך אם עדין לא קימו

דברי, נא מאד שׁיזרזו לקיים הפל ככל האמור במכתב הקודם ובמכתב זה. הן לסלק מיד בעד השמן בשלמות, הן לשלח לי כראוי, כי השעה צריכה לכה מאד. כי אני יושב פה זה יותר משני חדשים, וידוע להם שפה אין לי שום הכנסה. וההוצאה מרבה מאד גם פה, על עצים ונרות, ולחם לאכל וכו', מלבד ההוצאה המרבה שבביתי, והם צועקים במכתבם אלי בכל פעם לשלח טרף לביתי. ועתה עקר סמיכתי בפרנסתי הוא על השם ותברך לכה, אך הספה שמסבב השם יתברך בגשמיות רבה ככלה הוא עליכם אוהבי ורעי, כי השם יתברך מגלגל זכות על ידכם. ומאליכם תבינו גדל המצוה להחזיקני וכו'. ואין להאריך בזה, כי חזקה שיקימו דברי מיד, ושכרם יהיה אתם בזה ובכא, ויזכו לילך בדרך הקדש כאשר הורנו הוא ז"ל. וה' ירום קרנם ויצליחם בכל אשר יפנו, וימלא כל משאלותיהם לטובה. בנפשם ונפש אוהב דבק מאח דורש שלומם וטובתם כל הימים ומעתיר בעדם.

נתן מברסלב.

ואודות עסקנו, על להבא אי אפשר לכתב עתה פלל עד שאדבר עם רבי נחמן טולטשינער הנ"ל פנים אל פנים. כי כפי הנשמע ממכתבם נוכל לעסק בזה בעזרת השם יתברך, אך באפן אחר לגמרי ממה שחשבתו, כי רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום. כפלתי בפקשה לקיים כל דברי הנ"ל, כי הזמן קצר וההוצאה מרבה בכל יום. ולה' הישועה.

ושלום רב לידידי בנפשי הרבני הותיק הנגיד רבי אפלי גרו יאיר. כבר שלחתי לך מכתבי על ידי רבי ליב הנ"ל, נא לקיים דברי. ולהאריך בדברי אמת עתה אין פנאי, וכבר הזכרתי אתכם קצת למעלה, ונאמר גם אליך ולכל אנשי שלומנו. והמשכיל יבין מדעתו איך לחזק את עצמו בכל עת בכל מה שעובר עליו, כי גדול ה' ומהלל מאד, וגדולים הצדיקים מאד. כאשר זכינו לשמע גדלת חסדיו יתברך עד אין קץ, על ידי אדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק לברכה ובהם עולם נושע בזה ובכא לנצח.

נתן הנ"ל.

שער

ברוך השם, יום ג' יתרו תר"ב פרס'לב.

רב שלום וברכה לכבוד ידיד נפשי ולבבי הרבני הויתיק הנגיד וכו' מורנו הרב אברהם בער שיתיה, עם כל יוצאי חלציו הקרים שיחיו, ולכל אנשי שלומנו הקרים חיים ושלום וכל טוב.

דעו ידידי פי פאתי לביתי לשלום על שבת שירה שעבר אור ליום ו', ומצאתי מכתבך ומכתב רבי אבא ברבי שמואל ידידי גרו יאיר וקראתים היטב פעמים ושלש, ועמדתי מרעיד ומשתומם. פי ראיתי מעשי ה' ונפלאותיו איך הוא מסבב עמי ועמכם. גדולים מעשי ה' מאד עמקו מחשבותיו. ואספר לכם מעט דמעט. פי באמת היה בדעתי באומאן כמה פעמים, לשים לדרך פעמי לנסע אליכם, אך רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום וגם קלקול הדרך עכב אותי הרבה. וגם שלא היה לי איש לשמש אותי שיהיה לו בילעט [אשרת מעבר]. ובעתים הללו עומדים על הדרך שומרים הרבה, ושואלים על בילעט, ואי אפשר לנסע בלי בילעט. אך אף על פי כן אם היה מגיע לי מכתבכם לאומאן, בודאי הייתי מוצא תחבולות איך לנסע. אבל מאת ה' היתה שלא הגיעו אלי מכתביכם לאומאן עד בואי לביתי, ואז מצאתים בביתי שהיו מנחים שם יותר משלשה שבועות; פי בביתי היו מצפים בכל יום שאבוא, ובאמת כן היה דעתי, וכן כתב ידידנו רבי נחמן לטולמשיין בנסיעתי לטירהוויצע ביום ד' ויגש, שבסמוך אשוב לביתי. אך בהיותי בטירהוויצע, נתעכבתי שם על שבת שנייה. קצת מחמת קלקול הדרך מאד, והעקר מעצם תשוקת אנשי שלומנו מאד מאד להתועד עמהם עוד, לדבר דברי אלקים חיים הנוכעים וכו'. ואחר כך גמלכתי להתעכב באומאן עוד, עד ערב ראש חדש שבט. וגם היה עכוב גדול בענין הפאסט, שהפאשטיליאן [שהדור] פשע נגד רבי נפתלי גרו יאיר, ופתח מכתביו, ומחמת זה נתעכב בני לבלי לשלח עוד לידו. ונתעכב בערך שני שבועות שלא הלכו המכתבים לאומאן כסדר. והפל בהשגחה מאת ה', כי עתה כבר חזר הדבר לקדמותו וכאים האגרות לרבי נפתלי במועדו ובזמנו. הן על כל אלה סבב השם ותברך שנתעכבו מכתביהם ולא באו לידי עד בואי לביתי ביום ו' העבר.

ועתה מביתי בודאי אין בי כח לנסע בקרירות כאלה, וגם כבר הוא סמוך לפורים ולפסח. והשם ותברך יודע כי אני סומך עליו ותברך לבר בכל תנועותי,

ובפרט בענין נסיעותי ונהגתי עם אנשי שלומנו החרדים לדבר ה' המבקשים לשמע דברי אמת וכו'. ובאמת גם פה היה להם געגועים עצומים מאד שאשוב לביתי, כי בכל ימי הקיץ העבר הייתי בדרך, ועל ספות באתי לביתי. וזה שבתי הבית מעט, ופתאם נסעתי מביתי שלא עלה על דעתם כלל, כי גם בדתתי לא היה לנסע אז. רק פתאם סבב השם יתברך במחשבותי לנסע, ונתעכבתי שם באומאן גם בימי שבת חנכה העבר. אשר מעודי לא נתעכבתי בשבת חנכה בדרך. ומי יבין דרכי ה' ונפלאותיו אשר הוא מסבב עמי ועמנו יחד, כי הקבוצ שלנו יקר מאד מאד. ואי אפשר לדבר בזה כלל, בפרט על פני השדה. ורבי אפרים שיחיה מקרומינטשאג, כתב בפרוש לאביו ידידנו רבי נפתלי גרו יאיר שבאם ידע שאתעכב באומאן שבת חנכה, שיבוא הוא עם הרבה מאנשי שלומנו מששעהרין ומעדוועדיווקע על שבת חנכה. והיינו מצפים שיבואו ולא בא אחד מהם.

ועתה איני יודע מהיכן להתחיל לכתב לכם. כי בודאי אי אפשר לכאר לכם כל מה שנדבר בימים הללו. אך תהלה לאל כבד יש בידכם כל הספרי קדש מאדוננו מורנו ורבינו זכרוננו לברכה, ומעט ממה שבארתי בהם בחסדו יתברך. וגם התפלות והשיחות הקדושות וספורי מעשיות, הפך בהם והפך בהם, וסיב ובלה בהם, ומהם לא תזוע שאין לך מדה טובה מהם. כי אין שום דבר עצה בעבודת ה' נמנע מכם, שלא תוכלו למצוא בספריו הקדושים, כי הם כלם מלאים עצות לכל אדם שבעולם, בכל דרגא ודרגא בכל מיני עליות שבעולם, ובכל מיני ירידות שבעולם. וכבר דברנו הרבה בזה. והעקר שתזהרו לקיים מה שהזהיר מאד שאסור להיות זקן, והרים קולו הקדוש וקרא בקול גדול ואמר "אלט טאר מען ניט זיין" [אסור להיות זקן] וכו', כנדפס מזה קצת (שיחות הר"ן נא). וכבר הזהירו רבותינו ז"ל על זה כמה פעמים, ואמרו "בכל יום יהיה בעיניך כחדשים" (דברים כ"ו), וכן אמרו בכל יום יהיה דומה בעיניך כאלו היום נכנסת עמו בכרית וכן הרבה. אך ביותר ויותר הזהיר אדוננו מורנו ורבינו ז"ל על זה, כי כל ענינו הוא בחינת התחדשות נפלא ונורא מאד מאד שיכול להרים ולחדש הנפשות שירדו ונפלו מאלפים שנה, וכמה גלגולים עברו עליהם וכו' כי רב נשמות דורות אלה הם גלגולים ומה שנעשה עמהם בכל גלגול אי אפשר להשיג. ואני יודע ומאמין באמת שאדוננו מורנו ורבינו יודע היטב בכלליות ובפרטיות כל מה שנעשה עם כל הנפשות בכל דור ודור, מיום ברא אלהים אדם על הארץ עד הנה, ועד הסוף

האחרון, ויודע כל הקלוקלים וכל התקונים של כל אחד ואחד. וכל הידיעות הללו הם אצלו דבר קטן, כי השיג השגות אלהות שאי אפשר לתפס במחשבה כלל, כמו שכתוב לית מחשבה תפיסא בך כלל. מה אמר מה אדבר, נפשי יודעת מאד, וגם מעט הידיעה שהאיר בי האביון בנפלאותיו העצומים, קשה מאד להכניס מעט בחברי. אך אף על פי כן חסדי ה' כי לא תמנו. וכבר עשה עמנו ועמי ביותר נפלאות ביותר, להודיענו ולהטעימנו מנעימת תורתו הקדושה מה שהודיע. רבות עשית אתה ה' אלהי נפלאותיך ומחשבתך אלינו אין ערך אליך אגידה ואדברה עצמו מספר.

על כן אחי ורעי חברי ותלמידי ורבותי עם ה' חזקו ונתחזקה. גרדה כל שנותינו על מר נפשנו שעובר עלינו בעתים הללו ובדורות הללו אשר ארך עלינו הגלות ומשך עלינו השעבוד, והעקר הוא מרירת גלות הנפש שמתגבר על כל אחד בכל יום, כמו שאמרו רבותינו ז"ל 'בכל יום יצרו של אדם מתחדש עליו' וכו'. ואמרו בקדושינ 'ולא עוד אלא שכל משאו ומתנו של היצר הרע בך, אך כל זמן שהרמיה עליך' וכו'. עין שם היטב בפרק א' דף כט. כי בשבת העבר דברנו בזה הרבה, שכמו שכל המשא ומתן של היצר הרע הוא עם האדם, כמו כן צריך האדם לעשות בנגודו שיהיה כל משאו ומתנו רק בתורה ותפלה ושיחה בינו לבין קונו, ושיחה עם חבריו ועם רבו, לתן ולשא רק בעסק זה. כמו שאמרו רבותינו ז"ל בשבח התלמידי חכמים על פסוק "והם תכו לרגלך ישא מדברתיך", שהתלמידי חכמים הולכים ומכתתים רגליהם מדוד לדרך וממקום למקום, והם נושאים ונותנים בדבריו של מקום. כי צריכין לזהר מאד לקיים מה שכתוב בתורה ואתם תהיו לי ממלכת כהנים (בסיון לד), להאיר על עצמו השלש נקודות, דהיינו לדבר בינו לבין קונו להאיר הנקודה הקדושה מנה ובה, וכן לדבר עם חברו ביראת שמים, כדי שיאירו זה בזה הנקודות טובות שיש בכל אחד מה שאין בחברו, וכן לדבר עם רבו וכו' לקבל הנקודה הכללית וכו'. וצריכין לעסק בזה הרבה בכל יום ויום, ושיהיה כל עקר משאו ומתנו של כל אחד ואחד רק בזה. כי חוץ מזה הכל הכל, הכל הכל, הכל נדרף אין בו ממש.

ושים לבך היטב וראה כמה וכמה שבאים השתפים שלכם בכל יום ויום לחקר בכל פרטי המשא ומתן שלכם. אם כבר נפדה מהאבנים ואם כבר סלק, ואם האבנים עושים מלאכתם כראוי, ואם כבר עבדו כפי שכירתם וכו', ואיזה מיני אבנים כבר נגמרו וכו', ושאר מיני פרטים רבים אשר כל היום חולף בזה. וכן הוא פה ובכל

המקומות בכל עסקי המשא ומתן שהוא רק חיי שעה, ואיך לא נלמד אלפים קל וחמר כמה וכמה צריכים לשא ולתן בינו לבין קונו ועם חבריו וכו', לחשב תחבולות ולבקש עצות וכו' איך להנצל מכל רע ולמצא חיי העולם, חיים נצחיים, נעימות בימינו נצח, אשר הפקשה והחפוש בעצמו והמשא ומתן בזה בעצמו יקר מאד, אפלו אם נדמה שאין מוצאין כלל, מה שאין בן בשאר משא ומתן.

והנה זמן תפלת שחרית הגיע ואי אפשר להאריך יותר, ודי בהערה זאת להחפצים באמת. ועתה תפלה לאל חיי ירום קרנכם ומזלכם ויצליחכם בכל אשר תפנו, והעקר שתצליחו הצלחה האמתית והנצחית. שימו לבכם היטב לכל דברי אלה הנוכעים וכו' ולכל הדברים אשר כבר נדברו בינינו בכתב ובעל פה ובהספרים הקדושים, בלם יצטרפו לטובה, לחזק לבבכם בה' ולשמח בכל עז בישועתו וחסדו יתברך אשר זכינו להיות בחלקו. אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו, ומה יפה ריושתנו אשרנו וכו'.

דברי אזהבכם באמת לנצח.

נתן מברסלב.

שעה

בעזרת השם יתברך, יום ד' חמשה עשר בשבט תר"ב.

שלום וחיים וכל טוב לאהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו. ובפרט לבנו נכדי חביבי המופלא היניק וכו' דוד צבי שיחיה, יהי ה' עמו ויעלה ויצמח בתורה ותפלה ומעשים טובים לארץ ימים ושנים, ויקום בו בן חכם ישמח אב עטרת זקנים בני בנים. לא למענינו כי אם בכח של זקן דקדושה וכו' אשר אנו חוסים בו אמן בן יהי רצון.

מכתבך קבלתי עתה, בהיותינו מסבים על השלחן אשר לפני ה', בזה היום חמשה עשר בשבט. ותהלה לאל יש קצת אורחים אצלנו עתה, וקצת נשארו משבת העבר. ושמחנו במכתבך, ובפרט בהספר לקווי עצות שזכינו לראות. ברוך שהחיינו וקיימנו וכו' לזמן הזה. ועתה תקבל רצוף פה אגרת למשערהרין, ולה' קויתי שיחיה נפשו. אם תוכל להעתיקו מה טוב. אם שכתב יש בידך כמה מאות אגרות,

עם כל זה בלם טובים וישרים וצריכין בלם ויותר. כי המשא מתן של האדם בזה העולם גדול וארץ ורחב, ועמק עמק מאד, והולך למרחקים מאד מאד, מעלא לתתא ומתתא לעלא ולכל בנפוח הארץ למזרח ולמערב וכו'. וצריכים לחזק ולכרף הרמיה של התורה הקדושה בכמה וכמה תחבולות ועצות בלי שעור, כי לכל תכלה ראיתי קץ וכו'. ואי אפשר להאריך עתה בזה, כי אני פותב כל זה באמצע הסעדה פנ"ל.

דברי אביך המודה על העבר ומבקש להבא לזכות ולראות בישועתו מהרה.

נתן מפרסלב.

שני

ברוך השם, יום ד' משפטים תר"ב ברסלב.

רב שלום לאהובי בני חביבי גרו יאיר.

מכתבך קבלתי ביום א' ולא היה לי עם מי להשיבו, כי נתפטר שליחות השלוחים. ותודיעני אם יש לך חס ושלום איזה צד דאגה מזה. כי לפי אמתת דברינו אשר כבר גדינו בינינו הנוכעים ממעיני הישועה, ראוי לך שלא יגיע לך שום צד דאגה מזה, אפלו אם היה בזה חס ושלום איזה חסרון בפרנסתך, מפל שפן שלפי דעתי הוא דבר שבוש לגמרי. ואף על פי כן תכתב לי גם מזה. השלך על ה' יהבך והוא יכללך, נאר בפתחון [רק בפתחון], כך שמעתי מפיו הקדוש כאשר כבר ספרתי לכם בעזרת השם יתברך. והנה רפי נחמן מוסר כתב זה כבר קבל רשות ממני אתמול, בלי מכתב אליך, כי הייתי טרוד אז ומאת ה' היתה שחזר לביתי כאשר יספר לך. עתה אמרתי למלאות תשוקתך הטובה ולכתב לך איזה דבורים מעטים אשר יזמין השם יתברך. והנה ממכתבך היה לי נחת גדול, וטוב להודות לה' אשר עד כה עזרני להכניס בך שיחיה למצוה להתחיל להניח תפלין בעל הרחמים יפתח לבו בתורתו, וישם בלבו אהבתו ויראתו וכו' שזה העקר.

ולהשיב לך על שאלתך במכתבך הסמוך, תהלה לאל כבר הקדמת להשיב בעצמך, ובדאי בנים דבריה. והחיות אותי גם כן במכתבך, שקראתיו היום שנית, במה שכתבת שצריכין להתחיל מחדש קמין אלף וכו'. כן הדבר בודאי, מי יתן שנוכח לילך בזה כל ימינו בכל מה שיעבר עלינו, שאיך שיהיה איך שיהיה

נוֹפֶה בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת לְהִתְעוֹרֵר מִחֲדָשׁ. כִּי זֶה הָעֶקֶר שֶׁבְּכָל הָעֲקָרִים שֶׁהוֹהַרְנוּ עַל
 זֶה בְּפִרְשַׁת קְרִיאַת שְׁמַע, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם בְּכָל יוֹם וַיּוֹם יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כְּחֲדָשִׁים,
 כְּמוֹ שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל. וְכֵן בְּתַחֲלַת מִתֵּן תּוֹרָה כְּתִיב (שְׁמוֹת י"ט) "בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְּבַר
 סִינַי" וּפְרָשׁ רַש"י "שֶׁבְּכָל יוֹם יִדְמָה כְּאֵלוּ הַיּוֹם הַזֶּה קִבְּלַת הַתּוֹרָה. וְכֵן פְּרָשׁ רַש"י
 בְּכִמָּה פְּסוּקִים בְּתוֹרָה כְּמוֹ "הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיִיתָ לְעָם" וְכו', וְכֵן הִרְבֵּה. וְרַבְנּוּ ז"ל צָעַק אֵלֹהֵי
 הַתְּבוֹת בְּקוֹל עֲמֹק וְחֹזֵק "אֵלֶּט טָאָר מְעַן גִּיט זִיין" [אִסוּר לְהִיּוֹת זָקֵן]. וּבְכַדְמָה לִי
 שְׁבִאגְרַת לְמִשְׁעֵהֲרִין שֶׁקִּבְּלַת כְּתַבְתִּי מִזֶּה הִרְבֵּה (לְעֵיל סִימָן שְׁעִי"ד). וּבְפִרְט לְהַתְחִיל בְּכָל
 פְּעַם לְקַיֵּם מַה שֶׁדִּבְרַנּוּ עַל בְּחִינַת ח"ש מ"ל שֶׁצָּרִיךְ כָּל אֶחָד לִילָךְ בְּזֶה (לְקוּטֵי הַלְבוּת הַלְבוּת
 גּוּלָה ח'). וּכְבָר סִפְרוּ לִפְנֵי כִּמָּה מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁתְּהִלָּה לְאֵל הוֹעִילוּ לָהֶם דְּבָרֵי אֱלֹהֵי
 שְׁדַבְּרַתִּי בְּזֶה בְּשָׁבוּעוֹת הָעֶבֶר. דִּהְיִנּוּ לְהַתְחִיל לְשַׁתֵּק וּלְחַרֵּשׁ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
 בְּתִשׁוּקָה גְּדוּלָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבְרַחֲמָנוּת גְּדוּלָה עַל עֲצֻמֵי שְׁגִתְרַחֲקָתִי כָּל כָּךְ כָּל כָּךְ כָּל
 כָּךְ עַד שְׁאֵינִי יוֹדֵעַ כִּלְלֵי מַהִיכֵן לְהַתְחִיל לְדַבֵּר, בְּבְחִינַת "כִּי אֵין מְלָה בְּלִשׁוֹנִי הֵן ה'
 יִדְעַתְּ בְּלָה, נֶאֱלַמְתִּי לֹא אֶפְתַּח פִּי" וְכו' (תְּהִלִּים קל"ט). כִּי כְּבָר נִדְמָה לִי שֶׁהִתְחַלַּתִּי כִּמָּה
 פְּעָמִים וְעַדִּין אֲנִי רַחוּק כָּל כָּךְ כָּךְ וְכו', כְּאֲשֶׁר יוֹדֵעַ כָּל אֶחָד בְּנַפְשׁוֹ. וְהַשֵּׁם
 יִתְבָּרַךְ מְלֵא רַחֲמִים רַבִּים תְּמִיד, וְעַל פִּי רַב יְחוּס עֲלֶיךָ וַיִּפְתַּח פִּה לְאֵלֶם כְּמוֹנֵי כְּמוֹךָ,
 מִמֶּשׁ מִמֶּשׁ כְּמוֹ אֵלֶם הַפּוֹתַח לְדַבֵּר. וְכְמוֹ שֶׁדִּבְרַנּוּ בְּנִעְמָרוֹב עַל פְּסוּק (יִשְׁעֵיחַ נ"ז) "בּוֹרֵא
 נִיב שִׁפְתָּיִם", שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בּוֹרֵא מִמֶּשׁ מִחֲדָשׁ נִיב שִׁפְתָּיִם, שְׁנוּכַל לְפָרֵשׁ שִׁיחֲתַנּוּ
 בְּעֵצֶם הַהִתְרַחֲקוֹת אִיךְ שֶׁהוּא, אֶפְלוּ אִם הָיָה בֵּן אֲלֵפִים פְּעָמִים, כִּי לְגַדְלָתוֹ אֵין חֲקָר.
 וּבְפִרְט כִּי בְּאַמַּת אָנוּ מֵאֲמִינִים וּמַעֲט יְכוּלִין לְרֹאוֹת וּלְהִבִּין, שְׂאֵף עַל פִּי בֵּן אִיךְ שֶׁהוּא
 בּוֹדֵאי לֹא נֶאֱבָד שׁוֹם דְּבוּר וְשׁוֹם צָעֵקָה אֶפְלוּ מִשְׁאוּל תְּחִתּוֹת מִמֶּשׁ, בְּנִשְׁמַע מִפּוֹ
 בְּפִרְוֶשׁ כִּמָּה פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר. וְאָנוּ צְרִיכִין לְהֵאֱמִין בְּזֶה בְּאַמוּנָה שְׁלֵמָה, בְּפִרְט כִּי כָּל
 אֶחָד יְכוּל לְהִבִּין בְּעֲצֻמוֹ שְׂאֵם לֹא הָיָה מִתְחַזֵּק בְּאֵלוּ הַצָּעֵקוֹת וְהַכְּסוּפִין טוֹבִים וְכו',
 בּוֹדֵאי הָיָה גְּרוּעַ יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּלִי שְׁעוֹר, כִּי אֵין קֵץ לְהַתְגַּרְוֹת הַבַּעַל דְּבַר שְׁרוּצָה
 לְהֵאֱבִיד וּלְעַקֵּר אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי חֵם וְשְׁלוֹם, כְּאֲשֶׁר כְּבָר שִׁקְעוּ כִּמָּה נַפְשׁוֹת עַל יְדֵי
 זֶה. וְהָעֶקֶר עַל יְדֵי שְׁלֵא הִתְחַזְּקוּ בְּכָל הַנ"ל.

וּבְרִינֶךָ אֱלֹהֵינוּ שֶׁחָמַל עָלֵינוּ בְּדוֹר הֵיחָדָשׁ הַזֶּה בְּדוֹר הַחֲלָשׁ הַזֶּה, אֲשֶׁר עַל אֵלוֹ
 הַדּוֹרוֹת נֶאֱמַר בְּיוֹתֵר (אִיבָה א'): "וְתִרְדּוּ פְּלָאִים אֵין עוֹזֵר לָהֶם" שְׁנֵאֱמַר עַל כָּל יְמֵי
 הַגְּלוּת הַמֶּר הַזֶּה, בְּפִרְט עַל דּוֹרוֹת אֵלוֹ כְּאֲשֶׁר אָנוּ רוֹאִין וּמְבִינִים מִרְחוּק מַה שֶׁנַּעֲשֶׂה

מכתבי שני מוהרנ"ת

תקלמ

בעולם, את המעשה הרע הנעשה תחת השמש, בפרט בעתים הללו. לולא ה' שהיה לנו, שחמל עלינו ושלח לנו אור קדוש וחדש, נזרא ונשגב כזה וכו' שעשה ועושה עמנו מה שעושה ומחזקנו ברחמיו בשבעה משיבי טעם כאלה. עלינו להודות ולהלל ולשבח להשם יתברך תמיד, ולילך בארחותיו, לקיים דבריו הקדושים להתחיל בכל עת מחדש וכנ"ל, ולבטח בכחו הגדול ולהתחזק בשמחה טובה תמיד. כי גדול ה' ולגדלתו אין חקר וכו'. והכל יתהפך לטובה. אשרינו שזכינו לחסות ולהסתופף בצל כנפיו הקדושים. לא יאשמו כל החסים בו.

דברי אביד, המדבר מקירות הלב ומצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ויפרס בשלום כל אנשי שלומנו, ובפרט לידידי התיק המפלג מורנו הרב יעקב גרו יאיר, גם אליך נתן לקרות מכתב הזה, וכל המכתבים כאלה. ותשים לבך היטב היטב לדברי, ותראה לבוא אצלנו בקרוב על שבת קדש למען ייטיב לך לעד.

נתן הנ"ל.

שני

בעזרת השם יתברך.

קבלתי מכתבו. וכבר הקדמתי להשיבו על הכל על ידי רבי נחמן שנסע היום לקהלתו. ובענין נסיעתך לאומאן בודאי כך הוא המדה שיהיה עקר נסיעתך בשביל התכלית הנצחה, וטוב להודות להשם יתברך שהזמין לך סבה טובה שתוכל לנסע על ידי זה. ובודאי כסופיך הטובים לזה מכבר, באשר ידעתי גרמו לך שתזכה לנסע עתה. עלה, רכב והצלח ותזכה לפעל טובת נפשך שם, וממילא תישע גם בגשמיות.

דברי אביד, נתן מברסלב.

שַׁע

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֹר בְּקֶר יוֹם ב' תְּרוּמָה תר"ב.

אֶהוּבֵי בְנֵי חֲבִיבֵי.

הַקְּמַח קִבְּלַתִּי אֹר לְיוֹם ה', וְהָיָה לִי לְנַחַת וְלִכְבוֹד שַׁבַּת קִדְּשׁ. אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם עַל פְּוִרִים יִשְׁלַח עוֹד הַפַּעַם קְמַח יָפֵה לְשִׁמְחַת פְּוִרִים, וְלִכְבוֹד שַׁבַּת שְׂאֲחָרָיו. מִי שֶׁהִשְׁמַחָה בְּמַעוֹנוֹ, יִשְׁמַחְנוּ בְּשִׁמְחַת פְּוִרִים וּבְשִׁמְחַת שַׁבַּת וְיוֹם טוֹב תְּמִיד. כִּי כָּבֵר דִּבְרָנוּ הַרְבֵּה, וְאֲנֹנוּ רוֹאִין זֹאת בְּכָל יוֹם כַּמָּה וְכַמָּה צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק בְּכָל יוֹם לְשִׁמּוֹחַ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מָה שְׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי הַשְׁמַחָה הוּא יְסוֹד כָּל הַקְּדוּשָׁה. כַּמְבָאֵר בְּהַתּוֹרָה אֲמַצְעוֹתָא דְעֵלְמָא, שְׁעָקֵר גְּלוּת הַשְׂכִּינָה הוּא פְּשָׁעֵצְבוֹת מִתְגַּבֵּר חֵם וְשָׁלוֹם עַל לֵב יִשְׂרָאֵל וְכו', עֵינֵי שָׁם (בְּסִימָן כ"ד לְקוּשֵׁי חֶלֶק א) וְכֵן בְּשִׂאֲרֵי מְקוֹמוֹת מְהֻסְפֵּר, שְׁמֵרְבָה לְדַבֵּר וְלְהוֹדִיר לְהִתְחַזֵּק בְּשִׁמְחָה תְּמִיד בְּכַמָּה מֵינֵי עֲצוֹת תְּמִימוֹת מְאֹד. וְמָה מְאֹד הוֹמָה עָלַי לְבִי בְּשִׁמְעֵי מְאִישׁ אֶחָד קִדְּם שַׁבַּת קִדְּשׁ, שְׂאֲמַרְתָּ לֹא שְׂלֵא כְּתַבְתָּ לִי אִזְ אַגְרַת מִחֲמַת הַפְּרָה שְׁחוֹרָה וְכו'. וְכֵן אֲנִי מְבִין מִמִּכְתָּבְךָ שֶׁקִּבְּלַתִּי אֶתְמוֹל. אִךְ אֶף עַל פִּי כֵן אֲנִי מְשִׁמּוֹחַ עַצְמִי מָה שְׂאֲתָה חֲפִץ וּמִתְגַּעְגַּע עַל כָּל פְּנִים לְשִׁמּוֹחַ וְלִסְלַק הַפְּרָה שְׁחוֹרָה מְעֵלֶיךָ. כִּי גַם זֶה טוֹב מָה שְׁחַפְצִים בְּזֶה. כַּאֲשֶׁר שְׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקְּדוּשׁ.

וְהִנֵּה עֵתָה קִדְּם תְּפַלַּת שְׁחֵרִית, שְׂרָצִיתִי לְהִתְחַיֵּל לֹאמֵר בְּרַבַּת הַשְּׁחַר, שְׁלַח ה' בְּמַחְשַׁבְתִּי שְׂרָאִיתִי אֶתְמוֹל רַךְ בְּשָׁנִים שְׁנוּסֵעַ לְמוֹלְטָשִׁין. אוֹלֵי אוֹכֵל הַיּוֹם לְשַׁלַּח לְךָ מִכְתָּבֵי זֶה. עַל כֵּן זִרְזֵתִי אֶת עַצְמִי לְכַתֵּב לְךָ מְעַט דְּבָרֵי אֱלֹהִים, אוֹלֵי אוֹלֵי אוֹכֵל לְהַחְיוֹתְךָ וְלִשְׁמַחְךָ וְלְהוֹכִיבְךָ שְׂאֲנוּ מְבָרְכִין בְּכָל יוֹם שְׂלֵא עֲשֵׂנִי גוֹי, וְצַלֵּם אֱלֹהִים עָלֶיךָ וְעַל כְּלָנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַהוֹלְכִים בְּזִקְנָן וּפְאוֹת, שְׁהֵם עָקֵר הַהַדּוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְאֶתְמוֹל דִּבְרַתִּי בְּזֶה עִם אִישׁ אֶחָד שֶׁנִּפְּלַב בְּעֵינָיו מְאֹד מְאֹד. וְהוֹזַכְרָתִיו שְׁבַעֲתִים הִלְלוּ מָה שְׁנַעֲשֶׂה בְּעוֹלָם, שֶׁהַרְבֵּה פּוֹרְקִים עַל רַחֲמָנָא לְצַלֵּן עַד שְׁמֹגְלָחִים וְכו' רַחֲמָנָא לְצַלֵּן. רְאוּ לֵאמֹר יִשְׂרָאֵלִי לְשִׁמּוֹחַ בְּזִקְנָנוּ וּפְאוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים, וְלְהִתְחַזֵּק עַל יְדֵי זֶה לִידַע שְׁעֵדִין ה' עִמוֹ, וְהוּא בְּכָלֵל הַקְּבוּץ הַקְּדוּשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׂאוֹמְרִים בְּכָל יוֹם אֲשֶׁרִינוּ וְכו' אֲשֶׁרִינוּ וְכו'. וְאִם כִּי הַרְבֵּה הַרְבֵּה דִּבְרָנוּ בְּזֶה, אֲבָל בְּלִשׁוֹן זֶה אֵינִי יוֹדַע אִם דִּבְרַתִּי וְהוּא אֲצִלִּי חֲדָשׁוֹת. וְיֵשׁ לִי תְּהִלָּה לְאֵל הַרְבֵּה הַרְבֵּה בְּזֶה לְדַבֵּר, אִךְ אֵין הַפְּנָאִי מְסַכֵּם.

מכתבי שעת מוהרנ"ת

תקומא

והנה עתה מתחיל אצלך חדשות לגמרי, שבחסדי ה' תסע לאומאן להיות על ציון הקדוש מה שזה כמה שנים לא זכית לזה להיות באמצע השנה שם. חכם בני ושמח לבי. והעקר להיות בשמחה, ולשפח לגמרי כל מה שעבר עליך עד הנה, עד שמתוך השמחה תזכה לפרש שיחתך היטב לשפך לבך בפנים נוכח פני ה', וה' ישמע שועתך ויקבל תפלתך שתזכה להישע בכל הענינים בגוף ונפש וממון בגשמיות ורוחניות. ומטרדתי להתפלל מיד גם איני יודע עדין אם יהיה לי עם מי לשלחו שיהיה ציר נאמן למסר המכתב לידך דיקא, על בן אי אפשר להאריך, אך מעצם אהבתך ותשוקתך הרבה יצאתי מהמדה לכתב עתה על הספק. וימי הפורים וימי הפסח ממשמשים לבוא. ופורים הכנה לפסח וכו', והכל נאמר גם עליך ועל כל אחד ואחד בפרטיות. ולה' התקנה שנוזפה לומר בשמחה שושנת יעקב צהלה ושמחה.

דברי אביד המצפה ומחכה לשמחת נפשך ולשמחת כל חברתנו ולשמחת כל ישראל נגילה ונשמחה בישועתו.

נתן מפרסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה, ובפרט לידידי רבי מרדכי גרו יאיר; מכתבו קריתי כמה פעמים, וגדל הצער עד הנפש שיש לי ממנו אין לשער. אך אף על פי כן, גם הוא גם אתה צריך לחזק עצמו בכל מה דאפשר בשמחה רבה מה שזכה להנצל ממה שנוצל כידוע לו וזה חלקו לנצח. ולה' הישועה שישוב לאיתנו בקרוב ויגיל וישיש בישועתו יתברך.

נתן הנ"ל.

שעט

ששון ושמחה ושיג וכו'. אהובי בני שמחת לבי, התיק מורנו הרב יצחק שיחיה, עם כל יוצאי חלציו הקרים שיחיו, ובפרט לבנו נכדי המפלא דוד צבי שיחיה.

עד הנה לא היה הפנאי מסכים לכתב לך מכמה מטרדות, וגם לא נודמן לי עובר ושב לשלח על ידו, ובעת שהיה אצלי היה סמוך לתפלה וכיוצא. וכחיום תשוקתך הטובה אלצוני להכין מכתב זה על הספק, אולי יזמן השם יתברך עובר ארח, שניגיע לך אגרת הנה בפורים הקדוש הבא עלינו לטובה כדי לשמח נפשך הנאנחה מאד,

כאשר ידעתי מכאובך מרחוק. אך אף על פי כן איך שהוא איך שהוא, יש ויש בך לדברי אדונינו מורנו ורבנו הנחל נובע מקור חכמה וזכר צדיק וקדוש לברכה לעורר ולהחיות ולשמח גם אותך, וגם גרועים אֵלפים ורבי רבבות פְּעָמִים מִמֶּךָ רחמנא לצלן. כי גדלת כחו של זקן דקדשה סבא דסבין שאֵנו חוסים בו אין חקר, ואי אפשר לך לשער כלל. ובפרט כי גם בתוך מעוף הצרות והצוקות בגוף ונפש ומזון רחמנא לצלן מעתה, אנו רואין הרחבות נפלאות ונוראות הרבה. ואפלו בצרות נפשנו שאֵנו בעצמנו חִיבִים בו, שְׁזָה מר מהפל, אף על פי כן אף על פי כן רואים גם בזה ישועות והרחבות ונסים ונפלאות הרבה בכל יום ויום, שעל זה אנו אומרים שלש פעמים בכל יום נודה לך וכו'. ועל נסיה שבכל יום עמנו ועל נפלאותיה וטובותיה שבכל עת, ערב ובקר וצהרים וכו'. כי כבר הודיעו לנו רבותינו ז"ל (סנה נב:), 'שבכל יום יצרו של אדם מתחדש עליו, ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו היה נופל בידו. וצריך כל אדם לשום אל לבו מאד מאד דברים הללו בכל יום, כי יש בזה כמה נפלאות ושנויים עצומים בין אדם לחברו. ובאדם אחד בעצמו בין כל יום ויום, כי לא כל העתים שוות ולא כל בני אדם שוין. וכל מי שמשים לב לזה ביותר לצפות לישועת ה', מפל שכן כשהולך מעט או הרבה בדרכי אדונינו מורנו ורבנו ז"ל, לפרש שיהתו בכל יום לפני השם ותברך, הוא נצול ביותר, ורואה ביותר ישועת ה' ונפלאותיו.

אך איך שהוא, כל מי שסמוך יותר על בח הצדיק שיש לו בח אמתו, כפי סמיכתו באמת, כן הצדיק סומך אותו ביותר. כי בודאי יש שנויים רבים בין בני אדם בענין הסיוע דלעלא הנ"ל, מה שהשם יתברך מצילו בכל יום מיצרו המתחדש עליו. כי אם היה השם יתברך מציל הכל בשוה, אם כן היה ראוי שכלם יהיו צדיקים או בינונים וכו'. ואי אפשר לדבר בזה הרבה, כי יחזר ויתגבר חס ושלום חלישות הדעת וכו' כאשר תבין מעצמך, אך מעט אשר אני מדבר בזה הוא, מחמת שבחמלת ה' חסדו גבר עלינו שאֵנו חוסים בכח אמתו אמיץ וחזק בזה עד אין קץ וחקר. על כן רמזתי לך למעלה, שכל מה שמתחזקים ביותר לחסות בו ולחזק עצמו על ידי זה, יהיה איך שיהיה, על ידי זה בעצמו מגיע עליו הסיוע דלעלא יותר ויותר. אף על פי שגראה לפעמים ההפך כי כל הגדול מחברו וכו'; ובפרט מי שרוצה לברח לחזקת אמתו בזה, שמתגרין בו חס ושלום יותר ויותר כאשר אני יודע בנפשי הרבה בזה. אף על פי כן מי שאינו כסיל, ומתחזק עצמו בהאמת ובפרט על פי כל הדברים האמתיים

מכתבי שעת מוהרנ"ת

תקמוג

שהרבינו לדבר בחסדו הנובעים ממעיני ישועתו חדושי תורתו הקדושה, על ידי כל זה יכול להתחזק תמיד לחסות בכחו ולשמח נפשו בכל עת בכל דרכי עצותיו הקדושים, כי העקר הוא שמחה.

וכעת אין פנאי להאריך יותר. ובפרט כי במחתי בה, שעתה בודאי תשמח אתה שם ואנחנו פה בשמחת פורים, הפא עלינו לטובה, נגילה ונשמחה בישועתו.

ותהלה לאל קימנו היום מצות מילה פראוי בעזרת השם יתברך. אשרינו אשרינו שאנו מזרע בית ישראל, שכלנו חתומים בחותמו של אברהם אבינו עליו השלום, אשר זה קיום כל העולם הזה וכל העולמות התלויים בו. אשר על ידי זה כלנו נקראים בשם צדיקים, כמו ששמעתי מפיו הקדוש. וזה ממתיק כל מיני מרירותא דעלמא, שלא היה אפשר לסבלו אלמלא מלחא וכו' וכמבאר (בסיון כ"ג לקושי ח"א). ועקר בכח הצדיק שהוא ברית מלח עולם באמת בכל הבחינות וכו'.

און מאקי פארט האפ בפרט פורים גייט פורים גייט [ובאמת בכל זאת רק שמחה בפרט שפורים מגיע פורים מגיע]. גם עקר שכחתי שיש לך לשמח ולהתחזק מאד במה שפתבת בעצמך, מה שזכית לקבל האגרת הצריך לנו לעסקינו, והחיות אותי מאד מאד בזה. בפרט במה שפתבת שגם אתה נשתנית לטובה על ידי זה, כך יפה לך כי לא דבר ריק הוא. ואם ירצה השם אחר פורים הפא עלינו לטובה נעסק בזה להשיבו פראוי. והשם יתברך יגמר בעדנו לגמר עסקיו הקדושים פרצונו ו"ל. גם המכתב מרבי אבילי גרו יאיר, אם קראתיו ראוי לך להחיות עצמך גם בזה. גדולים מעשי ה' ונפלאות חסדיו בכל דור ודור. גם המעות שני רובל חדש והקמח קבלתי. ואם היית יודע איך המכתבים הנ"ל עם המעות והקמח פאו בנפלאותיו יתברך במועדם ובזמנם, ואיך החיה נפשי אז בודאי היית שמח וחזק בנוראות חסדיו שאינם תמים לעולם וכו'.

והנה זמן המנחה הגיע. וצריכין להכין עצמו לקריאת המגלה הקדושה, ולעשות בערב שמחת סעדת ברית מילה. השם יתברך ברחמיו וישענו שיהיה הפל על נכון פרצונו הטוב, שנוכה להרגיש תקף הנם של פורים גם אצלנו עתה בדור הזה, אצל כל אחד ואחד ולשמח בשמחת פורים. ובפרט בשמחת מצות מילה הקדושה, שיקים ליהודים היתה אורה זו תורה, ושמחה זה יום טוב, וששון זו מילה ויקר אלו

תפלין (מגילה טו:). ובחסדו יתברך בארתי זה המאמר חכמינו ז"ל (עין לקוטי הלכות, תפלין ז). מה אָשִׁיב לָהּ וְכוּ'. חסדו גבר עלינו ואמת ה' לעולם.

דברי אביך המצפה לישועה ושמחה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

שפ

ברוך השם, יום ה' פורים תר"ב ברסלב.

אתמול הכנתי המכתב לשמסרתי עתה ביד מוסר כתב זה. וממנו תבין אהבתך התקועה בלבי, ואיני שוכח אותך חס ושלום. והיום כבר מסרתי אחר קריאת המגלה האגרת הנ"ל, ובתוך כך בא מוסר כתב זה השליח, ושלחתי אחר האגרת ומסרתיו ליד מוסר כתב זה. גדולים מעשי ה' בכל תנועה ותנועה, ובכל פרט ופרט. והיין גפן קבלתי ועדין הוא חתום, השם יתברך יעזרנו שישמח אותי שיהיה יין המשמח. ומכתבך עתה קבלתי, והחיה אותי מאד מאד, במה שאתה מרגיש יקרת התפלות, ובפרט התפלה השיכה עתה לפורים (סימן לו חלק ב). ותהלה לאל כבר היה לנו אתמול סעדת ברית מילה בערב אחר המגלה, ושמחנו בהתורה הזאת שנתפסדה עליה התפלה הנ"ל, שהוא פורים הכנה לפסח להיות נוהר ממשוהו חמץ. ובחסדי ה' יש במחשבותי הרבה בענין המשוהו הזה, כי עמק עמק הוא מאד מאד, והכל יכולין להבין איך הכל תלוי במשוהו. ואי אפשר להאריך בו, כי גם במחשבותי עדין לא נתברר פראוי, מכל שפן לאמרו ולגלותו. חסדי ה' כי לא תמנו וכו'. שושנת יעקב צהלה ושמחה וכו'.

נתן מברסלב.

ותפרס בשלום רבי יעקב ורבי איצ"י ורבי משה מרדכי וכל אנשי שלומנו באהבה רבה, ותאמר להם שישמחו וירקדו בפורים ותמיד, ועל ידי זה נמתיקו הדינים. כי ההוא רוחא נשיב בשית פרקין וכו', ואלמלא לא אתינא לעלמא וכו' אשרינו וכו'. און טאקי פארט האפ תמיד בפרט אום פורים [ובאמת בכל זאת שמחה תמיד ובפרט בפורים].

שפא

ברוך השם, יום ב' ויקרא תר"ב.

אהובי בני חביבי.

קבלתי מכתבך קדם שבת, ושמעתי צעקותיך המרות בדרךך מכבד. ומה אעשה לך בני חביבי, כבר נחמתי אותך בכמה וכמה נחמות וישועות אמתיות, אשר אפלו אם חס ושלום היית אתה הגרוע והפגום שבכל העולם כלו, יכולים לנחם ולשמח עצמו ברבוי המשיבי טעם שדברתי עמו בכתב ובעל פה, אשר כלם נובעים מהאמרות מהורות וכו', ואתה אינך משים לב היטב לדברי הנחמות והישועות. כלל הדבר איך שיהיה יש לנו אב וקן שבזקנים, שבודאי יושיע גם אותך ואותי איך שיהיה. תודה לאל יש לנו תקוה גדולה, יש ויש בעזרת השם יתברך. חסדו גבר עלינו ואמת ה' לעולם. מכל שכן וכל שכן שיש בך גם בן הרבה נקודות טובות בלי שעור, "וכפלה הרמון רקתך" וכו' כמו שאמרו רז"ל (ברכות נו).

ובל זה כלול במה שדברנו כבר על פסוק שחורה אני ונאווה, שחורה אני במעשי, ונאווה אני במעשי אבותי שהם הצדיקים, כמו שכתוב שם: ונאווה אני בפינחם וכו', וגם במעשי יש בהם נאים וכו', שזה נאמר אחר חטא העגל שהיה שם עבודה זרה וגלוי עריות וכו'. מכל שכן שאתה לא עשית את העגל חס ושלום ואין לך חלק בו, רק אתה מהנאחזים בכל כחם בהצדיק האמת שהוא בחינת משה, שעוסק בכל עת להעלות אפלו משמ"ד לרצון, מכל שכן וכו'. חזק חזק בני וזכר היטב מה שאמר שאין יודעין כלל וכו', כי גדול ה' וכו', ולגדלתו אין חקר וכו'.

דברי אביך הכותב בחפזון גדול.

נתן מברסלב.

שפב

ברוך השם, יום ד' צו תר"ב ברסלב.

לידירי בני חביבי חיים ושלום וכל טוב.

מכתבך קבלתי ביום א' עם הסף תשעה זהובים. והחיינני בדבריך, כי ראיתי שאתה מתחיל להחיות ולשמוח עצמך קצת על ידי דברי שזהו עקר וכו'. גם המעות ששלחת לי, הגיע במועדו ובזמנו בעת ההכרח גדול מאד, בפרט קדם פסח וכו', ישלם ה' פעלך וכו'. והעקר שתזכה לשמוח בזה, כי שמחת המצוה עולה על הכל כמבאר בכתיבי האריו"ל (שערי קדשה שער ד), ובפרט בספרי אדמו"ר ז"ל. גם אתמול קבלתי מכתבך הקצר עם האגרת ממשערהרין. ברוך השם אשר עזרני עד כה. אף על פי שאין הקמין מספיק, אף על פי בן לעת עתה הוא הרחבה גדולה בחסדו וישועתו הנפלאה. מה אשיב לה' וכו'. והתקוה והבטחון לה' על להבא שייספיק לי ולכלנו כל צרכינו בכבוד למען כבוד שמו הנקרא עלינו וכו'. ומוסר כתב זה נחויץ. המעות שהגיע תשלח בשלמות, ומה שפגיע לך יסלק בעזרת השם יתברך בזמן אחר. הלואי שלא אצטרך ללוות אצלך עוד קדם פסח, לעת עתה תשלח המעות הנ"ל. נכספתי מאד שתהיה פה ביום מחר בערב אם ירצה השם, כדי שתהיה על פדיון הבן למזל טוב, אך אם אי אפשר אל תצטער, כי לכל עת. אודות שבועות אין פנאי עתה לדבר בזה כלל, סתמא דמלתא אהיה פה בעזרת השם יתברך. רק דברתי בהעברה בעלמא שייכול להיות וכו'. ולה' הישועה שיהיה הכל על נכון בעזרת השם יתברך.

דברי אביך הטרוד מאד ומצפה לישועה.

נתן מברסלב.

תראה להשתדל הרבה אתה ור' יעקב חרמ"ח ור' איצ"א גם לשלח את ר' נ' גרו יאיר לעסק בענין השלום בית של ר' לייזר חתן ר' עוזר גרו יאיר, כי הוא מצוה רבה מאד, וגדול השלום. והרבה רוח והצלה לפננו יתברך להושיע גם בזה, כי אליו יתברך תלויות עיינינו בכל הדברים שבעולם ומבלעדך וכו', רק עלינו לעשות מה שמטל עלינו וה' הטוב יגמור בעדנו וכו'.

שפג

ברוך השם, יום ה' צו תר"ב ברס"ב.

רב שלום לאהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

עֵתָה אין מלָה בלשוני לחדש, כי כבר כתבתי לך קצת באגרת של אתמול. גם אתה

בודאי תקרא המכתבים ששלחתי לטשעהרין, ובפרט מה שכתבתי לר' אפילי

שיחיה. ובעזרת השם יתברך יחיו נפשך, כי גם אותי החיו מאד בעת כתבי אותם, כי

הנפש מתפעל פשמוזכירין עצמו את גדלת תורתו וכו', כי מאד עמקו מחשבותיו.

ובאמת בכל תורה ותורה שהזכרתי במכתב הנ"ל שמדברת מפסח וחמין ומצה וכו',

יכולין לראות גדלת הבורא יתברך, וגדלת תורתו הקדושה, ועמקות עמקות העצות

הקדושות שהאיר לנו מרחוק, וכיותר נכנס עתה בעמק לכבי מה שכתב שם (לקושי מוהר"ו,

חלק א, סיפון ה) לזהר מחמוץ המוח וכו', ולקיים גער חית קנה וכו', עד שנופה לצאת מחמין

למצה מחי"ת לה"א וכו'. ואם אמנם ידעתי כמה כל אחד ואחד נלכד בזה, כי אם

היינו מקימים זאת, כבר היה לנו ישועה שלמה בכל האפנים וכו', אך גם בזה צריכין

להחיות את עצמו כמה שכתב על פסוק ועוד מעט ואין רשע וכו' שהוא התורה

אזמרה לאלקי בעודי וכו'. דהיינו כמה שכל אחד זוכה בכל פעם לשבר המחשבות

רעות, ומשבר חמוץ המוח וגוער בהם, שעל ידי זה זוכה קצת להתפלל. בבחינת "כד

נפיק האי קלא ואערא בעבי ממרא" (והר חדש רלה), שהם המחין בחינת באר מים חיים

וכו', שעל ידי זה זוכין לפשט עקמימות שבלב על ידי בחינת רעמים, שעל ידי זה זוכין

לשמחה וכו'. מה אמר לך בני, שים לבך היטב לדברי אלה, להחיות עצמך בזה

שכתבתי מה שבכל פעם יש לך צער גדול מחמוץ המוח, ואתה מתגבר ומשתדל בכל

כחך לברח מהם, ולגער בהם. וכמה וכמה פעמים נצלת על ידי זה ממה שנצלת. וכזה

תחיה נפשך. והעקר בכחו של הצדיק שגלה זאת, שהוא יכול לתקן הכל, ועל ידי זה

תוכל להתגבר בכחו הגדול לברח מעתה מחמוץ המוח ולקיים גער חית ולצאת בכל

פעם מחמין למצה וכו'. ויש בזה הרבה הרבה לדבר, אך זמן המנחה הגיע. והעקר

שתשמח נפשך בכל עז, מה שזכית על כל פנים להיות נמנה בין הקבוץ הקדוש

האוחזים עצמם באור הקדוש הזה, בחדישי תורות פאלו על כל דבר ודבר, על פסח

על כל השלשה רגלים, ועל כל המדות ועל כל המצוות וכו' וכו'. והשם יתברך יתן
לכם ולנו פסח בשר, נגילה ונשמחה בישועתו.

נתן מברסלב.

שפר

ברוך השם, י"ג ניסן תר"ב.

אהובי בני חביבי שלום לך ולביתך.

מכתבך קבלתי עם המכתב הרצוף שם וגם היין גפן. קויתי לה' שאשתה ארבע
כוסות מינגד בעזרת השם יתברך. ומה שלא כתבתי לך פלום מענין בנגד
שיחיה, שהתחיל חמש היה מחמת הטרדא. ובקשתי ממך מעתה, וגם אני מזהירך
על זה שלא תרבה לדקדק על דברים כאלה, כי הם מבלבלים אותך בחנם, ויש בזה
הרבה מאוד לדבר, אך אי אפשר עתה, וכשאתה בא לפה אין יודעים מה לדבר
תחלה, וקצת שמתי בפי מוסר כתב זה. והשם יתברך יתן לכם ולנו פסח בשר נגילה
ונשמחה בו.

דברי אביך המעטיר בעדכם.

נתן מברסלב.

גם עתה שכחתי העקר אגב הטרדא, להזכירך מחדש שבנגד שיחיה התחיל חמש
מפרשת ויקרא שהוא א' זעירא שנאמרה תכף אחר הקמת המשכן, שזה נעשה
בכל דור על ידי צדיקי אמת שבונה משכן מהנקודות טובות הנמצאים בהגורועים
שבגורועים, ואפלו בפושעי ישראל וכו'. שמשם מקבלין התינוקות של בית רבן הכל
פיהם שאין בה חטא וכו' שהוא התורה אומרה. וכל זה אתה צריך מאוד לחזור בכל
יום, וגם אני מחיה עצמי רק בזה וכיוצא בזה, ובפרט בענין הנהגת הקבוץ הקדוש
וכו'. בפרט עתה שאנו עוסקין לקרות הפרשיות אלו של ויקרא וכו', ואומרים בכל יום
בתחלת ניסן חגבת המזבח על ידי הנשיאים וכו' ומסימין בפרשת המנורה שמודיע
ומאיר לכל אחד כי מלא כל הארץ כבודו וכו' וכו'. מה גדלו חסדי ה' מה עמקו
מחשבותיו שזכינו בדור הזה לידע מחיות ומשיבת נפש בזה. יתר אין פנאי להאריך,

און טאקי פארט האפ, און נאר האפ, און ווידיר האפ, ויכאמת בכל זאת שמח ורק שמח
 (חזר שמח). און בלשון חסידים שבמדינת קיסר ירום הודו, טשאק טשאק.

שפה

פרוך השם, יום ד' שמיני ג' תר"ב.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי על ידי בני רבי שכנא גרו יאיר בחל המועד העבר והיה לי לנחת;
 בפרט מה שכתבת שהיה אצלך ידידינו רבי נחמן גרו יאיר, נכד אדוננו
 מורנו ורבנו ז"ל, ואשר הוא משתוקק לאמתת אהבתינו וכו'. מי יתן שיוכה להתגבר
 על המניעות, ויהיה רגיל להתועד עמנו, ויאחו בדרכי אבותיו הקדושים, ויבטח בה'
 וישען באלקי אבותיו, ולא ילך אחר ההבל וכו' שהם עצות נכערות של הקמון להיות
 נודד של שוא וכו'. ומה נעשה והאמת נעדרת מאד, עד שקשה מאד ליעץ לאדם
 לטובתו הנצחית, אף על פי שהיה לו טובה באמת גם בגשמיות בעולם הזה כאשר
 תבין דברי היטב בענין ידידנו הנ"ל. ואי אפשר להאריך בזה בכתב. מי יתן שיבוא
 לפה על כל פנים מדי עברו לברדיטשוב, ופנים אל פנים אדבר בו, אולי אוכל להחיותו
 ולהשיבו בדברי אמת הנובעים מזקנו הקדוש, הוא אדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק
 וקדוש לברכה. ובדאי תשתדל לדבר הרבה עמו מזה, ולהראות לו מכתב הזה, כדי
 לזרוז שיקים דברי אלה להיות פה לטובתו בכל האפנים. ובפרט בענין שבקש טובתי,
 בודאי אשתדל בזה בעזרת השם ותפריך, וקויתי לה' שאפעל. ואם חס ושלום לא
 אפעל במכתבי, אראה לדבר פנים אל פנים עמהם, כאשר אהיה שם אם ירצה השם,
 ובודאי ישמעו לדברי. אבל לכל זה ההכרח שיהיה בעצמו אצלי, ואז יהיה לי פתחון
 פה לדבר עמהם בזה לטובתו. ודעת לנבון נקל. על פן אם הוא רוצה לפעל הנ"ל
 ההכרח שיהיה פה. ויכול להיות שאוכל להשתדל לטובתו עוד באיזה טובה, ולה'
 הישועה. ויתר מזה אדבר עמו פנים אל פנים כאשר יהיה פה אם ירצה השם.

גם בלילה העבר קבלתי מכתבך מר"מ גרו יאיר. ואשר כתבת שיכול להיות שלא
 תבוא חס ושלום על שבת קדש הבא עלינו לטובה, ובקשת ממני להתעכב
 עבורך על שבת שאחריו, דע בני חביבי שגם העכוב בביתי עד שבת קדש הבא עלינו

לְטוֹבָה קִשָּׁה עָלַי מְאֹד, אֲדָּךְ אֲנִי מְכַרְח לְהִתְעַכֵּב מִחֲמַת הָעֶסֶק שֶׁלֵּנוּ שֶׁכָּתַב אֵלַי לְהִמָּתִין שְׁנַי שְׁבוּעוֹת אַחַר פֶּסַח כִּידוּעַ לָךְ. וְלוֹלֵא זֹאת לֹא הִתְמַהֵמְתִי עַד כֹּה, מִי יִתֵּן שְׂבִיבֹא לָפֶה עַל שַׁבַּת הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, אוּ בְיוֹם א' אוּ ב' שְׁאַחֲרָיו. בְּדַעַתִּי לְנִסְעַ מִיָּד לְאוּמָאן בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי לֹא אוּכַל לְהִתְמַהֵמָה עוֹד עַל כֵּן הִתְכַּרַח שֶׁתְּבוֹא לָפֶה עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה. גַּם מִי יוֹדַע אוּלַי בְּשַׁבַּת שְׁאַחֲרָיו יִהְיוּ לָךְ מְנִיעוֹת יוֹתֵר חֵם וְשָׁלוֹם. וְאִין לְהֶאֱרִיךְ, כִּי מוֹסֵר כָּתַב זֶה נְחוּיָן.

דְּבָרֵי אֲבִיךָ הַמְצַפֶּה לְרֵאוּתְךָ מִהֵרָה בְּחַיִּים וְשָׁלוֹם וְשִׂמְחָה.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

וְשָׁלוֹם לְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה. וּבִפְרֵט לִידֵידי הַמְּפֻלָּג מוֹרְנוּ הָרַב יַעֲקֹב גֵּרוּ יְאִיר.

מְאֹד נִכְסַפְתִּי שֶׁתְּבוֹא עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, וְהַטּוֹב בְּעֵינַיִךְ עִשָּׂה. אֲדָּךְ מַעֲצָם אֶהְבֶּתְךָ שֶׁבְּלִבִּי לֹא יִכְלֹתִי לְהִתְאַפֵּק מִלְּהוֹזִיבְךָ לְטוֹבָתְךָ הַנְּצַחִית. בְּפֶרֶט כִּי יִדְעַתִּי כִּי לְכַבֶּךָ שָׁלוֹם עִמּוֹנוּ, וְנִפְשֶׁךָ קְשׁוּרָה בְּנַפְשֵׁנוּ, וּבְשִׁבִיל שְׁטוֹת כְּזֹה שֶׁנִּקְשַׁר בְּלִבְךָ תִּתְעַכֵּב כָּל כּוֹךְ. לֹא כּוֹךְ הִיא הַמְּדוּדָה וְלֹא כּוֹךְ יָפֶה לָךְ. וְלִכְּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ דַּעַת כָּל שֶׁהוּא בְּקִדְקֹדוֹ, וְדִי כְּזֹה כְּעַתָּה.

דְּבָרֵי אוֹהֲבֶךָ בְּאַמֶּת לְנֶצַח.

נִתֵּן הַנ"ל.

וְשָׁלוֹם לְאַהֲוֵי יָדִיד נְפִשִׁי וְלִכְבֵּי הַרְבֵּנִי הוֹתִיק פְּרִי צְדִיק וְכו', מוֹרְנוּ הָרַב נְחֻמָּן גֵּרוּ יְאִיר נְכַד אֲדוֹנֵנוּ מוֹרְנוּ וְרַבֵּנוּ זְכַר צְדִיק וְקֹדֶשׁ לְבָרְכָה.

כְּבָר כְּתִבְתִּי בְּמִכְתָּב לְבִנֵי שִׁיחִיהַ כְּמָה דְּבָרֵי אֲמַת אֵלֶיךָ. וְתִרְאֶה לְקִימָם לְבוֹא מִיָּד לָפֶה. וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם כְּאֲשֶׁר אֲדַבֵּר עִמָּךְ פֶּה פְּנִים אֶל פְּנִים, תִּכְוֵן בְּעֶצְמְךָ אֲשֶׁר צְדָקוֹ דְּבָרֵי. וְחוּיָן מְזִה אֶתְּךָ צְרִיךְ לְהִיּוֹת פֶּה לְדַבֵּר עִמִּי לְטוֹבָתְךָ כְּזֹה וּבְכָּא לְנֶצַח. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹדַע תְּעֻלוֹמוֹת יוֹדַע כְּמָה וְכְמָה אֲנִי מַצְטַעַר בְּצַעֲרֶךָ. וּמְזוֹכִיר אוֹתְךָ כָּל פַּעַם, בְּפֶרֶט עַל צִיּוֹן הַקְּדוּשָׁה. אֲדָּךְ קִשָּׁה מְאֹד לְעֹזֵר לְאָדָם בְּלִי שׁוֹם הִתְעוֹרְרוֹת מַעֲצָמוֹ כָּלָל. וּבְשִׁבִיל זֶה מְבִיאִין פְּדִיוֹנוֹת לְצְדִיקִים וּמְבַקְשִׁים אוֹתָם שִׁיתְּפִלְלוּ עֲלֵיהֶם, אִף עַל פִּי שִׁידוּעַ שֶׁהַצְּדִיקִים מִתְּפַלְלִים תְּמִיד עַל צְרוֹת יִשְׂרָאֵל וּמוֹסְרִים נַפְשָׁם בְּעַדָם. אֲדָּךְ קִשָּׁה לְעֹזֵר לְאָדָם בְּלִי אֶתְעוֹרוֹת דְּלִתְמָא כָּלָל. וְיֵשׁ כְּזֹה הַרְבֵּה לְדַבֵּר, אֲדָּךְ אִי אֶפְשָׁר

על פני השדה גם אין הזמן מספיק ודי בזה לחפץ באמת. וה' יודע שכל כונתי בזה לדבר עמך הוא לטובתך, ואני מחיב לשרת את אדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק וקדוש לברכה, להשתדל לטובת יוצאי חלציו היקרים שיחיו, ואין בידי לעזור להם כי אם בדברי אמת שקבלתי ממנו ז"ל. אבל בעזרת השם יתברך הוא עזר וישועה יותר מאלפים ורכבות זהב וכסף, כמו שכתוב (תהלים קיט, עב) "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף". בפרט חדושים נוראים כאלה וכו'. וה' אלקים אמת יאיר בלבך האמת, שתבין היטב דברי אלה באמת, עד שתדלג על כל המניעות של הכל ותשוב אל האמת, למען ייטב לך בזה ובכא לעד ולנצח.

דברי המורוץ ומעוררך לטובתך ומחכה לראותך בחיים ושלום ושמה.

נתן הנ"ל.

שפו

ברוך השם, יום ו' ערב שבת קדש שמיני ג' אחר חצות תר"ב.

שלום וחסים לאהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק שיהיה.

עד הנה הייתי עומד ומצפה שתבוא, ומה נעשה ומשמים הוא דעפבוך. ובשעה זאת בא רבי דוד גרו יאיר והביא מכתבך עם המעות לפדיון נפש. השם יתברך ירחם עליך ועלי, וישלח לך רפואה שלמה מן השמים רפואת הנפש ורפואת הגוף בתוך שאר חולי ישראל, אמן כן יהי רצון. ומאלף תבין גדל הצער שהיה לי מזה, אך אף על פי כן החיה נפשנו מאד בראותי על כל פנים מכתב ידך לדעת עפובך, כי היינו מצפים מאד לזה שיגיע על כל פנים איזה ידיעה מאתך. וגם על זה מברחים לומר שבודאי הכל לטובה, וכל מה דעבדין מן שמאי לטב עבדין אם אף שמוגעין מדברים שבקדשה; וגם יכולין לתלות החסרון בעצמו שלא התגבר פראוי כנגד המניעה. אף על פי כן חלילה לך בני חביבי מלפל בדעתך מחמת זה, כי דרכי ה' נשגבים מאד מאד. וכבר שמעתי ממנו ז"ל בפרוש (שיחות הר"ן סימן יד) שאפלו כשאין מוציאין מבח אל הפעל מה שחפצים איזה דבר שבקדשה, אף על פי כן הרצון בעצמו טוב מאד; אף על פי שמבאר בהתורה "ויהי נא פי שנים" (לקוטי מוהר"ן חלק א סימן טו) שאין די בזה וכו', אף על פי כן הלואי שנאחו בזה שיהיה הרצון על כל פנים חזק מאד להשם יתברך

ולתורתו וכו'. באשר כבר שמעתם ממני בזה הרבה. ותהלה לאל רצונך טוב וחזק מאוד, ומה נעשה אנם רחמנא פטריה. ואני עומד ומצפה עתה שתזכה על כל פנים לבוא לפה ביום ב' אם ירצה השם באשר כתבת, ואם כי אני נחפו מאוד לדרפי, אף על פי כן לא אסע קדם יום ב' הבא עלינו לטובה. והלואי שאסע אחר חצות יום ב' הבא עלינו לטובה כי יכול להיות שאתעכב עד יום ג' אם ירצה השם, ומה מצעדי גבר בוננו. יתר מזה אין פנאי להאריך מחמת כבוד שבת קדש. והאגרת הזאת אני שולח על ידי ערל מוסר כתב זה, וה' ברחמי יסעדך מהרה, ותשוב לאיתנד בשלמות, ותתגבר ותתחזק בכל עז לקבל שבת בשמחה גדולה, מה שזכית שיהיה לך רצונות טובים להיות עמנו יחד. ולה' הישועה שנהיה תמיד ביחד אפלו בשאין אנו רואין זה את זה, כי הגופים רחוקים והנפשות קרובים, וכלנו קשורים יחד בשרש נפש רוח נשמה בהצדיק האמת וכו' וזה כל תקונתנו לצצה.

דברי אביך המצפה לראותך מהרה בחיים ושלוה ושמחה.

נתן מברסלב.

שפז

ברוך השם, יום ה' שלח לך תר"ב ברדימשוב.

שלוה לאהובי בני הרבני מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

דע בני חביבי, כי באתי לפה ברדימשוב ביום ג' העבר. ואתעכב פה על שבת קדש הבא עלינו לטובה, השם יתברך יזכנו לקבל שבת קדש בראוי. ובכל מקום שבאים ובפרט פה, שומעים צעקות ואנחות וקולות של חסרונות כמעט בלי שעור. והמבין שומע מבלם רמזים שאין מקום לגום מהפגעים רחמנא לצלן ומכל החסרונות וכו', כי אם להשם יתברך אל התורה ואל התפלה וכו'. ואפלו מי שאינו מקים זאת בראוי, צריך להתגבר לשמח על חלקו שיודע על כל פנים קצת מזה, ולהרגיל עצמו לילך בדרך אמת שהוציא לאור אדונינו מורנו ורבנו זכר צדיק וקדוש לברכה, ולהיות מודה על העבר על כל ההרחבות שמוצאין בתוך הצרות והדחקות בעצמן, ולשמח בהם ולבקש על להבא וכו'. אם אמרתי אספר כמו, כמה וכמה צריכין לילך בזה יקצרו המון יריעות. חזק בני וחזק, כי עדין ה' עמך וחושב על תקונך, ובודאי לא יעזב

מכתבי שפח מוהרנ"ת

תקננ

אותך. ותתחיל מעתה להתנגענע לקדשת ראש השנה הקדוש, לקדשת הקבוץ הקדוש וכו'. ותהיה רגיל מאד בספרי אדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק לברכה, ובמה שזכינו לבאר ולחדש בהם, ותמצא מרגוע לנפשך להתחזק בכל יום בתורה ושיחה זו תפלה, ולהתחזק בשמחה בכל דרכי עצותיו הקדושות איך שהוא, ולצפות לישועה תמיד. כי לא יזנח לעולם ה' לא שבך ולא שבך.

דברי אביך המחכה לישועה.

נתן מפרסלך.

ותפרס בשלום כל אנשי שלומנו.

שפח

ברוך השם, יום ד' ראש חדש תמוז תר"ב בירדמישוב.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק שיחה, עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

מכתבך קבלתי היום, וכבר הקדמתי לשלח לך מכתבי מפה. מעות לא פעלתי פה מהעיר כלל, רק מעט מגיסי ומבית האכסנאי שלי, ועדין איני יודע אם יספיק על הוצאות לאומאן. וכל מה דעבד רחמנא לטב עבד, עיני תלויות אליו יתברך לבד עד שיחננו בלנו בגשמיות ורוחניות. מה שנעשה בעולם רואין בדרך ביותר, בפרט בפרקים הגדולים כמו פה. צעקת כל אחד ומרירותו עד לשמים יגיע. והמבין שומע שבפנימיותם צועקים מה התכלית ומה יהיה בסופנו וכו'. אך בחיצוניות שומעים ביותר צעקת המציאה שמוציא כל אחד ואחד שהוא ענין ומוציא אני מר ממות את האשה שהוא הפרנסה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (במזות סג). וגם כפשוטו מה שסובלים ממנה והעקר בדבר הפרנסה. ורואים בחוש מה שאמר אדוננו מורנו ורבנו ז"ל שאלמלא מלחא לא הוי עלמא יכיל למסבל מרירותא (לקוטי מוהר"ן קמא סימן כג), וזאת נחמתי בעניי מה שאני יודע בברור כל זה. ובחסדי ה' הגדולים הודיע לי מהברית מלח עולם הממתיק כל זה, מה נשיב לה' כל תגמולוהי עלינו.

שֵׁפֶט

בְּרוּךְ הַשֵּׁם, יוֹם ב' חֲקַת תר"ב אוֹמָאן.

שְׁלוֹם לְאַהוּבֵי בְנֵי חֲבִיבֵי, מוֹרְנוּ הַרְבֵּי יִצְחָק שִׁיחִיה, עִם כָּל יוֹצְאֵי חֲלָצִיו, שִׁיחִיו.

דַּע בְּנֵי יִקְרִי, כִּי אֶתְמוּל בְּאֵתִי כְּחֻצוֹת הַיּוֹם לְפָנֶי קַהֲלַת אוֹמָאן. בְּרוּךְ הַשֵּׁם, אֲשֶׁר הֵבִיאֵנִי עַד הַלֵּם. זֶה חֲלָקִי מִכָּל עַמְלִי, מֵה שֶׁאֵינִי זֹכֵר כָּל פַּעַם לְהִיוֹת פֶּה עַל צִיּוֹן קְדוֹשׁ וְנוֹרָא וְכו', כְּזֶה, וְאֵינִי יוֹדֵעַ מִהָאֹר הַגָּנוּז שֵׁם וְכו'; מִה אֲשִׁיב לֵה' כָּל תַּגְּמוּלוֹתַי עָלַי. וְכִבֵּר זְכִיתִי הַיּוֹם, שֶׁהֵייתִי שֵׁם עַל צִיּוֹן הַקְּדוֹשׁ. בְּעַל הַרְחָמִים יִשְׁמַע אֲנִקְתָּנוּ וְיִרְאֶה כְּלִיּוֹן עֵינֵינוּ לִישׁוּעָתוֹ הָאֲמִתִּית, וְלִמְעַן שָׂמוּ יַעֲשֶׂה בְּרַחֲמָיו אֶת אֲשֶׁר בְּחֻקוֹתָיו נִלְדָּה וְאֵת מַצּוּוֹתָיו נִשְׁמַר, וְיִסִּיר לֵב הָאֶבֶן מִקֶּרְבֵּנוּ וְכו', נִגְיָלָה וְנִשְׁמַחָה בִישׁוּעָתוֹ. וְהִנֵּה הֵייתִי בְּקַהֲלָה קְדוֹשָׁה שְׂדֵה לְבָן עַל שַׁבַּת קְדוֹשׁ פְּרֻשֶׁת קִרְחַת הָעֶבֶר, אֲשֶׁר מִיּוֹם הֵייתִי לֹא הֵייתִי שֵׁם כִּי אִם פַּעַם אַחַת מִדֵּי עֲבָרֵי לְטִישְׁאֲרַנְאֵבִיל, וְגַם רַק לְפִי שְׁעָה קְלָה. וְעַתָּה עֲמַדְתִּי שֵׁם מִיּוֹם ו' עַד יוֹם ב' הָעֶבֶר. וּמִבְּנֵי הָעִיר לֹא הָיוּ אֲצָלֵי הַרְבֵּה כִּי אִם קְרוֹבִים וּמְחַתָּנִים שְׁלָנוּ וּמְעַט מִהָעִיר. אֲבָל בְּחֻסְדֵי ה' עֲבַר הַשַּׁבָּת בְּשְׁלוֹם וּבְכַבּוּד קָצַת, וְהָיָה לִי אֲכֻסָּנָאֵי טוֹבָה מְאֹד וְגַם קִבְּץ לִי קָצַת מְעוֹת. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲזֹרְנוּ לְהִבִּין רְמִזִּים מִכָּל זֶה לְהִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאֲמִתּוֹ. וְגַם אֶתָּה וְאֲנַחְנוּ בְּלָנוּ מְחִיכִים לְקַבֵּל רְמִזִּים מִכָּל מַה שִּׁישׁוּמְעִים וְרוֹאִים מֵה שְׁעוֹבֵר בְּעוֹלָם, כִּי הִכַּל בְּשָׂבִיל לְקָרוֹת אוֹתָנוּ לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּהַתּוֹרָה 'וַיְהִי מִקֵּץ זָכָרוֹן' (סִימָן נד), גַּם מִדֵּי עֲמַדֵּי בְשִׂדְהָ לְבָן בְּיוֹם א' הָעֶבֶר, גִּלְגַּל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁבָּא לְאַכְסָנָאֵי שְׁלִי פְתָאם יְדִידְנוּ רַבִּי אֲפָרַיִם מִקְרַעְמִינְטָשָׁאג וְרַבִּי אֲבָא בֶן רַבִּי שְׁמוּאֵל מִמִּישְׁעֵהֲרִין, שֶׁנִּסְעוּ דֶרֶךְ שֵׁם לְבִאֲרַדִּיטָשׁוּב בְּדַבַּר עֶסֶק שְׁדוּדָה, וְשִׁמְחוּ עִמִּי מְאֹד וְדַבְּרֵנוּ קָצַת דְּבָרֵי תּוֹרָה בְּפִרְט מִעֲנִין אֲמוּנָה. וְהִזְכַּרְנוּ קָצַת מֵה שֶׁכָּתוּב בְּהַתּוֹרָה תִּקְעוּ ב' שִׁצְרִיכִין לְצַעֵק מִעַמְּק הַלֵּב, בְּחִינַת מִמְעַמְמִיקִים קְרֵאתִיךָ ה' כְּדֵי לְחַתֵּר הַמַּיִם שְׁמָהֶם גְּדֻלָּה הָאֲמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם וּבְעַת הַסְּמוּךְ נִכְנַס בְּלִבִּי בְּעַמְּק מְאֹד מְאֹד אֵלּוּ הַדְּבָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁשִּׁמְעֵתִי מִפּוֹ הַקְּדוֹשׁ כְּשֶׁנִּגְלָה הַתּוֹרָה הַנוֹרָאָה הַנִּלְ, אִז מֵע מוֹז דְּעֵבְיוּיִן דָּאִם וּוְאִסְעָר וְוָאִם פֶּן דָּאֲרַט וּוְאִקְסַט אֲמוּנָה [שְׁמוּכְרָחִים לְחַתֵּר אַחַר הַמַּיִם שֶׁמִּשְׁם גְּדֻלָּה הָאֲמוּנָה] וְכו'. מֵה אִמַּר לְךָ בְּנֵי חֲבִיבֵי מֵה שֶׁמִּתְנַצֵּץ בְּלִבִּי בְּעֵנִין זֶה. וְאִי אֲפֹשֶׁר לְכַאֵר בְּכַתֵּב וּבְעַל פֶּה, וּבְפִרְט עַל פְּנֵי הַשְּׂדֵה. גְּדוּלִים מְעֵשִׂי ה', גְּדוּלִים חֻסְדֵי ה', מֵה

מכתבי שפט מוהרנ"ת

תקנה

שְׁהַפְּלִיא עִמָּנוּ בְּדוֹרוֹתֵינוּ, לוֹלֵא ה' שְׁהָיָה לָנוּ שִׁשְׁלַח לָנוּ מוֹשִׁיעַ וְרַב אֲמַת כְּזֶה כְּבָר אֲבָרְדְּנוּ בְּעֵינֵינוּ. חֲסִדְךָ גָּדוֹל עָלֵינוּ וְהַצְּלַת נַפְשֵׁנוּ וכו'.

כְּתִבְתִּי לָךְ כֹּל זֶה בְּנֵי חֲבִיבִי, שֶׁתִּעֲזָר מְזֶה לְהִתְחִיל מְחַדֵּשׁ לְשִׁמּוֹחַ נִפְשֶׁךָ בְּכֹל עֵת עַל פִּי כָּל הַנִּ"ל, וְכֹל מֵה שֶׁדַּבַּרְנוּ בְּזֶה הַרְבֵּה מִכְּבָר. בְּרוּךְ ה' שֶׁלֹּא נִתְּנָנוּ טָרֶף וְכו'. אִיךָ שֶׁהוּא גָּדֹל הַצְּלָחַתְנוּ לְנֶצַח מְאֹד, מֵה שֶׁנִּצְלָנוּ עַל כָּל פְּנִים מִלְּהִיּוֹת מִתְּנַגְּדִים חֶסֶם וְשָׁלוֹם עַל אֹרֶן נֶשֶׁבֶב אֹרֶן טוֹב וּמְטִיב וְכו' כְּזֶה, בְּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁבָרְאָנוּ לְכַבֹּדוֹ וכו'.

יִוְדִיעֵנִי אִם כְּבָר שָׁלַח אֲנֶרֶת לִיאֵם אֹדוֹת עִסְקָנוּ, וְתוֹדִיעַ לְר' בְּעַר מִסְקָאֵלָא שֶׁאֲנַחְנוּ אוֹחִזִים עִצְמוֹנוּ בְּעֶסֶק הַמִּשְׁאָא וּמִתֵּן שְׁעֵשִׂינוּ בִּינֵינוּ, רַק שֶׁקִּשָּׁה לְהִתְחִיל קֹדֶם רֹאשׁ הַשָּׁנָה, מִחֲמַת שְׂרָבִי נִחְמוֹן הַנִּ"ל נִסַּע כִּנִּ"ל בְּדַבָּר הַעֶסֶק וְעוֹד עֲפוּבִים הַרְבֵּה. אֲבָל אַחֵר רֹאשׁ הַשָּׁנָה הֵבֵא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, נִרְאָה לְעֶסֶק כְּזֶה. רַק שֶׁלֹּא יִהְיֶה רַבִּי בְּעַר הַנִּ"ל עֲצַל לְכַתֵּב לָךְ בְּכֹל פְּעַם אִם עוֹמֵד בְּדַבְּרוֹ לְעֶסֶק עִמָּנוּ, וְאִם כְּבָר הִתְחִיל מְלַאכְתּוֹ וכו'. וְיִוְדִיעֵנִי גַם מִרַבִּי יוֹאֵל גֵּרֵז יְאִיר, וּמִרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מִטְּעַפְלִיק שֶׁגַם הֵם יִכְתְּבוּ לָנוּ אִם הִתְחִילוּ בְּמְלַאכָה, וְאִם מְלַאכְתָּם טוֹבָה וְנִקְיָה וכו'. וְתִרְאָה אֵתָּה לְכַתֵּב לִי בְּכֹל פְּעַם מֵה שֶׁכְּתַבְתָּ לָּהֶם וּמֵה שֶׁהִשִּׁיבוּ לָךְ, כִּי הוּא עֶסֶק גָּדוֹל שֶׁל זְכוּת הַרְבִּים וכו'. וְלִמְעַן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁאֵל תִּתְעַצֵּל בְּעֵינֵינוּ זֶה כֹּלָּל לְעֶסֶק כְּזֶה בְּשִׁלִּיחַת מִכְתָּבִים כְּרֵאוּי, וְלִהְיוֹדִיעֵנִי בְּכֹל פְּעַם וְכוּ"ל, וְיִמִּין ה' רוֹמְמָה יַעֲמֵד בְּעִזְרַתְנוּ תְּמִיד לְהִתְחִיל וְלִגְמֹר בְּכֹל פְּעַם עִסְקִיו הַקְּדוּשִׁים. ה' יִגְמֹר בְּעֵדְנוּ לְטוֹבָה.

דְּבָרֵי אֲבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה.

נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

וְשָׁלוֹם לְכֹל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה.

שיצ

בעזרת השם יתברך, יום ו' ערב שבת קדש פרשת חקת תר"ב אומאן.

שלום לבני נחמן שיחיה, ולבני יוסף יונה שיחיה.

למען השם יתברך! התמידו בלמוד, יהיה לכם טוב תמיד, העולם הזה הוא פלוג, לא נשאר יותר רק תורה ותפלה ומעשים טובים, מה שאתם תצטרכו בהכרח אעזר לכם בעזרת השם יתברך, וגדולות אין צריכים, הלבושים היקרים ממרמרים לאנשים את החיים, בפרט אנשים פשוטים ונרדפים כמו תינו, שכל זהוב באים לי בנס גדול שאי אפשר לספר ומכל שכן לכתוב, אך בכל זאת יעזר לנו אלקים ברוך הוא באכילה ושתיה ולבוש, רק למדו והתפללו ושמרו עצמכם מכל רע ותהיו שמחים. גם תראו לכתוב בכל יום, ולכבד היטב את אמכם הכשרה, למען השם שלא תריבו, ולא להכות חס ושלום, ושלא תגרמו שום צער לאמכם תחיה, היא מתניעת סביבכם מספיק, תגידו תהלים בכל יום, ותתחילו להרגיל עצמכם לשפוך כל לבכם לפני השם יתברך, ויהיה לכם טוב. לא רק לכם לבד אני כותב זאת, פי גם לאחייכם הגדולים שיחיו אני כותב זאת, גם הם צריכים את כל הדבורים הללו, רק אתם הנכם נערים צעירים שתאריכו ימים, הנכם צריכים מהיום להרגיל את עצמכם ללכת עם זה, להרגיל עצמכם לחשב על התכלית האחרונה, אתם ברוך ה' לא מפשים ואתם תבינו דברי! אך פשתקומו אותם תבינו אותם יותר טוב.

והשם יתברך יאריך ימיכם ושנותיכם בתורה ומעשים טובים אמן.

נתן הנ"ל.

שיצא

בעזרת השם יתברך, יום ב' בלק תר"ב אומאן.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב דוד צבי גרו יאיר.

אתמוול קבלתי מכתבך בתוך מכתב בני, שיחיה, מטולטשין, והיה לי לנחת. אבל גדול צערי מצערך מחלישות זוגתך תחיה, וקויתי להשם יתברך שישלח לה רפואה שלמה מן השמים מהרה בלי שום רפואות ותחבולות. ותזהיר מאד מאד

מכתבי שצא מוהרנ"ת

תקנו

את כל בני ביתי שישמרו עצמן לכלי לעסק עמה בשום רפואות של ההמון הנקראים באבסקע [נשים זקנות]. ולא רפואות הדאקטורים חס ושלום, כי בלם שקר וכזב, לא יועילו ולא יצילו, אדרבא מזיקים הרבה (ע' שחה ג). ואפלו להעצירות לא יעשו שום דבר, כי על פי רב הוא טוב לבריאות הגוף (ע' חיי מוהר"ן תצ"ח). ואם חס ושלום העצירות יותר מדאי, בודאי אסור לעסק בסבות רפואת שקר גשמיים כי לא יועילו, ויותר שייזיקו חס ושלום. רק לסמך על השם יתברך לבד 'אשר יצר את האדם בחכמה וכרא ב' וכו' עד 'רופא חלי כל בשר ומפליא לעשות', ורק הוא לבד רופא אמת נאמן ורחמן, הוא יכאיב ויחבש, הוא ולא אחר; וכבר דברתי בזה הרבה בשם אדוננו מורנו ורבנו ז"ל, אך אנכי הוואה שעדין צריכין לדבר בזה הרבה. והלאו שיעיל להציל נפשות. על כל פנים בביתי אין רצוני שייכנס שום סם של רופאי אליל. רק לקיים כמו ששמעתי מפיו הקדוש שאמר לענין זה בזה הלשון: 'וואס טוט מען אז מע איז אין פעלד' [מה עושים בשנמצאים בשדה] וכו'. ואני כפי פרושות אל ה', ישלח עזרה וישועתה מהרה להחלימה ולרפאותה חיש קל מהרה אמן בן יהי רצון.

ואתה גם אתה בני חביבי, תתעורר מעתה על ידי כל מה שעובר עליך, להתחיל להרגיל עצמך לתלות עיניך למרום על כל מה שעובר עליך, כי אין לנו על מי להשען כי אם על אבינו שבשמים. ותראה לומר תהלים בכונה ולעסק בהתפללות שאלנו בכל יום, גם לפרש שיחתך בכל פעם בפרט עתה. קנה לה' ויושע לך. גם תראה על כל פנים מעתה להשליך מאתך דרכי הנערות והבחורות ומדות לא טובות שנאחזו בך שאינם שייכים לך כלל, שהם הקפידות והפעם, ותקיים והסר פעם מלבך והעבר רעה מבשרך. ותאמין לי בני חביבי שעקר צערי מהקפידות שלך ומכעסך ואניגות דעתך אינו מהצער שאתה גורם לי או לבני ביתי ולזונגתי היא חמותך תחיה, רק כל צערי ודאגתי מזה על שאתה מזיק חס ושלום בזה הרבה לעצמך בגשמיית ורוחניות; ואני חפץ מאד בטובתך והצלחתך בגשמיית ורוחניות לנצח, על פן אני כותב לך מקורות לבי. ויתר מזה תשמע מפי מוסר כתב זה ידידינו הותיק רבי ליבלי גרו יאיר, ובקשתי ממך בני חביבי, שאל תקוץ בתוכחתי. ואל תקפיד ואל תכעס על זה בעצמו על מה שאני כותב לך כל זה, כי מאהבתך אשר בלבי אני מדבר עמך לטובתך הנצחית. כי אני יודע שלבך בפנימיית נכסף מאד להתקרב להשם יתברך באמת, רק

דרכי הנערות והבחורות מבדילים בינך לבין הדרך האמת, על כן לא יכלתי להתאפק מלהוכיחך באהבה כאב את בן ירצה.

וגם תראה מעתה על כל פנים להרגיל עצמך ללמוד יותר בכל יום תלמוד ופוסק בכל יום, וחמש עם פרוש רש"י ונביאים וכתובים, וגם ספרי רבנו ז"ל תלמוד בכל יום למען ייטיב לך לעד ולנצח.

והנה על ידי הערל שנסע עם ר"נ גרו יאיר שלחתי מכתב אליכם. ותראה לכתב לי אגרת ולשלח לבני לטולמשיין. ותכתב לי אם קבלת המכתב על ידי הערל הנ"ל ומכתב הזה, ואם נכנסו דברי באזניך. וגם תכתב לי משלום וזוגתי תחיה ומבני שיחיו, מכל אחד ואחד, כי מה שכתבת לי במכתבך מבני שיחיו, בפרט מה שבני נחמן שיחיה מתמיד בלמודו, ובני יוסף יונה שיחיה לומד גם בן יותר מקדם החיית את נפשי מאד. בן יחיה ה' את נפשך וישלח מהרה רפואה שלמה לזוגתך תחיה. רק יש לי צער גדול ממה שכתבת מבתי חנה ציריל תחיה שאינה בקו הבריאה. גם רבי נפתלי גרו יאיר ספר לי מזה, ותבקש אותה שלא תצטער, ובפרט שלא תעסק בשום רפואה גשמית חס ושלום, רק תבטח בה' שירפא אותה מהרה. גם אל תדאג על פרנסה כל כך, כי זה מוזק לה חס ושלום הרבה לבריאת גופה, ותבטח בהשם יתברך שלא יעזב אותה לעולם. והיה רצוני להאריך יותר. אך אין הזמן מספיק, ודי בזה פעת.

דברי אביך המזונך ומוכיחך לטובתך בזה ובכא לנצח. ומצפה ומחכה שתקים דברי מעתה. אז טוב לך לעד.

נתן מברסלב.

שיצב

בעזרת השם יתברך, יום ג' בלק תר"ב אומאן.

שלום לאהובי בני שיחיה.

מכתבך קבלתי. ושם נאמר מענין הברית מילה, שזכינו שגולד בן למזל טוב לנכד אדוננו מורנו ורבנו ז"ל מורנו הרב נחמן גרו יאיר. ושמחנו בזה ביום ה'

מכתבי שצב מוהרנ"ת

תקנא

לעת ערב. השם יתברך יעזר שיהיה לו למזל טוב ולכלנו, שנזכה שיצמח על ידי זה ישועתו וישועתנו בתוך כלל ישראל הקדושים אמן כן יהי רצון.

ביום א' העבר קבלתי מכתבו, וגם היום קבלתי מכתבו עם אגרת קטן מייאס, והיה לי לנחת גדול. גם מה שפכתבת לייאס היה לי לנחת מאד, כי אני מצפה שנעסק בעסק זה בעזרת השם יתברך, על כן צריך שיהיו המכתבים מצויים בינינו ובין האי"ש משם. ומבטחני שבודאי כבר השבת לו שקבלתי מכתב הנ"ל ממנו. ובודאי פכתבת לו שאני עוסק בעזרת השם יתברך להכין עצמי לגמור המושא ומתן שעשיתי עמו, ושיכתב לנו עוד הפעם בבאור היטב אם כבר התחיל במלאכתו פראוי, ושיגיע לי על זה מכתב גם מרבי יואל, ובפרט מידידנו רבי אליעזר מטעפליק אשר הוא שם. ואני עיני מיחלות לה, הוא יגמר בעדי לטובה. ותראה לכתב לי למשעהרין מה שפכתבת לשם. מכל שכן אם תקבל עוד איזה תשובה משם או מלובוב, או מרבי נחמן מהייסין גרו יאיר, הכל תודיעני באר היטב. וכל המכתבים שתשלח, תשלח רק לקהלת משעהרין, ואני בדעתי לנסע ביום ה' הסמוך אם ירצה השם למירהאוויצע. ומשם על שבת קדש שאחריו למשעהרין.

חזק וחזק בכל יום מחדש, ותזכר היטב שהשם יתברך עושה חדשות בכל עת והכל לטובה. וסוף כל סוף יושיע השם יתברך בודאי, לא בצדקותינו ובמעשינו הטובים, כי אם בזכות האשל הגדול אשר ברום רמה וכו'. ועלינו לשבח ולשמח בכל יום שאין אנו מתנגדים על תקנתנו האמתית שהוא הצדיק האמת שאנו חוסים בו, מכל שכן שאנו זוכים לעסק בספריו הקדושים. ומה שפכתבת לי מהתורה כי מרחמם ינהגם (לקוטי תניא סימן ו') החיה אותי מאד מאד. מי יתן והיה לבבך זה כל הימים לעסק בכל יום בספריו הקדושים, בכל הספרים ובהתפללות ובמה שזכינו לחדש ולבאר בהם, כי הם חייך לנצח. הפך בהם והפך בהם וכו' כי אין לך מדה טובה מהם.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ותפרס בשלום כל אנשי שלומנו באהבה רבה.

שִׁנּוּי

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, יוֹם ב' פִּינְחָס תר"ב אוֹמִין.

אֶהְיֶה בְּנֵי חֲבִיבִי.

דַּע כִּי גָדוֹל ה' וְלִגְדָלְתוֹ אֵין חֶקֶר. וּבִנְפִלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עוֹשֶׂה עִם כָּל בָּשָׂר וּמְחַדָּשׁ בְּטוֹבוֹ בְּכָל יוֹם מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית וְכו', סַבֵּב עִמִּי שְׁנַתְעַכְבְּתִי פֶה קַהֲלַת אוֹמָאן עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ, אַחֲרֵי שֶׁכָּבַר הָיִיתִי מוֹכֵן בְּדַעְתִּי מִכַּמָּה יָמִים לְנִסְעַ בְּיוֹם ה' הָעֶבֶר לְטִירְהָאוּוִיָּצֵעַ. אֲךָ רְבוֹת מַחְשְׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ וְעֵצַת ה' הִיא תְקוּם, וּמֵה' מִצְעָדֵי נָכַר בּוֹנְנֵנו וְכו'. וּבִפְרָט אֲנֹכִי הָעֵנִי וְהָאֲבִיוֹן שְׂאִינִי יוֹדַע כִּלְל לְהִיכֵן מוֹלִיכִין אוֹתִי, כְּאֲשֶׁר הוֹדַעְתִּיךָ בְּמִכְתָּבֵי הַקּוֹדְמִים. אֲךָ זֹאת נַחֲמָתִי בְּעֵנִי, וְזֶה הוּא תְקוּנָתִי וְשִׁמְחָתִי מֵה שְׂאִינִי מוֹשְׁלִיךְ עֲצָמִי עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְאֲנִי סוֹמֵךְ עָלָיו יִתְבָּרֵךְ לְבַד בְּאַמַּת בְּכָל יוֹם, וּבִפְרָט בְּעֵנִין הַנְּסִיעוֹת. וְאִי אֶפְשֶׁר לְבָאֵר מֵה שְׁבַלְבִי בְּכָל זֶה. גְּדוּלִים מַעֲשֵׂי ה', וְהוּא מְרַבֵּה לְהַטִּיב עִם כָּל בָּשָׂר וְרוּחַ. וְתוֹדָה לְאֵל כִּפִּי הַנְּרָאָה נְכוֹן לְפָנָי בְּכַמָּה דְבָרִים נְגָלִים מֵה שְׁנַתְעַכְבְּתִי פֶה עַד הַנָּה, מְלֵכֵד הַנְּסִתְרוֹת לֵה' אֱלֹקֵינוּ. וְעַתָּה בְּדַעְתִּי לְנִסְעַ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּשִׁבּוּעַ זֹאת לְטִירְהָאוּוִיָּצֵעַ, ה' יִנְחֵנִי בְּצַדְקָתוֹ וְכו'.

וְתִהְיֶה לְאֵל קְבִלְתִּי הַקּוֹוִיטִיל [הַפֶּתֶק] שֶׁלְךָ אֶצֶל רַבִּי נִפְתָּלִי גְרוֹ יְאִיר, וּמֵאֲלִיךָ תִּבִּין בְּנֵי חֲבִיבִי כַּמָּה וְכַמָּה הַחַיִּיתָ אֶת נַפְשִׁי בְּמִכְתָּבְךָ הַקָּמֵן הַזֶּה, שֶׁהַזְכַּרְתָּ שֵׁם מִיִּדְדֵנוּ רַבִּי נַחֲמָן שְׂיַחְיָה וְשֶׁקָּבַל הַסְּחוּרָה בְּנִסְ גְּדוֹל תִּהְיֶה לְאֵל חַי. אֲלֶמְלֵא לֹא נִתְעַכְבְּתִי פֶה כִּי אִם בְּשִׁבִיל זֶה דַּי. כִּי אִם הָיִיתִי אֲז בְּדַרְכֵי לֹא הָיָה לִי יָדִיעָה זֹאת עַד אַחַר אֵיזָה יָמִים. וּבְאַמַּת אֲנִי צָרִיךְ לִידַע מַזֶּה מִקֶּדֶם לְשִׁמַּח אֶת נַפְשִׁי בְּשִׁמוּעָה טוֹבָה כְּזֹאת. כֵּן יִשְׁמִיעֵנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ תָּמִיד בְּשׁוֹרֹת טוֹבוֹת בְּפָרֵט שֶׁהַכֶּרֶח לְעַסְקָנוּ שְׂאִדַע מַזֶּה פֶה קֶדֶם נְסִיעָתִי וְכו'. טוֹב לְהוֹדוֹת לֵה' בְּכָל יוֹם וְיוֹם עַל כָּל פֶּרֶט וּפְרָט.

שצד

בעזרת השם יתברך, יום ג' דברים תר"ב משעהרין.

רב שלום לאהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק, נרו יאיר עם כל יוצאי חלציו שיהיו.

הן היום זה סמוך קבלתי מכתבו האחרון היקר בעיני ביותר, כי הודעתני שם מביאת רבי נחמן ידידי לשלום. וגם מכתבו קבלתי וכל מה שנאמר שם בענין הספר ושאר מכתבים, הכל בא במועדו ובזמנו היום, בעת שהיה בדעתי לכתב לו מכתבי ולהשיבו על המכתבים שקבלתי פה ביום ה' בבקר תקף בבואי לפה לבית ידידנו רבי בער שיהיה, וכלם החיו אותי מאד. ובפרט במכתב שקבלתי זה סמוך ואין אתי יודע מה לדבר עתה, כי בודאי מאליכם תבינו רבוי פזור דעתי בענין העסק שלנו. אשר מלבד מניעות מחמת זמון וכו', אשר כבדים עלי מאד לשאת. קשה מן הכל הוא חלקת עצתי להתחיל עסק בזה, בעת הסתרת האמת בזה וכו'. ועדין לא דברתי מזה העסק פה מחמת שאני צריך להתישב הרבה, ולבקש הרבה מהשם יתברך שישים מלים בפי לדבר עמהם באפן שאפעל פרצוני. וחסדי ה' גדולים ונפלאים ונוראים מאד שעושה עמי בכל יום ועת.

והנה עתה נתאחרתי קצת בתפילתי, ואחר כך נתאחרה סעודתי מחמת שהייתי עוסק לכתב נפלאות ה' שעזרני לחדש בעתים הללו, ובתוך כך הגיע לי מכתבך הנ"ל, ומרבי נחמן נרו יאיר מקרעמינין, והכל כלול יחד. כי מה שהייתי עוסק בכתיבתי שיך לכל זה, לכל הרעש הגדול שמרעישים עלינו חנם, ועתה איני יודע כלל מה לעשות ומה לדבר, כי מאליכם תבינו שהרבה החליש דעתי בתחלת מכתבו שכתב מגדל הרעש שהיה עד שהכרח לגנו וכו'. ואם לא באר היטב ממי היה הרעש ועל מה, ממילא מובן שהיה מחמת המחלקת. ועל פן תסמר שערות ראשי מזה. יראה ורעד יבוא בי להתחיל מחדש וכו'. אך מדה טובה מרבה, כי בסוף כתב מעצם ההשתוקקות של השרידים הנקראים בשם ה' וכו'. אך אף על פי כן אני חזק בדעתי בעזרת השם יתברך ובישועתו הנפלאה להכניס רצוני בזה לעסק בזה. ולה' הישועה, שנזכה להתחיל ולגמור ולהתחיל ולגמור וכו' וכו', כי אתה מרום לעולם ה'.

אך מה ששאלת אותי אם יסע רבי נחמן תכף לשם. נפלאתי עליכם מדוע לא תבינו מעצמכם שטוב עתה להיות שב ואל תסע. כי איך יעלה על הדעת לסע סמוך לראש השנה בחנם, כי בודאי אי אפשר לו לסע ולעבר דרך כזה עד שיהיה הכל מוכן. הן המעות המכרה, הן גוף הסחורה מסדרת פראוי. ומחמת זה נסכם בדעתי כבר שההכרח להמתין עד אחר ראש השנה. על כן לא עת עתה לגסע, רק מאליך תבינו לכתב על ידם פראוי שאנחנו מוכנים לעסק בהעסק, רק מפמה טעמים ההכרח להמתין עד אחר ראש השנה. וגם לדבר עמהם פנים אל פנים שיראו שם האמת, ושיהיה הפל על נכון לדבר עמהם כל מה שאפשר לדבר עמהם בזה באפן שיגיע תשובה ברורה משם בכל פעם קדם ראש השנה. ואחר ראש השנה עד אחר סבות הבא עלינו לטובה. ובתוך כך יעזרנו השם יתברך להכין הכל. ואז יסע בחסדו לשלום לשם וה' הטוב יגמר בעדנו לטובה.

דברי אביך המעטיר בעדך.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה. ובפרט לידידי רבי נחמן גרו יאיר מהייסין שבא בסמוך, וכבר השבתי לו במכתבי לעיל. ותראה להכין עצמך לבוא לאומאן אם ירצה השם תכף אחר שבת ראש חדש אלול. וכאשר תראה שלא אבוא לשם עדיון ביום ד' ה' תוכל לשום לדרך פעמך לקהלת טירהאויצע. ונדבר יחד שם ועל הדרך כל המכרח לנו לדבר. כי כפי הנראה אהיה, אם ירצה השם, על השבת שאחר ראש חדש אלול בקהלת טירהאויצע. ולה' הישועה.

נתן הנ"ל.

שצה

ברוך השם, יום ה' תצא תר"ב אומין.

אהובי בני שיחיה.

באתי לפה תחלת הלילה, השיכה ליום ג' העבר, ומצאתי מכתביך ופרישת שלום מר"ש גרו יאיר. גם מרבי נחמן קבלתי מכתבך בטירהאויצע. ואתמול קבלתי מכתבך עם המכתב מלבוש. צעקתך שמעתי הרבה, והיה בדעתי להשיבך,

מכתבי שצו מוהרנ"ת

תקסג

וכעת אי אפשר. אולי יזמין השם יתברך עוד קדם ראש השנה שאוכל לכתב לך באריכות קצת. וכבר ידעת בזה הרבה שאין יום דומה לחברו, ובכל יום יצרו של אדם מתחדש עליו וכו'. שזה נמשך מהדינים המתעוררים בכל יום. אבל מדה טובה מרבה, כי חסדי ה' פי לא תמנו וכו', והם חדשים לבקרים וכו', שמתחדשים בכל בקר. ועל ידי זה השם יתברך לא יעזבנו בידו. על פן צריכים בכל יום מחדש להתחזק ולקוות ולחכות להשם יתברך שיעזרו ויושיעו מחדש ממש. כי כל יום קצר בתחלתו ומתרחב בסופו, כמבאר בהתורה פתח רבי שמעון ובמקום אחר שזהו סוד השופר בחינת מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה. וזה כל עניני התלאות והמצוקות והבלבולים והמניעות וכו' וכו' העוברין על כל האדם, ונדמה לו בכל יום ובכל עת שעת בזה לא עבר עליו. ולפעמים הוא אמת קצת, אבל אין לו דעת להבין שהחסדים המתחדשים עתה הם מרבים יותר, פי לולא ה' עזרתה לי וכו', אם אמרתי מטה רגלי חסדך ה' יסעדני.

שיצו

מכתבי תר"ג

ברוך השם, בין יום כפור לסכות תר"ג.

אהובי בני חביבי.

אם עדין לא שלחת הלולב וההדרם תשלח על ידי מוסר כתב זה בלי תרוץ כי אני עומד וממתין עליו. ותהלה לאל יש לי אתרוג נאה ומהדר בחסדי ה' ונפלאותיו. ויערב לכם שמחת החג הבא עלינו לטובה. ונזכה להושע בכל הישועות על ידי קדשת המצוות הנוראות של ירח האיתנים הוא תשרי. אשר זכינו לשמע נוראות על שם תשרי (לקיטוי תננא סימן ח'), עדי נזכה שיקים "תבואי תשורי מראש אמנה".

דברי אביד, נתן מברסלב.

שיצו

ברוך השם, יום א' נח תר"ג פרסלב.

רב שלום לכבוד אהובי ידיד נפשי הרבני התיק הנגיד וכו' מורנו הרב אברהם דב בער שיחיה, ויוצאי חלציו היקרים שיחיו.

תהלה לאל אִתְּנוּ הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם, וְתַהֲלֶה לְאֵל עֲבָרוֹ יְמֵי הַחַג בְּשָׁלוֹם וּבְשִׂמְחָה בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, מִי יִתֵּן שְׁנוּכָה לְהַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ קִדְשַׁת תְּשׁוּרֵי בְּאֵמַת תְּמִיד, שְׁנוּכָה לְכָל הַתְּקוּנִים שִׁישְׂרָאֵל עוֹסְקִין בָּהֶם בִּירַח הָאֵיתָנִים שֶׁהוּא תְּשׁוּרֵי, וּבְפֶרֶט כְּפִי מַה שֶׁזְּכִינוּ לְמַעַם מַעֲט צוּף דְּבִשׁ אֲמָרֵי נַעַם בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים מְעַנְּנֵן נִזְרָאוֹת קִדְשַׁת רֵאשִׁי הַשָּׁנָה וְקִדְשַׁת מִצְוֹת שׁוֹפֵר וְעִשְׂרֵת יְמֵי תְּשׁוּבָה וְיוֹם כְּפֹר וְסִבּוֹת וְהוֹשַׁעְנָא רַבָּה וְשְׁמִינֵי עֲצֵרֶת וְשִׁמְחַת תּוֹרָה. וְרַמְזוּ לָנוּ רְמִזִּים וְסוּדוֹת נִזְרָאוֹת בְּתַבַּת תְּשׁוּרֵי, בְּפֶרֶט בְּהַתּוֹרָה תִּקְעוּ בְּסִימָן ח' בְּעִנְיַן הַתְּפִלָּה שֶׁל הַבַּעַל פַּח שֶׁהוּא סוּד קְרִיעַת יַם סוּף שֶׁהוּא נִגְנָז וְנִעְלָם בְּפֶסֶק (תהלים עז, יג) "אַתָּה פּוֹרַרְתָּ בְּעֶזְךָ י'ם ש' בְּרַת ר' אֲשִׁי ת' נִינִים עַל הַמַּיִם" רֵאשִׁי תְּבוֹת תְּשׁוּרֵי. וְעַל יְדֵי זֶה נַעֲשִׂין בְּעַלֵי תְּשׁוּבָה וְגֵרִים שֶׁהֵם נִזְרָאוֹת נְפִלְאוֹתָיו שֶׁעָלִיהֶם נֶאֱמָר (איוב כז, יד) "וְרַעַם גְּבוּרוֹתָו מִי יִתְבוֹנֵן". וְיִרְמָזוּ בְּתַבַּת תְּשׁוּרֵי בְּהַעֲלָם נְפִלְאָה. בְּחִינַת (שְׁמוֹת כג, ט) "וְיֵאָתֶם יְדַעְתֶּם אֶת נְפִשׁ הַגֵּר כִּי גֵרִים" וְכוּ' סוּפֵי תְּבוֹת תְּשׁוּרֵי. מִי שֶׁמַּע כּוֹזֵאת מִי רֵאשִׁי בְּאֵלָה, טוֹב לְהוֹדוֹת לָהּ בְּכָל לַב בְּכָל יוֹם תְּמִיד שֶׁזְּכִינוּ לְשִׁמְעַת כָּל אֱלֹהִים, וְנַפְשֵׁנוּ נִמְלֵטָה מִפַּח יוֹקְשִׁים מִהַחֲלוּקִים עַל אוֹר חֲדָשׁ וְקְדוּשׁ כּוֹה. מִי יִתֵּן שְׁנוּכָה לְעַסֵּק כָּל יְמֵינוּ בְּדַבְּרֵי הַקְּדוּשִׁים וְלִקְוֵם הַפֶּה בְּהַפֶּה בְּהַפֶּה וְכוּ', וְנִזְכֶּה לְלַמֵּד עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת לְקַיֵּם דְּבָרֵי הַקְּדוּשִׁים וְעִצּוֹתָיו הַעֲמֻקּוֹת מְאֹד מְאֹד הַתְּמִימוֹת מְאֹד הַמְּסֻגָּלִים לְכָל אָדָם שֶׁבְּעוֹלָם בְּכָל דְּרָגָא וְדְרָגָא, בְּעִלְיָה וּבִירִידָה חֵם וְשָׁלוֹם, בְּטִיבוֹ וּבְעֵקוֹ חֵם וְשָׁלוֹם, וְהַעֲקָר לַעֲשׂוֹת מִהַתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת לְבַקֵּשׁ בְּכָל יוֹם וּלְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ עַל פִּי אֵיזָה תּוֹרָה שִׁילְמֵד בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים שֶׁבְּכֻלָּם יְכוּלִים לְמַצֵּא אֶת עֲצוּמוֹ בְּכָל יוֹם. אֲהֵה ה' מְתֵי נִזְכָּה לְזֶה, כִּי כָּל יְמֵינוּ פּוֹרְחִים וְהוֹלְכִים בְּצֵל עוֹבֵר וּבְעֵנָן כְּלָה וּכְרוּחַ נוֹשֶׁבֶת וּכְחֵלוֹם יְעוּף וְכוּ'. וְאִין לָנוּ בְּמָה לְתַפְסֵם וְלְהַחְזִיקֵם שִׁיחָיו נְשֹׂאֵרִים קִימִים לָנוּ שְׁנַחֲיָה בָּהֶם לְנִצּוּחַ כִּי אִם עַל יְדֵי תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, וְהַעֲקָר עַל פִּי הַדְּרָךְ הַקְּדוּשׁ הַזֶּה שֶׁהוּא יִשָּׁן וְחָדָשׁ מְאֹד שֶׁהוּא לַעֲשׂוֹת מִהַתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת בְּנ"ל. וְכָל אֶחָד רְחוּק בְּעֵינֵי עֲצוּמוֹ מִזֶּה וּבְאֵמַת אֵינוֹ כּוּן, כִּי קְרוֹב אֵלָיךְ הַדְּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבְלִבְכֶךָ לַעֲשׂוֹתוֹ. וְאִם אַף עַל פִּי כֵּן אֵין יְכוּלִים לְהַתְּחִיל לְדַבֵּר כְּלָל, הֲלֵא כְּבָר

גם מזה דברנו הרבה בעצות אמתיות ותמימות שהם בדוקים ומנסים שפבר הועיל לנו הרבה, ובפרט מה שעזר לנו השם יתברך לדבר בראש השנה העבר על התורה "ואיה השנה לעולה" (לקישי תנינא יב) שגם במקומות הממנפים שהם בחינת מחשבות רעות מאד והרהורים מגנים וכו', גם שם יכולין לחפש ולבקש את השם יתברך תמיד עד שיהפך הירידה לעליה גדולה שיזכה לבחינת בראשית מאמר סתום וכו' וכו'. ותודה לקל דברנו בזה עוד הרבה בענין סבות וכו', ומצדף לזה המעשה נזראה של יום השני וכו' (ספורי מעשיות יז). אשרינו שזכינו לשמע כל זה ולעסק בזה קצת, מי יתן שנוכח לקים רצונו באמת וללכת בכל דרכיו, לשמח בכל יום בכל יום ולחפש ולבקש ולצעק לה' - לעשות מהתורות תפלות וכו', ולהתחיל בכל יום מחדש מאיזה נקדה שיתחיל כי הכל תלוי זה בזה, כאשר דברנו בזה כבר. ושלא יפל לידי זקנה חס ושלוה כמו שהזכיר מאד בקול גדול ולא יסף (שחות הר"ן נא) בזה הלשון "אלט מאר מען ניט זיין" [זמן - אסור להיות] וכו'. ויתר מזה אי אפשר להאריך בכתב.

ומאליכם תבינו להזכיר את עצמו על ידי זה, לשמר הזכרון היטב לאדבקא מחשבתה בעלמא דאתי בכל יום בכלל ובפרט וכו' כמו שכתוב בסיומן נ"ד עין שם.

עתה באתי לירוזו שיראה לגבות מאנשי שלומנו מה שהבטיחו לי על העסק כפי הצעטיל [הרשימה] שמסרתי לו. כי אף על פי שעדין לא שלחתי את רבי נחמן לשם מכמה טעמים, אבל אנו מכינים עצמנו בכל יום לשלחו לשלום לשם, וההוצאה מרבה כאשר תבינו מעצמכם. והעסק הוא מהדברים שאין להם שעור, כי גם על שני זוג לייכטיר [פמוטי] כסף גדולים, וחמש או שש לויט [משקל] מרגליות גדולים וכיוצא בזה צריכים סף הרבה, מכל שכן שאנו רוצים לקנות הרבה יותר כאשר תבין בעצמך הנמשל מאתך, ודי למבין. ומגדל מרדתי אי אפשר עתה להאריך הרבה.

וגם אם תוכל לקבל מאיזה אנשים מעות בשבילי על פרנסתי מה טוב, כי השעה צריכה לכך מאד בפרט בעת שאני צריך לעסק בעסק גדול בזה. ולבי מלא מחשבות בזה והנה כאשר נגלה לפני בוחן כליות כמה קשה וכבד עלי העסק הזה מכמה טעמים, על בן על כל פנים ראוי שאהיה פנוי מפרדת הפרנסה, וההוצאה מרבה מאד, בפרט בחרף, גם תפרם בשלום ידידי רבי משה בן רבי יוסף מפה, ותזהיר

אותו שגם עתה יעסק לטובתי לשלח לי מה שיכול לגבות מאנשי שלומנו כאשר נהג
אשתקד. ואין להאריך בזה כי ידעתי שמאליהם יזדרזו לזה, ואין מוזרזין אלא למוזרזין.
גם אתה תשלח לי תכף איזה סך לפרנסתי על חשבונך, ולידידי רבי אבא אכתב לו
בעצמו. ויתר מזה אני סומך עליכם שתעשו הכל על הצד היותר טוב, הן להעסק
הן לפרנסתי.

גם תפרס בשלום ידידי בן דודך הנותיק מורנו הרב נחמן גרו יאיר נכד רבנו ז"ל
באהבה רבה, וכבר בקשתיה והזהרתיה שתראה לעזר לו בסיוע שיש בו ממש,
והשם יתברך ימלא לכם בכפלים. ותכתב לי משלומי באר היטב.

גם תפרס בשלום חותנך ידידי גרו יאיר ולכל בניו היקרים עם כל יוצאי חלציהם
שיחיו, ובשלום ידידי ר' צבי דודך גרו יאיר עם בניו היקרים עם כל יוצאי
חלציהם שיחיו. ובשלום כל אנשי שלומנו היקרים ואין פנאי לפרטם בפרוש. אבל
תהלה לאל כלם חקוקים על לבי היטב. ה' יתברך יצליח כלם בכל אשר תפנו, ויחזק
לבבכם בתורה ותפלה וצדקה ומעשים טובים. פי הוא חייכם לנצח.

דברי אהבכם באמת לנצח ומצפה לתשובתכם מהרה.

נתן מברסלב.

ושלום לידידי הנותיק הנגיד מורנו הרב אבילי שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו,
בדעתי הנה ליחד לך אגרת ביחוד, אך אין הזמן מספיק. ומאליך תבין שכל
הדברים הנ"ל כלם נאמרו גם אליך ולכלכם, השם יתברך יושיע שתזכו לקימם
מהרה, ותראה לשלח לי מעות מיד על החשבון כאשר הבטיחני קדם נסיעתו לביתו,
ואם ירצה השם כאשר יפע רבי נחמן גרו יאיר לדרבנו לשלום בקרוב אודיע לכם. לעת
עתה אנו עוסקים להכין הכל פראוי. ומבטחני שגם אתה תעסק לדבר עם כל אנשי
שלומנו מכל מה שכתבתי למעלה. ועתה כפי פרושות השמים שיעשה למען שמו
ולמען הצדיק האמת ויעזרנו להתחיל ולגמר העסקים הקדושים שלנו. וגם אתם
מלבד המעות שתתנו להעסק הקדוש הזה ושתתעסקו בכחכם לקבל מאנשי שלומנו,
מלבד זה תהיה לי מעיר לעזר בתפלה ותחנונים שנוזף לגמר מה שהתחלנו. כי מלבד
ההוצאה המרבה מאד צריכין עדין ישועה ורחמים רבים. ועליו יתברך השלכתי יתבי,
הוא התחיל הוא יגמר, ויקים ה' יגמר בעדי וכו'.

דברי אהבו באמת לנצח.

נתן הנ"ל.

שיח

ברוך השם, יום ו' ערב שבת קדש לך לך תר"ג ברסלב.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי על ידי ר"י והיה לי לנחת גדול, בראותי גדולים מעשי ה' באשר הבנת בעצמך מרחוק בענין התורה אומרה וכו', ובזה רואין איד השטאפעטין [השלוחים] הולכים תמיד מזה לזה בשביל התכלית הנצחי. כי גם כל השליחות וכל השטאפעטין וכל המלאכות והעסקים שבעולם, הכל באשר לכל הוא רק בשביל התכלית הנצחי; כי "בכל מקום מקטר ומגש לשמי", אפלו וכו' כמו שאמרו רבותינו ז"ל (עין מנחות קי), ושאפלו בהסתרה שבתוך הסתרה שבאה על ידי רבוי עוונות ממש רחמנא ליצלן גם שם נעלם השם יתברך שהוא התורה, אדרבא שם דיקא מסתר תורת ה' ממש כמו שכתוב בסיומן נ"ו עין שם היטב, ואם שאין מי שיבין זאת, מכל שכן אנחנו, אף על פי כן אשרינו שאנו מאמינים על כל פנים בזה, כי גדול ה' ומהלל מאד ולגדלתו אין חקר.

ידע בני חביבי כי אתמול הלך מפה ידידנו רבי נחמן גרו יאיר בשביל העסק הקדוש איזה שעה סמוך למנחה יצא מביתי ברגליו בזריות לדרך פזה, כי תהלה לאל הוא מתלהב בחשק נפלא לעסק הזה, ולא רצה להתעבב עד אחר שבת קדש. ברוך ה' אשר בשפלנו זכר לנו, ובצר הרחיב לנו שנמצאים אנשים שמתנדבים במעותם ובגופם לזה, בזה אני רואה נפלאות ה' אשר אי אפשר לבאר. רבות עשית אתה ה' וכו', אגידה ואדברה עצמו מספר. ולה' תלויות עינינו פן יוסיף ויוסיף חסדו ורחמיו שנוכח לגמר הכל כרצונו וכרצון יראיו וכו'. ה' יגמר בעדנו לטובה. ומגדל הנחיצה אי אפשר להאריך.

דברי אביך הרוצה ומבין ומאמין בישועת ה' ונפלאות חסדיו בכל עת, ומצפה ומחכה לישועות וחסדים גדולים מאלה, עד נזכה בלנו להיות כרצונו הטוב באמת ולהכיר אותו יתברך בעולם הזה ובעולם הבא לנצח.

נתן מברסלב.

מאליך תבין הנחת רוח שיש לי מהשמאפעט [מההתעסקות] הזוה, כי כל אדם חיב לומר בשבילי נברא העולם, וכל מה שנעשה בעולם הפל בשבילי וכו'.

שיצט

בעזרת השם יתברך, יום ה' חיי שרה תר"ג טעפליק.

שלום לאהובי בני הרבני וכו' מורנו הרב יצחק שיחה.

מה' מצעדי גבר בוננו וכו', וברחמי יתברך סבב שנסעתי ביום ב' מביתי לטעפליק, ורצוני הנה חזק לנסע דרך טולטשין להתראות פנים עמו ועם אנשי שלומנו. ומה' היתה סבה שבאה פתאם עגלה מטעפליק וקבל אותי לפה. ויש בזה הרבה לספר, גדולים מעשי ה' ונפלאותיו בכל עת. ואם ירצה השם פשנתועד יחד נדבר בזה בישועתו יתברך, ואתה בני חזק ואמץ ותשמח נפשך בכל עז ובכל מיני עקשנות להיות אף שמח תמיד להודות לו יתברך על נעימות חלקנו וכו'.

דברי אביך המעתיר בעדך ומצפה למכתבך בשמחה ונחת.

נתן מברסלב.

ושלום לכל בני ביתי ולכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

ת

ברוך השם, יום ה' חיי שרה תר"ג טעפליק.

שלום לזונתי הצנועה מרת דושיל תחה, ושלום לבני הבחור שיחה ולבני שיחיו.

תהלה לאל באתי לפה ביום ג' העבר. ופגעתי את העגלה עם רבי הירש מפה שנסע עבורי, ובקשתי מכם מכל אחד ואחד שתראו להתנהג בשלום ולא יהיה ביניכם שום קטטה חס ושלום, ולא שום קפידה וקנאה חס ושלום, רק תראו

מכתבי ת מוהרנ"ת

תקסט

להתחזק בכל יום לעסק בתורה ולהתפלל בכונה, והשם יתברך יעזר לי לפרנס אתכם
בישועתו יתברך.

אהובי בני שיחיה אני מבקש ממך מאד רחם על עצמך ואל תתרגז, ואל תריב עם
אחיי שיחיה, ואל תגרום צער לאמך תחיה. רק תשתוקק ללמוד, ולהתפלל
ברצינות ואמר תהלים בכל יום והשתדל לכתוב ותהיה בשמחה. ואל תזעף על שאין
לך כובע יהיה לך בטחון בה' יתברך שבקרוב אם ירצה ה' יהיה לך הכל. לעת עתה
אתה חייב לחכות מעט. צערת אותי מאד פשנסעתי מכאן. למען ה' מעתה שמע
קולי ולעת עתה תשאל כובע מחתני ר' ברוך או אצל ר' שמשון ובקרוב בעזרת ה'
הכל יתקן. לפי דברי האמת המרבים אשר אני מדבר עמכם כבר היית צריך להשליך
את ההבלים שלך ולחשוב רק על התכלית.

בנים אהובים, אני מבקש מכלכם למען ה' התישבו היטב מהי התכלית בעולם.
ובפרט שאנחנו עניים ואף על פי כן ה' יתברך עוזר לנו מה שנחויץ. אל תצפו
לגדולות ומה שנחויץ מאד בטחו בה' יתברך שאוכל להחזיק אתכם בראוי. רק
תתחזקו בתורה ובתפלה ובקשו כל יום לה' יתברך שישמרכם מרע ויעזר לכם להיות
יהודים בשרים ביון שמהאדם לא נשאר כלום חוץ מהיהדות שהוא חומף בעולם
הזה. יותר מזה אני כבר שוחחתי עמכם. ה' יתברך יחזק את לבכם לקיים את דברי
הנוכעים מדברי אדוננו מורנו ורבנו ז"ל, תהיו בריאים ושמחים.

דברי אביכם המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

אהובי בני דוד צבי, תראה לקיים כל הנ"ל ולכתוב לי אגרת, ולהודיעני כל מה
שנעשה בביתי בקהלתנו, הכל יודיעני באר היטב, ה' יתברך יזכני לשמע
בשורות טובות תמיד: ויקבל אחד פיד גרות טובים ויראו לשמרם היטב ולהעמידם
במקום משמר. שלא ישלטו בהם שרצים ועכברים חס ושלום. ותראו ללמוד אצלם
ולהדליקם לכבוד שבת קדש.

תא

ברוך השם, יום ג' ויצא תר"ג אומאן.

רב שלום לכבוד אהובי בני הרבני מורנו הרב יצחק שיהיה, עם כל יוצאי חלציו שיהיו.

היום באתי לפה מטעפליק, כי נתעכבתי שם גם על שבת קדש פרשת תולדות העבר. וברוך השם עשיתי גמור שם בדרך גם. ובבואי לפה היום באור הבקר מצאתי מכתביו שנים, ומהסתם החייתי עצמי בהם מאד, בפרט עם הדיעה מרבי נחמן גרו יאיר. ברוך השם אשר עד כה עזרני, ובודאי מהראוי שתשיב לו מיד שקבלת מכתבו ואשר אני היום פה.

והנה עתה כבר הייתי על הציון הקדוש והוכרתי אותך שם לטובה. ואחר כך הכרחתי לאכל יחד עם רבי נפתלי גרו יאיר, ומאליך תבין שעתה השעה נחוצה מאד על הפאסט, ואני כותב בחפזון גדול מאד לטובתך.

והשם יתברך יחזק לכתך וישמח נפשך בכל עת. ותדע ותאמין שכל מה שעובר עליך עבר גם עלי ועל פיוצא בנו בכפלי כפלים, כי לך נוצרנו לסבל מה שסובלים. וזהו כל גדלתו של יוצר בראשית שלא השגיח על קטרוג המלאכים שאמרו מה אנוש וכו', הלא עתיד למחטא קמך ולארגזא קמך. והקדוש ברוך הוא אמר לא לחנם נקראתי רחום וחנון כי אצלו יתברך יקר מאד כל העתקה ונתוק מן הרע, אפלו אם האדם הוא כמו שהוא כמו שאמר בפרוש סע איז אודאי [בודאי] וכו' (כאמר שפבר תעינו ונתעינו הרבה וכו') אבל אימליכיר צי איז זייער טייער וכו', אבל כל משיכה (התרחקות מהרע) יקרה מאד]. ואמר: וויא אזוי סע איז אבי מען דער האלט זיך. ובפרט מה שאמר בסוף: גאט איז גרויס מע ווייסט גאר ניט [איך שיהיה, כמה גרוע שיוכל להיות, העקר שמחזיקים מעמד ובפרט מה שאמר בסוף ה' גדול כלל לא יודעים מזה], וזה העקר העולה על הכל. ומגדל החפזון אי אפשר להאריך יותר.

דברי אביך המעטיר בערך.

נתן מברסלב.

תב

בעזרת השם יתברך, יום ב' וישלח תר"ג.

שלום לזוגתי הצנועה מרת דושיל תחיה ולבני הרבני מורנו הרב דוד צבי שיחיה ולבני נחמן שיחיה, ולבני יוסף יונה שיחיה.

ה' יתברך מנהל את העולם כמו שתשמעו מאגרת של בני ר' שכנא גרו יאיר וממוסר כתב זה. מה' מצעדי גבר פוננו. אהובי בני רבי דוד צבי גרו יאיר פתבתי לאחיד רבי איציק שיקנה על חשבוני א מיצילי [כובע] בשבילך בערך ג' או ד' רובל כסף דהינו של מארדיר. ובקשתי ממך שאל תבקש גדולות כי גם זה קשה וכבד עלי מאד. כי אני מוציא ממעות אחרים כנ"ל. ומגדל הנחיצה אי אפשר להאריך בזה ומבטחני שתצית אותי ותתחיל להתמיד בלמוד ובתפלות ובאמירת תהלים בכונה ואז טוב לך בזה ובכא לנצח.

אהובי בני נחמן שיחיה, בודאי הבנת את הצער שיש לי מהעקשנות שלך שלא הלכת בשבת לבית המדרש בגלל הכובע. אני מבקש שתטיב את עצמך ותקת את הכובע של חתני ר' ברוך שיחיה וללכת בכל שבת לבית המדרש. למען ה' אל תלך אחר השטויות שלך. שמע אלי כי אני חושב בענינים שלך. אני בומח שאם ירצה ה' בקרוב אעשה עמך שדוך למזל טוב ואז יהיה לך שטר"ימיל טוב וגם כובע טובה. לעת עתה למען ה' אל תמנע מבית המדרש בגלל שטות, בפרט בשבת קדש. השתוקק ללמוד ולהתפלל ולומר תהלים ותפלות ולקום לפנות בקר ולו במקצת. השמר לך שאני לא אכעס עליך ושמע אלי ואל האנשים שלנו וכך ייטב לך בעולם הזה ובעולם הבא.... ומגדל נחיצתי ומרדתי עתה אי אפשר להאריך יותר.

דברי אביכם, המעתיר בעדכם.

נתן מברסלב.

גם בני יוסף יונה זאלסטו באגערין צוא לערנין וועט דיר גוט זיין [השתוקק ללמוד, כך ייטב לך] בעולם הזה ובעולם הבא.

ושלום רב לכל אנשי שלומנו באהבה רבה ורחימתן עזיזא בעת אין פנאי להאריך כלל, אל תתרעמו עלי אחי ורעי שנסעתי מכם משבת חנפה. כי מאת ה'

היתה זאת היא נפלאות בעינינו כאשר תשמעו ותבינו בעצמכם. נא להשגיח על ביתי שלא אצטרך להיות בעל חוב חס ושלום, בפרט בעת כזאת שאנחנו עוסקים בזכות פנה וכו' דברי אהבכם באמת לנצח.

נתן הנ"ל.

ושלום רב לחתני הרבני הרב ברוך שיחיה, בקשתי ממך חתני חביבי, שתשגיח על בני נחמן שיחיה באפן שייתמיד בלמודו היטב ותסביר לו הלמוד היטב באפן שיבין בשכלו היטב מה שלומד.

דברי חותנה, נתן הנ"ל.

תג

ברוך השם, יום ב' וישלח תר"ג אומאן.

אהובי בני חביבי.

בוא וראה נפלאות ה', אתמול כתבתי לך אגרת על ידי רבי איציק יואל מברסלב שבדעתי לשוב לביתי על שבת חנכה הבא עלינו למובה, וכערב בא פתאם מוסר פתב זה ידידנו רבי נחמן גרו יאיר עם חתן בני רבי אברהם לייב שיחיה, והביאו לי אגרת ועגלה לנסע לטשעהרין וספרו לי עצם תשוקתם שם שאבוא ממש עד בלות הנפש, והכרחתי לנסע לשם. כי ראיתי והבנתי כי מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו, בפרט שביום ו' ערב שבת קדש הבא עלינו למובה יהיה פדיון הבן של ניני הוא בנו של חתן בני רבי אברהם ליב הנ"ל. השם ותברך יעזרני להגיע לשם על יום ו' בבקר באפן שאזכה ברחמי להיות על שמחת פדיון הבן של ניני ונכדי שיחיה, מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי. ומגדל נחיצתי ומרדתי עתה לנסע אי אפשר להאריך כלל, רק בקשתי ממך בני חביבי שלא תצטער על זה כלל, כי בודאי הוא לטובת כלנו רק חזק ואמץ מאוד. וכבר כתבתי לך איזה דבורים משיבי טעם באגרת ששלחתי ביום ג' ויצא על ידי הפאסט. אך כפי מכתבך שקבלתי אתמול עדין לא הגיע לידיך. מבטחני שכבר קבלתו.

דברי אביך המעתייר בעדך ומצפה לישועה.

נתן מפרסלב.

תד

ברוך השם, יום ג' וישב תר"ג משעהרין.

רב שלום לאהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו, ובפרט לבנו ידידי הוא נכדי היניק המופלא ר' דוד צבי שיחיה, ה' יתברך יחזק לבבו בתורה ותפלה ומעשים טובים לארץ ימים ושנים טובים, אמן בן יהי רצון.

ידע בני חביבי, כי השם יתברך היה בעזרי ובאתי לפה קהלת משעהרין ביום ו' ערב שבת קדש וישלח העבר בפקר קדם התפלה. ובאתי במרחא וגיעה עצומה, וכישועת נפלאות ורחמים רבים מהשם יתברך, כי הדרך היה מקלקל מאד והיו לנו כמה עכובים בדרך. אך חסדי ה' לא תמנו בבית ובדרך, וזה עני קרא וה' שמע שבאתי קדם התפלה כדי להיות על פדיון הבן. ותהלה לאל קימנו מצות פדיון הבן כראוי במועדו ובזמנו, ואחר כך קבלנו שבת קדש, ורב שיחתנו היה מענין פדיון הבן שהוא מחבר אצלנו עם התורה "כי מרחמם ינהגם" שמדבר מחנכה. ודברנו בזה חדושים נפלאים המחייב ומשיבין כל הנפשות החפצים בהאמת הרוצים להטות און אל האמת, להחיות ולהשיב נפשם לנצח, כי לא דבר ריק הוא מה שאדונינו מורנו ורבנו ז"ל עושה עמנו עדן. גדולים מעשי ה' מאד מאד עמנו מחשבותיו, כי דבריו חיים וקיימים נאמנים ונחמדים לעד ולעולמי עולמים וכו'. והם מחייב בכל עת בכלליות ובפרטיות לכל אחד ואחד בכל מקום שהוא, והם מגיעים גם אליך בפרטיות עתה, גם עתה איך שאתה הוא איך שלכך סחרחר איך שמעקמין לבך וכו', גם עתה אתה צריך להזכיר עצמך מחדש שהיה רבי בעולם ואורו זורח ומאיר מחדש בכל יום גם עתה, וכן לדורות שמאיר בכל אחד בכל מקום שהוא הארת בן ותלמיד. לידע ולהודיע לכל אחד בכל עת כי עדן ה' עמך ואתך ואצלך כי מלא כל הארץ כבודו. ואיהו ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין ולית אתר פנוי מנה, ואיך שיהיה איך שיהיה, יהיה לה תקון בודאי, ולה התקנה שתקונינו שיהיה על ידו יהיה נאה ויפה כראוי לו, לא כמעשינו. למען לא נבוש אפלו לפני בשרים אמתיים כי חסדו גבר עלינו חסדו גדול עלינו וכו', מה שזכינו לבלי להתנגד חס ושלום על אור קדוש ונורא ונעים וכו'.

כזה. אף גם זכינו לידע ממנו ולהקרא על שמו שזה עולה על הכל, ואין שום חשד ותהום תחתיות שיוכל להסתיר אור כזה מה שמאיר בנו בכל אחד ואחד בכל עת בכל מקום שהוא בדרכי עצות עמקות שלו שאין אנו יודעים כלל. והוא גמר ויגמר כי לא ינח לעולם ה', רק חזק ואמין בני חביבי קום קרא אל אלקיך בכל עת וחזק ואמין לבך לשמח נפשך בכל נקדה ונקדה טובה במשהו מן משהו נקדה ונקדה טובה, וחטף ואכל חטף ואכל תורה ותפלה וצדקה ומעשים טובים בכל יום מה שתוכל, כי איך שיהיה, מעט זמן חיינו יחלף ויעבר כצל עובר, ומה שזכינו לידע מאור האמת הקיים לנצח, זה ישאר לנו בודאי לעולם ועד ואי אפשר להאריך בזה יותר בכתיב.

והנה כתבתי לך רב פונות חנפה המכרח לך מאד, ועתה חכם בני ושמח לבי ותבין מרחוק הרמזים שיש בים החכמה. כי זה הים גדול ורחב ידים וכו'. ותזהר לבלי להיות שלימולניק חס ושלום, ואם אתה כמו שאתה בעיניך, אף על פי כן אצל השם ותברך יקר מאד כל תנועה טובה וכל העתקה והזזה כל שהוא מרע לטוב, אור נא כגבר חלציך כי יש לנו על מי להשען תהלה לאל. ועל ידי כל זה תוכל להתחיל בכל עת להתגבר על המחשבות רעות ומרות המטרידין אותך בכל עת, כי עקר התגברותם הוא על ידי עצבות ומרה שחורה רק תדלג עליהם כפי מה שתוכל לפי הזמן ולא תתחיל לחשב כלל ואל תתירא ואל תפחד מהם ותזכר מה שספר רבנו ז"ל מהצדיק שאמר קדם יציאת נשמתו איביר גישפרינגין [עבר בדלוג], וגם מה שאמר שהאדם צריך לעבר בזה העולם על גשר צר והעקר שלא יתפחד, ואם שיש שאומרים בדעתם שכבר נפלו מן הגשר לתוך רפש וטיט ומקומות מטנפים, אדרבא ואדרבא זה האיש בודאי אין צריך לפחד עוד, כי הלא גם עתה אני יודע שצריכין לקוות ולצפות לה' ולקרא אותו גם מנפילות כאלו בבחינת "צפו מים על ראשי אמרתי נגזרתי קראתי שמך ה' מבור תחתיות", וכן בהרבה פסוקים בתהלים, כמו שכתוב רבנו ז"ל שגם צעקה משאול תחתיות אינה נאבדת לעולם, ושלא נתיאש מן הצעקה לעולם, כי גדול ה' ואין יודעין כלל וכו'. וכל אלו הדבורים אמתיים שכתבתי הם בעצמן הגשר האמתי שיכולין לעבר עליו אפלו בתהום תחתיות רק שלא יפל בדעתו ולא יתפחד כלל ויבטח וישען בכחו של זקן דקדשה שגלה כל זה ויותר מזה ותקיים

מכתבי תה מוהרנ"ת

תקעה

"קנה אל ה'", ואם עדין נעשה מה שנעשה - "חזק ויאמץ לבך וקנה אל ה'" וכעין שפרש רש"י שם.

ויתר מזה אי אפשר להאריך כי כבר רמזתי לך שיש רמזים בים החכמה שצריכין להבין מעצמו להיות בקי בהלכה לקום "אם אפק שמים שם אתה ואציעה שאול הנד", כי "לגדלתו אין חקר". יתר מזה אין פנאי להאריך. כי אור בקר ממשמש לבוא. וכאור בקר יורח שמש שהוא אור האמת והחסד המאיר מאין סוף עד אין תכלית שהוא בחינת אור גר חנכה. השם יתברך יזכנו לקבל אור חנכה עדי נזכה שיאירו עלינו המקיפים של הצדיק האמת, שהם בחינת תקופת הימים תקופת השנים, ונזכה לפרנסה טובה שיאיר בהאכילה והפרנסה הארת הרצון המפלג וכו', אשרינו אשרינו שזכינו לידע רמזים מאורות נשגבות כאלו שהם מחיין אותנו עתה גם עתה וכוה רואים עין בעין כי עדין ה' אתנו כי לו חפץ ה' להמיתנו וכו' לא השמיענו את כל אלה וכו', ה' יגמר בעדנו כי לא שבק ולא שבק.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

תה

בעזרת השם יתברך, יום ד' ג' דחנכה תר"ג משערהיו.

רב שלום לאהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל בני ביתו.

קבלתי מכתבך הטוב ביום א' העבר בעת סעדת שחרית. ומאליך תבין גדל צערי איד נהפך לפי בקרבני; אך חשבתני דרכי ואין לי שום עצה ותחבולה מה לעשות בפרט שהדרך מקלקל מאד מאד. ולהיכן ארוץ ומה אוכל לעשות. לעת עתה נתתי שבח והודיה להשם יתברך מה שהודעתני שפכר נסעו מזה וכו', וגם בנד שיחיה מהסתם אינו מצוי במקומו. ועתה עיני מצפות ומקוות ומיחלות וכלות כל היום לשמע איזה בשורה טובה מאתכם ולה' הישועה.

והנה ביום א' הסמוך בערב אחר הדלקת גר חנכה בא לפה בכהלה גדולה רבי אפרים עם חמותו מקרומינטשאג, כי להם הודיע מקדם ר"ש וו"ב מברסלב.

אבל כשהראיתי להם מכתבך נחה דעתם קצת מאחר שעל כל פנים בנו מחזיק בדרך וכו', וביום ב' א' דחנכה אחר חצות היום נסעו שניהם מזה לקראתם על דרך טירהאוויצע ואומאן, וגם שלחתי בידם מכתב קצר. בעת עיני מטייפין. צופיות ומיחלות עד בוא דברו בכשורה טובה וישועה, או עד שישוב ויבוא לפה רבי אפרים הנ"ל, וכעת איני יודע כלל מה לעשות, רק עיני תלויות למרום עד שפותח את שפתי לפרש שיחתי לפניו על כל התלאות העוברים עלינו. למענו ולמען נאמן ביתו אשר אנו סמוכים עליו יעשה ברחמיו ויציל את בלגו מהרה ושלא יפחידו אותנו עוד כלל. וכו' בטחתי שיעשה עמנו חסדים נפלאים בכחו של זקן דקדשה, וישמיענו בשורות טובות מהרה, נגילה ונשמחה בישועתו. ועתה אני מקוה עוד למכתבך ולהשיבני אם קבלת מכתבי ששלחתי ביום ד' וישב העבר באריכות קצת להשיב את נפשך העיפה. ומהסתם כבר קבלת אותו ובודאי החיה את נפשך גם בעת צרה הזאת השם יתברך וישמיענו מהרה. וכעת איני יודע כלל מה לכתב לך ולבני ביתך, עד שישוב רבי אפרים הנ"ל, ותראה לכתב לבני ביתי לברסלב ותודיעם שקבלת מכתבי ותחזקם שיבטחו בה' ואל יפחדו כי ה' אתנו. עד הנה עזרנו רחמיו יתברך גם עד זקנה ושיבה אל יעזבנו, עד אגיד זרועך לדור וכו', לא שבק ולא שבק.

והנה איך שהוא על כל פנים עתה הם ימי חנכה שהם ימי הודאה. וזכינו בצוק העתים הללו לשמע נוראות כאלה על קדשת חנכה ובפרט התורה של הארת הדעת הקדושה של בן ותלמיד להודיע לכל דרי מטה אפלו אפלו וכו' וכו' כי מלא כל הארץ כבודו ועדין ה' אתנו אל תיראום והפאסט נחוצה.

דברי אביכם הנאנח והנדכה ומחכה ומצפה לישועת ה' בכל עת.

נתן מברסלב.

תו

בעזרת השם יתברך.

שלום לאהובי בני חביבי.

בבר כתבתי לך ביום ד' ג' דחנכה, שקבלתי מכתבך הטובים, ומאליכם תבינו הצער שלי השם יתברך ירחם. ועתה בודאי אני עומד ומצפה ומקוה בכל יום

מכתבי תו מוהרנ"ת

תקעו

לקבל מכתבך בכל פעם אולי תשמיעני איזה צמיחת קרן ישועה. והיום עדין לא הגיע הפאסט. וביום א' העבר קבלתי מכתבך הקצר, ולא הודעתני בו חדשות כלל, ואף על פי כן החיית נפשי בו. פי כך הוא רצוני שאתה תכתב אגרת בכל פעם. והנה בודאי כבר נודע לך שרבי אפרים מקרוימינטשאג נסע לאומאן. ואתמול בא לפה עם בנו רבי ישראל שיחיה, וגם הביא לפה את בני נחמן שיחיה והיה לי שמחה וצער מזה כאשר תבין מעצמך. ומאליך תבין להודיע בסוד לזוגתי ובני ביתי שהוא בכאן בחיים ושלו, ושיראו שבני הקמן גם כן לא יהיה בביתי כאשר כתבת כבר, ושיחיה הכל בחכמה בסוד באפן שלא יתודע חס ושלו. ולה' עיני מיחלות, עד הנה עזרונו רחמיו יתברך והציל אותך בעצמך מפחד הזה בימי נעורך כמה פעמים כאשר אתה ידעת, כן יוסיף חסדו ויציל את בנינו ובנד מפחד הזה לעולם. ולמען כבוד הזקן שבזקנים שאנו בטוחים בכחו יעשה, ולא יתן אותנו לחרפה לפני שונאינו הרבים חס ושלו. ויפדה אותנו מכל הצרות ובפרט מצרה הזאת וכאב את כן ירצנו ויחינו וישמחנו בישועתו מהרה אמן כן יהי רצון.

ותהלה לאל בצר הרחבת לי שעתה דיקא עוסק רבי נחמן שם בזכות הרבים. וברוך השם שכבר שלחת לו הפך שכתבת. ועתה תקבל סך חמשים רובל חדש על העסק, ומאליך תבין מתי לשלחם לו כפי מה שכתב לך משם. גם תקבל חמשה רובל כסף ותשלחם לביתי. ומה שאתה חושש אודות מעות על העסק הוא בחנם, כי לעת עתה אני שולח לך מעות. ואם אתה מכרח להתעכב בדרך עוד, אשלח לך עוד בעזרת השם יתברך, וקויתי לה' שלא תצטרך ללוות, ואם תלוה יהיה רק לפי שעה ואסלק לך מיד. כי איני רוצה להיות בעל חוב, ולה' הישועה שיהיה הכל על נכון.

ותתזהר מאד עתה ביותר שלא להרבות בדאגות ומרה שחורה ומחשבות יתרות. והנה אתה כותב לי בכל פעם שאתה מתנהג בדרךך לחשב הרבה בכל עת, ולא כך הוא המדה; אדרבא, עכשיו שכבר נתרבו תהומות הצרות רחמנא לצלן, ותהום אל תהום קורא וכו', צריכים עתה דיקא להתגבר לבלי לחשב הרבה כלל, רק להשליך יתבו על ה' ולהפך היגון ואנחה לששון ולשמחה. מה שאף על פי כן אף על פי כן זכינו להנצל מפח יוקשים לבלי להתנגד על אור כזה וכו'. וזכותו יגן עלינו ועל זרענו בודאי וישיענו ויצילנו ברחמיו הגדולים. וכעת אין להאריך, וכאשר אקבל מכתבך אשוב לך מיד בראוי. ומאד החיית את נפשי כמה שכתבת שעסקת בחנכה

הזה בהתורה שלום לרחוק ולקרוב (לקיפוי מיתר"ן סג), שחברתי בחסדו עליו הלכות שלוח
הקן וענין חנכה. ובוא וראה נפלאות ה' כי גם אנכי פה דברתי בליל שבת חנכה
מהתורה הזאת הרבה בענין חנכה, ובענין מה שעובר עלינו בכלל ובפרט שפלו
במה שנאמר שם על פסוק "וירא את המקום". שים לבך בני היטב לכל מה שנאמר
שם ותוכל להחיות את עצמך הרבה בכל עת, אך שיהיה הכל לקרב ולא לרחק חס
ושלום, לשמח נפשך על ידי זה ולא להפך חס ושלום. ותרגיל עצמך בכל פעם לעין
בכל עת במה שזכני השם יתברך לחידוש בדבריו הקדושים, וקויתי לה' שיחיה נפשך
מאד. כי אין לנו במה להחיות נפשנו כי אם בדברי תורתו הקדושים ובשיחותיו
הקדושות הצריכין למוד גדול. ותהלה לאל בארנו גם בחסדו דברים נפלאים המחיין
נפשות מאד. הפך בהם והפך בהם וכו' חזק בני וחזק ובטח בה' כי לא יעזב אותנו,
ואיך שהוא לית רעותא טבא דאיתאבד [אין רצון טוב שנאבד]. והנה אתה זוכה עתה
דיקא להיות לעזר לעסק בעסקנו. ברוך הטוב והמטיב אשר הקדים רפואה למכתנו.
וכן דרכו יתברך תמיד כמו שאמרו רז"ל (מגילה יג:). ויש בזה הרבה לדבר אך אי אפשר
עתה בפרט על פני השדה. ויתר מזה אכתב לך אם ירצה השם כאשר אקבל מכתבך
בפאסט [בדאר] הזאת, ולה' הישועה.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ברגע זאת קבל רבי אבילי גרו יאיר מכתבו בבית הפאסט והנני מודיעו שתהלה
לאל קבלתיו והיה לנו לנחת גדול. השם יתברך יושיענו לשמע עוד בשורות
טובות מהרה, באפן שלא יהיה עוד שום פחד כלל. ולה' הישועה.

נתן הנ"ל.

תז

בעזרת השם יתברך, יום ג' עשרה בטבת תר"ג.

שלום לאהובי בני שיחיה.

ידע כי אני מכין עצמי לנסע ביום מחר אם ירצה השם לקרעמינטשאג, כעת איני יודע מה לכתב לך עד שאקבל מכתבך. והשם יתברך ישמח נפשך ונפש כלנו ונזכה לשוב אליו יתברך באמת, ולטהר לכבנו לעבדו באמת ברחמיו וישועתו אשר אינם כלים לעולם.

והנה עתה אחר התפלה מיד היום יום ד' ויחי הגיע הפאסט ותהלה לאל קבלתי מכתבך והיה לי לנחת גדול, ואני נחויץ עתה לעלות על העגלה לנסע לקרעמינטשאג, גם הפאסט נחוצה על פן אי אפשר להאריך כלל. ותראה לכתב לי בכל פעם, וכל מכתבך תשלח רק לפה משעהרין. כי קדם שיגיע ממך תשובה על מכתב זה אשוב בעזרת השם יתברך לפה, ואז אכתב לך כראוי. גם אם ירצה השם בשובי מקרעמינטשאג אשלח לך עוד מעות בעזרת השם יתברך על העסק הקדוש, והן בשביל פרנסת אנשי ביתי, ותהיה בטוח בה' שלא תצטרך להלוות בשביל העסק רק אפשר לשעשה קלה. ואודות עכובי בדרך גם אני איני יודע עד שאשוב לפה, ועצת ה' היא תקום.

ולעת עתה חזק ואמץ ותחיה נפשך במכתבי מכבר ובמה שתמצא לרוות צמאונך בספרי אדוננו מורנו ורבנו ז"ל ובמה שזכיתי לבאר ולחדש בהם, הפך בהם והפך בהם וכו' היטב היטב בכל יום מעט או הרבה, בודאי יחיה נפשך הרבה בעזרת השם יתברך כי לא דבר ריק הוא המעשה הנעשה תחת השמש עם כל אחד בילדותו ובנעורו בבחרותו ובאמצע ימיו ובזקנותו, עמו ועם אשתו ובניו ויוצאי חלציו וכו'. ועל כלם אין לנו להשען עתה בדור הזה באחרית הימים האלה כי אם על כחו של זקן שבזקנים דקדשה, כפי אשר הוא העמיק העמיק מאד מאד לחשב על אחריתנו וכו'. אשרינו שנצלנו מלהיות מתנגד עליו חס ושלום, וזכינו ואנו זוכים בכל יום לשאב ולינק מבארו וממעייני הישועה שלו אשר הם חיינו, לילא תורתו שעשוענו כמעט וכו'. בריך רחמנא דסייען עד פאן ולה' התקוה והישועה שיתחיל מעתה להושיענו ישועה שלמה בזה ובכא לנצח. ושלום לאנשי שלומנו.

דברי אביך. נתן מפרסלב.

תח

ברוך ה', אור בקר יום ד' וארא תר"ג משעהרין

שלום לאהובי בני חביבי גרו יאיר ולכל בני ביתו.

אתמול סמוך לערב באתי לפה מקרעמינטשאג, ומצאתי כל מכתביו. וגם המכתב מיום ה' שמות הגיע אתמול, וקריתי כלם ונתתי שבח והודיה להשם יתברך על אשר עד פה עזרנו, ועל העתיד עינינו תלויים לחסדו שיוסיף לעשות עמנו חסדים גדולים להצילנו מכל מיני פחד ובפרט בענין זה שנהיה בטוחים בשלמות וכו' ולה' הישועה. והנה במכתבים הראשונים בפרט במכתב בני רבי שכנא גרו יאיר נראה שכבר פעלו שיהיה כמו קדם ביתר שאת, אך במכתב האחרון של ה' שמות אתה צועק הרבה שאמהר לבוא לביתי. הן אמת שאני מבין שעקר צעקתך הוא מחמת געגועיך ותשוקתך הטובה להתראות פנים עמי לקבל ממני דברי אלקים חיים להשיב נפשך, ובזה צדקו דבריך. אך מה שכתבת שאבוא כדי להשתדל בהעסק על להבא איני מבין היטב, ודעתי חלוקה אם אני צריך לזרו לביתי בשביל זה. ובפרט שכפי האגרות הראשונים וכו' הנ"ל נראה שכבר נגמר הכל לטובה. אך בלא זה היה בדעתי לבלי להתמהמה עוד פה הרבה רק להתעכב על שבת זה כאן ועל שבת הבא שהוא פרשת בא למעודו עדיבקע, ואחר כך לגסע על שבת למירה אוויצע, ומשם לאומאן.

ושם איני יודע כמה אתמהמה. כי כל מגמתי וכל תשוקתי ותקנתי הוא רק להיות על ציון הקדוש הרבה פעמים, אולי אזכה לפרש את שיוחתי לשפך לבי בפנים נוכח פני ה' עבורי ועבור יוצאי חלצי ולדבר שם מעצם מרירות ועקתך הקשה והגדולה מאד זה כמה, וכן צועקים במר נפש כל המסתופפים בצלנו. והנה עתה עמי פה ידידנו רבי אפרים בן רבי נפתלי גרו יאיר שנסע עמי לשמע דברי אמת וכו', ותהלה לאל דברנו הרבה הרבה בדרך אבל אף על פי כן גם הוא צועק במר נפש מאד מאד, וכן באגרת שקבלתי עתה מרבי יוסף בן רבי ליפא מהסתם קראת ושמעתי צעקתו המרה, וכן רבם בכלם; שומע צעקה ואנחה ישמע צעקתך וצעקת כלנו ויאמר לצרותינו די, בפרט לצרות הנפש העולה על הכל. אך זאת נחמתי בעניי ששאר העולם אשר לבם חלק מאתנו ומכל שבן המתנגדים גם הם יש להם לצעק

יותר ויותר. ולא די שאינם צועקים כראוי להם, אף גם הם חולקים על הצדיק שהוא רב להושיע בזה וכו'. ואי אפשר להאריך בזה על פני השדה.

ואם תרצה תוכל גם עתה וכן תמיד כל ימי חיך להחיות את עצמך בזה. ואל יתישן זה הדבור אצלך אף על פי שכבר דברנו בזה כמה פעמים, כי לא דבר ריק הוא מאתנו כי הוא חיינו ונצח, ועל ידי זה לבד יכולים להפך כל מיני יגון ואנחה ואפלו שלך ושלי שאני צריך לשא צעקות מרות כאלה מכמה וכמה נפשות וכו', ושל כלנו להפך הכל לששון ולשמחה גדולה וכו', אך אף על פי כן על ידי מכתבך הנ"ל עתה קרוב בדעתי שאפע ביום מחר אם ירצה השם למערוועדיקע, ואחר כך על שבת פרשת בא למירהאויצע וכו', ואם יהיה ה' עמדי לכוון רצונו בזה, תרויח שבוע אחד שאקדים להיות באומאן אם ירצה השם בפרשת בשלח. ומה מצעדי גבר בוננו, ואליו יתברך אני מוסר כל תנועותי בכל יום ובפרט בענין הנסיעות, והוא ברחמי הגדולים ישובב נפשי וינחני במעגלי צדק למען שמו.

והנה מאליך תבין שמעתה תשלח מכתביך לאומאן באפן שיגיע לשם בשבוע פרשת בשלח או סמוך לאחריו וכנ"ל. אך אף על פי כן כשתקבל מכתבי זה תכתב אגרת בקצור לפה לר' אברהם בער שיחיה. ובלבד כשיחיה לך איזה ידיעה טובה חדשה הן מהעסק של נעמרוכ. ובפרט אם יהיה לך ידיעה טובה מרבי נחמן מיאם שכבר התחיל וכו'. השם יתברך ישמיענו הטוב מהרה, כי גם פה כל אנשי שלומנו מצפים לשמע הטוב מכל הנ"ל. יתר מזה אין לי כלל פנאי להאריך כי עתה סמוך לזמן קריאת שמע ותפלה ואחר התפלה צריכים למהר שילך על הפאסט.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו, ובפרט לידידי התיק מורנו הרב נחמן גרו יאר גבר אדוננו מורנו ורבנו ו"ל.

מכתבך קבלתי בשובי מקרעמינטשאג ואם ירצה השם כשאבוא לביתי ונתועד יחד אספר לך הכל. כעת אין פנאי כלל, ואני מכין דבריך היטב וצעקתך ואנחתך הן על פרנסה הן בעקר הפרנסה שהוא פרנסת הנפש, בפרט שתמצל לבלי להיות בעל חוב חס ושלום להשם יתברך שהוא המלוה הגדול אשר החנות שלו

פתוחה והחנוני מקיף וכו'. ואתה צריך להרבות דברים עמי, ולה' התקנה שתוכל להוציא דברים מלבי הנובעים מזקנה הרב הקדוש והנורא שיחיו נפשך מאד לנצח. וגם בגשמיות בענין הפרנסה ובכל מחסורך יועילו לך תמיד, כי דבריו חיים וקיימים לעד ומועילים לכל נפש מפל שפן לזרעו הקדוש. השם יתברך ירחם עליך ועל כל יוצאי חלציד שתזכו להביט אל צור חצבתם ממנו להבין מרחוק גדלתו וקדשותו, ולהרגיל את עצמו לילך בדרךיו הקדושות, ולהתקרב תמיד להיונקים מתורתו הקדושה וכו', אז טוב לך ולכל יוצאי חלציד לנצח. ולה' הישועה שתזכו לזה למען ייטב לכם כל הימים. יתר מזה אי אפשר להאריך.

דברי אהבה באמת בלב ונפש ומעטיר בעדך.

נתן הנ"ל.

האגרת הזו אחר זמן הפאסט ולא נשלח ביום ד' הנ"ל ועתה תדע שהיום יום ה' וארא אני מוכן לנסע אם ירצה השם למעדוועדיבקע. ונסכם אצלנו שאני מכרח לשוב משם עוד לפה על שבת פרושת בא הבא עלינו לטובה. ואחר כך אסע בעזרת השם יתברך למירהאוויעע כנ"ל. ועתה מאליך תבין איך להתנהג במכתביך. ואל תצטער בני על עכובי בה, כי מאת ה' הוא לטובה.

גם תדע בני חביבי שמה שפכתתי לך שהפחדת אותי וכו' טעיתי במכתביך כי כוננתך היה שאינך יודע לשות עצות אם לכתב לר' נחמן ליאם כל העסק והפחד וכו', ואני הייתי טרוד אז מאד, וסברתי שאתה בותב על אלו הדברים. אחר כך קריתי עוד הפעם אחר שליחות הפאסט והבנתי כוננתך כנ"ל, ונצטערתי הרבה על שצערתי אותך בחנם, ולא היה אפשר לתקן אז. ומזה תבין שגם שאר פחדים הרבים רבם בחנם. כי העולם גשר צר וצריכין לעבר עליו והעקר שלא יתפחד כלל. ויש הרבה הרבה בזה לדבר. והשם יתברך ישמח נפשך ונפשנו תמיד. וזמן קריאת שמע ותפלה הגיע, מי יתן שאזכה להתפלל עם כל הדברים שפכתתי לכם פראוי, כי בודאי עם אלו התורות והרמזים שפכתתי יכול כל אחד להתפלל כל ימי חייו.

נתן הנ"ל.

תת

בעזרת השם יתברך, יום ד' וארא תר"ג משעהרין.

שלום לזוגתי הצנועה מרת דושיל תחיה ולבני הרבני מורנו הרב דוד צבי שיחיה ושלום לחתני ידידי הרבני המפלא מורנו הרב ברוך שיחיה, עם שלום וזנתו היא בתי הצנועה מרת חנה צירל תחיה עם כל יוצאי חלציהם שיחיו.

זייט וויסין אז אתמול בין איך גיקומין לפה מקרעמינטשאג [דעו, כי אתמול פאתי לפה מקרעמינטשאג וכו']. ובדעתי להתחיל להכין דרבי לגסע לאומאן אם ירצה השם, ומשם לביתי אם ירצה השם. חדשות אין לי לכתוב לכם, תודה להשם יתברך, הוא כל כך עזר, וכו' אנו בוטחים שיעזור הלאה ולעזר בכל המצטרך בגשמיות ורוחניות כי אך לאלהים דומי נפשי וכו'. למען השם יתברך, למדו והתפללו, ותשפכו נפשיכם לפני השם יתברך בכל יום כי אין לנו על מי להשען כי אם על אבינו שבשמים. ומגדל הנחיצה אי אפשר להאריך.

דברי אביכם המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

גם בני נחמן שיחיה גריסט אייד [דורש בשלומכם], ובפרט לאמו תחיה ליבליך [באהבה], והוא יושב ולומד בעזרת השם יתברך, ומן הסתם יבוא עמי לשלום לביתו. ואני מקווה להשם יתברך לשדך אותו בקרוב ולה' הישועה. ושלום רב לכל אנשי שלומנו מקטן ועד גדול כלם יעמדו על הברכה.

מה מאד נכספתי להרחיב הדבור של אמת לכלכם, כי נפשכם קשורה בנפשי ואהבתנו היא אהבה רבה ואהבת עולם לגצת. אך אין הזמן מספיק, וכבר דברתי עמכם הרבה בעזרת השם יתברך. וכל ספריו הקדושים לפניכם, מי יתן שתתעסקו בהם תמיד ולילך בדרכיו הקדושים בכל עת כפי האדם וכפי המקום וכפי הזמן. כי השם יתברך מצמצם עצמו מאין סוף עד אין תכלית ומזמין לכל אדם מחשבה דבור ומעשה כפי האדם וכו' כנ"ל ומרמז לו רמזים להתקרב אליו מכל מקום שהוא באותו היום. אשרי המושים לב לזה בכל יום. ועל כל פנים יזכה לקיים מצות ציצית ותפלין וקריאת שמע ותפלה ותורה ומשא ומתן באמונה בראוי, שבזה נעשין כל התקונים הקדושים המבארין שם ממילא כמו שכתוב בהתורה "ה' אלהי

גְּדַלְתָּ מְאֹד וְכוּ' (סימן נ"ד). וְאֲנִי צְרִיכִים לֹאמַר אֲלֵפִים פְּעָמִים אֲשֶׁרֵינוּ אֲשֶׁרֵינוּ עַל כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה וְעַל כָּל חֲדוּשׁ וְחֲדוּשׁ שֶׁזָּכִינוּ לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ אֲשֶׁר לֹאֵל תּוֹרָתוֹ שֶׁעָשׂוּעָנוּ לֹא הָיִינוּ יְכוּלִים לְהַתְקִים עִתָּהּ בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים הָאֵלֶּה בְּצוּק הַעֲתִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר בָּאוּ מִיָּם עַד נֶפֶשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּגוֹף וּנְפֶשׁ וּמְמוֹן וּפְרִנְסָה. וְתַהֲלֶה לְאֵל בְּחֶסֶדוֹ הַגְּדוֹל הַפְּלִיא לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ לְגַלּוֹת תּוֹרוֹת כְּאֵלֶּה וְעֲצוֹת עֲמֻקּוֹת כְּאֵלֶּה עַל כָּל דְּבַר וְדְבַר בְּכָלֵל וּבְפָרֵט בְּדַרְכֵים נִפְלְאִים מְאֹד בְּדַרְךְ תְּמוּמוֹת וּפְשִׁימוֹת גְּמוּר הַשְּׁוִיָּן לְכָל נֶפֶשׁ, וְאַף עַל פִּי כֵן הַכֵּל נִמְשָׁךְ מִמַּעֲיָנֵי הַיְשׁוּעָה מִמִּיָּם עֲמֻקִּים עֲצָה וְכוּ' עֲמֻקִּים עֲמֻקִּים מְאֹד מְאֹד, אֲשֶׁר אֶפְלוּ מִי שֶׁבָּא בְּמַעֲמָקֵי מִיָּם וְשִׁבְלַת שְׁמִפְתָּהּ יְכוּל לְמַצֵּא גַם שֵׁם אֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלַהֲתַקְרֵב אֵלָיו מִכָּל מְקוֹם שֶׁהוּא עַל יְדֵי צַעֲקָה וְאַנְחָה וְרִצּוֹן וְכִסּוּפִין טוֹבִים וְלִשְׁמַח אֵת נֶפֶשׁוֹ תָּמִיד בְּכָל נִקְדָּה וְנִקְדָּה טוֹבָה וְכוּ'. לְמַעַן הַשֵּׁם וְלְמַעַן הַשֵּׁם לְכָל יִקְוֵנוּ בְּעֵינֵיכֶם חֵם וְשָׁלוֹם חֵם וְשָׁלוֹם דְּבָרֵינוּ. כִּי הֵם מִתְחַדְּשִׁים בְּכָל יוֹם בְּבַחֲנֵינָת חֲסִדֵי ה' כִּי לֹא תִמְנָנוּ וְכוּ' חֲדָשִׁים לְבָקָרִים רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

דברי הכותב מקורות הלב לטובתכם ולהצלחתכם בזה ובבא לגיחה.

נתן הנ"ל.

תי

ברוך השם, יום ד' פרשת בא תר"ג.

שלום לזונתי הצנועה מרת דושיל תחיה, עם כל יוצאי חלצי שיהיו. ולבני הרבני מורנו הרב דוד צבי שיהיה עם שלום ביתו שיהיו ולבני יוסף יונה שיהיה ולחתי וידידי הרבני מורנו הרב ברוך שיהיה.

דעו, כי היום באתי ממעדוועדיבקא. בדעתי אם ירצה ה' לנסע אחר שבת קדש למרהאוויצע על שבת שירה הבא עלינו לטובה ומשם לאומאן ומשם לביתי אם ירצה ה', מכתבכם מיום א' וארא קבלתי והיה לי לנחת גדול. ה' יתברך יעזר הלאה, לנו ולכל ישראל לצאת מכל הצרות, ושללא ישמע יותר כאלה צעקות מרות, איפה שנוסעים ואיפה שהולכים, הושיענו אלהים כי באו מים עד נפש, ואין לנו במה להחיות את עצמנו רק עם זה שאנו יודעים מרבי אמת כזה. זכותו יגן עלינו, ועל כחו נשעננו, כי לעולם לא נבוש.

תיא

בעזרת השם יתברך, יום ג' יתרו תר"ג אומאן.

שלום לאהובי בני שיחיה.

היום באתי בשלום לפה קהלת אומאן כמו שלש שעות קדם אור היום ומצאתי את שאהבה נפשי הוא מכתבך הטוב והיה לי לנחת. וגדל התלאה אשר מצאתני בדרך הזה אי אפשר לבאר בכתב, כי קלקול הדרך שבעתים הללו אינו שכחת. ומלא פי תהלות ה' אשר הביאני עד הלם, ועתה נתקיים בגשמיות ורוחניות "ויעלני מבור שאון מטיט הינו ויקם על סלע רגלי" וכו'. מה אשיב לה, בעת הפאסט נחוצה מאד, ודעתי אינה צלולה כלל, כי הייתי נע ונד במלמול עצום שגני לילות והיום שפינתים בנסיעתי מטירה אוויצע לפה מעצם קלקול הדרך. וממש בגם באתי לפה. ואם ירצה השם כשיגיע אלי עוד מכתבו, אשיב לו כראוי. לעת עתה בדעתי להתעכב פה עד ערב ראש חודש אדר א' הבא עלינו לטובה. נפשי ישוב ינחני במעגלי צדק למען שמו.

דברי אביכם המעתיר בעדכם.

נתן מברסלב.

תיב

בעזרת השם יתברך, יום ג' יתרו תר"ג אומאן.

שלום לאהובי ידידי הרבני וכו' מורנו הרב אברהם פער שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו ולידידי הרבני וכו' מורנו הרב אבא גרו יאיר. עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

היום קדם אור הבקר באתי לפה בשלום אחרי יגיעה רבה ומלמול עצום מאד מגדל קלקול הדרך. ברוך השם אשר הביאני עד הלם. וכבר הייתי היום בחסדו על ציון הקדוש, והזכרתי את בלכם לטובה. בעל הרחמים יחוס עלי ועל בלכם, וישיעני בכל מה שאנו צריכים להישע בגשמיות ורוחניות. והנה מצאתי פה אגרת מבני רבי איציק שיחיה שתהלה לאל הגיע לו אגרת מאם מידידנו רבי נחמן גרו יאיר שפבר התחיל בלמודו הטוב, והוא עולה יפה. והוא צריך מעות הרבה, וכבר שלח לו בני שיחיה פעם שנית כל המעות שהיו בידו בצרופ מה שקבל סך מעט מברסלב ועתה מאליכם תבינו להזדרז מיד לשלח מעות על העסק כל מה דאפשר. וכל המוסף

יוסיפו לו מן השמים עשר וכבוד וחיים ושלום וכל טוב בזה ובכא לנצח, וכדעתי להתעכב פה עד ערב ראש חודש אדר א' הבא עלינו לטובה, השם יתברך ינחני במעגלי צדק למען שמו.

דברי אהבכם באמת לנצח.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה ורחימתן עזיזא. כבוד ר' נפתלי גרו יאיר עוסק בתורה עדין ואין לו פנאי לכתב בעצמו ופורש שלומו באהבה.

תיג

בעזרת השם יתברך, יום א' משפטים תר"ג אומאן.

שלום לאהובי בני שיחיה.

כבר שלחתי לך מכתב על ידי הפאסט תכף בביאתי לפה ביום ג' העבר. וכעת אין לחדש דבר תחת השמש. אבל למעלה מהשמש היא התורה הקדושה יש ויש בכל יום ויום לחדש. ואפלו מי שאינו יודע ומכין החדשות והנוראות הנעשים בעולם בכל יום ובכל עת כמו שכתוב עשה חדשות וכו' ובטוב מחדש בכל יום תמיד וכו' צריך להאמין בזה, בבחינת (איכה ג, כג) "חדשים לבקרים רבה אמונתך", באשר כבר דברנו בזה הרבה. אבל עדין צריכין לדבר בזה שגם דבורים אלה לא יתישנו אצלנו.

ותדע בני מחדש, פי זכינו להיות מזרע ישראל. ובחסדו הנפלא נפשנו בצפור נמלטה מפח יוקשים מהעלמת והסתרת נקדת האמת המאיר עתה בכל העולמות מכל שכן בעולם הזה. ומעצם השכח המעשים וכסילות השכל נחשך האור ונעלם מאד עד שרבים לא די שאינם נהנים לאורו הגדול, אף גם הם חולקים ומתנגדים עליו מאד. ומה נשיב לה' כל תגמולוהי עלינו אשר נצלנו מזה. ואני מזהירך ומזרזך בני חביבי כאב את בן ירצה שתזכר זאת בכל יום ויום היטב היטב בכל מה שעובר עליך, כי לא דבר ריק הוא מכם ואי אפשר לכאר מה שמתנוצץ בכל עת בזה. ברוך ה' אשר עזרנו עד הנה ברחמיו להיות נקרא על שמו הגדול, בן יוסף חסדו עמנו בזה ובכא להיות נכלל עמו, ונפשנו תהיה נכללת לנצח בתוך כלל הנפשות הנקראים על שמו ז"ל. ותהלה לאל בשבת זה דברנו בזה הרבה על מאמר רבותינו

מכתבי תיד מוהרנ"ת

תקפו

ז"ל לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור וכו'. ולה' התקנה שנוכה לזה לא כמעשינו כי אם בחסדו הנפלא עד אין חקר. ותקבל מכתב לרבי נחמן הרצוף פה, ואתה תוסיף עליו כרצונך. ומגדל הנחיצה אי אפשר להאריך יותר. ותקום מה שכתב לך ידידינו רבי אפרים גרו יאיר לכלי להתיאש מן הצעקה והשמחה תמיד. ותפרם בשלום כל אנשי ביתי בכרסלב ואין פנאי ליחד להם הדבור. גם בני נחמן שיחיה פורש שלום באהבה.

דברי אביך המעטיר בערך.

נתן מברסלב.

תיד

ברוך השם, יום ב' תרומה תר"ג אומאן.

שלום לאהובי בני הרבני מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

מכתביך קבלתי בפרט האגרת עם השני עליו לדגמא. מה גדלו חסדי ה', אלו פיננו מלא שירה וכו', כעת אין פנאי להאריך בזה. ועל אודותיך כבר כתבתי לך הרבה, וכעת אין בלשוני מלה לדבר בזה כי בני שיחיו ואנשי שלומנו נחוצים לשוב לביתם, ובפרט כי קוינו לה' שבקרוב נתועד יחד ונדבר פנים אל פנים את אשר ישלח ה' בפינו. ותדע מחדש כי גדול ה' ומהלל מאד ולגדלתו אין חקר, ואין יודעין כלל והלא עתה אנו רואין נפלאות חדשות בענין העסק שלנו, ובה לבד ראוי להבין כמה גדלו חסדי ה' ונפלאותיו עד אין חקר. ואם אף על פי כן עדין מתגבר מה שמתגבר על כל אחד עד הנפש וכו' בזה רואין ביותר ויותר גדלתו של יוצר בראשית שנתן כח בזה להבחירה וכו'. אך כבר ידענו כי מדה טובה מרבה. ואתה מרום לעולם ה'. וחסדו גדול עלינו וכו'.

דברי אביך המעטיר בערך.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

תטו

ברוך השם, אור ליום ג' ראש חודש אדר א' תר"ג אומאן.

ששון ושמחה ישיגו אהובי ידידי הרבני הנגיד הותיק פרי צדיק וכו'. מורנו הרב אברהם בער שיחיה עם כל יוצאי חלציו הקרים שיחיו. ולידידי הרבני וכו' מורנו הרב אביאלי נרו יאיר. עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

לכו חזו מפעלות ה' פוק חזי גבורתא דמך. הלא למראה עיניכם יבוא רצוף פה עלה אחד לדגמא מעסקנו אשר שלח לנו רבי נחמן ממקומו דרך קהלת בראד. יראו עיניהם וישמחו לבכם. ותהלה לאל האמנות עולה יפה ומחדר ומסדר ומתקן בראוי. ומלא פי תהלת ה' אשר עד כה עזרנו. בן זופנו לגמר ולחזור ולהתחיל ספרים אחרים ולסיים ויהיה לנו תמיד חלק בזכות הרבים לנצח. והנה קבלתי מכתב מרבי נחמן הנ"ל, וצוח בכרוכיא לשלח לו מעות תכף, כי אם יקבל מעות בראוי יוכל לגמר בזריות גדול. על בן אחי ורעי באתי להודיעכם כל זאת ולעורר אזניכם ולבבכם שתראו להשתדל כל אחד בכל כחכם לשלח לי מעות תכף ומיד. ובפרט מהאנשים שהבטיחו לשלח באשר רשמתי לכם באגרת הקדום ובהיותי אצלכם; ולמען ה' יתברך לזרו מאד ואל יתמהו כלל. כי האמנים אצים לאמר פלו מעשיכם. והנה בדעתי לנסע באור היום לביתי ולהתעכב בקהלה קדושה טעפליק על שבת קדש הבא עלינו לטובה. וקויתי שקדם שאבוא לביתי אקבל מעות מאתם, על כל פנים לא יתמהו הרבה חס ושלום. ולגודל הטרדא אי אפשר להאריך יותר, ומבטחני שיוודרו בשביל עסקנו בכל פחם באפן שנוכל לגמרו בראוי, כי עדין חסר לי הרבה מעות כפי מה שכתב לי רבי נחמן נרו יאיר. חזקו ונתחזקה בעד עסק גדול כזה שהוא זכות הרבים לדורות, וה' יגמר בעדכם ובעדנו לטובה ויגלגל זכות כזה על ידכם. וה' ימלא משאלות לבכם לטובה. ותזכו לעסק בתורה ותפלה ומעשים טובים כל ימכם ותזכו לעשר וכבוד וחיים טובים וארפים. עוד ינוכח בשיבה טובה דשנים ורעננים יהיו.

דברי אהבכם באמת לנצח המעתיר בעדם.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו לכל אחד ואחד מקטן ועד גדול בראוי לו לפי מעלתו הרמה. וגם ידיעו זאת לקרוימנשאג לידינו רבי אפרים בן רבי נפתלי לשמח נפשו בישועתנו, וגם שישתדל לטובת העסק שם בכל פחו. וה' יצליחו בכל הנ"ל.

תטז

ברוך השם, תחלת ליל ו' ערב שבת קדש תצוה תר"ג.

אהובי בני חביבי.

ידע כי תהלה לאל באתי לשלום היום לפה ואין לחדש לעת עתה. ומוסר כתב זה נחוץ, ואני צריך עתה להתפלל תפלת ערבית, אך מאהבתך ותשוקתך לדעת מביאתי לביתי הודעתך תכף. והשם יתברך יושיענו בכל מה שאנו צריכים להושע. ונגילה ונשמחה בישועתו, בפרט בימי פורים הממשמשין לבוא לחיים טובים ולשלום.

דברי אביך, נתן מפרסלב.

ושלום רב לכל אנשי שלומנו.

תיז

ברוך השם, יום ד' פורים קטן תר"ג בפרסלב.

אהובי בני חביבי.

מכתבתך קבלתי עם המכתבים מרבי נחמן. וכעת אין כל דבר להודיעך רק שתראה לבוא לפה על שבת הבא עלינו לטובה בסמוך דיקא, כי אודות העסק שלנו אתה מכרח להיות פה להתיעץ עמך פנים אל פנים. וגם בלא זה רצוני ורצונך חזק מאוד להתועד עמך בקרוב. על כן תשבר המניעות ותבוא בזריות האפשרי, באפן שתוכל לבוא לפה ביום מחר אם ירצה ה' ועל כל פנים לעת ערב. כי יש הרבה לדבר וה' יתן מענה לדבר דבר דבור על אפניו באפן שנוכח לעצה שלמה. בכל הדברים ולה' הישועה. ולגדל הנחיצה אי אפשר להאריך בלל.

דברי אביך המצפה לראותך בשמחה.

נתן מפרסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה, ובפרט לפרי קדש הותיק מורנו הרב נחמן גרו יאיר. גם עליו עיני מצפות לראותו בחיים ושלום. ועל פני השדה אי אפשר לכתב כלל ופנים אל פנים נדבר ועצת ה' לעולם תעמד.

נתן הנ"ל.

תיח

ברוך השם, אור ליום ג' צו תר"ג ברסלב.

שלום לאהובי בני חביבי שיחיה.

מכתבך קבלתי היום עם המכתב מרבי נחמן גרו יאיר, והיה לי לנחת גדול. ורצוני היה לשלח איש לקהלתכם, אך מחמת שראיתי רצונך להמתין עד שיגיע הידיעה שכתב במכתבו, במלה דעתי ונתרציתי גם כן להמתין עד אחר שבת קדש. ואם לא היו ימי הפורים סמוכים, הייתי נוסע בעצמי היום לקהלתכם. אך בעת כפי הנראה אסע בעזרת השם יתברך אליכם אחר שבת קדש הבא עלינו לטובה, ואולי בתוך כך יגיע הידיעה הנ"ל. לעת עתה צריכין לבקש מהשם יתברך, שיעזרנו לצום תענית אסתר פראוי, ולצעק ולזעק ולהתפלל פראוי ולשפך לבנו כמים נוכח פני ה', עדי נזכה שיענגנו ויעזרנו וישענו וישועות שלמות מהרה, עד נזכה לקבל ימי הפורים בשמחה רבה פראוי. ואיך שהוא תהלה לאל יש לנו במה לשמח, יש ויש תהלה לאל חי, מה שהבדילנו מן התועים בכל הבחינות. בכל יום אברכה על זה מלא רחמים. ומוסר כתב זה ר' אשר, נחויץ מאד ואי אפשר להאריך כלל. והשם יתברך ישמח אותך ואותנו בשמחת פורים, נגילה ונשמחה בישועתו.

דברי אביך הכותב בחפזון.

נתן מברסלב.

תיט

בעזרת השם יתברך, יום ד' תענית אסתר תר"ג ברסלב.

ששון ושמחה ישיגו אהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל יוצאי חלציו, שלום וחסים וכל טוב.

מה נכבד היום שקבלתי שמועה טובה שתהלה לאל כבר נגמר עסקנו. מה אשיב לה' וכו' אלו פיננו מלא שירה וכו'. ותהלה לאל שהגיענו הידיעה טובה במועדו ובזמנו בזמן ששון ושמחה ומשחה ויום טוב ליהודים, כן יהי ה' עמנו שנוזכה לשמח בישועתו בפורים הזה הבא עלינו לטובה, ובכל המועדים הבאים לקראתנו לשלום,

מכתבי תיט מוהרנ"ת

תקצא

וישפיע עלינו דעת אמתית אידך להודות ולברכו תמיד בשמחה כעל כל אשר גמלנו
ברחמי וברב חסדיו, ימלא פי תהלתו וכו'.

והנה על ידי מכתב הנ"ל שקבלתי, נתישבותי שההכרח לבלי לצער את רבי נחמן
כל כך שעומד ומצפה על מעות בכל יום כמו שכתב במכתבו שהיה מצפה
באותו היום שיגיעו מעות, על בן הנני שולח לך וכו', והמותר עד תשלום עשרה
חצאי פרויאלין [סוג מטבע] שעולה לערך חמשה עשר רובל חדש תלוה משלך חוץ
מה שמוגיע לך מאתי בעד הסחורה. ותראה לשלח לו מיד מחר בעת הפאסט סך
הנ"ל עם המכתבים האלה הרצופים פה ותוסיף על מכתב ר' נחמן כרצונך. ותעשה
בזה מצוה גדולה בו כאשר תבין מעצמך. ועקר מה שזרזתי עצמי בזה הוא בשביל
עסק הספר לקומי עצות שרצוני שיתחיל לעסק בו מיד שהוא זכות הרבים ומצוה
דרבים דעדיפא וחלילה להתעצל בזה וכל הזרזי הרי זה משבח. ואם תרצה תוכל
להוסיף עוד 2 חצאי פרויאלין ותשלח לו 12 ואני אשלח לך על זה 10 רובל חדש
ביום ו' הסמוך, או על כל פנים ביום א' אחר שבת הבא עלינו לטובה.

וכעת מחמת טרדת בניסת פורים הבא עלינו לטובה אין רצוני לטרח בזה, אבל
כבר הם מזמנים וכמנחים בידי ממש, רק שצריכים לשלח אחריהם. ותכתב
לי תשובה תכף בזריות בכל מה דאפשר כי אני חפץ שתשלח הפך הנ"ל עם
המכתבים בזריות בכל מה דאפשר. והנה רואה שאני מקל עליך מאד בההלוואה,
שלעת עתה אין אתה מלוה אפלו שלשים רובל חדש כהבטחתך, ומבטחני בהשם
יתברך שגם אחר כך לא תצטרך להלוות הרבה, כי קויתי להשם יתברך שבסמוך
יגיע לך מעות ממשעהרין וקרעמינמשאג. ואני כבר לויתי פה מה ששלחתי לך חוץ
מה שכבר נתתי להסופר, ומה שאני צריך לתן לו בכל שבוע, ומה שאני צריך
לפרנסתי כי גם מעותי נכנסו בעסק הזה פידוע לך, ואני מטריח עצמי ללוות מאחרים
כדי להקל מעליך. אבל אהובי בני חביבי אתה מדרדק יותר מדאי בענין ההלוואה
לצורך עסק גדול בזה שאתה פותב בכל המכתבים להקל מעליך. ואין פנאי עתה
לדבר בזה, כי לעת עתה הקלתי עליך כנ"ל, וגם להבא לא אכביד עליך. ויכול להיות
שלא תצטרך להלוות עוד כלל. ונכון לך במוח יהיה שבודאי תסלק בקרוב מה
שהלויתי, ומטרדת פורים אי אפשר להאריך. מבטחני שתקים דברי בלי שגוי תכף
ומיד בזריות, וה' הטוב יגמר בעדנו. ויערב לכם ולנו שמחת פורים ותזכה לשמח בזה

בעצמו שאתה זוכה בפורים לעסק בהמשכת תורתו הקדושה בעולם שזהו עקר בחינת קימו וקבלו שעוסקים הצדיקים בכל דור בפרט בפורים. השם יתברך יזכה אותך וכלנו לזכות בפורים הזה לקבל עלינו קיום התורה מחדש לקים קימו מה שנקבלו כבר.

והעקר שנופה אנחנו ואתם לקבל ולהבין בכל עת העצות עמקות והרמזים שהם בחינת ידים שיש בים החכמה, שהם חדושי תורתו הקדושים של אדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק וקדוש לברכה, כי מאד מאד עמקו רמזיו גם אליך בני חביבי הן קדם המעשה הן לאחר המעשה, הן לענין סור מרע הן לענין עשה טוב.

למשל בשצריכין להתפלל, והמגיעות והמחשבות זרות מתפשטין מכל צד ומקיפין אותו מאד מאד כידוע לכל; וכמו שכתוב בהתורה תהמת יכסמו סימן ט' שכשהאדם עומד להתפלל אזי הקלפות מסבבין אותו וכו'. ומבאר שם עצה טובה שיתגבר לומר על כל פנים הדבור באמת כפי מה שהוא כמו שכתוב שם על פסוק צהר תעשה לתבה וכו', אשרי אזנים שפך שומעות וכו'. אבל עקר העצה לתכליתה צריכין להבין על ידי רמזים ביד שאי אפשר לבאר.

ובן העצה שכתב לענין התפלה לסלק הכבודות והמרה שחורה המעפבין את התפלה מלהתפלל בכונה וחיות, שהוא התורה "אומרה לאלקי בעודי" שהוא להחיות את עצמו במעט דמעט הנקודות הנקודות טובות שנמצאים בו עדין וכו'. אף על פי שהעצה באתגליא היא טובה לכל, מתוק לנפש ומרפא לעצם, וכבר החיה כמה נפשות על ידי זה, אף על פי כן יש כמה עתים שקשה להחיות את עצמו גם בזה כי אם על ידי שהשם יתברך עוזר להבין הרמזים שמרמזו לכל אחד ואחד לכל מקום שהוא האמת, שעדין חביבותה, דקדשא בריך הוא וכו'.

ובן בהתורה של בן ותלמיד שמודיע לכל הירודים והפחותים שבועולם כי עדין ה' אתם ואצלם וכו' כי מלא כל הארץ כבודו. עקר הידיעה הקדושה הזאת צריכין לקבל בבחינת רמזים, בגין דלית מחשבה תפיסא בה כלל, רק נודע בשערים בעלה לכל חד כפום דמשער בלבה, שזהו בחינת רמזים, שצריך כל אחד לשום לבו להבין הרמזים עד שימשיך על עצמו אלקותו יתברך בכל מקום שהוא, ויבין כי מלא כל

מכתבי תימ מוהרנ"ת

תקצו

הארץ כבודו בבחינת ויבין כל יצור כי אתה פעלתו וכו'. ואי אפשר להאריך בזה ודי לחכימא ברמיזה.

ובן לאחר מעשה, דהינו לאחר התפלה, אם אף על פי כן לא היה יכול לבון בתפלתו והמחשבות רעות מרפו תפלתו חס ושלום. צריך אחר כך ביותר ויותר להבין הרמזים בלי שעור שאמר לנו בפרוש ורמז לנו בידיו הקדושות שאסור לפל משום דבר וכו'.

ובן אפלו בענין סוד מרע שעל ידי הרמזים יכולין להבין עד כמה צריכין להתחזק לבלי להתחיל לחשב מחשבות רעות כלל ואל יכנס עם פתויו במוען ונמען וכו' ויברח מהמחשבות רעות בשב ואל תעשה וכו' ועל ידי זה ינצל מכל רע. ואם חס ושלום חס ושלום אף על פי כן יצרו תקפו רחמנא לצלן, צריך להתחזק לבלי לפל יותר. כמו שצעק שאין שום יאוש בעולם.

ועקר ההתחזקות על פי כל דרכי עצותיו, אף על פי שגלה אותם בפרוש וצריכים להאמין בדבריו ולקיימם בפשיטות, אף על פי כן עדין צריכין להבין מרחוק הרמזים. בפרט הרמזים מעצם גדלתו וכחו של הזקן דקדשה סבא דסבין שאנו חוסים בצלו שממנו מבינים גדלתו של יוצר בראשית ועצם חסדיו עד אין קץ וכו'. כל זה דברנו בזה הרבה, אבל יותר מזה צריכין להשתדל להבין הרמזים שהם עד אין סוף ואין תכלית. ועתה תבין מחדש שאין שום יאוש בעולם, ושגם אני ואתה וכלנו צריכין להתחזק בשמחה גדולה בלי שעור בכל יום, ובפרט בימי שמחה ובפרט בפורים. אשרינו אשרינו שאנו זוכים לכתב דברים כאלה הנובעים מהרמזים שיש בים החכמה שעל ידי זה זוכין להארת הרצון בשעת האכילה אם אינו שלימוזלניק [שלומיאל] וכו'.

וזוה עתה אצלי כל כונת פורים. כי עקר הכנעת עמלק ימח שמו היה על ידי והיה באשר ירים משה ידו וגבר ישראל בזמן שישאל בזמן שישאל מסתכלין בלפי מעלה. דהינו שמושה רבנו הרים ידיו ורמז להם להסתכל בלפי מעלה. כי עמלק הוא קלפה קשה כל כך שכלול מכל הקלפות והסמרא אחרא, שבשהוא מתפשט ומתגרה בישראל אי אפשר להצדיק לדבר ולהוכיח את ישראל. כי אם מה שמרים ידיו ומרמז להם, הסתכלו בלפי מעלה כי עדין ה' אתכם, כי מלא כל הארץ כבודו. והיריעה קצרה והזמן נחויץ ואי אפשר להאריך, ודי בזה בעת. גם אגרת זה הרוחת על ידי מה שאני

מזרו לשלח מעות לרבי נחמן, כי בלא זה לא עלה על דעתי לכתב לך אנגרת היום. על כן אל ימנעך שמחת פורים מלקים מצות שליחת המעות והמכתב הנ"ל, אדרבא בזה תשמח ותגיל עם הנגון שרבי נחמן שיחיה מנגן שם "שושנת יעקב צהלה ושמחה" שאתה זוכה בפורים למצוה זאת. און טאקע פארט האפ [וכאמת בכל זאת רק שמחה].
דברי אביד. נתן מברסלב.

תב

בעזרת השם יתברך, יום שני שמיני תר"ג ברסלב.

שלום לאהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי בפורים וגם היום. ותהלה לאל עברו ימי הפורים בשמחה. ותהלה לאל שקימת שליחותי אתמול לשלח לרבי נחמן הסף שכתבת. ואם נתעבב ביום הפורים בעצמו אנם רחמנא פטרה. וגם אנכי לא ידעתי שיתעבב קבלת מכתבי עם המעות לידו עד סעדת פורים, כי הייתי סבור שיגיע לידו בתענית אסתר בערב. כי בעת כתבתי המכתב היה סבור רבי נחמן בר"מ הבהן שיסע קדם מנחה. ובודאי הכל נכון מעם ה', אבל האגרת בעצמו שכתבתי אז בשביל זה לבר היה כדאי טרחת, כי אף על פי שעדין קשה לך ולנו להבין הרמזים היטב עם כל זה צריכין לדבר בזה הרבה וכבר כתבתי מזה בשנוי לשון קצת לר' אפרים לקרומינטשאנ. והיה בדעתי לכתב לך מזה באגרת הקדום לזה ולא איסתיע מלתא ואחר כך ביום תענית אסתר באמצע הסליחות כשהביא לי רבי אשר מכתבו עם המשלוח מנות. ובפרט מכתב רבי נחמן שיחיה, נתן שמחה בלבי ונתעורר בלבי ובלב כל אנשי שלומנו שמחת פורים. כי ראינו ישועתו יתברך לנצח ותקנתו לדור דורים כמו שכתב רבי נחמן שיחיה. ומעצם תשוקתי ותשוקת רבי נחמן בעסק זה נתעורר לבי לשלח לו מיד מעות מה דאפשר, ונתישבתי בזה היטב וכתבתי מכתבים הנ"ל ובתוך כך נתגלגל מאת ה' שזוכרתי לכתב לו מענין הרמזים. ותהלה לאל פלטה הקלמוס דפורים נפלאים אמתיים הרבה שלא חשבתי עליהם כלל, גדולים מעשי ה' וכו'. בני חביבי מכל עסק ועסק וכל סבה ותנועה שסבב ה' יתברך מיום שנתקרבתי אל אור חיינו וכו' ומה שסבב אחר הסתלקותו בעסקי עמכם בכלל ובפרט. מכלם יכולים להבין

ולראות חסדי ה' ונפלאותיו עד אין קץ מה שאין הפה יכול לדבר והלב לחשב, רבות עשית אתה ה' אלהי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו וכו'.

והנה מה מצעדי גבר כוננו, כי כפי הנראה, אין מהצדך עוד שאפע בשבוע זאת לטולמטשין, כי איני רוצה לשלח לו עוד מעות עד שאקבל תשובה על קבלת מעות, והמכתב שגשלח אתמול. גם אני מצפה לקבל מכתביו הנשלחים מכבר דרך בראד. ונפלאתי שעדין לא הגיעו, ומהסתם תקף פשיגועו לדרך תשלחם לי בזריוות, ובתוך כך אני מקוה לה' שיגיע לו מעות ממשערהין ומשארי מקומות, ולה' הישועה לגמר העסק בכי טוב בלי הלואות גדולות. וגם מה שלויתי עד היום יסלק בשלמות בקרוב בעזרת השם ותברך. עד הנה עזרנו רחמיך וכו' הוא ברחמי ותברך אל יפשונו לנצח. ולדעתי ראוי שתתן לקרות המכתב הקדום של פורים לידינו רבי יעקב גרו יאיר, אולי יבין איזה רמזים לטובתו מהם, וגם לידידי הויתיק מורנו הרב נחמן גרו יאיר נכד אדוננו מורנו ורבנו ז"ל. ויפרס בשלומם באהבה, ואם ירצו ברצון חזק שאבוא יוכלו להמשיך אותי לשם אחר שבת הבא עלינו לטובה אם ירצה השם. וגם על נסיעה קטנה זאת לטולמטשין אני סומך עצמי על השם ותברך. כי אצלי הוא טלמול גדול וכו'. המכין מצעדי גבר ינחני במעגלי צדק למען שמו.

ויכתב לי אם היה שמח בפורים כראוי. ואיך שהיה, צריכין עתה לבקש ולהתפלל להשם ותברך שיקבל שמחתנו של פורים עם כל המצוות של פורים כאלו קימנום כראוי בכל פרטיהם וכו'. עד שזוכה על ידי זה לקדשת וטהרת הפרה ארמה וכו', לטהרנו מטמאת מת למען נזכה להיות טהורים לקרבן פסח ולהיות נזהרים ונשמרים על ידי זה ממשוהו חמין בגשמיות ורוחניות, ונזהר מאד מלהחמיץ המוח חס ושלום במחשבות רעות וזרות חס ושלום לקים "גער חית קנה" וכו', עד שנשיב מחמין למצה מחית לה"א ממנות לחיים וכו' וכו'. מה נשיב לה' כל תגמולוהי עלינו שבכל מצוה ומצוה ובפרט בכל הזמנים המקדשים ובכל המצוות הנוהגים, בכלם זכינו לשמע דברים נוראים ונפלאים ונשגבים כאלה המחין כל נפש ונפש בכל מקום שהוא, כגון מענין קדשת פסח שמדבר בו הרבה בכלל כל השלשה רגלים בהתורה "מישרא דסבינא", ובהתורה תקעו א', ובהתורה "ואת הערבים צויתי לכלבלך". ומלבד זה מדבר מפסח בהתורה הנ"ל המתחלת בחצצרות מענין זהירות מחמוץ המוח וכו', ובהתורה "ט" תקונין" מענין קריאת ההגדה שהוא תקון הברית וארבע

בוסות וכו', ובהתורה הנ"ל שפורים הכנה לפסח ועוד בכמה מקומות, וכן בענין קדשת סבות ושבעות וראש השנה ויום כפור וכו' מדבר מכלם כמה פעמים בכלל ובפרט, וכן בשארי מצוות כמבאר לבקי בספריו הקדושים. אנשינו מה טוב חלקנו וכו', מי יתן שנוכח לילך בהם ולעסק בהם במועדו ובזמנו, הלכות פסח קדם פסח, לפרש שיחתנו לפניו יתברך קדם פסח לזכות ולהתקרב אליו יתברך על ידי קדשת פסח, ועל ידי העצות עמקות הרמוזים בהתורות הנ"ל המדברים מפסח, וכן בכל המועדים הקדושים. יתר מזה אין פנאי להאריך. בפרט שיש לי עתה צער גדול מנכדי רבי נחמן שיחיה שמוטל על ערש דוי וה' יסעדהו מהרה, ואני מכרח עתה לילך אצלו לבקרו. מלא רחמים ובוא רפואות ירפאהו מהרה. וישיבהו לאיתנו בשלמות חיש קל מהרה. ולה' הישועה.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

תכא

ברוך השם, אור ליום ג' תזריע תר"ג

רב שלום לאהובי בני שיחיה עם כל בני ביתו.

מכתבו קבלתי היום, ואשר כתבת שלא פרשת שיחתך לפני ברצונך מחמת מרדיתך לכבדני. האמת הוא כך. אבל גם אנכי ידעתי זאת בהיותי בביתך שם, והיה כמה זמנים ועתים שהיה לך פנאי לדבר עמי הרבה כל מה שתמצה, אך יש על זה עוד כמה וכמה מניעות. אבל לדעתי כבר דברתי שם עמו הרבה בכלל הדברים שדברתי שם דברי אמת הרבה בעזרת השם יתברך, ומהם תוכל להבין דברים הרבה בפרוש ובכח, וגם כבר דברנו בימים הקודמים הרבה. וכבר שמעת וראית בספריו הקדושים ובמה שחדשנו בהם הרבה. אך התגרות הבעל דבר אין לשער. אבל כל תקונתנו על כחו של זקן דקדשה שעולה על הכל ואי אפשר לדבר בזה על פני השדה. ואם ירצה השם עוד חזון למועד לדבר פנים אל פנים כאשר נתועד יחד בסמוך. ולעת עתה חזק ואמץ ושמה נפשך בכל יום מחדש עם מה שזכינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים בכל הבחינות כי מגדל הרעש והמניעות לנע

מכתבי תכב מוהרנ"ת

תקצו

בגו מבינים כמה וכמה מעלות טובות למקום עלינו שנצלנו מהתנגדות וליצנות שלהם. אלו קרבנו אליו ולכלי להתנגד על אור בזה וכו' ולא קבלנו שום חדוש ממנו דינו. ועל כל חדוש ודבור ושיחה שקבלנו ממנו צריכים לומר אלמלא לא אתינו לעלמא אלא לשמע דא דינו. על אחת כמה וככו' וכו'.

דברי אביד המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה

תכב

ברוך השם, יום ג' אחרי י"א ניסן תר"ג ברסלב.

רב שלום לאהובי בני חביבי שיחה.

מכתביך קבלתי בלם בשבוע העבר ובשבוע זאת. והנה עד הנה עזרונו רחמי שנתיקים דבורי שלא להיות חייב לך עד הפסח כי אם בערך שלשים ונבל חדש. וזה היה בגם ובהשגחות נפלאות, טוב להודות לה' אשר עד הנה עזרונו רחמי יתברך ואתה מדקדק עמי יותר מדאי בענין ההלואה. אך קייתי לה' שלא אצטרך עוד להלוות אצלך ולה' הישועה. כתבתי לך כל זה אולי תתחיל מעתה לכלי להיות בעל מחשבה כל כך בשום עסק. האמת שצריכין לזהר לכלי לחטף ממון אחרים מזה לזה ולכלי להיות בעל חוב ושלא לכנס בעסקים גדולים יותר מנחו. ותהלה לאל אתה נזהר מזה. אף על פי כן לחשב מחשבות יתרות בפרט בעסק של שלשים או ארבעים ונבל חדש. בפרט על עסק גדול כזה. אין ראוי לחשב מחשבות יתרות כל כך, אך בקשתי ממך שלא יהיה לך שום מרה שחורה ודאגה מזה בעצמו שאני כותב לך. כי אין בלבי עליך כלל.

דימעתה בני הזהר לשמח נפשך במה שכתבת בעצמך במכתבך במה שאתה יודע שפאיר אור בזה בעולם והוא נעלם ונסתר כל כך מכלם. ולנו מתנוצץ בחסדו. ועל כל פנים אין אנו מתנגדים עליו חס ושלום. כי לא דבר ריק הוא החסד הנפלא שעשה השם יתברך עמנו ואשר הוא עושה עמנו בזה בכל יום ויום. וכבר גלה

לנו שיהכרח לסבל מרירות בשביל השלום האמתי כמו שפרש על פסוק "הנה לשלום מר לי מר ואתה חשקת נפשי משחת בלי" וכו'. ועקר השלום האמתי שהוא רפואת הגוף ורפואת הנפש לנצח הוא כשאין חולקים על נקדת האמת, אור הצדיק האמת שאנו חוסים בו לנצח, כי חוץ מזה אין שום שלום בעולם; ויש בזה הרבה לדבר אשר תקצר היריעה. ועל כן ההכרח לסבל מרירות בשביל שלום זה. ואם המרירות נוגע עד הנפש וכו' אבל שלום ורפואה וישועות נפלאות וכל הברכות וכו' הנמשכין על ידי איש שלם בזה מתקן הכל.

ובל זה הוא בחינת מרור שצריכין לאכלו עם הפסח ומצה שהם מחיין גבהים ורמים מאוד שכלם בחינת שלום, שעושים שלום בין ישראל לאביהם שבשמים ובכל העולמות, ומקשרין דרי מעלה עם דרי מטה ומודיעין ומפרסמין אלקותו יתברך בכל העולמות. והעקר על ידי דרי מטה שהם אגחנו השפלים והירודים מאד מאד שבוה העולם, בפרט באחרית הימים האלה בגלות המר והארץ הזוה. ועל ידנו דיקא על ידי שאנו אוכלין זכר למקדש המרור והמצה וכו', ומסדרים הסדר וכו', על ידי זה דיקא נתגלה אלקותו יתברך בכל העולמות. אבל צריכין לצרף לזה מרור זכר ל"וימררו את חיהם". כי אי אפשר לקבל השלום כי אם על ידי מרירות וכו' וכנ"ל.

והנה עתה הם הימים הקדושים שנאמר עליהם (שיר ב, ה) "קול דודי הנה זה בא, מדלג על ההרים מקפיץ על הגבעות". הרים וגבעות הם בחינת מניעות ועכובים וסכסוכים שמעכבים את הדרך מלהתקרב להשם יתברך. כי היצר הרע נדמה להר, ובפרט מי שכבר נכשל כמו שנכשל השם יתברך ישמור מעתה. והקדוש ברוך הוא מדלג על בלם. כי "דומה דודי לצבי" וכו'. הנה זה עומד אחר פתלנו, שהם המחצות המפסיקים מרבוי הגשמיות של כל אחד. אבל באמת אפלו מחצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים. כי הוא יתברך עומד אחר פתלנו ומשגיח מן החלונות דאתמר בהון (מלאכי א, ט) "חלו נא פני אל" כמו שכתוב בתקוני זהר, "מצייץ מן החרפים וכו' ענה דודי ואמר לי קומי לך" וכו'. ואם על כל זה רוצה המרירות להתגבר, כבר זכינו להתקרב להאיש שלם בזה שממתיק ומתקן הכל. וגם יש בזה רמז שגם אגחנו צריכין להתדבק במדותיו ולילך בדרךיו הנ"ל לדלג על ההרים ולקפיץ וכו', כי זה העולם צריכין רק לדלג ולקפיץ. וכמו שספרתי לכם בשמו ז"ל שהיה משבח הצדיק שאמר קדם מותו איביר גשפרינגן [עבר בקפיצה]. וגם זה לא

מכתבי תכב מוהרנ"ת

תקצט

היינו זוכים לידע מפל שפן לילך בזה כי אם על ידו ז"ל. אבל בכחו הגדול יכולין על כל פנים לדלג ולקפץ על הכל. ובתוך כך נזכה לחמף מצוות מצה וכו' וכל המצוות הקדושות, ויש תקנה לאחריתנו כי אחרית לאיש שלום.

ועם דרך זה יכולין לרקד כמעט בכל יום, מפל שפן בשבת וימים טובים, (תהלים סח, יג) "מלאכי צבאות יהודון יהודון". און מאקי פארט האפ נאר גישפרינגין און גאר ניט איביר גיטראכט, גאט איז מיט אונז [ובאמת בכל זאת רק שמחה, ורק לרקוד ושום דבר לא לחזר ולהרהר, אלקים עמנו!], וזכר היטב מה שאמר זכרוננו לברכה קדם הסתלקותו הקדוש. אז איך גיי פאר אייך וואס האט איר צו זארגין [אני הולך לפניכם, מה יש לכם לדאוג]. וכל מה שהמרה שחורה והיגון ואנחה רוצים להתגבר יכולים להפך בלם לשמחה ולששון על ידי כל הנ"ל. כי אף על פי שאני מקלקל כל כך. אף על פי כן איני מתנגד על "זה האדם" אחרי מחלקת כזה ולצנות כזה וערבוביא כזה וכו', "אלה ברכב ואלה בסוסים" אלה בעשירות מפלג ואלה בעניות עצום וכו' ואנחנו בשם ה' אלקינו נזכיר. ונפישנו תגיל בה' תשיש בישועתו הנ"ל, נדדה כל שנותינו על מר נפישנו. "נפישנו בצפור נמלטה" ממחלקת כזה על נקדת האמת עזרנו בשם ה' עושה שמים וארץ נגילה ונשמחה בישועתו.

דברי אביר. נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה. ובפרט לידידי הותיק מורנו הרב נחמן גרו יאיר נכד אדוננו מורנו ורבנו ז"ל ותתן להם לקרות מכתבי זה. כי ידעתי כי בפנימיות לבכם הם מודים באמת על כל זה, אולי יוציאו מבח אל הפעל לשמח בחג הקדוש הבא עלינו למוצה עם כל זה עד אשר ידלגו על ההרים ויקפצו על הגבעות להתחבר עמנו יחד בכל פעם ובפרט בשבתות וימים טובים ובראש השנה, למען יזכו שתהיה נפשם קשורה בנפשו לנצח.

נתן הנ"ל.

תכג

בעזרת השם יתברך, ערב פסח תר"ג.

שלום וחיים וכל טוב לאהובי בני חביבי שיחיה לו ולביתו וליוצאי חלציו חיים ושלום
ובריאות הגוף ורפואה שלמה בגוף ונפש אמן בן יהי רצון.

בזאת השעה קבלתי מכתבו. ואם פי גדל צערי בתחלת קריאתי כי קויתי לקבל
בשורה טובה, אך נמלכתי ונתחזקתי בכטחון בחסדו יתברך כי הוא יכאיב
ויחבש וכו' וכו' בטחתי שבנפלאות חסדיו ישלח מהרה רפואה שלמה לבנד דוד צבי
שיחיה רפואת הנפש ורפואת הגוף וכו'.

ואתה בני חביבי אל תצטער רק תתחזק להפך גם זה לשמחה. כי הלא כבר
הקדמתי לכתב לך שההכרח לסבל מעט מרירות כי אי אפשר לקבל
השלום שהוא רפואת הנפש והגוף כי אם על ידי מרירות וכו', אך השם יתברך
מרחם מאד ומשליך חטאותיו אחר גוו ואינו שולח מרירות כי אם מעט כפי יכלתו.
ובחסדי ה' ונפלאותיו ימתיק ויכיל גם זאת המרירות וישלח לו רפואה שלמה מן
השמים מהרה וישוב לאיתנו ביתר שאת, ואני עיני תלויות אל ה' בתפלה ותחנונים,
ישלח עזרו מקדש ומציון יסעדהו. ואזכה מהרה בימי חל המועד לשמע שמועות
טובות ממנו, ולה' הישועה.

טוב להודות לה' אשר כבר הקדים לנו רפואות לכל. כי מכתבו ששלחתי על ידי ר'
דוד, על ידי זה נסתבב שעזרני ה' יתברך שכתבתי בספר מה שהאיר ה' עיני
בעגן פסח, גדולים מעשי ה'. וכו' בטחתי בכח וזכות אדונינו מורנו ורבונו הנורא זכר
צדיק וקדוש לברכה שהכל יתהפך לטובה. רק חזק ואמץ מאד לשמח בחג הקדוש
הזה בפרט על הסדר. ושתה בלב טוב יינד של הארבע בוסות של ישועות, כי עם ה'
החסד והרבה עמו פדות. ומאוד מאוד שגבו דרכיו, אבל צריכין להאמין שהכל
לטובה כי טובו וחסדיו אינם נפקים לעולם. ובפרט שתהלה לאל יש לנו על מי
להסמך בעלמא דין ובעלמא דאתי. ותאמין כי גם אתה נרשם בלבו ז"ל. והוא יודע
מכאוביך ועוסק ברפואתיך וישועתך לנצח. בטח בה' והתפלל אליו. ותתחזק
בשמחת הרגל, כי עתה אתה צריך דיקא להתחזק יותר בשמחה שהוא רפואה לכל
המכות ולכל החולאת, בפרט בחג הקדוש הזה שנאמר עליו "השיר יהיה לכם כליל

התקדש חג" שהוא "ליל שמורים" וכו', הלילה הזה של פסח שנתעוררין אז כל העשרה מיני נגון ושיר שממהם כל הרפואות בגוף ונפש לכם ולנו ולכל ישראל אמן בן יהי רצון. ומגדל מרדת כניסת פסח ושבת קדש אין להאריך.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

תכד

ברוך השם, יום ד' י"א לספירת העמר תר"ג בברסלב.

רב שלום וחיים וברכה לידידי כנפשי הותיק הרבני המפלג וכו' מורנו הרב אפרים גרז' יאיר לו ולביתו וליוצאי חלציו חיים ושלוש ועשר וכבוד וכל טוב לנצח אמן.

מכתבך עם הסף עשירים וחמשה רובל סוג קבלתי לנכון בחל המועד פסח העבר. ישלם ה' פעלם של העושים והמעשים לדבר מצוה זכות הרבים כזה, ותהי משפרתם שלמה מאת ה' להצליחם בכל אשר יפנו בגשמיזות ורוחניות. יבלו ימיהם בטוב האמתי ושניהם בנעימים עד יזכו לחזות בנעם ה' לנצח אמן בן יהי רצון.

והנה כבר עברו ימי הפסח בשלום ובשמחה קצת ועברנו היום בשלום וכבר עברו י"א ימי הספירה משנת תר"ג לאלאף הששי לבריאת העולם. וימי השבועות הקדושים ממשימים לבוא. מי יתן שנוזכה מעתה לספר ספירת העמר בכונה פראוי באפן שנוזכה לטהר עצמנו כל אחד ואחד מטמאתנו ומזהמתנו עד נוזכה להיראה והאימה והמורא הגדול של מתן תורה. ויקים לבעבור תהיה יראתו על פנינו לבלתי נחטא עוד כלל.

והנה כעת אין לחדש דבר בפרט כי אנו מצפים שתבוא לפה אם ירצה השם על שבועות הבא עלינו לטובה בלי תרוץ. וכבר כתבתי לך שכבר נגמר העסק שלנו אך אני בעל חוב גדול. ואני מקוה בכל יום שיבוא רבי נחמן לביתו בשלום. ואף על פי כן לא אמונע מכם הטוב לשלח לכם חצי עלה לדגמא והוא ממשימש קצת מרבויו משמוש הידים שממשימין בו. אבל אף על פי כן המלאכה יפה ומהדר בעזרת השם יתברך וקויתי לה' שבקרוב תקבלו הפרכים בשלמות. אך בלכם תצטרכו לתן

עוד מעות בעדס. כי אני מכרח לתן בעד מאה יותר משלשים רובל כסף להעמידם לפה ואין לי עוד ממי ללוות מלבד מה שאני חייב עדין יותר ממאה עשרים רובל כסף. אך לה' הישועה. ומבטחני בך שבודאי תעשה כל מה שתוכל להחזיק אותי בעסק זה שלא אהיה בעל חוב. וגם להחזיקני בפרנסתי שהוצאתי מרבה מאד. ובפרט עתה שעשיתי שדוד עם בני שיחיה תהלה לאל. על בן תראה להביא לי מעות מעט או הרבה הן על העסק הן על פרנסתי. וה' יגמר בעדך.

דברי אהבם באמת לנצח ומעתיר בעדס.

נתן מברסלב.

תכה

ברוך השם, יום ו' בהר שלשים לספירה תר"ג אומאן.

רב שלום וברכה לכבוד אהובי ידידי בנפשי הרבני התיק הנגיד וכו' מורנו הרב אברהם בער שיחיה. ולידידי הרבני הנגיד וכו' מורנו הרב אבילי עם כל בני ביתם שיחיו.

אין פנאי להאריך. ודעו כי באתי בשלום לפה אומאן בשבוע העברה ביום ג' ובדעתו להתעכב פה עד ל"ג בעומר הבא עלינו לטובה. ואז אסע אם ירצה השם לקהלה קדושה מעפליק על שבת הבא עלינו לטובה, ומשם לביתי השם ותברך יוליכני. והנה בבואי לפה מצאתי שכלה השמן ולא דלק הנר תמיד על הציון הקדוש, על בן באתי להודיעכם שתראו להביא שמן אם תבואו בעצמכם או לשלח ליד בני רבי איציק גרו יאיר לטולמטשין מעות על שמן כדי שלא יתפטל הנר תמיד חס ושלום. כי הוא המתקת הדינים לכם ולנו ולכל הקבוץ הקדוש. ולעת עתה הכרחתי לקח בהקפה שמן עד שתבואו ותסלקו. ויראו לבל ישנו, ולה' הישועה.

ואודות עסקנו כבר הודעתני לכם הרבה שאני בעל חוב גדול, ואני מצפה לישועת ה' בכל עת ועל ביאתכם לשלום שתראו להביא לי מעות כפי מה שתוכלו, וה' הטוב יעשה. ולעת עתה לא בא עדין רבי נחמן גרו יאיר ואיני יודע אם יהיה על שבועות, ומחמת עכובו יכול להיות שיעסק שם בהספד לקומי עצות. ובאמת כספי חזק מאד מאד שיצא לאור, אך קשה עלי מאד לשא עלי עוד חובות חס ושלום, ואיני יודע לשית עצות בנפשי. ואם ירצה השם כשיבואו לברסלב על חג השבועות הבא

מכתבי תכו מוהרנ"ת

תרג

עלינו למוכה, פנים אל פנים נדבר ועצת ה' היא תקום. ומבטחני בהם שבודאי ישתדלו לטובת העסק בכל כחם, וגם לצרף פרנסתי. בפרט הוצאות חג השבועות הבא עלינו למוכה העולה לסך רב. השם יתברך ירחם וישפיע כל טוב, והם יהיו שלוחים לדבר מצוה ויגלגל זכות על ידם, וצדקתם תעמד להם. כי עסקנו הוא זכות הרבים לדורות גדול ועצום מאד מאד, עמק עמק מי ומצאנו. אך צריכין לסייעני ולחזקני הרבה הרבה, ולה' הישועה.

דברי אוהבכם באמת לנצח המצפה לישועה בכל עת.

נתן מפרסלב.

תכו

ברוך השם, יום ו' ערב שבת קדש מ"א למספר בני ישראל תר"ג.

שלום לאהובי בני שיחיה.

מזל טוב. בתי היא אחותך תחיה ילדה בלילה הזאת שעברה בן זכר למזל טוב, יהי רצון שיהיה לבלנו למזל טוב לששון ולשמחה ולישועה שלמה בכל מה שכל אחד צריך להישע, אמן בן יהי רצון.

השם יתברך יזכה אותי ואותו ואת כלנו שנוכה על כל פנים מעתה להכין עצמנו כראוי על חג השבועות הקדוש הבא עלינו למוכה, לשפך לבנו פנים נוכח פני ה', כמה אנו רחוקים מקדשת שבועות שהוא שכל גדול ודק, ורחמים גדולים ופשוטים, רחמים רבים מאד. אולי יעתר לנו שנוכה על כל פנים מעתה לשום כל תשוקתנו וכספנו ורצוננו ותקנתנו להתקרב אליו יתברך באמת בכל יום מחדש בכל מקום שהוא. ואיך שעובר על כל אחד, יבקש משם את השם יתברך בכל יום בכל מקום שהוא, כי לית רעותא מבא דאתאבד. ולא נשים זהב כסלנו חס ושלום. כי הכל הכל. ובין שיהיה להאדם ממוז בין לאו, יבליה ימיו בשנה וכו', והעקר הוא הרצון הטוב. והשם יתברך יזכנו להשמחה של שבועות ונשמח בדברי תורתך ובמצותיך לעולם ועד, כי רק הם חיינו וכו'.

דברי אביד, נתן מפרסלב.

תּכּוּ

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, יוֹם ד' נְשֵׂא תר"ג.

אֶהוּבֵי בְנֵי חֵבִיבֵי.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי עִתָּהּ. וְאֲנִי עוֹמֵד וּמְצַפֶּה לִישׁוּעַת ה' שְׂיָבֹא יְדִידֵנוּ לְשָׁלוֹם מִהֲרָה. וְיִדְיֵנוּ רַבֵּי יִשְׂרָאֵל גְּרוֹ יָאִיר אֵינּוּ יָכוֹל עִתָּהּ לַעֲשׂוֹת דְּבָר עַד שְׂיָבֹא בְּשָׁלוֹם יְדִידֵנוּ הַנ"ל. הָאֶחָד זֶהוּב סֶלֶק לְשָׁלִיחַ, וּבַעַל הַיְשׁוּעוֹת יוֹשִׁיעַ מִהֲרָה. הַשְּׁנִי אַרְבַּע כְּנֻפּוֹת מְצָא רַבֵּי דָוִד, אֲדָּ אֵינּוּ רוֹצֵה לְנִסֵּעַ לְבֵיתוֹ עַד אַחֵר שְׁבַת קֹדֶשׁ, וְאָמַר, שְׂיִשְׁלַחֵם לוֹ עַל יְדֵי מַקְדָּם. גַּם נִפְלְאוֹת הוּא בְּעֵינֵינוּ, שְׂרוֹצֵה הָאִישׁ בִּיקָר כָּל כָּהֵן, אֲדָּ בְּלֹא זֶה אֵינּוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת דְּבָר, עַד שְׂיָבֹא יְדִידֵנוּ כַּנ"ל. אֲדָּ רַבֵּי יִשְׂרָאֵל, גְּרוֹ יָאִיר, מִבְּקֵשׁ מֵאֵתְךָ, וְגַם אֲנֹכִי מְזַרְזֵד בְּזֶה, שְׂלִמְעַנְנוּ תַעֲשֶׂה וְתַחֲקֵר בְּזֶה בְּכָל עַת שְׂתִמְצָא סוֹחְרִים בְּזֶה, אוֹלֵי יִמְצָא בְּפִחוֹת, וְגַם שְׂיִהְיֶה בְּטוֹחַ גְּדוֹל. אֲדָּ גְּמַר הַמְּשָׂא וּמִתֵּן אִי אֶפְשָׁר עַד בֵּיאַת יְדִידֵנוּ בְּשָׁלוֹם וְכַנ"ל. עִתָּהּ נִכְנָס רַבֵּי דָוִד, גְּרוֹ יָאִיר, לְחֻדְרֵי וְהוֹדִיעַ לִי, שְׂמִסֵּר הַשְּׁנִי ד' כְּנֻפּוֹת לְיַד מוֹסֵר כְּתָב זֶה. וּמִגְדַּל הַנְּחִיצוֹת אִי אֶפְשָׁר לְהֶאֱרִיךְ.

וְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יִשְׁמַחְךָ וְיִחַזְקְךָ בְּאִפְּן שְׁלֵא תִדְאָג וְלֹא תִחַשֵׁב מִחֲשָׁבוֹת יִתְרוֹת וְחִיצוֹנִיּוֹת כָּלָל. רַק תִּבְלֶה הַיּוֹם בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וְרִצּוֹנוֹת וְכִסּוּפִין לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וּבְמְשָׂא וּמִתֵּן בְּאִמּוּנָה וּלְהַתְחַזֵּק בְּשִׂמְחָה בְּמָה שְׂזָכִינוּ לְמָה שְׂזָכִינוּ לַחֲטָף טוֹב וְכוּ'. וְלִידַע מִנְקֻדַּת הָאֱמֶת וְכוּ', נִגְיִלָּה וְנִשְׁמַחָה בִישׁוּעָתוֹ.

דְּבָרֵי אֲבִיךָ, נִתֵּן מִבְּרִסְלָב.

תּכּוּ

בְּרוּךְ הַשֵּׁם, יוֹם ו' עֶרֶב שְׁבַת קֹדֶשׁ בְּהַעֲלֵתְךָ.

רַב שְׁלוֹם לְאֶהוּבֵי יְדִידֵי כְּנַפְשֵׁי הַרְבֵּנִי הַנְּגִיד הַנְּחִיךְ וְכוּ' מוֹרְנוּ הַרַב אַבְנָא גְּרוֹ יָאִיר וְעַם כָּל יוֹצְאֵי חֲלָצֵיו שְׂיַחֲיוּ.

קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ, וְרֵאִיתִי עֵצֶם תְּשׁוּקַתְךָ וְתַבְעֵרַת לְבָבְךָ אֶל הָאֱמֶת, וְהָיָה לִי לְשִׂמְחָה וְצַעַר. שְׂמַחָה אֲשֶׁר רָאִיתִי טוֹב לְבָבְךָ הַנִּכְסָף לְחֻצְרוֹת ה' וְכוּ', וְצַעַר, עַל רַבּוּי הַמְּנִיעוֹת, וְהַעֲקָר מְנִיעוֹת הַמֶּחַ וְהַלֵּב מִלְּמַלְאוֹת תְּשׁוּקַתְךָ הַטּוֹבָה. וְאִם עַל פִּי כֵּן

מכתבי תכט מוהרנ"ת

תרה

התשוקה והכסופים הטובים גם כן יקרים מאד. מי יתן והיה לך לך כל הימים לכהן ולהשתוקק להשם יתברך ולתורתו הקדושה עדי תזכה בכל עת למלאות חפצך ורצונך הטוב לעשות רצון קונך באמת אשר לך נוצרת. ומה מאד הומה עלי לבי על אשר לא זכית שתהיה עמנו יחד בחג השבועות הקדוש העבר. ואם ירצה השם פאשר נתועד יחד נדבר מזה בחסדו וישועתו הגדולה.

לעת עתה חזק וחזק בכל יום לחטף תורה ותפלה בכונה כפי מה שתוכל, ובפרט לפרש שיחתך לפניו יתברך ולעשות מהתורות תפלות. הן לומר התפלות שפך עורנו השם יתברך לסדרם לפניכם הנוכעים מתורתו הקדושה אשר הם חדושים נפלאים שלא היו מימות עולם, הן לעשות בעצמו תפלות מהתורות כפי מה שעובר עליך בכל עת. וקדשת שבת קדש מגיע ואי אפשר להאריך כלל.

דברי אזהרה באמת לנצח. והנה לפניך גם האגרת שכתבתי לידידנו רבי אברהם בער שיחיה. ותראה לקרותו, וגם הוא יקרא מכתבך זה. וכן שאר בני הנעורים אנשי שלומנו החפצים לשמע דברי אמת, כלם ישמעו וילמדו להיטיב, וישמו לב לקים דברינו הנאמרים באמת ותמים הנוכעים ממעיני הישועה.

נתן מברסלב.

תכט

ברוך השם, יום ב' שלח תר"ג ברסלב.

לאהובי בני חביבי שיחיה שלום וחסים וכל טוב לו ולביתו וליוצאי חלציו שיחיו.

מכתבו קבלתי בשבוע העברה, וקריתיו היטב. והגדלתי השמחה על הצער והעצבון שבמכתבו, בראותי בעצם כאבו וצעקתו המרה זה כמה בתוך מעוף מצוקתו הוא מתיח את עצמו ומשיב נפשו בשבעה משיבי מעם שקבל מרחוק מהדברים הקדושים אמרות ה' אמרות טהורות מזקק שבעתים הנוכעים מהנחל נובע מקור חכמה. וכך היא המדה, זאת נחמתי בעניי, וזאת נחמתי ונחמות כל ישראל. כי גם בכל דור ודור שקדמו, נעשה מה שנעשה עם כל האדם בפרטיות בכל יום ויום מימי חייו. ועל זה צעק שלמה המלך עליו השלום בקהלת (ב, י) "רע עלי המעשה הנעשה תחת השמש". וכן הרבה שצעק מאד על המעשה שנעשה תחת

השמש. ובפרט על הרעיון רוח וכו', שהם המחשבות והרעיונים הרעים והעקמים המסבכים בכל פעם שהם בחינת (תהלים לח, יא) "לבי סחרחר" וכו'. ומה שעבר אין אני יודעים רק מבינים מרחוק שגם אז היה מה שהיה, ומחמת זה מתארך הגלות כל כך, ועדין לא שבנו לארצנו. ובפרט עתה בדור הזה, כי עתה עלינו נפל חובת היום.

ובאשר כבר דברנו הרבה בזה שכל מה שמבאר בדברי רבותינו ז"ל ובכל הספרים הקדושים שבהארץ שבזה העולם תלויים כל העולמות, לא נאמר כי אם על בני האדם החיים בזה העולם בכל דור ודור. ועל כן עתה כל תקוני העולמות ולהפך חס ושלום הכל תלוי בי וכך ובכל אחד ואחד אשר עודנו חי על פני האדמה. כי "לא המתים יהללו יה", וב"מתים חפשי" כתיב.

ועל כן מתגרה מי שמתגרה כל כך כל כך בכל אחד ואחד, בכל יום ויום וכמעט בכל שעה, ובפרט בהחפצים ומשתוקקים לצאת מכסילותם ולגשת אל הקדש שכל התגרותו רק בהם; כמו שאמרו רבותינו ז"ל בכמה מקומות שמניח כל העולם ואינו מתגרה אלא בישראל, ומניח כל ישראל ואינו מתגרה אלא בתלמידי חכמים, שהם התלמידים ובני הנעורים הבאים להתקרב במקום שמאיר נקדת האמת.

אבל כבדה המלחמה מאד, והנפשות חלושות מאד, ולולי ה' עזרתה לנו שהקדים להאיר בנו כל הטוב אשר היטיב עמנו לידע מאור תורתו הקדושה, ומרמזו הקדושים שכלם הם בחינת אמרות טהורות, שבעה משיבי טעם. ועל כלם כחו הגדול שאינו נפסק לעולם שאמר בפרוש להשען על כחו, (דפיט אויף מיין כח). לילא כל זאת כבר אבדנו בענינו וכמו שכתוב (תהלים קיט, צב) לולי תורתך שעשעי' וכו'. וכתוב (שם, ט) "זאת נחמתי בעניי כי אמרתך חיתני". ואחרי שכבר זכינו למה שזכינו, לינק מאור אמת נעימת תורתו המשיבת נפש ומחכימת פתי גמור וכו', עד שברחמיו אני זוכה לראות במכתבך בתוך מרירת צעקתך, שאתה מזכיר נוראות שלא נשמעו מעולם, מה שאתה מחיה עצמך בהכח של הזקן שיכול להוציא כל החצים אפלו לאחר שזרקו וכו', ובכח כל העשרה מיני נגינה וכו'. ושאתה צריך לצרף במחשבתך כל מיני משיבי טעם להחיות נפשך וכו'. הן באלה חפצתי, כי זה כל ישעו וכל חפצו שדבריו הקדושים יכנסו אל הלב כחצים מיד גבור, להחיות עצמו בהם מתוך עמק החשך אפלה, להפך היגון ואנחה לששון ולשמחה.

חזק וחזק בני. ותתחיל בכל יום להתגבר בדרכי עצותיו הקדושות להשמיט עצמך ממחשבותיך המבלבלות ומרעיונים רעים. כי אף על פי כן דבריו אמת וצדק שאי אפשר שיהיו שני מחשבות יחד, ושהמחשבה ביד האדם להטותה כרצונו, ואפלו אם לפעמים היא נוטה ופורחת ובורחת למקומות רעים, למקומות המטנפים רחמנא לצלן, אף על פי כן ביד האדם להטותה כרצונו אל ההפך כמו שתופסין הסוס באפסר וכו'. ותדע ותאמין שכבר הועיל לך כל זה הרבה הרבה. רק שהבעל דבר מתגרה עדין, כי הוא עקשן גדול מאד, על כן צריך האדם להיות עקשן גדול כנגדו בקדשה. והעקר להאמין שאפלו אם הוא כמו שהוא אף על פי כן כל פעם שמתגבר על מחשבתו כנ"ל זה יקר מאד אצל השם יתברך וכו'. וכבר דברנו בזה הרבה, אבל מאחר שהמלך זקן וכסיל אינו שומע כל זאת, וחותר ומתגרה עדין כמו שמתגרה, כאלו הוא מודיע מחדש שטותים ישנים כאלה, צריך האדם להתגבר להאמין מחדש בכל דברי העצות הקדושות, ובכל הדברים המחיין את הנפש להשמיעם לדעתו מחדש. ואל יזקינו בעיניך כי הם מתחדשים בכל עת. ובפרט כי השם יתברך בעזרנו לחדש בהם הרבה בנפלאותיו יתברך. ואנו רואים חסדים חדשים בכל פעם, עד שגם בשנה הזאת נגמר בחסדו מה שנגמר על ידי רבי נחמן גרו יאיר. ואם פי עינינו כלות שיבוא מהרה, לה' הישועה והתקנה שיבוא מהרה, ואני עומד ומצפה עתה לישועת ה' בכל רגע שיבוא מהרה בשלום בלי פגע, ויהיה הכל על נכון בחסדו יתברך. ואין לנו על מי להשען כי אם על אבינו שבשמים.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה, ובפרט לידידי הותיק מורנו הרב נחמן גרו יאיר נכד אדונינו מורנו ורבינו ז"ל.

גם המכתב של רבי מרדכי קבלתי ביום ו', ובודאי היה לי נחת גדול מזה. אך אף על פי כן אני בטוח בחסדו יתברך, שגם אותו יעזר השם יתברך ובודאי לא ימש ה' אותו. ובסוף מכתבו ממרירות צערו מפרנסתו ומבזיונותיו, הוא מזכיר המרירות ממחשבותיו. וצרות אל צרות הכפלו רחמנא לצלן. אבל אדרבא על ידי זה אמרתי שצריכין להפך הכל למזכה. כי מאחר שרואין שעדין מתגרין בו כל כך, ותהי המלחמה פנים ואחור, מזה צריכין להבין ולהאמין כי לא דבר ריק הוא, ובודאי פעל

הרבה במה שהתקרב אל נקדת האמת ובשביל זה מתגנרין בו כל כף. אבל כחו של זקן דקדשה עולה על הכל. וה' איש מלחמה, ובודאי יכניע וישפיל גם את כל הקמים עליו המחליפים עולם עומד בעולם עובר. ועוד הם מחציפים פניהם לבזות את כל חיותו ונקדתו הטובה. וראוי לו לרקד ולשמח על זה שזכה להיות בחלקנו וכו'. וכבר ידוע שגם בין שאר יושבי קרנות וחלפנים יש קטטות הרבה, אבל אותו הם מביזים בהכבוד הגדול שיש לו שזה כל חיותו. יבטח בשם ה' וישען באלהיו, כי בודאי לא יעזוב אותו והכל יתהפך לטובה, וגם הוא יקרא היטב המכתב הזה וישים לבו היטב לדברים האלה. ויתעורר מחדש בכל פעם כאיש אשר יעור משנתו. והעקר להיות שב ואל תעשה גם במחשבה, ולברח מן העצבות בכל כחו, ולהפך כל מיני יגון ואנחה לשמחה. והעקר על ידי הביונות בעצמן הנ"ל, שזכה להנצל מלהיות מתנגד על עצם חיותו לנצח.

תל

בעזרת השם יתברך, יום ב' מסעי תר"ג לפ"ק מעפליק.

שלום וחיים לאהובי בני חביבי הנתיק המפלא מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

מכתבו קבלתי היום פה מעפליק על ידי השליח מוסר כתב זה, וקראתיו היטב, ולא עמדתי מרעיד כל כף באשר דמית. כי כל ענין ספור המעשה שלך אינו חדש אצלי כלל, כי כזה וכזה עבר על כמה נפשות ישראל פשרים. וגם עלי עבר יותר, וגם עתה עובר פאלה וכאלה על כמה וכמה. אבל יש הרבה שגורעים מזה הרבה הרבה, וגם אינם צועקים כלל. ואם אמנם הצעקה מעלה גדולה כי יפה צעקה לאדם' וכו' (ר"ה מז). ואפלו חרב חדה מנחת על צוארו של אדם אל ימנע את עצמו מן הרחמים' (ברכות י). ובפרט באשר הזהירנו אדמו"ר ז"ל אור הקדוש זכר צדיק וקדוש לברכה. עם כל זה בשנוטה הצער והצעקה למרה שחורה ועצבות ויגונות, היא מזקת יותר. וכמו שאמר אדמו"ר ז"ל שעצבות מזיק מאד לאלו היצרין רעים שהם בחינת רוח שמות ממש, (כמו שכתוב בסמ"ע ע"ב ובכמה מקומות), ומוכא שם שכל מה שדוחקין עצמן לדחות המחשבות אלו, הם מתגנרין יותר. וצריכין רק לבלי לחזור מחשבתו לאחוריו ולבלי להביט עליהם כלל, אף אם בוערים ורועשים כמו שרועשים, כי צריכין לבלי לפחד

מהם כלל. ואם אף על פי כן הם מסבבין בכמה סבובים, מה לעשות אנם רחמנא פטרה. וביום אתמול עמד גם כן אחד לפני וקבל לפני שאשתו חולה זה ג' שנים רחמנא לצלן, וכן נמצאים הרבה. האמת שצרתך אינה קמנה ובכל צרתך לי צר, וצריכין תפלה ותחנונים הרבה להשם יתברך מאתך ומאתי. אבל צריכין לזהר מאד מאוד לילך בדרך שהזהירנו הוא ז"ל, ליחד שעה לפרש שיחתו ואת כל אשר עם לבבו ישיח לפניו יתברך. ואם אינו יכול לדבר מה לעשות, על פי רב יעזרהו השם יתברך אחר כך או ביום שלאחריו לפרש שיחתו. אבל איך שיהיה צריך להתגבר מאד להיות כל היום בשמחה, ולבלות היום קצת בתפלה ועסק התורה וכו' ובעסק משא ומתן. ובפרט שתהלה לאל יש לך כמה עסקים, ויש לך כמה לבלות היום בתורה ודרך ארץ. שגייעת שגייהם משפחת עוון. והעקר לבלי להסתפל לאחוריו כלל. ואל תביט אחריך ולבלי להמשך אחר הצער יותר מדאי, כי איך יודע כלל מה נעשה בעולם עם צדיקים ובינונים ורשעים בכל דור ודור בכל אדם ובכל יום ויום. והכל צריכין למרי חיטיא להרחמן האמתי וכו'. אשרינו שאנו יודעים ממנו ואין אנו מתנגדים עליו, ואנו חותרים ללכת בדרךיו ואנו מתקבצים יחד על ראש השנה, ולה' התקנה שגם אתה תהיה נמנה בימי ראש השנה הקדושים הפא עלינו לטובה, וכן בכל שנה ושנה כל ימי חייד. וזה נחמתנו בעניינו.

והנה רצוני להרחיב הדבור, אך קשה וכבד עלי עתה מלאכת הכתיבה מחמת כאבי בצלעות. אם אמנם כבר עזרני השם יתברך הרבה, אף על פי כן מעט הפאב שלא נתרפא עדין מוגע הרבה מן הכתיבה, ומאהבתך טרחתי עצמי לכתב דברי אלה. ואם ירצה השם מאומאן אכתב לך עוד בחסדו וישועתו יתברך, ולה' הישועה שיתתקן הכל מהרה ויתהפך לטובה כי הכל בשביל תקון. כי האדם צריך לעבר בכל מקומות פאלו להצטרף בהם וכו', ויש בזה דברים נעלמים הרבה. והעקר מי שיש לו עמוד חזק לאחו בו, אשרינו שיש לנו יסוד מוסד בזה צדיק יסוד עולם בזה. הוא יתקננו בודאי בזה ובכא לנצח.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

תלא

ברוך השם יום ה' ערב ראש חודש מנחם אב תר"ג אומאן.

שלום לאהובי בני חביבי.

מטעפליק השבתי לך על ידי השליח. וכיום ג' באתי לפה בשלום תהלה לאל. והנה מסרתי לרבי שואל גרו יאיר, סך עשרים רובל חדש מהם תקח לעצמך חמישה רובל חדש, ותרשם שהם מעות העסק, ואתה תקבלם לפרעון. ושישה רובל חדש שיכים להסופר שקבלתי מטעפליק על הספר תורה, שכותב לקהלת סווראן, ותשלח אלו השישה רובל חדש ליד בתי חנה צירל תחיה, גם עוד שלשה רובל חדש תשלח לידה, ויהיה על חשבון הספר תורה ממשיעהרין; ותתן להסופר על עורות אם יצטרך, וכבר צויתי על ידי רבי נחמן, גרו יאיר, שאתה תתן אם יצטרך יותר עורות, וכעת אני שולח על זה ליד בתי סך ג' רובל חדש, ואם יצטרך יותר במשך הזמן תתן אתה איזה סך מעט על חשבוני. אך לדעתי, לא תצטרך לתן לו, כי אזהיר את בני דוד צבי שיחיה וכו'. רק אם יכתב לך בני הנ"ל, שההכרח שתתן איזה סך על עסק הסופר - תקיים כאשר יכתב לך. ולהשם הישועה, שממשיעהרין אשלח לך עוד מעות כאשר יעמס לנו ישועתו. והסך שישה רובל חדש הנשארים מהנ"ל תשלח ליד רבי שמשון או לרבי שמעלקא שיחיו, על חשבון מה שנותנים לביתי לפרנסתם. ואני מצפה בכל יום, שיבוא ידיעה טובה מעסק הסחורה. וכבר צויתי, שבאם תגיע לשם באפן שיוכלו להעמידה לקהלת טירהאוויעע עד יום ב' פרישת ואתחנן - מה טוב, אך כפי הנראה, רחוק הדבר. ומן הסתם יתנהגו כראוי כפי עצת ה' וכאשר דברתי עמהם.

והנה על אודותיך כבר כתבתי לך מעט. וכעת אין מלה בלשוני מרב הפרדא ומאפסת כח. אך חזק בני וחזק, ותאמין בכל מה שאמר אדוננו מורנו ורבנו ז"ל שכל העתקה שמנתקין עצמן מרע לטוב יקר מאוד מאוד בעיני השם יתברך. והעקר שתרגיל עצמך שבעצם התגברותם תשמח נפשך בכל מה דאפשר, ולבלי לפחד כלל רק להסיח דעתך לגמרי, ולהרגיל עצמך בשכחה לשכח בכל רגע ורגע מה שעבר ברגע שעברה. אף אם היה מה שהיה, מה דהוה הוה, כי הכל יתהפך לטובה. כי יש לנו אב זקן גדול כח מאוד. שיכול להפך עוונות לזכיות וכו', רק חזק ואמין מאוד, וזכר היטב מה שהאדם צריך לעבר בזה העולם על גשר צר והעקר שלא

מכתבי תלא מוהרנ"ת

תריא

יתפחד כלל. וכן הרבה לדבר בזה. והרבה מזה נדפס ונכתב, רק צריכין לחזור בכל יום. גדול ה' ומהלל מאוד. (גאט איז גרויס מע ווייסט גאר ניט אפלו אייער זאך וכו') [ה' גדול ולא יודעים כלום אפלו עגן שלכם וכו'].

דברי אביד המצפה לשמחה ולחזקה עדי תזכה לישועה שלמה.

וגם תזכר מה שכתוב במדרש רבה (בראשית לד) הפשתני הזה כל מה שיודע שפשתנו יפה הוא מקיז עליו ביותר, ובפרט במדרש איכה מובא זאת שם כמה פעמים. וכל זה נזכר שם בדברי רבותינו ז"ל, לעגן שהאדם יחזק עצמו כשרואין שרודפין אותו התאוות מאד, כי ידע שזה מצרפין ובוחנין אותו מחמת שצריך לזכות למה שיזכה וכו'. ואי אפשר לבאר מה שיש בזה. ובפרט שכל בחנו ותקנתנו הוא על בחו שיזכה וכו'. ותהלה לאל יש ויש לנו על מי לסמוך איך שיהיה איך שיהיה. כי חסדו גבר עלינו מאד מה שזכינו להנצל מלחלק עליו חס ושלום. ה' יגמור בעדנו לטובה נגילה ונשמחה בישועתו.

נתן מברסלב.

לרבי נחמן תתן בכל שבוע שנים או שלשה זהובים כאשר דברתי עמך, גם תתן לו חמשה זהובים על שכר דירה. כי אמר לפני, שהעשרה זהובים שנתת לו על שכר דירה, נפית לו על מעות השבוע, על פן ההכרח לחזור לו זה הסך; ולעת עתה תתן לו חמשה כ"ל, ומטשעהרין אכתב לך עוד.

וכעת עבר השבת קדש, כי נתעכב פה. ויש בלבי הרבה לדבר עמך. אך כעת הוא מוצאי שבת קדש וכחי חלש. רק זאת באתי לעוררך, על מה שאתה רגיל לכתב בכל פעם שלפי דרכך לחשב הרבה בכל דבר, על פן יש לך יסורים ובלבולים כאלה. ועל זה באתי להשיבך, כי הוא גופא קשיא. כי אין זה חיוב חס ושלום לחשב הרבה, אדרבא אדוננו מורנו ורבנו ז"ל הזהירנו הרבה לבלתי לחשב הרבה. ואמר בפרוש שזה העגן שנקרא איבער טראכטין [לחשב יותר מדאי], משליך את האדם מאד רחמנא לצלן. ואם אתה רגיל בזה מפבר, ההכרח שתשתדל לשבר זאת ולהתגבר בכל פעם להסיח דעתך און ניט איבער טראכטען [ולא להרבות מדאי במחשבה] בשום דבר, בפרט בעגן מחשבות רעות ורעיונים רעים, צריכין לברח מהם לגמרי, ולכלי לחזור

מחשבתו לאחוריו כלל. ולשפח לגמרי בכל עת מה שעבר תחלה. ובטח בכחו הגדול שהכל יתהפך לטובה רק חזק ואמץ וכנ"ל. ובמוצאי מנוחה ימציא לך רוחה וכו'.

נתן הנ"ל.

תלב

ברוך השם יום ה' ערב ראש חדש מנחם אב תר"ג.

שלום לאהובי בני הרבני מורנו הרב דוד צבי גרו יאיר.

הנה שלחתי אנרת לבני, הוא אחיך רבי איציק גרו יאיר, למולמשיין, והוא ישלח התשעה רובל חדש לבתי, היא אחותך מרת חנה צירל תחיה, והם ששה רובל חדש שקבלתי בטעפליק על הספר תורה מסווראן. ושלשה רובל חדש אני שולח שיהיו ביד בתי על הספר תורה ממשערהרין, אולי לא יצטרך הסופר על עורות. ואתה, בני, תדע איך להתנהג עם הסופר, שלא יחטף מעות מקדם הכתיבה, הן מהספר תורה של רבי צבי ממשערהרין הן מהספר תורה מסווראן. ותאמר להסופר, שיש בלבי עליו, כי הוא אמר לפני שלא קבל מרבי שלמה מסווראן כי אם אדרוף [דמי קדימה]; ורבי שלמה אמר לי, שנתן לו ששה רובל חדש, דהינו שלשה על אדרוף ושלשה על עורות, על כן ראוי שיהיה לו בעד שלשה רובל חדש עורות על הספר תורה מסווראן. ויש לי יסורים מזה, שלא יהיה חס ושלום, חלול שם שמים בשלא יתנהג כראוי בזה. על כן תראה מעתה שלא תתן לו מעות על עורות, כי אם כשתראה שלוקח המעות לקנות עורות מיד. ומן הסתם תבין להתנהג עמו כראוי כאשר דברתי עמך בביתי.

ועתה בני חזק ואמץ מאד להתחיל מעתה לעסק בכל יום בתורה ותפלה ותקבע שעורים בנמרא ופוסקים וחמש עם פרוש רש"י ובמקרא. ובפרט לעסק בכל יום בספרי רבנו זכרנו לברכה, ולפעמים תלמוד עם חברים ותסתכל בהם היטב להבין לעבדא ואם לא תוכל לתלמוד עם חברים בעצמך. ותזהר ותזהר מפעם וקפידות ורוח נבאה מאד מאד, שלא תאבד חיותך בחנם חס ושלום, ותקיים והסר פעם מלבך והעבר רעה מבשרך. למען השם יתברך חוסה עליך, כי אם לא עכשו

אימתי, כי הלא עליך אין מטל שום טרדא ושום עסק כי אם לעסק בתורה ותפלה ומצוות. וזכר את בוראיך בימי בחורתיך וכו'. ואין פנאי להאריך יותר.

דברי אביך המזרוד לטובתך הנצחית ומעתיר בעדך.

נתן מפרסלב.

תלג

ברוך השם, יום ג' דברים תר"ג אומאן.

שלום וישועה לבני, מורנו הרב יצחק, שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

ביום א' העבר שלחתי לך עוד אגרת על ידי אנשי שלומנו שהיו פה על ציון הקדוש, והם רבי מאטיל חתן רבי ש"א ורבי ניסן קרובו של הרב, ובדאי הגיע לידו. ושם הודעתיו, שנתתי עשרים רובל חדש לר' שואל ושייתן מהם תשעה לבתי תחיה, בשביל הסופר. וחמשה יקבל לעצמו וירשם שהם מעות העסק ושהו ישלח לר' שמזון ור' שמעלקא לפרנסת ביתי. גם כתבתי לך כמה דברים המשיבים ומחזקין נפש נאנח ונדכא כמוד וכמוני וכמו כל אנשי שלומנו וכמו כל נפשות ישראל הנתונים בצרה ובשביה, והגלות בגשמיות מתארך, וגזרות לא טובות נשמעות והבית המקדש חרב בעוונותינו. ועל כלם מתגבר גלות הנפש בכלליות ובפרטיות על כל אחד ואחד אשר כשל כח הסבל, כאשר גם אני האביון יודע מכאובי כמה וכמה נפשות בפרוש חוץ מה שאני מבין מקרוב ומרחוק. בעל הרחמים בעל הישועות יתקן כל זה, וישלח לנו המנהיג הרחמן, ויקים "כי מרחמם ינהגם" וכו'. ועקר הרחמנות להוציא את ישראל מעוונות. והעקר להוציאם מהרוח שטות והשגעון, וימשיך עליהם דעת שבינו רמזותיו הקדושים לברח מהרוח שטות ולהסיח דעתו מהם ולהמלט מהם בשב ואל תעשה.

ותשאל את פי רבי נחמן גרו יאיר שיספר לך מה שהוטב מאד בעיני אחד שראה בהספר החדש מה שכתוב על פסוק "ויגנב יעקב את לב לכן הארמי על בלי הגיד לו כי בורח הוא". שמע היטב ושים לבך לילך בזה, להסיח דעתך מזה ויועיל לך בעזרת השם יתברך.

ומיעתה תהיה רגיל לשקד על הספרים שחנני ה' לחדש בתורתו הקדושה, שהם ספרי לקושי הלכות, ותסתכל בהם בכל יום ובכל עת. ובפרט ההלכות שכתבתי בסמוך בשנים הסמוכים. ולה' התקוה שיועילו לך הרבה.

ועתה בני חזק ואמץ מאד לתפס מחשבתך בכל מה דאפשר. להכניס מחשבתך בשעת המשא ומתן בעסק המשא ומתן, והכל בשמחה בלי פעם ועצבות ודאגות ובלי רוח נבאה. ובשעת התפלה תכריח מחשבתך לקשרה אל הדבור בקשר אמיץ וחזק, ולהתפלל אפלו במהירות, רק למהר למלט מחשבתך ממחשבות חוץ. ואפלו כשפתאום גונבת עצמה המחשבה ופורחת למקום שפורחת, תתפס אותה בעל כרחיה כמו סוס באפסר, ותכניס אותה לתוך דבורי התפלה הקדושה. מפל שפן וכל שפן בשעת הלמוד, שם בנקל יותר להכניס המחשבה בתוך הלמוד, כי הלא צריכין להבין מה שלומדים. ומה שנעשה עמך ממילא אל תסתכל על זה כלל, כי העקר לשמור ידיו מעשות כל רע. וכבר דברנו וספרנו הרבה מגדל כחו של הזקן דקדשה, שהוא בעצמו אמר (חיי מוהר"ן תנ"ג) שאפלו אם היה עובר עברה הגדולה שבתורה לא היה נופל כלל. והיה אחר כך איש בשר כבתחלה, רק אחר כך היה עושה תשובה.

והנה בדעתי לנסע ביום מחר אם ירצה השם למירהאוייצע, ומשם יחני ה' בחסדו לקהלת משערהין על שבת נחמו, ומן הסתם יגיע אלי שם מכתבך. בעל הרחמים יושיעני שתשמיעני בשורות טובות. גם שאזכה לשמע הטוב מעסק הסחורה שלנו. ותהלה לאל הכאב שלי כבר נתרפא הרבה בחסדו, אך עדין אני צריך לישועה שיגמר רפואתו בשלמות. והעקר הוא רפואת הנפש שהוא שמחה, כי אם היינו שמחים היה מתבטל ממילא כל השטותים הנ"ל. אך מה יקר חסדך ה' ששמענו המעשה (מעשה י"ג יום שישי) של זה שיש לו כח בידיו לרפאות הבת מלכה ולהוציא ממנה כל החצים וכו', וכל רפואתה היא שמחה שבא על ידי עשרה מיני נגינה. אשרינו, אשריך גם אתה שאין אתה מתנגד על פלא פזה וכו'.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מפרסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

תלד

בעזרת השם יתברך, יום ג' עקב תר"ג משעהרין.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק גרו יאיר עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

מכתבו קבלתי ביום שבת קדש העבר. וכבר שלחתי לו עוד אגרת מאומאן על ידי רבי דוד. ורציתי לשלחו על ידי הפאסט ונתעכב כאשר ספר לה ר"ד הנ"ל. וכעת הוא קדם התפלה, והפאסט נחוצה פה, ואי אפשר להאריך כלל. ויקבל עשרים ויבל חדש, וישלח עשרה ויבל חדש לברסלב ליד רבי שמשון ורבי שמעלקא שיחיו, לפרנסת ביתי כאשר העמדתי עמהם, ועשרה ויבל חדש יעכב בידו. ובדעתי לנסע ביום מחר, אם ירצה השם לקרימיניטשאק על שבת קדש, הפא עלינו לטובה, ומשם אשוב לפה, אם ירצה השם. ואתעכב פה על שבת קדש פרישת שופטים, שהיא ראש חדש אלול. ומפה אסע למעדודובקא על שבת שלאחריו, ואחר כך אשוב לאומאן. השם יתברך ינחני בדרך הישר, ויוליכני לשלום כרצונו הטוב וכרצון ראויו וכו'.

ואודות הספרים, בודאי ההכרח לשלח עבורם, אבל לא להרבות בהוצאות בשביל עשרים לבד, רק אתם צריכין להתישב בעצת ה'. אולי תוכל להביא כל הספרים המנחים שם בסמוך הידועים לכם. ומבטחני שבודאי תעשו על צד היותר טוב, באפן שיגיע לידכם מהרה, באפן שתוכלו להביא כמה ספרים על ראש השנה הפא עלינו לטובה. אך גם בשביל העשרים לבד גם כן פדאי להוציא איזה הוצאות, אבל לא סך הרבה. ומאליכם תבינו כל זה, ועצת ה' היא תקום.

ומכתבו קריתי היטב, ונחמתי שתהלה לאל אתה אוהו בדרךיו ו"ל קצת. השם יתברך יחזק לכתב ולכבנו ולשמחה מהרה. ותוסיף בכל יום להרגיל עצמך בתורתו להבין היטב הרמזים שלו ולקומם פראוי. וכבר כתבת בעצמך שצריכין לשחק ואין יודעים כלל. ותהלה לאל שבת נחמו העבר דברנו חדושים נפלאים בתורתו הקדושה "פי מרחמם ונהגם" (תניינא ד) ששם מבאר ענין זה 'סיג לחכמה שתיקה', ובארנו בעזרת השם יתברך ענין הג' איכה וענין נחמו נחמו וכו' וכו', והעקר שבכחו הגדול יש תקוה לכלנו איך שהוא ולכל ישראל. ותהלה לאל החייתי את כל השומעין מאד בדרךנו הנובעים ממקור חכמתו הקדושה. אשרינו שזכינו להיות בחלקו הקדוש. ואי אפשר לבאר על פני השדה, כי הדברים ארפים מאד, ויותר מהמה יש בלבי.

אבל זה צריכין לזכר בכל פעם, בפרט אתה אתה בני שאין יודעין כלל, ואיך יודע מה שאין אתה יודע. רק זה ברור ואמת זך וצלול שאיך שהוא איך שהוא איך שנעשה עמך ואיך שאתה חייב בכמה דברים, ואיך שאתה אנוס הרבה ברב הדברים ואיך שאתה בכמה דברים בכמה מצות ונקודות טובות שאתה חוטף בחסדו וישועתו הנפלאה בכל יום בכל מה שעובר עליך, בכל אלה חסדו גדול עליך מאד שזכות להיות בחלקו ולהקרא על שמו הקדוש ולהתקבץ בכלל קבוץ שלו הקדוש. ובפרט על ראש השנה שהוא עקר זמן הקבוץ, שנה בחינת שופר שמקבץ נדחי עמו ישראל כמו שמתפללים בברכת 'תקע בשופר גדול לחרותנו' וכו'. ובשבת נחמו הזה דברנו הרבה בענין נפלאות נוראות מעלת הקבוץ של כל עשרה מבני ישראל, כי 'אכל בי עשרה שכינתא שריא', ואומרים דברים שבקדשה, ואז מעוררים ביותר כל דרי מעלה ודרי מטה לקדש שמו ברבים להודיע כי "מלא כל הארץ כבודו". ואז יכולים להרים הכל וכו'. והעקר על ידי שמקשרים להרועה האמתי העוסק לקבץ עדרו, כמו שכתוב (ישעיה ב) "ברועה עדרו ירעה, בזרועו יקבץ מלאים ובחיקו ישא" וכו'. ועל כל פנים שלא לחלק עליו חס ושלום. אזי אזי ואבוי להחולק עצמו מרועה ישראל כזה. אשרי אשרי המשתוקק ומתגעגע לכלל בהקבוץ הקדוש שלו. לעולם לא נבוש בחסדו איך שעובר על כל אחד, כי פחו גדול ונורא ונשגב מאד מאד עד אין חקר. וזה סמוך שמעתי מידידנו הותיק רבי גרשון נרו יאיר נכד המגיד ז"ל מטירהאוויצע, ששמע מפיו הקדוש שבראש השנה הכל מקבלים ממנו תקון אפלו דברים שאי אפשר לתקנם בזמן אחר, בראש השנה נתתקן הכל. יתר מזה אין פנאי להאריך כי זמן התפלה הגיע.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

לרבי נחמן נרו יאיר, תתן שנים או שלשה זהובים בכל שבוע כאשר עד עתה. ותפרם בשלם ידי רבי נחמן, נכד אדוננו מורנו ורבנו ז"ל. ואין פנאי עתה לכתב לו שום דבר, רק שיבוא על ראש השנה לשלום, ויהיה הכל על נכון, בעזרת השם יתברך.

תלה

בעזרת השם יתברך, יום ב' ב' אלו תר"ג משערינו.

שלום רב לבני ידידי הויתק הרבני מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו. ובפרט לבנו נכדי חביבי דוד צבי שיחיה.

מכתבך קבלתי אתמול בראש חדש אלול קדם התפלה והיה לי צער ונחת. כעת איני יודע מה לכתב לך כי כבר כתבתי לך הרבה, וימי ראש השנה ממשמשין לבוא ונדבר פנים אל פנים בעזרת השם יתברך. ולעת עתה בני חזק ואמין, ותתחיל לברך במחשבתך שהחינו והגיענו וקימנו לזמן הזה שהוא ראש השנה הקדוש שנופה להתועד יחד בעזרת השם יתברך. ורק בזה אני מחיה את עצמי, וגם אתה ראוי לך להחיות את עצמך בזה שפבר עברה השנה, והגיע ימי ראש השנה שבהם נתועד יחד על ציון הקדוש וכו'.

והפאסט נחוצה היום, ואי אפשר להאריך כלל. ותקבל סך שלשים רובל חדש, מזה תשלח ליד רבי שמשון ורבי שמעלקא סך ששה רובל חדש על פרנסת ביתי, וארבעה רובל חדש ליד זוגתי תחיה כפאשר כתבתי במכתבי לשם הרצוה פה, וה' רובל חדש ליד בתי חנה צירל תחיה, שהוא על הספר תורה של רבי צבי מפה; סך הכל חמשה עשר רובל חדש, וחמשה עשר רובל חדש תקבל לעצמך, ותרשם חמשה רובל חדש שהם ממעות העסק, ועשרה הם שלי, ותרשם שקבלתם מפה משערינו. וגם תרשם היום והזמן, כדי שיהיה החשבון ברור, ותביא לי החשבון ברור על ראש השנה הבא עלינו לטובה, דהינו מה שגרשם אחר החשבון, שפבר קבלתי ממך בסמוך; וגם תרשם בקצור כלל החשבון, שהיה עד אותו היום מהקבלות והנתינות, הן משלי, הן של העסק, ואחר כך תרשם בפרטיות הקבלות והנתינות שלי ושל העסק שהיה אחר החשבון הנ"ל, ומן הסתם תעשה הכל על צד היותר טוב ותביא לי לאומאן בעזרת השם יתברך. מכתבך לקרימנשאק עדין לא נשלח לשם, אך אינך צריך להמתין עוד על מכתבו, כי על שפת העבר באתי מקרימנשאק ואמר רבי אפרים אלי בפרוש כמה פעמים, שרצונו לכתב לך שתביא לו לולבים.

ואודות העסק שלנו, יש לי נחת גדול מה שאתם עוסקים בזה. השם יתברך יזכנו שיבוא לשלום מהרה עם הסחורה בכי טוב. וכל אנשי שלומנו מחכים

מאד לזה, ומהסתם תכתב לי בנריות לאומאן ישועת ה' אשר יעשה בענין זה בחסדו יתברך. ולפה אין לך לכתב עוד. ובדעתי לנסע על שבת הבא עלינו לטובה לקהלת מעדוועדיבקא, ואחר שבת קדש לנהג נסיעות לאומאן, ורצוני חזק מאד לבוא לשם על שבת קדש פרישת כי תצא. וה' יושיעני, ומהסתם יגיעני לשם מכתביך בדרךך הטוב.

ועתה בני חזק ואמץ בכל הדברים ששמעת מכבר. ותזכר בכל פעם עצם גדלתו ונוראות כחו של יקן שבוקנים דקדשה שאנו חוסים בו, שבעצם כחו יתתקן הכל בעזרת השם יתברך. ועלינו לשבח בכל עת שהבדילנו מן התועים החולקים עליו, ולשמח מאד מה שזכינו להקרא על שמו הקדוש. וחדות ה' בזה הוא מעזנו בנגד כל מה שעובר עלינו בכל עת. כי חסדו גבר עלינו ואמת ה' לעולם.

דברי אביך המצפה לראותך בחיים ושלום ושמחה מהרה, נגילה ונשמחה בישועתו, והשם יתברך ברחמי ותן בלבך ובלב כלנו להתחזק מעתה להכין עצמנו על ראש השנה הקדוש, ונזכה לכתובה וחתומה טובה לחיים טובים ארבים ולשלום.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה, ולידידי פנפשי הרבני הנגיד מורנו הרב יעקב גרו יאיר. סוף דבר הכל נשמע, תדע שאני מזרח לטובתך הנצחית שתבוא בשמחה על ראש השנה הבא עלינו לטובה. ואל תסתכל על חשש עבוב סחורתך עם דבש שהוא בימים הללו. כי הרבה רוח והצללה לפניו יתברך להשפיע לך רוח בכפלי כפלים ממקום אחר, בפרט בראש השנה שאז עוסקין להמתיק בחינת דבש שהוא סוד הפגנות של שופר, וגם אוכלים דבש אז. ובודאי ימתק לך הרבה הרבה יותר בזה ובפא בשתהיה נמנה עמנו בראש השנה הבא עלינו לטובה. ומחמת נחיצת הפאסט אי אפשר להאריך, ולחכם יספיק מעוט דברים אלה ולהשומע ינעם וימתק יותר מדבש ונפת צופים וכו'.

נתן הנ"ל.

ושלום לידידי וחביבי פנפשי, הותיק הרבני, פרי קדש, מורנו הרב נחמן גרו יאיר.

מכתבך קבלתי וקראתיו היטב וגם מסרתי אותו לרבי אברהם דב, שיחיה, ועתה אני צריך לקבלו ממנו לתן אותו לקרות לדודך ולגיסך, שיחיה. אף בעת

מכתבי תלו מוהרנ"ת

תריט

הם מתנצלים הרבה מחמת שלקחו הרבה מהם, ואין להם שום מעמד פרנסה, אף על פי כן אראה לדבר עמהם עוד, ולה' הישועה. ואתה חביבי, השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך, ובגדאי לא יעזב אותך. ואם ירצה השם בימי ראש השנה הבא עלינו לטובה נדבר פנים אל פנים ככל אשר בלבבני. גם בקרימנזשאק דברתי עם מחתנך רבי ליבלי, ואמר, שכבר מוכן בידו מתנה לבתך תחיה, וישלחה על ידי רבי אפרים גרו יאיר, על ראש השנה, הבא עלינו לטובה וכו'.

דברי אזהבך באמת בלב ונפש ומתגעגע בכל לב לישועתך ומצפה לראותך מהרה באומאן בחיים ושלוש ושמחה.

נתן הנ"ל.

תלו

ברוך השם, יום א' תצא תר"ג מעדוועדינקע.

רב חסד וברכה להטיב. ישפיע עליו ועל ביתו אף טוב וחסד. וכח החסד הנפלא והנורא של ראש השנה שממשיך היודע ענין ראש השנה לעמקא, יגן ויעזר ויושיע לידיד נפשי הותיק הרבני המפלא הנגיד וכו' מורנו הרב אברהם אבא גרו יאיר לו ולביתו שלום וחסים וכל טוב, ולכו יונקותם ויהיה כזית הודם. בניהם ובני בניהם יהיו פשתילי זיתים סביב לשלחנם וכו' אמן כן יהי רצון.

מכתבך קבלתי ידיד נפשי מיד ידידנו הותיק מורנו הרב רבי אברהם בער גרו יאיר, והיה סמוך לכניסת שבת קדש וקריתיו היטב היטב. והומה עלי לבי, כי ידעתי את מכאוביו, אף זאת נחמתי בעניי מה שאתה בעצמך הקדמת רפואה למכה לנחם ולשמח עצמך בדברי תורתו הקדושה של הנחל נובע מקור חכמה, בפרט מה שדברתי וסחתי עמכם קדם נסיעתי מהתורה (כ"ג) אלמלא מלחא לא הוי עלמא יכול למסבל מרירותא. וכתבת לי שרק בשבילך גלגל השם יתברך שדברתי דברי אלה, אף שלפי הדמיון היה עקר הדבור עם רבי יעקב בר"צ גרו יאיר. ובזה שמחתי ידידי הרבה בראותי נפלאות ה'. ועצם נפלאות נוראות קדשת תורתו הקדושה שבכחו הגדול הוא עמי עדיו, ומזמין לי דבורים אמתיים בכל פעם לכוון לכל אחד לתוך נקדת לבבו כפי העת והזמן. ואני בעניי ושפלותי וקטנותי בעיני מאד מאד, אבל בכחו הגדול של הזקן שבזקנים דקדשה אני בומח. עד שכמה פעמים אני רואה בחסדו

הנפלאה שמקיים בי המקרא (ישעיה ג' ד) "ה' אלקים נתן לי לשון למודים לדעת לעות את יעף דבר" וכו'.

אהובי חביבי וידידי כבר הקדמתי לדבר עמכם הרבה מה ששמעתי מפיו הקדוש. וכמה ספרים קדושים מלאים מזה והרבה הרבה הראיתכם בעיניכם, שהעולם מלא ישורים וצרות ומכאובות ודאגות מדאגות שונות. וכמו שכתוב בספר של"ה הקדוש בדרך חרוזי אין יום וכו' אין רגע בלא פגע אין שנה אין שמטה וכו' עין שם. אבל יותר מזה פתח אדונינו מורנו ורבנו זכרנו לברכה את עיני לראות זאת עין בעין בכל פעם. ואין חכמה ואין תבונה ואין עצה להנצל מכל זה, כי אם לברח להשם יתברך ולתורתו הקדושה, ובפרט לפרש שיחתו לפניו יתברך בכל פעם, ובפרט בעת צרה ודחק וכשמרגישים חסרונותיו וכו'.

ועתה בני ראה והבן וחכם וזכר היטב כל מה שדברנו בזה. כמה יש לנו לשמח ולהתחזק ולבטח בחסדו יתברך. ולהזכיר את עצמו בכפלים, כמה וכמה גבר עלינו חסדו שנצלנו מלהיות מתנגד וחולק על הצדיק יסוד עולם שהוא בחינת ברית מלח עולם שכל המתקת מרירותא דעלמא על ידו. ומה היינו עושים אם אחרי כל הפגעים האלה רחמנא לצלן מעתה היינו מחלקים חס ושלום מחיותנו ושרשנו ותקותנו, לולי ה' שהיה לנו וכו', ברוך ה' שלא נתננו טרף לשניהם. ולמען השם יתברך אל יזקינו בעיניך דברים האלה אף על פי שדברנו בהם כמה פעמים, ותקיים (משלי כג) "אל תבוז כי זקנה אמך" כמו שדרשו רבותינו ז"ל, כי מאחר שאתה רואה שהמלך זקן וכסיל מתגבר בכל עת כאלו הם חדשים, מה שבאמת הם דברים ישנים ובלויים, ואינו מתבייש להתגבר על האדם בכל יום מחדש וכמו שאמרו רבותינו ז"ל. מכל שבן אלפי אלפים קל וחמר כמה וכמה אנו מחיבים לשים לב ולהאמין לדברי תורת אמת המתחדשים בכל יום, לחזור בכל יום דברי תורתו הקדושים ושיחותיו הקדושות ועצותיו העמקות והנוראות מאד מאד. והעקר שיהיה בעיניך בכל יום חדשים ממש, כי הם חדשים ממש באמת בכל יום, בבחינת חסדי ה' כי לא תמנו וכו', חדשים לבקרים רבה אמונתך. כי הם נובעים מהזקן שבזקנים שאמר שהוא זקן מאד, והוא תינוק ויניק לגמרי וכו'. הנשמע כזאת, תהלה לאל יש ויש לנו על מי לסמוך.

וּלְמַעַן ה' יתברך שתכבד את אשתך היקרה שהיא מגזע הזקן וכו' הזה, ומגזע קדושים הרבה. מכל שכן שלא תצערה חס ושלום בשום דבר. ובטח בה' כי לא יעזב אותך. ואשר זכה אותך להתדבק בבת טובים וקדושים כמותה, ונצלת ממה שנצלת כידוע לך, הוא יזכה אותך ברחמי העצומים להוליד ממנה בנים ובני בנים, כי הרבה רוח והצלחה לפניו. כי גם זה מסגל לבנים לבלי לצערה חס ושלום כלל. אדרבה לנחמה ולשמחה בכל עת, וכמו שמצינו באלקנה וחנה הלא אנכי טוב לך וכו'. עד שזכו להוליד את שמואל, ובת מאה ושלשים שנה היתה. מכל שכן וכל שכן שתהלה לאל היא עדוין ראוי להוליד כמה בנים בעזרת ה' יתברך. וה' אשר פקד את שרה רחל וחנה, הוא יפקדם ברחמים מהרה בזרע של קימא לעבודתו ויראתו. ויקים בהם ההפטרות של פרשה זאת שהוא "רני עקרה לא ילדה וכו' כי רבו בני שממה" וכו'. מכל שכן וכל שכן שהיא אינה עקרה כלל. רק לכל עת וכו' עת ללדת...

וּלְעַת עתה חזק ואמץ ותרגיל עצמך לילך בדרךיו הקדושות להתפלל בכונה ולקשר מחשבתך אל דבורי התפלה בקשר אמיץ וחזק, ולא תהיה עליך התפלה כמשאוי חס ושלום, ותלמד בכל יום ובפרט פוסקים וספריו הקדושים, ותאמר תהלים ותפלות בכונה, ותפרש שיחתך לפניו יתברך בכל יום, ובויתר תתחזק הרבה לשמח נפשך בכל עת, ותחזק עצמך בכטחון חזק בחסדו יתברך כי לא יעזב אתכם, כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות.

דברי אזהבה באמת לנצח ומעתיר בעדכם ומצפה לישועתכם מהרה ומחכה לראותך מהרה בשמחה וחיים ושלום.

נתן מברסלב.

ושלום רב לידיד נפשי ולבבי הותיק הנניד פרי קדש וכו', מורנו הרב אברהם בער שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

חַשׁוּם יתברך יחזק לבבו בתורה ותפלה וצדקה ומעשים טובים, ויזכה לילך בדרךיו אבותיו הקדושים, ויתחיל בכל יום מחדש, ובפרט בימים הללו שצריכים לצפות על ראש השנה הבא עלינו לטובה, שנופה שיחדש עלינו שנה טובה עדי נזכה לחיים ארכים חיים טובים שפרכו הזקנים הקדושים את הזוג הקדוש. אשרי המחכה לזה, אשרי הזוכה לזה, אשרי און ששומע כל אלה, אשרינו שאנו מאמינים ומרגישים

מַעַט עֲמָקוֹת נוֹרְאוֹת קִדְשַׁת דְּבָרִים הָאֵלֶּה שְׁלֹא נִשְׁמְעוּ מֵעוֹלָם, וְכִלָּם עוֹלָיִם עַד רוּם גְּבֵהֵי שָׁמַיִם הֶרְמִים וְלַעֲלָא וְלַעֲלָא וְכוּ' וְכוּ', וְיִוָּרְדִים עַד הַתְּהוֹם לְהַחִיּוֹת אוֹתָנוּ אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּאִשֶּׁר הוּא שֵׁם.

מִי שָׁמַע כְּזֹאת מִי רָאָה כְּאֵלֶּה, עַד הִנֵּה עֲזָרוֹנוּ רַחֲמֶיךָ וְכוּ', לְכִלִּי לְשִׁכַח לְגַמְרֵי חֵם וְשְׁלוֹם אֶת כָּל הַנוֹרְאוֹת הָאֵלֶּה וְלַעֲסַק בָּהֶם לְהַדְפִּיֵּס לְהַפִּיץ מֵעִיגוֹתָיו חוּצָה, בֵּן יוֹסִיף ה' חֲסִדוֹ עִמָּנוּ כְּהִנֵּה וְכִהִנֵּה יוֹתֵר וְיוֹתֵר שְׁנוֹכָה לְקַיִם דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים וְלִילָךְ בָּהֶם, וְלִהְיִיר פְּנֵי תִבֵּל בְּאוֹרוֹ הַגְּדוֹל וְהַנוֹרָא, וְשִׁפְתַי אֲמַת תִּבּוֹן לְעַד וְכוּ'.

נִתֵּן הַנ"ל.

תלו

כְּרוֹךְ הַשֵּׁם, יוֹם א' תְּבוּא תר"ג אומאן.

רַב חֲסִד וּמְרַבָּה לְהַטִּיב, יִרְבֶּה חֲסִדוֹ וְטוֹבוֹ עִמּוֹ לְהַטוֹת לְכַבּוֹ אֱלֹי, וְיַחְזֹק וְיִאֲמָצוּ כְּהַתְחַזְּקוֹת דְּקִדְשָׁה לְהַגְבִּיר הַטוֹב עַל הָרַע לְהַנְטוֹתוֹ לְתַחִיָּה, וְיִכְתֹּב וְיַחֲתֵם בְּתוֹךְ הַקְּבוּץ הַקְּדוֹשׁ בְּסַפְרָן שֶׁל צַדִּיקִים לְחַיִּים טוֹבִים לְחַיִּים אֲרָכִים וְלְשְׁלוֹם, לְאַהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי הַתּוֹתִיק הַרְבֵּי וְכוּ' מוֹרְנוּ הַרְבֵּי יִצְחָק שְׂיַחֲיָה עִם כָּל יוֹצְאֵי חֲלָצֵי שְׂיַחֲיוֹ.

בְּיָוֶם ה' כִּי תִצֵּא הָעֵבֶר בְּאֵתִי לְפָה בְּשְׁלוֹם בְּעִזְרַת ה' יִתְבָּרַךְ וְהֵייתִי מְצַפֶּה לְיַדְעָה טוֹבָה מִיַּדְדֵנוּ רַבִּי נַחֲמָן, וְתַהֲלֶה לְקַל הַיּוֹם בֵּין הַתְּפִלָּה וּבֵין הַלּוּכֵי עַל צִיּוֹן הַקְּדוֹשׁ בָּא אֱלֹי מְבַשֵּׁר טוֹב הוּא רַבִּי נַחֲמָן בֵּר"מ הַכֹּהֵן מְקַהֲלֶתְכֶם, וְהוֹדִיעַ לִי יְשׁוּעַת ה' שְׂכָבֵר בָּא רַבִּי נַחֲמָן בְּשְׁלוֹם עִם עֲשָׂרִים בְּסָף.

מִזֶּה נִשְׁיֵב לְה' כְּכֹל אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ עַד הִנֵּה בְּרַחֲמָיו וְכַרְבַּח חֲסִדוֹ אֵלּוּ פִּינּוּ מֵלֵא וְכוּ', כִּי מְאֹד הָיוּ עֵינַי כְּלוֹת לְשִׁמְעַת הַטוֹב מִמֶּנּוּ, בְּפִרְטָא שֶׁהוּא קָדָם רֵאשׁ הַשָּׁנָה. טוֹב לְהוֹדוֹת לְה' אֲשֶׁר הוֹסִיף חֲסִדוֹ לְהַבִּיאוֹ לְשְׁלוֹם בְּלִי כְּלִיּוֹן עֵינַיִם. חֲסִדוֹ גָּבַר עָלֵינוּ וְאֲמַת ה' לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ. וְאַחַר כֵּךְ קִבַּלְתִּי מִכְּתָבְךָ בְּכִשׁוּרָה טוֹבָה הַזֹּאת, כְּרוֹךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר עַד כֹּה עֲזָרְנוּ, וְתִבְקַשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְתִמְסַר לוֹ כָּל תְּנוּעוֹתֶיךָ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ יְגַמֵּר בְּעִדְךָ לְטוֹבָה אֲמֵן כֵּן יְהִי רְצוֹן.

ויתר מזה אין פנאי להאריך, רק צריכין להאמין שכל מה שעובר על האדם באיזה בחינה שהוא, הכל רמזים נפלאים להבין פעולות ה' ונגדלתו עד אין חקר, בפרט קדם ראש השנה שצריכין לתת לב לזה ביותר. מי יתן שנוכח בלנו להתחדש בזה ראש השנה לטובה, ונשליך מעלינו לגמרי כל בלבולי הדעת וכו' שמפבר. כי אף על פי כן אף על פי כן המחשבה ביד האדם להטותה פרוצנו, ובפרט שנוכח להרבות בתפלה ובקשות ושיחות בינו לבין קונו ולהתחיל להרגיל עצמו בכל יום לעשות מהתורות תפלות, כי זה יסוד מוסד ועולה על הכל. אשרי שיאחז בזה, ויש לי תהלה לאל הרבה הרבה לדבר בזה, אך קצרה היריעה ואין הפנאי מספים.

דברי אביך המצפה לראותך בשמחה מהרה.

נתן מברסלב.

ותפרס בשלום ידידי הותיק מורנו הרב נחמן סוחר שיחיה, אם עדין לא יצא מביתו תראה שיביא עמו איזה סחורה אחד או שנים על כל פנים, כי אני צריך מאד לראותם קדם שיתקבצו העולם לפה מכמה טעמים, ואם אפשר שיביא בהוצאה קלה עם כל החמשה עשר כמכתבך מה טוב, והשם יתברך יגמר הכל לטובה.

ונפלאתי שלא כתבת לי פרישת שלום מידידנו רבי נחמן נרו יאיר נכד אדונינו מורנו ורבנו זכר צדיק לברכה, וגם מרבי יוסף, ותשלח לי ידיעה מהם על ידי רבי נחמן או על ידי מכתבך, ואני תמיד איחל לישועת ה' בכל הדברים בכלל ובפרט ובפרטי פרטי פרטיות, הן בהצטרפות הגשמיים הן בעקר הרפואה והפרנסה שהיא רפואת ופרנסת הנפש שלי ושל בני ביתי ושל כל הנלוים ושל כל ישראל, כי צרכינו מרבים מאד מאד אשר אי אפשר לפרטם, אבל הוא יתברך רב להושיע ואליו כל תקוותנו בכחו של הזקן שברך את הבנים בחיים טובים וחיים ארפים, נגילה ונשמחה בישועתו אמן כן יהי רצון.

ויפרס בשלום כל בני ביתי בברסלב ובשלום כל אנשי שלומנו שיחיו, וקבל רצון פה אגרת מ.. ואם אפשר שידבר עמו לטובת חתנו מה טוב בפרט להביא לו החפצים שלו על זום טוב הבא עלינו לטובה, כי איך שהוא אף על פי כן רצון השם יתברך ורצון רבנו ז"ל שיתוספו נפשות שהם בחינת שכנים אל הקבוץ הקדוש ואתה מרום לעולם ה'.

מרבי אפרים בן רבי נפתלי קבלתי מכתב במשערהין שאכתב לך שתקנה לו לולבים ויהדסים כשרים ומהדרים, השם יתברך יזכנו בלנו להיות בכלל גער בוכה עד שגזקה לאתרוג מהדר עם כל מיניו (ע' שיהה פ"ו), מי יתן שגזקה להריח הריח טוב של כל המצוות הקדושות, ובפרט המצוות הקדושות של החדש הקדוש הזה הוא חדש תשרי הבא עלינו לטובה אמן.

תלח

מכתבי תר"ד

ברוך השם, יום א' הושענא רבא תר"ד.

גמר חתימה טובה לנצח לבני שיחיה עם כל בני ביתו שיחיו.

מכתבך קבלתי היום קדם ברוך שאמר, וקראתיו תכף ואף על פי שלא היה הפנאי מסכים. וגדל צערי תוכל להבין, בפרט שהגיע אלי בעת שהייתי חש במעי, ואני מכרח להתפלל עם הצבור ביום כזה. ובעצם בלבול טרדת דעתי וחלישותי הגיעני מכתבך הטוב, אך אף על פי כן אני מאמין שהכל לטובה. הסף שלשה רובל כסף וחצי קבלתי וחלקתי ברצונך, זכות הצדקה תעמד לימינך להצילך מעתה מקל רע. ובקשתי בתחנונים מהשם יתברך 'הושע נא' בשבילך, וגם בקשתי שאדע מה להשיבך. אך גם עתה אתה צריך להחיות עצמך מה שעל כל פנים אין אתה מתנגד על אמת כזה, כי באמת יש גרועים ממך הרבה הרבה ועדין הם מתנגדים גדולים, והם מזיקין לעצמן ולהעולם יותר מרובי הקלקולים שלהם. בריך רחמנא דפלטך מחדא [ברוך ה' שהצילך מאחד], שלא להיות מתנגד על כל פנים. תאמין לי שהיו לי עתים שעברו עלי כמותך ממש ויותר מזה, ואז דיקא שמעתי מפיו שאמר לי זאת 'ברוך אלהינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים', אין צווייען אויף מיר וואלט איר גקריגט [ושנית עלי הייתם חולקים?] וכו' וכו'. ועדין עדין אני מחיה עצמי כזה, וכל חייתי הוא כזה ויותר מזה אין פנאי לכתב לך. קויתי לה' שיאמר לצרותיך ולצרותינו די וימהר להושיעך מהרה כי לא לנצח יריב וכו'.

ועתה אתה אינך צריך לחשב שום מחשבות איך לצאת ידי חובת היום, רק לדלג על היום. נאר אפערשפרינגען [לדלג] בכל מה שתוכל. ואל תחשב על מה

מכתבי תלמי מוהרנ"ת

תרכה

שעבר, מכל שפן שלא לחשב כלל על להבא. אין שום דבר לעשות, הכל יעבור לנו, ויש לנו על מי לסמוך, ה' גדול וגדול ולא יודעים והוא מנצח תמיד, היית בראש השנה וגם תהיה בעזרת השם יתברך, והכל יתהפך למזכה על ידי הנגון של ע"ב נימין. ויקים "ביום ההוא יבקש עוון ישראל", שיבקשו ויחפשו העוונות כדי שהתהפכו לזכות. ואיננו, שיכללו באין סוף, כי הירידה הוא תכלית העליה ואל תדחק את השעה כלל. ואל תתחיל לחשב כלל. ומה שעושים עמך אל תסתפל על זה כלל, נאר איבער גישפרינגען [לעבר בדלוג], וששון ושמחה ישיג וכו'.

וגם עתה אתה צריך להפך היגון ואנחה לשמחה גדולה. וכל מה שאתה גרוע יותר בעיניך, אתה צריך לשמח בזה ביותר, ולהפך עצם היגון ואנחה לששון ולשמחה שגרוע בזה זכה להיות על ראש השנה ולהשתטח על הציון הקדוש והנורא בזה שלא היה לו שום הסתכלות בזה העולם, וכל העולם אינו עולה אצלו כהרף עין וכו'. והוא יכול להוציא כל העשרה מיני חצים וכו' ולרפאות הכל וכו'. וזהו הפרוש האמתי של "ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה" שגלה הוא ז"ל (תניינא כ"ג), להפך כל היגון ואנחה לששון ולשמחה הינו כנ"ל. והבן היטב לשמח בזה הרבה, ולכלי להתחיל לחשב כלל רק לדלג על ההרים ולקפץ על הגבעות שהם המדות של הנגון וכו'. אבל אנחנו צריכים רק לדלג כפשוטו כנ"ל נאר איבר גישפרינגען. און, טאקי פארט האפ [רק לדלג ובכל זאת באמת רק שמחה].

דברי אביך. נתן מפרסלב.

תלט

בעזרת השם יתברך, יום ד' נח ראש חדש חשון תר"ד ברסלב.

שלום לאהובי ידידי בנפשי הרבני הנגיד הותיק פרי צדיק וכו'. מזרנו הרב רבי אברהם רב בער שיחיה. לו ולביתו ולכל יוצאי חלציו שיחיו שלום וחיים וכל טוב אמן.

תהלה לאל עברו ימי החג בשלום ובשמחה קצת. ואמו תחיה ואחותו תחיה וגיסו ויוצאי חלציו שיחיו תהלה לאל בחיים ושלום. השם יתברך יזכרם ויפרנסם בכבוד ובחיים ושלום ויקים מהרה בכלכם "ופרי הארץ לנאון ולתפארת", אמן בן יהי רצון.

וחדשות אין להגיד, רק אף על פי כן אני מאמין וקצת אנו רואים חדושים נפלאים בכל יום, כי השם יתברך מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית. והשנויים בכל יום למוי שמשים לב להסתכל על זה, והכל רמזים להזכירנו להתקרב אליו יתברך כמו שכתוב בהתורה (יה) "ויהי מקץ זכרון", לאדבקא מחשבתה בעלמא דאתי בכלל ובפרט, להגדיל דעתו בכל יום על הרמזים שהשם יתברך מרמז לו. כי הוא יתברך מצמצם את עצמו מאין סוף עד אין תכלית וכו' וכו'. שימו לבכם היטב היטב לכל תורה ולכל שיחה ולכל רמז שבתורתו הקדושה ומעשיות שלו וכו'. אשרי שיאחז בהם. הפך בהם והפך בהם ותלמדו אותם בכל יום ושימו לבכם אליהם, כי לא דבר ריק הוא מה שהשם יתברך גלה לנו בדור הזה על ידי רבנו הקדוש והנורא זכר צדיק וקדוש לברכה. ואל יתישנו חס ושלום בעיניכם, כי הם חדושים חדשים נפלאים ונוראים מאוד מאוד, ומתחדשים בכל יום ובכל עת וקוראים ומכריזים ומגלים אלהותו בעולם שפלא כל הארץ כבודו, ומזרים דרך ישרה ועצות נוראות לכל אחד ואחד בכל מקום שהוא. ורצוני חזק מאוד להאריך ולהרחיב הדבור בזה, כי רק בזה צריכין לדבר בכל יום ובכל עת ובכל שעה, כי חוץ מזה הכל הבל, הבל הבלים אין בו ממש. [חסר מכאן ולהלאה גמר המכתב הזה].

תמו

ברוך השם, יום ה' נח תד"ר ברסלב.

שלום וחיים וכל טוב לירידי הוותיק המפלג וכו' מורנו הרב אפרים גרו יאיר, עם כל בני ביתו שיחיו.

תודה לאל עברו ימי החג בשלום, בריך רחמנא דסייען עד כאן. עתה באתי להזכיר שיראה להשתדל לגבות המעות המגיע לי בעד הספרים. בפרט אצל ידידי הנגיד מורנו הרב צבי הירש בן רבי י"ט גרו יאיר מקראקא, כי הבטחתו היא אצלי כמאן דמנח בקפסא, אף לזרוזי יתרא קאמינא. כי אני מכרח עתה למעות כי אני בעל חוב גדול מעסק זה, באשר כבר ספרתי לכם קצת, וכעת עדין אין לי שום ידיעה מעסקנו, ולא הגיע לנו שום דבר מחפצנו. אף לה' הישועה והתקנה שבקרוב אקבל פראוי. ולעת עתה אין דעתי צלולה מחמת זה, כי איני יכול לשית עצות בנפשי אף

להתנהג עד שיגיע אלינו החפצים שלנו הידועים לך. ואין לנו על מי להשען כי אם על אבינו שבשמים.

לעת עתה אני בעל חוב גדול, ופרנסתי דחוקה והוצאותי מרבים, השם יתברך ירחם. ועליך לעשות כל מה דאפשר למזכרת העסק ולמזכרת פרנסתי כי הם נוגעים זה בזה. עליך לעשות את שלך בכל כחה, ולשלח לי מיד הן מרבי צכי הנ"ל הן בעד שאר הסחורה שמסרתי בידך, הן מה שתוכל לגבות לצורך פרנסתי. הפל תשלח מיד, כי השעה צריכה לכה. וה' יגמר בעדך למזכרה, ויפרנס אותך בכבוד, וישלח רפואה שלמה לזונתך תחיה. ותזכה לגדל כל יוצאי חלציקי שיחיו בכבוד לארך ימים ושנים טובות, באפן שתזכה לילך בדרךי ה' באמת. בדרכים קדושים שקבלנו מגאון עזנו, אדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק וקדוש לברכה, ולהוסיף בכל יום קדשה ודעת, ולהיות בכל יום כבריה חדשה ממש. באשר הוא באמת כמו שמכריז על זה 'הנותן ליעף כח', כמו שאמרו זכרונם לברכה, ומובא בדבריו ז"ל הרבה מזה.

ונפשי ונפשי יודעים מאד כמה וכמה אנו צריכים לברך כמעט בכל שעה הנותן ליעף כח, שנותן כח ליעף כמוני וכמוך ולכל אנשי שלומנו, לסבל ולשא מה שנושאים אשר כמעט כשל כח הסבל, "לולא ה' עזרתה לנו כמעט וכו' ולולא תורתך שעשענו" וכו'. על כן בהכרח להרגיל עצמו לקיים דבריו עליו השלום, שהזהיר מאד מאד לבלי להיות זקן חס ושלום, רק להתחדש בכל שעה מפל שפן בכל יום ויום, ולהרגיל עצמו מאד במדת השכחה, שמצד זה היא יפה מאד מאד לשבח בכל עת מה שעבר עד הנה, ולבלי להעלות על הדעת כלל מה שעבר. ואם גם עתה נעשה מה שנעשה ואין יכולים לעשות חובותינו חובת היום, על כל פנים נגילה ונשמחה בישועתו, מה שלא עשנו לעובדי בוכבים והבדילנו מן התועים וכו', ולהתחיל מעתה לכסף ברצונות טובים וחזקים להשם יתברך ותורתו. והטוב בעיניו יעשה עמו, כי כל עסקי זה העולם ותאוותיו וטרדת הפרנסה הכל הכל הכלים, הכל הכלים הכל הכל. והלחם והמלבוש שירצה השם יתברך לתן לנו, בודאי יתן בידו הטובה ברחמיו וחסדיו בלי רבוי עסקים וטרדות. כי רק הוא יתברך זן ומפרנס וכו' עד שזנכה לקיים באמת "כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו במחננו" וכו'. אמן כן יהי רצון.

מכתבי תמא מוהרנ"ת

ותודיעני משלום כל אנשי שלומנו ומשלומך הטוב ומשלום בנך שיהיה, בפרט משלום בנך ידידי רבי יחיאל גרו יאיר, וזוגתו תחיה. וגם תודיעני מידידנו הותיק מורנו הרב נחמן בן חיה זכרונה לברכה נכד אדמו"ר ז"ל אם כבר נסע מאתכם, ומה פעל אצל מחתנו ואצלכם. ואם הוא עדין אצלכם, תפרס בשלומי באהבה מאתי ומכל אנשי שלומנו, ובפרט משלום זוגתו תחיה ויוצאי חלציו שיהיו משולטשין. כי רבי נחמן משולטשין הוא כעת בביתי, ואמר, שזוגתו תחיה, בקשה אותו מאד לפרס בשלום בעלה רבי נחמן הנ"ל. השם יתברך יצליחו וישוב לביתו בשלום, ויזכה לעסק בתורה ותפלה כל ימי חייו פנאה לאבותינו הקדושים. יתר מזה אין פנאי להאריך.

דברי אהבה באמת לנצח ומצפה לתשובתך מהרה ומעתיר בעדכם.

נתן מפרסלב.

ותפרס באהבה בשלום ידידי הנגיד מורנו הרב צבי הנ"ל עם כל בני ביתו ויוצאי חלציו שיהיו, ובשלום כל אנשי שלומנו. ובפרט בשלום חותנך ידידי גרו יאיר. ותקבל ממנו מה שמגיע מאתו, כמדמה סך יו"ד זהובים, ותשלחם לי בתוך המעות שתקבל. גם תשלח לי המעות בעד הביידיל כפי מה שתוכל לגבות. אך בלי קטטות ובזיונות חס ושלום לקים "אל יבשו" וכו'. רק חיים ושלום אמן.

תמא

בעזרת השם יתברך, אור בקר יום ד' חיי שרה תר"ד לפ"ק ברסלב.

ששון ושמחה ושיגו וכו' אהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק שיהיה, עם כל יוצאי חלציו שיהיו, ובפרט לבנו נכדי חביבי החתן המפלא דוד צבי שיהיה.

ה' אלהי השמים ואלהי הארץ יברכם בברכת מזל טוב. ויהיה זוגם עולה יפה בעולם הזה ובעולם הבא. ויקים בהם ברפת אבות, "ואל שדי יברך אתכם" וכו', "ילכו וינקותם ויהיה כזית הודם".

ואתה נכדי ידידי דוד צבי שיהיה חזק בני וחזק מעתה להתמיד בלמודך, ולהכניס ראשך וכל מחשבתך בתוך הלמוד. ולא תהיה בעל מחשבה חס ושלום

לחשוב מחשבות אחרות חלילה. ותתגבר בכל יום להתפלל בכונה ערב ובקר וצהרים, ולהרגיל עצמך לומר תהלים בכל יום, ואם אתה טרוד לילך אל החדר ללמוד, תאמר על כל פנים תהלים מעט איזה קפיטליך, ובעת הפנאי תאמר יותר. אשריך בני אם תרגיל עצמך מילדותך ונערויך לילך בדרךי ה', ותשליך מעשי נערויך ותשמור ירך מעשות כל רע, וביותר תשמור מחשבתך מלחשב מחשבות חוץ חס ושלום. ואם ירצה השם על חנכה הבא עלינו לטובה תהיה פה בעזרת השם יתברך, ואדבר עמך פנים אל פנים כפי תשוקתך והתעוררות שלך הטוב, ויותר מזה שמתי כפי מוסר כתב זה ידידינו גרו יאיר. ותזהר להיות בשמחה תמיד, אבל לא על ידי הכאות ומריבות חס ושלום עם הנערים, רק תשמח ותגיל בשמחת ישראל בזה ובכא לנצח, אמן בן יהי רצון.

והנה אהובי בני חביבי מכתבך קבלתי. ופש אנכי על ישועתך שתהלה לאל היה ה' בעורך, לצאת מצרות הקודמות, ולזכות להתפך להשתדך עם בת תלמיד חכם בעזרת ה' יתברך, והנך רואה בני חביבי כי עדין ה' עמך ועמנו ואינו עוזב אותך חלילה. על בן חזק ואמץ לך וקנה אל ה' תמיד כי עוד יעורך בכל מה שאתה צריך להישע, בגוף ונפש וממון ויתתפך הכל לטובה בכח האשל ברמה וכו' וכו' שאנו חיים ממנו ונשענים עליו וכו'. וכחו הגדול חזק מאד בזה ובכא לנצח, ובחסדו הגדול אל יעזבנו ואל יפשונו. עיניך תראינה נפלאות בעזרת השם יתברך, ויקים והיה כי יפלא בעיניך גדל החסד הנפלא גם בעיני יפלא על גדל החסד שאני עושה להם.

והנה בעסק הסחורה החייתי במכתבך הקודם הרבה הרבה. השם יתברך יחיה נפשך ויושיעך מהרה ברוחניות וגשמיות. ועתה אני סומך עליך שבודאי תשתדל בזה בכל כחך, ותעשה הכל על צד היותר טוב באפן שיגיע הכל אליכם מהרה בעזרת השם יתברך. ותבקש מהשם יתברך שיתקן אותך בעצה טובה גם בזה. כי כבר ידוע לנו (שיחת הר"ן רל"ח) שבקשת 'ותקננו בעצה טובה מלפניך', היא בקשה נוראה ומכרחת להאדם מאד בכל עת בכל האפנים.

ומנה מאד החיית נפשי במה שכתבת לי איך נהגת פראוי בעסק זה, שבעצם בלבול דעתך בחנם בעסק השדוך, התחזקת ולקחת פנאי לכתב האגרת שם. וחשבת דרכיך הלא זה העקר וכו'. ואחר כך היה זה לך לטובה שפטרת הפלבולים, על ידי

זה למדת גמרא בתוך בלבולי טרדא בזאת. כך הוא המדה וכך יפה לך בני חביבי. מי יתן והיה לבכך זה כל הימים להשליך כל הבלבולים מאתך, ולדלג ולקפיץ מתוך כל ההרהורים והבלבולים איך שהם לתוך עסקים המכרחים. כי הלא אין רגע שלא תמצא מה לעסק אז, כי על למוד התורה הקדושה לבר יכולים לבלות ימים ושנים כל ימי עולם. בפרט שתהלה לאל יש עתה ספרים הרבה תנ"ך ומשניות וש"ס וספרי מוסר וכו', וספריו הקדושים ובאורנו וכו' שעזרנו ה' ותברך. וגם צריכין להתפלל ולשוח בניו לבין קונו, או על כל פנים לצעק או לשמח בלבו שבראנו לכבודו וכו'. וגם צריכים לדבר עם חברנו, הן במלי דשמיא הן בעסקי מושא ומתן המכרח או לפעמים למען השלום שגם זה מצוה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות יז) מעולם לא הקדימו אדם שלום מעולם. ומכל שכן שבכל פעם נתחדשין על פי רב כמה עסקים חדשים. כגון עתה שעשית שדודך למזל טוב והכרחת אז לעסק בעסק שלנו. וגם עתה אתה צריך לעסק בעסקיך ובעסקינו כאלה ואלה. ועל ידי כל זה יכולים לדלג ולברח ממה שצריכין לברח ולבלי להסתפל לאחוריו כלל וכלל, ולקיים מה שכתוב (ספר המדות נאוף י) אל תכנס עם פתויך בטוען ונמען וכו'. ואם הוא בא פתאם כמכריח חס ושלום, מה לעשות אנס רחמנא פמרה. רק אתה תתחזק בשמחה ולברח בכל כחך בגנבה ובהסח הדעת וכו'. על פי כל דרכי העצות והרמזים וההתחזקות שהורה אותנו הוא ז"ל. והנה עתה כל מחשבותי בענין שמחה על פי התורה ששון ושמחה ישגו וכו' (תניינא כ"ג), להפך כל היגון ואנחה לשמחה וכו', וגם על פי התורה אמצעייתא דעלמא בסומן כ"ד שמדברת שם מהתשעה היכלין דלאו אגון נהורין וכו'. ובשבת העבר והקודם לו דברנו בזה. תהלה לאל שהחיה נפשות רבות תהלה לאל. מי יתן שנוזכה לדבר בזה הרבה באפן שנוזכה להושע, לקיים בכל הכתוב שם לעשות כל מצוה בשמחה גדולה עד שנוזכה לכל הנאמר שם. אשרי מי שירדף מחשבתו להשיג השגות אלו וכו' כמו שכתוב שם. יתר מזה אין פנאי להאריך כי זמן תפלת השחר ממשמש לבוא, ויזמם יצוה ה' חסדו וכו' שבענו בבקר חסדיך ונרננה ונשמחה כל ימינו, אמן בן יהי רצון.

דברי אביך המעטיר בעדכם ומצפה לישועתך.

נתן מברסלב.

תמב

ברוך השם, אור בקר יום ג' וישלח תר"ד ברסלב.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק שיהיה ויוצאי חלציו שיהיו.

מכתביו קבלתי עם המכתב מרבי שמשון ועל אודותיו כבר הרביתי לכתב לו מה שיש בו די להחיות נפשו. ויותר מזה עין בספריו הקדושים, ובדברינו מה שזכינו לבאר ולחדש בהם בישועתו ותברך, שכלם נובעים מדבריו מהנחל נובע מקור חכמה. הפך בהם והפך בהם וסיב ובלה בהם וכו'. ואף על פי כן היה רצוני להרחיב הדבור אליו כתשוקתו הטובה, אך את הכל יפה עשה ה' בעתו, שעתה הכרחתי לשלח לידו מכתב לר' שמשון גרו יאיר ולרבי אפרים גרו יאיר לקרוינמשאג, ואמרתי זכרון אחד עולה לכאן ולכאן. והנה תבין מאליך שאלו הדברים נאמרו גם אליך ולכלכם להחיות נפש ונפש בלנו. ואור הבקר הגיע, ה' בקר תשמע קולנו, בקר דאברהם יגן עלינו, יומם יצוה ה' חסדו וישועתו לשמחנו בישועתו בכל עת. ויותר הכל שמתי בפי מוסר כתב זה, ומאליך תבין איך לכתב לר' שמשון, ולה' הישועה.

דברי אביך המצפה לישועתך מהרה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

תמוג

ברוך השם, אור בקר ירח שמש יום ג' י"ב כסלו, ו'רא ה' כ' ס'ר לראות, תר"ד.

שלום וחיים וחסד לירידי נפשי ולפי הויתק הרבני גרו יאיר, מורנו הרב אפרים גרו יאיר, לו ולביתו וליוצאי חלציו חיים ושלום וכל טוב בזה ובבא לצנח, אמן בן יהי רצון.

מכתבו קבלתי ביום ו' העבר עם הסף שלשים רובל כסף. ישלם ה' פעלך ותהי משפחתך שלמה, אשר טרחת בשבילי ובשביל עסק קדוש וזכות הרבים לצנח בזה, בן תזכה להתאמן ולהשתדל יותר ויותר בכל עת, בעובדא ובמלולא, וביותר ברצון חזק וכסופין גדולים לכסף לטוב הכללי, באפן שיהיה לה גם חלק גדול בעסקנו בישועתו ותברך להפיץ מעינותיו חוצה להאיר אור האמת, שהוא אור

המנוחה הפתורה, אור הנכה הקדוש, הממשמש לבוא עלינו ועל כל ישראל. עינינו תלויות אל ה', שלח אורך ואמתך וכו', וקווי ה' יחליפו בח וכו', ואשר לו הכח והממשלה וכו' יתן לייעף בח ולאין אונים עצמה ירבה, להתחיל ולגמר כל ימינו מלאכת שמים זכות הרבים בזה. השם יתברך יודע פונתי לטובה, ובודאי איני שונה חס ושלוש בזה כלל מה שאני בוסף לכל זה וכו', אך כשל בח הסבל, וימי זקנה ושיבה ממשמשים ובאים, והאמת נעדרת מאד. ואפלו אנשי שלומנו היקרים הנאהבים והנעימים, גדיבי עם ה' החרדים לדבריו ומתנדבים כראוי ישלם ה' שכרם, אך גם הם עדין אינם יודעים את אשר בלבבי בזה, מפל שכן וכל שכן מה שאני רואה מרחוק וכו'. על כן עתה אתה ברוך ה' עליך, ועל כל אחד ואחד מאתכם האוחזים באהבתנו ובאהבת אמתת איתן אדונינו מורנו ורבנו זכותו יגן עלינו, לכסף ולהשתוקק בכל עת לכל הנ"ל ולהוציא הכסופין בפה, ואגב על ידי זה תוכל לפרש שיחתך על חסרונותיך בגוף ונפש וממונ, וה' יושיעך; ולהשתדל בזה בכל כחך ולה' הישועה. ועל פני השדה אי אפשר לבאר יותר. והנה גם אנכי נכספתי מאד לראות פניך בשמחה, אך רב הדרך בינינו.

והנה עתה כל עסקי בהתורה (קמא, כד) "תשעה היכלין דלאו אנון נהורין" וכו', והעקר שאזכה אני ובלגנו לקיים מה שכתוב שם, שהעקר הוא שמחת המצוה שעל ידה מבררין מהיכלי התמורות וכו', והולכין ועולין ומקבלין ברכת השכל והמסדר והמישב, עם המשכת האמונה להמחין ולהמסדר, עד שהמחין מפין בהפריסא, ונעשין תשעה היכלין; אשרי מי שירדף מחשבתו להשיג השגות אלו וכו'. אשרינו, אשרינו אלף אלפים ורבוא רבבות פעמים בכל עת ורגע, שזכינו לשמע ולראות בספר דברים באלו, וכמה וכמה היה העולם מתמוטט [מעט] החרבן, עד שבחמלתו עיר וקדיש מן שמאי נחת לגלות בקדשתו דברים האלו, אף על פי שאין מבינים אותם, אף על פי כן הוא צמיחת קרן ישועה מה שגלה התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי ז"ל דברים האלו, שלא נתגלו מימות משה רבנו עליו השלום, כמו שכתוב בזהר הקדוש. ואחר כך עוד כמה וכמה היה העולם מתמוטט, עד שזכינו בדור הזה לשמע מפי הנחל ג'ובע מ'קור ח'כמה העצות הקדושות והנוראות לזכות לזה על ידי עשית המצוה בשמחה. ותהלה לאל, בחסדו הנפלא כבר עזרנו השם יתברך לבאר ולחדש בזה נפלא בכחו של זקן דקדשה וכו', אך עדין צריכין ישועה ורחמים רבים

לקיים ולעשות המצוות בשמחה לזכות לכל מה שכתוב שם, אך זאת נחמתי בעיני, שאני יודע על כל פנים מזה ואיני חולק חס ושלום, על אמת נורא ונפלא בזה. וגם [בתוך] לבבי אני שמח הרבה בזה, ששפל כמוני זוכה בעוד רגע... להתעטף בציצית בטלית גדול וטלית קטן ולהניח תפלין פתרי דמלכא ולומר כל סדר התפלה, ברפת השחר וקרננות ופסוקי דזמרה וקריאת שמע ותפלה ואשרי ובא לציון וכו', ואולי אובה לומר איזה דבורים אמתיים בתוכם, שאירו לי בכחו הגדול לראות הפתחים וכו' לקיים: תחתיים שניים ושלישיים תעשה, אתיא ונמהיא די עבד עמנא אלקא שמיא, הנשמע בזאת או הנראה כמוהו וכו'.

גם ידוע לך ידידי, שימי חתנת בני נחמן שיחיה ממשמשים לבוא, על בן תשתדל גם בזה בחכמתך לדבר עם מי שתדע לדבר, לעזר לי על הוצאות צרכי הנשואין למזל טוב. גם תדבר עם מחותנתי אשת הגביר רבי יעקב יראווסקא שתתן כראוי, ועל כל פנים תשלח דרשה גישאנק, כי גם בזה צריכים להשתדל, שיהיה על כל פנים דרשה גישאנק כראוי, פנהוג עתה. בפרט כי ידעת מה שעבר על מחתני גרו יאיר השם יתברך יצילהו בשלמות מהרה, על כל פנים אינו יכול לסלק כראוי, ומחמת זה העל כבד עלי ביותר, וגם צריכים על כל פנים שיתרבה הדרשה גישאנק, גם הצטרכות הנשואין רבים מאד וצרכי פרנסתי, כי טפלי תלו בי וכו', ועניי אנשי שלומנו נכנסים ויוצאים השם יתברך ירחם; ואין להאריך בזה, כי מאליו יודרו בזה, וקמא קמא דמטי לך תשלח לי, הן על העסק הן על כל הנ"ל, וה' הטוב יגמר הכל לטובה מהרה, ואור השחר בוקע, וארוכתך מהרה תצמח. וזמן התפלה ממשמש לבוא, ואי אפשר להאריך יותר. יומם יצוה ה' חסדו, וכימות עניתנו ישמחנו, ובחסדו הנפלא יקים: "חדשים לבקרים רבה אמונתך". ועין מה שכתוב במדרש רבה פרשה זאת על פסוק "כי עלה השחר", עין שם פסוק זה "חדשים" וכו': על ידי שאתה מחדשנו בכל בקר ואתה מחדשנו בבקרן של מלכיות, רבה אמונתך לגאלנו וכו'. ויש בזה הרבה לדבר לשמח נפשנו בכל החסדים שכבר עשה עמנו לקרבנו ולהטעימנו מזיו נעם תורות באלה וכו' ולהיות בטוח שלא יעזב חסדו מאתנו, וכאב את בן ירחמנו וישמחנו בישועתו לנצח. ואם ירצה השם עוד חזון למועד.

דברי אוהבכם באמת לנצח ומצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ושלום רב לכבוד ידידי הותיק הנגיד, מורנו הרב שמואל גרו יאיר עם שלום כל בני ביתו.

נא לקיים דברו לסלק מיד הסף שהבטיח בעד הספרים, כי רבי אפרים חתנו, שיהיה, שלח לי מעות בעת שמעלתו לא היה בביתו, על בן יקום עתה לסלק תכף ויגיע לידי מהרה, בעזרת השם יתברך. ושלום וחיים, ויצליח בעסקיו באפן שיהיה... האמתית.

אוהבו באמת. נתן הנ"ל.

ושלום רב לכל אנשי שלומנו, כל אחד ואחד לפי מעלת כבודם הרמה, בפרט לידידי הנגיד הותיק מורנו הרב צבי הירש גרו יאיר, וליוצאי חלציו וכל בני ביתו שיהיה.

כי קבלתי הסף שמסר לידידנו רבי אפרים גרו יאיר. ישלם ה' פעלך ויצו ה' אתך את הברכה ויצליחך בכל אשר תפנה, ותזכה עוד כהנה וכהנה, שיהיה לך תמיד חלק גדול בעסקנו ביתר שאת ויותר עז, כי הוא חלקך בחיים ובעמלך אשר אתה עמל, כי כל עמלך הוא רק בשביל זה בידוע לך, כמו שבאר אדונינו מורנו ורבנו, שצריכין בשעת המושא ומתן לבון בכל דבור ובכל הלוח שהולך ומדבר כדי שירויח ויתן צדקה, והעקר לתן צדקה להוגן וכו', ואין שום צדקה נחשבת כמו צדקה של הדפוס, ומאליך תבין וכו', ואין פנאי להאריך יותר. ויקרא מכתב זה, כי גם אליו נאמרו דברים אלה.

ידידך לנצח. נתן הנ"ל.

ושלום לידידי הנגיד מורנו הרב יהושע גרו יאיר.

למען השם יתברך, אל תשנה מדברנו שדברנו עמך, והבטחת קצת לתן לכל הפחות שלשה רובל חדש על העסק בעד ספר, ובפחות מזה לא תקבל ספר. ועתה אשא לך: הנכון שבביתך לא יהיה ספר החדש, ומבטחני שתקיים דברי, והשם יתברך יצליחך בזה ובכא לנצח.

נתן הנ"ל.

גם אנכי דורש שלום ידיד נפשי באהבה עזה ותשואת חן לו על פריסת שלומו אלי. הנה מה טוב ומה נעים אהבתנו יחד. יהי ה' בעזרנו, שנזכה להתועד תמיד ביחד

אצל כבוד אדוני אבי מורי ורבי גרו יאיר, אשר אצלו שופע היום אור הצדיק האמת. יקבל ממנו עצות עמוקות איך לקיים דבריו הקדושים תמיד לשמח נפשנו, אמן בן יהי רצון.

דברי ידיו לנצח.

יצחק שטריןהרין.

ידידנו הרב נחמן מדפים, הורש שלומו באהבה.

תמוז

ברוך השם, יום ד' וישב תר"ד ברסלב.

לידידי כנפשי התיק וכו' מורנו הרב אפרים גרו יאיר, ולכל אנשי שלומנו שלום וישע רב.

אגב שזנודמן מוסר כתב זה ידידנו גרו יאיר, לא יכלתי להתאפק מלדרש בשלמם, אף כי בסמוך שלחתי לו מכתבי על ידי הפאסט ומכתב ממעלת גיסו גרו יאיר, עם סך חמשה רובל חדש. כעת אין לחדש, מן הסתם ישתדל לטובתי פראוי. וימי החנכה ממשמשים לבוא, ובשעה זאת כתבתי מכתב לידידנו רבי אבילי שיהיה ואנשי שלומנו, והזכרתי קצת נפלאות נוראות ששמענו על חנכה אשרינו וכו'. כעת אין פנאי לכפל הדברים. אולי תהיה במשערהרין, תבקש להראות לך מכתבי. וכל תשוקתי ורעיוני עתה בענין חנכה הקדוש הוא לזכות לשמחה, ובחסדו הנפלא כבר עזרני הרבה לחדש בזה בחסדו הנפלא, אך מי יתן, שזנכה לקיים לזכות לשמחה תמיד, כאשר חזק אותנו הרבה בזה בכמה דרכים ועצות עמוקות, נפלאות ונוראות. נגילה ונשמחה בישועתו.

דברי אוהבך באמת לנצח.

נתן מברסלב.

מוגדל הנחיצה אי אפשר להאריך פאשר בלכבי לדבר בזה הרבה.

תמה

ברוך השם, יום ג' ב דתנקה תר"ד פרסלב.

בעל הנסים יעשה נסים ונפלאות להושיעך בכל מה שאתה צריך להושיע. אהובי בני חביבי התיק מורנו הרב יצחק גרו יאיר עם כל יוצאי חלציה הקרים שיחיו ובפרט בנדח החתן המפלא מורנו הרב דוד צבי שיחיה.

אין לחדש במה שתחת השמש. אף הואיל והזמין ה' מוסר כתב זה לביתי גיסי רבי ברוך גרו יאיר, אמרתי לא אמנע טוב תשוקתך לנמות ידי במכתב, אולי יזמין ה' תחת קולמוסי מהחדושים שהם למעלה מהשמש, שהם מתחדשים בכל יום ובכל עת בבחינת ובטובו מחדש וכו', בחינת (אברהם) "חדשים לבקרים רבה אמונתך", ובפרט בימי חנכה הקדושים שהם ימי הודאה בחינת שעשוע עולם הבא. ובאמת בכל יום עושה השם יתברך עם כל אחד ואחד חסדים חדשים בבחינת חדשים לבקרים וכו', בחינת "חסדי ה' כי לא תמנו" וכו', וכמוכן למשכיל מפרוש רש"י שם שפרש שם שהחסדים מתחדשים בכל בקר. ובודאי צריכין בכל יום להודות עליהם, שזה עקר שעשוע עולם הבא שצריכין להמשיך על עצמו בכל יום ויום, כי לכך נוצרנו להודות ולהלל לשמו הגדול יתברך בכל יום ובכל עת וכו', שזהו בחינת כל הברכות וההודאות וכו' שתקנו לנו רבותינו ז"ל לומר בכל יום, ובפרט מה שאומרים בברכת מודים וכו' 'נודה לך וכו' על נסיה שבכל יום עמנו ועל נפלאותיה וטובותיה שבכל עת ערב ובקר וצהרים' וכו'. וכפי מה שהאדם עוסק בזה בחייו להודות ולהלל לשמו יתברך תמיד, כן יזכה לעולם הבא לעסק בזה בהודאה והלל שזה עקר שעשוע עולם הבא. ומכל שכן בימי חנכה שנקבעו רק על זה להודות ולהלל לשמך הגדול שהוא בחינת שעשוע עולם הבא, כמו שגלה לנו אדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק וקדוש לברכה נוראות קדשת חנכה (כמו שכתוב בסיון ב' בלקוטי תניינא), ובפרט שבכל שנה בודאי נעשים כמה נסים וישועות ונפלאות. כמה שיודעים מהם, והרבה נסים שנעשים באתכסיא, כי אין בעל הנס מכיר בנסו.

והנה בני ידידי הנה עזרך השם יתברך שעשית שדוך הגון עם בנד נכדי ידידי שיחיה, וצריכין להודות על העבר ולבקש על להבא, שנזכה שיהיה הזוג עולה יפה ויגמר בכי טוב בכל הבחינות. וכן עוד כמה ישועות ונפלאות שעושה השם יתברך עמנו בכלל. ובפרט שזכינו להוציא הספר וכו', שגם אתה תוכל להבין מרחוק

מכתבי תמה מוהרנ"ת

תרלו

כמה גדול הישועה והגם הנפלא והנורא הזה, שבעצם גלותנו מכל הצדדים שאין בעולם נרדפים כמונו, נבזים ודוויים סחופים אנחנו בין ישראל בעצמן מכל שכן וכו', ובשפלנו זכר לנו פי לעולם חסדו. לולא ה' שהיה לנו וכו', לולא ה' שהיה לנו שהוא חדוש נפלא שנצלנו מבין שניהם, שהיו רוצים לבלענו חיים חס ושלוה. ברוך ה' שלא נתנו טרף לשניהם. ותקטן עוד זאת בעיניך מלא רחמים, וזכיתנו בשנה הזאת להוציא לאור וכו' מה גדלו מעשיך ה' וכו', ותהלה לאל יש לך חלק גדול בזה בחסדו ותפרך. ואי אפשר להאריך בכתב בזה בפרט על פני השדה כי לא יספיקו המון יריעות. אלו פינו מלא שירה בים וכו'. סוף דבר הכל נשמע שגם אתה צריך לשמח נפשך בישועות הגדולות הנ"ל שהזכרתי לך, מכל שכן שיש עוד ועוד אשר רבו לספר. און טאקי פארט האפ. וה' ישמח נפשך ונפשנו בשמחת קדשת חנכה הקדושים, הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות גם עתה כשם שעשה עמנו נסים בימי מתתיהו וכו'.

דברי אביך המצפה לראותו עם בנך שיחיה בחיים ושמחה בקרוב, על כל פנים תראה לבוא תחלת ליל ו' נגילה ונשמחה בישועתו.

נתן מברסלב.

ותפרס בשלום כל אנשי שלומנו באהבה רבה, ובפרט בשלום ידידי כנפשי הרבני וכו' מורנו הרב יעקב גרו יאיר, ותאמר לו שיבוא על שבת קדש הבא עלינו לטובה בלי תרוץ. ובדאי לא יתחרט על זה, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, וההפך מובן ממילא; ודעת לנבון נקל. ה' יאיר אור האמת וכו', שזהו בחינת אור גר חנכה, כמו שכתוב בסימן ב' הנ"ל.

נתן הנ"ל.

תַמּוּרָא

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם ה' וַיְחִי תַרְדֵּד אוֹמְאֵן.

רַב שְׁלוֹם לְאַהוּבֵי בְנֵי חֲבִיבֵי ה"ה הַרְבֵּנִי וְכו', מוֹרְנוּ הַרֵב יִצְחָק שְׂיִחְיֶה, עִם כָּל בְּנֵי בֵיתוֹ, שְׂיִחְיֶוּ.

בְּאֵתִי לְפָהּ בְּיוֹם ג', עֲשָׂרָה בְּטַבַּת הָעֵבֶר, וּמִצָּאתִי הֲרִיסָה בְּגַג הַבַּיִת הַמְדֻרָשׁ שֶׁלָנוּ, שְׂבִיּוֹם ה' שֶׁלִפְנָיו נָפַל הַגַּג הָעֲלִיּוֹן שֶׁעַל בַּיִת הָעֲלִיָּה שְׁלִי וְשֶׁעַל כָּל הַסְּטֵאֲלֵעִין [מוֹשֵׁב הַגַּג] שֶׁל בַּיִת הַמְדֻרָשׁ כְּלוּ נָפַל עַל יְדֵי הַרוּחוֹת וְהַזּוֹעוֹת, וְהָיָה גַם, שֶׁלֹּא נִהְרַג וְלֹא נִזְק שׁוֹם בְּרִיָּה. וְגָדַל הַצֵּעַר וְהַרְעֵשׁ וְהַפַּחַד, שֶׁהָיָה לְרַבִּי נִפְתָּלִי וּבֵיתוֹ בְּעֵת שֶׁנָּפַל, וְיֻכַל לְשַׁעַר; כְּמַעֲט שְׂיִצְא רוּחָם, וְהַמְתַּנְנָדִים שֶׁמָחוּ עֲלֵינוּ, וְעַתָּה עוֹמֵד הַבַּיִת הַמְדֻרָשׁ בְּלִי גַג הָעֲלִיּוֹן, רַק הַגַּג שֶׁמִן הַצְּדָדִים נִשְׁאָר, וְגָדַל צֵעָרִי וְעִגְמַת נֶפֶשׁ שְׁלִי מִזֶּה תוֹכְלוּ לְהַבִּין בְּעֵצְמְכֶם, אֵד אֲנִי מְקוּהָ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר עַד הַנָּה עֲזָרְנוּ בְּרַחֲמָיו לְהַקִּים הַבְּנֵן הַקְּדוּשׁ הַזֶּה בְּכַחוֹ הַגָּדוֹל שֶׁל זֶקֶן דִּקְדֻשָּׁה, הוּא יִגְמַר בְּעֵדְנוּ לְתַקֵּן גַּם הַגַּג עִם תּוֹסֶפֶת תְּקוּנִים, וְיִתְהַפֵּד לְטוֹבָה. לַעַת עַתָּה דַּעְתִּי אֵינָה צְלוּלָה כְּלָל, וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאָר עַל פְּנֵי הַשְּׂרָה מַה שֶׁבְּלִבִּי בְּזֶה כְּעַתָּה, אַחֵר רַבּוֹי מַחְשְׁבוֹתַי בְּעִנְיֵן נְסִיעֵתִי, בְּפֶרֶט עַתָּה, שֶׁנִּתְהוּהוּ חֲדָשׁוֹת כְּזֶה, עֲצַת ה' הִיא תְּקוּם, וְנִתְחַזְקֵתִי בִישׁוּעָתוֹ וְשִׁכְרֵתִי הַיּוֹם עֲגִלָּה לְטַשְׁעֵהָרִין לְנִסֵּעַ אַחֵר שַׁבַּת מִיַּד בְּיוֹם א' לְשֵׁם. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִרְחַם וְיוֹלִיכֵנִי לְשְׁלוֹם, שְׂאוּכַל לְבֹא לְשֵׁם יוֹם אוֹ יוֹמִים קִדְּם שַׁבַּת פְּרִשַׁת שְׁמוֹת, וְלֹא הִישׁוּעָה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַחֲזֵק לְכַבֵּד וּלְכַבְּנוּ, שֶׁנִּזְכָּה לְשִׁמְחָה נִפְשָׁנוּ וְלִהְפֵּד כָּל הַיְגוֹן וְאִנְחָה לְשִׁמְחָה, שְׂאֲחֵרִי כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עֲלֵינוּ אָנוּ זוֹכִים לְהִיּוֹת נִקְרָא עַל שְׁמוֹ הַקְּדוּשׁ, וְאִין אָנוּ שְׂמֵחִים עַל צֵרַת נְפִילַת הַגַּג מִמְּקוֹם קְדוּשׁ כְּזֶה, רַק אָנוּ מְצַטְעָרִים בְּצֵרַתוֹ, וְאָנוּ בְּטוּחִים בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שְׂיִתְקַן הַכָּל מִהֲרָה. וּבְאַמַּת עַל פִּי דִרְךָ זֶה וְעַל פִּי כָּל מַה שֶׁדְּבַרְנוּ וְכַתְּבָנוּ בְּזֶה יְכוּלִים לְהַפֵּד הַכָּל לְשִׁמְחָה, וְהוּא עֲצָה נִפְלְאָה וְנוֹרָאָה מְאֹד מְאֹד, אֵד אֵף עַל פִּי כֵן הַבַּעַל דְּבַר מַתְנַבֵּר מְאֹד בְּעֵצְבוֹת וּמְרָה שְׁחוֹרָה, אֵד צְרִיכִין לְהִיּוֹת עֹקֵשׁ גָּדוֹל בְּזֶה לְזַכֵּר אֵת עֲצָמוֹ בְּכָל פַּעַם הָאֲמַת לְאֲמַתוֹ. הֲלֹא בְּאַמַת אֵף עַל פִּי כֵן עֲזָרְנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְאֹד בְּלִי שְׁעוֹר, וְכָל מַה שֶׁמְכַנִּים בְּלִבִּי חֲלִישׁוֹת הַדַּעַת וְעֵצְבוֹת מִרְבּוֹי הַקְּלָקוּלִים וְהַפְּגָמִים וְהַעוֹנוֹת וְכו', עִם שְׂזָה הַכָּל אֲמַת, אֲדַרְבָּא זֶהוּ תִקַּף שְׂמֵחַתִּי, שְׂאֵף עַל פִּי כֵן אֲנִי גַם אֲנִי זוֹכָה לְהִיּוֹת בְּכָלֵל הַקְּבוּץ הַקְּדוּשׁ הַזֶּה, הַנִּקְרָאִים עַל שֵׁם הַנְּחַל גְּזִבְעַ מְקוֹר חֲכָמָה, אֲשֶׁר גַּם הָעִיר וְקִדְיֵשׁ וְכו', וְכָל מַה שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ פֶּשְׁעֵי יוֹתֵר וְכו',

מכתבי תמרא מוהרנ"ת

תרלמ

אני צריך להפך הכל לשמחה, שאדרבא, בזה אני שמח יותר ויותר, שאף על פי כן זכיתי להיות בחלקו וכו', וה' מושיע ברחמיו עד שזוכים לבוא לשמחה גדולה על ידי זה ובצרוף עוד שארי עצות, והעקר על ידי מלי דשמותא ולעשות עצמו שמח וכו'. ברוך אלקינו, שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים וכו' בכמה בחינות. יתר מזה אין פנאי להאריך.

דברי אביה, המחכה לשמחה ולשמח נפשי ונפש כלנו בישועתו הגדולה ומצפה לישועה.

נתן מפרסלב.

ושלום לבנד הוא נכדי חביבי כנפשי היניק וחכים מורנו הרב דוד צבי שיחיה.

הייתי בבית מחתנד המפלג גרו יאיר ודברתי עמו, וכל מגמתו וחפצו הוא רק שתתמיד בלמודך הטוב ותלך בדרך טובים ולהתפלל בכונה, ולומר תהלים בכונה ולהתרחק ממושב לצים וממעשה גערות. רק לשמח בשמחת ישראל ולהתקרב בלב שלם אלינו. ותכין לבבך לשמע מאתנו דברי אמת להחיות את נפשך לנצח. באפן שיקים בך בן חכם ישמח אב. כי טוב לגבר כי ישא על בנעוריו כי הילדות והשחרות הכל. וכבר יש לך בחירה, אשריך אם תבחר בחיים בטוב האמתי והנצחי שהוא תורה ותפלה, פי חוץ מזה הכל הכל שמע בני מוסר אביך למען תחכם באחריתך.

דברי זקנך. נתן הנ"ל.

אחר גמר כתבי מכתבי זה, קבלתי מהפאסט מכתבכם מוולטשין ומבני רבי דוד צבי שהוא עתה שם. ואני כבר מוכן לנסע מיד לקרומינשאג והכרחתי לעכב להשיכם. אהובי בני חביבי דוד צבי שיחיה, כבר כתבתי לך קדם שהודעתני שמועה לא טובה מבנד ז"ל שגערר בעוונותינו הרבים, והוכחתיך שלא תהיה ככעם ורגז וקפיא כלל. עתה קבלתי מכתבך מצערך הקשה והכבד, ובכל צרתך לי צר. כי היה בני בני בני בני הם כבנים. ומה אמר לך בני חביבי לנחם אותך, גלוי לכל כי אין אתה הראשון חס ושלום. כי מדה היא המהלכת על כל הארץ. וכמו שאמר דוד המלך עליו השלום ועתה למה אכבה אני הולך אליו וכו' (שמואל ב' יב, כג). ובפרט כי גם זה שגערר בעוונותינו הרבים הוא לך לבן בעלמא דאתי, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (סוטה מה:): שמוציא את האדם הינו אביהם מעניש גיהנם, וטוען וכי על חנם הקהית את שניו וכו'. רק העקר שתשים אל לבך מעתה, לישב עצמך היטב מה נעשה עמך בזה

העולם. ומה שעבר עבר, כי חנון ורחום הוא יתברך ומרבה לסלח, ומעתה תראה לקבל עליך להשליך מעליך מעשה נערות וטפשות ורגז וקפידות, אפלו במקום שעושים עולה נגדך. תעביר על מהותיך. מכל שכן וכל שכן במקום שלא צדקת, רק לקים שייף ועיל שייף ונפיק, כי אדם לעמל יולד וכו'. ובפרט שלא נולדת בעשירות כלל. ומה שמכרח לך קוזה קוייתי לה' שאחזיק אותך בחסדו יתברך, אך לא בגדולות כי אם בהכרחיות. ואם ירצה השם קוייתי לחסדו שתלד אשתך מהרה בנקל זרע של קימא. והמקום ינחם אותך בתוך אבלי ציון וירושלים ויטיב לך מעתה, רק חזק ואמץ לקים דברי, וליך בדרך אדוננו מורנו ורבנו ז"ל ללמד הרבה בכל יום, ולהכריח בכל הכחות להתפלל בכונה ולומר תהלים ותפלות בכל יום, ולפרש שיחתך לפניו יתברך בכל יום. קוזה לה' ויושע לך וינחמך בכפלים. והנני מזהיר אותך ומבקש ממך בני חביבי שתציית לדברי מיד. הינו באם אתה עדין בבית אחיך ר' איציק, שתשוב מיד תקף לביתך. ואל תתעכב בטולמטשין עוד כלל, ותכלה ימך בתורה כי זאת נחמתנו בענינו וכו', ובשיחה עם אנשי שלומנו חברים ידידים שיחיו שרב דבורם היא מהתכלית הנצחה, ובדברי תורתו הקדושה, ולשמח נפשנו בכל עת. שמע בני לדברי למען ייטיב לך בזה ובכא לנצח. ומגדל צערי וגדל נחיצתי עתה אי אפשר להאריך יותר ודי בזה פעם, ואם ירצה השם בשובי לפה אכתב לך עוד בישועתו יתברך לנחם ולחזק אותך כי חסדי ה' לא תמנו וכו'.

דברי אביך המצטער בצרתך ומצפה לישועתך.

נתן הנ"ל.

ושלום לבני הרבני מורנו הרב שכנא גרו יאיר וכו'. ותאמר שלום לזונתי תחיה ולכל בני ביתי שיחיו. ותבקש ותזהיר את אחיך הוא בני דוד צבי שיחיה שיהיה למען השם יתברך וירחם על עצמו ועל כל בני ביתו, ולא יהיה פעסן ורגזן ולא יהיה קפדן כלל. רק אדרבא מאחר שמבקעו להקפיד ולהתרגז חס ושלום, יתגבר להפך הדבר. "וברגז רחם תזכר" ויהפך הפעם לרחמנות ואז יהיה טוב לו בעולם הזה ובעולם הבא. וגם אתה תקים כל זה, כי הפעם והקפדות מזיקים מאד מאד רחמנא לצלן, ותחזקו בתורת ה' לקבע עתים לתורה על כל פנים ותבטחו בה' ותצפו לישועתו בכל עת. כי על ידי פעם אין פועלים כלום רק מזיקים הרבה, רחמנא לצלן; כי רגזן

לא עלתה בידו אלא רגנותו, וכל מה שיכולים לפעול, פועלים בדברי נחת יותר ויותר. כי דברי חכמים בנחת נשמעים. ומגדל הנחיצה אי אפשר להאריך כלל.

דברי אביכם הדורש שלומכם תמיד ומצפה לישועה.

נתן מפרסלב.

תמו"ב

בעזרת ה' יתברך, מוצאי שבת אור ליום א' שמות תר"ד אומין.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני וכו', מורנו הרב שכנא נרו יאיר עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

ביום ה' העבר שלחתי מפה אגרת על ידי הפאסט לטולמשיין ליד בני ר' איציק שיחיה, ושם פרסתי בשלומכם גם כן, והודעתיו שם צרותינו שארע לנו באלו הימים, שביום ה' פרשת ויגש נפל הגג העליון מהקלאז שלנו ונהרס לגמרי. והיה רעש ופחד גדול לר' נפתלי וביתו כאשר תוכלו לשער. והחולקים השונאים היה להם נקמה, והיינו ללעג וקלם בעיניהם כדרךכם. ואנכי באתי לפה ביום ג' שהוא עשרה בטבת ומצאתי פתאם החרבן הזה, ותוכלו לשער צערי. אך במחוני בה' יתברך אשר עד הנה עזרנו ברחמיו, גם עתה אל יעזבנו והכל יתהפך לטובה. כעת נעשה עוד רעש גדול פה, שיצאה הגזרה לגרש מפה כל שאינם נכתבים פה. ומאלויד תבין שידידנו ר' נפתלי נרו יאיר הוא אחד מהם ובודאי יש לו צער גדול מזה. כעת איך שיהיה הוא מכרח לקבל בילעט [רשיון]. על כן הוא שולח מעות ליד בתו תחיה. ובקש ממני לכתב לך שתשתדל עבורו לטרח בכל כחך לטובתו, הן לראות לקבל מיד מאנשי נעמריב זאסלוויצעניא. כי כלם הבטיחו לו שלא לקח ממנו שום נתינה. כי בנו ר' אפרים משלם בעדו כראוי יותר מפחו הרבה. ואחר כך לקבל בילעט מיד בלי הוצאה מרבה. ואני בטוח בך, שבודאי תשתדל בכל מה דאפשר, למענו ולמעני לורז מאד בזה, כאשר תבין מעצמך שאי אפשר לו עתה לישב בלי בילעט אפלו זמן מעט. אך לורזי יתירא קאתינא, לורוז שתכנים עצמך בזה שיגיע לו הבילעט בוריוות בכל מה דאפשר להקדים ולה' הישועה:

גם תדע שאני מכין לעצמי לגסע בבקר אם ירצה ה' לטשעהרין. ובתוך כך סבב ה' יתברך שאתמול באו לפה שני אנשים מאנשי שלומנו משם, והביאו לך אגרת

מחתנד ובתדך שתחיה הרצוף פה, ואם ירצה ה' שם בטשעהרין מהסתם אדרש בשלומם בשבילך. ומחמת טרדתך לא יכלתי להמתין קדם נסיעתי עליך. גם תראה לדבר עם ידידנו ר' ליב בהן שהוא הרב וכו' מברסלב שישתדל לטובתי בהענין שהבטיח לי באפן שאוכל בהתר שיתפללו בביתי. ועצתו היה, שבשנה החדשה שלהם שאז הוא צריך להודיע כמה בתי תפלות יש בקהלתנו, שיכתב גם בתי שיש שם בית תפלה מיחד מכמה שנים. וגם עתה מתפללין בבית מיחד לתפלה, כאשר הוא באמת, שהיה בית המדרש בביתי כמה שנים, אך שנתפלבל לפי שעה וכו', ועתה חזר למקומו, אך הוא יכתב סתם שיש עוד בית המדרש שלישי. ור' ליב בעצמו אמר לי שיעשה בן. אך קדם נסיעתי רציתי לחזור לדבר עמו בזה, להזכירו שלא ישכח זאת, אך לא אסתייע מלתא להתראות פנים עמו קדם נסיעתי. כעת תראה לדבר עמו בזה ולפרם בשלומם באהבה בשבילי ולהמתיק סוד יחדו להתיעץ לטובה באפן שיהיה רשות על זה. ומבטחני שבודאי יעשו על צד היותר טוב, ולה' הישועה. ואם יצטרכו על זה איזה הוצאות בודאי אחזיר להם. אך לפי דברי ר' ליב עמי אין צריכין עתה שום הוצאות לזה עתה. ואין להאריך בזה. ועמם התבונה להתנהג בזה על צד היותר טוב ובסוד, כאשר יבינו מעצמם. וה' הטוב יגמר בעדנו לטובה. ויתר מזה אין פנאי להאריך.

וזה' יתברך יעזר לך ויפרנסך בכבוד ותפטר מהרה העבדות והסכנה וכו'. של התמונות דראטמן. כי הרבה רוח והצלחה לפניו יתברך לפרנסך בלא זה כאשר כל העולם מתפרנסים ממה שמזמין להם ה' יתברך בלי פחדים כאלה, ושאר חששות רבות שיש בזה שנוגעים בהתכלית הנצחי. כי איש כשר פשוט אין שיך לו פרנסה כזאת חס ושלום, בידוע ומוכן לכל. והרבה רוח והצלחה לפניו יתברך שתצא מזה ופרנסתך לא יקפח כלל. כי כל פרנסתו של אדם קצובה לו מראש השנה וכו'. ובפרט שבסמוך קדם נסיעתי, שמעתי שגם זונתך תחיה אינה מסכמת כלל שתהיה ראטמאן, וצועקת ומצטערת על זה מאד. והיה לי נחת מזה שהיא אשה כשרה ומבינה שאינו שיך לך כלל. ולה' הישועה.

דברי אביך הדורש שלומך תמיד באהבה ומעטיר בעדך ומזונך ומניעך לטובתך בזה ובכא לנצח.

נתן מברסלב.

תמו

ברוך השם, אור ליום ג' ב' שבט בא תד"ר קרוימינשאק.

שלום לידידי כנפשי הרבני הוותיק וכו' מורנו הרב אפרים גרו יאיר.

הנני עתה בביתך, כי באתי לקהלת קראקא ביום ה' וארא העבר, ולא מצאתי את שאהבה נפשי, כי הקדמת לנוד מפה שנית לניקלייאב, וצערי תבין מאליך. גם נצטערתי הרבה על צערך הגדול שיהיה לך מזה, אך לה' התקוה, שיתקן הכל, ויתהפך לטובה, כי מאד עמקו מחשבותיו יתברך, והכל בכלל מה ששמעתי מפיו הקדוש בנסעי עמו יחד מברסלב לאומאן להסתלק שם ברום רום גבתי מרומים וכו'. מה שנעשה אז בכל רגע ורגע אי אפשר לשער אפלו מה שמתנוצץ בלבי מזה, מכל שכן מה שלמעלה למעלה מהתנוצצות שבדעתי ולבי, ואז אמר בזה הלשון: גאט איז גרויס, מע ווייסט גאר ניט סע טוהין זיך אף דער וועלט אזוני זאכין מע ווייסט גאר ניט וכו' [ה' גדול לא יודעים כלום נעשים כאלו דברים בעולם ואין יודעים כלל]. ואם אמנם כבר דברנו בזה הרבה כמה פעמים, וגם קצתו נדפס מזה בספר ספורי מעשיות, עם כל זה עדין צריכין למודעי לידע ולהודיע בכל יום, שאין יודעין כלל וכו' ועל ידי זה דיקא תתחזק בצעקה ותפלה להשם יתברך, כמו שפס'ם אז בשיתתו זאת: עד שיבוא לשמחה גדולה על ידי זה, ולשוב אל התמימות והפשיטות לבטח בה' ובישועתו ולכלי להיות נחפו ומבהל משום דבר, רק לישב דעתו בכל עת, ויש בזה הרבה לדבר, ואין הזמן והיריעה מספיק.

בעת אשוב לפרש מעט שיחתך, היות כבר שמעת את אשר נעשה באומאן, שנפל הגג העליון של הבית המדרש שלנו, ואני באתי ביום עשרה בטבת לאומאן, והייתי עדין קצת נבוך בדעתי אם לנהוג נסיעות לכאן, ופתאם בבואי אל הבית המדרש ראיתי החרבן הזה, ויצא לבי. וספר לי תכף אביד ידידי שיחיה, גדל הרעש והפחד שהיו לו אז בעת שנפל ברעש וקול גדול, עד שכמעט נחלש. ואויבינו וצרינו הרבים נחפזו רצו אל בית המדרש שלהם בשמחה לבשר זאת, ואמרו שחם ושלום, כל הבית המדרש שלנו נפל. כל אויבינו ילעינו לנו וכו', ואנחנו לא נדע מה נעשה, כי אליך ענינו. נוסף לזה, תכף באלו הימים שהייתי שם יצאה הפקדה לגרש מאומאן כל שאינם נכתבים שם, ומהפליציען השמיעו בקול גדול על החוץ, כנהוג שידברו, הכל לצאת משם בסמוך; מי שאין לו דירה לא יתעכב כי אם שני חדשים, וכי שיש

לו דירה יתעכב עד ירח מייא, ומאליך תבין, שאביך גרו יאיר הוא גם כן בכלל האיום הזה.

והנה כבר ידעת, שאביך גרו יאיר, נכספה וגם כלתה נפשו זה כמה שנים לנסע לארץ ישראל; כעת נתעורר ביותר ורצה לנסע לבדו, ומאנה וזנתו ואמרה, שרצונה שהיא דיקא תסע עמו, ואמרו שייסמכו על דעתו. כל זה ספרו לי אנשי שלומנו, וביום שבת קדש פרשת ויחי דברתי עמו מזה הרבה והסברתי לו הדבר, שאי אפשר לנסע לבדו מכמה טעמים, והבטחתי לו, שבודאי יחזיקו אותו בכבוד אנשי שלומנו בשיהיה שם, כי כל הנותנים לו עתה, יחיבו עצמן ויקימו לשלח לו לשם מה שנותנים לו בכל שנה ויותר, ואתה וגם אנכי נשנים על זה שיבוא לידי גוביינא, ולעת עתה נתרצה והודה לדברי. אך כבר ידענו, שאביך גרו יאיר אינו איש חיל לזה כלל לעסק בקבלת הבילעט ובשאר הכנות, ודברנו שאני אדבר עמך פה מזה, ודעתנו היתה, שאתה תסע עמי לסביבותינו ונמתיק סוד יחדו באומאן, ואפשר היתה מהצורך, שתסע מיד עמי לברסלב ולנעמרוב להתחיל לעסק בקבלת הבילעט. ויותר מזה אי אפשר לבאר מה שיש לדבר בזה;

גם צריכין להתחיל לדבר בסביבות אלו בדבר המעמדות, וכבר דברתי קצת מזה ממשערהין, והנה עתה באתי לפה ולא מצאתי אותך בעת ההכרח פזה לדבר עמך בעסק גדול כזה והעבר אין, כעת תבין מאליך, שההכרח שתזרו עצמך לבוא אלי לעסק עמך בזה, בפרט שגם בלא זה ידעתי, שלבד בוער ברשפי שלהבת אהבתנו להתועד עמי, אולי ישלח ה' בפי דבורים להחיות נפשו וליעצו ולחזקו בבטחון ושמחה והתבודדות וכו', ולהזכיר זה את זה היכן אנחנו בעולם ומה נעשה עמנו בכל עת ובכל יום וכל שעה וכו'. על פן תדע, שבדעתי לנסע על שבת, אם ירצה השם, למשערהין, ושם אתעכב עד יום ה' בשלח ואסע בישועתו יתברך על שבת שירה לקהלת מעדוועדובקא, ומשם אראה אם ירצה השם לשוב למירהאויצע, ומן הסתם אסע משם ביום ב', אם ירצה השם, שהוא ט"ו בשבט, על פן בשתבוא אם ירצה השם לביתך בשלום, אם תוכל לזרו עצמך לבוא אלינו על שבת שירה לקהלת מעדוועדובקא מה טוב, או על כל פנים על יום ב' ה"ל, רק שתבוא ביום ב' בפקר, כי בדעתי לזרו עצמי בעזרת השם יתברך, לנסע ביום ב' אחר התפלה מיד בנריזות, ואם נזכה להתועד שם מה טוב, ונמתיק סוד יחדו, ואפשר תסע עמי משם לאומאן

מכתבי תמוח מוהרנ"ת

תרמה

וכו' פנ"ל. ואם לא יהיה הזמן מספיק שאוכל לבוא למערוועדויבקא פנ"ל, תבין מעצמך לראות לבוא לסביבותינו בסמוך, ושם נדבר יחד פנים אל פנים, ועצת ה' היא תקום.

גם מאליך תבין לדבר פה מענין הבית המדרש שלנו, כי לעת עתה איני יכול לקבל מהם כלום על זה, כי רבי הירש מקראקא אמר לי בפרושי, שההכרח להמתין עליך, כי הוא רוצה לתן איזה עצים עם קראקוויס ונסרים, ואני אין דעתי נוחה מזה, כי יראתי, שתהיה ההוצאה יתרה, וגם חס ושלום יהיה לי עפוב מזה אם אצטרך להמתין על עצים שלהם, והפספ יענה את הכל. ואמר רבי צבי, שפאשר תבוא לשלום ידבר עמך מזה, ומאליך תבין מזה איך להתנהג בזה על צד היותר טוב.

יותר מזה אין להאריך, ודעת לנכון נקל איך להתנהג בכל זה באפן שיהיה ויגמר הכל פרוצנו יתברך וכרצון הצדיקים, נשמתם עדן, ואנחנו נזכה, שיהיה לנו חלק טוב בזה בזכות הרבים פנה. ולה' הישועה.

דברי אהבה, רבך וחברך ואחיך, מחכה בכל עת לישועתך בתוך ישועת כל חברתנו וישועת כל ישראל, אמן בן יהי רצון, וחזתם בביתך נאזה קדש.

נתן מברסלב.

גם ידידנו הותיק, מורנו הרב נחמן, גרו יאיר, מפולטשין, הוא עתה עמי פה בביתך, ונזכר היום בראש הדש שבמ, שחס ושלום תכעם עליו על שלא רקד בביתך, וזרו עצמו ורקד קצת היום בביתך בשבילך ופורם שלומך באהבה רבה ורחימתן עזיזא, ואם ירצה השם, כשנתועד יחד, לה' התקנה, שנרקד ונשמח יותר ונגילה ונשמחה בישועתו, חסדי ה' לא תמנו וכו', ואמת ה' לעולם, הללויה.

תמוח

ברוך השם, יום ג' בשלח תר"ד משעהרין.

שלום לבני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק שיהיה עם כל יוצאי חלציו שיהיו.

באתי לפה מקרוימינטשאג קדם שבת פרשת בא העבר, ואם ירצה השם בשבוע זאת אסע למערוועדויבקא ומשם למירהאוויצע, השם יתברך יוליכני לשלום.

וכבר שלחתי לו מכתבי מפה בפרשת וארא, אחר כך קבלתי מכתבך בשבוע זאת. בעת אני טרוד מאד ורצוני חזק למלאות רצונך לכתב לך איזה דבר התחזקות בשמחה. אך כבר כתבתי לך הרבה הרבה, וכל ספרים הקדושים לפניך הפך בהם וכו'. וכעת אין פנאי כלל, כי הפאסט נחוצה, ואני כותב עתה מעטף בטלית, ועדין לא הנחתי תפלין דרבנו תם. חזק ואמץ בני חביבי ושמה נפשך בישועתו שזכינו להתקרב למי שנתקרבנו, הוא המיב לנו הוא מיב לנו הוא מיב לנו וכו'. ובחסדו השפיע לי השם יתברך חדושים נפלאים על אלה השלש הטבות, והם כבר כתובים בחסדו יתברך (עין לקוטי הלכות פדיון בכור הלכה ה). אך אי אפשר לבאר על פני השדרה. קנה לה' בכל עת ויושע לך.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מפרסלב.

תמט

ברוך השם, יום א' תשא תר"ד.

ששון ושמחה ושיגו אהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

מוסר כתב זה בא לביתי והביא הרזיווילקע [מעיל עליון], והיה לי לנחת כי היה מכרח לי מאד באשר יספר לך מוסר כתב זה. ויש הרבה לכתב לך, אך זמן המנחה הגיע, ומוסר כתב זה נחויץ מאד. ושמתי הכל בפיו הן מענין נסיעתו לפה על איזה שבת יבוא, הן מענין נסיעתו על החתנה, שלפי מנהג העולם ובפרט מנהג ישראל קדושים בודאי הוא מכרח להיות על החתנה למזל טוב, בפרט שבודאי יהיה כמה אנשי שלומנו שאינם קרובים בשאר בשר אתי רק מחמת קרבת נפשתינו וכו', מכל שכן אתה בני היש קרוב ממך. אך אף על פי כן אין רצוני לצערך אם חס ושלום יהיה בלתי אפשרי, כי אגם רחמנא פטרה. אך כל מה דאפשר להשתדל בכל כחך ולבקש מהשם יתברך שתזכה להיות על החתנה למזל טוב ולשמח עמנו יחד, בודאי חובה עליך להשתדל בזה כנ"ל. וגם אולי נזכה על ידי שמחתנו יחד בשמחת חתן וכלה, שתצמח לך ולנו ישועה שלמה בכל מה שאנו צריכים להושע. ולה' הישועה.

והשם יתברך יושיעך ויצליחך בכל אשר תפנה, ועקר הוא הצלחת הנפש. ותזכו אתם שם ואנחנו כאן לשמח בשמחת פורים הבא עלינו לטובה. ומקדם לצעק ולהתפלל בראוי מחר אם ירצה השם בתענית אסתר, עד שנוכח שיקים, כעשותך נוראות באותן הימים אף אתנו הפלא תשועת עולמים וכו', ומגדל הנחיצה אי אפשר להאריך כלל.

דברי אביך המצפה לראותך בשמחה עם בנך נכדי דוד צכי שיחיה, נגילה ונשמחה בישועתו. נתן מברסלב.

תג

ברוך השם, יום א' פקודי י"ט אדר תר"ד ברסלב.

שלום רב לאהובי ידידי הרבני הותיק המפלג מורנו הרב אפרים גרו יאיר, עם שלום וזגתו תחיה עם כל יוצאי חלציו, שיחיו.

באתי לביתי בשלום אור ליום ו' תצוה והייתי בקהלת ליפוויץ והגבלתי זמן החתנה של בני שיחיה, בראש חדש ניסן הבא עלינו לטובה, ובתוך כך באו ימי הפורים האלה בזמניהם ובחסדי ה' שמחנו בישועתו יתברך וכעת אני טרוד מאד להכין עצמי על החתנה למזל טוב בזמן כזה סמוך לפסח, על פן הודעתיו כל זה, ומאלף תבין להשתדל לטובתי בכל מה דאפשר, ולשלח מיד בזריות האפשרי. ותראה להודיעני מה בדעתך בענין נסיעתך לאומין על חג הפסח הבא עלינו לטובה. ולהיות פה גם כן כאשר דברת עמי, השם יתברך יוליכך וינחך במעגלי צדק למען שמו.

והנה בביתי מוטלת פלתי על ערש דוי שיש לה מכה בפיה, וקשה לסבל הצער, השם יתברך ירפאה מן השמים מהרה. גם זוגתי תחיה נחלשה היום, בעת כזאת שאנו צריכין הכנה רבה על החתנה, בעת כזאת סמוך לפסח. אך כל דעבד רחמנא לטב עבד [כל מה שעושה ה' הכל לטובה]. ועינינו תלויות אליו עד שיחננו, ויקים "ואל שדי יתן לנו רחמים" ויאמר לצרותינו די. ישלח לפלם רפואה שלמה מן השמים מהרה, ויושיענו למען שמו בכל מה שאנו צריכים להושע. וגם עתה אין לי שום חיות, כי אם מה שזכיתי להנצל מפח יוקשים מלהיות מתנגד על אור נקדת האמת המאיר בכל העולמות וכו' מה נשיב לה' וכו'. חזק אחי וחזק וגם אנחנו צריכין לקים

מה שנאמר בזהר הקדוש וזכאה מאן דהוא בההוא עלמא כעמודא תקיף בכלה כמו שנאמר בהקדמת הזהר הקדוש, כי בולה גופי דרופתקי ניהו זכאה מאן דהוא דרופתקא דאורייתא. ואפלו בכל מקום ודרגה שהאדם הוא שם, צריך להיות כעמודא תקיף בכלה לבלי ליאש עצמו מן הצעקה והתפלה וכו', ולהיות חזק מאד בכל דבור ודבור של אדוננו מורנו ורבנו ז"ל הנחל נובע מקור חכמה, כי לא דבר ריק הוא מה שעובר על כל אדם בכל יום מספר ימי חיי הכלו מי יודע וכו', אשרינו שבזה הצל עובר, בזה הגיהנם, בזה המרירות וכו', אנו יודעין מצדיק חי עלמין כזה וכו' שיכול לשמח ולהחיות גם אותנו ולה' התקנה שיתהפך הכל לטובה, נגילה ונשמחה בישועתו. ומגדל הנחיצה והטרדא אי אפשר להאריך יותר.

דברי אהבו באמת לגצח ומצפה לתשובתו חיש קל מהרה.

נתן מפרסלב.

ושלום לחותנו ידידי הרבני מורנו הרב שמואל גרו יאיר, עם כל בני ביתו ולידידי הנגיד הרבני מורנו הרב צבי הירש גרו יאיר מקראקא עם כבוד בני ביתו. ולידידי הנגיד מורנו הרב גדליה אהרון גרו יאיר, עם כבוד בני ביתו ולכל אנשי שלומנו כל אחד לפי מעלתו. בקשתי מכלם לשלח לי דרשה גישאנק [דורון דרשה], לקרא באהבה רבה המתנות בשמם בשעת החתנה כנהוג, וכך נאה ויפה להם, כי אין לי אזהבים ורעים בלעדי אנשי שלומנו, וה' יצליחם בכל אשר יפנו. גם אני פורס בשלום גיסי ומחתיני, הלא הוא הרבני המופלא כבוד מורנו הרב אפרים עם שלום וזנתו ויוצאי חלציו גאר פריינטליך [מאד בידדות]. גם אני פורס בשלום מחתיני הלא הוא הרבני הנגיד והחכם, כבוד מורנו הרב שמואל גרו יאיר, עם שלום וזנתו הצנועה מרת פעס'יא.

תנא

ברוך השם, יום ג' פקודי תר"ד ברסלב.

שלום לאהובי בני שיחיה.

מכתבך קבלתי אתמול בבקר כי הייתי מצפה הרבה למכתבך, אך בתוכו היה רצוני האגרת מרבי אברהם בער שיחיה בקול זעקה גדולה ומרה, כי נפטרה בתו חנה חיה ז"ל על ידי המכה שהיה בפיה, והשתמשו עם הדאקטור בהיותי

מכתבי תנא מוהרנ"ת

תרמט

שם כידוע לר' נחמן. ועצם צעקתו עד הנפש. כי בשנה הקודמת נעדרו אצלו שני בנים הינו בן ובת. השם יתברך ירחם עליו ויאמר לצרותיו די, ויזכה לגדל מעתה בנותיו שיחיו, ויושיעו בכל הישועות. וקדם שהגיע מכתבך אתמול קבלתי בבקר מכתב קמן מידידנו רבי נחמן מהייסין שזונתו ובתו אינם בקו הבריאה ובתו הקטנה חולה ביותר. השם יתברך יסעדם מהרה.

זמנה שבביתי עתה, כבר נשמע לאזניך שפלטתי מוטלת על ערש דוי בכאב עצום בפיה ואין יודעים מהו, וגדל כאבה אי אפשר לבאר. וזה יותר מעשרה ימים שמוטלת בן ואינה אוכלת כלל רק חיותה ממים חיים. וגם זונתי תחיה נחלשה, והיום הולכת בבית תהלה לאל, אבל אין לה פח כלל. ואתה יכול להבין גדל הרעש מה שיש בלב כל אחד, על שאיני מרעיש העולם בדאקטורים שלוחי המזיקים רחמנא לצלן. ורבי אפרים נכד רבנו ז"ל יש לו עדין קדחת רביעית בביתי, וצועק עלי בכל פעם מענין ענייתו ודחקו ושהוא נע ונד כל כך, ואין לו פתנת ללבש וכו'.

וכל זה עובר עתה בעת שאני טרוד מאד להכין צרכי נשואין לבני שיחיה בעת כזה סמוך לפסח, וכמה דברים חסרים לי ואיני יודע מה לעשות. וגם נכדי בן בתי חנה צירל שיחיה היה חלוש ומספן מאד רחמנא לצלן, ובתי היא אחותך בכתה עלי בכל יום. ועתה תהלה לאל יש לו שגוי לטובה בעזרת השם יתברך, השם יתברך ברחמיו יגמר רפואתו מהרה.

וגם מכתביך הנשלחים אלי בכל פעם, אני שומעם ומבינם וידעתי מכאוביך. ומלבד כל הצעקות ואנחות שאני שומע בכל עת מאנשי שלומנו בפרנסה ובנים וכו' ושלום בית, ויסורי המחלקת שזה סמוך בוז ועקרו דפים מספר הא"ב.

ובתוך כל זה צריכין להתפלל שלשה תפלות ביום, וללמוד ולזכר בעלמא דאתי. ובאמת זאת נחמתי בעניי וכו', לולא תורתך שעשעי אז אבדתי בעניי. ומה גדלו מעשי ה', שהודיענו מקדם מה שהודיענו על ידי הנחל נובע מקור חכמה אשר דבריו עמקים מאד, ומחייין את הכל בכל מה שעובר עלינו, השם יתברך ירחם מעתה. ואני בעניי מוצא הרחבות רבות גם בתוך כל הצרות האלה. ואני מודה על העבר, ומבקש על להבא שיצילני השם יתברך ברחמיו מכל צרה וצוקה, ואני מצפה לישועות

בכל עת פי מכל צרה הצילני וכו'. ברוך אלקינו שפראנו לכבודו, והבדילנו מן התועים שלא לבזות ספריו הקדושים, אדרבא לצפות שיתפשטו להאיר פני תבל.

והנה לא יכלתי להתאפק מלהודיעך קצת מצערי, כי עדין לא הודעתוך מחצה מפאבי לברי. אבל דע בני חביבי כי גם השמחה שפלכי להתגבר בחסדו להפך היגון ואנחה לשמחה וכו' לא הודעתוך כי מדה טובה מרבה. ולה' התקנה שיושיענו מהרה למען שמו ויהפך הכל לטובה. לעת עתה אני וכלנו צריכים רחמים רבים וישועות גדולות. ואליו תלויות עינינו עד שיהננו מהרה למען שמו, ולמען אדוננו מורנו ורבנו הקדוש והנורא סבא דסבין כי לא יש' ה' אותנו וכו'. יתר מזה אין פנאי להאריך, כי עדין לא הנחתי תפלין דרבנו תם. והנה בשבת זו הסמוך אי אפשר לקרות החתן שיחיה לתורה, כאשר שמע כבר מפי רבי דוד שיש עכוב גם ממחתיני. ועתה הוא לטובה, ואני מקווה לה' שבשבת שאחריו שהוא פרשת ויקרא יהיה נקרא לתורה, בחסדו וישועתו יתברך. והחתנה איני יודע עדין היכן תהיה, אם פה אם בלפוייץ, ועצת ה' היא תקום. וכל מה שכתבתי לך הכל, כדי שתבין כמה וכמה צריכין בכל עת להתגבר לחטף טוב מתוך פעם ומכאובות של זה העולם, ולשמח בזה ולהפך היגון ואנחה לשמחה שאנו זוכין בעולם הזה המלא פעם ומכאובות. כי דברים כאלו עוברים בכל העולם כמבאר בכל הספרים ממיררות זה העולם כמו שאמר רבנו ז"ל שנראה שבכאן הוא הגיהנום. ואף על פי כן אנו חוטפין בכל יום לומר קריאת שמע ליחד שמו יתברך פעמים בכל יום ומלית ותפלין וכו', זה חלקנו מכל עמלנו. ואנו צריכין להתגבר בכל עז לשמח בכל מה שעובר על האדם בכל יום, לקיים ונשמח בדברי תורתך ובמצותיך לעולם ועד כי הם חיינו וכו'. והכל על פי מים עמקים עצה של הנחל נובע מקור חכמה שבכחו הגדול ודבריו העמקים והתמימים הוא משמח גם אותנו בנפלאותיו העצומים, עדי נזכה מהרה לצאת מכל הצרות נגילה ונשמחה בישועתו.

דברי אביך. נתן מברסלב.

ושלום לכל בני ביתו ושלום ושלום ושלום. ובפרט לר' נחמן נכד אדוננו מורנו ורבנו ז"ל.

תנב

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם א' וַיִּקְרָא תר"ד לפ"ק בְּרִסְלָב.

בְּעַל הַיְשׁוּעוֹת וּבְעַל הַנְּחֻמוֹת יוֹשִׁיעַ וַיִּנַּחֵם אֶת יָדֶיךָ נַפְשִׁי הַרְבֵּנִי הַנְּגִיד הַתִּיק הַנְּדִיב מוֹרְנוּ הָרַב אֲבֵרָהֶם בְּעַד שִׁיחִיהָ עִם כָּל יוֹצְאֵי חַלְצִיו שִׁיחִיו וַיֹּאדְרִיכוּ יָמִים וְשָׁנִים, וַיִּגְדַּלֵם בְּנַחַת לְאַרְבֵּי יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת. וַיִּזְכֶּה לְהוֹלִיד עוֹד בָּנִים וּבָנוֹת חַיִּים וְקַיָּמִים וְעוֹשֵׂי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאַמְתּוֹ. עוֹד יִגְוֹבוּן בְּשִׁיבָה טוֹבָה וַיִּקְיָם בָּהֶם "וּפְרֵי הָאָרֶץ לְגֹאֲזֵן וּלְתַפְאֶרֶת" וכו'. אֲמֵן בֶּן יְהִי רְצוֹן.

דע יְדִידֵי מַחְמוֹד נַפְשִׁי, כִּי קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ בְּיוֹם כ' פְּרִשְׁת פְּקוּדֵי הָעֶבֶר שֶׁנִּתְעַכֵּב עַד אוֹתוֹ הַיּוֹם בְּאוֹמָאן וּבְטוֹלְמֵטְשִׁין. כִּי בְהִיוֹתִי בְּאוֹמָאן עַד עָרַב רֹאשׁ הַדָּשׁ אָדָר לֹא הִגִּיעַ לְיָדִי, וַגְּדַל הַתַּעֲנוּג שֶׁקִּבַּלְתִּי מִמְּכַתְּבְּךָ תוֹכַל לְהִבִּין מֵעֲצָמְךָ. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמַחְנוּ כִּימוֹת עֲנִיתָנוּ. וְהִנֵּה מִקֵּדָם סְמוּךְ לְבִיאָתִי מִדַּרְכֵי לְפָה שְׁלַחְתִּי אֲגֵרַת אֲלֵיכֶם, וַיִּחַדְתִּי הַדְּבוּר לְיַדִּינֵנוּ רַבִּי אֲבִילֵי גְרוֹ יֵאִיר מַחְמַת שְׁהִיָּה עָלַי לְכִי דוּהָ מַחְלֶשֶׁת בְּתוֹ ז"ל וַיִּדְעָתִי שְׁהִיָּתָה קְרוֹבָה לְמִיתָה יוֹתֵר מִחַיִּים, אֵדָ אֵף עַל פִּי בֶן לֹא יִדְעָתִי בְּרוּרוֹ שֶׁל דָּבָר, עַל בֶּן יִחַדְתִּי הַדְּבוּר לר' אֲבִילֵי גְרוֹ יֵאִיר כַּאֲשֶׁר כְּתַבְתִּי שָׁם. וְרַמְזוֹתֵי לָךְ שָׁם גַּם כֵּן שֶׁאֶסוּר לְהַרְהֵר אַחַר מְדוּתָיו שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי צַדִּיק ה' וַיִּשְׁרַם מִשְׁפָּטָיו, וְהַכֵּל בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים. אֵדָ תִּפְלוֹתָנוּ לַה' שִׁיּוֹסִיף רַחֲמִים וּחֶסֶדִים גְּדוֹלִים וַיִּקְיָם וְאֵל שְׂדֵי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים וכו'. שִׁימְסוֹר הַרְחַמְנוֹת בְּיַדִּינוּ שֶׁתִּזְכֶּה אֶתָּה וּכְלָנוּ לְגַדֵּל כְּנִינוּ וּבְנִיתָנוּ, וְלִהְתַּפְּרֵנָם בְּעִשְׂרֵי וּכְבוֹד וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאַמְתּוֹ וכו'.

והנה עֵתָה אֶסְפֵּר לָךְ צְרוּתָנוּ וְתִלְאוֹתָנוּ אֲשֶׁר עָבַר בְּבֵיתִי בְּעֵתִים הַלְלוּ, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִרְחַם מֵעַתָּה, הִיּוֹת כְּבָר שֶׁמֵּעַתָּה שֶׁנִּפְטַר בְּנוֹ הַקָּמֵן הַנְּחַמֵּד שֶׁל בְּנֵי דָוִד צָבִי שִׁיחִיהָ כַּאֲשֶׁר סִפְרָתִי לָךְ בְּמִשְׁעֵהֲרִין, וְהוּא שָׁבֵר גְּדוֹל אֲצִלוֹ, כִּי הוּא חוֹלָה וּבְעַל חֲטוּטָרַת, וְעַנִּי וְאֲבִיוֹן וְאֵין לוֹ שׁוּם נֶדֶן אֲפִלּוּ פְרוּטָה אַחַת רַק מֵה שֶׁאֲנִי בְּעֲנִיּוֹתִי מַחְזִיק אוֹתוֹ זֶה תִּשְׁעָה שָׁנִים, וְהָיָה כָּל חַיּוֹתוֹ וּנְחֻמָּתוֹ בְּנוֹ הַנ"ל שְׁהִיָּה יָפֵה עֵינַיִם, וּבַחֲרָף הַזֶּה נִשְׁבַּת מִשׁוֹשׁ לְבוֹ, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִנְחַמְהוּ.

עֵתָה הִיּוֹתִי בְּלִיפּוּוּיָן וְהַגְּבַלְתִּי זְמַן נִשׁוּאֵי בְּנֵי נַחְמָן שִׁיחִיהָ בְּרֹאשׁ הַדָּשׁ נִסְן, וּבְאֶתִי לְבֵיתִי עַל שַׁבַּת פְּרִשְׁת זְכוּר וְהִיּוֹתִי רוּצָה לְהִכִּין עֲצָמִי עַל הַחֲתָנָה. בְּתוֹךְ כַּךְ נַחְלָשָׁה מְאֹד כְּלָתִי אֲשֶׁת בְּנֵי דָוִד צָבִי שִׁיחִיהָ, וְגַם הִיָּתָה מְעַבְרַת בְּחַדָּשׁ הַשְּׁמִינִי, וְהִיּוֹת מְצַפִּים שֶׁתִּלָּד זֶרַע שֶׁל קַיָּמָא, וְזֹאת תִּהְיֶה נְחֻמָּתָנוּ בְּפֶרֶט נְחֻמוֹת בְּנֵי הַנ"ל.

ובתוך כך נחלשה מאד, כי היה לה חולאת ומכה בתוך פיה, וביום ד' פרשת פקודי העבר נפטרה לעולמה ושקבה לן חיים, והולידה הולד אחר מיתתה בנהוג בישראל.

וזוגתי ובני ובפרט בני דוד צבי שיחיה הם עתה אבלים בביתי, וגדל המטרות שעבר עלינו תוכל להבין מעצמך. על מי לנו להשען כי אם על אבינו שבשמים, בעל החסד בעל הנחמות והישועות ינחם ויושיע את בני דוד צבי שיחיה, וינחם את כל האבלים שבביתי ויהפך אבלם לששון, הרחמן הוא יגדר פרצותנו ופרצותיך ופרצות כל ישראל, וינחם כלם בתוך אבלי ציון וירושלים.

ועתה אשיב לדברי עמך ידיד נפשי ולבבי, מה שכתבת לי צערך בקובלנא רבא יפה עשית. כי כך חובתנו לשמע צער חברתנו, השם יתברך יושיע שלא ישמע עוד שום צער וצוחה ברחובותינו, ובפרט שאתה גזע קדש צמח צדיק אדירנו מורנו ורבינו אור חיינו לנצח. בודאי חובה עלי לשמע קול צעקתך, ולהתפלל בעפר לאפוישי ברחמי לפני השם יתברך עבור ישועתך. אבל אהובי בני ותלמידי פרי צדיק עץ חיים, מרב צערך רחמנא לצלן שגית מאד בכמה דברים שכתבת לי כמו שער בנפשי. שכתבת שאתה הפקר אצלי, וגם בנגד השם יתברך מנהיג עולמו בחסד גורקו במכתבך דברים אשר לא בראוי, שכתבת: מען איז נאר בשאפען גיווארען אויף דער וועלט מען זאל דעם מענטשען מומשען [מה שנברנו בעולם כדי ליגע את האדם], מאד הסכלת בדברך, השם יתברך יסלח לך כי מרב שיחך וצערך כתבת שלא בראוי. השם יתברך יודע גדל צערי מכל אחד ואחד מאנשי שלומנו, אפלו מהקטנים והעניים וכו'. מכל שכן וכל שכן מזרע קדש של רבנו ז"ל שכלם תקועים בלבי יותר מבני ויוצאי חלצי, כי הם חיינו. ובפרט אתה שתהלה לאל עזרת לי הרבה בישועת ה' ובפרט על עסקנו וכו'. השם יתברך יושיעך שתוסיף עוד כהנה וכהנה כי שכרך לא יקפח לנצח, וצדקתך תעמד לעד, ורק זה נשאר להאדם. היעלה על הדעת לומר או לכתב שאתה הפקר אצלי, חלילה חלילה לכתב כדבר הזה אשר אין לו שחר. אף על פי שכתבת לי כמגביה אותי, שאם הייתי רוצה לא עבר עליך כאלה, זה שטות יותר, כי אם יעקב אבינו אמר "התחת אלהים אנכי", אנו יתמי דיתמי, מה נאמר מה נדבר. האמת שגם בעניותנו אנו מחיבים להתפלל עבור אנשי שלומנו, בפרט עבורך ועבור כל זרע רבנו ז"ל. וגם כי יש לנו כח גדול של רבנו ז"ל, אבל אף על פי כן אסור ואי אפשר להתעקש על שום דבר, רק לבקש רחמים ותחנונים הרבה, וה' הטוב

מכתבי תנב מוהרנ"ת

תרנג

יעשה, כי הוא יתברך שומע תפלת כל פה, אך איתא בזוהר הקדוש (וירא ח"א דף קה:) 'כי אית זמנין דלא שמע' [יש פעמים שלא מתקבלת התפלה] חס ושלום.

והנה זמן מנחה הגיע והפאסט נחוצה ואי אפשר להאריך, "סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא" וכו', ואסור להרהר אחת מדותיו של הקדוש ברוך הוא וקוה לה' וישע לה'. ותזכה לגדל בגותיך לחפה ולמעשים טובים לארץ ימים ושנים טובים, ולהוליד ולגדל עוד בנים ובנות חיים וקיימים לעבודתו יתברך, קרנו תרום בכבוד ירום ונשא וגבה מאד. ויתחיל מעתה להוסיף מעשים טובים וצדקה, ויפרש שיחתו לפני השם יתברך בכל יום, ויוסיף להרבות בלמוד התורה הקדושה בכל יום, ובפרט ספרי רבנו ז"ל. ולה' התקנה שהכל יתהפך לטובה. ותזכו אתם שם ואנחנו פה, לקבל חג הפסח הקדוש הבא עלינו לטובה בשמחה, ויושיענו בכל מה שאנו צריכים להישע. ומגדל הנחיצה ובלבול דעתי עתה אי אפשר להאריך יותר, נא להשיבני מיד אם קבל מכתבי זה, וגם לשלח לי על פסח כאשר הבטיחני, ולהשתדל לקבל מאנשי שלומנו כל מה דאפשר, כי השעה דחוקה וההוצאה מרבה מאד. ומבטחני שמאליו יזדרז לזה.

דברי אוהבו באמת לנצח בלב ונפש, הכותב במר נפש ומצפה ומחכה לישועה. וגם עתה אני מתגבר להפך היגון ואנחה לששון ולשמחה, ולה' הישועה.

נתן מפרסלב.

ושלום לידידי הותיק מורנו הרב אבילי גרו יאיר.

עדין לא קבלתי תשובה על מכתבי הראשון הנ"ל, וכעת אין פנאי כלל. אם ירצה השם בשיגיע לי מכתבכם עם מעות כהבטחתכם, אשיב לכם בעזרת השם יתברך בראוי דברי אמת וצדק הגובעים מהנחל גובע מקור חכמה. ושלום לידידי רבי משה מלמד גרו יאיר, יראה לקיים הבטחתו, ומאליהם יבינו שהחתנה נדחית עד לאחר פסח, ויש לי צער גדול מזה. וגם ההוצאה מרבה על ידי זה, וגם הוצאות בלתי ז"ל שנפמדה היתה מרבה. השם יתברך ירחם ויושיע ויהפך הכל לטובה, ואתם עשו מה שעליכם, והשם יתברך יגמר בעדכם לטובה.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה לכל אחד לפי מעלתו הרמה. ואי אפשר עתה ליחד הדבור לשום אחד מהם. ה' הושיעה כי לך תלויות עינינו. אף

על פי כן אשרינו אשרינו שאין אנו מתנגדים על אור כזה, ובפרט אנכי הדל. השם יתברך יודע שזה כל נחמתי בעניי, ברוך אלהינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים בכמה בחינות ונתן לנו תורת אמת וכו'. לולא תורתך שעשעי וכו', זאת נחמתי בעניי כי אמרתך חיתני.

נתן הנ"ל.

תנג

ברוך השם, יום א' שמיני, י"א ניסן תר"ד ברסלב.

חיים ושלום ושמחה וששון לכבוד אהובי ידידי, אחי ורעי כנפשי, הלא הוא הרבני הותיק, פרי צדיק, עץ חיים, הנגיד המהלל וכו', מורנו הרב אברהם בער שיחיה, עם שלום וזוגתו תחיה, עם כל יוצאי חלציהם שיחיו.

השם יתברך יאריך ימיהם ושנותיהם בטוב ובנעימים ויזכה לגדלם לחפה ולמעשים טובים, אמן בן יהי רצון, ולדידי הנגיד הותיק, מורנו הרב אפילי שיחיה, עם שלום וזוגתו תחיה, עם כל יוצאי חלציהם, שיחיו; עוד יגובון בשיבה טובה, והיה כגון רזה, אמן בן יהי רצון.

בבואי לביתי סמוך לפורים שלחתי מכתב אליהם תקף אחר פורים, ועדין אין לי שום תשובה - אין קול ואין כסף, ואני מצפה בכל יום, שייבוא מכתבם עם מה שהבטיחו כמה אנשים לשלח לי על פסח; ורבי משה מברסלב התחייב לעסק בזה, וגם עליכם מטל להשגיח בזה, ועדין לא ראיתי כל תמונה מכתב יד קדשו, אפשר כבר יצא משם, אבל עדין לא קבלתי מאומה. עוד כתבתי אגרת זה שני שבועות ולא קבלתי שום תשובה. בעת אין לחדש דבר, רק בקשתי, באם עדין לא יצא המעות מתחת ידם או אם יצא מקצתו ולא בלו, שיעשו למען המצוה ולמען אהבתנו החזקה וישתדלו בכל כחם לזרו לשלח מיד, אפלו בחל המועד פסח הבא עלינו לטובה בלי שום עכוב כלל, כי צרכי ביתי ובפרט צרכי פסח מרבים מאד, וכבר הודעתים הצרה הגדולה שהיתה בביתי, רחמנא לצלן, שנפטרה בלתי, אשת בני רבי דוד צבי שיחיה תהא נשמטה צרורה בצרור החיים ונשארה בני אלמן, ואני צריך להשיאו מחדש, והוא בעל מום, והחשיבות שלי ידוע לכם בעולם, וכל מה שבלבי

מכתבי תנג מוהרנ"ת

תרנה

מכל הצדדים אי אפשר לבאר בלתי אל ה' עיני תלויות בכל עת, עד שיחננו למען שמו, וגם הוצאות חליה וקבורתה עולה לסך מסים. השם יתברך ינחם את בני בכל, ויושיענו מהרה בכל מה שאנו צריכין להושע.

הנה דעתי מכרח לחשב מחשבות אודות תקון הבית המדרש שלנו, כידוע לכם, ובקהלתכם רבם לא נתנו מאומה, והבטיחו לשלח קדם פסח או אחריו מיד, על כן למען השם יתברך יראו להשתדל בכל כחם לגבות אצל כל אחד מה שהתנדב כבר או מה שצריך להתנדב עתה, וישלחו מיד באפן שיגיע לידי תקף אחר פסח, כי איזה ימים סמוך אחר פסח אני מכרח לנסע לאומאן עבור תקון הגג בנ"ל, ומעות אין בידי כי אם מעט, ואני מצפה על המעות, שיגיע מהם כהכסחתם. נא מאד לזרו בזה, הן מה שצריכין לשלח עבוריהן עבור הבית המדרש, הן משלהם הן משאר אנשי שלומנו הכשרים נדיבי עם ה', וברכם ה' ויצליחם בכל אשר יפנו, וכל הזרזי הרי זה משבח.

והנה בסוף מכתבי הנשלח אליך הודעתיה, שנעשה קמטה גדולה בבית גיסך רבי שמחה ברוך שיחיה, ואמך תחיה, יצאה מביתו לבית הרב ואחר כך יצאה גם אחותך תחיה, מבית בעלה לבית הרב, גרו יאיר, וגדל הצער והעגמת נפש שלנו שהיה לנו מזה אין לשער. כעת, אחרי טרחות ויגיעות ורבוני דברינו, תהלה לאל, חזרו לביתם אמך תחיה, ואחותך רבקה מרים תחיה, ביום ה' פרשת צו העבר, אך אמך תחיה, עם חתנה רבי שמחה ברוך, גרו יאיר, אין להם שלום בשלמות, וגם מה שפעלנו שתחזור לביתה הכל היה על סמך שאמך תחיה, תסע בקיץ הזה לארץ ישראל, וזה טובה גדולה לפגיו בכל הענינים, באשר דברתי עמך בזה, על כן דעתי שתראה לקיים דברי שכתבתי לך באגרת הקודמת, שתבוא אחר פסח בסמוך לפה, וזה טוב ויפה לך מכמה טעמים; ואם לא תהיה מפנה לבוא מיד אחר פסח תבוא איזה ימים אחר כך, ומזן הסתם תבוא תחלה לאומאן, וקרוב שתמצא אותי שם ונתעלסה באהבים יחד איזה ימים, ונצא יחד לשוח בשדה הקדשה על ציון הקדוש ולפרש שיחתנו שם, וגם נדבר ונשיח בינינו, אולי תאיר הנקדה הקדושה מזה לזה וכו', ומשם תסע לברסלב לכבד את אמך תחיה, ותעשה בזה כמה מצוות גדולות, באשר תבין בעצמך, ומן הסתם תתעכב פה עד אחר שבועות הבא עלינו לטובה.

ואם גם ידידנו רבי אבילי יבוא עמך מה טוב, ובלבד שיצא תחלה מבית אביו עם זוגתו תחיה, לזון על שלחנו, כאשר דברתי עמו במעדוודובקא, ואפשר יפע עמך גם חתן בני רבי אברהם ליב שיחיה, כי גם הוא רוצה להתמהמה באומאן איזה ימי הספירה קדם שבועות, והשם יתברך יוליך אותך ויתברך בדרך האמת והישר כרצונו הטוב, באפן שנופה מעתה להתחיל להיות כרצונו הטוב באמת, כי אין לנו שום נחמה על הצרות שעברו עלינו ולהנצל להבא ברחמיו כי אם זכות וכח ודברי תורתו ושיחתו הקדושה של אדונינו מורנו ורבנו הקדוש והנורא, זכר צדיק וקדוש לברכה, הוא וקנך הקדוש זכותו יעמוד לך ולנו ולכל יוצאי חלציו הקדושים ולכל אנשי שלומנו, זה ינחמנו ממעשינו וכו'.

ויש הרבה לדבר, אך טרידנא טובא בעת קדם פסח, והשם יתברך יתן לכם ולנו פסח כשר, ונהיה נוהרים ממשוהו חמין בפשימות, ובפרט מחמוץ המוח במשוהו, שזוהו עקר הקדשה; נשמר את המחשבה שבמח מהרהורים ומכל מיני מחשבות רעות ומבלבלות ולפשט עקמימיות שבלב לבלי להרהר, חס ושלום, אחר מדותיו יתברך, רק לידע ולהאמין שכל המארעות של האדם הכל לטובתו, ולשוב אל ה' בכל פעם ואל אלקינו כי ירבה לסלח. ונזכה לשמח ולגיל ולשיש בחג הפסח הקדוש הזה, הבא עלינו לטובה, כי בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים וכו', כי גדולים מעשי ה', אשר עשה עמנו בדור הזה, שזכינו להיות בחלקו הקדוש לבלי להתנגד עליו חס ושלום, חס ושלום, בפרט אתה ברוך ה', שאתה מיוצאי חלציו הקדוש. חלילה לנו מלשכח חסדיו הנאמנים שעשה עמנו, שגילה לנו הלכות פאלה, עצות עמקות ונפלאות פאלה, התגלות התורה, התגלות אלקותו פזה. פוק חזי גבורתא דמרך, מה אמר, מה אדבר, כל חד כפום מה דמשער בלבה מחייב לומר: נוראות נפלאותי, נפלאים מעשיך, ונפשי יודעת מאד, ולהמשיך שמחה בלבו בכל יום על גדל החסדים והנפלאות שעשה עמנו בזה, ובפרט בפסח, שמצוה להרבות לספר ביציאת מצרים, שהעקר מה שנעשה בכל דור ודור כנ"ל. השם יתברך יזכנו לקים שיחו בכל נפלאותיו וכו', נגילה ונשמחה בישועתו.

דברי אזהבכם באמת לנצח, ומצפה לתשובתכם קל מהרה, וגם אם כבר יצא מהם מכתב עם מעות, יורו להשיבני בזריות על מכתבי זה, למען אדע איך להתנהג בענין נסיעתי לאומאן אחר פסח, אם ירצה השם, לעסק בתקון הבית המדרש שלנו, ולה' הישועה.

נתן מברסלב.

ושלום רב לכל אנשי שלומנו הנאהבים והנעימים, לכל אחד לפי מעלתו הרמה, ובפרט לידידי הישיש הותיק הנגיד וכו', מורנו הרב דב בער גרו יאיר, עם שלום בניו ויוצאי חלציו היקרים לכל אחד לפי מעלתו; קרנם תרום בכבוד. ולידידי הרבני הנגיד הותיק, מורנו הרב צבי הירש גרו יאיר, עם שלום בניו ויוצאי חלציו היקרים לכל אחד לפי מעלתו שיחיו, בפרט לבנו ר' יחיאל גרו יאיר, עם שלום זוגתו ויוצאי חלציו שיחיו. ואודות הספר תורה תדעו, שפבר נגמרה, תהלה לאל, ולא נשאר רק שלשים עמודים שצריך לכתבם, ועל זה מגיע לו סך ששה רובל חדש, שנשאר אצל מעלתו, כי אני קבלתי ממעלת כבודו רק חמשים וארבעה רובל חדש, חוץ חמשה רובל חדש להפעל מגיה. עוד מגיע ממעלתו אחד רובל חדש בעד גרות, שנתתי לו בחרף הזה, חוץ שכר הכתיבה. גם על אלו הששה רובל חדש הנ"ל, הכרחתי להלוות לו על פסח אחד רובל חדש, על כן מגיע לי ממנו שני רובל חדש, וחמשה רובל חדש יתן להסופר בעצמו כאשר יבוא לביתו, אם ירצה השם, לגמור הספר תורה בתחלת הקיץ, הבא עלינו לטובה. על כן יראה מעלתו לשלח לי מיד הסך שני רובל חדש הנ"ל וימסרם ליד רבי אברהם בער שיחיה, והוא ישלחם לי מיד, ואם ירצה להוסיף לשלח לי נדבתו הטובה על פסח מה טוב, ושכרו יהיה כפול מן השמים. נא לקיים דברי מיד, ואם ירצה ה', נחת ינחת מהספר תורה, וצדקתו תעמוד לעד. ושלום למחתני הותיק רבי פריץ, גרו יאיר, ולרבי אברהם ליב גרו יאיר, עם כל יוצאי חלציו שיחיו, ונכדתו תחיה, ולחתנו שיחיה. ושלום רב לידידי הותיק הנגיד, מורנו הרב יעקב בן רבי צבי, גרו יאיר, ולכל בני ביתו, שיחיו מהראוי ליחד הדבור אליו, אך אין הפנאי מסכים. ויראה לשלח על הקלוזי וגם אלי על יום טוב, והשם יתברך ימציא לו ברכתו בכפלים, אמן בן יהי רצון.

ושלום לידידי הרבני מורנו הרב משה מלמד גרו יאיר. אביך ואמך ובני ביתך, תהלה לאל, בחיים ושלום ופורשים שלום. מבטחני, שבודאי אתה עוסק בכל בחד לטובתי, אך לרווי יתירא קאמינא. מן הסתם כבר יצא מאתכם איזה מעות

אלי, אדך בודאי יש ויש עדיו לנבות על ידי השתדלות, על כן אל תתעצל בזה כלל, כי השעה צריכה לקד, בפרט עתה כנ"ל. השם יתברך ירחם ויושיע מהרה, ויגילו וישמחו בשמחת החג הקדוש ויספרו תהלות ה' ונפלאותיו וכו', וכל המרבה לספר, הרי זה משבח בחסדים.

ואמר שלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

נתן הנ"ל.

תנוד

בעזרת השם יתברך, יום ב' י"ב ניסן תר"ד ברסלב.

שלום לבני חביבי הרבני הותיק וכו' מורנו הרב יצחק שיחיה, עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

עד עתה הייתי עומד ומצפה מאד למכתבו. וכעת בא מוסר כתב זה לביתי עם מכתבו הטוב ועם יין-גפן לפסח. תשואת חן לכם ובפרט מה שזרות עצמד לשלח על ידי ציר מיוחד. ישלם ה' פעלך ותהי משכרתך שלמה מאת ה', ותזכה לקבל הפסח הקדוש בקדשה ובטהרה, ולהתחדש מעתה להרגיל עצמד לשכח לגמרי מה שעבר עד הנה, רק לעשות עצמו כאינו יודע כלל. והמחשבה ביד האדם להטותה פרצונו, ותתחזק בכל עז להחזיק המחשבה בידך לגנב עצמו ממחשבות רעות בשב ואל תעשה. ואם חס ושלום אף על פי כן הם מתגברים, יקיים "גער חית קנה" לגער בהם. והעקר לשמור מחמין, שעל כל פנים לא יחמין את מחשבתו בהם חס ושלום, כמו שכתוב בהתורה בחצצרות (סימן ה').

ובפרט עתה בעת הזאת שכל ישראל ואנחנו בתוכם עוסקים לבער החמין מרשותנו וגבולנו בכל כחנו, כמו כן אנו צריכים יותר ויותר לבער חמין המח במשהו וגבולנו בכח הצדיקי אמת שהם בחינת מצה דעבדין מצותא בסטרא אחרא דלא יתקרבו למשכנא דקדשה. עד שנופה על ידי זה לפשט עקמימיות שבלכבנו עד שנופה לישרות לב ולשמחה אמתית וכו'. אשרינו שזכינו לשמע כל זה. ומעט דמעט שזכינו לקיים מזה מה טוב ומה נעים. עיני תמיד אל ה' וכו' שנופה לקיים בשלמות כל זה. נגילה ונשמחה בישועתו.

מכתבי תנה מוהרנ"ת

תרנמ

והנה מכתבו החיה נפשי מאד בראותי כי דברי נכנסים בלב, ואני מקים בזה "והודעתם לבניך ולבני בניך". מי יתן שבניך הוא נכדי דוד צבי שיחיה יהיה, גם בן רגיל לבוא אלינו לשמע ולקבל דברי אלקים חיים הנזכרים מהנחל נובע מקור חכמה. אם אפשר שיבוא על ימים האחרונים של פסח הבא עלינו לטובה מה טוב, כי כפי הנשמע קרוב שיהיו אורחים על ימי החג האחרונים ויהיה גם הוא נמנה עמם, מי יתן שנוזק לדרך ולשוח בכל נפלאותיו. "רבות עשית אתה ה' אלקי, נפלאותיך ומחשבותיך אלינו" וכו'. אתמול כתבתי למשערהרין שראוי לנו לכל אחד, שיתן אל לבו ויבין כי לא דבר ריק הוא מה שזכינו בדור הזה לאור בזה. וכל חד כפום מה דמשער בלבה, ראוי לו לומר לעצמו: "נוראות נפלאותי, נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאד". וזמן המנחה הגיע, וגם הכרתי לכתב אגרת הרצוף פה למשערהרין. על כן אי אפשר להאריך יותר ויערב לכם שמחת החג הקדוש הבא עלינו לטובה.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה, ובפרט לר' נחמן נכד אדמו"ר ז"ל. אף על פי שאין לי אפלו פרישת שלום ממנו, אף על פי כן אהבתו תקועה בלבי ואני מחכה לראותו פה בקרוב, והוא לטובתו.

נתן הנ"ל.

ושלום לידידי הרבני מורנו הרב יעקב חרמ"ח תשואת חן על היין גפן ששלח. ה' יתברך יזכה אתכם לארבע פוסות של ישועה וגאלה ולשמח בישועתו באמת אמן בן יהי רצון.

תנה

ברוך השם, יום כ' קדושים ח"י למספר בני ישראל תר"ד ברסלב.

הנותן עז ותעצומות לעם יחזק ויאמן את לבבך אהובי בני חביבי התיק הרבני וכו' מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו. ובפרט לבנו חביבי נכדי המפלא רבי דוד צבי גרו יאיר.

היום קדם תפלת שחרית קבלתי מכתבך מרבי נחמן גרו יאיר, ובתחלה שמחתני בדברך במה שזכית להיות על ציון הקדוש ולשפך נפשך שם. השומע תפלה

שומע אנהה ישמע תפלתך ואנהתך ויעזרך ויושיעך בכל מה שאתה צריך להושיע
חיש קל מהרה. אמן בן יהי רצון.

אך אחר כך גדלה צעקתך מאד עד הנפש. וכבר שמעתי צעקתך הרבה במכתבים
הקודמים זה כמה, אך עתה הספתי לפרש מרירות לבך וכו', השם יתברך ירחם
ויושיע. ומה אעשה לך בני חביבי, כי אנו מחייבים להאמין כי "צדיק ה' בכל דרכיו".
ואם זה בעצמו הוא צעקתך מה שה' הצדיק ואתה החיב רחמנא לצלן. כבר הקדים
להודיע לנו רבוי רחמיו וצדקתו עד אין חקר אשר אני ערב לך שגם אתה בכלל
הרחמים, ובודאי לא יעזבך השם יתברך כי יש לנו אב זקן שפזקנים סבא דסבין. ויש
ויש לנו על מי לסמוך בעלמא דין ובעלמא דאתי לעולמי עד ולנצח נצחים. ותדע
ותאמין שכל מה שעובר עליך, כבר עבר על כמה וכמה צדיקים גדולים וכשרים,
כאשר שמעתי מפיו הקדוש מעשיות נוראות בענין זה שאי אפשר לבארם על פני
השדה. וגם עתה עוברים יותר ויותר מזה על כמה וכמה, ויש בזה כמה בחינות,
צדיקים ורשעים גדולים וקטנים, ובינונים. והעקר המרירות על אותם שהם בכחינת
בינונים נגד העולם, כגון אנו וכגון אתה, שאיך שהוא, אין אתה בכלל רשעים חס
ושלום, ולא בכלל צדיקים, רק בכלל בינונים שגם בהם יש אלפים ורכבות מדרגות
עד אין מספר. ומה שנעשה עם כל אחד ואחד בכל יום ויום אי אפשר לשער ולספר.
וכמה וכמה שקעו רחמנא לצלן על ידי זה על ידי שאין להם מי לחזקם באמת, ואי
אפשר לבאר ולידע מה שנעשה בזה עם כל אחד ואחד. וזה כל התגברות המחלקת
שעל האוחזים בשמו ובדרכיו הקדושים, כי מתגרים בהם מאד מאד על שעדין הם
חותרים ומקוים ומתיגעים לצאת משטף מים רבים המתגברים עליהם בכל פעם כמו
שכתוב (תהלים פ"ח) "סבוגי כמים כל היום הקיפו עלי יחד" וכו', וכן "טבעתי ביון מצולה
ואין מעמד באתי במעמקי מים" וכו' (שם ס"ט), וכן בהרבה פסוקים. ומה נשיב לה' כל
תגמולוהי עלינו, אשר זכינו לקבל דבריו הקדושים שהם יכולים להחיות גם אותך
והגורעים ממך הרבה יותר ויותר. לולא ה' שהיה לנו בענין זה כבר אבדנו בענינו
לולא ה' עזרתה לי וכו'.

ותדע בני חביבי שרבו הפחד והבהלה והמרה שחזרה שיש לך מרעיוניך ובלבולך
וכו', זה בעצמו מחזק חס ושלום את הבלבולים והרעיונים רעים כמו שכתוב
בספריו הקדושים, ובפרט בסימן ע"ב ובלקוטי תניינא בסימן מ"ט נ"א נ"ב נ"ג נ"ד

וכו'; עין שם היטב שמבאר כמה פעמים שאין צריכין לחזור פניו אליהם רק לבלי להסתפל עליהם כלל. ואם אף על פי כן נדמה לך שהם עומדים סביבך ולא יתנו הישב ריחה, אף על פי כן אתה חזק ואמין לומר דברי תורה או תפלה או עסק משא ומתן וכיוצא ואל תסתפל לאחוריד כלל. והעקר שאל תירא ואל תפחד כלל כי ה' עמו, כמו שאמר אדוננו מורנו ורבנו ז"ל שצריכים לעבר על גשר צר בזה העולם והעקר שלא יפחד. והעקר העולה על הכל הוא כח גדול של אדוננו מורנו ורבנו ז"ל, אשר זכית לבלי להיות מתנגד עליו, אף גם להיות על ציון הקדוש שלו, בפרט בימי ראש השנה בתוך כלל אנשיו הקבוץ הקדוש שלו. מי יתן שגם בניה וכל יוצאי חלציה יהיו נמנין עם הקבוץ הקדוש הנקרא על שמו הקדוש ז"ל.

ותהלה לאל יש לך כמה לבלות היום בשלשה תפלות ביום ובלמוד שלחן ערוך ותנ"ך ושאר ספרים קדושים אם יהיה לך פנאי. ובפרט ספרי אדוננו מורנו ורבנו ז"ל, ומה שזכינו לחדש ולבאר בהם. הפך בהם והפך בהם וסיב ובלה בהם ומהם לא תזוע שאין לך מדה טובה מהם. ובכל עת שאני כותב מה שהשם יתברך עוזר לי לבאר בתורתו הקדושה, בא על דעתי שזאת השיחה נצרך לך מאד. ותהלה לאל יש לך הרבה מהם בדפוס ובכתב, ועוד תוכל לקבל אצלנו חדשות בעזרת השם יתברך.

וגם אתה צריך לעסק במשא ומתן, וטוב תורה עם דרך ארץ שייגיעת שניהם משפחת עוון. הסר ממך יגון ואנחה בכל בחד, בטח בחסדי ה', כי הכל יתהפך לטובה, ותקים "ששון ושמחה ישונו ונסו יגון ואנחה", לחטף היגון ואנחה דיקא לתוך השמחה, לומר בלבם כל מה שאני גרוע יותר אצלי חס ושלום יש לי לשמח יותר ויותר באמת. על שאף על פי כן איני מתנגד עליו וכו', ואני נקרא על שמו זכרוננו לברכה, ובכלל הקבוץ הקדוש שלו וכו', ויתר מזה אין פנאי להאריך. און פארט האפ [ובכל זאת רק שמחה].

דברי אביד המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

תנו

בעזרת השם יתברך, יום ד' אמר תר"ד אומאן.

שלום לאהובי בני שיחיה עם כל בני ביתו שלום.

אתמול באתי לפה בשלום, וחזק ואמץ בני ושמח נפשך בכל מה דאפשר ואל תירא ואל תפחד פי ה' אתנו כי מלא כל הארץ כבודו. וזה נאמר גם עלך בפרוש ועל פלגו, ואם פי הכל יודעין זאת, עם כל זה צריכין לחזר זאת כמה פעמים בכל יום, והעקר בכח הצדיק שגלה זאת, כי רק הוא הכניס בנו בחמלתו הגדולה, שגם אני ואתה וכו' נוכל להחיות עצמנו בזה בבחינת השגת התלמיד שהוא בחינת "גבלתי יקומון הקיצו ורננו שכני עפר" וכו', אשר לא נשמע זאת מעולם. גדולים מעשי ה' אשר עשה ואשר עושה עמנו בדור הזה סמא דמלתא משתוקא, כי סוג לחכמה שתיקה כמו שכתוב שם, וכל דבור ודבור בויער פגחלי אש. והוא חדוש נפלא ונורא מאד מאד להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדבאים, ובאמת לא עלה על דעתי עתה לכתב לך דבר מזה, אך מאת ה' היתה שהזמין לי זכרון דברים אלו הקדושים והנוראים מאד, והם מחיין אותי עתה מאד. מה רבו מעשיך ה'. ומאחר שכבר אמר דברים אלו לפנינו ונכתבו בספר על ידי, ואתה זוכה לשמעם בכתב ובעל פה כמה פעמים בודאי יש ויש תקנה לאחריתנו לי ולך ולכלנו.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

תנו

בעזרת השם יתברך, יום ב' בחקוטי ל"ב לספירה תד"ר אומאן.

רב שלום וברכה והצלחה וחיים וכל טוב לכבוד אהובי ידידי הרבני הנגיד, הישיש הנדיב וכו', מורנו הרב דב פער שיחיה, עם שלום בניו היקרים, לכל אחד לפי מעלתו הרמה. ולידידי הרבני הנגיד וכו' מורנו הרב צבי חירש גרו יאיר, עם שלום בניו היקרים, לכל אחד לפי מעלתו הרמה. ולידידי הרבני הנגיד הותיק וכו', מורנו הרב אברהם פער שיחיה. ולידידי הרבני וכו' מורנו הרב אפילי גרו יאיר, עם שלום זוגתו ויוצאי חלציו שיחיו. וברכם ה' בכל אשר יפנו ויצליחו בזה ובכא לנצח, עוד יגובון בשיבה טובה, אמן,

בן יהי רצון. ולכל אנשי שלומנו תיקרים, לכל אחד ואחד לפי מעלתו הרמה, בלם יעמדו על הברכה בעשר וכבוד וחיים טובים וארכים, אמן בן יהי רצון.

דעו אחי ורעי, כי באתי לפה אומאן בשבוע העבר ביום ג', והתחלתי מיד לעסק בתקון בית המדרש שלנו, וקדם כל הכרחנו להשתדל לקבל רשות מהשורים דפה, ואחרי השתדלות הרבה עזרנו השם יתברך, שהיום היו אצל הבית המדרש שלנו הגראדניצע [המושל] בעצמו עם עוד שני אדונים, ונתנו רשות לבנות הגג, רק שעדין צריכין לקבל בילעט [רשיון] על זה, ובעזרת השם יתברך נקבל מחר הבילעט, טוב להודות לה' על זה, ועתה צריכין להתחיל בבנין הגג. ובתחלה עלה על דעתי לבנות רק הגג העליון שנפל לבדו, אך רבים אמרו לנפשי, שההכרח לסתור כל הגג ולבנות מחדש, וכן הבנתי בעצמי, שאי אפשר בענין אחר. אבל ההוצאה מרבה, ואי אפשר להמתין עד שאהיה אצלם, כי בתוך כך יעברו ימי הקיץ, ובפרט כי בעסק מצוה כזאת צריכין להקדים בכל מה דאפשר, וגם שלא יתקלקלו חס ושלום, הדפין של הסטעליע [נגרות] והקורות וכו', על פן ההכרח להתחיל מיד, לזאת באתי להודיעם כל זה. ומה מאד נפלאתי, שעד הנה לא הגיע לי אפלו פרוטה אחת מהם על הבנין הזה, וכבר הבטיחו כפי הצעטיל [הפתק] ואמרו, שבודאי ישלחו תכף קדם פסח או אחר פסח על כל פנים, ואין קול ואין כסף, על בן אני שולח לכם הצעטיל מהמתחייבים, ויראו שישלכו הכל תכף ומיד בלי שום עכוב חס ושלום, וישלחו המעות לקהלת טוילמשין ליד בני שיחיה, כדי שלא יתבטל הבנין חס ושלום.

וזאת תדעו, שאפלו כאשר יסלקו כפי הצעטיל, עדין יחסר הרבה, כי ההוצאה מרבה, ובודאי תהיו מכרחים אתם להוסיף עוד, כפי אשר אדבר אם ירצה השם עם רבי אברהם בער שיחיה, כאשר יהיה אצלנו על חג השבועות הבא עלינו לטובה, כי בודאי אי אפשר לבטל הבנין חס ושלום, בשביל ההוצאה המרבה, אך לעת עתה תראו שישלחו בלם כפי הצעטיל, ואז גדע כמה צריכין להוסיף. לעת עתה יראו לבלי לעכב עוד המעות שהתחייבו כבר בהצעטיל, כי לא דבר ריק הוא בנין הקדוש שלנו, כי הוא זכות הרבים לדורות לנצח, אשר אי אפשר לשער כלל עד היכן זכות המצוה דרבים הזאת מגיע, עד אין סוף ואין תכלית. אשרי מי שיסיע בזה בסיוע שיש בו ממש כפי ברכת ה' וכפי לבו הטוב, כפום מה דמשער בלבה גדלת אדוננו מורנו ורבנו הקדוש והגורא מאד, וזכר צדיק וקדוש לברכה, וזכרו היטב היטב את כל

מה ששמענו כבר מפיו הקדוש ואשר ראו בעיניהם בספריו הקדושים הנוראים מאד ואשר נדבר בינינו, כי מאד מאד עמק עמק העסק הקדוש, שהוא ז"ל עוסק עמנו עדן לתקננו לנצח בגין דלא ניעול בכסופא קמה [שלא נכנס בבושה לפניו].

היודע מחשבות יודע, כי אני פותב כל זה בתמימות גדול, ואני יודע, שאני כדאי לעסק בעסק נורא כזה, אך מאד עמקו מחשבותיו. ואני עני ואביון, ופרנסתי דחוקה, ואני צריך להשיא בני שיחיו, וגם בני דוד צבי שיחיה, בעל חטוטרת נעשה אלמן, ואני צריך להשיאו, ואין לי שום כח כי אם בפה ובכתב, לעוררם ולהקיצם ולזרזם בזכות הרבים כזה, ומבטחני בלבכם הטוב, אשר זכו בחסדו הגדול להיותם נמנים עמנו להכלל בשמו הקדוש, שהוא שם ה', כי שמו משתף בשם הצדיק וכו', שבודאי יקומו דברי אלה בזרזות מיד ביתר שאת ויתר עז, וכל המוסיף יוסיפו לו מן השמים עשר וכבוד וחיים, חיים טובים וארכים לנצח עדי יזכו לראות מה רב טוב הצפון ליראיך ולכל הנלוים אליהם בגופם ונפשם ומאדם, זה ממונם, ושבתם וראיתם בין הנקרא על שמו זכרונו לברכה, ובין החולק הלץ המבזה נקדת האמת. ובין עובד אלקים לאשר לא עבדו, שדרשו רבותינו ז"ל בין השונה פרקו מאה פעמים ובין השונה מאה פעמים ואחד. וכן לעגן צדקה, שעולה על הכל, בפרט צדקה כזאת, שהוא זכות הרבים וקנים לנצח, ובין הנותן מאה רובל חדש לבין הנותן מאה ואחד וכו'.

דברי אהבכם באמת לנצח. הנאנח והנדכה מאד מצרות נפשי המרבים מאד ומצרות נפשות ישראל, אשר צועקים לפני מצרתם, אשר ידעתי את מכאוביהם, אבל כבר ידעתי היטב כברור, שכל העולם מלא צרות ויגונות ומכאובות וכו', ובחסדו הנפלא אני זוכה לזכר את כל החסד והטוב, אשר עשה לנפשי שהבדילנו מן התועים החולקים וזכני להיות נקרא על שמו ז"ל ולעסק בעסקיו הקדושים; זה חלקי מכל עמלי, זה תקנותי לנצח, וחסדו גבר עלי, שזכיתי גם לספר ולשוח בנפלאותיו הנוראים. עד הנה עזרוני רחמיה, גם עד זקנה ושיבה אלהים אל תעובנו, עד אנגיד רחמיה לדור וכו', נגילה ונשמחה בישועתו.

נתן מברסלב.

תנח

ברוך השם, יום ד' נשא תר"ד ברס"ב.

ששון ושמחה ישנו אהובי בני חביבי גרו יאיר.

מכתבך קבלתי היום, והנני מוכן בעזרת השם יתברך לקיים בקשתו לשלח עגלה עבורם ביום ו' בפקר ממכתבו. אך רצוני מאד שתהיה על החתנה למזל טוב, וגם על שבת קדש הבא עלינו לטובה. וכיום שעבר עליה על דעתי לכתב לו שיהיה דוקא על החתנה ולא יבוא על שבת קדש ותדחה הא מקמי הא, אך אחר כך נתישבותי אפשר ישמע בשבת קדש דברים המכרחין לו לתכליתו הנצחי, יותר מאשר ישמע על החתנה, וגם שיש לו מניעות רבות להיות על החתנה. על כן אמרתי להיות שב ואל תעשה וכו'; אחר כך קבלתי מכתבו, וכעת איני יודע מה לכתב לו בזה, אך מאליך תבין בני חביבי שמהראוי שתהיה על החתנה גם כן, כי אין נאה לפני הבריות שאתה בני לא תהיה על החתנה אשר אנשי שלומנו שאינם ממשפחתי כלל יהיו על החתנה. וידעתי כי יש לה צער גדול מזה, אך אף על פי כן אולי אפשר שתסכב באפן שתהיה עמנו על החתנה, וגם על שבת קדש מה טוב. אך איך שיהיה אני אשלח עגלה כנ"ל, וה' הטוב יעשה. ומהראוי שתשלח עוד אגרת קדם שבת קדש. ומגדל מרדתי אי אפשר להאריך כלל.

דברי אביך המצפה לשמח בישועתו.

נתן מברס"ב.

ושלום לידידי הרבני וכו' מורנו הרב יעקב גרו יאיר.

נא להודיעני מבריאיות בתו תחיה אם כבר שבה לאיתנה בשלום. ומהראוי שבוא יבוא על שמחתנו על כל פנים על שבת קדש הבא עלינו לטובה. נגילה ונשמחה בישועתו. ועל כל פנים ישלח דרשה גישאנק כנהוג בין האוהבים מכל שפן וכל שכן וכו'. וה' יתברך יזכהו לשמח בשמחת בניו ובנותיו שיחיו. יגיל יעקב וישמח בפקודי ה' ישירים המשמחים לב שיזכה מעתה לשום כל מגמתו אליהם כי הם חייך וכו'.

נתן הנ"ל.

תנש

בעזרת השם יתברך, יום ג' שלח תר"ד ברסלב.

חיים ושלום לאהובי בני חביבי שיחיה.

אתמול פאתי בשלום לביתי, ולעת ערב השגתי מכתבו שהחנתה לא תהיה תכף וכו', והנה אני מכרח לנסע בשבוע הבא עלינו לטובה לעסק בבנין הגג שעל הקלוזי שהוא דבר נחויז מאד פידוע לך. ואי אפשר להתמהמה עוד, ואודות החנתה שלך, מן הסתם רצוני חזק גם כן לשמח עמך בשמחת בנד הוא נכדי שיחיה, אך עתה אי אפשר לי לדבר כלל מזה רק אני מכרח לזרו עצמי בכל כחי לבוא לאומאן על כל פנים, על שבת פרשת קרח הבא עלינו לטובה הסמוך, ושם אשית עצות בנפשי בענין הבנין ובענין נסיעתי לדרך, ועצת ה' היא תקום.

ואתה בני שיחיה אל תדאג על כל זה, ואל תרבה במחשבות יתרות, כי הנך רואה בעיניך שאי אפשר שיתנהג לך כסדר בשום דבר, ואתה רואה שהעולם מלא יגונות וכו'. וגם עליך עובר מה שעובר, ובכל זאת אתה חושב בכל פעם שיהיה הכל הולך לך כסדר ברצונך, אבל ההכרח לבטל רצונך מפני רצונו יתברך ולהמתין ולצפות בכל עת לישועת ה'. ואפלו בעבודת ה', אף על פי שצריכין למהר למלט על נפשו מפח יוקשים וכו', אף על פי כן שמעתי מפיו הקדוש שאמר לי לענין זה 'אומרים לו המתן' וכו'. וכאשר כבר שמעת בזה הרבה, ועדין עדין יש ויש בזה הרבה לדבר. ולולא ה' עזרתה לנו שאנו סומכים על כחו של זקן וכו', איני יודע אם היה לנו פח להמתין וכו' בכל מה שעובר על כל אחד ברוחניות ובגשמיות. אך בחמלת ה' וחסדו הנפלא, כבר הקדים לנו רפואה למפה שיש לנו מחסה עז אשר בכחו יכול כל אחד לברח ולנוס להשם יתברך בכל יום מכל מקום שהוא, בכל מיני נפילות והרחקות שבעולם ובכל מה שעובר על האדם וכו', וכאשר פקח עינינו למצא כל זה בספר תהלים ובשאר ספרי קדש, כמו שכתוב (תהלים כ"ג) "גם כי אלה בניא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי" וכו', וכן הרבה. חזק ואמן בני ובטח בישועת ה' וחסדו כי לא יעזב אותך ואותנו בלנו כי "חסדי ה' לא תמנו" ולא כלו רחמי לעולם.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

תס

ברוך השם, יום א' חקת תר"ד אומאן.

ששון ושמחה ושיגו אהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק גרו יאיר עם כל יוצאי חלציו שיחיו, ובפרט החתן בנו הוא נכדי שיחיה. מי שהשמחה במעונו הוא ישמחם בחסדו וגם אותי עמהם, נגילה ונשמחה בישועתו אמן בן יהי רצון.

באתי לפה בערב שבת קדש העבר, ובעודי בטעפליק הפה השם יתברך ידעתי בעצת אנשי שלומנו אהובי באמת שההכרח שאהיה על חתנת בנו הוא נכדי שיחיה. והיום קבלתי מכתבו, וכפי אשר בדעתי עתה, אהיה בעזרת השם יתברך על ראש שמחתו ונתעלסה באהבים בחסדי ה'.

ואודות העגלה בשבילי, בודאי אי אפשר להמתין עד שתבוא ואראה לנסע אם ירצה השם בעצמי מפה. או לצוות לאנשי טעפליק שישלחו עבורי עגלה קדם ביאתך לשם. וכבר דברתי מזה עם רבי מרדכי גרו יאיר. ואתה אינך צריך לבלבל דעתך בזה כלל, רק על החתן מאהל [סעודת חתן שעושים לילה קודם החופה] איני רוצה בשום אופן לסעד על הסעדה, ועל בן קרוב שלא אבוא לשם עד יום ג' בבקר אם ירצה השם. ואפלו אם אבוא ביום ב' איני רוצה שיפצירו בי כלל להתועד עמהם בסעדת החתן מאל, כי אין לי כח לזה. ולה' הישועה והתקנה שיהיה הכל על נכון בעזרת השם יתברך. והנה כפי הנראה נצחתני בני חביבי, תשוקתך ותשוקת אנשי שלומנו אלצוני לשמח עמהם יחד בישועת ה', וחדות ה' יהיה לי מעוננו. מי יתן שתזכה בני ידידי לנצח את מי שאמר והיה העולם שיהיה מעתה לעורך להיות פרצונו תמיד, לאחז המחשבה ממחשבות חוץ וממחשבות יתרות וכו', ולקשר ולדבק ממחשבתך תמיד בעלמא דאתי ולשמח נפשך בכל עו, ולהתחזק לשאר על עמוד תמיד וכו'. והכל על ידי דרכי אדמו"ר זכר צדיק וקדוש לברכה, והעקר על ידי הרצון והכסופים טובים ולהוציאם בפה בדבורים מעמק הלב לקיים למנצח מזמור לדוד, ודרשו רבותינו ז"ל זמרו למי שמנצחין אותו ושמח. רק חזק ואמין מאד בשמחה בכל לב שזכינו לעסק בדבורים ושיחות קדושות ונוראות כאלה. ותהלה לאל יש לנו על מי לסמוך על כחו הגדול של זקן שבזקנים דקדשה, בהם תמכנו יתדותינו לנצח:

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ישלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה.

תסא

ברוך השם, יום ב' מסעי תר"ד אומאן.

רב שלום לכבוד ידידי אהובי ידיד נפשי ולבני הרבני הותיק וכו', מורנו הרב אפרים נרו יאיר.

דע ידידי, כי תהלה לאל, עשיתי החתנה לבני שיחיה למזל טוב, ותהלה לאל, הפל על נכון מעם ה'. ובאתי לפה ביום ו', ערב שבת קדש פרשת קרח, וגדל היסורים וחלקת העצה שהיה לי בענין בנין הגג אי אפשר לבאר בכתב, ועצת ה' היא תקום, שנספם לסתר לגמרי הגג הראשון וכן עשינו והתחלתי בעזרת השם יתברך, לעשות גג חדש לגמרי. וגדל המרחא והיסורים שיש לי בזה אין לשער, ובפרט רבוי הוצאה מאד, כי אין בנמצא פועלים לשכר, וצריכים לתן יותר משני זהובים ליום, וגם העצים ביקר גדול, וכעת איני יודע כלל מה לעשות. ותהלה לאל, כבר סמוך לגמר העמדת הקראקוים [הקורות] שעל הבית המדרש בעצמו, אך עדין לא קבעו לאמים [קורות קטנות] ואינם בנמצא לקנות כלל אפלו ביקר, וגם משעריפים [רעפים] אין בנמצא לקנות.

ועל בית אביך, נרו יאיר, עדין לא התחלנו לעסק כלל, ואם ירצה השם, למחר בדעתנו להתחיל בבנין הגג שעל בית אביך, נרו יאיר, ואין לנו עצים פראוי, מכל שכן לאמים ומשעריפים ופועלים, ואם נמצא ביגיעה רבה צריכים הוצאות רבות, כי הכל ביקר גדול מאד, ואין אתי יודע כלל מה לעשות. אשא עיני אל ההרים, מאין יבוא עזרי וכו'. וגם אין לי פנאי כלל. הכלל למען השם יתברך, שתראה להשתדל בכל כחה לקבץ מעות בכל מה דאפשר. ובבואי לפה קדם שסתרתי הגג הראשון, אמרו לי בשמך, שהבטחת לעזר מקרומינשאק בסך עשרים רובל חדש. וגם רבי אברהם בער שיחיה, הבטיח לתן פראוי משם, ועל זה סמכתי לסתר הגג הראשון ולהעמים עלי הוצאה מרבה כזאת. כעת יראה לבל ישנה דברו וישלח על כל פנים סך הנ"ל. ואם אין הזמן מספיק לשלח מיד על כל פנים יראה להביא עמו צרור הכסף

בערך סוף הנ"ל לקהלת משערהרין על שבת נחמו, הבא עלינו לטובה, כי בדעתי לבוא לשם אז, בעזרת השם יתברך. ותראה אתה לבוא לשם עם הסוף הנ"ל, כי בלא זה איני יודע איך לגמור הבנין, וחס ושלום נשאר באמצע חלילה, ואין ליזרו [אלא] למורזין, בפרט בעסק כזה. מבטחני, שבודאי יקים דברי מיד ולה' הישועה. ובענין מעלת גדלות נוראות בנין הבית המדרש הקדוש יש אתי תהלה לאל, הרבה לדבר בפה ובכתב, ולה' התקנה שתראה ותשמע דברנו בזה, יראו עיניך וישמח לבך, רק חזק ואמין, שיהיה לך חלק גדול בזה לסייע בסיוע שיש בו ממש, כי גדול המעשה יותר מן העושה, וה' ישלם פעלכם ויעזר לכם וישועכם בכל מה שאתם צריכים להישע, כי הוא יתברך רב להושיע.

דברי אהבה באמת לנצח, הטרויט מאד ומצפה לראותך בקרוב בשמחה, ושתזכה לקים כל הנ"ל, וה' יגמור בערך לטובה.

נתן מברסלב.

תסב

בעזרת השם יתברך, יום ב' דברים תר"ד אומאן.

רב שלום וברכה וחיים וכל טוב לאהובי בני חביבי הויתיק הרבני מורנו הרב יצחק שיחה, עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

מכתבו קבלתי אתמול הנכתב באריכות גדול, וקריתיו היטב פעמים. ולא ידעתי נפשי בני חביבי מה זה קול הרעש שלך לדונך לכף זכות. היעלה על דעתך שאיני דן אותך לזכות תמיד. בפרט שלא עשית נגדי שום דבר נגד רצוני שאצטרך לדונך לכף זכות, לא ידעתי מי אמר לך בשבילי שאני מתרעם חס ושלום עליך שפגמת לעשות נגד רצוני חס ושלום. רק כל מה שדברתי בזה שאני מצטער קצת ויש לי רחמנות גדול עליך ועל כיוצא בך מאנשי שלומנו הנאהבים והנעימים אשר רצונם חזק תמיד באמת להיות עמי בכל עת, והמניעות מתפשטים כל כך עד שאפלו בעת חתנת בני שיחיה גבה טורא בינו, ולא יכלת אתה ואחיד רבי שכנא, גרו יאיר להיות עמי על החתנה. אבל לא עלה על דעתי להתרעם עליך חס ושלום, רק דברתי בדרך כלל בענין התפשטות המניעות מהקדשה בזה העולם, עד היכן עד

היכן הם מתפשטים על כל אחד. ואף על פי שיודעים מזה, אבל אף על פי כן יש שלפי מדרגתו אינו יכול ולפעמים אינו רשאי, לדחק את השעה ביותר לשכרם. ויש בזה הרבה לדבר, ומן הסתם כבר שמעת ממני בענין זה הרבה. הלא בודאי רצוני היה שלא תהיה טרוד בעבודת הפאסט [הדאר] ויהיה לך פרנסה בסבה קלה ממקום אחר באפן שתוכל ללמוד ולהתפלל ולהרבות בשיחה בינד לבין קונד יותר וכו', אך מה לעשות; טוב להודות לה' אשר גם מעסק הפאסט אתה נוסע על ראש השנה בכל שנה ושנה, וגם על שבועות ושבת הנכה, ולפעמים גם באמצע השנה. וזה כל הלמוד הקדוש של אומרה לאלקי בעודי ושל ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה, שצריך לחטף היגון ואנחה לתוך השמחה להפך הכל לשמחה מה שאף על פי כן בחמלתו יתברך לא עשני גוי והבדלנו מן התועים וכו'. ואם שהיה לי קצת נחת ממכתבך ממה שהבנתי שאתה רגיל קצת בהתבודדות ושיחה לפני ה' שזה העקר, אף על פי כן אין רצוני שתחשב מחשבות יתרות חנם כל כך. טוב להודות לה' אשר עד כה עזרך, ולהודות על העבר ולבקש על להבא כל מה שצריכין לבקש בכלל ובפרט, ולפרש שיחתך לפניו יתברך כאשר דברנו בזה הרבה.

והנה רצוני היה להאריך יותר, אך טרידנא טובא בהבנין הקדוש, והנה ברעתי לנסע אם ירצה השם ביום ה' הסמוך לקהלת טירהאוויעע על שבת קדש הבא עלינו לטובה, ומשם למשערהרין על שבת נחמו הבא עלינו לטובה. ולה' הישועה, ינחני במעגלי צדק למען שמו.

אודות בני אחיך רבי דוד צבי גרו יאיר, יש לי צער ויסורים עד הנפש, בפרט פי נודע לי שאינו בקו הבריאה ה' יסעדהו; גם אתמול נודע לי שבנו נכדי דוד צבי שיחיה אין לו שום מלמד ולא חבר ללמוד עמו, ונפלאתי שלא דבר עמי מזה מאומה. ואראה לדבר עם רבי נחמן שיסע היום למעפליק ליעצו עצה טובה בזה ומן הסתם יהיה הכל על נכון. ואל יצטער על זה, כי מבטחני בהשם יתברך שרבי נחמן גרו יאיר יביא לו ידיעה טובה מזה. כלל הדברים, דברי הצדיק אדונינו מורנו ורבנו ז"ל אמת וצדק ויציב ונכון וכו', שצריכין על כל דבר לבקש מהשם יתברך, ואין לנו על מי להשען כי אם על אבינו שבשמים, בפרט עני ואביון נרדף כמוני, אך הוא יתברך רב להשיע, והמנחם ציון וירושלים יושיענו וינחמנו מהרה לשמחנו בישועתו.

דברי אביך הטרוד מאד ומצפה לישועה, ותהלה לאל בצר הרחיב לנו השם יתברך, שכבר נגמרו העמדת הקראקוויים על הגג ובית עליתי כבר נגמרה, והיום קובעים הלטים, ואם ירצה השם מחר יתחילו לכפות עם המשוערפים, אך עדין צריכין הוצאה רבה לקנות משוערפים ושכר בעלי מלאכות, ולה' התקוה.

נתן מברסלב.

תסג

ברוך השם, יום ג' ערב ראש חדש מנחם תר"ד.

שלום וחיים לאהובי, בני חביבי, הרבני וכו', מורנו הרב דוד צבי, שיחיה.

אתמול שמעתי שאינד בקו הבריאה ויש לי צער ויסורים רבים מזה. כי גם בלא זה יש לי רחמנות עצום עליך בני חביבי, בפרט עתה צר לי עליך בני חביבי וידידי, מעי מעי אוחילה. אך קוה קויתי לה' שיושיע לך מהרה כי לא יזנח לעולם ה'. ובודאי גם אתה בני מעשי ידיו יתברך שנאמר עליהם "ורחמיו על כל מעשיו". לא כחטאינו יעשה לנו כי רבים רחמיו מאד, רק חזק ואמץ בני מאד והסר בעם מלבך קוה לה' ויושע לך. ובקשתי ממך בני חביבי שתקים דברי פאשר דברתי עמך הרבה, ואני חושב למוכתך הרבה, וקויתי להשם יתברך שיושיע לך בקרוב, ותראה לכתב לי אנרת מיד, ותשלח לטולטשין לאחיך רבי יצחק גרו יאיר, ומאתו יגיע לידו, כי אני מצפה לראות מכתבך מהרה במשערהרין שבדעתי לבוא לשם בעזרת השם יתברך על שבת נחמו הבא עלינו למוכה; ויתר מזה אין פנאי להאריך כלל מגדל טרדת הבגין הקדוש.

דברי אביך המעתיר בערך ומצפה לישועתך מהרה.

נתן מברסלב.

תסד

ברוך השם, יום ג' עקב תר"ד משערהרין.

שלום וחיים וכל טוב לאהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב דוד צבי גרו יאיר.

הזמנה עלי לבי אהובי בני מה שלא קבלתי שום אגרת ממך מבריאיותך הטוב, וכיום א' העבר קבלתי מכתב מבני רבי יצחק גרו יאיר ולא הזכירך בפרטיות רק בכלל כל בני ביתי, ויש לי צער וכליון עינים למכתבך בעצמך, על פן תראה לשלח לי מכתבך בזריוות תכף ומיד, והשם יתברך ישיבך לאיתנה בשלמות ויושיעך בגשמיות ורוחניות בכל מה שאתה צריך להושע. רק חזק ואמץ מאד לשמח נפשך ולהשליך מאתך מחשבותיך שאינם טובות ולכלי לחשב הרבה כלל, רק לבלות היום בשלשה תפלות ובלימוד תורה ואמירת תהלים, ולשוח על כל פנים מעט בינה לבין קונך, וגם לשוח עם בני אדם לפקח דעתך בכל מה שיומין ה' בפיקם. ומן הסתם יתגלגל מזה דבורים הנוגעים אל התכלית, לדבר מגדלת השם יתברך שגלה לנו על ידי אדונינו מורנו ורבנו הקדוש והנורא זכר צדיק וקדוש לברכה, כי מאד עמקו מחשבותיו ולגדלתו אין חקר, עד שיש ויש תקנה גם לאחרייתך בני חביבי איך שהוא איך שהוא וכו' וכו'. ויש בזה הרבה לדבר, אך אין הזמן מספיק כלל, כי הפאסט נחוצה מאד.

דברי אביך המצפה לישועתך ולשמע כל טוב מאתך, ולה' הישועה.

נתן מברסלב.

ולכל אנשי שלומנו שלום וישע רב.

תסה

בעזרת השם יתברך, יום ג' עקב תר"ד משערהרין.

רב שלום לבני חביבי גרו יאיר עם כל בני ביתו ויוצאי חלציו שיחיו חיים וברכה וכל טוב.

ביום ד' ערב תשעה באב באתי לפה בשלום, ובכינו בתשעה באב. ובחמלתו זכינו לשמח בשבת נחמו, כי אתה ה' עזרתנו ונחמתנו. ואין פנאי עתה להאריך כלל, כי הפאסט נחוצה, וכיום א' העבר קבלתי מכתבו והיה לי לנחת, אך היטב חרה לי על שלא כתבת לי פרישת שלום בפרטיות מבני רבי דוד צבי גרו יאיר, מחמת

מכתבי תסו מוהרנ"ת

תרעג

ששמעתי באומאן שאינו בקו הבריאה, על כן הייתי מצפה מאד לקבל מכתב ממנו בעצמו בכתב ידו, או על כל פנים מאתך להודיעני מבריאותו אם שב לאיתנו, וכעת יש לי צער גדול מזה, ואני מצפה על ידיעה טובה ממנו. ולה' הישועה.

דברי אביך הטרוד מאד, כי כבר סמוך לחצות, ועדין לא הנחתי תפלין דרבינו תם, ולישועתו קוינו שהכל יהיה לטובה.

נתן מפרסלב.

ולכל אנשי שלומנו שלום וישע רב.

תסו

ברוך השם, יום ה' ראה תר"ד משערהין.

רב שלום וחיים וברכה לאהובי בני חביבי מחמד נפשי הרבני וכו', מורנו הרב דוד צבי גרו יאר.

אתמול באתי לפה מקרומינטשאג. ומצאתי את שקויתי וחביתי הוא מכתבך הטוב שהודעתני מבריאותך הטוב, שבחסדי ה' התחיל צמיחת ישועתך לשוב לאיתנד מהרה בעזרת השם יתברך, ותחי רוחי, כי מאד גדל צערי ומכאובי עד הנפש בשמעי באומאן שאינד בקו הבריאה. ובפרט בבואי לפה וקבלתי מכתב מאחיד בני רבי איציק שיחיה ולא הזכיר דבר מבריאותך, נגדל צערי וכליון עיני בלי שעור. ומה אשיב לה' על העבר, אשר השמיעני אתמול במכתבך, שתהלה לאל התחלת לשוב לאיתנד, מי יתן שאזכה לשמע מהרה שמועה טובה שתהלה לאל חזרת לאיתנד בשלמות, אמן כן יהי רצון.

ועל אודות העקר שבכל העקרים מה שהזכרת במכתבך צעקתך המרה מאד, שעקר בונתך על כאב עונותיך על ידי גדל התגרות הבעל דבר וכו', שמתגרין המחשבות רעות בך מאד שהם עקר היצרון רעים. הגה שמעתי צעקתך וידעתי מכאוביך מכבד ומעטה, אם אמנם הומה עלי לבי "מעני מעי אוחילה" - כי "בכל צרתך לי צר", ומאד גדול צערי ומכאובי. אך בזה בעצמו אני מנחם ומחיה את עצמי, מה שבנפלאות ה' וחסדיו העצומים, אתה צועק עדין בקול מר ומרור כזה העולה עד לב השמים.

ותדע ותאמין בני חביבי שגם צעקתך ונאקתך במכתבך, שומע ומבין ומאזין ומקשיב השם יתברך וצדיקיו האמתיים, וחושבים מחשבות להושיעה. ומה שמתעבב הישועה, יש בזה דברים נעלמים מאד מאד, כי מאד מאד עמקו מחשבותיו יתברך. ובודאי המניעה מצדנו, מה שאין אנו מתעוררים להתגבר על המחשבות רעות פראוי. וגם השם יתברך חפץ ומתאוה לתפלתם של ישראל אפלו של הגרוע שבגרועים, ורוצה שתרבה להתפלל ולצעק אליו יתברך יותר ויותר וכו', אבל אף על פי כן גם צעקתך המרה אינה נאבדת כלל.

ועתה בני חביבי תתחיל מעתה לפרש לך מחדש התורה על פסוק "אזמרה לאלקי בעודי", ותתחיל מחדש להרגיל עצמך לילך עמה בכל יום מחדש. ומאבתך ומהחייב לקים "והודעתם לבניך ולבני בניך", הנני מלמדך קצת דברי התורה הזאת מחדש בלשון טייטש, כדי שייכנסו הדברים בלבך לילך בהם בתמימות ובפשימות.

וכך היה אומר רבנו הגדול והגורא זכר צדיק וקדוש לכרכה: פשאדם רואה שהוא שפל מאוד אסור לו לפול, אלא הוא חיב להחיות ולהתבונן האם בכל זאת לא עשיתי פעם איזה טוב, האם לא עשיתי מצוה. אני צם ביום הכפורים וגם בתשעה באב, וגם כן בכל ארבעת הצומות אף שלבי כואב לי מאד. ולפעמים אני הולך למקוה. ואפלו בתוך כל הקלקולים רחמנא לצלן, אני מתענה מאד ורוצה מאד להציל את עצמי. ואיך שיהיה על כל פנים כמה נקודות טובות יש בי, מה שעשיתי כמה פעמים את רצון הבורא יתברך. ובזה חייבים לשוב לתחיה ולא להתיאש בשום אפן. ואם חס ושלום אף על פי כן הבעל דבר מתגבר, צריכין אחר כך לחזור ולילך בזה, וכן בכל יום ויום ובכל פעם, ובתוך כך עוזר השם יתברך הרבה, ובפרט להתגבר לומר ולשוח כל זה לפני השם יתברך, ולומר, רבנו של עולם, רבנו של עולם כמו שאני, כמו שאני כמו שאתה יודע, ואני יודע את מכאובי, בכל זאת עשית עמי חסד עולם ובראת אותי מרע ישראל ולא עשני וכו', ובכל זאת מלו אותי ושפכו את דמי ביום השמיני, ובחדר למדתי א"ב וסדור וחומש וגמרא, כמה מכות ויסורים סבלתי מהמלמדים, וגם התענית בעצמי כמה פעמים. מה לעשות רצוני לעשות רצונך אך שאור שבעסה מעבב אותי וכו', ואם התנא הקדוש שבגמרא (ברכות יז) לא התבייש לומר זה, ודאי שאנו איננו צריכים להתבייש לצעק כן לפני ה' יתברך בכל מיני לשונות של צעקה וכמו שאתה צועק לפני במכתבך כמה פעמים מר מר וכו' אבוי אבוי

מכתבי תמו מוהרנ"ת

תרעה

וכו', כך אתה צריך לצעק בכל לב בכל יום לפני השם ותברך; ואם חס ושלום חס ושלום אף על פי כן מתגבר הבעל דבר, צריכין לצעק עוד יותר ויותר, וכן בכל פעם עד ישקוף וירא ה' משמים, כי לא יזנח לעולם ה'. ובפרט שיש לנו אב זקן, זקן שבזקנים אשר כחו גדול ונורא מאד מאד עד אין סוף ואין תכלית. ואני מבטיח בני חביבי! שאיך שיהיה איך שיהיה, בודאי יתקן אותך רבנו ז"ל בתקון נפלא, רק חזק ואמץ לקיים דברי להתגבר לשמח נפשך על ידי זה. וזכר היטב את כל מה שדברתי עמך בסמוך, ואשר שמעת מכבר. ותכריח עצמך הרבה ללמוד ספרי רבנו ז"ל בכל יום מעט או הרבה, על כל פנים לא יעבר עליך שום יום בלי למוד ספרי רבנו ז"ל ושלחן ערוך. והשם יתברך יעזרך להוסיף בכל יום ויום ללמוד יותר, וגם לפרש שיתחד לפניו יתברך כבן לפני אביו מעט או הרבה בכל יום. ושאר כל היום תכריח עצמך לשמח נפשך בכל מה דאפשר. רק הזהר והזהר לכל יעלה על מחשבותיך שגעון המחשבות שעברו עליך פידוע לך, כי איך שהוא חפץ השם יתברך בקיומנו, כי לכלב חי טוב מן הארי המת. ואני מקווה לה' שיקים כך "והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד". והעקר שתבטל דעתך נגד דעתי שהוא דעת רבנו הקדוש והנשגב זכר צדיק וקדוש לברכה, כי הוא חייך וכו'.

ורצוני להאריך יותר אף זמן התפלה הגיע, ואני זרזתי עצמי לכתב מיד קדם התפלה, כי אגרת זה הוא עקר מצות קריאת שמע לקיים "ושננתם לבניך" וכו', ולמדתם אותם את בניכם" וכו', בפרט דברים אלו הנזכרים ממקור החיים, מהנחל נובע מקור חכמה מרום גבהי מרומים, שיכולין להחיות גם אותך והגרועים ממך אלפים פעמים. ותדע ותאמין בני, שכבר היו אצלנו אנשים שהיו גרועים ממך הרבה, ונתקברו להשם יתברך על ידי דבורים פאלה וכאלה שקבלנו ממנו ז"ל. וקצתם נפטרו לחיי עולם הבא לשלום, וחלקם בחיים נצחיים בכח רבנו ז"ל. ואשר הם בחיים עודנה הם אנשים כשרים, ובודאי יהי אחריתם טוב בעזרת השם יתברך. ואי אפשר להאריך בזה על פני השדה.

דברי אביך הכותב בדמעות ובשמחה, על ידי התקנה לאחרית טוב לכלנו. וגם לי ולך ולכל ישראל יהיה אחרית טוב על ידי הצדיק הקדוש סבא דסבין שאנו חוסים בו, כי

סוף כל סוף הכל יתתקנו, אך מה גדלו חסדי ה' שאנו יודעים מהעוסק בתקוננו, ואין אנו מתנגדים חס ושלום על המשתדל בהצלתנו לנצח. אשרינו אשרינו וכו'. ברוך אלקינו וכו'.
נתן מברסלב.

תסז

בעזרת השם יתברך, יום ה' ראה תר"ד משעהרין.

שלום לבני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

הנה לפניך המכתב שכתבתי לבני רבי דוד צבי שיחיה, כי קבלתי אתמול מכתב ממנו והיה לי לנחת כי מאד קויתי לזה כנ"ל. והיה בדעתי לשלח המכתב לברסלב כעת ישבתי לשלח המכתב הנ"ל אליך, כי גם אליך בני חביבי נאמרו דברים אלו. וגם אני בעצמי מקרח לדברים האלה, כי בכל יום ויום צריכים שיהיו חדשים אצל כל אחד ואחד איך שהוא וכו'. ותראה לשלח מיד האגרת הזו ליד בני רבי דוד צבי גרו יאיר על ידי איש נאמן וחתום בחותמך, באפן שיגיע לידו ממש בזריות האפשרי כאשר תבין בעצמך כל זה. והנה מכתבך קבלתי אתמול תכף בבואי מקרוימינזשאג והיה לי לנחת, וכבר שלחתי לך מכתבי עם סך מאה ריבל כסף בבואי לפה ביום ג' עקב, ואני מצפה על קבלת תשובה על זה פה בקרוב ואז אשיב לך פראוי. וכעת אני כותב לך אגב מכתב בני רבי דוד צבי הנ"ל השך גם אליך כנ"ל, ואין פנאי כלל להרבות בדברים אף כי המה מכרחים. אך כבר כתבתי לך הרבה, ואני צריך פה לדבר מכמה עסקים מהקלוז לנמרה בכי טוב וכו'.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה. ובפרט לירידי התיק מורנו הרב נחמן גרו יאיר נכד אדמו"ר ז"ל.

אין כעת מה להשיבו. כי עד הנה הייתי בקרוימינזשאק, מן הסתם אדבר ממך למזכותך. וה' יתברך יושיע לך מהרה וישפיע לך פרנסה וברכה וישועה מן השמים. ותראה לבוא על ראש השנה הבא עלינו לטובה לאומין, ושם פנים אל פנים

מכתבי תסח מוהרנ"ת

תרעז

נדבר פראוי. ועצת ה' היא תקום רק חזק ואמין לבוא בלי עבוב כי הוא חייך וטובתך
בזה ובכא לנצח.

נתן הנ"ל.

תסח

ברוך השם, יום ה' ראש חדש אלול תר"ד טשעהרין.

הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה, הוא יורנו מהרה דרך ונתיב לתשובה ויטיב לנו
החתימה והפתיחה. לכבוד אהובי בני חביבי הרבני מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל
יוצאי חלציו שיחיו.

מכתבך קבלתי אַתְּמוֹל ואין כַּעַת לַחֲדָשׁ דְּבַר, כִּי אֲנִי טְרוּד מְאֹד לְנִסְעַ
לְמַעַדְוֵעֲדִיבְקָא עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ הַסְּמוּךְ הַבָּא עֲלֵינוּ לְמוֹבָה וּמִשָּׁם
לְאוּמָאן, וְרִצּוֹנִי לְבֹא לְשֵׁם בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ פְּרִשַׁת תִּצַּא הַסְּמוּךְ
הַבָּא עֲלֵינוּ לְמוֹבָה. ה' יִכִּין מִצְעָדוֹ לְטוֹב וְה' יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלֶיךָ וְעַל כָּלֵנוּ וְיִסִּיר מִמֶּנּוּ
יְגוֹן וְאַנְחָה, וְנִזְכָּה לְשִׁמְחַת תְּמִיד בִּישׁוּעָתוֹ וְחֶסֶדוֹ הַגָּדוֹל אֲשֶׁר גָּמַל עֲלֵינוּ בְּחֶסְדָּיו
הַנִּפְלְאִים וְהַנּוֹרָאִים מְאֹד מְאֹד אֲשֶׁר לִית מִחֻשְׁבָּה תְּפִיסָא תַּמָּן כָּלֵל, בְּהֵם בְּטַחְנוּ עֲדִין
לְהַטִּיב אַחֲרֵיתֵנוּ לְנִצָּחַת, נְגִילָה וְנִשְׂמָחָה בִּישׁוּעָתוֹ. וְתַהֲלָה לְאֵל דְּבַרְנוּ דְּבַרֵּי תוֹרָה
דְּבַרֵּי אַמַּת הַרְּבֵה בְּשַׁבָּתִים קְדוּשִׁים שְׁעַבְרוּ וְשִׁמְחָנוּ וְרַקְדְּנוּ בִּישׁוּעָתוֹ, מִי יִתֵּן שִׁיתְבַּטֵּל
הַעֲצָבוֹת לְגַמְרֵי מֵאֲתָנוּ לְהַתְּגַבֵּר בְּכָל עֵז, וְלִשְׂמַח נַפְשָׁנוּ בְּכָל מַה דְּאַפְשֵׁר לְקַיֵּם אֲנִילָה
וְאַשְׂמָחָה בְּחֶסְדְּךָ וְכו'.

דְּבַרֵּי אַבִּיךָ הַמְּצַפֶּה לְרֵאוּתְךָ בְּשִׁמְחָה בִּימֵי רֵאשׁ הַשָּׁנָה הַבָּא עֲלֵינוּ לְמוֹבָה, וְחֲדוֹת ה'
יְהִי מְעֻנּוֹ לְנִצָּחַת.

נתן מברסלב.

וְשָׁלוֹם לְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה, וּבְפֶרֶט לִידֵידי הַתּוֹתִיק מוֹרְנוּ הַרַב נַחֲמָן גְּרוּ יְאִיר
נְכַד אֲדוֹנֵנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ ז"ל.

בַּיְדָאִי אֲנִי שׁוֹכַח בְּךָ חֵם וְשָׁלוֹם, וְאַתָּה תְּקוּעַ בְּלִבִּי וּמוֹחִי בְּכָל עֵת, אַךְ אֵין לָנוּ עַל
מִי לְהַשְׁעֵן כִּי אִם עַל אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִיִם. כָּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יְדֵי לַעֲשׂוֹת לְמוֹבָתְךָ

עשיתי ואעשה בעזרת השם ותברך, אך עקר תקנותי עליו ותברך לבד כי הוא רב להושיע לך ולבנינו, רק חזק ואמץ מאד בתורה ותפלה ושיחה בינך לבין קונך, לבוא על ראש השנה בלי תרוץ למען יטיב לך לנצח.

נתן הנ"ל.

תסט

בעזרת השם ותברך, יום ה' ראש חדש אלול תר"ד משערהין.

שלום לאהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב דוד צבי שיחיה.

מכתבך קבלתי אתמול והיה לי לנחת בראותי מכתבך, אך צערי גדול ממה שכתבת שאינך בקו הבריאה, בעל הרחמים יסעך מהרה ותקום על רגליך, ורגליך יעמדו כמושור בגשמיית וברוחניות, ותזכה לילך לבית המדרש ולהתפלל שם בכונה. ותקבל על עצמך להתפלל בפוריות בפקר ולכלי להרבות בשיחה קדם התפלה, רק להתחזק בכל בקר להתפלל בפוריות עם הצבור, וגם לכלי לשוח בתפלין אפלו בתפלין דרבינו תם. רק אחר התפלה והלמוד, באמצע היום תוכל לשוח ולדבר כרצונך לפקח דעתך, ותרגיל עצמך לדבר בכל יום ויום עם אנשי שלומנו, ומן הסתם תשיחו ותדברו מעסק התכלית, ומגדלת אדוננו מורנו ורבינו זכרנו לברכה, ומגדלת תורתו ומעשיותיו ושיחותיו הנוראות וכו', שכל זה הוא גדלת הבורא ותברך. וכבר כתבתי לך אגרת באריכות קצת, והלואי שתקום דברינו הנזכרים מדבריו ז"ל ותלך בהם כל ימי חיך להטיב באחריתך.

ובעת אין פנאי להאריך כלל, כי אני טרוד מאד לגסע לדרך על שבת קדש הסמוך הבא עלינו לטובה לקהלת מעדוועדיבקא, ואחר שבת קדש בדתתי לגסע לאומאן ורצוני חזק לבוא לשם על שבת פרשת כי תצא, וה' ינחני במעגלי צדק למען שמו.

אודות הקיטול אכתב לבני ר' איציק שיקנה לך, ואם אין מצוי שם אקנה לך באומין קדם ראש השנה באפן שתוכל לתפרו בראוי קדם יום כפור הבא עלינו לטובה. על טוליפ אין צרך עתה לקנות, כאשר אדבר עמך פנים אל פנים אם

מכתבי תסמ מוהרנ"ת

תרעט

ירצה ה' ותודה לדברי. ודברים קטנים פתנת וכיוצא בודאי יהיה לך בעזרת ה' ותברך. וגם טוליפ בודאי אעשה לך בעזרת ה' ותברך במועדו ובזמנו. וקויתי לה' שאאתן לך בראוי. ומה שהוא מכרח אף על פי שפרנסתי דחוקה אף על פי כן מה שמכרח זמין לי ה' ותברך בחסדו בראוי, ואל תדאג על זה כלל, קוה לה' ויושע לך ולכלנו.

דברי אביך המעטיר בערך ומצפה לישועה.

נתן מברסלב.

נפלאתי ששכחת לכתב לי פרישת שלום מבני יוסף יונה שיחיה, אם אפשר שייכתב בעצמו על כל פנים שורות שתים שיורו אותו לכתב, בפרט רבו בכתיבה רבי משה גרו יאיר מה טוב. על כל פנים תכתב לי לאומאן מיד פרישת שלום מאתו. ושלום לזוגתי הצנועה מרת דושיל תחיה ולכל בני ביתי שיחיו ולבני נחמן שיחיה, קבלתי מכתבך והיה לי לנחת, ותראה לכתב לי גם לאומאן, ושלום וחיים וכל טוב. ולמען השם שתתמיד בלמודך, ובפרט להתפלל בכונה ובפרט עתה בימי אלול וימים הנוראים הקדושים, מי לא ירא בימים ההם. וכעת אי אפשר להאריך, "זכר בני את בוראך בימי בחורתיך למען ייטב לך באחריתך" וכו'.

נתן הנ"ל.

ושלום לבני יוסף יונה שיחיה. למען השם היה לאיש. דע שאינה ילד קטן. התחזק והשקע את המוח בלמוד, והתפלל ברצינות, אמר כל מלה בפה מלא, וחשב על התכלית. אני חושב עליך הרבה אלא שעליך לרחם על עצמך, בפרט בימי אלול וראש השנה.

דברי אביך המחכה לראות בכלכם כל טוב בזה ובכא לנצח.

נתן הנ"ל.

תע

בעזרת השם יתברך, יום א' תבוא תר"ד אומאן.

רב שלום וחיים וכתובה וחתומה טובה לאהובי בני חביבי הרבני וכו' מורנו הרב יצחק שיחה עם שאר כל בני ביתו שיחיו.

באתי לשלום לפה אומאן אור ליום ו' העבר, ומצאתי מכתבו באריכות גדול בדבר השדוד. ותקף כתבתי אגרת למשערהרין על ידי הבעל עגלה שלי שבא עמי משם, והודעתים שאי אפשר שתביא את בתך תחיה לשם, והדין עמוך כאשר דברתי עמהם פנים אל פנים שם. וגם אם אפלו תרצה לבטל דעתך, אי אפשר לבטל דעת אשתך וקרוכיו וכו'; ואתה מהסתם כתבת כבר כראוי להם, ועתה אנו צריכים רק להתיצב ולראות ישועת ה' איך יפל דבר.

והיטב חרה לי עליך בני חביבי, על אשר מרעיש כל כך ודוחק את השעה ומצטער כל כך על דבר הסמוי מן העין, כי אין שום דבר נעלם מן האדם כמו עניני שדוכים. על כן אפלו אם היה השדוד עם יחיד בדורו בעשר ויחוס וכו', אין לדחק את השעה כי מי יודע אחרית דבר וכו'. על כן אין לדחק את השעה, רק לסמוך על ה', ואם מה' יצא הדבר יגמור בכי טוב תקף או אחר כך, ודבר אלקינו יקום לעולם. גם היום קבלתי מכתבך בעסק השדוד, וכבר השבתי לך כראוי ואין פנאי להאריך כלל מנגדל נחיצת מוסר כתב זה.

דברי הכותב בחפזון המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

תעא

בעזרת השם יתברך, יום ה' תבוא תר"ד אומאן.

רב שלום לבני הרבני וכו' מורנו הרב יצחק שיחה עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

ביום א' בשבוע זאת שלחתי לך מכתבי והודעתיו שקבלתי פה מכתביו פעמים, והשבתי לו כראוי על ידי איש מטולמטשין. כעת אין לחדש דבר, ואני מצפה שביום מחר אם ירצה השם יהיו פה אנשי משערהרין, ואם אקבל מהם איזה חדשות

מכתבי תעא מוהרנ"ת

תרפא

בדבר השדוקד אודיעו לו פראוי. וכבר כתבתי לו והזהרתיו שאל יצטער על זה כלל רק יסמך על ה', ה' יגמר בעדנו לטובה. וה' יושיע ברחמיו ויורה לנו דרך לתשובה, ונזכה להשיג לעובדא פונות אלול שהם "הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה" לזכות לבקיאות בהלכה המבאר שם לקים "אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנד". והכל בכחו של האור חדש שגלה כל זה, שעסק כל ימיו בתשובה על תשובה על השגתו הראשונה. מפל שכן עתה שעלה למנוחת עולם ליום שכלו שבת. מי יתן שישפיע עלינו קדשת שבת משם עדי נזכה גם אנחנו ליום שכלו שבת וכו'. ויש עתה בזה הרבה לדבר, מי יתן שנוזפה לקים דבריו פראוי פרצון השם ותברך וכרצונו ז"ל, אז טוב לנו לנצח.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מפרסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה, ובפרט לידידי הותיק וכו' מורנו הרב נחמן גרו יאיר נכד אדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק וקדוש לברכה. מאד אני נכסף שיבוא לפה על ראש השנה הבא עלינו לטובה בסמוך, והוא לטובתו בזה ובכא לנצח ואי אפשר להאריך, והשם יתברך יזכנו להכין עצמנו פראוי על ראש השנה הבא עלינו לטובה להרגיש מעתה תקף קדשת היום כי הוא נורא ואים וכו'. ואיך שהוא אשרינו שאנו מכלל הקבוץ הקדוש הנאספים על שם אדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק וקדוש לברכה, כי כבר שמענו מפיו הקדוש שאין דבר גדול מזה וכו'.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן הנ"ל.

תעב

מכתבי תר"ה

נמכתבי מורנו ורבנו גאון עזנו, מחמד עינינו, מורנו הרב רבי נתן, זכר צדיק וקדוש לברכה, דשנת תר"ה לאלף הששי, אשר נסתלק בזה השנה בעשרה בטבת, שהיה אז יום ו' ערב שבת קדש ויגש; זכותו יגן עלינו אמן סלה]

ברוך השם, יום ו' ערב שבת קדש עשרת ימי תשובה התר"ה אומאן.

עושה חדשות בכל עת וחדש עלינו שנה טובה בגשמיית ורוחניות. לאהובי בני חביבי הרבני וכו', מורנו הרב יצחק שיחיה עם כל יוצאי חלציו שיחיו.

בשעה זאת היו בביתי אתרוגים מרבי יעקב ווייסמאן, וכמעט שקניתי אחד מהם בסך שלשה רובל חדש וחצי, ועדין לא נתרצה לגמרי, אך בתוך כך נתישבתי לסמוך עליך, כי קויתי לה' שברצונך ותשוקתך המובה בודאי תקנה לי אתרוג פשר ומדהדר, ולה' הישועה. על כן אם עדין לא קנית תקנה מיד, וכבר מסרתי הדברים בפי רבי נחמן מהייסין. וגם מאליך תבין איך להתנהג בישועת ה', ועצת ה' היא תקום. ובאמת אני מרצה לתן אפלו ששה רובל חדש ויותר בלבד שיהיה כדאי, אך קויתי לה' שכפי שמצויים אתרוגים עתה תקנה לי אתרוג פשר ומדהדר במקח השוה. ותראה לשלחו לי בזריות באפן שיגיע לביתי קדם ביאתי ביום ה' הסמוך הבא עלינו לטובה. גם תשלח לי לולב טוב ויפה והדסים שלשה, הכל על צד היותר טוב, ותחשב עמי כרצונך.

ובעל הרחמים בעל הישועות יחוס וירחם עלינו שנוכח לבכות הרבה ביום הקדוש והנורא והאיום מאד הבא לקראתנו לשלום שהוא יום כפורים, ולפרש שיחתנו וחטאתנו וכו' לפניו עד ישקיף וירא ה' משמים ויפתח לנו הדרך לתשובה, הדרך הקדוש שהמשיך משה רבנו עליו השלום בארבעים ימים אלו אשר רבנו הנורא זכר צדיק וקדוש לברכה גלה אותו בדור הזה שהוא "אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנד", שצריכין להיות בקי בזה מאד מאד כמו שכתוב שם בחינת בקי בעיל בקי בנפיק וכו'. אשרינו אשרינו אלפים ורכבות פעמים שזכינו לשמע נוראות כאלה. מי יתן שנוכח לקימם שיפתח השם יתברך לבנו בתורתו וישם בלבנו אהבתו ויראתו באפן שנוכח להתגבר על כל המחשבות המבלבלים, ולכלי לפל משום דבר ולהיות בקי באמת בכל הנ"ל כרצונו וכרצון יראיו הקדושים שגלו כל זאת ויותר מזה.

וגם מחמת זה בעצמו לא קניתי האתרוג פה עתה מחמת שהוא קדם יום כפור, אולי
 אִזְכָּה אַחֵר יוֹם כְּפוֹר לְאַתְרוֹג נְאֻה מְזֻה כְּמוֹ שְׁגִלָּה הוּא ו"ל (שחה ב"ז). וְאִם כִּי כְּפִי הִנְרָאָה
 יִגִּיעַ הָאֲגֵרֶת הַזֶּה לְיָדְךָ אַחֵר יוֹם כְּפוֹר, אַף עַל פִּי כֵן תִּשִּׁים לְבָךְ הַיָּמִיב לְדְבָרִים הָאֵלֶּה,
 כִּי הָעֶקֶר לְהַמְשִׁיךְ דְרָכֵי הַתְּשׁוּבָה הֵנ"ל בְּקִיאוֹת הֵנ"ל בְּכָל הַשָּׁנָה כְּלָה. וּמִחֲמַת כְּבוֹד
 שְׁבֵת קֹדֶשׁ אֵי אֶפְשֶׁר לְהֶאֱרִיךְ יוֹתֵר. וְכִכֵּר דְּבַרְנוּ בְּזֶה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, שְׁעַקֵּר דְרָךְ
 הַתְּשׁוּבָה הֵנ"ל נִמְשָׁךְ עַל יְדֵי קִדְשֵׁת שְׁבֵת וְכו', בְּפִרְט עֵתָה שְׁמִמְשָׁמֵשׁ לְבוֹא שְׁבֵת
 תְּשׁוּבָה שְׁזָה עֶקֶר קִדְשֵׁת שְׁבֵת לְזִכּוֹת לְתְּשׁוּבָה בְּשִׁמְחָה, כִּי עֶקֶר הַתְּשׁוּבָה הוּא
 שְׁמִחָה לְשִׂמְחַת בַּה' מִכָּל מְקוֹם שֶׁהוּא. וְתִהְיֶה לְאֵל יֵשׁ אֶתִי הַרְבֵּה לְדַבֵּר בְּזֶה, אִךְ עֵתָה
 מִחֲמַת כְּבוֹד שְׁבֵת קֹדֶשׁ הַזֶּה אֵי אֶפְשֶׁר לְהֶאֱרִיךְ יוֹתֵר, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּרַחֲמָיו יִגְמֹר
 הַחֲתִימָה לְחַיִּים מְזֻכִּים אַרְכִּים וְלִשְׁלוֹם וְיִשְׁבַּנּוּ אֵלָיו בְּאַמֶּת בְּקָרוֹב.

דברי אביך המצפה לישועה.

נתן מברסלב.

וְשָׁלוֹם רב לכל אנשי שלומנו באהבה רבה; וְשָׁלוֹם לְיַדֵּי הַרְבֵּנֵי מוֹרְנוּ הַרְבֵּ יַעֲקֹב
 גְּרוֹ יֵאִיר וְלְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, גַּם אֲלֵיהֶם נִאֲמְרוּ כָּל הַדְּבָרִים הֵנ"ל; וְרֵאוּ
 לָהֶם לְקִרוֹת הָאֲגֵרֶת הַזֶּה אוֹלֵי יִתְחַזְּקוּ מֵעַתָּה לְבָל יֵאָבְדוּ יְמֵיהֶם חֵם וְשָׁלוֹם, וְיִתְחַיְלוּ
 מִחֲדָשׁ לְהַתְחַבֵּר וְלְהַתְקַשֵּׁר עִמָּנוּ מִחֲדָשׁ. כִּי אֵין לָהֶם שׁוֹם מְנוּס לְבָרַח וְלָנוּם כִּי אִם
 אֵלֵינוּ, וְאַנְחֵנוּ בְּלָנוּ יַחַד נִבְרַח וְנִגְנוּם לְצוֹר מְעֻזָּנוּ וְכו', שֶׁהוּא בְּכַחוּ הַגְּדוֹל יִקְרַבְנוּ אֵלָיו
 יִתְבָּרֵךְ. כִּי כַחוּ גְדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד מְאֹד לְהוֹשִׁיעַ לְכָל הַחוֹסִים בּוֹ בְּזֶה וּבְכָּא לְנִצְחָה.
 וְהַטּוֹב בְּעִינֵיהֶם יַעֲשֶׂוּ.

דברי המעוררם ומזרזם למוכתם לנצח באמת.

נתן הני"ל.

תעג

ברוך השם, הושענא רבא, ערב שבת קדש התר"ה ברס"ב.

אהובי בני חביבי.

מכתבך קבלתי קדם הודו, ונהייתי מתשווקת לך אל הטוב האמתי, והוסיף בלבי התעוררות לאמירת הושענות, כי הרגשתי כאבך וכאב כל אנשי שלומנו וכל ישראל שכלם עובר עליהם בכפלים כל מה שעובר עליך, רק שיש חלוקים ושנויים רבים בין כל אחד לאין מספר, אשרי בני ואשרי בלנו שבאנו לעולם בעת שנתגלה אור חדש כזה, אור קדוש ונורא כזה אור האורות לו דומיה תהלה. עתה מה אוסיף לדבר אליך בנחיצה כזאת כבוד שבת ויום טוב ומוסר כתב זה נחוי, רק חזק ואמין ושמח נפשך בכל הנ"ל, כי ה' אתנו אל תירא ואל תפחד ואל תחת כלל, כי לא יעזב ה' אותך לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי; כי הנה זה יצא לפנינו, ואמר בפרוש קדם הסתלקותו לעלא ולעלא 'אז איך גיאי פאר אייך וואס האט איר צו זארגען' [מאחר שאני הולך לפניכם מה לכם לדאג]. והנה הגיע העת לשמח בשמיני עצרת ושמחת תורה. וזכר מה שדברנו בראש השנה בענין שבת שמסימין בו פרישת בראשית בשמחת תורה, כי זה כל עסקנו מראש השנה עד עתה להמשיך קדשת שבת שהוא בחינת בקיאות בהלכה, לקיים כל אחד בכל מקום שהוא בכל עת "ואציעה שאול הנד", ולשמח גם במקומו בהשם יתברך ותורתו וצדיקיו האמתיים, ולהפך על ידי זה כל היגון ואנחה לשמחה גדולה שגם אנכי אנכי שנעשה עמי מה שנעשה, אף על פי כן אני נקרא על שם אור קדוש ונורא כזה וכו'. אשריך ישראל וכו'.

דברי אביך, נתן מברס"ב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה, בפרט לנכד אדוננו מורנו ורבנו ז"ל, אשריכם ישראל וכו'.

תעד

ברוך השם, יום ג' לך לך תר"ה ברסלב.

שְׁלוֹם לְאַהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי הַרְבֵּנִי וְכו' מוֹרְנֵנוּ הַרֵב יִצְחָק שְׁיחִיה.

מכתבו קבלתי אתמול, וכבר שמעתי קצת ישועת בנו נכדי דוד צבי שיחיה ולא האמנתי מחמת שהייתי בעצמי בין יום כפור לספוט במעפליק ודברתי עמו פנים אל פנים, ולא הזכיר דבר. כעת טוב להודות לה' בעל כל אשר גמלנו ואי אפשר להאריך עתה בזה כי מוסר כתב זה נחויץ. ונא להודיעני מבנו נכדי מיכל שיחיה אם כבר שב לאיתנו בשלמות, השם יתברך יצילם מכל צער ופחד, ויזכה לגדל בניו ובתו בנחת לארץ ימים ושנים טובות.

אך כבר ידעת בני חביבי שהעולם מלא יסורים, וכמו שכתוב (איוב ה, י) "אדם לעמל יולד" "קצר ימים ושבע רגז" (שם יד, א). וגם כל חכמי המחקרים מודים לזה, רק שאינם יודעים עקר התכלית בשביל מה נברא האדם לעמל, אבל אנחנו עמך וכו' זרע אברהם וכו' אשרינו וכו', שאנו יודעים תכלית הנצחי באמת לאמתו שהאדם נברא בשביל להכיר אותו ויתברך. ובשביל זה כדאי לסבל העמל הזה. וגם על ידי זה בעצמו שיודעים ומאמינים בזה, על ידי זה מקלים העמל, ויכולין להפך הכל לשמחה. והעקר על ידי שאנו מזרע ישראל ואנו יודעים ומאמינים בהצדיק האמת שהשיג התכלית הנצחי. ואיך שיהיה כדאי נזכה על ידו לתכלית טוב נצחי לחזות פנעם ה' וכו', אשר פנגד נקדה הנקדה מהתקנה הנוראה הזאת, לא נחשב למאומה כל העמל והיסורים וכו' של העולם. ובפרט כי תהלה לאל (איוב ל, כד) "לא בעי ישלח יד", ו"בצר הרחבת לי" שבתוך הצרה בעצמה יש הרחבות גדולות, על כן טאקי פארט האפ און נאר האפ, און ווייטער זייט גיזונד און פרייליך [אמנם שמח על אף הכל, ומעתה תהיו בריאים ושמחים] תמיד ותרגיל עצמך תמיד להפך כל היגון ואנחה לשמחה כאשר כבר דברנו בזה הרבה, כי טוב להודות לה' אשר כבר הקדים לנו רפואה למכה על ידי רבנו הקדוש והנורא זכר צדיק וקדוש לברכה, ויש תקנה לאחריתנו.

דברי אביך, נתן מברסלב.

תַעֲה

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, יוֹם ה' לֶךְ לֶךְ תַר"ה בְּרַסְלָב.

רַב שְׁלוֹם לְאַהוּבֵי בְנֵי שִׁיחָה עִם שְׂאָר כָּל בְּנֵי בֵיתוֹ שִׁיחָיו.

מִכְתָּבוֹ קִבַּלְתִּי עִתָּה וְאִין לְהַשִּׁיבוֹ כִּי כָּבֵר שְׁלַחְתִּי לוֹ מִכְתָּבִי עַל יְדֵי רַבִּי נַחֲמָן מֵהַיִּסּוּן, וְאֲשֶׁר כְּתִבְתָּ וְכוּ' יֵשׁ לִי צַעַר, שְׂכַפִּי הַנִּרְאָה עֲדִין לֹא יֵצֵא מִפְּחָדְדִּי מֵעַסְקָיו. אֲבָל רְאֵה אֶתְּהָ בְנֵי חֲבִיבֵי כַּמָּה בְּנִים דְּכַרְיָנוּ שְׂאֵנוּ רַגִּילִים לְדַבֵּר מֵעִנִּין מְרִירַת עַסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וְכוּ', הַנּוֹבְעִים מִמָּה שְׂאֵמְרוּ 'אֶלְמֵלֵא מִלְחָא לָּא הוּי עֲלֵמָא יְכַל לְמַסְבַּל מְרִירוּתָא' וְכוּ', וְרֵאוּ לֶךְ לְקַבֵּל רְמִזִּים מִזֶּה לְשִׂמְחָה עֲצֻמָּה תָּמִיד בַּמָּה שְׂזַכִּינוּ לִידַע וְכוּ'. פּוֹק חֲזִי גְבוּרְתָא דְמֶרְךָ, שְׂאֵנוּ יוֹדְעִים שְׂיָמִי הַחֲנֻכָּה מִמִּשְׁמָשִׁים לְבוֹא שֶׁהוּא בְּחִינַת חֲנֻכַּת הַבַּיִת שְׁנִמְשָׁךְ כְּפִי הַסֵּלַח נָא שְׂפּוֹעֵלִין בְּיוֹם כְּפוּר; וְאִיךָ שֶׁהוּא בְּוֹדָאֵי פְּעֵלוֹ יִשְׂרָאֵל בְּכָלֵל אִיזָה סְלִיחָה וּמְחִילָה בְּבִקְשַׁת סְלַח נָא, וְכוּדָאֵי יִהְיֶה צְמִיחַת קֶרֶן יִשׁוּעָה בְּחֲנֻכָּה, בְּחִינַת צְמִיחַת חֲנֻכַּת הַבַּיִת שִׁיְהִיָּה מֵאִיר הָאֶרֶת בֵּן וְתִלְמִיד לְנִצְחָה, לְהֵאִיר בְּדָרֵי מַעְלָה וְדָרֵי מַטָּה אֶלְקוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ וּלְכַלְלֵם זֶה בְּזֶה עַד שִׁיִּמְלֵא כְּבוֹדוֹ אֶת כָּל הָאָרֶץ וְכוּ', וְנִבְרַח בְּלָנוּ אֶת גְּדֻלּוֹ וְרוֹמְמוֹת כְּבוֹדוֹ וְכוּ', אֲשֶׁר בְּמִקּוֹם גְּדֻלָּתוֹ שָׁם אָנוּ מוֹצֵאִים עֲנוּתוֹתָיו, שְׂחַס עֲלֵן וְהֵאִיר בְּנוֹ אֹרוֹת כְּאֵלֶּה וְכוּ', נִגְיֵלָה וְנִשְׁמָחָה בִּישׁוּעָתוֹ.

דְּכַרֵּי אָבִיךָ, נִתֵּן מִבְּרַסְלָב.

לְהוֹדוֹת לְשֵׁם קְדוֹשׁוֹ עַל יִשׁוּעַת בְּנָיו שִׁיחָיו, כֵּן יוֹשִׁיעוּ ה' תָּמִיד לְהַצִּילוֹ מִכָּל צַעַר וּפְחָד, וַיַּחֲזֵק לָבוֹ וְלֵב בְּנָיו שִׁיחָיו לְעַבְדוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, כִּי הוּא חַיִּינוּ לְנִצְחָה וְכוּ'.

תַעֲו

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, יוֹם ד' וַיֵּרָא תַר"ה בְּרַסְלָב.

שְׁלוֹם לְאַהוּבֵי בְנֵי חֲבִיבֵי נְרוֹ יָאִיר עִם כָּל בְּנֵי בֵיתוֹ.

מִכְתָּבוֹ קִבַּלְתִּי אֶתְמוֹל, וְר"ש עֲדִין לֹא בָּא, וְהַמְתַּנְתִּי לְהַכִּיֵּן לוֹ מִכְתָּב עַד שִׁיָּבוֹא, כִּי אִזְ הָיִיתִי יוֹדֵעַ מַה לְכַתֵּב לוֹ מֵעַסְקוֹ, וְכַעַת כְּבָר הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׂמֵעַ וְתַפְלָה שֶׁל שְׁחֵרִית, אֵךְ מֵעַצֵּם תְּשׁוּקַתְךָ אֲנִי מְכַרַּח לְנִמּוֹת יְדֵי בְּמִכְתָּב. וְאִינִי יוֹדֵעַ מַה

לכתב לך, ואחר כל מה שעבר עלי ועליך ועל בלגנו וכו', צריכין לחזור מחדש דבריו הנוראים ז"ל שאמר השם יתברך גדול מאוד ואין יודעין כלל וכו' כי נעשין דברים בעולם ואין יודעין כלל וכו', עד שפים שלא ליאש עצמו מן הצעקה והתפלה והתחנה והבקשה וכו', מע שרייט מע בעט [צועקים ומבקשים] וכו'. ובוה אני חי זה כמה. ולא עוד אלא שמסיעני אפלו לדבר עם בני אדם ולהאיר בהם נקודות האמת לאמתו, גדולים מעשי ה' וכו'.

דמי ששומע ומשים אל לבו שיחה הקדושה הזאת שנאמר אחר שגלה מה שגלה, תורות נוראות ונשגבות פאלה, מעשיות פאלה, התגלות אלקות פזה, עצות עמקות נוראות ונפלאות פאלה אשר לא נתגלו מעולם, מים חיים קרים נוזלים, מעיני הישועה פאלה וכו' וכו'. אחר כך צעק שאין יודעין כלל וכו' כנ"ל. על ידי זה תוכל גם אתה להרגיש בלבך מה שאי אפשר לספר בפה, בבחינת "נודע בשערים בעלה" כל חד כפום מה דמשער בלבה'. ותוכל לומר בהתעוררות חדש, "גדול ה' ומהלל מאוד ולגדלתו אין חקר". וכן בכל מקום שמדברים מגדלת הבורא יתברך, יכולים לזכות על ידי זה שבחמלת ה' יפתח לנו אור האין סוף, עד שגובה לומר דבורים בהתלהבות הלב ובמסירת נפש. ויותר מזה אי אפשר לבאר אפלו פנים אל פנים מכל שפן בכתב. "ה' אלקי גדלת מאוד". ואני מפרש לעצמי עתה פסוק זה כך, ה' אלקי שאפלו התגלות אלקותך וגדלתך שאתה מאיר בלבי שזה בחינת אלקי, גם בזה גדלת מאוד וכו', מכל שפן שאני יודע שלגדלתך אין חקר כלל וכו' כנ"ל. וכל זה אי אפשר לבאר וכמעט שלא נתן לכתב, אך לא יכלתי להתאפק מעצם תשוקתך הטובה. אך אחר שהזמין השם יתברך דברים אלה עתה תחת קלמוסי.

אהובי בני חביבי שים לבך היטב לדברי אלה, ואל תאמר שאתה רחוק מהם לפי מעשיך וטרידתך במשא ומתן. חלילה לך מלומר בלבך בדבר הזה, כי אדרבא זהו עצם גדלתו יתברך שברחמיו הודיע לנו על ידי הצדיק האמת כי לגדלתו אין חקר ויש תקנה בכל יום ובכל עת ובכל שעה לכל אחד ואחד, פי כבר הקדים לנו רפואה נצחית למכותינו המפלאות מאד רחמנא לצלן מכות הנפש שזה עקר הצרה הגדולה מכל הצרות, בפרט כפי שיודע כל אחד בנפשו, אבל כנגד כל זה דיקא יצא מפיו הקדוש כל השיחה הנוראה הנ"ל המתחלת בלשון אידיש: 'גאט איז גרויס מע ווייסט גאר גיט' (ה' גדול ואין יודעים כלל) וכו', עד שבסוף אמר כנ"ל, באשר אני זכיתי

לשמע כל זה מפיו הקדוש בעצמו, שמה שספר כל זאת לפני אף על פי שכונתו עמוק עמוק מאוד מאוד, אבל מה שזוגע אלינו אמרה רק כדי שגם אנחנו נאמין בעצם גדלתו יתברך וכו' להתחזק על ידי זה דיקא, ולבלי להתיאש מן הצעקה וכו' בכל מה שיעבר עלינו ועל בנינו וכו' ועל כל דורות וכו'; כי גדול ה' ואין יודעין כלל. ויש ענין שמתהפך הכל למזכה. וגם זה מעצם גדלתו יתברך מה שאני פותב עתה דברים אלה אליך בני חביבי, חזק ואמץ בני ידידי, וששון ושמחה תשיג ותהפך היגון ואנחה לשמחה תמיד.

דברי אביך המציה עצמו בכל זה.

נתן הנ"ל.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה, ובפרט לבנך נכדי ידידי דוד צבי שיחיה, לכתב לי משלום בנך מיכל שיחיה, ולנכד רבנו ז"ל מורנו הרב נחמן גרו יאיר, ויקרא גם בן מכתב זה ויודיעני פשיע לדרכו לשלום; אם מחתנו ידידי שם, יפרם בשלומו באהבה, וגם אליו נאמרו כל הדברים הנ"ל ולכל אנשי שלומנו החפצים באמת חזקו ואמץ לבככם כל המיחלים לה'.

תעז

בעזרת השם יתברך, יום ב' ערב ראש חדש כסלו תר"ה ברסלב.

שלום לבני חביבי בנהוג.

מכתבך לר"ש שלחתי לאומאן ובודאי הגיע לידו, כי שלחתי עוד מכתב לר' חיים גראניביר משם שהוא מאנשי שלומנו והיה לי תשובה ממנו ביום ו' ערב שבת קדש העבר. בעת אין לחדש, גדול ה' ומהלל מאוד. ויזכר המכתב שכתבתי לו זה איזה ימים שמדבר שם משיחה זאת שאמר רבנו ז"ל, גאט איז גרויס מע ווייסט גאר ניט [ה' גדול ואין יודעים כלל] וכו', ואני חי רק בזה, ואי אפשר לדבר בזה בפרט בכתב.

חזק בני וחזק בכל עת מחדש, ובכל מיני מרירות שעובר עליך ועלי צריכין לשמח נפשו יותר, ולהפך היגון ואנחה לשמחה. כי מה היינו עושים חס ושלום אם במרירות ויגון ואנחה כזאת היינו מתנגדים חס ושלום חס ושלום, היה נאבד תקונתנו

מכתבי תעח מוהרנ"ת

תרפ"א

לגמרי חליטה, עתה עתה יש ויש תקנה טובה ונפלאה לכלנו גם לי גם לך יהיה תקנה טובה בלי ספק. קנה לה' וישע לך, און טאקע פארט האפ [ובכל זאת רק שמחה].

נתן מברסלב.

בני חביבי. קבלתי השני זהובים והם מכרחים לי מאד. ה' יתברך ישלח רפואה שלמה לבנד שייחה. ואני מכרח עתה לישן. ודעתי אינה צלולה כלל. ה' יתברך יתן לנו קדשת חגכה שנוכח לחגכת הבית בשמחה ולראות בשמחה ולראות פנים אל פנים בשמחה. נגילה ונשמחה בישועתו.

אביד, נתן מברסלב.

תעח

ברוך השם, יום א' וישב תר"ה.

אהובי בני חביבי.

יקבל הזייגיריל [השעון], וישתדל שיתקנו אותו מיד באפן שיחזור לידי היום על ידי ר' מוסר כתב זה. והשם יתברך יאיר עלינו אור קדשת חגכה הקדוש הבא עלינו לטובה, ובחסדו ישלח אורו ואמתו וכו', נגילה ונשמחה בישועתו. גם יקבל מכתבים מטשעהרין וימסרם להשיכים אליהם, ויתר שמתי בפי מוסר כתב זה.

דברי אביד המצפה לראותך מהרה בשמחה.

נתן מברסלב.

ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה, לר' נחמן גרו יאיר אני מזהיר שיכלה היום איזה שעות ויעמד על הזייגיר מאכיר [שען] שיגמור תקון הזייגיריל היום בכו טוב, וגם אתה תלך עמו ותבקש מהזייגיר מאכיר שיתקנו מיד. ומן הסתם תעשו על צד היותר טוב, כי ידעתם כמה מכרח לי הזייגיר בכל שעה.

נתן הנ"ל.

השְׁמִטָּה

[נמצאה בכתב יד של מוהרנ"ת וחטר ההתחלה והחתימה]

מָה אָמַר, הַדְּחָקוֹת וְהַמְרִירוֹת הָעוֹלָם שֶׁנִּשְׁמַע עִתָּה בְּעֵתִים הַלְלוּ אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר
עַל הַכֶּתֶב, כִּי רַע וְמַר, כִּי נִגַּע עַד הַנֶּפֶשׁ. כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵלֹא יְסוּרִים וְדַחְקוֹת,
וְאִינוּ יוֹדְעֵי לְתַת עֲצוֹת לְנַפְשׁוֹ. וְאִין אֶחָד מֵאֲתָנוּ רוֹצֵה לְתַפֵּס אֲמִנוֹת אֲבוֹתֵינוּ לְצַעֵק
אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ. כִּי בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים מִתְנַבְּרִים הַמְרִירוֹת וְהַיְסוּרִים כָּל כֶּךָ חֵס וְשָׁלוֹם,
עַד שֶׁאִין יְכוּלִין אֲפֹלוּ לְצַעֵק אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ. רַק הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ לְבַד כְּרַב רַחֲמָיו יְרַחֵם עָלֵינוּ
וְיֵאִיר עֵינֵינוּ וְיִשְׂמַח לְבָנוּ וְיַחְזִירֵנוּ בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו בְּאִפְן שְׁנוֹכָה כְּלָנוּ לְרֵאוֹת
כְּבִיאַת הַגּוֹאֵל בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן בֶּן יְהִי רְצוֹן.

אֶהוּבִי בְּנֵי חֲבִיבֵי אִין בְּלִשׁוֹנִי מְלָה לְכַתֵּב לָךְ עִתָּה, כִּי הַיּוֹם יֵצְאֵתִי מִבֵּיתִי וְלֹא עָלָה
עַל דַּעְתִּי לְכַתֵּב לָךְ עִתָּה, אֲךָ מִדֵּי כְּתָבִי אֵיזָה דְבוּרִים מַעֲמִים לְבֵן אַחֵי רַבִּי
אִיִּזִיק גְּרוֹ יְאִיר, נִזְכַּרְתִּי בְּעֵצִים תְּשׁוּקַתְךָ לְרֵאוֹת מִכְּתָבִי אֲמַרְתִּי לְכַתֵּב לָךְ פְּרִיסַת
שָׁלוֹם. וְהִנֵּה צַעֲרֵי גְדוֹל מְאֹד מִמָּה שֶׁלֹּא הָיִיתָ בְּשִׂמְחָה בְּהַיּוֹתְךָ בְּבֵיתִי, וְלִכְךָ הָיָה
נִשְׁבָּר בְּיוֹתֵר אֲשֶׁר הָיָה קֶשֶׁה לִי לְסַבֵּל. אֲךָ אַף עַל פִּי כֵּן אֲנִי יוֹדֵעַ וּמֵאֲמִין כִּי עַדִּין רַחֲמֵי

הַשֵּׁם... [חֶסֶד]

תָּם וְנִשְׁלָם שְׂבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם

סְלִיק מִכְּתָבֵי מוֹהֲרֵנ"ת

מכתב הסתלקות מוהרנ"ת

[מה שכתבו אנשי שלומנו מברסלב לעיר טשעהרין מהסתלקות מאור עיינינו, צדיק יסוד עולם, מורנו רבי נתן, וזכר צדיק לברכה מברסלב, שנסתלק בשנת תר"ה, יום ו', ערב שבת קדש, עשרה בטבת]

ברוך השם, שנת תר"ה לפ"ק.

מי שאמר לעולמו די, יאמר די לצרותינו. המקום ינחמנו וכו'. הוי על שברנו, כי נשארנו בתרן בראש ההר וכנס על הגבעה, כי נטל מאתנו בחטאנו הדר עזנו, עטרת ראשנו, מחמד נפשנו, אדונינו מורנו ורבינו רבי נתן, זכר צדיק לברכה, הרינו כפרת משכבו, ביום ו' ערב שבת קדש עשרה בטבת, פרשת ויגש, שעה קדם כניסת שבת קדש. והתחלת חלישותו היה במוצאי שבת קדש פרשת מקץ, ובשבת הקדם הוא פרשת מקץ, כשנכנס לשלש סעודות לומר תורה, אלו הדבורים היו התחלת התורה: "אף על פי שזה חרפה לומר כי כל בעל דרשן אומר זה, אף על פי כן צריך לומר ואמר בזה הלשון: איהר זאלט וויסען, אז מע וועט זיין א מת און א גוסס, און מע וועט מוזין ליגען מיט די פיס צום מיהר [תדעו שיגיעו להיות מת וגוסס, ויהיו מכרחים לשכב בשהרגלים מול הדלת], ואמר זה במוצאי גדול, ואחר כך אמר התורה של "חדי רבי שמעון" מענין עצות ואמונת חכמים, ומענין להדפיס ספרים, ומענין בשהנשמה עולה למעלה, עקר שלמותה שתהיה למטה גם כן, ואחר כך היה בשמחה עד למאד.

ובליל שבת הנ"ל אמר תורה על המנורה ורקד בעצמו, ואחר שהלך מהשלחן, דבר מענין העבודה של יום הכפורים, והוציא מפיו הקדוש אש שלהבת ואמר: העבודה וכו', הכהן הגדול שנכנס לפני ולפנים עמד במקום שעמד ונכנס במקום שנכנס, ראה לפני מי אתה נכנס, אחת ואחת וכו', והתלמיד חכם גדול מכהן גדול, כמו שכתוב (משלי א): "יקררה היא מפנינים". וקדם לזה ספר חלום, שהחלום הזה מרמז על הסתלקותו.

ובמוצאי שבת קדש פרשת מקץ נכנס לשלש סעודות ואמר תורה על פרשת מקץ, ובסוף התורה אמר פרוש על משנה (אבות א, ט): 'עשה לך רב וקנה לך חבר', ואמר כך: 'עשה לך רב', ואם אין אתה יודע מי תרב וקנה לך חבר, פרוש

מכתב הסתלקות מוהרנ"ת

תתחבר את עצמך להקלמוס. ואמר בזה הלשון: מען דארף זיך מקרב זיין צוא איין רבי, און אז סע גיט דא קיין רבי איז מען זיך מחבר צוא דער פּען [צריכים להתקרב לרבי. וכשאין רבי מתחברים לעט]. ואחר כך אמר הבדלה בבכיה גדולה.

ובאמצע הלילה נחלש עד למאד, ובכל יום גברה חלשתו, וביום כ' בא אליו רבי זאב ליובארסקע ודבר עמו מענין ראש השנה, של רבנו ז"ל והזהיר מאד לפע לאומאן על ראש השנה.

ובלילה אור ליום ה' אחר תפלת ערבית עמדנו לפניו, וגם רבי זאב הנ"ל בא גם כן ועמד מן הצד, ורבי דוד מטולטשין עמד לפני רבי זאב, ואמר אדונינו מורנו ורבנו לרבי דוד: גיט פאר שטעל וועלוולין, לאז ער מיך האמשי אן קוקן, דער רבי האט אמאל אויך גיזאגט צוא איינעם קוק מיך אן, סע וועט זיין פאר דיר א טובה גדולה, וכך אמר: מע וועט זיך מוזין צום אויף קומין האט אים רבי זאב גיפרעגט: וויא, האט אים אדונינו מורנו ורבנו גיענפערט: אויף יענר וועלט [אל תסתיר את וועלוויל, תן לו ולו רק להביט בי. רבנו גם כן אמר לאחד: הבט בי זה יהיה עבורך טובה גדולה. וכך אמר, נהיה חביבים להתועד. שאלו ר' זאב היכן, ענה לו מוהרנ"ת בעולם הבא].

ואחר כך ספר מעשה נורא מהספר שנשרף בעת שהיה רבנו ז"ל בלעמבערג, שכתב זה הספר בשלשה שעות ומחצה, ואחר כך יצאתי כמו מהארדא, ואמר, שזה סייעתא דשמיא שספרתי לכם מעשה זאת.

ובלילה אמר חצות, ואחר חצות בערך שלשה שעות קדם אור היום תפס קלמוס וכתב תורה על משנת משקין בית השלחין במועד, ואחר כך בא אליו רבי מאיר יהודה, ואמר לו בזה הלשון: אפלו מען זאל זיין דער ערנסטיר בעל עברה, א ביא מען האלט זיך אין רעבין, וועט מען בודאי תשובה טאן און מען וועט האבין אתיקון [אפלו יהיה בעל העבירה הגרוע ביותר אם רק יחזיק את עצמו ברבנו בודאי יעשה תשובה ויהיה לו תקון].

וביום ד' עמדו לפניו כמה אנשי שלומנו, ואמר, שהעקר עסק שלכם יהיה להדפיס ספרים, יפוצו מעינותיך חוצה, ודבר מענין ע"ב נימין.

מכתב הסתלקות מוהרנ"ת

תרצג

ואזר ליום ה', שתי שעות קדם אור היום בא אליו רבי מאיר יהודא ורבי ליבצ'י ואמר: המלאך דומה בא אצל האדם ומבקע פרסו ומפילו על פניו, ואמר: אוי, ובפרט פשיש רפואות בבטן, זה איש להבה, אך רבנו ז"ל בודאי יתקן הכל מעל פניו.

ובבקר נחלש מאד בשעת התפלה, ובאה אליו הצדקת מרת אדיל, בת רבנו זכרוננו לברכה, ואמרה: למה תחרישו: הלא צריכין להרבות בכביה. והוא ז"ל, לא הסכים על זה ואמר, שיש לו שונאים גדולים, רק למד אותנו איך להתפלל עבורו, שיאמרו בהתבודדות, שימצא לו זכות, שכתב דברי רבנו ז"ל וסדר אותם והידר אותם, גם עתה רוצה להדפיס, וכל חייכם תלוי בי.

וגם רבי צבי מטעפליק בא אליו ושאל אותו, אם כבר קבל מעות מאדון, ואמר לו תן לי המעות שלך, ואני אשמר לך המעות עד לעולם הבא, ואמר: אבותי גנזו למטה, ואני גנזתי למעלה.

וענה לו להרבות תהלים, יאמרם כמו שיאמרו. ואזר ליום ו', ערב שבת קדש קרינו לפניו ב' מעשיות מרבנו מעשה א' וב'.

וקדם אור היום צנה להביא לו מים חמין לעשות לו אמבטי, וקדם שהביאו לו האמבטי דבר הרבה כמעט פצואה, וכך אמר: צריכים אתם להחזיק אתכם ביחד באהבה גדולה, ואתם אנשים בשרים, אלא שאתם שלימיוזלניקים [שלומיאליים]. ואחר כך אמר פתאם להעולם: שלשה צרות היו בטבת, מהו הצרות; ולא זכרו, ואמר הוא בעצמו: בו מת עזרא הסופר, ונכתבה תורה יגנית, ונבקעה העיר, [וסמד מלך בבל על ירושלים]. ואמר בזה הלשון: גוא, אז עזרא הסופר גייט אוועק, און טרייף פסול איז זיך מתגבר אזוי פיעל ווי סע היינט דא אלפים ורבעות טרייף פסול, נאר איך האף, אז איין בלעטיל פון ספרי רבינו וועט זיין א תקון אוף אלדינג; גוא, זאג איך אייך אן, אז אייער עובדא זאל זיין איר זאלט דרוקן די ספרים, סע זאל זיין יפוצו מעינותיך הוצה, איהר זאלט זיין שטארק מיט געלט און מיט רצון און מיט מרחא. [כשעזרא הסופר מסתלק וטרפה פסול מתגבר, כמו שיש היום אלפים ורבעות טרפה פסול. אבל אני מקנה שדף אחד מספרי רבנו יהיה תקון לכל. גו אני מזהיר אתכם שתדפיסו את הספרים שיהיה יפוצו

מכתב הסתלקות מוהרנ"ת

מענינותיך חוצה. שתהיו חזקים בכסף ובכח ובמרחא]. ואמר לבנו רבי יצחק: אתה גם כן צריך לתן ת"ק [חמש מאות] רובל כסף על זה, ואם לאו תן ששים רובל כסף.

וגם אומר, שיש ענשים קשים ומרים כמו שיש, און צום סוף גליסט זיך קריגין אוף אזוי איין רבי! אוי [ולכסוף חושקים לחלוק על פנה רבי!].

ובבקר התלבש בציצית ותפלין והתפלל בכל הכחות ואמר סליחות, ובשעת קריאת התורה בכה, ואחר כך למד וסיים השלחן ערוך הגדול, ואמר לו שילמד בשלחן ערוך קטן, ווארום סע פאר אייך אין כח, האט ער, זכר צדיק לברכה, גיזאגט: זייט איהר מיר ניט אזוי גיטרייא [כי זה בשבילך "אין כח" והוא זצ"ל אומר: אל תהיו כל כך נאמנים לי]. ואמר תהלים, ואחר כך אמר לנחמן בן עזר, שיתן לו 'כל טוב', ולא ידע מה הוא רוצה, ופרש לו: תן לי התנ"ך, זהו כל טוב, ואחר כך אמר, שאם יבואו שני אנשים לפניו עם כנור וירקדו לפניו בנדאי יחיו אותו, ואמר, שלא ישטה עוד אפלו טייא.

ואחר שתי שעות אמר לבנו רבי יצחק: לך לבית ומל לי הקובין [סוג מאכל] של שבת, רק שיהיה של שבת דיקא, וצוה להציע שלחן על הכסא דיקא, והוא בעצמו זכרונו לברכה ישב על התבה של גרות ואכל פזית בדחק גדול ומעט רטב ומעט צימעס [תבשיל מגור], ואחר כך אמר, שבפרת המזון מתר לכרד על המטה הסמוכה, ובתוך ברכת המזון אמר: הרחמן הוא ימשיך לנו קדשת ארץ ישראל, און האט גיזאגט איך האב ניט אין זין גיהאט צוא עסין נאר סע האט זיך בייא מיר איבער גידרייט אין דער מחשבה [ואמר: לא היה בדעתי לאכל אבל התהפך אצלי במחשבה].

ואחר כך שלח אחר גרות ואמר בזה הלשון גר שבת וגר יום טוב וגר חגכה הוא ענין אחר, ואמר, שיש לו על ענין זה תילי תילין של הלכות פלאי פלאות, רק אין לי כח.

ואחר כך אמר לרבי נחמן מטולמישין פסוק זה: "לכו אל יוסף, אשר יאמר לכם תעשו"; העקר הוא התקשרות לצדיקים.

ואחר כך צוה לכל אנשי שלומנו לילך למקוה, והלכנו למקוה, וכשבאנו ממקוה, התגברה החולאת עד למאד, ובאתה אליו הצדקת מרת אדיל ושאלה אותו:

מכתב הסתלקות מוהרנ"ת

תרצה

וואס איז אייך עפּים ערְגיר גיּווארן; האט ער גיענפערט: סע מיט גרויס חסד [נהיה אצלך גרוע יותר, וענה זה עם חסד גדול].

ואחר כך לא דבר עמנו יותר, רק שמענו שאמר יברכה, וברכת המפיל, ו'חנון המרבה לסלח', ומקדש השבת, וברוך אתה בקדש, אחד, והענין הנ"ל היה ערך אחד שעה וחצי, והסתלקותו היה ממש בגשיקה, תכף אחר הדלקת נר של שבת קדש.

ובא לקבורה במוצאי שבת קדש בכבוד גדול עד למאד, אפלו מהפת המתנגדים. ותו אין להאריך בכתב, כי הרבה דברים בזה, אשר לא יספיקו כל אילי נביות. נא ונא ידידנו אחינו! חזקו ואמצו להחזיק בית אדוננו מורנו ורבנו, וגם להזיל זהב מכיסכם להדפיס ספריו הקדושים, כי על זה הזהיר ביותר. השם יתברך ינחם אותנו וישמח את לבבנו הנשברה, כאשר אתם ידעתם, שכל רצונו וכספו רק לשמח בה' ובתורתו הקדושה.

בה דברי כל אנשי שלומנו מברסלב, תר"ה לפ"ק.

מכתבי רבי נפתלי

[מכתב מרבי נפתלי ז"ל לאחד מחבריו מתלמידי רבנו זצ"ל]

יום ה', פרשת תצא.

אחי ידידי ואהבי מנער.

שְׁמוּעָתִי אֲשֶׁר עָבַר עָלֶיךָ, שְׁמוּעָתִי וְתַרְגּוֹ בְטַנִּי לְקוֹל צְלָלוֹ שִׁפְתָיו, הוֹמָה לְבִי עַל צַעֲרֶךָ הַמֵּר, צַר לִי עָלֶיךָ אַחִי, כִּי נֵעַם אֶהְבְּתוּ תְּקוּעַ בְּלִבִּי מִנְעוּרֵינוּ, עַל כֵּן מֵרִוּר צַעֲרוֹ בְּלִבִּי, אַךְ מִכְרַחֵן לְהִתְנַחֵם, כְּמוֹ שִׁכְתוּב "נַחֲמוּ נַחֲמוּ עִמּוֹ יֹאמֵר אֱלֹקֵיכֶם", וְהַתּוֹרָה הִיא נִצְחִית וּבְכָל אָדָם וּבְכָל זְמַן, וְגַם עֵתָה אוֹמֶרֶת "נַחֲמוּ נַחֲמוּ". וּמֵעַתָּה שִׁשְׁמוּעָתִי וְלִבִּי דָוִי עַל צַעֲרוֹ, מֵאֵז לְבִי דָוִי וְרַבּוֹת אֲנַחֲתִי בְיוֹתֵר, אַךְ זֹאת נַחֲמָתִי, אֲשֶׁר יִדְעֵתוּ מִנְעַר וְיִדְעֵתִי, אֲשֶׁר מוֹשְׁרֵשׁ בְּפִנְיִמִית לְבָבוֹ נִקְדַּת אֱמוּנָה אֱמֶתִית בְּה' וּבַתּוֹרָתוֹ וּבִבְחִירֵי צִדְקָיָא, אֲשֶׁר הִמָּה מְעִינֵי הַיְשׁוּעָה, אֲשֶׁר בְּדַבְרֵיהֶם יְכוּלִים לְהִתְנַחֵם וּלְהַחְיוֹת אֶת נַפְשָׁנוּ תְּמִיד וּלְקַיֵּם הַמִּקְרָאוֹת הַקְּדוּשִׁים, אֲשֶׁר בָּהֶם הִתְנַחֵם יִרְמְיָהוּ אַחֵר צַעֲקָתוֹ בְּמִרְיוֹת דְּמִרְיוֹת. אַחֵר כָּל זֹאת אָמַר: "וְאָמַר אֲבָד נִצְחִי וְתוֹחַלְתִּי מֵה', זֹאת אָשִׁיב אֶל לְבִי, עַל כֵּן אוֹחִיל, חֲסָדֵי ה' כִּי לֹא תִמְנֹנוּ וְכוּ' וְכוּ', כִּי אִם הוֹנָה", אַף עַל פִּי כֵן אַחֵר כָּךְ: "וְרַחֵם כְּרַחֲמוֹ וּכְרַב חֲסָדָיו", כֵּן יִקָּים כָּךְ. וְגַם נְבוֹאוֹת וְנַחֲמוֹת יִשְׁעִיה, אֲשֶׁר נִבְּא לְדוֹרוֹת: "כִּי אִישׁ אֲשֶׁר אָמוּ תִנְחַמְנוּ, כֵּן אֲנֹכִי אֲנַחֲמֶכֶם, וּבִירוּשָׁלַיִם תִּנְחַמוּ", כֵּן יִקָּים כָּךְ לְחֻזְק, "וְחֻזַּק וַיֵּאמֶן לְבָד", אֲשֶׁר יִזְכֶּה לָזֶה, שְׂיִזְכֶּה לִילָךְ לִירוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בְּרַב הַרְחָבָה, אֲמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

וְהִנֵּה פְּנִימִיּוֹת לְבָבְךָ וְלִבִּי, אֲשֶׁר יוֹדְעִים וּמְרַגִּישִׁים נִקְדַּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה מוֹשְׁרֵשֶׁת בְּלִבִּבְנוּ מִנְעוּרֵינוּ, מֵהִזְכִּיָּה אֲשֶׁר זָכִינוּ בְּנְעוּרֵינוּ לְהִתְקַרֵּב לְאוֹר הָאוֹרוֹת, צַח הַצְחָצְחוֹת, בְּחִיר מִבְּחִירֵי צִדְקָיָא, אֲדוּנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְנוּ, הַנַּחֵל נוֹבֵעַ מְקוֹר הַחֲכָמָה, חֲכָמָה אֱמֶתִית, הַמְּלַבֶּשֶׁת וּמְעַטְפֶּת בְּאֱמוּנָה אֱמֶתִית דְּאֱמֶתִית, אֲשֶׁר נִקְדַּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה וְהַיִּשְׁרָה הַזֹּאת הוּא מְקוֹר הַחֲכָמָה וְהָאֱמוּנָה יִזְכֵּר צִדִּיק וְקְדוֹשׁ לְבָרְכָהּ, מִשֵּׁם זָכִינוּ, שֶׁנִּשְׁרֵשׁ בְּנוּ נִקְדַּת הָאֱמוּנָה הָאֱמֶתִית לְהֵאמִין וְ"לְהַגִּיד כִּי יֵשׁ דְּבַר ה' צוּרִי וְלֹא עוֹלָתָה בּוֹ", וּמִכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם, נִתְקַרֵּב בְּיוֹתֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׁירוֹת וּתְשׁוּבָחוֹת וְהוֹדָאוֹת, הַנֵּאמָרִים עַל יְדֵי נְעִים וְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל הוּא סֵפֶר תְּהִלִּים הַקְּדוֹשׁ וְכוּ'. וְמָה אוֹסִיף לְדַבֵּר בְּזֶה, אֲשֶׁר לְבָבְךָ יוֹדֵעַ כָּל זֶה הַיֵּטֵב הַיֵּטֵב.

מכתבי השמטה מוהרנ"פ

תרצו

האמנם אשר זה כמה שאני עוסק כל כך במעינות חכמות התורה הקדושה האלו, אשר נשאר אחריו ברכה והשארה לדורות עולם, אף על פי כן כבר הודיע לנו בחכמת תורתו הנד (תורה רפ"ה) על פסוק: "טעמה כי טוב סהרה", אם רק טועמין טוב טעם ודעת של התורה הקדושה והנעימה, אשר שמעו האזנים בנעוריהם מפי צדיק וחכם האמת וכו', אז שוב "לא יכבה בלילה נרה", אפלו בתוך כל החשך וההתרחקות, שעובר על כל אחד ואחד. על כן עוררה הרשימה הקדושה, ובוא תבוא לפה לילך על הציון הקדוש, והבטיח לנו, שעל ידי אמירת תהלים על ציון הקדוש שלו, ובפרט המזמורים היו"ד, יעמד לנו למחסה ולמגן נצח סלה ועד. ובדאי אחר מה שעבר עליו בזקנותו, כן מהישר שבוא יבוא לפה כנ"ל. והאמנם אשר על ראש השנה בודאי קשה עליו לשבר המניעות, אף על פי כן על איזה יום מימי אלול הקדוש הפא עלינו לטובה בעזרת השם יתברך, יראה להתגבר ולבוא.

ויזיתר אין להאריך לנבון ולגלבל כמותו, רק אדרב עוד מעט במאמר התקועית (שמואל ב, יד, יז): "כי מות נמות וכמים הנגרים ארצה אשר לא יאספו ולא ישא אלקים נפש" וכו', על כן הנני מסיתו לטוב לחשב מחשבות עמקות להתגבר ולהתקרב לאורו ז"ל, מחדש בעברא ובמלולא, לילך ולבוא ולומר תהלים על ציונו הקדוש, ואולי יזכה לשפך לבו לפני השם יתברך, אשר במקום הציון הקדוש, מקום הגון וראוי לזה, ולספר את כל אשר עבר עליו מעודו, ונקדת פנימיות לכבו הטוב מבין היטב, אשר זה חובתך בגשמיות וברוחניות.

דברי אהבו תמיד, אשר מרב אהבתו אשר משרש בלבבי, וידעתי בקבלה אמיתית, אשר בסוף כל סוף, ככלות בשרנו ושארנו והרוח תשוב אל האלקים וכו', אז נתודע בלנו יחד במקום חיותנו ז"ל, על כן הנני מזרז ומחזקו עד שיפרח היום ונסו הצללים, ילך ויבוא להציון הקדוש, ויכתב ויחתם לאלתר לחיים טובים ולשלום בגשמי וברוחני כאות נפשו.

נפתלי מאומאן.

מכתבי רבי יצחק בן מוהרנ"ת

ואמר המביא לבית הדפוס. היות שרוב הספר הקדוש הזה הוא המכתבים שכתב מורנו הרב רבי נתן זכר צדיק לברכה לבנו רבי יצחק ז"ל, אמרתי הנה מה טוב לצרף לזה ולהדפיס פה גם איזה מכתבים מרבי יצחק ז"ל הנ"ל הנמצאים אצלי בכתב ידו ממש, אשר נשלחו לי מנכדום הויתק המפלא מורנו הרב נחמן נרו יאיר שטערינהארץ מטולטשין, ויש לקבל מהם הרבה לקח טוב מענין התקרבות להצדיק האמת, ומחבת ארצנו הקדושה וכו'. כי גם שיחות חלין של תלמידי חכמים צריכין למוד. ובפרט מכתבים האלו אשר מלאים דבורי יראת שמים והתחזקות נפלא ועצות קדושות לעבודת השם ויתברך הנובעים מהנחל נובע מקור חכמה. ויהי רצון שישקו דברייהם הקדושים בלבנו תמיד לעובדא ולמעשה, לטוב לנו כל הימים אמן פן יהי רצון]

א

[מכתב מרבי יצחק לאביו מורנו הרב רבי נתן זצוק"ל]

ברוך השם, יום ו' ערב שבת קדש ויקהל תקצ"ב טולטשין.

לכבוד אדוני אבי מורי ורבי שלום וחסידים לנצח.

נפשי בשאלתי ובתי בבקשתי, להתפלל בעדה שישלח לה השם יתברך רפואה שלמה לכל מכאוביה ותשוב לאיתנה מהרה; עיני תלויזות לה' לבד ולתפלת רום מעלתו הקדושה; ברוך ה' אשר זכינו עד כה שזכיתי לבטח רק עליו יתברך ולא על ידי שום סבה על פי רפואה גשמית. ולא על חנם סבב השם יתברך שמעלתו ישלח לידי המכתב שכתב לקרומינשאג לבת רבנו ז"ל אודות לשמור מהדאקטור. אז נחקק בלבי שוב מחדש לשמור את עצמו מרפואות על פי דרך הטבע. איך האב מיר גיט אין זין אריין גינומען וואס דארט איז גישטאנין. גילויבט השם יתברך דערפאר [הכנסתי היטב במחשבתי מה שהיה כתוב שם, ותהלה לה' על זה]. וכל זה נספם רק בלבי, אבל לפעל זאת אצל זוגתי זאת לא פעלתי כי אם בתפילתי. שבכל השבוע התפללתי רבוננו של עולם הצילנו מרפואות גשמיות, ותהלה לאל גם יכלתי. ובטחוני לה' שירפא אותה בשלמות מהרה. ויש לי בענין זה הרבה דברים לכתב אך אין הפנאי מסכים מחמת כבוד שבת. הכלל, אלמלא לא אתינא להאי עלמא אלא למשמע דא די. והנה כבר פתבתי לכבודו שיש כמה דברים מדברי רבנו ז"ל אשר הם חקוקים על לוח לבי מאד, וענין זה הוא גם פן מהדברים אשר זכיתי לשמעם היטב ולהעלותם

על לוח לבי ולבלי לשכח אותם כל הימים, איך האב דאס גוט גיהארקט [שמעתי (קלטתי) את זה היטב] בגשמיות וברוחניות ואני מבין הדבר גם כן על פי גשמיות, וחזון לזה אני מאמין בדברי רבנו ז"ל. עם כל זה בעזר השם יתברך למדתי בשבוע הזאת יותר בכפלי כפלים מאשר למדתי בימים שעברו. השם יתברך יזכנו לקיים עצותיך הקדושות תמיד מעתה ועד עולם לנצח. והנה מה מאד אני מצפה על תשובתו הקדושה.

נא ונא אדוני אבי גרו יאיר להחיותי בגשמיות ורוחניות ולהשיבני תשובה נכונה מהרה. דברי בנו המצפה להושע על ידי תפלת רום מעלתו הקדושה מהרה, ומתגעגע לקבל תשובתו על כל מכתבי ולזכות לקימם באמת מעתה ועד עולם לנצח.

הקטן יצחק.

ב

ברוך השם, יום א' פקודי תקצ"ב טולמשיין.

מכתב הלזה הכנתי עוד ביום ו' ערב שבת קדש לשלחו ונתעפב המכתב עד עתה, כעת קבלתי מכתבו הקדוש, מה אמר מה אדבר, מצאתי את שאהבה נפשי. בן ישמחני השם יתברך לקיים דבריו הקדושים באמת. והנה מה אמר לך אדוני אבי מורי גרו יאיר, בעתים הללו נתחזק מחדש בלבי העצה אשר כתבת כבר מענין (שרייען און בעטין טאקי פארט שרייען אין בעטין און מען פויעלט פארט און לעת עתה איז דאס שרייען ניט פערפאלן חס ושלום, לישמער מען פויעלט טאקי אויך. און בפרט) לצעק ולבקש, ובכל זאת לצעק, ולבקש ובכל זאת משיגים, ולעת עתה הצעקה אינה אוכרת חס ושלום וגם באמת משיגים, ובפרט כעת אשר ראיתי חסדי ה' עלי מענין רפואת בתי תחיה. און בפרט בגדון שמירה מהדאקטיר שזה לא פעלתי כי אם ברחמים ותחנונים, נאר מיט שרייען און מיט בעטין [רק בצעקה ובקשה] בבקשת מתנת חנם. וגם בענין הנעשה עמי פעלתי הרבה תהלה לאל על ידי העצה הנ"ל. ובזה העסק טוב בודאי זאת העצה ווארים דאס שרייען בעצמו איז אויך גוט [כי הצעקה פשלעצמה היא גם כן טוב]. ומה מאד עלה בלבי מה שכתב רום מעלתו הקדושה מענין שהכסופין בעצמם טובים מאד, כי זה לבד הוא בעזרי מה שאני מחיה את עצמי מענין כסופין ורצון דקדשה אל האמת, מה שעל כל פנים יש לי רצון דקדשה. ובשבוע העברה דברתי

מכתבי ג מוהר"י

מזה הרבה עם ידידי רבי מרדכי גרו יאיר. ברוך השם אשר עזרנו עד כה שיש כמה דברים מענין רבנו ז"ל אשר קבלתי מפי רום מעלתו היטב היטב, ואני חזק בהם למאד. השם יתברך יזכנו לילך בהם תמיד ולקיים באמת ללמוד וללמוד לשמור ולעשות ולקיים, ואזכה לבוא בזה העולם להתכלית האמת והנצחי כרצון רבנו ז"ל. ויש בלבי הרבה דברים לכתב למעלתו, אך הוא מהנמנע כי אין הפנאי מסכים, הכלל שלדעתי לא נמצא שום אב בעולם שיקיים "ולמדתם את בניכם", כמו שרום מעלתו הקדושה מקיים פי. כי זה עקר הלמוד ללמוד עצות ודרכים להתחזק בעבודת ה', ותהלה לאל כבר קבלתי מרום מעלתו הקדושה כמה וכמה עצות ודרכים קדושים איך להתחזק בעבודת השם, איך שיהיה. בן יזכני שאזכה לשקד על דלתותיך יום יום בתמידות ואזכה לקיים היטב כל דבריך הקדושים בגשמיות ורוחניות, לזכות לישוב על התורה ועבודה בתמידות. ולא אסור מרצונך הקדוש ימין ושמאל, רק לקיים כל מה שאשמע מפיך תמיד בקדושה וטהרה בשמחה וטוב ללב מרב כל.

דברי בנו המצפה שיתקיים בי "בן חכם ישמח אב" בכל האפנים.

הקטן יצחק.

זוגתי תחיה ובתי תחיה ובני דוד צבי שיהיה בלם פורסים בשלומי באהבה, כל אנשי שלומנו פורסים שלומי.

ג

[מכתב מרבי יצחק בן מוהרנ"ת ז"ל לר' נחמן מטולטשין ע"ה באומאן]

בעזרת השם יתברך, אור בקר יום ד' תולדות תרכ"א מולטשין.

חיים ושלום ורב חסד לכבוד אהובי ידיד נפשי המפלא הותיק כבוד שם תורתו מורנו הרב נחמן הלוי גרו יאיר.

מכתבו מן וירא ומן חיי לנכון השגתים, וקריתים היטב. והאמנם אשר היה לי גדל כאב לב מהעגמת נפש והיסורים העוברים עלי, עם כל זה החייתי את עצמי מאד בדבריו הנעימים המחיים את עצמי, אשר זה נחוץ לכל העולם. פי זה ידוע שענינים כאלה סובב והולך על כל העולם בלוי, אך אין להם שום המתקה להחיות את נפשם רק ברוחניות אשר נמתק בכלליות על ידי הצדיק יסוד עולם, אשר הוא

בכחו הגדול ממתיק כל המרירות של העולם. ועלינו חמל השם יתברך וזכנו להתקרב לאורו הקדוש, ולקבל ממנו עצות נפלאות איך להחיות את עצמו בתוך כל השטף מים רבים העובר עלינו. עלינו לשבח לארון הכל על כל הטוב אשר גמלנו. מה אמר מה אדבר, לפני שעה זו למדתי התורה של "אזמרה" ושמתי לפי מחדש ליקרת העצה הקדושה הזאת. וקבלתי חיות חדש ממש כמו שמשיבין את עצמן עם כל משיבי טעם. ממש סדער קנויקט מיד [זה מחיה אותי], וחזי מה שבעזרת השם יתברך מתגוצץ בלפי עד היכן הדברים מגיעים. ואנחנו בעזרת השם יתברך תולים בזה החזון הקדוש אשר הוא רואה היכן התינוקות קוראין. יהי ה' עמנו אשר נזכה להתאחו בו בזה ובכא כל ימינו, ולעד ולנצח נצחים, ובודאי יהיה אחריתנו טוב ונפלא. והעקר לזכות לקים עצותיו הקדושות, ולילך עם העצה הנפלאה הזאת של "אזמרה" וכמו פן עם כל העצות הקדושות, ובפרט באשר באר לנו תלמידו הקדוש כבוד אדוני אבי מורי ורבי. אקוה שזכותם הקדוש יגן עלינו להצילנו מהשטף מים רבים, ונזכה לעמוד על עמדתנו בתורה ותפלה ומעשים טובים, ולהחיות עצמנו עם כל הנקודות טובות. וגם זה כלול מענין הרדיפות של הזקן, ואין עצה רק לאחו את עצמו בהנקדה טובה אז בודאי יהיה לנו הצלה לטוב. יהי ה' עמנו מעתה ולנצח.

ונפלאתי מאד על דבריו אשר כתב לי שלסבת שיש לו עגום נפש מענין פלתו, עולה בלבו שלא טוב עשה מהתחלה. לא אוכל להבין אשר מעלתו יחשב כזאת, הלא היה למחזה עיניו בתו של ידידנו רבי נחמן גרו יאיר, פלתו של ידידנו רבי אפרים, אשר שלח לי על זה המכתב, אשר ידידנו רבי נחמן עשה כמחשבותיו, ועשה עמה שדוד ונתן אותה למקום החזקה. נו מה נעשה היום רחמנא לצלן. ומעלתו יחשב שטות בזה לעשות לעצמו עגום נפש בחנם על העבר. ודי לצרה בשעתה, אשר נעשה בזה העת. ובוה הוא אינו בן יחיד, עובר בזה כמעט בכל בית. וה' ברכ רחמיו ממתיק בכל מקום, והוא יתברך ירחם עליו גם פן וימתיק הדבר לטוב. והעקר נעשה הכל למען בחירת בנו שם. ה' יחזק לבבו בתורה ותפלה ומעשים טובים, בודאי יעזרו ה' שיהיה הכל על נכון. וה' ישפות עליו מהר שלום בית. ובוה אסים ואמר שלום. אהובו ידידו המצפה לשמע ממנו הרחבות וישועות אמן בן יהי רצון.

מכתבי ד מוהר"י

בענין החזקת הקלו"ז, בודאי נפשי בכספי להשפיע לשם כל טוב. אך מה אוכל לבאר לו גדל ההצטרכות בכאן. ידידנו רבי איצלי הוא עתה בערם ובחסר כל. ונוסף לזה, מן אחרי יום טוב בני ביתי אינם בקו הבריאה. ועתה הוא בעצמו אינו בקו הבריאה מן היום גם כן, וידידנו פרי קדש רבי נחמן גם כן מחסר שפע עד למאד, ואין ממי לקבל. ועוד לא נעלם ממנו המעמד של בני הרב דוד צבי שיחיה. ה' ירחם עלי וישפיע דרך ידי כל טוב. ועם כל זה ידידי, שמתי במחשבתי זאת ואראה לחשב איזה אפן שיהיה לי חלק טוב בזה. וה' יושיעני אשר אוכה להפיק רצונו בזה כאשר בלבבי לטוב.

ידידי, נראה לי שמעלתו אמר לי שהוא יש לו גם כן שיכות בענין השדוד של קאסטנמין. לכן הנני מודיעו אשר כבר ידידנו רבי נחמן מוכן לנסע באלו הימים לקהלת קאסטנמין לגמר השדוד אם ירצה השם עם ידידנו רבי איזיקיל. כי כבר השוו את עצמם על פי מכתבים, ואין שום דבר חוץ רק לגמר בכי טוב. וכן פתב אתמול לשם שהוא נוסע אליו לגמר עמו ברצות ה', וגם אנכי מסתמא כתבתי כראוי. כן באתי להזכירו אשר אם בדעתו להיות איזה שדכנות בזה, יבוא תכף במכתב לשם ולהזכירם בזה, ואגב יזכיר אותי גם כן. כי באמת אנכי כל השדכן בזה כפי שרפי נחמן יודע. ומהתחלה כתבתי בזה וגם באלו הימים. עם כל זה נסכם בדעתי לבלי לתבע כפי שום דבר, ויש לי בזה כמה טעמים. אך מעלתו מרחוק יוכל לרמוז להם למוכתבי. ידידו הנ"ל.

ד

[מכתב שכתב רבי יצחק ז"ל לבניו משלום בואו לארצנו הקדושה תבנה ותכונן]

ברוך השם, יום ו' ערב שבת קדש מטות ומסעי תרכ"ח פה עיר הקדש צפת תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן סלה.

ישאו הרים שלום וברכה לכבוד אהובי בני שיחיו ועם שלום גשותיהם ועם שלום כל יוצאי חלציהם שיחיו, כלם ועמדו על הברכה מחי החיים מעתה ולנצח.

מעיר הקדש חיפא כתבתי לכם באריכות. עתה אודה ה' בכל לבבי על כל הטוב אשר גמל עמי, ותהלה לאל קבלתי החפצים שלי בשלמות באין מחסור

דבר. ובעזרתו ותברך בכל הענינים הללו היו לי חסדים נפלאים, תחלתו יסורין וסופו בשלום. ותהלה לאל באתי לפה ביום ג' העבר לעת ערב, ובחסדי ה' קבלו אותי פה בכבוד גדול והרבה אנשים יצאו לקראתי. ומעת בואי עד מעת לעת לאחריו לא נחתי מאשר באו כמה מכבדים לקבל פנים, והכל באהבה רבה, וברכו אותי ברפת ישיבתי פה לטובה. ובעת בואי להתפלל לבית הכנסת של כבוד הארז"ל, קבל אותי תכף הממנה כבוד הרב רבי פינחס מקליבאן לעמוד אצלו. וכבוד הגביר המפלא הרב חיים ליב מקאמיניץ גם כן מתפלל בשם, ובא תכף למקומי ונתן לי שלום באהבה. כי הוא בתולדה מעיר מאהליב, ואהבתו עדין תקוע בלבו לאהבת כבוד אדוני אבי ומורי ורבי זללה"ה, ובפרט לכבוד זקני הקדוש הרב ר' דוד צבי זללה"ה. מה אמר מה אדבר גדול ה' ומהלל מאד ומה גדלו נפלאותיו עמו, והכל בזכות האשל הגדול הנחל נובע מקור חכמה וזכר צדיק וקדוש לברכה, ותלמידו הקדוש כבוד אדוני אבי ומורי ורבי ז"ל. כן יהיה ה' בעזרי אשר זכותם הגדול יעמד לי להצליח פה לתכליתי הנצחי לילך בדרכיהם הקדושות, ואזכה לעבד את ה' מחדש לשקד על דלתי התורה ותפלה ומעשים טובים ולהוסיף בכל יום אריכות ימים ושנים.

דבנה אמר לכם בני, מה טוב ומה נעים ישיבת הארץ הקדושה הזאת, ואין יכולים לשער זאת. ויש כמה שעות שאני מכרח לקים העצה הקדושה של פן יהרסו. ה' יהיה בעזרי שאזכה להטיב דרכי בקדשה לארץ ימים ושנים טובות אמן כן יהי רצון. דירה עדין אין לי, ולעת עתה מתאכסן אנכי אצל ידידינו האהוב הרב מאיר גרו יאיר. ושכרתי דירה לפי שעה לישון שמה, והחלונות שלי פתוחים נגד ציון הקדוש של הצדיק התנא הקדוש הרב שמעון בן יוחאי, אשר רואה אנכי כעת גם כן הצייון הקדוש של זכותו יגן עלינו. ה' ברב רחמיו יחוס עלי ויזמין לי דירה נכונה. והאמנם שיש הרבה דירות לשכור, עם כל זה צריך אני חדר מיוחד להרבות בתחנונים מלפניו ותברך, שפחסדו אמצא הדירה נכונה. ואליו ותברך תקותי שיושיענו בזה גם כן לטובתי. והנה בלבי לא היו לכתב לכם היום מאומה וטרדתי עדין, רק פתאום בא הרץ ההולך לכייראט, אמרתי להודיעכם על כל פנים משלום בואי לפה לשלום. ואין פנאי להאריך ולא לכתב לשום אדם ביחוד, אם ירצה השם על ידי הרץ השני בערך שני שבועות אם ירצה השם עד אותו העת אכין לכל המקומות לכל אחד פראוי. לעת עתה עדין לא נחתי מעיפותי מרכיבת החמור אשר שבר עצמותי מאד. ועם כל

מכתבי ה מוהר"י

זה היו גם בזה חסדים נפלאים ורחם ה' עלי שיהיה לנו אם ירצה השם שבת הקדוש
הבא עלינו לטובה במנוחה ואהבה ושלוה. ובזה אסים ואמר שלום.

דברי אביכם ואוהבכם השש ושמוח בכל לב ונפש בכל עת ורגע אשר זכיתי לבוא הנה,
ומברך אתכם בכל טוב רוחני וגשמי לטוב לכם כל הימים, אמן בן יהי רצון.

יצחק.

ובקשתי מאד לפרס עבורי בשלום כל אוהבינו שיחיו לכל אחד ואחד באהבה
רבה, ולומר להם אשר אם ירצה השם בפעם שני יקבלו כלם מכתבים
ביחוד באהבה. ונא לכתב למשעה רין להודיעם משלום בואי לשלום. ואם ירצה השם
אכתב להם בעצמי באחור ימים לכל אחד כראוי, ה' יגדיל שלומם למעלה. ורב שלום
לידידי חברי הנעים הנגיד המפלא הרב יעקב מייטלבוים גרו יאיר, לא אוכל למנע
הטוב ממך וכמעט אין שעה אשר לא אזכירך לטובה, כי דבוק בלבי אהבתך לאשר
היו לך חלק רב לזכותינו לבוא הנה, ולזכות אותי לטוב אמתי בזה. יהי ה' עמך בכל
דרכיך, לזכות אותך וכל יוצאי חלצייך ותתניך לטוב לכם כל הימים מעתה ולנצח,
אמן בן יהי רצון.

אוהבך תמים השש ושמוח בביאת הארץ.

יצחק.

ה

ברוך השם, יום ג' עקב תרכ"ח לפ"ק פה עיר הקדש צפת תכנה ותבונן במהרה בנימינו
אמן סלה.

מקורות לבי אקרא לשלום אהובי בני היקרים והחביבים הלוא הוא הרבני המפלא כבוד
שם תפארתו מורנו הרב דוד צבי שיחיה, והלא הוא הרבני המפלא הרב מיכל שיחיה.
יחזק ה' את לבכם הטוב בתורה ותפלה ומעשים טובים, ויברך את מעשי ידיהם לטוב
להם כל הימים. ויאריכו ימים ושנים פטוב ובנעימים בבני חיי ומזוני רויחא כל ימי חייהם,
אמן בן יהי רצון.

מעיר הקדש חיפא הודעתי לכם תכף משלום בואי לשם לשלום. ואחרי זה באשר
השם יתברך הביאני לפה עיר הקדש צפת הודעתים עוד הפעם תכף משלום

בואנו לפה עם כל החפצים בעזרתו יתברך. וכפי אשר פקדתי עליכם אשר תכר בבוא בני הרב דוד צבי שיחיה מאדעם לביתו, תעריכו לי מכתבכם על ידי הפאסט המקדם למען החיות נפשי. ודמיתי אשר בשבוע עברה עת הגיע הרץ לפה בודאי אשוי. מכתבכם ולא זכיתי. ולסבת זאת לא יכלתי לבוא במכתבי עליהם על ידי זה הרץ. וכן בני שיחיו, אזהרתי מעתה לכלי לעכב שליחות מכתבם אלי בכל עת, כי בכל מכתב אשר תשלחו לי תחיו את נפשי. ותקומו בזה באמת כבוד אבי. וכאשר תראו ממני בן תעשו. ותמיד תקראו היטב מכתבי, למען תשיבו לי על כל דבר לנכון.

והנה במכתבי מפה הודעתים משלום בואנו לפה, וכתיבתי לכם אשר בעזרת השם יתברך היה הכל בכבוד וכן היה בעזרת השם יתברך בשבת קדש פרשת מטות ומסעי. והיה לנו שבת של שמחה בבית הרב מאיר נרו יאיר, ושלחו לי משקה מכמה אנשים מכבדים, ובפרט מהכולל. והבית היה מלא אנשים כל היום שבת קדש, ובעזרת השם יתברך נתתי ברכה בשמחת לבי שזכיתי לבוא הנה, וביום ו', ערב שבת קדש ואתחנן, היה היאר צייט של כבוד הצדיק יסוד עולם האר"י זכר צדיק וקדוש לברכה. והלכתי על הצייון שלו הקדוש פעם הראשון. מה אוכל לשער לכם בני שיחיו גדל יקרת קברו הקדוש עם כל הקדושים הגנוזים שם זכותם יגן עלינו. ומצאתי בשם אנשים ונשים וטף צועקים ומתחננים בתחנונים על נפשותם, זה הולך זה בא. ונשמעו קולות מעמקא דלכא ואנכי בתוכם בתפלתי ובבקשתי. ובעזרת השם יתברך פרשתי שיחתי כאשר עם לבבי. ומשם הלכתי להקבר הצדיק הקדוש הוא רבי פינחס בן יאיר זכותו יגן עלינו. מה אמר מה אדבר. הלכתי בחזרה לביתי ממש כאיש הפורח באור, לא ידעתי היכן אני בעולם. והכל נתחבר אצלי עם הצייון הקדוש של הנחל נובע מקור חכמה זכר צדיק וקדוש לברכה, ממש כאלו אנכי עומד בשם. ובאמת הוא הכל אחד. אשרי מה טוב חלקי. חבלים נפלו לי בנעימים אשר זכיתי להפנם בצל הנחל נובע מקור חכמה ז"ל אשר הכנים בלבי הרגשת הנעם הזה על ידי תלמידו הקדוש הוא כבוד אדוני אבי ומורי ורבי זללה"ה. יהי רצון שאזכה לבלות ימי וישנותי בארץ הקדושה הזאת בתורה ותפלה ומעשים טובים בהרחבת לבבי. ולכי מלא מלים בזה, אך הוא בלתי אפשרי להוציא מבח אל הפעל. ובעזרת השם יתברך הארץ מלאה כל טוב מאכלים טובים ובריאים, אך מי יתן והיה אשר נזפה מהרה אשר לא יהיה נראה חרבת הארץ אשר אין לשער זאת. מה אמר לכם בני שיחיו, בודאי הייתי הולך בכל

מכתבי ה מוהר"י

יום על ציון הקדוש של האר"י ו"ל, אך הדרך לשם הוא במסירת נפש. ולילך יחידי גם בן עדין קשה עלי, והלואי שיתן לי השם יתברך כח לילך על כל פנים בכל שני שבועות. תהלה לאל ביום ב' העבר מ"ו דנא, גם בן הייתי שם עת מנחה, ולקחתי לי איש אחד לשומר ובודאי היה לשלל נפשי עוד יותר מבראשונה. אך פאתי מאד ענף ויגע, והיכן לוקחין בכל פעם איש כלבבי לילך עמי. ובפרט כאשר אנכי רואה בכל עת ציון הקדוש של כבוד התנא הקדוש רבי שמעון בן יוחאי ממש עומד לנגד עינים, וכלתה נפשי לפרח אליו, אך לבוא לשם צריכין לזה הכנה ונסיעה יותר כאשר מאתנו לבוא לאומאן. מה אוכל לשער לכם הדרך לשם, הרים ובקעות ונגעות משמחים בצרורות אבנים גדולים וקטנים. הכלל צריכין רק לכסף ולהשתוקק לטוב הזה. ובחסדי ה' מוכן אנכי בעזרתו יתברך לבוא לשם אם ירצה השם על ערב ראש חדש אלול הבא עלינו לטובה. יהי ה' עמי וישיעני בכל טוב אמן כן יהי רצון.

והדעו אשר ביום ה' העבר תהלה לאל נכנסתי בהבית אשר שכרתי לנו. ובאותן הימים לא היינו בקו הבריאות והיה לי מזה רב עגמת נפש. ובעזרת השם יתברך ברב חסדו יתברך תקף אחר שבת קדש נחמו חזרנו לאיתנו. והעקר היסורים היה לי איך להנצל מהדאקטור, ובפרט מזוגתי תחיה אשר לא יכלתי לעמוד נגד כל הפאים אליה. ובכאן עוסקים ברפואות עוד יותר מבחיוץ לארץ, כי את זה לעמת זה רחמנא לצלן, אך בחמלת ה' עלי בכח אשר קבלתי מפי כבוד אדוני אבי מורי ורבי זללה"ה נצלת מכל. יהי ה' עמנו מעתה ולנצח, ויצילנו מכל מחלה, ויחזק את פחנו בכל רמ"ח אברינו ושם"ה גידינו לארץ ימים ושנים טובות.

ועוד הפליא ה' חסדו עמנו והזמין אשה משרתת לביתי, והיא אשה כשרה ובריאה, וכל צרכי הבית מטל עליה, אופה ומבשלת והולכת לכל מקום שצריכין. כי זוגתי תחיה לא יכלה אפלו לזוז ממטהה, וגם עתה אשר בעזרת השם יתברך היא בקו הבריאה עדין אי אפשר לה לצאת לשוק, והאשה הנ"ל אינה מקבלה מאתנו שום שכירות רק עבור האכילה ומקום לשבת. ולא אוכל לשער לכם גדל החסד אשר הפליא לנו השם יתברך בזה. יתן ה' בלבה אשר תעמד בדבריה כמדבר. ולעת עתה החוצאה מרבה קצת, כי קבלו אותי פה לעשר, מסתמא בן הוא המזל שלי בעזרת השם יתברך. אליו יתברך במחוני שיזמין לי כל צרכי בכבוד. ומאתכם בני שיחיו בקשתי לשום עיניכם עלי בכל האפנים, כפי אשר אוהבי נפשי מטולטשין הבטיחו לי

מכתבי ה מוהר"י

תשז

לעמוד לעזרתך לפה, בן תדרשו מהם בכל עת על זה דרך חכמה והשכל; וכמו בן מכל מקום אנשי שלומנו שיחיו, ובפרט מאוהבי ורעי המיוחדים שיחיו. ואולי יחנני ה' שאזכה לבוא לבית שלי, כי מאד נחוץ לי זאת, בכדי שיהיה לי מקום מיוחד לעבודת השם ותברך. וזה אי אפשר להשיג בבית של שכירות, כי כל הבגנים המה פה שלא כסדר. ורק כשאחד קונה לו לעצמו דירה מתקן לו בעצמו כפי רצונו. ולהאריך לכם בזה לא אוכל, בטחוני אשר מעצמכם תבינו איך להתנהג לטובתך, וה' יצליח אתכם בזה. ולמען השם כל השלחת מעות שיהיה לכם לשלח לפה, תשלחו רק גליד ליד לר' יצחק שטערינהארץ מטולטשין, רק לפרט שטערינהארץ. וכמו בן כל המכתבים. ואפלו אם ירצה השם כאשר ישלח רבי סענדיר מעות ומסתמא ישלח לר' נחמן, תשלחו גם בן ליד ונאנכי אמסר לו בלי עכוב. וכן רצון רבי נחמן גם בן. כי בעזרת השם ותברך אנו שלמים פה באהבה ואחווה ורעות. עד כה לא עשה רבי נחמן שום דבר בלא דעת ידידנו הרב מאיר גרו יאיר. ותתאמצו אשר בעזרת השם ותברך תכף אחר ראש השנה הבא עלינו לטובה, יהיה נשלח ליד סכום הגון הן בשבילי הן בשביל כל אנשי שלומנו, והן לשאר אנשים. ובפרט להזכיר את ידידנו הרב צבי מ"ז גרו יאיר מענין השלחתו לפה בזה העת בכל שנה, ואגב מסתמא יזכירו אותו אודותי גם בן. ואת כל מכתבי המצרפים פה, בקשתי לקרותם בלם ולמסר לכל אחד ואחד. וכונתי בזה אולי כתבתי לאחד אשר יהיה נגד רצונכם בשם תוכלו לעכבו, לדעתי כתבתי פראוי, אך לא אוכל לעמוד עלי ממקום רחוק כל כך נגד דעת בני אדם דשם. הפלל עליכם קסמיכנא אשר יהיה אם ירצה השם הפל על צד היותר טוב.

וימעתה לא אוסיף עוד לכתב שום מכתב לשום נכרא בלתי כאשר יגיע לי מכתב מאיזה איש, אז אהיה מכרח להשיבו לטוב, רק עתה בפעם הראשון נראה לי אשר מכרח אנכי לזה, כי כמה בקשו ממני בפרוט לכתב להם מכתב, ואנכי הבטחתים, בן עלי לקיים עתה. אך מעתה מה יש לי לכתב מכתבים ובפרט פי אין לי פנאי לזה, ועיני צופיות בכל עת לזכות לשמע טוב הצלחתכם מעת נסעי מאתכם איך מתנהג הדבר בכל הענינים, והעקר משלומכם הטוב. ואנכי בתפילתי בכל יום ויום עבורכם בזה, יהי ה' עמנו וישמיענו כל טוב זה מזה. והנני מברך אתכם מעתה, אשר תזכו להיות שניכם אם ירצה השם באומאן על ראש השנה הקדוש הבא עלינו לטובה, וה' יציל אתכם ממניעות גדולות חלילה, רק יהיה בחסדי ה' כמו בכל ראש

השנה. ותזכירו אותי בשם בכל עת, ואנכי אזכירכם פה לטובה כי נפשי קשורה בנפשם. מי יתן והיה אשר אזכה לשמע אם ירצה השם טוב נסיעתכם ובואכם לשלום, והיתה זאת שמחתי. יהי ה' עמנו ויושיענו לטוב אמן בן יהי רצון:

ו

ברוך השם, יום ה' ראה.

יום א' עבר בא הרץ השני ותהלה לאל קבלתי מכתבם מיום ה' פלק, האירו עיני דבריהם הנעימים והחיייתי את נפשי למאד כי לזה פלתי נפשי. והאמנם אשר היה לי עגמת נפש ממה שכתבתם מענין אבדת הפאסט לאדעם, עם כל זה החיייתי עצמי בזה אשר תהלה לאל אין לכם שום שייין [פונה] לנגד חלילה. וזה הדבר בעזרת השם יתברך בודאי יתמקן לטוב, כי גם כאשר הייתי בעצמי היה כמה פעמים כך. ובפרט כי בלם יודעים אשר לא מאתנו המכשול, רק צריכין לבקש מהשם יתברך שלא יהיה שום מכשול על ידינו. ובעזרתו יתברך בודאי יושיע לנו. ואשר כתב לי שתהלה לאל שיש לכם גמילות חסד לענין צורך החנות, בודאי יש לי נחת רוח מזה, עם כל זה בני ידידי גם בזה גדולה האזהרה לבלי להלוות הרבה, כי אפלו בלי עסקא צריכין לשלם על כל פנים לזמנו. בבטחוני אשר מעצמכם תזהרו בזה, וה' יצליח אתכם לטוב לכם, ואנכי אזכה לשמע לפה מטובכם. ולמען השם בל תדאגו, בטחו תמיד בחסדי השם יתברך כי לא יעזב אתכם. ולמען השם תראו שיגדל השלום ביניכם והיתה זאת שמחתי השלמה.

והנה כפי אשר מתעבב הלוד הפאסט משם לפה יותר מחמשה שבועות, לכן מספק אנכי אם יגיע לכם מכתבי הלז טרם נסיעתכם לאומאן על ראש השנה הקדוש הפא עלינו לטובה, לכן כתבתי ביחוד גליד [ישירות] לאומאן לידידנו הרב נחמן הלוי, ובשם סגרתו המכתבים אשר לטשעהרין. וכתבתי לכם פריסת שלום בשם גם בן, לכן אולי תשיגו בשם המכתב שלי. תקראו אותו, ותראו לקיים מה שכתבתי שמה. ומסתמא ממילא תדברו עם כל אנשי שלומנו היקרים שיחיו גדון טובתי, ובפרט עם ידידי ה"ר יצחק ב"ר גרשון גרו יאיר. ואם ירצה השם בבואכם מאומאן לשלום מסתמא יהיה בידיכם איזה השלחה לפה, רק יכול להיות שלא יהיה נכון לשלח תקף, כי יהיה ההכרח להמתין על המעות משעהרין אשר דרכם לשלח

אחר יום הכפורים, וכמו בן מטירה אוויצע, ומסתמא גם ידידנו ה"ר צבי מ"ז ישלח באלו הימים השלחתו, לכן הסכום אשר יהיה למראה עיניכם תודיעו לו על ידי מכתב לפה, ולא תמתינו על עת השלחת המעות. כי משתוקק אנכי לקבל תשובתכם על מכתבי זה. ובלא זה אפלו בכל עת שליחת מעות לפה תשלחו ביחוד מכתב גלייך [ישירות] לפה דרך באראט כי המעות מתעכב עוד הרבה יותר, ובין כך יהיה כליון עינים למכתבכם. והאמנם אשר דברנו שלא יהיה לנו כליון עינים ממכתבים, בן הוא האמת וכן צריך להיות, וכמוח אני בחסדי ה' שיושיענו בזה, אך עתה בהתחלת הענין ההכרח עדין לזה. ודעת לנבון נקל להבין זאת. ברבות הימים כאשר אשביע נפשי ביקרת הארץ, מסתמא אבוא לישוב הדעת האמתי בעזרת השם יתברך לטוב בזה גם בן. ויותר מזה בני שיחיו, לבי מלא מלים מרב תשוקת לבבי מישיבתי בארץ הקדושה הזאת, אך על פני השדה הוא בלתי אפשרי לבאר. גילויבט השם יתברך פאר דעם [ברוך ה' על ה] חסד הגדול אשר עשה עמי.

דברי אביכם המברכם בכל טוב, וחפץ לשמע ולהשמיע כל טוב עלינו ואל כל אחינו בני ישראל לטוב, אמן בן יהי רצון.

יצחק.

פריסת שלום לכלתי הצנועה היקרה מרת אסתר שיינדיל תחיה ולנכדתי היקרה המהללה הכלה מרת אדיל תחיה, ולנכדי היקר הנחמד כמר נחמן שיחיה, ולנכדתי החכימה בתיה תחיה, ולנכדי היניק החכם כמר שכנא שיחיה.

פריסת שלום לכלתי הצנועה היקרה מרת רחל תחיה ולנכדי היקר הנחמד כמר אהרן שיחיה ולנכדי היקר הנחמד כמר נפתלי שיחיה.

בני האהובים האמינו לי שאינני שוכח מכם אפלו לשעה, ובכל יום אני מבקש מה' עליכם. רק יקבל ה' יתברך את בקשתי. אני מבקש מכם מאד אל תדאגו ויהיה לכם שלום. ה' יתברך בודאי יעזר. היו בריאים וחזקים ותהיה לכם נחת מילדיכם. ה' יתברך יעזרני לשמוע כל טוב מכל אחד בנפרד, ובפרט אזהב לשמע בקרוב משמחת חפת נכדתי היקרה מרת אדיל תחיה עם בן גילה מטפליק בודאי יהיה מחיה אותי.

דברי אביכם המאחל לכם כל טוב, היו בריאים ושמחים,

יצחק הנ"ל.

מכתבי ו מוהר"י

זוגתי תחיה דורשת בשלום בלכם בידידות מאד. היא, ברוך ה', מרצה מאד שזכתה לבוא לפה ומאחלת לכם כל טוב. היא מתגעגעת לילדים יותר מדרך הטבע היא משתוקקת בכל רגע לשמע מהם כל טוב היו בריאים ומאשרים.

ממני אִמְכֶם.

דאבריש אשת רבי יצחק שטהרינהארץ.

פריסת שלום לידי חברי הקר הרבני המפלא הנגיד כבוד שם תפארתו מורנו הרב יעקב טימלבוים גרו יאיר.

הנה לפניו מכתבי הלזה וידע מהפל, ומה אוכל לשער גדל אהבתו התקועה בלבי אשר לא אוכל לשכחו אפלו רגע אחת, כי הוא הוא היה עקר ממחזקי נפשי לבוא הנה. ומה מאד גדול זכותו בזה, כי בעזרת השם יתברך גדל יקרת נעם ארץ הקדושה הזאת נקבע בלבי אשר לא אוכל לשער זאת. ובכל עת ורגע אנכי נותן הודאה להשם יתברך על הטוב החסד הזה אשר גמלני. ובוה בקשתי מכבודו לכבדני במכתבו בדבוריו הטובים, ויהיה להחיות את נפשי.

דברי ידידו ואוהבו תמים המזכירו לטובה.

יצחק.

בני שיחיו ידרשו למעני בשלום כל הנגידים דשם, ובפרט אותם אשר באו לעזרתי והבטיחו לי על להבא גם בן להיות למוכתי, וביחוד לידידנו הרב דוד שור גרו יאיר כי הוא ברך אותי בבעלמיע ברכת הדרך באהבה רבה.

גם יעשו למען המצוה, וידברו בשם עם הרב חיים לערנער ובנו הר"י, כפי אשר יש להם קרובה מרת אדיל בת רבי חיים בפה, והיא עניה ואביונה. מהראוי שישלחו לה מתנת ידם למחיתה ולמצוה רבה יחשב.

גם לאמר לידידנו הרב ישראל קיזים גרו יאיר, אשר מהראוי שירחם על אמו חורגתו אשר גדל הרחמנות שעליה אין לשער, כי היא מוטלת על ערש דני רחמנא לצלן בהקדש. ומדוע ימנע ממנה טובתו למען כבוד אביו ז"ל יראה לכבדו בזה ויהיה להצלחתו, וידידו המזורזו לטוב.

יצחק.

למען אחי ורעי כבוד ידידי היקרים הנכבדים המתפללים בבית המדרש דעיר חדש בטולטשין אדברה נא שלום מארץ החיים. יצו ה' עליהם את הברכה לטוב להם כל ימי חייהם ברוחניות ובגשמיות בהרמת קרנם ומזלם למעלה, בבני חיי ומזוני ויוחא לארץ ימים ושנים טובות אמן בן יהי רצון.

מנה אמר לכם ידידי, הארץ הקדושה הזאת מלאה כל טוב, טאקע [באמת] לא תחסר כל בה, רק בעוונותינו הרבים הפל בהרבנה, ועל זה דוה כל לב רואה זאת. עד ישקיף וירא ה' משמים וירחם עלינו וימהר גאלתנו ויביא לנו את משיח צדקנו במהרה בימינו אמן סלה, אז נזכה לראות בבנין בית תפארתנו ומשוש כל הארץ.

לעת עתה ברוך השם טוב לשבת פה לעת הזקנה, ויש ברוך השם מה לאכל כל טוב. ובפרט חיות מראית כבוד גניזת הקדושים אשר בארץ המה, והוא בלתי אפשרי לשער זאת. והנני בכל רגע בתודה והודאה להשם יתברך אשר גמלני בחסדו יתברך והביאני הנה, ואליו יתברך תשוקתי ומנוחלות עיני לזבני שיהיה לי פה ישיבה טובה לשקד על דלתי התורה מחדש לבלות ימי ושנותי בתורה ותפלה ומעשים טובים כל ימי חיי בהרחבת לבבי לארץ ימים ושנים טובות אשר לזה נכסף נכספתי כל הימים; גילויבט השם יתברך אז איך בין שוין ברוך השם דא, בטחוני לה' אז וועט אם ירצה השם אלדינג רעכט זיין [מהלל ה' יתברך על שאני כבר כאן, בטחוני לה' שהכל אם ירצה ה' יהיה כהגון]. והנני ידידם מברכם בכל טוב, ומזכירם בכל עת לטוב להם, מבקש אהבתם. וה' ישמיענו כל טוב זה מזה עלינו ועל כל אחינו בית ישראל.

יצחק.

בעזרת השם יתברך, יום א' גח תרכ"ט, עיר הקדש צפת תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן סלה.

מארץ החיים אקרא לשלום אהובי בני היקרים, חביבים כנפשי, הלוא הוא הרבני המפלג כבוד שם תפארתו מורנו הרב רבי דוד צבי שיחיה, והלא הוא הרבני המפלג כבוד שם תפארתו מורנו הרב יחיאל מייכל שיחיה, עם שלום נשותיהם ויוצאי חלציהם שיחיו, בלם יתברכו ממעון הברכות בכל טוב רוחני וגשמי לארץ ימים ושנים טובות, ואזכה להתבשר מישועתם הטובה בכל עת מעתה ולנצח אמן בן יהי רצון.

מכתבם היקר מן יום ג' א' דראש חדש אלול עבר, לנכון השגתי ביום הושענא רבא הקדוש בבקר בבית הכנסת. ומרב תשוקה לא יכלתי לקרותו, כי זלגו עיני דמעות מרב אהבתם אשר זכיתי לראות כתב ידם, כי לא היה בי עוד כח לסבל הפליון עינים מזה. ונתתי הודיה להשם יתברך, ולא יכלתי לבוא לישוב הדעת עד ברכת קריאת שמע. אז דחיתי הכל ממחי וגמרתי תפילתי, ואמרתי בעזרת השם יתברך הלל והושענות בתשוקת לבבי הטוב. ואחר התפלה הלכתי לביתי וטעמתי קצת יין שרף ולעקיף בנהוג. אז פתחתי מכתבם וקראתיו במתון מרישא לסיפא פעמים, ונמלאתי שמחה גדולה. ובוה המכתב הייתי שמח כל יום שמחת תורה ביחד עם אנשי שלומנו שיחיו. והגם שמצאתי בדבריהם קצת עגמת נפש אשר לפי ידוה על זה למאד, עם כל זה בעזרת השם יתברך מדה טובה מרבה, אשר זכיתי לשמע משלומכם הטוב. וזה ידוע לנו מעולם שאי אפשר שילך בסדר, וההכרח שיעבר על כל אחד גלים, ואפלו בארץ הקדש אין נפטרים מזה. אך העקר להסתכל על ההרחבות אשר השם יתברך ברב רחמיו מגדיל חסדו יתברך עמנו בכל יום ויום אשר אין לשער. ואילו יתברך תקותנו, להושיענו מעתה ולנצח בכל מה שאנו צריכין להושע ברוחניות ובגשמיות אמן כן יהי רצון.

והדעו אשר מפה שלחתי לכם מכתב תכף בבואי לפה לשלום כאשר רשמתי לכם על המכתב של רבי יעקב דוד, ומאד נפלאתי שלא קבלתם בזמנו ביחד עם המכתב של רבי יעקב דוד אשר ביום אחד שלחנו, והיה שם נחיצת דברים מאתי להחיותכם. וגם היה סגור שם מכתבים לאומאן לשלח לטעפליק ולטרהאוויצע אשר מאד נחוצים היו, כן מצפה אנכי לידע אם קבלתם זה המכתב מיום ו' משות ומסעי. ואחר זה תדעו ששלחתי לכם מכתב נחויץ באריכות אשר התחלתי לכתבו ביום א' עקב וגמרתי ביום ה' ראה. ובשם סגרתיו גם מכתב לכל אחד ואחד, ובפרט תשובה לידידנו רבי צבי מ"ז קבלה על הפעות; ובשם בארתי לכם כל מה שעבר עלי מיום בואי עד אותו העת. ואנכי בעצמי סגרתי המכתב בתוך הפאקעט [חבילה] הגדול ההולך לביריהט [לבירות]. ולאומאן שלחתי ביחוד מכתבי לידידנו רבי נחמן ובשם סגרתיו גם כן מכתבים. ובשם פתחתי לכם גם כן פריסת שלום. כי חשכתי אולי יגיע המכתב לטולטשין בעת שתהיו אם ירצה השם באומאן, לכן שלחתי לאומאן גלייך [ישירות] גם כן למען אשר תמצאו בשם גם כן כתב ידי. וצויתי על רבי נחמן שיראה

לכם מכתבי. לעת עתה בני שיחיו בזה המכתב בארתי לכם כד"ש [כל דרישת שלומי]. ותוכלו לשער איך אנכי מצפה לתשובתכם עליו. וגם תדרשו מאומאן אם נתקבל בשם מכתבי הנ"ל. כי היה לי נחיצות גדול בשם. וה' הטוב יגמר עמי מעתה ולנצח.

ותדעו אשר אחר פתי מכתבי הנ"ל ושלחתי לנכון, שוב לא הייתי בקו הבריאה, והיה לי מזה מניעה לנסע על ערב ראש חדש אלול למרון אשר נכסף נכספתי לזה מאד. אך בעזרת השם יתברך ביום א' אשר לפני ערב ראש חדש הקל אז השם יתברך ממני המחוש. ונתגברתי ונסעתי לשם ובאתי לשם לפנות ערב. ומרב החיות והתשוקה שהיה לי בשם לא הרגשתי מה שנעשה עמי כלל, וכל אשר מצא ידי לעשות עשיתי. כי הזכרתי בכל פעם בחסדי ה', ואמרתי ללבי היכן אנכי, אשר אנכי בערפי זכיתי לבוא עד כה לומר התפלה הנוראה של רבי שמעון בן יוחאי על קברו הקדוש. ושפכתי שיחי הרבה מקירות לבי על ציון שלו הקדוש. וגם קצת על ציון בנו הקדוש כבוד הרב אלעזר זכותם יגן עלינו, וגם התנא הקדוש הרב יצחק נפחא. ואחרי זה הלכתי על ציון הקדוש של התנא הקדוש הרב יוחנן הסנדלר, גם בשם נפתח לבי בשיחתי. ומשם הלכתי להמערה הקדושה של כבוד התנא הקדוש הלל הנשיא עם תלמידיו היקרים. ולא אוכל לשער לכם גדל החיות שהיה לי בשם. ונתתי שבח והודיה להשם יתברך בכל עת, אשר זכיתי להיות בגורל של הנחל נובע מקור חכמה וזר צדיק וקדוש לברכה ותלמידו הקדוש, אשר בכחם זכיתי לטעם טעם קדשת המקום הזה, והייתי מלא שמחה. ובעזרת השם יתברך הזכרתי אתכם כלכם לטובה, כי עשיתי לי ביכיל [פנקס] מפל השמות ורשמתי הכל בסדר. ומספרי קראתי בשמות כל אחד ואחד והתפללתי בכל אשר מצאה ידי לבקש עבורם. וה' יאזין תפלתו, ויושיענו מאתו יתברך לטוב לנו כל הימים מעתה ולנצח אמן בן יהי רצון.

אחר כך נסעתי ממירון חזרה לביתי הרגשתי מחלישת כחי, ובפרט הנסיעה על החמור אשר אין יכולין לשער זאת. ובעזרת השם יתברך באתי לביתי לשלום בלי פגע, אך ענף ויגע מאד. ולא הייתי בקו הבריאה כל השבוע, אך בעזרת השם יתברך מרב החיות שזכיתי להיות במרון, הייתי בשמחה תמיד וקבלתי הכל באהבה. ומאז נפתח לבי להתמדה ללמודי הטוב, אך לא יכלתי להוציא מפח אל הפעל לרב חלישות כחי. ומן יום שבת קדש פרישת שופטים חזרתי קצת לאיתני, ועם כל זה לא היה בכחי לישוב עצמי על הלמוד, אך התשוקה לא עבר ממני. ובעזרת השם יתברך

קרוב לחצי אלול באתי לאיתני, והייתי בחצי חדש על ציון הקדוש של האר"י ז"ל, ועל כל המקומות הקדושים אשר עדין לא הייתי עד כה, וגם מבלתי עצמי בהמקנה הקדושה שלו, ובאתי לביתי בתשוקה. ובעזרת השם יתברך מאז עד עתה שמתי מגמתי לתוך למודים הרבה בהתמדה. ואנכי וזוגתי תחיה ברוך השם בקו הבריאה. ותהלה לאל עברו הימים טובים בשמחה. ולפרט כל דבר הוא מהנמנע, הכלל, גדול ה' ומהלל מאד, ואליו יתברך אנכי נותן הודיה בכל עת ורגע אשר גמל עמי החסד הזה להביאני הלם, וזכני אשר נעם קדשת הארץ הקדושה הזאת נקבע בלבי בלי שעור. מי יתן והיה שאזכה להתבשר מכם בכל עת במכתבים טובים, היתה שמחתי בשלמות, כי על כל הנעשה עמי מצאתי לי בעזרת השם יתברך דרך איד להתגבר נגד הבלבולים, אך הכליון עינים למכתבם לא אוכל להעביר מרעיני, רק בחמלת ה' בדרך שכחה, כי אהבתם תקוע בלבי.

זמרה מאד פלטה נפשי לשמע היטב מהראש השנה הקדוש שלנו באומאן איד עלה עמנו במקום התפלה והיה לי למשיב נפש מידעתם אשר נכון הדבר לגמר לטוב. אך מי יתן להתבשר מהרה מהישועה השלמה אשר נבנה הבנין הקדוש שלנו לטוב, ולא הלך ממני שום תפלה שלא הופרתי ענין זה, ובפרט על כל המקומות הידועים, וגם עבורכם התפללתי הרבה, שתזכו להיות שניכם באומאן על ראש השנה בין הקבוץ הקדוש, בן אנכי מצפה לשמע הטוב מזה. ואנכי נתקשרתי עצמי מפה להקבוץ הקדוש שלנו בנפשי ורוחי ונשמתי, ובפרט בעת שהייתי על ציון הקדוש של האר"י ז"ל בערב ראש השנה נפתח לכבי מאד בענין זה, ומשם קשרתי עצמי בזכותו הקדוש להקבוץ שלנו. יהי ה' עמנו מעתה ולנצח וישמיענו כל טוב זה מזה להחיותנו אמן בן יהי רצון.

והדעו בני שיחיו אשר חשבתני עצמי בענין ההוצאה, ואחר כל הקמיון, מכרח אנכי להיות בעל הוצאה על ארבע רובל כסף לשבוע. כי כבר פתבתי לכם שאני מכרח להחזיק משרתת, כי זוגתי תחיה הוא בלתי אפשרי שתעשה כל דבר ובפרט שהוא דבר חדש. ובחמלת ה' שהזמין לי אשה אשר היא בביתי רק עבור האכילה, בן יוסף ה' חסדו עמנו ויחזק לבי בבטחוני אליו יתברך אשר לא יעזבנו, ולעת עתה ברוך השם אין לי שום דאגות מזה, כי תהלה לאל לעת עתה יש לי על ההוצאה, אך אנכי מודיעכם למען תדעו איד להתאמן למוכתבי ככל אשר יהיה בכחכם. ובפרט כי נודמן

לי בית לקנות אשר לזה אנכי משתוקק למאד, למען יהיה לי מקום מיוחד לעבודת השם ותבדך. ולא אוכל לי לתת עצה לנפשי כל זמן שאין לי ידיעה מכם לדעת מהות הכנסה שלי משם, ומתי יבוא לידי; זוגתי תחיה נותנת לי סכומה שיש לה, אך הוא למצער כי צריכין עוד סך כזה לא פחות, וממה שבידי אין בכחי לתן כי כל זמן שאין מגיע לי שפע חדשה מאתכם צריך להיות לי זה הסכום נכון לצורך פרנסתי לעת עתה. ה' ברב רחמיו יחוס עלי וישעיני למכתבי:

ח

היום יום ד' לך לך.

היום בא הרץ מבייראט [מכירות] ותהלה לאל השגתי את שאהבה נפשי את מכתבם היקר מיום ו' ערב שבת קדש נצבים, אשר לזה בלתי נפשי לדעת מקבלת מכתבי מפרשת עקב וראה. בני חביבי, החייתם את נפשי למאד, כן יחיה ה' את נפשכם ובפרט כאשר מצאתי הבשורה טובה מבנין הקדוש שלנו באומאן. כה יוסף ה' חסדו עמנו אשר יגדל הקבוץ הקדוש שלנו, ואתם תזכו להיות כל ימיכם בין הקבוץ הקדוש על ראש השנה בשם, ואנכי אהיה נמנה ביניכם בגפש רוח נשמה שלי מפה, בזכות הקדושים אשר בארץ המה. ועתה משתוקק אנכי לדעת אם השגתם מכתבי ששלחתי אז גלייד [ישירות] לאומאן לידינו הרב נחמן אשר בשם היו גם כן מסגר מכתבים נחוצים, כי לא ידעתי אם יגיע לידכם קדם נסיעתכם. כן מצפה אנכי לדעת מקבלתו בעתו הינו בעת היותכם שמה, וה' הטוב ישמיעני.

והנה בני שיחיו, קראתי מכתבכם פעמים ומצאתי בו טוב טעם בכל דבר ודבר, איר האט מיך דערקוויקט [החייתם אותי] בכל האיברים שלי. ה' ברב רחמיו יחוס עלינו שאזפה לקבל בכל עת בשורות טובות מאתכם, ובפרט הידיעה טובה משלום ראש השנה הקדוש באומאן, ומשלום בואכם לביתכם לשלום אשר מצאתם העסק לנכון. ה' יצליח אתכם שתזכו לקיים תמיד טוב תורה עם דרך ארץ, ותהיה תורתכם קבע, ותלכו עם כל הדרכים הקדושים של כבוד הנחל נובע מקור חכמה זכר צדיק וקדוש לברכה אשר ירשה לנו מפבור אדוני אבי מורי ורבי וללה"ה. והעקר שתחיו עצמכם בכל הנקודות טובות. וגם בזה תוכלו להחיות עצמכם, בכל רגע אשר נתנה לכם ענין חדש לקיים מצות כבוד אב, ולעסק בטובת החזקה שלי פה, ועל ידי

זה תוכלו לבטח אשר בכל מה שמזכה אותי השם ותברך לסגל פה איזה טוב, לזכותם תחשב גם כן, כי גם על זה יכולין לאמר שמח זבלון וכו'. והאמנם אשר אינכם יכולין להספיק מביסכם כל צרכינו, את אשר תפעלו דרך ידכם הכל לזכותכם תחשב. ואל יקל בעיניכם דבר זה להחיות עצמכם בזה, ובפרט פי אין אנכי מבקש חלילה שום יתרון, רק כמעט לחם לאכל ומקום לנוח. ובגד ללבש ברוך השם עדין יש לי לנכון. והעקר מגמתי למען עסקי להתכלית האמתי. ה' יודע לבבי, והוא יתברך ברב רחמי כבר עזר לי בזה עד מאד. והעקר אשר זכיתי שהתנוצץ בי גדל יקרת הארץ הקדושה הזאת, אשר אנכי מחיה עצמי בכל רגע ורגע בזה. וכל מה שאני זוכה לישוב פה יש אצלי פנים אחרת. ובכל מה שאני רואה פה זכני ה' למצא פה נפלאות אשר נקבע בלבי קדשת הארץ. ואי אפשר לדבר מזה כלל, כי הוא רק לכל חד וכו'. כן אהובי בני שיחיו, למען השם שתקבלו חיות מזה שהזמין לכם השם יתברך ענין גדול בזה.

אתה בני מיכל שיחיה ראיתי במכתב העבר קובלנא שלך לפני על גדל מרדותיך וטרחתך. וידעתי מכאובך בזה, כי גם אנכי נסיתי בזאת ואפשר מסתמא יותר. בני חביבי תדע אשר לא פעם אחת ולא שתי פעמים ולא פמה פעמים, רק פעמים אין שעור הצעתי קובלנא בזה לפני כבוד אדוני אבי מורי ורבי זללה"ה. והשיב לי בכל פעם אינך יודע מה שהשם יתברך רוצה לעשות עמך. והעקר שתשא עיניך למרום בכל עסקך, וכל מה שתוכל לחטף איזה טוב כל תמנע, והעקר רצונות טובים, ובפרט בעת הלוקך על הפאסט תשא עיניך למרום וכל רצונך ומגמתך יהיה להטוב האמתי, ואת אשר נעשה עמך אין אתה יודע כלל, וסוף כל סוף אם ירצה השם יהיה נכון. נא בני שיחיה מסתמא שמעת זאת ממני בעל פה גם כן, ואולי נשכח ממך והנני מזכירך הטוב, ובפרט עתה אשר כל טוב אדוני לפניך, כל ספריו הקדושים אשר בהם תוכל למצא כל מרגוע לנפשך. בני שיחיו אחים ורעים, למען השם לקים איש את אחיו יעזרו ותחזקו זה את זה הן בהעסק, הן להחיות את עצמכם עם כל מה שתזכו לחטף הטוב מכל הטרדות, ולהיות תמיד בשמחה. ובזכות זה יצליחכם השם יתברך בכל עסקיכם ברוחניות ובגשמיות לטוב לכם כל הימים, ויראו עיני וישמחו.

ויתר מזה בני שיחיו מה אוכל להאריך בדברים, עד הנה עזרונו רחמי השם יתברך כן יוסיף ה' חסדיו יתברך עמנו בכל עת להשמיענו כל טוב זה מזה, וכאשר אקבל מכם מכתב אחר בואכם מאומאן כן מסתמא אערך לכם מכתבי באריכות, כי

לעת עתה עדין לא כתבתם לי תשובה נכונה על כל דברי בקשותי שבארתי במכתבי שקבלתם מן פרשת ראה. וגדל מבקשי ואזהרתי לקרא היטב מכתבי ולהשיבני על כל פרט. ובפרט שהיה שם כמה מכתבים, נחויץ לי לדעת אם נתקבלו בלם ונמסרו ונשלחו לכל אחד לנכון. ונפלאתי מאד בני שלא זכיתי לקבל שום תבה אחת ואפלו לא שום פריסת שלום על ידכם משני ידידי הנאהבים ידידנו הרב יעקב גרו יאיר וידידנו הרב צבי מ"ז. לא אוכל לדעת מה לחשב בזה, ויש לי קצת חלישות הדעת מזה. אך בטחוני לה' אשר בודאי לא נתקו אהבתם ממני, ובפרט ידידנו רבי יעקב ש"ב גרו יאיר אשר זכה בי כל כך לטובתי, ה' יצליחו לטוב, ובלפי חקוק אהבתם והגני זוכרם בכל עת לטובתם. בן ידידי בני שיחיו לדרש שלומם עבורי באהבה. וכאשר אתכבד מהם באיזה דברים בודאי אשיב להם בכפלים, וה' יגדיל שלומם לעד. ונא להשיבני מזה בפרוש למען דעת הטוב. ויתר מזה ישים ה' בלבנו אהבתו ויראתו כל הימים אשר נזכה לילך בדרך הישר והאמת. ובזה אסיים ואמר שלום.

אביכם אהבכם אשר נפשי קשורה בנפשם בלי הפסק רגע מרככם בכל טוב, וה' יושיע לטוב.

יצחק.

פריסת שלום לכל אהבינו שיחיו, ולכל אנשי שלומנו שיחיו ולכל אנשי בית המדרש שלנו, וכאשר אקבל תשובתם על פריסת שלום ששלחתי להם במכתבי העבר, בן מסתמא אוסיף לכבדם במכתבי. ה' יגדיל שלומם והצלחתם לעד, הקוויטיל [הפתקה] של ידידנו הישיש הנעלה רבי נפתלי גרו יאיר קבלתי לנכון והיה לי לנחת.

בל ישכחו להודיעני היכן לומדים הבנים שיחיו בחרף הזה למען דעת להחיותו.

ט

ברוך השם, אור ליום ה' ויצא תרכ"ט פה עיר הקדש צפת תבנה ותפונן במהרה בימינו אמן סלה.

מארץ החיים אקרא לשלום כבוד אהובי בני היקרים החביבים בנפשי הרבני המפלא כבוד שם תפארתו מורנו הרב דוד צבי שיחיה, עם שלום וזנתו תתנה ויוצאי חלציהם

שיחיו, והרבני המפלא הרב יחיאל מיכל שיחיה עם שלום וזוגתו תחיה ויוצאי חלציהם שיחיו. בלם יעמדו על הברכה מאת חי החיים לזכותם לרב טוב רוחני וגשמי בזה ובבא לנצח. ויראו עיני וישמחו, אמן בן יהי רצון.

אודה ה' בכל לבבי אשר זכיתי לקבל שבוע זו מכתבים פעמים, אחד על ידי ידידנו הרב דוד גרו יאיר ביום ב', ואחד היום על ידי הרץ בצרוף הסף 146.32 רובל כסף, בבשורתם משלום הבנין הקדוש שלנו באומאן ומשלום הראש השנה הקדוש, ומשלום נסיעתם ובואם לביתם לשלום, ותחי רוח נפשי בקרפי. בן יוסף ה' לזכנו לשמע מהם ישועתם וטובתם כל הימים, והיתה זאת שמחתי. ומה מאד קבלתי רב תענוג משמחת יום טוב שלהם בבית המדרש ובביתם עם כל אוהבינו שיחיו. בן כפי פרושות לה', שיחננם תמיד בחן וחסד ויגדל שלום ביתם לעד וברב ברכה, והיה ביתם בית ועד לחכמים לשמע דבורים להתכלית הנצחי אמן בן יהי רצון.

והנה כתבתי לכם באריכות בשבוע פרשת לך. ועתה אין לי מה להוסיף עד בוא תשובתם הנכונה, וגם אראה אם ירצה השם מה יהיה נשלח לי מאתם השלחה הראשונה, כאשר המה מבטיחים לי בהשני מכתבים הנ"ל. ומאד נהייתי שכתבתם לי שקבלתם כל המכתבים שלי. כי בזה פטרתי ממני על גדול. ואין לי עוד מה לעשות, כי השם יתברך יודע לבבי, אשר לבי הלך אנה ואנה, ועל כל מכתב ומכתב היה לי כמה ספקות. ולסבת זה כתבתי לכם שתקראו כל המכתבים. אך היה נדמה לי שמכרח אנכי לבוא פעם אחת במכתבי בפרט בהתחלה שהייתי מכרח להודיעם משלום בואי לפה לשלום כאשר בקשו ממני. ואגב זה נכנסתי גם בדבורים לטובת החזקת ישיבתי פה, לזאת שקרתי לדעת בשלום קבלתם לכל אחד ואחד למען דעת שיצאתי ידי חובתי. עתה החייתם את נפשי בזה הדבר שהודעתם לי שנתקבלו כל המכתבים. ויודע אנכי אשר אין לי להעלות שום בטחון על פי הטבע, רק להשליך עצמי על השגחת השם יתברך. אשר הוא יתברך משגיח על כל בריה. בן ברחמיו יתברך זיון אותי גם בן ברוח כל ימי חיי בארץ הקדושה הזאת עם זוגתי תחיה לארץ ימים ושנים טובות. ובעזרתו יתברך שמתי נפשי בכפי לשקד על דלתי התורה, וה' שלח בלבי התמדה לכל הלמודים. ויקרת הארץ הקדושה חביב עלי בכל עת ביתר שאת, ובפרט בכל עת היותי על ציון הקדוש של כבוד האר"י זכר צדיק וקדוש לברכה ועוד על מקומות קדושים, נמשך עלי חיות חדש נפלא. והכל על פי

דרכינו הקדושות הנובעים מהנחל נובע מקור חכמה וזכר צדיק וקדוש לברכה שקבלנו על ידי כבוד אדוני אבי מורי ורבי וללה"ה זכותו יגן עלינו. יהי ה' עמי מעתה ולנצח שאזכה להוסיף בכל יום קדשה וטהרה, עדי אזכה לבוא לתכלית הנצחי בחיים חיותי מהרה, אשר לזה פלטה נפשי מעודי עד היום הזה. בן יחנני ה', הטוב הזה, וישמחני בנקדתי הטובה מעתה ולנצח אמן בן יהי רצון.

ובזה אסים ואמר שלום. דברי אביכם המעתיר בעדכם בכל יום ומברך אתכם בכל טובה רוחני וגשמי ומצפה לשמע מכם ולהשמיעכם בשורות טובות עלינו ועל כל אחינו בני ישראל לטוב לנו כל הימים.

יצחק מברסלב.

דמה מאד קבלתי רב תענוג מאשר זכיתי להתבשר, אשר הביאו הבנים שלהם שיחיו לאומאן על ראש השנה, ונתתי תודה והודיה להשם יתברך על זה. בן יחזק ה' את לבכם הטוב לילך מעתה בדרך הישר, ויזכו כל ימי חייכם להיות תוך הקבוצ שלנו לארץ ימים ושנים טובות אמן בן יהי רצון.

דהנני דורש שלום פלתי הצנועה המהללת מרת אסתר שיינדיל תחיה, ולנקדתי היקרה הפלה מרת האדיל תחיה, ולנקדי היקר הנחמד החסיד כמר נחמן שיחיה, ולנקדתי החכימה מרת בתיה תחיה, ולנקדי היניק כמר שכנא יחיה. הומה לבי על המחוש של פלתי תחיה, ואנכי מתפלל עבורה בכל עת, תקותי לה' שיושיעה מהרה לרפואתה הטוב. ולמען השם כל תמשיך עליה שום מרה שחורה מזה, ואל תעסק בשום רפואה תחבשת, רק לצפות לישועת ה' אשר בחסדו יתברך ישמר אותה מכל מחלה וירפאה מהרה רפואה שלמה, ואזכה להתבשר מהרה מישועתה הטובה.

פריסת שלום לכלתי הצנועה המהללה רחל תחיה, ולנקדי היקר הנחמד החסיד כמר אהרן שיחיה, ולנקדי היקר כמר נפתלי שיחיה, הנני מזכירם בכל עת לטוב להם, ומצפה אנכי לשמע מכם כל טוב יהי ה' עמנו ויושיענו.

זוגתי תחיה דורשת בשלום בלכם מאד בידידות ובאהבה. קבלנו את הלךך בשלמות על ידי ר' דוד והיה לנו לנחת. אנו מאחלים לכם שיהיה לכם תמיד מתוק וטוב ולבבות שמחים. נזכה לשמע מכם כל טוב דברי אמכם המעתירה

תמיד עבורכם. ונזכה לקבל מהרה לעקוד טוב משמחת נשואי נכדתי הפלה מרת האדיל תחיה.

דברי דאבריש אשת יצחק שטהרינהארין.

פריסת שלום לחתני המפלג הרב יעקב מיכל גרו יאיר, ולנכדי היקר הנחמד כמר חייקל שיחיה, ולנכדתי היקרה מרת חנה תחיה, ולנכדי היקר כמר דוד צבי שיחיה. נפלאתי אשר לא קבלתי ממנו שום תבה אחת, אשר הבטיחני אשר אם ירצה השם אחר ראש השנה יכתב לי באריכות, לבסוף לא קבלתי אפלו פריסת שלום ממנו. בן אין לי מה לכתב לו. הנני מזכירו בכל יום לטוב לו ולכל יוצאי חלציו שיחיו. וה' ישמיענו מהם כל טוב והיתה זאת שמחתי.

פריסת שלום לכל שכני היקרים שיחיו ובפרט לידידנו האכרד הרב יעקב שיחיה ולכל אנשי שלומנו שיחיו רב שלום, מה זאת שאין לי שום קול מידידנו רבי הירש ליב, נא להודיעני משלום ידידנו הרב מאטיל נכד המנוח הרב משה חיים ז"ל ואחותו תחיה מה נעשה עמם למען דעת, אנכי מזכירם בכל עת לטוב להם. אם יש להם שנוי לטובה תחיו את נפשי וה' יושיעם לטוב.

ידידי בני שיחיו אם תדרשו מידידנו רבי חיים קרסינשטיין, אם ירצה לקבל עבורי א פלאש [בקבוק] שמן או פסח, תראו לעשות עבורי בערך עשר פונט שמן פסח ולשלח לי על ידו, כי זה הוא דבר יקר פה ואינו בנמצא, ואפלו שמן זית של פסח קשה להשיג; ויתר מזה יש ברוך השם בכאן כל טוב ופרפראות בזול גדול, לימינים ומראנצין [לימונים ותפוזים] שתים גדולים בעד שני גדולים וחצי, וקטנים ארבע בעד סך זה, שמן זית מהמבחר ס"ס ק"ב כל פונט גדול ר"ג רויט אז"ה אקו גדולה; והבחירה ביד האדם לדבר סרה חלילה. אשרינו מה טוב חלקנו שנכנס בלבנו נעם קדשת הארץ הזאת, יהי ה' עמנו מעתה ועד עולם אמן בן יהי רצון.

המכתבים הרצופים פה לאדעם תקראו אותם, ותחתימם להנמותרם שיגיעו לידם בטח. אולי יחנני ה' שיגלגל זכותם על ידי לטוב להם.

אביכם הנ"ל.

בעזרת השם יתברך, יום ו' ערב שבת קדש צו תרכ"ט, עיר הקדש צפת תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן סלה.

מקורות לבי אקרא לשלום בני היקרים החביבים עלי כנפשי. הלוא הוא הרבני המפלג הרב דוד צבי שיחיה עם שלום וזגתו ויוצאי חלציהם שיחיו, ולה"ה הרבני המפלג הרב מיכל שיחיה עם שלום וזגתו ויוצאי חלציהם שיחיו, כלם יתברכו מחי החיים יתברך לחננם בכל טוב רוחני וגשמי לטוב להם כל הימים, מעתה ולנצח ויראו עיני וישמחו, אמן בן יהי רצון.

האמנם אשר אין לי עתה שום חדשות להם, לא אשר עדין לא השגתי תשובתם הטובה על מכתבי באריכות בפרשת שמות אשר פלו עיני לזה, אך פאתי לחזק דברי אשר כתבתי להם אשר בכל חדש יהיה נמצא הדבור בינינו. ובצרוף לזה אשר נחויץ לי לשלח המכתב הרצוף פה לידידנו הרב משה מו"ג גרו יאיר, אשר בו רצוף אליו התשובה מעיר הקדש טבריא מגיסו גרו יאיר. ומה מאד החיו את נפשי אשר באו בפרסת שלום אלי על מכתבו של הרב משה הנ"ל, ממש החיו אותי עד למאד, כי מצאתי בו יותר דברי נחת ממכתב הקודם.

בני חביבים, חזקו ואמצו לכבכם, ובטחו בה' כי לא יעזבכם, וממני תוכלו לדעת גדל חסדי ה' ונפלאותיו הנוראים, אשר זכה אותי מתוך שטף מים רבים כזה, לבוא הלם לדרך על אדמת הקדש הזה. מה אמר מה אדבר, אלו כל הימים דיו וכו' אין לשער גדל יקרת הארץ הקדושה הזאת, ובעזרתו יתברך בכל עת נתוסף אלי חביבת הארץ. מה אשיב לה' כל תגמולהי עלי. מי פעל ועשה זאת קורא הדורות מראש, אשר אנו חוסים בצלו הקדוש. כי לא בכחי ומעשי זכיתי לזה, רק בכח וזכות אשל הגדול צדיק יסוד עולם הנחל נובע מקור חכמה וזכר צדיק וקדוש לברכה וזכותו יגן עלינו, ותלמידו הקדוש כבוד אדוני אבי ומורי ורבי זללה"ה זכותו יגן עלינו, אשר הוא הכנים בלבי לנמות לדרכים הקדושים שלו, ולילך עם כל העצות הקדושות הנובעים ממנו ו"ל. זאת היה בעזרי להתחזק בהרצון כל כך שנים, עד אשר בכחם הגדול רחם עלי השם יתברך אשר זכיתי להוציא מכח אל הפעל, ושמתי נפשי בכפי ובאתי בעזרתו יתברך לארץ הקדושה הזאת. בן יעמד לי זכותם הגדול, שירחם ה' עלי אשר אזכה בשנה הזאת לעלות עם אשתי תחיה לעיר הקדש ירושלים תבנה

מכתבי מוהר"י

ותכונן במהרה בימינו אמן סלה, להיות שם מהעולי רגלים על חג השבועות הקדוש הבא עלינו לטובה. לעת עתה כל רעיוני רק באלו המחשבות, הגם שעדין נעלם ממני איך ובאיזה אופן, לאשר לעת עתה יש לי דחק גדול בפרנסתי, עם כל זה במחוני בחסד ה' אשר גמר ויגמר עמי גם החסד הזה. ועתה אין לי שום עצה לזה רק תפלה ותחנונים. והעקר להיות חזק בהרצון, איך וייל ועקר [אני רוצה מאד], יחנני ויגמלני ה' החסד הזה במועדו ובזמנו, באשר עד כה הטוב גמלני, ואזכה מהרה לברוך הטוב מזה אמן בן יהי רצון.

ותהלה לאל עברו ימי הפורים בשמחה. שמחנו בביתי יחד כל אנשי שלומנו ועוד קצת אנשים, והיה על הסעדה מגין עשרה אנשים. בני שיחוי, מה אוכל לשער לכם גדל החסד הנפלא אשר גמל עמי השם יתברך בענין קניית הבית שלי, אשר בעזרתו יתברך יש לנו מקום מרחב טוב להתועד לדבר מטוב האוצרות שלנו. והאמנם אשר לעת עתה מכרח אנכי לסבל דחקות בענין הצמרכות ההכרחיות שלי. ואשר ימי הפסח ממשמשים ובאים עלינו לטובה, וצריכין לכל הכלים חדשים, והכל ביקר. עבור ערך חצי פוד קארטאפלים [תפוחי אדמה], הכרחתי לתן שבועים קפיקעם כסף מעות פה כסף טהור, והמעות דחוק, אשר בעזרתו יתברך עדין לא נסיתי בכזאת. והוא יתברך יושיענו מעתה להושע לטוב, אך לעת עתה זאת נחמתי בעניי באשר רואה אנכי את עצמי יושב בביתי, בית נפלא כזה. הנני נתן תודה והודיה לה' על חסדו יתברך עלי, וכפי פרושות לחסדו יתברך, אשר בהרחב הזמן אושע גם בזה להוציא אותי מדחקי, וישפיע עלי מחית פרנסתי בהרחבה, לטוב לנו כל הימים אמן בן יהי רצון.

ומה אוכל להאריך לכם בני שיחוי, אם היה בכחי הייתי שולח לכם כל טוב הארץ הזאת כי נפלאה הוא בעיני, ה' יאריך ימינו וישנותנו בטוב ובנעימים. והנני מברך אתכם אשר תזכו גם בן לעת זקנתכם לקבע אהליכם עם גשותיכם שיחוי בארץ הקדושה הזאת בהרחבת לבבכם. לעת עתה אמצו וחזקו ללבבכם בתורה ותפלה ומעשים טובים ככל מה שבידכם, וה' ישפיע עליהם רב ברכה להשפיע עליהם כל טוב, בני חני ומזוני רויחא עדי יזכו להשפיע עלי לפה כל מחית פרנסתי בהרחבה. והנני מכרח עתה להתחזק עתה בבטחון עד למאד, כי לפי שעה, השעה דחוקה לי, כי הסף שקבלתי ממכם בצרוף עוד חמשה רובל כסף מידידנו הרב צבי

מכתבי מוהר"י

תשכג

מ"ו אין מספיק לי לפי ההצטרפות בעת, והכרחתי ללות לי עשרה רובל כסף, והלואי שישפיק לי עד ראש חודש אייר הבא עלינו לטובה. ואתם בני שיחיו, כל מה שבדיכום אל תמנעו הטוב ממני, כי אנכי לא אוכל לפרט לכל אחד אודותי, ואתם בעל פה יכולים אתם לכנס עם כל אחד בדבורים כפי ענינו. וה' ימשיך עליהם חן וחסד שיתקבלו דבריהם לטוב. ורצוף פה מכתבי לאומאן, יקראו מקדם ככל הכתוב שם, ולאחר כך יחתמו כל אחד לנכון ולשלחם לשם בזריזות, ולהוסיף גפך משלהם כפי אשר תבינו. וה' הטוב יגמור עמנו, וימי הפסח ממשמשים ובאים עלינו לטובה. יהי ה' עמנו אשר נזכה לקבלם בקדושה ובטהרה, ולקיים כל המצוות הקדושות הנוהגים בו, והעקר להזהר ממשוהו חמץ בגשמיות ובפרט ברוחניות, לזכות לגרש מאתנו המחשבות זרות שבלב, ולזכות למחשבות קדושות מעתה ולנצח. ובה אסים ואמר שלום. דברי אביהם ואוהבם מברכם בכל טוב, ומצפה לשמח בשמחת החג הקדוש הבא עלינו לטובה, וה' יזכנו לשמע קול שמחתכם מפורים ומפסח, וישמח לבי גם אני.

יצחק.

ורב שלום לכלתי הצנועה מרת אסתר שיינדיל תחיה, ולנכדתי הפלה המהללה מרת האדיל תחיה, ולנכדי הנחמד המפלג כמר נחמן שיחיה, ולנכדתי החכימה בתיה תחיה, ולנכדי היניק החכם כמר שכנא שיחיה. ורב שלום לכלתי הצנועה מרת רחל תחיה, ולנכדי הנחמד המפלג כמר אהרן שיחיה, ולנכדי המהלל כמר נפתלי שיחיה, ומה מאד החיו את נפשי אשר כתבתם לי שהבנים שלכם הולכים בדרך הישר, ממש השבת את רוחי. מי יתן והיה לשמע מהם תמיד כל טוב, מה אכתב לכם אני מאחל לכם כל טוב, יקיים תמיד מה שאני מבקש עבורכם. אני מבקש מכם אל תדאגו וקויו אל ה' שתמיד יהיה כהגון.

דברי אביכם המברכם מקירות הלב בכל טוב.

יצחק.

זוגתי תחיה דורשת בשלומכם מאד בידידות, תהלה לה' יתברך היא מקבלת תענוג משיבתה בארץ הקדושה הזאת, ובפרט מעת קניית הדירה שלנו. והגם שהיא מכרחת לסבל דחקות וטרחות הרבה, כי הגם שיש לי משרתת אשה

מִכְתָּבֵי י"א מוֹחֵר"י

זְקֵנָה, עִם כָּל זֶה הַהִכָּרַח שֶׁתַּעֲשֶׂה בְּעֶצְמָה, וּבִפְרֵט בְּעֵינַיָּא דְּפִסְחָא, אֲשֶׁר מִכְרַחַת לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים כָּאֵלוֹ אֲשֶׁר מַעֲלֵם לֹא נִסְתָּה בְּכֹזֵה, עִם כָּל זֶה הַכֹּל מִקְבֵּלַת בְּאַהֲבָה בְּאַמֶּת לַחֲבִיבַת הָאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה. בֵּן יַעֲזֹרֵנוּ ה' לִישִׁיבָה טוֹבָה בְּהִרְחֵבָה מִהֲרָה.

דְּאִכְרִישׁ אֶשֶׁת רַבִּי יִצְחָק שְׁטַהֲרִינְהָ אֶרֶץ.

זָרֵב שְׁלוֹם לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַיְקָרִים שִׁיחִיו, וְלְכָל הַשְּׂכָנִים שְׁלֵנוּ, וּבִפְרֵט לִידִידֵנוּ הָאִכְרֵךְ הַרֵב יַעֲקֹב גְּרוֹ יְאִיר, וְלִידִידֵנוּ הַיְקָר הַרֵב אַבְרָהָם מְאִיר גְּרוֹ יְאִיר, וְלִבְנוֹ הַרֵב יִצְחָק גְּרוֹ יְאִיר, וְלְכָל אוֹהֲבֵינוּ שִׁיחִיו, וְלְכָל אַנְשֵׁי בֵּית הַמְּדַרְשׁ שְׁלֵנוּ. וְאִין הַפְּנָאִי מִסְכִּים פְּעֵת לְבוֹא בְּיוֹתֵר לְכָל אֶחָד. כַּאֲשֶׁר אֶקְבֵּל מֵהֶם מִכְתָּבָם, בְּוֹדָאִי אֲשִׁיבֵם כְּרָאוּי. וְכֻלָּם יִתְבָּרְכוּ מִמְּעוֹן הַבְּרָכוֹת בְּכָל טוֹב. וְכֻלָּם חֲקוּקִים עַל לִוַּח לְבָבִי לְזַכְרֵם לְטוֹב. יִצְחָק.

י"א

בְּרוּךְ הַשֵּׁם, יוֹם א' כ"ט לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּרַכ"ט פֶּה, עִיר הַקִּדְּשׁ צִפְתָּ תִּבְנֶה וְתִכּוֹנֵן בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן סְלָה.

מִקִּירוֹת לְבָבִי אֶקְרָא בְּשְׁלוֹם בְּנֵי הַיְקָרִים הַחֲבִיבִים עָלַי יוֹתֵר מִנְּפִשִׁי וְלְבָבִי, הֲלֹא הוּא הַרְבֵּנִי הַמְּפֹלֵג כְּבוֹד שֵׁם תּוֹרַתוֹ מוֹרְנוּ הַרֵב דָּוִד צְבִי גְּרוֹ יְאִיר עִם שְׁלוֹם זְוִנְתּוֹ וְיוֹצְאֵי חֲלָצִיו שִׁיחִיו, וְהֲלֹא הוּא הַרְבֵּנִי הַמְּפֹלֵג כְּבוֹד שֵׁם תּוֹרַתוֹ מוֹרְנוּ הַרֵב יְחִיאֵל מִיֵּכֶל גְּרוֹ יְאִיר עִם שְׁלוֹם זְוִנְתּוֹ וְיוֹצְאֵי חֲלָצִיו שִׁיחִיו. חֵי חַיִּים יִשְׁפִיעַ עֲלֵיהֶם בְּרָכָה וְחַיִּים וְכֹל טוֹב רוּחָנִי וְגַשְׁמִי לְהִיּוֹת נְטוּעִים בְּאֵהֶל תּוֹרָה וְתַפְלָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וּבְכַבְרַת ה' עֲלֵיהֶם בְּשִׁפְעַת בְּרָכָה וְהַצְלָחָה לְטוֹב לָהֶם כָּל הַיָּמִים אָמֵן בֵּן יְהִי רַצוֹן.

מִכְתָּבָם הַיְקָר מִן פְּרִשְׁת פְּקוּדֵי וַיִּקְרָא לְנִכּוֹן הַשְּׁגָתִי בְּצִרוּף כָּל הַמִּכְתָּבִים. וְמָה אוֹכֵל לְשַׁעַר לָכֶם גִּדְּל הַמְּצוּהָ שְׁלָכֶם בְּזֶה הַחַיּוֹת שֶׁהִגִּיעַ לִי מִזֶּה. אֶלְף תּוֹדוֹת לָכֶם בְּנֵי עַל דְּבָר זֶה. בֵּן יַחֲזֹק אֶתְכֶם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל עֵת לְרַצוֹנְכֶם הַטּוֹב. וְאַזְכָּרָה לְשִׁמְעַת קוֹל הַצְּלָחַתְכֶם בְּכָל עֵת לְהַחְיּוֹתִי. וּמָה מְאֹד הִחִיו אוֹתִי בִּידִיעָה מִשְׁמַחְתָּם בְּיָמֵי הַפּוּרִים הַקְּדוּשׁ הָעֵבֶר עִם אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שִׁיחִיו בְּבֵיתְכֶם, וְאֲשֶׁר אֶכְלַתֶּם כָּל הַפּוּרִים סַעֲדַתְכֶם בְּצוֹתָא חֲדָא. בֵּן יְהִי ה' בְּעֶזְרְכֶם שֶׁתַּחֲזְקוּ שְׁלוֹמְכֶם כָּל יְמֵיכֶם בְּטוֹב וּבְנַעֲמִים וְהִתְהַדָּתָא שְׁמַחְתִּי. וְנִפְלְאֵתִי אֲשֶׁר לֹא הִזְכִּירוּ בְּשְׁמַחְתָּם אֶת

ידידנו הרב נחמן ברי"צ וידידנו רבי צבי אריה, אשר מסתמא היו עמם בצותא חדא, ונא להודיעני מזה.

כתבתם לי אשר הגיע מכתבי לאומאן במועדו ובזמנו לטוב, בעת אשר היו הנגידים שיחיו בשם. נפלאתי אשר לא הגיעני שום תשובה מידידנו רבי נחמן על ידי ידידנו רבי איצלי. מהנראה מזה אשר לא נתחדש שום דבר לטובתי, נו מסתמא הכל מאת השם, ואליו יתברך תקותי שיושיעני. ומסתמא באשר יתחדש איזה דבר לטובתי יהיה לי תקף ידיעה מכם, בענין הסף 50 רובל כסף המגיע לתשלום הדירה שלי בכתבם אלי אשר דעתם שזונתי תחיה תתן זה הסף, ככר כתבתי לכם שאנכי לא יהיה לי שום סברה אחרת, כי גם הסף מאה רובל כסף נתתי בהתחלה שלא ברצון גמור, רק לאשר אנשי שלומנו זרוזו אותי בזה לטובתי. ועתה בעזרת השם יתברך אנכי מחזיק להם טובה על דבר זה, וזונתי תחיה בודאי ברצונה לתן על חשבונה זה הסף, אך לעת עתה נעלם הקונה פה על זה התכשיט, וההכרח מעתה לשלם עסקא, ויש לי מזה קצת עגמת נפש. אך אולי יתן ה' שיתקום הדבר אשר כתבתם לי שדידנו היקר הרב אבאלי צריך להיות אם ירצה השם באלו הימים פה, כן יהיה לטובתי השלמה, כי אשלח על ידו התכשיט לידכם, ובשם בודאי יהיה קונה עליו ויבוא הדבר על מכוננו.

לעת עתה אצלי יקר מאד אהובי בני שיחיו ששלחתם לי הסף כפי שדרשתי מכם, אשר בעזרת השם יתברך יהיה לי על הוצאות דרכי בקדש לעלות לעיר הקדש ירושלים על חג השבועות הקדוש הבא עלינו לטובה, ואצמצם ההוצאה אשר ישאר עוד בידי למחיתי עד בוא תשלום המגיע לי על חשבוננו. יחנני ה' בחסדו הטוב שיהיה הכל במועדו ובזמנו ברצונו יתברך, ואזכה לעמד על משמרת בהתמדת למודי הטוב ואצליח בדרכי הקדוש לפעל בקשתי עלי ועליכם ועל כל הנלוים לנו ועל כל אחינו בני ישראל, ואזכה לבוא לתכלית הנצחית בחיים חייתי בארץ הקדושה הזאת אמן בן יהי רצון.

הומה לפי על צמצום פרנסתם, אך תודה לה' על זה החסד, כי ימי החרף תמיד המסחרים למעט, וחסדי ה' כי לא תמנו, ואליו יתברך תקותי שיתעלו המסחרים ויהיה נשפע עליכם רב ברכה והצלחה; וכפי פרושות לה' עבורכם בכל

יום ויום ובכל עת ועת, ובקשתי שטווחה מלפניו יתברך להושיעכם בכל הענינים
 לטובתם, ובפרט שירחיב לכם הטוב בתורה ותפלה ומעשים טובים, אשר לזה כל
 מגמתי, כי אתם חלקי וגורלי הטוב ואהבתכם קשורה בנפשי, לא אוכל לשבח
 אודותם כלל אפלו שעה אחת. מי יתן והיה שאמצא חן וחסד בעיני השם יתברך
 להאזין תפילתי תמיד להושיעכם בכל הענינים לטוב לכם כל הימים, ואזכה לשמע
 תמיד ממנו קול תורה ותפלה ומעשים טובים, עם השפעת פרנסתם בהרוחה וגדול
 בניהם ובנותיהם לתורה ולחפה ולמעשים טובים לאורך ימים ושנים טובות, והיתה
 זאת כל שמחתי השלמה כי טובתם הוא טובתי באמת.

בני מיכלי שיחיה, הרבית להגדיל עלי צערך מענין מעוט עסקך בחפצי שמים
 לסבת טרדת העסקים. מה אמר לך בני חביבי, דמעות לבי פנחל ישטופו על
 זה, אך בני חביבי הן ידוע לך אשר לא בן מהמדה, והעקר לשמח את עצמו בכל
 הנקודות טובות, והעקר בהרצון. הנה בעזרת השם יתברך על כל פנים יש לכם תמיד
 רצונות טובים והו העקר, וסוף כל סוף בודאי יהיה הכל לטוב. ובפרט כי בעזרת
 השם יתברך ממני תוכלו לראות גדל יקרת הרצון, כי פני שאתם יודעים אותי, תוכלו
 להבין אשר רק על ידי הרצונות טובים פאתי לזה לזכות להיות על אדמת הקדש
 מתוך מעוף צרה ומצוקה אשר עברו עלי בתוך זה הזמן שאתם מכירים אותי. ואל
 תשפח בני חביבי, אנכי יצאתי לאויר העולם תקף אחר עשרים שנה, ואתה הנחתך
 לשקד על דלתי התורה תמיד עד עת נסיעתי ממך, בזה הכח תוכל לבטח אשר ה'
 לא יעזבך, ואל תרף ממך הרצון הטוב אפלו רגע אחת, ובין כך בודאי חוטפין איזה
 טוב גם כן, כי בודאי השם יתברך עוזר בכל פעם, כי לית רעותא טבא דאתאביד ואין
 רצון טוב שנאכד. ובפרט אשר לפניכם כל האוצרות שלגו אשר תוכלו למצא בהם
 מרגוע לנפשכם. וכבר כתבתי לכם באיזה פעם, ועתה אוסיף זאת לכם אשר תוכלו
 להחיות עצמכם בזה אשר זכיתם לזכות גדול בזה לעסק בענין החזקתי למחית
 פרנסתי בארץ הקדושה הזאת, בזה תוכלו לקבל חיות כמו שאתם יושבים על התורה
 ועבודה תמיד, כי נפש אחד לכלנו; כי אתם ידעתם את לבבי וכונתי לבוא למקום
 חיותי, ובחסדי ה' חפץ ה' מצליח בידי אשר בכל עת לבי בוער בקרבי לבוא אל
 תכליתי הנצחי. ובעזרת השם יתברך אין אנכי מבלה עצמי זמן על שום דבר, רק

בתורת ה' חפצי בכל מה שפנידי לעשות. ואי אפשר לי להרבות דברי בזה, ורק למען אהבתכם מרח אנכי על כל פנים להחיותכם קצת, ודי למבין.

ואתם בני שיחיו תוכלו לשמח בזה מאד, כי באמת תומכי אורייתא נחשבים על כמה מקומות למעלה מלומדי אורייתא ואנן פחדא חשיבין. יהי ה' עמנו ויוליכנו בדרך הישר והאמת תמיד לבנו רצונו ותברך ולהמשיך עלינו תמיד שמחה וחדוה על פי כל הדרכים הקדושים שנקבע בלבנו מאור האמת, צדיק יסוד עולם כבוד אדונינו מורנו ורבונו הנחל נובע מקור חכמה וזכר צדיק וקדוש לברכה, אשר קבלנו על ידי תלמידו הקדוש כבוד אדוני אבי מורי ורבי זללה"ה זכותו יגן עלינו. אשרינו מה טוב חלקנו שזכינו לגורלנו הטוב הזה. יהי חלקנו עמהם מעתה ולנצח, ונוכה להוסיף בינה ודעת בזה להבין גדל הצלחתנו הזה. ובכאן ברוך השם אנכי מרגיש זאת ביותר בטוב טעם ודעת. וה' ברב רחמיו יחום עלינו להגדיל חסדיו ותברך עלינו תמיד, וישמיענו זה מזה בשורות טובות עלינו ועל כל הגלוים עלינו ועל כל אחינו בני ישראל שיחיו. אמן בן יהי רצון.

הקדושיטיל מדידנו הר"פ גרו יאיר קבלתי לנכון, ובעזרת השם ותברך הנני מוכן לקיים רצונו לחלק הסף שלו לעניים הגונים. ותן ה' בלבבו להוסיף בכל פעם צדקתו לארץ הקדושה הזאת. ונפלאתי אשר לא נכבדתי בשום תבה אחת מכבוד אביו היקר ידיד נפשי הרב צבי הויזנר אשר פתבתם שהוא מוכן להשיבני. ובפרט אשר בקשתיו גדון טובת הרב יעקב דוד גרו יאיר לעורר לב בנו הרב עוזר גרו יאיר. וגם מאתכם היה בקשתי לעשות בזה לטובת הנ"ל ואין לי מכם שום תשובה בזה. והרב יעקב דוד שוקד עלי בכל עת בזה, מאד גדול דחקו ואין בכחי לסבל הרחמנות עליו. בן אם עדין לא הגיע לידכם ישועתו מבנו, תראו לעשות בזה בכל כחכם לטובתו, ולמצוה רבה יחשב.

יב

ברוך השם, יום ו' ערב שבת קדש.

אתמול לפנות ערב תהלה לאל באתי מהלולא קדישא, בני שיחיו מה אוכל לשער לכם גדל יקרת הדבר הזה, אברך בכל לפי להשם ותברך אשר עד כה

עזרני, סי איז א פיינע חתנה מען מעג פארין [זו "חתנה" יפה, פדאי לנסוע] מארבע פנות
העולם לראות הענין הזה, וגדל תקף האמונה קדושה שיש לכל אחינו בני ישראל
שיחיו בזה. באים אנשים מקצה ארצות, וגם ממשערקסיע היו כמה אנשים מכבדים,
ומפורים הון רב. ואינם בוכים כלל, רק שמחים כל הלילה ותקף בפקר נוסעים לדרךם.
וגדל המניעות שהיה היום פה על ענין הנסיעה הזה לא היה כזאת מעולם, כי ירד
הגשם שני ימים רצופים יום ד' ויום ה', וכל תושבי הארץ פה אינם בזכרם שיהיה
בעת הזה גשמים כאלו. וכל אנשי העיר הזאת לא נסעו עד יום ל"ג בעמר בפקר. כי
על הלילה לא היה באפשרי לבוא לשם, כי החצר הוא רק בחזקת הפרענקין [עדות
המזרח], וכל הבתים שיש בשם משכרים להפרענקין שבאים מארצות אחרים משנה
לשנה גבירים מפרסמים, והמדרש מלא מפרענקיות [בנות עדות המזרח] מפה אל פה.
רק בכל שנה כאשר החמה זורחת, כל אנשי צפת עומדים החוצה על הגגות ובתוך
החצר ועושים לעצמם סכות ארעי, ובהיום זאת הנ"ל בלתי אפשרי לסבת הגשמים
באין מעצור. ועשו פה הדלקה גדולה [ההדלקה פה היה אצל בית הכנסת של כבוד האר"י
זכר צדיק וקדוש לברכה בשמחה רבה, וההדלקה נראית עד המירון, ותהלה לאל רקדנו הרבה
בתוך שטף הגשם, ואחר כך בבית הכנסת והכל פאהבה ובחבה]. אך ביום ל"ג בעמר בפקר
השכם בתוך שטף הגשם התחילו אנשי פה לנסע לשם. מה אמר לכם. לא האמנתי
כי יספר לי אם לא ראיתי בעיני. נסעו אנשים ונשים וטף, גם יונקי שדים. והגשם
שטף אותם, וכל הדרך היה מלא שמחה לגדל חביבות הדבר הזה. וטרום באו לשם
כבר נסעו קצת פרענקין, והיה מקום לכנס לתוך המדרש. ומקדם אמר כל אחד כל
מה שבלבו, ושפכו הרבה דמעות מקירות לבם. ואחר כך בעזרת השם יתברך גדלה
השמחה עד לשמים והיה קלינעט ופאק [תף ומצלמים]. וכלם בפיהם מזמרים נגונים
נפלאים. והילדים מתגלחים שקורין פה חאלאקין [חלקה]. והענין הזה הוא דבר נפלא,
כי יש להם שירים לזה ומרקדים עם הילדים בתנועות נפלאים. ממש בלתי נפשי
בנעם הדבר הזה, והילדים דפה, המה מחכמים נפלאים לא נראה כזאת.

הכלל, עם איז א [זה] ענין נפלא, מעשי רבי שמעון. ואנכי תהלה לאל זכיתי לעמוד
אצל הציון ממש, ואמרת התפלה הקדושה שלנו שנתסדה על תקף
קדשתו. ונשאתי עיני למרום, ונתתי שבח והודיה לפניו יתברך אשר איש בערפי יזכה
לעמוד ביום הזה על ציון שלו הקדוש. ופרשתי שיחי מקירות לבי, וזכרתי כל הנפשות

הנרשמים אצלי, ואחר כך רקדתי ברוך השם הרבה בשמחת לבני. עד שמתוך הרקידה ישבתי עצמי על החמור לחזרה. וגם זוגתי תחיה היתה עמי, ותהלה לאל באנו לביתי לשלום בלי שום מכשול, רק עוף ויגע. ה' יחזק את כחנו אשר נזכה לבוא לעיר הקדש ירושלים תבנה ותכונן במהרה בימינו כאשר עם לבבנו. ותהלה לאל, היום שכרנו חמורים לשם לנסע אם ירצה השם ביום ב' הבא עלינו לטובה. יהי רצון שיהיה בשעה מצלחת שיהיה הנסיעה פסדר. ונזכה לבוא לשם בלי שום צער הדרך חלילה. ויתחזק כחנו לעשות פעלתנו בשם כאשר עם לבבנו, ונזכה לבוא לביתי לשלום גם בן בלי שום צער הדרך חלילה. רק הכל בשלום ושלווה לטוב לנו כל הימים אמן בן יהי רצון.

ויתר מזה לבי מלא מלים בזה, אך אי אפשר להוציא מבח אל הפעל. בני שיחיו, אשרינו מה טוב חלקנו שזכינו לחסות בצל כנפיו של כבוד אדונינו מורנו ורננו הנחל נזכע מקור חכמה זכר צדיק וקדוש לברכה, ותלמידו הקדוש כבוד אדוני אבי ומורי ורבי זללה"ה אשר הכניס לנו דעת על כל פנים למה לכסף. והשאיירו אחריהם ברכה כל האוצרות שלנו. ובפרט היסוד של קבוץ על ראש השנה, דאם איז גאר איין אנדער חדוש נפלא וזה באמת חדוש נפלא ושווה, וכל תשכחו מה שכתוב בסיום דברי קדשו של ההתגלות הצדיק רבי שמעון בן יוחאי "וכו". תשימו לב לזה התבה "וכו" ותבינו קצת דברי הנ"ל ודי למבין. יהי ה' עמנו מעתה ולנצח להיות בגורלנו עד עולם אמן בן יהי רצון.

נפלאתי קצת שאין לי שום תבה אחת מידידנו הרב צבי מ"ז. אך מסתמא הכל מאת ה'. ובה' בטחתי כי לא יעזבני. לעת עתה מצפה אנכי לקבל הסדר ששלחתם לי למען לא אצטרך חס ושלום ללוות על הוצאות, כי ביש לפני הדבר. ולעת עתה מכרח אנכי להכין כל מכתבי, ואם אקבל אם ירצה השם על ידי הרץ הבא אם ירצה השם ביום מחר, אודיעם בגיר מיוחד בשורות שתים כי לא יסכים הפנאי לסבת הליכת השירא, וגם עתה אנכי מטרד מאד. כאשר תוכלו להבין פי ענין הנסיעה הזאת קשה לפני כמעט יותר מאשר מחוץ לארץ לפה. ה' ברב רחמי יוליכני בדרך הזה לשלום בלי שום צער הדרך כלל, ויביאני לשלום על שבת קדש הבא עלינו לטובה לעיר הקדש ירושלים תבנה ותכונן במהרה בימינו, חזק בכריאותנו בראוי, ושם אזכה לתן תכף תודה והודיה להשם יתברך על נפלאות חסדו יתברך

מכתבי יב מוהר"י

אשר גומל עמי בכל עת. ועל זה במחוני גם עתה שימלא משאלות לכבי למוכתתי וכוזה
אסים ואמר שלום, ונפשי קשורה בנפשם לזכרם בכל עת למוכתנו.

דברי אביכם המברך אתכם בכל טוב רוחני וגשמי, מצפה לשמע בכל עת קול הצלחתם
למעלה בזה ובכא לטוב להם.

יצחק.

פריסת שלום לכלתי הצנועה מרת אסתר שיינדיל, ולנכדתי המהללה הכלה מרת
אדיל תחיה, ולנכדי היקר כמר נחמן שיחיה, ולנכדתי החכימה בתיה
תחיה, ולנכדי היניק שכנא שיחיה.

פריסת שלום לכלתי הצנועה מרת רחל תחיה, ולנכדי היקר כמר אהרן שיחיה,
ולנכדי הנחמד נפתלי שיחיה, האמינו לי ילדי האהובים שאינני שוכח
אתכם אפלו לשעה אחת. ה' יתברך יעזור שיקים כל שאני מבקש עבורכם. אני
מבקש מכם, אל תדאגו. ה' ברוך הוא יעזר לנו בכל דבר בזמנו כרצונו יתברך.

זוגתי תחיה דורשת בשלומכם באהבה רבה ומאחלת לכם כל טוב. אהבתה לכם
היא בלי שעור ובפרט להילדים שיחיו, והיא גם פן ברוך ה' נוסעת עמי
לירושלים וה' יצליח דרכה, והיא תמיד מתפללת לה' בשבילכם ומקנה לשמע מכם
בשורות טובות. ובקשתה להודיע לה משלום הזוג מרת סאסיע תחיה עם שלום
בעלה רבי משה גרו יאיר ומבתם תחיה, ואיך מתנהג להם בפרנסתם, איהר וועט זי
מחיה זיין [תחיו אותה].

דאבריש אשת רבי יצחק.

פריסת שלום לכל אנשי שלומנו שיחיו וכל אוהבנו שיחיו ולכל השכנים שם,
ובפרט לידידנו השכן האברך המפלג הרב יעקב גרו יאיר. וקבלתי
הקוויטיל שלו עם אחד רובל כסף וכן אנכי שמתי הקוויטיל שלו תחת חיקי להשאירו
על איזה מקום קדוש בדרפי בקדש לעיר הקדש ירושלים תבנה ותכונן במהרה בימינו.
וחזן לזה רשום אצלי כל שמוותיו שיחיו בספר להזכירו בכל עת לטוב.

ידידנו הרב דוד ריידע מבקש מכם לעורר שם כל משפחתו שיחיו, ובפרט הנגיד הרב צבי טאפאטשניק גרו יאיר שירחמו עליו להיות בתומכי למחיתו. כי דחקו גדול למאד ומדוע יתרחקו ממנו כל כף, ובפרט כי הוא איש ירא ה'. בן יתאמצו לטובתו ולהודיעני מזה, ונא לדרש בשלום כל אנשי הבית המדרש שלנו לכל אחד באהבה רבה. אביהם אוהבם.

יצחק הנ"ל.

יג

בעזרת השם יתברך, יום ו' ערב שבת קדש פרשת במדבר מ"ח למספר בני ישראל תרכ"ט, פה עיר הקדש ירושלים תבנה ותכונן במהרה בימינו.

ישאו הרים מארץ החיים, שלום וברכה לכבוד אהובי בני חמדת לבבי הלא הוא הרבני המפלג דוד צבי גרו יאיר, והלא הוא הרבני המפלג הרב מיכל שיחיה.

חי החיים ישפיע עליהם כל טוב רוחני וגשמי, לטוב להם כל הימים ביחד עם נשותיהם ויוצאי חלציהם שיחיו, ויזכו לשתי שלחנות תורה וגדלה במקום אחד, אמן בן יהי רצון.

חסדי ה' אזכיר על כל הטוב אשר גמלני, ברוך שהחנינו וקימנו והגיענו לזמן הזה. ותהלה לאל באתי לפה לשלום ביום ו', ערב שבת קדש העבר בערך חצות היום, ומצאתי פה את שאהבה נפשנו את אנשי שלומנו היקרים שיחיו. וזכיתי בזה היום להתפלל מנחה וקבלת שבת אצל מקום קדשנו בית תפארתנו. והאמנם אשר בודאי נהפך לפי בקרבי על גדל מרירות החרבן, כי מתפעל נפש הרואה, אוי לנו על שברנו, ואי אפשר לשער הענין הלזה, על כל אלה בראות הומיות אחינו בני ישראל שיחיו, בהתפללם שם אנשים ונשים וטף וכלם מקירות לבם מתחננים ומבקשים לגאלת נפשם, אמרתי זאת נחמתי בעניינו. כי סוף כל סוף מזה תצמח הגאולה במהרה בימינו אמן סלה, ודרכי ה' נעלמים מאתנו.

ונתגברתי במחשבותי וקשרתי עצמי גם בן לתוך כל הקבוצים הקדושים מאחינו בני ישראל שיחיו והתפללתי עמם. אך עם כל זה לא שב רוחי

בקרבי. ובאנו לביתנו והתחלנו להחיות עצמנו עם התקנה האמתית, אשר אנו מאמינים אשר בחסדי ה' בודאי יבוא הגואל צדק במהרה בימינו, עד אשר באנו לשמחה ורקדנו קדם קדוש בתשוקת לבנו. ותהלה לאל עבר כל השבת קדש בשמחה. ואחר כך ביום א' נסענו יחד לעיר הקדש חברון ובאנו על לינת לילה ביום א' בערב לבית הצדקת רחל אמנו זכר צדקנית וקדושה לברכה. ומן חצי לילה עד הבקר שפכנו שיחנו באשר עם לבנו. ובבקר השכם התפללנו תפלת שחרית בצבור, שם מצאתי קצת מרגוע לנפשנו. ובאנו לעיר הקדש חברון ביום ב' ערב ראש חודש לעת ערב. ותכף הלכנו למקוה, והלכנו להתפלל מנחה אצל מקום מערת המכפלה. מה אמר מה אדבר, זה הוא ענין אחד ממש עם מקום קדשנו, ובלפי לא היה שום הפרש ביניהם, והיינו בשם לערך שתי שעות. והגם שזורק עלינו קצת אכזבים טובים, רק היה בחסד. וביום ראש חודש הלכנו על כל המקומות הקדושים, עד אשר באנו באחרונה אל מערת ישי אבי דוד והצדקת רות. בשם נפתח לבי עד למאד כי נזכר בלפי גדל עצם קדשת ההתנלות של כבוד אדונינו מורנו ורבונו הנחל נובע מקור חכמה זכר צדיק וקדוש לברכה על הפסוק ויאמר בעז אל רות. אשרינו מה טוב חלקנו שזכינו לטוב אמתי פודה, ובאנו לשמחת לבנו, וביום ד' בפקר נסענו לחזרה. ובאתי עת תפלת מנחה גדולה עוד הפעם לבית רחל אמנו, והתפללתי שם תפלת המנחה. ותהלה לאל באנו לפה לשלום. עד הנה עזרונו רחמינו יתברך, כי לשער לכם גודל ענוי הדרך הזה מעת צאתי מביתי מעיר הקדש צפת עד היום, הוא בלתי אפשרי. הפלל הדרך מלא נסים. ואין בזה שום דרך הטבע כלל, רק השם יתברך ברכ חסדיו שלח מלאכו לפנינו, והוליד אותנו בכל הדרך הזה ולא על ידי שום דרך הטבע כלל. בן ברחמינו יתברך יושיענו לפעל בקשתנו מלפניו יתברך על כל אודותינו, ולהג את חג השבועות הקדוש בשמחת לבנו. ויוליכנו גם לחזרה בדרך הזה לבוא לביתנו עיר הקדש צפת בלי שום צער הדרך, ונזכה לבוא לשם שלם בנופנו ובממונו ובתורתנו אמן בן יהי רצון.

וביום אתמול הלכנו גם בן להתפלל תפלת מנחה למקום קדשנו. ובפעם הזאת נפתח לבבי ופרשתי שיחתי לפניו יתברך בפרט ובכלל, וזכרתי כל השמות של כל אוהבינו כפי שגורשמים אצלי. ועמדנו שם עד הלילה ותהלה לאל היה בהשקט. והיום מסתמא נלך לשם גם בן להתפלל תפלת המנחה וקבלת שבת

והתפלה, ולספר שם הספירה של יום מ"ט. יהי רצון שנוזבה להארת וקדשת יום החמשים הקדוש יום קבלת תורתנו הקדושה, אשר נזכה לקבל עלינו מחדש קדשת תורתנו הקדושה, לשום אותה בלבבנו מעתה ולנצח, למען טוב לנו מעתה ולנצח, לטוב לנו כל הימים טוב אמתית לתכליתנו הנצחית והיתה זאת שמחתנו וחדותנו אמן בן יהי רצון.

והנה מסתמא בלבי הרבה לדבר מענין הנסיעה הקדושה הזאת, אך עדן אין דעתי צלולה מטרדת הדרך. רק מרב אהבתכם באתי להודיעכם משלום בואי לשלום לכאן, והודעתי אתכם כל הנ"ל. ודעתנו להתמהמה פה בחסדי ה' עד יום א' פרשת בהעלתך הבא עלינו לטובה. אז נשים פעמי רגלינו לבוא לביתנו לעיר הקדש צפת, ואפשר נסע דרך עיר הקדש טבריא, ולמען אהבתם אלך עמהם יחד. וכאשר בחמלת ה' עלינו שנבוא לביתנו לשלום בן משם ארחיב לכם הדבור ככל אשר עם לבבי. ואפרט לכם כל המקומות הקדושים שזכיתי להיות ואשר עוד אזכה להיות בשם בחסדו יתברך. ולעת עתה אהובי בני שיהיו, תתנו שבח והודיה להשם יתברך אשר עד כה עזרנו רחמיו יתברך. מה אמר מה אדבר, מי פעל ועשה קורא הדורות מראש, ורק זכותו הקדוש וזכות תלמידו הקדוש כבוד אדוני אבי ומורי ורבי זללה"ה הופיע עלי לחנני בחסד הגדול הזה, בן יעמד לנו זכותו הקדוש מעתה ולנצח לבוא למבקשי נפשי, לתכלית הנצחית בחיים חיותי בארץ הקדושה הזאת, ויזכנו לשמע מכם בשורות טובות, לשמע קול הצלחתכם בטוב ובנעימים והיתה זאת שמחתתי. דברי אביכם ואוהבכם מעתיר בעדכם בכל עת ורגע, וה' ברכ רחמיו יאזין תפילתי עלינו ועל כל התלויים בנו ועל כל אחינו בני ישראל לטוב לנו בגאולה ישועה ורחמים אמן בן יהי רצון.

יצחק.

זוגתי תחיה גריסט אייד גאר פריינטליך, ויא איז ברוך השם זעהר צופרידען [דורשת בשלומכם בידידות רבה, היא ברוך ה' מרצה מאד] שזכתה לבוא לפה ועל כל המקומות הקדושים הרבתה בתפלתה עבורכם לטוב לכם תמיד. והבלבולים שלי ממנה בזה הדרך היה בחסדים גדולים, יחננו ה' על להבא שיהיה הכל בחסדיו עלינו לטובתנו.

מכתבי יג מוהר"י

פריסת שלום לחתני היקר הרב יעקב יחיאל מיכל גרו יאיר עם שלום נכדי היקרים, לא נתקה אהבתו ממני, והיה על זכרוני להזכירו על כל המקומות הקדושים. וה' ברב רחמיו יושיעו לטוב.

פריסת שלום לכל אוהבינו ואנשי שלומנו ושכננו שיחיו בלם יעמדו על הברכה, ויתפקדו לטובה ככל אשר שאלתי עבורם. ואם ירצה השם מביתי באשר זכנו ה' לבוא לשם מהרה לשלום, משם הנני בעזרת השם יתברך להעריך לכל אחד פריסת שלום ביחוד כפי אשר ישם בלבי הוא יתברך.

דברי אוהבם האמתי.

יצחק.

ועל הטוב וזכר שמו כבוד ידיד נפשי פרע כאח לי הרבני המפלג כבוד שם תפארתו מורנו הרב יעקב טיטלבוים גרו יאיר. אחי ידידי מה אמר מה אדבר, הטובות אשר עשית עמי ותגדל חסדך עמי אשר התחזקת נפשי לבוא עד הלם, בן אהבתו חקוק בלבי, ולא אוכל לשכחו כלל. בן יצליחו ה' בכל לבבו למוכתו, עדי יזכה לבוא בחיים חיותו לתכליתו האמתית ברב שלום וברכה. ואזכה עוד בחיים חיותי לראותו נטוע באהלו עם זוגתו תחיה בארץ הקדושה הזאת עם הרחבת לבב למעלה.

דברי פרע כאח לו.

יצחק.

תפרס למעני בשלום ידידנו היקר הנעלה הרב נחמן טולטשינער לאומאן, ותודיע לו שלום בואי לפה לשלום ומכל הנ"ל, ואם ירצה השם מביתי אכתב לו ביחוד, ומכתבו על ידי אנשי שלומנו שיחיו קבלתי לנכון, ודבריו האמתיים החיו את נפשי.

דברי הנ"ל.

גם אני דורש שלום אוהבי ורעי האחים היקרים מה טוב ומה נעים שמם מורנו הרב דוד צבי גרו יאיר, ומורנו הרב מיכל גרו יאיר. אמרתי להודיעם משלומנו הטוב, אשר ביום ג' בחקתי פאתי יחד עם הרב דמחננו ועם ידידנו הרב יעקב גרו יאיר בן רבי צבי לפה ירושלים עיר הקדש תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן בן יהי רצון.

ואבקש לפרם בשלום ידינו הותיק מורנו הרב נחמן גרו יאיר הלוי היושב באומאן, ובשלום כל אנשי שלומנו היקרים. השם יתברך יזכנו לקבל את החג הקדוש הבא עלינו לטובה, ונזכה לקבל התורה לשמור לעשות ולקיים לגיל ולשיש באורה.

דברי ידיים אהבכם מאז.

אברהם אבא ראבינאוויטש ממשעהרין.

ואבקש לדרש אנשי שלומנו היקרים היושבים בכרסלב.

יד

בעזרת השם יתברך, יום ג' עקב תרכ"ט פה עיר הקדש צפת תבנה ותבונן במהרה בימינו. שלום וישע רב וכל טוב סלה לכבוד בני היקרים החביבים שיהיו.

ביום ה' דברים פתבתי להם על ידי הפאסט והודעותים מדאגת לפי מעכוב מכתבם אשר לא קבלתי עדין מכתב מהם מן אחר זה המכתב שפתבו לי ביום ג' תזריע, ובשבוע עברה הוספתי להם דברים בזה על ידי כבוד ידידינו היקר המפלג הרב מאיר שיהיה שנסע מפה. והעקר שמתי דברי בפיו. ומאז ועד כה חפיתי וכלו עיני לביאת הרץ בשבוע זו, אולי ישמח לבכי בקבלת מכתב ידם הטובה. ובא אתמול הרץ, ותהי תוחלתי נכונה. מה אוכל לשער לכם דאגות לפי מזה, ורק בחסדי השם יתברך הנותן לי עתה פה, הוא נותן בי גם כן כח קצת שיהיה בידי להמתיק הצער מזה. ולעת עתה לא אוכל לשאת חטא עליהם חלילה, כי בודאי אחר אזהרתי עליהם לשלח לי מכתב בכל הדש, בודאי קימו זאת, ומי יודע הסבה בזה שנתהוה עכוב בזה, יהי רצון שיהיה הכל לטובה. והאמנם שבודאי יש לי עגמת נפש מעכוב מעות אשר בלתי הסכים שחגוני כבוד אנשי שלומנו אשר זה היה חסד גדול מאת ה', כי בלתי זאת לא ידעתי מה היה נעשה עמי. חסדי ה' ונפלאותיו גברו עלי בזה עד כה, ובזה במחתי אשר בעזרתו יתברך לא יעזבני. ועם כל זה בודאי יש לי עגמת נפש עתה מעכוב המעות, עם כל זה אין נחשב זאת לאחד מאלף נגד זה אשר בלתי עיני לראות פתיבת ידם הטובה, אז ותחי רוחי בקרבי. ולפי חלישות פחי מהנ"ל לא היה בלבי לכתב על ידי זה הפאסט, אך אמרתי אשר לפי דעתי בודאי שלחו לי מכתבם עם מעות כפי אשר הזהרתי אותם עוד מעיר הקדש ירושלים תבנה ותבונן במהרה

מכתבי יד מוהר"י

בְּיָמֵינוּ, וּכְפִי הַנִּרְאָה נִתְעַכֵּב עַל הַדְרָךְ, בֵּן נְחוּץ לָהֶם לְדַעַת מִזֶּה אֲשֶׁר יֵרָאוּ לַעֲשׂוֹת
 אֵיזוֹה תְּקוּן בְּזוֹה, שִׁיִּגִיעַ לְיָדֵי מַהֲרָה. כִּי לַעֲת עֵתָה תִּדְעוּ אֲשֶׁר עוֹמֵד הַדְּבָר אֲשֶׁר מִכְרַח
 אֲנֹכִי לָקִים הַדְרָךְ בְּרוּךְ ה' יוֹם יוֹם, אֲבַעַר מֵאֶקֶע [וְאֶמְנֵם בְּאֵמַת] יוֹם יוֹם וְדִי לְמִבִּין. נָא
 בְּנֵי שִׁיחֵי תִשְׁיִמוּ לֵב לְדַבְרֵי אֱלֹהִים וְתִרְאוּ לְחֹשֶׁב אֹדוֹתַי כְּכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה בְיַדְכֶם לְטוֹבֹתַי
 לְרֵאוֹת לְתַמְכְּנוּ לְטוֹבַת מַחִית פְּרִנְסָתִי לְפָה, הֵן לְהַנְטוֹת לִי מְעוֹתְכֶם בְּזַמְנֵנוּ, וְכֵן בְּעֵנֵן
 טוֹבֹתַי מֵאוֹהֲבֵינוּ, תִּשְׁיִמוּ לֵב לָזֶה שִׁיִּהְיֶה לִי אֵיזוֹה מַעֲמָד בְּזוֹה לְהַחֲיוֹתִי פֶה.

וְהַעוֹלָה עַל רוּחֵי הַיָּהּ לְכַתֵּב בְּזוֹה אֵיזוֹה מִכְתָּבִים לְאוֹהֲבֵינוּ מִפוֹלְטְשִׁין, אֵךְ לְאֲשֶׁר
 מַחִי מִבְּלָפֶל כְּעַת, וּבִפְרָט כִּי לֹא יִדְעֵתִי מִהַנְעֵשֶׂה בְּשֵׁם, וְאוֹלֵי כָּבֵר נִשְׁלַח
 לִי אֵיזוֹה תִּשְׁוֶרָה מֵהֶם, בֵּן אֵין לִי דְבוּרִים לְבּוֹא אֲלֵיהֶם. וּבִפְרָט כִּי כְּתַבְתִּי לָהֶם כָּבֵר
 כְּמָה פְּעָמִים, וְעַד כֹּה אֵין לִי תִשְׁוֶבָה מֵהֶם, וְגַם אֵין לִי תִשְׁוֶבָה מִמִּשְׁפַּחְתָּנוּ מֵאוֹמְאָן.
 הַכֵּלֶל שְׁנַתְעַלֵּם מִמֶּנִּי כָּל דְּבָר, לְכֵן לֹא אוֹכַל אֲנֹכִי לְבּוֹא עוֹד בְּפַעַם בְּדַבְרֵי כָּל זְמַן
 שְׁלֹא אֶקְבַּל אֵיזוֹה תִּשְׁוֶבָה בְּזוֹה לְדַעַת אִם נִפְעַל אֵיזוֹה דְּבָר בְּזוֹה לְטוֹב. וְה' בָּרַב רַחֲמֵי
 יְחִוִּם עָלַי וַיַּחַנְנֵנִי בְּחֶסֶדוֹ וַיִּתְבַּרֵךְ שְׂאֻזְכָּה לְעֹמֵד עַל מִשְׁמֵרֹתַי לְשִׁקֵּד עַל תְּכִלְתִּי הַנִּנְצָחִי
 וּלְבַטֵּחַ עָלָיו וַיִּתְבַּרֵךְ שִׁיִּהְיֶה הַכֹּל עַל נִכּוֹן, וְאֻזְכָּה לְשִׁמּוּחַ בְּחֶסֶדוֹ הַגְּדוֹל אֲשֶׁר חֲנַנִּי
 לְהַיּוֹת מִתּוֹשְׁבֵי אֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ. זֶה חֲלָקִי מִכָּל עַמְלֵי עֵתָה, וְרַק זֹאת חַיִּיתִי עֵתָה לְטוֹב.

תִּדְעוּ אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּי לָכֶם בְּקִיּוֹן הַלֵּז שְׁבָעָה מִכְתָּבִים. (א) בְּיוֹם ה' שְׁמִינִי עַל יְדֵי רַבִּי
 יוֹאֵל צְבִי. (ב) בְּיוֹם ו' הַנ"ל עַל יְדֵי הַפֶּאֶסְט. (ג) קִדְּם נְסִיעֵתִי לְעִיר הַקֹּדֶשׁ
 יְרוּשָׁלַיִם תְּבַנֶּה וְתִבְנֶן בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אֲמֵן סֵלָה. (ד) בְּיוֹם ו' עָרַב שֶׁבַת קֹדֶשׁ בְּמִדְבָר
 מְעִיר הַקֹּדֶשׁ הַנ"ל. (ה) עַל יְדֵי יְדִידֵינוּ הַרֵב אֲבֵאלֶע גֵּרוֹ יְאִיר. (ו) בְּיוֹם ג' חֲקַת עַל יְדֵי
 הַפֶּאֶסְט. (ז) בְּיוֹם ה' דְּבָרִים עַל יְדֵי הַפֶּאֶסְט. חוּץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּי עַל יְדֵי יְדִידֵנוּ הַיֶּקֶר הַרֵב
 מְאִיר גֵּרוֹ יְאִיר, וְעַד כֹּה לֹא קִבַּלְתִּי תִשְׁוֶבָה אֶפְלוּ עַל הַרְאֻשׁוֹן. יַחַנְנִי ה' בְּחֶסֶדוֹ הַגְּדוֹל
 לְהַוִּישַׁע בְּזוֹה מַהֲרָה, וְהִנֵּה בְּמִכְתָּבִי מִן פְּרִשַׁת חֲקַת כְּתַבְתִּי לָהֶם, וְרִשְׁמֵתִי לָהֶם צְעֵטִיל
 מֵאוֹהֲבֵינוּ אֲשֶׁר הָיוּ בְּעוֹזְרֵתִי בְּעַת הַנְּסִיעָה לְפָה, כִּי אִמְרַתִּי אוֹלֵי יִהְיֶה נְחוּץ לָכֶם זֹאת.
 עֵתָה רְצוּף פֶּה צְעֵטִיל מִקְצַת אֲנָשִׁים מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שִׁיחֵי לְמַעַן יִהְיוּ לְפָנֵיכֶם לְזַכְרוֹן.
 וְעַם כְּבוֹד יְדִידֵנוּ הַיֶּקֶר הַרֵב אֲבֵאלֶע גֵּרוֹ יְאִיר דְּבַרְתִּי מִזֶּה, וְאָמַר לִי בְּפִרוּשׁ שִׁישׁ בְּכַח
 לַעֲשׂוֹת לְטוֹבֹתַי בְּעַת יְמֵי הַקְּבוּץ הַקֹּדֶשׁ שְׁלָנוּ, רַק שֶׁהוּא מְטָרֵד לְמֵאֵד. עַם כָּל זֶה
 כֹּאֲשֶׁר בְּנִיכֶם שִׁיחֵי יַעוֹרְרוּ אוֹתוֹ בְּזוֹה, הַבְּטִיחַ לִי שְׁבֻדָּאֵי יִהְיֶה לְעוֹרְתְכֶם בְּכֹל כַּחוֹ
 לְטוֹבֹתַי, כִּי הוּא רָאָה וְהִבִּין מַעֲמָדִי. בֵּן תְּבִינּוּ אֵיךְ לְהַתְנַהֵג, וְה' יִצְלִיחֶם, כִּי רַק עָלָיו

יתברך סמיכתי בכל ענין זה, והוא יתברך הטוב יחנני. לעת עתה תדעו אשר נמצא כעת בידי מזמן אחד רענדייל, ועל זה מגיע ממני הקפות על ערך שלשה רענדיילך ויותר קצת, ועד ביאת הרץ השני הוא עוד שני שבועות. והעת עתה להכין עצים ונחלים על כל ימות החרף, וימים טובים ממשמשיין ובאין עלינו לטובה; ועם כל זה בני שיחיו, עכוב מכתבם עולה לי על הכל. הודעתי לכם כל זאת למען תדעו מהותי, וכבר כתבתי לכם אשר הוצאה הכרחיות שלי לא פחות מן ד' רובל כסף לשבוע, מעות פה עולה חמשה רובל כסף דיפאזיטין. ולא אוכל עוד לקמץ יותר, כי על ענין אכילה ושתיה אוכל אנכי לקמץ בכל היכלת, אך על שאר דברים אין בידי, כי משרתת מכרח אנכי להחזיק, כי הוא פקוח נפש, וכמו כן כביסת בגדים וכדומה. ועם כל זה מכרחת עוד זוגתי תחיה לעשות בצרכי הבית יותר מפחה, ואי אפשר לבאר זאת על פני השדה. ועם כבוד ידידינו הרב אבאלע נרו יאיר דברתי בזה, כן תשמעו ממנו, וה' ישום עצה בלבכם איך להתנהג בזה לטובתי.

ויתר מזה אין בפי מלין, וגם כל הנ"ל כתבתי שלא ברצוני, אך ההכרח אלצני לזה. והנה ימי אלול הקדוש ממשמשיין ובאים לקראתנו, יהי רצון שנוכח לקבלם פראוי לשקד מחדש על תכליתנו הנצחי עדי נוכח לכנס לימי ראש השנה הקדוש הבא עלינו לטובה באיזה פנים יפות. והנני מברכם אשר יזכו להיות על ראש השנה הקדוש הבא עלינו לטובה עם בנייהם שיחיו באומאן, להיות נמנה בתוך הקבוץ הקדוש שלנו אשר מתאספים לשם להסתופף בצל כבוד הנחל נובע מקור חכמה וזכר צדיק וקדוש לברכה זכותו יגן עלינו השוכן בשם יהי חלקי עמהם. ובזה אסים ואמר שלום.

דברי אביהם ואוהבם המצפה להתכשר מהרה מטוב נסיעתם לאומאן אשר יהיה הכל על נכון צאתם ובוואם כנפשם ונפש אביהם המעטיר בעדם לטוב.

יצחק.

זוגתי תחיה גריסט איך אללע גאר פריינטליך אין גליסט בכל לבבה לשמע מכם בשורות טובות. גילויבט השם יתברך זיא איז מיר פה לעזר גדול [זוגתי תחיה דורשת בשלום בלכם מאד בידידות ומשתוקקת לשמע מכם בשורות טובות. תהלה להשם יתברך היא בשבילי פה לעזר גדול], חסדי ה' גברו עלי בזה עד מאד. וכל מגמתה שיהיה

מכתבי יד מוהר"י

לי נִחַא לְעִבּוּדְתִי אוֹתוֹ יִתְבַּרַךְ, יְהִי ה' עִמִּי מֵעַתָּה וּלְנֶצַח לְטוֹב לָנוּ כָּל הַיָּמִים אָמֵן בֵּן
יְהִי רַצוֹן.

דאבריש אַשְׁת רַבִּי יִצְחָק שְׁטֵהרִינְהאַרְיֵן.

בְּנֵי שִׁיחִיו, נִפְלְאֵתִי אֲשֶׁר לֹא זָכִיתִי לְהִתְבַּשֵּׁר מֵהֶם אִם הָיוּ בְּהַמְשֵׁךְ זֶה הַשָּׁנָה
בְּאוֹמָאן עַל אִיזָה עָרֵב רֹאשׁ חֲדָשׁ, אֲשֶׁר בֵּן הָיוּ הִנְהַגְתָּם בְּהִיוֹתִי שָׂמָה, וְלִפְעָמִים
פְּעָמִים בְּשָׁנָה. נָא לְהוֹדִיעֵנִי הַטּוֹב מְזֵה, וְעַל לְהַפֵּא יִצְלִיחַם ה' שִׁיחִיו בְּכַחַם לְכוּא
לְשֵׁם כְּכָל רַצוֹנָם הַטּוֹב וְהִיתָה זֹאת שְׂמֻחָתִי לְהַחֲיוֹתִי לְטוֹב.

פְּרִיסַת שְׁלוֹם לְכָל אוֹהֲבֵינוּ שִׁיחִיו וְלְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שִׁיחִיו בְּאַהֲבָה רַבָּה, וּבְעֶזְרַת הַשֵּׁם
יִתְבַּרַךְ כְּאֲשֶׁר אֶקְבֵּל אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם אִיזָה מִכְּתָב מֵאִיזָה מֵאוֹהֲבֵינוּ בְּדֹאֵי אֲשִׁיב לֹא תִכְף
כְּרַצוֹנוֹ הַטּוֹב. וְה' יִצְלִיחַם כְּנַפְשָׁם וְנַפְשׁ אוֹהֲבֵם תָּמִיד מִכְּקֵשׁ אֲהַבְתָּם לְטוֹב.

יִצְחָק הַנ"ל.

וְהַתְּדַרְשׁוּ לְמַעַנֵי בְּשְׁלוֹם כְּבוֹד יְדִידֵינוּ הִקָּר כְּבוֹד שֵׁם תְּפָאֲרָתוֹ מוֹרְנוּ הֶרֶב נַחְמָן
הַלְוֵי גְרוֹ יֵאִיר בְּאוֹמָאן. וְהִנֵּה בְּנֵי שִׁיחִיו, דְּרַפִּי זֶה זְמַן רַב, הִינּוּ מִן אַחַר
הַסְּתַלְקוֹת כְּבוֹד אֲדוֹנֵי אָבִי וּמוֹרֵי וְרַבֵּי זִלְלָה"ה זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ, לְתַן כְּכָל עָרֵב רֹאשׁ
הַשָּׁנָה עַל פְּדִיּוֹן בֵּיד יְדִידֵנוּ הֶרֶב נַחְמָן הַנ"ל עַל טוֹכַת צָרָךְ הַכָּלָל שְׁלָנוּ. וְגַם בְּשָׁנָה
הַעֲבָרָה נִתְתִּי לֹא ח"י זְהוּבִים כְּפִדּוּעַ לָהֶם. עֵתָה כְּאֲשֶׁר נֶעְלַם מִמֶּנִּי מִכְּתָבִי לֹא אוּכַל
לְדַעַת אִם יֵשׁ בְּיָדִי לְתַן ח"י זְהוּבִים לְפִי מַעֲמָדִי בְּעַת. לְכֵן בְּנֵי שִׁיחִיו, עֲלִיכֶם קָסִמִּיכְנָא
לְתַן לֹא בְּעָרֵב רֹאשׁ הַשָּׁנָה עַל פְּדִיּוֹן עַל שֵׁם הַכָּלָל, כְּמָה שְׂתַבְּינּוּ, וְכָל הַמוֹסִיף וְכוּ'.
וְהַעֲקָר בְּמַטְבַּע כֶּסֶף דִּיקָא. וְכְמָה שְׂתַתְּנוּ אֶקְבֵּל בְּחֻשְׁבוֹן, וְה' הַטּוֹב יִפְדֶּה אוֹתְנוּ מִכָּל
רַע. וַיִּמְשֹׁךְ עָלֵינוּ בְּרַכָּה וְחֶסֶד וַיִּשְׁמִיעֵנוּ כָּל טוֹב זֶה מְזֵה לְהַחֲיוֹתִי.

פְּרִיסַת שְׁלוֹם לִידִידֵנוּ הִקָּר הֶרֶב נַחְמָן חב"ר בְּאַהֲבָה רַבָּה וְאַהֲבַת עוֹלָם.

יִקְבְּלוּ רַצוֹף פֶּה קוֹוִיטִיל לְקַבֵּל עַל זֶה מִיְדִידֵנוּ שְׂאֵר בְּשָׁרְנוּ רַבִּי לִפְא מֵאֲנָאִים גְרוֹ
יֵאִיר חֲמֻשָּׁה לִילְבִים טוֹבִים, וְתַעֲשׂוּ עִמָּם כְּרַצוֹנָם הַטּוֹב. אֲפֹשֶׁר צְרִיכִין לְתַן
לְאַחַד מִתְּנָה, בֵּן יְהִיָּה בִּידְכֶם, וּבְכַפְרַט לִידִידֵנוּ הִקָּר הֶרֶב יַעֲקֹב מֵיטְלָבוּים גְרוֹ יֵאִיר,
בְּדֹאֵי מֵהָרֹאוּי לְחַנְּנוּ בְּדָבָר כְּזֶה. וּבְכַפְרַט כְּאֲשֶׁר יִתְקַבְּלוּ לְשֵׁם בְּשִׁלְמוֹת, לְמַתְּנָה גְדוּלָּה

יחשב, כי דבר קטן אשר גדל פה ארץ הקדש, יקר מפל הגדל בחוץ לארץ ובפרט לדבר מצוה. כן תעשו בטוב בעיניכם למזכותנו.

ידעו בני שיחוי, אשר חבת הארץ הקדושה הזאת יקר עלי בכל עת למעלה, וזה הוא עקר חיותי בטוב, וכל מה שהארכתי במכתבי הוא רק מחמת אהבתם אשר קשורה בנפשי, חפץ ומשתוקק לדעת מטוב שלומם. ועל פרנסתי במחוני חזק בה' אשר בודאי לא יעזבני, והכל יבוא בעתו, ואזכה עוד לקיים מצות מעקה על ביתי לעשות במקדם האפשרי, ושיהיה לי איזה קצת חדר מיוחד לעבודתי אותו יתברך, אשר יש לי מקום טוב לזה לעשות עם חלון פראוי. לכן בקשתי מכם אשר אל תדאגו עבדני. ועל אודותיכם מהנעשה אתכם תבטחו תמיד בה' שבודאי לא יעזבכם. וה' יחזק לכבכם בתורה ותפלה ומעשים טובים, ואזכה לשמע תמיד הטוב משלומכם, טוב אמתני ונצחי בזה ובכא אמן כן יהי רצון.

אביהם המברכם בכל טוב ומצפה לתשובתם הטובה להחיותי.

יצחק.

רצוף פה קוויטיל, ויעתיקו ממנו עוד אחד כתבניתו, ולתן אחד על ציון הקדוש, ואחד למסר לידידנו רבי נחמן הלוי עם הפריון על שם הכלל שלנו. וה' יאריך ימינו ושנותינו בטוב ובנעימים אמן כן יהי רצון.

יצחק.

טו

ברוך השם, יום ה' פרשת עקב תרכ"ט פה, עיר הקדש צפת תבנה ותפוג בתורה במהרה בימינו אמן סלה.

מארץ החיים אקרא לשלום ידיד נפשי יקרת לכבי כבוד הרבני המפלא הניתיק הנגיד המהלל כבוד שם תפארתו מורנו הרב אברהם אבא גרו יאיר.

ישא ברכה מאת ה' לפקדו למזכה בכל הענינים שלו. עדי יזכה לטוב אמתני ונצחי בזה ובכא מעתה ולנצח אמן כן יהי רצון.

יְדִידִי, דְּמִיתִי לְקַבֵּל מִכְתָּבוֹ מֵאֲדַעַם כְּהִבְטַחְתּוֹ וְלֹא זָכִיתִי, כֵּן בָּאתִי לְהִבְטַחְתִּי לְהִנְטוֹת לוֹ מִכְתָּבִי לְאוֹמָאן. וַיֵּדַע כְּבוֹדוֹ אֲשֶׁר אַחַר נְסִיעַתְּם מִבֵּיתִי, הָיִיתִי כַּמָּה יָמִים כְּמִבְלָבֵל לְרַב תְּשׁוּקָתִי לְאַהֲבָתְכֶם, מִמֶּשׁ פָּלָה כַּחַי, אֲשֶׁר בְּרַב כַּח הַכְּרַחְתִּי לְאַזּוֹר כְּגִבּוֹר חֲלָצִי לְעֵמֶד עַל מִשְׁמְרָתִי לְעִבּוּדִיתִי לְהִתְמַדָּת לַמּוֹדֵי הַטּוֹב. זֶה חֲלָקִי מִכָּל עֲמָלִי, וְהַכֵּל בְּכַח כְּבוֹד אֲדוֹנָי מוֹרְנוֹ וְרַבְּנוֹ הַנְּחַל נוֹבַע מְקוֹר חֲכָמָה זָכַר צְדִיק וְקְדוֹשׁ לְבָרְכָהּ, וְזִכּוֹת כְּבוֹד אֲדוֹנֵי אָבִי מוֹרֵי וְרַבֵּי תַלְמִידוֹ הַקְּדוֹשׁ זִלְלָה"ה זְכוֹתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ. כֵּן יִהְיֶה ה' עִמָּדִי מֵעַתָּה וְלִנְצַחַת, לְזִכּוֹת לְשַׁקֵּד עַל תְּכֵלִיתִי הַנִּצְחִי כְּרָאוּי, וְלִהְיִיתִי אֶת נַפְשִׁי עִם כָּל הַטּוֹב הַנִּמְצָא אֶתְנֶנּוּ, לְבָלוֹת נַפְשִׁי בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים עַל יְדֵי כָּל הַדְּרָכִים הַקְּדוֹשׁוֹת שְׁלָנוּ, וְלִדְעַת וְלִהְיוֹתִי תְּמִיד אֲשֶׁר טוֹב ה' לְכָל. וְהִנֵּה בְּנִסְעַתְּם הַטּוֹבָה לְפָה הַצְּלִיחוּ וְגַם עֲשׂוּ פְרִי. אֲשֶׁר כְּבוֹד יְדִידֵינוּ הַיָּקָר הֵרַב מֵאִיר גְּרוֹ יֵאִיר נִתְעוֹרֵר מִזֶּה, וְאַזּוֹר כְּגִבּוֹר חֲלָצִיו וְשֵׁם נַפְשׁוֹ בְּכַפְּיוֹ לְבֹא לְאוֹמָאן לְזִכּוֹת לְהִיּוֹת נִמְנָה בֵּין הַקְּבוּצִים שְׁלָנוּ הַמְּתַאֲסָפִים לְשֵׁם עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַקְּדוֹשׁ הַבָּא עֲלֵינוּ לְטוֹבָה, לְהִסְתַּוֵּף בְּצַל כְּבוֹד הַנְּחַל נוֹבַע מְקוֹר חֲכָמָה זָכַר צְדִיק וְקְדוֹשׁ לְבָרְכָהּ, זְכוֹתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ הַשׁוֹכֵן בְּשֵׁם. יִהְיֶה ה' עִמּוֹ, וַיִּצְלִיחוּ בְּדַרְכּוֹ לְשָׁלוֹם, וַיִּזְכֶּה לְבֹא לְמִבְקָשׁוֹ הַטּוֹב כְּכֹל אֲשֶׁר עִם לְכָבוֹ, וְלָשׁוּב לְבֵיתוֹ בְּחַיִּים וְשָׁלוֹם לְעֵמֶד עַל מִשְׁמְרָתוֹ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּיָתֵר שְׂאֵת וּבְחַיִּוֹת נִפְלָא כְּרַצוֹנוֹ הַטּוֹב. וַיֵּדַע יְדִידִי אֲשֶׁר הָיִיתֶם פֶּה עֲשֵׂה רֶשֶׁם גְּדוֹל לְחֶבֶת הָאָרֶץ. וְכַמָּה יָמִים אַחַר נִסְעַם, כְּכֹל עַת הַלוֹכֵי דְרָךְ הָעִיר שְׂמַעְתִּי קוֹל בְּרָכָה עֲלֵיהֶם מִכַּמָּה וְכַמָּה אֲנָשִׁים בְּאַהֲבָה רַבָּה, וְהָיָה לְנַחַת רוּחַ לְנַפְשִׁי. כֵּן יִצְלִיחֶם ה' לְטוֹב לְהֵם כָּל הַיָּמִים.

וַיָּתֵר מִזֶּה אֵין מַה לְחַדֵּשׁ, בְּפֶרֶט כִּי יִשְׁמַע הַכֵּל מֵאֵת יְדִידֵינוּ הַנִּלְוֵה. וְחוּץ לָזֶה אֵין דְּעַתִּי צְלוּלָה קִצָּת, לְאֲשֶׁר לֹא קִבַּלְתִּי מִכְתָּב מִבְּנֵי שִׁיחֵי עַת רַב, הֵינּוּ כְּתָבוֹ לִי מִכְתָּב בְּיוֹם ג' תּוֹרִיעַ. וּמֵאַחַר מִכְתָּב זֶה לֹא הִשְׁגִּיתִי שׁוֹם תְּבָה אַחַת. וְנַעֲלָם מִמֶּנִּי כָּל הַנִּעְשָׂה בְּשֵׁם כְּכֹל הַקּוֹיִן הַלְּזוּה. וְהֵאֱמַנְם שִׁישׁ לִי בּוֹדָאֵי בְּלָבוֹל גַּם מִדְּחִיקַת פְּרִנְסָתִי, אֲשֶׁר אֲנִי מִצְפָּה לְקַבֵּל אִיזָה סֵךְ דְּרָךְ יָדָם, וְעַל כָּל פְּנִים הַסֵּךְ הַמְּגִיעַ לִי מֵהֶם בְּעֵצְמָם, עִם כָּל זֶה אֵין נִחְשָׁב לִי זֹאת לְאַחַד מֵאַלְף נֶגֶד הָעֲגֻמַת נַפְשִׁי שִׁישׁ לִי מֵעַכּוּב מִכְתָּבֶם מִשְׁלוֹמָם הַטּוֹב. אֵךְ מִסְתַּמָּא הַכֵּל מֵאֵת ה', כֵּן הוּא יִתְבָּרַךְ יִרְחַם עָלַי וַיִּתֵּן דְּעַת בְּלִבִּי לְהִסִּיר מִמֶּנִּי בְּלָבוֹלִים כְּאֵלֶּה, לְמַעַן אוּכַל לְעֵמֶד עַל מִשְׁמְרָתִי לְעַסֵּק בְּעִבּוּדִיתִי אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּטוֹב טַעַם וְדַעַת, וּבְכַתְּחוֹנִי בְּאַהֲבָתוֹ כְּאֲשֶׁר אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם

יתועד עמהם אם ירצה השם באומאן, כן ידבר עמהם באהבה מפני דרישת שלומי
 באשר נדבר בינינו, ולהיות עם למוכתי כהבטחתו בכל הענינים. וה' הטוב יצליח
 כרצונו ותברך. ומאד בקשתי שמוחה להזכירני לטוב בכל עת היותו על ציון הקדוש,
 ובפרט בערב ראש השנה הבא עלינו לטובה, כי אנכי אקשר עצמי בנפשי ורוחי
 ונשמתי אל הקבוץ הקדוש שלנו, יהי חלקי עמהם. וידע נאמנה אשר אנכי מזכירו
 בכל עת לטובה על כל המקומות הקדושים. יקשיב ה' תפלותינו לטוב לנו כל הימים,
 לתכליתנו הנצחי בזה ובבא לנצח, ובזה אסים ואמר שלום.

דברי אוהבו אהבת עולם מבקש אהבתו ותפלתו לטוב.

יצחק.

ידרש למעני בשלום כל אנשי שלומנו שיחיו ממשעיהרין. ובפרט לידידנו הרב
 המפלא הנכבד המהלל כבוד קדשת שם תפארתו מורנו הרב נחמן גרו
 יאיר, ולידידנו הנגיד המהלל כבוד שם תפארתו מורנו הרב יעקב גרו יאיר. אהבתם
 קשורה בנפשי. מעת פרדתם מעלי לא אוכל לשכחם כלל, ותפלתו בכל עת עבורם
 לטוב. וה' יחננם לטוב להם מעתה ולנצח; וכיחוד ידרש למעני בשלום ידידנו היקר
 פרי קדש כבוד הרבני הנכבד הנגיד כבוד שם תפארתו, מורנו הרב אברהם דופער
 גרו יאיר, אהבתו קשורה בנפשי לזכרו בכל עת למוכתו.

טז

ברוך השם, יום ג' "תבוא" תרכ"ט עיר הקדש צפת תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן
 סלה.

מקורות לבי אקרא בשלום בני היקרים חביבים בנפשי ולבבי, הלא הוא הרבני המפלא
 הרב דוד צבי גרו יאיר, והלא הוא הרבני המפלא הרב יחיאל מיכל גרו יאיר. הם
 ונשיהם ויוצאי חלציהם שיחיו, יתברכו ממעון הברכות בכל טוב רווחני ונשמי, ובפרט
 בכתיבה וחתימה טובה לשנה חדשה הבא עלינו לטובה, עדי יזכו לחיות חיים טובים
 הנקראים חיים לטוב להם כל הימים מעתה ולנצח. אמן כן יהי רצון.

בני היקרים, יום אתמול כי יעבור הגיע עלי הישועה הגדולה. אשר חנני השם
 יתברך שזכיתי לקבל מהם שני מכתבים היקרים, אחד מן יום ג' פינחס בצרוף

ארבעים רובל פספ, ב' מיום ו' ערב שבת קדש הנ"ל בצרוף חמשים רובל פספ; ברוך שהחנינו וקיימנו לזה. מה אמר ומה אדבר, בודאי היה הכל מאת ה' שאסבל כל כך עגמת נפש אשר לא עבר עלי בזאת מעולם, וכיום אתמול טרם זכיתי להקבלה אחר ידיעת מביאת הרץ. ולא ידעתי איך נפשי התאפק בי, כל רואי יפחד. ברוך הגותן ליעף פח; אך בני ידידי שיחיו אתם שגיתם מאד בזה. האם גזרתי עליכם לבלי לשלח לי מכתב בלא מעות, אשר לסבת זה עכבתם כתיבת מכתבכם מן פרשת תזריע עד פרשת פינחס י"ב שבועות. אשר אנכי בקשתי מכם לכתב לי בכל הודש על כל פנים שורות שתים, והרביתי עליכם דברי בזה במכתבי של פרשת משפטים, וקבלתי תשובתכם שבודאי תקימו. נו מה זה התרוץ לסבת הסוחרים, זה הוא תרוץ נגד שליחות מעות אשר צריכין לפעמים לעכב השליחות למען המתין לסבת מוכתי, אך גיר ודיו ברוך השם יש הרבה. ואם טרדתם גדולה, כותבין רק דברי שלומים למען הפיק רצוני. הכלל העבר און, ובודאי אנכי מוחל לכם בטוב לבבי, כי מאמין אנכי אשר בן היה צריך להיות למען לקרב לבבי וכו'. אך מעתה מאד בקשתי שמוחה לבלי לגרם לי כזאת, ובפרט שתקיימו מצות כבוד בזה. ובדבר קטן תוכלו לזכות לחיים ארבים, מדוע תמנעו מזה, ובפרט כי חיי תלוי בזה, בן תחישו למוכתי ולטובתכם.

והאמנם אשר ממני לא יפלא, אשר לא בן צריך להיות. ובודאי אנכי מבקש לי דרך להסיר ממני הבלבולים כאלו, וכבר שפכתי הרבה דמעות על זה. ה' יודע לבבי. עם כל זה בני שיחיו אתם צריכין לעשות מה שבידכם. ודעת לנבון נקל שכאשר מחי שקט, בודאי נעשית העבודה על צד היותר טוב, וה' הטוב יגמר עמי לתכליתי הנצחי אמן בן יהי רצון.

ומה מאד החייתי עצמי בדבריכם הנעימים, אשר כתבתם לי שנקנסו דברי בלבכם. ממש החייתם את נפשי, כי לזה כל מגמתי. ולענין זה גם בן מהראוי שילכו המכתבים כסדר, כדי שלא יפסקו הדבורים, ותדעו אשר תהלה לאל הייתי בשבוע עברה במרון ונתעכבתי בשם שלשה מעת לעת מן יום ב' לפנות ערב עד יום ה' בלילה. ושם מצאתי קצת מרגוע לנפשי אשר שפכתי שיחי כמה פעמים על ציון הקדוש של הצדיק, התנא הקדוש רבי שמעון בן יוחאי זכר צדיק וקדוש לברכה. ובמשך זה אמרתי פעם אחת התפלה השיך לומר שם.

מזה אמר לכם בני שיחיו איך נפתח לבכי באמירתה, אשר אם לא באתי לזה העולם רק בשביל זה דיני. וכמו כן זכיתי להיות במערה של כבוד התנא הקדוש הלל הנשיא, ושם זכיתי להתפלל תפלת מנחה, כי נפתח לבכי עד אין שעור. ובאמת לא יכלתי לצאת מהמערה מגדל הדבקות שזכיתי שם, והכל בכח הצדיק יסוד עולם הנחל נובע מקור חכמה זכר צדיק וקדוש לברכה אשר השאיר לנו ברכה על ידי תלמידו הקדוש כבוד אדוני אבי מורי ורבי זללה"ה זכותו יגן עלינו אשר על ידי זה נפתח לבנו [חסר].

וזהנה לבי מלא מלים, וחפץ אנכי להטעימכם מנעם קדשת הארץ הקדושה הזאת, אך גבה טורא ביני (הר בינינו), ובפרט כי קשה עלי עתה העבודה להשיב לכל אחד תשובתו כבקשתכם, אשר זה הדבר עלי למרח גדול. כן תקבלו פה כמה מכתבים וקוויטליך [פתקים], אשר תקראו אותם מקדם ואחר כך תבינו איך למסר לכל אחד. ובין כך תראו גם כן כמה דברים טובים, וה' יחזק ללבכם לשקד על דרך החיים. וכבר כתבתי לכם שתוכלו להחיות את עצמכם בענין עסקיכם להחזקתי פה, כי ממש צריך להיות נחשב לכם לעבודה גדולה לעבודתו יתברך, כי אם ובן כחרא חשיבא. ועד נסיעתי לפה היה הענין אשר אנכי הכרחתי לשאת עלי העל, ותמיד היה כונתי רק שאזכה לראותכם להיות עוסקים בתורה ותפלה ומעשים טובים, ובעזרת השם יתברך כמה שנים היה מתנהג כך בידיע לכם. עתה לעת זקנתי צריך להיות כך אשר אתם תשארו עליכם העל, ואנכי אהיה בעזרת השם יתברך חפשי לעסק בעבודת השם יתברך. ומה טוב ומה נעים אשר זכיתם לראות אותי נמוע בעזרתו יתברך על מקום קדשנו בארץ הקדש. בני היקרים, תוכלו לשמח בזה כל ימי חייכם, ובה יהיה תקון לכל מעשי ידכם. אנכי זכיתי בעזרת השם יתברך, אשר כמעט רב ימי היה לי עבודה לטובת עסקנו הקדוש לענין להוציא לאור האוצרות שלנו, ועוד שמעתי בזה כמה התחזקות מפי כבוד אדוני אבי מורי ורבי זללה"ה אשר חזק אותי להיות שמח בזה, ואמר לי בפרוש שזה הוא כל תקוני לענין המושא ומתן שלי. כמו כן בני שיחיו, תוכלו להחיות עצמכם בענין זה לטוב לכם. ויש בלבי הרבה דברים בזה, ועוד חזון למועד. יהי ה' עמנו אשר לעת עתה יקיים בנו "שמח זבלון וכו' ויששכר באהליך", ואם ירצה השם ברכות הימים יקיים זאת ביניכם ובין זרעכם שיחיו לארץ ימים ושנים טובות. וקוה קויתי לה' אשר על ידי מצוה זאת תזכו גם עתה לחטף טוב אמתי

לתכליתכם הנצחי, כי מצוה גוררת מצוה. ותקראו מכתבי אשר לידי הרב נחמן הלוי ותמצאו שם קצת דברים טובים. וגם את מכתבו אלי עכבתם ירח ימים בידיכם, לא אוכל לדעת הפרוש בזה. ובכן אנכי בקשתי עוד הפעם אשר על להבא לבלי להתנהג כך. מסתמא קריתם את מכתבי אשר מידינו הרב נחמן אלי, וכותב הוא גם כן שמסכם בדעתו להחניני במכתבו בכל חדש ימים. ומזה היה ראוי לכם ללמוד קל וחומר אלף פעמים איך לקיים רצוני הטוב בינינו, ודי למבין. אך מסתמא היה הכל מאת ה' למען ענותי בזה, כן יהיה די בזה. על העבר הנני גותן להם סליחה. ועל להבא מבקש אנכי לחנני בתשובה על זה ולהחיותנו במכתבים בכל עת לטוב.

מכתב לולכים כבר שלחתי לו לקבל חמשה לולכים מידינו שאר בשרי רבי ליפא גרו יאיר, ואם לא יצטרך רק שנים, לא יקבל רק שנים; ועל ידי רבי אבילע שלחתי עשרה הדסים משלשים, מסתמא קבלם לנכון.

ויתר מזה מה אוכל להאריך לכם, לעת עתה אנכי בתשוקתי לשמע הטוב מהיותכם על ראש השנה באומאן בתוך הקבוץ הקדוש שלנו, ומטוב התנהגות הראש השנה הקדוש באומאן, ומטוב בואכם לביתכם לשלום, ומטוב שמחתכם. ישמיעוני, והיתה לשמחתי להחיותי. והנני מברכם בכל לבבי שיוכו לכל טוב, ולשמע מהם קול שמחה מעתה ולנצח, כנפשם ונפש אביהם המעתיר בעדם לטוב.

יצחק.

המכתב הרצוף פה לר' עוזר מאדעם למסר תכף ומיד, ולהשתדל שיהיה נעשה מזה איזה תשועה לאביו הרב יעקב דוד גרו יאיר, כי אין לשער גדל דחקו רחמנא לצלן. ה' ירחם עליו. ואם אפשר שיגלגל זכות על ידיכם, למצוה רבה יחשב לכם. ואולי לא יהיה בביתו, יהיה תחת ידיכם עד בואו, ולבלי למסר לזולתו, רק לידו ממש. וישקד על תשובתו הטובה.

ורב שלום לכל אוהבנו שיחיו, ובפרט לכל אנשי בית המדרש שלנו, לכלם בשם יקראו ויברכם למעני בכתיבה וחתומה טובה, ויזכו לשמחת יום טוב הקדוש הבא עלינו לטובה, יגילו וישמחו יחד באהבה רבה ואהבת עולם.

ואמר שלום לכל אנשי שלומנו שיחיו, ולכל שכנינו שיחיו, ובפרט לידידי האברך המפלג הרב יעקב גרו יאיר, גם עבורו הנחתי קוויטל על מקום קדשו של הצדיק התנא הקדוש רבי שמעון בן יוחאי, ואהבתו חקוק בלבי לזכרו לטוב לו.

יז

ברוך השם, יום ה' נח תר"ל פה עיר הקדש צפת תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן סלה. לכבוד אהובי בני חביבים כנפשי הלא הם הרבני המפלג הרב דוד צבי שיחיה והלא הוא הרבני המפלג הרב מיכל שיחיה, שלום וישע רב וכל טוב סלה עליהם ועל נשותיהם ויוצאי חלציהם, לטוב להם כל הימים ברוחניות ובגשמיות מעתה ועד עולם לנצח אמן בן יהי רצון.

בני שיחיו, שבחו והודו לה' אל עליון אשר הגדיל חסדו יתברך עלי, והשאיר אותי לכם ממנות לחיים. כי תדעו, אשר קדם ראש השנה ביום ב' דסליחות נפלתי למשכב רחמנא לצלן, ולא ירדתי מהמטה עד יום שבת קדש בראשית העבר; ועדין לא בשלמות, רק שיכול אנכי לישב קצת אצל השלחן, ולילך בבית קצת אנה ואנה, ואכילתי עדין כגמול עלי אמו. ובכל יום עוברים גלים אחרים, אך בעזרת השם יתברך מדה טובה מרבה. ומה אוכל לספר לכם תקף החולאת שהיה לי רחמנא לצלן, אשר רחמנא לצלן הייתי בעל יסורים מרים מהתחלה עד הסוף. אך מן התחלה עד יום צום גדליה היה נמצא לפעמים קצת הרחבות, ועם כל זה היו לילות שעצקתי על מכאובי המרים רחמנא לצלן, ורצתי על כל הפית מפנה לפנה, וצעקתי מכאב לב גיוואלד מע פאלקיוועט מיד [אהה! מענים אותי], אך נגד היום הקל השם יתברך מעלי קצת. ועם כל זה לא יכלתי לירד מהמטה, ולא אכלתי מאומה, רק שתיתי מים בלי שעור. אך מן צום גדליה עד יום צום כפורים התגברו רחמנא לצלן המכאובים הארסיים המרים כסדר, ונפלתי נרדם ודבקתי לשוני לחכי, כי לא יכלתי לדבר מחמת צרות המכאובים רחמנא לצלן.

ובל המבני מדע דפה הייתי בעיניהם רחמנא לצלן לאחר יאוש, אך אנכי תהלה לאל הייתי בדעה צלולה ברה ונקיה, והבנתי בעמק דעת אשר לא בן הוא, רק פחדתי אולי לא יהיה בכחי לסבל היסורים כאלו. מיום עמדי על דעתי לא ראיתי חולה כזה רחמנא לצלן אשר יהיה מסבל ביסורים ארסיים כמוני. וצעקתי רק מכאב

לב במחשבה לה' אל עליון, כי הדבור היה נמנע ממני, ובקשתי שירחם עלי ויסיר מעלי המכאובים המרים רחמנא לצלן. ועקר החולאת היה מן הבטן, כי הראש והידיים והלב והרגלים היו חפשי משום מכאוב, רק בהבטן היה תבערת מדורה כאש בוערת, ומשם יצאו הארסיים של המכאובים אל המתנים והכליות.

והתשועה היתה על ידי אמירת תהלים, כי ביום שלש עשרה מדות אמרתי לידידני רבי נחמן ריוואצקער אשר הוא גמל עמי חסד כזה אשר לא האמנתי אם לא ראיתי, לא פנה לביתו בלתי בעת אכילתו. וכל היום והלילה עמד אצלי ושרת אותי בכל מלי, ואפלו ליל כל גדרי לן אצלי, עד ליל יום א' דסכות אשר ברוך השם הייתי על זה העולם. יהי ה' עמו ויזכה לכל טוב אמתי כאשר עם לבבו. ואצלי הוא בלתי ספק אשר זאת המצוה תלך לפניו בראשונה. ואמרתי לו אז בכל כחי, קחו מזוגתי עשרים טאלי, ותקבצו מנין מאוהבי נפשי והמעות תחלקו לעניים, והמנין ילכו לומר תהלים על מקום קדשו של כבוד האר"י זכר צדיק וקדוש לברכה. ונתקבצו אוהבי נפשי יותר ממנין והלכו לשם, ושפכו לכם כמים בדמעות רותחות כי היה להם רב רחמנות עלי. וכפי הנראה מאז התחילה הישועה, רק מחמת שהיה בדקות גדול לא היה נרגש לשום בריאה, וגם אנכי לא ידעתי מאומה עוד מהנעשה עמי, עד יום כפורים התחיל לעלות על מחשבתי רעיונים אחרים לטובה. ובעזרת השם יתברך, אור לבקר יום מחרת יום הכפורים ותצמח הישועה. ותכף קראתי לידידי רבי נחמן יחיה ממקום שכבו וגם לזוגתי תחיה, ובשרתי להם הבשורה טובה, וה' הטוב יושיעני בשלמות אמן בן יהי רצון.

תוכלו לשער כי יש בלבי הרבה לכתב לכם, רק מחמת עיפות נפשי לא אוכל להאריך יותר. גם זה כתבתי ברב כחי רק למען אהבתכם, כי הגם שתהלה לאל ידי שלמים אתי, עם כל זה הבטן אינו נותן רשות לישיב הרבה על מקום אחד. ה' ירחם עלי וירפאני בשלמות מהרה. לעת עתה הולך הדבר לאט לאט, ותקנתי רק לה' בזכות האשל הגדול וצוק"ל, ותלמידו הקדוש וצ"ל שימהר רפואתי בשלמות, לחזק כחי בכל רמ"ח איברי ושס"ה גידי לארץ ימים ושנים טובות, ואם ירצה השם כאשר יחזק השם יתברך כחי כראוי, אבוא אליכם באריכות כאשר עם לבבי לטוב. ובה אסים ואמר שלום.

תשמו

מכתבי יז מוהר"י

דברי בותב בעיפות גדול מצפה לישועה שלמה מהרה, עדי אזהב לבשר לכם מהרה
מכל טובתי.

יצחק.

תעתיקו מכתב הלז ותשלחו לאומאן לידידנו היקר הרב נחמן שיחיה עם קוויטיל
הרצוף פה. זונתי תחיה דורשת שלומכם באהבה; וגדל הרחמנות שהיה
עליה תוכלו לשער בעצמכם, וה' שמע דמעתה; ועתה עומדת ומשמשת אותי ביום
ובלילה ככל הצדק. ה' יאריך ימיה וישנותיה בטוב ובנעימים, ובזה אני רואה גם כן
חסדי ה' עלי, עד הנה עזרונו רחמי המרבים, כן הטוב יגמלנו תמיד לטוב לי, אמן כן
יהי רצון.

מכתבי רבי נחמן מטולטשין

א

[מכתב מרבי נחמן מטולטשין לר' מיכלי נכד מוהרנ"ת ז"ל]

ברוך השם, יום ה' נשא תר"ל לפה קהלת אומאן.

חיים ושלוש וכל טוב לידידי בנפשי, הרב המפלג הותיק ועושה חסד וכו' רבי מיכלי גרו לא ידעך נצח סלה ועד, עם שלום כל בני ביתו שיחיו לארך ימים ושנים טובות אמן בן יהי רצון.

בבר השבתי למעלתו אשר ברוך השם קבלתי כל מכתביו, וגם נדבת לבו הטוב. ועתה חדשות שתחת השמש, הן המה ההבל הכלים הנובעים ויוצאים מקנאה וכו', חדשות בזה אין כי הן המה השטותים הישנים דישנים, אשר גרמו לנו מה שגרמו בכלליות ובפרטיות, הרחמן ותברך יצילנו מעתה. אבל החדש שלמעלה מהשמש יש ויש, הוא הוא התורה הקדושה וחדושיה שחדשו הבחירי צדיקיא. ועדין לא זכינו לראות ולשמע החדושים הנפלאים אשר בהם החמש שבכל סדר על דרך הפשט כפשוט רש"י ז"ל, והדרושים נפלאים אשר במדרש רבה ובזהר הקדוש ועוד ועוד, ובפרט בספרי רבנו ותלמידו הקדושים זכר צדיק וקדוש לברכה. בן נזכה להגות בהם תמיד, ולראות ולשמע החדשות שנתחדש בהם בכל יום, ולהחיות נפשותינו בהם בכל עת ובכל שעה אמן בן יהי רצון.

והיום למדתי המאמר הקדוש (לקוטי מוהר"ן קכ"ג) "העקר והיסוד שהכל תלוי בו, להתקשר להצדיק שפדור ולקבל דבריו על כל אשר יאמר כי הוא זה דבר קטן ודבר גדול" וכו'. וכבר מנח כלל בידינו, אשר בעת הוא הצדיק שפדור, אדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק וקדוש לברכה. ויש בזה דבורים הרבה לבאר, וזכנו ה' לדבר בזה פנים אל פנים. בן נזכה לקיים דבריו החיים והקיימים קטן וגדול, כי על זה נאמר מקרא שכתוב במשלי (ד), "מכל משמר נצר נפשך וכו' כי ממנו תוצאות חיים". וכבר אמר רבנו ז"ל (שיחות הר"ן קכ"ה) אשר כל מה שמצוה לעשות, אפלו דבר קל תולה בזה תקון נפשותינו ונשמותינו בעולם הזה ובעולם הבא וכו' וכו' עד הסוף, בן נזכה לקיים. ובפרט הדברים הקלים ונעימים לעשותם, ללמד איזה סעיפים שלחן ערוך בכל יום, ואיזה

קפיטליך תהלים, ולשא עינינו ולבנו בכל פעם אליו ותברך. ואפלו אם אין יכולין לדבר רק דבורים מעטים, רבנו של עולם רחם עלי, גם זה יקר מאד. ובפרט לקים מאמרו ז"ל 'מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד'. כן נזכה להתחדש לבנינו בכל יום ובכל עת ושעה ללמד וכו' ולקיים בשמחה ובאהבה, ולהאמין בזה באמונה גדולה. באות נפשו ונפש אהבתכם הדורש שלומכם תמיד, ומעתיר בעדם, ומתגעגע לראות עמו ועם אחיו היקר בזמן מרוח, ולדבר כל זה ויותר מזה, עדי שיכנסו רוחות הקדושה מהדבורים הקדושים בלבבנו לקיום ולמעשה אמן בן יהי רצון.

נחמן הלוי.

ושלום לכל אהבינו, ובפרט לאחיו היקר. וכל דברי שנכתבו בעזרת השם ותברך, פונתי בלבם, ובפרט לאחיו היקר שיחיה עם כל בני ביתו שיחיו לארץ ימים ושנים טובות אמן בן יהי רצון.

ב

ברוך השם, יום ד' בשלח תרל"ב לפ"ק אומאן.

לכבוד ידידי בנפשי הלא הוא המפלג הותיק וכו' וכו' הנגיד רבי יחזקאל העשיל גרו יאיר, הצלחתו יעלה למעלה ולטובתו בגשמיות וברוחניות אמן בן יהי רצון אמן בן יהי רצון.

מסגרת פה מכתב לגיסו היקר וכו' הנגיד רבי רפאל ידיד נפשי גרו יאיר, אשר הגיע לידי קדם שבת קדש העבר, אך לא היה עובר ושב בטח לשלח על ידו, כן יקבלו עתה וימסרהו לידו. יותר אין להאריך. יזכנו ה' להאריך בשירות ותשבחות אשר בלם כלולים בהשירה הקדושה אשריה לה' כי גאה גאה וכו' וכו'. גאט איז גרויס [ה' גדול] ועשה ועושה ויעשה עמנו נסים ונפלאות גם בגשמיות וגם ברוחניות, ואל יעזבנו ואל יפושנו לנצח לכל אחד ואחד במעמדו, לזה בעשירותו ולכל אחד ואחד בערכו.

אך אחי ידידי, זאת צריכין לידע שמכרח לעבר איזה מעט מרירות, כמבאר באריכות געם בדברי רבנו ז"ל (בסימן כ"ו לקושי א) על ענין הנפלא שבת במרה נצטוה, המוכא בסדר הנ"ל שבוע זאת. ומבאר שם ברוח קדשו שזה רמז שמכרחין לסבל מעט

מכתבי ב מוהרנ"ט

מרירות, כמו שידוע שכל הרפואות מלכשים בסמים מרים, בן שבת שלום שהיא רפואה לכל הדברים, נצטווה במרה לרמוז על הנ"ל. ועיין שם מה שמוכא על פסוק "הנה לשלום מר לי מר" וכו' מה ששפח חזקיה את השם יתברך, עיין שם היטב וינעם לנפשו.

אחי ידידי אדבר עם מעלת כבודו על טייטש, חזק וחזק מיין ברודער אריין מטהאן זיך גוט טיף [השקע עצמך היטב בעמך], בדברי רבנו ז"ל בהתורות ובהמעשיות, והדרושים של תלמידו הקדוש מורנו הרב רבי נתן ז"ל ובהתפלות הנ"ל. והרם קולך בנעימה בתהלים ושירות ותשבחות וזעקות וכו' אשר בהתפלות, ואז וועסטו לעבין א לעבין [ואז תחיה חיים], כי זולת זאת אין שום חיות כלל. והבט וראה בעין שכלו ובינתו אשר חננך ה', ותראה היטב אמתת הדברים האלו. בן יהי ה' בעזרך שתזכה צו באהאן צען זיך [להשריש את לבך] באש הקדוש אשר משרש בכל לב איש הישראלי, ולהכניס אש הקדושה הזאת בכל הנ"ל אז טוב לו. ויש בזה עוד לדבר אך אי אפשר להאריך.

תשיקתי שידרש בשלומי לפרקים, אולי יזכנו ה' שיהיה נדבר בינינו איזה דבורים המשרשים בנו ממקור חיותנו ז"ל, אשר חיותנו בעולם הזה ובעולם הבא תולה בזה. וידרש בגיני בשלום חותנו היקר מפז וכו' ולכל זרעו שיחיו, ולדידנו עז שאר בשרו האברך היקר רבי נתן בן דודו רבי יקותיאל גרו יאיר. וירבה לדבר עמו שאין שום תכלית טוב כי אם לקיים בנ"ל, ואף על פי כן יצליחם ה' גם בעשר רב. כי "ודרשי ה' לא יחסרו כל טוב", בן יקיים בנו שגזקה להיות דורשי ה' באמת, ולא נחסר כל טוב בגשמיות וברוחניות אמון, בן יהי רצון, אמון בן יהי רצון באות נפשו ונפש אזהבו תמים.

נחמן הלוי.

ברוך השם, יום ד' פרשת בהר תרל"ב לפ"ק אומאן.

לכבוד ידידי כנפשי הרב המפלג הותיק ועושה חסד וכו', הנני רבי יחזקאל העשיל נרו לא ידעך נצח סלה ועד, שיחיו ויאריכו ימים רבים וכל טוב הצלחה אמן פן יהי רצון.

אחי ידידי שמעתי אשר עבר על מעלתו בדבר השורפה אשר היה בקהלתו, ומלא ה' חסרונך, ועל דא קאתינא לברכו ולחזקו. חזק ויאמץ לבך וקנה אל ה' שמלא ומלא ה' חסרונו בכפל כפליים. ויזכר נא ידידי מאמר חכמינו ז"ל (בבא בתרא י) בראש השנה גזרין כמה יפסיד וכמה ירויח. ויכול להיות, וכן יעזר לו ה' שהרוח יהיה כפלי כפליים לאלפים. ואף על פי כן מרחיץ להפסיד איזה סכום גם כן כנ"ל, רק אם זכה הוא מפסידו לנתינת הצדקה. ומעתה יצליחו נא ה' בכל מעשי ידיו אשר יקנה ואשר יסחר יהיה להצלחה רבה. וה' יזכנו שגוציא מזה רמזים להתקרב להשם יתברך ולתורתו, כי הלא אנחנו רואים בעינינו בכל פעם אשר הכל בידו יתברך, הנשמה שלו והגוף שלו והמזון שלו, ואין בדינו להרויח, ואין בדינו להנצל משום הפסד רק בעזרת השם יתברך.

על פן אחי ידידי, נתחיל מעתה לקיים אזהרת רבנו ז"ל לקבע עתים לתורה ולתפלה, ולקיים הזהרתו להשליך את עצמו עליו יתברך בכל יום ויום, ולגזוז את נכסיו לצדקה. אז תצליח ואז תשכיל בעולם הזה ובעולם הבא. ועוד בעולם הזה יהיה לך חיים טובים ונעימים. כי כלל הוא שהעולם מלא מרירות מכל צד, ואין שום המתקה רק זאת התורה. בשני אפנים, האחד שעל ידי התורה נמתקין ונתמעטין היסורים, וגם בזו השעה שעוסקין בה ומתדבקין ומתקשרין באותיותיה ותבותיה במתיקות הדעת הקדוש, על ידי זה מרגישין חיות בזו השעה, וגם מושכת טעם חיותה גם כן איזה זמן. פן אחי ידידי זה כמה אשר אני מסיתו לטוב, ומחזקו ושיקח את עצמו לתורה ולצדקה. פן עורי נא, התעוררי נא בכל פעם מחדש, צו ושאראע [תבעיר] אש תשוקת פנימיות לבבך הטוב להתעורר מחדש לתורה ולצדקה, ובהדרגה הקדוש אשר מוליד אותנו רבנו זכר צדיק וקדוש לברכה, להחיות את עצמנו במעט הטוב אשר זוכין לחטף ולהחיות את עצמו בזה, ולהשתוקק לחטף עוד ולהתחיל בכל פעם מחדש "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאריך" (דברים ו, ה). ולקיים מאמר חכמינו ז"ל (ברכות נד) על פסוק "ובכל מאריך" בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד. פן נזכה לזה

מכתבי ד מוהרנ"ט

בתשוקת פנימיות לכבו הטוב, וכברפת אזהבו תמים המצפה להצלחתו בגשמיות
וברוחניות אמן בן יהי רצון.

נחמן חזן הלוי.

ולומר שלום וברכה לחותנו היקר, מאד הנני מתגעגע על בואו לשלום לפה בימים
הללו, ובפרט שהיה לי ידיעה מרבי אבילי שתשוקתו שיהיה פה על ל"ג
בְּעֶמֶר, וכן יאמר שלום לכל זרע יצחק שיחיו.

אחי ורעי נשימה על לכבנו בכל פעם מחדש אשר מכל המרירות שעובר על כל
אחד ואחד בגוף ונפש ומזון, לא יהיה נשאר מאתנו כי אם מעט הטוב
שחוטפין מזה העולם, כמאמר המשנה הנ"ל אין מלוין לו לאדם לא כסף וכו' כי אם
תורה ומעשים טובים. בן נזכה להתגבר לחטף בכל פעם כל זאת, ולשמח את נפשו
ולהחיות את עצמו רק בזאת התורה. ודיקא על ידי זה יצליחנו ה' גם בגשמיות כאות
נפשכם לטובה אמן בן יהי רצון.

ד

ברוך השם, יום ד' עקב תרל"ב אומאן.

לכבוד ידידי כנפשי ולבכי הלא הוא המפלג הותיק ועושה חסד וכו', הנגיד ר' העשיל
גרו יאיר שיחיה ויאריך ימים רבים עם שאר כל בני ביתו לאורך ימים ושנים טובות אמן
בן יהי רצון.

ימחל למסר המכתבים המסגרים פה לחותנו היקר והנעלה, ולציר נאמן לשלחו
כמוהו אין להאריך יותר.

אחי ידידי, ימי אלול הקדושים ממשמשים ובאין לחיים ולשלום בגשמיות וברוחניות,
יזכנו ה' לקיים (הושע יד, ג) "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'". אל תקרי דברים אלא
דבורים, דבורים קדושים להרבות בלמוד התורה, ובפרט בנסתרות שבתורה, ספר
תקונים הקדוש, וספר לקוטי מוהר"ן, ותהלים ותפלות. אחז בזה אחי ידידי, והפך
והפך בהם, וסיב ובלה בהם, ובהם יושע בגשמיות וברוחניות שתכתב ותחתם לחיים
טובים חיים מתוקים וכו'. וגם אחי ידידי, יזכר נא ידידי לשלח לי נדבות לכבו הטוב

מכתבי ד מוהרנ"ט

תשנ"ג

על מה שפסק על הרוח וכו'. וחזק בני בכל הנ"ל, להתחזק לומר וללמוד בספר התקונים והלקוטי מוהר"ן ובצדקה, ואז אשריך וטוב לך. יקים בו אשריך בעולם הזה וטוב לו לעולם הבא אמן בן יהי רצון.

דברי אהבו תמים המסיתו לטוב, לעורר בכל פעם הטוב הנעים אשר טמון בלבבו, בן יזכה לזה להוציאו לפעל, כאשר אמר רבנו ז"ל מיט פיסק און מיט הארץ. מיט פיסק [בפה ובלב, בפה] להיות רגיל ורגיל בלמוד ובדברי פקשות כנ"ל, און מיט הארץ [ובלב], להיות ידו פתוחה לעניי אנשי שלומנו, ובפרט להחזיק הבית המדרש הנקרא על שמו וזרוננו לברכה. כי ידוע למעלת כבודו אשר מה שנותן לידי בשביל ההוצאה שבכאן, לא לעצמי בלבד מעלת כבודו מזכה, כי אם על הכלל כלו מזכה. וזכות הרבים יעמד לו להצליחו במעשי ידיו בגשמיות וברוחניות כאות נפשו ונפש אהבו תמים.

נחמן תלוי.

ורב שלום מאדון השלום, לכבוד האברך הרב המפלג וכו' הנגיד נתן גרו יאיר.

מעט דברי אשר מעבר לדרך גם לכבודו פוונתי, חוסה עליך אחי ידידי, תודה לאל חי אשר חננו בכלים נאים ונעימים א זים הארץ, א זים קול [לב מתוק, קול מתוק], לשון צח ונעים. רחם עליך ותכבד להשם יתברך בכל זה, לומר וללמוד ספר התקונים וספרי רבנו וזרוננו לברכה, ולשיר בקול געים תהלים ותפלות. אז תזכה לחיים טובים, חיים מתוקים בגשמיות וברוחניות. ולמען השם אל יזיו דעתו ומחשבתו רק להיות על ראש השנה בפה, לתחב ראשו בין אהבינו המקשרים את עצמם עם נשמת אור רבנו ז"ל, ואז טוב לו, גלייב [האמן] ואחר כך תראה בעיניך. ואם המניעות חזקים, עוד טוב יותר ויותר, כי עקר החשק והפסופין לשוב אליו יתברך מתגברין רק על ידי שבירת מניעות. בן חזק וחזק, וה' יגמר בעדו לטובה, כי הבא לטהר מסייעין לו, בן חזק וה' יושיעו אמן בן יהי רצון.

נחמן תלוי.

מכתבי ה מוהרנ"ט

ה

ברוך השם, יום ב' ח"י אדר תרנ"ל קהלה קדושה אומאן.

החיים והשלום לכל אהבינו האמתיים החוסים בצילא דמהמנותא, צל צח אור האורות וכו' אדונינו מורנו ורבינו זכר צדיק וקדוש לברכה היושבים בארץ הקדש, ובראשם לאוהבי קירי הרב המפלא ומפלג התיק וכו' וכו' רבי מאיר גרו יאיר לא ידעך גרו אמן.

שלום וכל טוב לכם ולכל אחינו בני ישראל היושבים בארץ הקדש ולארעא קדישא, ישפיע השם יתברך עליה טל ומטר לברכה ולחיים ולשבע, לכל אחינו בני ישראל הדרים עליה אמן בן יהי רצון. אמן בן יהי רצון. להודיע חדשות און. כי אשר היה ברוך השם בראש השנה העבר שקט ושאנן פבר שמעתם. ומהחדושים אשר השם יתברך מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית (ראש בית) נעלם מאתנו מאד. ומה שמתנוצץ לפרכים בלכבנו, התנוצצות להרגיש מחדש החדושים הנפלאים אשר בעזרתו יתברך נשאר לנו ברכה מאורו זכר צדיק וקדוש לברכה.

אחר פורים קורין פרשת פרה, בתחלה הוא פור כי פורים על שם הפור ואחר כך נעשה פרה. וכל זה הכנה לפסח, שפתותיו שושנים וכו' וכו'. ומרמז בתורה הקדושה צרופ פורים בהפסוק שמדבר מענין פסח. ותנועת הנגון ברמזות העינים והידיים הקדושים והנוראים שהיה מראה לנו תלמידו הקדוש, מורי ורבי מורנו הרב רבי נתן זכר צדיק וקדוש לברכה, גם בן אי אפשר לבאר אפלו פנים אל פנים, מכל שבן בכתיב. ובפרט מה שהתחיל אחר כך בקול רם וחזק, בתחלה היה כל התחלות מפסח, ועל בן כל המצוות הם זכר ליציאת מצרים. "און היינט" [ועכשיו] ומשך בקול נעימה "און היינט" [ועכשיו] כמה רגעים, ונשאר בשתיקה.

מה נאמר ומה נדבר אשרינו שאזנינו זכו לשמע כל זאת, ובפרט איד שגלה לנו מרן מוהרנ"ט ז"ל עד היכן שמתנוצץ בלבנו הזך כל זאת בכמה צרופים. ואחר כך תקף גלה התקון של היוד מזמורים בפרטיות, והזהיר אז לדורות בהבטחה גדולה בעדים נאמנים שיעמד בעזרתנו סלה תמיד כל מי שיבוא על קברו הקדוש והנורא וכו', ואחר כך תקף ספר המעשה הנוראה ביראה עלאה דעלאה של הזיין בעטלירם [שבעת הקבצנים], ואחר כך תקף אחר פסח נסע לאומאן. וכל זאת גלה רמזים מורנו

ורבנו מוהרנ"ת ז"ל, שהכל אחד והכל קשר אחד וכלול בהדבור "און היינט". ובההמשכה הקדושה שמשך תבת און היינט באריכות נעם. און היינט צריכין לגלות המזמורים בפרטיות ולהבטיח הבטחה הנ"ל, און היינט [ועכשיו] צריכין לספר המעשה הנ"ל ולסים און איך הייל זיא [ואני מרפא אותה], און היינט [ועכשיו] צריכין לנסע לאומאן ולנטע מקום קדשתו לדורות עולם באומאן.

טוב להודות לה' על אשר וכינו לידע מכל זה ולהתנוצץ בלבבנו איזה מעט כמציץ מן החרפים. ולבאר כל זאת אי אפשר בכתיב, אך מעצם אהבת אמת שמשרש בלבבנו מנעורינו, לא יכלתי להתאפק ליקח עמי ועתי בירי לרשם על כל פנים מה שהוא, כי ההזכרה בעצמה מחיה ומשיב נפשותינו העיפות והחלושות. מי יתן שנזכה עוד לראות פנים אל פנים בחיים חיותינו לדבר כל זה פנים אל פנים, אך הכלל הוא אשרינו (און) [ואשרינו וכו' וכו']. אשריכם אשר אתם יושבים בצל ארעא קדישא ומסתמא משתוקקים ומתגעגעים להתאבק בעפר ציון הקדוש והנורא אשר חפר ומצא שרש קדשת ארץ ישראל, כמרמוז בספריו הקדושים והנעימים. ואשרינו שאנחנו זוכים להתאבק בפה בעפר ציון הקדוש והנורא אשר חפר ומצא שרש קדשת ארץ ישראל, ומשתוקקים ומתגעגעים להתאבק בעפר אדמת קדש ארץ הקדש. כן יוסף ה' על תשוקתנו להשתוקק בהשתוקקות נמרץ עד שיגמר ה' בעדנו לטוב אמן כן יהי רצון.

אוהבכם האמתי.

נחמן בן אדוני אבי מורי ורבי אברהם הלוי וללה"ה.

ושלום לשאר בשרי אוהב נפשי האמתי הרב יצחק, שקורין אותו רבי איצלי מפולמישין.

היום זכיתי להתבשר אשר כבר זכה להוציא ללבב הטוב, ולבוא לארץ הקדש, טוב להודות לה'. הקוויטיל מאדעם קבלתי, וקריתי אותו היטב היטב. אשריד שזכה שיתקשרו בלבבו הדרך היטב הדבורים המוכים כל כך כל כך, כן תחיה את נפשך בהם כל ימי חייך. באשר שמעתי מפיו של הקדוש מורי ורבי, מורנו הרב נתן, זכר צדיק וקדוש לכרכה "נאהר [רק] אומרה וכו' און נאהר אומרה לאלקי בעודי וכו'", עד שנזכה להתעלות לכל זה באמת, יחד עם כל אחינו בני ישראל. ואי אפשר

מכתבי ו מוהרנ"ט

להאריך יותר. בן תחיה את עצמך בזה כל ימי חיך באריכות ימים ושנים טובות אמן
סלה, אמן בן יהי רצון.

וגם הראינו הקוויטיל לאוהבינו, וכלם נהנו מזה מאד, טוב להודות לה'. אוהבי
שאר בשרי, מבנו היקר שיחיה היה לי מכתב שלום, והשבתי לו איזה דבורים,
ואקנה לה' שיחיה את נפשו.

ושלום לידינו הישיש הנכבד וכו' רבי חיים קראסינשטיין מברסלב באהבה עזה,
אשריכם אשר שב לארץ הקדש. בן ידי פאלג מיד [שמע אלי], באשר
חזקתי לכבודו אשר יקים בדבר ישיבת ארץ הקדש כעין שמבאר באבות על למוד
התורה הקדושה הפך בה וכו' וסיב ובלה בה ומנה לא תזוע וכו', בן תקימו. ואם
עדן יש לכם איזה רוביל או זהב בחוץ לארץ, למען השם משכו אותו לארץ הקדש,
ולצוות אשר אפלו פרוטה אחת לא יוציאו לחוץ לארץ רק איזה מעט על דבר מצוה;
רק פשיגוע עת פקדתו לארץ ימים ושנים טובים בשיבה טובה, יבלה בשרו
ועצמותיכם ו"גיע כפו" שלכם הכל בהקדשה בקדשת ארץ הקדש עניי ארץ הקדש
יאכלוהו, כמו שהם - הם קדושים קדשת ארץ הקדש, בן תזכו לזה אמן בן יהי רצון.

אוהבכם הדורש שלומכם תמיד ודורש בשלום כל אוהבנו אשר בארעא קדישא,
אך אין הפנאי והפח מספיק לפרט לכל אחד ואחד, על בן יהיה נא
בעיניכם כאלו פרטנום.

ו

ברוך השם, יום ג' עקב תרל"ג אומאן.

לכבוד ידידי האהוב ומחנתנו היקר הרב המפלג הותיק ועושה צדקה וחסד וכו' הנגיד
רבי יחזקאל העשיל, נר הצלחתו לטובה יעלה למעלה, שלום וישע רב עם שלום כל
בני ביתו, ומזל טוב עבור בתו החדשה תחיה, שיחיו לארץ ימים ושנים טובות בשלמות
הבריאות בכל רמ"ח איבריהם ושם"ה גידיהם אמן בן יהי רצון אמן בן יהי רצון.

בשבו העברה קבלתי מכתבו היקר והנעים בצרוף נדבת לכבו הטוב. מאד
החייאת את נפשי בנדבת לכבו הטוב ובדבריו הטובים והישרים אשר פתב

מִכְתָּבֵי ו' מוֹהֲרַנְ"ט

תשנז

בְּמִכְתָּבוֹ הַיָּקָר, אֲשֶׁר נִרְאָה בְּעֵלֶיךָ שְׂמֵדַת הָאֱמוּנָה וְהַבְטָחוֹן מִשָּׁרֵשׁ בְּעֵמֶק לְכָבוֹ הַטּוֹב, אֲשֶׁר זֹאת הוּא עֵקֶר הַיְסוּד יְהוּדֵינוּ. יְסוּד כָּל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת כְּמֵאֵמֶר חֲכָמֵינוּ ז"ל (מִבּוֹת כּד.) בָּא חֲבִיקוּק וְהַעֲמִידֵן עַל אַחַת, "וְצִדִּיק בְּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה".

כֵּן אַחֵי יְרִידֵי, חֲזוֹק וְיֵאֱמָר לְכַבֵּד הַטּוֹב בְּאֱמוּנָה הַיְשֵׁרָה וּבְטָחוֹן אֲשֶׁר לֹא יַעֲזֹבוּהוּ נֶצַח סֵלָה וְעַד בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחַנִּיּוֹת. וְאִם כִּי עוֹבֵר לְפַעֲמִים אִיזָה חֶשֶׁךְ וְאֶפֶל עַל הָאָדָם הֵן בְּגוֹף וְהֵן בְּנַפְשׁ וּמְמוֹן, אֵל יִחְלִישׁ דַּעְתּוֹ וְלִכְבוֹ הַטּוֹב, רַק לְהֵאֱמִין בְּהַמְקָרָא מְלֵא (אִיכָה ג, לב) "כִּי אִם הוֹגָה", (אֶבֶל אַחַר כֶּף) "וְרַחֵם כְּרַב חֲסָדָיו", וְחֲסָדֵי ה' לֹא תָמוּ וְלֹא כָלוּ, אֲדַרְבָּא הַחֲסָדִים מִתְחַדְּשִׁין בְּכָל בִּקְרָא, כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רַש"י עַל פְּסוּק (שׁ) "חֲדָשִׁים לְבָקְרִים"; וּבְאֱמוּנָה הַזֹּאת וּבְטָחוֹן הַזֶּה חֲזוֹק וְחֲזוֹק בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וְשָׁעָה, וְיִתְגַּבֵּר לְחַטָּף בְּכָל עֵת תּוֹרָה וְתַפְלָה.

וְדַע יְרִידֵי, אֲשֶׁר אִם יְכוּלִין לְשַׁפֵּךְ לְכָבוֹ לְפָנָיו יִתְבַּרֵךְ בּוֹדָאֵי מַה טּוֹב, הֵן בְּתַהֲלִים וְהֵן בְּתַפְלוֹת וּבְהַתְבוּדוֹת כְּאֲשֶׁר לְמַדְנֵנו אֲדוֹנֵנו מוֹרְנוּ וּרְבֵנו זָכַר צְדִיק וְקָדוֹשׁ לְבָרְכָה. אִךְ אִם הֵלֵב אֲטוּם וְאִין מְלָה בְּפִינוּ בְּכַחֲנִית 'אִין לִי פִה לְדַבֵּר' וְכו' שְׁאֲמָרוּ וְצָחוּ הַקַּדְמוֹנִים, אִזְ הַעֲקַר לְשֵׂא עֵינֵינוּ לְמָרוֹם, אֲשֶׁר זֹאת יָקָר אֶצְלוֹ יִתְבַּרֵךְ בְּלֵי שַׁעוֹר כְּמִבְּאֵר בְּדַבְרֵי נְבִיאִים וּבְדַבְרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל. אִךְ אִין הַפְּנָאֵי מִסְכִּים לְהֵאָרִיךְ. וְכֵאֲשֶׁר הִרְבָּה לְדַבֵּר מִזֶּה מוֹרְנוּ וּרְבֵנו מוֹרְנוּ הֵרַב רַבִּי נִתָּן זָכַר צְדִיק לְבָרְכָה עַל פְּסוּק "סוּד ה' לִירָאוֹ" וְכו' וְכו', וְלָהֶם גְּדֹל גְּדֹל רַחֲמָיו וְחֲסָדָיו. וְעַל יְדֵי זֶה "עֵינֵי תְּמִיד אֵל ה' כִּי הוּא יוֹצִיא מִרְשַׁת רַגְלֵי" בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחַנִּיּוֹת בְּגוֹף וּנְפֶשׁ וּבְמְמוֹן.

כֵּן יַעֲזוֹר וַיִּגַּן עֲלֶיךָ ה', עֲלִיו וְעַל כָּל בְּנֵי בֵּיתוֹ שִׁיחֵיו לְאַרְבֵּי יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת וְיִתְחַדֵּשׁ עֲלִיו וְעַל כָּל בְּנֵי בֵּיתוֹ שִׁיחֵיו שְׁנָה טוֹבָה וּמְתוּקָה מֵעַתָּה, כִּי יָמֵי אֱלֹוֹל מִתְנַצְצִים וּבָאִים, כֵּן נִזְכָּה לְקַבְּלָם בְּאַהֲבָה וּבְרִצּוֹן לְרִצּוֹת וּלְפִים אוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ וְיִתְעַלֶּה, הַמְתַּרְצָה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים, וְלִקְיָם עֵינֵינוּ לָךְ יִתְבַּרֵךְ תְּלוּיּוֹת עַד שִׁיחֲנֵנוּ וּיְבָרְכֵנוּ וְלִכְלֹ אַחֲנֵנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּשָׁנָה טוֹבָה וּמְתוּקָה בְּגוֹף וּנְפֶשׁ וּמְמוֹן כְּאוֹת נַפְשׁוֹ וּנְפֶשׁ אוֹהָבוֹ תָּמִים הַמְזִכִּירוֹ לְטוֹב בְּכָל פֶּעַם וּמְבָרְכוֹ בְּשָׁנָה טוֹבָה וּמְבַקֵּשׁ יְדִיעַתוֹ הַטּוֹבָה.

נְחָמֵן חֲלוּי חָזָן.

מכתבי ו מוהרנ"ט

ובקשתי לומר בגיני שלום לשאר בשרי האברך הרב נתן בן יקותיאל גרו יאיר, אין
 פנאי להאריך כעת. לעת עתה ישלח לי אשר מגיע לי מאוהב נפשי
 נדיבת לבבו הטוב מימי חגכה, כי דחוק לי כעת בההוצאה, כי הנני עוסק (חסר)
 וכיוצא, ובקשתי לסייעני במנה יפה אפים. ובגלל הדבר הזה יתברך מאת ה' בשנה
 טובה ומתוקה מעתה אמן בן יהי רצון, אוהבו תמים.

נחמן הלוי.

זֶה שְׁמוֹ נֶאֱמַר לוֹ תְּקוּן הַבְּלֵלִי

הוא תקון הברית (כמבאר בלקושי מוהר"ן ח"א כט אות ד). והוא תקון למקרה לילה חס ושלום, לומר אלו העשרה מזמורי תהלים באותו היום שקרה לו.

הוציאו מההעלם אל הגלוי, אדוננו מורנו ורבנו הקדוש צדיק יסוד עולם, נחל נובע מקור חכמה, רבנו נחמן בן פיגא בן שמחה, נ נח נחמן מאומן זכר צדיק וקדוש לברכה, זכותו יגן עלינו אמן:

אמר: שגם כי ימלאו ימיו, אזי אחר הסתלקותו, מי שיבוא על קברו ויאמר שם אלו העשרה קפיטל תהלים הנ"ל, ויתן פרוטה לצדקה בעבורו, אפלו אם גדלו ועצמו עוונותיו וחטאיו מאד מאד חס ושלום, אזי אתאמין ואשתדל לארד ולרחב להושיעו ולתקנו וכו'. ואני חזק מאד בכל הדברים שלי, אך בזה אני חזק ביותר, שאלו העשרה קפיטל מועילים מאד מאד:

ואמר שהוא תקון הבללי. כי כל עברה יש לה תקון מיחד אבל תקון הנ"ל הוא תקון הבללי.

שיחות הרי"ן, קמ"א.

טוב לומר זאת לפני העשרה מזמורים:

הריני מקשר עצמי באמירת העשרה מזמורי תהלים אלו לכל הצדיקים האמתיים שבדורנו, ולכל הצדיקים האמתיים שזכני עפר קדושים אשר בארץ המה, ובפרט לרבנו הקדוש צדיק יסוד עולם נחל נובע מקור חכמה, רבנו נחמן בן פינא בן שמחה, נ נח נחמ נחמן מאומן, אשר גלה ותקן לומר אלו העשרה מזמורי תהלים בשביל תקון הברית, זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן.

ועל דעתם ועל פונתם אני אומר העשרה קפיטל תהלים אלו, ובזכותם וכחם אזכה לעורר ולגלות כל העשרה מיני נגינה שנאמר בהם ספר תהלים, שהם: אשרי, ברכה, משכיל, שיר, נצוח, נגון, תפלה, הודאה, מזמור, הללויה, שהם: שיר פשוט, כפול, משלש, מרבע, שהם כלולים בשמוך המיוחד הגדול והקדוש. ובזכות וכח השני שמות הקדושים האלו במלואם, שהם אל אלהים (פיה): אלף למד, אלף למד הי יוד מם, שהם עולים במספר תפ"ה, במספר תהלים, בכח אלו השמות תזכני לתקון הברית, שהוא תקון הכללי, אמן:

קודם שיתחיל באמירת תהלים יאמר זה:

לכו נרננה ליהוה, נריעה לצור ישענו: נקדמה פניו בתודה, בזמרות נריע לו:
כי אל גדול יהוה, ומלך גדול על כל אלהים:

הריני מזמן את פי להודות ולהלל ולשבח את בוראי. לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה ברחילו ורחימו עלי ידי ההוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל:

טז

(ברכה)

«מכתם לְדוֹד, שְׁמַרְנִי אֵל כִּי חֲסִיתִי בְךָ: » אֲמַרְתָּ לַיהוָה אֲדַנִּי אֶתָּה, מִזְכֹּתִי כֹל עֲלִיךָ: »
 «לְקַדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַמָּהָ, וְאֲדִירֵי כֹל חֲפְצֵי כֶסֶם: » יִרְבוּ עֲצֻבוֹתֶם אַחַר מָהְרוּ, כֹּל אֲסִיד
 נִסְפִיָּהֶם מִדָּם, וְכֹל אֲשָׂא אֶת שְׁמוֹתֶם עַל שְׁפָתַי: » יְהוָה מִנֵּת חֲלָקֵי וְכוֹסֵי, אֶתָּה תוֹמִיד
 גּוֹרְלִי: » חֲבָלִים נָפְלוּ לִי בְנַעֲמִים, אֶף נִחַלְתָּ שְׁפָרָה עָלַי: » אֲבָרְךָ אֶת יְהוָה אֲשֶׁר יַעֲצֵנִי, אֶף
 לִילוֹת יִסְרוּנִי כְלִיֹּתַי: » שְׁוִיתִי יְהוָה לְנִגְדֵי תְמִיד, כִּי מִיְמִינִי כֹל אֲמוּט: » לָכֵן שָׁמַח לְבִי וַיִּגַּל
 כְּבוֹדִי, אֶף בְּשָׂרֵי יִשְׁפֵן לְבַטַּח: » כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לְשָׂאוֹל, לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לְרְאוֹת שְׁחַת:
 «תוֹדִיעֵנִי אֵרַח חַיִּים, שִׁבַּע שְׁמַחוֹת אֶת פְּנִיךָ, נַעֲמוֹת בִּימִינְךָ נֹצַח: »

לב

(אשרי)

«לְדוֹד מִשְׁכִּיל, אֲשֶׁרֵי נִשְׁוִי פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה: » אֲשֶׁרֵי אָדָם לֹא יִחַשֵׁב יְהוָה לוֹ עוֹן, וְאִין
 בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: » כִּי הִחַרְשֵׁתִי בְלוּ עֲצָמֵי, בְּשִׂאֲנָתִי כֹל הַיּוֹם: » כִּי יוֹמָם וְלַיְלָה תִכְבַּד עָלַי
 יְרֵךְ, נִהַפְדֵּ לְשִׂדֵי בְחֻרְבְּנִי קִיץ סֵלָה: » חֲטָאתִי אֹדִיעֵךְ וְעוֹנֵי לֹא כִסִּיתִי, אֲמַרְתִּי אֹדְדָה עָלַי
 פֶּשַׁעֵי לַיהוָה, וְאֶתָּה נִשְׂאתָ עוֹן חֲטָאתֵי סֵלָה: » עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כֹּל חָסִיד אֱלֹהִים לְעַת מִצָּא,
 רַק לְשִׁטְף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יִגִּיעוּ: » אֶתָּה סִתַּר לִי (כָּאן צָרִיךְ לְהַפְסִיק מַעֲט) מִצַּר תַּצְרֵנִי,
 רַנִּי פִלַּט תְּסוּכְבְּנִי סֵלָה: » אֲשַׁבְּלֵךְ וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ זֹו תִלְךָ, אִיעֲצָה עֲלֶיךָ עֵינַי: » אֵל תִּהְיוּ
 כְּסוּם כְּפָרֵד אִין הַבַּיִת, בְּמַתְגַּ וְרִסָן עֲדִיו לְבָלוּם כֹּל קֶרֶב אֱלֹהִים: » רַבִּים מְכַאוֹכִים לְרַשָּׁע,
 וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֲסֵד יִסּוּכְבְּנוּ: » שְׁמַחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צְדִיקִים, וְהִרְנִינוּ כֹּל יִשְׂרָאֵל: »

מא

(משכיל)

«לְמַנְצַח מְזֻמּוֹר לְדוֹד: » אֲשֶׁרֵי מִשְׁכִּיל אֵל דָּל, בְּיוֹם רָעָה יִמְלֻטְהוּ יְהוָה: » יְהוָה יִשְׁמְרֵהוּ
 וַיַּחֲזִיחֵהוּ וְאֲשֶׁר בְּאֶרֶץ, וְאֵל תִּתְנֶהוּ בְנִפְשׁ אִיְבּוֹ: » יְהוָה יִסְעֲדֵנוּ עַל עֲרֵשׁ דָּוִד, כֹּל מִשְׁכְּבוֹ
 הַפִּכְתָּ בְחִלּוֹ: » אֲנִי אֲמַרְתִּי יְהוָה חֲנֻנִי, רַפְּאָה נַפְשִׁי כִּי חֲטָאתִי לָךְ: » אוֹיְבֵי יִאֲמְרוּ רַע לִי,
 מָתִי יָמוּת וְאֲבָד שְׁמוֹ: » וְאִם בָּא לְרְאוֹת שְׂוֹא יְדָבָר, לְבוּ יִקְבֹּץ אֲנִי לוֹ, יִצָּא לְחוּץ יְדָבָר:
 «יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כֹל שִׁנְאֵי, עָלַי יִחַשְׁבוּ רָעָה לִי: » דְּבַר בְּלִיעֵל יְצוּק בּוֹ, וְאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא
 יוֹסִיף לְקוּם: » גַּם אִישׁ שְׁלוּמֵי אֲשֶׁר בְּמַחְתִּי כּוֹ אוֹכֵל לְחֵמִי, הִגְדִּיל עָלַי עֵקֶב: » וְאֶתָּה יְהוָה
 חֲנֻנִי וְהַקִּימֵנִי, וְאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: » בְּזֹאת יִדְעֵתִי כִּי חֲפָצָתְךָ בִּי, כִּי לֹא יִרְעֵה אִיְבֵי עָלַי: » וְאֲנִי
 בְּתַמִּי תִמְכֹּת בִּי, וְתַצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: » בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם,
 אָמֵן וְאָמֵן: »

מב

(שיר)

«לְמַנְצַח מִשְׁכִּיל לְבִנֵי קֶרַח: » כֹּאֵיל תַעֲרַג עַל אֲפִיקֵי מַיִם, בֶּן נַפְשִׁי תַעֲרַג אֱלֹהִים: »

תקון הפללי

צמאה נפשי לאלהים לאל חי, מתי אבוא ואראה פני אלהים: הִיְתָה לִי דְמַעְתִּי לְחֵם וְיָמִים וְלֵילָה, בְּאָמַר אֵלַי כֹּל הַיּוֹם אֵיִה אֱלֹהֶיךָ: הִ אֱלֹה אֲזַכְּרָה וְאֲשַׁפְּכָה עָלַי נַפְשִׁי, כִּי אֶעֱבֹר בְּסֶדֶד אֲדִידִים עַד בֵּית אֱלֹהִים, בְּקוֹל רִנָּה וְתוֹדָה הַמּוֹן חוֹנֵג: הִ מַה תִּשְׁתַּוְּחִי נַפְשִׁי וְתִהְיֶינִי עָלַי, הוֹחִילִי לְאֱלֹהִים כִּי עוֹד אֲוֹדְנִי יְשׁוּעוֹת פְּנִי: הִ אֱלֹהִי, עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתַּוְּחִי, עַל־כֵּן אֲזַכְּרֶךָ מֵאַרְצְךָ יִרְדֵּן וְחַרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר: הִ תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרָא לְקוֹל צְנוּרֶיךָ, כֹּל מִשְׁבְּרֶיךָ וְגִלְדֶיךָ עָלַי עֲבְרוּ: הִ וְיָמִים יִצְוֶה יְהוָה חֲסֵדוֹ וּבְלֵילָה שִׁירָה עִמִּי תִפְלָה לְאֵל חַיִּי: הִ אֲזַמְּרָה לְאֵל סְלֵעֵי לְמָה שְׂכַחְתָּנִי, לְמָה קָדַר אֶלְךָ בְּלֶחֶץ אוֹיֵב: הִ בְּרִצָּח בְּעֲצָמוֹתֵי חֲרָפוֹנֵי צוּרֶיךָ, בְּאָמַרְם אֵלַי כֹּל הַיּוֹם אֵיִה אֱלֹהֶיךָ: הִ מַה תִּשְׁתַּוְּחִי נַפְשִׁי וְמַה תִּהְיֶינִי עָלַי, הוֹחִילִי לְאֱלֹהִים כִּי עוֹד אֲוֹדְנִי, יְשׁוּעַת פְּנֵי וְאֵלֵהִי:

נט

(נצוח)

הִ לְמַנְצַח אֵל תִּשְׁחַת לְדוֹד מִכְתָּם, בְּשִׁלַּח שְׂאוּל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת הַבַּיִת לְהַמִּיתוֹ: הִ הַצִּילֵנִי מֵאֵיִבִי, אֱלֹהִי, מִמַּתְקוֹמְמֵי תִשְׁגַּבְּנִי: הִ הַצִּילֵנִי מִפְּעַלֵי אֹן, וּמֵאֲנָשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: הִ כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי, יְגוּרוּ עָלַי עֵזִים, לֹא פִשְׁעֵי וְלֹא חַטָּאתֵי יְהוָה: הִ בְּלִי עוֹן יְרוּצוֹן וַיְכַוְּנֵנִי, עוֹרָה לְקִרְאתִי וְרָאָה: הִ וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, הַקִּיצָה לְפָקֶד כֹּל הַגּוֹיִם, אֵל תַּחֲזֵן כֹּל בְּגֵדֵי אֹן סֵלָה: הִ יִשׁוּבוּ לְעֶרֶב יְהִמוּ כְּכֶלֶב וַיִּסּוּכְבוּ עִיר: הִ הִנֵּה יַבִּיעוֹן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם, כִּי מִי שָׁמַע: הִ וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׁחַק לָמוֹ, תִלְעַג לְכָל גּוֹיִם: הִ עֲזוּ אֱלֹהֶיךָ אֲשַׁמְרָה, כִּי אֱלֹהִים מִשְׁגַּבִּי: הִ אֱלֹהֵי חֲסֵדֵי יְקֻדְמִנִי, אֱלֹהִים יִרְאֵנִי בְּשִׁרְרֵי: הִ אֵל תִּהְרַגְם פֶּן יִשְׁפַּחוּ עִמִּי, הִנִּיעֵמוּ בְּחִילְךָ וְהוֹרִידֵמוּ, מִגִּנְנוּ אֲדָנִי: הִ חַטָּאת פִּימוֹ דָּבַר שִׁפְתֵימוֹ וַיִּלְכְּדוּ בְּגֹאוֹנָם, וּמֵאֲלֵה וּמִכַּחַשׁ יִסְפְּרוּ: הִ כֶּלֶה כַחֲמָה כֶּלֶה וְאֵינָמוּ, וַיִּדְעוּ כִּי אֱלֹהִים מִשַׁל בִּיעַקֵּב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֵלָה: הִ וַיִּשְׁבוּ לְעֶרֶב יְהִמוּ כְּכֶלֶב וַיִּסּוּכְבוּ עִיר: הִ הִמָּה יַבִּיעוֹן לְאַכְל, אִם לֹא יִשְׁבְּעוּ וַיִּלְיָנוּ: הִ וְאֵנִי אֲשִׁיר עֲזָךְ וְאַרְגֵּן לְבַקֵּר חֲסֵדְךָ, כִּי הִיִּית מִשְׁגַּב לִי וּמְנוֹס בְּיוֹם צָר לִי: הִ עֲזוּ אֱלֹהֵי אֲזַמְּרָה, כִּי אֱלֹהִים מִשְׁגַּבִּי אֱלֹהֵי חֲסֵדֵי:

עז

(כגון)

הִ לְמַנְצַח עַל יְדוֹתוֹן לְאַסָּף מִזְמוֹר: הִ קוֹלִי אֵל אֱלֹהִים וְאַצְעָקָה, קוֹלִי אֵל אֱלֹהִים וְהֶאֱזוֹן אֵלַי: הִ בְּיוֹם צָרְתִי אֲדָנִי דִרְשָׁתִי, יָדִי לֵילָה נִגְרָה וְלֹא תִפּוּג, מֵאַנְהָה הַנַּחֵם נַפְשִׁי: הִ אֲזַכְּרָה אֱלֹהִים וְאַהֲמִיָּה, אֲשִׁיחָה וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֵלָה: הִ אַחֲזֵת שְׁמֵרוֹת עֵינַי, נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: הִ חֲשַׁבְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם, שְׁנוֹת עוֹלָמִים: הִ אֲזַכְּרָה נְגִינְתִי בְּלֵילָה, עִם לְבָבִי אֲשִׁיחָה, וְיַחַפֵּשׁ רוּחִי: הִ הִלְעוֹלָמִים יִזְנַח אֲדָנִי, וְלֹא יִסֵּף לְרִצּוֹת עוֹד: הִ הָאָפֶס לְנִצָּח חֲסֵדוֹ, גָּמַר אִמְר לְדוֹר וָדוֹר: הִ הִשְׁכַּח חֲנוּת אֵל, אִם קִפֵּץ בְּאֵף רַחֲמָיו סֵלָה: הִ וְאִמְר חֲלוּתֵי הִיא, שְׁנוֹת יָמִין עֵלְיוֹן: הִ אֲזַכּוֹר מַעֲלָלֵי יְהוָה, כִּי אֲזַכְּרָה מִקֶּדֶם פְּלִאָךָ: הִ וְהִגִּיתִי בְּכָל פְּעֻלָּךָ, וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ

אשיחה: ה. אלהים, בקדש דרכך, מי אל גדול באלהים: י. אתה האל עשה פלא, הודעת בעמים עזך: יא. גאלת בזרוע עמך, בני יעקב ויוסף סלה: יב. ראוך מים אלהים, ראוך מים יחילו, אף ירנזו תהמות: יג. זרמו מים עבות, קול נתנו שחקים, אף חצצוף יתהלכו: יד. קול רעמך בגלגל האירו ברקים תבל, רגזה ותרעש הארץ: טו. בים דרכך ושכילך במים רבים, ועקבותיך לא נדעו: טז. נחית כצאן עמך, ביד משה ואהרן:

צ

(תפילה)

א. תפלה למושה איש האלהים, אדני מעון אתה היית לנו בדר ודר: ב. בטרם הרים ילדו ותחולל ארץ ותבל, ומעולם עד עולם אתה אל: ג. תשב אנוש עד דכא, ותאמר שובו בני אדם: ד. כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבר, ואשמורה בלילה: ה. זרמתם שנה יהיו, בבקר פחזיר יחלף: ו. בבקר יציץ וחלף, לערב ימולל ויבש: ז. כי כלינו באפה, ובחמתך נבהלנו: ח. שתה עונתינו לנגדך, עלמנו למאור פניך: ט. כי כל ימינו פנו בעברתך, כלינו שנינו כמו הגה: י. ימי שנותינו כהם שבעים שנה, ואם בגבורת שמונים שנה, ורהבם עמל ואון, כי גז חיש ונעפה: יא. מי יודע עז אפה, וכיראתך עברתך: יב. למנות ימינו כן הודע, ונבא לבב חכמה: יג. שובה יהוה עד מתו, והנחם על עברך: יד. שבענו בבקר חסדך, ונרננה ונשמחה בכל ימינו: טו. שמחנו כימות עניתנו, שנות ראינו רעה: טז. יראה אל עברך פעלך, והדרך על בגיהם: יז. ויהי נעם אדני אלהינו עלינו, ומעשה ידינו כוננה עלינו, ומעשה ידינו כוננהו:

ק

(הודו)

א. הודו ליהוה קראו בשמו, הודיעו בעמים עלילותיו: ב. שירו לו זמרו לו, שיחו בכל נפלאותיו: ג. התהלכו בשם קדשו, ישמח לב מבקשי יהוה: ד. דרשו יהוה ועזו, בקשו פניו תמיד: ה. זכרו נפלאותיו אשר עשה, מפתיו ומשפטיו פיו: ו. זרע אברהם עבדו, בני יעקב בחיריו: ז. הוא יהוה אלהינו, בכל הארץ משפטיו: ח. זכר לעולם בריתו, דבר צוה לאלף דור: ט. אשר פרת את אברהם, ושבועתו לישחק: י. ויעמידה ליעקב לחק, לישראל ברית עולם: יא. לאמר לך אתן את ארץ כנען, חבל נחלתכם: יב. בהיותם מתי מספר, כמעט וגרים בה: יג. ויתהלכו מגוי אל גוי, מממלכה אל עם אחר: יד. לא הניח אדם לעשקם, ויזכח עליהם מלכים: טו. אל תגעו במשיחי, ולנביאי אל תרעו: טז. ויקרא רעב על הארץ, כל מטה לחם שבר: יז. שלח לפניהם איש, לעבד נמפר יוסף: יח. ענו בכבל רגלו, ברזל באה נפשו: יט. עד עת בא דברו, אמרת יהוה צרפתהו: כ. שלח מלך ויתירהו, משל עמים ויפתחהו: כא. שמו אדון לביתו, ומשל בכל קנינו: כב. לאסר שריו בנפשו, וזקניו יחכם: כג. ויבא ישראל מצרים, ויעקב גר בארץ חם: כד. ויפר את עמו מאד, ויעצמהו מצריו: כה. הפך לבם לשנא

תקונו הפללי

עמו, להתנבל בעבדיו: ^כ. שלח משה עבדו, אהרן אשר בחר בו: ^כ. שמו בם דברי אתותיו, ומפתים בארץ חם: ^כ. שלח חשד ויחשד, ולא מרו את דברו: ^כ. הפך את מימיהם לדם, וימת את דגתם: ^כ. שרץ ארצם צפרדעים, בחדרי מלכיהם: ^כ. אמר ויבא ערב, כנים בכל גבולם: ^כ. נתן גשמייהם ברד, אש להבות בארצם: ^כ. ויך גפנם ותאנתם, וישבר עץ גבולם: ^כ. אמר ויבא ארבה, וילק ואין מספר: ^כ. ויאכל כל עשב בארצם, ויאכל פרי אדמתם: ^כ. ויך כל בכור בארצם, ראשית לכל אונם: ^כ. ויוציאם בכסף וזהב, ואין בשבטיו כושל: ^כ. שמח מצרים בצאתם, כי נפל פחדם עליהם: ^כ. פרש ענן למסך, ואש להאיר לילה: ^כ. שאל ויבא שלו, ולחם שמים ישביעם: ^כ. פתח צור ויזוכו מים, הלכו בציות נהר: ^כ. כי זכר את דבר קדשו, את אברהם עבדו: ^כ. ויוציא עמו בששון, ברנה את בחיריו: ^כ. ויתן להם ארצות גוים, ועמל לאמים יירשו: ^כ. בעבור ישמרו חקיו ותורתיו ינצרו, הללויה:

קלז

(מזמור)

^א. על נהרות בכל שם ישבנו גם כנינו, בזכרנו את ציון: ^ב. על ערבים בתוכה, תלינו כנרותינו: ^ג. כי שם שאלנו שובינו דברי שיר ותוללינו שמחה, שירו לנו משיר ציון: ^ד. איד נשיר את שיר יהודה, על אדמת נבר: ^ה. אם אשכחך ירושלם, תשכח מיני: ^ו. תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי, אם לא אעלה את ירושלם על ראש שמחתי: ^ז. זכר יהוה לבני אדם את יום ירושלם, האמרים ערו ערו עד היסוד בה: ^ח. בת ככל השודדה, אשרי יושלם לך את גמולך שגמלת לנו: ^ט. אשרי שיאחו ונפץ את עלליך אל הסלע:

קג

(הללויה)

^א. הללויה הללו אל בקדשו, הללויה ברקיע עזו: ^ב. הללויה בנבורתיו הללויה פרב גדלו: ^ג. הללויה בתקע שופר, הללויה בנגבל וכנור: ^ד. הללויה בתוף ומחול, הללויה במנים ועוגב: ^ה. הללויה בצלצלי שמע, הללויה בצלצלי תרועה: ^ו. כל הנשמה תהלל יה, הללויה:

לאחר סיום המזמורים יאמר שלושה פסוקים אלו:

מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב יהוה שבות עמו, יגל יעקב ישמח ישראל: ותשועת צדיקים מיהוה, מעוזם בעת צרה: ויעזרם יהוה ויפלטם, ויפלטם מרשעים ויושיעם כי חסו בו:

זאת התפלה מצאנו באמתחת הכתבים, והיא מעט

הכמות וְרַב הָאִיכוּת:

רבונו של עולם, עלת העלות וסבת כל הסבות, אנת
לעלא, לעלא מן כלא, ולית לעלא מנה, דלית מחשבה
תפיסא בך כלל, ולך דומיה תהלה, ומרמם על כל ברכה
ותהלה. אותך אדרש, אותך אבקש שתחתך חתירה דרך
כבושה מאתך, דרך כל העולמות, עד ההשתלשלות
שלי במקום שאני עומד, כפי אשר נגלה לך, יודע
תעלומות, ובדרך ונתיב הזה תאיר עלי אורך, להחזירני
בתשובה שלמה לפניך באמת, כפי רצונך באמת, כפי
רצון מבחר הברואים, לבלי לחשב במחשבתי שום
מחשבת חוץ ושום מחשבה ובלבול שהוא נגד רצונך,
רק לדבק במחשבות זכות וקדושות בעבודתך
באמת בהשגתך ובתורתך. "הט לבי אל עדותיך", ותן
לי לב טהור לעבדך באמת. וממצולות ים תוציאני לאור
גדול חיש קל מהרה. תשועת יהוה כהרף עין, לאור באור
החיים כל ימי היותי על פני האדמה. ואזכה לחדש נעוריי,
הימים שעברו בחשך, להחזירם אל הקדשה, ותהיה
יציאתי מן העולם כביאתי, בלא חטא. ואזכה לחזות
בנעם יהוה ולבקר בהיכלו, בלו אומר כבוד, אמן נצח
סלה ועד:

פְּדִיּוֹן

[יְנִיחַ יְדֵיו עַל הַמְּעוֹת וַיֹּאמֶר:]

הֲרִינִי מִקֶּשֶׁר עֲצָמַי בְּפִדְיוֹן נַפְשִׁי וְהָ לְכָל הַצְּדִיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וְלְכָל הַצְּדִיקִים הָאֲמִתִּים שׁוֹכְנֵי עִפְרָה קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַמָּהָ, וּבְפֶרֶט לְרַבֵּנוּ הַקְּדוֹשׁ צְדִיק יְסוֹד עוֹלָם נִחַל גִּבּוֹעַ מִ'קוֹר ח'כְּמָה, רַבֵּנוּ נַחֲמָן בֶּן פִּינְאָה בֶּן שִׁמְחָה, גַּבְהַר נַחֲמָן מֵאוּמָן וְכוּתָם יִגְן עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, אָמֵן.

מְעוֹת וְאֵת הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם: צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ
לְרַגְלוֹ: צֶדֶק מַלְכוּתָא קְדִישָׁא: דִּינָא
דְּמַלְכוּתָא דִּינָא. שְׂרַשׁ הַדִּינִים בִּינָה. אֲנִי בִּינָה לִי
גְבוּרָה. אִין הַדִּין נִמְתַּק אֶלָּא בְּשִׂרְשׁוֹ. שְׁלִשָּׁה יָדִים
בְּבִינָה: יַד הַגְּדוּלָּה, יַד הַחֲזָקָה, יַד הַרְמָה. שְׁלִשׁ פְּעָמִים
יַד גִּימְטְרִיא שֵׁם שֶׁל מ"ב. מ"ב שְׁבִי'צִירָה שֵׁם שֶׁל אָנָּא
בְּכַח. מ"ב שְׁבִבְרִיאָה: שְׁנַי פְּעָמִים אַקִּי"ק. מ"ב
שְׁבִבְרִיאָה: הַיּוֹ"ה (פְּשׁוּט), בְּמֵלֹאֵי, וּמֵלֹאֵי דְּמֵלֹאֵי:

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שְׂיִמְתְּקוּ הַדִּינִים וְהַגְּבוּרוֹת הַקְּשׁוֹת
מֵעַל (פְּלוּגֵי בֶן פְּלוּגֵית) עַל-יְדֵי פְּלָא עֲלִיּוֹן שֶׁהוּא חֲסָדִים
גְּדוּלִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים וּפְשׁוּטִים שְׂאִין בּוֹ תַעֲרֶכֶת דִּין
כָּלֵל, אָמֵן:

פְּדִיּוֹן הוּא הַמְּתַקֵּת הַדִּינִים וְהוּא מוֹשִׁיעַ מִכָּל הַצָּרוֹת, כִּי עֶקֶר הַרְפוּאָה
עַל-יְדֵי פְּדִיּוֹן דְּוָקָא, כִּי "וּרְפָא יִרְפָּא" (עִם שְׁתֵּי הַתְּבוּת) מִסְפֵּר "פְּדִיּוֹן נַפְשִׁי".

לקוטי מוֹתֵר"ן ח"ב, ג.

לעילוי נשמת

מלכה אסתר בת דוד ז"ל
דינה תהילה בת יעקב ז"ל
מזל בת מננה ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

לעילוי נשמת

יחיא בן יחיא יעקב ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

לרפואה שלימה

ויקטוריה בת סוליקה הי"ו
אליאור בן לישי הי"ו

לרפואה שלימה

ברק מאיר בן לאה הי"ו

לעילוי נשמת

אברהם בן שמעון ז"ל
אסתר בת בוליסה ז"ל
שולמית בת חנה ז"ל
ולהבדיל, לזרע בר קיימא
אבירן בן ענת ורעייתו

**להצלחת כל העוסקים בהדפסת
והפצת ספרי רבנו נחמן בן פייגה
זיע"א בכל רחבי תבל**

להצלחת וישועת

כל תינוקות של בית רבן

לעילוי נשמת

אושרי בן רחל ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

תשובה שלימה

דוד בן חנה הי"ו

לעילוי נשמת

יהושוע דוד בן מרדכי ז"ל
בתייה בת שמואל ז"ל
משה חיים בן שמואל ז"ל
דוד בן בניהו יוסף חיים ז"ל

לֵךְ נָחֵם נִחְמָה נִחְמָן מִאֲדָמָן .

לְכָל מֵאן דְּבַעֵי

הַסְפֵּר מִדְפֵּס לְזַבְוֵי הָרַבִּים וּמְחַלֵּק לְכָל דּוֹרֵשׁ
וּמְבַקֵּשׁ. כָּל מִטְרַתְנוּ בְּהַדְפֵּסַת הַסְפָּרִים
הַקְדוּשִׁים הִיא לְקַיֵּם אֶת צְוֵאת מוֹהֲרַנֵּ"ת
זַצ"ל זִיע"א שְׁצִוָה קוֹדֵם הַסְתַּלְקוּתוֹ "יְפוּצוּ
מֵעִנְתֵיךָ חוּצָה".

הַרְשוּת נְתוּנָה לְכָל מִי שֶׁבְּרָצוֹנוֹ לְהַדְפִּים
סֵפֶר זֶה בְּכָל לְשׁוֹן שֶׁהוּא בְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה,
וְאִין רְשׁוּת לְאַף אֶחָד לְאוֹסְרוֹ אֶלָּא אֲדַרְבָּה,
"יִגְדִיל תּוֹרָה וַיֵּאדִיר".